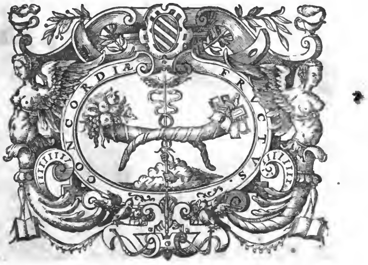
MONASTICARVM
DISQVISITIONVM
PARS ALTERA
COMPLECTENS LIBROS SEPTEM POSTERIORES,

QVIBVS

S. P. BENEDICTI REGVLA,

ET RELIGIOSORVM RITVVM ANTIQVITATES VARIE' DILVCIDANTVR.

AVCTORE
Domno BENEDICTO HAEFTENO, Monasterij Affligeniensis Ordinis S. BENEDICTI Præposito.

ANTVERPIÆ,
Apud PETRVM BELLERVM
Anno M. DC. XLIV.

MONASTICARVM DISQVISITIONVM LIBER SEXTVS:

ASCETERIVM,

SIVE

DE VIRTVTIBVS MONASTICIS.

Monachus in Monaſterio viuat ſub vnius diſciplinâ Patris, conſortióque multorum, vt ab alio diſcat HVMILITATEM, ab alio PATIENTIAM: vnus eum SILENTIVM alter doceat MANSVETVDINEM, non faciat quod vult. *S. Columban. Regula cap.* 10.

ARGVMENTVM.

EXTERNVM hominem, ſiue corpus ſuis iam induimus veſtimentis; indignum fuerit nudam relinquere animam, nobiliorem vtique hominis partem, ne illa nos fortaſſis Bernardi perſtringat ſententia. *Maxima*, inquit, *cura eſt, vt corpus regulariter induatur: & contra Regulam ſuis veſtibus anima nuda deſeritur. Cum tanto ſtudio tunica & cuculla corpori procurentur, quatenus cui deerunt, Monachus non putetur: cur ſimiliter ſpiritui pietas, & humilitas, quæ profectò ſpiritualia indumenta ſunt, non prouidentur?* Interni hominis veſtes ne longiùs quæreremus, pietatem nominauit & humilitatem; non ſolas tamen, qui generaliùs alibi dixit: *Veſtes noſtræ, virtutes ſunt. Bona veſtis Charitas, bona veſtis Obedientia eſt. Beatus qui cuſtodit veſtimenta hæc, vt non ambulet nudus.* Præclarè omninò, & ſpiritu apoſtolico. Nouimus enim quis ſcri-

Bernard. Apolog. ad Guil. Abb. *Nefas animæ veſtes negligere.*

Quæ ſunt virtutes. Idem ſerm. 2. de Quadrag.

Apoc. 16.

Coloss. 3. pscrit: *Induite vos sicut electi Dei, sancti, & dilecti, viscera, misericordia, Benignitatem, Humilitatem, Modestiam, Patientiam.*

Hoc libro exponenda. Selectas igitur à S. BENEDICTO virtutes, animæ siue indumenta, siue ornamenta SEXTO hoc exponemus LIBRO: quem ASCETERIVM, siue EXERCITATORIVM inscribere placuit. Non enim nudam virtutum notitiam, non variam commendationem, sed praxim earumdem spectat Legislator noster & EXERCITIVM.

Quo ordine a S. Benedicto degesta. Cap. 4. Gloriosus Confessor Domini, qui vitam Angelicam gerens in terris, speculum bonorum operum factus est mundo; primò in genere proponit *Instrumenta bonorum operum*: Sed quo fine? *Vt à nobis die noctuq; incessabiliter adimpleantur*, & EXERCEANTVR: Cap. 5. Ad Obedientiam deinde descendit; sed illam quæ *moram pati nesciat in* FACIENDO: quæ *iubentis vocem* FACTIS *sequatur.* Adiungit Taciturnitatem, cui omni tempore studere voluit Monachos, vsCap. 6. que adeò quidem, vt etiam *de bonis & sanctis ad ædificationem eloquiis, perfectis discipulis, propter taciturnitatis grauitatem, rara loquendi concedatur licentia.*

Cap. 7. *Vult eos deduci in exercitium.* Scalam denique erigit Humilitatis, in quâ XII. gradus non tam enumerandos, quàm *ascendendos inseruit.* Ascetas igitur athletasque suos superiori libro armatos ornatosque in ASCETERIVM nunc S. Pater introducens, singulis Paulinum illud epiphomena inclamare videtur:

1. Tim. 4. Exerce teipsum ad pietatem.

Sine quo parum prosunt. Veget. lib. 2. de re milit. Isid. lib. 2. epist. 300. Quid enim sine exercitio virtus? *Omnes artes*, inquit Vegetius, *omniaq; opera quotidiano vsu &* EXERCITATIONE *proficiunt.* Huic consonat Isidorus Pelusiota: *Virtus potissimùm quotidianâ* EXERCITATIONE *colenda est. Nisi enim excolatur, folia abiicit, & fructum amittit.* Hanc ergo virtutum palæstram in VII. Tractatus diuidemus, quorum *Primus* est de Instrumentis bonorum operum. *Secundus*, de Obedientiâ. *Tertius*, de Silentio. *Quartus*, de scalâ Humilitatis. *Quintus*, de quatuor primis gradibus Humilitatis. *Sextus*, de mediis gradibus. *Septimus*, de vltimis. Explicat autem hic Liber Regulæ capita IV. V. VI. VII. XLII. LXVIII. & LXXI.

TRA-

VIRTVTES.

TRACTATVS I.

DE INSTRVMENTIS BONORVM OPERVM.

B*ENIGNISSIMVS rerum omnium creator primum parentem nostrum* posuit in paradiso voluptatis, vt operaretur & custodiret illum. *Monasticum statum paradisum voluptatis internæ, mellifluus olim Doctor nuncupauit. In quo, vt ait,* non terrenarum commendatur arborum copia, sed virtutum vtique spiritualium iucunda decoraque plantatio. Hortus conclusus, vbi fons signatus in quatuor capita deriuatur, & ex vnâ sapientiæ venâ virtus quadripartita procedit. Splendidissima quoque inibi lilia vernant, & cùm flores apparent, etiam vox turturis auditur. Ibi media est arbor vitæ, malus illa de Cantico, cunctis pretiosior lignis siluarum, cuius & vmbra sponsam refrigerat, & fructus dulcis gutturi eius. Ibi continentiæ nitor, & sinceræ veritatis intuitus oculos cordis irradiat, auditui quoque dat gaudium, & lætitiam dulcissima vox consolatoris interni. Ibi auidissimè prælibantur incomparabiles deliciæ charitatis, & succisis spinis ac vepribus, quibus anteà pungebatur, vnctione misericordiæ perfusus animus in conscientiâ bonâ feliciter requiescit. Quæ quidem non inter vitæ præmia, sed inter temporalis militiæ stipendia deputantur, nec ad futuram pertinent, sed ad eam magis quæ nunc est Ecclesiæ promissionem. *In hunc porrò paradisum quemcumque Dei miserantis gratia collocauit, non otiosum vult esse, sed strenuum operarium, sectatorem bonorum operum. At verò operario huic, quibus maximè opus est, nisi instrumentis? Et hinc est quod S.* BENEDICTVS, *tamquam sapiens architectus, exstruxerit nobis* Officinam artis spiritualis, *quam* Instrumentis bonorum operum *ad omnem copiam instruxit. De quibus primo hoc tractatu tria hæc tantummodò disquirimus.* Primò, *Cur de bonorum operum Instrumentis tractet S.* BENEDICTVS? Secundò, *Vnde ea desumpta, & cur sic dicta?* Tertiò, *Vt Instrumentorum horum notitia & vsus per S.* BENEDICTVM *propagata?*

Gen. 2.

Monastica vita paradiso comparatur.

Bern. serm. ad cleric. cap. 12.

Eius fons, Flores, arbor,

Fructus,

& deliciæ internæ.

Eius colonis danda instrumenta, necessitas.

DISQVISITIO I.

Cur de bonorum operum Instrumentis tractet S. BENEDICTVS?

I. Docturus artem spiritualem, instrumenta congruè consignat.

PRIMAM principemque caussam ex ipsomet desumo legislatore. Nam cùm ei constitutum esset suâ Regulâ *Artem* edocere *Spiritualem*, quam Monachi in Scholâ Dominici seruitij addiscerent, & in *Officinâ* monasterij exercerent; nihil prius habuit, quàm vt variam *Instrumentorum* huius artis supellectilem in ipso aditu suis consignaret discipulis atque operariis. Sed ipsum audiamus: *Ecce hæc sunt* INSTRVMENTA ARTIS SPIRITVALIS: *quæ cum fuerint à nobis die noctuque incessabiliter adimpleta, & in die iudicij reconsignata, illa merces nobis à Domino recompensabitur, quam ipse promisit: quod oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparauit Deus his, qui diligunt eum.* OFFICINA *verò, vbi hæc omnia diligenter operemur, claustra sunt Monastery, & stabilitas in congregatione.* Artem ergo docet spiritualem, non solo corpore, sed spiritu magis exercendam, qui si absit, tollitur cuiuscumque operis medulla, anima & vita: bona enim

Cap. 4.

VIRTVTES. Reg. Mag. cap. 3. & 4. — S. Thom. 1. 2. q. 57. a. 1. — *Quid sit ars.*

opera interiore spiritu viuificanda sunt. Hanc autẽ Regula Magistri nunc *sanctam*, nunc *diuinam* appellat. Hæc est ars non de pane, sed de cælo lucrando. *Ars*, vt ait S. Thomas, *nihil aliud est, quàm ratio recta aliquorum operum faciendorum, in eo consistens, quod ipsum opus, quod fit, in se bonum sit.* Siue vt alij, Ars est virtus intellectualis, & habitus operatiuus faciens facultatem boni operis. Et hinc consequens est, quamcumque artem proportionatis sibi indigere instrumentis, atque artem spiritualem spiritualibus, quibus efficiantur bona opera. *Sicut enim*, ait Smaragdus, *instrumenta sunt fabrorum, scriptorum, vel aliorum artificum, quibus eorum opus perficitur: ita & sunt Instrumenta virtutum, quibus spiritualis vita componitur.* Hæc igitur Religioso omni tempore ad manum, & expedita esse debent. Vnde Isaias Abbas: *Si quis Instrumentum possidet, & illud quo tempore necessarium est non inuenerit, frustra possidet. Talis est, qui se timere Deum asserit, & cùm tempus adest vt timorem Dei ostendat, quo vel ab iracundiâ, arrogantiâ, vel impudicitiâ, vel aliquo alio vitio cohibeatur, Dei timorem non reperit, huius omnia studia sunt inania.* Sic ille. Hac igitur potissimùm consideratione, S. BENEDICTVS de bonorum operum Instrumentis sibi putauit tractandum.

Necessaria esse instrumenta. — Smarag. in cap. 4. Reg. S. Bened. — *Religioso semper ad manum habenda.* — Isai orat. 8.

II. *Imitatio Christi S. P. N. Christum.* — Matth. 19.

Secunda caussa esse poterat, imitatio Christi Saluatoris nostri, qui à quodam interrogatus, *Magister bone, quid boni faciam vt habeam vitam æternam?* Respondit: *Si vis ad vitam ingredi, serua mandata.* Quibus enumeratis, cùm ille respondisset: *Omnia hæc custodiui à iuuentute meâ, quid adhuc mihi deest? Ait illi Iesus: Si vis perfectus esse, vade, vende quæ habes, & da pauperibus, & habebis thesaurum in cælo: & veni, sequere me.* Non secus sanctissimus Doctor noster, volens discipulos suos ad culmen perfectionis, vitamque perducere æternam, priùs illis mandata proponit quàm consilia; vt Christianæ doctrinæ posito fundamento Euangelicæ perfectionis turrim sensim superædificet: atque ita totam suam Regulam ostendat ad perfectionem dirigi Christianam. Diuinæ igitur Scripturæ varia præcepta & consilia præmittit, vt ingerat deinde monastica.

Mandata proponens ante consilia.

III. *Exhibet hic minorem Regulam.*

Tertia caussa videri queat, quod minorem quandam Regulam, totique Christianismo communem voluerit exhibere, quæ isagoge quædam, & manductio esset ad maiorem toto libro descriptam. Nam, vt Columbanus Vranex in MS. obseruauit commentario, tot hic enumerantur bonorum operum instrumenta, quot in ipso Regulæ textu reperiuntur capita, septuaginta scilicet tria: quamquam Turrecre-

Nam tot sunt instrumenta, quot Regulæ capita.

A mata dicat, tantùm 72. Instrumenta à S. BENEDICTO posita, quod pleræque editiones sequuntur. In aliquibus instrumentum 59. *Desideria carnis non perficere: voluntatem propriam odire*, in duo diuisum est, ad hunc fortasse numerum explendum. In Coucordiâ autem Regularum Benedicti Anianæ, aliâ viâ hic numerus suppletur: nam 65. instrumentum, *zelum, & inuidiam non habere*, bipartitum ibi est, & ita legitur: *zelum non habere. Inuidiam non exercere.* Cui lectioni suffragatur 1. Epistola S. Clementis, de quâ posteà, & Regula Magi-

Turrecr. tr. 16. in reg. S. Bened.

B stri. Antonius quoque Perez 73. exponit Instrumenta. Quamquam tanti uon videatur hæc Instrumentorum cum totâ Regulâ commensuratio, nec sciri possit, an ea à sancto Patre intenta. Cui tamen, si huc non respexerit, ex suo fonte facilè fuisset plura haurire, & transscribere.

Dubium, an hoc intenderit.

Addamus denique solo hoc capite obstrui os loquentium iniqua, quorumdam scilicet hæreticorum, & misomonachorũ, qui non verentur dicere, Monachos relictis Scripturis, humanis adhærere consti-

Hæretici & misomonachi hinc refutati.

C tutiunculis & Regulis, quas pluris faciant, quàm Dei verbum. Quasi monasticæ Regulæ, aut Dei verbo non inniterentur, aut illi essent contrariæ. In hoc sanè capite, vt iam de aliis nihil dicam, quot sententiæ, tot sacrarum litterarum testimonia: vt videri queat S. BENEDICTVS discipulum suum priùs Christianum voluisse facere, quàm Monachum.

DISQVISITIO II.

D *Bonorum operum Instrumenta vnde desumpta? Cur sic dicta?*

NE fortuitò, aut prorsus pro suo libitu hanc Instrumentorum congeriem S. BENEDICTVS consarcinasse videatur, fundum inquirimus, in quo ea primùm creuerint, & in monasticam coloniam sunt translata, & inde deinceps propagata. Descripta autem sunt ex Epistolâ 1. Clementis Romani ad Iacobum Fratrem Domini, in quâ sub finem ita ait:

S. Benedictus descripsit hæc instrumenta ex 1. Epistolâ Clem. Romani.

E *Quotidiana illius* (S. Petri) *prædicatio inter cetera diuina mandata hæc erat, quam in eius exemplum etiam tibi frater charissime significare curaui. Bonorum, inquit, operum inter cetera semina ac negotia sunt, quantum vnusquisque sapit & potest, totius intimi cordis, vt prælibatum est, visceribus Deum diligere, & proximum velut seipsum.* Tum sequuntur reliqua, licet non eodem, quo S. BENEDICTVS expressit ordine, nec eisdem semper verbis: quinimò & pluribus aliis, quæ ille prætermisit, additis.

Verum-

Dubium de eius fide. Bellarm. de Script. ecc. in Clem.

Verumenimverò, Epistola hæc, vt aliæ, non caret suo scrupulo, vt ait Bellarminus. Nam constat S. Iacobum, ad quem scribuntur duæ Epistolæ, obiisse multò ante S. Petrum, & tamen in iis significatur Iacobo mors S. Petri. Sed fortè epistolæ scriptæ sunt ad Simeonem, fratrem Iacobi, non ad ipsum Iacobum. Sed vtcumque hoc sit, primam hanc epistolam omninò Clementi tribuendam censet Lambertus Gruterus Venradius, quod ab ipso Clementis sæculo procius fuerit agnita: sitque valdè erudita, in quâ pulchrè ecclesiastica ἱεραρχία describatur, ideoque toties à sanctis vsurpetur. Anacletus, Clementis successor & collega, nominatim agnoscit, multis inde sumptis sententiis. Alexander I. locum ex hac mutuauit. Damasus eandem agnoscit. Rufinus tamquam Clementis suâ interpretatione dignatus est, citatque *præfat. ante libros recognitionum.* Leo IX. locum ex eâdem citat. His accedat Vasense Cōcilium, quod eandem can. 6. genuinam agnoscit. Cùm igitur tam celebris S. BENEDICTI, & quod antecedit, æuo esset hæc epistola, optimum factum putauit Legislator, si flosculos ex illâ complures colligeret, & Monachis aptatos, suo insereret viridario. Legisse enim hanc epistolam, & ex eo prætereà colligitur, quòd in Prologo Regulæ duas tresve ex eâ producat periodos.

Soluitur, & ostenditur esse genuinum Clementis fetum. Grut. præfat. ad oper. Clement.

Vasense Conc. anno Christi 444.

Cur bona opera dicantur Instrumenta.

Sed enim, cur bona opera capite hoc recensita vocantur *semina*, seu *instrumenta bonorum operum*? Nihil enim simul est caussa & effectus; semen & fructus; instrumentum & opus. Triplex hîc occurrit solutio.

I. *Quia se mutuo indigent.*

Prima, virtutes ac bona opera dici instrumenta, quod se mutuo indigeant, vna alterâ ceu Instrumento vtatur: vna alteri sit instar seminis, è quo producatur. Docet siquidem Angelicus Doctor, cardinales virtutes dici, quia sunt fundamenta aliarum virtutum. Et quodam modo sunt quatuor conditiones cuiuslibet virtutis: scilicet discretio, rectitudo, firmitas, & modus. Et Augustinus, *Nihil omnino esse virtutem* affirmans, *nisi summum amorem Dei*, quadripartitam virtutem dici ait *ex ipsius amoris vario quodam affectu*, vnde etiam eas sic definire non dubitat: *Vt temperantia sit amor, integrum se præbens ei quod amatur: fortitudo amor, facilè tolerans omnia propter quod amatur: iustitia amor soli amato seruiens, & propter ea rectè dominans: prudentia amor, ex quibus adiuuatur ab eis à quibus impeditur sagaciter seligens. Definire etiam sic licet, vt temperantiam dicamus esse amorem Deo sese integrum incorruptumque seruantem: fortitudinem amorem, omnia propter Deum facilè perferentem: iustitiam amorem Deo tantum seruientem, & ob hoc benè imperantem ceteris quæ homini subiecta sunt: prudentiam amorem benè discernentem ea quibus adiuuetur in Deum, ab iis quibus impediri potest.* Ita magnus ille Doctor; iuxta quem omnia instrumenta subseruirent primo, quod est de dilectione Dei: atque ita à maiori parte tituli inscriptio desumpta esset.

S. Thom. 1. 2. q. 61. art. 4.

August. de morib. eccles. cap. 15. *Declaratur in charitate respectu virt. Cardinalium.*

VIRTVTES.

II. *Quia concurrunt ad perfectionem.*

Secunda solutio esse possit, ipsa bona opera vocari instrumenta bonorum operum constructione transitiua pro intransitiua, quasi dictum esset instrumenta, quæ sunt bona opera. At verò bona opera cuiusnam rei sunt instrumenta? Respondetur ædificandæ turris perfectionis Euangelicæ, vel vt Turrecremata ait, Instrumenta acquirendæ perfectionis, & media disponentia ad consecutionem finis vltimi. Etsi autem ipsum perfectionis fastigium, charitas scilicet, primo instrumento proponatur, reliqua tamen eidem potissimùm subseruiunt. Vnde Abbas Moyses apud Cassianum dixit: *Ieiunia, vigiliæ, meditatio Scripturarum, nuditas ac priuatio omnium facultatum, non perfectio, sed perfectionis* INSTRVMENTA *sunt, quia non in ipsis consistit disciplinæ illius finis; sed per illa peruenitur ad finem.*

Charitatis, cui alia subseruiunt.

Cassian. coll. 1. c. 7.

Vel quia sunt instrumenta artis spiritualis.

Aut alio etiam modo dicere licebit, bona opera esse INSTRVMENTA ARTIS SPIRITVALIS: sic enim caput concludens Legifer noster ait: *Ecce, hæc sunt* INSTRVMENTA ARTIS SPIRITVALIS, titulum capitis velut supplens aut exponens, quasi legendum foret: *De Instrumentis* (bonis operibus) *artis spiritualis*. Vnde Regula Magistri non vocat instrumenta bonorum operum, sed ita præscribit: *Quæ est ars sancta, quam docere debet Abbas discipulos in Monasterio?* Et sub finem: *Ecce, hæc est ars sancta, quam ferramentis debemus spiritualibus operari.* Et mox cap. 4. epigraphen ita exprimit: *Quæ sunt ferramenta spiritualia, cum quibus operari possumus artem diuinam?* Et cap. 6. *Quæ est officina diuinæ artis, vel operatio spiritualium ferramentorum?* Diuina autem hæc, siue spiritualis ars consistit in diuinorum obseruatione mandatorum, quæ longâ serie hoc capite commemorantur.

Reg. Mag. cap. 3. *Vnde à Magistro vocantur ars sancta.*

III. *Quia sunt canones benè viuendi. Vt S. Scriptura.*

Tertio responsio est, singulas sententias hoc capite annumeratas, *instrumentorum* nomine censeri, quia nimirum sint canones & regulæ bona opera præscribentes, eademque dirigentes. Sic enim & S. Scriptura Tertulliano, Hieronymo, Rufino, Cassiano, *Instrumentum* dicitur, triplici sanè ratione, quæ his nostris instrumentis ex Scripturarum fonte desumptis, vel maximè conueniat.

Tertull. l. 5. cont. Marc. cap. 3. Hieron. in Isaiam & Ezech c. 16. Ruf. l. 2. inuect. Cass. col. 14. c. 10.

Qua triplici ratione dicitur instrumentum.

Prima, quod *Instrumentum* dicatur ab instruendo, & significet id quod nos mētem-

VIRTVTES.

que aliqua re instruit, quod & sacras litteras, & singulas ex eis depromptas sententias facere manifestum est.

Instrumentum pro scripto authentico.

Secunda Instrumentum apud Latinos dicitur scriptura, quæ in pactis, conuentisque, ac rebus iis omnibus, quas valdè certas, ratas, firmasque esse oportet, instruit ac docet authenticè. Sicque apud Iurisconsultos crebeττima *Instrumentorum* vox, & in Pandectis est titulus *de fide instrumentorum*. Sed digesta à S. BENEDICTO hoc capite axiomata, non ab ipso tantùm, cuius in totâ Ecclesiâ non minima auctoritas, non à solâ Clementis Epistolâ, sed ex diuinis litteris maximum atque præstantissimum authenticæ certitudinis gradum obtinent.

Item pro organo.

Tertia, Instrumentum id est, quo principalis caussa efficiens ad quidpiam efficiendum vtitur, quod à Græcis ferè ὄργανον appellatur. Iam verò Deus Opt. Max. hisce sententiis S. BENEDICTI Regulâ, ceu quadam epistolâ inclusis, ad animos nostros religione imbuendos, saluberrimis vitæ agendæ præceptis instruendos, æternaque tandem felicitate beandos vtitur.

Deus his instrumentis vtitur ad nostram salutem.

Quæ sanè & eo fine à nobis acceptandæ, & identidem sunt relegendæ. Nec hanc Instrumentorum acceptionem à Legislatoris nostri mente alienam, ex vltimo Regulæ colligas capite, vbi ait: *Collationes Patrum, & instituta, & vita eorum; sed & Regula S. Patris nostri Basilij, quid aliud sunt, nisi benè viuentium & obedientium Monachorum exempla, & INSTRVMENTA virtutum?* Nimirum libri hi regulam & amussim præscribunt exercendæ cuiusuis virtutis; dum eam vel in viris sanctis delineant, vel eiusdem documenta tradunt.

Scripta SS. Patrum virtutum instrumenta.

Similiter & virtutum semina, singulæ sententiæ dici possunt, quia per lectionem, vel auditum in agro cordis satæ, & imbre diuinæ gratiæ irrigatæ, fructum boni operis, opusque virtutis producunt. Et hac consideratione crediderim à Clemente appellata *bonorum operum semina*.

Quid bonorum operum negotia, apud Clementem.

Iam verò, vt & alia eorumdem explicemus nomina, ab eodem Clemente dicuntur *bonorum operum negotia*, quod circa hæc talentis nobis à cælesti patrefamilias traditis nos oporteat negotiari; omneque nobis negare otium; vnde S. BENEDICTVS, vult ea *à nobis die noctuque incessabiliter adimpleri, & in die iudicij reconsignari*, id est, reddi, & patrifamilias, à quo talenta ad negotiandum accepta, velut numerato iterum consignari: prout ex parabolâ euangelicâ colligitur, vbi negotiatores reddunt duplicata talenta. Sed Patriarcha noster, dum instrumenta ait in die iudicij reconsignari, alludit ad monasticum operandi modum:

Cap. 4. Alludit ad ea S. Benedictus.

Matth. 25.

A custos enim instrumentorum ea fratribus consignat, quę vesperi eidem recōsignant, aut ille recolligit. Eodem modo septimanarius coquinæ *vasa ministerij sui munda & sana Cellerario reconsignat*, vt habet Regula, quæ scilicet eidem intranti Cellerarius tradiderat. Igitur quemadmodum post totius diei laborem vesperi reddenda instrumenta, & post totius hebdomadæ seruitium, consignata priùs vtensilia sunt reddenda: ita quoque in die iudicij, quando non licebit ampliùs operari, reddenda erunt bonorum operum instrumenta, &

B promissa exspectanda merces.

Cap. 32. Summâ cum paratione materiali. Cap. 35.

Regula Magistri vocat *ferramenta artis spiritualis*, siue vt S. BENEDICTVM citato loco imitaretur, siue vt Cassianum, qui tam coll. 1. c. 7. quàm 21. c. 15. eadem voce vtitur. Sunt autem *ferramenta* propriè instrumenta ferrea. Glossæ veteres: *Ferramenta, ἐργαλεῖα σιδηρᾶ, Instrumenta ferrea.*

Quid ferramenta.

Turrecremata ait hæc instrumenta nominari posse *ornamenta virtutum, documenta scholæ diuini seruitij, fundamenta spiritualis ædificij.*

Turrecr. tract. 16. in reg.

C

DISQVISITIO III.

Vt Instrumentorum bonorum operum notitia & vsus per S. BENEDICTVM propagata?

POSTQVAM S. P. BENEDICTI Regula aliis relictis in Occidente passim recepta fuit; celebrior inde, & in plures deriuata, horum doctrina *Instrumentorum*. Quod quidē cùm ad eiusdem Patris commendationem, tum ad condignam horum Instrumentorum ęstimationem faciat, hoc

D loco videbatur non prætereundum. Nam quod Monachos, Sanctimonialesque spectat, reperimus & Regularum conditores iis hæc *Instrumenta* de verbo ad verbum ex Regulâ S. BENEDICTI expressa, præscripsisse.

Regularum conditores Instrumenta hæc à S. Benedicto mutuati.

Donatus Vesontinus Episcopus in suâ ad virgines Regulâ textum S. BENEDICTI verbotenus repræsentat. Idemque legitur in Regulâ Magistri, verbis tamen subinde mutatis, quibusdam Instrumentis additis, vel omissis, more ipsi consueto. Sed & Solitariorum Regula ordine hæc Instrumenta, sicut & plura ex S. BENEDI-

E CTI Regulâ exhibet.

Reg. Donat. cap. 3.

Reg. Mag. c. 3. & seq.

Reg. Solit. cap. 25.

Iam verò vt ad alios veniamus, Theodulphus ex Abbate Floriacensi Episcopus Aurelianensis, hæc ipsa Instrumenta Clero suæ Diœcesis, & per eum toti populo, tanquā aptam benè viuendi methodū, proponenda putauit. Nam in Epistolâ, quam ex Vaticanâ Bibliothecâ eruit Cardinalis Baronius, & IX. Annalium tomo intexuit, totum

Theodulfus Aurelian. Clero suo proposuit.

totum hoc caput num. 21. inseruit: hâc tamen præmissâ pręfatiunculâ: *Cùm omnium sanctarum Scripturarum pagina Instrumentis bonorum operum referta sint, & per sanctarum Scripturarum campos possint inueniri arma, quibus vitia comprimantur, & virtutes nutriantur: libuit nobis huic nostro Capitulari inserere sententiam cuiusdam Patris de Instrumentis bonorum operum, in quâ magnâ breuitate quid agi, quidve vitari debeat, continetur.* Eadem præfatio est in Regulâ Solitariorum: totum verò caput cum præfatione habetur ad calcem VI. Synodi Constantinopolitanæ, cùm inscriptione, *De instructione bonorum operum.* Sed falsò illi tribuuntur, descripserat tamen Surius ex Vetusto codice Monasterij S. Bauonis vrbis Gandensis, in quo, libro 2. num. 135. dicitur totum caput hoc descriptum ex Concilio Wormatiensi. Nec illud censuerim silentio prætereundum, totum hoc Theodulphi Capitulare Latinè, & Saxonicè versum ex libro MS. Collegij Corporis Christi Cantabrigiæ haberi tomo 1. Conciliorum Angliæ ab Henrico Spelmano edito, cùm hoc lemmate: *Capitula incerti auctoris, loci, & temporis ad Ecclesiæ regimen congesta.* In hoc autem Capitulari nomine *Cuiusdam Patris*, intelligi S. BENEDICTVM, non autem Clementem Romanum, ex eo colligas, quod vocet *Instrumenta* bonorum operum, & instrumenta *artis spiritualis*, phrasi Benedictina, ordo deinde totus S. BENEDICTI, prætermissis illis, quæ idem apud Clementem reliquit. Adhæc epilogus: *Ecce, hæc sunt instrumenta artis spiritualis*, &c. Sanctum BENEDICTVM non Clementem habet auctorem. Ex Saxonicâ autem istâ versione non Clero tantùm, sed fideli etiam populo hanc bonorum operum instructionem propositam, facile est colligere. Sed vt ad Ecclesiasticos redeamus, plura ex his Instrumentis velut in fasciculum collecta proponuntur in Epilogo Regulæ Canonicorum, in Concilio Aquisgranensi sub Ludouico Pio. Sed & in Regulâ Sanctimonialium canonicè viuentium, nō solùm vt passim inter eas nota supponuntur hęc instrumēta; sed expressè etiam præscribitur: *Si aliqua in congregatione Sanctimonialium in discēdis* BONORVM OPERVM INSTRVMENTIS *iuxta vires operā non dederit, primò admoneatur, & si non paruerit, publicâ obiurgatione corripiatur*, &c. Vnde mirū nemini, vt credo, videbitur, quòd in Ordine Romano, in benedictione Abbatissæ, Monasticam Regulam profitentis, ex Canone Theodori Anglorum Episcopi, Deus rogetur, vt nonnulla ibi commemorata bonorum operum *Instrumenta* illi largiatur.

A lectâ præfatione.

Quomodo inserta VI. Synodo Cōstantinopol.

Exstant Latinè & Saxonicè in Concil. Angliæ.

Sumpta indubiè à S. Benedicto.

Pleràque Canonicis proposita.

Ann. Christi 816.

Cap. 18. *Monialibus etiam ad ediscendum.*

A Tot igitur Scriptorum testimonijs hæc Instrumentorum sacra congeries confirmatur; & inde est, quòd ab eorumdem obseruatione commendatū legamus S. Rembertum, Bremensem Archiepiscopum, de quo auctor vitæ scribit, *quòd ex occasione curæ pastoralis, nullam monasticæ perfectionis iacturam fecerit: imò verò ex illis ipsis qui in Monasterijs degunt, nullus bonorum operum* INSTRVMENTA, *quæ illorum Regula commemorat, æquè ac ipse excoluerit.*

VIRTVTES. *S. Rembertus ob ea laudatus.*

Apud Sur. Febr. 4.

Ex his porrò omnibus discent nostri, B quo loco hæc Instrumenta habenda, & quanti æstimanda sint. Pleraque enim ex ijs diuina sunt præcepta, & salutaria consilia, sacris litteris expressa, & Legislatoris nostri auctoritate repetita, & identidem inculcata. Hinc in Constitutionibus Camaldulensium Cœnobitarum, quas Pius V. approbauit, hæc capiti huic adijcitur declaratio. *Quoniam quartum capitulum Regulæ Patribus non tantùm consideratione dignū videtur, quin etiam admirabile, ac propè diuinum, cùm ijs de rebus tractet, quæ virtute, ac* C *breui admodum verborum periodo, vniuersam complecti doctrinam Christianam, & sub quodam quasi Epilogo summam totius legis Euangelicæ continere videantur: idcirco in Christi visceribus, & cùm omni charitatis affectu, hortantur Prælatos omnes, vt illud semper præ oculis habere studeant, & in omni eorum opere illud sibi ad imitandum proponant. Siquidem vnusquisque tantò erit perfectior, ac regularis obseruantiæ magis amator, quantò diligentiùs ea quæ in ipso capitulo narrantur, implere conabitur.* Hinc etiam Constitutiones missionis An- D glicanæ decreuerunt, *vt hoc caput ab omnibus memoriter addiscatur.* Decet enim vt artis spiritualis discipulus præscripta à Magistro suo instrumenta nouerit, ijsdemque vtatur. Neque enim nuda sufficit notitia, aut quòd ea Regulæ textu inclusa possideamus, sed vsus requiritur & praxis. Rectè enim dixit Cassianus: *Ob hoc quis ferramenta cuiuslibet artis instituere sibimet ac præparare festinat, non vt ea possideat otiosa, nec vt emolumenti illius fructum qui speratur ex ipsis, in nuda Instrumentorum possessione constituat,* E *sed vt eorum ministerio peritiam finemque illius disciplinæ, cuius hæc adiumenta sunt, efficaciter apprehendat.* Grauiter proinde S. Odo Cluniacēsis Abbas neglectores horum Instrumentorum his verbis perstringit. *Nam vt ita comparatum sit, omnes qui ad vsum huius vitæ quaslibet artes exercent, sic eas vtique gerunt, sicut à magistris didicerūt, & illis vtensilibus vtūtur, quæ illi actui, cui intenti sunt, conueniunt, vt nautæ, sutores, vel fabri. At nos soli Monachi* INSTRVMENTA BONORVM OPERVM, *quæ S.* BENEDICTVS *ad percipiendam cælestem vitam construxit, abijcimus, solique*

Sunt magni æstimanda.

Camaldul. Const. ad cap. 4. *Continent summam doctrinæ Christianæ.*

Memoriæ mandanda.

Et maximè practicanda.

Cassia. collat. 1. cap. 7.

Notantur Monachi, qui ea negligūt.

S. Odo lib. 3. collat. cap. 18.

VIRTVTES.

nostræ professionis desertores, lineas, quas Deus per magistros nobis ostendit, nunc ad dextram, nunc ad sinistram transgredimur, nec bonorum operum INSTRVMENTIS, *sicut à magistris tradita sunt, vti dignamur.*

Auctor, ne actum agat, non explicabit.

Commentarium forsitan super his *Instrumentis* nonnemo requirat. Sed illo quid opus, cùm qui nos in hoc stadio studioque præcesserunt, id præstiterint cumulatissimè? Adeant proindè Smaragdum Abbatem, Cardinalē Turrecrematam, Ioannem Trithemium, Antonium Perez, aliosque; Et cùm ad marginem cuique instrumento adscripta sit Scripturæ citatio, vnde illud desumptum; amplissimæ explanationis vicem tot sacrarum litterarum interpretes, quos passim exstare videmus, abundè supplebunt.

TRACTATVS II.

DE OBEDIENTIA.

Bethania, domus Obedientiæ. Bernard ad milit. temp. cap. 13.

AB *officinâ artis spiritualis in* BETHANIAM, *id est*, DOMVM OBEDIENTIÆ, *mi Lector transeamus. Castellum est Mariæ & Marthæ, in quo Lazarus est resuscitatus. Hic, vt Bernardus ait*, vtriusque vitæ figura, & Dei erga peccatores mira clementia; nec non & virtus OBEDIENTIÆ vnà cum fructibus pœnitentiæ commendatur. *In hâc domo Religiosis intimatur*: quod quidem nec studium bonæ actionis, nec otium sanctæ contemplationis, nec lacryma pœnitentis extra BETHANIAM accepta esse potuerunt illi, qui tantam habuit OBEDIENTIAM, vt vitam, quam ipsam perdere maluerit, factus obediēs Patri vsque ad mortem. *In hâc domo vir obediens victoriarum suarum erigit trophæa, canit triumphos. In hâc voluntatis propriæ iam pridem emortuæ & sepultæ, celebrantur exequiæ. In hâc filij* Obedientiæ *proprij iudicij resignationem assiduò docentur exercere, & Omnipotenti Deo in holocaustum offerre. Domus hæc vndecim constat cubiculis, in quibus totidem Disquisitiones expendentur.* Prima quærit, *An, & quomodo Obedientia primus Humilitatis gradus?* Secunda, *Quinam Obedientiæ gradus?* Tertia, *Quæ scalæ basis?* Quarta, *Quæ huius Scalæ latera?* Quinta, *Quibus, & in quibus obediendum?* Sexta, *Quomodo in impossibilibus?* Septima, *Vt omnia agenda cum Obedientiâ?* Octaua, *Quàm velox esse debeat?* Nona, *Vt in ea abneganda voluntas propria?* Decima, *Quæ reliquæ conditiones Obedientiæ?* Vndecima, *Sitne peccatum obedire cum murmure?*

DISQVISITIO I.

An, & quomodo Obedientia primus Humilitatis gradus?

Obedientiæ laus.

EA virtutis *Obedientiæ* est dignitas & amplitudo, vt si pro merito eius tradenda esset doctrina, non vno alterόve tractatu, sed integro opus esset libro. Nos tamen hîc S.P. BENEDICTI vestigijs insistentes, quæ ab eo potissimùm scripta, pro modulo nostro conabimur elucidare. Principio autem disquirendum, quod ait:

Quomodo sit primus humilitatis gradus. Reg. cap. 4. Cap. 7.

Primus humilitatis gradus est, Obedientia sine morâ. Quæ breuis sententia triplicem nobis obijcit quæstionem.

Prima, quorsum agat de gradu humilitatis, cùm tituli inscriptio sit *de Obedientiâ.*

Triplex difficultas.

Secunda, cur dicit primum gradum, cùm alij nulli subsequantur?

Tertia, Quomodo primus gradus humilitatis sit Obedientia sine morâ, cùm 7. capite primum gradū ponat timorem Dei? Difficultates has facilè, vt apparet, euadūt; qui textum corrigunt, & cap. 5. rescribūt: *Primus Obedientiæ gradus est.* Quâ lectione admissa, cessat prima, & tertia quæstio: & ad secundam respondent, vel *primum* hîc non significare ordinem subsequentium, sed excellentiam; vel reliquos Obedientiæ gra-

Quam vt quidam sanant, textum corrigunt.

tiæ gradus ſubſequentibus toto capite S. BENEDICTI verbis ſatis explicari. Inclinat in hanc ſententiam Columbanus Vrancx Blandinienſis Abbas,ſic enim ait: Vt capituli huius littera & declaratio inſcriptioni vel argumento ſuo debitè reſpondeat, & vt materiæ & gradus Obedientiæ & humilitatis,qui diuerſi ſunt, & diuerſa capitula hîc habēt, non confundantur propter morem S.BENEDICTI, pro primo humilitatis gradu legendum videtur; *Primus Obedientiæ gradus eſt, Obedientia ſine morâ.* Sic ille. Cui quidem fauet Regulæ noſtræ editio Florentina cum Declarationibus & Conſtitutionibus Camaldulenſium 1572. & altera Duacēſis apud Laurentium Kellam, quæ legunt: *Primus Obedientiæ gradus eſt,Obedientia ſine morâ.* Quod in Gallicâ ſuâ traductione ſequitur Eximius Doctor, Franciſcus Sylius, qui in præfatione ad lectorem,ait Latinam editionem,quæ legit, *Primus humilitatis gradus eſt*, non eſſe ſinceram, quod 7. capite alius enumeretur primus gradus humilitatis.

Colum. in MS.Comment.ſet.9.

Et fauent quadam Regula editiones.

Verùm,conſtans eſt aliorum tam MSS. quàm editorum codicum lectio, *Primus humilitatis gradus eſt* : & ita ante octingētos annos legit S. BENEDICTVS, Anianæ Abbas,in Concordia Regularum, eodem ſæculo Smaragdus in Commentario, & quæ vtrumque præcedit,Regula Magiſtri, caput 7. quod etiam inſcripſit: *De Obedientiâ diſcipuli, qualis debeat eſſe*, S.BENEDICTI verbis ita exorditur: *Primus humilitatis gradus eſt,Obedientia ſine morâ.* Idemque 10. deinde capite, eodem quo S.BENEDICTVS modo Scalam exhibet humilitatis. His porrò antiquior etiam eſt Regula Donati Veſontini Archiepiſcopi ad Virgines (vixit enim auctor ille anno Chriſti 650.) is autem cap.37. Regulæ ſuæ, cui lemma eſt, *Quot ſunt gradus humilitatis*, ſic exorditur: *Primus humilitatis gradus eſt, Obedientia ſine morâ.* Et conſequenter ponit textum cap. 5.& 7. Regulæ S.BENEDICTI, ſed ex hoc prætermittit omnia vſque ad ſecundum humilitatis gradum.

Sed fruſtra ſunt.

Reclamante tota antiquitate.

Etiam mille annorum.

Stabilitâ ergo his teſtibus, non tantùm lectionis antiquitate, ſed & veritate; remanent ſoluendæ tres illæ quæſtiones.

AD PRIMAM proinde dico, ideò in tractatione Obedientiæ mentionem fieri humilitatis, quod virtutes hæ inter ſe ſint connexæ. Obedientia enim eſt filia humilitatis. Humilitas primogenitam parit Obedientiam, dum per ipſam cōmendatur & probatur. Ex Apoſtolo id diſcere licet,qui de archetypo omnis humilitatis, Chriſto Ieſu,ait: *Humiliauit ſemetipſum factus obediēs vſque ad mortem,mortem autē crucis.* In quem locum S.Thomas: *Modus humiliationis, &*

Reſpondetur ad primam difficultatem.

Humilitatis & Obedientiæ nexus.

Philip. 2.

S.Thom. lect. 2.

A *ſignum humilitatis eſt Obedientia: quia proprium ſuperborum eſt ſequi propriam voluntatem.* Vnde *volens oſtendere perfectionem humilitatis Chriſti,dicit quod factus eſt obediens.* Eodem modo ſuperbia generat inobedientiā,quod patuit tam in primo parente, quam in angelis, qui è cœlo ceciderunt. Et Bernardus: *Ne fortitudo in ſuperbiam tranſeat, condienda eſt ſale humilitatis, quia nihil proderit fortiter obedire, ſi contigerit infeliciter ſuperbire.* Sed nemini, cui pro merito S.BENEDICTI admittenda videbitur auctoritas, B dubium erit, quin Obedientia ad humilitatem pertineat. Ille enim & tertium humilitatis gradum facit *Obedientiam*, & illam Domini vocem: *Non veni facere voluntatem meam, ſed eius qui miſit me*, modò pro Obedientia,modò pro humilitate adducit. Nihil igitur mirum, ſi Obedientia humilitatis aſſeratur gradus.

VIRTVTES.

Bern ſerm. de virtut. Obed.

Ex mente S.Benedicti.

Ioan.6.

Sed iam quod SECVNDA petebat quæſtio, cur primus dicitur quem alij non ſequuntur? Reſpondebatur, *primum* hîc non ordinem ſignificare, ſed excellentiam. Vt C apud Maronem:

——— Primos *iuuenū tot miſerit Orco.*

Sic vbi idem ait:

——— *Quantos* primus *patiare labores.*

Primus idem valet quod præcipuus. Hinc Turrecremata: *Primum* hoc loco poſitum, non ordinem dicit; vt *primus* dicatur,quia ſecundus ſequitur: ſed potiùs magnitudinem aut excellentiam dicit, veluti eſt illud: *Primum quærite regnum Dei.* Vt ſit ſenſus,Obedientia eſt præcipuum, quo humilitatis virtus cuſtoditur, fouetur, & robo- D ratur.

Reſpondetur ad ſecundam.

Virg. Æneid. 9.

Id.12.

Primus pro excellenti. Turrecr. tract. 55. in reg.

Luc.12.

Ad TERTIAM quæſtionem, cur Obedientia dicatur primus humilitatis gradus, cùm cap. 7. poſitus ſit *timor Domini*, non vna reſponſio eſt. Smaragdus: *Timor,* ait, *primus eſt in corde,* Obedientia *in actione. Sicut enim ille eſt primus in ordine, ita & iu cogitatione,voluntate,deſiderio, & conuerſione. Iſte tamen qui hic ponitur primus,illic inuenitur in ordine eſſe ſecundus. Sic enim dicit in iſto:Hi tales relinquentes ſtatim, quæ ſua ſunt, & voluntatem propriam deſerentes, illam Do-* E *mini imitantur ſententiam,quâ dicit:* Non veni facere voluntatem meam, ſed eius qui miſit me. *In illo verò dicitur:Secundus humilitatis gradus eſt, ſi propriam quis non amans voluntatē,deſideria ſua non delectetur implere, ſed vocem illam Domini factis imitetur, dicentis:* Non veni facere voluntatem meam,ſed eius qui miſit me. *Ecce, quomodo probatur, quia ipſe, qui hic ponitur primus, illic poſitus inuenitur eſſe ſecundus. Ergò ille eſt primus in ordine & cogitatione, iſte primus in operis actione. Ille primus initio conuerſionis,iſte primus initio actionis. Ille primus in animâ ſpiritualiter*

Ad Tertiã reſpondet Smaragdus.

In cap 5. reg. S Bened.

Ioan.6.

VIRTVTES. *Item Petrus Boerius.* In cap. 5. Reg. S Bened.

tualiter, iste primus in Obedientiâ corporaliter. Boërium audiamus: *Primus hîc excellentiam denotat, in cap. 7. ordinem numeralem. Vel dic, quod ibi agitur de humilitate cordis & intrinsecâ, in quâ ponit primum fundamentū & intrinsecum, scilicet Dei timorem. Hîc verò agitur de humilitate operis & extrinseca, cuius dicitur esse primum fundamētum Obedientia. Nec enim, vt dicit Augustinus, Obedientia nisi humilium esse potest.* Sic ille.

Alia recentis interpretis responsio.

Aliter Ioanoes Craesbeeck, Obedientiam dicit primum humilitatis gradum S. BENEDICTO dici, non ordine nec absolutè, sed primum inter illos, B quos Religiosus in Mooasterio existens exercere & ascēdere incipit. Vt minimum duos primos gradus intelligatur iam ascēdisse antequam ad congregationem veniret, & se superiori submitteret. Quod ex S. Bernardi verbis colligi videtur. *Notandum*, inquit, *quòd duo superbiæ gradus, qui & humilitatis ascendendo primi inueniuntur, sicut extra congregationem ascendendi sunt, ita in congregatione descendi non possunt. Quod autem ante ascendi debeant, ex hoc apertè datur*

Bern. tract. de grad. humil. & superb. grad 10. Duo primi gradus humilitatis in seculo scandendi.

A *intelligi, quod de tertio gradu in Regulâ legitur:* Tertius, *inquit*, gradus est, vt quis pro amore Dei omni Obedientiâ se subdat maiori. *Si ergo in tertio gradu subiectio collocatur, quæ proculdubio fit quando nouitius primò conuentui sociatur; consequens est, quod duo iam transcensi intelligantur.* Sic Bernardus.

DISQVISITIO II.

Quinam Obedientiæ gradus?

B CVM Patriarcha noster 7. capite Scalam humilitatis duodecim distinctā gradibus erexerit, & quinto hoc capite de Obedientia, primi gradus mentionem fecerit, implicitè velut suggerit, etiam Obedientiæ suam esse scalam, cuius ascensiones in corde suo disponere debeat Monachus, qui vero regi militaturus, *Obedientiæ fortissima atque præclara arma assumit.* Inde est quod nonnulli varios ordinauerint *Obedientiæ gradus.* Nam S. Bernardus hos 7. posuit

Prolog. reg.

Gradus Obedientiæ à S. Bernardo structi.

Bern. serm. de virtut. Obed.

OBEDIRE {
Libenter.
Simpliciter.
Hilariter.
Velociter.
Viriliter.
Humiliter.
Indesiuenter.
} Quos exponunt {
S. Bonauentura, *Diet. Salut. tit. 3. cap. 2.*
S. Aotonious, *4. part. tit. 5. c. 11.*
Cardinalis Turrecremata, *tract. 55. in reg. S. Bened.*
Busæus, *in Virid. V. Obed. c. 5.*
}

Cap. 2.

Sanctus verò Bonauentura *opusc. de grad. virt.* Scalam Obedientiæ 15. graduum fabricat, & per quinque terniones ita exhibet, vt gradibus cōparationis, quos Grammatici vocant, respondeant, primusque ei sit altus; secūdus, altior; tertius, altissimus: & breuiter ac clarè sic possunt enumerari.

Alij Gradus S. Bonauentura.

1. *Primò*, quoad personam imperantis, 1. Obedire Deo. 2. homini propter Deum. 3. indiscreto & dyscolo.

2. *Secundò*, quoad materiam, obedire 1. in re suaui. 2. in graui. 3. in grauissimâ.

3. *Tertiò*, quoad finem seu motiuum obe- C diendi, obedire 1. propter timorem. 2. propter spem mercedis. 3. propter amorem Dei.

Quartò, quoad imperandi formam, obedire 1. verbo. 2. nutui. 3. voluntati Superioris, intellige nec verbo, nec nutu indicatæ, quàm ex eius dispositione alióve modo conijcis. 4.

Quintò, quoad executionem, obedire 1. cum aliquâ dilatione. 2. statim, sed cum murmure. 3. statim, sponte & cum magno desiderio. Alibi verò nouem hos recenset gradus: *Vt acceptabilis Deo sit Religiosi* 5.

Eiusdem Doctoris nouem Obedientiæ gradus. Bonau. to. 7. coll. 3.

OBEDIENTIA, DEBET ESSE {
1. Prompta,
2. Deuota,
3. Voluntaria,
4. Simplex,
5. Perseuerans,
6. Ordinata,
7. Iucunda,
8. Strenua,
9. Vniuersalis,
} SINE {
Dilatione.
Dedignatione.
Contradictione.
Discussione.
Cessatione.
Deuiatione.
Turbatione.
Pusillanimitate.
Exceptione.
}

Humbert. Epist. de 3. Vot. cap. 5. Pauli Iustiniani liber de 12. Obed. gradibus.

Eosdem hos gradus enumerat Humbertus. Paulus verò Iustinianus, ex Patricio Veneto Monachus Camaldulensis, librum scripsit de 12. *Obediendiæ gradibus*, quos ex S. BENEDICTI verbis exsculpit, leguntur q; in Regulâ Eremitarum Camaldulensium D Italicè editâ. Hunc, vt arbitror, in Belgio nonnullis immutatis secutus est Columbanus Vrancx, in MS. suo Commentario: qui 12. Obedientiæ (sicut S. BENEDICTVS humilitatis) gradus constituit, hoc ferè ordine.

Ferè expressit hos Columbanus Vrancx.

Primus

Primus gradus est, Obedientia sine morâ.

Secundus, exoccupatis manibus id quod agebatur deponere, & in ipso puncto, quo aliud iubetur, relinquere.

Tertius, inchoatum opus relinquere imperfectum.

Quartus, voluntatem operis perficiendi in puucto quo vocaris deserere.

Quintus, proprium iudicium atque arbitrium abnegare, Superiorisque conformare.

Sextus, obedire sinè trepidatione & metu, indicando vtile & rectum quod iniungitur.

Septimus, ex iudicio quo indicas opus conuenientius quia Superior iussit, ipsum aggredi.

Octauus, eâdem consideratione opus continuare & perficere.

Nonus, obedire sine contradictione, querimoniâ, & murmure.

Decimus, cùm bono animo, non linguam tantùm, sed & cor à murmure cohibere.

Vndecimus, cùm hilaritate obedire.

Duodecimus, obedire ex charitate, seu amore Dei.

Eorum latera, & basis.

Hi Scalæ huius gradus, cuius latera ponit Humilitatem, & Patientiam; fundamẽtum, exemplum Iesu Christi. Verùm in his gradibus animaduertere erit, tres primos spectare ad Obedientiam sine morâ, actu externo; quartum ad eumdem actu interno. Quatuor subsequentes, conformationem iudicij nostri cùm Superioris inculcant. Nonus externum prohibet murmur, decimus internum. Proindè non satis euidens inter eos discrimen cõstituitur, cùm actus internus & externus ad eundem gradum videantur referendi.

Gradus hi non videntur satis distincti.

Scala 12. graduum ab Auctore erecta.

Verũenimuerò quidni & nobis liceat ex ijs, quæ S. BENEDICTVS tã hoc, quàm alijs capitibus de Obedientiâ sparsim scripsit, non paulò, nisi nos fallat opinio, accuratiorem Scalam construere, in quâ & duodenarius graduum numerus, maiorque inter eos seruetur distinctio? Ecce istam, mi Lector, in quâ & quibus personis, & quibus in rebus, & quibus modis obediendum sit, ipsis S. BENEDICTI verbis gradatim ostendimus. Quibus autem obediendum?

I. *Obedire Abbati.* Cap. 4. instrum. 61. Cap. 7. grad. 3.

PRIMVS Obedientiæ gradus est, *Praeceptis Abbatis in omnibus obedire; etiamsi ipse (quod absit) aliter agat.* Vel vt alibi S. P. loquitur, pro Dei amore *omni Obedientiâ se subdere Maiori.* Nec refert, hunc & alium quemdam infra etiam inter humilitatis gradus connumerari, tanta enim est virtutum harum, vt diximus, connexio, vt communes inter se habeant gradus.

II. *Confratribus.*

SECVNDVS Obedientiæ gradus est, *vt non solùm Abbati, sed etiam sibi inuicem obediant Fratres.* Aut vt alibi dicit: *Obedientiam sibi certatim impendant.* At quibus in rebus obediendum?

VIRTVTES. Cap. 71. Cap. 72.

III. *In omnibus.* Cap. 69.

TERTIVS gradus est, obedire in omnibus, vsque adeò, vt *si cui fratri aliqua fortè grauia, aut impossibilia iniunguntur, suscipiat iubentis imperium cum omni mansuetudine, & obedientiâ.*

IV. *Nihil facere sine obedientiâ.* Cap. 49.

QVARTVS est, *cum voluntate Abbatis omnia facere.* Et in supererogationis operibus alijsque, *hoc ipsum quod vnusquisque offert, Abbati suggerere, vt cum eius fiat oratione & voluntate. Quia quod sine permissione Patris spiritualis fit, præsumptioni deputabitur, & vana gloria, non mercedi.* Vnde alibi vindictę regulari vult subiacere eum, *qui præsumpserit quidpiam, quamuis paruum, sine Abbatis iussione facere.* Quibus verò modis Obediẽtia impendenda, reliqui deinceps ostendunt gradus. Vnde, Cap. 67.

V. *Obedire sine morâ.* Cap. 5.

QVINTVS est, *Obedire sine morâ.* Hunc autem pluribus explicat. *Mox*, inquit, *vt aliquid imperatum fuerit, ac si diuinitus imperetur, moram pati nesciunt in faciendo.* Quid prætereà? *Hi tales relinquentes statim quæ sua sunt, & voluntatem propriam deserentes, mox exoccupatis manibus, & quod agebant imperfectum relinquentes, vicino Obedientiæ pede iubentis vocem factis sequuntur: & veluti vno momento prædicta magistri iussio, & perfecta discipuli opera, in velocitate timoris Dei, ambæ res communiter citiùs explicantur.*

VI. *Abnegare propriam voluntatem.* Cap. 4. Cap. 7.

SEXTVS consistit in abnegando voluntatem propriam. Vnde dixit, *voluntatem propriam deserentes.* Et inter instrumenta bonorum posuit: *Voluntatem propriam odire.* Et alibi: *Vt quis propriam non amans voluntatem, desideria sua non delectetur implere.*

VII. *Proprium iudicium.* Cap. 5. Cap. 68. Cap. 72.

SEPTIMVS est, abnegare proprium iudicium, de quo ait: *Non suo arbitrio viuentes, vel desiderijs suis & voluptatibus obedientes, sed ambulantes alieno* IVDICIO *& imperio, in cœnobijs degentes, Abbatem sibi præesse desiderant.* Hanc abnegationem alibi explicans, monet, vt cui impossibilia iniunguntur, *impossibilitatis suæ caussas ei, qui sibi præest, patienter & opportunè suggerat, non superbiendo, aut resistendo, vel contradicendo.* Quid igitur faciet? abnegans propriũ iudicium, SCIAT ITA SIBI EXPEDIRE. Et vt S. P. alibi, *non quod sibi vtile* IVDICAT *sequatur, sed quod magis alij.* Atque hæc est illa priscis recentioribusq; toties commendata OBEDIENTIA COECA:

VIII. *Obedire humiliter.* Cap. 5.

OCTAVVS est, obedire humiliter, quem insinuauit Sanctus BENEDICTVS, cùm dixit: *Primus humilitatis gradus est, Obedientia sine morâ.* Et 7. cap. quosdam qui ad Obedientiam pertinent, humilitatis scalæ inseruit; vt sciremus humilem debere esse

VIRTVTES. esse Obedientiam, & obedientem humilitatem.

IX. Patienter. Cap. 7. NONVS, obedire patienter, id est, vt Legislator ait, *si in ipsâ Obedientiâ duris & contrarijs rebus, tacitâ conscientiâ* PATIENTIAM *amplectatur.*

X. Non trepidè. DECIMVS, *non trepidè* obedire, id est, firmiter, non hæsitando & disceptando, aut dubitando.

XI. Non tepidè. VNDECIMVS, *non tepidè* obedire, sed ferventer, solicitè, & diligenter: & hoc est ex charitate obedire; charitas enim excitat feruorem & folicitudinem. Vnde S. Pater Cap. 71. air: *Omnes iuniores, prioribus suis omni charitate & solicitudine obediant.*

XII. Obedire hilariter. Cap. 5. DVODECIMVS gradus est, obedire hilariter, siue vt Regula ait, *cùm bono animo, quia hilarem datorem diligit Deus. Nam cum malo animo si obedit discipulus, & non solùm ore, verùm etiam in corde si murmurauerit, etsi impleat iussionem, tamen acceptum iam non erit Deo, qui cor respicit murmurantis.*

Charitas Christi, & eius imitatio sunt latera scalæ huius. Ibid. Et hi quidem Obedientiæ 12. gradus. Latera verò huius scalæ duo sunt, charitas Christi, & imitatio siue exemplum Christi. De priore ait S. BENEDICTVS: *Obedientia sine morâ* (idem iudicium esto de alijs gradibus) *conuenit his, qui nihil sibi Christo* CARIVS *aliquid existimant.* Alterum latus ex obedientus Christi exemplo constructum, S. Pater velut implicitè adiungit, cùm semel iterumque monet illam domi-Ioan. 6. ni vocem factis imitari: *Non veni facere vo-*Cap. 7. *luntatem meam, sed eius qui misit me.* Et, cùm Monachum iubet omni Obedientia subdi Philip. 2. maiori, expressiùs ait: *Imitans Dominum, de quo dicit Apostolus: Factus obediens vsque ad mortem.*

Basis, viua fides. Cap. 5. Basis verò, seu fundamentum, cui hæc scala firmiter innititur, est viua fides, quâ certò creditur, quod *Obedientia, quæ maioribus præbetur, Deo exhibetur.*

DISQVISITIO III.

De basi SCALÆ, *siue quam firmiter tenendum nos Deo in Superioribus obedire?*

ACCEPTIS à S. P. BENEDICTO lignis, Obedientiæ Scalam construximus. Hanc nunc aliorum testimonijs nonnihil fulciemus, & quà licet, illustrabimus. A basi autem & fundamento, cui tota machina innititur, sumemus exordium. Sapientissimus noster Architectus, cùm plures enumerasset conditiones, quæ obedientiam Deo redderent acceptabilem, & hominibus dulcem; hanc veluti generalem In Superioribus obedimus Deo. Cap. 5. totius discursus caussam reddidit: *Quia Obedientia, quæ maioribus præbetur, Deo exhibetur.* Et quod veri obedientes *moram pati nesciant in faciendo*, eò refert, quod iussionē excipiant, *ac si diuinitus imperetur.* At verò, quomodo veritatem hanc probat? verbo Veritatis dicentis: *Qui vos audit, me audit:* Luc. 10. *& qui vos spernit, me spernit. Qui autem me spernit, spernit eum, qui misit me.* Quibus in A quo manat omne ius imperandi. verbis ipsa radix, ex quâ omne ius imperandi deriuatur, manifestè aperitur. Primò enim à diuinitate (quæ omnem potestatem in creaturas habet à seipsâ ratione caussæ) descendit in Christi humanitatem; idque plenissimè & illimitatè, iuxta illud: In Christū. *Data est mihi omnis potestas in cælo & in terrâ.* Matth. 28. Ab humanitate Christi proximè deriuatur ad Summum Pontificem, sicut ab Ordinario in Vicarium. Ab hoc in alios Superiores, quocumque censeantur nomine: Et ab ipso in alios Superiores. nam & ipsi Dei & Christi vices gerunt. Hinc S. BENEDICTVS: *Abbas, qui vices Christi agere creditur, Dominus & Abbas vocetur:* Cap. 63. *non suâ assumptione, sed honore & amore Christi.* Præiuit Magnus Basilius: *Nihil est aliud* Qui eius vices gerunt. *Antistes, quàm is qui personam Christi sustinet, & sequester est inter Deum, & homines, eorum qui in ipsius officio sunt, salutem sacrificans* Basil. const. Monast. c. 23. *Deo.* Hinc Bernardus: *Prælatos sibi Deus ad-*Bern. lib. de præcept. & disp. c. 12. *quare quodammodo in vtraque parte dignatus, sibimet imputat illorum & reuerentiam & contemptum, specialiter contestans eis:* Qui vos audit, me audit: & qui vos spernit, me spernit. Luc. 10. *An non denique hoc ipsum & Regula nostra perhibet, vbi ait: Obedientia, quæ maioribus præbetur, Deo exhibetur? Quamobrē quidquid vice Dei præcipit homo, quod non sit tamen* Quibus obediendum vt Deo. *certum displicere Deo: haud secus omninò accipiendum est, quàm si præcipiat Deus. Quid enim interest, vtrum per se, an per suos ministros, siue homines, siue Angelos, hominibus innotescat suum placitū Deus?* Idemq; paulò ante dixerat: *Siue Deus, siue homo vicarius Dei mandatum quodcumque tradiderit, pari profectò obsequendum est curâ, pari reuerentia deferendum; vbi tamen Deo contraria non præcipit homo.* Hactenus Bernardus.

Eandem veritatem ex Paulo licebit di- A quo omnis potestas. scere, cuius hæc verba: *Non est potestas nisi* Rom. 13. *à Deo: quæ autem sunt, à Deo ordinata sunt. Itaque qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit.* Quod quidem tantò antea Moyses intellexit, cùm dicebat: *Nec contra nos est mur-*Exod. 16. *mur vestrum, sed contra Dominum.* Alibi idem Paulus, cùm ad obtemperandum Præpositis subditos adhortatur, ait: *Quodcumque* Coloss. 3. *facitis, ex animo operamini sicut Domino, & non hominibus, scientes, quod à Domino accipietis retributionem hereditatis. Domino Christo seruite.* Impigrè hoc fecerunt laudati à Cas- Laudati hinc Monachi. siano Ægyptij Monachi, quos scribit, *sic vniuersa complere, quæcumque à Superiore fuerint præcepta, tanquā si à Deo cælitus sint edita.* Cassi. lib. 4. cap. 10.

Monet

Cæsar. ho-mil. 8. ad Monach.

Monet proinde Cæsarius Arelatẽsis: *Quidquid tibi à senioribus fuerit imperatum, accipe tamquam de cœlo, sicut de ore Dei prolatum.*

Ostenditur quomodo omnes gradus huic basi superstruantur.

Solido igitur hoc præsupposito fundamento, facillimum erit ostendere quomodò omnes gradus superstruantur. Primò enim, cur non obediam Superioribus, si per illos Deus mihi loquatur? 2. Cur non æqualibus, aut inferioribus, cùm *sæpè iuniori Dominus reuelet quod melius est?* Et per Saram subinde Abraham; per Ietro Moysen; per Samuelem Heli; per asinam erudiat Balaam? Apostolicum hîc attendendum Monitum: *Subiecti inuicem in timore Christi.* 3. Cur non obediam in omnibus, si iubeat Deus? quem enim illi ponam limitem? Cur non in grauibus & impossibilibus, si qui instat præcepto, præcat auxilio; & omnia possim in eo qui me confortat, & omnia possibilia sint credenti? 4. Cur non omnia agam cum Obedientiâ, cùm melius sit agere, & agi voluntate Dei, per Superiorem indicata, quàm propriâ: & reprehensos legamus, *qui os Domini non interrogauerunt?* 5. Cur non obediam fine morâ, cùm Dei præceptis nihil præponendum, nihil æquandum? Et Abraham mox vt Dei vocem audiuit, *de nocte consurgens*, strauerit asinum suum, vt grauissimum adimpleret præceptum? 6. Quidni meam abnegem voluntatem, vt sequar Dei, quem quotidie sic deprecor: *Fiat voluntas tua?* 7. Cur non renunciem *proprio iudicio*, & captiuem omnem intellectũ in obsequium sanctæ Obedientiæ, cùm verè nesciat homo, quid sibi expediat? 8. Cur Deo in Superioribus non obediam humiliter? *Nonne Deo subiecta erit anima mea?* 9. Cur in ipsâ Obedientiâ non amplectar *patientiam?* Si Deus mandet, qui quæcumque vult facit in cœlo & in terra, cur non dicam ei: *Tu es patiẽtia mea Domine, propter te mortificamur totâ diẽ?* 10. Cur aggredi trepidem quod Deus præcipit? cur hæsitem diffidentiâ, & non potiùs confidã in adiutorio altissimi? 11. Cur exsequar *tepidè*, quæ per Superiorem Deus imperat, cùm *tepidos* euomat ex ore suo, & magnâ sibi velit deuotione seruiri? 12. Cur non bono Deo, bono animo & *hilariter* obtemperem, cùm hilarem datorem diligat? Quis ego sum qui respondeam Deo? Dominus est, quod bonum in oculis eius, fiat. Et quæ maior consolatio, quàm tali obsequi Domino?

(Margin: Secundò. Cap. 3. — Ephes. 5. Tertiò. — Quartò. — Iosue 9. Quintò. — Genes. 22. — Sextò. — Matth. 6. Septimò. — Octauò. — Psalm. 61. — Nonò. — Psalm. 70. Psalm. 43. Decimò. — Vndecimò. Apoc. 3. — Duodecimò. — 2. Cor. 9.)

Horum graduum ad fundamentum suum respectus.

Viden' Religiose Lector, gradus omnes firmiter inniti basi, & fundamento suo: & vt in circulo lineæ omnes à circumferentia tendunt in centrum; ita duodecim hos gradus, & si qui statuantur alij, respicere hoc punctum, *Obedientia, quæ maioribus præbetur, Deo exhibetur.* Ex eo omnes producuntur, in eo omnes solidantur. *Assuescat* igitur Monachus, vt cùm S. Dorotheo concludam, *seipsum post Deum Patri dedere, atque ab eo nullâ in re postmodum dissentire, sed omnia ipsius arbitrio faciat, eâ fide ac certitudine, ac si Deo in cunctis, non homini pareret.*

(Margin: Cap. 4. — VIRTVTES. Doroth. serm. 1.)

DISQVISITIO IV.

Quomodo Obedientiæ gradus scalæ innectantur lateribus?

GRADVS, nisi vtrimque lateribus suis firmiter inhæreant, nec inter se aptè coniungẽtur, nec commodum præbebunt ascensum. Quare quod in basi vtcumque iam factum, ostendendum quomodo duodecim Obedientiæ gradus lateribus innectantur, & ex ijs velnti procedant. Latera autem diximus Charitatem esse, & exemplum Christi. De illâ S. BENEDICTVS ait: Obedientiã *conuenire his, qui nihil sibi Christo* CHARIVS *aliquid existimant.* Monetque alicubi: *vt ex charitate obediant.* Nimirùm Charitas, vt docet Angelicus Doctor, aliarum virtutum forma est & mater, quòd earum actus in vltimum dirigat finem. Hinc Regula nostra docens *in ipsâ Obedientiâ duris & contrarijs rebus, vel etiam quibuslibet irrogatis iniurijs tacitâ conscientiâ patientiam* amplecti, hoc ipsum referri vult ad Deum & Christum, cui dicant: *In his omnibus superamus, propter eum qui dilexit nos:* patientis Obedientiæ finem demonstrans charitatem. Apostolorum verò princeps, peculiari phrasi vocat *Obediẽtiam charitatis. Animas*, inquit, *vestras castificantes in Obedientiâ Charitatis.* Quænam autem hæc *Obedientia Charitatis?* triplicem explicationem adfert Cornelius. Prima est ex textu Græco, quî legit ἀληθείας, id est, *veritatis*, vt sit Obedientia, quâ credimus & obedimus Euangelio, tanquam legi veritatis & charitatis. Secunda est Obedientia, quâ fidelis in omnibus subdit se legi & dictamini charitatis, vt quidquid agit, ex dicto & ductu agat charitatis. Tertia, Obedientia charitatis est, *Obedientia filialis* procedens ex amore, non seruilis, ex timore. Bernardum hîc audiamus: *Subiectus, inquit, Obedientiam quæ voti finibus cohibetur, nouerit imperfectã. Nam perfecta Obedientia legem nescit, terminis non arctatur, neque contenta angustijs professionis largiori voluntate fertur in latitudinem charitatis, & ad omne quod iniungitur, spontanea, vigore liberalis alacrisque animi modum non considerans, in infinitam libertatem extẽditur. Hæc est illa de quâ signanter Apostolus Petrus: Castificantes, inquit, corda vestra in Obedientiâ Charitatis.* Pulchrè ipsam per hoc seque-

(Margin: Quomodo charitas sit latus Scalæ huius. Cap. 5. — S. Thom. 22. q. 23. art. 8. — Cap. 7. — Rom. 8. — 1. Pet. 1. — Quid apud S. Petrum obedientia charitatis. 1. 2. 3. — Filialis Obedientia quæ. — Bern. de præcept. & disp. cap. 9. — 1. Petr. 1. Procedit ex amore.)

VIRTVTES. *sequestrans ab illâ inerti & seruili Obedientiâ quodammodo, nec charitati promptâ, sed obnoxiâ necessitati.* De eâdem sic alibi idem disserit: *Bono custos voluntatis est Obedientia, siue imperij illa sit, siue consilij, siue subiectionis, siue solius Charitatis. Purius etiam ac dulcius secundum Apostolum Petrum ad pares, seu etiam ad minores suos, filij Obedientiæ castificant corda sua in Obedientiâ charitatis, quam ad maiores subigant per Obedientiam necessitatis. In illâ enim solâ vel præcipit, vel consulit, & obedit Charitas. Hîc autem pœnam timet, vel minatur imperiosa necessitas. Et in illâ obedienti sæpè debetur maior gloria. In istâ verò, inobedienti maior semper intentatur pœna.* Idem rursus promptam S. Andreę commendans Obedientiam, ait: *Agnoscite Fratres, quoniam propter vos scripta sunt hæc; vt discentes veræ Obedientiæ formam, castigetis corda vestra in Obedientiâ charitatis. Hac nimirùm est, quæ sola commendat Obedientiæ nummum: Hoc illius argentum est, probatum atque purgatum. Sola est Charitas quæ Obedientiam gratam facit & acceptabilem Deo.* Hactenus Bernardus. Qui illud *castificantes animas vestras*, exponit per *castigantes*. Castigandus enim & purificandus est amor noster & affectiones ab omni inquinamento carnis & spiritus, ita vt amor noster, & ex eo procedens Obedientia, aliud non quærat, aliud non desideret, quàm solum Deum: quem non castè amamus, si aliquid quærimus, quod non propter ipsum quærimus. Patet hinc quàm specialiter charitas ad perfectam Obedientiam concurrat.

Idem Epist. ad Fratr. de monte Dei.

Est perfectior Obedientiâ necessitatis.

Idem ser. 2. de S. Andr.

Charitas sola commendat Obedientiam.

Quia purificanda est.

Videamus nunc quemadmodum Obedientiæ gradus duodecim ex eâ producantur. De primo testimonium habemus ipsius S. BENEDICTI, qui expressè dicit, vt quis *pro Dei amore, omni Obedientiâ se subdat maiori*. 2. Æqualibus deinde Obedientiam impendi amor suadet, vt testis Apostolus: *Per Charitatem spiritus seruite inuicem*. 3. Amantis est, amato obtemperare & obsequi in omnibus, etiam arduis & quodammodo impossibilibus. Amanti enim nihil difficile. *Fortis est vt mors dilectio.* Benè Chrysologus: *Amor non accipit de IMPOSSIBILITATE solatium, non recipit de DIFFICVLTATE remedium.*

Quomodo charitas Obedientiæ gradus producat.

I. Cap. 7.

II. Galat 5.

III. *Amor fortis.*

Cant. 8.

Chrysol. serm. 147.

> *Namque famem, frigus, durum quoque saxa cubile,*
> *Dulcia fecit amor.*

Petrarch. 10 carm. de Magd.

IV. 4. Nihil agere sine Obedientiâ, quid aliud, quàm Dei beneplacitum in Superioris indicio cognitum in omnibus adimplere? Quod proprium charitatis. Nam vt illa amato studet placere, sic & beneplacitum eius in omnibus adimplere. 5. Quid Obedientiam facit velocem, nisi amor, qui alas ei addit? *Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis.* Sed, vt Ambrosius ait, *nescit tarda molimina Spiritus sancti gratia.* Et difficiles sunt in amore moræ. 6. Quia Charitas non quęrit quæ sua sunt, hinc in obediendo suam libenter abnegat voluntatem, cui non alia quàm dilecti. *Eadem velle, & eadem nolle, firmus amor est*, inquit Hieronymus. Talis enim dicit:

V.

Rom. 5.

Ambros. l. in Luc.

VI.

Hieron. Epist. 8. ad Demet.

> *Nunc neque velle meum, neque nolle, at amantis vtrumque.*
> *Me mihi qui rapuit, cor mihi cùm rapuit.*

7. Non vtitur proprio iudicio ex charitate obediens, quia *charitas omnia credit*. Et vt Chrysologus scripsit, *Amor ignorat IVDICIVM, ratione caret, mundum nescit.* Omne enim iudicium subiecit amato. 8. Vt absque humilitate non est Obedientia, ita illam imperat charitas, quę dilecto se totam subijcit. *Charitas*, inquit Prosper, *& humilitas in nullo ab inuicem diuiduntur, & ambarum tam indiscreto connexio est, vt qui in vnâ earum constituitur, simul vtrâque potiatur.* 9. Patientem Obedientiam efficit charitas, quia vt Apostolus dixit, *Charitas patiens est, omnia sustinet.* 10. Non trepidè obtemperat, quisquis amat. Timor enim non est in charitate. Et: *Charitas foras mittit timorē.* Gallinam mihi vide, ignauam quidē auem, sed sine pullis; quos si dederis, quid animosius? suus in eos amor, eosque seruandi desiderium animos ei addit, inhorrescit plumis, alas surrigit, vociferatur, in hominem inuolat, aut in molossum. 11. Nec tepidè obedit, quisquis ex charitate obedit. Amor enim ignis est. *Lampades eius, lampades ignis atque flammarum.* Amoris effectus feruor, qui diligentem, solicitum, & promptissimum efficit. 12. Nec deerit obedienti hilaritas, cui nihil æquè volupe est, quàm amato & amori suo obsequi. Nescit obloqui, nescit detrectare imperium, quisquis imperantem dilexerit. At hic vel Deus est, vel Dei vices agens, cui amorem summo iure debemus.

VII. 1. Cor. 3.

Chrysol. vbi suprà.

VIII.

Prosp. lib. 3. de vit. contempl.

IX.

1. Cor. 13.

X.

XI.

Cant. 8.

XII.

Et hactenus quidem de priori scalæ huius latere: nunc alterum videamus, quod Christi exemplum esse diximus. Aptè omninò: nam S. BENEDICTVS Obedientiam ex charitate commendans, hanc refert ad Christum, dicens *Obedientiam conuenire his, qui nihil sibi Christo aliquid charius existimant.* Et alibi monet: *Nihil amori Christi præponere.* Si Obedientia præcipue impendēda Abbati, illum vices Christi agere in Monasterio docet, cui obtemperandū sit *honore & amore Christi.* Si voluntas propria, propriumq; abnegandum iudiciū in obsequiū Obedientię, hoc ipsum ad imitationē Christi docet referendū. *Abnegare*, inquit, *semetipsum sibi, vt sequatur Christū.* In ascensu igitur

De altero Scalæ latere, exemplo Christi.

Cap. 5.

Cap. 4.

Cap. 63.

Hebr. 12. Hebr. 5. igitur huius scalæ, aspiciamus *in auctorem* A *fidei, & consummatorem Iesum, qui factus est omnibus obtemperantibus sibi, caussa salutis æternæ.*

Qui absolutissimum Obedientiæ exemplar. Qui in monte Caluariæ vniuerso orbi splendidissimum Obediëtię exemplar exhibuit, eligës potius vitam amittere, quàm Obedientiam. Quamuis autem nemini dubiũ sit, quin in hoc illustrissimo typo duodecim illi gradus, & multò plures, quàm nostra tenuitas assequi possit, inueniantur perfectiones: iuuerit tamen per hanc Obediëtiæ viam gradiëtes impressa Saluatoris sui in singulis gradibus intueri vestigia, eademque subsequi, quamuis non passibus æquis. Nam S. BENEDICTVS hanc ipsam Christi Obedientiam non semel proponit imitandam.

1. Obediuit maiori. Ioan. 14. Primus gradus est, *omni Obediëtiâ se subdere maiori:* quod erga Patrem cælestem, de quo Christus: *Pater maior me est,* ipsum obseruasse, notissimum est.

2. Minoribus. Luc. 2. 2. Minoribus etiam obediuit tam Mariæ & Ioseph, de quo scribitur: *Et erat subditus illis,* quàm impijs iudicibus & tortoribus.

3. In difficillimo. Philip. 2. 3. paruit in re difficillimâ & pænè impossibili, *factus obediens vsque ad mortem, mortem autem crucis;* vitæ simul & honoris prodigus. Obedientia proinde Deum pati, vitam fecit mori, & honore spoliauit eum, qui erat splendor paternæ gloriæ, gloriâ & honore coronatus.

4. Exactissimè. Ioan. 8. Ioan. 14. 4. Nemo tam exactè ad omne opus superioris Obedientiam quæsiuit, quàm Christus Patris, qui ait: *Ego quæ placita sunt ei, facio semper.* Et: *Sicut mandatum dedit mihi Pater, sic facio.*

5. Sine morâ. 5. Obediuit sine morâ, quia in primo punctо incarnationis suæ habuit Christus actum intellectus, quo Dei voluntatem cognouit, simulque vo- D luntatis, Obedientiæ & oblationis, quo se, vitam & mortem suam Deo in pretium pro nostrâ salute obtulit, eaque voluntate sanctificati sumus.

Ab initio Incarnationis. Hebr. 10. Quæ veritas elicitur ex illis Apostoli verbis: *Ingrediens mundum dicit; Hostiam & oblationem noluisti: corpus autem aptasti mihi: holocautomata pro peccato non tibi placuerunt. Tunc dixi: Ecce venio.* Incœpit proinde Obedientia Christi cum ipso principio vitæ eius, & iam tum

Psal. 18. *exultauit vt gigas* ad currendam duram illam & difficilem nostræ redemptionis viam.

6. Propriam abnegauit voluntatem. Ioan. 6. Luc. 22. 6. Propriam abnegauit voluntatem, qui dixit: *Non veni facere voluntatem meam, sed eius qui misit me.* Itemque: *Non mea voluntas, sed tua fiat.*

7. Iudicium quoque. 7. Proprium abnegauit iudicium, qui decreto de suâ incarnatione in Concilio SS. Trinitatis factо per omnia acquieuit, illique se in singulis exactissimè confirmauit. Quod colligitur ex Prophetâ in personâ Christi dicente:

Isai. 50. *Dominus Deus aperuit mihi aurem, ego autem non contradico, retrorsum non abij.* Cuius sensus est: Cùm Deus initio conceptionis meæ mihi A aures aperuit, hoc est, reuelauit suam voluntatem & mandatum de œconomiâ incarnationis, mihique ostenderet quæ vellet me agere & pati; ego non contradixi.

VIRTVTES.

S. Thom. 3. part. q. 18. art. 5. Docet autem S. Thomas, quòd Christus *secundùm voluntatem, quæ est per modum rationis, semper idem voluerit quod Deus.*

Christus semper idē voluit quod Deus. Atque etiã, vt hîc explicat Suarez, propter eamdem rationẽ, ob quam volebat Deus; cuius voluntati non solum in volito formali, sed & materiali voluntas eius conformis erat.

Bern. serm. 28. in Cant. Pulchrè proindè Bernardus: *Quàm beatus,* B inquit, *qui ait: Dominus Deus aperuit mihi aurem, & ego non contradico, retrorsum non abij! Vbi & voluntariæ habes Obedientiæ formam, & longanimitatis exemplum. Qui enim non cõtradicit, spontaneus est: & qui retrò non abijt, perseuerat. Vtrumque necessarium: quoniam hilarem datorem diligit Deus; & qui perseuerauerit vsque in finem, hic saluus erit.*

8. Obediuit humiliter. Philip. 2. 8. Quàm humiliter obedierit Christus, Apostolus testatur: *Humiliauit semetipsum factus obediens vsque ad mortem, mortem autem crucis.*

9. Patienter. In quo simul habemus 9. Quàm patienter C obedierit. Quis enim grauia vnquam pro Obedientiâ passus est? Quis maiori animi tranquillitate, voluntate, & patientiâ?

Hebr. 5. *Et quidem cùm esset filius Dei, didicit ex ijs, quæ passus est, Obedientiam.* Id est, Obedientiam nouo & exactiore modo expertus est in passione, quàm in totâ reliquâ vitâ suâ, quid scilicet sit obedire, quàm difficile & arduum sit in omnibus se submittere.

10. Intrepidè. Isai. 53. 10. Quàm verò intrepidè Obedientiam patris executus est? *Oblatus est quia ipse voluit.* Et ipse sponte hostibus suis, à quibus se D sciebat capiendum, obuiam iuit, interrogans quem quærerent. Atque ita tradidit dilectam animam suam in manus inimicorum.

Ioan. 10. Et ipse dixit: *Nemo tollit animam meam, sed ego pono eam.*

11. Feruentissimè. Luc. 12. 11. Ab Obedientiâ ipsius abfuit tepor, adfuit dilectionis feruor, quem ita expressit: *Baptismo habeo baptizari: & quomodo coarctor vsque dum perficiatur?*

Luc. 22. Atque iterum: *Desiderio desideraui hoc pascha manducare vobiscum, antequam patiar.*

12. Hilariter. Ioan. 4. 34. 12. Hilaritatem probant ista: *Meus cibus est, vt faciam voluntatem eius, qui misit me, vt perfi-* E *ciam opus eius.* Tam delectabile mihi est, obedire patri, & opus redemptionis perficere, quàm famelico solet esse cibus. Et quia hilaritati opponit S. BENEDICTVS obedire cum murmure, aut responso nolentis, longissimè ab eo fuit Saluator, de quo dixerat Propheta:

Isai. 53. *Sicut ouis ad occisionem ducetur, & quasi agnus coram tondente se obmutescet & non aperiet os suum.*

Imitanda talis Obedientia. Atque hæc obedientis Christi vestigia, vtinam sicut chartæ huic, ita cordibus nostris altissimè impressa, vt per eius exempla ad æternam beatitudinem gradiamur.

 Nam

VIRTVTES. Ephræm de virt. cap. de obed. Nam vt S. Ephræm ait: *Beatus, qui verâ & minimè simulatâ præditus est obedientiâ: quoniã hic imitator est optimi nostri præceptoris, qui obediens fuit vsque ad mortem. Verè igitur, qui Obedientiæ fruitur possessione, beatus est: quia cùm Domini imitator, etiam coheres illius efficitur.*

DISQVISITIO IV.

Quibus, & in quibus obediendum?

VT Scalam nostram ascendere satagentibus lucis quidpiam offeramus, ordine singulos gradus recensebimus. Incipiamus à PRIMO: cui obediendum? Abbati, aut Superiori, quocumque nomine censeantur. *Obedientia* enim dicitur quasi *obaudientia*, quod vox & præceptum Superioris audiatur & admittatur. Sicut enim *obiectum quod* huius virtutis, est omne opus præceptum, ad hoc namque volendum & faciendum hæc virtus per se & directè inclinat: ita *obiectum cui*, est Superior, cui dicimur obedire. Vnde qui non habet vllum Superiorem cui possit obedire, is non habet Obedientiam. Quamobrem hæc virtus non conuenit Christo secundùm naturam diuinam, eò quòd Superiorem non habeat: quamuis secundùm naturam assumptam, quæ Superiorem habet, ei perfectissimè, vt proximè vidimus, competat. Obediendum proindè legitimo Superiori, qualiscumq; ille sit, siue doctus, siue indoctus, siue valdè exercitatus, siue parum; siue probus, siue improbus. Quod Apostolorũ princeps indicauit, dicens: *Serui subditi estote in omni timore Dominis, non tantùm bonis & modestis, sed etiam dyscolis.* Nam & in his residet ius & potestas imperandi, à quâ malis moribus non excidunt: nec minùs quàm boni, Dei vices gerunt. Quare & S. BENEDICTVS inter cetera monet: *Præceptis Abbatis in omnibus obedire: etiamsi ipse aliter (quod absit) agat: memores illius Dominici præcepti; Quæ dicunt, facite: quæ autem faciunt, facere nolite.*

I. Obediendum Superiori legitimo.

Vide Less. de iust. & iur. l. 2. c. 46. dub. 4. Qualiscumque ille sit.

1. Petr. 2.

Cap. 4. instr. 60.

Matth. 23.

II. Obediat alter alteri. Cap. 71. SECVNDÒ, vt Regula nostra ait: *Obedientiæ bonum non solùm Abbati exhibendum est ab omnibus: sed etiam* SIBI INVICEM *ita obediant Fratres, scientes se per hanc Obedientiæ viam ituros ad Deum.* Et hæc est Obedientia charitatis & consilij, Magno Basilio etiam cognita, & ab eodem inculcata. Ad interrogationem enim, *Numquid cuiuis, & quiduis imperanti obediendum sit?* Respondet: *Omninò diuersitas eorum qui imperant, eorum quibus imperatur, Obedientiæ officere nihil debet.* Et rursus rogans, *Quomodo alij alijs obedientiam inter nos præstabimus?* Respondet: *Tamquam serui aduersum dominos:* *conuenienter illi præcepto Domini: Qui vult in vobis esse magnus, sit omnium vltimus, & seruus omnium.* *Quibus verbis adiungit*, quod *nos efficacius etiam possit permouere: Sicut filius hominis non venit vt ministraretur ei, sed vt ministraret. Et consentaneum in modum etiam dicto illi Apostoli: Per charitatem spiritus seruite inuicem.* Hactenus Basilius. Posthumius quoque suis dicebat discipulis: *Nihil vobis proderit filioli, si diligitis inuicem, & non vultis inuicem obedire.* Et Bernardus: *Parum est subiectum esse Deo, nisi sis & omni humanæ creaturæ propter Deum, siue Abbati, tamquam præcellenti, siue Prioribus, tamquam ab eo constitutis. Ego plus dico, subdere paribus: subdere & minoribus.* Sic enim decet nos, *inquit*, omnem implere iustitiam. *Vade & tu ad minorem, si vis esse in iustitiâ perfectus, defer inferiori, iuniori te inclinato.* In hoc gradu stabat S. Franciscus cùm diceret: *Inter alia, quæ dignanter diuina pietas mihi concessit, hanc gratiam contulit, quod ita diligenter nouitio vnius horæ obedirem, si mihi Guardianus daretur, sicut antiquissimo & discretissimo Fratri.*

Ex charitate.

Basil. Reg. breu. 115.

Ibid. reg. 114.

Luc. 22.

Matth. 20.

Galat. 5.

Vit. Patr. lib. 1. in Posthum.

Bern. serm. 11. in Cant.

Etiam paribus & minoribus.

Matth. 3.

Vt fecit S. Franciscus. Tom. 3. op. S. Franc. collat. 4.

Non est autem existimandum hos Patres, & S. BENEDICTVM hoc loco omnibus tribuere auctoritatem quibusuis imperandi, aut maioribus imponere necessitatem obediendi iunioribus: sed vult, vt Fratres obediant *sibi inuicem*, id est, alter alteri, eo modo, quo exponitur illud Apostoli: *Subiecti inuicem in timore Christi.* Non enim vult, vt quisque vicissim alteri subiectus sit. Sic enim parentes filijs, reges populo vicissim subiecti esse deberent: sed *inuicem*, id est, vt Syrus vertit, *alius alteri*; alius, puta inferior, subiectus sit alteri, scilicet superiori. Nam vt Hieronymus docet, Apostolus ponit hîc generale principium politiæ Christianæ, puta Obedientiam, scilicet vt subiecti sint, & obediant singuli suis superioribus; illudque in sequentibus per species & partes explicat; cùm iubet mulieres viris, filios parentibus, seruos dominis subiectos esse. Simili modo S. BENEDICTVS ordinem obediẽdi hîc præscribit, vt primò Abbati, deinde Præpositis ab eo constitutis, ac demum *prioribus suis*, id est, *iuniores omni charitate & solicitudine obediant.* Seniorum autem illa iussa vocat *priuata imperia*. Cùm autem in tribus consistat Obedientia, in exhibendâ reuerentiâ, in suscipiendo mandato, in subeundo iudicio; hæc ipsa præscribit S. BENEDICTVS, vt sibi inuicè, & maximè iuniores senioribus præstent: monet enim; *vt honore se inuicem præueniant. Iuniores priores suos honorent*, ob-uiam facti, benedictionem petant, assurgãt, nec nisi iussi assideant. De priuatis seniorum imperijs iam dictum; iudicium & correpto-

Triplex intellectus verborum S. Benedicti.

Ephes. 5.

Primò.

Præscribit obedientiæ ordinem.

Qui in tribus consistit.

Cap. 71.

Cap. 63.

Cap. 71. correptionem his verbis subijcit: *Si quis autem Frater pro quauis minimâ caussâ ab Abbate, vel à quocumque priore suo corripitur quolibet modo; vel si leuiter senserit animum prioris cuiuscumque contra se iratum, vel commotum, quamuis modicè; mox sine morâ tamdiu prostratus in terrâ ante pedes eius iaceat satisfaciens, vsque dum benedictione sanetur illa commotio.*

Secundò, Vt iudicium suum quisq; alterius subdat. *Secundò*, quod S. BENEDICTVS ait, *Sibi inuicem obediant Fratres*, ita accipi posset, quasi præscriberet, vt iudicium suum quisque alterius subdat, nec suum præfractè tueatur, aut pro eo contendat. Nam cùm dixisset, *Omnes iuniores prioribus suis omni charitate & solicitudine obediant;* statim subdit: *Quod si quis contentiosus reperitur, corripiatur.* Sic & Philippenses Apostolus Philip. 2. monens, *Idem*, inquit, *sapiatis, eamdem charitatem habentes, vnanimes idipsum sentientes. Nihil per contentionem, neque per inanem gloriam: sed in humilitate superiores inuicem arbitrantes.* Hæc enim contentionum fuga, & quod ex humilitate quisque alium sibi præponat, & superiorem arbitretur, maximè conducit ad animorum vnionem, atque ita ad Obedientiam quoque pertinet.

Tertiò, Vt sibi inuicem seruiãt. *Tertiò*, inuicem sibi obediunt Fratres, quando sibi inuicem seruiunt, siue in officio coquinæ, siue in faciendo panem, siue laborando in agro, vel horto. Sic seniores infirmi iunioribus obediunt infirmarijs; & ad Cantoris insinuationem intonant antiphonam; ex sacristæ designatione seruant horas celebrandi; legunt & seruiunt ad mensam, aliaque subeunt ministeria. In his enim sicut sibi inuicem succedunt, sic & quodammodo obediunt. Adde, charitatis esse, & non exigui meriti etiam iuniorum voluntati acquiescere, illis officiosè subuenire, illorum labores subleuare, & solatium impendere.

III. Obediẽdum Abbati in omnibus. Cap. 4. instr. 60. Sed iam videamus in quibus obediendum, quod quidem ita S. BENEDICTVS expressit: *Præceptis Abbatis in* OMNIBVS *obedire.* Quoniam autem ꝟ *in omnibus* suam habet latitudinem, hanc Basilius suggerit distinctionem: *Si quid*, inquit, *nobis* Basil. reg. breu. 114. *imperatum sit, quod idem sit cum mandato Domini, adiuuet ve, illud tamquam voluntas Dei, studiosiùs, diligentiùsque à nobis suscipi debet, idque seruari conuenit, quod dictum est,* Ephes. 4. Supportantes inuicem in charitate Christi. *Quoties verò aliquid, quod mandato Domini aut repugnet, aut aliqua ex parte vitiet,* Quæ non repugnant lege diuinæ. *contaminet ve, facere ab aliquo iussi fuerimus, tunc commodè illud vsurpabimus: Oportet obedire Deo magis, quàm hominibus.* Act. 5. Ita Basilius: Bernardus verò expendens professionis nostræ formulam, in quâ promittitur *Obedientia secundùm Regulam* S. BENEDICTI, monet cum qui præest, *non frena sua laxare voluntati super subditos, sed præfixam ex Regulâ sibi scire mensuram, & sic demum sua imperia moderari circa id solùm quod rectum esse constiterit: nec quodlibet rectum, sed hoc tantùm quod prædictus Pater instituit, aut certè quod sit secundùm quod instituit.* Et mox: *Proinde si professo secundùm illam Regulam Abbas meus mihi aliud fortè imponere tentauerit, quod non sit secundùm Regulam, aut etiam quod non sit secundùm istam institutam: verbi caussâ, Basilij, Augustini, Pachomij: quanam mihi, quæso, in hâc re necessitas imminet obsequendi? Solùm quippe id à me posse exigi arbitror, quod promisi.* Deinde Obedientiæ limites ponit *citra & vltra, & contrà*, & his suis terminis virtutem eamdem ait circumcludi. *Quamobrem quisque professus in quouis genere salutiferæ vitæ, nec vltra Obedientiæ legem cogendus, nec citra est inhibendus quàm sua ipsius videtur complecti professio. Quantò minus contrà? Ergo prælati iussio vel prohibitio non prætereat terminos professionis. Nec vltra extendi potest, nec contrahi citra. Nil me prælatus prohibeat horum quæ promisi, nec plus exigat quàm promisi. Vota mea nec augeat sine meâ voluntate, nec minuat sine certâ necessitate.* Hæc mellifluì Bernardi doctrina, ex quâ colligitur, subditum non teneri obedire, si quid mandetur vel contra, vel supra Regulam, vel prohibeatur facere quod est secundùm Regulam. Quando autem aliquid quod non est in Regulâ præcipitur, sed in ordine ad aliud, quod tamen est in Regulâ, tenebitur obedire. De quibus alij fusiùs, & præsertim D. Caramuel, cui adde Ascanium Tamburinium. Sed hinc exsurgit.

VIRTVTES. Bernard. de præcept. & disp. c. 7. Prælati nihil imperare supra Regulam debent. Limites Obedientiæ. Cap. 8. Quot præterire ys non licet. Nec subditi tenentur obedire. Caram in Reg. ... Bened. disp. 50. & seq. Tambur. tom. 1. de iure Abb. disp. 4. q. 3.

DISQVISITIO IV.

Quomodo S. BENEDICTVS Obedientiam extendat vsque ad impossibilia?

QVID enim non poterit præcipi, si etiam impossibilia liceat mandare? aut qui erunt Obedientiæ limites, si etiam *impossibilia* non excludantur. Nam Regulæ textus sic habet: *Si cui Fratri aliqua fortè grauia aut impossibilia iniunguntur, suscipiat quidem iubẽtis imperium, cùm omni mansuetudine & Obedientiâ.* Respondet verò Bernardus, *Obedientiam, quæ voti finibus cohibetur,* esse imperfectam. *Nam perfecta obedientia legem nescit, terminis non arctatur: neque contẽta angustijs professionis, largiori voluntate fertur in latitudinem charitatis, & ad omne quod iniungitur, spontanea, vigore liberalis alacrisque animi*

Reg. cap. 69. Perfecta Obedientia nullos limites habet. Bernard. de præcept. & disp. c. 9.

VIRTVTES. *Hanc, teste Bernardo, docuit S. Benedictus.*

animi modum non considerans, in infinitam libertatem extenditur. De hâc ait S. BENEDICTVM agere in citatis antea verbis, & in tertio humilitatis gradu, vbi præscribitur: *Vt omni Obedientiâ Monachus se subdat maiori. Dicens, quippe, omni, non vult nos in obediendo mensura esse contentos professionis, non attendere promissi debitum, non de pacto sumere modum, sed transire alacriter etiam votum, & obedire in omnibus. Est sanè quidam obedientiæ limes secundùm tempus ipsa temporis extremitas, vt is sit terminus obedientiæ, qui & vitæ. Hunc nobis maximè Vnigeniti Dei commendat exemplum, qui factus est Patri obediens vsque ad mortem.* Hactenus Bernardus Patris sui Regulam mentemque exponens. Perfectionis enim semitam edocturus S. BENEDICTVS, perfectam quoque, & in Christo summo exemplari vel maximè cõmendatam docere debuit Obediẽtiam. Quâ in re nec primus fuit, nec solus: nã & quos sequeretur, habuit, & qui eum deinceps sequerẽtur. Basilius enim Monachum monet, vt *si ipsi impositũ sit,* quod *vires ipsius videatur superare, de iudicij periculo prorsus illum esse solicitum sinat, qui ea imperet, quibus vires suæ pares esse non possint: ipse autem parendo, obediendoque, alacritatem pro virili declaret studij sui vsque ad mortem.* Basilio amicus Ephrem, eamdem Obedientiæ doctrinam commendauit. *Charissime,* inquit, *si sub Obedientiâ Patris alicuius sederis; caue tibi ipsi terminum imponas, dicens:* IMPOSSIBILE *est hoc, vel illud agere. Quare diuinæ teipsum gubernationi relinquas oportet. Sin autem acciderit imperari quid nobis vltra vires; non iracundè Præfecti resistamus imperatis: sed deprecatione atque obtestatione, submissâ voce, præfecto, quod supra vires sit, denunciemus.* Cassianus de Ægyptijs scribit: *Nonnũquam* IMPOSSIBILIA *sibi imperata, ea fide ac deuotione suscipere, vt totâ virtute, ac sine vllâ cordis hæsitatione perficere ea, aut consummare nitantur: & ne impossibilitatem quidem præcepti pro senioris sui reuerentiâ metiantur.* Sulpicius itidem de Monachis: *Præcipua ibi virtus, & prima est Obedientia: neque aliter adueniens ad Monasterium Abbatis suscipitur, quam qui tẽtatus prius fuerit, & probatus, nullum vmquam recusaturus, quamlibet arduum, ac difficile indignumque toleratu Abbatis imperium.* Quæ prodigiosis exemplis, cùm ibi, tùm in vitis Patrum comprobantur & nos vnum alterumve alia occasione * citauimus.

Et alij Monachorum magistri ante eum. Basil. regul. fus. 28.

Ephræm doctr. var. cap. 25. *Qui in impossibilibus obediendum suadent.*

Cassia. lib. 4. cap. 10.

Sulp. Dial. 1. de vita S. Martin.

Vit. PP. lib. 5. libell. 14.

* Lib. 4. tr. 3. disq. 6.

Iam verò S. BENEDICTI vestigijs & alij inhæserunt. Regula enim Fructuosi sic habet: *Obedientia præceptum est Regulæ, vt in* IMPOSSIBILIBVS *quoque rebus opere atque affectu ostentetur, & teneatur vsque ad mortem.* vbi S. BENEDICTI Regulam allegare videtur, cùm in nullâ aliâ id ita expressè legatur. Et magnus Minorum Pater, Franciscus Obedientiam suis commendans, ait: *Nihil etiam* IMPOSSIBILITATIS *causemini, siue indicetis esse in præcepto; quia & si supra vires ego vobis mandarem, sancta Obedientia viribus non carebit.*

Alij S. Benedictum in hâc re secuti. Reg. Fruct. cap. 8.

Franc. tom. 3. collat. 4.

His præmissis, ipsa S. BENEDICTI verba nonnihil expendamus. *Si cui Fratri,* inquit, *aliqua fortè grauia, aut impossibilia iniunguntur.* Quænam verò sunt hæc? Bernardum Cassinensem audiamus: *Illa,* inquit, *quæ sunt dura & in tantùm difficilia, quod vix, & cùm grandi labore perfici possunt, hîc* GRAVIA *appellantur. Ea verò quæ omninò sunt contra vires,* IMPOSSIBILIA *iudicantur.* S. verò Ambrosius quatuor ponit *impossibilitatum differentias.* Primò, *est aliquid naturâ impossibile.* Verbi gratia: *Vt auis sapientiæ disciplinam aliquam assequatur aut artem.* Sic ambulare super aquas, quod ex iussione Saluatoris fecit S. Petrus, & S. BENEDICTO obediens S. Maurus. Secundò, *Est aliquid quod est possibile per naturam, impossibile per infirmitatem.* Sic, *impossibile est debili facere opera robusti.* Et ad præceptum principis Apostolorum claudus mendicans ambulauit. Iubente quoque S. Columbano, ægroti Luxouienses Monachi fidei & Obedientiæ merito surgentes & ad aream venientes, virga messem cædere aggressi sunt, & de subita mirati sunt sospitate. Tertiò, *est impossibile per imperitiam aut impotentiam,* vt indoctus litteras doceat, vt domi clausus peregrinetur. Sic S. Basilij precibus Græcè locutus est B. Ephræm. Et ad S. Teresiæ iussionem imperita antea epistolas conscripsit Venerabilis Anna de S. Bartholomæo. Quartò, est impossibile *per definitionem immutabilis propositi, & constantis perseuerantiam voluntatis, atque amicitiæ fidem.* Vt si contra Dei legem, Regulam, Votum, Iuramentum, & firmum propositum quis agere iubeatur: quomodo Deus iussit Abrahæ immolare filium suum: & quidam Monachorum Pater parenti mandauit paruulum vt filium in ardentem conijceret clibanum.

Reg. c. 68.

Quænam grauia & impossibilia. Apud Bocc. in cap. 68.

Constituuntur 4. impossibilium differentiæ. Ambros. lib. 4. de fide cap. 3.

Prima.

Secunda.

Ionas in vit. Col.

Tertia. Vit. Pat. in Basilio.

Quarta.

His alijsque modis cùm Monachorum probatam legamus Obedientiam, præscribit S. BENEDICTVS, vti se subditus in his talibusque superiorum mandatis debeat gerere. *Suscipiat,* inquit, *iubentis imperium cum omni mansuetudine & Obedientiâ,* id est, cùm animi trãquillitate, & promptâ exsecutione. Quomodo autem, cùm nemo ad impossibile obligetur? & quod omnis *lex pro non lege habeatur, nisi sit possibilis & honesta?* Quid, quod leænam capere, puerum in fornacem, aut flumen proijcere, super aquas ingredi, repugnent quinto Decalogi præcepto? manifesto enim vitæ

Quomodo in his obediendum.

Obiectio. Reg. Iur. in 6. 4. c. erit lex.

periculo

Soluitur.

periculo exponitur. Quòd si miraculi spe fiant præsumptio erit, siue Dei tentatio. Respondetur, quando Prælati iniungunt impossibilia, duo posse attendi: operis effectum, & promptè obediendi affectum. Hunc exhiberi volunt, non illum. Vnde Suarez: quod S. BENEDICTVS ait, obediendum esse etiam in re impossibili, intelligendum est quantum ad aggrediendam & inchoandam actionem, in quo fuerit ipsa possibilis, neque anteà desistendum, quam reipsa probetur, non esse possibile vltra progredi, sine graui nocumento, aut sine temeritate. Maximè autē hoc locū habet, quando ipsa actio, quæ præcipitur, possibilis est, & non mala; finis autem, vel vtilitas eius, est impossibilis: tunc enim sine culpâ, imò cum magnâ perfectione obediri potest, quia tunc illa actio non est otiosa, quia deseruit ad exercitium humilitatis, & obedientiæ, etiamsi ad proprium finem veluti materialem, vt sic dicam, inutilis sit; & huiusmodi esse posset irrigatio ligni aridi, etiam sine miraculi interuentu. Hæc ille. Ex quibus constat, in tali casu subditum non obligari ad impossibile, quia conatus, qui tantum exigitur, possibilis est: & lex talis honesta est, quia intendit obedientis meritum, & ceterorum exemplum. Et medium non est illicitum, nimirum conatus ille, quem diximus.

Prælati nolunt vt faciat impossibilia, sed conetur.

Suar. to. 4. de relig. tr. 9. lib. 4. c. 15. n. 33.

Et tibi hoc facile & vtile est.

In rebus autem, quæ iuri naturæ, Dei præceptis, aut Regulæ repugnant, dicendum eos non ipsam rem, sed experimentum quoddam promptæ, simplicis, ac cæcæ Obedientiæ velle exhiberi; ita vt ipsi, quod illicitum est, studiosè auertant, aut ex diuinâ inspiratione sciant impediendum. Ita cùm Abbati Mutio præcepisset senior, vt paruulum filium in profluentem iactaret, de industriâ fratres destinauerat, qui solicitè ripam fluminis obsiderent, proiectumque puerum raperent, *consummationemq́ præcepti obsequio patris ac deuotione completam ab effectu operis reuocarent*, vt ait Cassianus; qui subditorum in his Obedientiam ad fidei feruorem refert: & quòd *pro reuerentiâ senioris, & obsequij simplicitate sincerâ, crederent eum totâ fide nihil posse incassum ac sine ratione præcipere.* Sanè de industriâ olim Superiores quædam contra Regulam Monachis præcepisse, ex vitis Patrum colligimus. Narrat enim Abbas Pastor, sextâ quadam feriâ mandatum sibi ab Abbate Ioseph, vt ficus manè colligeret, & manducaret: quas tamen non comederit propter ieiunium: rogasse autem Abbatem, cur id præcepisset? qui respondit: *Patres seniores non loquuntur ab initio fratribus recta, sed magis distorta; & si viderint, quia ea quæ torta sunt faciunt, iam eis non loquuntur nisi quæ expediunt, agnoscentes quoniam in omnibus obedientes sunt.*

In iis quæ Deo, naturæ, &c. repugnant, periculum faciunt Obedientiæ cæcæ.

Cassian. lib. 4. c. 27.

Ibid. c. 26.

Et veteres de industriâ contra Regulam præcipiebant.

Vit. Patr. lib. 5. libell. 10. n. 30.

VIRTVTES.

Sed inusitata hæc Obedientiæ exempla dicit Suarez nobis proponi, non vt imitanda quoad particulares circumstantias, sed solùm quoad perfectionem, & simplicitatem, iuxta communes, & ordinarias leges Obedientiæ. Constat enim aliquando Spiritum sanctum mouere homines iustos, vt suprà communem, & ordinarium cursum virtutum, mirabiliùs operentur. Qui modus operandi in exemplum etiam nobis proponitur, non vt eumdem imitemur, sed vt illius admiratione moti, saltem perfectionem virtutis assequi contendamus. Sic Samson v.g. aut Apollonia proponitur, vt exemplum fortitudinis, qui ex peculiari instinctu Spiritus sancti, sibi mortem intulerunt, non vt hoc totum imitemur, sed vt his exemplis mortem contemnere discamus. Alioqui, absolutè loquendo, contra Dei legem, aut ius naturæ nec aliquid præcipere, nec tali præcepto licet obedire. Hæc enim conari exsequi, inquit Sanchez, tam longè est à perfectâ Obedientiâ, vt potiùs teneantur subditi totis viribus resistere, non secus quàm si fornicari iuberentur, & ideò putat ea quæ ex historiis allata sunt, speciali Spiritus sancti ductu præcepta, & exsecutioni mandata.

Obedientiæ cæca exempla miranda potiùs quàm imitanda.

Suarez vbi suprà.

Quid censendum de iisdem.

Sanch. op. moral. li. 6. c. 2. n. 4.

Quomodo autem se subditus gerere debeat, cùm grauia, aut impossibilia demandantur, ex Regulâ audiamus: *Quòd si omninò virium suarum mensuram viderit pondus excedere: impossibilitatis suæ caussas ei, qui sibi præest, patienter & opportunè suggerat, non superbiendo, aut resistendo, vel contradicendo.* Vbi ad verbum *impossibilitatis* notat Boerius ex Bernardo Cassinensi, non in grauioribus, seu difficilibus excusationem suggerendam, sed tantùm in impossibilibus. Verùm quia *impossibile* & *difficile* propemodum non distant, Vlpian. *ff. famil. arcisc on.* non difficulter admiserim, etiam in grauibus & difficilioribus licitā quoque excusationem. Qualem verò? quæ quinque à S. BENEDICTO præscriptas habeat circumstantias. 1. vt *patienter*. 2. *opportunè*. 3. non *superbiendo*. 4. non *resistendo*. 5. non *contradicendo*, suggerat potiùs, quàm multa exaggeratione ostendat. Vnde Basilius ex versione Ruffini: *Si ratio est aliqua, quâ sibi rectè excusare videatur opus illud, quod excusat, exponat hanc ipsam caussam huic, qui præest; & relinquat eius iudicio, vt ipse probet, an excusatione dignum est, quod eligit.* Quę sumpta sunt ex Regulis breuioribus.

Quid subdito faciendum si nequeat implere.

Cap. 68.

Licitè se excusabit, seruatis debitis circumstantiis.

Reg. Basil. cap. 42.

Interr. 119.

Denique subiungit S. BENEDICTVS: *Quòd si post suggestionem suam in suâ sententiâ Prioris imperium perdurauerit, sciat iunior ita sibi expedire.* Ecce abrenunciationem pro-

Quid si persistet Superior.

VIRTVTES. *Submittat se inferior.* prij iudicij, & plenam resignationem in arbitrium Superioris. Nemo prudens tentat aliquid impossibile, quod tamen cùm S. Pater iubeat, propriam sine dubio excludit prudentiam. *Quia*, vt Angelicus Doctor ait, *an aliquid sit possibile, subditus non debet suo iudicio discernere, sed in vnoquoque iudicio superioris stare.* (S. Thom. 2. 2. q. 13. art. 5.) Pergit S. Pater: *Et ex charitate confidens de adiutorio Dei, obediat.* (*Et ex charitate obediat.*) Diuino enim adiutorio per Obedientiam nonnumquam fit possibile, quod erat impossibile per naturam: faciet namque gratia, quod abhorret natura; adimplebit charitas, quod abhorret infirmitas. Nihil precipit in Prelato Deus, quod proficuum non sit, & quod facilè non reddat. Benè Prosper: *Iubendo facilè facit quidquid iubere voluerit, de quo metuendum non est, ne non profutura precipiat.* (Prosp. lib. senten. cap. 286.)

DISQVISITIO VII.

Vt omnia agenda cum Obedientiâ?

PRVDENS negotiator nullam non lucri captat occasionem. Perfectionis cupidus nihil sine Obedientiâ agere desiderat, vt quoad fieri potest, singula eius opera totidem sint Obedientię sacrificia: optimè sciens quod S. BENEDICTVS ait, *per hanc Obedientiæ viam se iturum ad Deum*, tantoque ei magis appropinquare, quantò Christi Obedientiam vicinius fuerit imitatus. (*Perfectionis amans singula eorum querit.* Cap. 71.) QVARTVS hinc nobis Obedientiæ gradus, ex duobus Regulæ nostræ textibus constructus fuit. Priori enim loco de supererogationis operibus quadragesimali tempore suscipiendis agens, ait: *Hoc ipsum quod vnusquisque offert, Abbati suo suggerat, & cùm eius fiat oratione & voluntate: quia quod sine permissione Patris spiritualis fit præsumptioni deputabitur, & vanæ gloriæ, non mercedi. Ergo cum voluntate Abbatis omnia agenda sunt.* (*Supererogationis opera facienda cū Obedientiâ.* Cap 49.) Quæ generalis conclusio non modò ad hęc opera, & hoc tempus, sed ad omnia alia extendenda est. Hinc S. Thomas docet, *nullum votum Religiosi esse firmum, nisi fit de consensu Prælati; quia nullum tempus est exceptum; in quo Prælatus non possit eum circa aliquid occupare.* (S. Thom. 2. 2. q. 88. art 8. *Semper inferiorem occupare Superior potest.*) Quamuis autem ad suauem gubernationem spectet, non ita ad singula momenta subditum occupare, nihil vt superfit temporis, quo aliquid facere possit ex deuotione; v. g. legere hoc, aut illud; huic, aut illi materiæ studere: malunt tamen perfectionis amantes etiam in his à Superioris dependere voluntate, & ab eâ potius moueri, quàm à suâ. Nimirùm vt cælestes orbes raptu primi mobilis velociùs cientur, quàm motu proprio: ita maiores in virtute faciet progressus, qui sui

A Superioris mouetur arbitrio, quàm is qui proprio.

Hinc Climacus *erroris labyrinthum* vocat *ἰδιορυθμίαν*, siue sui ipsius moderationem, quam S. Dorotheus perstringit, sermone 5. cui titulum fecit: *Ne quispiam propria se instituat, & informet sapientiâ, & prudentiâ.* (*Errant, qui seipsos regere volunt.* Climac. grad. 4.) Illud Prouerbiorum in illis vsurpans: *Ij, quibus nulla est gubernatio, decidunt, vt folia.* Quòd etiam est apud Cassianum col. 2. c. 4. iuxta LXX. quo loco vulgatus: *Vbi non est gubernator, populus corruet.* (Prou. 11.) Qui autem seB ipsum gubernat, stulto gubernatori se committit, & præcipitij periculum incurrit. Nam vt Cassianus ait: *Nullo alio vitio tam præcipitem diabolus Monachum pertrahit, ac perducit ad mortem, quàm cùm neglectis consilijs seniorum, suo iudicio persuaserit, definitioniq; confidere.* (Cassian. collat. 2. cap. 11. *Damna facilè in sensu.*) *Neque enim*, vt præclare Basilius, *ipsa etiam, quæ suo genere bona sunt, ex proprio arbitrio geri conuenit.* (Basil. reg. breu. 6.) Quas autem ob caussas, & quo ritu ad supererogationis opera petenda licentia, suo aliàs dicetur loco.

C Alter S. BENEDICTI textus huic gradui proprius, est cap. 67. quo vindictæ regulari subiicit eum, qui præsumpserit *quocumque ire, vel quidpiam quamuis paruum sine Abbatis iussione facere.* (*Discursus per monasterium vetitus à S. Benedicto.*) Vbi τὸ *sine iussione*, intelligendum sine licentiâ. Clariùs hoc exprimitur in libello, seu *Memoriali* S. BENEDICTO adscripto: *Non vadant infrà monasterium passim vbicumque voluerint, nisi Obedientia vniuscuiusque exigat, vel licentiam impetrauerint. Nullum opus, etiamsi bonum videatur, sine iussione agere præsumant.* Discursum ergo per monasterium absque licētiâ D hic textus prohibet, de quo alibi. prætereà ne quisquam aliquid agat propriâ auctoritate; quòd etiā Magnus Basilius perstringit. (*Et quodcumque opus sine iussione.*) *Cùm*, inquit, *dicat Dominus: Non veni vt à me faciam quidquam, sed ille qui me misit, ipse facit: quantò magis vnusquisque nostrûm non sibi permittere debet aliquid? Qui enim suâ auctoritate aliquid agit, manifestissimè superbiæ morbo detinetur: & subiectus est illi sententiæ, quæ dicit: Quoniam in hominibus superbientibus abominatio est apud Deum. Sed in omnibus suâ sponte vel auctoritate aliquid agere, culpabile est.* (Reg. Basil. ex vers. Rufin. c. 46.) E Idemque iudicio suris, aut cum fure currentis obnoxium facit artificem suscipientem ab aliquo opus abs conscientiâ & iussione eius, qui pręest, & operum solicitudinem gerit. (Id. Reg. breu. 142.) Hinc S. Cæsarij Arelatensis sanctio: *Nemo sibi aliquid operis vel artificij pro suo libitu eligat faciendum: sed in arbitrio senioris erit, quod vtile prospexerit, imperandum.* (Reg. Cæsar. cap. 6.) S. Odo, Cluniacensis posteà Abbas, rogatus ab Episcopo, vt librum conscriberet, obiecit Regulæ prohibitionem, *ne quid Monachus absque Prioris permissu faciat.* (*Solicitè obseruatum à S. Odone.* Ioan. in vita lib. 1. cap. 19.) Episcopus proinde

ab Ab-

ab Abbate hanc licentiam petiit. Quare quod in Regulâ dicitur, *vel quidpiam quamuis paruum*, intelligit Meuardus de iis, quæ extraordiuariè fiunt, quamuis S. P. generaliter loquatur.

Iuniores Monachi quàm verstricti olim. Concord. Reg. cap. 72. §. 19.

Et olim Iuniores Monachi, vt Benedictus Anianæ Abbas sub Cassiani nomine refert, *nec cellâ exire, nec communi ac naturali necessitati satisfacero: nec illa etiam quæ vtilio sunt, id est, aut cellam mundare, aut aquam deferro, aut si quid aliud opportunum erat, sine conscientiâ & ordinatione sui Senioris* facere audebant. Conformiter Regula Orientalis: *Sine Seniorum verbo & auctoritate nullus frater quidquam agat.* Quod cùm Regulâ nostrâ planè coincidit. Cuius mẽtem quoque exponens Bernardus, cùm dixisset nos fratribus quibuscum viuimus, consilij & auxilij esse debitores, quasi obiiciens ait: *Quod ei auxilium impendere est, cùm nec minimum aliquid agero liceat absque Obedientiâ?*

Ad mentem S. Benedicti.

Bern. serm. 3. de aduentu.

DISQVISITIO VIII.

Quàm VELOX *debeat esse Obedientia?*

S. Benedictus accuratè Obediendi velocitatem describit.

NESCIO an vllum in totâ nostrâ Regulâ punctum sit, quòd accuratiùs à S. BENEDICTO sit pertractatum, quam OBEDIENDI VELOCITAS, vt proinde quæ de eâ scripsit, singillatim nobis sint expendenda. Quasi enim haud satis inculcari posset hæc velocitas, pluribus verbis sententiisque variatis in capite nou admodũ prolixo eam cõmendat. Vocat enim Obedientiam sine morâ, quâ MOX *vt aliquid imperatum fuerit*, MORAM *pati nesciunt in faciendo.* Si quæras, quo modo? *Relinquentes* STATIM *suo*, MOX EXOCCVPATIS *manibus, & quod agebant* IMPERFECTVM *relinquentes*, VICINO *Obedientiæ pede, iubentis vocem factis sequuntur.* Ne autem quod sequitur, præcedenti posterius vel breui morula putaretur, addit: *Et veluti vno* MOMENTO *prædicto magistri iussio, & perfecta discipuli opero, in* VELOCITATE *timoris Dei ambæ res communiter* CITIVS *explicantur.* id est, expediuntur. Vult ergo executionem cum ipso præcepto tempore concurrere, simulque fieri. *Audi*, inquit Bernardus, *quid Dominus de simplici populo protestatur:* In auditu, *inquit*, auris obediuit mihi, *vt videlicet ostenderet vno eodemq́ momento processisse & imperantis imperium, & obsequium obsequentis.* Pergit idem: *Fidelis obediens nescit moras, fugit crastinum, ignorat tarditatem, præripit præcipientem, parat oculos visui, aures auditui, linguam voci, manus operi, itineri pedes, totum se colligit, vt imperantis colligat voluntatem. Vide Dominum festinanter*

Vult eo ipso momento opus impleri quo iubetur.

Bern. serm. de Obed. Psal. 17.

Quod est perfecti obedientis.

A *præcipientem, & hominem festinanter obedientem.* Zachæe, *inquit*, festinans descende, quia hodie in domo tuâ oportet me manerè. Et festinanter descendit, & excepit eum gaudens. *Audisti Obedientiam, audi & Obedientiæ remunerotionem. Quia salus domui huic facta est.* Hactenus Bernardus.

Qualis Zachæus. Luc. 19.

Liceat autem ex Euangelio addere: *Eò quòd & ipse sit filius Abrahæ.* Meritò siquidem Abrahæ filius nuncupatur, qui acceleratam magni Patriarchæ Obedientiam æmulatus est. Accepto mandato circum-

Abraham Patriarchæ.

B cisionis Abraham, STATIM *in ipsâ die, sicut præceperat ei Deus*, illud perfecit. Iussus immolare filium vnigenitum, quem diligebat Isaac, *de nocte consurgens strauit asinum suum, & abiit ad locũ quem præceperot ei Deus.* Parem in Obediendo celeritatem exhibuit sanctissimæ Genitricis Dei sponsus, B. Ioseph, qui per angelum iussus fugere in Ægyptum, *consurgens*, vt ait Euangelista, *accepit puerum & matrem eius nocte, & secessit in Ægyptum.* quod eâdem nocte, quâ monitus fuerat, factum Cardinalis Caietanus pro-

Genes. 17.

Genes. 22.

S. Ioseph, B. V. Sponsus.

Matth. 2.

C babiliter opiuatur. Quorsum enim surrexisset è lecto, nisi vt protinus proficisceretur?

Quare S. Columbanus festinam hanc Obedientiam Regulâ suâ præscribens, ita explicat: *Ad primum verbum senioris, omnes ad Obediendum audientes surgere oportet. Si quis igitur verbum audiens, non statim surrexerit; inobediens iudicondus est.* Regula cuiusdam Patris: *Si quis ad vocem compulsoris, siue inuitantis ad aliud quodcumque, non statim surrexerit, hic inobediens reus est. Quoniam oportet vnumquemque ad propriam vo-*

Velocẽ Obedientiam & alij Monachis præscribunt. Reg. Columb. c. 1.

D *cem inuitantis adsurgere, velut carbo ignis descendisset super eum.* Eandem suis commendauit S. Franciscus: *Fratres charissimi*, inquit, *verbum primo præceptum implete, nec exspectetis iterari, quod dicitur vobis.* Et S. Bonauentura: *Obediens non est, sed negligens, qui secundùm exspectot mandatum. Vt Obedientio Religiosi Deo sit acceptabilis, debet esse prompta sine dilatione.*

Tom 3. op. S. Franc. coll. 4.

Bonau. col. 7. 10. 7. 1. p.

Velox autem hæc Benedictina *Obedientia*, duobus, vt ita dicam, procurrit pedibus, aut geminis potiùs euolat alis. Prior

Duplex Benedictina Obedientiæ ala.

E est, vt Obediens relinquat sua; altera, vt iam affecta deserat imperfecta. De quibus S. Legislator: *Ergo hi tales relinquentes statim quæ suo sunt, mox exoccupatis manibus, & quod ogebant* IMPERFECTVM *relinquentes, vicino* OBEDIENTIÆ *pede iubentis vocem factis sequuntur.* Deserenda autem sunt propria, & exoccupandæ manus, siue vt alibi ait: *Relictis omnibus qualibet fuerint in manibus, summa cum festinatione currendum.* Ne quis forsitan putaret sat citò se ad Obedientiæ opus occurrere, si priori opere ab-

Cap. 5.

Cap. 43. L.

Relinquenda statim omnia.

soluto,

VIRTVTES.

soluto, hoc aggrediatur. Apostolico huc A ducimur exemplo, nam Petrus & Andreas à vili piscatu ad meliorem vocati à Christo, CONTINVO *relictis retibus secuti sunt eum.* Et filij Zebedæi vocante eodem Domino, STATIM *relictis retibus & Patre, secuti sunt eum.* De quibus ad rem nostram S. Bernardus: *At illi continuò nihil iudicantes, aut hæsitantes: non soliciti vnde viuerent, non considerantes quonam modo rudes homines, & sine litteris, prædicatores fieri possent: nihil denique interrogantes, sine omni morâ, relictis retibus & naui, secuti sunt eum.* Piè proinde B. Ægidium, S. Francisci socium dicere solitum ferunt: *Pluris ego facio, propter Deum obtemperare Superiori suo, qui homo est, quàm ipsi Deo iubenti parere. Meo siquidem iudicio etiamsi quis pertigisset, vt cùm Angelis colloqui ei liceret, si tamen à suo Superiore accersiretur, deberet posthabito Angeli colloquio, obtemperare homini cui propter Deum se morigerum fore promisisset.* Quid, quod & Angelorum Dominum, suumque Saluatorem, Obedientiæ amore Monialis quædam legatur deseruisse? Quod à Ludouico Blosio ita accipe: Virgo quædam in Monasterio degens, & diuino amore flagrans, cùm aliquando immenso dilectissimi Sponsi sui Iesu Christi desiderio teneretur, sic illum ex toto corde suo allocuta est: *O vnice fili Dei, amabilis Redemptor animæ meæ, vtinam vel ad momentum te in hac vitâ cernere possem!* Ad quæ verba mox adstitit illi ipse Dominus noster IESVS Christus in formâ cuiusdã pueruli. Contigit verò vt vna ex sororibus Congregationis, ianuam cellæ illius deuotæ virginis pulsaret, eamque cum festinatione ad commune aliquod opus ex obedientiâ faciẽdum accersiret. Audiens virgo sancta iussionem obedientiæ, puerulo Iesu ait: *En dulcissime Domine mi Iesu Christe, pro explendâ obedientiâ abeo; tu interim me hîc exspecta obsecro, si tibi placet, donec ad te redire liceat.* His dictis, è cellâ exiit: & quod facere iussa erat, animo voluntario hilarique vultu peregit. Deinde magnâ cum celeritate ad cellam reuersa est: quam cùm aperiret, mira quædam & radiantissima lux oculis eius se ingessit, adeò vt vix eam sustinere posset. Vidit igitur amantissimũ Dominum suum in perfectâ ætate, tamquam elegantissimum iuuenem viginti & quatuor annorum adstantem. Vnde ipsa maximo gaudio repleta, ita eum affatur: *O dilecte mi* IESV, *quomodo tam grandis tantillo tempore factus es, qui tam pusillus apparebas, cùm à te recederem? Dic obsecro, dic vnica spes mea, qui id factum sit.* Cui pius ac dulcis IESVS respondit: *O filia charissima, profunda velocis atque impigræ obedientiæ tuæ humilitas, me tam breui tempore tam grandem effecit. Semper ergo mei amore libenter obedi, si mihi continuè sine medio optas vniri.* Post quæ verba Dominus disparuit.

Vt fecerunt Apostoli à Christo vocati.
Matth. 4.
Ibid. 4.
Bern. ser. 2. de S. Andr.
Angeli relinquendi, dum vocamur.
Gonon. lib. 7. vit. Patr. occid. c. 3.
Imò ipse Christus.
Blos. Apol. pro Thaul. cap. 6.
Qui declarat gratam fuisse Monialis ipsum relinquentis Obedientiam.

II.
Perfectius est imperfecta relinquere.

Sed aliquantò etiam amplius est, relinquere sua IMPERFECTA: quod S. BENEDICTVS expressit, vt qui inchoatum opus per ἐπιεικείαν se putat è Superioris mente posse absoluere, cunctationem hanc nouerit velocis Obedientiæ perfectioni aduersari. Vnde Glossa ordinaria: *Perfecta Obedientia est, sua* IMPERFECTA *relinquere.* Quo in genere, celebratũ est multis exemplũ Marci, B qui ab Siluano Abbate vocatus, statim ad vocẽ eius exiuit foras, o litterâ quã inchoauerat, relicta imperfecta. *Audita*, inquit, Pelagius, *voce senis, non fixit, nec gyrauit calamum vltrà, vt impleret & concluderet litteram, quam in manu habebat.* Ex quo exemplo S. Ignatius Societati IESV hanc præscripsit Regulam: *Signo campanæ constitutis horis audito, omnes statim vel imperfectâ litterâ, ad id, ad quod vocantur, se conferant.* Quod etiam Clericis S. Pauli placuit, qui ita statuunt: *Statim atque vocantur, seu campanulâ, seu alio* C *signo, nullâ interpositâ morâ properent, memores illius perfectè obedientis, qui adeò promptus erat, vt, cùm vocaretur, litteram inchoatam non perficeret, sed deposito calamo ad parendum festinaret.* Laudatur & ab Obedientiâ Abbas Athre, qui cùm piscem exenteraret, ab Abbate Hor vocatus, *statim dimisit cultellum in medio pisce inciso, & non perincidit eum, & cucurrit ad eum: & miratus sum tantam Obedientiam eius, quia non dixit: Exspecta donec incidam piscem.*

Gloss. in c. 4. Matth.
Marci obedientia laudatur.
Vit. Patr. lib. 5. libell. 14. n. 5.
Reg. 14. comm. Societ.
Et imitanda proponitur.
Ord. Cler. S. Paul. reg. conuers. c. 3.
Vit. Patr. libell. 15. num. 43.

Post scriptam verò S. BENEDICTI Regulam pia hæc in obediendo festinatio in D pluribus enituit. Cùm enim in Luxouiensi cœnobio minister refectorij vellet promere cereuisiam; *Subitò*, inquit Ionas, *quidam è fratribus Columbani Abbatis iussu eum euocauit. Tum ille Obedientiæ flammâ feruens, oblitus epistomium obstruere, pernici cursu ad beatum virum properauit, vertibulum manu tenens. Postquam autem vir Dei sua ei mandata deprompsit, ille recordatus negligentiæ, ocyus redit in cellarium, suspicans nihil in vase ceruisiæ remansisse. Cernit autẽ vltra typrũ vsque adeò* E *excessisse ceruisiam, vt duplo altior typrus videretur, nec minimam tamen guttam decidisse in terram: ita vt tanta emineret suprà vrnam ceruisia, quanta erat intra illius coronã siue ambitum. En quantum imperantis meritum, quanta Obedientia obtemperantis.* Affine est, quod in eodem Luxouiensi contigit monasterio sub Eustachio Abbate. Bercharius, qui posteà Abbas fuit, promptuarium ingressus, ante vas steterat, & epistomium manu tenens, cerealem amphoræ potum infundebat. Mirum dictu: *ad vnius iussionis nutum relictis, quæ habebat in manibus, cucurrit conci-*

Exempla Benedictinorum velociter obedientium.
Ionas in vit. S. Columb. c. 16.
Miraculis approbata.
Aliud.
Vincent. Spec. hist. l. 24. c. 114.

concitus, ardore Obedientiæ, amphoræ custodiendæ oblitus. Illoq; ante Abbatem ftante, interim potus in vafculum fuppofitum defluere nō ceffans, poftquam ad fuperficiem vafis peruenit, in modum columnæ supernè conftipatum, in gyrum coronari cœpit. Vltrò cerneres illud liquamē, quod vix claufum valet contineri, vt quondam Dei populo tranfeunte abfque lintribus Iordanis fluenta, in fublime tolli: vt liquidò patefceret, quanta effet virtus obedientiæ, cuius fructus nullo modo poffit in terrâ deperire. At ille, quod acciderat, non fuo, fed Abbatis, merito deputauit.

Vide meritum obedientiæ.

Quæ quidem ftimulo effe queant noftris ad exactam hanc Obedientiam à Regulâ tantoperè commendatam ftrenuè æmulandam. Cùm autem hæc promptitudo maximè locum habeat, quando figno campanæ ad actus communes diuini officij, ad menfam, ad laborem, ad lectionem, fpiritualem conferentiam, meditationem, & corporalem difciplinam conuocamur, legi poffunt, quæ fequenti dicemus Libro de diligentiâ occurrēdi ad Horas Canonicas.

Promptè occurrendum quoties fignum datur.

Ad hanc autem Obedientiam vniuersè expeditos nos faciet, fi confiderauerimus melius effe facere quod agendum præcipitur, quàm quod in manibus habetur, & Obedientiæ intuitu prætermittitur. Si enim Dei vocem in Superioris, aut figno communi agnofcas, quis dubitet melius tum effe omiffo quod agebas, huic obedire? Illo enim inftanti ita actus ille imponitur, vt alium Superior à te non requirat, quantumuis ille ex obiecto effet melior. Poffunt fiquidem ac debent meliora ex obiecto intermitti pro minus bonis, Superiore imperante: nobilitatur enim hîc actus ab Obedientiâ, *quæ melior eft quàm victima.* Vnde pulchrè Gregorius nofter: *Sciendum, inquit, eft, quod numquam per Obedientiam malum fieri, aliquando autem debet per Obedientiam bonum quod agitur intermitti.*

Incitamenta ad hanc velocitatem. — *1. Reg. 15.* — *Greg. l. 35. moral. c. 10.*

Quod perfuafum fibi habuit Lacon ille miles, de quo Plutarchus: *In prælio, inquit, gladium hofti iam incuffurus, cùm audiret receptui cani, ictum non intulit; & interrogatus cur hofti peperciffet, quem necare potuiffet, refpondit: Quia melius eft Imperatori parere, quàm hoftem interficere.* Eadem hæc mens erat prifcis illis Ægypti Monachis, de quibus Caffianus: *Obedientiæ virtutem non folùm operi manuum, feu lectioni, vel filentio, & quieti cellæ, verùm etiam cunctis virtutibus ita præferunt, vt huic indicent omnia poftponenda, & vniuerfa difpendia fubire contenti fint, dummodo hoc bonum in nullo violaffe videantur.* Plura ad hanc velocitatem calcaria fubdit Nigronus.

Bonum quandoque omittendum per Obedientiam. — *Plutarc. in Lacon. Apophth.* — *Caffian. lib. 4. cap. 12.* — *Nigr. ad Reg. 15. comm. Sopit.*

DISQVISITIO IX.

Vt in Obedientiâ propria voluntas, & iudicium abneganda?

BOno animo, & ex toto corde Obedientia exhibenda eft. *Cordis* autem nomine, nunc intellectus, nunc voluntas, nunc ipfa anima defignatur, vt * aliàs docuimus. Proinde vt nobiliffimæ animæ potentiæ Deo fubiiciantur, & ipfe iure fuo meritiffimo fuper illas regnet & triumphet, voluntas & intellectus illi in Superiore mandante prorfus fubiicienda funt. Hoc intendens B. P. N. BENEDICTVS, non fatis habuit dixiffe de Obedientibus: *Hi tales relinquentes ftatim quæ fua funt*, fed immediatè fubiunxit; *& voluntatem propriam deferentes*: & paulò pòft vtramque animæ facultatem coniungens, ait: *Non fuo arbitrio viuentes, vel defideriis fuis & voluptatibus obedientes; fed ambulantes alieno* IVDICIO *& imperio*, &c. Obediendi ergo celeritatem rectо ordine fubfequitur propriæ voluntatis & iudicij abnegatio. Poffet enim quifpiam velociter obedire, opus inchoatum deferere, illudque iam affectum non abfoluere, cordis tamen affectu, voluntate, & defiderio illi adhærere; adeoque ægro & reluctante animo externum opus, quod ita iuffum fit, & quodammodò cogatur, adimplere. At S. BENEDICTVS vlteriùs fuum vrget difcipulum, vultque infuper voluntatem adiungi operi, proprium fubiugari arbitrium, abnegari iudicium, vt vtrumque conformetur, idemque fit cum Superioris. Spectat autem ad perfectionem Obedientiæ, non tantùm actum facere qui iubetur, fed quia iubetur: & vt fatisfacias voluntati Superioris, aut Dei, per eum iubentis. Tunc enim Obedientia eft vniuerfalior ex vi fui motiui, meliufque difponit hominem ad obediendum in omnibus. Et hanc perfectionem docuit Chriftus, cùm Patrem orans, dixit: *Non mea voluntas fed tua fiat.* Vnde B. Ignatius Loyola, *Imperfectam* dixit *effe Obedientiam, nec virtutis nomine dignam, nifi ad eum gradum afcendat, qui voluntatem Superioris fuam efficit, & cum eâ ita concordat, vt non folùm in effectu executio appareat, verùm etiam in affectu confenfio, ficq; idem velit vterq;, idem nolit.* Promouet autem hanc perfectionem, fi quis rei præceptæ benè fit affectus. Nam, vt dixit Leo Papa: *Non ibi durâ neceffitate feruitur, vbi diligitur quod iubetur.* Circa hanc autem ad iniuncta propenfionem notanda S. Gregorij doctrina dicentis: *Quia nonnumquam nobis huius mundi profpera, nonnumquam verò iubentur aduerfa: fciendum fummopere*

** Schol. Concord. l. 1. lect. 3. Obedienda cum fubiectione voluntatis & iudicij.* — *Cap. 5.* — *Magna in hoc perfectio.* — *Quomodo voluntas Superiori fubdenda.* — *Luc. 22.* — *Ignat. epift. de obed. num. 5.* — *Multum iuuatur propenfione in rem imperatam.* — *Leo ferm. 4. de ieiun.* — *Greg. li. 35. moral. c. 10.*

pere

VIRTVTES.

pere est, quòd Obedientia aliquando si de suo aliquid habeat, nulla est, aliquando autem si de suo aliquid non habeat, minima: nam cùm huius mundi successus præcipitur, cum locus superior imperatur, is, qui ad præcipienda hæc obedit, Obedientiæ sibi virtutem euacuat, si ad hæc etiam proprio desiderio anhelat. Rursum cùm mũdi despectus præcipitur, cùm probra adipisci, & contumeliæ iubentur, nisi ex se ipso animus hæc appetat, Obedientiæ sibi meritum minuit. Rationem reddit S. Thomas, quia voluntas in prosperis non videtur principaliter tendere ad *implendum præceptum, sed ad assequendum proprium volitum. In aduersis autem vel difficilibus est maior, quia voluntas proprio in nihil aliud tendit quàm in præceptum.* Sed, vt benè idem subiungit, *hoc intelligendum est secundùm id quod exteriùs apparet: secundùm tamen Dei iudicium, qui corda rimatur, potest contingere quod etiam in prosperis Obedientia aliquid de suo habens non propter hoc sit minus laudabilis, si scilicet propria voluntas Obedientis, non minùs deuotè tendat ad impletionem præcepti.*

Assignatur ratio.
S. Tho. 2. 2. q. 104. ar. 2. ad 3.

Iam quod alteram partem, Obedientiam scilicet intellectus, spectat, maioris illa & difficultatis & perfectionis est. Agnoscit autem Suarez eam à S. BENEDICTO, verbis quę initio Disquisitionis attulimus, præscriptam. Qui enim *alieno iudicio & imperio* in cœnobio degit, sine dubio abnegare debet suum. Veram hanc Obedientiam, quam à S. BENEDICTO didicerat Magnus Gregorius, ita descripsit: *Vera Obedientia nec Præpositorum intẽtionem discutit, nec præcepta discernit; quia qui omne vitæ suæ* IVDICIVM *Maiori subdidit, hoc solo gaudet, si quod sibi præcipitur operatur:* NESCIT ENIM IVDICARE, QVISQVIS PERFECTE DIDICERIT OBEDIRE: *quia hoc tantum bonum putat, si præceptis obediat.* Eamdem intellectus subiectionẽ Climacus significauit, cùm Obedientiam ita descripsit: OBEDIENTIA *est inexaminatus, atque indiscussus motus, spontaneo mors, vita curiositate carens, tuta nauigatio, securum periculum, confectum dormiendo iter. Obedientia est sepulchrum voluntatis, nihil discernit, nihil resistit.*

Obedientia intellectus perfectior.
Suar. to. 4. de relig. li. 4. c. 15. n. 6.
Greg. li. 14. in 1. Reg. cap. 40.
Describitur.
Climac. grad. 4.

Hæc est illa à Patribus, aliisque scriptoribus tot encomiis celebrata OBEDIENTIA CÆCA, quam vt explicemus, notandum cæcitatem consistere in priuatione visus, & per metaphoram etiã ad spiritualia transferri. In Obediẽtiâ autẽ non significat omnis cognitionis & iudicij priuationẽ (non enim bruti instar aut stolidi, rationalis obtemperat homo) sed excludit prudentiam carnis, humanas rationes, & discursus, quibus subditus examinare velit, cur Prælatus hoc præcipiat, aut cur sibi potiùs quàm alteri. Omnis virtus moralis prudentiâ diri-

Hæc est Obedientia cæca.
Quo sensu ita vocetur.

A gitur, sed hoc Obedientię proprium, quod iudicium, quo illa dirigitur, magis fundetur in extrinseco principio & iudicio Superioris, quàm in proprio, quatenus scilicet illud vitiosum & imperfectum est. Etenim vt cæcus ab alio ducitur, & quasi alienis oculis videt; non secus subditus, nõ suo sed Superioris duci debet arbitrio.

Sed enim quænam illa sunt, ad quæ verus Obediens debeat oculos claudere? Hęc tria potissimum. 1. vt non attendat, Quis præcipiat, 2. Quid. 3. Quare.

Claudendi oculi in tribus.

B PRIMÒ, non attendenda personæ præcipientis qualitas, siue enim nobilis sit Superior, siue ignobilis; siue doctus, siue indoctus; siue expertus regiminis, siue inexpertus; siue asper, siue benignus; siue quibuscumque moribus sit imbutus; Dei vices hoc ipso gerit, quo legitimus est Superior: Cuius auctoritati potiùs obediendũ, quàm bonis quibus præditus est animi doribus & talentis. Præclarè proinde Climacus: *Dominus* ait, *illuminat* CÆCOS OBEDIENTIVM OCVLOS *ad contuendas Magistri* C *virtutes, idemq́ eos excæcat, ne defectus videant.* Narrat Blosius huc spectans insigne exemplum. Quædam eximiæ sanctitatis virgo videns in spiritu animam cuiusdam Monachi pœnis purgatorij grauiter torqueri, qui tamen satis probè vixisse putabatur, interrogauit Deum, quam ob caussam illa anima non esset in cælo. Cui Dominus in hunc modum respondit: *Iste Monachus voluntati Abbatis & Præpositi sui in omnibus bonis humiliter consentire, atque obtemperare noluit; displicuit enim ei quidquid Abbas faceret, existimans se sapientiorem illo* D *esse, & melius quælibet posse agere.*

I.
Non attendant imperantiũ qualitatem.
Climac. grad. 4.
Bloss. spec. spirit. cap. 2. lit. C.

SECVNDÒ, quoad materiam quæ præcipitur, non attendendum, an grata tibi sit, an ingrata, an honorifica, an ingloria, an magna, an parua, an facilis, an difficilis; sed simpliciter & clausis oculis quidquid iniunctum fuerit, cum Dei adiutorio aggredere. Pynufius Abbas Nouitium monebat: *Stultum te secundùm Apostoli sententiam facias in hoc mundo, vt sis sapiens, nihil scilicet discernens, nihil diiudicans ex iis, quæ tibi fuerint imperata, sed cùm* E *omni simplicitate, ac fide Obedientiam semper exhibeas; illud tantummodo sanctum, illud vtile, illud sapiens esse iudicans, quidquid lex Dei, vel Senioris examen indixerit.* Hieronymus Rustico scribit: *Præpositum Monasterij timeas vt Dominum, diligas vt parentem, credas salutare quidquid ille præceperit, nec de maiorum sententiâ iudicet, cuius officij est obedire, & implere quæ iussa sunt.* Bernardum hîc audi. *Perfecta,* inquit, *Obedientia maximè in incipiente indiscreta: hoc est, non discernere, quid, vel quale præcipiatur, sed ad hoc tantũ niti, vt*

II.
Non discutiant præcepti materiam.
Cassian lib. 4. cap. 41.
Hieron. Epist. 4.
Sed salutare credant quidquid Prælatus iusserit.
Bern. epist. ad Frat. de monte Dei.

fideli-

fideliter, & humiliter fiat, quod à Maiore præ-
Id. serm. 2. de S. Andr. *cipitur.* Et alibi: *Si discutimus, si diiudicamus, & in hoc quidem præcepto non obedimus.*

III. Non inquirant, cur hoc vel illud præcipiatur. Id. de præc. & disp. c. 13.
TERTIÒ, claudendi quoque oculi, ne videant, aut videre concupiscant rationem quare aliquid præcipiatur, vel quid Superiorem ad hoc moueat, quáve intentione mandatum imponat. *Imperfecti cordis*, inquit Bernardus, *& infirmæ prorsus voluntatis indicium est, statuta seniorum studiosius discutere, hærere ad singula quæ iniunguntur, exigere de quibusque rationem, & malè suspicari de omni præcepto cuius caussa latuerit, nec vnquam libenter obedire, nisi cùm audire contigerit quod fortè libuerit, aut quod non aliter licere seu expedire monstrauerit vel aperta ratio, vel indubitata auctoritas. Delicata satis, imò nimis molesta est huiusmodi Obedientia.* Humbertus
Humb. Epist. de 3. votis cap. 9.
Generalis Ord. Prædicatorum: *Tam simplex etiam sit Obedientia vestra Fratres, & iniuncta sine discussione facientes, iudicetis de vestro, nec in minimo vos habere: nam quisquis intentionem præcipientis iudicat, bellum intrinsecus parat, per hoc enim, quod caussas mandatorum, quas ignorat, discutit, in labyrinthum erroneum sese ponit.* Hausisse potuit hunc periculi metum ex Cassiani admonitione dicentis:
Periculosa hæc discussio. Cassia. col lat. 18. c. 3.
Numquam rationem veritatis intrabit, quisquis à discussione cœperit erudiri, quia videns eum inimicus suo potiùs quàm Patrum iudicio confidentem, facilè in id vsque propellit, vt etiam illa quæ maximè vtilia atque saluberrima sunt, superflua ei videantur & noxia. Meminerint proinde Monachi veteris serpentis vocem illam esse: CVR *præcepit vobis Deus?* Neque enim erat ipsorum inquirere, cur præcepisset, & ex mente Bernardi respondendum fuerat: *Sic est voluntas creatoris: quare sic, ipse nouit, nobis sufficit obedire, quia vita nostra in voluntate eius.* Audiendus hîc Climacus: *Cùm tibi cogitatio suggesserit, vt Prælatum aut diiudices aut damnes, ab eâ non secus quàm à fornicatione desili. Neque prorsus huic serpenti requiem præstes, non locum, non ingressum, non initium; loquere ad huiusmodi draconem, atque eum his verbis incesse: O malignissime seductor, non ego ducem meum iudicandum suscepi, sed ille me: non ego illius, sed ille mei iudex est.* Plura antè Obedientiæ huius cœcæ adferri solent exempla, in quibus illustrissimum est, quod ad S. P. BENEDICTI iussionem exhibuit S. Maurus ambulans supra aquas, * alibi à nobis expensum.

Cur, vox satanæ. Genes. 3.
Bern. ser. 1. de S. Andr.
Clim. grad 4.
Quomodo reijciendum tentatores.
* Comment. ad vit. S. Bened. c. 7.

DISQVISITIO X.

Quæ reliquæ Obedientiæ conditiones?

POTIORIBVS Obedientiæ conditionibus, quas graduum nomine designauimus, explicatis; superest vt reliquas breuiter recenseamus. OCTAVVM gradum po-
VIII. Obedientiæ gradus exponitur.

suimus *Obedire* HVMILITER, quem ex S. BENEDICTI verbis, Obedientiam primum humilitatis gradum dicentis, & quosdam eius actus humilitatis gradibus inserentis exsculpsimus. Et sanè cùm obediens Superioris se subdat imperio, suamque, ad hoc, vt ostendimus, abnegare debeat voluntatem, & iudicium; meritò requiritur in eo humilitas. Superbus enim & rebellis alteri renuit subiici. Nec aliunde clariùs hæc erui posset conditio, quàm exemplo Christi Saluatoris nostri, qui, vt Apostolus ait, HVMILIAVIT *semetipsum factus* OBEDIENS *vsque ad mortem.* Ita vt ipsius Obedientia, quam Patri in incarnationis decreto suscipiendo exhibuit, conditam fuerit summâ humilitate, vt illa ostendit Ecclesiæ oratio: *Omnipotens sempiterne Deus, qui humano generi, ad imitandum* HVMILITATIS *exemplum, Saluatorem nostrum carnem sumere, & crucem subire fecisti, &c.* Vt rectè omninò dixerit Climacus, Obedientiam esse *humilitatis excitationem.*
VIRTVTES.
Humilis Obedientia Christi. Phil. p. 2.
Domin. in Palmis.
Clim grad. 4.

IX. Gradus exponendus.
NONVS gradus est, obedire PATIENTER, siue propter aduersa, dura & contraria ab Obedientiâ non abduci. Vnde Bernardus: *Si tribulatio intonat, si persecutio resultat, si peccatores tibi laqueū posuit, si maligni tuū iter impediunt, tu Obedientia viam non deseras, sed dic: Paratus sum, & nō turbatus, vt custodiā mandata tua.* Sed hîc quartus humilitatis gradus, suo inferiùs loco ponendus & exponēdus.
Bern. serm. de Obed.
Psal 118.

X. Gradus.
DECIMVS Obedientiæ gradus est, obedire nō TREPIDE, id est, firmiter, non hæsitādo & disceptādo, aut dubitādo. Vnde Ambrosius: *Trepidare, infirmitatis est, timoris atque formidinis.* Et Smaragdus: *Trepidare dicitur timere vel dubitare. Ille enim Obedientiā facere trepidat, qui in Domini adiutorio firmiter non sperat.* Quare S. BENEDICTVS, cùm in impossibilibus iubetis imperium suscipi monet, *confidēs*, ait, *de adiutorio Dei, obediat.* Trepidè obedit, qui de diuino adiutorio non satis cōfidit, nec cōsiderat, quod si se sufficienter humiliaret, & Dei opē imploraret, vires consequeretur ab eo, qui humilibus dat gratiam, & inuocantes se exaudit. *Qui enim sperant in Domino, mutabūt fortitudinē, assument pennas sicut aquilæ, currēt & non laborabunt, ambulabunt & non deficiēt.* Trepidè S. Petrus à Domino iussus ad se venire super mare, cœpit obedire. *Videns verò ventum validum, timuit;* & cœpit mergi ob defectū confidentiæ, & constantis Obedientiæ. Vnde Dominus: *Modicæ fidei, quare dubitasti?* Vt in fide, sic & in Obedientiâ fortes oportet esse, & absque vllâ hæsitatione. *Qui enim hæsitat, similis est fluctui maris, qui à vento mouetur & circumfertur.*
Ambros. in Psalm. 118. octon. 21.
Smarag. ad cap. 5.
Cap. 68.
Qui trepidè obediat.
Isai. 40.
Math. 14.
Iacob. 1. 6.
* Lib. 2 Cathec. part. disq. 3.

Religiosum * suprà depinximus Militē, cuius officium pugnare, cuius scopus & finis,
Religiosi sunt milites.

VIRTVTES. P.ou.21.

finis, victoriâ potiri. Hinc facer textus ait: *Vir obediens loquetur victorias*: nam qui *voluntatem suam alius perfectè subiiciunt, ipsi lapsis per inobedientiam Angelis dominantur*, inquit Gregorius. Repuguare, imò & impugnare debet obediens propriam inclinationem, propriam voluntatem & voluptatem, propriũ iudicium & arbitrium; verbo vno, vincere debet seipsum. Hinc rursus Gregorius: *Vir*, ait, *obediens loquetur victorias: quia dum aliena voci humiliter subdimur, nosmetipsos in corde superamus*. In continuo hoc bello, quod nullas admittit inducias, quanta opus est generositate & audacia? quàm longè abesse debet omnis formido & trepidatio? In spirituali hac militiâ & illud locum habet: *Quis est homo formidolosus, & corde pauido? vadat, & reuertatur in domum suam*. Sanè si vsquam, & hîc,

Greg lib.4. in 1 Reg. cap. 5. — *Impugnare seipsos & vincere debent.* — *Greg. 15. moral, c.10.* — *Deut.20.*

Audacet. Deus ipse iuuat, timidosq́; repellit.

XI. gradus teporem excludit.

VNDECIMVS Obedientiæ gradus est, Obedire non TEPIDE, id est, non segniter, non oscitanter, non lentè & somnolentè; sed cum alacritate animi, cum feruore spiritus, & pio deuotionis affectu. Tepori autem opponitur feruor & deuotio. Est autem *deuotio*, vt ait S. Thomas, *voluntas quadam* PROMPTE *tradendi se ad ea qua pertinent ad Dei famulatum*. Hinc S. Bonauentura requirit, *vt Obedientia sit prompta, sine dilatione; deuota, sine dedignatione; strenua, sine pusillanimitate*. Deuotionis hic affectus Obedientiam maximè exornat, & Deum ad adiuuandum obedientem excitat. Vnde Cæsarius Arelatensis: *Vbi viderit Deus deuotionem animi ardentiorem, insinuabit affectum: & quantum nos addiderimus ad studium, tantum ille apponet ad adiutorium; quantum nos apposuerimus ad diligentiam, tantum ille addet ad gloriam*. Magna proinde in actibus Obedientiæ requiritur diligentia, & accurata solicitudo, vt exactè secundùm debitas circumstantias, modum, ordinem, & finem fiant. Rectè Dyonisius Carthusianus: *Deus maiestatis immensa, in suo obsequio despicit indeuotum, euomit tepidum, negligentem & impium detestatur*. Nam vt Scriptura ait: *Maledictus, qui facit opus Dei negligenter*, vt secundùm editionem LXX. legunt Patres Græci, & multi Latinorum. *Negligentia* autem, teste S. Thomâ, *importat defectum debita solicitudinis*. Religiosi igitur, quorũ tota vita est Obedientia, iuxta Apostoli monitum, sint in eâ *solicitudine non pigri; spiritu feruentes; Domino seruientes*. Elias Cretensis, Nazianzeni Scholiastes, exponens quâ ratione vetus lex ægras pecudes à sacrificio repellat, ait per *ægrum significari eos, qui non fortiter ac robustè, sed negligenter & languide Deo seruiunt*. Ingratum proinde Deo Obedientiæ

Quid deuotio? — *S. Thom. 2.2. q.82. art 1.* — *Bonau to. 7. coll.3.* — *Decorat Obedientiam.* — *Cæsar. homil. 3. ad Monach.* — *Carthus. lib. de reform. cau.* — *Tepidi euomuntur.* — *Ierem.48.* — *S.Tho.2.2. q.54. art.1.* — *Rom.12.* — *Ægra pecudes arcentur à sacris.* — *Elias Cret. in orat. 1. Naz. n,106.*

A sacrificium, quod cum tepore offertur.

DVODECIMVS Obedientiæ gradus est, obedire HILARITER, quem ipse Legislator sic exposuit; *Et cum bono animo à discipulis praberi oportet; quia* HILAREM *datorem diligit Deus*. Explicat Bernardus: *Non ex tristitiâ, inquit* Apostolus, *aut necessitate. Serenitas in vultu, dulcedo in sermonibus, multum colorant Obedientiam obsequentis. Vnde & gentilis ille poëta ait sic:*

XII. gradus obedire hilariter. — *Cap. 5.* — *2. Cor.9.* — *Bern. serm. de Obed.* — *in quo sita hac hilaritas.*

——— Super omnia vultus
Accessere boni.

B *Quis enim locus Obedientia, vbi tristitia cernitur ægritudo? Ostendunt plerumque voluntatem animi signa exteriora, & difficile est, vt vultum non mutent, qui mutant voluntatem.* Basilius Apostolorum Obedientiam commendans, qui à Christo mittebantur sicut oues in medio luporum, in tribulationes & mortem ipsam, *Submissâ*, inquit, *mentis ceruice, Obedientia iugum subierunt, alacrique animo in pericula, in fora, in contumelias, in lapidationes, in ignominias, in cruces, in varias necet processêre: tantaque hac alacritate sustinebant, vt magnificè lætitiâ efferrentur, quod* C *digni habiti sunt, qui pro Christi nomine illa paterentur. Hanc Obedientiam is qui secundùm Deũ verè est Monachus, Antistiti suo præstet, oportet. Siquidem discipulos Christus in hoc elegit qui hoc vita institutum æmularentur, vt per eos formam relinqueret eamdem secutura posteritati.* Nec in sola Obedientiâ commendatur hilaritas, sed alibi quoque perutilis; adeoque ipsa est quasi flos ornans, & quasi mel dulcorans, ac perficiens omnes alias virtutes. Vnde Prosper: *Cùm bonum facis, hilariter fac. Si enim tristis facis, magis de te* D *fit, quàm facis.*

Basil. const. monast. cap.23. — *Apostoli in eâ eximij.* — *Commendatur in aliis rebus.* — *Prosp. sent. 112.*

Huic gradui opponit S. BENEDICTVS, cum malo animo obedire, aut cum murmure, ex quo hîc subnascitur

DISQVISITIO XI.

Sitne peccatum obedire cum murmure?

AGnouit S. BENEDICTVS cum manibus non semper concordare cor, illasque subinde opus exsequi, hoc interius repugnante; adeoque, vt loquitur, *cum* E *murmure, vel responsione nolentis effici*. Quid autem sentit de tali Obedientiâ? *Cum malo animo si obedit discipulus, & non solùm ore, verùm etiam in corde si murmurauerit, etsi impleat iussionem, tamen acceptum iam non erit Deo, qui cor respicit murmurantis: Et pro tali facto nullam consequitur gratiam, imò pœnam murmurantium incurrit, si non cum satisfactione emendauerit.*

Obediens cum murmure non consequitur gratiam. — *Cap. 5.*

Circa hæc autem dubitare quispiam posset, quomodo nullam consequatur gratiam, quomodo pœnam incurrat, qui adimplet

Dubium, qui fieri id possit.

Suar. to. 4. de relig. tr. 9. lib. 4. c. 14 nu. 6.

implet mandatum, qui Obedientiæ non violat votum? Docet siquidem Suarez, legem humanam impleri per actum ex se bonum, non benè factum. Idemque dicendum de voto Obedientiæ, quantum spectat ad rigorē præcepti, & vt contra illud non peccetur. Sufficit enim voluntas implendi, ex quocumque tandem motiuo, etiam peccaminoso; quia res promissa soluitur, & id satis est ad votum.

Soluitur.

Respondetur, S. Patrem non negare adimpleri mandatum (quinimò hoc supponere, cùm dicat, *& si impleat iussionem*) solui B votum; sed tātùm non esse acceptum Deo, & pro tali facto nullam consequi gratiam. Quod verum est, quia actus adiuncto murmure vitiatur, nec benè fit, cùm bonum sit ex integrâ causâ; malum ex singulis defectibus. Pœnam insuper murmurantium incurrit, cùm apud Deum, *qui cor respicit murmurantis*, tum apud Superiorem, si ore murmurauerit, aut responsionem nolentis ediderit. Vnde & alij Patres eodem ferè modo loquuntur. Basilius factâ interrogatione, *Si iniunctum fuerit aliquid fratri, &* C *contradixerit: posteà autem suâ sponte fecerit, quid est?* Respondet: *In eo quod contradixit, quasi non obtemperans iudicandus est.* Et mox: *Si compunctus est recordatione mandati, priùs satisfaciat, & ita si permittitur, impleat quod iussum est.* Rursus interrogans: *Si verò obediat quis & murmuret?* Respondet: *Apostolo dicente:* Omnia facite sine murmurationibus. *Alienus sit à Fratrum vnitate qui murmurat, & opus eius abiiciatur.* Imitatus est S. Columbanus, dicens: *Si quis contradixerit, crimen incurrit, ideò non solùm inobedientiæ reus est, sed etiam contradictionis aditum aliis* D *aperiens multorum destructor æstimandus est. Si quis verò murmurauerit, & ipse tamquam ex voto obediens, inobediens putandus est, idcirco opus eius abiiciatur.* Accedit S. Ephræm: *Si coactus*, inquit, *egeris, inobedientiæ notam atque iudicium non effugies.* In eumdem sensum S. Chrysostomus: *Melius fuerit nihil operari, quàm cum murmuratione. sæpe malumus ministerio priuari, quàm murmurantem sustinere. grauis enim, inquam, est murmurator, & vicinus blasphemiæ.* Præclarè om- E ninò Bernardus: *Sed iam*, inquit, *tibi in ipsâ obedientiâ viâ aliquo fortasis duro, & aspero, occurrere possunt: vt accipias interdum præcepta nonnulla, quæ licet salubria sint: minùs tamen suauia videantur: hæc si molestè cæperis sustinere: si diiudicare Prælatum: si* MVRMVRA-

Ostenditur ex SS. Patribus displicere Deo Obedientiã cum murmure.

Reg. Basil. ex vers. Ruf. cap. 42.

Et pœnam incurrere.

Columb. reg. cap. 1.

Ephr. doct. var. c. 25.

Chrysost. hom. 8. in epist. ad Philip.

Bern. serm. 3. in Circumcis.

A RE IN CORDE: *etiamsi exteriùs impleas quod iubetur: non est hæc virtus patientiæ, sed velamentum malitiæ.* Idemque alibi ait, teneri nos ex ipsâ professione, Obedientiæ debitores. *Sapiens*, inquit, *nummularius est, imò ipsa sapientia, cui necesse habemus reddere hunc Obedientiæ nummum; nec suscipiet eum, nisi & integer inueniatur, & sine aliquâ falsitate. Nam si discutimus, si diiudicamus; & in hoc quidem præcepto obedimus, sed non in illo: fractus est nummus, non suscipiet eum Christus, à quo nimirum tenemur nummi integri debitores. Omnes ei Obedientiam simpliciter, & sine vllâ exceptione promisimus. Quòd si quis obediat quidem, sed simulatoriè, & ad oculum,* MVRMVRET *autem in abscondito, falsus est nummus eius, plumbum habet, non argentum, & iniquitas sedet super talentum plumbi.*

VIRTVTES.

Professio nos obligat ad obedientiam sine murmure.

Serm. 2. de S. Andr.

Proinde ad explicandam S. P. BENEDICTI in his verbis mentem, non arbitror recurrendum, vt quidam, ad intentionem, quâ opus iniunctum fit, scilicet non virtutis amore, sed formidine pœnæ, aliàs non facturus, nisi damnationis pœna impenderet. Nec eo etiam Legislatorem nostrum respexisse crediderim, an opus ipsum secundùm se displiceat, aut votum, ita vt nollet se vouisse, aut nolit facere ex affectu voti. Satis enim clarè exponit, propter oris aut cordis murmurationem, *opus acceptum non fore Deo, qui cor respicit murmurantis*, quem ait & pœnam murmurantium incurrere. Nimirum grande satis malum est murmuratio, vt operi adiunctã meritum eius tollat. Vnde in sacris litteris prohibita, & acriter punita legitur. *Custodite vos*, inquit Sapiens, *à murmuratione, quæ nihil prodest.* Et Paulus ad Corinthios: *Neque murmuraueritis, sicut quidam eorum murmurauerunt, & perierunt ab exterminatore.* Vide quæ de hoc vitio breuiter suprà congessimus in Catechismo. Augustini sententiâ Tractatum hunc obsignemus: MVRMVRATORES *omnes magnificè descripti sunt quodam loco Scripturarum.* Præcordia fatui sicut rota carri. *Quid est, præcordia fatui sicut rota carri? Fænum portat, & murmurat. Non enim potest rota carri quiescere à murmure. Sic sunt multi fratres, non habitant in vnum nisi corpore.* Vtinam murmuratoribus hæc aut medicinam adferant, aut imponant silentium, quod cum S. BENEDICTO deinceps nobis explicandum.

Explicatio genuina verborum S. Benedicti.

Murmuratio malum magnum.

Sap. 1.

1. Cor. 10.

Catech. p. 1. disq. 7.

August. in Psal. 132.

Murmuratores describit.

Eccli. 33.

VIRTV. THS. Prou. 21. finis, victoriâ potiri. Hinc facer textus ait: *Vir obediens loquetur victorias*: nam qui *voluntatem suam aliis perfectè subiiciunt, ipsi lapsis per inobedientiam Angelis dominantur*, inquit Gregorius. Repugnare, imò & impugnare debet obediens propriam inclinationem, propriam voluntatem & voluptatem, propriū iudicium & arbitrium; verbo vno, vincere debet seipsum. Hinc rursus Gregorius: *Vir*, ait, *obediens loquetur victorias: quia dum aliena voci humiliter subdimur, nosmetipsos in corde superamus*. In continuo hoc bello, quod nullas admittit inducias, quanta opus est generositate & audaciâ? quàm longè abesse debet omnis formido & trepidatio? In spirituali hac militiâ & illud locum habet: *Quis est homo formidolosus, & corde pauido? vadat, & reuertatur in domum suam*. Sanè si vsquam, & hic,

Greg lib. 4. in 1 Reg. cap. 5. — Impugnare seipsos & vincere debent. — Greg. 15. moral. c. 10. — Deut. 20.

Audaces Deus ipse iuuat, timidosq; repellit.

XI. gradus teporem excludit. VNDECIMVS Obedientiæ gradus est, Obedire non TEPIDE, id est, non segniter, non oscitanter, non lentè & somnolentè; sed cum alacritate animi, cum feruore spiritus, & pio deuotionis affectu. Tepori autem opponitur feruor & deuotio. Est autem *deuotio*, vt ait S. Thomas, *voluntas quædam* PROMPTE *tradendi se ad ea quæ pertinent ad Dei famulatum*. Hinc S. Bonauentura requirit, *vt Obedientia sit prompta, sine dilatione; deuota, sine dedignatione; strenua, sine pusillanimitate*. Deuotionis hic affectus Obedientiam maximè exornat, & Deum ad adiuuandum obedientem excitat. Vnde Cæsarius Arelatensis: *Vbi viderit Deus deuotionem animi ardentiorem, infundabit affectum: & quantum nos addiderimus ad studium, tantum ille apponet ad adiutorium; quantum nos apposuerimus ad diligentiam, tantum ille addet ad gloriam*. Magna proinde in actibus Obedientiæ requiritur diligentia, & accurata solicitudo, vt exactè secundùm debitas circumstantias, modum, ordinem, & finem fiant. Rectè Dyonisius Carthusianus: *Deus maiestatis immensæ, in suo obsequio despicit indeuotum, euomit tepidum, negligentem & impium detestatur*. Nam vt Scriptura ait: *Maledictus, qui facit opus Dei negligenter*, vt secundùm editionem LXX. legunt Patres Græci, & multi Latinorum. *Negligentia* autem, teste S. Thomâ, *importat defectum debitæ solicitudinis*. Religiosi igitur, quorū tota vita est Obedientia, iuxta Apostoli monitum, sint in eâ *solicitudine non pigri; spiritu feruentes; Domino seruientes*. Elias Cretensis, Nazianzeni Scholiastes, exponens quâ ratione vetus lex ægras pecudes à sacrificio repellat, ait per *ægrum significari eos, qui non fortiter ac robustè, sed negligenter & languidè Deo seruiunt*. Ingratum proinde Deo Obedientiæ

Quid deuotio? — S. Thom. 2. 2. q. 82. art. 1. — Bonau. to. 7. coll. 3. — Decorat Obedientiam. — Cæsar. hom. 3. ad Monach. — Carthus. lib. de reform. can. — Tepidi euomuntur. — Ierem. 48. — S. Tho. 2. 2. q. 54. art. 1. — Rom. 12. — Ægra pecudes arcentur à sacris. — Elias Cret. in orat. 1. Naz. n. 106.

A sacrificium, quod cum tepore offertur.

DVODECIMVS Obedientiæ gradus est, obedire HILARITER, quem ipse Legislator sic exponit; *Et cum bono animo à discipulis præberi oportet; quia* HILAREM *datorem diligit Deus*. Explicat Bernardus: *Non ex tristitiâ*, inquit Apostolus, *aut necessitate. Serenitas in vultu, dulcedo in sermonibus, multum colorant Obedientiam obsequentis. Vnde & gentilis ille poëta ait sic:*

XII. gradus obedire hilariter. Cap. 5. 2. Cor. 9. — Bern. serm. de Obed. — In quo sita hæc hilaritas.

——— *Super omnia vultus*
Accessere boni.

B *Quis enim locus Obedientiæ, vbi tristitia cernitur ægritudo? Ostendunt plerumque voluntatem animi signa exteriora, & difficile est, vt vultum non mutent, qui mutant voluntatem.* Basilius Apostolorum Obedientiam commendans, qui à Christo mittebantur sicut oues in medio luporum, in tribulationes & mortem ipsam, *Submissâ*, inquit, *mentis ceruice, Obedientiæ iugum subierunt, alacrique animo in pericula, in fora, in contumelias, in lapidationes, in ignominias, in cruces, in variasque neces processêre: tantaque hac alacritate sustinebant, vt magnificè lætitiâ efferrentur, quòd C digni habiti sunt, qui pro Christi nomine illa paterentur. Hanc Obedientiam is qui secundùm Deū verè est Monachus, Antistiti suo præstet, oportet. Siquidem discipulos Christus in hoc elegit qui hoc vitæ institutum æmularentur, vt per eos formam relinqueret eamdem secuturæ posteritati.* Nec in sola Obedientiâ commendatur hilaritas, sed alibi quoque perutilis; adeoque ipsa est quasi flos ornans, & quasi mel dulcorans, ac perficiens omnes alias virtutes. Vnde Prosper: *Cùm bonum facis, hilariter fac. Si enim tristis facis, magis de te D fit, quàm facis.*

Basil. const. monast. cap. 23. — Apostoli in eximij. — Commendatur in aliis rebus. — Prosp. sent. 112.

Huic gradui opponit S. BENEDICTVS, cum malo animo obedire, aut cum murmure, ex quo hic subnascitur

DISQVISITIO XI.

Sitne peccatum obedire cum murmure?

AGnouit S. BENEDICTVS cum manibus non semper concordare cor, illasque subinde opus exsequi, hoc interius repugnante; adeoque, vt loquitur, *cum E murmure, vel responsione nolentis effici*. Quid autem sentit de tali Obedientiâ? *Cum malo animo si obedit discipulus, & non solùm ore, verùm etiam in corde si murmurauerit, etsi impleat iussionem, tamen acceptum iam non erit Deo, qui cor respicit murmurantis: Et pro tali facto nullam consequitur gratiam, imò pœnam murmurantium incurrit, si non cum satisfactione emendauerit.*

Obediens cum murmure non consequitur gratiam. Cap. 5.

Circa hæc autem dubitare quispiam possit, quomodo nullam consequatur gratiam, quomodo pœnam incurrat, qui adimplet

Dubium. — ...

implet mandatum, qui Obedientiæ non violat votum? Docet siquidem Suarez, legem humanam impleri per actum ex se bonum, non benè factum. Idemque dicendum de voto Obedientię, quantum spectat ad rigorē præcepti, & vt contra illud non peccetur. Sufficit enim voluntas implendi, ex quocumque tandem motiuo, etiam peccaminoso; quia res promissa soluitur, & id satis est ad votum.

Suar. to. 4. de relig. tr. 9. lib. 4. c. 14 nu. 6.

Soluitur.

Respondetur, S. Patrem non negare adimpleri mandatum (quinimò hoc supponere, cùm dicat, *& si impleat iussionem*) solùm votum; sed tātùm non esse acceptum Deo, & pro tali facto nullam consequi gratiam. Quod verum est, quia actus adiuncto murmure vitiatur, nec benè fit, cùm bonum sit ex integrâ causâ; malum ex singulis defectibus. Pœnam insuper murmurantium incurrit, cùm apud Deum, *qui correspicit murmurantis*, tum apud Superiorem, si ore murmurauerit, aut responsionem nolentis ediderit. Vnde & alij Patres eodem ferè modo loquuntur. Basilius factâ interrogatione, *Si iniunctum fuerit aliquid fratri, & contradixerit: posteà autem suâ sponte fecerit, quid est?* Respondet: *In eo quod contradixit, quasi non obtemperans iudicandus est.* Et mox: *Si compunctus est recordatione mandati, priùs satisfaciat, & ita si permittitur, impleat quod iussum est.* Rursus interrogans: *Si verò obediat quis & murmuret?* Respondet: *Apostolo dicente:* Omnia facite sine murmurationibus. *Alienus sit à Fratrum vnitate qui murmurat, & opus eius abiiciatur.* Imitatus est S. Columbanus, dicens: *Si quis contradixerit, crimen incurrit, ideò non solùm inobedientiæ reus est, sed etiam contradictionis aditum aliis aperiens multorum destructor æstimandus est. Si quis verò murmurauerit, & ipse tamquam ex voto obediens, inobediens putandus est, idcirco opus eius abiiciatur.* Accedit S. Ephræm: *Si coactus*, inquit, *egeris, inobedientiæ notam atque iudicium non effugies.* In eumdem sensum S. Chrysostomus: *Melius fuerit nihil operari, quàm cum murmuratione. sæpe malumus ministerio priuari, quàm murmurantem sustinere. grauis enim, grauis, inquam, est murmurator, & vicinus blasphemiæ.* Præclarè omninò Bernardus: *Sed iam*, inquit, *tibi in ipsâ obedientiæ viâ aliqua fortassis dura, & aspera, occurrere possunt: vt accipias interdum præcepta nonnulla, quæ licet salubria sint: minùs tamen suauia videantur: hæc si malestè cœperis sustinere: si diiudicare Prælatum: si* MVRMVRARE IN CORDE: *etiamsi exteriùs impleas quod iubetur: non est hæc virtus patientiæ, sed velamentum malitiæ.* Idemque alibi ait, teneri nos ex ipsâ professione, Obedientiæ debitores. *Sapiens*, inquit, *nummularius est, imò ipsa sapientia, cui necesse habemus reddere hunc Obedientiæ nummum; nec suscipiet eum, nisi & integer inueniatur, & sine aliquâ falsitate. Nam si discutimus, si diiudicamus; & in hac quidem præcepta obedimus, sed non in illo: fractus est nummus, non suscipiet eum Christus, à quo nimirum tenemur nummi integri debitores. Omnes ei Obedientiam simpliciter, & sine vllâ exceptione promisimus. Quòd si quis obediat quidem, sed simulatoriè, & ad oculum,* MVRMVRET *autem in absconditio, falsus est nummus eius, plumbum habet, non argentum, & iniquitas sedet super talentum plumbi.*

Ostenditur ex SS. Patribus displicere Deo Obedientiā cum murmure.

Reg. Basil. ex vers. Ruf. cap. 41.

Et pœnam incurrere.

Columb. reg. cap. 1.

Ephr. doct. var. c. 25.

Chrysost. hom. 8. in epist. ad Philip.

Bern. ferm. 3. in Circumcis.

VIRTVTES. *Professio nos obligat ad obedientiam sine murmure.* Serm. 2. de S. Andr.

Proinde ad explicandam S. P. BENEDICTI in his verbis mentem, non arbitror recurrendum, vt quidam, ad intentionem, quâ opus iniunctum fit, scilicet non virtutis amore, sed formidine pœnæ, aliàs non facturus, nisi damnationis pœna impenderet. Nec eo etiam Legislatorem nostrum respexisse crediderim, an opus ipsum secundùm se displiceat, aut votum, ita vt nollet se vouisse, aut nolit facere ex affectu voti. Satis enim clarè exponit, propter oris aut cordis murmurationem, *opus acceptum non fore Deo, qui cor respicit murmurantis*, quem ait & pœnam murmurantium incurrere. Nimirum grande satis malum est murmuratio, vt operi adiunctâ meritum eius tollat. Vnde in sacris litteris prohibita, & acriter punita legitur. *Custodite vos*, inquit Sapiens, *à murmuratione, quæ nihil prodest.* Et Paulus ad Corinthios: *Neque murmuraueritis, sicut quidam eorum murmurauerunt, & perierunt ab exterminatore.* Vide quæ de hoc vitio breuiter suprà congessimus in Catechismo. Augustini sententiâ Tractatum hunc obsignemus: MVRMVRATORES *omnes magnificè descripti sunt quodam loco Scripturarum.* Præcordia fatui sicut rota carri. *Quid est, præcordia fatui sicut rota carri? Fœnum portat, & murmurat. Non enim potest rota carri quiescere à murmure. Sic sunt multi fratres, non habitant in vnum nisi corpore.* Vtinam murmuratoribus hæc aut medicinam adferant, aut imponant silentium, quod cum S. BENEDICTO deinceps nobis explicandum.

Explicatio genuina verborum S. Benedicti.

Murmuratio malum magnum.

Sap. 1.

2. Cor. 10.

Catech. p. 1. disq. 7.

August. in Psal. 132.

Murmuratores descripti.

Eccli. 33.

VIRTVTES.

TRACTATVS III.

DE SILENTIO.

E *Bethania ad Pythagoricum migremus gymnasium, ab Obedientia, inquam, ad* SILENTII *proximam domum. Quid enim tam proprium obedienti quàm silere? Sic enim ipse Dominus dicit:* Audi Israël, & tace. *Samius ille Philosophus, teste Laërtio, auditoribus quinquennij Silentium in discendo audiendóque indixit. Legem autem hanc idcirco discipulis suis sanxit, vt Silentium agerent, & Magistri tantùm sermonibus aures præberent, vt auctor est Theodoretus. Sanctissimus noster Gymnasiarcha Pythagoram non æquasse modò, sed & superasse videri queat. Qui cùm dixisset;* Loqui & docere, Magistrum condecet; tacere & audire, discipulo conuenit; *hanc inter ceteras tulit legem:* OMNI TEMPORE SILENTIO DEBENT STVDERE MONACHI: *vt satis illi non fuerit quinquennalis taciturnitas. Pythagorici illi, verba Agellij dabo,* vbi res didicerant rerum omnium difficillimas, TACERE AVDIREQVE, atque esse cœperant SILENTIO eruditi, cui nomen erat ἐχεμυθία, id est TACITVRNITAS; tum verba facere & quærere, quæque audissent, scribere, & quæ ipsi opinarentur, expromere potestas erat. *At verò noster, quod circa prouectiores scholæ suæ sanxit discipulos?* De bonis, *inquit*, & sanctis ad ædificationem eloquiis, perfectis discipulis propter TACITVRNITATIS grauitatem, rara loquendi concedatur licentia.

Deut. 27. *Pythagoras discipulis Silentium indicit.* Laërt. lib. 8 Theod lib 1. affect. Græc. Cap. 6. *Accuratius id erga suos præstitit S. Benedictus.* Cap 42. Agell. lib. 1. cap. 9. Cap. 6.

Marcus Varro simulacrum Harpocratis iuxta Serapim atque Isidem digito ori admoto & his litteris S T. Silentij notis, positum tradit; hinc vetus Poëta apud eundem:

——— Sanctu Serapis,
Isis & Harpocrates digito qui significat ST.

Iam quidem quoque mos obtinuit, S. BENEDICTVM *tamquam* Taciturnitatis *Magistrum ita in imagine exprimere, vt ad os compresso digito salutari, Silentium commoneat, de quo Ouidianum illud non malè vsurpes:*

Quique premit vocem, digitoque SILENTIA suadet.

Ex cuius mente liceat etiam nobis huic domui illos inscribere characteres,

Quid veteres per S T. designarint. Varro lib. 3. & 4. de ling. lat. Ouid. lib 9. Metam.

S. T.

De quibus nonnemo:

Quid sibi Romanum vult S, T? SILETO, TACETO.
S, monet vt SILEAS; T, iubet vt TACEAS.

Apud Romanos enim Silentij nota fuit S. prima eius nominis littera, quæ tricliniis, & diætarum foribus superponi consueuerat, vt inde Silentium *conuiuis indiceretur, quod Pierius tradidit.*

Pier. Hieroglyph. lib 36. c. 14.

Te igitur Religiose Lector, tacente, de SILENTIO *toto hoc Tractatu non tacebimus, Disquirentes* Primò, *Vt S* BENEDICTVS *Dauidem silentij magistrum proponat?* Secundò, *Vt probet fugiendum multiloquium?* Tertiò, *Quanta debeat esse linguæ custodia.* Quartò, *Quænam iuxta S.* BENEDICTVM *perpetuò reticenda?* Quintò, *Quæ Silentij dignitas & vtilitas?* Sextò, *Quibus stimulis ad id excitandi Religiosi?* Septimò, *Quibus locis seruandum?* Octauò, *Cur à Completorio indictum Silentium?* Nonò, *Quousque se extendat?* Decimò, *Quanti apud Benedictinos fiat?* Vndecimò, *Vtrum signis loqui conueniat?* Duodecimò, *Quot modis Silentium videtur?* Decimotertiò, *Quæ violati Silentij pœna?*

DISQVI-

DISQVISITIO I.

Vt S. BENEDICTVS *Dauidem Silentij Magistrum nobis proponat?*

Silentij vtilitas.

QVANTVM ad perfectionem Christianam, verumque Dei cultum conferat moderans linguam Silentium, Iacobus Apostolus optime docuit: *Si quis putat se religiosũ esse, non refrenans linguam suam, sed seducens cor suum, huius vana est religio.* Volens autem S. P. BENEDICTVS Monachos suos ad culmẽ perfectionis promouere Christianæ, inter alias scholæ suæ virtutes TACITVRNITATEM quoque reposuit: medio autem inter Obedientiam & Humilitatem loco: quia vtriusque virtutis Silentiũ particeps est. Obediens enim refrænat linguam, ne murmur resonet, ne querimonia, ne responsum nolentis audiatur, sed corde tacito, iubentis vocem facto sequatur. Humilitatis nonus gradus S. BENEDICTO est: *Si linguam ad loquendum prohibeat Monachus; & TACITVRNITATEM habens, vsque ad interrogationem non loquatur.*

Iac. 1. — *Commendatur à S. Benedicto.* — Cap. 7.

Triplici ex capite.

Triplici autem argumento Silentij bonum Magister sanctus suis commendat discipulis. Primò, ab exemplo regij vatis. Secundo, à multiloquij damnis. Tertiò, à decoro, siue vt loquitur, *grauitate Taciturnitatis*, quâ vniuersa Silentij commoda videtur complexus.

I. *Exemplo Dauidis.* Psal. 38.

De PRIMO autẽ sic exorditur: *Faciamus quod ait Propheta: Dixi, custodiam vias meas, vt non delinquam in linguâ meâ.* Quorsum autem ait, *Faciamus quod ait Propheta?* Fortassis quod legisset Pambonem Monachũ plures annos impendisse, vt hoc quod Propheta hîc ait, opere adimpleret. De quo post Socratem ita scribit Cassiodorus: *Pambus Abbas, cùm sine litteris esset, accessit ad quemdam, vt doceretur psalmum. Et cùm audisset primum versum psalmi trigesimi octaui:* Dixi, custodiam vias meas, vt non delinquam in linguâ mea. *Secundum versum non passus est audire, dicens: Si potuero opere hoc implere, hic versus tantummodo mihi sufficiet. Multo deinde tempore pòst reuersus, cùm interrogaretur, cur tamdiu od magistrum redire distulisset, nondum se illud, quod didicerat, perfecisse dixit.*

Socrat. lib. 4. cap. 18. Hist. tripar. lib. 8. cap. 1. *Pambo diu distulit silentium.*

Ab hoc autem Dauidis exemplo ante S. BENEDICTVM argumẽtum quoque duxerunt Origenes & Ambrosius. Quorum hîc citans hunc Psalmi versiculum, ait: *Rectè Dauid non silentium sibi indixit perpetuum, sed custodiam. Custodiamus ergo cor nostrum, custodiamus os nostrum. Vtrumq; enim scriptum est; hic, vt os custodiamus; alibi: Omni custodiâ seruo*

Antiquiores illud à Dauide diserè monent. Ambrosi. lib. 1. de offic. cap. 3. — Prou. 4.

A *cor tuum. Si custodiebat Dauid, tu nõ custodies?* Et rursus: *Si hoc cauet Propheta, tu non caues? Si hoc metuit in quo Dei gratia loquebatur; tu non metuis, qui erroris verba non refugis?* Ille verò: *Videamus*, inquit, *quid vox proferat instì, & videntes tamquam in speculo nosmetipsos intueamur si possimus tales esse, aut si multum nobis deest, aut certè iam proximi sumus. Licet nondum plenè assecuti sumus.* Sed & alij, quos S. BENEDICTVM legisse certè constat, hoc Psalmi versiculo vsi sunt, Basilius scilicet B reg. breu. 208. & ex versione Rufini cap. 71. & Antonius aduersus dæmones, teste Athanasio, cap. 16. Similiter Paula Romana, vt refert Hieronymus, *si quando procacior fuisset inimicus, & vsque ad verborũ iurgia prosiliisset, illud Psalterij decantabat: Cùm consisteret aduersum me peccator, obmutui & silui à bonis.* Ex codẽ hoc loco Pynufius Abbas, apud Cassianum, Nouitium instituit. Et Abbas Ioseph in iniuriis irrogatis eundem versiculum monet vsurpandum. Vt minimè iam mirum sit S. BENEDICTVM exco- C dem hortari, vt id faciamus, quod se fecisse Psalmographus asserit. Quid autem fecit? quid dixit? quid in corde suo statuit?

Id. in psal. 38. — Origen. homil. 1. in psal. 38. — *Plures hunc versiculum allegant.* — Hieron. in Paula, c. 17. — Cass. lib. 4. c. 41. — Id. coll. 16. c. 16. — *Quatuor nos facere suadet.*

Primò, *Custodiam vias meas.* Quas omnes vitæ instituendæ rationes, cogitationes, verba & opera, intentiones & desideria. Per hæc enim homo in actum progreditur, per hæc mouetur & ambulat. Sic in Deuteronomio dicitur: *Custodite vias vestras, & studia vestra.* Hieronymus per *vias* intelligit *quinque sensus.* Hos custodiam, *vt non delinquam in linguâ meâ.* Facilis enim est linguæ lapsus, iis præsertim, qui sibi D non inuigilant, nec suos arctè custodiunt sensus. Præclarè Basilius: *Vt virgo ad fenestram sæpè frequens, rarò casta permansit, sic Religiosus, qui sensus aspectus, & aurium non custodit, sed effutit in buccam quidquid venit; haud dubiè bonus esse, aut manere non potest.* Quid inde Propheta?

Primò custodire sensus. — Deuter. 2. — *Os facilem linguæ lapsum.* — Basil. lib. de Virginit. cap. 4.

Secundò, *Posui*, inquit, *ori meo custodiam.* Hieronymus: *Custodiam os meum silentio.* Alij, *clausura*: Symmachus, *capistro.* Monet quoque Siracides: *Ori tuo facito ostia & fe-* E *ras. Et verbis tuis facito stateram, & frenos ori tuo rectos.* Michæas *clauistra oris* custodiri iubet. Adeò scilicet effrenis est lingua, vt præter murum veluti duplicem dentium, & labiorum; vt loquitur Chrysostomus, maiorẽ adhuc custodiam requirat. Abbas Agathon, vt est in viris Patrum, *per triennium lapidem in ore suo misit, donec Taciturni-*

Secundò, custodiam ori apponere. — Eccli. 28. — Mich. 7. — Chrysost. homil. 4. ex var. — Vit. Patr. lib. 5 libell. 4. n. 7.

 totem

VIRTVTES. *Silentij violatores vario punniuntur.* *tatem disceret.* Hinc satis accōmodè in monasteriis Silentij violatores nonnumquam capistro, freno, bacillo, aut lapillo in os ingesto plectuntur. Quæ pœna, Religiosorū *Linguarium* dici fortè queat. Nam *Linguarium* apud Senecam mulcta esse videtur, quam pro linguæ soluerent errore. Sic enim ait: *Damno castigabo promittendi temeritatem. Ecce, vt doleat tibi, vt posteà consideratiùs loquaris, quod dicitur* LINGVARIVM *dabo.* Pincianus interpretatur tenne illud lignum, quo blasphemorum linguæ coërceri solent. Et Kilianus vertit **tongh-schroef-ken / tongh-bpsken /** instrumentum quo lingua alicui occluditur. Turnebus putat esse linguarum thecam & repositorium, in quo se dicit Seneca linguam conditurum, ne temerè promittat. M. Antonius Muretus, & cum eo Lipsius, ait *Linguarium* esse id, quod pro linguâ, quæ temerè locuta est, penditur: ea forma, quâ dicimus *Vasarium, hordeorium, calcearium, cerarium;* quod pro vasis, hordeo, calceis, cera datur. Et hæc ex occasione, quod Silentio, clausura, vel capistro, ori Dauid custodiam adhibuisse dixerit.

Senec. li. 4. de benef. c. 36. *Quid linguarium.* Kil. in Etymol. Turneb. adu. lib. 2. c. 19. Muret. var. Lect. lib. 11. c. 5. Lips. ad cit. Senec. loc.

Custodiam oris non limitauit S. Benedictus. Quòd autem in Psalmo sequitur: *Cùm consisteret peccator aduersum me*, videtur id consultò à Legislatore nostro prætermissum. Quamuis enim, vt eximius Doctor D. Iacobus Iansonius, meus olim Magister, annotauit, in hoc casu singulare linguæ sit periculum, ne verbo aspero, maledico, aut aliàs importuno, aliquove murmure aut querimoniâ offendat; vel se importunè defendat, quia frequenter dum os defendere volumus, acerbamus magis, inquit Ambrosius. Tacuit tamen hanc clausulam S. BENEDICTVS, vt generaliter, & non tantùm in hoc casu discerent Monachi custodiam ori suo ponere. Sed Dauidem velut illustrissimum Silentij magistrum, & à Regulâ nobis propositum exemplar porrò intueamur.

Ianss. in Psal. 38. Ambrof. 3. de inter. c. 4.

Tertiò, obmutescere, quid sit. Tertiò, ait: *Obmutui, & humiliatus sum.* Obmutui, Mediolanensi Antistiti significat *quamdam suprà modum patientiæ taciturnitatem, vt tamquam sepeliat os proprium ne loquatur, & velut quodam aggere virtutum obstruat, ne vocem doloris emittat tantum pondus afferens patientiæ quam spes foueat, vt vocem ipsam velut busto quodam ac tumulo sepeliat ac includat, quam nulla extorqueret, nulla excitare posset iniuria.* Sic ille. Alibi quoque Silentiarius hic Propheta ait: *Ego autem tamquam surdus non audiebam, & sicut mutus non aperiens os suū. Et factus sum sicut homo non audiens, & non habens in ore suo redargutionem.* Vbi rursus Ambrosius: *Bonus mutus, qui loqui malè nescit, cuius ex ore crimen exire non nouit: hic est mutus verè beatus, qui cum tacet,*

Præfat. in Octon. 10. in Psal. 118. Psal. 37. *Boni muti laudati.*

A *intro se loquitur; & linguam habet à Domino eruditam, vt sciat, quando oporteat dicere sermonem.* Addit alio loco: *Hoc faciendum tibi est, non quo respondere nequeas, sed quo respondere non debeas: omni enim rei tempus est, tempus tacendi est & tempus loquendi.* His ipsis Psalmorum versiculis Pynufius Abbas docebat Monachum debere esse spiritualiter *surdum & mutum.* Et tales reuera se multi propter Christum exhibuerunt. Felix in hoc genere Machetes, qui, Cassiano teste, ad detractionis verbum, otiosumve, in B somnum protinus concidebat: numquam somni torpore laxabatur, si spiritualis collatio agitaretur. Felix & Dauid Monachus, cui Angelus dixit: *Cùm implebis psalmodiæ canonem, loqueris, præter canonem verò penitus tacebis.* Grauiore studio mutos se reddidere complures alij Monachi. Nam Paulus Simplex ob linguæ lapsum, quia quæsierat: Num Christus ante Prophetas vixisset? triennij silentium ori suo indixit. Theonas Abbas domunculæ inclusus tempore triginta annorum siluit: Ioannes Silentiarius C totos quadraginta septem annos non est locutus. Virgo quędam 25. annis silentium exercuit. Sulpitius, teste Gennadio, *à Pelagianis deceptus, agnoscens loquacitatis culpā, Silentium vsque ad mortem tenuit, vt peccatum, quod loquendo contraxerat, tacendo penitus emendaret.* Et à Silentij cultu S. Thomas Aquinas à condiscipulis audiuit *bos mutus.* Sed quid vltra de suâ Taciturnitate commemorat Dauid?

In Psal. 41. Cass. lib. 4. cap. 31. *Quales multi propter Christi.* *Machetes.* Id. lib. 5. c. 29. *Dauid Monachus.* Prat. spirit. cap. 141. *Simplex.* Vit. Pat. lib. 1. *Theonas.* Lauf. 50. Ibid. c. 86. *Sulpitius.* Gennad. de Script. eccl.

Quartò, *Silui*, inquit, *à bonis.* Quod exponit Origenes: *Non dixit, & silui tantùmmodo, sed à bonis silui: in quo ostendit, quod D cùm sint in me bona, & edoctus atque institutus sim bonis dogmatibus atque disciplinis, & possim etiam ceteros docere, quæ bona sunt: tamen in eo tempore, quo peccator assistit aduersum me, conuitiisq́ lacessit ac iurgiis, ego etiā bono verba meo cohibeo ac reprimo.* S. Augustinus: *Dum nimis timeo, ne loquar aliqua mala, tacui à nobis.* Sed enim, quid ex toto Prophetæ loco infert S. BENEDICTVS? duo hæc prius sic effert: *Hic ostendit Propheta; si à bonis eloquiis interdum propter Taciturnitatem debet taceri: quantò magis à malis verbis* E *propter pœnam peccati debet cessari?* Cuius ratio iam in Dauidis Silentio insinuata, confirmaturque expositione Rufini: *Siluit, inquit, à bonis, vt non delinqueret in malis.* Verè enim Clemens Alexandrinus: *Citò adducuntur vt ea faciant, quæ non licet; qui faciunt omnia, quæ licet.* A bonis igitur silendum propter periculum peccati, eiusque pœnam. Posterius, quod infert S. BENEDICTVS, est: *Ergo de bonis & sanctis ad ædificationem eloquiis, perfectis discipulis propter Taciturnitatis grauitatē, rara loquēdi concedatur licentia.* Ipsa

Quartò, Silere à bonis. Orig. hom. 1. in psal. 38. August. in eumd. psal. *Duo hinc infert S. Benedictus.* Cap. 6. Rufin. in psal. 38. Clem. lib. 2. Pædag. c. 1. Cap. 6.

enim

enim morum grauitas, & virtutis honestas vrgere Religiosos debent, vt etiam de rebus bonis non semper, nec vbique, nec nimis effusè loquuntur. Vtrumque hoc Silentij motiuum magis expendetur in sequentibus.

DISQVISITIO II.

Vt fugiendum multiloquium S. BENEDICTVS *probet?*

II. *Silendum propter multiloquij damna.*

QVi regij Vatis exemplo linguæ custodiam silentiumque nobis persuadere conatus est S. BENEDICTVS, nunc filij eius regum sapientissimi, gnomis docet à contrario ingentia linguæ pericula præcauere. *In multiloquio*, inquit, *nō effugies peccatum*. Itemque: *Mors & vita in manibus linguæ*. Ex quibus sentētijs ad nostri Legislatoris mentem multiloquij damna colligemus. Priorem autem ex versione LXX. citauit: vulgata enim habet: *In multiloquio nō deerit peccatum*. Vbi primò videndum quid *multiloquiū*. Cresconius Grammaticus hoc Scripturæ testimonio eloquentiam impugnabat, & orationis elegantiam: sic enim locum efferebat: *Ex multa eloquentia non effugies peccatum*. Augustinus verò pro eloquentia sic pugnat: *Dictum*, inquit, *non est ex multa eloquentia, sed ex multiloquio. Multiloquium autem est superfluo locutio, vitium scilicet loquendi amore contractum. Plerumque autem loqui amant, etiam qui nesciunt quid loquantur, vel quo modo loquantur*. Hæc Augustinus, quibus *multiloquij* finitionē strictim tetigit: quam alibi luculentiùs expressit. *Absit, vt multiloquium deputem, quando necessaria dicuntur, quantalibet sermonum ac verborum multitudine ac prolixitate dicantur. Sed istam sententiam Scriptura sancta propterea timeo, quia de tam multis disputationibus meis, sine dubio multo corrigi possunt, quæ si non falsa, at certè videantur siue etiam conuincantur non necessario. Quem verò Christus fidelium suorum nō terruit, vbi ait: Omne verbum otiosum quodcumque dixerit homo, reddet pro eo rationem in die iudicij*. Iuxta hanc Augustini explanationem Salomonis sententiam paucis versibus complexus videtur, non ignobilis inter Græcos Comicos Philemon Syracusanus, qui sic habent.

Prou. 10. Prou. 18. — *Quid sit multiloquium.* — August. lib. 3. cont. Cresc. cap. 1. — Id. lib. 1. retract. in prol. — Matth. 12.

> *Eum, qui nihil opportunè dicit,*
> *Longum existima, licet duas tantùm syllabas pronunciarit.*
> *At benè dicentem ne longum existimes,*
> *Et si multa dixerit, & longo tempore.*

Excessus in loquendo. Multiloquium igitur est vitium, quo nimis gestit homo loqui, ideoque plura quam oportet proloquitur, ac verborum est prodigus: ita loculei quidam, quibus mira est linguæ purigo, passim quæcumque in buccam veniunt, temerè effutiunt, atque ipsâ verborum multitudine metas excedunt. Non ignoro Clementem Alexandrinum, S. Bernardum, aliosque per *multiloquium* accipere verba inepta, otiosa, nugatoria; sed magis ad mentem S. BENEDICTI est, per *multiloquium* intelligere excessum in loquendo, & nimiam damnari garrulitatem. Primò, quia ideò vult *de bonis & sanctis eloquijs perfectis discipulis* raram loquēdi concedi licentiam; quia scriptum est: *In multiloquio non effugies peccatum*. Ex quibus verbis alibi docet, Monacho *taciturnitatem habendam, vt vsque ad interrogationem non loquatur*. Secundò, quia de verbis otiosis & risum mouentibus, expressè postea subiungit, eaque æterna damnat clausura. Tertiò, quia Auctor libri de conflictu virtutum & vitiorū (siue ille fuerit Isidorus Hispalēsis, siue Fulgentius Astigitanus Episcopus, qui vixit anno [illegible]00.) Et S. BENEDICTI Regulam commendat, ita eius mentem velut explicat: *Dum multo bona proferri videntur, sepè contingit, vt quæ à bonis locutio inchoat, ad aliquod prauum deriuetur. Hoc ipsum sancto Spiritu [illegible]ro ait: In multiloquio non deerit peccatum.* Sed quid inde? Attexit: *Tenendus ergo [illegible] in loquēdo, & ab ipsis nonnumquam vtilibus verbis parcendum, sicut Psalmista legitur fecisse: dicit enim: Humiliatus sum, & silui à bonis, &c.*

VIRTVTES. — Clem. l. 2. pædag. c. 6. — Bern. serm. de trip. cust. — *Hunc intelligit per multiloquium S. Benedictus.* — *Probatur tripliciter.* — Cap. 7. grad. 9. — Auctor. de confl. c. 22.

Quomodo in multiloquio sit peccatum. Sed iam videamus, quâ ratione in multiloquio non desit peccatum. *Primò*, quia procliuis est linguæ lapsus, & multiloqui facilè veris admiscent falsa, vtilibus noxia, necessarijs vana & otiosa. Vt meritò Iacobus Apostolus dixerit: *Si quis in verbo non offendit: hic perfectus est vir.* Hanc expositionem suggerit Ambrosius, dicens: *Claudamus ostium, ne culpa intret, ne lapsus aliquis sermonis exeat: intrat culpa, si lapsus exierit. Audi quomodo intret culpa.* Ex multiloquio, *inquit*, non effugies peccatum. *Exiuit multiloquium, peccatum introiuit: quia in multiloquio nequaquam, qui exit sermo trutinatur, imprudenter labitur; licet ipsum vltra mensurom loqui, grande peccatum non fit.* Idem alibi: *Alligo sermonem tuum, ne luxuriet, ne lasciuiat, & multiloquio peccato sibi colligat. Sit restrictior, & ripis suis coërceatur. Cito lutum colligit amnis exundans.*

Iacob. 3. — Ambr. lib. 1. de Cain & Abel c. 9. — *Propter verborum luxuriem.* — Id. lib. 1. de offic. c. 3.

Secundò, in multiloquio non deerit peccatum, quia ex consuetudine multa inconsideratè loquendi in grauia quandoque incidet peccata: nimirùm detractiones, calumnias, contumelias, murmura, susurrationes. Multiloquium enim vires animæ dissipat, exhaustis autem viribus, facilè tentationi succumbit. Vires & nerui, quibus peccato anima resistit, sunt bonæ cogitationes, & auxilia à Deo immissa: per multi-

Consuetudo multa inconsideratè dicendi obnoxia linguæ vitijs.

VIRTVTES.

Doroth. serm.

Multiloquium vires animæ dissipat.

Greg. Past. part. 3. cap. 15.

multiloquium autem piæ & sanctæ cogitationes effluunt. Hinc S. Dorotheus: *A multiloquio abstine: hoc enim extinguit cordi aduenientes cogitationes, rationales, & cælestes.* Quod pluribus & præclarè exponit S. Gregorius: *Admonendi,* inquit, *sunt multiloquio vacantes, vt vigilanter aspiciant, à quanto rectitudinis statu depereant, dum per multiplicia verba dilabuntur. Humana etenim mens aquæ more circumclusæ, ad superiora colligitur: quia illud repetit, vnde descendit, & relaxata deperit: quia se per infima inutiliter sparsit. Quot enim superuacuis verbis à silentij sui censurâ dissipatur, quasi tot riuis extra se ducitur: vnde & redire interius ad sui cognitionem non sufficit: quia per multiloquium sparsa, à secreto se intimæ conuersationis excludit.* Sic ille. S. Antiochus addit multiloquium spiritui acediæ tradi: *Immoderata & effrenis verborum prolatio, quâ periclitatur mentis tranquillitas, non solùm circa operationem spiritualem lentescere facit eam, ac d fide[illegible]; sed & molestissimo dæmoni acediæ mancipat illam ac dedit.* Abeunte autem feruore, refrigescente charitate, inualescente acediæ spiritu, quis poterit diu stare, & labili linguâ non cadere? Hinc Henricus Harpius: *Multiloquium est argumentum insipientiæ, minister mendacij, manuductor scurrilitatis & leuitatis, potator detractionis, exstinctor compunctionis, conditor acediæ, dissipator deuotionis, obscuratio orationis, frigefactio caloris & feruoris, exstinctor pacis, & euersor totius rectitudinis.*

Antioch. hom. 102. Acediam gignit, & alia vitia.

Harp l. 1. in cant. p. 2. c. 35.

Peccatum illi semper imminet.

Salaz. in Prou. 10. v. 19.

Expendit autem Salazar, quam sequitur S. BENEDICTVS, alijque Patres lectionem LXX. *multiloquio non effugies peccatum,* peccatum inquam, quod hostis instar te assiduò insequitur & assequitur. Ratio est in promptu. Quia Silentium est animi tutum asylum. Dicit enim Ambrosius: *Quid opus est, vt properes periculum suscipere condemnationis loquendo, cùm tacendo possis esse tutior? Complures vidi loquendo in peccatum incidisse, vix quemquam tacendo.* Itaque Silentium asylum est, quo cum animus se recipit, in tuto est: qui verò hoc tutissimum asylum non petit, sed per inania, & inutilia verba spargitur, & vagatur, hic peccatum effugere non potest: illum enim extra refugium positum sæpiùs inuadit, ac tenet. Adde Senecam, qui satis acutè obseruauit (etsi in re aliâ) eorum, qui fugiunt, proprium esse tacere, atque opprimere os. *Qui fugit,* inquit, *silentia noctis captat, silens pergit, & non solùm opprimit verba, sed etiam habitum, putans omne illud ab alijs audiri posse, quod ipse audit. Pedes suspenso gressu mouet, neu perstrepant plantæ.* Apte igitur Salomon: *Ex multiloquio non effugies peccatum,* velocissimè insequens, & facillimè

Ambr. lib. 1. de offic. c. 2.

Silentium asylum tutissimum.

Fugientes tacent.

comprehendens. Memorabile est, quod de Anachoretá quodam refert *liber Senten. siue Apophtheg. Part.* Vidit hic, cùm Fratres de S. Script. rebusque pijs loquerentur, Angelos se eis miscentes, hilari vultu exsultantes. Cùm verò ad vana colloquia deflecterent, vidit Angelos recedentes cum indignatione, dæmones verò specie porcorum inter colloquentes se volutantes. Quare circumiens monasteria monebat, dicens: *Cohibete, Fratres, à multiloquio, & ab otiosis verbis linguam, quia malus interitus animæ generatur, & non intelligimus, quoniam per hæc & Domino Deo, & sanctis Angelis odibiles sumus. Dicit enim Scriptura diuina,* Quia in multiloquio non effugies peccatum: *Hæc enim infirmam & vacuam efficiunt mentem atque animam nostram.*

Visio mirabilis in colloquijs pijs & vanis.

Cap. 45.

Altera ex eodem Salomone sententia, quâ loquendi parcitatem Regula nostra suadet, hæc est: *Mors & vita in manibus linguæ.* Quamuis autem vel ad auditores, vel ad eos de quibus fit sermo, hanc mortem vitamque quidam spectare dicant; aptius tamen communiusque ad loquentem refertur. Vt sensus sit, vtrumque in manibus, siue in potestate linguæ situm est, aut viuere, aut mori. Nam prout quisque vel malè vel benè loquitur, ita sibi vel mortem, vel vitam procreat; iuxta illud Saluatoris: *Ex verbis tuis iustificaberis, & ex verbis tuis condemnaberis.* Et Iacobi Apostoli de linguâ dictum est: *In ipsâ benedicimus Deum; & in ipsa maledicimus homines. Ex ipso ore procedit maledictio, & benedictio. Non oportet, Fratres mei, hoc ita fieri,* quia ore ad benedicendum tantùm (ad hoc enim à Deo datum est) non ad maledicendum vti conuenit. Quia sequitur: *Numquid fons de eodem foramine emanat dulcem & amaram aquam?* Tam absurdum igitur est, Religiosis, qui os suum diuinis consecratunt laudibus, & dulce sonantibus occupantur psalmis, illud ipsum malè sonantibus conuitijs, alijsque vitijs amarum reddere. *Propterea lingua,* vt cùm Bernardo loquar, *maiorem diligentiam & diligentiorem custodiam conueniat exhiberi, quod sit iuxta Scripturam,* mors, & vita in manibus linguæ. *Alioquin si sola esset vita, nec circumcisio quidem est; si sola mors, etiam abscisio deberetur; nunc verò ponenda nobis ori nostro custodia, & ostium circumstantiæ labijs, vt nec vitalem ædificationem clausula damnet æterna, nec lethalis pernicies liberum sortiatur egressum.*

Lingua mortem vel vitam trahit.

Prou. 18.

Maximè respectu loquentis.

Matth. 12.

Iac. 3.

Bern. serm. de trip. custod.

Lingua necessaria est custodia.

DISQVI-

DISQVISITIO III.

Quanta debeat esse linguæ custodia?

MVLTILOQVII damna, & quæ proximè expedimus pericula, quid aliud cordato homini, quàm arctam linguæ suadeant custodiam? De quâ ob materiæ vtilitatem visum nonnulla adtexere. Nam, vt Sapiens ait: *Qui custodit os suum, custodit animam suam.* Neque verò à S. BENEDICTI mēte & verbis recedet hæc tractatio: cùm inter bonorum operum Instrumēta recensuerit: *Os suum à malo vel prauo eloquio custodire.* Verumenimuerò hoc quàm vtile, tam difficile. *Omnis enim natura*, inquit S. Iacobus, *bestiarum & volucrum, & serpentium, & ceterorum domantur, & domita sunt à naturâ humanâ: linguam autem nullus hominum domare potest.* Et hinc scilicet est quod tam seriò, tamque anxiè Siracides in hoc votum erumpat; *Quis dabit ori meo custodiam, & super labia mea signaculum certum, vt non cadam ab ipsis, & lingua mea perdat me?* Regius sanè Vates, cui incerta & occulta sapientiæ suæ manifestauerat Deus, exploratum habens, quod filius eius posteà dixit, *Domini esse gubernare linguam;* non ad alium quàm ad ipsum confugit, dicens: *Pone Domine custodiam ori meo, & ostium circumstantiæ labijs meis.*

Prouerb.13. Cap.4. Vtile & difficile linguam refrenare. Iac.3. Eccli.22. Prou.16. Psalm.140.

Verùm quia cum diuinæ gratiæ auxilio & nos cooperari, linguamque custodire oportet, non abs re fuerit hîc expendere hominem ipsum comparari domui. Nam anima corpus inhabitat. De quo illud Apostoli accipere licet: *Si terrestris domus nostra huius habitationis dissoluatur.* Et illud Iob: *Qui habitant domos luteas, qui terrenum habent fundamentum.* Quia nimirùm de limo terræ corpus, animæ nostræ habitaculum formatum est. In hâc domo, vt partes eius strictim assignem, fundamentum sunt pedes, columnæ crura; trabes & contignatio, ossa minora & maiora; muri, caro & cutis; thalamus, cor; quod Deus intimo nostro intimior per fidem & charitatem inhabitat, atque ideò omni custodiâ custodiendum. Domus verò huius fenestras quas dixerim, nisi organa sensuum, oculos, aures, nares? porta vel ostium, os est, eiusque sera, lingua. Iam vt de incolis aliquid dicamus, paterfamilias, mens est; vxor, caro; proles, cogitationes & desideria; famuli, sensus exteriores; de quibus Bernardus: *Sic prudens & Deo deditus animus habere se debet in cellâ suâ, in conscientiâ suâ, sicut prudens paterfamilias in domo suâ. Non habeat* (*sicut Salomon ait*) *mulierem litigiosam, carnem suam,*

Homo domui comparatur. 2.Cor.5. Iob 4. Singillatim partes expenduntur. Bern. epist. ad Frat. de mont. Dei. Debet imperare ijs paterfamilias, sine ...

A *sed ad sobrietatem morigeratam, & assuefactam ad obedientiam, & ad laborem paratam: vbique institutam, & esurire & saturari, & abundare & penuriam pati. Habeat sensus exteriores non duces, sed seruientes, interiores sobrios & efficaces. Habeat omnem omnino domum vel familiam cogitationum suarum sic ordinatam & disciplinatam: vt dicat huic: vade, & vadat; & alio, veni & veniat: & seruo corpori, fac hoc: & absque contradictione faciat.* Ad totius porrò huius familiæ regimen non parum adiumenti præstat, B benè seruare ostium, illudque temporibus suis opportunè claudere, & recludere, quia *tempus loquendi, & tempus tacendi. Si enim*, vt ait Chrysostomus, *oporteret ora perpetuò patere; non facta essent portæ. Si autem perpetuò clausa esse, non esset opus custodia. Quod enim clausum est, cur quis custodierit? sed propterea sunt portæ & custodia, vt faciamus singula tempore conuenienti.* Hinc Isidorus Pelusiota admonens Cassianum Monachum, qui ad monasticum studium conuolarat, atque interim procacem ac C petulantem linguam habebat, ait hoc nihil aliud esse, *quàm murum firmum atque hostibus inaccessum exstruere, ipsisque portam ad ingressum relinquere. Quod si & murum ab omni periculo liberum seruare cupis, atque hostibus te firmum ac robustum ostendere, linguam quàm maximè poteris, in potestate tene: à quâ celeres & ingentes ruinæ contingunt.* Hinc Salomon: *Sicut vrbs patens, & absque murorum ambitu, ita vir qui non potest in loquendo cohibere spiritum suum.* Vbi Glossa: *Si enim murum Silentij non habet, patet* D *inimici iaculis ciuitas mentis.* Quemadmodum autem Latini effrenem dicūt linguam, ita eleganter Græci garrulum exprimentes, ἀθυρόστομον, os sine ostio, & ἀθυρόγλωσσον, cuius lingua nulla ianua coërcetur, vel nullis foribus cohibetur. Quâ voce vtitur Euripides:

Ἀνήρ τις ἀθυρόγλωσσος ἰσχύων θράσει.
Vir quidam linguæ incontinentis, pollens audacia.

Quem Poëtam eius vocis caussâ etiam citat Iulius Pollux, cap. 1. περὶ γλώττης. Theo- E gnis:

Πολλοῖς ἀνθρώποις γλώσσῃ θύραι οὐκ ἐπίκεινται
Ἁρμόδιαι. ———
Multis hominibus linguæ ostia non adiacent congrua.

Ad eamdem formam vtuntur dictione ἀπύλωτος, qui ostio vel portâ munitus non est, voce ad linguam, seu os incustoditum translata, Aristophanes:

Ἄνθρωπον ἀγριοποιόν, αὐθαδόστομον,
Ἔχοντ' ἀχάλινον, ἀκρατὲς, ἀπύλωτον στόμα,
Ἀπεριλάλητον, κομποφακελορρήμονα.
Hominem agresti ferociâ, ore temerario,
Effreni, prodigo, patulo,

VIRTVTES. Ostium, sine os diligenter obseruandum. Eccle.3. Chrysost. in psal.140. Pelus. lib.1. epist.109. Ne hostes irrumpant. Prou.25. Garruli os habent sine ostio. Eurip. Oreste. Dicti etiam ἀπύλωτοι. Aristoph. ranis.

Loqua-

VIRTVTES.

Loquacem & per verborum congeriem fastuosum.

Et ibi Scholiastes: Ἀπύλωτον στόμα] Φρενῶν χωρὶς ἀθύρωτον, οἱ δὲ γραμματικοί, ἀπύλωτον, αὐτὶ τοῦ ἀνοιγμένον, καὶ πύλην μὴ ἔχον, μὴ χαλιναγωγούμενον, μηδὲ κρατούμενον. *Grammatici, teste Phrynicho, os patens, porta expers, infrene, nec cohibitum.* Ijdem versus Aristophanis citantur ab Agellio in locutuleios, blaterones, & linguaces. Atque hæc ex Bochij pharetrâ depromsimus. De quibusdam autem talibus Monachis, quibus os fine ostio, hæc in vitis Patrum: *Fratres aliqui volentes venire ad Abbatem Antonium de loco Scithi, ingressi sunt nauem, vt irent ad eum: & inuenerunt in ipsâ naui senem, qui idem ad Antonium ire volebat. Ignorabant autem Fratres eum. Et sedentes in naui loquebantur sermonem patrum, & de Scripturis, & rursus de opere manuum suarum. Ille autem senex per omnia tacebat. Cùm autem venissent ad portum, agnouerunt & ipsum senem proficisci ad Antonium. Cùm autem venissent ad eum, dicit eis Abbas Antonius: Bonum comitem itineris inuenistis senem hunc. Dixit autem & seni: Bonos Fratres inuenisti tecum, Abba. Dixit ei senex: Boni sunt quidem, sed habitatio eorum non habet ianuam. Quicumque vult, intrat in stabulum, & soluit asinum. Hoc autem dicebat, quia quodcumque eis ascendebat in cor, in ore loquebantur.*

Agell. lib. 1. Cap. 15. — Boch. in Psal. 140. — Vit. Patr. lib. 5. libell. 4. n. 1. — Monachi loquaces à fine notati.

Habemus igitur domus nostræ ostium. At hoc non satis; addenda sera, firmiùs vt claudatur. Sic enim ait Ecclesiasticus: *Ori tuo facito ostia & seras.* Quænam autem sera, quâ ostium oris obseratur? dentium & labiorum clausula, quâ à natura munitum est: animi deinde obfirmatio, & constans silendi propositum. Sicut enim loquela os reserat, ita Silentium obserat. Sed enim quanam claui hæc sera aperitur? Nam Æschylum cecinisse ferunt:

Ori addenda sera. — Eccli. 28. — Quæ eius clauis.

Ἀλλ' ἔστι κἀμοὶ κλῆς ἐπὶ γλώσσῃ φύλαξ.

Mihi quoque in lingua est clauis custodiens:

Meminit & Petrus Damiani huius clauis, dicens: *Portatis Fratres mei vobiscum, portatis clauem cellulæ, portate & clauem linguæ; opponitis pessulum ostio, adhibete retinaculâ salubriter ori vestro.* Sed hic obserantem non reserantem intelligit clauem. Hanc autem in vitis Patrum offert Abbas Petrus, qui clauem Silentij docet esse interrogationem. Nam dum quispiam ab eo aliquid sciscitaretur, respondit: *Clauis tua aperuit ostium meum.* Illoque dicente: *Quod est verbum hoc?* respondit: *Si quis venit ad te, & interrogas eum, Quomodo habes, vnde venis, qualiter agitur circa illos vel illos Fratres, susceperunt te, an non? tunc aperis ianuam oris fratri tuo, & audis quæ non vis.* Nonnisi hac claui reserari ostium labiorum voluit S.

Petr. Dam. serm. 71. de vit. ling. — Clauis Silentij est interrogatio. — Vit. Patr. lib. 5. libell. 11. n. 46.

BENEDICTVS, præscribens, vt *Monachus Taciturnitatem habens, vsque ad* INTERROGATIONEM *non loquatur.*

Cap. 7.

Accommodatiùs Cardinalis Turrecremata triplicem clauem portæ oris nobis exhibet, quarũ prima seruatur in arcâ cordis; secũda in manu Prælati; tertia in manu Dei. Has recensebimus, & nonnihil etiam illustrabimus. Prima in corde asseruanda clauis, quia locutionem Religiosi præcedere debet mentis deliberatio, vt disponat sermones suos in iudicio, & priùs ad limã quàm ad linguam veniant, ne temerè quid loquatur. Tradunt Anatomici linguã duas habere venas, quarum vna tendit ad cor, altera ad cerebrum; quo significat natura, linguam nihil debere eloqui, esto cor id appetat, nisi cerebrum, id est, mens & ratio consentiat, & idipsum vt rectum probet. Cor enim debet subseruire cerebro, hoc est, appetitus rationi: Hęc enim in homine est præses & princeps, regens appetitum. Quia autem cor etiam pro intellectu subinde sumitur, rectè clauis linguæ dicitur in eorde reponenda: quia, vt Siracides dixit: *In ore fatuorum cor illorum: & in corde sapientium os illorum.* Sapienter Agellius scribit garrulorum orationem in ore nasci, non in pectore. Homerus verò dum in Vlysse virum sapientem & prudentem depingit, ait eum vocem mittere non ex ore, sed ex pectore. Hinc & Salomon: *Cor sapientis erudiet os eius, & labijs eius addet gratiam.* Secunda clauis, in manu Prælati est. Vnde Religiosus antequam loquatur, à Prælato suo licentiam debet petere. Qui enim nesciente aut nolente Prælato, ad loquendum portam oris aperit, postquam clauem ei tradidit, fractor templi spiritualis esse videtur, & quasi fur, faciendo clauem contra clauem. Proinde Basilius ait, non permittendum alloquium cuiuis in monasterio existenti, nisi facultatem fecerit Superior: quem imitatus S. BENEDICTVS, quamuis perfectis discipulis, de *bonis & sanctis ad ædificationem eloquijs* raram loquendi concedit licentiam. Et Bernardus: *Quod ego, inquit, consilium dabo fratri, cui nec vnum quidem dicere verbum fas est absque licentiâ?* Et plerisque Ordinibus in vsu esse, vt facultas loquendi petatur, probat Nigronus. Tertia clauis in manu Dei esse dicitur. Quocirca Religiosus antequam loquatur, orationem debet ad Deum præmittere, cuius est linguam gubernare, vt linguam regat, ne in eã offendat, orans cum Prophetâ: *Domine, labia mea aperies: & os meum annuntiabit laudem tuam.*

Triplex oris clauis. — Turrecr. tract. 19. in Reg. S. Bened. — Prima sit in corde. — Eccli. 21. — Agell. lib. 1. cap. 15. — Prouerb. 16. — Secunda in manu Prælati. — Basil. epist. ad Canon. — Bern. serm. 1. de aduentu. — Nigr. ad reg. 26. com. n. 68. — Tertia in manu Dei. — Psalm. 50.

Sed enim quod in maiorum ædibus & in Monasterijs passim obtinuit, vt præter

ostia,

Oris portæ etiam adhibenda ostiaria. ostia, seras, & claues, habeantur etiam ianitores, qui responsa accipiant & reddant, videantque qui admittendi, qui remittendi; idipsum ad huius, quam descripsimus, domus accuratiorem custodiam videtur non negligendum. Ad portam itaque oris ostiaria ponatur ancilla, *Consideratio scilicet.* consideratio. Nam vt Salomon ait: *Qui inconsideratus est ad loquendum, sentiet mala.* Prou. 13. Ianitricem nostram optimè depingens Chrysostomus, ait: *Quemadmodum nihil iuuat domus,* Chrysost. in Ps. 140. *non vrbi, non mœnia, non portæ, non ostia, nisi sint qui ea custodiant, & sciant quando oportet ea quidem claudere, quando verò aperire: ita etiam oris & linguæ nulla est vtilitas, nisi sit* RATIO, *qui scienter, accuratè ac circumspectè ea claudere & aperire permissum sit, & sciat quæ sint efferenda, quæ verò retinenda.*

Sed necdum domui huic prospectum satis. Fieri enim potest, vt alto sopore detineatur & opprimatur ianitrix, & interea hostes irruant. Sic enim legimus, Rechab & Baana ostiaria dormiente ingressos domum, Isboseth interfecisse. 2. Reg. 4. Quid *Cui & adiungendus canis, scilicet timor peccati.* igitur consilij vel auxilij? canis vigil & bene latrans foribus adhibendus. Optimè autem huic officio conueniet canis ille, qui vocatur timor peccati, qui ad minimum strepitum euigilans, altâ voce illud allatrat: *In multiloquio non effugies peccatum.* Et hic canis memoria lororum, quæ postibus ostij alligantur, retinendus; & ne fortè fugiat, benignè à ianitrice habendus & fouendus est bolis aliquot horribilium exemplorum, eorum, qui per linguam perierunt. Nam vt verè Sapiens: *Multi ceciderunt in ore gladij, sed non sic quasi, qui interierunt per linguam.* Eccli. 28. Tam spiritaliter, quàm & corporaliter, vti manifestum est in ijs, qui disseminant hæreses, quique alios incitant ad libidines, vsuras, cædes, aliaque scelera.

DISQVISITIO IV.

Quænam ex S. BENEDICTI *sententia perpetuò Silentio proscripta?*

QVAMVIS ad claudendum & recludendum subseruiant ostium, sera, clauis; sunt tamen quædam, ad quæ nullo tempore nullo loco os aperiri aut reserari debeat: vsqueadeò vt de ijs perpetuum indictum sit Silentium. *I. Verba scurrilia à S. Benedicto proscribuntur.* Quæ quidem Legislator noster grauissimis hisce verbis proscripsit: *Scurrilitates, vel verba otiosa, & risum mouentia, æternâ clausurâ in omnibus locis damnamus: & ad tale eloquium discipulum aperire os non permittimus.* Cap. 6. Ad quem locum Cassinenses annotant: *Moti hac terribili sententiâ Patris nostri, mandamus Prælatis, ceterisque Superioribus Monasteriorum nostrorum, vt diligenter faciant hanc partem Regulæ obseruari, & pro huiusmodi excessibus graues constituant pœnas.* Cassin. in declarat. VIRTVTES. Eâdem hâc consideratione & nos paulò fusiùs hanc S. P. N. sententiam explicabimus. Disquirendum igitur

PRIMO, quid sit *scurrilitas*, quam vocem à *scurrâ* deriuari, nemini non notum. *Quid scurrilitas, scurra.* Huius verò natales inquirens Torrentius, Torrent. in Horat. l. 1. epist. 18. scribit nonnullos à Græcis eis accersere, quibus συγκωρεῖν, aut σκυρᾶν sit *scurrari*. Ipse verò credit vocabulum istud apud Romanos receptum prius fuisse, quàm scirent quid Græca illa significarent, ne nunc quidem satis cognita. A *sequendo* igitur dictus sit *scurra*, teste Festo: quod tenuioris fortunæ homines non antecedere, sed sequi quempiam sint soliti. Atque ita etiam Isidorus: *Scurra, qui sectari solet quempiam cibi gratiâ: à sequendo, sicut & assecla.* Initio igitur officium fuit sectari potentiores: sed quia Romani ferè aut agriculturæ aut militiæ caussâ aberant; ideò si qui immunes in vrbe remanebant, qui alieno cibo viuerent, alij propter otium odiosi, & *Vrbani* pariter & *scurræ* dicebantur. Plautus: *Vrbani scurræ.*

> *Tu Vrbanus verè scurra, deliciæ populi,*
> *Rus mihi tu obiectas?* Plaut. Mostellar.

Et iterum:

> Vrbani *assidui ciues, quos* scurras *vocant*, Id. Trinummo.

Et ipse Horatius *vrbani* nomen, de Mænio loquens, pro *scurra* vsurpauit:

> *Mænius, vt rebus maternis atque paternis*
> *Fortiter absumptis, Vrbanus cœpit haberi;* *Graphicè depingitur.*
> *Scurra vagus; non qui certum præsepe teneret:* Horat. lib. 1. epist. 15.
> *Quælibet in quemuis opprobria fingere sæuus.*

Vbi *scurram* graphicè depictum vides. Tandem verò crescente luxuriâ, cùm otiosi diuites iocos vndique ac risus quærerent; ridiculi omnes & assentatores, & parasiti *scurrarum* nomen retinuere. Et quoniam hoc hominum genus nullâ verecundiæ ac dignitatis habita ratione, in quemuis opprobria iaciebant; *Vrbani* nomen ad facetos transijt, relicta his, quos βωμολόχους vocant Græci, *scurrilitate*. *Dicti βωμολόχοι.* Hinc & Apostolus vitandam monet *scurrilitatem, quæ ad rem non pertinet.* Ephes. 5. Vbi in Græco est εὐτραπελία, quæ ab Aristotele & Sancto Thomâ inter virtutes numeratur. Arist. lib. 4. Ethic. c. 8. S. Thom. 2. 2. q. 72. art. 2. Cur ergò ab Apostolo tamquam vitium reprehenditur? Quia, Philosopho teste, quorumdam vitio *eutrapelia* fit βωμολοχία, *scurrilitas*, affinis ibidem commemoratis turpitudini & Stultiloquio. *Eutrapelia cur à S. Paulo reprehensa.* Vnde Apostoli *eutrapeliam*, Vatablus interpretatur *vrbanitatem scurrilem*. Erasmus vertit *leporem*, Pagni-

VIRTVTES. Basil. in Ps. 61. Chrysost. in 5. ad Ephes.

Paguinus, *facetiam*, noster Isidorus Clarius, *urbanitatem*. Basilius quoque & Chrysostomus in malam partem sumunt εὐτράπελον, pro eo qui plus æquo iocis salibusq; gaudet. Atque hæc de nomine. Quod verò rem spectat, cùm, vt inquit ille,

Horat. lib. 1. Epist. 18.

Virtus sit medium vitiorum, & vtrimque reductum.

Quid ea sit.

Eutrapelia virtus est moderans iocos verborum, in quibus defectus, & excessus, & mediocritas cerni potest. Sic enim Aristoteles ratiocinatur. *Cùm in vitâ requies etiam quadam sit, in quâ homines ioco vtuntur;* B *videtur etiam hic esse congressio quadam moderata, & dicendi ea qua aportet, & vt oportet, & audiendi. Circa qua excessum etiam esse medij, & defectum, perspicuum est.*

Arist. vbi suprà.

Eius duo extrema vitanda.

Extrema autem Eutrapellæ idem Aristoteles duo statuit, *scurrilitotem* nimirum, & *rusticam durissem*, omnes iocos aspernantem. *Qui igitur*, inquit, *ridiculis excedunt*, SCVRRÆ *esse atque importuni videntur: qui ridicula penitus affectant, adeò vt studeant potiùs risum mouere, quàm honestè loqui, doloreque eum afficere, quem cauillantur. Qui autem neque* C *ipsi ridiculi quidquam dicunt, neque alios dicentos aquo animo patiuntur*, RVSTICI *& duri sunt.* Sic ille. Iam quod eos, qui per excessum delinquunt, spectat, reperire est plurimos, qui in iocis liberiores, amant ridicula dicta iacere, & vndique salis materiam venari, dicaces homines, *scurra* politiores, quorum vita risus continuus, quique in ridiculis sæpè narrationibus, atque inutilibus, bonas horas collocant. Vlteriùs prouehuntur destituti pudore *scurra*, qui cùm iocorum incredibili cupiditate & desiderio affecti sint, & eò tan- D tùm collineent, vt risum moueant: nihil pensi habeant, vtrum honesta & decora loquantur, & an eius in quem falsè dicunt, animum offendant.

Describuntur qui in ea excedunt.

Horum scurrilitatem non immeritò æternâ clausurâ damnat Sanctus BENEDICTVS, & Apostolus inter Christianos noluit nominari. Quem exponens Hieronymus, *Inter Stultiloquium*, inquit, *& Scurrilitatem apud Paulum, hoc interest, quod stultiloquium nihil in se sapiens & corde hominis di-* E *gnum habet. Scurrilitas verò de prudenti mente descendit, & consultò appetit quadam, vel urbana verba, vel rustico, vel turpia, vel foceto, quam nos iocularitatem alio verbo possumus appellare: vt risum moneat audientibus. Verùm & hac à sanctis viris penitus propellendo, quibus magis conuenit flere atque lugere: vt in Hebraico quoque Euangelio legimus Dominum ad discipulos loquentem: Et numquam, inquit, lati sitis, nisi cum Fratrem vestrum videritis in charitate.* Idemque rectè alibi monet: *Omnes delicias & lepores, & ri-*

Discrimen inter stultiloquium & scurrilitatem. Hieron. in Epist. ad Ephes. c. 5.

Hæc etiam damnatur.

Idem Epist. 2.

A *su dignas vrbanitates, & ceteras ineptias amatorum, in comædijs erubescimus, in saculi hominibus detestamur, quantò magis in Monachis & Clericis, quorum & Sacerdotium proposito, & propositum ornatur Sacerdotio?* Eadem mente Basilius cum in Constitutionibus Monasticis caput inscripsisset, *Quod nequaquam facetias scurrilemve vrbanitatem consectari Monachus debet;* Decretum hoc subcit: *Vitanda autem omnes omninò in sermone facetia & scurrilis dicacitas sunt. Siquidem fieri solet plerumque, vt qui sese in rebus istiusmodi* B *occupant, ij rectam rationem deserant: quippe cùm ex eo illud fiat; vt animus ad ridiculo diffundatur, & in tacitâ secum cogitatione grauitatis seueritatisque neruos omnes elidat.* Hinc & Christianus Pædagogus monet, *non faceti scurra more captandum risum.* Hinc Patres Concilij Carthaginiensis, *Clericum* SCVRRILEM, *& verbis turpibus iocularem*, ab officio retrahendum edicunt.

In Clericis & Monachis.

Basil. const. monast. cap. 13.

Ratio assignatur.

Clem. Alex. lib. 2. pæd. c. 5.

Conc. Carthag. 4. can. 60.

Sed hoc in genere carpendi vel maximè, qui S. Scripturæ verbis ad nugas facetiasque abutuntur, quos Tridentina Sy- C nodus ita perstringit: *Post hac temeritatem illam reprimere volens, quâ ad profana quaque conuertuntur, & torquentur verbo & sententia sacra Scriptura, ad* SCVRRILIA *scilicet, fabulosa, vana, adulationes, detractiones, superstitiones, impias & diabolicas incantationes, diuinationes, sortes, libellos etiam famosos, mandat & pracipit, ad tollendam huiusmodi irreuerentiam & contemptũ, ne de cetero quisquam quomodolibet verba Scriptura sacra ad hac & similia audeat vsurpare; vt omnes huius generis homines, temeratores & violatores verbi Dei, iuris & arbitrij pænis per Episcopos coerceantur.* Sic ibi. D Et iam olim S. Ioãnes Chrysostomus multis contra *scurrilitatem* differens, deplorat morbum istum vbique inualuisse. *Iam & in Ecclesiam*, inquit, *introductus est, iam & Scripturas apprehendit.* Positisque quorumdam, qui in sacris facetè ludebant, exemplis, interrogat: *An igitur ista verbo non sunt fulmine digna? Propterea adhortor, vt ista omnino exterminata consuetudine, ea loquamur, qua nas deceant. Nec loquantur oro sanctorum verbo hominum ignominiosorum ac turpium.* Exaggeratur verò hoc crimen, si talis ad E facetias applicatio fiat in concionibus, vel Scriptura in alienum prorsus sensum detorqueatur, de quo vide Cornelium in Procmio ad Prophetas minores num. 3.

Perstringuntur qui S. Scripturâ ad facetias abutuntur. Trid. sess. 4.

Veteres etiã huic malo obnoxij. Chrysost. hom 17. ad Ephes. 5.

Sed quale hoc peccatum? Respondet Suarez: Aliqui inter blasphemias numerant abusum verborum S. Scripturæ ad conficiẽdos profanos libellos, vel ad actiones ludicras, & similia. Hoc tamen vitium regulariter potiùs sacrilegium est, quàm blasphemia. Si tamen tantus esset abusus, vt veritati & auctoritati illorũ verborum derogari

Quale id sit peccatum.

Suar. tom. 1. de Stat. relig. tract. 3. lib 1. c. 6. num. 17.

derogari videretur, profectò contumelia transiret in auctorem, & malitiam blasphemiæ participaret, & ideo Conc. Tridentinum sess. 4. hoc vitium reprehendens, & prohibens, à nomine sacrilegij, vel blasphemiæ abstinet, vocatque *temeritatem, irreuerentiam, & contemptum.*

Honesti lepôres non prohibentur.

A *scurrilitatibus* verò distinguendi honesti lepôres, & liberales eruditique ioci, quibus gratiosi homines cum aliorum ædificatione & oblectatione non rarò vtuntur.

Basil. const. Monast. cap. 13.

Quos adeò non damnat Basilius, vt ijsdem subinde ad animi relaxationem vtendum censeat. *Si vsus,* inquit, *inciderit aliquando, vt remittendæ aliquantulum tristitiæ causâ sermone ad hilaritatem excitemur; enimuerò danda opera est, vt spiritali lepore refecta sit oratio nostra, & euangelico sale condita, vt rectæ, quæ interius sit, sapientiæ gratum foras odorem aspiret, dupliciterque auditorem & animi relaxatione & intelligentiæ festiuitate delectet.*

Quomodò vtendum.

Et verò vti dixit, sic & vixit. Nam in rigido viuendi genere benignus & affabilis fuit. Nazianzeno hoc credamus, eius contubernali:

Nazianz. orat. 20. Sancti viri pij lepidi & faceti.

Quis adeò, inquit *iucundus fuit in conuersationibus? quemadmodum ego potissimùm noui, qui præ reliquis viri mores sum expertus. Quis narrando gratiosior? quis mordendo peritior? quis reprehendendo sincerior?* De magno illo Martino Seuerus Sulpitius testatur minimè seuerū fuisse, cuius familiaria verba *spiritali sale condita* refert.

Sulpit. dial. 2. c. 12.

Et in Vitis Patrum, quam multa lepidè ab illis dicta, quàm multa apophthegmata reperiuntur? Piæ S. Ephrem Facetiæ in eius vitâ scriptisque elucent. Erat Epiphanius, vt scriptor vitæ eius meminit, *gratiosus & vrbanus, & habens sermonem diuino quodam sale conditum.* Macarius Alexandrinus in colloquijs hilaris fuit iucundus, & vrbanis salibus vtens, iuuenes ad studium & exercitationem pietatis adducebat, inquit Nicephorus.

Niceph l. 8 c. 14.

Consimilis fuit lepos in S. Athanasio, & festiuæ orationis venustas, vt ab eodem Nicephoro proditum.

Id. l. 10. c. 41.

Monachis non interdicitur huius generis sales.

Sed ne quis ob nostræ Regulæ verba, omni lepôre prorsus Monachis interdictum putet, duos produco eiusdē Regulæ obseruatores zelosissimos, & de accuratâ eiusdem obseruantiâ mutuis concertantes, viros sanctos & doctissimos, Petrum scilicet Venerabilem, Cluniacensium Abbatem, & Bernardum Claræuallensium. Hic enim ad illum ita scribit:

Bern. epist. 387. Probatur auctoritate & exemplo.

Placet, fateor, *iocus: est enim & iucunditate gratus, & seruus grauitate. Nescio siquidem quomodo inter iocandum ita dispanitis sermones vestros in iudicio, vt & iocus leuitatem non redoleat, & auctoritas conseruata hilaritatis non minuat gratiam. Porrò auctoritas ita seruatur, vt illud sancti viri meritò vobis possit aptari: Si quando ridebam, non credebant mihi.*

Iob 29.

Cuius quidem lepôris gratia alijs pro exemplo, imò & regulâ esse queat: quando in his tam procliuis lapsus. Honestos & modestos Bernardi iocos scripta non semel produnt. Quàm festiuus fuerit S. Franciscus, plura eius Apophthegmata, Parabolæ & sententiæ Opusculorum tomo tertio adscripta ostendunt. Ex eiusdem familiâ faceti admodum fuêre B. Ægidius, Iuniperus, Iacoponus.

VIRTVTES.

Piorū ioci.

Sunt igitur & piorum ioci, sed honesti, & decori, atque ad obrussam Christianæ modestiæ examinati, quorum comites sunt grauitas auctoritasq; religione digna. Sidonius vocat *salsi libram sermonis.*

Sidon. l. 3. epist. 1.

Meritò que oportet sales hos in pondere & mensurâ disponere, vt bis ad libram quam ad labra veniant. Vitanda enim in ijs nimietas & frequentia, ne dignitatem minuant, & leuis animi suspicionem ingenerent.

Vitanda in ijs nimietas & frequentia.

Sapienter monebat Dion, vt apud Stobæum legere licet, facetijs tamquam sale parcè vtendum esse.

Stob. serm. 34.

Quemadmodum autem, vt Angliæ illud decus, Thomas Morus, dicere solebat, *ineptum esset conuiuium, in quo cibi parum, condimentorum magna varietas & copia apponeretur, insipidum verò in quo nihil; sic omninò pessimè illa vita institueretur, quæ fructuosi laboris parum aut nihil assumeret, iocis autem tota vacaret; arida autem & ingrata, tristis & morosa illa vita, cui nihil iucunditatis & lepôris aspergitur.*

Staplet. in vita Mori cap. 13.

II. Verba otiosa à S. Benedicto dānata.

SECVNDÒ, proscribit S. BENEDICTVS, æternâque damnat clausurâ verba otiosa: illo proculdubio æterni verbi excitatus tonitruo: *Dico autem vobis, quoniam omne verbum OTIOSVM, quod locuti fuerint homines, reddent rationem de eo in die iudicij. Ex verbis enim tuis iustificaberis, & ex verbis tuis condemnaberis.*

Matth. 12.

Quid autem verbum OTIOSVM? Hieronymus: *Otiosum verbum est, quod sine vtilitate & loquentis dicitur, & audientis, si omissis serijs, de rebus friuolis loquamur, & fabulas narremus antiquas.*

Hieron. in Matth. 12. Quid verbum otiosum.

Origines paulò aliter: *Otiosus sermo est, qui neque boni, neque mali aliquid agit.*

Origen. in psal. 38.

Basilius: *In vniuersum,* ait, *omne verbum quod ad propositum in Domino vsum non facit, OTIOSVM est: & adeò magnum est huiusmodi verbi periculum, vt licet genere ipso de numero bonorum sit, quod dicatur, tamen, nisi ad ædificationem fidei dirigatur, nequaquam propterea quod bonum sit, liber sit à periculo, qui illud locutus fit: quippe qui videlicet ex eo quod ad ædificationem illud non accommodauerit, contristasse noscitur Spiritum sanctum Dei.*

Basil. reg. breu. 23. Etiam bonū debet ad ædificationē dirigi.

Gregorio Papæ dicitur *Otiosum verbum, quod aut vtilitate rectitudinis, aut ratione iustæ necessitatis caret.*

Greg. hom. 6. in euang.

Idemque alibi: *Otiosum verbum est, quod aut ratione iustæ necessitatis, aut intentione piæ vtilitatis caret.*

Id 3 part. Pastor. c. 15.

Accedit Bernardus, dicens: *Otiosum verbum est, quod* nullum

VIRTVTES. *nullam rationabilem caussam habet; quam rationem de eo reddere poterimus, quod est præter rationem?* Hæc SS. Patres.

Spectat id maximè ad Religiosos. Ju quibus circa Basilij verba requirentis, vt etiam bona dirigantur ad ædificationem fidei, & in Deum referantur, notat Cornelius eum locutum Religiosis, *Cornel. in 12. Matth.* quorum professio est pia tractare aut loqui. Sicut enim hominis est iuxta normam rectæ rationis, & Christiani iuxta legem Christi; sic Religiosi est iuxta dictamen religionis & pietatis agere & loqui. Vnde *Bern. de consid. lib. 2. c. 13.* S. Bernardus: *Consecrasti*, ait, *os tuum Euangelio, iam talibus* (ludicris) *aperire illicitum est, assuescere sacrilegium.* Absolutè ergò non *Pia intentio non requiritur absolutè.* requiritur pia intentio, ne sit otiosum, sufficit vt quomodolibet conducat ad vsum & prudentiam humanam. Sic:

Nauita de ventis, de bobus narrat arator:

Alioquin enim ferè omnia opificum, mercatorum & sæcularium verba essent *Quid requiratur ne actio sit otiosa.* otiosa. Præterea notat idem auctor, locutionem & quemlibet omninò actum ne sit otiosus, explicitè vel implicitè referendum ad finem honestum. Vnde infert actum & sermonem otiosum esse, si dicas: Ego hoc ago, vel loquor solùm ideò, quia mihi placet, vel quia me delectat. Hæc enim actio & sermo caret debito suo fine, & mensurâ: delectatio enim non est regula nostrarum actionum, nec appeti debet propter se: Instituta enim est propter bonum cui coniungitur, ac proinde ordinatur ad maius bonum. Inordinatum ergo est tantum operari & loqui propter delectatio- *Referendus in Deum.* nem, sanitatem, commodum naturæ. Ad hæc talia debent esse nostra dicta & facta, vt apta sint in Deum referri, iuxta illud: *1. Cor. 10.* *Siue manducatis, siue bibitis, siue aliud aliquid facitis, omnia in gloriam Dei facite.* Alioqui sunt otiosa, id est, inutilia ad finem hominis. Humana enim actio, quæ nullo modo in Deum tendit, eo ipso deflectit ab vltimo fine, estque moraliter mala: sistit enim in bono creato, estque eius fruitio. Peruersum autem est, frui vtendis, vt latè tradit S. Augustinus, 1. *de doctr. Christ. à cap.* 3. *& c.* 21. *&* 22. ostendens omnia bona creata debere tantùm cadere sub vsum nostrum, sub fruitionem autem nonnisi *Aliter vitiatur.* Deum. Ergò actus humani carentes bono fine vel intrinseco vel extrinseco, sunt eo ipso deprauati, catentque aliquo quod habere deberent. Sed de hoc fundamento vi- *Mag. 1. sent. dist. 3. S. Thom. 1. 2. q. 18. a. 9.* dendi Scholastici cum Magistro, tractantes quibus rebus fruendum, quibus vtendum, & an detur actus, cum S. Thoma, in indiuiduo indifferens.

Vana & otiosa verba frequentia sunt. Frequentissimum igitur est vanorum & otiosorum verborum in plerisque hominibus peccatum, & tamen, vt Ambrosius ait, *Ambros. in psal. 1. & octon. 22.* *non parui periculi est de rebus sæcularibus & otiosis loqui, cùm tam mirabilia Dei opera habeamus, de quibus loquamur.* Ac proinde *statuat iustus apud se cum S. Dauide: Pronunciabit lingua mea eloquium tuum, quia omnia mandata tua æquitas*, sicque otiosa omnia à se excludat. Bernardum hîc iuuerit audire: *Bern. serm. de tripl. custod.* *Nemo nostrûm, fratres, parui æstimet tempus, quod in verbis consumitur otiosis. Siquidem tempus acceptabile est, & dies salutis. Volat verbum* *Cum pretiosi tempo- ris iactura.* *irreuocabile: volat tempus irremeabile, nec aduertit insipiens quid amittat. Libet confabulari, aiunt, donec hora prætereat. O donec præteriat hora! ò donec pertranseat tempus! Donec hora prætereat, quam tibi ad agendam pœnitentiam, ad obtinendam veniam, ad acquirendam gratiam, ad gloriam promerendam miseratio conditoris indulget.*

III. TERTIÒ. Damnat & S. BENEDICTVS *verba risum mouentia*, quæ cum scurrilibus *Verba risum mouentia prohibita.* & otiosis plerumque coniuncta. De quibus grauiter & verè Clemens Alexandrinus: *Clem. l. 2. pædag. c. 5.* *Cùm verba omnia à cogitatione & moribus emanent, fieri non potest, vt aliqua verba mittantur* RIDICVLA, *qua non procedant à moribus ridiculis. Ex abundantiâ enim cordis os loquitur.* Et Chrysostomus: *Quale*, inquit, *cor vnusquisque habet, talia verba loquitur, & talia* *Chrysost. in Ephes. 4. 29.* *opera facit.* Nimirum qualis vir, talis oratio. Verba ergò & opera leuia & nugacia *Leuem animum denotant.* signa sunt animi leuis & nugacis. Quocirca S. Basilius: *Ne*, inquit, *in modum paruuli* *Basil. in exhort. ad fil. spirit.* *iocari velis assiduè, quia non conuenit ei qui ad perfectionem nititur, iocari vt paruulus.* S. Thomas Aquinas hæc duo dabat signa, è quibus cognosci possit, an quis in virtute multum profecerit. *Si*, inquit, *quem videris verbis leuibus nugisque delectari, ac ægrè ferre se contemni, scita hunc non esse perfectum, etiamsi miracula faciat.* Quoniam autem ad hæc dicenda vel audienda procliues admodum sumus; mellislui Doctoris audiamus monitū. *Nugæ*, inquit, *si incidant, interdum ferendæ fortassis, referendæ numquam. Interueniendum* *In vita S. Bern. l. 3. c. 3.* *cautè & prudenter nugacitati. Prorumpendum sanè in serium quid, quod non modò vtiliter, sed & libenter audiant, & supersedeant otiosis.*

DISQVISITIO V.

Quæ silentij dignitas & vtilitas?

ACcuratissimus silentij Magister non *Silentij commendatio.* in eam dumtaxat incubuit curam, vt intemperatis linguæ crimina & discrimina amoliretur; sed & ipsam *Taciturnitatis grauitatem perfectis*, aut ad perfectionem adspirantibus *discipulis* proposuit: tanti æstimans silentij bonū, vt probè cognitū ad sui amorē cultumq; proborum facilè raperet animos.

Quo

Quo nomine illud hîc minimè silentio prætereundum, quod nullæ religiosorum Ordinum sint Familiæ, quæ illud non statuant colendum.

Expenditur ex S. Scriptura. Isai. 32. Est cultus iustitiæ.

Grauitatem igitur Silentij pondere sanctuarij, & ad S. Scripturæ stateram expendamus. Apud Isaiam siquidem ita Spiritus sanctus eloquitur. *Et erit opus iustitiæ pax, & cultus iustitiæ* SILENTIVM.

Reg. Columb. c. 2. Reg. Don. c. 49.

A quo testimonio Taciturnitatis regulam Monachis suis præscripturus, exorsus est S. Columbanus, & post eum Donatus, quorum hæc verba: *Silendi regula diligenter custodienda decernitur; quia scriptum est: Cultus autem iustitiæ* SILENTIVM, *& pax.* [B] Eodem testimonio Albertus in Regulâ Carmelitarum silentium commendat.

Plurimi ita censent. Greg. l. 7. moral. c. 17.

Moralem hanc expositionem etiam secutus est S. Gregorius Papa, dicens: *Hinc Isaias ait,* Cultus iustitiæ silentium; *videlicet indicans, quia mentis iustitia desolatur, quando ab immoderatâ locutione non parcitur.*

Petr. Dam. Epist. 130.

Petrus Damiani huc alludens; *Custos iustitiæ*, ait, *silentium.* & eodem modo citat Hieronymus, in psalmum 33. 22.

Bern. Epist. 227.

Clariùs Beroardus ad Petrum Abbatem Cluniacensem: *Puto iam non audebitis me de hoc silentio meo reprehēdere, & more vestro appellare soporem;* [C] *quod vt puto congruentiùs ac magis propriè sanctus Esaias cultum iustitiæ nominat.*

Idem epist. 89.

Idemque ad Ogerium scribens: *Ad hunc ergò iustitiæ cultum, ad hanc omnium virtutum matrem, custodem, te inuito & prouoco.* Allegatur eadem scriptura pro religioso silentio in libro de vitâ Eremiticâ ad sororem sub nomine Augustini.

Quo sensu silentium sit cultus iustitiæ. Carthus. in Isai. 32.

Quâ autem ratione cultus sit iustitiæ, exponit Dionysius Carthusianus, dicens: *Est quieta vacatio Dei, separatio cordis à tumultu, & refrenatio oris à verbis inanibus: hoc videmus in* [D] *Claustralibus præcipuè adimpleri, qui in obseruatione silentij cultum iustitiæ statuunt, & fractionem silentij grandem iustitiæ præuaricationem existimant.* Hinc Ioannes Soreth in expositioone parænetica Regulæ Carmelitarum, exponit de iustitia vindicatiuâ. *Qui colit*, inquit, *iustitiam, monetur ad silentium, de peccato oris vindictam sumens; vnde Glossa Leuit. 25. Quod gula peccauit, ieiunium corrigat, quod garrulitas admisit, silentium deleat.*

Alius Prophetæ locus pro Silentij dignitate. Isai. 30.

Sed aliam ex eodem Prophetâ appendamus seoteotiam. *In silentio*, ait, *& in spe erit fortitudo vestra.* [E]

Bern. serm. 2. de mutat. aquæ.

Vnde Bernardus: *Silentium*, inquit, *est custos religionis, & in quo est fortitudo nostra.*

Prou. 25.

Si enim velut *vrbs patens & absque murorum ambitu*, est *vir, qui non potest in loquendo cohibere spiritum suum*; à contrario sensu velut vrbs clausa & validissimè munita erit vir, qui ponit ori suo custodiam, & silentio suo tectus, velut in turri fortissimâ tacitus residet.

Magnum in eo positum præsidium.

Quaotum verò præsidij in silentio sit, eleganter exponit Chrysostomus in nuper editis Græcis exemplaribus: *Posside*, inquit, *& silentium Frater, vt fortem murum.*

VIRTVTES. Chrysost. to. 7. pag. 418 ex versione Schotti l. 1 de bono silen. c. 16.

Silentium enim perturbationes vt vincas efficiet, te superné præliante, illis autem pedibus subiectis. Possideergò in timore Dei silentium, neque tibi nocebunt vlla inimici tela. Silentium enim timori Dei coniunctum currus est igneus, possessorem suum in cælum subuehens.

4. Reg. 2.

Id tibi persuadeat Elias Propheta, qui Silentium vnà cum timore Dei diligens, assumptus est in cælum. O silentium, profectus Monachorum: cæli scala, via regni cælorum:

Encomia & laudes silentij.

ô silentium, mater compunctionis: speculum peccatorum, ostendens homini delicta sua: ô Silentium, quod lacrymas non impedis, mansuetudinis genitrix: humilitatis contubernale. O Silentium, humilitatis coniunx, & mentis illustratio. O Taciturnitas, cogitationum exploratrix, & diiudicationis cooperatrix. O Taciturnitas, omnis mater boni, ieiunij firmamentum, & gulæ impedimentum. O Silentium, schola lectionis & orationis. O Silentium, tranquillitas cogitationum, & portus securus. O Taciturnitas solicitudinis animæ abtectio. O Silentium, suaue iugum, & onus leue, refocillans & portans portantem se, lætitia animæ & cordis: aurium, oculorum, & linguæ frenum. O Taciturnitas imposturæ interitus, & impudentiæ aduersaria: ô reuerentiæ mater. O Silentium affectuum carcer, omnisque virtutis cooperatrix, & paupertatis conciliatrix, prædium Christi, bonos fructus afferens. O Silentium timori Dei coniunctum, murus & præsidium qui propter regnum cælorum certare volunt. Maximè hanc, Frater, posside, bonam illam partem, quam Maria elegit. Ista enim Maria,

Luc. 10.

cùm sit exemplum silentij, sedit ad pedes Domini, ei soli adhæsit. Ideo & laudauit eam dicens: Maria autem partem bonam elegit, quæ non auferetur ab eâ. Hæc illa aurei oris buccina.

Radulfus Tacens, Monachus Affligemensis.

Vin' autem & aliunde hanc tantam silentij expendere energiam? vide mihi silentio & spe subnixum Radulphum nostrum, vt vocant *Tacentem*, flammarum incendia cohibentem: quod cùm aliorum scriptis vulgatissimum iam pridem factum sit, nefas foret ab eiusdem Monasterij scriptore silētio præteriri. Cantipratanum igitur, qui hoc in litteras misit; suis verbis loquentem audiamus.

Cantip. l. 2. de apib. c. 13. n. 4.

Hafflıgemium, inquit, monasterium ordinis S BENEDICTI in Brabantia, religione probatissimum est, & in charitate præcipuuıo. Io hoc cœnobio Monachus erat ita *Silentio* deditus, quod infra sexdecim annos ab ore eius nec vna verbi syllaba per tantū temporis audiretur. Contigit autem, sicut à Monachis ibidem audiuimus, vt io claustro grauissimū incendium grassaretur. Tunc ideoı Monachus, videns humanum auxilium non valere, mox se cōtulit ad diuioum, oransq; paululū in silētio, linguā diu mutam in hæc verba laxauit:

Incendium magnum extinguit.

Stes ignis hac horâ: flamma penitus conquiescas. Mira-

VIRTVTES.

res: vim virrutis suæ oblitus est ignis, stetitque in verbo viri sancti, & flamma protinus est exstincta. Hæc ille. Fas autem sit

Illustratur hoc exemplum.

domesticum hoc exemplum post duos Theologos vtriusque Belgicæ nostræ vniuersitatis nonnihil illustrare.

Molan. in nat. SS. Belg. die 30 April.

Molanus in Natalibus SS. Belgij ex nostro Obituum Libro sic habet: *In Affligenio, obijt* RADVLPHVS TACENS, *Sacerdos & Monachus, qui septem annis silentium tenuit, & signo Crucis incendium maximum penitus extinxit.*

Quot annis silentiũ obseruarit.

Tribuit illi Cantipratanus sexdecim annorum Silentium, in quo tamen suspicor eum lapsum esse, aut mendosum esse codicem B vtriusque editionis, eò quòd liber Obituum Affligenij meminerit tantùm septennij. Ita Molanus; & verè.

Coluen. in Not. ad Cantipr.

Coluenerius tamen ait omnia quæ habuit exemplaria legere *sexdecim*. Claruisse traditur sub Francone secundo huius loci Abbate, qui decessit anno Christi M. C. XXXV.

Quando vixerit.

De Radulpho autem Annales Abbatum nostrorum ita scribebant: *Fuit vir perpetui Silentij, qui magnam gratiam lacrymarum, & diuinæ contemplationis à Domino accepit: Obijt plenus dierum in senectute bonâ. Hic viuens signo Cru*- C *cis incendium Braxatorij extinxit.*

Mirũ aliud de eodem.

Gonon. l. 1. vit. PP. occid.

De eodem quidpiam nobis hactenus inauditum his verbis recitat Benedictus Gononus: Hic aliquando petiuit à Deo, vt per totum vitæ curriculum febribus cruciaretur. Quam eius orationem cùm Deus audiuisset, cum tanta patientia febrium cruciatus & dolores sustinuit, quòd post obitum, morbidi ad eius sepulchrum orantes perfectæ sanitati reddebantur. Hæc ille. quæ vnde hauserit, nos latet. Sed de *Tacente* iam sat locuti, ad Taciturnitatis commendationem redeamus. D

Alia bona silentij.

Thren. 3. 26

Hanc nobis quoque suppeditat Ieremias: *Bonum*, inquit, *est præstolari cum* SILENTIO *salutare Dei.* Ex quâ sententiâ moraliter discimus, silentium esse matrem compunctionis, deuotionis, & tolerantiæ.

Climacus grad. 4. Thalass. Hecatond. 1. num 66. Petr. Dam. epist. 130. ad Agnet. Imperatr.

Vnde Climacus: *Studiosus silentij appropiat Deo, ipsique iugiter in abdito cordis assistens illustratur ab eo.* Thalassius: Silentium *purificat mentem, & perspicaciorem reddit.* Pulchrè B. Petrus Damiani: *Dum strepitus humani cessat alloquij construitur in te per* SILENTIVM *templum Spiritus sancti. Hinc est quod de Israe*- E *litici templi constructione sacra testatur historia, quia malleus, & securis, & omne ferramentum non sunt audita in domo Domini, cùm ædificaretur.*

3. Reg. 6.

Spirituale ædificium erigit.

Templum quippe Dei per silentium crescit: quia cùm mens humana per exteriora se verba non fundit, in sublime fastigium spiritualis ædificij structa consurgit: tantoque sublimius in altiora sustollitur, quanto per silentij custodiam circumclusa, se extrinsecus fundere prohibetur. Custos enim iustitiæ SILENTIVM.

Thren. 3.

Et per Ieremiam dicitur: Bonum est præsto- A lari cum SILENTIO salutare Domini. Bonum est viro, cùm portauerit iugum ab adolescentiâ suâ. Sedebit solitarius, & TACEBIT: Quia leuabit se super se. *Solitarius planè dum tacet, se eleuat super se; quia mens humana dum intra* SILENTII *claustra vndique circumcluditur, in superiora sublimis erigitur, ad Deum per cæleste desiderium rapitur, & in amore eius per ardorem Spiritus inflammatur: & tamquam fons viuus, dum per verborum circulos fluere hinc inde non sinitur, vndis excrescentibus ad altiora cumulatur. Templum ergo tui pectoris nunc per* SILENTIVM *crescat, virtutum* B *spiritualium tamquam cælestium lapidum in te structura consurgat, vbi supernus ille sponsus, quem totis visceribus diligis, velut in thalamo suo delectabiliter requiescat.*

Quo modo id fiat.

Hæc ille ad Imperatricem, dignissima omninò, quæ Monachi cordibus suis inscribant, discantque tacere hominibus, quò Deum loquentem in se audiant.

DISQVISITIO VI.

C

Quibus potissimùm stimulis ad silentium incitandi Religiosi?

QVod exẽplis humanus animus non tã moneri, quàm moueri & trahi soleat, geminũ Taciturnitatis exhibebo stimulũ, idque ex duobus exẽplis, prorsus illustrissimis, & quibus efficacius nihil Religiosorũ, vt arbitror, mentibus posset proponi.

I.

Christus Dominus silentium maximè coluit.

PRIMÒ enim silentium, quod sacer textus *iustitiæ cultum* vocauit, ipse sol iustitiæ, Christus Deus noster, suis radijs clarissimè illustrauit: & qui omnium virtutum se D præbuit magistrũ, hanc etiam suo exemplo vel maximè cõmendauit. Erat ille ęternum Patris Verbum, Verbum ad hoc caro factum, vt verbis suis viam salutis doceret. Ad hoc venerat in mundum, vt testimonium perhiberet veritati, & tamen quod vel maximè stupendum, per annos triginta siluit, vix tres loquendo decurrit. Quid est hoc? æterna Dei sapientia, homo Christus *Iesus*, in quo sunt omnes thesauri sapientiæ & scientiæ Dei absconditi, arctissimũ atque adeò diuturnum colit silentium, & tamen E nullum ei sermone poterat esse periculum, nullus ei, vt nobis frequentissimus, imminebat lapsus.

Cur ita, cũ non posset linguâ offendere.

Verba quæ loquebatur, verba vitæ ęternę erant; cur ergò tantâ in his vsus est parsimoniâ? Nimirum tanto exemplo silentium saucire voluit, damnare loquacitatem. Verùm non omnes capiunt verbum hoc: & qui capiunt, verè sapiunt. Mellifluus sanè Bernardus ex hac petrâ suauissimum mel suxit, nobisque apposuit. Exponens enim illa Dei Patris de Christo verba. *Hic est Filius meus dilectus,*

Luc. 2.

ipsum

Bern. serm. 1. de epiphani. ipsum audite, ait: *Ecce Domine Iesu, vel iam nunc loquere. Quousque siles, quousque dissimulas? Diu tacuisti, & valdè diu: vel iam nunc loquendi licentiam habes à Patre. Quàm diu virtus & Dei sapientia, quasi infirmus aliquis & insipiens lates in populo?* Et paulò pòst: Spectauit nostram instructionē. *Christus cùm tanto tempore silebat, cùm seipsum abscondebat, numquid inanem gloriam metuebat? Quid timeret ab inani gloriâ, qui est vera gloria Patris? Vtique timebat, sed non sibi. Nobis timebat ab illâ, quibus nouerat esse timendum, nobis cauebat, nos instruebat. Tacebat ore, sed instruebat opere: & quod postea docuit verbo, iam clamabat exemplo.*

Eius silentium in passione. At verò in passione quàm altum tenuit Silentium coram principe sacerdotum Caipha? cùm grauissimè accusaretur, prorsus siluit. *Et surgens*, inquit Matthæus, Matth. 26. 62. Coram Caipha. *princeps sacerdotum, ait illi: Nihil respondes ad ea, quæ aduersum te testificantur?* IESVS autem TACEBAT. Cùm autem exspuerent in faciem eius, & colaphis eum cæderent, & palmas in faciem eius darent, dicentes: *Prophetiza nobis Christe: quis est qui te percussit?* Nihil omninò respondit. Vnde est illud Isai. 50. apud Prophetam: *Corpus meum dedi percutientibus, & genas meas vellentibus: faciem meam non auerti ab increpantibus & conspuentibus in me.* Herodes. Sanè, cùm ad Herodem pertractus, curiosissimè rogatus, grauissimè tacuit: cùm adstarent proceres Iudæorum constanter accusantes eum, poterat Dei Filius paucissimis verbis vanum regem illum delectare, & ab eo libertatem consequi, & tamen siluit. Cur ita? quia ex cu- Greg. l. 22 mor. c. 16. riositate interrogabatur. Apposite Gregorius Magnus: *Sancti viri cum aliquid dicunt prudenter, non quærunt gloriam suam, sed auditorum vitam. Cùm verò conspiciunt, quia auditorum vitam loquendo lucrari non possunt, tacendo abscondunt scientiam suam. Ad viuit audumquippe vitam Domini, quasi ad quoddam nobis propositum signum currimus. Ipse enim quia Herodem vidit non profectum quærere, sed signa, vel scientiam vellemirari, requisitus ab eo tacuit, & quia constanter tacuit, ab eo irrisus* Apud Pilatum. *exiuit.* Quid verò apud Pilatum? *Cùm accu-* Matth. 27. *saretur à principibus sacerdotum, & senioribus, nihil respondit: Tunc dicit illi Pilatus: Non audis quanta aduersum te dicunt testimonia? Et non respondit ei ad vllum verbum, ita vt miraretur præses vehementer.* Et iustam sanè admirandi caussam habebat: nam vt Cassiodo- Cassiod. in psal. 37. rus ait: *Nihil potest esse fortius, nihil egregius, quàm audire noxia, & non respondere contraria.* Climacus Silentij laudibus immersus, in auctorem fidei attollens oculos, exclamat: Clim grad. 11. IESV *Silentium admirationi & reuerentiæ Pilato fuit.* Vnde & Isaias Christi Silentium exaggerans, ait: *Oblatus est, quia ipse voluit, & non aperuit os suum: sicut ouis ad occisionem ducetur, & quasi agnus coram tondente se obmu-* Loci scriptura in hanc rem explicato. Isai. 53.

A

tescet, & non aperiet os suum. Hanc enim Prophetiam de Christo interpretatus est Philippus in colloquio cum Æthiope eunucho Candacis reginæ. Hinc & in personâ Saluatoris Psalmista ait: *Ego autem tanquam surdus non audiebam: & sicut mutus non aperiens os suum. Et factus sum sicut homo non audiens; & non habens in ore suo redargutiones.* Quem locum Cyrillus Ierosolymitanus, & Rufinus de Christo exponunt. VIRTVTES. Psal. 37. Cyrill catech. 13. Rufin. in Symb. Apost.

B

Denique & propter Silentium IESVS CHRISTVS allegoricè designatur per aquas Siloë, de quibus Isaias: *Pro eo quod abiecit populus iste aquas Siloë, quæ vadunt cum SILENTIO & assumpsit magis Rasin, & filium Romeliæ: propter hoc ecce Dominus adducet super eos aquas fluminis fortes & multas.* Siloë fons est ad radices montis Sion qui non iugiter, sed incertis horis diebusque, inquit Hieronymus, ebullit cum sonitu. Inde silet, id est, abscondit se sub terrâ, & per canales in piscinam *Siloë* defertur, vnde per tubos cum silentio & suauiter deriuatur in hortos regios, eosque rigat: quocirca *Siloë* dicitur Hebraicè quasi *emissus*. Ioan. 9. Christus Siloe dictus allegoricè. Isai. 8. Propter silentium.

C

Pertinuit autem, vt inquit Augustinus, *ad Euangelistam commendare nobis nomen huius piscinæ, & ait: Quod interpretatur, missus. Iam qui sit missus agnoscitis. Nisi enim ille fuisset missus, nemo nostrûm esset ab iniquitate dimissus.* Christus igitur est *Siloe*, id est, *missus*: ipse enim missus & emissus est à Patre, à quo arcano Silentio procedit quà Deus in cœlis. Vnde etiam ait: *Qui me misit, mecum est.* At verò quà homo, arcano & silenti modo, & sicut pluuia in vellus descendit in vterum Virginis, ex eoque silenti tempore editus est, vnde canit Ecclesia: *Dum medium Silentium tenerent omnia, & nox in suo cursu medium iter perageret, omnipotens sermo tuus Domine à regalibus sedibus venit.* Vndè Basilius: *Quis ille Basil in c. 8. Isaiæ. missus quique citra omnem strepitum prosliut? An non ille de quo dictum est: Dominus misit me & spiritus eius? Rursus: Non contendet, neque clamabit, neque exaudietur vox eius in plateis.* Christus quoque est *Siloë*, id est, fons aquæ, salientis in vitam æternam. Hunc spreuerunt impij Iudæi, & innocarunt Rasin, dicentes: *Non habemus regem, nisi Cæsarem.* Ideo Assur, puta Titus cum Romanis perdet eos. Ita S. Basilius & Cyrillus. August. tr. 44. in Ioan. Et quia à Deo missus ad saluandos homines Ioan 8. In dom. infra oct. Natiuit. Est fons saliens in vita æterna. Ioan. 19.

D

E

Venerandum hoc Christi silentium non immeritò LOQVENS, aut potius clamans appellauerim: non minus enim quàm stabulum, præsepe, panni & lacrymæ Christi validissimè omnibus inclamat: *Quod me videtis facere, citò facite. Exemplum enim dedi vobis, vt quemadmodum ego feci, ita & vos faciatis. Hoc silendi exemplum Religiosi tanquam obiectum deuotionis* Christi silentium loquens & clamans. Iudic 9. Ioan 13.

 sibi

VIRTVTES. Pr.12.ad imitationem.

sibi proponant. Huic intimo pietatis affe-A ctu adhærcant: huic se conforment; huic suam, qua possunt, coniungant & vniant silentij obseruationem. Quinimò & Christum rogent, vt suum silentium cordi labijsque eorū instillet, & velut calculo igniro labia expurget, & silendi spiritum imprimat. Cùm enim Domini sit gubernare linguam; nonnisi eius adiutorio, & diuinæ gratiæ influxu silere, & rectè proloqui poterunt.

II. B. V. Maria Silentij ext. mia cultrix.

Sed alterum proferamus silentij stimu-B lum: hoc est, à sole ad lunam, à Filio ad matrem, à fonte iustitiæ ad speculum iustitiæ, à IESV ad MARIAM gressum faciamus. De hac Ambrosius: *Sit vobis tanquam in imagine descripta virginitas, vitaque B. MARIÆ: de quâ velut in speculo, refulget species castitatis, & forma virtutis: Hinc sumatis licet exempla silendi, vbi tanquam in exemplari magisteria expressa probitatis, quid corrigere, quid tenere debeatis, ostendunt.* Sed qualisnam fuit hæc pulcherrima inter mulieres? Pergit Mediolanensis Antistes: *Corde humilis, verbis grauis, animo prudens, loquendi parcior, legendi studiosior, verecunda sermone.* Epiphanius Presbyter apud Nicephorum, de eadem sic pronuntiauit: *Erat MARIA in rebus omnibus honesta & grauis, pauca admodum, eaque necessaria loquens, ad audiendum facilis, & perquam affabilis.* Verùm qui verborum eius parsimoniam magis attendit & appendit mellcus ille Bernardus, singillatim euumerat quot vicibus locuta sit. *In omni*, inquit, *textu quatuor Euangeliorum, si benè meminimus, non nisi quater MARIA loquens auditur. Primò quidem ad Angelum, sed cùm iam semel atque iterū allocutus eam fuisset Secundò, ad Elizabeth, quando vox salutationis eius Ioannem exultare fecit in vtero, & ea magnificante MARIAM, ipsa magis Dominum magnificare curauit. Tertiò, ad filium, cùm iam esset annorum duodecim, quod ipsa & pater eius dolentes quæsissent eum. Quartò, in nuptijs ad filium & ministros. Et is quidem sermo certissimus index ingenitæ mansuetudinis & virginalis verecundiæ fuit.* Hactenus ille. In primo autem illo cum Angelo sermone seruatum ab ipsâ Taciturnitatis grauitatem, obseruatum quoque à B. Cardinale Petro Damiani. *Beata*, inquit, *VIRGO MARIA, audito Angelicæ legationis mysterio, solitum modesti SILENTII rigorem tenuit; & si ipsa enim intra se discutere non posset, qualis esset illa salutatio, verbis tamen inquirere superfluum deputauit. Sed mox tacendo audire meruit, quod interrogando inquirere non præsumpsit.* Quid, quod & in sacro Epithalamio hoc Deiparæ Virginis silentium, & restrictioris oris eius gratia non obscurè insinuetur, cùm dicitur: *Sicut vitta coccinea, labia tua: & eloquium tuum dulce.* Probat Delrio solitas mulieres capil-

Ambros. l. 2. de Virgin.

Restrictior fuit in loquendo.

Niceph. l. 2. hist. eccl. cap. 23.

Bern. serm. super illud Signum magnum.

Quater tantùm locuta legitur.

Quomodo cum Angelo locuta.

Petr. Dam. serm. 3. in Natiu. B. Mariæ.

Labia eius vitta coccinea comparata.

Cant. 4. 3. Delrio in hunc locū.

los constringere resticulo, plurimum, purpureo: quod *vitta* dicebatur. Tali vittę dicit labia similia sponsę; quia nec nimis hiulca; coccinea quia rosea seu corallina. Psellus: *Tu verò per funiculum SILENTII dotem accipe; tum gratia Taciturnitatis sic excellis*, inquit, *vt nihil superfluum, nihil absurdum excidat à labijs tuis.* In vitta concinea Richardus quoque Victorinus Silentium cum charitate designari docet. Hæc religiosi Silentij & charitate plenæ locutionis laude Deipara præcelluit. *Parum est*, ait Guilielmus, *si dicam in ore eius non esse inuentum mendacium, cùm ab ore eius nec verbum quidem sonuerit otiosum. Nec enim vel leuiter Verbi Mater verbo poterat offendere.* Vir pollutus labijs ego sum, *ait Isaias: & subdit caussam*, in medio populi polluta labia habentis ego habito. *Eximium & singulare fuit MARIÆ in medio talis populi habitare, & labia prorsus impolluta seruare. Habitans inter peccatores tam perfectam ori suo posuit custodiam, vt nec leuiter delinqueret in linguâ suâ.* Hæc ille. Quibus symbolam addens Martinus Delrio, subiungit: Nonne hæc *labia* sunt *vittæ* similia? Sicut enim vitta C fluentes capillos stringit, ita se *labia* eius per discreti censuram silentij stringebant, ne quod ex eis verbum inordinatum, vel inutile efflueret. Lingua eius, æquè vt aliorum, in Vdo erat, sed non vt aliorum lingua labebatur, quia discretionis vitta, nonnisi vtilia, & vtiliter loquebatur, *diffusa* hæc *erat gratia in labijs eius.* Quare non poterat non eloquium eius esse dulce, non tantum sibi cauebat à noxijs & inutilibus verbis, sed etiam ab vtilibus, cùm tacere melius, proferendis. Sed cur *vitta coccineæ labia* similia? Per rubentem coccum passio Do-D minica significatur. Itaque sicut vitta coccinea labia eius, quoniam tum etiam, cùm patientem cerneret filium, silentij districtionem non remisit, adeò vt nec tam acerbus materni affectus dolor, eiulatum vel clamorem femineum, vel vocem vllam animi fracti indicem extorqueret. Viderat Filium, *sicut agnus coram tondente obmutescit, non aperientem* in passione *os suum*: Filio compatiens mater stabat iuxta crucem, doloris acerbitatem sacro silentio premens. Antea *labia* eius *vt vitta* fuerunt, tunc autem reuera *vittæ coccineæ* simillima fuere. E Spiritus sanctus testatur, *tempus esse loquendi, & tempus tacendi*; tempore tacendi, labia eius fuerunt sicut *vitta coccinea*, sed tempore loquendi, sicut mel dulce fluebat eloquium eius. Tempus erat tacendi, filio tacitè cruciatus perferente; tempus loquendi fuit, postquam idem filius triumphator ab inferis remeauit.

Cùm igitur Deipara Virgo Religiosorum omnium peculiaris Mater sit & Patrona, quantum hic genuinis filijs subditur calcar,

Psell. ibid.

Rich. p. 2. in Cant. c. 19.

Cauit ab otiosis verbis.

Guil. in hunc loc.

Isai. 6.

Delrio in cant. 4.

Inutilibus & inordinatis.

Psal. 44.

B. Virginis in passione Filij sacrū Silentium.

Isai. 53.

Eccles. 3. 7.

Meritò proponitur Religiosis.

car, ad grauitatem silentij eius imitandam? quam sanè virtutem & in obiectum pij cultus, & deuotionis argumentum assumere licet. Vt quicumque eius sibi exoptat patrocinium, tàm illustre sequatur, & impensius colat silendi exemplum. Quo sanè nomine non exiguos meritorum sibi acquiret cumulos. Nam *sicut qui thesaurizat, ita & qui honorificat Matrem suam.*

Eccl. 3.

DISQVISITIO VII.

Quibus potissimùm locis seruandum silentium?

Ambrof. l. 1. de offi. c. 10

NON semper, non vbique loquendum. *Sapiens*, inquit Ambrosius, *vt loquatur, multa prius considerat, quid dicat, aut cui dicat, quo in* LOCO, *quo tempore.* Hanc loci nunc considerabimus circumstantiam. Et quidem videri queat omnibus omninò locis seruandum Silentium. Si enim, vt S. BENEDICTVS dixit, *Omni tempore* SILENTIO *studere debent Monachi*, consequens videtur, vt eidem incumbant studio omnibus in locis. Nam vbicumque tandem fuerint locorum, aliquo saltem ibi erunt tempore: quod si exigat silentium, vbi quæso, aut quando loquendum? Sed enim vt ille semper dicitur studere, qui quotidie certis horis operam nauat studijs, & ad hoc destinata frequentat loca; ita quoque Silentio semper studet Monachus, qui certis id temporibus, & destinatis obseruat locis.

Videtur omnibus locis seruandum Silentium.

Enimuerò, qui raro loquendi concedit licentiam, non perpetuo obstringit silentio: qui in quadragesima monet, subtrahendum aliquid *de loquacitate, de scurrilitate*; supponit aliàs loquendi esse & tempora & loca. Non immeritò proinde Camaldulenses nostri Prælatis præcipiunt, *vt cum omni diligentiâ inuiolabiliter custodiri faciant silentium in omnibus* LOCIS *ac temporibus iuxta Regulæ tenorem.* Quibus autem locis Regula silentium præscribit? Primò, in Oratorio, vt patet cap. 52. deinde in refectorio, de quo cap. 36. Quo dicitur: *Summumque Silentium fiat ad mensam, vt nullius mussitatio, vel vox, nisi solius legentis ibi audiatur.* Tertiò, in dormitorio, vt colligitur ex cap. 42. Quo præscribitur vt post completorium nemo loquatur. Tempore autem S. BENEDICTI vix erant in dormitorio, præterquam nocturnis horis. Et hæc loca subindicari putem à Petro Venerabili, cùm Cistertiensium aduersus Cluniacenses obiectioni, quod iunior iuxta Regulam à seniore non peteret benedictionem, satisfacere volens, respondet: *In locis Silentio destinatis, peti ipsa corporis inclinatione, vt Silentium seruetur.* Et Hugo de S. Victore eâdem

Aliquando tamen loquendum.

Cap. 49.

Camald. l. 1. const. c. 6. 42.

Quibus locis tacendum iuxta Regulam.

Petr. Cluniac. l. 1. epist. 28.

A viuens tempestate, in Institutione Nouitiorum tractans vbi loquendum, ait: *Quædam sunt loca, in quibus perpetuum Silentium seruandum est. Quædam verò in quibus humanos sermones, id est, confabulationes ad alterutrum edere non licet, exceptis ijs verbis, quibus homo cum Deo, & ad Deum loquitur. Loca in quibus vana & superflua dici debeant, inuenire non possum.* Sic ille, nulla in particulari designans loca.

VIRTVTES. *Generatim de ijs quædam.* Hugo c. 15. Inst. Nouit.

Sed designauit illa sequenti sæculo summus Ecclesiæ Pastor Innocentius III. antiquam disciplinam his verbis reuocans: *In*
B *Oratorio verò, Refectorio, & Dormitorio continuum semper* SILENTIVM *obseruetur: in Claustro quoque certis horis & locis secundum antiquam consuetudinem monasterij laudabiliter obseruatam.* Et ita quidem pro nostro Ordine, & ex ipsâ propemodum S. P. BENEDICTI, vt vidimus, Regulâ ad posteriores deinde Ordines deriuata, & magno consensu recepta sunt; ita tamen, suis Constitutionibus Pontificis verbis aut nostræ etiam vsitatæ hactenus obseruantiæ lucem subinde affundant. Vti discurrendo per hæc ipsa
C loca facilè apparebit.

Loca Silentij ab Innocentio 3. exprimuntur. Cap. cum ad monast. de stat. Monach.

Explicantur.

PRIMÒ autem nominatur à Pontifice ORATORIVM, meritoque, quia aliud ibi agi non conuenit, quàm ad quod institutum est, de quo sequenti Libro suus erit dicendi locus. Hîc autem notandum *Oratorij* nomine intelligi totam ecclesiam, chorum scilicet, nauim, atque etiam sacristiam. Vnde in nouissimis Constitutionibus Fratrum de monte Carmelo antiquæ obseruantiæ, expressè nominantur *chorus*
D *& Sacristia.* Constitutiones Theatinorum designant chorum, ecclesiam & sacrarium: Regulæ communes Societatis Iesu, *ecclesiam & sacristiam*; quæ, quia templi quædam appendix est, eiusdem nomine comprehendi potest. Et Silentium ibidem requirit concilium Braccarense: *Thesaurarius*, inquit, *siue æditūus, ne permittat ministris, ne beneficiarijs quidem, tam elatâ in Sacrario voce loqui vt foris audiatur, nec vaniloquio, aut nugis se ibidem recreare, quin è vestigio pœnam his iniungat, & castiget.* Conformis est Eremitarum S. Augustini san-
E ctio: *In sacristiâ tempore Missarum seruetur Silentium, ne deuotio celebrantium impediatur.*

I. *In Oratorio tacendum.*

Et locis ei annexis. Cōst. Carm. part. 1. c. 9. Theat. Const. p. 2. cap. 7. Reg. com. Soc. 26.

Apud. Nauar. c. in loco 1. q. 4. num. 17.

Erem. Aug. p. 2. const. cap. 12.

SECVNDÒ LOCO ponit Pontifex REFECTORIVM: id quoque ex Regulâ S. BENEDICTI, priscorum & recentiorum Ordinum consensu. Quod Silentium infrà ex professo expendemus.

II. *In Refectorio.*

TERTIVS locus est DORMITORIVM, cui adiungunt Prædicatores & Carmelitæ *Cellas.* Sed cur has non nominauit Pontifex? nimirum quod tum Dormitorium apud Benedictinos non esset per Cellas distin-

III. *In Dormitorio.*

VIRTVTES. Benedictinâ cap. 55. Silendum etiam in Calefactorio.

ctum, quas postea etiam Benedictus XII. destrui iussit. Dormitorio autem annecti possunt duo alia loca, in quibus iam olim præscriptum Silentium. *Calefactorium* scilicet, & locus in quo naturæ necessitati satisfaciendum, hæc enim vel in ipso Dormitorio, aut vicino saltem loco esse solent. Et in ijs Constitutiones Theatinorum mandant seruari Silentium. Sed quod nostros spectat, ad communem focum seruandum Silentium iam olim Benedictinis nostris præscripsit S. Dunstanus, quem audi: *A Calendis Nouembris concedatur Fratribus accessus ignis, dum necessitas compulerit, & frigoris nimietas inhorruerit. Quod tamen sub* SILENTIO *fiat. Calefactorij* vero nomen occurrit in Vsu Cistertiensi, in quo seruatum Silentium, discere licet ex ijs quæ narrat Angelus Manrique: Petrum Bernardum, inquit, accendendo igni præfectum in Claraualle, quo hieme seminudi Fratres, post decantatas vigilias reficerentur, tabella hodieque appensa insinuat, in ipso Calefactorij (sic vocant) limine, posteros in hęc verba commonefaciens. *Hoc in Claustri* CALEFACTORIO *Monachus se calefaciat sine voce, sed cum* SILENTIO, *& decore omnia faciat. Talis fuit Pater Eugenius calefactor Claræuallensium quem præclaræ virtutis genius Roma vexit ad Pontificium.* Sed vt Pontifici huic alium subnectamus, Paulus IV. vt refert Carocciolus, eo loco vel maximè seruandum Silentium aiebat, quòd Petrus ad focum cum ancillâ loquendo Christum negasset. Quare & Casinenses optime præscribunt: *Silentium seruetur ad ignem communem Fratrum.* Quod etiam sequuntur Monachi Montis-Oliueti.

Const. Theat. p. 2. cap. 7. Benedictinis id præscriptum. Stat. Dunst. cap. 2. Obseruarūt Cistercienses. Cap. 71. Manriq. Ann. Cist. to. 1. an. Christi 1140. c. 8. n. 10. Eugenius fuit Calefactor Claraeuallensis. Caroc. Synops. vet. rel. ut p. 2. cap. 7. Casin in c. 52. n. 6. Mōt. Oliu. in c. 8. reg.

B C D

Honestas in secessu silentium exigit.

De *secessu* vix opus verba facere, quæ ibi communi iudicio prohibita nemo non intelligit: & maximè indecorum foret ibidem aliquem alloqui. Vnde S. Fructuosus: *Institutum est regulariter, nullum omnino Monachum in* SECESSV *loqui debere.* Secuti hoc Decretum Fratres Eremitani S. Augustini, Canonici Regulares S. Saluatoris, de quo & S. Bonauentura, & crediderim vbique ex honestate seruari, quamuis id legibus apud omnes non sit expressum.

Fruct. in regul. c. 3. Et quorumdā statuta. Bonau. spec. p. 1. c. 26.

IV. *In Claustro certis horis tacendum.*

QVARTÒ, ait Pontifex, *In* CLAVSTRO *certis horis & locis* seruandum Silentium. Sed cur dicit *certis horis & locis*, cùm Bursfeldenses nostri absolutè ponant *Claustrum*, declarantes se per hoc intelligere ambitum monasterij, in quo vbique & omni tempore, iuxta multorum consuetudinem seruatur Silentium? Sed respondendum, respexisse Papam antiquam Ordinis, præsertim apud Cluniacenses, consuetudinem. Cùm enim studium & lectio non in cellis, sed in Claustro fierent, ibidem quoque designato loco, certisque

Bursfeld. dist. 3. c. 10.

E

A temporibus indulgebatur locutio, quod ex ipsâ S. Odonis colligitur vitâ, in quâ dicitur: *Est & alius inter eos taciturnitatis modus. In incompetentibus namque horis, nemo intra* CLAVSTRA *eiusdem monasterij audebat loqui: nec se cum alio fratre iungere. Quando verò duodecim celebrantur Lectiones, nullus intra prædicta* CLAVSTRA, *præter ad Capitulum sequenti die audet loqui.* Ex quo non malè colligas, alijs diebus horisque competentibus id licuisse. Quæ quidem locutiones cùm sequentibus sæculis inualuissent, modum ijs, & restrictionem Petrus Venerabilis adhibendam putauit. Statuit enim, *vt quadragesimali tempore, additis ad Silentium tribus diebus, hoc est tertiâ feriâ, & quintâ, & sabbo, quibus in* CLAVSTRIS *iuxta morem pristinum locutio esse solebat, continuum per totam quadragesimam Silentium teneatur.* Iterumque: *Statutum est*, inquit, *vt de vsitatis in* CLAVSTRO *bonis locutionibus, secunda omni totius anni tempore subtrahatur.* Eamdem in Claustro locutionem reperire est in Statutis S. Lanfranci, aliorumque. Vnde & Casinenses, *Secundum dispositionem*, vt inquiunt, *iuris communis*, præscribunt, *vt seruetur semper Silentium in quadam parte* CLAVSTRI *circa Capitulum.*

Secundum veterē vsū. Ioan. Mon. vit. S. Odonis l. 1. Locutiones in claustro restricta. Stat. Petr. Vener. n. 20. Id. num. 21. Lanfr. c. Casin. ad c. 52. reg. n. 5.

Et hæc quidem de potioribus Silentij locis. In alijs verò officinis, & in bibliothecâ idipsum quantum fieri potest, seruandum ex eo capite, quod Legislator noster edixerit: *Neque frater ad fratrem iungatur horis incompetentibus.* Quod, iuxta Casinenses, est *totum tempus quod superest vltra Canonicas horas & refectionem & exercitij, siue laboris tempus, & aliud, in quo qualitas negotij exegerit plures fratres in vnum conuenire.* Decernunt ijdem, vt dum fratres per hortum, aut per monasterium pro suâ recreatione ambulant, alter alteri non se coniungat absque Patris aut Seniorum licentiâ.

Etiam alijs in locis silendum. Cap. 48. Casin. in hunc loc. num. 10.

DISQVISITIO VIII.

Cur à Completorio Silentium indictum?

OMNIA *tempus habent*, inquit Sapiens. *Tempus tacendi, & tempus loquendi.* Sanctus verò BENEDICTVS dum dixisset; *Omni tempore Silentio studere debent Monachi*, mox subiungit: *Maximè tamen nocturnis horis*; precipuum quoddam & maximum Silentium nocturno tempore exigens, cuius initium sumit à Completorio. *Exeuntes*, inquit, *à Completorio, nulla sit licentia denuo cuiquam loqui aliquid. Quod si inuentus fuerit quisquam præuaricari hanc taciturnitatis regulam, grauiori vindictæ subiaceat.* Quod decretum ex prisco Monachorum more acceptum apparet.

Eccle. 3. S. Benedictus maximum noctu Silentium exigit. Cap. 42. Ex veterum Monachorū more.

Nam

Reg. Pach. ait 13. Nam & S. Pachomius, *Nemo*, inquit, *in tenebris alteri loquatur, nullus cum altero dormiat.* Quod Regula Orientalis exscripsit. Notum autē incumbentibus tenebris dictum olim Completorium. Idem silentium insinuat Cassian. coll. 17. c. 5. Id lib. 2. Inst. c. 15. Cassianus: *Precedente*, inquit, *collatione finita, pariterq́, nocturno intercedente Silentio.* Idemq́ue de Silentio post nocturnum officium agens, *Finitis*, ait, *Psalmus, & quotidianâ congregatione absolutâ, nullus eorum vel ad modicum subsistere, vel sermocinari cum altero audet.*

Quam post illum alij secuti. Sed post S. BENEDICTVM ab alijs quoque nocturnum hoc silentium Regulis expressum est. B Isid. in Reg. Monach. cap. 6. Isidorus: *Peracto Completorio, valedictis innicem fratribus, cum omni cautelâ & Silentio requiescendum est, vsquequo ad vigilias consurgatur.* Et Fructuosus: Fructuosus Cap. 6. reg. *In tenebris nemo loquatur alteri: nec accedat vllo modo iunior quilibet ad lectum alterius post Completam.* Regula Aureliani: Aurel. in reg. c. 15. *Hoc specialius coram Deo monemus custodiri, vt nulli liceat cum alio secretiùs loqui aut sedere, pracipuè vespertinis ac nocturnis horis.* Regula Magistri: Cap. 30. *Factis Completorijs, in vltimo dicant hunc versum*: Pone, Domine custodiam ori meo, & ostium circumstantiæ labijs meis. *Mox ingrediantur Silentium, C & sius se collocent lectis: & tanto silentio redigantur, vt vsq; ad nocturnos putetur nullus ibi esse de fratribus.* Regula cuiusdam ad virgines: Reg. ad virg. cap. 9. *Ab horâ completionis, cùm oratio ad somnum capiendum datur, nulla omninò loqui præsumat, nisi grandis necessitas Monasterij poposcerit.* Recentiores Ordines. Idem in Regulâ Carmelitarum à B. Alberto Ierosolymorum Patriarchâ statuitur. Cap. 6. reg. Præd. cōst. dist. 1. c. 13. tex. 2. Canon. S. Saluat. cap. 11. const. 5. 6. & 8. S. Thom. Quodl. 1. art. 20. Eadem sanctio Prædicatoribus, Canonicis S. Saluatoris, alijsque Religiosis Congregationibus adeò vniuersaliter præscripta est vt S. Thomas scripserit: *In Ordine Monachorum esse silentium post Completorium.* Huius D tam vniuersalis decreti conuenientias & caussas hâc Disquisitione inuestigabimus, vt eo etiam diligentiùs ab omnibus obseruetur.

Caussa huius silentij.

1\. *Completorium spectat ad noctem.* PRIMA autem caussa sit, quòd Completorium ad noctem spectet, in quâ omnia conquiescunt; quod egregiè explicauit Amalarius: Amalarius de Eccles. offic. l. 4. cap. 8. *Completorium*, inquit, *dicitur, quia in eo completur quotidianus vsus cibi, sine potius, qui necessariò sumitur ad sustentationem corporis, seu locatio communis. Vnde & apud Monachos tenetur vsus ex Regulâ* BENEDICTI. E *vt ab eo officio claustra oris muniant, & ea aliena faciant à communi colloquio, vsquedum iterum ad opera redeant. Non enim immeritò potest hac pars noctis conticinium vocari, in quô conticescunt omnia.* Ouid. 10. Metamorph. Hinc Ouidius noctem describturus ait: *In qua silet omnia.*

Tempus erat, quo cuncta silent. ——

Stat. 5. Thebaid. Virg. 4. Æneid. Iep. 18. 14. Et noctem ipsam Statius *quietam, Silentem*, Virgilius; *Taciturnam* Mantuanus dixit. Et Scriptura agens de internecione primogenitorum Ægypti mediâ nocte factâ, ait: VIRTVTES. *Cùm enim quietum silentium contineret omnia, & nox in suo cursu medium iter haberet.* Proinde cum hoc tempore omnia adeò conquiescant, vt ipsa etiam nox tacere dicatur, sicut dixit Maro: Virg. l. 1. Georg.

—— *Aut intempesta silet nox:*

Longè à decoro abeunt, qui tempus quietis confabulatione, strepitu, aut susurro violant.

II. SECVNDA caussa. Religiosorum symbolum sunt apes, quæ eos cùm multa alia, tum etiam Silentium post Completorium docent. *Apum nocturna quies & silentium.* Poëtarum principem de ijs audi: Virgil. 4. Georg.

Post, vbi iam thalamis se composuere, siletur
In noctem, fessosque sopor suus occupat artus.

Noctu, inquit Plinius, Plin. l. 11. cap. 10. *quies in matutinum, donec vna excitet omnes gemino aut triplici bombo, vt buccino aliquo.* Post: *Cùm aduesperascit, in alueo strepunt minus ac minus, donec vna circumuolet, eodem quo excitauit bombo, ceu quietem capere imperans: & hoc castrorum more: Tunc repentè omnes conticescunt.* Quid hoc, quæso, aliud est, quàm religiosæ vitæ regulas seruare? Quare non immeritò silentij violatoribus illud Hieronymi occinam: Hieron. epist. 4. ad Rustic. *Monasteriorum ordinem, ac regiam disciplinam in paruis disce corporibus.* Et illud Sapientis Romani: Seneca l. 1. de clem. cap. 19. *Pudeat ab exiguis animalibus non trahere mores.*

III. TERTIA caussa sit. Nocturnum tempus vt quietissimum, ita maximè aptum est examini conscientiæ, meditationi, contemplationi, & secretis orationibus, vnde *Nox exercitijs deuotionis apta.* Dominus dicitur pernoctasse in oratione Dei. Et in ipso Completorio canimus: *In* Psal. 133. *noctibus extollite manus vestras in sancta, & benedicite Dominum.* Quare indecens est, vt Religiosus tunc loquatur homini, cùm in silentio maximè loquendum est Creatori. Quod ergo in principio huius horæ cantamus: *Converte nos Deus salutaris noster*, id Humbertus ait idem esse ac *conuerte ab exterioribus ad interiora.* Humb. in reg. S. Aug. c. 38. Vt ibi nimirum à corporeis occupationibus libera anima, *in aulâ mentis* (vt S. Leo loquitur) *possit diuinæ vacare sapientiæ: vbi omni strepitu terrenarum silente curarum, in meditationibus sanctis, & in delicijs lætetur æternis.* Leo serm. 8. de ieiun. 10. mens. & eleēmos. Hæc Leo. Pia oratione & meditatione interpolandam etiam *Somnum orationein terpolādum.* Isidorus suasit: *Stratus Monachi in nullâ turpi cogitatione versetur, sed in solâ contemplatione Dei. Accubans & requiem corporis, & quietem habeat cordis, cogitationesq́, prauas à se repellat, bonasque amplectens, turpes à se reijciat.* Isidorus In reg. Monach. c. 13. Nimirum vt cum sponsâ dicere possit: *Ego dormio, & cor meum vigilat.* Cant. 5. Sanctus quoque Pachomius de nocte euigilantem vult orationi incumbere. Maximum autem impedimentum

VIRTVTES. Benedictina cap. 25. Silendum etiam in Calefactorio.

ctum, quas postea etiam Benedictus XII. destrui iussit. Dormitorio autem annecti possunt duo alia loca, in quibus iam olim præscriptum Silentium. *Calefactorium* scilicet, & locus in quo naturæ necessitati satisfaciendum, hæc enim vel in ipso Dormitorio, aut viciuo saltem loco esse solent. Et in ijs Constitutiones Theatinorum mandant seruari Silentium. Sed quod nostros spectat, ad communem focum seruandum Silentium iam olim Benedictinis nostris præscripsit S. Dunstanus, quem audi : *A Calendis Nouembris concedatur Fratribus accessus ignis, dum necessitas compulerit, & frigoris nimietas incubuerit. Quod tamen sub* SILENTIO *fiat. Calefactorij* vero nomen occurrit in Vsu Cisterciensi, in quo seruatum Silentium, discere licet ex ijs quæ narrat Angelus Manrique : Petrum Bernardum, inquit, accendendo igni præfectum in Claraualle, quo hieme seminudi Fratres, post decantatas vigilias reficerentur, tabella hodieque appensa insinuat, in ipso Calefactorij (sic vocant) limine, posteros in hæc verba commonefaciens. *Hoc in Claustri* CALEFACTORIO *Monachus se calefaciat sine voce, sed cum* SILENTIO, *& decore omnia faciat. Talis fuit Pater Eugenius calefactor Clarauallensium quem præclara virtutis genius Romæ vexit ad Pontificium.* Sed vt Pontifici huic alium subnectamus, Paulus IV. vt refert Carocciolus, eo loco vel maximè seruandum Silentium aiebat, quòd Petrus ad focum cum ancillâ loquendo Christum negasset. Quare & Casinenses optimè præscribunt : *Silentium seruetur ad ignem communem Fratrum.* Quod etiam sequuntur Monachi Montis-Oliueti.

Const. Theat. p. 2. cap. 7. Benedictinis ad præscriptum. Stat. Dunst. cap. 2. Obseruant. Cisterciens. cap. 72. Manriq. Ann. Cist. to. 1. an. Christi 1130 c. 8. n. 10. Eugenius III. Calefactor Clarauallensis. Carocc. Synopsi. vet. rel. rit p. 2. cap. 7. Casin. in c. 52. n. 6. Mót. Oliu. in c. 8. reg.

Honestas in secessu silentium exigit.

De *secessu* vix opus verba facere, quæ ibi communi iudicio prohibita nemo non intelligit : & maximè indecorum foret ibidem aliquem alloqui. Vnde S. Fructuosus : *Institutum est regulariter, nullum omnino Monachum in* SECESSV *loqui debere.* Secuti hoc Decretum Fratres Eremitani S. Augustini, Canonici Regulares S. Saluatoris, de quo & S. Bonauentura. & crediderim vbique ex honestate seruari, quamuis id legibus apud omnes non sit expressum.

Fruct. in regul. c. 3. Et quarumdam statuta. Bonau. spec. p. 1. c. 26.

IV. In Claustro certis horis tacendum. Bursfeld. dist. 3. c. 10.

QVARTÒ, ait Pontifex, *In* CLAVSTRO *certis horis & locis* seruandum Silentium. Sed cur dicit *certis horis & locis*, cùm Bursfeldenses nostri absolutè ponant *Claustrum*, declarantes se per hoc intelligere ambitum monasterij : in quo vbique & omni tempore, iuxta multorum consuetudinem seruatur Silentium? Sed respondendum, respexisse Papam antiquam Ordinis, præsertim apud Cluniacenses, consuetudinem. Cùm enim studium & lectio non in cellis, sed in Claustro fierent, ibidem quoque designato loco, certisque temporibus indulgebatur locutio, quod ex ipsâ S. Odonis colligitur vitâ, in quâ dicitur : *Est & alius inter eos taciturnitatis modus. In incompetentibus namque horis, nemo intra* CLAVSTRA *eiusdem monasterij audebat loqui : nec se cum alio fratre iungere. Quando verò duodecim celebrantur Lectiones, nullus intra prædicta* CLAVSTRA, *præter ad Capitulum sequenti die audet loqui.* Ex quo non malè colligas, alijs diebus horisque competentibus id licuisse. Quæ quidem locutiones cùm sequentibus sæculis inualuissent, modum ijs, & restrictionem Petrus Venerabilis adhibendam putauit. Statuit enim, *vt quadragesimali tempore, additis ad Silentium tribus diebus, hoc est tertiâ feriâ, & quintâ, & sabbato, quibus in* CLAVSTRIS *iuxta morem pristinum locutio esse solebat, continuum per totam quadragesimam Silentium teneatur.* Iterumque : *Statutum est*, inquit, *vt de vsitatis in* CLAVSTRO *bonis locutionibus, secunda omni totius anni tempore subtrahatur.* Eamdem in Claustro locutionem reperire est in Statutis S. Lanfranci, aliorumque. Vnde & Casinenses. *Secundum dispositionem*, vt inquiunt, *iuris communis*, præscribunt, *vt seruetur semper Silentium in quadam parte* CLAVSTRI *circa Capitulum.*

Secundum veterē vsū. Ioan. Mon. vit. S. Odonis l. 1. Locutiones in claustro restricta. Stat. Petr. Vener. n. 20. Id. num. 21. Lanfr. c. Casin. ad c. 52. reg. n. 5.

Et hæc quidem de potioribus Silentij locis. In alijs verò officinis, & in bibliothecâ idipsum quantum fieri potest, seruandum ex eo capite, quod Legislator noster edixerit : *Neque frater ad fratrem iungatur horis incompetentibus.* Quod, iuxta Casinenses, est *totum tempus quod superest vltra Canonicas horas & refectionem & exercitij, siue laboris tempus, & aliud, in quo qualitas negotij exegerit plures fratres in vnum conuenire.* Decernunt ijdem, vt dum fratres per hortum, aut per monasterium pro suâ recreatione ambulant, alter alteri non se coniungat absque Patris aut Seniorum licentiâ.

Etiam alijs in locis silendum. Cap. 48. Casin. in hunc loc. num. 10.

DISQVISITIO VIII.

Cur à Completorio Silentium indictum?

OMNIA *tempus habent*, inquit Sapiens. *Tempus tacendi, & tempus loquendi.* Sanctus verò BENEDICTVS dum dixisset; *Omni tempore Silentio studere debent Monachi*, mox subiungit : *Maximè tamen nocturnis horis*; præcipuum quoddam & maximum Silentium nocturno tempore exigens, cuius initium sumit à Completorio. *Exeuntes*, inquit, *à Completorio, nulla sit licentia denuo cuiquam loqui aliquid. Quod si inuentus fuerit quisquam præuaricari hanc taciturnitatis regulam, grauiori vindictæ subiaceat.* Quod decretum ex prisco Monachorum more acceptum apparet.

Eccle. 3. S. Benedictus maximum noctu Silentium exigit. Cap. 42. Ex veterum Monachorū more.

Nam

Reg. Pach. ait 53.

Nam & S. Pachomius, *Nemo*, inquit, *in tenebris alteri loquetur, nullus cum altero dormiat.* Quod Regula Orientalis exscripsit. Notum autē incumbentibus tenebris dictum olim Completorium. Idem silentium insinuat Cassianus: *Præcedente*, inquit, *collatione finita, pariterq; nocturna intercedente Silentio.* Idemque de Silentio post nocturnum officium agens, *Finitis*, ait, *Psalmis, & quotidianâ congregatione absolutâ, nullus eorum vel ad modicum subsistere, vel sermocinari cum altera audet.*

Cassian. coll. 17. c. 1. Id lib. 2. Inst. c. 15.

Quem post olium alij secuti.

Sed post S. BENEDICTVM ab alijs quoque nocturnum hoc silentium Regulis expressum est. Isidorus: *Peracto Completorio, valedictu inuicem fratribus, cum omni cautelâ & Silentia requiescendum est, vsquequo ad vigilias consurgatur.* Et Fructuosus: *In tenebris nemo loquatur alteri: nec accedat vllo modo iunior quilibet ad lectum alterius post Completam.* Regula Aureliani: *Hoc specialius coram Deo monemus custodiri, vt nulli liceat cum alio secretiùs loqui aut sedere, præcipuè vespertinis ac nocturnis horis.* Regula Magistri: *Factis Completorijs, in vltimo dicant hunc versum:* Pone, Domine custodiam ori meo, & ostium circumstantiæ labijs meis. *Mox ingrediantur Silentium, & suis se collocent lectis: & tanta silentia redigantur, vt vsq; ad nocturnos putetur nullus ibi esse de fratribus.* Regula cuiusdam ad virgines: *Ab horâ completionis, cùm oratio ad somnum capiendum datur, nulla omninò loqui præsumat, nisi grandis necessitas Monasterij poposcerit.* Idem in Regulâ Carmelitarum à B. Alberto Ierosolymorum Patriarchâ statuitur. Eadem sanctio Prædicatoribus, Canonicis S. Saluatoris, alijsque Religiosis Congregationibus adeò vniuersaliter præscripta est vt S. Thomas scripserit: *In Ordine Monachorum esse silentium post Completorium.* Huius tam vniuersalis decreti conuenieotias & caussas hâc Disquisitione inuestigabimus, vt eo etiam diligentiùs ab omnibus obseruetur.

Isid. in Reg. Monach. cap. 6. Fructuosus Cap. 6 reg. Aurel. in reg. c. 15. Cap. 30. Reg. ad virg. cap. 9. Recensitisset Ordines. Cap. 6 reg. Præd. const. dist. 1. c. 12. tex. 2. Canon. S. Saluat. cap. 21 const. §. 6. & 8. S. Thom. Quodl. 1. art. 10.

Caussa huius instituti.

I.

Completorium spectat ad noctem.

PRIMA autem caussa sit, quòd Completorium ad noctem spectet, in quâ omnia conquiescunt; quod egregiè explicauit Amalarius: *Completorium*, inquit, *dicitur, quia in ea completur quotidianus vsus cibi, siue potius, qui necessariò sumitur ad sustentationem corporis, seu locatio communis. Vnde & apud Monachos tenetur vsus ex Regulâ* BENEDICTI. *vt ab eo officio claustra oris muniant, & ea aliena faciant à communi colloquio, vsquedum iterum ad opera redeant. Non enim immeritò potest hæc pars noctis conticinium vocari, in quo conticescunt omnia.* Hinc Ouidius noctem descripturus ait:

Amalarius de Eccles. offic. l. 4. cap. 8.

Ouid. 10. Metamorph. In qua silent omnia.

Tempus erat, quo cuncta silent. ——

Stat. 5. Thebaid. Virg. 4. Æneid. Sap. 18. 14.

Et noctem ipsam Statius *quietam*; *Silentem*, Virgilius; *Taciturnam* Mantuanus dixit. Et Scriptura agens de internecione primogenitorum Ægypti mediâ nocte factâ, ait: *Cùm enim quietum silentium contineret omnia, & nox in suo cursu medium iter haberet.* Proinde cum hoc tempore omnia adeò conquiescant, vt ipsa etiam nox tacere dicatur, sicut dixit Maro:

VIRTVTES.

Virg. l. 1. Georg.

—— *Aut intempesta silet nox:*

Longè à decoro abeunt, qui tempus quietis confabulatione, strepitu, aut susurro violant.

II.

Apum nocturna quies & silentium.

SECVNDA caussa. Religiosorum symbolum sunt apes, quæ eos cùm multa alia, tum etiam Silentium post Completorium docent. Poëtarum principem de ijs audi:

Virgil. 4. Georg.

Post, vbi iam thalamis se composuere, siletur
In noctem, fessosque sopor suus occupat artus.

Plin. l. 11. cap. 18.

Noctu, inquit Plinius, *quies in matutinum, donec vna excitet omnes gemino aut triplici bombo, vt buccino aliquo.* Post: *Cùm aduesperascit, in aluea strepunt minus ac minus, donec vna circumuolet, eodem quo excitauit bombo, ceu quietem capere imperans: & hoc castrorum more. Tunc repentè omnes conticescunt.* Quid hoc, quæso, aliud est, quàm religiosæ vitæ regulas seruare? Quare non immeritò silentij violatoribus illud Hieronymi occinam: *Monasteriorum ordinem, ac regiam disciplinam in paruis disce corporibus.* Et illud Sapientis Romani: *Pudeat ab exiguis animalibus non trahere mores.*

Hieron. epist. 4. ad Rustic. Seneca l. 1. de clem. cap. 19.

III.

Nox exercitijs deuotionis apta.

TERTIA caussa sit. Nocturnum tempus vt quietissimum, ita maximè aptum est examini conscientiæ, meditationi, contemplationi, & secretis orationibus, vnde Dominus dicitur pernoctasse in oratione Dei. Et in ipso Completorio canimus: *In noctibus extollite manus vestras in sancta, & benedicite Dominum.* Quare indecens est, vt Religiosus tunc loquatur homini, cùm in silentio maximè loquendum est Creatori. Quod ergo io principio huius horæ cantatamus: *Conuerte nos Deus salutaris noster*, id Humbertus ait idem esse ac *conuerte ab exterioribus ad interiora.* Vt ibi nimirum à corporeis occupationibus libera anima, *in aulâ mentis* (vt S. Leo loquitur) *possit diuinæ vacare sapientiæ: vbi omni strepitu terrenarum silente curarum, in meditationibus sanctis, & in delicijs lætetur æternis.* Hæc Leo. Pia oratione & meditatione interpolandam etiam Isidorus suasit: *Stratus Monachi in nullâ turpi cogitatione versetur, sed in solâ contemplatione Dei. Accubans & requiem corporis, & quietem habeat cordis, cogitationesq; prauas à se repellat, bonasque amplectens, turpes à se reijciat.* Nimirum vt cum sponsâ dieere possit: *Ego dormio, & cor meum vigilat.* Sanctus quoque Pachomius de nocte euigilantem vult orationi incumbere. Maximum autem impedimentum

Psal. 133. Humb. in reg. S. August. c. 38. Leo serm. 8. de ieiun. 10. mens. & eleemos.

Somnus oratione interpolandus. Isidorus in reg. Monach. c. 13.

Cant. 5.

VIRTVTES. pedimentum tam sanctæ occupationi præstat confabulatio, aut occultum alloquium.

IV. *Nox quieti dedicata.* QVARTA caussa. Nox dedicata est somno & corporali quieti. Hæc autem non modicè impeditur strepitu, voce, clamore; præsertim cùm omnis sonus magis exaudiatur, & sensum commoueat noctu, quàm interdiu. Id autem magis locum habet in eo dormitorio, vbi non cellulis, sed lectulis tantùm ab inuicem separati sunt Monachi, quod tempore S. BENEDICTI, & longè etiam post in Ordine nostro præceptum fuisse, & vsu obseruatum, alibi ostendam.

V. *Furtiua coll. quia damnantur.* QVINTA caussa. Damnantur inter Religiosos furtina colloquia, quæ peculiares amicitias, susurrationes, aliaque incommoda minimè pauca generare possunt: his autem nocturnum tempus cùm maximam occasionem præstet, iure omnis sermo in eo suspenditur: vt dum alias licita reticentur, ad illicita non facilè fiat transitus. In tenebris agere, semper suspectum est, vt docuit ipse Saluator noster, dicens: *Qui malè agit, odit lucem.* Quantò autem facilius simul conferre eo loci, vbi omnes simul dormiunt parietibus minimè distincti, tantò maior cautio adhibenda fuit, vt omnis colloquendi ansa præscinderetur. Quod egregiè Legislator noster præstitit, quadruplicem adhibens huic rei cautionem. Primum enim, *voluit singulos, per singulos lectos dormire.* Secundò, vetuit, *ne adolescentiores fratres iuxta se habeant lectos, sed permixti cum senioribus suis, qui super eos solliciti sint, pausent.* Tertiò, voluit, *vt candela iugiter in eadem cellâ arderet vsque mane.* Cur quæso? nisi, vt videri possit, num aliqui nocturnis vacent inter se fabulis, & an honestè quiescant, quod etiam Isidorus expressit: *Lux autem nocte dormientium locum illuminet: vt depulsis tenebris, testimonium pateat singularis quietis.* Quartò, strictissimè indixit de nocte silentium, quod facile erat violare, cùm longo ordine in vnâ cellâ Fratres decumberent: quod periculum insinuat etiam Isidorus, dicens: *Nocte, dum ad dormiendum vadunt, seu postquam quieścitur, vnus alteri nemo loquatur. Duobus in vno lectoiacere non licet. In nocturnis tenebris nemo loquatur fratri, cui obuiat.* Sed & S. Pachomius Isidoro, & S. P. N. BENEDICTO multò antiquior, idem periculum constitutione suâ præscidit, dicens: *Cumque ad dormiendum se collocauerit; alteri non loquatur, postquam obdormierit: si post somnum noctè euigilauerit, oret.* Et art. 53. *Nemo in tenebris loquatur.* Et auctor pœnarum apud Basilium: *Si quis inueniatur noctu priuatim cum aliquo agens, aut locum vbi dormit mutans, præter voluntatem ad hoc designatorum, excommunicetur.* Similiter S. Fructuosus: *In tenebris nemo loquatur alteri, nec accedat vllo modo iunior quilibet ad lectum alterius post completa.* Et cap. 3. vult Præpositum in medio consistere dormitorio quoad vsque cuncti quiescant, omnibusque iam cubantibus, *circumeat,* inquit, *silenter lecta singulorum, ne quis occultis mussitationibus vacet.* Tanta scilicet cura erat, ne in lectis colloquerentur.

Ioan. 3. 20.

Cap. 22.

Cautio adhibita huic periculo.

Isid. in reg. Monach. cap. 13.

Ibid.

Per strictus silentij legis

Reg. Pachom. n. 90.

Num. 11.

Fruct. in Reg. cap. 17

IV. *Deus labia primum aperiat.* SEXTAM Caussam itâ Smaragdus expressit: *Factis Completorijs, mox inter fratres ingrediatur Silentium, & sic se suis collocent lectis, vt nemo alteri loquatur. Ideo enim post Completorium tacere debemus, vt merito in nocturnis primò dicamus: Domine labia mea aperies, & os meum annuntiabit laudem tuam. Hoc est, petamus Deum in nocturnis aperire labia nostra, qua sua custodia in Completorijs clauserat.* Hæc Smaragdus.

Smaragd. in c. 42. Reg.

Post Completorium nec edendū nec bibendum. Ceterùm, non est dissimulandum quod Amalarius non semel monuit: Post Completorium nec edendum, nec bibendum, *In isto,* inquit, *consumitur esus, potus, & collatio, & omne commune opus, omnia membra derelinquuntur à suffugio humano: soli Deo, qui non dormit, neque dormitat, committuntur.* Idemque alibi: *Igitur non est congruum, post hanc commendationem bibere, aut comedere, aut tale aliquid agere quod non pertineat ad quietem membrorum, & abalienationem flatus quiete corporis.* Benè proinde Walloncapellius perstringit eos, qui post Completorium cenant: Irregulare, inquit, esse videtur post Completorium cenare, sicut à festo Crucis vsque ad Quadragesimam pluribus fit locis, nescio quâ indulgentiâ. Siquidem Completorium est ab Ecclesiâ ordinatum, vt vltimum sit opus diei, vnde & nomen accepit, tum vt per Dei laudes & gratiarum actiones, quæ in eo fiunt, quiescente carne, procul recedant somnia, & noctium phantasmata, hostisque noster comprimatur, & ne polluantur corpora: quæ tantum abest, vt per cenas post Completorium institutas contingant, vt contra, somnis, & phantasmatibus, nec non pollutionibus materia paretur, hostique salutis nostræ arma ministrentur.

Amal. l. de ord. Antiph. cap. 7.

Lib. 4. de Eccles. offic. c. 8.

Wallonc. in comment. MS.

Redditur ratio.

DISQVISI-

DISQVISITIO IX.

Quousque se extendat Silentium post Completorium?

I. *Silentium durat à Cõpletorio vsq; ad Primam.* TRIA hîc quæro. Primum, ad quod tempus; Secundum, ad quas personas; Tertium, ad quos casus Silentium hoc se extendat, siue quamdiu, à quibus, & quousque hoc Silentium seruandum.

Quoad tempus ex communi consuetudine, quam Bursfeldenses in Statutis suis expresserunt, durat hoc silentium *à Completorio conuentualiter decantato, vsque post finem Primæ regularis diei sequentis.* Eodem ferè modo habetur in Regulâ Carmelitarum, prout ab Innocentio IV. est mitigata, vbi ita scribitur: *Statuimus, vt dicto Completorio silentium teneatis, vsque ad Primam dictam sequentis diei.* Circa cuius intellectum notandum primò, indictum esse silentium à recitato Completorio, non autem ab horâ Completorij: ex quo sequitur, etsi hora Completorij elapsa, si tamen à Conuentu non fuerit dictum, silentium necdum obligare. Quod si autem ante horam consuetam dicatur, ex tunc obligabit. Ita Thomas à Iesu.

Bursfel. dist. c. 10.

Completorium debet esse recitatũ.

In exposit. reg. Carmel.

Publicè in Conuentu. Notandum Secundò, intelligi de Completorio publicè in Conuentu peracto: ne quis fortè priuatè legendum tardè & fraudulenter differens, putet se licitè & impunè loqui, etiam sine legitimâ caussâ, donec ipse Completorium suum legerit, & absoluerit. Ita Ioannes Craesbecb.

Craesb. in c. 42. reg. S. Bened. Glossa 3. ad Reg.

Quidam legunt duo Cõpletoria. Notandum Tertiò, non esse probandum illum vsum, quem Thomas à Iesu commemorat, quo videlicet duo vel tres fratres Completorium in choro persoluunt horâ competenti, & quia caussa aliqua subest, cur Silentium non teneatur, vt in magnis solemnitatibus fieri solet, differtur Completorium vsque ad decimam vel vndecimam noctis, atque tum ab omnibus in choro dicitur. Hoc autem eâ ratione fit, vt illi intentioni Ecclesiæ satisfaciant & horâ debitâ officium persoluatur; hi verò Completorium (quod ipsi *de Silentio* vocant) adimpleant, & dicto hoc, Silentium teneatur. Moris autem huius vestigium inuenio apud S. Lanfrancum, qui *itinerantibus* ista præscribit: *Antequam dormitum vadant, Completorium dicant. Quo dicto si grandis, quæ vitari non debeat necessitas loquendi eueniat, dicto versu, quàm breuius fieri possit loquantur; & si ante matutinas hoc accidat, Completorium iterum dicant, & postea Silentium teneant.* Hunc, inquam, morem sibi minimè probari optimè dixit Thomas à Iesu; vel enim, ait, hoc officium, quod à duobus vel tribus recitatur, est verè officium Completorij, & tunc eo dicto, Regula obligat, nam absolutè in eâ habetur, vt dicto Completorio Silentium teneatur: vel non est verè officium Completorij, & sic frustra recitabitur, ad satisfaciendum horis debitis, ab Ecclesia ad officia diuina deputatis. Tum etiam quia possent Prælati similiter duplicem Primam fingere, & vnam horâ debitâ persoluere; alteram horâ vndecimâ vel duodecimâ, & compellere Religiosos ad seruandum Silentium, vsque ad prædictam horam. Quare idem auctor iudicat conuenientiùs fieri, vt rationabili caussâ existente, Completorium differatur, quàm dispensare, vt dicto Completorio communitas confabulari possit.

Sat. Lanfr. Cap. 15.

VIRTVTES. Improbatur & refellitur illa consuetudo.

Dunstanus magis extẽdit silentiũ. In statut. Cap. 6 Ibid. cap. 1. Notandum Quartò, S. Dunstanum hoc Silentij tempus magis extendisse, ita enim habet: *Omni tempore à primo pulsu vespertinalis synaxis, Silentium teneatur in claustro, vsque quæ capitulum finiatur alterius diei.* Iuxta cuius Statuta, Primâ absolutâ, & Psalmis pœnitentialibus cum Litanijs; vacabant postea fratres lectionibus suis, deinde manibus laborabant, inde cantabant Tertiam, Missam matutinalem, ac tum demum ad capitulum conueniebant. Ex quo facilè apparet diutiùs durasse hoc Silentij tempus; quod etiam in primitiuâ Carmelitarum Regulâ à S. Alberto statutum legimus: *Statuimus*, inquit, *vt ab horâ vespertinâ, vsque in horam tertiam sequentis diei Silentium teneatis.* *Reg. S. Alberti.*

Occurritur obiectioni. Sed dicet quispiam, superiùs ex Smaragdo dictum esse; in Completorio ora claudi, eaque in nocturno officio, per *Domine labia mea aperies*, reserari, ergo non est protendendum Silentium vltra illud tempus. Respondetur, peti vt labia aperiantur ad laudandum Deum, prout ex responsione, quæ subsequitur, patet; *Et os meum annuntiabit laudem tuam.* Clausa verò manent labia silentij sigillo, ne hominibus loquantur. Voluit enim S. BENEDICTVS omnibus nocturnis horis, quas ad Primam vsque se extendunt, strictum hoc Silentium à Monachis custodiri.

II. *Omnes tenentur ad hoc plenariè.* Quoad SECVNDVM obstringit hoc Silentium omnes omninò tam subditos, quàm Superiores, cùm enim S. BENEDICTVS dicat: *OMNES ergo in vnum positi compleant, & exeuntes à Completorio, nulla sit licentia denuo CVIQVAM loqui aliquid:* neminem videtur excipere, neminem non comprehendere. Quoad Superiores tamen,

VIRTVTES.

men, notandum ijs ex rationabili caussâ permitti vt loquantur post Completorium; quia S. BENEDICTVS excipit casum, *si necessitas hospitum superuenerit, aut fortè Abbas alicui aliquid iusserit.* Vnde hoc est discrimen inter Prælatos & subditos, ait Thomas à Iesu, quod hi sine licentiâ, etiam necessariâ illo tempore loqui non possunt: illi verò generalem loquendi de necessarijs licentiam habeant.

Glossa 1. ad Reg. Carmel.

III. Quoad TERTIVM, in quibus casibus non à Prælatis modò, sed etiam à subditis solui possit Silentium, S. BENEDICTVS declarauit, nempe *si necessitas hospitum superuenerit.* Ex quo capite Hospitalarius, Coquus, & alij qui in eorum receptione necessariò occupantur, loqui possunt. Deinde si Abbas alicui aliquid iniungat, aut interroget, ad quod ille respondere teneatur. Sed Cardinalem Turrecrematam caussas in quibus licitè Silentium violatur explicantem deinceps audiamus: Considerandum, inquit, quod temporibus nocturnis tria sunt attendenda, in quibus fractio Silentij licita potest esse, videlicet damnum imminens, necessitas vrgens, interrogatio Superioris superueniens. Damnum imminens, sicut si videres incensum ignem, licitè potes clamare, & aquam petere, & alia conuenientia. Necessitas vrgens, tam spiritualis, quàm corporalis. Corporalis, vt si videres fratrem subitò laborantem infirmitate aliquâ periculosâ, loqui poteris, & ei subuenire. Quæ enim constituta sunt pro charitate, non debent contra charitatẽ militare. Spiritualis, si in tali casu frater infirmus vellet confiteri, tu poteris eum audire: & loqui ea quę sunt opportuna cum illo. Interrogatio Superioris, cùm de aliquo ab illo, vt ei respõdeas, interrogaris. Hoc tamen, vt dictum est, cum summâ grauitate faciendũ, tam ex parte Prelati interrogãtis, quàm subiecti respondentis. Hæc ille, Bernardum Casiuensem suo more exscribens.

Quibus casibus solui possit à quolibet.

In c. 42. reg.

Sunt potissimùm tres.

DISQVISITIO X.

Quanti apud Benedictinos Silentium post Completorium fiat?

QVo loco silentium hoc & olim apud nostros habitum, & meritò semper habendum sit, duplici ex capite metiemur. Primò, ex verbis S. BENEDICTI. Secundò, ex rigidâ & accuratâ obseruantiâ.

Et PRIMÒ quidẽ, cum S. P. alicubi monita & consilia suggerat, alicubi verò leges statuat & precepta; hîc sanè indicat seposterius hoc agere, absolutè enim loquitur: *Nulla sit licentia denuo cuiquã loqui aliquid.* Quæ verba præcipiendi vim habent, magisque confirmatur ex sequentibus. *Quòd si inuentus* A *fuerit quisquam præuaricari hanc taciturnitatis Regulam*, &c. *Vbi enim non est lex, nec præuaricatio*, ait S. Paulus. Cùm ergo Silentij violatorem, præuaricatorem nominet, sine dubio prioribus verbis legem statuit, quam tamen S. Thomas ad mortale obligare negat. Iam verò postquam expressisset casus quibus post Completorium loqui fas esset, vide quantam adhibeat cautionem. Vult enim, vt *ipsum cum summâ grauitate & moderatione honestissimè fiat*, tam scilicet à Prælato, quàm subdito, vt nimirum superuenientibus hospitibus, aut dum B aliquid demandandum est, id etiam paucissimis quàm fieri potest efficiant verbis, vt ex restrictiori agendi modo disciplina silentij aliquousque reluceat.

S. Benedicti absolutè præcipit silentium à Cõpletorio. Cap. 42.

Rom. 4.

Qualiter lex illa obliget. Quodlib. 1. art. 10.

SECVNDÒ, quantâ solicitudine ac diligentiâ idem silentium à nostris Monachis obseruatum fuerit, id partim ex varijs Statutis sanctorum historijs manifestum est. S. Wolfgangus ex Benedictino Monacho Ratisponensis Episcopus, tam tenax Monastici moris fuit, vt etiam pontificali insulâ sublimatus, à Completorio nihil prorsus, C nisi precando, loqueretur. Sed & Guilielmus Malmesberiensis commendat Lanzonem, quòd numquam postquam Monachicum accepisset habitum *à Completorio exiens vsque, ad sequentis diei Primam locutus fuisset.* Maius autem est, quod alibi retulimus de duobus Cluniacensibus, qui ne quidem imminentis mortis metu, capti, ligati, ac cæsi nocturnum silentium rumpere voluerunt, nisi manè sequẽtis diei peracto Psalmorum cursu silentio finem imposuissent. Quare D etiam Deus tam generosos sanctæ Regulæ obseruatores magno miraculo à barbarorũ manibus liberauit. Nec iniucundũ erit aliud exemplum ex S. Odonis discipulo subiungere, cui nimirum minùs visum fuit magnum satis Monasterij damnum pati, quàm silentij Regulam infringere. Narrat id vitæ auctor his verbis: Persistente. S. Odone orationis gratiâ intra ciuitatẽ, visum fuit omnibus, vt frater noster Dominus Godefridus super pastores equorum iret in campum. Factum est autem vt sequenti nocte, cùm grauati somno pastores obdormissent, E & ipse peruigil orationi insisteret, furadfuit, raptumque equum ascendit, & fugam arripuit: prædictus verò frater maluit equum perdere, quàm silentium perdere, quod videlicet si fecisset, fur equum dimitteret. Hoc tamen fecit, abijt, & tactum vnum è pastoribus suscitauit, eiq; quod contigerat, signo ostendit. Peractâ itaq; nocte, & facto manè viderunt furẽ eminus vno adfixum in loco super equũ sedere, quem apprehendentes vinctum eum Patri nostro miserunt: statimque ei quinque argenteos solidos dari præcepit, dicens,

Benedictini olim accuratissimè obseruarunt hoc silentiũ. Surius in vitâ.

Malmesberiens. l. 5. de Regib. Angliæ.

Vincent. Bell. l. 24. c. 60. ex vitâ S. Odon.

Etiam cum iacturâ rerum suarũ. In vit. S. Odon. l. 2.

Quas tamen Deus seruauit.

dicens, iniustum esse, eum absque digna mercede dimittere, eò quòd per totius noctis spatium, multum sustinuisset laborem.

Addi his poterat tertium caput, seu pœnæ Silentium violantibus decretæ, è quibus colligi datur quo in pretio Silentium post Completorium semper habitum; sed ijs suus infra seruatur locus.

DISQVISITIO XI.

Num signorum vsus probandus, ne voce Silentium violetur?

IAM ab aliquot sæculis in Religiosorum familijs ea inualuit consuetudo, vt temporibus ijs & locis, quibus Religiosus tacendi censura obseruari debet, cùm aliquid significandi adesset necessitas, ma- nuum quibusdam vterentur signis. Quæri autem potest, num hæc gestuum & digitorum loquela in Monachis probanda? Et quidem contra eam hæc adferri possunt.

Quæ obijciantur contra Signa.

I. *Quod sint apostatarum.* *Primò* enim, Salomon id tribuit apostatæ: *Homo apostata, vir inutilis, graditur ore peruerso, annuit oculis, terit pede, digito loquitur, prauo corde machinatur malum.* Pro illo autem, *terit pede*, Hebræis est, *loquitur pede*, LXX. σημαίνει δὲ ποδὶ, *significat*, vel *signum dat pede.* In nostrâ ergo lectione, ait Iansenius, *terit pede*, intelligendum est, quod terat terram pede, ad insinuandum aliquid, quemadmodum & digito loquitur.

Prouerb. 6. 12. *Iansen. in hunc loc.*

II. *Procorum & amantium.* *Secundò*, Procorum & amantium propria videtur hæc dactylologia. Vnde Ouidius:

Ouid. 2. Amor. Eleg. 5.

> *Nil opus est digitis, per quos arcana loquaris.*

Et alibi:

> *Non oculi tacuere tui, conscriptaque vino*
> *Mensa, nec in digitis littera nulla fuit.*

Et Helena Paridi:

> *Ah quoties digitis, quoties ego tecta notaui*
> *Signa supercilio pænè loquente dari?*

Ennius. Huc refertur quod ab Ennio in quandam impudicam dicitur, cuius nulla pars corporis à significandi munere vacabat, *alium tenet, alijs nutat, alibi manus est occupata, alijs peruellit pedem, alium inuocat, cum alijs cantat, attamen alijs dat digito litteras.* Et puellam Naso instruxit, quomodo animum expressura, & secum præsente viro tacitè locutura sit:

1. Amor. Eleg. 4.

> *Me specta, nutusque meos, vultumque loquacem:*
> *Excipe furtiuas, & refer ipsa notas.*
> *Verba superciljs sine voce loquentia dicam,*
> *Verba leges digitis, verba notata mero.*

Indecens proinde videtur, vt eas vsurpet Religiosus loquendi notas, quæ impro- A bis & meretricibus in vsu sunt.

VIRTVTES.

III. *Videntur improbari à S. Basilio.* *Tertiò*, S. Basilius Magnus Religiosorum Magister hæc signa videtur in Monachis improbasse, cùm ita ait: *Susurrationes verò & in aurem locutiones, & quæ per nutus fieri solent significationes, hæc à Fratrum conuentu longissimè submouentur. Nam quæ nutu fit significatio, ea indicio est malitiosum aliquem dolum in re latere. Ex quibus rebus odia, suspicionesque nascuntur.*

Basil. in ser. de institut. Monach.

IV. *Signis vtuntur histriones.* *Quartò*, Histrionicum videtur & Monastica grauitate indignum gesticulationi- B bus vti. Nam Seneca ait: *Mirari solemus scenæ peritos, quod in omnem significationem rerum & affectuum parata illorum est manus, & verborum velocitatem gestus assequitur.*

Senec. Epist. 121.

S. Martyr Cyprianus loquens de impudico, ait: *Cui ars sit verba manibus expedire.* De huiusmodi hominibus, Claudianus:

Cyprian. de Spectaculis.

> *Qui nutu manibusque loquax.* ———

Et Cassiodorus: *His sunt additæ Horcistarum loquacissima manus, linguosi digiti, Silentium clamosum, expositio tacita, quam Musa Polymnia reperisse narratur, ostendens, homi- C nes posse & sine oris afflatu suum velle declarare.* Et paucis interiectis agens de Pantomimo, ait: *Tunc illa sensuum manus, oculis canorum carmen exponit, & per signa composita, quasi quibusdam litteris edocet intuentis aspectum; in illa leguntur apices rerum: & non scribendo facit, quod scriptura declarauit.* Idemque alibi, agit de Musicâ mutâ, *quæ ore clauso, manibus loquitur, & quibusdam gesticulationibus facit intelligi, quod vix narrante linguâ, aut scripturæ textu, possit agnosci.* Eleganter vetus Poëta lib. 4. Epigram- D matum Collectionis Pithoëanæ de Pantomimo.

Cassiod. var. lib. 4. epist. 51. *Et Pantomimi.* *Idem lib. 1. epist. 20. χειρονομία.*

> *Nam cùm grata chorus diffundit cantica dulcis,*
> *Quæ resonat Cantor, motibus ipse probat.*
> *Pugnat, ludit, amat, bacchatur, vertitur, adstat,*
> *Illustrat verum, cuncta decore replet.*
> *Tot lingua, quot membra viro, mirabilis est ars,*
> *Quæ facit articulos voce silente loqui.*

Qui graphicè describuntur.

De hoc quoque Manilius:

Manil. 5. Astronom.

> E *Omnes fortuna vultus per membra reducet,*
> *Æquabitque choros gestu.*

Et Sidonius Apollinaris:

Sidon. carm. 23.

> *Coram te Caramalus, aut Pabaton*
> *Clausis faucibus, & loquente gestu,*
> *Nutu, crure, genu, manu, rotatu,*
> *Toto in schemate vel semel latebit.*

Erasmus eo nomine sugillat Benedictinos. Hæc cùm ita sint, Erasmus ex hoc capite Benedictinos sugillat, quod mimis hisce atque histrionibus similes videantur, recitans enim Lesbonacem Mitylenæum histriones ac gesticulatores appellare solere χειροσόφους, quod manibus saperent non lin-

Erasm. l. 8. Apophteg.

 gua

gua (erat enim saltationis genus, quo graues etiam historiæ citra vocem vel recitantis, vel tibicinis, solo corporis gestu sic repræsentabantur, vt spectatores propè plus intelligerent ex saltatione, quàm si quis recitasset) hisce deinde subdit: *Hæc ars conuenit Benedictinis.*

V. *Petrus Cluniac. videtur signa perstringere. Petr. Venerab. lib 4. epist 17.* *Quintò*, S. Petrus Cluniacensium Abbas eandem loquendi formam ita perstringit: *Intuitus sum vtriusque generis hominum* (Cluniacensium & Cistertiensium) *linguas tacentes, oculos, manus, pedesque loquentes: & quod voce, ne proderentur, indicare nolebant, gestuum suffragio clariùs inclamasse. Vocem mutam, membra loquacia, & peruerso naturæ ordine lapidibus clamosos, homines hominibus taciturnos. Recordatus sum sæpè talia videns, illius Salomonici verbi, quo de similis hominum genere fatetur: Annuit oculis, terit pede, digito loquitur, prauo corde machinatur malum, & in omni tempore iurgia concitat.* *Prou.6.12.* Sic ille. Vnde & Carthusiani hanc indicandi per signa conceptûs methodum vix recipiunt, ita enim in Statutis legitur: *Soli degentes signa cœnobiorum aut nulla aut pauca nouimus, sufficere putantes linguam solam, non etiam ceteros artus reatibus implicare loquendi. Et ideò si tanta necessitas vrget, vno vel duobus aut paucissimus verbis, quod res postulat, malumus indicari.* Sic illi. *Carthusiani vix ea recipiunt. Carthus. 2. part. Statut. antiq. c.17.*

Adstruitur vsus signorum ex S. Benedicto. Cap 38. Verùm his nequidquam obstantibus, dicendum signorum vsum à Sancto BENEDICTO in Regulâ assertum, sic enim statuit: *Summum fiat Silentium ad mensam, vt nullius mussitatio, vel vox, nisi solius legentis ibi audiatur. Quæ verò necessaria sunt comedentibus & bibentibus, sic sibi inuicem ministrent Fratres, vt nullus indigeat petere aliquid. Si quid tamen opus fuerit, sonitu cuiuscumque* SIGNI *potiùs petatur quàm voce.* Vbi nota *signis* petenda tantùm esse necessaria. Quod autem dicit sonitu cuiuscumque signi potiùs petendum, quàm voce, intelligendum iuxta Boërium, *cùm minister non attendit ad circumsedentes vt deberet, tunc enim posset modico & temperato sibilo vocari, vt cùm dicitur, sci, vel St. & postmodum significare defectus salis, panis, aquæ, &c.* Vel potest intelligi, *vt fiat temperatus sonitus cum manu vel cultello percutiendo mensam, vt aduertat Seruitor negligens ad signum faciendum rei necessariæ. Vel dic quod sonitus alicuius signi est, cùm percutitur moderatè gladio vel digito amphora vini, vt tunc huius sonitus signum, sit signum defectus vini, cùm percutitur amphora aquæ, sit signum defectus aquæ; cùm percutitur ad scisserium vel scutellam, sit signum defectus pulmentariorum, vel tollendi ipsa vasa, & sic de alijs.* Sic ille. Ex hoc igitur Regulæ loco Monasticorum signorum non in mensa tantùm, sed & alijs *Quid intelligat per sonitum cuiuscumq. Signi.*

A in locis atque temporibus cõsuetudo profluxerit, fuitque illa in Ordine nostro celebertima. Nam de Cluniacensibus hæc in vitâ S. Odonis leguntur: *Quoties necessitas ad exposcendum res instabat, toties diuersa* SIGNA *inuicem fiebant, ad perficienda, quæ vellent; quas puto, Grammatici digitorum, & oculorum notas vocare voluerunt. Adeò nempe inter eos excreuerat ordo iste, vt si sine officio linguæ essent, ad omnia necessaria significanda, sufficere possent* SIGNA *ipsa.* Hæc ibi. Habetur autem de notitiâ *signorum* huius- *Signa in Ordine nostro celeberrima. Ioan. Monach. lib. 1. vit. S. Odon. c.14.*

B modi caput integrum in MS. libro consuetudinum Cluniacensis Cœnobij. Leo quoque Marsicanus, Cassinensis Cœnobij Decanus, & postea Cardinalis Episcopus Ostiensis, qui circa annum 1106. floruit, de similibus Signis, quæ per *Regulatos Monachos* (vt titulus habet) manibus fiunt, pro locutione tractatum edidit. Prolixiùs verò eorumdem explicationem prosecutus est vetus manuscriptus codex Rituum & Cærimoniarum Monasterij nostri Affligeniensis, eademque explicantur *Qui de iis tractent.*

C in Cerimoniali Congregationis Vallisoletanæ, Vallisoleti Hispano sermone impresso. Et pro Cistertiensibus obseruantiæ Hispanicæ adiecta sunt ad librum vsus Cistertiensis Ordinis, Salmanticæ editum. Eadem quoque Præmonstratensibus olim in vsu fuisse, testatur Seruatius, & versibus descripta ex Scheffiariensi in Bauaria Cœnobio adsert. Ex quibus constat non nupetum esse hunc loquendi ritum, quem & apud alios antiquos Monachos legere est. Hinc S. Fructuosus Legislatorem no- *Ann. 1593. Seruat. to. 1. Catechis. Nouit. lect. 18. Reg 17.*

D strum imitatus, ait: *Si quid deest in mensâ, is qui præest, dato* SIGNO, *aut nutibus petat, & indicet ministranti, quid inferri, vel auferri à mensâ necesse sit.* Regula Magistri: *Cùm Silentium custoditur, si aliqua necessitas vtilitatis ad loquendum fratrem perurgeat, & frater fratri vult loqui,* permittit *vel manu, vel nutu capitis, vel nutu oculorum* loquatur. Et in Prato Spirituali legitur de Abbate Theodosio, quod iugiter silentium seruans, nemini loqueretur: *ceterùm si loqui voluisset,* SIGNO *potiùs quàm verbo vtebatur.* Et ante S. BENE- *Veteres Monachi ea vsurparunt. Fructuos. in reg. c. 5. Cap. 50. Prat. Spirit. cap. 67.*

E DICTVM viguisse hunc significãdi morem, constat ex Nicephoro, qui de Monachis agens, ait eos *signis quibusdam, manuum impulsione, vel nutibus rem necessariam, ab eis, quibus vt mensæ prouiderent, obuenisset, insinuando petere.* Et Cassianus: *Decanus si quid mensæ superinferri aut auferri necessarium esse perviderit, sonitu potiùs, quàm voce significat.* Atque illo antiquior Sanctus Pachomius in Regulâ ab Angelo traditâ: *Si aliquid necessarium fuerit ad mensam, nemo audebit loqui, sed ministrantibus* SIGNI *sonitum dabit.* Rursumque de Pistoribus agens: *Quando farinam* *Niceph lib. 9. cap. 14. Cassian. lib. 4. cap. 17. Pachomius. Pachom in Reg. nu 13.*

Idem num. 65. *do farinam conspergunt aquâ, & massam subigunt, nemo alteri loquatur. Et quando tabulis ad furnum deportant panes; simile silentium habebunt. Si quid necessarium fuerit, non loquantur, sed dent signum his qui possunt afferre, quæ necessaria sunt.* Hæc Pachomius.

Quin & sæculares & gentes variè. Sed non apud Monachos tantùm signis & nutibus locuti sunt, verumetiam sæcularibus hæc placuit consuetudo. Commendat enim Origenes Persas, Medos, & Chaldæos, quòd silentium ad mensam tenerent, nec nisi nutibus quidquam peterent: *In escis*, inquit, *ac potibus os non aperiunt ad loquendum: neque qui ministrant, neque quibus ministratur: sed nutibus omnibus ministrantibus præcipiunt: hanc consuetudinem pro mandato à prioribus accipientes, & velut legem hanc cum solicitudine obseruantes; & qui hanc violauerit, tamquam maxima transgrediens iura torquetur.* Idem de Persis scripserunt Xenophon & Ammianus, & in conuiuijs Homericis obseruat Athenæus. Isidorus quoque de digitorum notis agens, eos militibus tribuit. *Sunt*, inquit, *quædam & digitorum notæ, sunt & oculorum, quibus secum taciti proculque distantes colloquuntur: sic mos est militaris, vt quoties consentiat exercitus, quia voce non potest, manu promittat. Alij quia voce non possunt, gladiorum motu salutant.* Quare mirum non est, si recentioribus deinde Ordinibus non displicuerit hæc per nutus significatio. Recepta enim legitur Fratribus Eremitanis Sancti Augustini, Canonicis Sancti Saluatoris, & Clericis Regularibus Sancti Pauli. Quare improbandum non est, quod tot Ordinibus probatum, à viris sanctis præscriptum, & vsurpatum est.

Origin. lib. 3. in Iob. Xenoph. l. 4. Amm. l. 1. Atheo. lib. 1. Isid. lib. 1. Orig. c. 25. *Recentiores quoque Ordines.* Eremit. S. Aug. p. 2. constit. c. 9. Can. S. Saluat. const. cap. 13. §. 11. Cler. S. Pauli instit. Nou. c. 19.

Diluuntur in contrarium allata. Sed diluenda quæ in contrariam partem initio huius Disquisitionis allata sunt. Ad Scripturæ locum breuiter respondeo, sensum eius, Iansenio auctore, esse: Impium qui verbis amicitiam simulat, alijs corporis partibus contrarium significare suis complicibus in perniciem alicuius, quem decipere & perdere studet. Si autem quis innuere oculis, accipere velit pro fraudulenter nutu oculorum amicitiam simulare, quod verbum annuendi magis significat, etiam reliqua duo de pede & digito sunt eodem referenda, vt significetur impium, & ore per verba, & reliquis corporis partibus, oculis scilicet & pedibus, & manibus per signa quædam & gestus annuendo, scilicet & gesticulando, amicitiam simulare, ceterum corde aliud agere, machinari scilicet malum, vnde fit vt iurgia inter homines seminet, dum vbique mala suggerit, eiusque suggestionibus & obtrectationibus facilè per amicitiæ simulationem creditur. Hęc Iansenius.

Iansf. in ea. 6. Prouerb. *Explicatur Scriptura.* VIRTVTES.

Respondetur ad Secundum. Quod secundò proponebatur, amasiorum esse nutibus & signis inuicem innuere, nihil vrget. Non enim aliud inde conficitur, quàm abstinendum ab amatorijs signis, sicut & à verbis turpibus & obscœnis. Nec enim quia vocibus, epistolis, alijsque rebus indifferentibus amantes abutuntur, ab ijs statim abstinendum: ita enim propter abusum reijciendus esset cuiusq; rei vsus, sed satis est, si ipsum caueamus abusum. Ille autem non semper, neque vt plurimùm his signis subest.

Ad Tertium. Ad Sanctum Basilium non difficilis est responsio, agit enim de publicâ in conuentu locutione, præmiserat enim: *Quod si ex inferiorum numero aliquis sit, qui loqui velit, is tam diu exspectato, quoad à Superiore ad loquendum fuerit inuitatus.* Ac tum subijcit cetera verba, dicens: Suspiciones oriri ex clanculari locutione & nutibus, quod sine dubio, cùm omnes ad colloquium conueniunt, cauendum. De hoc autem casu eum loqui constat etiam ex immediatè sequentibus, ait enim: *Quoties verò de re inter se colloquium haberi conueniet, vocis modum ipsis necessitas ipsa definiet.*

Ad Quartum, & Erasmi stomacha. Quòd autem Monacho-mastyx & irrisor Erasmus ait, Benedictinos histrioniam exercere, & instar Mimi illius χειρόσοφος appellandos, mera subsannatio est: non enim ridiculam gesticulationem exercent Monachi, dum signis loquuntur, sed quod necessarium fuerit, absque voce breuiter insinuant, quod nescio cur meritò reprehendi queat, cùm ita Silentij censura inuiolata teneatur. Suffecerit hic attexere exemplum quod in vitâ S. Odonis legitur: Quidam enim Monachus cum Silentium violaret, & alter ei de more *signum* faceret, vt taceret, quod esset incompetens horâ, indignatus ille ob negatum responsum, vehementer in eum inuectus est, atque inter cetera dixit: *Non serpentem me fecit Deus, vt tuo more debeam sibilare, nec bouem, vt debeam mugire: sed hominem me fecit, & vt loquar, linguam mihi tribuit.* Hæc & his similia cùm incessanter oblatraret, concito gressu recessit ab eo Frater. Sequenti verò die cùm hæc omnia ad Capitulum fuissent delata & recitata, miser ille non solùm veniam non petijt, verùm etiam benè se fecisse respondit, addens insuper non debere vel decere talem personam meliorem se increpare. Tunc Pater noster Odo super eius superbiam indignatus, ait commotus. *Hodie dies dominicus est, ideò nullus contristari*

Lib. 2. vit. S. Odon. c. 11. *Irrisor Silentium mirâ morte extinguitur.*

VIRTVTES. *si vi debet, & ideò ista discussio suspendatur in crastinum.* Factum est, & post pusillum, omnes à Capitulo surrexerunt: ille autem subitò factus est mutus, atque post triduum sine sermonum absolutione est defunctus. Hæc ibi.

Reiicitur ad Quintum. Petrus verò Cluniacensis non vsum, sed abusum damnat, quo Cluniacenses & Cistertienses inter se dissidentes, etsi voce tacerent, signis tamen fouerent simultates, & auersiones, quod ex contextu facilè patet. Nec censendus est voluisse damnare antiquissimum in suo Ordine B morem, quem non ignorabat à Sanctis vsitatum, & terribili hoc, quod recitauimus exemplo, veluti diuinitus stabilitum. Idem quoque dicendum de Carthusianis, qui signa non omninò reijciunt, sed nulla aut pauca dicunt se nouisse, & parcitatem in hoc genere requirunt, nam & nutibus aliquando vtuntur. Eodem enim capite dicitur: *Si quis importunus ad cellam venerit, vel nutibus, vel si non intelligit, verbis ad Coquinarium eum mittimus; ampliùs cum illo nisi iussi non loquimur, nec si sit Germanus.* Atque hæc desumpta sunt ex Statutis Guigonis. C 2. Part. antiq. stat. c. 30.

Loquendi per digitos formulæ. Prima. Interrogabit curiosior fortasse Lector, quis à Monachis per digitos loquendi vsitatus sit modus? Respondetur varios esse posse, nam Venerabilis Beda integrum conscripsit librum de computu & loquelâ per gestum digitorum, siue vt alij vocant, de *Indigitatione*, vbi numerales notas, omnesque Alphabeti characteres digitorum variâ inflexione exprimere docet. Quod ex eodem Ioannes Baptista à Portâ descri- D psit, idemque alterum suggerit modum, nimirùm eas corporis partes ostendendo, vel digitis contingendo, ad quas scribendum primum litteræ exiguntur, quas rei exprimendæ necessarias esse cognoscimus, donec totum id quod voluerimus expressum sit. Exempli caussâ: Si contingamus *Aures, Barbam, Caput, Dentes, Epar, Frontem, Guttur, Humeros, Ilia, Linguam, Manum, Nasum, Oculos, Palatum, Quinque digitos, Renes, Supercilia, Tempora, & Ventrem.* Tertius, & paulò fortasse commo- E dior esse potest modus, qui nobis inter scribendum occurrit, si singulæ litteræ digitorum vnguibus & articulis affixæ concipiantur, atque ad eorum contactum ipsos characteres significari concipiamus. Sic enim non adeò vaga erit gestuum expressio, quæ vnâ manu fieri poterit: eodem ferè modo quo carminum dimensiones in digitis pueri recensent, aut quo musicarum notularum variationes in articulis manus doceri solent. Omnes autem hæ formulæ id habent incommodi,

B: da To. 1. Ioan Bapt. lib. 1. cap. 11. de occult. litt. notis. Secunda. Tertia commodior. Non carent incommodo.

A quod singulis signis siue notis vnica tantùm exprimatur littera, adeoque pluribus omninò opus sit ad integram orationem repræsentandam: quod fastidiosum procul dubio est, & satius meo iudicio foret, breuiter & submissâ voce rem indicare, quàm longis & sæpè dubijs gestuum ambagibus auditorem detinere, aut illius responsum æquali morâ præstolari. Quare non legi apud vllos Religiosos aliquem horum modorum receptum.

Formulæ faciliores & vsitatiores. Vniuersæ proinde, quas descriptas legi, significandi formulæ tales sunt, vt integrum nomen, verbum, & interdum etiam breuem sententiam oculis objiciant. Vnde perfacilis & breuis est hæc significandi methodus, eamque amicam suam Ouidius docebat, cùm ita cecinit:

Cùm tibi succurret veneris lasciuia nostræ,
Purpureas tenero pollice tange genas.
Si quid erit, de me tacitâ quod mente loquaris,
Pendeat extremâ mollis ab aure manus.
Cùm tibi quæ faciam, mea lux, dicamve placebunt,
Versetur digitis annulus vsque tuis.
Tange manu mensam, tangunt quo more precantes,
Optabis meritò, cùm mala multa viro.

Sic ille. Ex quibus antiquitas signorum vtcumque etiam colligitur.

An licitum signis agere cum excommunicato. Tandem circa hæc Signa dubium mouet Petrus Boerius. Num cum excommunicato liceat signis loqui, id enim non illicitum apparet, nam S. BENEDICTVS signa permittit in Refectorio, vbi tamen summum Silentium vult seruari, *ita vt nullius mussitatio, vel vox, nisi solius legentis, ibi audiatur.* Nefas tamen id esse afferit Boerius, probaturque ex ipsâ Regulâ, nam S. BENEDICTVS vetat, *ne quis Fratri excommunicato quolibet modo præsumat se iungere, aut loqui cum eo vel mandatum ei dirigere.* Per Signa autem aliquo modo iungimur, & loquimur, vnde & in ægrotante pœnitentiæ signa cùm aliud non potest, *pro confessione admittuntur, & in matrimoniali contractu nutus sponsæ pro verbis admittuntur.* Et in iure statuitur, *vt si quis Frater aut palam, aut absconsè cum excommunicato fuerit locutus, aut iunctus communione, statim cum eo excommunicationis contrahat pœnam.* Absconsè autem videtur loqui, qui per Signa mentem suam manifestat.

Boer. in cap. Reg. 26. Cap. 38. Responsio negatiua probatur. Cap. 26. C. XI. Q. III. cap. 18.

DISQVI-

DISQVISITIO XII.

Quot modis Silentium violetur?

SILENTII censuram, vt licuit, recensuimus; nunc in violatores, violandique modos inquirimus, vt quibus afficiendi pœnis, deinceps adijciamus. Vt autem Silentium est cessatio à loquelâ, quod Papias dixit *nihil esse, nam vbi vox non est, Silentium dicitur: sicut tenebræ nihil sunt, sed vbi lux non est*: ita violatio Silentij vocis est emissio, siue loquela.

Silentium varijs modis violatur.

I. PRIMÒ igitur, qui sermonem cum altero conferit, qui clamat, vociferatur, sibilat, apud se cantillat, aut altiùs legit, Silentium censetur interrumpere. De colloquio & clamore, res omninò certissima, & de hoc videndus infrà XI. Humilitatis gradus. Sibilus verò, quia mentem audientis cogitationemque auocat, sibique reddit attentum; meritò Silentij tempore damnatur, quando & audientium quieti non minùs quàm loquentis Silētium consulit. Cantillare verò, siue in cellâ, siue per hortum, & in alijs ambulacris fas non est, quamuis pium quidpiam vel Ecclesiasticus hymnus caneretur. Quo nomine legimus Ioannem Damascenum, nouitium à Magistro reprehensum, quod compositum à se *carmen intra cellam cantillasset*. Cùm autem Ioannes feni caussam exposuisset, *humique prostratus veniam postularet: Senex eum statim è cellâ eiecit*, nec aliorum pro discipulo deprecationibus motus veniam indulsit, nisi priùs Lauræ ambitu peragrato, *suaptè manu monasticarum cellarum sordes atque excrementa purgasset*. Tanti stetit vel leuissima Silentij violatio. Altior autem lectio ab ipso S. P. BENEDICTO interdicta tēpore meridianæ dormitionis. *Post Sextam*, inquit, *surgentes à mensâ, pausent in lectis suis cum omni Silentio: aut fortè qui voluerit legere, sic sibi legat, vt alium nō inquietet*. Quod quidem ad alia Silētij tempora & loca extendendum, liquet. Nam ideò *expleto opere Dei*, iubet, *omnes cum summo Silentio exeant: vt frater, qui fortè sibi peculiariter vult orare, non impediatur alterius improbitate*. Et: *Qui vult sibi secretius orare, oret non in clamosâ voce*. Quod autem hìc dicit *summum Silentium*, idipsum & in mensâ, & post Completorium vult seruari, quomodo autem à simplici differat Silentio, dictum * alibi. Atque hæc de propriâ Silentij præuaricatione.

Voce, sibilo, clamore. — *Huc spectat cantillatio.* — *Seuerè punitus Damascenus.* Ioan. Ierosol. in vitâ Damasc. c. 15. — Ibid. c. 20. — *Legere altius vetitum.* Cap. 48. — Cap. 52. — * Lib. 2. Catech. part. 1. disq. 8. § 5.

II. SECVNDÒ, minùs propriè violatur quocumque sonitu, quem expressè Camaldulenses nostri proscripsere: *Quoniam*, inquiunt, *Silentium non solùm loquendo frangitur; sed etiam, & magis, aliquo sonitu, rumore, vel strepitu, ideò inuiolabili obseruatione caueatur; ne vmquam horis Silentio deputatis, aliquid in cellâ, vel extra cellam Monachi, vel Conuersi in officinis quidquam operentur, quod sonitum aliquem, aut strepitum possit caussare*. Impropriam dixi hanc Silentij violationem: nam vt verè Seneca: *Magis mihi vox auocare videtur, quàm crepitus. Illa enim animum abducit, hic tantum implet aures & verberat*. Apud Stabulenses nostros strepitum nocturno tempore, veluti contra Silentij censuram editum, grauiter legimus in S. Lamberto ex Episcopo Monacho, punitum. Quiescentibus enim fratribus in communi dormitorio, surgenti Lamberto clàm ad orationem, lapsus est calceus alter è manibus; qui feriens pauimentum, turbauit quietem Fratrum, & Abbatem excitauit. Hic nihil sciscitatus; *Quisquis*, inquit, *ille fuerit, cuius culpâ fraternitas turbata est, pro consuetudine nostrâ se conferat ad crucem*. (Erat autem crux pœnitentiæ locus expositus, similis carceri Climaci.) Lambertus promptè properauit ad crucem, tantùm cilicio indutus, in nocte gelidissimâ, & multâ glacie ac niue asperrimâ. Nec inde discessit, donec reuocatus est ab Abbate; qui mane facto circumspiciens ante caminum circumstantes Fratres, animaduertit Episcopum non adesse. Venit splendenti facie, propinquat ad ignem, Abbati petit veniam; respondet ille: *Nihil in me peccasti, quod ego vobis condonare debeam*. Seuera Monasterij disciplina: magna Lamberti virtus nobis imitanda.

Sonitus quicumque Silentium rumpit. — VIRTVTES Camald. lib. 1. const. c. 41. — *Licet impropriè.* Senec. epist. 56. — *Strepitus à S. Lamberto editus rigidè castigatur.* — Stephan. in vitâ apud Sur. 17. Septemb.

Strepitum quoque excitare censendi, nimiùm in incessu præcipites, præsertim per dormitorium. Quidam enim gressibus adeò grandibus gradiuntur, vt non leuem excitent tumultum, vicinaque omnia videantur tremere, quæ insolentia quietos aliorum animos ad admirationem, vel aliquam subinde indignationem excitat. Huc referre licet frequentiores tusses, exscreationes nimias, sternutationes affectatas, oscitationes, singultus, & similia. Cassianus enim summum Ægyptiorum Monachorum psalmodiæ tempore commendans Silentium, inter cetera ait: *Non sputum emittitur, non exscreatio obstrepit, non tussis intersonat, non oscitatio somnolenta dissutis malis & hiantibus trahitur, nulli gemitus, nulla suspiria, etiam adstantes impeditura promuntur, nulla vox præter Sacerdotis precem concludentis auditur*. Illud quoque non tacuerim, in Monasterijs cauendum ne feles, canes, aut alia animantia ad ringendum irritentur, aut latrandum.

Ad hunc referuntur incessus præcipes. — *Tusses, oscitationes, &c.* — Cassi. lib. 2. cap. 10.

[VIRTVTES. III. *Nimius Signorum vsus contra Silentium.*]

TERTIÒ, contra Sileutij rigorem facit, qui locutionum signa temerè multiplicat. Reprehendunt enim Spiritualis vitæ Magistri Signorum nimium & multiplicem vsum, tamquam hac mutâ locutione etiam Silentij integritas temeretur. Quare & in hoc abstinendum suis B. Bernardus, quadragesimali præsertim tempore, indixit: *Quod si gula sola*, inquit, *peccauit, sola quoque ieiunet. Si verò peccauerunt & membra cetera, cur non ieiunent & ipsa? Ieiunet ergo oculus, qui deprædatus est animam; ieiunet auris, ieiunet lingua, ieiunet manus, ieiunet etiam anima ipsa.* Singulisque suum assignans ieiunium, de manibus ait: *Ieiunet manus ab otiosis* SIGNIS, *& ab operibus omnibus, quæ non sunt imperata.* Alibi quoque perstringens Monachum ineptâ lætitiâ exultantem, ait apparere *in* SIGNIS *eius scurrilitatem, in fronte hilaritatem.* Vniuersè verò monet manuscriptus liber consuetudinum Monasterij nostri Affligeniensis, signa in aperto facienda, & non nisi de *necessarijs, vtilibus, & honestis.* In Coustitutionibus Capituli generalis celebrati à Monachis S. BENEDICTI prouinciæ Cantuariensis in Monasterio S. Andreæ Northamtom, anno Domini 1225. ita statuitur: SIGNA *non necessaria in choro, in refectorio, & alijs locis indebitis non fiant.* Quod menti S. BENEDICTI arbitror consentaneum, qui Signorum non meminit, nisi tempore refectionis, quod aliàs eorumdem tanta necessitas non sit. Iulius quoque Nigronus eadem in triclinio probat, quia hac ratione perfectissimum Silentium in cœnaculo retinetur: tum etiam quia multa, inquit, nutu commodè & decorè significantur, si præsertim tacitus quidam consensus communitatis accedat. Quis non intelligat cultellum socio deesse, si cultellum tuum ostentes? Quis non aquam infundendam, si digitum in aquæ vas intendas? In quâdam Italiæ prouinciâ, cùm ansa vasis aquarij conuertitur ad ministros, aquam illi deesse intelligunt. Sic ille. Verùm nec signis, nec vocibus magnopere opus erit, si seruetur id, quod Sanctus BENEDICTVS his verbis præscripsit: *Quæ verò necessaria sunt comedentibus, & bibentibus, sic sibi inuicem ministrent Fratres, vt nullus indigeat petere aliquid.* Parcum autem tum hîc, tum alibi decet esse Signorum vsum; si enim quælibet indicare voluerimus signis, non secus ac vocibus, iam non minùs manus loquacitatis reatu implicabitur, quàm solet lingua. Hinc Cistertienses præscribunt, ne Fratres in labore multiplicent Signa, aut præsumant loqui, quod & alibi cauetur. Quare & in Statutis Hispanicæ Congre- A gationis eiusdem Ordinis, Salmanticæ impressis, non admodum multa habentur Signa, sed tantùm ea quæ ad templum, Refectorium, & Officiales Monasterij spectant. Huc etiam referri potest, quod in quibusdam Monasterijs in palimpsesto, aut deletitiâ aliquâ tabellâ scribant, quæ necessariò petenda, eodemque modo responsum accipiant. De Carmelitis Discalceatis scribit Ioannes à Iesu Maria, quod interrogationes & responsa necessaria, arctissimi Silentij tempore, scedulis in mo- B rem inductis expediant.

[Bernard. serm. 3. de Quadrages.]
[Bernard. de grad. hum. grad. 3.]
[*Signa in necessarijs & vtilibus tantùm adhibenda.*]
[Nigron. ad regul. 33. com. Soc. Iesu nu. 4. *Possunt per nutus suppleri.*]
[*Imò vix ijs opus, qui Regulam seruant.* Cap. 38.]
[Vsus Cistert. c. 75. *Et quidam ea restrinxerunt.*]
[*Alia praxes.*]
[Ioan. à Iesu Mar. instit. Nouit. p. 2. cap. 16. num. 14.]

[IV. *Litteris violatur Silentium.*]

QVARTÒ, scriptione litterarum, quâ absentibus loquimur, censebat Bernardus Silentium quodammodo violari, vt * aliàs retulimus.

[* Lib. 4. tr. 7. disq. 3.]

DISQVISITIO XIII.

Quæ violati pœna Silentij?

[*Legibus Silentij prudenter pœna adiuncta.*]
[Gerson. to. 2. in resp. ad 4 qu 9. concl. 3.]

C CVLPAM pœna sequitur, & hæc illius quædam reparatio est: & ideò in Silentij violatores à spiritualibus Magistris eadem inuenitur decreta. Inde est quod Parisiensis Cancellarius scripsit: *Religionum Fundatores considerantes multiplex in linguæ vitio pendere animæ periculum, sanxerunt prouidissimè pro summo remedio, iuge pro loco & tempore suis sequacibus Silentium, certas pœnas in robur suarum sanctionum contra transgressores adijcientes. Et clarum est experientiâ dicente, quod vbi hæc censura Silentij seruatur arctiùs, ibi Religio viget lau-* D *dabiliùs, & perfectiùs.* Hæc ille. Et quidem Sanctissimus noster Legislator agens de Silentio post Completorium, ait: *Quod si inuentus fuerit quisquam præuaricari hanc Taciturnitatis regulam, grauiori vindictæ subiaceat.* Sed qualis hæc pœna? Turrecremata ait: intelligendam esse arbitrariam secundùm modum loquendi, aut personam loquentis, aut materiam sermonis. Petrus Walnem in MS. commentario, ait glossam quandam τὸ *grauiori vindictæ subiaceat*, exponere graui pœnâ, non grauiori, E & legendum *graui vindictæ subijciatur*, non grauiori, intelligamusque, vt sit medium quoddam à leui & grauiori culpâ atque pœnâ. Monit hunc Glossatorem ita interpretari, quòd Sanctus BENEDICTVS cap. 25. de grauioribus culpis agens, decernat in eum, qui grauioris culpæ noxâ tenetur, excommunicationem maiorem, dicatque terribili illâ Apostoli sententiâ: *traditum huiusmodi hominem satanæ in interitum carnis, vt spiritus saluus sit in die Domini*, quæ sententia grauior proculdubio est quàm vt pro violatione Silentij infligatur.

[Cap. 42. *Quid grauior vindicta in Regulâ S. B.*]
[Turrecr. in c. 42. Reg.]

Verùm

Differunt grauior culpa, & vindicta.

Verùm non puto idem esse grauiorem culpam, & grauiorem vindictam, nam Legislator noster, maiori etiam vindictæ subiacere vult eos, qui dum falluntur in Orarorio, nec tamen cum satisfactione ibi coram omnibus se humiliant, & pro illâ culpâ vult infantes vapulare. Ex quo colligas maiorem aut grauiorem vindictam non significare excommunicationem maiorem, sed vel minorem pro iis qui intelligunt, aut verbera pro pueris, nam S. Pater ordinem corripiendi describens, excommunicarionem præmittit acriori illi correctioni, quæ est vt verberum vindicta in reum procedar. Er cap. 44. scribir, qno modo satisfaciant, qui pro leuioribus culpis excommunicantur, nihil proinde opus est rextum hîc corrigere, & pro *grauiori vindictæ subiaceat*, substituere *graui*, cùm etiam excommunicatio à mensâ rantùm, aut disciplina corporalis grauior vindicta respectu leuioris dici possit. Sed ad pœnas nostras redeamus.

Carth. lib. de profect. spirit art. Patres Silentij violatores virgis & ieiunio puniunt. Cist. dist. 7. cap. 5. Cistertienses.

Dionysius Carrhusianus ait: *Patres fractionem Silentij statuerunt percussione virgarum vlcisci.* Quinam verò hi Patres? Crediderim intelligi Cistertiẽses, quornm hoc decretum: *De Silentio rupto si recognouerit, vel culpabilis inuentus fuerit, in pane & aquâ sit vno die, & in capitulo verberetur. Qui verò passim, & ex consuetudine fregerint, si sæpius correpti se non emendauerint; omni sextâ feriâ sint in pane & aquâ vsque ad congruam emendationem, & ad nutum proprij Abbatis vltimi omnium habeantur.* In Constiturionibus Monialium reformatarum eiusdem Ordinis in Hispaniâ à Clemente VIII. approbaris ita decernitur: *Pænitentia iniungenda illi, quæ Silentium soluerit, est disciplina, & aqua & panis humi, in quo Abbatissa rarò dispenset.*

Cap. 21.

Carthusienses. 2. part Stat. antiq. c. 17.

Quid verò ipsi Carthusiani? *Qui Silentium fregerit*, inquiunt, *culpam suam clamet, & disciplinam accipiat in capitulo proximo subsequenti: & si assuetus fuerit in frangendo, pænâ puniatur maiori, id est, quod vino careat, vel ad terram comedat in refectorio*, vt alibi exponitur. Monachi autem, imò & ipse Prior & Procuraror in mensâ Silentium frangentes, seprem psalmos cum Litaniis dicere tenenrur. Cælestini nostri: *Silentium seruetur in choro, claustro, dormitorio, refectorio, statutis quoq; horis: quòd si quis contrarium præsumpserit, recipiat disciplinam pro qualibet vice in capitulo.* Bursfeldenses inter ca, pro quorum neglectu quis sponte veniam petit, & nequaquam corporalis vindictæ, id est, plagarum iudicium euadat, recensent quoque, *si quis post Completorium loquatur sine grandi necessitate, & casibus à Regulâ permissis.* Quid verò alij Ordines? Præmonstratenses statuunt, vt qui in quatuot locis Silentio deputatis illud violauerit, & veniam sponte petierit, *vnum diem in pane & aquâ sine dispensatione ieiunet.* Ab alio verò proclamatus, vnam correctionem insuper accipiat. Prædicatores: *Si quis in mensâ Silentium fregerit ex proposito, vel licentiam loquendi dederit, in vno prandio aquam bibat, & in capitulo coram omnibus vnam disciplinam recipiat, exceptis infirmis decumbentibus, & in hoc non dispensetur, nisi per Magistrum Ordinis, & Priorem prouincialem, & hoc rarò & ex rationabili causâ.* Et infrà: *Fratres in capitulo de Silentio se accusent, sicut de aliis culpis, & Priorum arbitrio puniantur. Si quis tamen inter duo capitula septies Silentium fregerit, in vno prandio sedeat in terrâ.* Constituriones verò Fratrũ Ordinis B. V. Mariæ de monte Carmelo ordinatæ per Venerabilem Patrem Ioannem Soreth, eiusdem Ordinis Generalem, statuunr, vr violans Silentium post Completorium, ad terram panem & aquam comedat per tres dies: qui aurem in locis Silentio deputatis, *grauis pænæ* culpam sustineat, id est, vr explicatur part. 4. c. 49. duas disciplinas in capitulo accipiat, & per duos dies in pane & aquâ ieiunet: si veniam petierit, & non accusatus fuerir: accusato autem vna dies & disciplina superaddatur. Recentiores verò eiusdẽ Ordinis Constitutiones pro fratribus antiquę obseruantiæ à S. D. N. Vrbano VIII. confirmatæ, pœnâ mediâ puniunt violantes Silentium in locis interdictis; graui aurem, qui sæpiùs & diuriùs in dormirorio extra vel inrra cubicula loqui deprehensus fuerit. Vtraqne poena describitur part. 4. c. 12. Additiones, siue Cõstitutiones Petri Prioris de Alnastro ad Regulam Saluatoris Birgittinis præscriptæ, leuis culpæ pœnam, id est, psalmum cnm disciplinâ Silenrium violantibns infligunt; si verò in dormirorio, prærer disciplinam in capirulo, vnius dici ieiunium in pane & aqnâ. Hæc Ordinum de hoc puncto decreta.

2. part. Stat. nou. cap. 4.

Ibid cap. 8. Cælestini. Stat. vet. Cælest. lib. 3. c. 6. p. 9.

Bursfeldenses.

Bursfel. in Cærim. p. 1. cap. 4.

Præmonstratenses.

VIRTVTES. Statut. Præmonst. dist. 3. c. 2.

Prædicatores. Constit. Prædicat. dist. 2. c. 1 et

Carmelitæ à Ioanne Soreth reformati. Const. Carmel. part. 2. cap. 3.

Item antiquæ Obseruantiæ. Constit. part. 1. c. 9.

Birgittini.

Veteres Monachi ob hanc culpã excommunicati. Num. 12.

Priscis quoque Monachis eandem culpam committentibus pœnam instirutam, colligere licet ex incerto auctore pœnarum apud S. Basilium, qui sic habet: *Si quis inueniatur noctu priuatim cum aliquo agere, aut locum vbi dormit mutare, præter voluntatem ad hoc designatorum, excommunicetur.* Er paulò pòst: *Si quis vesperi post Pater noster, inueniatur colloquens, excommunicetur.* quod de regulari excommunicatione, non ecclesiasticâ Nigronus intelligit. Sed an hoc etiam Benedictinos tangir? Ioannes Monachus, auctor vitæ S. Odonis, id asserit, cuins hæc sunt verba: *Inter cetera namq; sua præcepta* B. BENEDICTVS *illud sub excommunicatione legauit, quod de Silentio dixit, & sub nullius Prioris arbitrio reliquit.*

Num. 35.

An etiam Benedictinis? Lib. 2. sub finem vit. S. Odon. Asserit grauis auctor,

VIRTVTES.

Sed ex Regulâ non patet.

Sed vbi, quæso, hanc censuram Silentij violatoribus S.BENEDICTVS intulit? certè id in Regulâ non apparet, & tamen diligēter se Regulam legisse hic auctor ostendit, dum toties eius verba citat; vnde ergo hoc de excommunicationis sententiâ hausit? Ex vitâ credo S.BENEDICTI, in quâ scribitur quod Sanctimonialibus feminis, quę necdum linguam suam sub habitus sui freno restrinxerant, sed obsequentem sibi virum verborum cōtumeliis prouocabant, S. BENEDICTVS excommunicationis sententiam interminatus sit, dicens: *Corrigite linguam vestram, quia si non emendaueritis, excommunico vos.* quæ etiam mortuæ visæ sunt de sepulchris egredi, atque ab ecclesiâ exire, atque ad hoc exemplum prædictus auctor nos remittit. Sed animaduertendū hîc est, non ob solam Silentij violationem has virgines excommunicatas, sed ob contumelias bono viro illatas.

Vnde id hauserit.

Greg. lib. 2. Dial. c. 23.

Ioannis Damasceni & S. Lamberti graues pœnas ob exiguam Silentij violationem iam vidimus. Quid Cassinenses obsidionis tempore Silentij post Completorium interruptores, sibi mulctæ loco irrogauerint, retulimus alibi. In hoc autem pœnarum censu recenseri non immeritò possit *Silentij* ad aliquod tempus *impositio*, siue, vt S. Columbanus loquitur *superpositio*, de quâ pœnâ suo agendum loco. Ita in Cōstitutionibus Tercianarum Virginum decernitur pro leui culpâ, inter cetera etiam imponi posse Silentium, specialiter pro violato Silentio Ordinis. Accommodata enim hæc pœna est, vt per quæ quis peccauerit, per hæc puniatur. Sic ingeniosus poëta fingit Iouem linguam, quâ malè vsa erat, Laræ Nymphæ abstulisse.

Lib. 2. Tr. 8. Disq. 10.

Silentij violatio Silentio punita.

Columb. in Pœnitentiali.

Const. Tercs. cap. 16. num. 12.

Iupiter intumuit, quaq; est non vsa modestè,
Eripit huic linguam. ———

Ouid. lib. 2. Fast.

Iam quod pisces natura muti in prouerbium abiere, vt *pisce taciturnior* dicatur, qui plus iusto silet, hinc Claudianus Radamanthum scribit loquacissimos viros, & arcanorum proditores, in pisces apud inferos indui iubere his versibus:

Loquaces mutati in pisces.

Qui iusto plus esse loquax, arcanaq; sueuit
Prodere, piscosas fertur victurus in vndas,
Vt nimiam pensent æterna SILENTIA *vocem.*

Sed hæc poëtica figmenta congruam tantùm loquacitatis indicant medicinam & pœnam.

Verùm vt ad sacra nos conuertamus, an non arctissimi quædam impositio Silentij censenda, quâ præcursoris Christi pater Zacharias mulctatus fuit? Is enim accepto de futurâ prole cælesti nuntio, cùm dubitans dixisset: *Vnde hoc sciam? Ego enim sum senex, & vxor mea processit in diebus suis. Respondens Angelus dixit ei: Ecce enim eris* TACENS, *& non poteris loqui, vsque in diem quo hæc fiant.* Meritò, inquit Theophylactus, hoc passus est, *quia contradixerat, vt* SILEAT. Et Titus: *Quia vocem edidisti planè incredulam, propterea voce tantisper orbaberis.* Euthymius verò ait Zachariam *Silentij flagello edoctum, vt Angelicis verbis crederet.*

Zacharias cur mutus factus.

Luc. 1. 18.

Crediderim & ego hoc Silentij freno effrenem linguam sensim posse domari. Vt enim ex frequentatis actibus nascitur habitus, & fabricando, quod aiunt, fabri fiunt; non secus silendo addiscitur Silentium. Quâ mente Gregorius Theologus per quadragesimæ ieiunium se obseruasse scribit, ita canens:

Lingua Silentio benè domatur.

Totam intro mentem referens cogensq; piorum
Post autem vt sequerer dogmata sancta virûm.
Portam oris apposui, si caussam quæris, vt omni
Parte silens discam voce tenere modum.

Nazianz. Carm. var. 54.

TRACTATVS IV.

DE SCALA HVMILITATIS.

Perfectio turri comparata.

EVANGELICÆ *perfectionis celsitudo, ad quam Religiosi suo statu adspirant & tendunt, ab ipso Euangelij auctore turri comparata legitur: cuius quidem fundamentum, fides; muri, spes; fastigium, charitas. Vt autem à fundamento ad supremum vsque ascendatur fastigium Scalâ opus & gradibus. Inde est quod Regius Vates virum, cuius est auxilium à Domino, asserat ascensiones in corde suo disponere in valle lacrymarum: vt ascendat de virtute in virtutem, videatque Deum Deorum in Sion.* S. P. BENEDICTVS *cupiens*

Psal. 83.

piens suos ad culmen perfectionis & patriam cælestem adducere, velut sapiens architectus, Scalam illam Humilitatis duodecim gradibus compactam erexit, & ad ascensum seriò inuitauit. Hæc sequentium deinceps Tractatuum argumentum. Sed ipsam ante omnia Scalam considerabimus, disquirentes Primò, *Cur de Humilitate accuratiùs* S. BENEDICTVS *scripserit?* Secundò, *Quid sit Humilitas?* Tertiò, *Vnde suam de Humilitate doctrinam* S. BENEDICTVS *hauserit?* Quartò, *Quantæ auctoritatis ea sint, quæ de Humilitate* S. BENEDICTVS *scripsit?* Quintò, *Quæ & qualis Humilitatis Scala?* Sextò, *Quam varij Humilitatis gradus?* Septimò, *Quæ ratio graduum Humilitatis?* Octauò, *De superbiâ eiusq́ gradibus Humilitati oppositis.*

VIRTVTES. *Scala Humilitatis ad eam fcanditur.*

DISQVISITIO I.

Cur de Humilitate accuratiùs S. BENEDICTVS *scripserit?*

Rationes explicata à S. B. Humilitatis.

QVAMVIS erudito & pio Religioso facilè occurrant rationes, quæ Legislatorem nostrum ad suscipiendam de Humilitate tractationẽ permouere potuerunt; quia tamen ordinis ratio ita exigere videtur: & illæ uobis expendendæ sunt, vt virtutis huius dignitatem penitius cognoscamus, & ad eam amplectendam magis incitemur.

I. *Quia Christus eam docuit.*

PRIMA autem ratio esse potest, quia Christus Dominus speciali quadam ratione se magistrum Humilitatis exhibuit, cùm ita locutus est: *Discite à me, quia mitis sum & humilis corde: & inuenietis requiem animabus vestris.* Nec verbis modò, sed ipsis factis Humilitatem docuit: *Vniuersam namq́ Domini dispensationem,* ait Basilius, *ad Humilitatem nos instruere deprehẽdimus.* Humilitas enim, teste Cypriano, est primus Religionis introitus, *sicut in mundum primus Christi ingressus: vt quicumque piè vult viuere, humiliter de se sentiat, neque suprà se in mirabilibus ambulare præsumat. Fundamentum sanctitatis semper fuit Humilitas, nec in cælo stare potuit superba sublimitas. Hanc primam gratiam ingrediens mundum noster paruulus attulit, & à cunabulis nos sibi conformes fieri volens, teneri voluit in vitâ, quod exhibuit in personâ. Quanta ergo Humilitatis virtus est,* inquit Gregorius, *propter quam solam edocendam, is qui sine æstimatione magnus est, vsque ad passionem mortis factus est paruus? Huccine,* inquit Augustinus, *redacti sunt omnes thesauri sapientiæ & scientiæ absconditi in te Domine, vt hoc pro magno discamus à te, quoniam mitis es & humilis corde? Itane magnum est esse paruum, vt nisi à te, qui tam magnus es fieret, disci omnino non posset? Ita planè. Non enim aliter inuenitur requies animæ, nisi inquieto tumore digesto, quo magna sibi erat, quando tibi sana non erat.* Hoc igitur verbo, hoc exemplo docuit Christus. Sanctus verò BENEDICTVS, qui Magni Gregorij elo-

Matth. 11. 29.

Basil Hom. 22. de Humilit.

Cyprian. de Natiuit. Domini.

Et ad hoc venit in mundum.

Greg. lib. 4. epist. 38.

August. lib. de S. virginit. cap. 35.

A gio dicitur, *Arctissima vita Magister optimus, summæ veritatis discipulus eruditus* quid aliud doceret, quàm quod à supremo Magistro didicisset, qui ait, *Magister vester vnus est Christus?* Quid, inquam, aliud posset docere eruditus summæ veritatis discipulus, quàm quod ipsa, Via, Veritas, & Vita docuisset?

II. *Est virtutum fundamentum.*

SECVNDA ratio sit, quia Humilitas virtutum omnium basis est ac *fundamentum,* in quo totius spiritualis vitę structura fundatur; quare ante omnia de illo cogitandum. *Cogitas magnam fabricam construere celsitudinis,* inquit Magnus Ecclesiæ Doctor, *de fundamento priùs cogita Humilitatis. Et fabrica quidem cùm construitur, in superna consurgit. Qui autem fodit fundamentum, ad ima deprimitur. Ergo & fabrica ante celsitudinem humiliatur, & fastigium post humiliationem erigitur.* Et rursus: *Sed quia magnum fastigium est, de fundamento cogita. Quo, inquis, fundamento? Disce ab illo, quoniam mitis est & humilis corde.* Vide iam, quæso, an non eodem sensu dixerit S. BENEDICTVS: *Omnibus Humilitatis gradibus ascensis Monachus mox ad charitatem Dei perueniet,* quæ fabricæ nostræ fastigium est. Et Patrem secuti filij, S. Gregorius & Bernardus, idem planè asserunt, ille quidem: *Quia enim origo virtutis Humilitas est, illa in nobis virtus veraciter pullulat, quæ in radice propriâ, id est, Humilitate perdurat: à quâ nimirum si absconditur, arescit, quia viuificantem se intimis humorem charitatis perdit.* Hic autem: *Virtutum,* ait, *bonum quoddam ac stabile fundamentum Humilitas. Nempe si nutet illa, virtutum aggregatio non nisi ruina est. Fode in te fundamentum Humilitatis, & peruenies ad fastigium charitatis.*

August. lib. 1. de verb. Domini serm. 10.

Gregor lib. 27. Moral. cap. vlt.

Bernard. lib. 5. de considerat. cap. 14.

III. *Sine Humilitate virtutes nihil sunt.*

TERTIA ratio sit. Quod absque Humilitate virtutes reliquæ subsistere nequeant, nam *qui sine Humilitate virtutes congregat, quasi in ventum puluerem portat,* inquit Gregorius. Idemque alibi: *Si qualibet bona*

Gregor. in 3. psal poenitential.

VIRTVTES. Bernard. homil. 1. super missus.

bona adsint opera, nulla sunt, nisi ex Humilitate A *condiantur.* Et mellifluus Doctor non veritus est dicere: *Laudabilis virginitas, sed magis necessaria Humilitas: illa consulitur, ista præcipitur. Sine Humilitate, audeo dicere, nec virginitas Mariæ placuisset*, cuius Dominus Humilitatem respexit.

IV. *Superat dæmonum insidias.* Lib. 3. vit. Patr. n. 129.

QVARTA ratio. Humilitas frangit & expugnat omnes dæmonis insidias & tentationes. Ostendit id Dominus S. Antonio, qui cùm per visum mundum laqueis plenum spectasset, Dominumque rogasset, quomodo quis euadere posset, responsum B accepit, id fieri solâ *Humilitate.* Habet autem hoc Humilitas, partim quia subiicit hominem Deo, facitque illum niti in omnibus diuino auxilio, partim quia affectum auocat ab omnibus illis, quorum obiectu diabolus tentationes solet excitare.

V. *Est Deo gratissima.* Psal. 112. 6. Isaiæ 66. 2. Psal. 50. 19. Ecclesiast. 35. 21. Psal. 101. 18. Iacob 4. 7. Chrysost. homil. 50. in Acta.

QVINTA ratio sit, quòd Humilitas Deo sit gratissima, veniam peccatorum mereatur, humilium preces Deus velocissimè exaudiat, *humilia* enim *respicit in cælo & in terrâ.* Ad quem respicit, & super quem requiescit, nisi ad *pauperculum, & contritum* C *spiritu?* Et: *Cor contritum & humiliatum Deus non despicies.* De oratione verò Ecclesiasticus ait: *Oratio humiliantis se penetrabit nubes.* Et Dauid: *Respexit in orationem humilium, & non spreuit precem eorum.* Denique, *Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam.* Optimè igitur dixit Chrysostomus: *Nihil conferendum Humilitatis virtuti, ipsa enim mater est ac radix, & altrix, & fulcimentum, & vinculum bonorum.*

VI. *Perfectio non acquiritur sine Humilitate.* Cassian lib. 12. Instit. cap. 23.

SEXTA sit. Quod sine huius virtutis adminiculo religiosa perfectio nequeat ob- D tineri. Tractat id fusè Cassianus, qui tandem ita concludit: *Euidenter itaq; monstratur, non posse quemquam perfectionis finem ac puritatis attingere, nisi per Humilitatem veram, quam primitus fratribus reddens Deo quoque in penetralibus cordis exhibeat, credens sine protectione eius, atque auxilio per singula sibi momenta delato perfectionem quam cupit, & ad quam magnopere currit, se penitus obtinere non posse.* Et posteà: *Nullo modo poterit in animâ nostrâ virtutum structura consurgere, nisi priùs iacta fuerint veræ Humilitatis in nostro corde* E *fundamenta: quæ firmissimè collocata perfectionis & charitatis culmen valeant sustinere.*

VII. *Humilitas mentem illustrat.* Prouerb. 11. 2. Matth. 11. 25. Gregor. lib. 25. Moral.

SEPTIMA ratio sit. Quòd mens per Humilitatem illustretur ad percipiendas res diuinas, iuxta illud Sapientis: *Vbi est humilitas, ibi est & sapientia.* Et Christus Dominus ait: *Confiteor tibi Pater, quia abscondisti hæc à sapientibus, & reuelasti ea paruulis. Lumen* enim *intelligentiæ*, inquit S. Gregorius, *Humilitas aperit, superbia abscondit. Nam secretum quoddam pietatis est, vt tantò minùs ad illud animus perueniat, quãtò magis intumescit,* A *quia eo ipso foras repellitur, quo insanius inflatur.* Et Cyrillus Alexandrinus: *Hæc planè humilis de se existimatio, & propriæ indigentiæ confessio diuinæ gratiæ largitatem affatim consequitur, & cæleste impetrat auxilium. Contra verò, qui grande aliquid, & sublime de se existimant, arrogantq; maiora quàm sibi adsint, diuino destituti præsidio aridi relinquuntur, bonorumque omnium egeni.* Ita legimus plures litteris numquam imbutos, ob Humilitatis meritum diuinitus haustâ sapientiâ claruisse. Ita humilibus virginibus incerta & B occulta sapientiæ suæ manifestauit Deus. Exemplo sint S. Catharina Senensis, Teresia, & ex viduis S. Birgitta. In nostro verò Ordine quadriga illa Prophetidum diuinis reuelationibus illustratarum S. Hildegardis, Elisabeth Schonaugiensis, Gertrudis, & Mechtildis. In vitis quoque Patrum legitur Senem quemdam septuaginta hebdomadas ieiunasse, semel tantùm in hebdomadâ reficientem, vt sensum alicuius Scripturæ assequeretur, qui cùm nihil proficeret, voluit fratrem quemdam accedere, vt ab eo requireret. Cùm autem egres- C sus clausisset ostium suum, vt abiret, missus est ad eum Angelus Domini, dicens: *Septuaginta hebdomadæ quas ieiunasti, non fecerunt te proximum Deo. nunc verò quando humiliatus es, vt ad fratrem tuum pergeres, missus sum indicare tibi sermonem:* aperiensque ei de re quam quærebat, discessit ab eo.

Cyrill. lib. 4. in Ioan. cap. 21. — *Patet in SS. Virginibus quibusdam.* — In vit. Pat. lib. 5. libell. 15. num. 72. *Monachus se humilians illuminatur.*

VIII. *Humilibus adest Spiritus sanctus.* Isaiæ vlt. 2. Gregor. lib. Dial. c. 10. Idem lib. 15 moral. cap. vlt.

OCTAVA ratio, quia Humilitas est signum præsentiæ Spiritus sancti, imò & electionis æternæ, iuxta illud Isaiæ: *Super* D *quem requiescet Spiritus meus, nisi super humilem & quietum?* Ita S. Gregorius: *Mens quæ diuino spiritu impletur, habet euidentissima signa sua, virtutes scilicet & Humilitatem, quæ si vtraq; perfectè in vnâ mente conueniunt, liquet, quod de præsentiâ S. Spiritus testimonium ferat.* Et alibi: *Quia Redemptor noster corda regit humilium, & Leuiathan iste rex dicitur superborum, apertè cognoscimus, quod euidentissimum reproborum signum superbia est, at contra humilitas electorum.*

IX. *Merentur Humiles cælum.* Luc 14. 11. Matth. 5. 2. Psal. 17. 8. Iob 22. 29. Prolog. Reg.

NONA atque vltima ratio sit. Quòd regnum mereatur cælorum, quod ipse Ma- E gister Humilitatis docuit, dicens: *Qui se humiliat, exaltabitur.* Et clariùs: *Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cælorum.* Atque olim Psalmista cecinit: *Tu populum humilem saluum facies, & oculos superborum humiliabis.* Et Iob: *Qui humiliatus fuerit*, inquit, *erit in gloriâ, & qui inclinauerit oculos, ipse saluabitur.* Quo autem spectat tota S. BENEDICTI Regula, nisi *vt mereamur eum, qui nos vocauit, in regno suo videre, & vt fugientes gehennæ pœnas, ad vitam perpetuam possimus peruenire?*

DISQVISITIO II.

Quid sit Humilitas?

Humilitatis definitiones.

ANTEQVAM S. Patris nostri de humilitate doctrinam discutiamus, videndum, priùs quid ipsa sit. Et quidem plures vnius huius virtutis SS. Patres & pietatis Magistri definitiones tradiderunt, quæ ad eius naturam, proprietates, & effectus cognoscendos nos manuducunt.

Prima, Ioannis Climaci. — *Climac. grad. 25.*

PRIMÒ autem, S. Ioannes Climacus post varias aliorum definitiones, quas velut in Synodo effingit prolatas, ait esse animi gratiam sine nomine, nec cognosci posse, nisi ab eo, qui virtutem hanc habeat. *Solus*, inquit, *titulus supernè positus incomprehensibilis est, ingentem atque infinitum perscrutandi laborem, quærentibus præstans. Erat autem titulus huiusmodi.* SANCTA HVMILITAS. *Quicumque spiritu Dei aguntur, ij nobiscum ad intellectuale hoc sapientissimumque concilium conueniant. Scientiæ tabulas diuinitus scriptas & manibus intellectualiter ferentes, conuenimus & quæsiuimus, ac discussimus venerandi tituli virtutem.*

Qui refert varias aliorum sententias.

Et alius quidem hanc esse dicebat rectè factorum intentissimam ablutionem. Alius verò extremum se omnium, magisq; peccatis obnoxium existimare. Alius mentis cogitationem, quâ scilicet imbecillitatem propriam infirmitatemq; cognoscit. Alius verò in irritationibus anticipare proximum, primumq; iracundiam soluere. Alius gratiæ Dei & misericordiæ cognitionem. Alius rursum contriti animi sensum, ac voluntatis propriæ abnegationem.

Et suam depromit.

Ego verò cum omnia audissem, apud meipsum diligenter & vigilãter examinans beatissimum illius sensum, per auditum addiscere non potui. Quocirca & omnium nouissimus velut canis cadentes micas ex mensâ probatissimorum patrum colligens, de hac singulari virtute ita definiens, dixi: Humilitas est animi gratia sine nomine, solos apud eos nomen habens, qui illius experimentum ceperunt. Ita ille.

Secunda, S. Basilij. — *Basil. in cap. 2. Isaiæ.* — *Idem in reg. breu.* — *Philipp. 2.3.*

SECVNDÒ, S. Basilius ita definit: *Humilitas est depositio vani sensus, qui ab elatione vanæ de se existimationis proficiscitur.* Et alibi: *Humilitas est, cùm quis ceteros omnes seipsa superiores existimat ex præscripto Apostoli, qui his verbis alloquitur Philippenses: Implete gaudium meum, vt idem sapiatis, nihil per contentionem, neque per inanem gloriam, sed in humilitate superiores sibi inuicem arbitrantes.*

Tertia, S. Augustini. — *August. in Psal. 31. conc. 2.*

TERTIÒ, S. Augustinus humilem sic describit: *Quid est esse humilem? nolle in se laudari. Qui in se vult laudari, superbus est. Qui superbus non est, humilis est, nempe ille qui dicit: In domino laudabitur anima mea, audiant mansueti & lætentur.*

Quarta, Esaiæ Abbatis. — *VIRTVTES. Esaias orat. 10.*

QVARTÒ, Esaias Abbas: *Quid*, inquit, *est Humilitas? Humilitas est cùm quis se peccatorem existimat, & nihil boni facere in conspectu Dei.*

Quinta, S. Bernardi. — *Bernard. epist. 48.* — *S. Thom. 2. 2. q. 161. art. 1.*

QVINTÒ, S. Bernardus: *Humilitas*, inquit, *est contemptus propriæ excellentiæ.* Aptissimè autem idem lib. de gradibus Humilitatis in principio: *Humilitas est virtus, quâ quis verissima sui cognitione sibi ipsi vilescit.* A quâ definitione non longè abest illa S. Thomæ: *Humilitas est virtus, quâ quis defectum suum considerans, se in infimis secundùm modum suum continet.* Itemque: *Est laudabilis sui ad ima deiectio.* Ad ima, inquit, quia Humilitas ab humo dicitur. Per illam enim ad infima, & veluti ad humum vsque deprimimur.

Ioan. Rusbrochy. — *Rusbroch. lib. de præcip. virtut. cap. 2.*

Ioannes Rusbrochius, mysticæ Theologiæ scientiâ & vitæ sanctimoniâ illustris, non dissimilem definitionem tradit: *Humilitas est animi demissio, id est, interna quædam & profunda cordis & animi coram celsissima Dei maiestate inclinatio & submissio, quam quidem & iustitia imperat, & cor diuino præditum amore, vrgente charitate omittere non potest.*

Explicantur hæ definitiones. — *Notitia sui est fundamentum Humilitatis.* — *Less. lib. 4. de iustit. & iure cap. 4. dub. 7.*

Pro explicatione harum definitionum notandum primò: fundamentum Humilitatis esse notitiam sui, id est, imperfectionis & defectuum suorum. Comparatur autem hæc notitia (vt optimè exponit Lessius) dum quis se coram Deo & Angelis constituens, considerat qualis sit tum animo, tum corpore: quàm ignorans, quàm ad malum pronus, ad bonum lentus & infirmus, quàm rebus infimis addictus, quàm leuis & instabilis: quantis peccatis obnoxius, quantis miseriis subiectus, quàm in Deum ingratus præterea se ex se nihil boni habere, nihil posse, nihil esse, sua omnia assiduè à diuinâ bonitate pendere, sicut imago in speculo dependet ab obiecto, sicut pondus suspensum in aere à manu tenentis; sicut lumen à sole, & sicut vmbra à corpore: denique sine assiduo Dei influxu se in nihilum ruere.

Bernard. serm. 47 in Cant. — *Coniuncta cognitio sui & Dei.*

Dixi, coram Deo hanc considerationem faciendam; *quia ad illud lumen veritatis constitutus homo, seipsum & sine dissimulatione inspicit, & sine palpatione diiudicat*, vt inquit S. Bernardus. Sicut vt quis næuos omnes sui corporis perspectos habeat, seipsum soli exponit, vt in eius lumine omnia detegantur. Coniunctæ enim sunt cognitio Dei & cognitio sui. Vnde optimè dicebat S. Augustinus: *Domine Deus nouerim me, nouerim te, vt oderim me, & amem te.* Ex cognitione enim sui sequitur Humilitas vsque ad odium sui. Ex cognitione Dei, sequitur charitas & amor Dei.

Hinc nascitur affectus in voluntate.

Positâ autem hac cognitione in intellectu, sequuntur in voluntate plures affectus, & actus Humilitatis. Hinc enim homo seipsum nihili æstimans, vilipendit, &

Dei

VIRTVTES.

Dei donis iudicat indignum. Hinc est quod veritate doctus, non cupiat ab aliis magni fieri, honorari, vel laudari: imò desiderat vilis haberi & contemni, doletque si honor illi deferatur, quem in Deum refert, nec sibi tribuit. Hinc aliis se conferens, censet se omnibus viliorem & deteriorem. Hinc veluti infimum mancipium, vel potiùs sicut testa figulo se Deo subiicit, vt de se disponat pro suæ voluntatis beneplacito. Vlteriùs quoque subiicit se hominibus propter Deum, permittens se ab illis ceu Dei instrumentis regi. Denique in externis rebus & functionibus quantum in se est, amplectitur semper viliora & infima. Ex quibus iam constat virtutem hanc non in intellectu, sed in voluntate residere. Estque temperantiæ vel modestiæ, vt principali virtuti annexa: refrenat enim & reprimit impetum, siue motum spei, qui est motus spiritus in magna tendentis, facit ergo Humilitas, vt homo non ambulet in magnis, neque in mirabilibus super se.

In quâ residet Humilitas.

Triplex Humilitas. Richard. part. 2. in Cant. c. 14.

Richardus porrò Victorinus triplicem facit humilitatem. quædam enim est *deuota*; quædam *voluntaria*, quædam *coacta*. Coacta est, quando homo peccata, infirmitatem, ac imperfectionem suam ante oculos sibi reuocans, quasi inuitam mentem, & bona sua ante oculos magis habentem, detumescere facit, & sibi vilescere. In his, etsi coacta est, tamen perficitur, vt hanc mens aliquatenus consequatur. Si tamen per negligentiam cesset cogendi magisterium, statim ab eâ dilabetur, & ad pristinam superbiam sine remissione deducetur.

1. *Coacta.*

2. *Voluntaria.*

Voluntaria est Humilitas, cum ex rationis ductu homo videt, quàm infirmus sit, & peccator: & quòd non sit ei auxilium in se, & huic rationi consentit voluntas, & hoc iudicium diligit, & despectus esse eligit; quia sic nosse, esse, sic expedire nouit. Est item alia sublimior Humilitas, quę non coacta, non rationis ductu tracta, A non solùm voluntaria, sed feruens & deuota est. Hanc habet perfecta anima, quæ tantò est humilior, quantò fuerit deuotior, & quantum crescit in spiritu aut cognitione, tantùm proficit in humilitate. Vera enim gratia non extollit, sed humiliat; quia hominem sibi pleniùs demonstrat, & sublimitatem eius intelligens, videt quàm exiguum sit, quod de eâ capere potuerit.

3. *Deuota, & perfectior cæteris.*

DISQVISITIO III.

B *Vnde suam de Humilitate doctrinam S. BENEDICTVS hauserit?*

AD Humilitatis virtutem sine dubio spectat, alieno potiùs ingenio & iudicio niti, quàm suo; & non propriam, sed ab aliis haustam tradere doctrinam. Vnde æterna ipsa Sapientia, & Humilitatis omnis archetypus dicebat: *Mea doctrina non est mea, sed eius, qui misit me.* Quo exemplo S. BENEDICTVS Humilitatis doctrinam non nisi humiliter sibi tradendam putauit, C ea enim potiùs attulit, quæ apud alios legisset, quàm quę de suo excogitasset. Duodecim enim illi Humilitatis gradus, quos assignat, apud Cassianum lib. 4. ferè expressi leguntur. Abbas enim Pynufius tironem quemdam instituens, inter cetera tradit etiam quo ordine ad perfectionem ascendere oporteat. Et principium quidem salutis ponit timorem Domini: qui cùm penetrauerit hominis mentem, contemptum rerum omnium, & totius mundi gignit dolorem. Quo contemptu ac priuatione facultatum omnium Humilitas acquiri- D tur: ipsa autem decem indiciis (vt ille loquitur) comprobatur.

Humilis non iactat sua.

Ioan. 7.

S. Benedictus gradus Humilitatis hausit à Pynufio.

Cassian. lib. 4 c. 39.

Vt verò sciatur quomodo ex Pynufij exhortatione velut materia suam Humilitatis scalam S. BENEDICTVS construxerit, lubet vtriusque verba sibi mutuo opponere, vt ex collatione res clarior euadat.

Confertur vtriusque doctrina.

S. BENEDICTVS Cap. VII. Regulæ.	PYNVFIVS apud Cassianum lib. IV. cap. 39.
I. PRIMVS *Humilitatis gradus est: Si timorem Dei sibi ante oculos semper ponens, oblivionem omnium fugiat: & semper sit memor omnium quæ præcepit Deus.*	E Principium nostræ salutis, eiusdemque custodia timor Domini est.
II. SECVNDVS *Humilitatis gradus est: Si propriam quis non amans voluntatem, desideria sua non delectetur implere.*	Humilitas his indiciis comprobatur: si mortificatas in se habeat omnes voluntates.
III. TERTIVS *Humilitatis gradus est: Vt quis pro Dei amore, omni obedientiâ se subdat maiori.*	Si nihil suæ discretioni, sed iudicio eius (Senioris) vniuersa committat, ac monita eius sitiens ac libenter auscultet.
IV. QVARTVS *Humilitatis gradus est: Si in ipsâ obedientiâ duris & contrariis rebus, vel etiam quibuslibet irrogatis iniuriis, tacitâ con-*	Si in omnibus seruet obedientiam, mansuetudinem, & patientiæ constantiam. Si non solùm iniuriam inferat nulli, sed ne ab *scientia*

scientiâ patientiam amplectatur: & sustinens non lassescat, vel discedat.

A alio quidem sibimet irrogatam deleat atque tristetur. VIRTVTES.

V. QVINTVS *Humilitatis gradus est: Si omnes cogitationes malas cordi suo aduenientes, vel mala à se absconsè commissa, per humilem confessionem Abbati non celauerit suo.*

Si non solùm actuum suorum, verùm etiam cogitationum nihil suum celauerit Seniorem.

VI. SEXTVS *Humilitatis gradus est: Si omni vilitate vel extremitate contentus sit Monachus: & ad omnia quæ sibi iniunguntur, velut operarium malum & indignum se indicet.*

Si omni vilitate contentus sit, & ad omnia quæ sibi præcipiuntur, velut operarium malum se iudicauerit indignum.

VII. SEPTIMVS *Humilitatis gradus est: Si omnibus se inferiorem & viliorem, non solùm suâ linguâ pronuntiet, sed etiam intimo cordis credat affectu.*

Si semetipsum cunctis inferiorem non superficie pronunciet labiorum, sed intimo cordis credat affectu.

B

VIII. OCTAVVS *Humilitatis gradus est: Si nihil agat Monachus, nisi quod communis monasterij regula, vel maiorum cohortantur exempla.*

Si nihil agat, nihil præsumat quod non, vel communis regula, vel maiorum cohortantur exempla.

IX. NONVS *Humilitatis gradus est: Si linguam ad loquendum prohibeat Monachus, & taciturnitatem habens vsque ad interrogationem, non loquatur.*

Si linguam cohibeat.

X. DECIMVS *Humilitatis gradus est: Si non sit facilis ac promptus in risu.*

Si non sit facilis ac promptus in risu.

XI. VNDECIMVS *Humilitatis gradus est: Si cùm loquitur Monachus, leniter & sine risu, humiliter cum grauitate, vel pauca verba, & rationabilia loquatur: & non sit clamosus in voce.* C

Si non sit clamosus in voce.

XII. DVODECIMVS *Humilitatis gradus est: Si non solùm corde Monachus, sed etiam corpore Humilitatem videntibus se, semper indicet, id est, in opere, in oratorio, in monasterio, in horto, in viâ, in agro; vel vbicumque sedens, ambulans, vel stans, inclinato sit semper capite, defixis in terram aspectibus: reum se omni horâ de peccatis suis existimans, iam se tremendo iudicio Dei præsentari existimet.*

Concludit S. BENEDICTVS.

D

Conclusio. *Ergo his omnibus Humilitatis gradibus ascensis, Monachus mox ad charitatem Dei perueniet illam, quæ perfecta foras mittit timorem: per quam vniuersa, quæ priùs non sine formidine obseruabat, absque vllo labore velut naturaliter ex consuetudine incipiet custodire: non iam timore gehennæ, sed amore Christi, & consuetudine ipsâ bonâ, & delectatione virtutum, quæ Dominus iam in operario suo mundo à vitiis & à peccatis, Spiritu sancto dignabitur demonstrare.*

Concludit Pynufius.

Talibus namque indiciis & his similibus Humilitas vera dignoscitur. Quæ cùm fuerit in veritate possessa, te ad charitatem, quæ timorem non habet, gradu excellentiore perducet, per quam vniuersa quæ priùs non sine pœnâ formidinis obseruabas, absque vllo labore velut naturaliter incipies custodire, non iam contemplatione supplicij, vel timoris illius, sed amore ipsius.

S. Benedictus industriè doctrinam Humilitatis expoliuit. Ex his iam patet, è quo fonte S. BENEDICTI doctrina profluxerit, ex quâ siluâ ligna collegerit, ad Humilitatis scalam duodenis distinctam gradibus componendam. Sed quemadmodum argentarij aliunde acceptum aurum poliunt, exornant, & in quam voluerint formam affabrè producunt: ita B. BENEDICTVS Humilitatis aurum in Cassiani fodinis repertum splendidius longè effecit, variè exornauit, & cælestem quandam ex eo scalam construxit, E per quam in æterna tabernacula post eum ascenderemus. Copiosior enim magisque ordinata est S. BENEDICTI de Humilitate tractatio, quam illa Pynufij Abbatis.

PRIMÒ enim, aptissimum præmittit exordium, quo ad Humilitatem amplectendam suos exhortatur. *Primò, præmisit exordium.* *Clamat*, inquit, *nobis* Cap. 7. *diuina Scriptura, fratres, dicens: Omnis qui se exaltat, humiliabitur, & qui se humiliat, exaltabitur,*

VIRTVTES. *tabitur. Cùm hæc ergo dicit, ostendit nobis omnem exaltationem genus esse superbiæ*, quasi hinc Humilitatis necessitatem commendare voluerit, quòd quæuis exaltatio Humilitati contraria, genus aut species quædam sit superbiæ, quæ omnium virtutum ruina & scelerum est origo: nam vt dicit Scriptura, *Initium omnis peccati est superbia.* Necessaria proinde Humilitas, quæ proterit ac superat superbiam, quod Dauidis exemplo confirmat dicentis: *Domine non est exaltatum cor meum, neque elati sunt oculi mei; Neque ambulaui in magnis, neque in mirabilibus super me. Sed quid? Si non humiliter sentiebam, sed exaltaui animam meam: sicut ablactatus est super matre meâ, ita retribues in animam meam*, cuius Psalmi interpretationem à SS. Patribus & sacræ Scripturæ interpretibus petendam lubens prætermitto.

A necessitate Humilitatis.

Eccli. 10.

Psal. 130.

SECVNDÒ, ne confuso ordine Humilitatis indicia apparerent, S. BENEDICTVS ea aptissimâ serie dispofuit, & inter se colligauit, duodecim ex illis gradus fabricans, ex quibus mysticam scalam à terrâ in cælum erexit, ad instar illius, quæ Patriarchæ Iacob in somnis aliquando monstrata est. Hæc verò tropologia non modicum illustrat totam hanc tractationem, & voluptate quâdam animum detinet, ac gradatim ascendere docet.

Secundò, aptè gradus dispofuit.

TERTIÒ, singulos gradus non modò luculentiùs exponit, sed sacræ Scripturæ testimoniis, & exemplis communit, vt nullo modo vacillare possint gressus, per hos gradus incedentes: *Lucerna* enim, inquit Propheta, *pedibus meis verbum tuum, & lumen semitis meis.* Quàm aptè ergo lucernam hanc ad singulos gradus sanctissimus Magister accendit, & lumen præbuit ad dirigendos pedes nostros in viam pacis.

Tertiò, singulos gradus illustrat.

Psal. 118.

QVARTÒ, Duodecimus gradus totus à S. BENEDICTO additus est, nihil enim de eo Pynufius, vt vidimus, qui tamen vtilissimus, & omninò necessarius. Nam, vt Hieronymus, vel quisquis auctor commentarij in Lamentationes Ieremiæ: *Ad custodiendam cordis munditiam, externorum quoque sensuum disciplina seruanda est. Nam quantalibet grauitate mens vigeat, carnales tamen sensus pueriliter exterius perstrepunt, & nisi interioris grauitatis pondere, & quasi iuuenili quodam ardore refrenentur, ad fluxa quoque & leuia mentem eneruem trahunt.* Hæc ille. Quare Esaias Abbas non neglexit inter Humilitatis officia recensere, oculos humi defigere.

Quartò, addidit duodecimum.

Hieron. in Lament. cap. 4.

Esaias orat. 20.

DISQVISITIO IV.

Quantæ auctoritatis ea sint, quæ de Humilitate S. BENEDICTVS scripsit?

ANTEQVAM gradus Humilitatis in particulari discutiamus, illud notandum, quod etsi S. BENEDICTO Pynufius Abbas præluserit, & materiam, aut potiùs occasionem suggesserit; gradus tamen Humilitatis à Scriptoribus soli S. BENEDICTO, vt Auctori passim tribui, & magni etiam in Ecclesiâ Dei fieri. Constat id in primis ex illustribus Scriptoribus, qui horum graduum non tantùm mentionem fecerunt, sed eosdem etiam scriptis suis propugnarunt, & longè latéque propagarunt. Hos inter principem sibi locum vendicat Theologorũ Princeps & antesignanus S. Thomas, qui de Humilitate disserens, peculiari articulo disquirit; *Vtrum conuenienter distinguantur secundùm* B. BENEDICTVM *duodecim gradus Humilitatis?* quos ibidem recenset, tandemque concludit rectè omninò assignatos. Hinc porrò factum, vt plures qui Summam eius Theologicam cõmentariis illustrarunt, horum graduum cum laude meminerint, & connexionis inter eos rationem assignauerint, vt Cardinalis Caietanus, Gregorius à Valentiâ, Franciscus Suarez, Leonardus Lessius, Franciscus Syluius, aliique passim. Tractant & de iisdem S. Antoninus, Hugo Cardinalis, Ioannes Gerson, Alphonsus Tostatus: omitto nostræ Regulæ commentatores Smaragdum, Turrecrematam, Trithemium, Perez, Craesbeeck, ceterosque plures. Ex asceticis Scriptoribus eosdem gradus enumerat Busæus in Viridario virtutum; Ludouicus Granatensis in locis communibus, Sandeus in Theologiâ Symbolicâ, Antonius Sucquet, *lib. 2. Via Vitæ æternæ.* Iacobus verò de Paz non solùm enumerat, sed iusto commentario explicat omnes hos gradus, quos Humilitatis effectus nominat; non quia gradus non sint huius virtutis, sed quia eius sunt actiones præcipuę. Ista verò in Sancti BENEDICTI laudem præmittit: *Venerandus omnium sanctarum Religionum Patriarcha* BENEDICTVS, *ac specialiter nostræ Societatis Pater sanctissimus, in cuius illustrissimo & obseruãtissimo cœnobio B. Mariæ montis Serrati B. Pater Ignatius à militiâ sæculi ad Christi militiam conuolauit, duodecim Humilitatis gradus omnimodis suscipiendos dictauit, quos in honorẽ S. P. N.* BENEDICTI *suscipimus explicandos.* Et capite primo ait: Duodecim isti Humilitatis gradus, sunt veluti duodecim lapides, ex quibus perfe-

S. Thomas recenset gradus Humilitatis ex S. Benedicto.

S. Thom. 2. 2. q. 161. art. 6.

Eius commentatores, & alij insignes scriptores.

Paz tom. 2. l. 4. part. 4.

De Paz eosdem exponit.

Cum elogio S. Benedicti.

Et graduum.

perfectionis fundamentum componitur, in quo omnis sanctitatis structura fundatur. Concludit autem: Hi sunt Humilitatis gradus à Beatissimo Patriarcha BENEDICTO descripti, quos ob eius reuerentiam, nostrâ expositione patefecimus, & nostris desideriis complectimur. His autem transcursis ad eam charitatem perueniemus, quæ nos faciat corde puros, Deo gratos, & in conspectu Angelorum hominumque conspicuos. Ita ille.

S. Bernardi libellus de gradibus Humilitatis. Bernard. tract. de grad. Humil. Sed aliquot sæculis ante illum, mellifluus Doctor Bernardus, primitias operum suorum Parenti suo veluti consecrans, de gradibus Humilitatis, quos S. BENEDICTVS, vt ait, *non tam numerandos, quàm ascendendos proposuit*, libellum conscripsit. Quinimò totidem superbiæ gradus, per quos in infernum descenditur, Humilitatis illis gradibus opposuit; *In quibus*, ait, *si diligenter inspiciatur, via forsitan ascensionis reperitur. Si enim tibi Romam tendenti homo inde veniens obuiaret; quæsitus viam, quid melius quàm illam, quâ venit ostenderet? Dum castella, villas, vrbes, fluuios, ac montes per quos transierit nominat, suum denuntians iter, tuum tibi prænuntiat; ita vt eadem loca recognoscas eundo, quæ ille pertransiit* Et superbiæ. *veniendo. In hac similiter nostra descensione, gradus ascensorios fortasse reperies.* Et eidem gradus sunt ascendentium in solium, & descendentium & eadem via accedentium ad ciuitatem & recedentium, & vnum ostium est ingredientium domum & egredientium. Aliam quoque huius rei caussam summus Humilitatis cultor reddidit, Ibid. dicens: *Non potui docere, nisi quod didici. Non putaui congruum me describere ascensiones, qui plus descendere quàm ascendere noui. Proponat tibi B. BENEDICTVS Humilitatis gradus, quos ipse priùs in corde suo disposuit; ego quid proponam non habeo, nisi ordinem meæ descensionis.* Hæc ille.

Gradus Humilitatis à Christo commendantur. Reuelat. S. Birgitt. c. 1. Sed vt ad Humilitatis gradus reuertamur, ad amplissimam eorumdem commendationem facit, quòd in Reuelationibus extrauagantibus apud S. Birgittam Christus Dominus Petro Priori de Aluastro præceperit, vt ad secūdum caput Regulæ S. Saluatoris exponeret gradus veræ Humilitatis. Ita enim ibi loquitur: *Qui habet vas pulchrum, & dicit in eo esse species odoriferas, quis credit, aut quæ vtilitas est, nisi explicet eas, & ostendat earum genera, & virtutes? Sic est de virtutibus. Aliquis prædicabat, Humilitas est virtus. Quid confert audienti, nisi ostendantur eius radices, & gradus, & quomodo acquiratur, & teneatur, propterea, quia Humilitas est virtus perfecta, quam ego in me ipso ostendi, ideò confessor tuus paucioribus verbis exponat gradus Humilitatis, quos didicit in Regulâ* BENEDICTI *mei, vt discant filiæ matris meæ principium virtutum, in quo stabiliant ædificata sua construenda.* Quâ commendatione magna dignitas doctrinæ S. BENEDICTI accedit, quòd cùm Filius Dei genitricis suæ filias desideraret esse humiles, iis non aliam, quàm S. BENEDICTI instructionem iusserit præscribi. Ipse autem Petrus de Aluastro additiones suas ad S. Saluatoris Regulam ab his duodecim Humilitatis gradibus, quos compendio recenset, exorsus est. VIRTVTES. Et inseruntur Regulæ Saluatoris.

Ex quibus videant nostri, quàm solicitè & accuratè caput hocce Regulæ lectitare conueniat; quo breuem quandam monasticæ perfectionis summam includi quiuis animaduertit. Quare Camaldulenses Patres prudēter admodum ad hoc caput ista annotarunt. *Vt igitur nostræ Congregationis Monachi sint verè humiles, eos præscripti Patres hortantur, ac in Christi visceribus rogant, vti frequenter, & cùm attentione ipsos duodecim Humilitatis, seu vt quidam volunt (& quidem non ineptè) obedientiæ gradus, legere velint, & multò magis opere totis viribus studeant adimplere.* Non dissimiliter Patres Congregationis Vallisoletanæ, & missionis Anglicanæ decreuerunt, vt hoc caput, quod totius monasticæ vitæ nucleus quidam est, crebris meditationibus expendatur, & memoriter ediscatur. Quod iam olim nostris in vsu fuisse, minimè dubito. Nam in Aquisgranensi Synodo statutum, vt omnes Monachi qui possent totam Regulam memoriæ commendarent. Et Alcuinus noster in libro de psalmorum vsu, Monachorum assignans orationem, omnes hos gradus in formā precationis ad Deum redegit, & Religiosis crebrò legendam tradidit. Quę sanè vtilis praxis est, ita enim orando monemur, instruimur, & Regulæ nostræ præcepta ediscimus. Quare & hoc nostris commendatum cupio, in quam rem ad calcem huius Libri, coronidis vice, orationem eam subiiciam. Videtur idem caput S. Francisci filiis, Patribus Capucinis in pretio esse. Nam in Manuali quodam Coloniæ apud Kinckium anno 1615. excuso, in quo Regula S. Francisci, cum declarationibus aliisque instructionibus ad Nouitiorum institutionem quàm maximè necessariis continetur, & hi duodecim Humilitatis gradus ex Regulâ S. BENEDICTI habentur, ad quos, vt ibi additur, vnusquisque Religiosus religiosè & perfectè viuere studens, tendere debet.

Benedictinis similibus additur ad eorum praxim. Camald. ad cap. 7. Et vt iisdem ediscant. Concil. Aquisg. can. 2. Redactii in preces ab Alcuino. Aliis in pretio sunt. Pag. 375.

VIRTVTES.

DISQVISITIO V.

Quæ, & qualis Humilitatis scala?

Scala Iacobea interpretationes. SCALA illa à terris ad cælos vsque pertingens, quàm in somnis Patriarcha Iacob vidit, omnium vocibus in ecclesiis decantata, plurimorum emblematum thesaurus, & diuersissimarum rerum symbolum est. Et hinc eius pro ingeniorum diuersitate tam varia est interpretatio, vt triginta tres eiusdem explicationes collegerit, & velut Theologica emblemata exhibuerit Maximilianus Sandæus, qui & alias octo scalas ad similitudinem Iacobeę istius effectas refert. Sandæ. in Theolog. symbol. l. 4. commentat. 4. Nostro autem instituto illæ magis conueniunt scalæ, quæ tropologicam interpretationem habent: quare & ex iis aliquas referemus, vt S. BENEDICTI Scala earum comparatione nonnihil illustretur.

I. Iter ad cælum. PRIMÒ ergo, Tertullianus per scalas obfirmatas in terrâ ad cælum, *& Angelos alios ascendentes, & alios descendentes, innixum desuper Dominum, iter ad cælum demonstrari*, ait, Tertull. lib. 3. contra Marc. c. 24. *quò alij perueniant, vnde alij decidant.* Nimirum ita iustus *ascensiones in corde* suo *disponit in valle lacrymarum*, Psal. 83. idque de virtute in virtutem, donec videat Deum deorum in Sion, qui supernè scalis incumbit. Sensum hunc Spiritus S. insinuauit, cùm de Iacob & visione huius scalæ agens, sic ait: Sap. 10. 10. *Hæc* (sapientia) *profugum iræ fratris iustum deduxit per vias rectas, & ostendit illi regnum Dei.* Duo latera huius scalæ sunt, *fides* & *opera*: Latera huius scalæ. vel *verbum Dei* & *Sacramenta*, vel *Sustine* & *Abstine.* quæ duo verba, si quis obseruet, vitam viuet sine peccato tranquillissimam & sanctissimam, vt dicere solebat Epictetus: Epict. apud Agell. l. 17. c. 19. gradus sunt variarum legum, & virtutum ascensus. Rursum hi gradus, sunt incipientium, proficientium, & perfectorum, quibus Deus in vertice se vnit, in iisque deliciatur, & inhabitat. Angeli ascendentes ad cælum, ait Gregorius, Greg. lib. 5. Moral. Thom. 2. 2. q. 181. art. vlt. & ex eo S. Thomas, significant vitam contemplatiuam, descendentes verò ad humana, vitam actiuam.

Via vitæ, & disciplinæ. Eadem ferè interpretatio est, si dicamus scalam hanc viam vitæ, & disciplinæ, aut arctam Euangelij viam. Augost. in Sotent. Sententi. 19. *Angusta enim est via, quæ ducit ad vitam*, inquit Augustinus, *& tamen per ipsam, nisi dilatato corde non curritur, quia iter virtutum, quo gradiuntur pauperes Christi, amplum & fidelium spei, etsi arctum sit infidelium vanitati.*

II. Exercitatio pietatis. Basil. in Psal. 1. SECVNDÒ. S. Basilius. *Ego*, inquit, *pietatis exercitationem, scalæ à Iacob visæ rectè comparauerim; cuius pars terram attingebat, pars altera ipsi supereminens in cælum vsque* A *porrigebatur. Ex quo eos admonere opus est, qui ad virtutem instituuntur primum, vt primis admoueant gradibus vestigium, & inde paulotim ascendendo progrediendoque, ad incomprehensibilem humanæ naturæ altitudinem sensim ac paulatim promouentes perueniant. Quemadmodum igitur in gradu scalari, primo ascensio est ab humo recessus: sic in exercitatione diuinæ conuersationis principium profectus est discessus à malo.* Nimirum vt ait ille.

B *Virtus est, vitium fugere; & sapientia prima,* Horat. lib. 1. epist. 1.
Stultitiâ caruisse.

Culmen huius scalæ est charitas, gradus Culmen est Charitas. verò sunt decem gradus abrenuntiationis, quos enumerat & explicat Benedictus Pererius, & compendiosiùs ex eodem Cornelius. Perer. disp. 3. in Genes.

III. TERTIÒ, Scala Iacob sancto Bernardo est Regula sacri Ordinis nostri, *nimirum hæc est via, quâ dilectus Domini cælum* BENEDICTVS *ascendit. Quæ est enim via ab eius cellâ progrediens, nisi Ordo, quem idem vir beatus instituit: & forma vitæ, quæ ab eo sumpsit* Regula S. Benedicti. Bernard. in declamat. C *exordium? Quâ nimirum via Domini dilectus ascendit, quia non potuit vir sanctus aliter docere quàm vixit. Et hæc quidem eorum vel maxima fiducia est: qui ipsius vtcumque student inhærere vestigiis: ipsum præceptorem præuiumque sequuntur.* Latera huius scalæ sunt vilitas & asperitas, Latera duo. quibus deinceps internæ virtutis & gratiæ gradus firmiter inserantur. Rectè quoque gradus in hâc scalâ dixeris varias Ordinis Regulas & virtutum actus, quos Sanctus BENEDICTVS in Regulâ præscripsit, & per quos D ipse in cælum ascendit. Id enim designauit Via recto orientis tramite ab eius cellâ in cælum vsque tendens, quæ strata palliis, & innumeris corusca lampadibus cernebatur: Quid designet via S. Benedicti in cælum. de quâ venerando habitu vir desuper clarus assistens, ait: *Hæc est via, quâ dilectus Domini cælum Benedictus ascendit.* Gregor. 2. Dialog. cap. 17. Hanc verò viam Petrus Damiani *scalam* appellat, vt alibi ostendimus. Petr. Dam. opusc. 37. cap. 16. Breuiar. Roman. in eius festo. Sic S. Romualdus scalam à terrâ cælum pertingentem, in similitudinem Iacob Patriarchæ, per quam homines in veste candidâ ascen-E debant & descendebant, per visum conspexit, eoque Camaldulenses Monachos, quorum Institutor, & auctor fuit, designari mirabiliter agnouit.

Sed his præmissis ad S. BENEDICTI Humilitatis scalam explicandam veniamus, Explicatio doctrinæ eius de Humilitate. sic enim in Regulâ suâ ait; *Vnde, fratres, si summa Humilitatis volumus culmen attingere, & ad exaltationem illam cælestem, ad quam per præsentis vitæ Humilitatem ascenditur, volumus velociter peruenire: actibus nostris ascendentibus scala illa erigenda est, quæ in somno Iacob apparuit, per quam ei descendentes & ascen-

ascendentes Angeli demonstrabantur.

Non aliud sine dubio descensus ille & ascensus à nobis intelligitur: nisi exaltatione descendere, & humilitate ascendere. Scala verò ipsa erecta, nostra est vita in sæculo: quæ humiliato corde, à Domino erigitur ad cælum. Latera enim huius scalæ dicimus nostrum esse corpus & animam: in quibus diuersos gradus Humilitatis vel disciplinæ, euocatio diuina ascendendas inseruit.

Primò, Erigenda est scala Humilitatis. Hæc autem omnia singillatim sunt explicanda. PRIMÒ enim, ait: SI volumus ad exaltationem cæleſtem aſcendere, ſcala illa erigenda eſt, quæ in ſomno Iacob apparuit. Scala, inquam, erigenda. Nemo enim ſe à terrâ in cælum vſque ſaltu librare poteſt, nemo volatu illuc intrare alis pennisque deſtitutus. Scalis igitur opus, illiſque omninò gradibus, quos ille iuſtorum omnium ſpiritu plenus in Regulâ ſuâ tradidit, verè per omnia BENEDICTVS. Ille enim (vt Bernardus ait) *ſpiritualem nobis erexit ſcalam, cuius vtiq; ſummitas cælos tangit.* In hâc porrò ſcalâ ad exaltationem illam celeſtem (vt S. Doctor inquit) *per præſentis vitæ Humilitatem aſcenditur.* Quia hæc (vt ait Bernardus) *eſt via, & non eſt alia præter ipſam. Qui aliter vadit, cadit potiùs, quàm aſcendit: quia ſola eſt Humilitas, quæ exaltat, ſola quæ ducit ad vitam. Christus enim cum per naturam diuinitatis non haberet quo cresceret vel aſcenderet* (quia vltra Deum nihil eſt) *per deſcenſum quomodo cresceret, inuenit, veniens incarnari, pati, mori, ne moreremur in æternum. Propter quod Deus exaltauit illum, quia reſurrexit, aſcendit, ſedet ad dexteram Dei. Vade & tu, & fac ſimiliter, neque enim aſcendere poteris, niſi deſcenderis; quia vt æternâ lege fixum eſt: Omnis qui ſe exaltat, humiliabitur: Et qui ſe humiliat exaltabitur.* Optimè ergo Legiſlator noſter dixit per deſcēſum & aſcenſum illum, quem Iacob videbat, aliud nihil intelligi, *quàm exaltatione deſcendere, & Humilitate aſcendere.*

Bernard. in Declamat. *Idem ſer. 2. de aſcenſ.* *Quæ ſola exaltat.* *Luc. 14.*

Secundò, Scala eſt noſtra vita. SECVNDÒ. *Scala verò ipſa erecta*, inquit S. BENEDICTVS, *noſtra eſt vita in ſæculo: quæ humiliato corde à Domino erigitur ad cælum.* Vita religioſa altiſſima quædam ſcala, & ſublimiſſima in cælum via eſt; terræ quidem inſiſtens, ſed cacumen cælo inſerens. Verſantur enim Religioſi corpore in terrâ, ſed conuerſatio eorum in cælis eſt: hîc peregrini, ibi ciues. Quæ ſurſum ſunt ſpectant, quæ ſurſum ſunt ſapiunt & quærunt. Aſcenſus per ſcalam arduus eſt, & laborioſus. Nec pueriles luſus eſt humiliare ſemetipſum, ſublime non ſapere, contemptum ſui amare, omni vilitate & extremitate eſſe contentum.

Tertiò, Latera, corpus & anima. TERTIÒ, pergit S. BENEDICTVS: *Latera huius ſcalæ dicimus noſtrum eſſe corpus & animam.* A Vtriuſque enim Humilitas in Religioſo requiritur, nec altcrutra ſufficit. Corporis humiliatio ſi animæ deſit, vmbra Humilitatis, non veritas eſt. Geſtus & mores ſuperbi cum humili corde non conueniunt, nec Humilitas ibi adeſſe dignoſcitur, vbi exterioris hominis compoſitio elationem & tumorem præfert. De vtroque hoc latere optimè Bernardus: *Videre eſt homines mundanam gloriam contemnentes, fauorem calcantes populi, non deſiderantes humanum diem, ſed non adeò fortes in tolerantiâ* B *moleſtiæ corporalis, non adeò reiicientes mollia, non adeò carnis illecebras ſuperantes. Quid iſtos dixerim, niſi latus alterum non tenere? Porrò vni tantùm lateri innitentis periculoſus nimis aſcenſus, & proximus eſt ruinæ. Quòd ſi periclitatur, qui circa carnem videtur pluſquam oportet infirmari, licet mundi reſpuat gloriam, nec contumeliis moueatur: profectò, longè horribilius eſt periculum & multò magis inexcuſabile, ſi quis fortè licet viriliter caſtigans corpus, & non parcens eius afflictioni, inueniatur tamen minus reſiſtens gloriæ deſiderio, minus patiens iniuriarum, minus puritatis & ſolidæ* C *Humilitatis habens, minus immunis à ſæculi vanitate.* Neceſſarium proinde vtrumque latus, & Humilitas cordis, & aſperitas corporis. Alij tamen in Humilitatis ſcalâ latera faciunt notitiam Dei, & notitiam ſui; *Nouerim me, nouerim te*, aiebat Auguſtinus. Et citatus paulò ante Bernardus: *Dextrum latus*, inquit, *eſt contemptus ſui, vſque ad amorem Dei; ſiniſtrum contemptus mundi vſque ad amorem regni. Lateribus his diuerſos gradus Humilitatis vel diſciplinæ euocatio diuina aſcendendos inſeruit.* Diuina euocatio ſiue D electio, quâ per gratiam eliguntur, qui per boni operis fructum perducuntur ad gloriam, iuxta illud: *Quos prædeſtinauit, hos & vocauit.* Hæc, inquam, electio inſerit iuſtorum animis Humilitatis gradus: nam vt Caſſiodorus ait: *Diuina vocatio omne meritum præcedit, nec inuenit, ſed facit Angelos aſcendentes & deſcendentes.*

VIRTVTES. *Bernard. in Declamat.* *Neceſſitas vtriuſque lateris.* *Alia laterum interpretatio.* *Bernard. ſerm. de B. Maria: Signum magnum.* *Rom. 8.* *Caſſiodor. in pſal. 5.*

Quartò, nulla ſtatio in ſcalâ. QVARTÒ. In Scalâ Iacob nullus reſidens, nulluſve ſubſiſtens apparuit, ſed vel aſcendere, vel deſcendere videbatur, quo palam daretur intelligi, inquit Bernardus, E *inter profectum & defectum in hoc ſtatu mortalis vitæ, nihil medium inueniri: ſed vt ipſum corpus noſtrum continuè aut creſcere conſtat, aut decreſcere, ſic neceſſe ſit, aut ſpiritum proficere ſemper, aut deficere.* *Bernard. epiſt. 254.*

Quintò, Deus illi ſupernè innititur. QVINTÒ, Deus ſupernè ſcalæ innixus nihil aliud nobis indicat, niſi quod per Humilitatem, perueniatur ad veritatem, vt more ſuo ſuauiſſimè exponit Bernardus, quem deinceps audi. Legem quâ reditur ad veritatem, B. BENEDICTVS per duodecim gradus diſponit, vt ſicut per decem *Bernard. tr. de grad. Humil.*

 præſce-

VIRTVTES. praecepta legis, ac geminam circumcisionem, in quo duodenarius numerus adimpletur, ad Christum venitur; ita his duodecim gradibus ascensis, veritas apprehenditur. Illud quoque quod in scala, quae in typo Humilitatis Iacob monstrata est, Dominus desuper innixus apparuit, quid nobis aliud innuit, nisi quòd in culmine Humilitatis constituitur cognitio veritatis? *Quid hoc significet.* Dominus quippe de summitate scalę prospiciebat super filios hominum tamquam veritas, cuius oculi sicut fallere nolunt, ita falli non norunt, vt videret si est intelligens aut requirens Deum. An non tibi de B alto videtur clamare ac dicere requirentibus se (nouit enim qui sunt eius) *transite ad me omnes, qui concupiscitis me, & à generationibus meis adimplemini?* Eccles. 24. Et illud: *Venite ad me omnes, qui laborati & onerati estis, & ego vos reficiam.* Matth. 11. Venite, inquit. Quò? Ad me veritatem. Quà? per Humilitatem. *Per Humilitatem ad Deum venitur.* Quo fructu? Ego vos reficiam. Sed quae est refectio quam veritas ascendentibus promittit, peruenientibus reddit? An fortè illa est charitas? Ad hanc quippe, vt ait BENEDICTVS, ascensis omnibus Humilitatis gradibus Monachus mox perueniet. Verè C dulcis & suauis cibus charitas, quae fessos allenat, debiles roborat, moestos laetificat. Iugum denique veritatis facit suaue, & onus leue. Hactenus ille.

DISQVISITIO VI.

Quàm varij Humilitatis gradus?

VARIOS Humilitatis gradus Patres & pij Scriptores tradiderunt, eos porrò recensuisse ad vberiorem virtutis huius cognitionem spectabit. D

I. *Strabi Fuld. tres gradus.* PRIMÒ igitur, Strabus noster Fuldensis in Glossâ ordinariâ: *Perfecta*, ait, *Humilitas tres habet gradus. Primus est, subdere se maiori, & non praeferre se aequali, qui est sufficiens. Secundus est, subdere se aequali, nec praeferre se minori, & hic dicitur abundans. Tertius gradus est, subesse minori, in quo est omnis iustitia.* Gloss. ord. in cap. 3. Matth. Quae elucidat Bernardus in sententiis: *Humilitatis virtus habet haec tria. Superiori subdi, vt ad eius aequalitatem nullâ ambitione vel inuidiâ rapiatur. Aequali non praeferri, ne illicito appetitu superior velle fieri videatur. Minori subdi potiùs quàm praeponi, vt ex hoc Humilitatis veritas comprobetur.* *Elucidatur.* His quartum gradum addit Ioannes à Iesu Mariâ: Subesse omnibus omninò, etiam scelestissimis, qui superexcedens vocari potest. Atque hęc diuisio ex parte materię desumpta est.

II. *Anselmus septem Humilitatis.* SECVNDÒ, S. Anselmus enumerat huius Scalae septem gradus. 1. Contemptibilem se esse cognoscere. 2. De peccatis dolere. 3. Hoc confiteri. 4. Persuadere: vt scilicet, hoc velit credi. 5. Vt patienter sustineat hoc dici. 6. Vt patiatur contemptibiliter se tractari. 7. Vt hoc amet. *gradus recenset.* Ansel. lib. de simil. à cap. 100. vsque ad 108.

III. TERTIÒ, Bernardus in sententiis quinque gradus descensionis ponit, quos docet Humilitas. *Bernardus quinque.* 1. Abdicationem rerum, exēplo Apostolorum. 2. Abdicationem vestium, sicut Elias & Ioannes. 3. Corporis exercitium, vt Paulus. 4. Directionem in prosperis, instar Dauid pauperis & Regis. 5. Patientiā in aduersis, sicut Iob & Tobias.

IV. *Bonauentura quatuor.* QVARTÒ, S. Bonauentura: Gradus, inquit, Humilitatis sunt quatuor: Primus est, spernere mūdum. Secundus, spernere nullum. Tertius, spernere seipsum. Quartus est, contemnere se semper, & non curare sui contemptum. Bonau. in dict. salut. tit. 7. c. 1. Ideò Humilitas per illum quadruplicem gradum figuratur satis apertè per rationale, in quo erant quatuor versus, vel ordines gemmarum, vt habetur in Exodo. Exod. 28. Hos autem breui versiculo quidam ita complexus est.

Spernere mundum spernere nullum, spernere sese,
Spernere se sperni, quattuor ista beant.

V. *Qui & alios enumerat.* QVINTÒ, Idem Bonauentura: Altus Humilitatis gradus est, cùm aliquis habet Humilitatem in verbis: Altior cùm in factis. Altissimus cùm habet Humilitatē in corde. Bonauent. lib. de grad. virt. cap. 3. Ibi enim est virtus, sed non in verbis, vel factis. Quandoquidem enim est, qui se nequiter humiliat, verbis, vel factis, vel gestibus, vel vestitu, vel incessu. Pergit deinde alios subiungere: Altus enim Humilitatis gradus est, humiliare se propter magnitudinem & multitudinem defectuum. Altior est, humiliare se propter abundantiam virtutum, & donorum spiritualium, sicut arbor nobilis inclinatur ex abundantiâ fructuum. Vnde dicitur: *Quantò maior es, humilia te in omnibus.* Eccli. 3. Altissimus propter imitationem exempli Humilitatis Christi.

VI. SEXTÒ prosequitur idem vir sanctus: Altus gradus est humiliare se de omnibus malis commissis. Altior de omnibus bonis omissis. Adhuc altior de omnibus detentis. Altissimus de omnibus bonis in vacuum perceptis. Iste ordo sumitur ex raritate. Quantò enim gradus est rarior, tantò videtur altior.

Item; altus gradus est, tam vilem se reputare, sicut verè est in oculis Dei. Altior, E sicut vilis esse potuit coram Deo, si Dominus non cauisset. Altissimus, sicut vilis adhuc fieri potest, si Dominus à tentationibus non custodierit.

VII. *Dauid ab Augustâ tres.* SEPTIMÒ, Dauid de Augustâ in libro de profectu Religiosorum (huic enim non S. Bonauenturę tribuendum hoc opusculum benè probat Henricus Sedulius in editione Lib. 1. c. 29. secundâ

secundâ (speculi disciplinæ S. Bonauenturæ ad Nouitios) tres Humilitatis gradus assignat. Primus est, suam agnoscere vilitatem. Secundus, sui gaudere contemptu. Tertius, magnis virtutibus non efferri. Quæ latiùs ibidem exposita videre est.

VIII. *Laurentius Iustinianus sex.* *Iustinian. lib. de Humil. c. 7.*

OCTAVÒ. Laurentius Iustinianus sex gradus Humilitatis constituit. Primus est, si homo se peccatorem & contemptu dignum agnoscat. Secundus, si affectu vilia de se sentiat. Tertius, si sua peccata, prout oportet, detegat. Quartus, si mala quæ de se dicit, credi appetat. Quintus, si despici B & iniuriâ affici velit. Sextus, si opprobria esuriat, & conuitia atque iniurias sitiat, & in persecutionibus glorietur, iuxta illud: *Galat. 6.* *Mihi absit gloriari, nisi in cruce Domini nostri Iesu Christi.*

IX. *S. Ignatius tres.* *S. Ignat. hebdom. 3. dic.*

NONÒ. S. Ignatius de Loyola, Societatis Iesu Institutor, in libello exercitiorũ spiritualium tres Humilitatis gradus ponit: Primus est ad salutem necessarius, vt me penitus subdam, inquit, diuinæ legi obseruandæ, vtque ne mundi quidem totius oblato mihi dominio, vel extremo vitæ C discrimine obiecto, transgrediar ex deliberato, mandatum vllum diuinum, aut humanum, quod quidem peccati mortalis vinculo obliget. Secundus maioris est perfectionis, vt fixo animo ad diuitias, paupertatem, honorem, ignominiam: breuitatem vitæ ac longitudinem æquè sim propensus, vbi æqualis est diuinæ laudis ac salutis meæ occasio: vtque nulla vel humanæ quantæcumque felicitatis, vel propriæ mortis conditione proposità, adducar vmquam vt culpam licet venialem tā- D tùm decernam admittere. Tertius est, modus Humilitatis absolutissimæ, vt priores duos iam adeptus, etiamsi nullo superaddito laus Dei par foret, al maiorem tamẽ imitationem Christi diligam potiùs cum eo paupere spreto & illuso, pauperem, cōtemptum, & insipientiæ titulum amplecti, quàm opes, honores, & sapientiæ æstimationem. Hos porrò gradus defendit, & explicat Suarez. *Suarez to. 4. de relig. lib. 9. cap. 5. num. 11.*

X. *Rossignolius tres.* *Rossignol. de discipl. Christ. perfect. lib. 4. cap. 18.*

DECIMÒ. Bernardinus Rossignolius tres alios Humilitatis gradus ponit. Primus est, E velle ex animo humilem esse, & Deo prorsus submittere tamquam supremo Domino, & hominibus omnibus propter Deum. Secundus, Incommoda & calamitates præsentis vitæ, quarum impatientissimi sunt superbi, fortiter sustinere. *Humilitas enim non facit pusillanimes, nec magnanimitas arrogantes*, vt inquit Bernardus. Quò minùs enim de suâ quisque vel in minimis præsumere cōsueuit, eò ampliùs etiam in magnis quibusque de diuinâ virtute confidit. Tertius appetere iniurias, & reliquam *Bernard. serm. Sigoũ magnum.*

seriem malorum detestabilium, bonumq; nomen hominis dedecorantium, gaudereque propter Christum cùm inferuntur. Hos verò latiùs ibidem declarat. VIRTUTES.

XI. *De Paz duodecim.* *Iacob. tom. 2. lib. 4. par. 1. cap. 1.*

VNDECIMÒ. Iacobus de Paz vsque ad duodecim Humilitatis gradus ascendit. Primus est, seipsum despicere, vilemque reputare. Secundus, in rebus tum magnis tum minimis de seipso suisque viribus penitus diffidere. Tertius, se reputare receptis donis indignum, & ad noua accipienda ineptum. Quartus, iudicare se omnibus minorem, atque viliorem. Quintus, nolle ab alijs magni æstimari, honorari, vel laudari: & omnem laudẽ, ac honorem in Deum reijcere. Sextus, desiderare ab alijs cōtemni, & vilis haberi. Septimus, dolore affici, si magnifiat, laudetur, & honoretur ab aliquo. Octauus, propriam vilitatem ac defectus libenter detegere. Nonus, subijcere se Deo, tamquam seruus Domino, vel sicut lutũ figulo. Decimus, subijcere se hominibus propter Deum, superioribus, æqualibus, & minoribus. Vndecimus, in externis functionibus libenter abiectiora complecti. Duodecimus, seipsum in conspectu Dei, & hominum, vt canem mortuum & fœtentem aspicere. Fusè autem per duodecim capita horum graduum explicationem prosequitur.

DISQVISITIO VII.

Quo ordine duodecim Humilitatis gradus à S. BENEDICTO *recensiti?*

EX septimo Regulæ capite facilè patet ad hanc quæstionem responsio. Quâ enim serie gradus ibi enumerantur, eâdem sine dubio à S. BENEDICTO recensiti sunt, nisi mendum aliquod in textum irrepserit. Id verò alicui verisimile fortasse videatur, nam Angelicus Doctor in Summâ Theologicâ, disputans vtrum convenienter distinguantur secundùm B. BENEDICTVM duodecim gradus Humilitatis, eos inuerso ordine enumerat, ita vt duodecimus sit primus, vndecimus, secundus, decimus, tertius, & sic consequenter. Hoc autem ordine hos gradus recenset primò in argumẽto 1. art. 6. deinde in corpore. Tertiò, quæstione sequenti, artic. 4. Mirum autem videretur accuratissimum hunc Doctorem tot locis non secutum ordinem, quem in Regulâ S. BENEDICTI legisset. Accedit, quòd S. Thomæ ordinem sequantur Vincentius Belluacensis in speculo morali, S. Antoninus in Sũmâ Theologicâ, Cardinalis Caietanus, Ludouicus Granatensis, in Syluâ locorum communium, Gerson, Tostatus, Lorichius. Ex quibus

S. Thomas alio ordine recensit gradus S. Ben. *S. Thom. 2.2. quæst. 161. art. 6. Item alij. Vincent. l. 1. d. 100. p. 1. Anton. p. 4. tit. 4. c. 12. § 2. Caiet. ad q. 161. art. 6. Granat. in 2. classe V. humilit. Gerson. p. 1. in compen. Theol. tract. 1. tit. de sup. Tostat. to. 4. in Matth. pag. 15. Lorich. V. Humilit.*

VIRTUTES. bus forte quis opinetur Regulæ textum corruptum. Verum integritatis eius testes sunt antiqui commentatores & Scriptores. Nam Benedictus Anianæ Abbas, & Smaragdus, qui ante octingentos annos vixerunt, Regulæ textum repræsentant, vt nunc habemus. Regula quoque Magistri ab ijsdem sæpius citata, totam S. BENEDICTI de Humilitate tractationem eodem quo ipse ordine, licet alijs subinde verbis, recenset, vti etiam Regula Donati. Nec S. Bernardus aliũ agnouit ordinẽ, à S. BENEDICTO traditũ, vt videre est in tractatu de gradibus Humilitatis gradu decimo, vbi tertiũ ponit: *Vt quis pro Dei amore omni obedientiâ se subdat maiori.* Hic enim apud S. BENEDICTVM tertius, apud S. Thomam decimus est. Cassiani quoq; locus, ex quo supra iam vidimus S. BENEDICTVM Humilitatis gradus desumpsisse, eũdem hunc ordinem facilè ostendit. Neoterici autem Doctores passim in recensendis his gradibus, S. BENEDICTI, non S. Thomæ ordinem sequuntur; & Franciscus Syluius fatetur retrogrado ordine Angelicum Doctorem processisse, nihil proinde in S. BENEDICTI Regulâ mutatum.

S. Benedicti ordo in his tenendus.

Qui est veterum.

Reg. Mag. gist. cap. 10.

Et recentiorum.

Sylu. in 2. 2. ad quæst. 161. art 6.

B

C

Alardus porrò Gazæus contrariâ viâ insistens, ait se deprehendisse S. Thomæ textum quoad hunc locum manifestè depravatum, tum quia repugnat Regulæ & verbis D. BENEDICTI, tum quia Ioannes Turrecrematus, qui textum illum S. Thomæ pæne integrum transtulit in suum commentarium, contrario modo legit, & ita refert verba S. Thomæ, vt cùm D. BENEDICTO planè conueniant.

Gazæus ad lib. 12. Cassiani c. 35. An S. Thomæ textus corruptus.

Ego autem existimauerim S. Thomæ textum haud esse mendosum, & Turrecrematam graduum numerum mutasse, & ad S. BENEDICTI Regulam ordinem corrigere voluisse, nam S. Thomas in corpore articuli optimè exponit ordinem & connexionem graduum, prout à S. BENEDICTO assignantur. Non desinit tamen eum qui ad radicem Humilitatis pertinet, & in Regulâ nostrâ primus est, vocare duodecimum. Quare probabiliùs dicendum arbitror, eum de industriâ ordinem mutasse, vt duodecim superbiæ gradibus à S. Bernardo assignatis Humilitatis gradus ex latere opponeret, quemadmodum articulo quarto sequentis quæstionis optimè facit. Primus autem superbiæ gradus duodecimo Humilitatis opponitur. Et Bernardus fatetur duos superbiæ gradus vltimos, Humilitatis ascendendo primos inueniri. Sanctus Thomas ergo vt euidentior esset antithesis, & primum superbiæ primo Humilitatis opponeret, secundùm secundo, & sic deinceps, Sancti BENEDICTI scalam forsitan inuertit.

Responsio Auctoris.

D

S. Thomas de industriâ ordinem horum graduum inuertit.

E

S. Bernard. grad. 10.

Vt autem hi gradus, quos quilibet Monachus non tam debet enumerare, quàm ascendere, memoriæ magis insigantur, eos Trithemius Abbas his versibus complexus est.

Humilitatis gradus versu comprehensi.

Trithem. ad cap. 7. Reg.

Iustorum graduum Primus *timet Omnipotentem.*
Illecebris carnis submittit frana Secundus.
Tertius *Abbati supponit se reuerenter.*
Conuitijs spretis Quartus *patienter obedit.*
Abbati referat, Quintus *penetralia cordis.*
Vilis, & indignus constat se iudice Sextus.
Cunctis se credit fore Septimus *inferiorem.*
Scit nihil Octauus, *nisi quod fert Regula cella.*
Non loquitur Nonus, *dum non interrogat alter.*
Proscribit risum Decimus, *damnatque cachinnum.*
Vndecimus *loquitur rationis paucula verba.*
Spectet humum semper Duodenus *vertice flexo.*

Nos verò paulò breuiùs ita expressimus:

Breuiùs.

His humilis gradibus, dij pete culmen amoris.
Diuinum 1. *metuas numen, propriamque libenter*
Linque 2. *volũtatem, maiori* 3. *subditus esto.*
Dura 4. *fer, Abbatẽ nil* 5. *cela, vilia* 6. *quare.*
Ipse tibi 7. *vilis, nil fac nisi Regula* 8. *mãdet.*
Os 9. *preme, sit risus* 10. *tibi nullus, pauca* 11. *loquare.*
Cernuus 12. *incedens, veluti reus aspice terram.*

Breuissimè autem Hugo Cardinalis, quem Turrecremata descripsit, ita comprehendit.

Breuissimè. Hugo Card. in Psal. 83.

Qui timet, & nihil vult, parens, patiensque fatetur,
Se temnit, præfert alios, nil singulus audet:
Absque loqui, risũ grauis, stat pronus vbiq;.

DISQVISITIO VIII.

Quæ ratio graduum Humilitatis?

EXPLICAT hanc Angelicus Doctor, & post eum Cardinalis Turrecremata, cuius explicationem hîc inferemus: Notandum, inquit, quòd Humilitas essentialiter in appetitu consistat, secundùm quod aliquis refrænat impetum animi sui, ne inordinatè tendat in magna, sed regulam habet in cognitione: vt scilicet aliquis non se existimet supra id esse quod est: & vtriusque principium & radix est reuerentia, quam quis habet ad Deum. Ex interiori autẽ dispositione Humilitatis procedunt quædam exteriora signa in verbis, & factis & gestibus, quibus id quod interiùs

Humilitas in appetitu sita.

S. Thom. 2. 2. quæst. 161. art. 6.

Proditur externis signis.

riùslatet, manifestatur: sicut & in ceteris
virtutibus accidit. *Nam ex visu cognoscitur*
vir; & ab occursu faciei, sensatus: vt dicitur
Ratio graduum à S. Thoma posità. Ecclesiastici 19. Et ideò in prædictis gra-
dibus Humilitatis ponitur aliquid quod
pertinet ad Humilitatis radicem, scilicet
1. *Primus gradus*, qui est, vt homo Deum ti-
meat, & memor sit omnium quæ præce-
pit. Ponitur etiam aliquid pertinens ad
appetitum, ne scilicet in propriam excel-
lentiam inordinatæ tendat: quod quidem
fit tripliciter. Vno modo, vt homo non
sequatur propriam voluntatem, quod per-
2. tinet ad *Secundum* gradum. Alio modo, vt
regulet eam secundùm Superioris arbi-
3. trium, quod pertinet ad *Tertium* gradum.
Tertio modo, vt ab hoc non desistat, por-
pter dura & aspera quæ occurrunt, & hoc
4. pertinet ad *Quartum* gradum. Ponuntur
etiam quædam pertinentia ad existima-
tionem huius recognoscentis suum de-
fectum: hoc & tripliciter. Vno quidem
modo, per hoc quod proprios defectus re-
cognoscat & confiteatur, quod pertinet
5. ad *Quintum* gradum. Secundò, vt ex con-
sideratione sui defectus aliquis insufficiē-
tem se existimet ad maiora, quod pertinet
6. ad *Sextum*. Tertiò, vt quantum ad hoc alios
7. sibi præferat; quod pertinet ad *Septimum*.
Ponuntur etiam quædam quæ pertinent
ad exteriora signa, quorum vnum est in
factis, vt scilicet homo non recedat in suis
operibus à viâ communi; quod pertinet
8. ad *Octauum*. Alia duo sunt in verbis, vt sci-
licet homo non præripiat tempus loquen-
9. di, quod pertinet ad *Nonum*: nec excedat
modum in loquendo, quod pertinet ad
11. *Vndecimum*. Alia verò consistunt in exte-
rioribus gestibus, puta in reprimendo ex-
tellentiam oculorum, quod pertinet ad
12. *Duodecimum*, & in cohibendo exteriùs ri-
sum & alia ineptæ lætitiæ signa: quod per-
10. tinet ad *Decimum*. Ita S. Thomas.

Alia ratio magis ad mentem S. Benedicti. *Less. de iust. & iure lib. 4. cap. 4. dub. 10.*

Quæ tamen Lessio nonnihil intricata videntur, quare paulò diuersam rationem horum graduum assignat, notatque S. BENEDICTVM processisse secundum eum ordinem, quo Humilitas ab interioribus ad exteriora progrediens, primò moderatur animum in maioribus, deinde in minoribus, donec ad minima quæque pertingat.

Suarez to. 4. de relig. lib. 9. cap. 5. num. 25.

Similiter Suarez ait S. BENEDICTVM in distinguendis gradibus Humilitatis non tantùm posuisse quæ pertinent ad interiorem affectum, sed etiam quæ ex parte intellectus conferunt ad illam perfectionem consequendam, & quæ in exterioribus actibus ad illam conseruandam, vel ostendendam obseruare oportet. Ratio deinde horum graduum à Lessio sic assignatur: Ad perfectam Humilitatem, præsertim Religiosorum, de quâ in Regulâ S. BENEDICTI est sermo, requiritur vt homo benè sit ordinatus erga Deum: benè subiectus suis Superioribus: rectè denique ordinatus quoad proximum. *VIRTVTES.* Homo subijcitur Deo primò per Dei timorem, qui est *Primus* Humilitatis Christianæ gradus, omnibus maximè necessarius, vtpote totius vitæ Christianæ fundamentum. *Primus gradus.* Secundò, per studium implendæ non suæ, sed diuinæ voluntatis: quod fit gradu *secundo*. *Secundus.* Superioribus homo subditur quatuor gradibus sequentibus. Primum enim oportet vt Superiori suam voluntatem per obedientiam subijciat, quod fit *tertio* gradu. *Tertius.* Secundò, vt in hoc, quod semel Deo & Superiori promisit, sit firmus; ita vt propter dura & aspera ab obedientiâ non recedat: quod fit gradu *quarto*. *Quartus.* Tertiò, vt etiam in ceteris, quæ ad conscientiam pertinent, à Superiore tamquam Dei locum tenente, dirigi velit; ad hoc est gradus *quintus*, quo quis arcana conscientiæ suæ illi vult patefacere. *Quintus.* Quartò, vt medicinam à Superiore adhibitam humiliter accipiat, & seruet; nec suâ prudentiâ aut industriâ in viâ spiritali vllo modo fidat, quod fiet si defectibus suis benè expensis, se ad omnia indignum & inutilem iudicet: qui est gradus *sextus*. *Sextus.*

Requiritur deinde vt homo benè ordinatus sit quoad proximos, tum quoad internam æstimationem; quod fit gradu *septimo*, dum quis se omnibus viliorem ex animo credit: *Septimus.* tum quoad externam conuersationem: quod fit quinque gradibus sequentibus, quibus exteriora nostra ad Humilitatem formantur. Primò, in accommodando se in ijs, quæ vitam communem attingunt cum ceteris & vitandâ singularitate, quod fit gradu *octauo*. *Octauus.* Secundò, in taciturnitate & silentio seruando, qui *nonus* est gradus. *Nonus.* Tertiò, in vitando risu, & alijs ineptæ lætitiæ signis *decimo* gradu prohibitis. *Decimus.* Quartò, in vitãdo multiloquio, & elatiori voce in loquendo, quod *vndecimus* cauet gradus. *Vndecimus.* Quintò, in modestiâ aspectus, quem gradus præscribit *duodecimus*. *Duodecimus.* Ita Lessius, eodemque modo horum graduum rationem explicat Franciscus Sylvius. *Sylu. in 2. 2. quæst. 161. art. 6.* Quamquam etiam dici possit gradum sextum, septimum, decimum, & duodecimum ordinare hominem quoad seipsum, vt tam interiorem, quàm exteriorem vbique seruet Humilitatem.

DISQVI-

VIRTVTES.

DISQVISITIO IX.

De superbiâ, eiusque gradibus Humilitati oppositis.

Superbia. Chrysost. homil. 30. in act. Eccli. 10. Gregor. lib. 31. Moral. cap. 17. Vnde dicta.

HVMILITATI, quæ iuxta Chrysostomũ, *mater est ac radix, & altrix & fulcimentum, & vinculum bonorum*, ex diametro opponitur superbia, Sapienti dicta *initium omnis peccati*, & Magno Gregorio, *Regina vitiorum*. Dicitur autem superbia à verbo *supereo*: nam idem est superbire ac supra se, aut supra alios ire, vel supra mensuram & cõditionem suam ire, iuxta illud Psalmistæ: *Neque ambulaui in magnis, neque in mirabilibus super me.* Vnde Isidorus: *Superbus dictus est, quia super vult videri, quàm est: qui enim vult supergredi quod est, superbus est.* Sed Augustinum iuuerit audire: *Quid est*, ait, *superbia, nisi peruersa celsitudinis appetitus? Peruersa enim celsitudo est, deserto eo, cui debet animus inhærere, principio, sibi quodammodo fieri, atque esse principium. Hoc fit, cùm sibi nimis placet. Sibi verò ita placet, cùm ab illa bono immutabili deficit, quod ei magis placere debuit, quàm ipse sibi.* Antitheses autem Humilitatis & superbiæ ita exposuit S. Prosper: *Superba voluntas facit Dei præcepta contemni, Humilitas custodiri; Superbia ex Angelis dæmones fecit, Humilitas homines sanctis Angelis similes reddit. Illa rebelles diabolo subditos facit, hæc humiles Christo coniungit. Superbi cupiunt in se, quod non faciunt, prædicari, humiles refugiunt, quidquid boni operantur, agnosci. Illi vitia sua à se alienando peruersitatem suæ voluntatis excusant, & bona sua suis viribus deputando semetipsos turpiter iactant; isti si qua peccata commiserint, voluntariè confitendo semetipsos accusant, & omnia bona sua diuino muneri deputando, Deum iugiter laudãt.* Hæc ille. Qui eodem loco occultæ & latentis superbiæ naturam, effectus, & indicia graphicè depingit. Sed quod Religiosos spectat, legendus vel maximè Cassianus, varia in eis superbiæ signa oculis obijciens. Vti & post eum Magnus Gregorius.

Psalm. 130. Isid. lib. de sum. bono cap. 38. Eius definitio. August. lib. 14. de ciuit. cap. 13. Humilitatis & superbiæ antitheses. Prosp lib. 3. de vit. contempl. c 3. Ibid. cap 8. Indicia superbiæ. Cassia. inst. l. 12. c 27. Greg. l. 34. mor. c. 18.

Scala superbiæ ducit ad infernũ.

Sed quod nostram propiùs spectat materiam, erectæ à S. BENEDICTO scalæ alteram S. Bernardus Superbię ex aduerso opponit; per quam sicut Humilitas sensim crescit vsque ad amorem Dei, ita & cordis elatio vsque ad contemptum & odium Dei ascendit, aut vt veriùs dicam, in barathrum inferni instar luciferi, per duodenos Superbiæ gradus præceps ruit. Hos igitur, quos ex Bernardo Angelicus quoque Doctor recenset, hic suo ordine enumerabimus, vt ex contrariorum oppositione Humilitatis scala magis elucescat.

S. Thom. 2. 2. quæst. 162. art 4. Eius gradus.

I. *Primus* igitur est curiositas, in hoc sita, quod quis huc illuc vago aspectu circumspiciat, cupidus omnia videndi & audiendi.

II. *Secundus* est Leuitas animi, quâ quis facilis est, vt quæuis ad suam censuram reuocet, suamque de illis sententiam proferat, quidlibet effutiat, facilè alijs repugnet.

III. *Tertius* est inepta lætitia.

IV. *Quartus*, iactantia, quâ quis libenter de suis rebus loquitur, & seipsum commendat.

V. *Quintus* est singularitas, cùm scilicet aliquis agit quędam vltra communia, vt præ ceteris æstimetur.

VI. *Sextus* arrogantia, quâ plura sibi tribuit, quam habet, & quidquid in se laudari audierit, non beneuolentiæ laudatoris, sed suis adscribit meritis.

VII. *Septimus* est præsumptio, quâ quis ad omnia se parem æstimat, & multa etiam supra vires audet.

VIII. *Octauus* est defensio peccatorum, quâ quis nectit excusationes in peccatis. Aut enim dicit, non feci, aut feci quidem, sed benè feci: aut si malè, non multum malè: aut si multum malè, non malâ intentione.

IX. *Nonus* est simulata confessio, cùm excusationi locum non videns, signa doloris præfert, vt humilis & pœnitens videatur.

X. *Decimus* est Rebellio, id est, nolle Superioribus obedire, mandata eorum parui pendere.

XI. *Vndecimus* est Libertas peccandi.

XII. *Duodecimus*, consuetudo peccandi.

Possunt ad tres reuocari.

Possunt autem hi duodecim gradus, vt S. Bernardus annotauit, ad tres reuocari. Nam in sex primis est contemptus Fratrum: in quatuor sequentibus contemptus Superiorum: in duobus postremis contemptus Dei.

Omnes autem vt Humilitatis gradibus opponi queant, memoriæ caussâ his versibus complexi sumus.

Gradus superbiæ versu expressi.

His petit inferni gradibus loca nigra superbus.
Primus *vbique vagis circumspicit omnia ocellis.*
Mente leuis Fratrum diiudicat acta secundus.
Tertius *in risum promptus lætatur ineptè.*
Quartus *se vano iactat sermone frequenter.*
Rara amat & noua, nec reliquis communia quintus.
Arrogat vt præstans alijs, sibi plurima Sextus.
Omnibus officijs se credit Septimus *aptum.*
Peccata octauus *veluti benè facta tuetur.*

Agnoscit

Agnoscit fictè sed crimen hypocrita Nonus. A
Cõtemnit Decimus *Maiorum iussa rebellis.*
Vndecimus *peccat sine freno liber & effrẽs.*
Absque timore malum Duodenus *vertit in vsum.*

Vel breuiùs sic:

Indicia hæc animum signant duodena superbum.

1. *Respicit,* & 2. *leuis est;* 3 *ridet;* 4 *iactat;* 5. *noua quærit.*
6. *Arrogat;* 7. *assumit,* 8. *defendit,* 9. *hypocrita,* 10. *spernit.*
11. *Liberè, & ex longâ velut* 12. *assuetudine peccat.*

VIRTVTES.

TRACTATVS V.

DE QVATVOR PRIMIS HVMILITATIS GRADIBVS.

HÆSIMVS *hactenus circa ipsam Humilitatis scalam, nunc ascensiones in corde disponentes, singulos Gradus apprehendamus. Canticum Graduum quindecim Psalmus interstinctum Regius Vates olim compofuit, quod totidem Gradibus ascenderetur in templum, & singuli in singulis decantarentur, vt placet S. Bonauenturæ, Dionysio Carthusiano, Valentiæ, & Aignano, qui & hoc insuper addit, vbi peruenissent sacerdotes ad vltimum gradum cuiuslibet quinarij (qui omnes gradus essent quò altiores, eò latiores) aliquantisper substitisse, & orationes aliquas alias recitasse. Quod quidem ex Ecclesiastico vsu confirmari videtur, in quo tribus quinarijs flexis genibus quædam subijciuntur preces. Lubuit hoc exemplum in hâc Humilitatis scalâ imitari. Atque ne nimis accliuis videatur, & ascendentem, si vno spiritu superanda proponatur, plus æquo defatiget; tribus eam distinguere interstitijs, & singulos graduũ quaterniones totidem includere Tractatibus. Exhibebit igitur hic Tractatus,* Primò, *quis primus Humilitatis gradus?* Secundò, *Quænam timentis Deum officia?* Tertiò, *Quodnam in scalâ superbiæ huic gradui vitium oppositum?* Quartò, *Quis secundus Humilitatis gradus?* Quintò, *Quid illi oppositum?* Sextò, *Quid tertius gradus, & illi contrarium?* Septimò, *Quis quartus gradus?* Octauò, *quid illi aduersetur?*

Canticum Graduum quare compositum.

Particula scala Humilitatis.

DISQVISITIO I.

Quis primus Humilitatis gradus?

HVMILITATIS gradus à *Timore Domini* S. BENEDICTVS orditur. *Primus,* inquit, *Humilitatis gradus est, si timorem Dei sibi ante oculos semper ponens, obliuionem omninò fugiat.* Vbi primò disquirendum occurrit, cur timor Dei dicatur primus Humilitatis gradus? cuius quidem plures assignari queunt rationes, sed nos tres potiores tantùm referemus. Prima sit. Sicut *initium omnis peccati est superbia:* sic timor Dei *initium est Sapientiæ,* omnisque virtutis, & consequenter etiam Humilitatis. Vera enim Humilitas, vera quoque est sapientia, vt sapientissimus ait Salomon: *Vbi est Humilitas, ibi est sapientia.*

Timor Dei cur primus Humilitatis gradus.

Eccli. 10. Psal. 110. *Prima ratio.* Prou. 11. 2.

Hinc exsultans Saluator noster: *Confiteor tibi, Pater, Domine cæli & terræ, quia abscondisti hæc à sapientibus, & prudentibus, & reuelasti ea paruulis.* Id est, humilibus. Secunda ratio, quia timor Dei adducit Humilitatem. Augustinus enim septem dona Spiritus sancti coæquans octo beatitudinibus, timorem assignat primæ beatitudini; *Timor Dei,* inquit, *congruit* HVMILIBVS, *de quibus hic dicitur: Beati pauperes spiritu, id est, non inflati, non superbi, de quibus Apostolus dicit: Noli altum sapere; sed time: id est, noli extolli.* Idem confirmat Angelicus Doctor. *Timori,* inquit, *propriè respondet paupertas spiritus. Cùm enim ad timorem filialem pertineat Deo reuerentiam exhibere, & ei subditum esse, id quod ex*

Math. 11.

Secunda, quia timor gignit Humilitatem.

August. lib. 1. de serm. Domin. in monte c. 9.

S. Thom 2. 2 q. 19 art. 12.

huiusmodi

VIRTVTES. *huiusmodi subiectione consequitur, pertinet ad donum timoris. Ex hoc autem quod aliquis se Deo subijcit, desinit quaerere in seipso, vel in alio aliquo magnificari, nisi in Deo: hoc enim repugnaret perfectae subiectioni ad Deum.* Cui accedat quod iuxta S. Gregorium, donum timoris Dei datur cōtra superbiam, quod exponens S. Thomas, ait: *Initium superbiae hominis apostatare à Deo: hoc est, nolle subdi Deo, quod opponitur timori filiali, qui Deum reueretur. Et sic timor excludit principium superbiae. Nec tamen sequitur, quòd sit idem cum virtute Humilitatis, sed quod sit principium eius.* Vnde idem S. Doctor alibi ait, quòd principium & radix Humilitatis tam appetitus, quàm cognitionis, sit *reuerentia quam quis habet ad Deum.* Vnde quòd homo Deum timeat, & memor sit omnium quae praecepit, in gradibus Humilitatis propterea ponitur, quia pertinet ad radicem Humilitatis.

Gregor. lib. 2. Moral. — S. Thom. suprà art 9. ad 3. — 2. 2. q. 161. art. 6.

Tertia, quia est initium conuersionis ad Deum. His accedat Tertia Ratio, quòd Timor Dei sit nostrae ad eum conuersionis initium; vnde Augustinus ait: *Rarissimè accidit, imò verò nunquam, vt quisquam veniat volens fieri christianus, qui non sit aliquo Dei timore perculsus.* Quod autem ille dixit de fidei initio, hoc etiam Cassianus de principio conuersionis & perfectionis monasticae asseruit. *Principium,* inquit, *nostrae salutis eiusdemque custodia, sicut dixi, timor Domini est. Per hunc enim & initium conuersionis, & vitiorum purgatio, & virtutum custodia, his qui imbuuntur ad viam perfectionis, acquiritur. Qui cùm penetrauerit hominis mētem, contemptum rerum omnium parit; obliuionem parentum, mundique ipsius gignit horrorem.* Sic ille. Quod etiam ex sacrâ probari potest Scripturâ. Ecclesiasticus enim ait: *Qui timet Deum, conuertetur ad cor suum.* Et Isaias: *A timore tuo concepimus & peperimus spiritum salutis.* Ex his iam satis liquet, quē ordinem ad Humilitatem habeat timor Domini.

August. de Cathech. rudib. c. 5. — Cass. lib. 4. cap. 39. — Eccli. 21. — Isai. 26. iuxta 70.

Pro explicatione autem verborum S. BENEDICTI, hîc vlteriùs praenotanda instructio Abbatis Chaeremonis. *Tria sunt,* inquit, *quae faciunt homines à vitijs temperare, id est aut metus gehennae, siue praesentium legum; aut spes atque desiderium regni caelorum, aut affectus boni ipsius, amorq́ue virtutum.* Proximè autem docet primum illum timoris gradum esse seruilem; secundùm, mercenarium; tertium verò filialem. Additque: *Est quidem in illis gradus cuiusdam profectus imbuens nos, vt dum poenarū metu vel praemiorū spe incipimus vitia declinare, ad charitatis gradū transire possimus.* Verosimiliter credi possit S. BENEDICTVM hinc suam desumpsisse doctrinam. Sicuti enim in hoc primo gradu gehennae & vitae aeternae expressè meminit; ita de casto illo & filiali timore, qui cum charitate consistit, in fine capitis agit.

Cassia. coll. 11. c. 6. — Triplex timor. — Cap. 7. — Cap. 8.

Explicatur. Patris sui doctrinâ imbutus S. Bernardus, triplicem hunc quoque agnoscit atque explicat timorem. *Primus enim timor est, ne cruciemur in gehennâ, secundus ne exclusi à visione Dei priuemur tam ineffabili gloriâ, tertius timor replet animam omni solicitudine timidam, ne fortè deseratur à gratiâ. Et quidem omnis timor Domini sicut aqua extinguit ignem: sic extinguit peccati concupiscentiam: sed is maximè cùm ad omnem tentationem statim occurrit, ne fortè contingat amittere gratiam, vt sibi derelictus homo labatur quotidie de malo in peius de periculo minori in grauiorem culpam.*

Bern. serm. 2. dom. post octa. Epiphā.

Timoris Dei Stimuli. Primo igitur Humilitatis gradu, quem omnium fusissimè S.P.N. prosequitur, timoris Dei partim radices, siue stimulos, partim verò eiusdem exponit officia.

I. *Paenarum inferni metus.* PRIMVS stimulus est, vt Monachus *semper sit memor, qualiter contemnentes Deum, in gehennam pro peccatis incidunt.* Hunc timorem Saluator noster inculcat. *Timete eum,* inquit, *qui potest & animam & corpus perdere in gehennam.* S. Antonij verum est pronunciatum: *Formido iudicij, & paenarum timor horridus, simul & lubrica carnis incentiua dissoluit, & ruentem animam quasi ex aliquâ rupe sustentat.* S. Chrysostomus dicit *metum gehennae* etiam in animâ iusti esse militem fortem & armatum, qui fures & latrones omnesque hostes longè arceat à domo. Scribit quoque S. Ambrosius, beatos Martyres in agone martyrij constitutos, *timore gehennae* ante oculos mentis propositae vincere solitos earum poenarū timorem, qui à carnificibus ingerebatur. S. Hieronymus ait se *metu gehennae* solitudinem, & durissimum vitae genus elegisse. Augustinus: *Terruit Dominus cùm Euangelium legeretur, vbi vermis eorum non moritur, & ignis non extinguitur. Audiunt haec homines, & quia verè futura sunt impijs, timent, & continent se à peccato.* Et alibi: *Timor iste, quo gehennam times, continet te, & voluntatem peccare non finit.*

Matth. 10. — Athanas. in vitâ. — Chrysost. homil. 15. ad pop. Antioch. *Eius est fin.* — Ambros. in Psalm. 118. oct. 21. — Hieron. Epist. 22. ad Eustoch. — August. in Psal. 127. — Idem serm. 13 de verb. Apost.

II. *Consideratio vitae aeternae.* SECVNDVS timoris Domini Stimulus à S. BENEDICTO propositus, est, vt *vitam aeternam, quae timentibus Deum praeparata est, animo suo semper reuoluat.* Dulcissimam hanc atque aeternam vitam timori Domini adscribit regius Vates, admirabundus exclamans: *Quàm magna multitudo dulcedinis tuae Domine, quam abscondisti* TIMENTIBVS *te.* Idemque canit: *Beati omnes, qui timent Dominum.* Quantâ autem formidine trepidāt homines, ne à parentibus exhaeredentur, aut à possessâ haereditate pellantur. Quàm meritò timeat anima Christiana, ne excidat ab haereditate filiorum Dei. Quantus metus homines inuadit, ne perituras amittant diuitias; & vt vel mulctam euadant pecuniariā, quam diligēter cauent. Maiori igitur

Psalm. 30. — Psal. 127.

igitur iure reformident æternas amitte- A re diuitias. Præclarè Cassianus: *Timoris Dei magnificentiam Isaias vnus Prophetarum eleganter expressit.* Diuitiæ, *inquiens*, salutis sapientia & scientia: timor Domini ipse thesaurus eius: *Non potuit timoris istius dignitatem ac meritum magis euidenter exprimere, quàm vt diuitias salutis nostræ, quæ in verâ sapientiâ Dei scientiâque consistunt, diceret nisi à timore Domini posse seruari.*

Cass. collat. 11. cap. 13.

Isai. 33.

III. Diuinæ præsentiæ memoria.

TERTIVS Stimulus est, diuinæ præsentiæ memoria, quem ita S. BENEDICTVS expressit: *Æstimet se homo de cœlis semper à* B *Deo respici omni horâ; & facta sua omni loco ab aspectu diuinitatis videri.* Quis enim non metuat in conspectu iudicis aut prætoris, qui ad supplicium rapere potest, delinquere? Præclarè Boëtius: *Magna vobis, si dissimulare non vultis, necessitas indicta probitatis, cùm ante oculos agitis Iudicis cuncta cernentis.* Prudenter quoque Prudentius:

Boet. lib. 5. de co sol. Phil. pros. vlt.

Prudent. Cathemerin. hymn. 2.

Sic tota decurrat dies,
Ne lingua mendax, aut manus,
Oculive peccent lubrici,
Ne noxa corpus inquinet.
Speculator adstat desuper,
Qui nos diebus omnibus,
Actusque nostros prospicit,
A luce primâ in vesperum.
Hic testis, hic est arbiter,
Hic intuetur, quidquid est,
Humana quod mens concipit:
Hunc nemo fallet Iudicem.

Sed minimè opus hunc locum pluribus illustrare, nam S. BENEDICTVS multis Scripturæ locis probat Deum cogitationibus D nostris præsentem, quod & in sacris litteris passim occurrit.

IV. Denunciatio Angelorum.

QVARTVS Stimulus est, quod, vt Regulâ nostrâ loquitur, *ab Angelis nobis deputatis die noctuque Domino factori nostra opera nostra nunciantur.* Et quidem bona opera, orationes præsertim ab Angelis Deo præsentari, Sacræ Scripturæ testimonijs instruimur. Hinc Raphaël Tobiæ: *Ego obtuli orationem tuam Domino.* Et in nouo Testamento. *Data sunt illi* (Angelo) *incensa multa, vt daret de orationibus sanctorum omnium super altare aureum, quod est ante thronum Dei.* Quod autem peccata nostra ab An- E gelis Deo annuncientur, & de ijs nos accusent, non memini me in sacris legisse litteris: & tamen hoc requirere videtur sensus Sancti Patris BENEDICTI, quia ideò inter cetera ait, cauendum *ne nos declinantes in malum, & inutiles factos aliqua hora aspiciat Deus*, quod *ab Angelis deputatis nobis* quotidie *opera nostra nunciantur*, quod de malis intelligendum quis ambigat, per

Tob. 12.

Apoc. 8.

Quam in malis supponit S. Benedictus.

illa enim declinamus in malū, & efficimur inutiles. Videtur igitur à contrario sensu colligere Sanctus BENEDICTVS, tam mala quàm bona opera Deo denunciari. Hoc enim timorem incutit, quod, si mala faciamus, statim à deputatis nobis Angelis apud æquissimum iudicem accusemur. Hanc bonorum Angelorum accusationem apud Deum adstruit Origenes, dicens, *Sicut ad Cornelium dictum de bonis; Orationes tua & eleemosyna tua ascenderunt in memoriam in conspectu Dei: sic & dictum est diabolo de malis; malignitates tua atque iniquitates ascenderunt in memoriam in conspectu Dei: Quomodo ascenderunt? à sanctis Angelis oblata. Sicut enim offerunt sancti Angeli memoriam iustorum atque iustificationes eorum ante Deum: sic similiter deferunt ydem Angeli memoriam malitia, atque nequitia diaboli, liuoris quoque & inuidia quam habet circa sanctos in conspectu terribilis Dei.* Ex quo etiam manifesti fiunt hominum C lapsus diaboli opera excitati, vt patet ex ijs, quæ subiungit Adamantius: *Offerunt nihilominus sancti Angeli Dei, non quasi nesciat is, qui omnia nouit antequam fiant; sed vt testes efficiantur sanctitatis atque pietatis iustorum. Iterum tamquam deflentes impietates atque iniustitias iniustorum, aut etiam ipsius diaboli. Hæc namque demonstrans & significans Dominus, dicit de illis bonis seruis (hoc est, de Angelis) venientes autem nunciauerunt Domino suo omnia quæ facta fuerant.* Quem sensum etiam probet Salmeron, dicens: Isti conserui, Angeli sunt intellectu vigentes vt homines. *In ministerium missi propter eos, qui hæreditatem capiunt salutis*, quorum vnus dixit Ioanni se adorare volenti: *Vide ne feceris; conseruus tuus sum, & fratrum tuorum.* Qui sicut gaudium habent de bonis nostris, ita de peccatis irasci, & contristari, sicut Deus, dicuntur. Narrant verò quæ gesta sunt, Deo: quæ ipse ab æterno nouit, dum illi orationes nostras, & bona opera, vel scelera, & malefacta repræsentant. Possunt autem hæc mala Deo præsentare, vt sciant quomodo hominem debeant coërcere, & misericorditer castigare, vt resipiscat. Sic quod apud Iob legitur: *Si fuerit pro eo Angelus loquens, vnus de millibus, vt annunciet hominis æquitatem;* Paraphrastes Chaldæus vertit: *Si est in eo meritum, præparatur Angelus paracletus vnus de millibus accusatoribus, vt annunciet filio hominis æquitatem suam.* Quamuis enim accusator fratrum suorum sit diabolus, nihilominus qui nos accusat apud conscientiam nostram, vt ait Pineda, qui vrget, qui minatur, vt ad meliorem frugem

VIRTVTES.

Et alij adstruunt hāc bonorum Angelorum accusationem.

Origen lib. 1 in Iob.

Act. 10.

Matth. 18.

Salmer. to. 7. tract. 13.

Hebr. 1.

Apoc. 19.

Quomodo bona & mala annuncient.

Iob 33, 23.

Et redarguant conscientiam nostram.

Pined. in hunc loc.

 frugem

VIRTVTES. frugem conuertat, & mortem auertat imminentem, is bonus Angelus tutelaris est, vereque *paracletus*, vnusque de illis *millibus, qui sunt administratorij spiritus in ministerium missi propter eos, qui hæreditatem capiunt salutis*. Nam plenum est paterna charitate, delinquentes monere, comprimere, & si opus sit verberare: vt quondam factum Natalio narrat Eusebius. Is enim ab Asclepiodoto & Theodoto hæreticis corruptus & *deceptus, frequenter admonebatur in somnis: sed cùm negligentiùs susciperet visiones, à sanctis Angelis per totam noctem verberatus, & pœnis grauibus excruciatus, manè consurgens cilicio se induit*, &c. Atque Hieronymum etiam ijdem reuocant à nimia lectione, & studio profanorum librorum, *illâ voce interflagella resonante* (vt ipse de se scribit) *Miserere mei, Domine*, donec *ad Præsidentis Christi* Iesu genua prouoluti, qui adstabant sancti Angeli, precabantur vt veniam tribueret adolescentiæ.

Angeli monent, & castigant delinquentes. Euseb lib. 5. histor. cap 17.

Hieron. Epist. 22. ad Eustoch.

Iam verò quod à Sancto BENEDICTO insinuari diximus, bonos Angelos etiam mala opera alumnorum suorum Deo annuntiare, & ab alijs quoque, licet paucis, assertum legimus. Auctor sermonum ad Fratres in eremo, apud Augustinum; *Scientes quia Angelos Dei custodes habemus, sicut ipse Saluator ait: Amen dico vobis, quia Angeli eorum semper vident faciem Patris mei, qui in cælis est. Quapropter certè credere possumus, quia omnia opera nostra quæ operamur die ac nocte, siue bona, siue mala, ab ipsis in conspectu Dei nuntiata erunt*. Ex Sancti BENEDICTI scholâ Beatus Petrus Damiani, ait, *Angelos nostram vigilantiam, siue desidiam non modò diligenter attendere, sed & superno Iudici cuncta per ordinem nuntiare*. Bernardus in Scalâ Claustralium: *Habet enim circa te nuntias suos spiritus, quasi sagacissimos exploratores, vt videant quomodo absente sponso conuerseris, & accusent te coram ipso; si aliqua signa lasciuiæ & scurrilitatis in te deprehenderint*.

Alij Auctores pro hac sententiâ S. Benedicti. Serm. 68. Matth 18. Petr. Dam. opusc. 39. cap. 3.

Extimescenda proinde hæc angelica denuntiatio & accusatio; quod sanè à peccato nos facilè compescat. Vtile & salutare monitum est Senecæ: *Aliquis vir bonus nobis eligendus est, ac semper ante oculos habendus, vt sic tamquam illo spectante viuamus, & omnia tamquam illo vidente faciamus. Hoc mihi Lucili, Epicurus præcepit, custodem nobis & pædagogum dedit; nec immeritò. Magna pars peccatorum tollitur, si peccaturis testis assistat. Aliquem habeat animus quem vereatur, cuius auctoritate etiam secretum suum sanctius faciat*. Sic ille. At quanto efficaciori stimulo se excitare ad salutarem hunc timorem Christiani possunt, quibus adsunt Tutelares Angeli? Hos enim Sanctus Athanasius HOMINVM PÆDAGOGOS appellauit. Et Chrysostomus: *Vnusquisque ait, credentium Angelum habet. Si ergo Angelos habemus, sobrij simus, tamquam si pædagogi quidam nobis adessent*. Eodem ferè modo admonet Bernardus: *Cautè ambula, vt videlicet cui adsunt Angeli, sicut eis mandatum est, in omnibus vijs tuis. In quouis diuersorio, in quouis angulo, Angelo tuo reuerentiam habe. Tune audeas illo præsente, quod vidente me non auderes?*

Cur timenda Angelica denuntiatio. Senec. Epist. 11.

Athan lib. de com. essent. Angeli, hominum pædagogi. Chrysost. homil. 3. in Epist. ad Coloss. Bern. serm. in Ps. Qui habitat.

Atque hæc de diuini timoris stimulis: quos si iteratò repetat S. BENEDICTVS, cogitemus crebriotibus ictibus clauum Timoris Domini animo nostro altiùs infigendum. Vnde Dauidis votum erat: *Confige timore tuo carnes meas*. Quo loco Cyprianus, Ambrosius, atque alij Patres legunt: *Confige clauis à timore tuo carnes meas*. Videamus nunc ad quæ Officia hi claui nos extimulent.

Timor Dei altiùs animo infigendus. Psal. 118.

DISQVISITIO II.

Quænam timentis Deum Officia?

PLVRA ac varia in sacris litteris Spiritus sanctus manifestauit, & vel vnica hæc insinuat sententia: *Qui timet Deum, nihil negligit*. Quasi dicat: ad quoduis officium attentus erit & accuratus, ita vt nihil eorum prætereat ad quæ obligatur. Nam sicut securitas mater est negligentiæ; ita timor diligentiæ. Nos tamen hîc non quælibet timentis Dominum Officia, sed ea tantùm, quæ primo gradu designauit Sanctus BENEDICTVS, conabimur explanare.

Eccle. 7. Officia timentis Deum.

PRIMVM autem ponit, vt *memor sit omnium quæ præcepit Deus*. Memor autem sit, ad faciendum ea. Vnde Siracides: *Qui timent Dominum, custodiunt mandata illius*. Et Psalmographus: *Beatus vir, qui timet Dominum, in mandatis eius volet nimis*. I.

Eccli. 2. Psal. 111.

SECVNDVM officium est, vt custodiat se *omni horâ à peccatis & vitijs, id est, cogitationum, linguæ, oculorum, manuum, pedum, vel voluntatis propriæ*. Rectè omninò; nam, *Timor Domini odit malum*, ait Salomon. Et Ambrosius: *Qui timet Dominum, declinat errorem, & ad virtutis semitam vias suas dirigit. Nisi enim quis timuerit Deum, non potest renuntiare peccato*. II.

Prou. 8. Ambros. Hexam. c. 4.

TERTIVM, *Desideria carnis amputare festinet*. Vnde Basilius: *Hoc timore eruditus, animâ à concupiscentiâ ad hæc mala velut freno quodam retrahitur*. Et Sanctus Ephræm: *Timor Dei, velut gladius anceps est, omnem concupiscen-* III.

Desideria carnis amputare. Basil. hom. 9. in psalm. Ephræm serm. de patient.

cupiscentiam prauam excidens. Cur autem carnis desideria statim abscindenda? Respondet Sanctus BENEDICTVS. *Cauendum ergò ideò malum desiderium; quia mors secus introitum delectationis posita est.* Pro cuius explicatione animaduertere oportet, Deū habitare per fidem & charitatem in corde hominis, quod omni custodia custodiendum monuit Sapiens: quia aduersarius noster diabolus omnibus modis illud intrare nititur, & occupare. Sed claudendum illi est ostium, quod suggestione pulsat, delectatione blāditur & obsecrat; consensu introitum impetrat. Anima verò suggestione tentationem agnoscit, delectatione vincitur, consensu ligatur. Et hinc dictum, quod mors secus introitum delectationis posita sit. Quia qui delectationem exortam, & porro ingredi molientem non repellit, iam peccat. Dicit enim Augustinus: *Delectatio ante consensionem vel nulla est, vel tam tenuis, vt propè nulla sit, cui consentire, magnum peccatum est, cùm illicita est.* Præmiserat autem: *Trio ergo hæc similia sunt illi gesta rei, quæ in Genesi scripto est, vt quasi à serpente fiat suggestio & quadam suasio. In appetitu autem carnali, tamquam in Euā, delectatio. In ratione verò, tamquam in viro, consensio: quibus peractis, tamquam de paradiso, hoc est, de beatissimā luce iustitiæ, in mortem homo expellitur.* Hoc autem ne contingat, cogitationi, affectioni, & intentioni animæ diligens adhibenda custodia: de quibus Bernardus: *Cogitatio in memoriā, affectio in voluntate, intentio in ratione consistit.* His autem singulis suos præfigit ostiarios. *Ne*, inquit, *à memoriā expellat Deum irruens turbo plurimarum cogitationum, quæ solent effluere tamquam vilis plebs in atrium: ponatur ad eius portam ianitor, cuius nomen est Recordatio propriæ Professionis. Similiter ad portam voluntatis, in quā solent manere carnalia desideria, tamquam in domo domestica familia, statuatur Ostiarius, qui vocatur Recordatio* CÆLESTIS PATRIÆ. *Hic enim potest prauum desiderium quasi cuneus cuneum expellere, & ipsum qui ait*: Ecce sto ad ostium, & pulso, *sine cunctatione recipere. Iam verò ad thalamum rationis talis & tam ferox adhibendus est custos, qui nemini parcat, sed quicumque hostis siue clam siue palam ingredi præsumpserit, procul eum arceat: & hic sit Recordatio* GEHENNÆ. Sic ille, quem vides præcipuos illos quos explicauimus Stimulos, vitæ æternæ & gehennæ nominatim quoque inculcare.

Quomodo homo tentetur & trahatur ad peccatum. — *August. lib. 2. de serm. dom. in monte, cap. 11.* — *Tripliciter.* — *Genes. 3.* — *Modus resistendi per triplicem custodiam.* — *Bern. serm. 19. ex paru.* — *Apoc. 3.*

Quòd verò & hoc ad ianitorum spectet officium, non modò vt hostes non admittant, sed nec domesticis ad eos exire permittant: hinc rectè Sanctus BENEDI-A CTVS alterum è sacris litteris adiungit testimonium, animæ ad carnis desideria aditum prohibens. Ait enim: *Scriptura præcipit, dicens: Post concupiscentias tuas non eas.* Quia concupiscentiæ sunt sicut Sirenes, quæ blando cantu homines à ratione abstrahunt, & ad se alliciunt, vt allectos in exitium trahant. Nam vt Poeta:

. —— trahit sua quemque voluptas.

Et Beatus Iacobus: *Vnusquisque tentatur à concupiscentia sua abstractus, & illectus.* Sic pisces & aues capiuntur escā: Esau len-B tis edulio illectus vendidit primogenita sua. Concupiscentia enim rationem & voluntatem hominis specie boni delectabilis illicit & decipit, vt à bono honesto eam abstrahat, ad volendum & amandum bonum concupiscibile & illicitum. Est siquidem veluti lena virum tentans, abstrahensque ab vxore ad fornicandum: sicut & concupiscentia animam à Deo sponso suo abstrahit, vt cùm bonis creatis delicietur. Benè proinde Augustinus: *Ergò ne abstraharis à concupiscentia tuā: negā te il-C li: noli eam sequi: illicito est, lasciua est, turpis est, alienat te à Deo. Noli dare consensionis amplexum, ne plangas partum: quia si consenseris, si amplexatus fueris, concipis.* Lubétne videre castissimum animum lenocinantis concupiscentiæ illecebras non sequentem? Attende Sanctum Iob, qui vindicem Dei iram sibi imprecatur, *si*, vt inquit, *secutum est oculos meos cor meum.* Quod eleganter in Hebræo est. *Si post oculos meos abijt cor meum.* Et LXX. *Si oculo obsecutum est cor meum.* Nota est ex Apostoli Ioannis D sententiā *cōcupiscentia oculorum*, post quam negat hic Sanctus Iob se abijsse, aut illi vnquam fuisse obsecutum. Sicut ex aduerso de se Salomon testatur: *Omnia quæ desiderauerunt oculi mei, non negaui eis.* Et mox illud exponens, subiungit; *Nec prohibui cor meum quin omni voluptate frueretur.* Illud igitur consecutus erat S. Iob, inquit Nicetas, vt conspectus rerum externarum nullas excitaret in animo noxias cupiditates.

QVARTVM officium & præcedenti affi-E ne, est, *vt solicitus sit circa cogitationes suas peruersas, & dicat semper vtilis frater in corde suo: Tunc ero immaculatus coram eo, si obseruauero me ab iniquitate meā.* Quæ solicitudo ex eo oritur, quod, vt hîc probat Sanctus BENEDICTVS, Deus intimas mentium cognoscat cogitationes. Ecquis enim admittat cogitationes, quas inspectori & scrutatori cordis nouerit displicere? Docet autem Spiritus sanctus, quòd *peruersæ cogitationes separant à Deo.* Et quia *Spiritus sanctus auferet se à cogitationibus, quæ sunt sine intellectu.* Quantæ autem formidinis est

Concupiscentiam sequi non licet. — VIRTVTES. — *Eccli. 18.* — *Eius vir. & mala.* — *Virg. eclog. 2.* — *Iacob. 1.* — *August. hom. 42. inter 50. c. 8.* — *Exemplar castissimi animi.* — *Iob 31. 7.* — *Eccle. 2.* — IV. *Solicitudo circa cogitationes malas.* — *Sap. 1.*

VIRTVTES. Psalm. 50.

Locus Psalmi pro hâc explicatur.

piæ animæ & Dei sponsæ separari à Deo, & deseri à Spiritu sancto, quod tam anxiè deprecabatur Regius Propheta: *Spiritum sanctum tuum ne auferas à me.* Quod autem Sanctus BENEDICTVS ad confirmandam hanc tam accuratam cogitationum custodiam adducat illud Psalmi: *Tunc ero immaculatus coram eo, si obseruauero me ab iniquitate mea.* Pro eo quod in Vulgatâ editione, atque etiam secundùm Hebraicam veritatem, & interpretationem LXX. legitur, *cùm eo*; videri queat ad sensum suum nonnihil accommodasse, aut sanè *cum eo* intellexisse, quasi sit *coram Deo*, & in eius præsentiâ. Nam coram Deo verè maculatus est, qui se non obseruat ab iniquitate suâ. Sed quid hoc ad solicitam cogitationum custodiam? Non omninò parum. Quia enim omnis iniquitas à malis incipit cogitationibus, quæ illius seminarium sunt; non se obseruat ab iniquitate, qui peruersas non excludit cogitationes. Nec facilè ab incendio tutus erit, qui primam non extinxerit scintillam. *Mentem quidem*, vt inquit Abbas Moyses apud Cassianum, *non interpellari cogitationibus impossibile est: suscipere verò eas, siue respuere omni studenti per gratiam Dei possibile est.* Quod molæ declarat similitudine, quæ aquarum impetu iugiter circumagitur, sed illud molit quod ingestum est, siue triticum, siue hordeum, siue zizania: sic mens nostra *vacua cogitationum æstibus esse non poterit: quales verò vel admittere, vel parare sibi debeat, studij ac diligentiæ suæ prouidebit* quisque industriâ.

Mens humana numquam quiescit.

Cassia. collat. 1. c. 17.

Cap. 18.

Comparatur molæ.

Eamdem similitudinem pulchrè prosequitur Bernardus. *Sicut*, inquit, *molendinum velociter voluitur, & nihil respuit; sed quidquid imponitur, molit: si autem nihil apponitur, seipsum consumit: sic cor meum semper est in motu, & numquam requiescit: sed siue dormiam, siue vigilem, somniat & cogitat quidquid ei occurrit. Et sicut molendinum, arena si imponatur, exterminat: pix inquinat; palea occupat: sic cor meum cogitatio amara turbat, immunda maculat, vana inquietat, & fatigat. Ita cor meum dum futurum non curat gaudium, nec diuinum quærit auxilium, ab amore cælestium elongatur, & in amore terrestrium occupatur. Cumque elabitur ab illis, & inuoluitur in istis, vanitas illud recipit, curiositas deducit, cupiditas allicit, voluptas seducit, luxuria polluit, torquet inuidia, turbat iracundia, cruciat tristitia: sicque miseris casibus submergitur omnibus vitijs: quoniam vnum Deum, qui ei sufficere poterat, dimisit.* Hactenus ille, nostrarum cogitationum mobilitatem & miseriam depingens, ex quâ facilè vnusquisque colligat, quàm diligenter timore Dei impetum cogitationum suarum debeat cohibere, & vt fugiat malas, assuescere bonis. Vnde benè Gregorius Papa: *Vitare turpes cogitationes non præualet, qui honestas in se non habet. Quia enim semper cogitamus, exquirenda nobis sunt bona, ne mala cogitemus.*

Bernard. in meditat.

Quæ molit quidquid ingeritur.

Timore Dei frenandæ cogitationes.

Greg. in lib. 1. Reg. c. 4.

V.
Propriæ voluntatis abdicatio.

QVINTVM officium, propriam non facere voluntatem. Quod quidẽ docet, constatque ex timore Dei procedere, sed quia secundus Humilitatis gradus cum hoc coincidit, tantùm hîc exponendum restat, quo modo ex Oratione Dominica eliciat propriæ voluntatis abdicationem. *Rogamus*, inquit, *Deum in oratione, vt fiat voluntas eius in nobis.* Vbi τὸ *in nobis*, explicationis gratiâ adiectum videtur. Tertullianus enim ait: *Sensus petitionis est, vt in nobis fiat voluntas Dei in terris, vt possit scilicet fieri & in cælis.* Magistrum imitatus gloriosus Martyr Cyprianus, *Quia*, inquit, *nobis à diabolo obsistitur, quò minùs per omnia noster animus atque actus Deo obsequatur, oramus ac petimus, vt fiat* IN NOBIS *voluntas Dei, quæ vt fiat* IN NOBIS, *opus est voluntate, id est, ope eius & protectione: quia nemo suis viribus fortis est, sed Dei indulgentiâ & misericordiâ tutus est.* Similiter Venantius Fortunatus: *Non petitur, vt fiat voluntas Dei, non id fit quia aliquis potuit resistere eius voluntati, vt non faceret aliquando quod voluit Omnipotens: nec ob id, quia illum potest aliquid impedire; sed vt* IN NOBIS *impleatur eius voluntas, & operetur.*

Matth. 6.

Tertull. lib. de Orat. c. 4.

Quomodo rogandum vt Dei voluntas fiat in nobis.

Cyprian. in orat. Domin.

Fortun. in Orat. Domin.

Sed quomodo hinc Sanctus BENEDICTVS infert deserendam voluntatem propriam? nimirùm quia, vt scribit Gandauensis Episcopus Iansenius; Intelligitur hæc petitio etiam à plerisque de voluntate beneplaciti, quam fieri precamur, dum quid à Deo precantes, solemus adijcere: *Non mea voluntas, sed tua fiat.* Quomodo Christus orabat cùm calicis amaritudinem deprecaretur. Ex quâ Christi oratione satis apparet, quomodo nostra abneganda voluntas, & subijcienda ac conformanda voluntati diuinæ. Et Cassianus ait, tria supplicatione peti, *vt fiut homines similes Angelis; & sicut voluntas Dei ab illis impletur in cælo, ita etiam hi qui in terrâ sunt,* NON SVAM, *sed eius vniuersam faciant voluntatem.* Et hinc iam patet, quomodo Sanctus BENEDICTVS ex hâc petitione intulerit abrenunciationem voluntatis propriæ.

Quid inde inferat S. Benedictus.

Iansen. in Concord. Euang. cap. 41.

Matth. 26.

Cassia. collat. 9. c. 20.

DISQVI-

DISQVISITIO III.

Quodnam in Scalâ Superbiæ huic gradui vitium oppositum?

Consuetudo peccandi opponitur timori Dei.

PRIMO huic Humilitatis gradui opponit Sanctus Bernardus duodecimum superbiæ, quem nominat *consuetudinem peccandi*. Rectè omninò. Nam vt timor Dei frenum est animum à peccato reuocans; ita eo remoto, præceps ruit in scelera, eaq; frequentans vertit in consuetudinem, B & pacatam conscientiæ domum prorsus euertit. Rectè proinde Siracides: *Si non in timore Domini tenueris te instanter, citò subuertetur domus tua.* Formidandum profectò hoc consuetudinis barathrum, è quo vt molestissima, ita quoque rarissima, & tantùm non desperata emergendi facultas. Hinc consuetudo altera natura passim dicitur. Basilius: *Consuetudo vetustate firmata naturæ vim solet nanscisci.* Et alio loco: *Permolestum est, & vix toleratu possibile, vel ipsis brutis, amoueri à consuetudine.* Chrysostomus: *Magna est consuetudinis tyrannis, adeòque magna, vt perinde cogat, ac natura.* Hipponensis Antistes: *Vincere consuetudinem, dura pugna.* Vt autem tota hæc pernicies ex timoris Dei oritur neglectu, ita nullum ei efficacius antidotum, quàm miserabilem statum, & extremum in quo talis versatur, considerare periculum, vt vel sic tandem aliquando euigilet.

Eccli. 27. — *Non facilè superatur, & est altera natura.* — *Basil. reg. fus. disput. q. 6.* — *Idem hom. 9. in Iulit.* — *Chrysost. hom. 7 in 1. Cor. 4.* — *August. in Psal. 30.* — *Pericula mala consuetudinis.*

I. *Extenuatio grauium scelerum.* *Idem in Enchirid. cap. 80.*

Primum autem periculum est, ne ex consuetudine etiam grauia scelera sensim videantur exigua. Vnde Augustinus: *Peccata quamuis magna & horrenda, cùm in consuetudinem venerint, aut parua, aut nulla esse creduntur; vsque adeò, vt non solùm non occultanda, verùm iam prædicanda, ac diffamanda videantur: quando sicut scriptum est; Laudatur peccator in desiderijs animæ suæ, & qui iniqua gerit, benedicitur.* Contra hanc consuetudinem subdit ibidem se aliquando exclamare compulsum: *Væ peccatis hominum, quæ sola insusitata exhorrescimus, vsitata verò pro quibus abluendis Filij Dei sanguis effusus est, quamuis tam magna sint, vt omninò claudi contra se faciant regnum Dei, sæpè videndo, omnia tolerare, sæpè tolerando nonnulla etiam facere cogimur.*

Psal. 9.

II. *Necessitas dura.* *August. lib. 8. conf. c. 5.*

Secundum periculum, ne ex consuetudine oriatur necessitas, quam in se deplorabat idem Augustinus: *Suspirabam*, inquit, *ligatus, non ferro alieno, sed meâ ferreâ voluntate. Velle meum tenebat inimicus, & inde mihi catenam fecerat, & constrinxerat me. Quippe ex voluntate peruersa, facta est consuetudo. Et dum consuetudini non resistitur, facta est necessitas. Quibus quasi ansulis* A *quibusdam sibimet innexis, inde catenam appellaui, tenebat me obstrictum dura seruitus.* Nimirùm, qui facit peccatum, seruus est peccati. Et huic tam immiti Domino ad omnem eius voluntatem pænè nolens obsequi tenetur, & quò magis obsequitur, fortiùs obligatur, & intricatur. Benè Gregorius: *Quot vicibus prauæ frequentationis homo adstringitur, tot quasi vinculis ad mentem ligatur.*

VIRTVTES. — *Greg. lib. 4. Moral. cap. 18.*

III. *Duritia cordis.*

Tertium periculum est, ne ex consuetudine paulatim incidat in duritiam cordis, de quo Summum Pontificem Eugenium commonefecit Sanctus Bernardus: *Quid non inuertat consuetudo? Quid non assiduitate duretur? Quid non vsui cedat? Quantis quod præ amaritudine priùs exhorrebant, vsu ipso malæ consuetudinis in dulce conuersum est? Primum tibi importabile videbitur aliquid, processu temporis, si assuescas, iudicabis non adeò graue: paulò pòst etiam delectabit: ita paulatim in cordis duritiam itur, & ex illa in auersionem.* Quid autem sit *cor durum*, graphicè dein describit. Alibi ex professo hanc C consuetudinis tyrannidem, & quæ eam consequuntur mala, ob oculos ponit. *At postquam*, inquit, *terribili Dei iudicio prima flagitia impunitas sequitur, experta voluptas libenter repetitur, repetita blanditur. Concupiscentia reuiuiscente sopitur ratio, ligatur consuetudo. Trahitur miser in profundum malorum: traditur captiuus tyrannidi vitiorum, vt carnalium ita voragine desideriorum absorptus suæ rationis diuinique timoris oblitus, dicat insipiens in corde suo:* Non est Deus. *Iam indifferenter libitis pro licitis vti-* D *tur; iam ab illicitis cogitandis, patrandis, inuestigandis, animus, manus, vel pedes non prohibentur: sed quidquid in cor, in buccam ac manum venerit; machinatur, garrit, & operatur, maliuolus, vaniloquus, facinorosus.*

Bern lib. 1. de Consid. cap. 2. — *Egregiè depingitur.* — *Idem de grad. 12. Superb.*

IV. *Contemptus.*

Quartum periculum est contemptus, de quo ibidem Bernardus: *Potest*, inquit, *duodecimus gradus appellari consuetudo peccandi, quâ Dei metus amittitur, contemptus incurritur.* Idemque alibi: *Tatas concupiscentiæ laxat habenas, totoque impetu fertur in præceps, sicut scriptum est. Impius cum venerit in pro-* E *fundum peccatorum contemnit.* Quodnam autem est peccatorum profundum? Chrysostomus ad Theodorum lapsum, ait esse consuetudinem peccandi; Athanasius, cœcitatem mentis; alij, contumaciam & pertinaciam peccandi; Bernardus, contemptum Dei. Hugo Cardinalis: *Profundum peccatorum*, inquit, *dici potest contumacia, pertinacia, defensio, iactantia, desperatio, præsumptio, excæcatio intellectus, corruptio affectus.* Vbi nota, ait Cornelius, quatuor huius profundi dimensiones. Altitudo enim est iactantia, cùm quis de malefactis suis quasi bene-

Idem serm. de donis. — *Prou. 17.* — *Quid profundum peccatorum.* — *Athan. ser. 4 cont. Arian.*

VIRTVTES.

si benefactis gloriabundus exultat; huic A oppoſita profunditas eſt deſperatio veniæ & ſalutis; longitudo eſt conſuetudo peccandi; latitudo eſt præſumptio de Dei miſericordiâ.

V. *Deſperatio.*

Bern. ſerm. de donis.

Quintum denique & vltimum periculum, eſt iam dicta deſperatio, de quâ Bernardus: *Si contemptus perititerit, accedere neceſſe eſt & malitiam, vt quam poßit conſolationem deſperatus miſer admittat: & cui non eſt pars in bonis, lætetur vel in malis, lætetur cùm maleſecerit, & exultet in rebus peßimis.* Quibus autem gradibus in hanc voraginem, B & æternam denique damnationem deſcendatur, breuiter exponit Caniſius: In primis oritur ex ſuggeſtione cogitatio, ex cogitatione affectio, ex affectione delectatio, ex delectatione conſenſus, ex conſenſu operatio, ex operatione conſuetudo, ex conſuetudine deſperatio, ex deſperatione peccati deſenſio, ex peccati defenſione gloriatio, ex gloriatione damnatio. Hæc eſt demum longa illa & horrenda peccatorum catena: hi funes atque compedes, quibus adſtrictum hominem ſata- C nas nunc in omne genus malorum, ac tandem in tartaream abyſſum præcipitat infeliciſſimè.

Qui ad illam gradus.

Petr. Caniſ. Catech. cap. de peccat.

Infelicitas lapſorum in malam conſuetudinem.

Iſid lib. 2. de ſum. bono c. 22.

Sed ehen, quis hanc pro merito expendat aut deploret infelicitatem, quæ vel extrema, vel extremæ proxima? Rectè Iſidorus Hiſpalenſis hoc ponderans, ait: *Peccatum admittere, cadere eſt in puteum: conſuetudinem verò peccandi facere, os putei eſt coangustare, ne is qui cecidit, valeat exire. Sed interdum etiam tales Deus liberat, dum eorum deſperationem od conuerſionem libertatis* D *commutat. Ipſo enim miſerante peccota dimittuntur; quo protegente fit, ne in deterius peccando eatur. Nequißimum eſt peccare, peius eſt peccandi conſuetudinem facere. Ab illo facilè, ab hoc cum magno labore reſurgitur, dum malæ conſuetudini repugnatur. Malè agendi conſuetudinem, receſſum eſſe Propheta aſſerit in profundum, cuius vſu quaſi quadam lege homo tenetur adſtrictus, vt etiam quando non vult, peccatum admittat. A lapſu verò citò reſurgere, non eſt in profundum ire.* Hæc ille. Difficultatem porrò emergendi à durâ hâc con- E ſuetudine pulchrâ allegoriâ exponit S. Auguſtinus: *Conſuetudine*, inquit, *malignâ preßi, tamquam ſepulti ſunt. Sed quid dicamus fratres ita ſepulti, vt de Lazaro dictum eſt, iam putet. Moles illa impoſita ſepulchro, ipſa eſt vis dura conſuetudinis, quâ premitur anima, nec reſurgere nec reſpirare permittitur. Dictum eſt autem. Quatriduanus eſt. Reuera ad iſtam conſuetudinem quarto quodam progreſſu, peruenit anima. Prima eſt enim quaſi titillatio delectationis in corde: ſecunda conſenſio; tertia factum; quarta conſuetudo, &c. Factum enim* A *in conſuetudinem vertitur, & fit quædam deſperatio, vt dicatur: Quatriduanus iam putet. Venit ergo Dominus. Cui vtique facilia erant omnia. Et difficultatem quandam oſtendit. Ibi infremuit ſpiritu. Oſtendit multo clamore obiurgationis opus eſſe ad eos, qui conſuetudine duruerunt. Tandem ad vocem clamantis Domini rupta ſunt vincula neceßitatis. Proceßit de monumento viuus, & ambulare non poterat.* Verùm quàm rara, quàm difficilis huius mortui reſuſcitatio, tam pauendum, tam cauendum malæ conſuetudinis crimen, & B multiplex, quod illud ſubſequitur diſcrimen.

Difficultas emergendi ex hoc barathro.

Aug. ſerm. 44. de verb. Domini in Ioan.

DISQVISITIO IV.

Quis ſecundus Humilitatis Gradus?

Secundus gradus Humilitatis.

HVMILITATIS doctorem hunc gradum ita deſcribentem audiamus. *Secundus*, inquit, *Humilitatis gradus eſt, ſi propriam quis non amans voluntatem, deſiderio ſua non delectetur implere: ſed vocem illam Domi-* C *ni factis imitetur, dicentis: Non veni facere voluntatem meam, ſed eius qui miſit me. Item dicit Scriptura: Voluntas habet pœnam, & neceßitas parit coronam.* A timore Domini ad abnegationem odiumque voluntatis propriæ aſcendit.

Ioan. 6.

Quænam voluntas propria.

Bern. ſerm. 3. de reſurr.

Quiſquis autem ſæculo abrenunciare, & monaſticam capit aſſumere vitam, propriam exuere debet voluntatem. Quænam verò eſt voluntas propria? Reſpondet Bernardus: *Voluntatem dico propriam, quæ non eſt communis cum Deo & hominibus,* D *ſed noſtra tantùm, quando quod volumus non ad honorem Dei, non ad vtilitatem Fratrum, ſed propter noſmetipſos facimus, non intendentes placere Deo, & prodeſſe Fratribus, ſed ſatisfacere proprys motibus animorum. Huic contraria eſt rectâ fronte charitas, quæ Deus eſt. Hæc enim aduerſus Deum inimicitias exercens eſt, & guerram crudeliſsimam. Quid enim odit, aut punit Deus, præter propriam voluntatem? Ceſſet voluntas propria, & infernus non erit. In quem enim ignis ille deſæuiet, niſi in propriam voluntatem? Etiam nunc cùm frigus,* E *aut famem, aut aliquid tale patimur, quid lædit niſi propria voluntas? Quod ſi voluntariè ſuſtinemus, ipſa iam voluntas communis eſt, ſed infirmitas quædam, & velut pruritus voluntatis adhuc de proprio eſt, & in illo omnes pœnas ſuſtinemus donec penitus conſumatur.*

Sine eâ non erit infernus.

Bona opera inquinari, & meritis priuari.

Idem ſerm. 71. in Cant.

Plura ibidem congerit, quibus malos propriæ voluntatis effectus exponit. Inter quos Religioſis vel ille maximè inculcandus eſt, quod alibi ſcribit bona opera propriâ voluntate facta inquinari, meritoque deſtitui. *Etenim*, inquit, *ſi in die ieiunij mei, inueniatur voluntas mea, non tale ieiunium*

elegit

elegit sponsus, nec sapit illi ieiunium meum, quòd non lilium obedientiæ, sed vitium propriæ voluntatis sapit. Ego autem non solùm de ieiunio, sed de silentio, de vigiliis, de oratione, de lectione, de opere manuum; postremò de omni obseruatione Monachi, vbi inuenitur voluntas sua in eâ, & non obediētia Magistri sui, idipsum sentio. Minimè prorsus obseruantias illas, etsi bonas in se, tamen inter lilia, id est, inter virtutes censuerim deputandas: sed audiet à Prophetâ, qui eiusmodi est: Numquid tale est obsequium, quod elegi? dicit Dominus. Et addit: In die bonorum tuorum inueniuntur voluntates tuæ. Grande malum propria voluntas, quâ fit vt bona tua tibi bona non sint.

Isai. 58.

Lib. 2. in Catech. p. 2. disq. 2. & suprà tract. 2. disq 9. *Vbi habeatur*, voluntas habet pœnam, &c.

Quia autem de abdicandâ propriâ voluntate & alibi nobis sermo fuit, hîc illud S. BENEDICTI tantummodò expendemus: *Item dicit Scriptura: Voluntas habet pœnam*, & *necessitas parit coronam*. Quæri enim potest, vbi hic textus in Scripturâ habeatur? Iacobus Ferragius, qui Regulam S. BENEDICTI nouissimè edidit, & Scripturæ citationes ad marginem adiecit, hoc loco posuit 1. *Ioan.* 4. sed ibi nihil aliud habetur, quàm *Timor pœnam habet*, nec indicat Ferragius, vnde reliqua sumpta. Quare Smaragdus, Paulus Diaconus apud Boërium, Turrecremata & Perez dicunt, non esse quærendam hanc auctoritatem secundùm litteram, sed secundùm sensum ex variis Scripturæ locis, vel exemplis. Quod quidem non adeò mirum videri debet, cùm aliqui, vt refert Salmeton, arbitrentur S. Paulum dixisse: *Oportet meminisse verbi Domini Iesu, quoniam ipse dixit: Beatius est magis dare quàm accipere*: non quòd alicubi id Christus dixerit, sed ex verborum euangelicorum consequentia id Paulus collegerit, quia nimirum Christus dixerit: *Date, & dabitur vobis. Omni petenti te, tribue.* Et: *Cum facis conuiuium, voca pauperes, debiles, claudos, & cæcos: & beatus eris, quia non habent retribuere tibi.* Ex quibus facilè deducitur, Beatius esse dare, quàm accipere. Similiter ergo ex quibusdam Scripturis S. BENEDICTVS forsitan collegerit: voluntatem habere pœnam, necessitatem parere coronam. Ex quibus autem? Smaragdus & Paulus Diaconus sic exponunt: *Voluntas habet pœnam, id est, lata est via, quæ ducit ad infernum: & necessitas parit coronam, id est, stricta est via, quæ ducit ad vitam.* Turrecremata allegat illud Lucæ: *Ille autem seruus qui cognouit voluntatem Domini sui, & non fecit secundùm voluntatem eius, vapulabit plagis multis.* Bernardus verò Cassinensis arbitratur hoc testimonium conflatum ex duabus Scripturis, priorem partē colligi ex Threnis: *Qui vescebantur voluptuosè, interierunt in viis.* posteriorem ex illo Apostoli: *Omnis qui in agone contendit, ab omnibus se abstinet: & illi quidem vt corruptibilem coronam accipiant, nos autem incorruptam.* In priore autem parte insinuat scripsisse S. BENEDICTVM, *Voluptas habet pœnam*: & sic est in Regulâ Magistri, Concordiâ Regularū, Smaragdo MS. Ruthardo, & aliis; sed in Regulâ Donati est *voluntas*, quod magis videtur ad mentem S. BENEDICTI. Mihi verò dicendum videtur, non infrequens esse apud veteres Ecclesię Patres protritas quasdam sententias *Scripturæ* nomine allegari, quæ tamen in eâ non inueniantur, vt minimè mirum sit, si idem acciderit S BENEDICTO. Exempla occurrunt varia.

Aliqui colligi dicunt ex sensu Scripturæ. Salmet. tract. 50. in Act. Luc. 6. Luc. 14. Luc. 12. *Alij ex duabus scripturis testimonium hocce conflatum.* Thren. 4. 5. 1 Cor. 9. 25. VIRTVTES. Donat. in reg. cap. 19. *Patres citant Scripturæ nomine, quæ in eâ non exstant.*

S. Ignatius. Epist. ad Smyrn. Nazianz.

Sanctus Ignatius Martyr adfert illa verba, *Ecce homo, & opus coram facie eius*, tamquam à Christo prolata: quod & facit Gregorius Nazianzenus in Orat. de bono ordine disserendi, atque alij: sed hæc sententia sumpta videtur ex lib. 2. de Doctrinâ Apostolorum cap. 14.

Iustinus Martyr.

Martyr quoque Iustinus Dialogo contra Tryphonem asserit à Domino dictum esse: *In quibus te reperiam, in iis te iudicabo.* Nec solus est, sed eum secuti sunt Origenes tom. 1. Homil. in Ieremiam; S. Cyprianus de Mortalitate num. 29. Aimoinus noster, lib. 6. de Gest. Franc. cap. 51. & alij.

Tertullianus. *Cyprianus.*

Tertullianus lib. de ieiunio aduers. Psychicos cap. 6. ait: *Si enim Deus æternus non esuriet, vt testatur per Isaiam, hoc erit tempus quo homo Deo adæquetur, cùm sine pabulo viuit.* Ad quem locum Pamelius: Cùm etiam alibi istud Isaiæ adscribat Auctor, quærat locum Lector diligentior. Nimirùm ipse frustrà quæsierat, vt & duos alios locos à S. Cypriano pro S. Scripturæ verbis citatos. Priorem producit lib. 3. Testimoniorum ad Quirinum cap. 6. ex Sapientiâ Salomonis: *In locis impiorum gemunt iusti; in illorum autem perditionem abundabunt iusti.* Alterum eod. lib. cap. 53. ex Isaiâ: *Væ qui arguti sunt in semetipsis.* At nec illum in libris Salomonis, nec hunc in Isaiâ inueniri, annotauit ipse Pamelius.

Clemens Alex. *Origenes.* *Clement Romanus.*

Est & alia sententia, quę Domino à pluribus tribuitur: *Estote probati nummularij*; siue, *Efficiamur probati trapezitæ.* Quam citat Clemens Alexandrinus Stromat. 1. circa finem; Origenes in Ioannem; S. Hieronymus Epist. 152. ad Minerium & Alexandrum; Cassianus collat. 1. cap. 20. & coll. 2. cap. 9. Damascenus lib. 4. de Fid. Orthod. cap. 18. Ad eandem sententiam alludunt Basilius in cap. 1. Isaiæ, & Ambrosius lib. 1. cap. 1. in Lucam, & lib. 9. cap. 10. Exstat porrò in Constit. Apostolicis Clementis Romani lib. 2. cap. 36. & 37. vbi etiam cap. 43. allegatur locus, quem in nouo Testamento non leges: *Quia Dominus*, inquit,

VIRTVTES.

att: Si obliquè in me inceditis, & ego item in vos obliquus incedam.

S. Petrus.

Illud etiam B. Petrus dixit à Domino pronuntiatum: *Oportet venire bona; beatus autem per quem veniunt.* Quod habetur l. 7. Narrationum in dispur. S. Petri cum Simone Mago habitis, quas scripsit Clemens Romanus in Recognit.

S. Augustinus.

S. quoque Augustinus in Regulâ, siue Epistolâ 109. ait; Scriptum est: *Abominatio est Domino defigens oculum.* At vbi hoc scriptum? interrogat Stellartius in Nucleo historico Regulæ S. Augustini; aitque pro Mercurio sibi futurum quisquis certò indicarit locum.

August. lib. de perfect. iust. c. 9.

Idem Augustinus alibi citat ex Deuteronomio: *Et non erit inconsummatus in filiis Israël.* Quæ verba in toto libro, nec in LXX. quidem inueniuntur.

Cap. 21.

Et eodem loco hæc habet: *Item inquit ad ipsum Iob, & miraculum tenuit veracis hominis.* Non inuenitur autem hic locus in libro Iob, nec in nostrâ editione, nec in LXX. sed nec apud Augustinum in Annotationibus suprà eumdem librum.

S. Gregorius Magnus. Gregor. in c. 7. Cant.

S. Gregorius: *Nemo* enim, sicut scriptum est, *repentè fit summus.* Sed quæras, vbi hoc scriptum? nusquam: nec enim in sacro Textu reperitur.

Sensus sententiæ à S. Benedicto citatæ.

Quod verò citatam à S. BENEDICTO spectat sententiam, Ioannes, Cælestinus Monachus expressè haberi asserit in Passione Anastasiæ. Sensus verò est: Voluntas, scilicet propria, quæ suam sequitur voluptatem & delectationem, pœnam habet: necessitas verò, siue obligatio obediendi, quæ ex professione oritur, & præceptis Regulæ siue Superiorum, parit coronam. Vnde est illud: *Felix necessitas, quæ ad meliora compellit.*

DISQVISITIO V.

Quid secundo Gradui opponitur?

Libertas peccandi opponitur secundo gradui.

VNDECIMVM superbiæ gradum secundo Humilitatis opponit S. Bernardus, quem ait appellari posse *libertatem peccandi*, quam tribuit illi, qui post rebellionem *expulsus vel egressus de monasterio, ingreditur vias quæ videntur hominibus bona, quarum finis (nisi fortè Deus eas illi sepserit) demerget eum in profundum inferni, id est, in contemptum Dei.*

Prou. 17.

Impius siquidem cùm venerit in profundum malorum, contemnit. Per hanc libertatem, vt consequenter subdit, cùm Monachus *nec magistrum videt quem timeat,*

Effectus vitij huius.

nec fratres quos revereatur, tantò securiùs quantò liberiùs sua desideria implere delectatur; à quibus in monasterio tam pudore quàm timore prohibebatur. Sed etsi iam vel Fratres, vel A *Abbatem non timet, nondum tamen Dei penitus formidine caret. Hanc ratio tenuiter adhuc submurmurans voluntati proponit, nec sine aliquâ dubitatione quæque primum illicita perficit, sed sicut is qui vadum tentat, pedetentim non cursim vitiorum gurgitem intrat.* Hactenus Bernardus de illo, qui Regulæ iugum prorsus excussit.

Libertini quidam Religiosi depinguntur.

Sed enim, quod vel ingentibus lacrymis maximè deplorandum, reperire subinde est in monasteriis quosdam de genere libertinorum, qui licet non omnino exue- B rint omnem verecũdiam, laxissimè tamen viuunt, & quiduis sibi, modò non sit manifestum letalis peccati periculum, quia libitum, existimant licitum; suo viuentes arbitratu, suis seruientes desideriis. Regularum & Constitutionum, quia vel ad veniale dumtaxat, vel ad nullum obligant peccatum, frequentissima transgressio; regularis pœnæ metus exiguus, quia tamquam emeritis & rude donatis condonatur, vel aliorum grauiorum contradictionum metu conniuetur. Negliguntur pas- C sim pietatis exercitia, orationes, mortificationes, aliaque, nisi strictò Iure ad ea obligentur: ad singula prætenditur illud, *Non teneor, non sum obligatus.* Multiplicantur per domum discursus, otiosi sermones, colloquiorum cum domesticis vel hospitibus aucupationes, & libertimè se quibusuis transgressionum occasionibus exponunt.

Tepiditas radix bonã malorum. Bernard. Serm. 63. in Cant.

Ortum hæc vel maximè habent à vitio tepiditatis & languore spiritus; de quo Bernardus: *Hoc frigus,* inquit, *si semel animam inuaserit, mox (vt in corpore solet euenire febricitantibus) subit quidam animi rigor, &* D *vigor lentescit, languor fingitur virium, horror austeritatis intenditur, timor sollicitat paupertatis, contrahitur animus, subtrahitur gratia, pertrahitur longitudo vitæ, sopitur ratio, spiritus extinguitur, deferuescit nouitius feruor, ingrauescit tepor fastidiosus, refrigescit fraterna charitas, blanditur voluptas, fallit securitas, reuocat consuetudo; quid plura? dissimulatur lex, abdicatur ius, fas proscribitur, derelinquitur timor Domini.*

Languor spiritus describitur.

Alibi verò hos tales describens ita loquitur: *Inuenire est homines pusillanimes & remissos, deficientes sub* E *onere, virgâ & calcaribus indigentes, quorum remissa lætitia, pusillanimis tristitia est quorum breuis & rara compunctio, animalis cogitatio, tepida conuersatio, quorum obedientia sine deuotione, sermo sine circumspectione, oratio sine cordis intentione, lectio sine ædificatione, quos denique, vt videmus, vix gehennæ metus inhibet, vix pudor cohibet, vix frenat ratio, vix disciplina coërcet.*

Idem ser. 6. de Ascens. Dom.

Liberè viuentes in summo periculo positi.

En quo perducat misera viuendi libertas, & minus timorata conscientia, quæ tanta est, vt extrema in talibus metuenda sint.

Caſſ. coll. 7. cap. 23. ſint. Vnde Caſſianus ſcribit: *In tantum enim teporem videmus corruiſſe nonnullos, vt neceſſe ſit etiam eos remiſſioribus monitis appalpari modò ne, deſertis cellulis ſuis, ad perniciofiores inquietudines reuoluantur; & circumeuntes ac vagi, craſſioribus, vt ita dixerim, vitiis implicentur; magnuſq́ fructus ab eis obtineri curatur, ſi ſolummodo ſe etiam cum qualibet ignauiâ valeant in ſolitudine continere: ac pro ingenti remedio ſoleat eis à ſenioribus dici; Sedete in cellulis veſtris, & quantum libitum fuerit, manducate & bibite, atque dormite, dummodo in eis iugiter perduretis.*

De his tam liberè negligentibus apud Iob dicitur: *Vir vanus in ſuperbiam erigitur, & tamquam pullum onagri ſe liberum natum putat.* In quæ verba Auguſtinus: *Cupiditate enim libertatis impatiens eſt dominatoris ac domitoris*, & proptereà abſque metu Superioris effutit & facit quæ vult. Optimè Gregorius: *Homo quia ad ſequentem vitam ducitur, neceſſe profectò eſt, vt in cunctis ſuis motibus, ſub diſpoſitione diſciplinæ religetur, & quaſi domeſticum animal loris vinctum ſeruiat, atque æternis diſpoſitionibus reſtrictum viuat. Qui ergo implere cuncta, quæ deſiderat, per effrenatam libertatem quærit, quid aliud quàm pullo onagri eſſe ſimilis concupiſcit: vt diſciplinæ huuc lora non teneant, ſed audenter vagus per ſiluam deſideriorum currat?* Quàm longè autem pernicioſa hæc libertas debet eſſe à ſeruis Dei, & præſertim illis, qui quaſi iumenta domeſtica votorum loris, ſe Regulæ iugo alligarunt, vt in præſentis vitæ itinere ad nutum Præſidentis pergant. Quibus loris ligatum ſe nouerat, qui dicebat: *Vt iumentum factus ſum apud te, & ego ſemper tecum.* Quia vt iumentum hero & ſeſſori ſubditum, & ſe ad omnem eius nutum dirigit; non ſecus Religioſus ſpirituale iumentum, propriam non amans voluntatem, Superioris ſui ſubiectus in omnibus dirigitur.

(Margin: Iob 11. — Per pullum onagri adumbratur. — Aug. annot. in Iob cap. 11. — Gregor lib. 10. moral. c. 10. — Religioſi votis adſtricti. — Pſal. 72.)

DISQVISITIO VI.

Quid Tertius Humilitatis præſcribat Gradus? Quid ei contrarium?

Tertius gradus Humilitatis. Tertius Humilitatis gradus eſt, inquit S. BENEDICTVS, *vt quis pro Dei amore, omni obedientiâ ſe ſubdat Maiori, imitans Dominum, de quo dicit Apoſtolus: Factus eſt obediens vſque ad mortem.* Pro cuius explicatione, notandum PRIMÒ, quòd ſuprà quoque diximus, hunc gradum ex mente S. Bernardi eſſe primum, qui aſcendi debeat poſtquam Monachus ad Congregationem Fratrum admiſſus; quaſi iam anteà præcedentes aſcenderit. Atque hoc ſenſu, ſexto capite dictum primum humilitatis gradū eſſe Obedientiam ſine morâ: & tertius hic gradus cum illo capite mirè cōſentit. VNde notandum SECVNDÒ, quod hîc dicit, *pro Dei amore*, ibi expreſſit: *Obedientia conuenit his, qui nihil ſibi Chriſto charius aliquid exiſtimant*: manifeſtè inſinuans, ex fonte amoris Dei Obedientiam debere ſcaturire, vt aliàs probauimus. Et proptereà, ni fallor, in hoc gradu propoſuit exemplum Chriſti, quem obedientem & humilem fuiſſe conſtat ex motiuo charitatis. Quare Auguſtinus virginibus humilitatem perſuaſurus, ait: *Non ego te animapiè pudica vt diſcas humilitatem, ad publicanos & peccatores mitto, qui tamen in regnum cælorum præcedunt ſuperbos, non ad hos mitto. Ad Regem cæli te mitto, ad eum per quem creati ſunt homines, & qui creatus eſt inter homines, ad ſpecioſum formâ præ filiis hominū, & contemptum à filiis hominum pro filiis hominum, ad eum, qui dominās Angelis immortalibus, non dedignatus eſt ſeruire mortalibus.* EVM certè HVMILEM, *non iniquitas, ſed* CHARITAS FECIT: *Charitas quæ non æmulatur, non inflatur, non quærit quæ ſua ſunt: quia & CHRISTVS non ſibi placuit, ſed aut ſcriptum eſt de illo: Opprobria exprobrantium tibi ceciderunt ſuper me. Vade, veni ad eum, & diſce, quoniam mitis eſt & humilis corde. Non ibis ad eum, qui oculos ad cælum leuare non audebat, onere iniquitatis, ſed ad eum qui de cælo deſcendit pondere charitatis. Non ibis ad eam quæ Domini ſui pedes lacrymis rigauit, quærens indulgentiam grauium peccatorum, ſed ibis ad eum, qui cùm daret indulgentiam omnium peccatorum, lauit pedes ſeruorum ſuorum.* Quod quidem illuſtriſſimum Humilitatis exemplum ex charitatis radice pullulaſſe cùm nemo ambigat, tum verò magnificè ab Euangeliſtâ commemoratum eſt. Ait enim: *Sciens Ieſus quia venit hora eius vt tranſeat ex hoc mundo ad Patrem: cùm dilexiſſet ſuos, qui erant in mundo, in finem dilexit eos.* Et ſummæ dilectionis ſimulque Humilitatis exemplum, quaſi ſui quoddam in vltimo diſceſſu memoriale relinquere volens; miſit aquam in peluim, & lauit pedes diſcipulorum ſuorum. Hæc ipſa ex charitate procedens Humilitas in Euchariſtiæ apparet myſterio, & maximè in eo, quod ex Apoſtolo S. BENEDICTVS adducit, cùm ſemetipſum *humiliauit factus obediens vſque ad mortē.* Nam, vt idem Apoſtolus ait: *Commēdat charitatem ſuam Deus in nobis: quoniam cùm adhuc peccatores eſſemus, ſecundùm tempus Chriſtus pro nobis mortuus eſt.* Et diſcipulus, quem diligebat Ieſus: *In hoc cognouimus charitatem Dei, quoniam ille animam ſuam pro nobis poſuit.* De charitatis ergo ſemine ſurgant virgulta, rami, & fructus Humilitatis & obedientiæ.

TERTIÒ, quod ait, *omni Obedientiâ*, variam

(Margin: Philip. 2. — Tract. 2. diſq. 2. — VIRTVTES. — Oritur ex amore Dei. — Auguſt. de S. Virginit. cap. 37. — Chriſtus ex charitate ſemetipſum humiliauit. — Pſal. 68. — Expenditur ex iis quæ fecit in vltimâ cœnâ. — Ioan. 13. — Philip. 2. Et paſſione. — Rom. 5. — 1. Ioan. 3. — Varij Obe-)

VIRTVTES. dientia modi. Tract. 2. disq 4. riam denotat, nec vnius dumtaxat modi A esse Obedientiam. Est enim Obedientia necessitatis & charitatis, de quâ hunc locum vel maximè intelligit Bernardus, vt suprà diximus. Est Obedientia voluntatis & intellectus, & vtraque in hoc gradu intelligitur. Est obedientia in materiâ facili & difficili, atque ardua, & vtramque Superiori exhibebit, qui hunc gradum conscenderit. De quibus videnda, quam construximus Tractatu 2. Obedientiæ scala.

Rebellio illi opponitur. Bernard. de Grad Humil. 1. Reg. 15. Gradui huic in scalâ superbiæ à S. Bernardo opponitur *Rebellio, quâ*, vt inquit, B *patenter inobediens Magistrum contemnit.* De quâ Samuel: *Quasi peccatum ariolandi est repugnare, & quasi scelus idololatriæ, nolle acquiescere.* Quibus verbis eximia prorsus inobedientiæ exaggeratio exprimitur, quæ horrendis adeò sceleribus comparatur: vt proinde hîc ea nonnihil expendenda iudicauerim. *Arioli*, inquit Isidorus, *vocati propterea, quòd circa aras Idolorum nefarias preces emittunt, & funesta sacrificia offerunt, iisque celebritatibus dæmonũ responsa accipiunt.* Prophetæ verò sententiam ita Magnus explicat Gregorius: *Arioli diuina cognoscere atque absconsa diuinare nitebantur: idololatræ autem figmentis se venerando subdidere. Qui autem repugnant Prælatorum imperiis, id ô vtique repugnant: qui diuinam voluntatem se scire melius æstimant. Quasi ergo peccatum ariolandi, est repugnare: quia velut contempto diuino altari ad aras dæmonum responsa percipiũt, dum cordis sui præstigiosis ac superbis adinuentionibus credunt, & salubribus Prælatorum consiliis contrario sentiendo refragantur. Nolle autem acquiescere, idololatriæ sceleri simile dicitur: quia nimirum in inobedientiâ sua obstinatione nemo persisteret, si propositi sui figmentum in corde, quasi idolum non gestaret. Dum enim agenda in corde concipit, quasi idolum facit. Et dum conceptum mentis propositum se actiurum deliberat, quasi ad adorandum simulachrum se inclinat. Quasi ergo scelus idololatriæ est, nolle acquiescere, quia quisquis in propriâ deliberatione obstinatus est, idcirco foris in Maiorum contemptum erigitur, quia intus eis, quæ fingendo statuit, propositi sui simulachris incurnatur.* Hæc S. Pontifex.

Est grauissimum scelus. Isidor lib. 8 etymol c. 9. C

Confertur cum idololatriâ. D

In lege punitebatur. Deuter. 17. 12. Deuter. 21. 18. In lege quoque pœna mortis decernitur inobedienti. *Qui superbierit nolens obedire sacerdotis imperio, ex decreto iudicis morietur homo ille.* Et rursus: *Si genuerit homo filium contumacem, qui non audiat patris aut matris imperium, & coërcitus obedire contempserit, lapidibus eum obruet populus.* Quis verò rebellis, vel contumax censeatur, quáve pœnâ plectendus, alibi dicendi erit locus.

DISQVISITIO VII.

Quis quartus Humilitatis Gradus?

CVM Legislatore ad quartum ascendimus Humilitatis gradum, quem ita describit: *Quartus Humilitatis gradus est, si in ipsâ obedientiâ duris & contrariis rebus, vel etiam quibuslibet irrogatis iniuriis, tacitâ conscientiâ patientiam amplectatur: & sustinẽs, non lassescat vel discedat.* Expendimus hæc verba in * Catechismo Monastico; cui nunc quædam supereroganda. Atque in primis quintuplex illa patientiæ materia, circa quam ex S. BENEDICTI mente strenua & constans versari debet obedientia. *Quartus Humilitatis gradus, quis sit.* * *part. 1. disq. 10.*

PRIMÒ enim, exhiberi debet in *rebus duris.* Quænam hæ? *Duræ res*, inquit Bernardus Cassinensis, *dicuntur, quæ ad materiam attinent, vt magnus lapis, vel aliud pondus graue, quod vt fiat Monacho imperatur.* Turrecremata verò intelligit res graues & difficiles ad exequendum. Sic leges quoque & Imperia dicuntur *dura*, in quibus adimplendis maior occurrit difficultas. Hinc populus Roboam rogabat, imminueret aliquid de imperio patris sui *durissimo.* Consueuisse autem Monachorum Patres grauioribus operibus suos exercere discipulos, ex vitis Patrum constat. Dura quoque locum habent in pœnitentiis iniungendis, qualia sunt, humi cubare, ieiunare, abstinere à lautiori ferculo, flagris in scapulas animaduertere, cilicium gestare, graues labores subire, & his similia. In his autem quid aliud cogitet, vel dicat Deo Monachus, quàm *Propter verba labiorum tuorum ego cu**stodiui vias duras?* Quod quidem probe intellexit Isidorus Alexandrinæ ciuitatis primarius, qui cùm peteret ad monasterium admitti, audiuit à Patre sibi dici: *Si reuera Christi iugum tollere decreuisti, volo vt ante omnia te obedientiæ laboribus exerceas.* *Cui ille: Sicut, inquit, fabro ferrum subiectum est; ita & ego, ô sanctissime, meipsum Obedientiæ expono.* Cui mox imperauit, vt ante monasterij ianuam egredientium, & ingredientium prouolutus genibus, eorum peteret orationes. I. *Res duræ.* 3. Reg 12. *In quibus veteres Monachi exercebantur.* Psal. 16. Clim. grad. 4.

SECVNDÒ, exhibenda hæc obediens tolerantia in *rebus contrariis.* Contraria autem duobus modis intelligo. Primò, quæ rationi repugnare videntur, vt si iubearis vestem suere, & rursum dissuere; plantare herbas, pangere arbores, & denuò euellere; ire cubitum, & mox surgere è strato; aquam haurire, & fundere in sole. Secundò, quæ repugnant inclinationi obedientis, vt si solitudinis & cellæ cultori imponatur cura hospitum, officium cellarij: aut contra, II. *Res contrarias.* E

contra, pronus ad discurrendum per domum,& garriendum cum hospitibus,mandatum accipiat in cella residendi, tacendi, & studendi.

III. *Iniuriae & opprobria.* *Lib.4.Tr.5. disq.6.* TERTIO, *quibuslibet irrogatis* INIVRIIS amplectenda patientia. Solebant enim per opprobria & iniurias probare tirones, vt suprà ostendimus, & superborum sanare tumorem. De quo Climacus: *Cùm nonnullos animorum medicus animaduerteret in congressibus externorum, cùm cœnobium inuiserent, sese ostentare, hos notabat, & illis præsentibus, abiectissimis ministeriis, vltimis etiam conuitiis oneratos, occupabat, vti deinceps illi cùm in hospites inciderent, extemplo se ab eorum aspectu subducerent.* (*Clim. vbi suprà.*) Proinde religiosum lectorem sic monet: *Defige inquam, hoc est, mentem in animæ ligno, quod crux est, vti per alternos malleorum ictus & fragores ludibriis euerberata, calumniis vexata, irrisionibus exagitata, iniuriis afflicta, neque infringatur, neque vllâ ratione lædatur; sed tota plana, seu lauis & immota persistat.* (*Ibid.*) Sic ille.

Dulcorantur triplici condimento. Quia autem durioris digestionis est hæc iniuriarum perpessio, tria ei apponit condimenta verbis Scripturæ S. quæ dulciora super mel & fauum, condita. Primum est,

1. *Amoris Dei.* quod ex amore erga Deum tolerentur. *Et ostendens, inquit, fidelem pro Domino vniuersa etiam contraria sustinere debere; dicit ex persona etiam sufferentium. Propter te morte afficimur tota die, æstimati sumus vt oues occisionis.* (*Psal. 43.*) *Et securi de spe retributionis diuinæ, subsequantur gaudentes, & dicentes: Sed in his omnibus superamus propter eum qui dilexit nos.* (*Rom 9.*) Dulcissimum omninò hoc condimentum. Nam vt Augustinus ait: *Verus amor non sentit amaritudinem, sed dulcedinem: quia soror amoris dulcedo, sicut soror odij amaritudo. Qui amat, non laborat: omnis enim labor amantibus contrarius est.* (*Aug. 11. Confess.*) Et in eumdem sensum aurei oris tuba: *Nihil est, nihil, inquam, tam horridum tamq; tremendum, quod hi, qui vel morbo aut pœnis discruciantur non superent, si diuino sint amore incensi.* (*Chrysost. hom. de Patient.*) Et quodnam, quæso, amantium votum, nisi amato, quà licet, assimilari? Christus autem ex charitate pro nobis passus, igne amoris in veru crucis pro nobis assus, quid à nobis requirat, nisi vt amori huic respondeamus? Secundum

2. *Prouidentia diuina.* condimentum ponit S. BENEDICTVS, quod ipse Deus non modò permittat, verùm etiam immittat tribulationes, iniurias & aduersa. Vnde patientium vox est: *Probasti nos Deus: igne nos examinasti sicut igne examinatur argentum. Induxisti nos in laqueum: posuisti tribulationes in dorso nostro.* (*Psal. 65.*) Tertium

3. *Documenti expressi.* condimẽtum est, quod ipse Christus amor noster, cuius voluntati ex amore satisfacere debemus, hanc iniuriarum perpessionẽ expressè præscripserit. Vnde Legislator: *Præceptum Domini in aduersis & in iniuriis, per patientiam adimplentes, percussi in maxillam, præbent & aliam: auferendi tunicam, dimittunt & pallium.* (VIRTVTES. *Matth. 5. Luc. 6.*)

Iniuriarum perpessio monachismi nota. Hæc autem si cuius præscripta Christiano, quid quæso dicendum de Monachis? Vnde in vitis Patrum, Philosophi quidam hanc iniuriarum tolerantiam monachismi characterem statuerunt, volentes enim probare Monachos, vni dixerunt: (*Vit. PP. lib.5. libell. 16. n.16.*) *Tu Monache male senex veni huc. Ille verò cursim venit. Et cœperunt ei alapas dare: ille autem conuertit eis alteram maxillam. Statim verò illi surrexerunt philosophi, & adorauerunt eum, dicentes: Verè ecce Monachus. Et fecerunt eum sedere in medio sui.* Sed de his plura Euangeliorum interpretes.

IV. *Tolerandus Superior.* QVARTO, tolerandus etiam *Superior*, de quo S. BENEDICTVS: *Et vt ostendat sub Priore debere nos esse, subsequitur, dicens: Imposuisti homines super capita nostra.* (*Psal. 65.*) En tibi hîc non vnam patiendi materiam, non enim homo, sed homines ponuntur super capita nostra. Quinam verò? Abbas, Prior, Subprior, Decanus, Magister Nouitiorum, Cantor, Cellarius, aliique, quibus pro loco & tempore obediendum. Neque hoc ad perfectionem satis; sed & sibi inuicem obediant fratres. Deinde, non sunt hi Angeli, non Cherubini aut Seraphini, sed homines, & secundum hominem sæpe ambulantes; non sancti, non admodum in virtute consummati, atque ipsis suis subditis non rarò meritis inferiores; qui multa dicant, & pauca præstent; qui instent præcepto, sed non præeant exemplo. (*Licet imperfectus sit.*) Denique hi imponuntur non super manus, vt satis sit fecisse quod iubent; non super pedes, vt sufficiat iuisse quò miserint; sed super capita. In capite enim vigent omnes sensus, in capite est memoria, imaginatio, intellectus, & iudicium, vt significetur, quod hæc omnia debeant subiici, & captiuari in obsequium humilis obedientiæ: quod quidem non fit sine patientiâ. Vnde Augustinus: *Imponuntur & homines super capita nostra, toleramus quos nolumus: patimur Superiores aliquando, quos nonimus peiores. Et bonum est, vt consideremus nos peccatores esse, & sic toleremus impositos super capita nostra, vt & nos Deo confiteamur, quia digna patimur. Quia enim indignè pateris, quod facit qui iniustus est?* (*August. in Psal. 65.*)

V. *Sustinendi falsi fratres.* QVINTO, sustinendi etiam cum Apostolo *falsi fratres*: neque enim inter bonos deesse possunt mali: vt in tritico etiam inueniuntur zizania. In congregationibus sanè, in quibus ex diuersis omninò nationibus, ingeniis & complexionibus vnum constituitur corpus, tolerandi deesse non potest materia. Vnde Apostolus ait: *Patientes* (*1. Thess. 5.*)

VIRTVTES. Cap. 72. tientes estate ad amnes. Et S. BENEDICTVS alibi monet: *Infirmitates suas sine corporum, siue morum patientissimè tolerent.* Nam vt
Greg. lib. 9. epist 39. Magnus Gregorius dixit: *Ego Abel esse non suspicor, qui Cain non habuerit.* Iacob esse nequit, quem Esau non persequitur. Sunt quidam mites, dum nihil dicatur, aut agatur, nisi quod ipsorum sederit arbitrio. quàm longe sunt à verâ patientiâ, facilè patet, si leuis oriatur occasio. Neque auctò
In cœnobiis non deest patientiæ seges. mirum est, si etiam in ipso Religionis portu vento subintrante naues nonnunquam collidantur: neque vllus omninò locus est, in quo non aliquid tolerandum. Benè Au-
August. in Psal. 99. gustinus: *Vera mala malorum toleranda sunt propter societatem bonorum.* Et iam alibi diximus de iis, qui ex fratrum moribus offensi, aliud monasterium, vel alium Ordinem ingredi cupiunt, non attendentes remedium non consistere in mutatione locorũ, sed morum, & verâ patientiâ. Sicut scri-
Luc. 21. ptum est: *In patientiâ vestrâ possidebitis animas vestras.* Audi Gregorium: *Quid est ani-*
Greg. lib. 1. moral. c. 11. *mas possidere, nisi perfectè in omnibus viuere, cunctisque mentis motibus ex virtutis arce dominari?* Patiens enim dominatur animo, cumque in pace moderatur: atque ita vndique irrisionibus & iniuriis septus æquanimitatem seruans immotus in se permanet. Et hinc quicumque in cœnobiis à fratribus aliquid sibi vident tolerandũ, mente
Ephes. 4. reuoluant illud Apostolicum: *Obsecro vos, vt dignè ambuletis vocatione, quâ vocati estis, cum omni humilitate, & mansuetudine, cum patientiâ, supportantes inuicem in charitate.*

Quomodo fer.nda eiusmodi mala. Ex his vtcumque vidimus quænam in religiosâ cõgregatione esse queant patientiæ obiecta, videndũ nunc quod eisdẽ medicus noster adhibeat remedium. Illud autem his exprimit verbis: *Tacita conscientia patientiam amplectatur, & sustinens non lassescat vel discedat.* Quid autem est patientiam amplecti, nisi æquo & imperturbato animo molesta tolerare, & indulgẽtem tristitiam moderari? nam qui verè patiens est, eodem in aduersis atque prosperis est animo, nec mœrore se finit obrui, non erumpit in querulas voces, aut murmurationes, imitatis SS. Martyres, de quibus canit Ecclesia.

Caeduntur gladiis more bidentium,
Non murmur resonat, non querimonia,
Sed corde tacito mens benè conscia,
Conseruat patientiam.

Animus contra lassitudinem obfirmandus. Qui versus ex hoc Humilitatis gradu desumptus videri possit. Iam verò quod subdit S. BENEDICTVS, *Sustinens, non lassescat, vel*
S. Tho. 2. 2. q. 128. art. 1. *discedat.* Theologicè omnino dictum. Nam ex mente Angelici Doctoris, principalis actus fortitudinis, est *sustinere*, ad quem actum requiruntur duo; *quorum primum est, ne difficultate imminentium malarum animus frangatur per tristitiam, & decidat à suâ magnitudine. Aliud autem est, vt ex diuturnâ difficilium passione homo non fatigetur vsque ad hoc, quod desistat, secundùm illud ad Heb. 12. Non fatigemini, animis vestris deficiẽtes.* Contra hanc verò lassitudinem, quæ facilè vel ex difficultate, vel diuturnitate suboriri potest, suos quoque armandos & animandos putauit magnus Antonius, ita loquens:
Hoc sit autem primum cunctis in commune mandatum, nullum in arrepti propositi vigore lassescere, sed quasi incipientem augere semper debere quod cœperit. Neque enim minimum in viâ spirituali malum hæc defatigatio. Athanas. in Anton. cap. 15. Quæ mala in viâ spirituali.
Facit enim, vt lassus tardiùs procedat, aut sedeat, aut difficultati cedens recedat. Misera sanè huius conditio: etenim in viâ Dei nec stare licet, nec sedere. Non progredi, est retrogredi. Desides aut resides hos Scripturæ sacræ malleus excitet: *Surgite,* Mich. 2. 10.
inquit Michæas Propheta, *& ambulate, quia non habetis hic requiem.* Elias cùm lassus *pro-* 3. Reg. 19.
iecisset se, & obdormiuisset in vmbrâ Iuniperi, Angelus Domini tetigit eum, & dixit illi: Surge, comede, grandis enim tibi restat via. Quo autem periculo spiritualis hæc defatiga- Et periculis exposita.
tio Monachum exponat, discere licet ex vitis Patrum, in quibus hæc narratio. *Fra-* Vitæ PP. lib. 5. libell. 7. num. 40.
ter quidam incidens in tentationem, tribulando perdidit regulam monachilem: & cùm iterum vellet obseruantia regulis sibi principia dare, à tribulatione impediebatur, & dicebat in seipso. Quando habeo me ita inuenire sicut aliquando eram? & deficiens animo non praualebat vel inchoare Monachi opus. Sed à sene in viam reductus fuit exemplo illius, qui agrum à vepribus expurgaturus, earumdem multitudine territus, proiecit se in terram & obdormiuit: sed monitus à patre, vt ad mensuram corporis sui quotidie exstirparet, id cùm fecisset, sic paulatim totum perpurgauit agrũ. Magnus quoque Ecclesiæ Doctor Augustinus non neglexit aperire horrendum illud barathrum, in quod incidunt illi, qui fratrum moribus & humoribus of- Miseria, in quas cadit apostata.
fensi, à proposito deficiunt. De talium vno ait: *Intrat quasi securitatem sperans, neminem quem toleret habiturus, inuenit ibi fratres ma-* August. in Psal. 99.
los, qui mali inueniri non possent, nisi admitterentur, & necesse est, vt primò tolerentur, ne fortè (non) corrigantur. Nec excludi facilè possunt, nisi prius fuerint tolerati, & fit ipse toleranda patientiæ. Quis me hic quærebat? ego putabam quia charitas esset hic. Et paucorum hominum molestia irritatus, dum non perseuerauerit implere quod vouit, fit desertor tam sancti propositi, & reus voti nõ redditi. Iam verò cum inde exierit, fit & ipse vituperator & maledicus, & dicit ea sola quæ quasi se pati non potuisse asseuerat. Sic ille.

Sed aduersus hæc aduersa vt aliquod etiam

Alia remedia ad tolerantiam malorum. etiam suggeramus antidotum, optimum fuerit, 1. quotidie se resoluere ad ea, vndecumque ingerantur, cum Dei adiutorio toleranda, & paratū ad hoc animum Deo offerre. 2. Dum ingruit tribulatio, eam de manu Dei libenter acceptare, & cùm osculo excipere. 3. in ipsâ afflictione diuinæ voluntati, à quâ immittitur, acquiescere. 4. pro ipsâ cruce, ceu magno Dei munere, gratias agere, de eâ gaudere, in eâ gloriari. 5. Conformare se Christo in simili passione constituto, illusque pœnis suas vnire, & optare vt iis Christi tolerātia honoretur. 6 Frequentiùs pro patientiæ dono Deum deprecari, & cùm Apostolo dicere: *Dominus autem dirigat corda & corpora nostra in charitate Dei, & PATIENTIA Christi.* 1. Thess. 3.

DISQVISITIO VIII.

Quæ quarto Humilitatis gradui aduersantur?

Quæ patientiæ aduersantur. CVM contrariorum eadem sit ratio, difficile non fuerit, quæ explicato gradui opponuntur, colligere. Quid enim Patientiæ aduersetur, nisi Impatientiâ, animi deiectio & mœror, difficiliorum, quæ fortè iniunguntur, subterfugium & excusatio, in iniurijs subitâ excandescentia, indignatio, vindictæ desiderium & talionis? Si ad votum oon respondeat Superioris benignitas, illum diiudicare, de illo apud alios queri & obmurmurare; Fratrum defectus aut inconditos mores ægrè ferre, auersionem ab illis in corde fouere, externis signis prodere, eorumdem declinare coosortium, & his similia. Aduersus quæ illud Siracidis fulmen intonandū: *Va his, qui perdiderunt sustinentiam.* Perdere eoim sustinentiā, est non amplecti, non conseruare patientiam, sed ob molestiam à cœptis resilire. Vnde Gregorius: *Sustinentiam, inquit, perdunt, qui bona, quæ inchoant, non consummant.* Eccli. 2. 16. Greg. lib. 5. in 1. Reg. c. 15.

Simulata confessio. Bern. de Grad. Humil. S. Bernardus autem huic gradui ex aduerso opponit *simulatam confessionem*, quem audi: *Qui veraciter pœnitet, laborem pœnitentiæ non abhorret, sed quidquid sibi pro culpâ, quàm odit, iniungitur; tacitâ conscientiâ patienter amplectitur. In ipsâ quoq; obedientiâ durìs ac cōtrarijs rebus obortis, quibuslibet irrogatis iniurijs, sustinens non lassescit, vt in quarto gradu se stare indicet Humilitatis. Cuius verò simulata confessio est, vna vel leui contumelia, aut exigua pœna interrogatus, iam Humilitatem simulare, iam simulationem dissimulare non poteit. Murmurat, frendet, irascitur; nec in quarto stare humilitatis gradu, sed iu nonum superbiæ gradum corruisse probatur. Qui rectè simulata cōfessio appellari poteit*, quam anteà sic describferat: *Nonnulli cùm de apertioribus arguuntur, scientes quòd si se defenderent, sibi non crederetur; subtilius inueniunt argumentum defensionis, verba respondentes dolosa confessionis.* Est quippe (*vt scriptum est*) qui nequiter humiliat se, & interiora eius plena sunt dolo. *Vultus demittitur, prosternitur corpus, aliquas sibi lacrymulas extorquent si possunt, vocem suspirijs, verba gemitibus interrumpunt.* Addit deinde aliam simulatoris strophan: *Nec solùm quieiusmodi est, obiecta non excusat; sed ipse quoq; culpā exaggerat: vt dum impossibile aliquid aut incredibile culpa sua, ore ipsius additum audit, etiam illud quod ratum putabas discredere possis. & ex eo quod falsum esse non dubitas, dum confitetur, in dubium veniat, quod quasi certum tenebatur. Dumq; affirmant, quod credi noluut, confitendo culpā defendunt: & aperiendo tegunt quando & confessio laudabiliter sonat in ore, & adhuc iniquitas occultatur in corde.* VIRTUTES. Eccli. 19. *Descripti humiliantis nequiter se tes.*

Et hactenus quidē Bernardus. Quæ ne quis putet à Religiosis prorsus alieoa, adfert Cassianus illustre exēplum, quo Abbas Serapion huiusmodi humilitatis figmentum irrisit. *Cùm enim, inquit, quidam ad eum summam sui abiectionem habitu ac verbis præferens venisset, eumq; senex secundùm morem vt oratio-nem colligeret, hortaretur, ille nequaquā annuens deprecanti, tantis se subijciens asserebat flagitijs inuolutum, vt ne vsum quidem huius communis aëris capere mereretur; psiathij quoq, ipsius refugiens sessionem, humi potiùs residebat. Cùm verò etiam ad ablutionē pedum multò minùs præbuisset assensum*, tum verò Abbas Serapion monere eum benignè ac leniter cœpit, ne otiosus discurreret: sed tam indignè tulit, vt amaritudinem corde conceptam, ne vultu quidem dissimulare potuerit. *Proinde*, concludit ibidem Serapion; *Vera est cordis humilitas retinēda, quæ non de affectatâ corporis atque verborum, sed de intimâ mentis humiliatione descendit. Quæ tunc demum euidentissimis patientiæ fulgebit indiciis, cùm quis non ipse de se crimina ab alijs non credenda iactauerit, sed ab alijs sibimet arroganter ingesta contempserit, & irrogatas iniurias mansuetâ cordis æquanimitate tolerauerit.* Sic ibi. Vbi vides patientiam spectare ad humilitatem; adeoque S. BENEDICTVM veterum Patrum inhæsisse vestigiis, cùm eam inter hnmilitatis gradus connumerauit. Sic & S. Hieronymus veræ humilitatis indicium assignat patientiam: *Multi*, inquit, *humilitatis umbram, veritatem pauci sectantur. Auferant omnia figmenta verborū, cessent simulati gestus, verum humilē patientia ostēdit.* Optimè igitur Cælantiam monuit S. Paulinus: *Humilitatem sequere, non quæ ostenditur aut simulatur gestu corporis, aut fracta voce verborum, sed quæ puro affectu cordis exprimitur. Aliud est enim virtutem habere; aliud, virtutis similitudinē: aliud est rerum umbram sequi, aliud veritatem. Multò deformior illa est superbia, quæ sub quibusdam humilitatis signis latet. Nescio enim quomodo turpiora sunt vitia cum virtutum specie celantur.* Inde est quod Augustinus ait, Cassian. coll. 18. cap. 11. *Monachi simulata humilitas irrisa à Serapione.* *Quæ vera humilitas.* *Patientia verum eius indicium.* Hieron. Epist. 27. Paulin. Epist. 50. *Virtutes simulatæ, vitia.* August. in Psal. 61.

 simulata

VIRTVTES. *simulata innocentia non est innocentia, simulata aequitas non est aequitas, sed duplex iniquitas, quia & iniquitas est & simulatio.* Sed deplorandum quod Ambrosius ad Constantium scribens ait: *Multi habent Humilitatis speciem, virtutē non habent: multi eam foris praetendunt, & intus impugnant; ad fucum praeferunt, ad veritatem abiurant, ad gratiam negant.* Et infrà: *Non est ergò humilitas, nisi sine fuco, sine fraude. Ipsa est vera, quae habet piam mentis sinceritatē.*

Ambros. lib. 1. Epist. 41.

Ab hac sinceritate & illos abesse putat Bernardus, qui publicè se sine animi dolore accusant, vt Praelatus dissimulet culpā, vel differat poenam. *Si,* inquit, *adeò culpa manifesta sit, quod nullâ penitus versutiâ tegi possit; nihilominus tamen vocem non cor poenitentis assumunt, quâ notam non culpam deleant, dum ignorantiam manifestae transgressionis, decore recompensant publicae confessionis. Gloriosa res Humilitas, quâ ipsa quoq; superbia palliare se appetit, ne vilescat.*

Alii fraus publicè se accusantium. Bern. vbi suprà.

Quemadmodum autem ad quartū A Humilitatis gradum pertinet, iniurias, dura imperia, Superioris increpationes aequo animo perferre; ita quoque ad nonum superbiae gradum refertur, subterfugere & declinare Praelati correptionem, aut eam fictâ Humilitate conari abrumpere. Vnde Climacus: *Malus Religiosus cùm reprehenditur & abiurgatur, dolet & vritur, & obloqui solet, aut statim supplex veniam petit ab obiurgante, non submissionis studio, sed vt Pater finem faciat obiurgandi. Dum obiurgaris, tace, & B & fortiter sustine animi cauterium & vstionem, imò verò castimoniae faces & lumina. Vbi medicus desiit obiurgare, tunc supplex veniam precare, & culpā deprecare, in ardore enim vstionis fortassè non admittet poenitentiam.* Sic ille. S. verò BENEDICTVS praescribit, vt qui corripitur quolibet modo, mox sine morâ prostratus in terrâ ante pedes corripientis iaceat satisfaciens. Quod fortassis obstinationem prae se ferre videatur, si correptus non statim ostendat animi dolorem.

Climac. grad 4. *Et se humiliantium in correptione.*

Cap. 71.

TRACTATVS VI.

DE MEDIIS HVMILITATIS GRADIBVS.

CONSCENSIS *prioribus quatuor Humilitatis Gradibus, intermedios totidem cum oppositis eisdem superbiae descensionibus sexto hoc tractatu ordine prosequemur.* Prima ita'que disquisitio agit de quinto Humilitatis gradu. Secunda inquirit, *an rectè* S. BENEDICTVS *ex S. Scripturâ confessionem peccatorum Abbati faciendam adstruat?* Tertia, *Quod vitium quinto gradui opponatur?* Quarta, *Quis sextus Humilitatis gradus?* Quinta, *Quae illi repugnent?* Sexta, *Quid septimus gradus comprehendat?* Septima, *Quid septimo humilitatis gradui repugnet?* Octaua, *Quid innuat octauus Humilitatis gradus? quod vitiū destruat?*

DISQVISITIO I.

Quid sibi vult quintus Humilitatis Gradus?

Quintus gradus Humilitatis.

QVINTVS Humilitatis gradus est, conscientiae coram Praelato manifestatio, à S.P.N. hoc modo descripta: *Quintus humilitatis gradus est, si omnes cogitationes malas cordi suo aduenientes, vel mala à se absconsè commissa, per humilem confessionem Abbati non celauerit suo.* Mala, inquit, absconsè commissa, quia quę publica sunt, publicè voluit annuntiari coram totâ congregatione, vt alibi declarauit. Sed tam publica quàm priuata sui accusatio, & commissorum defectuum manifestatio ad Humilitatem pertinet. *Haec sunt namq;,* inquit C Gregorius, *verae humilitatis testimonia & iniquitatem suam quemq; cognoscere, & cognitam voce confessionis aperire. At contra vsitatū humani generis vitium est, & latendo peccatum committere, & commissum negando abscandere, & conuictum defendendo multiplicare.* Haec Gregorius. Qui ex hoc capite maximè extollit humilitatem S. Iob: *Videatur,* inquit, *vir iste cuilibet magnus in virtutibus suis, mihi certè sublimis apparet, etiam in peccatis suis. Mirentur in eo qui volunt, castitatis continentiam, mirentur integritatem iustitiae, mirentur viscera pietatis: ego in eo non minus admiror confessionem humillimam peccatorum, quàm tot sublimia*

Cap. 46.

Greg. lib. 22. moral. cap. 9. *Confessio peccatorum ad Humilitatem spectat.*

Ibid. c. 10.

sublimia gesta virtutum. Scio enim quòd per infirmitatis verecundiam plerumq́; grauioris est certaminis commissa peccata prodere, quàm non admissa vitare: & vnumquodq́; malum quamuis robustius vitetur, tamen humilius proditur.

Cassian. coll. 2. c. 10.

Eandem porrò manifestationem Abbas Moyses ad humilitatē quoque retulit: *Humilitatis*, inquit, *hæc erit prima probatio, si vniuersa non solum quæ agenda sunt, sed etiam quæ cogitantur, seniorum reseruentur examini.* Humilitatis hoc esse, ipsâ comprobatur experientiâ. Nihil enim hominem ita vilem facit atque peccatum; nihil ita honoris sui B studiosus reformidat, quàm malè audire, malus haberi, idq́ue apud Superiorē, apud quem vel maximè in aliquâ existimatione esse oporteat. Vltro igitur defectus suos Superiori prodere, an non euidens signum, cum qui hoc fecerit, paruifacere honorem suum, nec vereri illa pandere, ob quæ vilis & reprehēsibilis habeatur, imò etiam redargui possit? *Omnis*, inquit Christus, *qui malè agit, odit lucem, & non venit ad lucem, vt non arguantur opera eius.* Verus autem humilis annuntiat peccata sua, vt misericor- C diam consequatur.

Difficilis est, sed meritoria.

Ioan. 3.

An S. Benedictus intelligat hîc Sacramentalem confessionem.

Quæri autem potest, an de Sacramentali cōfessione hîc agat B. BENEDICTVS, an verò de aliâ aliquâ conscientiæ manifestatione, quæ extra Sacramentum fieri consueuerit. Smaragdus, Cardinalis Turrecremata, Columbanus Vrancx, & alij indicant agi de Sacramentali: Perez verò, Craesbeeck, & Aluarus de Paz de vtrâque, quod verum esse existimo, ita tamen vt magis incliner solùm respexisse S. BENEDICTVM veterem Monachorum consuetudinem, quâ cogitationes suas Abbati, etiam non Sacerdoti D solebant reuelare. Atq; ita expressè sentit Suarez, qui agens de manifestatione conscientiæ, quæ in societate IESV in vsu est, adducit hunc humilitatis gradū, subditq; : Quamuis Turrecremata de cōfessione Sacramentali locum intelligat, tamen si quis consideret ipsummet S. BENEDICTVM Sacerdotē non fuisse, & illo tempore Abbates ordinariè non fuisse Presbyteros, facilè intelliget S. BENEDICTVM, non limitare illud consiliū ad Sacramentalem confessionem. Nam, vt prisco Monachorum agamus E more, *S. Antonius suos admonebat, magnam esse ad virtutē viam, si singuli vel obseruarent quod gererent, vel vniuersas mentium cogitationes fratribus referrent: nō enim posse aliquem peccare cum relaturus esset alteri quæcūque peccasset, & subire pudorem in publicum turpia proferendi.* Quinimò Sozomenus refert, eundem hunc Patrem *vnumquemque suorum discipulorum hortari solitum, secum vt consideraret, rationemq́; sedulò iniret, quid interdiu egisset. Quòd si quidquam contra quam debuerat, com-*

De Paz to. 2. lib. 4 p. 4. cap. 5.

Variant auctores.

Videtur respexisse veterem Monachorum morem.

Suar. to 4. de relig. lib. 16. c. 6. n. 41.

Athanas. in vit. S. Anton.

Qui Seniori cogitationes suas pandebant.

Sozom. hist. eccles. lib. 12. c. 13.

A *miserit, vti illud scriberet in tabulis, quo de reliquo tum à peccatis se temperaret, tum ipsum puderet sui, si multa delicta in tabulis scripta offenderet, simulq́; vereretur, ne tabulis eius fortè repertis, improbus ab aliis planè deprehēderetur.*

VIRTVTES.

Climacus quoq; refert à se visum Cocum, ad cuius latus cùm appensum cingulo breuem libellum conspexisset, *didici*, inquit, *eum quotidie cogitationes suas in eo notare, hasq́; omnes nuntiare Pastori solitum. Non solùm autem illum, sed & alios quàm plurimos id facere ibidem perspexi, erat enim vt comperi, S. Patris* B *mandatum.* Cassianus quoque tradit, velut prima elementa, ac syllabas religiosæ perfectionis Monachis præscribi, *nullas penitus cogitationes prurientes in corde perniciosâ confusione celare, sed confestim vt exortæ fuerint, eas suo patefacere seniori, nec super earum iudicio quidquam suæ discretioni committere, sed illud credere malum esse vel bonum, quod discusserit ac pronūtiauerit Senioris examē.* Hanc ergo consuetudinē arbitror S. Patrem nostrum suis commendare voluisse, tum hoc loco, tum alibi, cùm dicit: *Cogitationes ma-* C *las, cordi suo aduenientes mox ad Christum allidere, & Seniori spirituali patefacere.* Item: *Si animæ verò peccati caussa latens fuerit; tantùm Abbati, aut spiritualibus senioribus patefaciat; qui sciant curare sua, & aliena vulnera nō detegere aut publicare.* Hæc verò res cū maximi in vitâ spirituali sit momēti, operæ pretiū erit nonnullos eiusdē fructus hîc recēsere.

Climac. grad 4.

Magnâ curâ & diligentiâ.

Cassian lib. 4. cap. 9.

Colligitur ex aliis Regulæ locis.

Cap. 4 instrum 51.

Cap. 46.

Fructus huius manifestationis.

PRIMVS sit, quòd ad perfectionem consequendam maximè conducat. Testis magnus Basilius ita scribēs: *Debet vnusquisque eorum, qui inferiores sunt, siquidem memorabilem vllam facere progressionem studet, & ad per-* D *fectionem vitæ illius, quæ præceptis Domini nostri Iesu Christi est consentanea, peruenire, cum nullum animi sui motum apud se ipsum celatum tenere, tum in sermone nihil non diligenti ante cura consideratum proferre, sed mentis suæ arcana aperire fratribus his, quibus datum illud negotium sit, vt adhibitis facilitate, & misericordia ægrotantes curent. Hoc enim modo fiet, vt & quod minus probandum, congruo remedio sanetur, atque ex huiusmodi mutuâ exercendi inter nos consuetudine, per modicas accessiones ad perfectionem perueniamus.*

I. *Promouet ad perfectionem.*

Basil reg. 26 fus disp.

E SECVNDVS fructus est, quod manifestatio hæc siue medicina quædam animæ morbos & vulnera, peccata, inquam, & vitia sanet. Ægrotus enim valetudinis cupidus Medico ægritudinem suam eiusq; radices & caussas aperire debet. Hinc S. Petrus apud Clementē Romanum. *Permitto*, inquit, *omnibus, vt vnusquisque quid eum monet, & partem quam dolet in animo fateatur, vt possit consequi medicinā. Quæ enim silentio conteguntur, nec innotescunt nobis, velut multi temporis vitia, difficile curantur. Et ideò quo-*

II. *Peccata sanat & vitia.*

Clem. lib. 3. recognit.

VIRTVTES.

niam tacētibus non potest facilè medela opportuni & necessarij sermonis adhiberi, proferre debet vnusquisque in quo animus per ignorantiā languet, tacenti verò dare remedium solius est Dei. Sic ille.

Vulnera clausa cruciant. Greg. past 3. part admonit 13. Nilus de inter. emp. Patr apud Sur. 14. Ianuar.

Vulnera clausa plus cruciant, inquit Gregorius. *Nam cùm putredo quæ interiùs feruet, eiicitur, ad salutē dolor aperitur.* Et S. Nilus: *Leuatur anima ægritudine, cum narratione eorum, quæ sunt molesta, velut exinanitur ægritudo; non secus ac nubes aliqua, à quâ distillant guttæ pluuiæ, vtpote quòd caligo paulatim expurgatur; sicut rursus feritur silentio, perinde ac si pus aliquid humidum inflammaret, ac in vulnere saliret & palpitaret, & nesciret quonā modo posset egredi & exinaniri.* Cùm igitur *peccatorū confessio*, vt Anastasius Nicænus obseruauit, *sit ostensio morborum*; optimè fecerit Religiosus, qui Patri Spirituali animæ morbos detexerit. Benè à Lactantio dictū: *Appetenda est hæc omnibus medicina, quoniam maiori periculo vexatur anima quàm corpus, & quāprimum latentibus morbis, adhibēda curatio est. Et satius est nos ipsos vltrò aperire animum, & perniciē rescissis vulneribus effundere*, quàm celato interiùs malo difficilem aut serum exspectare Medici scalpellum. quare illud Spiritus sancti hic quoq; vsurpare licebit.

Anast Nicæn. q. 6. in Script.

Lactant. lib. 6. c. 24.

Animæ periculosa si celentur.

Eccli. 38.

Da locum Medico: etenim Dominus illum creauit, & non discedat à te, quia opera eius sunt necessaria. Quæ de medico spirituali posse intelligi, Liranus & Iansenius fatentur; sequitur enim: *Qui delinquit in conspectu eius qui fecit eum, incidet in manus medici.*

III. Insidias diaboli declinat & eludit.

TERTIVS fructus est, hac manifestatione dæmonis declinari insidias, qui circuit quærens quem deuoret, & nonnumquam in Angelum lucis se transfigurat, *vt obscuram*, inquit Cassianus, *ac tetram caliginem sensuum pro vero lumine scientiæ fraudulenter effundat. Aliter quippe*, vt idem ait, *subtilissimus diabolus illudere, vel deiicere iuniorem non poterit, nisi cùm eum seu per arrogantiam, siue per verecūdiam ad cogitationum suarum velamen illexerit. Generale namq; & euidens indicium diabolicæ cogitationis esse pronuntiant, si eam seniori confundamur aperire.* Hæc Cassianus. Cui consentit Abbas Poëmen apud Ruffinum dicens: *In nullo sic gaudet inimicus, quomodo in illo, qui non vult cogitationes suas manifestare. Patefacta verò cogitatio maligna* (vt rursus Cassianus) *illicò marcessit, & antequam discretionis iudicium proferatur, serpens teterrimus velut è tenebroso ac subterraneo specu virtute Confessionis protractus ad lucem, & traductus quodammodo, ac dehonestatus abscedit; tam diu enim suggestiones eius noxiæ dominantur in nobis, quamdiu celantur in corde.* Quod exēplo Abbatis Serapionis comprobat, qui vitiosâ consuetudine solitus paximacium vnum quotidie de mēsâ surripere, vt serò comederet, numquam ab hoc vitio sanari potuit, nisi cùm illud patefecisset. Quare B. Antonius dicebat: *Si potest fieri, quantos passus ambulet Monachus, vel quot calices aquæ bibit in cellâ suâ, debet senioribus declarare, vt non deuiet in ipsis.* Fugit namque, vt iam dictum est, diabolus cùm fraudes suas detectas conspicit, non secus, inquit B. Ignatius Loyola, quàm qui honestissimam puellam seducere parabat, statim eam deserit, ac patrem, vel curatorem ipsius, fraudem nouisse deprehendit.

Cassian. 16. cap 11.

Idem lib. 4. cap. 9.

In vit Patr. lib. 3. n. 177.

Cassian. Coll. 2. cap. 10.

Quæ ferre non potest cogitationū manifestationem.

Ruff. lib. 3. vit. Pat. num. 176.

Ignat. reg. 13.

IV. Conscientiæ quietem inducit.

QVARTVS fructus est, quies cōscientiæ, atque animi tranquillitas, luculento S. Dorothei testimonio & experientiâ assertā. *Numquam*, inquit, *mihi permisi, numquam passus sum, vt cogitationibus meis crederem, nisi priùs interrogarem, ac cōsulerem seniorem. Proinde credite mihi fratres tantâ quiete & animi tranquillitate fruebar, vt plerumq; indignarer, nec libenter id ferrem. Audieram enim per magnas, ac multas tribulationes & afflictiones oportere nos in regnum cælorū ingredi; nec videbam me aliquam interim pati tribulationem. Itaq; formidabam, addubitabamq; vehementer, cùm huiusmodi quietis & tranquillitatis caussam nondum agnoscerem, donec mihi senex rem aperuit, dicens: Ne sollicitus & anxius sis fili, ne mærore graueris, si afflictione nullâ, aut nullâ tribulatione concuteris. Quoniam quicūque sese tradiderit obedientiæ suorum Patrum, & illorū arbitrio regendum se d derit, isthac profectò quiete & animi tranquillitate fruetur. Satagite & vos, fratres, atque operam date, vt crebrò seniores vestros, ac Patres interrogetis, interpelletisq;, nec vosipsos instituere, aut instruere omnino velitis.* Ildemq; ie ostendit quomodo occurrendum cogitationibus illis, quæ ab hoc salutari remedio nos diuertere conantur. *Cùm essem*, inquit, *vnà cum ceteris fratribus in cænobio, omnia mea exponebam seniori meo Ioanni Abbati: neque quidquam facere audebam præter eius sententiam: interdumq; mihi cogitatio dicebat, nónne hoc tibi respondebit, & dicet, quod ego senex? Quid igitur nunc turbare illum, & fastidio tibi esse pergis? Ego verò vehementer iratus, & infensus cogitationibus meis, dicebam, Anathema tibi, & iudicio tuo, & & intelligentiæ tuæ, ac prudentiæ tuæ, cogitationi & scientiæ tuæ, quandoquidem quidquid nosti, à dæmonibus illud habes, & ab eis didicisti. Atque illicò ad seniorē ibam, & interrogabam eum, & cùm fortè euenisset vt idipsum mihi senex responderet, quod anteà cogitatio mea prædixisset, statim cogitatio mihi insultando dicebat, quid ergo? en id est quod prædixi; an non importunè senem obturbasti? cui ego contra respondebam, at nunc bonum est, nunc à Spiritu sancto est; quidquid enim tuum est, malum ac perniciosum est, à dæmonibus est, ab affectu ægroto, à statu turbato.*

Doroth. doctr. 5.

Quomodo resistendum tentationi contrariæ.

DISQVISITIO II.

Num rectè S. BENEDICTVS *ex sacrâ Scripturâ confessionem peccatorum Abbati faciendam adstruat?*

S. Benedictus ex Scripturâ probat confessionem. TRIBVS sacræ Scripturæ testimonijs explicatam conscientiæ manifestationem B. Patriarcha confirmat. *Hortatur,* inquit, *nos de hac re Scriptura, dicens: Reuela Domino viam tuam, & spera in eum.* (Psal. 36.) *Et item dicit: Confitemini Domino, quoniam bonus:* (Psal. 105.) *quoniam in sæculum misericordia eius. Et item Propheta: Delictum meum cognitum tibi feci,* (Psal. 31.) *& iniustitias meas non operui. Dixi, pronuntiabo aduersum me iniustitias meas Domino, & tu remisisti impietatem cordis mei.*

Obiectio. Circa hæc autem duo obiici possunt. Prius, non agi hîc de reuelatione, aut confessione peccatorum, quæ fit hominibus, sed Deo. Posterius, in secundo testimonio agi de confessione laudis ex interpretum consensu, non autem peccatorum.

Soluitur. Sed facilis ad hæc responsio. Ad prius C enim dici potest, id etiam Deo fieri, quod Dei fit Vicario. Ad posterius, non solam laudis in citato loco intelligi confessionẽ, sed etiam peccatorum, vt deinceps ex Patribus & explanatoribus declarabimus.

Primum testimonium pro confessione peccatorum. Nam quod ad primum illud attinet: *Reuela Domino viam tuam, & spera in eo,* non panci id de confessione peccatorum accipiunt, inter quos primus Origenes, ita ait: (Origen. in Psalm. 36. hom. 1.) *Si malorum tibi conscius aliquorum fueris, noli occultare, sed per exomologesim, id est, confessionem reuela ea Domino, & spera in eum, & ipse faciet. Hoc est, cùm confessus fueris, & reuelaueris ei delicta tua, spera in eum, quod possis ab eo veniam promereri, & ipse faciet. Quid faciet? sine dubio sanum te faciet. Dicet tibi: Ecce iam sanus factus es, vltra noli peccare, ne quid tibi deterius contingat.* (Ioan. 5.) *Hæc faciet si delicta tua ei reuelaueris.*

Ex mente Interpretum. Similiter exponunt Hesychius, Alcuinus, Haymo, Thomas, Bruno, Hugo Cardinalis, Richardus Pampolitanus Ludolfus. Sed qui accommodatissimè omnino ad nostrum institutum loquitur, audiendus E est (Ambros. in Psal 36.) *Ambrosius: hoc solo versiculo qualis esse debeas declarauit. Quis enim reuelat viam suam, nisi qui Deo occultorum suorum arbitro interna sui pectoris confitetur? benè ait, reuela, hoc est, aperi conscientiam tuam ne eam sæculi istius grauet vmbra vel carnis. Prorumpentia semina si fuerint obumbrata tenuantur. Soli abiecta pinguescunt. Quid de seminibus loquor; ipsas arbusculas, quo minùs se in altum subiiciant vmbra siluestris internecat, & prohibet brachia ramosa diffundere. Pulchrè autem dixit:* Reuela ad Dominum viam tuam: *quia natura* A *hominum prona peccato velut quoddam menti nostra velamen obducit, ne nostro Domino peccata fateamur, qui potest vulnera nostra sanare: vt erubescat quis ore proprio postulare medicinam, ne coram hominibus sua prodantur opprobria. Premit igitur se intra hominem conscientia cùm latere non possit: & tam diu differt, quoad vulnus efferueat: vt iam non fidei salubritate, sed immedicabili atrocitate vlceris detegatur.* Reuela, *inquit,* ad Dominum viam tuam, *hoc est; aperi viam tuam, noli abscondere, sicut abscondebat Cain, qui latere cupiebat.* Hæc B Ambrosius.

Secundum testimonium. Secundùm illud testimoninm: *Confitemini Domino quoniam bonus, quoniam in sæculum misericordia eius,* de confessione exponit Hieronymi Commentarius, (Hieron. in in Psal 105.) *Vos,* inquit, *qui grauiter peccatis, & desperatis de vestrá salute, & putatis quoniam propter magnitudinem peccatorum non potestis veniam adipisci: Ego vobis præcipio. Confitemini Domino quoniam bonus. Grandia enim sunt peccata vestra, sed magnus est Dominus qui miseretur vestri.* (Iuxta expositionem Patrum.) Et Augustinus: (August. in Psal. 105.) *Dicuntur ista ex eorum personâ, qui veniam conuersi precantur, & exempla commemorantur illorum, in quos etiam peccatores diues apparuit misericordia Dei. Potest autem hic intelligi etiam confessio peccatorum: nam & post paucos versus, sequitur. Peccauimus cum Patribus nostris, iniustè egimus, iniquitatem fecimus.* Idemque alibi dicit: (Idem in Psal. 117.) *Illa quidem confessio, qua peccata nostra Deo confitemur, omnibus nota est, ita vt hanc solam dici confessionem in Scripturis sanctis minus erudita existimet multitudo. Nam vbi hoc verbum Lectoris ore sonuerit, continuò strepitus* (Quid, confiteri Domino.) *pius pectora tundentium consequitur.* Ita Au- D gustinus. Sed Andreas Masius in Iosue (Mas. fol. 133.) scribens docet hanc phrasim, *Confitemini Domino,* semper in Scripturis denotare subiectionem sontis, reique sub Deo, quod tamen alij negauerint, cùm Christus dixerit: *Confiteor tibi Pater.* (Matth 11.) quo exemplo Augustinus confirmat præter confessionem (August. in Psal. 94.) gementis dari aliam laudantis. Sed vt in viam redeamus, idem Augustinus alibi (Idem lib. 50 homil. homil. 46.) eundem versiculum de peccatorum confessione interpretatur: prout Chrysostomus (Chrysost. tom. 5.) homiliâ quâdam de pœnitentiâ & confessione, & in Psal. 106. Arnobius (Arnob. in Psal. 135.) prætercà, Cassiodorus, & Hugo. Hilarius verò iam olim ita explanauit. *Confitendum etiam semper esse dicit, quia peccati veteris, & antiqui vtilis est indefessa confessio; & iustus accusator est sibimet in primo suo sermone, & confitetur prior peccata, vt iustificetur. Deus autem, cui confitemur, & bonus est, & nescit misericors esse desinere.*

Tertium testimonium. TERTIVM porrò testimonium, quod S. BENEDICTVS sic extulit: (Psal n 31.) *Delictum meum cognitum tibi feci, & iniustitias meas non operui,*

VIRTVTES.

rui. Dixi, pronuntiabo aduersum me iniustitias A *meas Domino: & tu remisisti impietatem cordis mei*, paulò aliter habetur in vulgatâ, sed S.P. secutus est antiquam lectionem. Hæc autem Scriptura manifestè agit de confessione delictorum, iniquitatum, & peccatorum: & licet illud: *Confitebor aduersum me iniustitiam meam Domino*, videatur forsan non satis aptè referri ad sacramentalem confessionem, aut eam quæ aliàs fit homini; de sacramentali tamen confessione hunc locum intelligit Origenes, & Cyrillus Ierosolymitanus Dauidis confessionem plurimum hinc commendat. *Cernis*, B inquit, *humilitatem Regis? vides confessionem? non enim erat conuictus ab aliquo: non multi illius rei conscij fuerant. Celeriter transegerat negotium, & Propheta adest illico accusator, & delinquens facinus confitetur: quod cùm ingenuè fassus fuisset, celeriter percipit medicinam.* Pro eadem sententiâ citat Lorinus Tharasium Constantinopolitanum in epistolâ synodicâ, & nostrum Alcuinum, *epist.* 71. & Chrysostomum, *homil.* 9. *ad Hebræos.* Sed optimè Anastasius Antiochenus apud Turrianum disputans in eos, qui negabant homini simili nobis confitendum, C hoc inter alia facit argumentum, quod dixit Dauid. *Confitebor aduersum me iniustitiam meam Domino. Domino enim*, inquit, *confitebatur per Nathan, & à Domino conuertebatur per eundem.* Subditque ex psalmo 118. aliter legens quàm nos: *Conuertant me, qui timent te, & qui cognoscunt testimonia tua. Reuerentiam & humilitatem exigit à pœnitente, atque confitente, quod se Domino sciat confiteri, cùm homini confitetur.* Hæc ille. Non dissimili modo Genebrardus noster eundem hunc locum exponit. *Delictum meum cognitum tibi feci.* Tibi, inquit, id est, tuo D ministro & Sacerdoti, qui tuas vices gerit, & per quem remittis peccatum. *Propheta*, inquit Aben-ezra, *peccatum meum confessus sum, cognitumq́; feci, tuq́; illud remisisti.* Idemque Genebrardus ex Rabbinis, & ex libro Siphri refert præscriptam olim in lege veteri confitendi obligationem, hoc ritu; vt fieret coram sacerdote, vt poneret confitens manus inter cornua hostiæ immolandæ, vt distinctè commemoraret peccatū, de quo pœnitentiam agebat, vt peccatum detestaretur, pollicens non ampliùs peccaturum. Denique ex hoc psalmi loco sacra- E mentalis confessionis, quæ Sacerdoti fit, cōditiones eruunt & explicant Hugo Cardinalis, S. Antoninus, & Salmeron: vt proinde neutiquam allucinatus sit Legislator noster, qui hac sententiâ vsus est ad conscientiæ manifestationem, siue in Sacramento, siue extra illud comprobandam.

Etiam probum est, & Confessione adstruit. Origen. hom 3. in Leuit. Cyrill. catechef. 2.

Anast. lib. var. quæst. Turrian. lib. 5. de dogmat. charat.

Genebrat. in Psal. 31.

Modus confitendi veterum Hebræorum.

Hugo in Psalm. 31. Anton. 3. p. tit. 14. c. 6.

DISQVISITIO III.

Quod vitium quinto Humilitatis gradui opponatur.

OCTAVVS in scalâ superbiæ gradus, huic quinto humilitatis à Bernardo oppositus, est peccati defensio, extenuatio, & excusatio. *Multis verò modis* (inquit) *fiunt excusationes in peccatis. Aut enim dicit qui se excusat, non feci: aut feci quidem, sed benefeci: aut si malè, non multum malè, aut si* B *multum malè, non malâ intentione. Si autem de illâ sicut Adam vel Eua conuincitur, alienâ suasione excusare se nititur. Sed qui procaciter etiam aperta defendit, quando occultas & malas cogitationes cordi suo aduenientes humiliter reuelaret Abbati?* Quę iuuerit nonnihil enucleare: verè enim multifariam multisque modis homines prorumpere solent in verba malitiæ ad excusandas excusationes in peccatis.

Peccati defensio V. Gradus opponitur. Bernard. de grad. humil.

Fit variis modis.

PRIMÒ enim, negant factum, ita Sara de risu increpita negauit, dicens: *Non risi.* I. quam plerumque Peccatores imitantur, si C testibus facinus comprobari nequeat, sed hoc est nouo mendacio peccatum augere.

Negando factum Genes. 18.

SECVNDÒ, peccatum defendunt tanquam rem iustam & benè factam, imò virtuti subinde tribuunt. *Sæpe*, inquit Gregorius, *immoderata ira, iustitia; & sæpe dissoluta remissio, misericordia, vult videri. Sæpe incautus timor humilitas; sæpe effrenatâ superbiâ appetit libertas apparere.* Eodem modo S. Prosper: *Superbus vult se credi constantem, prodigus liberalem, auarus diligentem, temerarius fortem, inhumanus parcum, gulosus humanum, ignauus quietum, timidus cautum. Im-* D *prudentia fiducia sibi nomen adscribit, procacitas appellationem libertatis obtendit, eloquentiam fingit verbositas, & curiositatis malum sub studij spiritualis colore delitescit.* II.

Defendendo. Gregor. lib. 3. Moral. cap. 24. *Et vitium virtute colorando.* Prosp. l. 1. de virt. & vit. c. 1.

TERTIÒ, eleuant peccati malitiam, quasi parua admodū esset & nullius momenti, & nimiùm scrupulosos atque anxios dicunt hæc talia curantes, aut velut uoxas reformidantes. Tales etiam sunt, qui, vt Basilius dixit, obiiciunt, *conscientia me non reprehendit*: sed respondet ipse, hoc idem accidere in morbis corporis, *quos non sentiunt, qui in illis sunt.* his plerumque in ore E est: quid est hoc? &, quid est illud? & quantillum in hoc aut illo peccatur? Hæc autem ad ruinam ducere, & viam sternere perniciosę insensibilitati, auctor est B. Dorotheus. *Cùm cœperit*, inquit, *quispiam dicere, quid refert, si verbum hoc dixero? quid refert, si hoc modicum comedero? quid refert, si in rem hanc intendero, & incubuero? ex hoc enim, quid est hoc, & quid est illud, quid refert, hoc,* III.

Eleuando & extenuando.

Basil. reg. breu. n. 301.

Quod periculosum.

Doroth. doctr. 3.

hoc, quid refert illud, mala, ac peruersa, & amara consuetudo admittitur, & imbibitur; & datur initium, vt magna ac grauiora contemnamus, & conscientiam nostram conculcemus & prosternamus, & sic demum per partes offendentis, periculum est, ne in perfectam insensibilitatem deueniamus. A

IV. *Bonam intentionem prætendendo.* QVARTÒ, bonam prætendunt intentionem, veluti si quis furetur vt eleemosynã præbeat, *sed non sunt faciendo mala, vt eueniant bona.*

V. *Naturam accusando.* QVINTÒ, naturam quidam infamant, quasi talem nacti, quæ ad omne flagitium B procliuis adeò sit, vt resistere nequeant. *Hieron. Epist. 47.* *Omnes*, inquit Hieronymus, *homines vitijs nostris fauemus, & quod propriâ facimus voluntate, ad naturæ referimus necessitatem. Quomodo, si dicit Adolescens, vim patior corporis, me ad libidinẽ ardor impellit, ipsa organa membrorum genitalium, & compositio corporis femineos quærit amplexus.* *Tertull. de coron. milit. cap. 11.* Sed benè respondet Tertullianus: *Non admittit status fidei allegationem necessitatis, nulla est necessitas delinquendi, quibus vna est necessitas non delinquendi.*

VI. *Necessitatem prætendendo.* SEXTÒ, paupertatem aut aliam corpora- C lem necessitatem quidam prætendunt. Hilariùs bibi, vt morbum & mœrorem depellerem. *Hieron. loco cit.* Et homicida, ait Hieronymus, *in egestate eram, indigebam cibo, tegmen corporis non habebam, ideò alienum sanguinem fudi, ne ipse fame & frigore morerer.*

VII. *In Deum culpam referendo.* SEPTIMÒ, non desunt qui in ipsum Deũ (proh scelus!) sceleris sui culpam conferũt sacrilegâ & quotidianâ defensione. *August. in Psalm. 140.* *O si Deus hoc nollet*, inquiunt, *non facerem! hoc voluit Deus.* Et hi ad mala se prædeterminari & prædestinari, ex malè intellectis Theologiæ pronuntiatis asserunt. Sic fortunam, fatũ, constellationes arguunt. Fortuna hoc voluit, hoc voluit fatum. *Idem loco citato.* *Sedent*, inquit Augustinus, *& computãt sidero, interualla, cursus, volubilitates, status, motus intendunt, describunt, conijciunt, docti magni videntur. Et in Planetarum cursu.* *Totum hoc doctum & magnum defensio peccati est. Eris adulter, quia sic habes venerem: Eris homicida, quia sic habes Martem. Mars ergo homicida, non tu: & Venus adultera, non tu. Vide ne pro Marte & Venere tu damneris.* Sic aiunt quidam: Saturnus me pigrum ac inuidum fecit; Mercurius, furem ac raptorem; Mars homicidam; Venus luxuriosum; Iupiter ambitiosum; Luna inconstantem; Sol vindictæ cupidum. Sed ô vani,

——— *Sapiens dominabitur astris.*

Refelluntur. & luna sub pedibus tuis, non in capite esse debet. Astra enim inclinant, sed nullam adferunt necessitatem. Et occurrere illis possumus per liberum arbitrium diuinæ gratiæ subsidio munitum.

VIII. *Accusando diabolum.* OCTAVÒ, sunt qui diabolum accusant, grauissimam dicentes eum excitasse tentationem, vires eius maximas, se imbecilles, & ad lapsum pronos. Sic primæua mater Eua: *Serpens decepit me, & comedi*, nesciens & ipsa culpam fateri. VIRTVTES. *Genes. 3.*

IX. *Malum consortium. Ibid.* NONÒ, Adamum alij imitantur, qui dicebat: *Mulier quam dedisti mihi sociam dedit mihi, & comedi.* Ita alij potatorum cõsortio ad ebrietatem se pellectos fatentur. Malæ societati plerumque adscribitur in fornicationes adulteriumque prolapsus. Et ille, & iste, inquiunt, seduxit me. Ibam quò trahebant aliorum exempla. Non ego primus cecidi, alij præcesserunt.

X. *Consuetudinem prætexendo.* DECIMÒ, consuetudo quibusdam prætenditur, quasi iam in morem abierit peccare. Aliter, inquiunt, fieri non potest, sic nunc moris est, passim ita fieri consueuit. *Non ego (ait ex eorum personâ Seneca) ambitiosus sum, sed nemo aliter Romæ potest viuere: non ego sumptuosus sum, sed vrbs ipsa magnas impensas exigit. Non est meũ vitium quod iracundus sum, adolescentia hoc facit.* *Senec. Epist. 50.* Sed benè monet idẽ nos decipi, non extrinsecùs esse malum nostrũ, intra nos esse, in visceribus ipsis sedere, & ideò difficulter ad sanitatem venire, quia nos ægrotare nescimus.

XI. *Aliorum exempla & casus.* VNDECIMÒ, præcedenti affine est, aliorum, qui peius faciunt, allegare exempla & auctoritates. Si ego, inquiunt, deliqui, deteriùs multò egerunt primarij viri, capita reipublicæ, Sacerdotes, Pastores, viri Religiosi. Non ergo solus peccaui, peccauit & Dauid, peccauit Petrus, peccauit Paulus, Magdalena & plures alij; humanum est labi, humani nihil à me alienum puto. &: D

——— *nemo sine crimine viuit.*

Refutantur. Sed benè respondet Saresberiensis: *Nec est*, inquit, *quod error cõcurrentium sub prætextu multitudinis excusetur, quia viuendi forma à conuiuentium similitudine nequaquam trahitur, sed à verbo Dei, in cuius viâ beati ambulant, & recto calle ad vera felicitatis patriam pergunt. Neque enim quod à multis peccatur, peccatum non est; sed ideò grauius, quia multum. Nec delinquentis culpam socia minuit multitudo, sed prægrauat; eò quòd viribus suis, ne corrigatur, obstat.* *Saresb. Policrat. lib. 7. c. 19.*

XII. *Scripturas allegando.* E DVODECIMÒ, ex ipsis sacræ scripturæ verbis nonnulli nectunt peccati velamina, dicentes: *In multis offendimus omnes.* Et: *Septies in die cadit iustus.* Quis est qui non peccat? *Si dixerimus quoniam peccatum non habemus; ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est.* Adhæc, *Spiritus promptus est, caro autem infirma.* Et in mendacio: *Omnis homo mendax.* Atque his similia. Nempe vt scriptura ait: *Peccator vitabit correptionem, & secundum voluntatem suam inueniet comparationem.* Id est, consentaneam factis suis sententiam, parabolam, exemplum, aut ratio- *Iacob. 3. Prou. 24. 1. Ioan. 1. Matth. 26. Psalm. 115. Eccli. 32.*

VIRTVTES. *Ad sui in- fificatio- nem.* Ambrof. lib de paradiso c. 13. Genef. 13. 2. Reg. 11.

nem aliquam quò se tueatur. *De Scripturis diuinis*, inquit Ambrosius, *frequenter peccator premit exempla, quibus iustas in culpam perhibet incidisse, dicens, si fortè in stupris fuerit deprehensus: Et Abraham cum ancilla concubuit, & Dauid alienam adamauit, & sibi adsciuit vxorem. Assuit enim sibi quædam folia, quadam exemplo de propheticarum serie scripturarum, fructum earum non reputat requirendum.* Sed telas aranearum texunt, & crimen aggrauant, quò enim se magis excusant, eò magis accusant, ostenduntque se membra illius de quo Iob: *Corpus illius quasi* B *scuta fusilia compactum squamis.* Nam vsque nunc, vt Gregorius ait, *in vsum peccantium trahitur, vt culpa cùm arguitur, defendatur: & vnde finiri reatus debuit, inde cumuletur. Benè erga dicitur: Corpus illius quasi scuta fusilia; quia omnes iniqui ne ad se carripientium verba perueniant, quasi contro aduersariorum iaculo scuta defensionum parant. Quod videlicet eius corpus adhuc nobis expressius detegit, dum subiungit: Corpus squamis se prementibus. Fertur quia draconis corpus squamis tegitur, ne citius iaculatione vllius penetretur. Ita corpus omne* C *diaboli, id est, multitudo reproborum cùm de iniquitate corripitur, quibus valet tergiuersationibus se excusare conatur, & quasi quasdam defensionis squamas obijcit, ne transfigi sagitta veritatis possit. Quisquis enim dum corripitur, peccatum suum magis excusare appetit, quàm deflere, quasi squamis tegitur, dum à sanctis prædicatoribus gladio verbi iaculatur.* Hæc Gregorius, optimè præuaricantium explicans consuetudinem.

Draconem imitantur. Iob 41. Gregor lib. 31 Moral. cap. 24. *Qui squamis illa similis.* *Vt illi correptiones.*

Verumenimuerò, vt mali huius originem & perniciem noscamus, operæ pretium erit hic nonnulla addere. Et quidem D ex primo malo præuaricantium protoplastorum in vitiatam posteritatem hæc lues transcripta est. Hæc sunt enim perizomata, quæ fecerunt sibi parentes nostri, postquam cognouerunt se esse nudos, & primogenitâ illâ iustitiâ exspoliatos. Hæc sunt folia ficus, ex quibus consuerunt sibi cinctoria. *Nimirùm vult se peccator, vt* Ambrosij verbis vtar, *operire quibusdam ficus folijs, fortasse quibusdam inanibus vel vmbratilibus sermonibus, quos compositis mendacijs* E *assuens, & verbum de verbo struens, ad operiendam conscientiam suæ mentis, factisque velamen peccator intexit, vt pudenda suo contegat. Iacit enim super se folia, qui culpam velare desiderās, aut diabolum delicti memorat auctorem, aut carnis prætendit illecebras, aut alium quempiam persuasorem prodit erroris.*

Excusationes in peccatis à protoplastis habemus. Genef 3. Ambrof. lib. de paradiso cap. 13.

Ex primi autem parentis infectâ radice ad posteros, vt dixi, hæc labes manauit: quod manifestissimè insinuauit Iob, dicēs: *Si abscondi quasi homo peccatum meum, & celaui in sinu meo iniquitatem meam.* Vbi Hebraicè est: אם כסיתי כאדם פשעי *Im kisiti keadam peschahai. Si operui vt Adam præuaricationes meas.* Vnde benè Gregorius: *Ex illo lapsu primi hominis hæc augmento nequitiæ ducimus, ex quo ipsam radicem traximus culpæ. Vnde nunc quoque humani generis rami ex hâc adhuc radice amaritudinem trahunt: vt cùm de vitia suo quisque arguitur, sub defensionum verba, quasi sub quadam se arborum folio abscondat, & velut ad quadam excusationis suæ opaca secreto faciem Conditoris fugiat, dum non vult cognosci, quod fecit.* Commune igitur hoc hominum crimen est; *Quid enim tam rarum,* inquit Ambrosius, *quàm vt inuenias virum, qui seipsum coarguat & factū condemnet suum: Raro itaque confessio de peccato, rara pœnitentia, rara in hominibus verbi eius assertio. Repugnat enim natura, repugnat verecundia, quia erubescit vnusquisque propriam culpam fateri, dum præsentia magis, quàm futura cogitat. Caussam* ait Augustinus *esse timorem displicendi: quia plus delectat hominum æstimatio quàm iustitia, qua se vnusquisque humiliat pœnitendo.* Sed quantum hoc excusationis malum, audi Bernardum: *In animam,* inquit, *suam peccat qui se excusat, repellens proinde à se indulgentiæ medicinam, & sic vitam sibi proprio ore intercludens. Et quænam maior molitia, quàm propriam armare in salutem, & lingua tua temetipsum mucrone confodere? Denique qui sibi nequam, cui est bonus? Hæc est,* inquit Chrysostomus, *via præcipuo interitus, quando vel ipsa quæ peccauit animo, excusso timore, excogitat excusationes, & prætextus quosdam. Hæc sunt arma diaboli fortissima. Quando quæris prætextus qui non sunt, & animam vis metu liberare, reddes eam promptiorem vt rursus eisdem implicetur, Deumque magis irritabis.* Audi & Eliam Cretensem, *hoc enim pätissimum est, quod ad exitij voraginem nos abstrahet, cùm præterquam quod peccamus speciosas etiam rationes comminisci studemus, quibus crimina nostro obuelemus.*

Iob 31. Gregor. lib. 22. Moral. cap. 9. *Rarum est, qui se non excuset.* Ambrof. Epist. 3. *Quare?* Augustin. Enchirid. cap. 82. *Excusatio grande malum.* Bern. serm. 16. in Cant. Chrysost. in Psalm. 140. Elias Cretensis in orat. 2. Nazianz.

Sed concludamus hæc verbis Bernardi malitiam hanc atque miseriam filiorum Adæ lugubriter deplorantis: *Heu me, quàm vile operimentum quæris misera anima, quàm inutile quæris operimentum! Folia enim sunt quæ intexis, folio, inquam, quæ nil tibi caloris præbeant, nil habeant Soliditatis. Orto denique Sole arescent, & ventus vrens disperget illa, tu verò nuda & misera remanebis. Tunc ergo nihil opertum quod non reueletur, quoniam veniet Dominus, qui & illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium. Non erit iam quo lateas misera. Frustra dices montibus, cadite super nos, & collibus operite nos, quoniam nudam & apertam oportebit te stare ante tribunal Christi.*

Bernard. in serm. de verbis Abacuc. *Frustra adhibetur.* *Locus Iob in hanc rem explicatus.*

DISQVISITIO IV.

Quis sextus Humilitatis gradus?

Sextus gradus Humilitatis.

SExtus humilitatis gradus est, *inquit* B. BENEDICTVS, *si omni vilitate vel extremitate contentus sit Monachus; & ad omnia quæ sibi iniunguntur, velut operarium malum & indignum se iudicet, dicens cum Prophetâ: ad nihilum redactus sum, & nesciui: vt iumentum factus sum apud te, & ego semper tecum.* Respõdet hic gradus definitioni humilitatis à S. Bernardo traditæ, qui eam dixit esse virtutem, *quâ homo verissimâ sui cognitione sibi ipsi vilescit.* Qui enim vilem se verè reputat, ipse vilia non abhorret, & extremitate quacumque facilè contentus erit. Notat verò Turrecremata, & post eum Aluarez de Paz, vilitatem spectari in cibo, potu, veste, lecto, cellâ, & vniuersâ supellectili. Extremitatem verò pertinere ad locum, gradum, statum tenendum, & ad opus agendum. Sed rectiùs arbitror pro eisdem ferè sumi vilitatem & extremitatem, nam de officijs non ambiendis sequitur: ***Ad omnia quæ sibi iniunguntur, velut Operarium malum se iudicet.*** Et S. Gregorius *vilia & extrema* pro eisdem sumit, cùm ad hunc Regulæ locum alludens, & de paupertinâ Religiosorum supellectile loquens, ita ait: *Sed Fratres omnes ex eâdem eius sententiâ* (proprietario Monacho inflictâ) *conturbati, cœperunt singuli* EXTREMA *quæque &* VILIA, *& quæ eis habere regulariter semper licuerat, ad medium proferre, vehementerque formidare, ne quid apud eos esset vnde reprehendi potuissent.*

Bern. tract. de gradibus Humil. — *Quid hic vilitas & extremitas.* — *Turrecre. in cap. 7. Reg.* — *De Paz to. 2. lib. 4. par. 4. cap. 6.* — *Gregor. lib. 4. Dialog. cap. 55.*

Triplex actus huius gradus.

Sed quidquid sit de hisce vocibus, constat vtrumque ad hunc humilitatis gradum pertinere, vt nimirùm in cultu vestium, in cibis, libris, supellectili, vilitatem amemus: & in officijs, & quibusuis iniunctis operibus, extremum non horreamus locum, sed eo, si obtigerit, contenti simus. Et notandum, inquit ex Bernardo Cassinensi Turrecremata, quod *omni* dicit *vilitate*, quia quidam sunt contenti vilitate vestium, qui non sunt vilitate ciborum contenti. Et econtra quidam sunt contenti vilitate & parcitate ciborum, qui tamen non sunt contenti vilitate vestium. Nonnulli verò vtramque vilitatem satis benè sustinent, sed tamen in extremo gradu, vel humili arte seu obedientiâ vilissimâ esse nolunt. Aliqui insuper hanc extremitatem siue vilitatem exteriùs patienter videntur portare, sed interiùs ægrè ferunt. Nulli autem istorum contenti sunt omni vilitate vel extremitate. Abiectæ autem vestes, humilis supellex, aliaque extrema humilitatem & animo inserunt, & insertam magis

I. Consistit in vilitate cultus externi.

A confirmant. Vnde rectè S. Dorotheus: *Aliter dispositæ est anima benè habentis, aliter ægrotantis, aliter famescentis, aliter saturati: aliter item disponitur anima insidentis asino, aliter sedentis in throno, aliter sedentis in terrâ; aliter optimis vestibus induti, aliter contritis & marcidis.* Ita ille. Hinc Sanctos viros tam in cibis, quàm in vestibus humiliora semper consectatos legimus.

VIRTVTES. — *Doroth. doct. 2.* — *Quam amarunt sancti.*

Et præclarè in hunc sensum Magnus Basilius: *Si,* inquit, *studendum est nobis vt omnium infimi simus, sine dubio & quod in genere* B *indumentorum infimum est, id summopere est amplectẽdum. Vt enim qui studiosi gloriæ sunt, ex amictu etiam vestimentorum, gloriam sibi soliti sunt aucupari, nempe qui ex illorũ magnificentiâ splendoreque spectabiles se, & in admiratione esse cupiant: sic videlicet qui ob vitæ humilitatem in infimum seipsum abiecerit, in his quoque quod infimum est, consectari debet.* Quæ mox comprobat Baptistæ exemplo, cuius vestimentum ex setis camelorum erat. C Quin & veteres sancti, vt ab Apostolo scriptum, *circuierunt in melotis, in pellibus caprinis.* Quare & Monachi vestium vilitate semper gauisi sunt. Vnde Hieronymus Rusticum Monachum ita erudit: *Sordes vestium candidæ mentis indicium sunt: vilis autem tunica, contemptum sæculi probat, dumtaxat ne animus tumeat, ne habitus sermoque dissentiant.* Sed in hoc genere illud sanè cauendum, quod Hipponensis Antistes monuit, ne insusitato squalore ac sordibus intentos in se oculos hominum Dei seruus faciat. *Non enim in solo rerum corporearum nitore atque pompâ, sed etiam in ipsis sordibus* D *luctuosis esse potest iactantia, & eò periculosior, quò sub nomine seruitutis Dei decipit.*

Basil. Reg. fus. 22. — *Etiam in veteri lege.* — *Hebr. 11.* — *Monachi.* — *Hieron. Epist. 4.* — *Quid hic vitandum.* — *August. lib. 2. de serm. Domin. in monte c. 12.*

Seruauit hęc ad vnguem prorsus S. Bernardus, quem veste quidem satis vili sed minimè squalenti vsum, memoriæ proditum est. Ac etiam dicere solitum; tunicam sordibus obsoletam, testem desidiæ atque socordiæ esse. Et eius immunditiem intercdũ ad hypocrisim spectare, quâ inanis gloria, dum videatur contemni, quæritur. Cùm ergo etiam cilicio sub veste latenti carnem atteret, vbi id rescitum est, & ipsum deposuit, nec vnquam deinceps asperius indumentum, quàm ceteri Fratres E ferre voluit, ne fortè illis præstare sanctitate videretur, quorum se minimum reputaret.

S. Bernardus paupertatis amator, non sordium. — *Marul lib. 3. cap. 8.*

Spectat secundò ad hunc humilitatis gradum viliora & extrema subire munera. *Extremitas est,* inquit Boerius, *vt si iniungatur Monacho, quod exerceat vilem artem, vt lauare pannos sordidos, purgare cloacam, fratri infirmo vel leproso seruire, aut si velit Abbas quod Præpositus, Decanus, vel alius senex stet in vltimo congregationis gradu,* Sic ille. Optimè autem

II. Obire abiecta officia.

tem

VIRTVTES. tem hunc gradum Christi exemplo nos docet Ambrosius: *Cognosce*, inquit, *mysterium ipsum humilitatis consistere in ministerio. Ait enim: Si ego laui pedes Dominus & Magister, quantò magis vos debetis lauare pedes inuicem vobis? Cùm enim ipse auctor salutis per obedientiam nos redemerit, quantò magis nos seruuli eius, humilitatis & obedientia exhibere debemus obsequium?* Expendens quoque idem exemplum Augustinus, ait: *Didicimus fratres humilitatem ab excelso: faciamus inuicem humiles, quod humiliter fecit excelsus. Magna est hæc commendatio humilitatis.* Hæc Augustinus. Illuxit autem hoc abiectiores obeūdi functiones studium in plerisque Sanctis, qui Christi humilitatem sequi, maximam arbitrati sunt gloriam: hinc pauimentum verrere, culinæ ministrare, cacabos, ollas, discos mundare, vestes eluere, calceos purgare, & his similia magno animo Sancti ambierunt, vt interiorem animi humilitatē ipso opere probarent. Vnde Gallicanus ille antea Consul, Constantini Augusti gener, Monachus postea factus, tam ardenter in monasterio serui functus est officio, quàm priùs, in castris, Imperatoris ac Ducis. Nec magis olim militaris gloriæ auidus fuit, quàm postea humilitatis. Operæ pretium erat videre pauperum lauantem pedes, Monachorum manibus aquam dantem, mensas parantem, pauimenta verrentem, & reliqua id genus exercentem. Sed & ipsius Constantini mater, Helena Imperatrix, teste Suidâ, sæpè etiam eas, quæ per omnem vitam virginitatem tuerentur, conuocauit, & ipsa in lectulis collocauit, eisq; ministrauit, tam epulas apponendo, & calices præbendo, quàm aquam manibus affundendo, ancillæ partes obiens. Alia monasticæ humilitatis exempla protulimus, cùm de vestimentorum ablutione actum, & alijs occasionibus subijciemus.

Ambros. de his qui mysteriis initiantur cap. 6. Ioan. 13. Christi exemplo præiuit. — Aug. tract. 58. in Ioan. — Sancti longo ordine sandi. — Gallicanus. Marul. lib. 8. cap. 5. — Helena. — Alia exempla. Lib. 5 tract. 2. disq. 5.

Notandum verò non dixisse S. BENEDICTVM, humilem debere omnem omninò vilitatem, & extremitatem habere, sed ijs debere esse contentum, vt nimirùm affectum indicaret, qui humilibus inesse debet; cùm non rarò actum exhibere nequeant: Multi quippe (vt Aluarez de Paz obseruauit) humiles non possunt exteriùs vilibus cibis vti, aut abiectioribus vestimentis indui, corporis infirmitate aliud poscente, aut statu, & dignitate repugnante. Similiter non possunt extremum locum in confessibus tenere, si sint Prælati, nec postremum gradum, si Deo disponente, fuerint alijs præpositi. At affectu suo, maiori altitudine aut cōmoditate se indignos existimāt. Mallēt si sibi optio daretur, subesse, quàm præesse: mallent pauperum cibis & vestimentis vti, quàm corpori indulgērē, aut commodioribus operimentis circumdari. Tales in speciosâ veste, & ornamentis statui suo congruentibus humilem gerūt animum, cuius exemplum præbuit Regina Esther, ita Domino loquens: *Tu scis necessitatē meam, quod abominer signum superbiæ & gloriæ meæ, quod est super caput meū in diebus ostentationis meæ, & detester illud quasi pannum menstruatæ, & non portem in diebus silentij mei.*

Affectu humiles sint, qui externo actu nequeunt. — Paz tom. 2. lib. 4. part. 4. cap. 6. — Prælati præsertim. — Esther 14.

III. Tertiò deniqne, ad hunc gradum pertinet, vt Monachus *ad omnia quæ sibi iniunguntur, velut operarium malum & indignum se iudicet.* Cui enim propria perspecta est indignitas, nescit ad honoratiora loca aspirare, sorte suâ, & humilitate contentus. In hoc gradu fuit S. Moyses, *qui*, vt Bernardus ait, *quod poterat per grattam, excusabat per verecundiam.* Vocatus enim à Domino ad ducatum populi, humiliter se excusauit, & indignitatem professus est. *Quis sum ego*, inquit, *vt vadam ad Pharaonem, & educam filios Israel de Ægypto?* Et posteà: *Obsecro Domine, non sum eloquens ab heri & nudiustertius.* Et rursus: *Obsecro te Domine, mitte quem missurus es. Bonum quidem & imitatione dignum humilitatis exemplum est*, inquit Rupertus Abbas, *Deo vocanti ad tantum tamque gloriosum ministerium dicere, Quis ego sum?* In eodem gradu fuit & Ieremias, qui ad prophetandi munus inuitatus, ignorantiam prætendit, & se tanto munere indignum confessus, *A, a, a,* dixit, *Domine Deus, ecce nescio loqui, quia puer ego sum. Iuuenilem*, inquit Nazianzenus, *ætatem metuebat: nec prophetiæ munus prius subire ausus, quam & pollicitationem, & vim ac facultatem ætate præstantiorem à Deo accepisset.* Quid, quod & virtutum omnium auctor & exemplar Iesus Christus, *cùm cognouisset, quia venturi essent vt raperent eum, & facerent eum regem, fugit in montem ipse solus?* Quæsitus ad regnum fugit, qui ad crucem vltrò processit. His exemplis incitati viri sanctissimi, cùm sæculares, tum Ecclesiasticas dignitates, aut omninò recusarunt, aut inuiti, coactique susceperunt.

Indignum se credere, qui imperata facias. — Bernard. de Ord. vitæ. — Moyses in hoc gradu. — Exod. 3. — Exod. 4. — Rupert. lib. 1. in Exod. Exod. c. 13. — Ieremias Propheta. — Ierem. 1. — Nazianz. orat. 1. nu. 185. — Christus regnum refugit. — Ioan. 6.

Ad illustrandum porrò & confirmandum hunc humilitatis gradum adducit S. Pater hunc Psalmographi locum: *Ad nihilum redactus sum, & nesciui: vt iumentum factus sum apud te, & ego semper tecum.* Quæ ad humilitatē spectare, & Dauidem ignorantiam suam fateri: non contemnendi auctores tradunt. Bellarminus enim hāc reddit paraphrasim: *Ad nihilum redactus sum, & nesciui*, id est, humiliatus sum, & ignorantiam meam confessus sum. Imò & insipiēs. iumentum factus sum apud te, id est, obedire tibi sine contradictione constitui, & onus

Vnde confirmatur hic gradus. Psalm. 72. — Locus Psalmi explicatur. — Bellarm. in Psal. 72.

onus quodcumque portare decreui, more iumenti. Ergo semper tecum, id est, à fide, à charitate tuâ non recedam. Quam expositionem probat ex Hieronymo, qui de Christo exponit, dicente se humiliatum & ignorantem, vt verum hominem mõstret. Remigius verò exponit de humiliatione voluntariâ, vt magnificetur Deus. Similiter Liranus, Hugo Cardinalis, Turrecremata, & alij Regulæ expositores. Accommodatè autem & ad S. BENEDICTI mentem hæc retulit Aluarez de Paz: Humilis, inquit, ad nihilum se redigit, quia ex seipso se nihil esse sentit, & quidquid boni, siue in mente, siue in corpore in se reperit, totum id muneri diuinæ bonitatis adscribit. Humilis nescit dona, scilicet magna, quibus præditus est, quia ne occasionem superbiendi habeat, ea ab oculis suæ considerationis abscondit. Humilis (vt iumentum factus est apud Dominum) quia sicut iumenta facta sunt, non vt imperent, sed vt seruiant; ita se ad seruiendum & obediendum comparat, & à sublimitate imperij declinat. Id summam felicitatem æstimat. *Et ego semper tecum*; vt scilicet semper Deo cognitione & amore cohæreat. Vult igitur in humili loco cõsistere, ne curis regiminis in varia distractus, ab assiduâ memoriâ eius, quem diligit, diuellatur.

Ad mentem S. Benedicti. De Paz to. 2. lib. 4. part. 4. cap. 6.

Sed ob hoc potissimùm arbitror S. BENEDICTVM hoc scripturæ testimonio vsũ, quòd in vitis Patrum fortè legisset, interrogatum S. Antonium à quodam fratre, Quid esset pro nihilo seipsum æstimare, respondierit: Similem se iumentis irrationabilibus æstimare, pro eo quod nihil diiudicant, sicut scriptum est: *Ego autem velut iumentum factus sum apud te, & ego semper tecum.* Excelluit verò in hac virtute Abbas Nesteron, quem interrogabat Abbas Pastor, dicens: *Abba Nestero, quomodo acquisisti virtutem hanc, vt quando emerserit tribulatio aliqua in monasterio, non loquaris, neque tadium facias?* Et cùm multum cogeretur frater à sene, dicit ei: *Ignosce mihi, Abba, quando intraui in initio in congregatione, dixi animo meo: Tu & asinus vnum estote. Sicut enim asinus vapulat, & non loquitur, iniuriam patitur & non respondet, sic & tu; quemadmodum & in psalmo legitur: vt iumentum factus sum apud te, & ego semper tecum.*

Vbi eum legerit. In Append. in sent. Ægypt. Patr. intet. Damiano interprete num. 33.

Nesteron asino se comparat. Vit. Patr. lib. 5. libell. 15. num. 30.

DISQVISITIO V.

Quæ huic Humilitatis gradui repugnent?

TRIBVS actibus superiore disquisitione explanatis, totidem ex aduerso opponi possunt, qui sextum humilitatis gradum impugnent.

Actus superbiæ huic oppositi. VIRTVTES.

Primus est: in cibo, potu, vestibus, libris, & supellectili quærere pretiosiora, & abiectiora, velut se indigna, aspernari. *Sicut in Ægypto*, vt ait Gregorius, *populus despecto manna cibos carnium petijt, quos lautiores putauit. Et prima filiorum Heli culpa suborta est, quod ex eorum voto sacerdotis puer non antiquo more coctas vellet de sacrificio accipere carnes, sed crudas quærere, quas accuratiùs exhiberet.* Ad superbiam autem & præsumptionem spectare, in cibo aut potu sectari singularia, optimè docuit Cassianus: *Cibus*, inquit, *eligendus non tantum qui concupiscentiæ flagrantis æstus temperet, minusque succendat, verùm etiam qui ad parandum sit facilis, & quem ad comedendum opportuniorem vilioris pretij compendium præstet, quique sit conuersationi fratrum eisque communis.* Et paulò pòst subiungit hanc regulam: *Quidquid autem extra consuetudinem præsumitur eisdemque communem, vt vanitatis & gloriæ, atque ostentationis morbo pollutum antiquissima Patrum traditio notauit.* Hæc Cassianus. Vestium porrò in Religiosis vanitatem * alibi perstringimus. Hic illud opportunius adiecerim, & Gregorium ad inanem gloriam elegantiorem indumẽtorum cultum retulisse. *Nemo*, inquit, *vestimenta pretiosa, nisi ad inanem gloriam quærit vt honorabilior ceteris esse videatur. Nam quia pro solâ inani gloriâ vestimentum pretiosius quæritur, res ipsa testatur, quod nemo vult ibi pretiosis vestibus indui, vbi ab alijs non possit videri. Quam culpam possumus melius etiam ex diuerso colligere, quia si abiectio vilis indumenti virtus non esset, Euangelista vigilanter de Ioanne non diceret, erat indutus pilis camelorum.* Ita Gregorius.

I. *Quærere pretiosa in externo cultu.* Gregor. lib. 30. Moral. cap. 17. nu. 11-13.

Cassian lib. 5. cap. 23.

* Lib. 5. tr. 8. disp. 3. *Vestis pretiosa vana gloria obnoxia.* Gregor. hom 40. in Euang.

Secundus actus est, viliora detrectare munia, atque ex præsumptione ad omnia aucupanda dicam an occupanda, se liberè, & temerè ingerere, & primas vbique velle tenere. *Qui alios se præcellere putat*, inquit Bernardus, *primus in conuentibus residet, in consilijs primus respondet, non vocatus accedit, non iussus se intromittit, reordinat ordinata, reficit facta. Quidquid ipse non fecerit aut ordinauerit, non rectè factum, aut pulchrè existimat ordinatum. Iudicat iudicantes; præiudicat præiudicaturis. Si cùm tempus aduenerit, non promoueatur ad priorotum, suum Abbatem, aut inuidum iudicat, aut deceptum. Quod si mediocris ei aliqua obedientia iniuncta fuerit; indignatur, aspernadum arbitrans se non esse minoribus occupandum, qui se ad maiora sentit idoneum.* Sic ille. In hoc numero erant Scribæ & Pharisæi, de quibus Dominus: *Amant primos accubitus in cœnis, & primas cathedras in synagogis, & salutationes in foro, & vocari ab homini-*

II. *Primas vbique ambire.* Bernard. in tract. de grad. humil. super bia grad 7. *Desiderantur ambitiosi.*

Quales Scribæ & Pharisæi. Matth. 23.

VIRTVTES. Chrysost. homil. 45. operis imperfecti. *Superbia sub velo Humilitatis.*

hominibus Rabbi. In quibus verbis, vt optimè annotauit Chrysostomus, *non vituperat eos, qui in primo loco recumbunt, sed eos qui amant primos discubitus, ad voluntatem vituperationem referens, non ad factum.* Et subiungit aliam sub humilitatis pallio latentem superbiam: *Aliquis*, inquit, *iactator audiens laudabile esse in vltimo loco discumbere, discumbit post omnes, & non solùm iactantiam cordis non dimittit, sed adhuc aliam iactantiam humilitatis acquirit, vt qui vult videri iustus & humilis videatur. Multi enim superbi corpore quidem in nouissimo recumbentes, cordis autem elatione videntur sibi in capite recumbere. Et multi sunt humiles in capite recumbentes, & conscientia se in vltimo esse existimant.* Ita ille.

Basil. in Reg. fusiorib. interrog. 21.

A quo magnus non dissentit Basilius, qui ait, inter æquales ad omnes æquè pertinere nouissimum locum occupare. *Veruntamen*, inquit, *pugnax nimis ea de re damnanda contentio est: nempe vt quæ modestiæ inimica ordinem tollat, & perturbationem ac tumultum inducat. Quin etiam si in eo peruicaces simus, neque sit qui alteri cedat, simile quiddam eueniet, ac si de principe loco pugnaremus.*

Vitanda contentio pro infimo loco.

Quare obtemperandum monet in locorum distributione Patrisfamilias, *sic enim demonstrabimus*, ait, *omissa vehementi, atque obstinatâ illâ contentione, neutiquam nos ostentationis, aut captandæ causâ gloriæ popularis, humilitatem consectari. Quin cedendo potiùs, parendoque ad veram humilitatem perueniemus: quando maius superbiæ signum est, nimis præfractè contendere, quàm principem locum in subsellijs tenere, quandocumque id facere iussi obtemperemus.* Ita ille.

III. *Ambire dignitates.*

Tertius actus humilitati contrarius est, dignitates, prælaturas, & honoratiora officia ambire. Infelix malum, quod etiam religiosa non rarò solicitat corda. *Hoc ipso*, inquit Ambrosius, *perniciosior ambitio est, quod blanda quædam est conciliatricula dignitatum, & sæpè quos vitia nulla delectant, quos nulla potuit mouere luxuria, nulla auaritia subruere, facit ambitio criminosos. Habet enim forensem gratiam, domesticum periculum, & vt dominetur alijs, priùs seruit, curuatur obsequio, vt honore donetur.* Et Cyprianus: *Hæc sacrilegij forma per omnia officia gradusque discurrit, & nihil intentatum ambitio prætermittit. Nec dubitet quisquam diaboli hæc esse negotia, & nundinatores eius, quicumque hæc exercent commercia.*

Ambros. lib. 4. in Luc. c. 4.

Ambitio latè dominatur.

Cyprian. de ieiun. & tentat.

Bernard. hom. 4. sup. missus. *Etiam in Monachis.*

Deplorat autem & in Monachis hanc Vesaniam Mellifluus Bernardus: *Video (quod magis doleo) post spretam sæculi pompam, nonnullos in scholâ humilitatis superbiam magis addiscere, ac sub alis mitis, humilisque magistri grauiùs insolescere, & impatientes ampliùs fieri in claustro, quàm fuissent in sæculo. Quodque magis peruersum est, plerique in domo Dei non patiuntur haberi contemptui, quia in suâ non nisi contemptibiles esse potuerunt, vt quia videlicet vbi à pluribus honores appetuntur, ipsi locum habere non meruerunt, saltem ibi honorabiliores videantur vbi ab omnibus honores contemnuntur.* Hæc Bernardus. Sed heu zebedeides, *nescitis quid petatis*: nescitis quã sit periculosæ plenum opus aleæ, quàm angelicis etiam humeris formidandum onus. An nescitis, *quoniam iudicium durissimum his, qui præsunt, fiet?* Et: *Potentes potenter tormenta patientur?* Vnde adolescens quidam consanguineo suo Eremitæ dicebat: *Si fuissem de numero Prælatorum, fuissem de numero damnandorum*, vt est in regulâ Monacharum apud Hieronymum. Quod Blesensis tribuit Gaufrido Peronensi, Priori Claræ-vallis. Hic enim electus in Episcopum Tornacensem, electioni nullatenus acquieuit. Qui postea defunctus, & apparens cuidam fratri inquirenti qualiter ei esset, respondit. *Reuelauit mihi Trinitas Sancta, quòd si suscepissem Episcopatum, fuissem de numero reproborum.*

Ambitiosi nesciunt quid petãt: Marc. 10.

Sap. 6.

Reg. Monachar. cap. 15. *Periculo damnationis expositi.* Bles. Epist. 102.

Sed hinc etiam præcipites hi honorum prehensatores colligant, cum quantâ culpâ ex appetitu proprio ceteris præferri non metuant, quia (vt verbis vtar S. Gregorij) (*sancti viri plebium ducatum suscipere Deo etiam iubente timuerunt. Moyses suadente Domino trepidat, & infirmus quisque vt honoris onus suscipiat, anhelat, & qui ad casum valdè vrgetur, ex proprijs humerum libenter opprimendum ponderibus submittit alienis, quæ egit ferre non valet, & auget quæ portet.* Sic ille. Audiant igitur hi tales illud Christi. *Quicumque voluerit inter vos maior fieri, sit vester minister, & qui voluerit inter vos primus esse, erit vester seruus.* Audiant & S. Paulinum suauiter ita canentem:

Gregor. Pastor. curæ part. 1. c. 8. *Quod sancti vitarũt.*

Matth. 20.

Honoris inconstantia.

Paulin. carm. ad Licent.

Blandum nomen honos, mala seruitus, exitus æger;
Quem nunc velle iuuat, mox voluisse piget.
Scandere celsa iuuat? tremor est descendere celsis.
Si titubes, summâ peius ab arce cades.
Nunc tibi falsa placent bona, nunc rapit omnibus auris
Ambitus, & vitreo fert caua fama sinu?
Ast vbi te magno damnosus cinxerit æstu
Balteus, & sterilis fregerit inde labor,
Seruus, & incassum spes accusabis inanes:
Et modò quæ nectis rumpere vincla voles.

Nihil profectò tam ingloriũ (vt Bernardus dixit) *quàm gloriæ cupidum deprehendi. Quò enim gloria plus affectatur, eò minùs apprehenditur, vbi deprehenditur affectari.* Quare optimè scripsit magnus Gregorius: *Qui vltro ambit, & importunè se ingerit, est procul dubio repellendus. Nam qui sic nititur altiora cõscendere, quid agit, nisi vt crescendo decrescat, & ascendendo exteriùs, interiùs ad profunda descendat?* Exstat Canon Nicæni Concilij, ne qui

Bernard. Epist. 126.

Indigni officio, qui illud ambiũt. Gregor. lib. 7. epist. 110.

Can. 75. L. 6 quemquã C. de Epi. & Cler.

qui eligi ambierit, eligatur. Accedit lex Cæsarea, quâ *indignus* dicitur *sacerdotio, qui non fuerit initiatus inuitus.* Et Athalaricus Rex ad Ioannem Papam II. scribens, infames declarat, qui aliquos ordines ambierint. Et in secundo Concilio Bracarensi statuitur, *vt ambitiosior inuentus de inferiori ciuitate non transeat ad maiorem.* Neque quidquam iuuerit, si quis dicat, ambientem aliqui esse valde idoneum, doctrinâ & sapientiâ præditum: *Nam principatus,* ait Sanctus Leo, *quem ambitio occupauit, etiamsi moribus non offendit, ipsius tamen initij sui est perniciosus exemplo: Et difficile est, vt bono peragantur exemplo, quæ malo sunt inchoata principio.* Quare prudenter admodum in religiosis quibusdam congregationibus voto aut iuramento singuli sese obstringunt & promittunt, quòd Ordinis sui munia nullo modo per se, neque per alios sint ambituri, atque ita penitus pestem hanc religionum præscindunt.

Infames habiti.

Bracarens. Concil. 2. Can 8.

Leo Epist. 84.

Laudata Religiones quæ arcent hoc malum.

DISQVISITIO VI.

Quid septimus Humilitatis gradus comprehendat?

Septimus gradus,

SEptimus humilitatis gradus est, inquit S. BENEDICTVS, *si omnibus se inferiorem, & viliorem, non solum linguâ pronuntiet, sed etiam intimo cordis credat affectu.* Mirabilis hic gradus est, & quod eò præscribitur paradoxum, à veritate alienum apparet, vt his rationibus vtrumque confici videtur.

Videtur à veritate alienus.

Primò. Primò enim, quomodo humilis, qui nullum vnquam letale peccatum admisit, & fortè vix vlla venialia (vt fuêre Joânes Baptista, Euangelista, & alii perfectissimi viri) existimare poterit se viliorem sceleratissimis, & flagitiosissimis nebulonibus, qui quotidie peierant, se ingurgitant, fornicantur, blasphemant, aliaque horrenda committunt crimina? Quòd si his inferior non sit, quomodo sine falsitate, hoc poterit putare?

Secundò. Corinth. 1. 12. Secundò, cognoscunt humiles dona Dei in se, iuxta illud Pauli: *Nos autem non spiritum huius mundi accepimus, sed Spiritum qui ex Deo est, vt sciamus quæ à Deo donata sunt nobis.* Quod si hæc sciat, quo modo poterit se inferiorem reputare ijs, qui nulla aut pauca dona receperunt? Quomodo ille, cui datum est filium Dei fieri, existimabit se viliorem illo, quem constat esse filium diaboli?

Tertiò. 2. Cor. 11. Ibid. 11. Tertiò, S. Paulus proculdubio humilis erat, & tamen dicebat: *Nihil minùs fui ab ijs, qui sunt supra modum Apostoli.* Et rursus: *Ministri Christi sunt, (vt minùs sapiens dico) plus ego: in laboribus plurimus, in carceribus abundantiùs, in plagis supra modum, in mortibus frequenter.* Et iterum: *Abundantiùs omnibus laborani.*

VIRTVTES. 1. Cor. 15.

Quartò. Quartò, contra S. Thomam sic argumentatur Martinus à Caietano relatus: Si sint decem viri humiles, aut quilibet est omnibus vilior, aut non. Si non, ergo falsa est æstimatio, quâ quilibet putat se ceteris viliorem. Si sic, ergo primus est vilior secundo. Et tunc vltra, ergo secundus non est vilior primo. Probatur ista secunda consequentia: quia si secundus est vilior primo: ergo primus est vilior seipso. Sic ille.

Dicendum tamen his nequidquam obstantibus, sanam omninò esse S. BENEDICTI doctrinam, & in verbo Dei fundatam. Nam & Apostolus Paulus ita ait: *Nihil per contentionem neque per inanem gloriam: sed in humilitate superiores sibi inuicem arbitrantes.* Quæ verba cum nostro humilitatis gradu optimè conueniunt. Pro cuius explicatione notandum vnumquemque debere non simulatè prætendere huiusmodi iudicium, sed verè ex animo sic arbitrari, quantumcumque in virtutibus profecerit, aut profecisse se putet, vt exponit Doctor Estius. Et confirmatur ex Augustino, qui citatis Apostoli verbis, ita ait: *Non hoc ita debemus existimare, vt non existimemus, sed nos existimare fingamus, sed verè existimemus aliquid occultum esse posse in alio, quo nobis superior sit, etiamsi bonum nostrum, quo illo videmur superiores esse, non sit occultum.* Ita vir sanctus, & hic sit primus modus, quo possimus alios nobis meliores iudicare. Vnde alibi ita monet Virgines: *Virgo ne se coniugatæ præferat, cogitet occulta dona Dei, quæ non nisi interrogatione tentationis semetipsum cuique declarant; vnde enim præter alia scit virgo, ne fortè ob mentis infirmitatem nandum sit matura martyrio, coniugata verò sit? Vnde, inquam, scit, ne fortè ipsa nandum sit Thecla, iam sit illa Crispina?* Atque eodem libro ait: *Vt erga quisque non inflectur ex eo, quod videt se posse, cogitet fortè alios posse aliquid, quod ipse non potest, ita seruabitur, non fallaci, sed veraci humilitate.* Hęc Augustinus. Illustrat autem hanc doctrinam Gregorius similitudine regionum, quarum quæque aliam alicuius rei fertilitate excellit. *Hoc itaque, inquit, omnipotens Deus agit in cordibus hominum, quod facit in regionibus terrarum. Poterat namque vni cuilibet regioni fructus omnes tribuere: sed si vna qualibet regio alterius regionis fructu non indigeret, communionem cum alterâ non habuisset.* Atque deinceps: *Sciendum est, quia sicut electi quique hoc semper in alijs attendunt, quod à Deo melius acceperunt quàm ipsi, vt eos sibi in cogitatione præferant, seque illis in humilitate substernant; ita reproborum mens nūquam considerat quid alter boni ampliùs quàm ipse, sed quid boni ipse ampliùs, quàm alter habeat; neque enim pensat quæ bona spiritus alter acce-*

Asseritur doctrina S. Benedicti.

Philip. 2. 3.

Quomodo alios nobis meliores iudicemus.

Augustin lib. 83 qu. 71.

Augustin lib. de Virgin. cap. 43.

Cap. 47.

Declaratur à simili. Gregor. homil. in Ezechiel.

Reprobi se solos aestimant.

VIRTVTES.

acceperit, & ipsi desint, sed quæ bona ipsi, & quæ mala alteri adsint. Quod ergo diuina bonitas in argumentum disponit humilitatis, & ex diuersitate numerum à bono deficiunt, vnde crescere in humilitatis bono debuerunt. Hactenus Gregorius, verissimam tradēs doctrinam. Nam vt Apostolus ait: *Vnusquisque proprium donum habet ex Deo.* Et cùm nemo habeat omnia, facilè poterit in alio inuenire, quod sibi desit, & hoc nomine se eo inferiorem reputare. Et licet non constet alium eminentia quædam dona habere, potest piè, & sine errore credere, quod habeat. Simili modo potest in se considerare defectus aliquos, quos in alio non agnoscit, & hâc ratione illum sibi præferre.

1. Cor. 7. Nullus habet omnia.

Alter modus formandi hoc iudicium.

Alter modus formandi hoc humilitatis iudicium esse potest, si cogitet, quod si alius quispiam, ijsdem, quibus ille auxilijs diuinæ gratiæ præuentus esset, quod meliùs ijsdem vsus fuisset, & feruentiùs Deo seruiuisset. Item si ijsdem ipse vrgeretur tentationibus, in easdem peccandi incideret occasiones, in quas alij, quòd grauiùs quàm illi deliquisset. An non Dominus ait: *Væ tibi Corozain: Væ tibi Bethsaida: quia, si in Tyro & Sidone factæ essent virtutes, quæ factæ sunt in vobis, olim in cilicio & cinere pænitentiam egissent.* Ita & humilis timet ne fortè non satis respondeat acceptis Dei donis; ne fortè ob ingratitudinem à Deo desertus in grauissima corruat scelera. Hac consideratione Paulus de peccatoribus agens, dicebat: *Quorum primus ego.* Hac viâ beatissimus Patriarcha Franciscus se omnium minimum reputabat. Cùm enim quidam ex suis fratribus in exstasim raptus, vidisset sedem dignissimam illi in cœlo paratam; & cognouisset illam sedem fuisse vnius, de ruentibus Angelis, & tunc humili seruari Francisco, reuersus demum ad se, à viro sancto quæsiuit, quid de ipso sentiret; humilis Christi seruus, (vt refert Bonauentura) respondit: *Videor mihi maximus peccatorum.* Cui cùm frater diceret ex aduerso, quòd hoc non posset sanâ conscientiâ dicere, nec sentire, subiunxit: *Si quantumcumque sceleratum hominem tantâ fuisset Christus misericordiâ prosecutus, arbitror sanè quòd multò quàm ego Deo gratior esset.* Aliàs quoque sibi dicere solebat: *Latroni si tanta contulisset altissimus, gratior te foret Francisce.* Cùm autem beatificaretur à pluribus, verbum huiusmodi proferebat: *Filios & filias adhuc habere possem, nolite laudare nondum securum. Nemo laudandus cuius incertus est exitus.* Simili humilitate claruit Monialium nostri Ordinis gemma, S. Gertrudis, de quâ hæc leguntur. Quoscumque homines vidit, sibi præferebat, eosque meliores se iudicabat. Atque ideò dum illis Dei dona communicaret, putabat illos solâ cogitatione, innocentiâ, conuersationeque mundâ plus mereri, Deoque inde laudes accrescere maiores, quàm ipsa omnibus exercitijs suis, cunctisque corporis viribus potuisset. Idque fieri arbitrabatur per suam indignitatem, virtutem, ac negligentiam. Hæc ibi.

Matth. 11.

1. Tim. 1.

S. Franciscus se minimum verè reputare potuit.

Bonau. in vitâ cap. 6.

Eius verba.

S. Gertrudis in hoc gradu.

Lib. 1. Insinuat diuin. piet. cap. 5.

Tertius modus hoc iudicium formandi, si cogites, vt monuit Estius, alterum quem fortè peccantem videris, te meliorem forsitan esse, secundùm prædestinationem diuinam, quæ nobis est occultissima, atque ita te forsitan cum reproborum numero damnandum ob peccata, quæ deinceps cōmittes; alium verò propter pœnitentiam saluandum. Hæc humilitas fuit Coriarij Alexandrini, quâ S. Antonium toto orbe celeberrimum superauit: nam cùm in cellâ propriâ oraret, venit ad eum vox, dicens: *Antoni, necdum ad mensuram Coriarij istius, qui in Alexandriâ est peruenisti.* Quo audito Senex consurgens manè, arrepto baculo, festinus aduenit Alexandriam. Cumque ad designatum hominem peruenisset, & ingressus fuisset, ille viso tanto viro obstupuit. Senex autem dixit ei: *Refer mihi opera tua, quia propterea relictâ eremo huc veni:* Qui respondet: *Nescio me aliquando boni aliquid perpetrasse, vnde & ex cubili proprio mane consurgens, antequam in opere meo resideam, dico, quod omnis hæc ciuitas à minore vsque ad maiorem ingrediatur in regnum Dei, propter iustitias suas; ego autem solus propter peccata mea pænam ingrediar sempiternam: quod verbum antequam serò quiescam, ex cordis mei recenseo veritate.* Hoc audiens beatus Antonius, dixit: *In veritate, fili, sicut bonus artifex sedens in domo tuâ, cum requie regnum Dei adeptus es: ego autem, velut sine discretione omne tempus meum in solitudine terens, necdum verbi tui assumpsi mensuram.* Talis & humilitas Apollonij, qui interrogatus à dæmone, Quinam hœdi, & quę oues essent, respondit. *Hædi quidem iniusti sunt, inter quos & ego sum peccator, qui multis peccatis obnoxius sum: Oues autem Deus nouit quæ sunt.* Et propter istam humilitatem dęmon ab Energumeno exiuit. Siluanus quoque Pachomij discipulus iugiter fletui indulgebat, cuius caussam interrogatus, humillimè respōdit: Ideò se flere, quòd cerneret se multis obsequijs Sanctorum Fratrum foueri: *Quorum,* inquit, *& puluis pedum mihi venerandus est, nec eis me conferre dignum prorsus existimo. Timeo valdè ne sicut Dathan & Abiron, me quoque profanum hiatu suo terra deglutiat. Illi namq; impijs ausibus, manibusq; pollutis Sancta sibimet vsurpare tentauerunt: Ego vero post tantam cognitionem diuini muneris, anima mea salutem desidiosâ conuersatione neglexi.* Sic ille. Et verè magnam humiliādi se quilibet caussam habet: *quia*

Tertius modus, cogitare alios saluandos.

Vit. Patr. lib. 3. num. 130.

Talis humilitas fuit in Coriario quodam.

In Apollonio.

Ruffin. in vit. Pat. lib. 3. num. 25.

Item Siluano Monacho.

Vit. Patr. lib. 1 in vit. Pachom. cap. 38.

Iusta timoris caussa.

Eccles. 9.

Eccle. 9. *quia nescit homo, vtrum amore an odio dignus sit:* nescit vtrum vsque in finem sit perseueraturus: & quorsum se vel vni præponat, qui in periculo versatur æternæ damnationis, quâ omnibus postponatur, & conijciatur in tenebras Exteriores?

Quartus modus se infra alios deprimendi. Doroth. doctr. 2. *Quartus* modus hunc humilitatis affectum assumendi, is est, quem S. Dorotheus exponit: vult enim ille, vt sepositâ aliorum consideratione, superiores in virtute, summosque viros nobis ob oculos ponamus, à quorum mensurâ, dum magnis interuallis nos abesse conspicimus, hac contemplatione nos omnium infimos reuerà iudicemus. Sed ipsum disserẽtem audiamus. *Viri sancti,* inquit, *quantò ad Deum propiùs accesserint; tantò se iniquiores agnoscunt. Memini autem cùm loqueremur aliquando de humilitate, & quidam ex Gazæ principibus nos audiret istuc ipsum asserentes; obstupuisse eum atque dixisse: hac quomodo fieri posset, ignorare sese, discere autem velle. Cui ego respondi.* *Clarè proponitur ob oculos.* *Dic (obsecro) Domine ac princeps; quem te habes inter conciues tuos? Ad hæc ille: Habeo me (inquit) vt nobilem & principem ciuitatis meæ. E contrà, ego: Si Cæsaream pergas; istic quem habeas? Viliorem (ait) aliquantò principibus ciuitatis illius. Iterum: Si Antiochiam abeas; quem te ibi existimes? Vt rusticum, inquit, quemdam. Si autem Bizantij sis apud Regem; quem te reputes? vt pauperem ait quemdam & mendicum. Tunc ego ad eum versus: & sic, inquam, sese habent Sancti viri; quò enim Deo propriores fiunt, eò se inferiores putant. Abraham enim cùm Dominum vidit; cinerem se vocauit & lutum.* Hactenus ille. *Vt superbiæ quidam represserit.* Climac. grad. 25. Non dissimili modo strenuus quidam frater superbiæ motus repressit. Describebat enim, vt Climacus refert, in cellulæ pariete altissimarum virtutum appellationes, puta perfectæ charitatis, angelicæ humilitatis, mundissimæ orationis, incorruptibilis castitatis, & huiuscemodi virtutum reliquarum. Cùm ergo illum cogitationes extollere cœpissent, dicebat illis: *Eamus ad arguentem,* adueniensque relegebat appellationes illas, sibique ipsi clamabat: *Cùm has omnes possederis, tunc scies quàm longè adhuc à Deo sis: Cùm enim eas possederis, seruus eris inutilis, fecisti enim quod facere debuisti.* Hæc Climacus. Qui & aliam pro perfectis humiliandi se rationem suggerit.

Quintus modus. Ibid. *Ex gratuitis Dei donis.* *Quintus* igitur modus sit, quem itâ describit: *Sunt nonnulli qui ex ipsis Dei muneribus quantumlibet in eis profecerint, semetipsos humiliant, seque indignos esse huiusmodi diuitijs existimant, sicque afficiuntur tanquam debitis suis quatidie adijciant.* Sic ille, & quidem rectè. Nam vt multis debitis obnoxius eo ipso inferior esse videtur illo, qui nihil debet, à quo nimirum nihil possit exigi; ita magnis gratiæ auxilijs à Deo cumulatus magis se

A debitorem necesse est agnoscat. Cui enim plus committitur, plus ab eo exigitur. Vnde metuunt humiles, ne cùm crescunt dona, rationes non tantùm crescãt donorum, sed etiam pœnæ, ob donorum neglectum aut ingratitudinem. *VIRTVTES.* Vnde rursum Climacus: Ibidem. *Cur debitores sumus.* *Porrò diuinarum copiam nobis indultarum munerum (vt qui hanc præter meritum nostrum accepimus) additianem fore cruciatus amplioris suspicemur.* Additque post multa, quosdam Christi passionem considerantes seipsos debitores constanter esse tenere, atque hanc B humilitatis suæ materiam facere. Vnde Venerãdus vir Ioannes Rusbrocbius non dubitauit asserere, eum qui nunquam, aut parum tantùm peccauit, maiorem humilitatis caussam habere, quàm qui magna peccata commisit, quia videlicet maiorum bonorum debitor est; quare debet se quasi maioribus obligationibus adstrictum, magis submittere. *Liber à scelere plus humiliari debet quàm peccator.* Rusbroch. lib. de quibusd. præcip. virtut. cap 10. Est inquit, & alia præclarior humilitatis caussa, quam ignorare non debemus. *Declaratur in B. Virgine, & Magdalenâ.* Intemerata namque Dei genitrix, gloriosa semper Virgo MARIA, cùm ab omni pecC cato sit præseruata, maiorem se humiliandi caussam habet, quã beatissima Maria Magdalena, quæ sic diuinâ bonitate à peccatis liberata, sicut Virgo gloriosa ab ipsis præseruata fuit. Maius autem beneficium est, à vulneribus illæsum seruare, quàm inflicta curare vulnera. Itemque præclarius est, & maiori dignum gratiarum actione, seruari à peccatis, quàm de admissis consequi veniam. *Obligatio crescit cum beneficio.* Quantò autem cumulatiora sunt beneficia Dei, tantò & nos illi cum humilitate & reuerentiâ gratias abundantiores D agere sumus adstricti. Non solùm de peccatis nobis misericorditer indultis, sed multò magis de ijs quoque in quæ incidere poteramus, nisi nos suâ bonitate ipse custodisset; & non tantùm de beneficijs iam collatis, sed de omnibus quoque bonis illis, quæ collaturus erat, nisi nostra hoc malitia præpedisset. Vnde si quis solerter aduertere velit, ex ipsis quoque virtutibus à Deo collatis, ex Dei bonitate, quæ à profundiori ipsum ruinâ præseruauit, maiorem præclarioremque humilitatis rationem, E quàm ex hoc quod lapsus à Deo veniam meruit, & indulgentiam habet, inuenit. Hæc ille.

Soluuntur obiectiones. Prima, Superest vt ad obiectiones initio positas respondeamus. Ad *Primam* ergo dicendum, posse hominem etiam sanctissimum subijcere se alteri licet peccatori, considerando in se, id quod suum est, suosque defectus: in altero verò id quod est Dei in ipso, quod sine dubio maius est eo, quod est hominis. Adhibeat præterea iam explicatos modos, iuxta quos citra falsitatem alios sibi præferre potest. Non est

VIRTVTES. autem necesse, vt id quod est Dei in se, existimet inferius eo quod hominis in altero, aut id quod est Dei in se, eo quod cognoscit Dei in altero, potest enim præ altero maiora dona accepisse. Neque etiam requiritur, vt id quod suum est, ceteris hominibus, quantum ad id quod ipsorum est subijciat, prædicando seipsum maximum peccatorem. Vide hæc fusius explicata apud Alphonsum Salmeronem. (Salmeron. tom. 4. p. 3. tract. 7.)

Secunda. Ad *Secundum* similiter dicendum. Licet humiles Dei dona in se cognoscant, non tamen illa sibi tribuunt, *sed Deo, quem in se operantem*, vt ait S. BENEDICTVS, magnificant. Sciunt hæc mutuo data, aliena esse, & posse subtrahi. Sciunt se ab illis ipsis, quos quibusdam donis excellunt, alijs fortasse maioribus superari: æstimant se acceptis ingratos, alios reputant gratissimos; sua vident peccata, aliena non vident.

Tertia. Ad exemplum S. Pauli tertio loco allatum respondetur, eundem verè humilem fuisse, qui de se affirmabat: *Ego enim sum minimus Apostolorum, qui non sum dignus vocari Apostolus, quoniā persecutus sum Ecclesiam Dei.* (1. Cor. 15.) Cùm verò se alijs confert & præfert, optimè sciebat se illa maiora non à se, sed à Deo habere. Quare cùm dixisset: *Abundantiùs omnibus laboraui*, adiecit, *non ego autem sed gratia Dei mecum.* (Ibid.) Et cùm dixisset: *Existimo nihil, me minùs fecisse à magnis Apostolis*, subiunxit; *tametsi nihil sum.* (2. Cor. 11.) Illud, quo se Apostolum alijs æqualem prædicat, ad cognitionem veritatis; illud verò, quò se minimum, aut nihil esse affirmat, ad depressionem pertinet affectionis.

Quarta. Ad Martini argumētum respondet Cardinalis Caietanus, non solùm absque mendacio, sed etiam absque falsitate quemlibet posse, se alio viliorem credere & dicere. (Caiet. 2. 2. q. 161. art. 6.) Et quemlibet alio esse viliorem, referendo quod suum est, ad id quòd Dei est in alio, ita enim in hàc materia sumitur *τὸ, se*, & *τὸ, alio*, cùm dicitur quod quilibet se alij subdere per humilitatem debeat. Cùm verò arguitur, si secundus est vilior primo, & primus est vilior secundo: Ergo primus est vilior seipso: Concedi potest totum, nullum enim inconueniens est, quod aliquis sit vilior seipso secundùm diuersas rationes. Quilibet enim ratione eius quod suum est, inferior est quolibet alio ratione eius quod est Dei. Itaque quilibet est quolibet inferior, secundùm suum, & superior, secundùm diuinum.

Sed omissis his disceptatiunculis, optimā S. Bernardi admonitione disquisitionē hanc obsignemus. (Bernard. serm. 37. in Cant.) *Non est periculum quantumcumque te humilies, quantumcumque reputes minorem, quàm sis, hoc est, quàm veritas habeat. Est* (Minima non potest nocere Humilitas.) *autem grande malum, horrendumque periculum, si vel modicè plus verò te extollas, si vel vni videlicet in tuā cogitatione te præferas, quem fortè parem tibi veritas iudicat, aut etiam superiorem. Quemadmodum enim si per ostium transeas, cuius superliminare (vt ad intelligentiam loquar) nimium bassum sit, non nocet quantumcumque te inclinaueris, nocet autem si vel transuersi digiti spatio plus quàm ostij patitur mensura, erexeris, ita vt impingas, & capite quassato collidaris; sic in animā non est planè timenda quantalibet humilatio; horrenda autem nimiumque pauenda vel minima temerè præsumpta erectio.* (Minima elatio timenda.) *Quamobrem noli te, homo comparare maioribus, noli minoribus, noli aliquibus, noli vni. Quid scis enim, ò homo, si vnus ille, quem fortè vilissimum atque miserrimum reputas, cuius vitam sceleratissimam ac singulariter fœdissimam horres, & propterea illum putas spernendum, non modò præ te (qui fortè iam sobriè, & iustè, & piè viuere te confidis) sed etiam præ ceteris omnibus sceleratis tanquam omnium sceleratissimum? Quid scis, inquam, si melior & te, & illis mutatione dextræ excelsi, in se quidem futurus sit, in Deo verò iam sit? Et propterea non mediocrem, non vel penultimum, non ipsum saltem inter nouissimos eligere locum nos voluit; Sed Recumbe, inquit in nouissimo loco; vt solus videlicet omnium nouissimus sedeas, teque nemini, non dico præponas, sed nec comparare præsumas.* (Nec iudicandi mali, aut contemnendi.) (Luc. 14.) Hactenus Bernardus.

DISQVISITIO VII.

Quid septimo Humilitatis gradui repugnet?

ADVERSATVR explicato Humilitatis gradui vitium Arrogantiæ; *Per quam*, vt S. Thomas ait, *homo se alijs præfert*, estque iactantiæ mater, nam vt idem: *ex hoc quòd aliquis interiùs per arrogantiam supra seipsum eleuatur, sequitur plerumque quòd exteriùs maiora quædam de se iactet.* (Arrogantia VII. gradui opposita.) (S. Tho. 2. 2. q. 161. ar. 4. Idem 2. 2. q. 112. art. 1.) Vnde & Aristoteles dixit: *De seipso sæpius loqui, prædicare, polliceríque multa: aliena quoque benefacta asserere & vindicare sibi, arrogantiæ est.* (Arist. lib. 2. Rhet. c. 6.) Propriè autem Arrogantia, vt huic humilitatis gradui opponitur, in eo sita est, vt magnificè quis de se sentiat, & glorietur de eo, quod habet, aut habere se credit, vel etiam quod non habet, sibi immeritò tribuit, alijsque hoc nomine se præfert. (In quo sita.) Vnde non tantùm se illis viliorem non cognoscit, sed ne æquari quidem vult, sed omnibus anteferri.

Quatuor autem arrogantiæ species enumerat Gregorius: *Arrogantes bonum*, inquit, *1. aut à semetipsis habere se æstimant, 2. aut si sibi datum desuper credunt, pro suis se accepisse meritis putant, 3. aut certè cùm iactant se habere quod non habent, 4. aut despectis* (Quatuor eius species.) (Gregor. lib. 23. Moral. cap. 4.)

Non facilè deprehenduntur.

spectis ceteris, singulariter videri appetunt habere, quad non habent. Hæc ille. Subdola autem & latens est hæc pestis, quæ facilè cordi nostro obrepit, dum sibi in opere bono complacet, vt admodum difficilis illius sit agnitio. Obseruatum id à Richardo Victorino, cuius hæc verba: *Sicut nihil facilius erubescimus quàm malitiam, sic nihil difficilius cognoscimus, vel erubescimus, quàm arrogantiam. Arrogantia enim oculum mentis obnubilat, vel excæcat, vt nec seipsum agnoscere valeat. Qualem enim seipsam mens elata per æstimationem fingit, talem procul dubio veraciter esse credit.* Sic ille. Cui consentit citatus antea Romanus Præsul. *Quisquis*, inquit, *superbiæ in se tyrannidem captiuâ mente susceperit, hoc primum damnum patitur, quòd elauso cordis organo iudicij æquitatem perdit: nam cuncta, quæ ab alijs benè geruntur, displicent, & sola ei, quæ ipse vel prauè egerit, placent. Semper aliena opera despicit, semper miratur quæ ipse facit, quia & quidquid egerit, egisse se singulariter credit, atque in eo, quod exhibet per gloriæ cupiditatem, sibimetipsi fauet per cogitationem, & cùm se in cunctis transcendere ceteros æstimat, per lata cogitationum spatia secum deambulans, laudes suas tacitus clamat.* Sed sistendus hic Bernardus, suo more arrogantis mores depingens: *Credit*, inquit, *quod audit, laudat quod agit, & quid intendat non attendit. Obliuiscitur intentionem, dum amplectitur opinionem, quique de omni aliâ re plus sibi credit quàm alijs, de se solo plus alijs credit quàm sibi, vt non iam verbotenus, aut solâ operum ostentatione suam præferat religionem, sed intimo cordis credat affectu omnibus se sanctiorem. Et quidquid de se laudatum agnouerit, non ignorantiæ aut beneuolentiæ laudatoris, sed suis meritis arroganter asscribit.* Hæc Doctor Mellifluus. Perstringit verò etiam Gregorius eos, qui ad summa non proficiunt, & tamen de minimis extolluntur. *Sunt*, inquit, *nonnulli, qui cùm parua agunt, de semetipsis magna sentiunt: in altum mentem subleuant, & præire se ceteros virtutum meritis putant, tanti nimirùm apud se introrsus humilitatis sterquilinium deserunt, & elationis fastigia ascendunt: illum videlicet imitantes, qui se primus apud se extulit, sed eleuando prostrauit: illum imitantes, qui accepta cognitionis dignitate, contentus non fuit, dicens: In cælum conscendam, supra astra cæli exaltabo solium meum.*

Richard. part. 1. lib. 1. de Erudit. inter. hom. c. 28.

Greg. lib. 34. moral. c. 18.

Arrogantia excæcat hominem.

Bernard. de grad. humil. grad. 6.

Arrogantis mores depinguntur.

Greg. lib. 3. moral. cap. 18.

Putant se mira facere.

Isai. 14.

Latè regnat hæc pestis.

O quantos hodieque isto superbiæ laqueo illigatos inuenias, qui se tantùm spirituales viros, se tantùm sapientes ac litteratos, se omnium magistros, & alios omnes rudes, & sapientia ac litteris vacuos existimant! In quos optimè quadrat illa irrisio patientissimi Patriarchæ: *Ergo vos* A *soli estis homines, & vobiscum morietur sapientia?*

Iob 12. 2.

VIRTVTES.

Ceterùm quam graue malum Arrogantia, & præsertim in Religioso, ex scripturæ eloquijs non difficile est colligere. *Arrogantiam & superbiam ego detestor*, ait Sapiens. Et Propheta: *Arrogantia tua decepit te, & superbia cordis tui.* In arrogantem quoque & alius Propheta hoc fulmen intorquet: *Dies Domini super omnem superbum, & excelsum & arrogantem, & humiliabitur.* Meritò autem humiliatur ille, qui quæ Dei B sunt arrogat sibi; & gloriam quam Deus alteri non dabit, sibi attribuit; vt optimè proinde Sapiens dixerit. *Abominatio Domini est omnis arrogans: etiam si manus ad manum fuerit, non est innocens.* Quem locum Venerabilis Beda exponens: *Quicumque*, ait, *sibi tribuit bonum quod facit, etiamsi nihil mali videtur manibus operari, iam cordis innocentiam perdidit, in quo se largitori donorum prætulit. Et ideò talem conditor suus abominatur, vt reum, quem beneficijs suis esse contemplatur ingratum.*

Mala quæ ex arrogantiâ pullulant.

Prouerb. 8.

Ierem. 49.

Isai. 2.

Prouerb. 16.

Beda in lib. 2. Prouerb.

Quanta verò mala ex vnâ arrogantiæ radi- C ce pullulent, confertim ex Climaco describit Elias Cretensis: *Per fastum*, inquit, *hoc loco arrogantiam intelligit, quæ quidem vt cum diuino viro Ioanne Climaco dicam, peccatorum obliuionem affert, quemadmodum humilitas recordationem. Est autem arrogantia dæmonum inuentum, hominum contemptio, condemnationis mater, diuini auxilij depulsio, iracundiæ fons, immisericordiæ conciliatrix, amarus censor, crudelis iudex. Atque huiusmodi quidem arrogantia est.* Quæ apud Climacum paulò aliter sunt gradu 22. vbi item dicitur: *Superbia* D *aspernatio hominum, despectio proximi, cuius finis sit abnegatio diuini adiutorij, proprijque studij elatio & confidentia.* Quæ quidem paulò fusiùs & clariùs explicantur à S. Dorotheo: *Duo*, inquit, *genera sunt superbiæ. Primum genus est, cùm quis fratrem suum contemnit, eumque quasi nihil æstimat; seipsum verò cunctis excellentiorem habet. Hic statim nisi se reuocet & respiciat, sensim labitur in secundam superbiam, ita vt in Deum etiam incipiat insolescere, & bona opera sibi ipsi adscribere, non Deo.* Idipsum porrò lugendo admodum exem- E plo declarat: Memini, inquit, fratres, vidisse me aliquando huiuscemodi hominem, qui in hanc miserrimam seditionem incidisset. Et initio quidem si quis è fratribus locutus quidpiam esset in alterius commendationem & laudem; statim illum spernebat, & quasi conspuebat, dicens: *Quis est ille, non est alius præter Zosimam, & qui cum eo sunt.* Pòst cœpit & illos contemnere, ac dicere neminem alicuius esse pretij præter Macarium: & paulò pòst; *quis*, ait, *Macarius? nullus est præter Basilium & Gregorium.* Atque etiam non multò post hos

Fusiùs describuntur.

El. Cret. in orat. 19 Nazianz. n. 25.

Doroth. serm. 2.

Duo superbiæ genera.

Exemplum fratris alios spernentis.

VIRTVTES.

quoque cœpit pariter ſpernere, & nullius pretij exiſtimare, niſi Petrum & Paulum. Cui ego prædixi quod euenit; fore vt hos quoque tempore contemneret. Quod ſanè factum eſt; nam eos ſpreuit, & nihil eſſe habendum in pretio præter Trinitatem aſſerere cœpit: ſtatimque in Deum quoque factus eſt inſolentior, exarſit, intumuit. Nobis igitur luctandum eſt cum primâ, fratres, ne paulatim in ſecundam labamur ſuperbiam. Hactenus vir ſanctus.

DISQVISITIO VIII.

Quid innuat octauus Humilitatis gradus? quod vitium deſtruat?

Octauus gradus.

QVI ſequitur in humilitatis ſcalâ gradus, hoc modo à Patriarchâ noſtro deſcribitur. *Octauus humilitatis gradus eſt, ſi nihil agat Monachus, niſi quod communis monaſterij regula, vel maiorum cohortantur exempla.*

A priſcis deſumptus.

Doctrinam hanc, vt alias plurimas ex veterum Monachorum vnanimi ſententia Sanctus BENEDICTVS hauſit, nam vt apud Caſſianum legimus,

Caſſian. lib. 1. cap. 3.

Quidquid inter famulos Dei præſumitur ab vno vel paucis, nec catholicè per omne corpus fraternitatis tenetur, aut ſuperfluum, aut elatum eſt, & ob id noxium indicandum eſt, magiſque ſpeciem vanitatis, quam virtutis oſtentans, quæ nec à veteribus ſanctis, qui huius profeſſionis fundamenta iecerunt, neque à patribus noſtri temporis, qui eorum per ſucceſſiones instituta nunc vſque cuſtodiunt, tradita videmus exempla, vt ſuperflua & inutilia nos quoque reſecare conuenit.

Duo includit. Primum.

Ipſis verò Sancti Patris BENEDICTI verbis duo cenſeo includi. Primum, vt omnia illa exequamur, quæ communis Monaſterij Regula\ aut maiorum ſuadent exempla, nec ex ijs quidquam prætermittamus.

Secundum.

Alterum, ne priuata exercitia communibus præferantur, & ſingularia quædam ſectemur à communi obſeruantia aliena, ſiue id fiat per defectum, ſiue per exceſſum; quod ſpectat ad ſingularitatis vitium huic gradui oppoſitum. Optime Sanctus Leo in hunc ſenſum dixit:

Leo ſer. 3. de ieiunio 7. menſ.

Sacratius eſt quod publicâ lege celebratur, quam quod priuatâ inſtitutione dependitur. Nihil in tali populo inordinatum nihilque diuerſum eſt, vbi ad vnum pietatis vigorem, omnia ſibi totius corporis membra conſentiunt.

Id. ſerm. 4.

Iterumque: *Publica præferenda ſunt proprijs: & ibi intelligenda eſt præcipua ratio vtilitatis, vbi vigilat cura communis.*

Quinam hîc Maiores dicantur.

Quæri autem hîc poteſt, quinam hoc loco *Maiorum* cenſeantur nomine? Reſpondet Turrecremata, non intelligi Patres an-

A tiquos & Eremitas, vt aliqui voluerunt, qui maximæ fuerunt abſtinentiæ & laboris in vigilijs, orationibus, & huiuſmodi obſeruantijs religionis: quia imitari tales ſine expreſſo Abbatis conſenſu, forſaſſe pareret turbationem & ſcandala in congregatione, & varietatem plurimam inter fratres: ſed per *Maiores* intelligi videntur *Maiores* ipſius monaſterij, qui non ſolùm doctrinâ verbi, ſed exemplo ſanctæ conuerſationis ſubditos ſuos exhortantur ad Religionis perfectionem. Sic ille.

Turrecr. in hunc loc.

B Sicut ergo aues cantu ſuo aues ſolùm generis ſui ad ſe vocant, & trahunt; alias verò diſſimiles nequaquam alliciunt; ita & homines noſtri inſtituti (non verò alieni, & quod cum noſtro pugnat in eo quod nobis non expedit) ad ſui imitationem nos prouocent.

Alteram porrò quæſtionem mouet Trithemius noſter: Ex quo Monachus nihil facere debet, niſi quod communis Regula Monaſterij, & maiorum cohortantur exempla, quid tunc de iſtis, qui in Mona-

An, & quomodo in diſſolutis cœnobijs communis regula ſeruanda.

C ſterijs diſſolutis & irreformatis degentes, religioſè viuere deſiderant? An inter malos debent eſſe mali, ne ſingularitatis notam incurrant? Reſpondendum eſt, quod cautè hîc in Regulis ſingularitas prohibetur, vt videlicet inter bonos non debeat aliquid nouum extra regulam facere, ne magnus videatur ab hominibus. Dicit enim, quod Monachus nihil debet agere, niſi quod communis monaſterij regula, ſcilicet iſta præſens, vel maiorum, id eſt, ſanctorum, & virtuoſiorum fratrum exem-

Trithem. in cap. 7. reg. S. Bened. grad. 8.

D pla cohortantur. Sed in monaſterijs, vbi iſta regula non ſeruatur, quæ tamen ad eam inſtituta eſt, vt in irreformatis & diſſolutis locis, vbi nulla diſciplina ſeruatur, nulla etiam ibi maiorum relucent exempla, non tenetur quis tales imitari, qui Regulam non obſeruant. Sic ille.

Tenenda eſt ergo communis Monaſterij Regula, communis Cœnobitarum vita, quæ in tribus (vt Bleſenſis ait) maximè conſiſtit, *in communi dilectione fraternâ, in communi ſubſtantiâ, in communi obedien-*

Quæ ſit a in tribus.

Bleſenſ. ſerm. 50.

E *tiâ. Hæc tria caput ſunt monaſtica religionis.*

I. *In communi dilectione.*

Communem requirit dilectionem, vt excludat particulares amicitias, & conuerſationes priuatas, de quibus Laurentius Iuſtinianus. *Interdicenda eſt*, inquit, *aſſidua & priuata cõuerſatio in collegijs ſeruorum Chriſti: quæ quamquam in nullo alio reprehenſibilis ſit, ſine proximorum tamen ſcandalo fieri nequit.*

Laurent. l. de diſcipl. & perf. cap. 22.

II. *In communi ſubſtantia.*

Communem deinde requirit Bleſenſis ſubſtantiam, vt nimirùm omnes eodem, & eiuſdem pretij induantur habitu; ſupellex, & cellæ, quantum fieri poteſt, ſint ſimiles, eodem omnes cibo vtantur

& potu,

& potu, plura enim citra ægritudinem requirere, præter singularitatis notam, ad superfluitatem spectat: pancioribus & vilioribus in communitate velle vti, ostentationem redolet, & communitatem offendit. Ex hoc enim capite questi sunt Fratres de Simeone Stylitâ; quòd per septem continuos dies ieiunaret, quem Abbas increpans, dixit: *Vnde nobis aduenit iste homo, destruere volens regulam monasterij? fili, quod est hoc quod dicunt fratres de te? non tibi sufficit ieiunare sicut nos? an non audiuisti Euangelium, de Doctoribus dicens; quia non est discipulus supra magistrum, erit autem omnis perfectus, si sit sicut Doctor eius.* Optimè proinde monuit Abbas Mathois Fratrem quemdam dicens: *Si habitaueris in loco, ne velis illic tibi nomen facere de aliquâ re, dicendo; aut non venio in Conuentu Fratrum, aut manduco hoc vel illud, hæc enim vanum nomen faciunt.* Atque hoc titulo Abbas Theodorus, vt est apud Rufinum acriter perstrinxit fratrem quemdam singularitatem cibi sectantem: facta enim congregatione in ecclesia, cùm esset festiuitas, & ceteri Monachi comederent, vnus ministrantibus dicit: *Quia nihil coctum comedo, sal mihi deferri præcipito. Quo verbo minister, audito, cum clamore audientibus ceteris, alij imperauit, dicens: Quoniam coctum ille frater non comedit, parum illi salis afferto. Tunc beatus Theodorus dixit: Oportuit te magis, frater, carnes in cellâ tuâ comedere, quàm hunc præsentibus fratribus audire sermonem.* Hæc ibi. Nouitios quoq; nimio feruore vltra mensuram regulæ ieiunia, vigilias, & disciplinas extendentes ita monet Bernardus: *Adolescentulæ*, inquit, *dilexerunt te nimis. Quid est nimis? valdè, vehementer, ardenter. Ex obliquo, vos qui nuper venistis, tangit spiritalis sermo, vestram illam quam & nos frequenter reprimere conati sumus minùs discretam vehementiam, imò intemperantiam prorsus nimium obstinatam redarguens. Non vultis esse communi contenti vita. Non sufficit vobis regulare ieiunium non solemnes vigiliæ, non imposita disciplina, non mensura quam vobis partimur in vestimentis & alimentis, priuata præfertis communibus. Qui vestri curam semel nobis credidistis, quid rursum de vobis vos intromittitis? nam illam quâ toties Deum conscientijs vestris testibus offendistis, propriam scilicet voluntatem vestram, ecce nunc iterum magistram habetis, non me. Illa vos natura docet non parcere, rationi non acquiescere, non obtemperare seniorum consilio, vel exemplo, non obedire nobis. An ignoratis quia melior est obedientia, quàm victima? Non legistis in Regulâ vestrâ, quòd quidquid sine voluntate vel consensu patris spiritalis fit, vanæ gloriæ deputabitur non mercedi?* Hæc Bernardus, qui alibi quoque

Anton. in vit. Styl. cap. 3.

Veteres Monachi interdicebant suis singularitatem.

Vit. Pat. lib. 5. libel. 8. num. 11.

Rufin. lib. 3. de vit. Pat. nu. 54

Nouitij nimium feruentes notati.

Bernard. ser. 20. sup. Cant.

Id serm. 64. sup. Cant.

A hanc vulpeculam (vt vocat) persequitur. *Quid*, inquit, *illud quod nos quoque toties in domo ista tam grauiter inquietat, notabilem loquor quorumdam qui inter nos sunt superstitiosamque abstinentiam, ex quâ se omnibus, sibique omnes molestos reddunt? Quomodo non hac ipsa discordia tam generalis, & suæ illis conscientiæ dissipatio est, & quod in ipso est grandis vineæ huius, quam plantauit dextera Domini, vestræ scilicet omnium vnanimitatis demolitio.*

VIRTVTES. Singularitas vulpecula comparatur.

III. In communi obedientiâ.

Tertiò, vult Blesensis communem esse B obedientiam, vt nullus scilicet à communi labore & regulari obseruantiâ eximatur, vitenturque inordinatæ exemptiones, prærogatiuæ, & priuilegia quibus aliqui prætendunt se communi legi non obstrictos. Huc quoque spectat in ministerijs, labore, & obedientiâ iniunctâ non plus facere quam præceptum sit, nec velle alijs laborandi industriâ aut diligentiâ præcellere. Fecerat hoc quidam Pachomij discipulus, qui duas vno die texuerat storeas, quas ante cellam suam ex ad- C uerso eius loci, in quo magnus Pachomius sedebat cum fratribus, posuerat. Hoc autem fecerat elatus vanæ gloriæ cogitatione, existimans se in hoc esse laudandum à magno Pachomio, quod tali esset vsus diligentiâ, cùm regula hoc contineat, vt vnusquisq; frater vnam in die faciat stoream. Cùm autem vidisset magnus Pachomius, eum fratrem hoc fecisse ad ostentationem, & animaduertisset illius eo tendere cogitationem; valdè suspirans, dixit fratribus, qui cum eo sedebant: *Vi-* D *dete hunc fratrem, qui à mane hucusque laborauit, diabolo totum suum donauit laborem, & sui operis nihil reliquit, quo suam recrearet animam: quoniam magis amauit hominum gloriam, quàm Dei: & labore quidem suum corpus consumpsit, fructu verò laborum vacuam reddidit animam.* Vocatumque illum fratrem increpauit, & præcepit vt orantibus fratribus, duas tenens storeas, ponè eos diceret: *Rogo vos, fratres, vt oretis pro infelici meâ animâ, vt summè misericors Deus vestris precibus eius misereatur, quæ has duas* E *paruas storeas eius regno prætulit.* Et rursus dum fratres comederent, iussit eum eodem modo stare in medio eorum cum storeis, donec fratres à mensâ surgerent. Et posteà iussit eum includi solùm in cellâ, & tempore quinque mensium quotidie facere duas storeas, & vesci pane solo cum sale, & nullum fratrem eum conuenire.

Metaphr. in vit. Pachom. c. 86. apud Sur. tom. 3.

Pachomius fratrem singulariter operantem rigidè punit.

Antonius prætetea notat ad singularitatis vitium spectare, in sermonibus vti verbis peregrinis & obscuris; in dispu- sationibus sequi nouas opiniones, vltra com-

Anton. p. 2. sum. Theolog. tit. 1. cap. 1. §. 8. Singularitas vitanda in verbis.

VIRTVTES.

communes; in tractatibus cum alijs discrepare à communi iudicio aliorum, vt videatur magis intelligere. Sed Bernardus graphice singularium Monachorum mores exprimit: *Turpe est ei qui se supra ceteros iactat, si non plus ceteris aliquid agat, per quod vltra ceteros appareat. Proinde non sufficit ei quod communis monasterij regula, vel maiorum cohortantur exempla. Nec tamen melior esse studet, sed videri, non meliùs viuere, sed videri viuere est, quatenus dicere possit: non sum sicut ceteri hominum. Plus sibi blanditur de vno ieiunio, quod ceteris prandentibus facit, quàm si cum ceteris septem dies ieiunauerit. Commodior sibi videtur vna oratiuncula peculiaris, quàm tota psalmodia vnius noctis. Inter prandendum crebrò solet oculos iactare per mensas, vt, si quem minùs comedere viderit, victum se doleat, & incipiat idipsum sibi crudeliter subtrahere quod necessarium victui, indulgendum præuiderat, plus gloriæ metuens detrimentum, quàm famis cruciatum. Si quem macriorem, si quem pallidiorem prospexerit, vilem se æstimat, nunquam requiescit, & quoniam vultum suum ipse videre non potest, qualem scilicet se intuentibus offert, manus quas potest & brachia spectans, palpat costas, humeros attrectat & lumbos, vt secundùm quod corporis sui membra vel minùs vel satis exilia probat, pallorem oris ac colorem discernat. Ad omnia denique sua strenuus, ad communia piger. Vigilat in lecto, dormit in choro, cumque alijs psallentibus ad vigilias totâ nocte dormitet, post vigilias alijs quiescentibus solus in oratorio remanet, excreat, & tussit, gemitibus ac suspirijs auris foris sedentium de angulo implet.* Hæc ille. Bernardo coæuus Blesensis, curiositate detestabilius esse ait vitium singularitatis. *Qui singularis est*, inquit, *aspernatur ceteros, & se solùm religiosè viuere protestatur, susurro in fratribus fomitem odij & seminaria discordiæ ministrans, quibusdam latenter detrahit, quorumdam benefacta patenter decolorat, manus eius contra omnes, & manus omnium contra eum. Timendum est ne exterminet eum aper de siluâ, & singularis ferus deuoret singularem.* Ita ille, non leue insinuans damnum, quod singularitatis amator incurrit, de quo vt nunc taceam, illud adijciendum videtur, alijs eum scandalo esse, & in communitatem peccare. *Non enim est sine periculo & laqueo* (vt ait Thomas à Kempis) *singularis obseruantia in communi domo. Ille magis laudabilis feruor, qui communia proprijs præponens, in his nunquam negligens satagit inueniri, quæ cum alijs susceperit ad portandum.*

Ber. tract. de grad. humil. grad. 5. Mores singularium Religiosorum.

Singulares cur ijs peiores. Blesens. ser. 50.

Singularis ferus, quis. Psal. 79.

Thom. à Kemp. lib. 1. de solit. & silent. cap. 8.

Verum enimuerò ex quâ cauernâ singularis hic ferus egrediatur, ex quâ radice malignum hoc germen pullulet, accuratiùs inquirendum. Certum autem est non

Prodit ex amore vanitatis.

A rarò ex vanitatis amore & superbiæ spiritu singularitatem nasci, hac autem animos instigat dæmonium meridianum, vt exposuit Richardus Victorinus: *Quis*, inquit, *nesciat quòd in horâ meridianâ esse soleat & claritas maior, & calor feruentior? quasi ergo cum summa luce & feruore dæmones ad nos veniunt, quando fraudis suæ nequitiam dissimulantes, sub sanctitatis specie ad peruersitatem nos pertrahere student & satagunt. Lux ad discretionem & calor pertinet ad deuotionem. Cùm luce ergo & claritate dæmones ad nos veniunt, quan-* B *do in eo quod fraudulenter suggerunt, non modò discretè, verùm etiam deuotè acturos nos etiam promittunt, & persuadere contendunt. Fit autem sæpè vt huiusmodi fraudulentâ tentatione infatuatus eò vsque desipiat, vt in eo ipso, quod ex dæmoniaca persuasione actitat, ceteris, se credat, & rectiùs sapere, & sanctiùs agere.* Hæc Richardus. Quæ pluribus prosequitur, cui etiam consentit eidem synchronos Bernardus, exponens meridiani dæmonij fraudes: *Quoties*, inquit, *suggessit anticipare vigilias, quò ad solemnita-* C *tem illuderet dormitantis? quoties produci ieiunia, vt diuinis obsequijs eo inutilem redderet, quo imbecillem? quoties benè proficientibus in cœnobijs inuidens, obtentu quasi maioris puritatis eremum petere persuasit, & cognouerunt miseri tandem quàm verus sit sermo, quem frustra legerant; væ soli, quoniam cùm ceciderit non habet subleuantem? Quoties ad opus manuum plus quàm opus fuerat incitauit, & fractum viribus ceteris regularibus exercitijs inualidum reddit? Quorum multis exercitationem corporis (quæ iuxta Apostolum ad modicum va-* D *let) non modicam persuasit & pietate fraudauit. Denique ipsi experti estis, quomodo quidam (ad verecundiam illorum dico) qui ante inhiberi non poterant, ita in spiritu vehementi ad omnia ferebantur, post ad tantam ignauiam deuenerunt, vt secundùm illud Apostolicum spiritu cœperint, nunc carne consummentur, quàm turpe iniere fœdus cum suis corporibus, quibus crudele antea indixerant bellum? videas, proh pudor! importunè superflua quæritare, qui prius necessaria obstinatissimè recusabant, quamquam si qui in suâ fortè inuiti obstinatione perdurant, indis-* E *cretiùs abstinentes, & singularitate notabili conturbantes eos, cum quibus habitare debent vnius moris in domo: haud scio sanè an se existiment pietatem retinere, cùm huiusmodi mihi videntur & longiùs abiecisse.* Hæc Doctor mellifluus.

Richard. Vict. in Ps. 90.

Dæmon specie boni singulares deludit. Bern. serm. 31. in Cant.

Feruent primùm, post torpent in exercitijs.

Sed claudamus hanc disquisitionem optimo S. Bonauenturæ monito, qui vult, vt in communibus, sit feruoris affectio specialis. *Conuentualem vitam*, inquit, *vt sanctissimam imò angelicam*, toto *affectu animi amplexantes, ei tam continuâ, quàm deuotâ prosecutione adhæreant. Quantum ad offi-*

Bonauent. in spec. discipl. ad nouit. p. 1. cap. 21. *Paranesis ad communem vitam sequendam.*

cium,

cium, mensam, & alia, vix nisi coacti à conuentus congregatione recedant. Tantam Deus conuentui efficaciam contulit bonitatis, vt ibi augmentum suscipiat boni bonus, aut veniam mali malus. Multa in conuentu bona præsentibus conferuntur, absentibus subtrahuntur. Saul ad conuentum psallentium prophetarum accedens, propheta efficitur: Extra conuentum factus, peruertitur. Thomas discipulorum absens conuentus visionis Dominicæ consolatione frau- A *datur, quam ad collegium reuersus assequitur. Discipuli pariter congregati Spiritum sanctum accipiunt. In conuentu Dominus habitat & requiescit. Ibi deuotos quoque vberioris gratiæ pabulo refocillat.* Hæc Bonauentura qui alibi quoque idem commendans, sic ait: *Optima Religiosi perfectio, perfectè communia quæq; conuentualia seruare. Porrò hic religionem offendit, qui religionis violat instituta. Turpis omnis pars,* ait Augustinus, *vniuerso suo non congruens.*

1.Reg.10. 10.
Ioan. 10. 24.
Act.2.1.
VIRTVTES.
Ibid. part 2 cap 2.
August li. 3. confess. cap 8.

TRACTATVS VII.

DE VLTIMIS HVMILITATIS GRADIBVS.

EXHIBEBIT hic Tractatus extremos quatuor humilitatis gradus, & excellens illud charitatis fastigium, ad quod illis ascensis peruenitur. Primò itaque inquiritur, *Quis nonus Humilitatis gradus?* Secundò, *Quid decimus gradus commendet?* Tertiò, *Quæ vndecimi gradus doctrina?* Quartò, *Quid præscribat gradus duodecimus?* Quintò, *Quomodo Humilitas ad culmen perducat Charitatis?* Sextò, *Quam in omnibus, & singulis Personis, & actionibus Humilitatem* BENEDICTVS *desiderauerit?*

DISQVISITIO I.

Quis nonus Humilitatis gradus? Quid illi oppositum?

Nonus gradus.

NONVS *Humilitatis gradus est,* inquit S. BENEDICTVS, *si linguam ad loquendum prohibeat Monachus, & taciturnitatem habens vsque ad interrogationem non loquatur, monstrante Scripturâ: Quia in multiloquio non effugietur peccatum. Et quia vir linguosus non dirigetur super terram.*

Cur silentium referatur ad Humilitatem.

Quæri verò hìc potest, cùm supra de taciturnitate S. Pater egerit, cùm eam hìc ad humilitatis gradus referat? Sed non difficilis responsio, cùm enim verbis seipsam prodat Superbia, sua peccata excuset, malè gesta eleuet, benè facta iactanter prædicet, & ridiculè exaggeret, manifestum est, ad humilitatem spectare os comprimere, de suis rebus vix aut ne vix quidem loqui, in verba non prorumpere ante interrogationem, nec putare tantam sibi esse scientiam, vt auditione digna queat proferre. Quare Bernardus oppositum superbiæ gradum assignans, ait: *In multiloquio nota iactantiam. In hoc habes quartũ gradum* (Superbiæ) *& descri-*

Bernard. de grad. humil. grad. 4.

A *ptum & nominatum. Fuge rem & tene nomen.* Iactabundi verò Religiosi mores idem velut in speculo sic repræsentat. *Monachus ineptâ redundante lętitiâ, dũ risu vel signis eam aperire non sufficit, in Eliu verba prorumpit. En venter meus quasi mustum, absque spiraculo, quod nouas lagũculas disrumpit. Aut loquetur ergo aut rumpetur. Plenus est enim sermonibus, & coarctat eũ spiritus vteri sui. Esurit & sitit Auditores, quibus suas iactitet vanitates, quibus omne quod sentit effundat, quibus qualis & quantus sit innotescat. Inuentâ autem occasione loquendi, si de litteris* B *sermo exoritur vetera proferũtur & noua, volant sententiæ, verba resonant ampullosa. Præuenit interrogantem, non quærenti respõdet. Ipse quærit, ipse soluit, & verba collocutoris imperfecta præscindit. Cùm autem pulsato signo necesse est interrumpi colloquium,* (nota religiosum ritum) *horam longam breue queritur internallum, quærit licentiam vt ad fabulas reuertatur post horam, non vt quempiam ædificet, sed vt scientiam iactet. Ædificare potest, sed non ædificare intendit. Non curat te docere, vel à te doceri ipse quod nescit,*

Iactabundi & loquacis descriptio.
Ibid.
Iob 32.
Ibid.

VIRTVTES.

nescit, scilicet vt scire sciatur, quod scit. Quod si de religione agitur, statim visiones & somnia proferuntur. Deinde laudat ieiunia, commendat vigilias, super omnia orationes exaltat, de patientiâ, de humilitate, & de singulis virtutibus plenissimè sed vanissimè disputat: vt tum scilicet si audieris, dicas, quia ex abundantiâ cordis os loquitur, & quia bonus homo de bono thesauro suo profert bona. Si ad ludicra sermo conuertitur, in his quantò assuetior, tantò loquacior inuenitur. Dicas si audias riuum vanitatis, fluuium esse scurrilitatis os eius, ita vt seueros quoque & graues animos in leuitatem conciet risus. Hactenus Bernardus. Sed & ante eum

Loquacitas oritur ex inani gloriâ.
Climac. grad. 11.

Climacus annorauit, loquacitatem maximè gigni ex inani gloriâ: *Loquacitas*, inquit, *est inanis gloriæ sedes, per quam seipsam iudicare, atque in publicum producere solita est. Loquacitas ignorantiæ est certum argumentum, detractionis ianua, scurrilitatis dux, mēdacij opifex, compunctionis desolatio, acediæ auctor siue euocatrix, somni præcursor, intentæ, fixæque cogitationis dissipatio, custodiæ exterminatio.* Contrà verò ait Taciturnitatem esse ambitiosæ doctrinæ aduersatricem, & occultū in Deum ascensum. Vnde enim illa quam passim videmus linguæ prurigo, nisi ex animi quâdam præsumptione, quâ plurima nos scire arbitramur, & conceptibus nostris nimiùm tribuimus, quos aliorū animis multis & superfluis verbis imprimere conamur, vt plurimum non ignari videamur, aliosque ceu nostræ instructionis egentes, & velut Magistri docere præsumimus? Hinc nimirùm promptæ illæ, & citra vllius interrogationem sermocinationes. Hinc absurdâ ostentatione obloqui ac interfari gestimus, vnde citatus antea Climacus non dubitauit præproperam responsionem arrogantiæ adscribere: *Vidi*, inquit, *eum, qui subditus erat, verbum ex ore Magistri rapuisse, deque eius subiectione desperaui, animaduertens illum ex eo superbiam potiùs quàm humilitatem acquisiuisse.* Hæc ille.

Climac. grad. 4.

Duplex S. Benedicti doctrina.
1.
Frenanda linguæ promptitudo.

Prudenter ergo humilitatis Magister duo præscribit. Primum, *vt linguam ad loquendum prohibeat Monachus*, id est, cùm iam tibi quasi sermo natat in ore, & iam iam eum proferre gestis, prohibe hanc loquendi pruriginem, & conceptum suspende sermonem: non secùs ac pater aliquis videns filium cultrum habere in manu, timens ne se lædat, iubet eum deponi, antequam scindat: aut videns eundem manum eleuasse, vt alterum feriat, prohibet eum in ipso ferè ictu; sic restringenda locutio, & promptitudo linguæ castigaoda rationis fræno. Rectè ergo monet Ecclesiasticus: *Antequam loquaris disce.* Quid autem discendum? nimirùm vbi, quando, quomodo, & quid loquendum. *Lingua*, inquit Chrysostomus,

Eccli. 19.
Chrysost. hom. 17. ad pop. Antioch.

A *regulas quasdam & leges ponamus, vt priùs verba ruminet, & ita proferat.*

II.
Vsque ad interrogationem.

Alterum à S. BENEDICTO requisitum est, *vt taciturnitatem habens vsque ad interrogationem non loquatur.* Spectat hoc maximè ad iuniores, & discipulos respectu Seniorum & Præceptorum. Nam, vt alibi S. BENEDICTVS ait: *Loqui & docere Magistrum condecet: tacere, & audire Discipulo conuenit.* Sapientis hoc monitum est: *Adolescens loquere in tuâ causâ vix: si bis interrogatus fueris, habeat caput responsum. In multis esto quasi* B *inscius, sed audi tacens. Qui autem priùs respondet quàm audiat*, teste Salomone, *stultum se esse demonstrat, & confusione dignum.* Contrà verò, *homo sapiens tacebit vsque ad tempus.* Quisquis autem hoc ritè facere nôrit, magnum donum consecutus est, pro quo meritò omnipotenti Deo gratias agat. Vnde de Sapientia Dei dixit; *Dominus dedit mihi linguam eruditionis, vt sciam quando oporteat sermonem dicere:* Ita enim legit Ambrosius. Priscis quoque Anachoretis nota fuit hæc taciturnitatis forma, vnde frater quidam C Abbatem Pastorem interrogauit: *Si video rem aliquam, vis vt dicam illam? dicit ei Senex: Scriptum est, qui responderit verbum antequam audiat, stultitia ei & opprobrium est. Si ergo interrogatus fueris, dic, sin aliàs, tace.* Et de Abbate Euagrio scribitur, quòd in initio conuersatioois suæ, veniens ad quemdam Senem dixerit: *Dic mihi, Abba, sermonem quo saluus fiam.* Ille autem dixit ei: *Si vis saluari quando ad aliquem vadis, non priùs loquaris antequam te ille inquirat.* Euagrius autem compunctus in hoc sermone, dixit: D *Crede mihi multos codices legi, & talem eruditionem nunquam inueni. Et multùm proficiens exijt.* Hæc ibi. Vnde & Monasticis legibus decretum, ne Monachus non interrogatus, vel coram seniore loquatur. Regulæ à Sanctorum Patribus prolatæ: *Illud quoque obseruandum est, vt præsente Seniore quocumque, vel præcedente in ordine psallendo sequens non habeat facultatem loquendi.* Ferreolus: *Nec hoc tantùm, sed etiam taciturnitatem tibi præsentia Abbatis, vel etiam alterius Senioris imponat: ita vt nisi interrogatus ab eo, vel iussus* E *Silentium irrumpere non præsumas.* Fructuosus Episcopus: *Nihil loqui nisi ad interrogata.* Fructuosus alter: *coram Seniore suo prior nullus ambulet, neque non iussus sedeat vel loquatur.* Magister in Regulâ: *Tamdiu in taciturnitate sileant, quamdiu taciti frena oris eorum Abbatis interrogatione laxentur.*

Cap. 6. Reg.
Eccli. 32. 10.
Prouerb. 18. 13.
Eccli. 20. 7.
Isaiæ 50. 4.
Quam magna perfectio.
Ambros. l. 1. officior. cap. 2.
In vit. Pat. lib. 5. libell. 10. num. 58.
Ibid. nu. 9.
Monasticis legibus præscribitur.
Reg. Patr. cap. 47.
Ferreol in reg. cap. 13.
Fruct. reg. cap. 5.
Reg. Fruct. cap. 12.
Reg. Mag. cap. 8.

S. Benedictus doctrinam suam probat.

Duobus porrò sacræ Scripturæ testimonijs sententiam suam S. Pater confirmat. Prius est: *In multiloquio non effugietur peccatum.* Quod alibi expeodimus.

Posterius testimonium ex regio Propheta desumptum est. *Vir linguosus non dirigetur in terrâ.*

in terrâ. Sed quis vir linguosus? *cui summa valuptas loqui*, ait Augustinus. Hugo verò Cardinalis varias formas viri linguosi distinguit, quas his versibus exprimit:

Hugo in Psal. 139.

Sit tibi linguosus quinque modis adiosus:
Praproperus, praceps, ignarus, fictilis, anceps.

Varia forma viri linguosi.

Primò, linguosus est precipitanter & subitò in sermonem erumpens; *Vidisti*, inquit Sapiens, *hominem velocem ad loquendum, stultitia magis speranda est, quàm illius correctio. Secundò*, qui postquam loqui cœpit, cohiberi non porest, de quo Scriptura: *Sicut vrbs patens est absque murorum ambitu, sic homo qui non potest in loquendo cohibere spiritum suum.* Et: *Totum spiritum suum profert stultus. Tertiò*, qui æquè respondet de quibus nouit, vel quæ ignorat. Contrà quem Ecclesiasticus: *Si est tibi intellectus, responde proximo; sin autem, manus tua sit super os tuum, ne capiaris in verbo indisciplinato, & confundaris. Quartò*, qui loquitur in linguâ & linguâ. *Non ventiles te in omnem ventum, & non eas in omnem viam. Sic enim omnis peccator probatur in duplici lingua.* Et eodē: *Denotatio pessima super bilinguem.* Talis bilinguis similis est serpenti, qui non habet pedes & huiusmodi membra, sed totum corpus est ei pedes & manus, & quod minus habet in membris ceteris, suppletur ei in linguâ, quia habet duo additamenta, quæ post morsum infigit, & virus infundit, itaque interficit. De quibus Psalm. *Acuerunt linguas suas sicut serpentes. Quintò*, & ille linguosus est, qui alium loquentem sustinere nō potest, sed sermonem interrumpit, qnem ita monet Siracides: *Audi tacens, & pro reuerentiâ addetur tibi gratia.*

Prou. 29. Prou. 25. Ibid. 29. Eccli 5. Ibid. Psal. 139. Eccli. 32.

Loquaces non proficiunt.

Sed quid locutulei, linguaces, & blaterones lucri faciunt? illud nimirùm quòd non dirigentur in terrâ. Optimè hîc monet Augustinus: *Itaque, fratres, citò dixerim charitati vestra, ibi vnusquisque probet se, non vt loquatur, sed vt de alio locutionis officium exigat. Gaudium autem taciturnitatis intus habet in voluntate, vocem doctrina in necessitate: Si semper delectat te docere, semper vis habere imperitum quem doceas. Si autem beneuolus es, & vis omnes doctos esse, non vis semper habere quos doceas, & non erit in voluntate exercitatio, vel probatio doctrina tua, sed in necessitate. Gaudium tibi sit in auditione Dei, necessitas tibi sit in locutione tuâ, & non eris vir linguosus, ne non dirigaris.* Hæc Augustinus.

August. in Psal. 139.

DISQVISITIO II.

Quid decimus humilitatis gradus commendet?

Decimus gradus, moderari risum.
Eccli. 21.

QVI sequitur ordine humilitatis gradus decimus, his verbis à Legislatore nostro describitur: *Si non sit facilis ac promptus in risu, quia scriptum est: Stultus in risu exaltat vocem suam.* Congruit autem hic gradus cum eo, quod iuter instrumenta bonorum operum numerauit: *Risum multum aut excessum non amare.* Itemque: *Verba vana aut risui apta, non loqui.*

VIRTVTES.
Cap. 4. Reg.

Spectare autem hanc risus moderationem ad humilitatis virtutem satis manifestum est. Sunt enim humiles verecundi, pudici, & minimè leues, sed in omnibus modesti & compositi. Modestię autem pars est risum cohibere. Docuit verò Climacus, *intempestiuum risum ex inani gloriâ nasci, cùm scilicet apud seipsum intrinsecùs turpiter quisque apud se gloriatur.* Clariùs autem Bernardus: *Proprium est superborum, lata semper appetere, & tristia deuitare, iuxta illud; Cor stultorum vbi latitia.* Quare tertium superbiæ gradum facit, *ineptam latitiam*, cuius hæc indicia demonstrat: *Illum, qui eiusmodi est, aut nunquam aut rarò gementem audies, aut lacrymantem videbis. Putes, si attendas, aut sui oblitum, aut ablutum à culpis. In signis scurrilitas, in fronte hilaritas, vanitas apparet in incessu. Pronus ad iocum, facilis ac promptus in risu. Cuncta quippe qua in se contemptibilia, & ideò tristia nouerat, à memoriâ rasis, bonisque, si qua senserit in se, adunatis, vel simulatis ante oculos mentis, dum nihil cogitat nisi quod libet, nec attendit si licet: iam risum tenere, iam ineptam latitiam dissimulare non valet. Vt enim vesica collecto turgida vento, punctoque perforata exiguo, si stringitur crepitat dum detumescit, ac ventus egrediens non passim effusus, sed strictim emissus crebros quasdam sonitus reddit: sic Monachus vbi vanis scurrilibusque cor suum cogitationibus impleuerit; propter disciplinam silentij non inueniens ventus vanitatis, quà pleniùs egrediatur, inter angustias faucium per cachinnos excutitur.* Hactenus Bernardus.

Clim grad. 26.
Bernard. de grad. humilit. Eccles. 7.
Opponitur illi inepta latitia.
Qua describitur.

Quare Chrysostomus à Christianis cachinnos risumque proscribit: *Non est nostrûm*, inquit, *assiduè ridere, dissolui cachinnis, molliri delicijs, sed eorum potiùs, & earum qua spectantur in theatris, qua in lupanaribus inquinantur, eorum qui ad hac sunt facti, parasitorum & adulatorum. Non est, inquam, hoc eorum qui ad aternum regnum vocati sunt quique in calesti ciuitate conscripti, non est spiritualia arma gestantium.* Sic ille. Sed & Libanius flebilem magis, quàm risibilem vult hominem dici: *Nugantur*, inquit, *vt in alijs omnibus qui ridere proprium hominis esse statuunt. Lacrymari & lamentari potiùs proprium censendum fuit, nam fletu digna plerique omnes faciunt, ridere tantùm vno die oportet, quãdo optima mors adest.* Et sic Ecclesiæ hymno canitur:

Dedecet etiam Christianos.
Chrysost. homil 6. in Matth.
Homo flebilis
Liban. declamat. 36.

Intrent vt astra flebiles,
Cæli fenestra facta es.

Non omnis tamen risus interdicitur tibi, sed immoderatus, intempestiuus, & excussus.

Quis risus interdicatur.

[VIRTVTES. Clemens lib 2. Pædag. cap. 5.] ſus. *Ipſe riſus*, ait Clemens Alexandrinus, *ſi quomodo oportet proferatur, præ ſe fert decorem & honeſtatem, ſin aliter prodeat, indicat intemperantiam. Nam vt ſemel dicam, quæcumque ſunt naturalia hominibus, ea ab illis minimè tollenda; ſed eis potiùs modus, & conueniens tempus adhibendum eſt. Non enim quoniam homo eſt animal facultate ridendi præditum, ideò perpetuò ridendum eſt, quandoquidem nec equus, cuius eſt proprius hinnitus, ſemper hinnit.* [Quis licitus.] Licitus eſt ergo moderatus & honeſtus riſus, quem etiam permittit Regula Ferreoli. [Cap. 24.] *Conueniens etiam hoc credo Monachis, vt riſu,* B *etſi non aſſiduè, frequenter tamen abſtineant.* [Rarus ſit in Monachis.] Verùm cùm Monachus lugentis habeat officium, rarus aut pænè nullus in eo debet eſſe riſus. [Eccleſ. 7 3.] *Melius eſt*, ait Sapiens, *ire ad domum luctus, quàm ad domum conuiuij, in illâ enim finis cunctorum admonetur hominum, & viuens cogitat, quid futurum ſit.* Domum luctus Religioſorum cœnobium Chryſoſtomus interpretatur: [Chryſoſt hom 14. in 1. Timoth.] *Verè*, inquit, *domus luctus Monaſteria ſunt, vbi cinis, vbi cilicium, vbi ſolitudo, vbi riſus nullus, nullus negotiorum ſæcularium ſtrepitus, vbi ieiunia, vbi* C *terrenorum duritia lectulorum.* Tota religioſi hominis profeſſio exercitium eſt humilitatis. Hæc autem non in riſu; non in vanâ & effuſâ lætitiâ, ſed in luctu & triſtitiâ reperitur. [Pſal. 34. 14.] *Quaſi lugens & contriſtatus*, inquit Dauid, *ſic humiliabar.* [Qui mundo mortui & crucifixi.] Quid aliud eſt Religioſus, quàm mundo crucifixus? quomodo ergo ridere & iocari poterit? certè qui in cruce pendet, vehementi dolore torquetur, vt ridere non lubeat. Mirum igitur erit eum, qui è religioſæ vitæ cruce pendet, & doloribus pro anteactæ vitæ D peccatis plenus eſt, in riſum & iocos reſolui. [Antioch. hom. 95.] Pulchrè in hanc rem Antiochus: *Ridere ſolutiùs neutiquam ijs permiſſum qui ſint germanè Chriſtiani: omnium minimè conuenit Monachis, qui ſe iam crucifixerunt mundi iſtius vitijs. Qui, quæſo, probabile ſit hunc crucis Chriſti dulcibus clauis eſſe transfixum, qui ſic ſoleat profuſiore lætitiâ diffundi, & ridere ſolutiùs?* Audiendus & hîc Chryſoſtomus: [Chryſoſt. hom. 15. in Epiſt. ad Hebr. Chriſtus non riſit.] *Quod nullam habet vtilitatem, vel omninò rides, & effundis faciem tuam, qui Monachum profiteris, qui crucifixus es, qui luges, rides. Dic mi-* E *hi, vbi Chriſtus hoc fecit? Audiſti hoc alicubi? Nunquam; ſed cōtriſtatum quidem ſæpiùs legiſti. Etenim quando Ieruſalem vidit, lacrymatus eſt: & quando Lazarum ſuſcitaturus erat, plorauit: tu autem rides. Si propter aliorum peccata quis non dolet, accuſatione dignus eſt: qui in ſuis ſine dolore exiſtit & ridet, quali veniâ dignus erit? Tempus eſt luctus & tribulationis, ſub afflictione, & ſeruitute certaminum, & ſub doloribus res agitur, & tu rides.* Chriſti exemplum quoque adfert Saluianus, dicens: [Saluian l. 5. de prouid.] *Scilicet Chriſtus reliquit exemplum, quem fleuiſſe legimus, riſiſſe non legimus.* Quam ſententiam in Regulam ſuam totidem ferè verbis retulit Ferreolus. [Ferr. reg. c. 24.]

De riſu etiam S. Ephræm non dubitauit dicere: [Ephræm tom. 1. ſer. non eſſe ridendum. Mala à nimio riſu prouenientia.] *Initium euerſionis atque interitus animæ Monachi, eſt riſus, & impunitas atque licentia. In his cùm te Monache conſpexeris, in malorum te concidiſſe abyſſum noueris. Ne deſinas igitur orare Dominum, vt ab hâc te morte liberet. Riſus atque licentia, perdit fructus Monachi. Riſus & licentia, Monachum in turpes animi paſſiones conijcit, neque ſolùm iuuenes, ſed & ſenes. Riſus & procacitas Monachum deprimit: Dixit quidam Sanctorum de licentiâ loquens: Licentia ventus eſt æſtuans, Monachi fructus corrumpens. De riſu autem, iam audi: Riſus beatitudinem luctus exterminat. Riſus non ædificat. Riſus non cuſtodit, imò perdit, ædificiaque deuaſtat. Riſus Spiritum ſanctum contriſtat: animæ obeſt, & corpus corrumpit. Riſus virtutes expellit, non meminit mortis, neque ſupplicia cogitat. Aufer à me riſum Domine, luctumque, ac gemitum mihi concede, quem à me ipſe requiris Deus.* Hæc B. Ephræm, luctûs & compunctionis amantiſſimus. Neſas olim erat etiam apud Ethnicos, vt teſtatur Ælianus, in Academiâ ridere: [Ælian lib. 3. var. hiſt. cap. 15. Cachinni proſcribendi à cœnobijs.] Religio verò aliud nihil eſt, quàm ſchola Dominici ſeruitij, gymnaſium virtutis, officina artis ſpiritualis, domus Dei & Angelorum contubernium, cur non maiori iure excuſſum riſum & cachinnos ab eo proſcriptos putabimus? Putauit id ſanè Abbas Ioannes, qui videns Fratrem ad menſam ridentem, fleuit dicens: [Vit. Pat. lib. 5. libel 3. num. 6.] *Quid putas habet frater iſte in corde ſuo, quia riſit cùm debuiſſet magis flere?* Et alius quidam Senex dixit ridenti: [Ibid. nu. 23.] *Coram cæli & terra Domino rationem totius vitæ noſtræ reddituri ſumus, & tu rides?* Ex his non difficile erit cauſas colligere, cur minùs probandus Religioſorum riſus.

Sed quia non vniuerſæ riſus interdictus, vtile erit modeſtè ridendi diſciplinam hîc ex Patribus tradere. Baſilius ad Monachos ſcribens, ita ſtatuit: [Baſil. reg. fuſ. diſp. 17. Quomodo ridendum Religioſis.] *Modicè rictum deducere, eoque modo animi ſui diffuſionem leuiter ſignificare non eſt contra decorum, quatenus illud tantùm indicetur, quòd ſcriptum eſt: Cor gaudens exhilarat faciem.* [Prouerb 15.] *Illud autem in immanes cachinnos prorumpere, & corpore contra animi voluntatem ſubſultare, nequaquam eſt eius qui animo compoſito ſit aut planè probo, aut compote ſuiipſius. Porrò hoc ita eſſe, vir ſapientiſſimus Salomon confirmat his verbis: Fatuus in riſu exaltat vocem ſuam, vir autem ſapiens vix tacitè ridebit.* [Eccleſ. 21.] *Huiuſmodi genus riſus etiam Eccleſiaſtes damnans, tanquam rem animi conſtantia & grauitati maximè contrariam, ſic dicit: Riſum reputaui errorem.* [Eccleſ. 2.] *Et item: ſicut ſonitus ſpinarum ardentium ſub olla, riſus ſtulti.* [Eccleſ. 7.] Hæc ille.

[Leges pro Chriſtianis.] Sed quas leges Chriſtianorum Pædagogus præſcri-

Clem. Alex. lib. 2. Pædag. cap. 5. præscribit? *Non oportet*, inquit, *tristem esse, sed grauem & cogitantem: illum enim magis admitto subridentem, qui seuerâ visus est facie subridere, quàm qui non seuerâ: minùs enim fuerit risu ille irridendus. Oportet autem ipsum quoque subrisum doceri & castigari, & si ob turpes res excitatus fuerit, erubescere potiùs videri, quàm subridere, ne videamur per consensum collætari, si autem de rebus molestis, conuenit potiùs tristiores videri, quàm lætari. Illud enim est humanæ considerationis indicium, hoc autem exhibet crudelitatis existimationem. Neque enim est semper ridendum: est enim immoderatum neque si adsint seniores, vel aliqui, quos æquum est reuereri, nisi fortè ipsi quoque vt nos exhilarent, vrbanè aliquid & lepidè dixerint. Sed neque apud quoslibet ridendum est, neque in omni loco, sed neque omnibus, sed neque propter omnia.* Hæc Clemens Alexandrinus. Breuiter Epictet. in Enchir. cap. 43. Epictetus. *Risus ne sit multus, nec ob multa, nec effusus.* Laudat porrò ab hac modestiâ Greg. Naz. orat. 11. *Laudatis, qui moderatè rident.* Gregorius Nazianzenus sororem suam: *Quanam*, inquit, *risum ita irrisit, vt Gorgonia, adeò vt vel leniter subrisisse, nimium plenè ipsi videretur.* Quàm ratò, quàm moderatè S. Malachias risum admisetit, Bernardus prodit: Bernard. in vit. S. Malachiæ. *Risus eius*, inquit, *index charitatis, aut pronocans charitatem, rarus tamẽ & ipse. Equidem interdum eductus, excussus nunquam, qui ita nuntiaret cordis lætitiam, vt ori gratiam non minueret sed augeret. Tam modestus, vt lenitatis non posset esse suspectus; tantillus tamen, vt hilarem vultum ab omni tristitia nauo vel nubilo vendicare sufficeret.* Contra verò beatissima Virgo Maria Musam puellam docuit à iocis & risibus abstineret, si tegni cælestis citò vellet fieri particeps: vt pluribus relatum à Magno Gregorio. Greg. lib. 4. dial. c. 17.

DISQVISITIO III.

Quæ vndecimi humilitatis gradus Doctrina?

Vndecimus gradus. POSTQVAM humilibus taciturnitatem & ridendi modestiam S. Doctor præscripsit, subiungit ordine quantâ discretione in loquendo vtendum, quomodo fale, & modestiæ decore sermo noster debeat condiri. *Vndecimus*, inquit, *humilitatis gradus est, si, cùm loquitur Monachus, leniter & sine risu, humiliter cum grauitate, & pauca verba, & rationabilia loquatur; & non sit clamosus in voce, sicut scriptum est: Sapiens verbis innotescit paucis.* Ecclі. 20. Continet septem loquendi conditiones. Hisce porrò septem loquendi conditiones exposuit.

I. *Vt leniter.* PRIMA est, vt *leniter* quis loquatur, nam, vt Ecclesiasticus ait: Eccli. 6. 6. *Verbum dulce multiplicat amicos, & mitigat inimicos.* Et Salomon: Prouerb. 16. 21. *Qui dulcis est eloquio, maiora percipiet.* Multi enim verbis dulcore conditis adducti sunt, vt simultates deponerent; alij vt cœptam amicitiam augerent, alij, vt honore suauiter loquentes afficerent. Vt musici leni chordarum tactu demulcent, non graui pulsu: sic oratio placida, & mitis citiùs animum mouet & flectit. VIRTVTES.

II. *Sine risu.* SECVNDA conditio est, vt *sine risu* loquatur, vanitatis enim indicium est, inter loquendum risu resolui, iocos & facetias consectari. Labia Religiosi sint velut *lilia distillantia myrrham primam*, id est, mortificationem carnis, iuxta Nyssenum, non autem ridiculam leuitatem. Cant. 5. 13. Nyss. hom. 14 in Cant.

III. *Humiliter.* TERTIA conditio est, vt loquatur *humiliter*, deuitans scilicet omnem arrogantiam, & thrasonicos loquendi modos. Taurus auis cum sit pusilla, boum tamen vocem imitatur: ita nonnulli re cum sint exigui, magna & tumida loquuntur. Contra quos Anna in Cantico dixit: 1. Reg. 2. 3. *Nolite multiplicare loqui sublimia gloriantes: recedant vetera de ore vestro.* Sublimia enim & vetera sunt verba superbiæ, quibus aliqui bona sua sibi adscribunt, & de rectè factis in seipsis gloriantur. *Turgida & ampullata verba non decent proferre.* Turgidis & ampullatis vti verbis, superbiam sonat, trita autem & vsurpata proferre humilem decet. Vt magnus calceus paruo non conuenit pedi, sic sesquipedalia verba dedecent humiles materias. Vnde cum Rhetorem eo nomine apud Agesilaum Lacedæmoniorum Regem laudasset quidam, quod res specie exiguas magno verborum ornatu amplificare posset: *Ego*, inquit, *Rex ne sutorem quidem arbitror bonum, qui paruo pedi magnos calceos inducat.* Plutarch. Lacon. apopht.

IV. *Cum grauitate.* QVARTA conditio est, *vt cum grauitate loquatur*, vt nimitum pondus insit sermoni, ne leuiter diffluat. Optimè monebat Ecclesiasticus: Eccli. 28. *Aurum tuum & argentum confla, & verbis tuis facito stateram, & frenos ori tuo reiectos, & attende ne fortè labaris in linguâ tuâ.* Et eodem sensu Ambrosius: Ambrof. lib. 1. offic. cap. 3. *Ad mensuram sermones lingua proferat, librâ examinatos iustitia, vt sit grauitas in sensu, in sermone pondus, atque in verbis modus.*

V. *Vt pauca loquatur.* QVINTA conditio est, vt *pauca loquatur*. In multiloquio enim non effugietur peccatum. Vnde & Salomon alibi dicebat: Eccl. 5. 1. *Neque cor tuum sit velox ad proferendum sermonem coram Deo. Deus enim in cælo, & tu super terram. Idcircò sint pauci sermones tui.* Hæc enim de præcipiti loquendi celeritate intelligunt Olympiodorus, & Thaumaturgus: *Non accelerabis super dictum tuum* (inquit Chaldæus paraphrastes) *vt confundas eloquia oris tui.* Confusio autem illa verborum nascitur ex nimiâ præcipitatione loquẽdi. Meritò ergo monuit Iacobus Apostolus: Iacob. 1. 19. *Sit autem omnis homo velox ad audiendum; tardus autem ad loquendum.* Quibus confo-

VIRTVTES.

Laërt. lib. 7. cap. 1.

Garruli reprehensi.

Basil. lib. de verâ virginit.

consonant pleraque Philosophorum dicta, vnde Zeno adoleſcẽtulo plurima effutiẽti moderatiùs quàm par erat: *Idcirco*, inquit, *aures habemus duas, & os vnum: vt plura audiamus, loquamur perpauca.* Idemq; audiens adoleſcentem plus ſatis loquentẽ in conuiuio, ait: *Aures in linguam defluxere.* Conſonat Baſilius: *Duas aures*, inquit, *vnam linguam nobis effinxit, quaſi & duplum diſciplinæ causâ audire debeamus, & ad ea quæ interrogamur, ſeſqui altera proportione contractum referre ſermonem. Castigata ergo locutione prudens vtetur; cumque tempeſtiuè oportuerit quempiam alloqui, multò audiet plura, quàm dicet.* Hæc Baſilius. Notant verò tum ſacri tum profani auctores, pauca loqui Sapientis, multa ſtulti indicium eſſe. Sapiens Hebræus: *Qui moderatur ſermones ſuos, doctus & prudens eſt, & pretioſi ſpiritus vir eruditus: Stultus quoq; ſi tacuerit, ſapiens reputabitur.* Idemque: *Vidiſti hominem velocem ad loquendum? ſtultitia magis ſperanda eſt, quàm illius correptio.* Theocritus audiens Anaximenem, dixit: *Incipit verborum flumen, mentis gutta:* ſignificans eum eſſe multiloquũ, ſed parum ſapere. Demoſthenes in conuiuio cuidam multa loquenti: *Si tam multa*, inquit, *ſapuiſſes, nunquam tam multa locutus fuiſſes.*

Prouerb. 17. 27.

Prouerb. 29. 10.

Stobæ. ſerm. 34.

Maxim ſerm. 47.

IV. Rationabilia loquatur.

Laërt. lib. 1. cap. 4.

SEXTA conditio eſt vt *rationabilia* loquatur: morâ ſcilicet penſanda ſunt verba, & ad rationis obruſſam examinanda, vt non niſi claue mentis os pandamus. Vnde Chilon non eſſe committendum aiebat, vt lingua prçcurreret animum. Admonens priùs cogitandum quid loquaris, quàm lingua prorumpat in verba. Neſcit enim vox miſſa reuerti. Zeno quoque ſtultiloquio cuidam dicebat: *Niſi linguâ*, inquit, *in mentem intinctâ diſſerueris, adhuc multò ampliùs dicendo delinques.*

Stobæus ſerm. 34.

VII. Sine clamore.

SEPTIMA & vltima conditio, vt Monachus *non ſit clamoſus in voce.* Clamor enim elationem ſignificat, vox verò ſubmiſſa ad modeſtiam & humilitatem ſpectat. Vnde de manſuetiſſimo Agno, qui coram tondente ſe obmutuit, ſcriptum; *Non clamabit, nec accipiet perſonam, nec audietur vox eius foris.* Hunc autem peculiariter Religioſi vt ſpeculum & exemplar inſpicere, atque imitari debent. Prudenter Ambroſius: *Ipſum vocis ſonum libret modeſtia, ne cuiuſquam offendat aurem vox fortior. In ipſo canendi genere prima diſciplina verecundia eſt, imò etiam in omni vſu loquendi: vt ſenſim quis aut pſallere, aut canere, aut poſtremò loqui incipiat, vt verecunda principia cõmendent proceſſum.* Hæc Ambroſius. Quàm elata verò aut ſubmiſſa vox eſſe debeat, benè explicat Baſilius: *Prorſus vocis modum audientium neceſſitas definit. Quocirca ea ſi ſubmiſſior ſit, tanquam ſegnior ad ſuſurrum accedit, ac propterea damnanda eſt. Si verò etiam ſit altior, quam res deſideret, cùm is qui audit, etiam ſummiſſius loquentem poſſet audire, tum clamor exiſtit, qui damnatus eſt ab Apoſtolo*, in epiſtolâ ſcilicet ad Epheſios, vbi ſic monet: *Omnis amaritudo, & ira, & indignatio, & clamor, & blaſphemia tollatur à vobis, cum omni malitiâ.* Proſper quoque ad temperantiam, ſiue modeſtiam refert, quod attollimus immoderatum in collocutionibus ſonum.

Iſaiæ 42. 2.

Ambroſ. lib. 1. Offic. cap. 17.

Modus attollendi vel deprimendi vocem qualis.

Baſil in Reg. breu. ſcip. 150.

Proſp. lib. 3. de contempl. vit. cap 19.

Ex his porrò conditionibus ſiue ſeruatis ſiue neglectis, animi humilitas, aut ſuperbia dignoſcitur: *ſpeculum enim mentis plerumq; in verbis refulget*, ait Ambroſius. Et vetus verbum eſt: *qualis vir talis oratio.* Ex ſono fidium lyram ad harmoniam non eſſe temperatam facilè dignoſcitur; & ex elatis ſermonibus, animus humilitate carere iudicatur. *Sicut is qui fert aromata*, ait Ioannes Climacus, *etiam ſi nolit, ex odore proditur: ita & qui Dei Spiritum habet, ex verbis ſuis agnoſcitur.* Quare Laurentius Iuſtinianus humilitatis proprium eſſe docet, linguam moderari: *Eris*, inquit, *tunc humilis, ſi ori tuo cuſtodiam, & cordi adhibueris prudentiam. Eſt autem lingua membrum paruum, & magna exaltat & de ſe pompaticè loquitur; nunc inania, nunc ſcurrilia profert & falſa. Illam optimè compeſcit humilitas, quæ ſilentium diligit, fugit mendacia, omnemque abhorret tumorem, atque ſolo contenta teſtimonio cæleſtis gratiæ reſpuit ſecreta.*

Iudicatur ex ſermone.

Ambroſ. lib 1. offic. cap. 18.

Climac. grad. 26.

Laurent. Iuſt lib de vit. ſolit. cap. 14.

DISQVISITIO IV.

Quid, Duodecimus gradus humilitatis præſcribat?

Duodecimus gradus.

HVMILITAS non tantùm riſum & ſermonem moderatur, verumetiam corporis inceſſum, & oculorum intuitum, quorum modeſtiam S. BENEDICTVS extremo humilitatis gradu explicauit. Sic autem ait: *Duodecimus humilitatis gradus eſt, ſi non ſolùm corde Monachus, ſed etiam corpore humilitatem ſe videntibus ſemper indicet, id eſt, in opere, in Monaſterio, in Oratorio, in Horto, in viâ, in agro, vel vbicumque ſedens, ambulans, vel ſtans, inclinato ſit ſemper capite, defixis in terram aſpectibus, reum ſe omni horâ de peccatis ſuis exiſtimans, iam ſe tremendo iudicio Dei præſentari exiſtimet, dicens ſemper illud quod Publicanus ille Euangelicus fixis in terram oculis dixit: Domine, nõ ſum dignus ego peccator leuare oculos meos ad cælum. Et iterum cum Prophetâ: Incuruatus ſum, & humiliatus ſum vſquequaque.* His autem verbis duplicis partis modeſtiam commendat: quarum altera inceſſum & corporis motum, altera oculorum moderationem ſpectat.

Geminam inclinat modeſtiam.

Vtrum-

Fruct. reg. cap 8.

I. In corporis incessu.

Ambrof. lib. 1. offic. cap. 17.

Vtrumque comprehendit Regula Fructuosi: *In gressu Monachi ita definitum est, vt nullos strepitus neque saltus amplos tensis passibus facerent, nec alibi dum pergunt, aspicerent, nisi ante vestigia sua.* Et Ambrosius ait: *Est in ipso motu, gestu, incessu, tenenda verecundia. Habitus enim mentis in corporis statu cernitur. Hinc homo cordis nostri absconditus, aut leuior, aut iactantior, aut turbidior, aut contra grauior, & constantior, & purior, & maturior æstimatur. Itaq; vox quædam est animi, corporis motus.* Hæc Ambrosius. Quinimò ipse Spiritus sanctus docuit ex compositione externa coniecturam fieri de statu hominis: *Ex visu*, ait Ecclesiasticus, *cognoscitur vir, & ab occursu faciei cognoscitur sensatus. Amictus corporis, & risus dentium, & ingressus hominis enuntiant de illo.* Hinc superbiæ argumentum habetur erecta ceruix, caput elatum, incessus compositus. Vnde Dominus apud Isaiam: *Pro eo quòd eleuatæ sunt filiæ Sion, & ambulauerunt extento collo, & nutibus oculorum ibant, & plaudebant, ambulabant pedibus suis, & composito gradu incedebant: decaluabit Dominus verticem earum.*

Eccli. 19. 26.

Isai. 3. 16.

II. In visus demissione.

Eccli. 23. 5.

Prouerb. 17.

Prouerb. 21. 4.

Prouerb. 30. 13.

Similiter extollentia oculorum, quam deprecabatur Siracides, superbiæ nota est. Et Salomon detestatur *oculos sublimes.* Idemque ait: *Exaltatio oculorum est dilatatio cordis, lucerna impiorum peccatum.* Idemque malam generationem esse ait: cuius *excelsi sunt oculi, & palpebræ in alta surrectæ.* Et *oculi stultorum in finibus terræ.* Nam vt mens eorum vaga est, sic etiã oculi gyrouagi sunt, per mare, per terras huc, illuc circumferuntur, etiam in vltimâ mundi claustra, vt exponit Delrio. Notum porrò est Gregorium Nazianzenum, & S. Ambrosium ex morum immodestiâ non malè coniecisse quosdam fore perditissimos. Ille enim de Iuliano Apostatâ, cum quo Athenis versatus fuerat, scribit se optimè vaticinatum fuisse qualis futurus erat. *Neque enim*, inquit, *mihi quidquam boni ominari videbantur, ceruix non stata, humeri subsultantes, & ad æquilibrium subinde agitati, oculus insolens & vagus, furioseq; intuens, pedes instabiles, & titubantes, nasus contumeliam & contemptum spirans, vultus lineamenta ridicula idem significantia, risus petulantes & effrænati, nutus & renutus temerarij, sermo hærens spirituq; concisus, interrogationes stultæ; & præcipites, responsiones his nihilo meliores. Quid singula describere necesse? Talem ante opera conspicatus sum, qualem in operibus posteà cognoui.* Hæc ille. Quid verò Ambrosius in malè moratis duobus notauerit, ipse sic enarrat: *Meministis*, inquit, *filij quemdam amicum cùm sedulis se videretur commendare officiis, hoc solo tamen in Clerum à me non receptum, quod gestus eius plurimùm dedeceret. Alterum quoque cùm in Clero reperissem, iussisse ne vnquam præiret mihi, quia velut quodam insolentis incessus verbere oculos feriret meos. Idque dixi cùm redderetur post offensam muneri. Hoc solùm excepi. Nec fefellit sententia. Vterque enim ab Ecclesiâ recessit: vt qualis incessu prodebatur, talis perfidia animi demonstraretur.*

Mores immodesti perditorum hominum indicia.

Nazianz. orat. in Iulian.

Talis Iulianus Apostata.

Ambrof. lib. 1. offic. cap. 18. Et duo ab Ambrosio notati.

VIRTVTES.

Indicium de externâ Monachi compositione.

Bernard. de grad. humilit. grad. 1.

Sed vt ad monachos transeamus, audiendus est Bernardus: *Si videris*, inquit, *Monachum, de quo priùs benè confidebas, vbicumque stat, ambulat, sedet, oculis incipientem vagari, caput erectum, aures portare suspensas, è motibus exterioris hominis interiorem immutatum agnoscas. Vir quippe peruersus annuit oculo, terit pede, digito loquitur, & ex insolenti corporis motu recens animæ morbus deprehenditur.* Hæc Bernardus.

Caput inclinetur, oculi in terram defigantur.

1. Reg 21. 27.

Huic autem morbo antidotum apposuit S. BENEDICTVS, nimirum, vt caput sit inclinatum, oculi in terram defixi, hæc enim humilitatem præ se ferunt. Vnde de Achab ieiunante, & cilicio operto scriptũ est, *Ambulauit demisso capite.* Quod humilitatis indicium fuisse ipse Dominus testatur, cùm Eliæ dixit: *Nonne vidisti humiliatum Achab coram me? quia igitur humiliatus est mei causâ, non inducam mala in diebus eius.*

Doroth. serm. 20.

Basil. serm. de Ascesi.

S. Odo ex hac parte laudatus.

Ioan. lib. 2. vit. S. Odonis.

De oculis verò in terram demittendis, hæc quoque est S. Dorothæi præceptio: *Honesta, ac modesta, Deoque & hominibus grata Monachi compositio hæc est. Primùm oculos tuos cohibe, ne huc atque illuc circumferantur; sed quæ ante te sunt, tantùm intueri ac spectare velint.* Et S. Basilius dixit: *Monachum oportet oculos habere ad terram deiectos, animum ad cælum erectum.* Sed vt præcepta exemplis confirmemus, fuit huius gradus tenacissimus obseruator S. Odo Cluniacensis Abbas, de quo ista Ioannes Monachus: *More suo curuato incedebat capite. In tantum enim apud eum vsus inoleuerat Regulæ, vt vbicumque esset, siue stans, siue ambulans, aut sedens, semper curuato capite, defixis in terram luminibus incederet. Quâ de re à quibusdam conuersationis suæ tempore, fossorium, ludendo vocatus est.* Sed & S. Malachias, Bernardo teste, visus fuit continentissimi. *Aspectus eius*, inquit, *aut officiosus erat, aut demissus, & cohibitus intra se: nempe (quòd non mediocri laudi inter Sapientes ducitur) oculus eius in capite eius, nusquam auolans, nisi cùm virtuti paruisset.* De Elladio quoque in vitis Patrum refertur, quòd viginti annis habitans in cellâ, non leuauerit oculos suos sursum, vt videret. Et Abbatissa Sara, supra alueum fluminis sexaginta annos habitans nunquam inclinata est, vt flumen ipsum aspiceret. Siluanus quoque tam castigati fuit aspectus, vt hortum rigaturus, faciem cucullo tegeret, ad pedes suos tantum intendens, ne arbores aspiceret, atque ita mens occuparetur ab ope-

S. Malachias.

Bernard. serm de S. Malach.

In vit. Pat. lib 5 libel. 4 nu 16.

Aliq. Eremi Patres, Ibid libel. 7. num. 19.

Pelag in vit. Pat lib. 5. libel 11. num. 18.

VIRTVTES. opere suo in earum considerationc.

Rationes qua hunc gradum docent ascendere. Sed videamus nunc quibus mediis ac rationibus hunc Humilitatis gradum nos ascendere S. Pater docuit. Neque enim stupidè, & statuarum instar vult oculos in terram defigi, sed hunc externum Humilitatis gestum interioribus quibusdam affectibus animari, ne affectatio potiùs, quàm vera videatur Humilitas. Talis autem erit, si defixis in terram aspectibus cor cælo, aut Iesu Christo, aut pio alicui obiecto sit affixum.

I. *Peccatorum memoria.* PRIMA itaque consideratio est, peccatorum memoria, vnde ait: *Reum se omni horâ de peccatis suis existimans.* Multorum autem criminum rei vultum in terram demittũt, nec oculos eleuare præ confusione præsumunt: Vnde Manasses orabat: *Domine, multiplicata sunt iniquitates mea, & non sum dignus intueri, & aspicere altitudinem cæli, præ multitudine iniquitatum mearum. Incuruatus sum multo vinculo ferreo, vt non possim attollere caput meum.* (*Orat. Man.*) *Sapiens*, inquit Ambrosius, *si epuletur, si cogitet, si oret ac deprecetur, ante oculos eius sẽper error proprius est, & momẽtis omnibus pulsat culpa conscientiã, nec quiescere, nec obliuisci sinit. Quomodo non verè humiliabitur anima*, inquit Bernardus, *in verâ cognitione sui, cùm se perceperit oneratam peccatis, intricatam curis, carnalium desideriorum face infectã, curuam, infirmam, implicitam multis erroribus, expositã mille periculis, mille timoribus trepidã, mille difficultatibus anxiam, mille suspicionibus obnoxiam, mille necessitatibus ærumnosam, proclinem ad vitia, inualidam ad virtutem? vnde huic extollentia oculorum? vnde leuare caput?* (*Amb. Apol. Dauid.* — *S. Bernard. serm. 16. in Cant.* — *Et alibi mi. sensa.*)

II. *Iudicij futuri recordatio.* SECVNDA consideratio est futuri iudicij recogitatio, vnde ait: *Iam se tremendo iudicio Dei præsentari existimet.* Rei autẽ in tribunali constituti oculos iu terrã defigunt. Benè igitur Hieronymus: *Certè si mente cernerent homines quale iudicium imminet mundo, sensus humanus non vanitate dispergeretur.* In hoc autẽ gradu collocat B. Pater Euangelicum publicanum, qui fixis in terram oculis dixit: *Domine non sum dignus ego peccator leuare oculos meos ad cælum.* Non audebat autem oculos ad cælum leuare, sciens ibi esse Deum, quem offenderat, & quòd cælestem gloriam peccando amiserat. *Verebatur oculos*, inquit Theophylactus, *leuare, censens indignos visionis supernæ eos qui maluerunt bona terrena spectare & quærere.* In exemplum proponit & Dauidem Prophetam, qui dixit: *Incuruatus sum, & humiliatus sum vsquequaque.* Incuruatio ad corpus, humiliatio ad animam spectat. Significauit ergò S. BENEDICTVS tam publicanũ quàm Dauidem ex peccatorum memoria & iudicij timore oculos in terram defixisse. Atque hæ sunt considerationes, quibus oculos terræ affigendos S. BENEDICTVS suasit. (*Exemplo Publicani & Dauidis.* — *Theoph. in Luc. 18.* — *Psal. 118.*)

A B C D E

Quoniam autem quotidianam oportet esse praxim huius gradus, operæ pretium fuerit & alias considerationes adiicere.

III. *Memor sit homo se terram esse.* TERTIA igitur consideratio sit, vt homo terram aspiciens, terram se esse meminerit, illudque auribus suis insonare cõtinuò credat: *Memento homo quia puluis es, & in puluerem reuerteris.* His enim verbis S. Mater Ecclesia fideles omnes admonet humanæ fragilitatis, cùm sacros cineres *caussâ præferendæ humilitatis* singulorum capitibus imponi decernit. Sic fidelium omnium Pater Abraham dicebat: *Loquar ad Dominum meum, cum sim puluis & cinis.* Agnoscẽs quid fuisset, & quid tandem esset futurus. Docuit hanc rationem S. Ephræm scortum quoddam Edessenum. Cùm enim Dominum rogasset, vt ingrediens ciuitatem, obuiam haberet hominem, qui de scripturis cum eo loqueretur, ingredienti & pertrãseunti portam occurrit meretrix, quæ illũ defixis oculis intuebatur. Ad quã sanctus: *Dic mihi puella, quid subsistis, & ita intentis in me intueris oculis?* cui respondens meretrix, ait ad eum: *Intueor te, quia ego mulier ex te viro sumpta sum: tu autem ne me intuearis, sed terram, ex quã tu vir sumptus es.* Quæ cùm audiret seruus Dei Ephræm, suspexit & glorificauit Deum. (*Genes. 3.* — *Missale Rom. in Bened. Ciner.* — *Gen. 18.* — *Greg. Nyss. in vitâ S. Ephræm.* — *Quod à muliere discit Ephræm.*)

IV. *Ad impediendam phantasmata.* QVARTA consideratio, vt inaniũ phantasmatum irruentem puluerem per visus cohibitionem excludat. Quæ enim per has fenestras intrant, in cor confestim illabuntur, animumq; captiuant, vt cùm Prophetâ non rarò dicere liceat: *Oculus meus deprædatus est animam meam.* Nullus enim sensus tãtam habet potestatem in animam, quàm oculus, qui eam veluti captiuam abducit. *Grauis*, inquit Ephræm, *ac vehemens proditor est oculus vagus atque distractus, nam ceteræ affectiones atque perturbationes animi, recentem habent tentationis ardorem: bellum autem oculorum, & præsens & absens, dolore affligit animã. Quin etiam in somnis corda simplicium imaginationibus illudit: nam dæmones tentationem in animo describunt, mentemq; exercent, efformantes tentationẽ in oculis hominis, pro quo & Propheta obsecrat, dicens: Auerte oculos meos ne videant vanitatem.* Hæc Ephræm. *Non igitur oculorum acies* (Basilij hoc monitum est) *ad omnia passim inspiciẽda visibilia pandenda est, ne omnem quoq; figurarum atque formarũ speciem sine discretionis examine hauriens, ad earum posteà turbetur imagines. Verùm apertis ad ea, quæ vitæ vsu necessario inspicienda sunt, corporeis oculis, animæ omninò claudet obtutus, easq; ad veri intuitum luminis, & eius, quæ ex illo insinuatur, pulchritudinis considerationem etiam eatenus clausas peruigili aperiet studio.* (*Threnu. 3.* — *Ephræm Paræn. 17.* — *Quæ per visum irrumpunt.* — *Psal. 118.* — *Basil. de verâ virginit.*)

V. QVINTA cõsideratio pro perfectioribus ea sit,

Ad imitationem Christi. ea sit, vt Christi Domini modestiam imitemur. Miram enim hac in re honestatem, ad nostram eruditionē exhibuit, quod Euangelistæ non semel testantur. Hoc enim sibi volunt illæ dicendi formulæ: *Eleuatis oculis in discipulos suos: Cùm subleuasset oculos Iesus,* &c. Nimirùm, licet sine damno posset, non tamen omnia inspectabat: quod, quamuis vniuersi Christiani imitari debeant, à Religiosis tamen strictius exigendum est. Expendere quoque licet clarissimos Christi oculos, in quos desiderant Angeli prospicere, in passione obligatos fuisse, vt ita nostrorum oculorum licentiam expiaret, & aditum strueret ad contemplandum id, quod oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit. *Luc. 6. Ioan. 6.*

DISQVISITIO V.

Quomodo Humilitas ad culmen perducat Charitatis?

Dispositis ordine Humilitatis gradibus ostendit tandem S. Legislator, quo fine hanc scalam construxerit, in quod fastigium per illius gradus ascendatur, quo fructu de vno in alterum, de virtute in virtutem tendamus. Quis verò ascensionis huius terminus, quis ascendentium scopus aut fructus? Quis, nisi charitas, & amabilis cum Deo vnio? vt enim Deus scalę illi, quę Iacob ostensa est, superne incumbebat, ita post omnes Humilitatis gradus S. Benedictvs in summitate scalæ Charitatem posuit, quâ Deo iungimur & adhæremus. His enim verbis suum de Humilitate tractatū concludit: *Ergo his omnibus Humilitatis gradibus ascensis, Monachus mox ad Charitatem Dei perueniet illam, quæ perfecta foras mittit timorem, per quam vniuersa, quæ priùs non sine formidine obseruabat, absque vllo labore velut naturaliter ex cōsuetudine incipiet custodire: non iam timore gehennæ, sed amore Christi, & consuetudine ipsâ bonâ, & delectatione virtutum, quæ Dominus iam in operario suo mūdo à vitiis & peccatis, Spiritu sācto dignabitur demōstrare.* *Charitas est fastigium scalæ Humilitatis.*

Explicatur. Quomodo autem, & quâ ratione per Humilitatis gradus ad Charitatem peruenīatur, hic meritò videatur explicandum.

I. *Quia humilitas est fundamentum charitatis.* Prima autem ratio est, quia Humilitas est fundamentum Charitatis, omniumque virtutum, vt alibi dictum. Vnde Augustinus: *Cogitas magnam fabricam construere celsitudinis, de fundamento priùs cogita humilitatis.* Et postea: *Hoc in te fode fundamentū humilitatis, & peruenies ad fastigium Charitatis.* *August. lib. 1. de verb. Domini. Serm. 10.*

II. *Scala opus, quâ ad Deum scandatur.* Secvndò. Cùm Charitas amantium sit coniunctio & vnio, Deus autem excelsus sit & sublimis, homo autem velut humi repat, nec se attollere ad Deum queat, necessaria est scala quædam, per quam homo ascendat ad Deum, & Deus vicissim ascendat ad hominē, vt ita simul in amore iungantur. Quę autē hęc scala, nisi Humilitas? Humilitas, inquā, nardus illa, quę de ęterni Patris accubitu Regē glotię suo odore traxit in vterum virginis, in quo humanæ se copulauit naturæ? Cùm enim Verbum Patris summo teneretur amore vniendi se humanæ naturæ, non alia id ratione effecit, quàm per Humilitatem. *Humiliauit* siquidem *semetipsum factus obediens vsque ad mortem.* Verùm non tantùm humilitatem sacratissimæ Matris suæ respexit Christus, sed omnibus qui se humiliant, indulgentissimâ misericordiâ se communicat. Vnde apud Isaiam dicitur in *excelso & in sancto habitare, & cum contrito & humili spiritu.* *VIRTVTES.* *Quæ Humilitas.* *Philip. 2.* *Isai. 57.*

Deus delectatur esse cum humilibus. Deus similis est parēti cuidam optimo, qui etsi plures filios habeat, quos vnicè diligat, lubentiùs tamen adest paruulis, quos amore teneriore prosequitur: &, si quem infirmari audiat, accurrit, & quantùm potest, solatio est verbis, præsentiâ, ope, & operâ; & si petatur vbi gētium assiduè parens ille detineatur, diceretur, infirmo semper adesse, assistere paruulis, eisque colludere. Ita & Deus, etsi vbiq; sit, tamen ad paupereulū, & contritum spiritu, & trementem sermones eius respicit. Et fortè ex hâc caussâ in S. Scripturâ legimus filios minores natu, maioribus fuisse prælatos. Dominus Abel Caino prætulit. Ephraim minor ętate, Manassi maiori præfertur. *Iacob dilexi*, inquit Deus, *Esau autē odio habui.* Et de his dictum testatur Paulus, *quia maior seruiet minori.* Ex omnibus filiis Isai paruulus, qui pascebat oues, in regem eligitur. Cur autē hoc? nisi quia *Deus humilia respicit in cælo & in terrâ?* *Si ergo Dominus altissimus* (verba sunt Augustini) *cuius excellentiæ & magnitudinis non est finis, in omni creaturâ suâ, & ea quæ in supernis, ea quæ in infimis est cōstituta, in Angelis videlicet & hominibus Humilitatem considerat & probat: quantum necesse est nobis humilitati semper studere, ipsamq; in omnibus conseruare, vt sic placeamus Conditori nostro? Humilitatis quippe passibus ad cæli culmina conscenditur, quia Deus excelsus, non superbiâ, sed humilitate attingitur. Vnde & in Psalmis dicitur: Excelsus Dominus, & humilia respicit, & alta à longè cognoscit.* Quare & alibi ab eodem Augustino scriptum: *Cor humile de cælo adducit Deum, vt proximus fiat. Certè altus est Deus, super omnes cælos est Deus, transcendit omnes Angelos. Quantum habes erigi, vt attingas ad illum excelsum? nolo te rumpas extendendo te. Aliud consilium tibi do, ne in istâ extensione fortè crepes per superbiam. Certè altus est Deus: tu humilia te, & descendet ad te.* Hæc Augustinus. *Minores filii maioribus prælati.* *Malach 1.* *Rom. 9. 11.* *1. Reg. 16.* *Psal. 112.* *Augustin. serm. 213. de temp.* *Deus excelsus humilia respicit.* *Psal. 137. 6.* *August. in Psal. 33.*

VIRTVTES. III. *Quia Humilitas necat superbiam.* TERTIÒ. Humilitas ducit ad culmẽ charitatis, quia interimit superbiam, venenum & pestem charitatis. Sicut enim charitate totam Dei legem implemus, ita eadem violatur superbiâ. Nemo enim à lege deuiat, nisi superbiat, iuxta illud: *Ecclesi. 10. 14.* *Initium superbiæ hominis apostatare à Deo, quoniam ab eo, qui fecit eum, recessit cor eius.* Vt sicut primus homo à Deo per superbiam recessit: ita sciamus neminem à Deo per peccatum separari, nisi in quandam superbiam incidat, & se ipsum actionis quâ peccat, finem constituat. *Quâ separatur homo à Deo.* Nullus etiam legem implet, nisi se Deo, cuius mandatis paret, Humilitate subiiciat, & ideò dicit S. Thomas, quòd superbia semper quidem contrariatur dilectioni diuinæ, in quantum scilicet superbus non se subiicit diuinæ regulæ prout debet. *S Thom. 2. 2. q. 162. a. 5. ad 2.* *Et quandoq; etiam contrariatur dilectioni proximi, inquantum scilicet aliquis inordinatè se præfert proximo, aut ab eius subiectione se subtrahit.* Hæc Doctor Angelicus. Humilitas autem aufert superbiam, adeoque manu ducit & inducit ad Charitatem.

IV. *Humilitas disponit hominem ad gratiam.* QVARTÒ, cùm Charitas sit infusa à Deo virtus (sicut dicit Apostolus: *Rom. 5.* *Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per spiritum sanctum, qui datus est nobis*) requirit dispositionem in subiecto, & vas capax ac mundum, cui tantus thesaurus possit infundi. Vnde rursus S. Thomas: *Thom. 2. 2. q. 161. art. 5.* *Humilitas præbet hominem subditum & patulum ad suscipiẽdum influxum diuinæ gratiæ, inquantum euacuat inflationem superbiæ: vnde dicitur Iacobi 4. quod Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam.* Humiles enim purgata ab omni tumore superbiæ corda exhibent ad charitatis vinum suscipiẽdum. *Humiles mitar vallium.* Ob hanc quoque caussam vallibus assimilantur, in quas abundantia gratiæ cælestis influit, de quibus euangelicum illud intelligi potest: *Luc 3.* *Omnis vallis implebitur.* Superborum enim corda montium nomine designata, manent sicca & sterilia: Humiles verò instar conuallium diuinæ gratiæ fluentis abundant. Hinc sponsus dicitur *Cant. 2.* *lilium conuallium.* Non enim crescit Christus, nisi in mentibus humilium. Denique, Bernardo teste, *Bern. epist. 42.* *vt charitas detur, humilitas meretur, quoniam humilibus Deus dat gratiam: seruat acceptam, quia non requiescit spiritus nisi super quietum & humilem; & seruatam consummat, nam virtus in infirmitate, hoc est, in Humilitate perficitur, & inimicam gratiæ omnisq; initium peccati debellat superbiam.* Sic ille.

V. *Conuenientia inter charitatem & humilitatem.* QVINTÒ, magna inter charitatem & Humilitatem conuenientia est. Vt enim sine illâ nullum ceterarum virtutum est meritum, ita quoque sine hâc reliquæ virtutes nihil prosunt. *Si linguis hominum loquar, & Angelorum,* inquit Paulus, *1. Cor. 13.* *charitatem* A *autem non habeam, factus sum velut æs sonans, aut cymbalum tinniens. Et si habuero prophetiam, & nouerim mysteria omnia, & omnem scientiam: & si habuero omnem fidẽ ita vt montes transferam, charitatem autem non habuero, nihil sum. Et si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, & si tradidero corpus meum ita vt ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest.* Hæc autem in Humilitatem quoque conuenire S. Prosper B scribit: *Prosp. ep. ad Demetria. ad finem.* *Hunc autem, ait, corruptissimum pestilentia ipsius flatum spiritus veræ Humilitatis, & vera charitatis excludit. In nullo enim hæ virtutes ab inuicem diuiduntur, & ambarum tam indiscreta connexio est, vt qui in vnâ earũ constituitur, simul vtraq; potiatur. Sicut enim pars charitatis est humilitas, ita pars humilitatis est Charitas.* *Neutra sine altera potest dari.* *Et si illa recolamus, quæ sine bono charitatis infructuosa esse Apostolus definiuit, inueniemus eadem similem habere charitatem, si eis humilitas vera defuerit. Quem enim fructũ habebit, aut cum inflatione scientia, aut cum humanâ gloriâ fides, aut cum iactantia largitas, aut cum elatione Martyrium? vnde quia in destructionem* C *superbiæ & humilitas tendit & charitas, de vtraq; habeatur dictum quidquid de vnâ est disputatum.* Et ad idem Cæsarius habet: *Cæsar. homil. 18.* *Iterum atque iterum rogo & admoneo vos fratres, vt obedientiam, humilitatem atque charitatem, non solùm senioribus & coæqualibus, sed etiam iunioribus exhibere iugiter studeatis: quia qualibet bona seruus Dei habere contenderit, omnia infeliciter perdet, si in illo Humilitas & Charitas non fuerit.* Intellexit hanc veritatem Spiritus S. lumine non modicum illustrata S. Teresia, ita scribens: *Teres. viæ perf. c. 16.* *Certum fixumque vobis sit, eum qui plus Humilitatis ha-* D *buerit, magis ipsum retenturum, qui verò minùs, etiam minus. Non intelligo enim, nec etiam intelligere possum, quomodo inueniatur, aut etiam inueniri possit Humilitas sine Amore, & Amor sine Humilitate.*

VI. *Omnes gradus Humilitatis tendunt ad charitatem.* SEXTÒ. Si omnes Humilitatis gradus ordine percurramus, facilè inueniemus illos dispositiones quasdã esse ad Charitatem, plerosque etiam velut effectus Charitatis assignari. *Primus.* *Primus* gradus est timor Dei. Hic autem velut acus aut subula quædam sensim introducit filum diuinę Charitatis. E *Secundus.* *Secundus* gradus propriam non amat voluntatem, cur autem? nisi vt amet diuinam? amantium autem est idem velle, idem nolle, quare homo relictâ volũtate suâ, id vult quod vult Deus. Humilitas itaque quæ propriam ablegat volũtatem, nos per Charitatem iungit Deo. *Tertius.* *Tertius* humilitatis gradus, pro Dei amore omni obedientiâ se subdit maiori, vbi videmus Charitatem expressam, & nulli meliùs obeditur, quàm ei qui diligitur: quò ergo anima plus diligit Deum, eò magis etiam ex Dei amore omni-

omnibus obtemperat, qui Dei vice illi præ-
Quartus. fuut. *Quartus* gradus, in ipsâ obedientiâ & iniuriis patientiam amplectitur, hoc autem & Charitati maximè proprium est:
1.Cor.13. vnde Apostolus: *Charitas patiens est, omnia suffert, omnia sustinet.* Nisi enim Charitatis aurum ictibus multis exploretur, quod patientiæ munus est, laudem primam minimè meretur. Nec vnquam Charitas admodum opulenta est, nisi belli patientiâ pacem cordis acquisierit. Vnde Tertullia-
Tertull. lib. de patient. c.12. nus: *Dilectio summum fidei sacramentum, Christiani nominis thesaurus, cuius nisi patientia disciplinus eruditur?*
Quintus. *Quintus* gradus, malas cogitationes reuelat Abbati. Hæc autem amicitiæ & Charitatis lex est, vt fit inter amicos consiliorum ac secretorum communicatio. Quare Deo in oratione, & qui Dei personam agit, in conscientiæ manifestatione se humilis reuelat, & effundit cor suum, vt opem & auxilium accipiat, facitque hoc magnâ confidentiâ; quia Charitas non cogitat malum, congaudet veritati,
Sextus. omnia credit. *Sextus* gradus omni vilitate & extremitate contentus est, id autem ad charitatem quoque pertinet. Amicorum enim est, quantum quidem fieri potest, sibi inuicē assimilari. Deinde Christus ex sum-
Philip. 2. mo amore, quo homines amabat, *semetipsum exinaniuit formam serui accipiens, in similitudinem hominum factus, & habitu inuentus vt homo.* Quid autem tanta Dei dignatio ab homine requirit, nisi vt etiam ad nihilum se redigat? vt iumentum fiat, vt Chri-
2.Cor.8. sto humili assimiletur, qui *cùm esset diues*
Psal.21. *propter nos egenus factus est*: quin etiam *vermis & non homo*: *opprobrium hominum & ab-*
Septimus. *iectio plebis?* *Septimus* gradus omnibus se viliorem & inferiorem credit, nec minùs id facit Charitas, quæ non est ambitiosa, non æmulatur, non inflatur; sed videns Christum infimum semper in hoc mundo locū appetiuisse, stabulum videlicet, præsepe, crucem, sepulchrum; ne ab eo dissentiat, optat & ipsa vilis haberi, contemni, & vel-
Octauus. ut peripsema abiici & conculcari. *Octauus* gradus singularitatem fugiens, nihil agit nisi quòd communis Regula cohortatur. Charitas quoque non agit perperam, nec vult nimio fuco & ornatu singularitatis
Clem.Alex. lib.1. Pædag. cap.2. placere: *Perperam enim*, inquit Clemens Alexandrinus, *agere dicitur cultus, qui superfluitatem, & inutilitatē apertè indicat. Nimium enim ornatus studium alienum est à Deo, ratione & charitate.* Sic ille. Omitto singularitatis studio communem proximorum dilectionem offendi, nebulamque esse, quæ
Reliqui gradus eodē spectant. fraternam charitatem obnubilet. Qui porrò sequuntur quatuor vltimi humilitatis gradus, exterioris hominis modestiam commendant. Spectat autem ad charita-

A tem, in sermone, risu, incessu, omnibusque actionibus eam morum temperātiam seruare, quæ dilecti animum oblectet. Ea denique vitare, quæ eius oculos offendere quoquomodo possent. Morum enim similitudo, charitatis & amicitiæ conciliatrix VIRTVTES.
Basil. instit. monast.cap.14. est. Nam vt Basilius ait: *Suauis ac placida benignitas materiam suggerit gignendæ mansuetudini. Vtraq; porrò hæc virtus vna inter se commissa, coniunctaq; præstantissimam virtutum omnium charitatem efficiunt.*

Effectus charitatis. Hisce igitur modis humilitas perducit
B ad perfectionem charitatis, ad quam cùm peruenerit, liberatus omni timore, *vniuersa, quæ priùs non sine formidine obseruabat, absque vllo labore velut naturaliter ex consuetudine incipiet custodire, non iam timore gehennæ, sed amore Christi, & consuetudine ipsâ bonâ, & delectatione virtutum.* Charitas enim stimulus est & calcar omnium virtutum. Ex amore namque Dei nascitur feruens desiderium Deo placendi, & faciendi illius voluntatē. Cùm autem Deo nihil æquè gratum sit, atque obedientia diuinorum man-
C datorum & exercitatio virtutum: hinc qui
Operatur, & magna agit. Deum diligit, confestim iis suam operam impendit, nullosque reformidat labores, sed ardua quæque intrepidus aggreditur, vt suum erga dilectum ostendat amorem.
Greg.hom. 10. in Euang. *Probatio* enim *dilectionis*, vt inquit Gregorius, *exhibitio est operis.* Et charitas vbi est magna operatur; si autem operari renuat, charitas non est. Nec tantùm operatur sed magnâ id facit facilitate, delectatione, & voluptate. Vbi enim amor est, labor non
August. de sanctâ virginitate. est, sed sapor. Atque, vt dixit Augustinus: *Qui amat, aut non laborat, aut ipsum amat labo-*
D *rem*: Itemque: *Nullo modo sunt onerosi labores amantium: sed ipsi delectant, sicut venantium, aucupantium, piscantium.* Hinc nimirùm intelligimus quid illud sit, quod Sal-
Matth.11. uator ait: *Iugum enim meum suaue est, & onus meum leue.* Onus enim Domini lex eius est,
Nec onus sentit præ dulcedine. & perfectio legis amor est: amor autem suauis est, & tam suauis, vt omnia quoque suauia faciat, & quamuis iugum & onus appelletur, tale tamen onus est, quales sunt auium pennæ, quæ non tantùm non gra-
E uant, sed & leuiores illas faciunt ad volan-
Bernard de diligend. Deo sub fin. dum. Rectè ergo Bernardus: *Bona lex charitas, & suauis, quæ non solùm leuiter, suauiterque portatur: sed & mercenariorum, seruorumque leges portabiles ac leues reddit.* Et alibi: *O iugum sancti amoris, quàm dulciter capis, gloriosè illaqueas, suauiter premis, delectabiliter oneras, fortiter stringis, prudenter erudis?*

VIRTVTES.

DISQVISITIO VI.

Quam in omnibus, & singulis Personis, & actionibus Humilitatem S. BENEDICTVS *desideraverit?*

Humilitatis commendatio. Leo serm. 7. de Epiphan.

TOTA *Christianæ sapientiæ disciplina*, vt S. Leo ait, *non in abundantiâ verbi, non in astutiâ disputandi, neque in appetitu laudis & gloriæ, sed in verâ & voluntariâ Humilitate consistit: quam Dominus Iesus ab vtero matris vsque ad supplicium crucis, pro omni fortitudine, & elegit, & docuit.* Quare & Augustinus dicere non veretur, primum medium & vltimum Christianæ Philosophiæ nihil aliud esse, quàm Humilitatem. Dioscoro enim scribens ait: *Non aliam tibi ad capessendam & obtinendam veritatem viam munias, quàm quæ munita est ab illo, qui gressuum nostrorum tanquam videt infirmitatem. Ea est prima Humilitas, secunda Humilitas, tertia humilitas, & quoties interrogares hoc dicerem, non quòd alia non sint præcepta, quæ dicantur, sed nisi Humilitas omnia quæ benefacimus, & præcesserit & comitetur, & consecuta fuerit & proposita quam intueamur, & apposita cui adhæreamus; & imposita quâ reprimamur; iam nobis de aliquo bono facto gaudentibus, totum extorquet de manu superbia. Itaq; sicut Rhetor ille nobilissimus, cùm interrogatus esset quid ei primum videretur in eloquentiæ præceptis obseruari oportere, Pronuntiationem dicitur respondisse: cùm quæreretur quid secundò, eandem pronuntiationem, quid tertiò, nihil aliud quàm pronuntiationem dixisse: si interrogares, & quoties interrogares de præceptis Christianæ religionis, nihil me aliud respondere nisi Humilitatem liberet, etsi fortè alio dicendi necessitas cogeret.* Hæc Augustinus. Tanta igitur cùm sit Humilitatis vtilitas atque necessitas, non satis habuit B. BENEDICTVS, si duodecim eius gradus integro & benè longo capite describeret, sed sparsim per totam Regulam in omnibus functionibus, omnibus personis, à maximâ vsque ad minimam, Humilitatem perpetuò commendat. Id verò non inutile fuerit velut in fasciculo coniunctum, Lectori repræsentare, vt constet quàm assiduus Humilitatis cultor, & inculcator S. Legislator fuerit.

August. Epist 56.

Est necessaria omnibus Christianis.

S. Benedictus eam vbiq; inculcat.

I. *Eam requirit in omnibus.*

PRIMÒ enim, præter ea quæ capite septimo fusè disseruit, Humilitatem in omnibus requirit, cùm præcepit, *vt honore se inuicem præueniant*, &, vt *transeunte maiore, minor* ex humilitate *ei assurgat.* Mutua verò coquinæ & mensæ ministeria, pedum & vtensilium ablutio, quæ S. Pater omnibus exercenda statuit, ipso facto Humilitatem clamant. Iam verò ipsa religionis nostræ indumenta, quæ fieri vult *ex eâ materiâ, quæ in prouinciâ, in quâ fratres habitant, vilius comparari potest*; quid aliud sunt, quàm Humilitatis quædam externa signa, interioris Humilitatis Monachum admonentia? vnde in benedictione monasticarum vestium Deum oramus, *vt hoc genus vestimenti, quod SS. Patres ad innocentiæ vel Humilitatis indicium abrenuntiantes sæculo ferre sanxerunt, benedicere dignetur.* Item: *vt indumenta Humilitatem cordis, & contemptum mundi significantia, quibus Christi famulus sancto visibili est informandus proposito, Deus propitius benedicat.* Omnes denique monentur, *non velint dici sancti antequam sint, sed prius esse, quò verius dicantur.*

Cap. 72. Cap. 63. Cap. 55. Cap 4.

II. *Vult in omnibus operibus adhiberi.*

SECVNDÒ, omnes actiones humilitate vult decorari, & circumuestiri, nam, vt inquit Ambrosius, *Humilitas virtutum omnium caput est, quæ totum velut quoddam nostrorum actuum fouet corpus.* Hinc *opera quæ sine iussione Patris spiritualis fiunt, præsumptioni & vanæ gloriæ* S. Pater *deputat*, quæ nimirum obedientiâ, & humilitate destituta mercedis quoque vacua declarat. Si consilium dandum; *cum omni*, inquit, HVMILITATIS *subiectione dent fratres consilium, vt non præsumant procaciter defendere, quod eis visum fuerit.* Si aliquid à Superiore postulandum, non nisi humiliter id fieri mandat. *Signa requirendo*, inquit, *sunt à Priore, cum omni* HVMILITATE *& subiectione reuerentiæ requirenda.* In oratione, *cùm omni* HVMILITATE *& reuerentiâ Domino vniuersorum*, ait esse supplicandum. Atque in officio diuino, si quis fallitur, decernit, vt nisi cum satisfactione *ibi coram omnibus humiliatus fuerit, maiori vindictæ subiaceat, quippe, qui noluit humilitate corrigere, quod negligentiâ deliquit.* Atque ex hac ratione sequitur omnes pœnitentias ac humiliationes, quæ in Regulâ præscribuntur pro certis delictis, & ab innoxiis subinde in monasteriis subeuntur, esse mera exercitia humilitatis, ad quam sine humiliatione, teste Bernardo, non peruenitur. Quare etiam eodem spiritu, & intentione suscipi par est, alioqui etiam illa peragens magno se lucro spirituali priuabit.

Ambros. serm. 10. Cap. 49. Cap. 5. Cap. 6. Cap. 20. Cap. 45.

III. *Exercere ab Officialibus.*

TERTIÒ, nullum in monasterio est officium, in quo Humilitatem B. Pater non requirat, adeoque singulis in particulari eam quodammodo comendat. Abbati quidem, cùm ad humilitatis exercitium iniungit, vt *aquam in manibus hospitibus det* (ad humilitatis, inquit S. Hildegardis exhibitionē) *pedes autem hospitibus tam Abbas, quam tota congregatio lauet.* Deinde cùm primus humilitatis gradus sit timor Domini, toties eum Abbati insinuat, quoties cum reddendæ in iudicio rationis admonet, quod facit frequentissimè. In Præposito timet ne elatione

Cap. 53.

Cap. 21. Decanis. tione superbiæ decipiatur. Si quis ex Decanis aliquâ fortè inflatus superbiâ, repertus fuerit reprehensibilis, post tertiam admonitionem, si emendare noluerit, deiici vult. Cellerarium monet; *humilitatem ante* Cellerario. Cap. 31. *omnia habeant*, & vt rationabiliter *cum humilitate malè petenti deneget*, & fratrem spernendo non contristet. Vnumquemque Sacerdotem hortatur, vt ordinatus *caueat elationem, aut superbiam.* Sacerdotibus. Cap. 62. Verùm vt magis humilitatis exemplum omnibus det. *Illumq; locum attendat, quo ingressus est monasterium,* Cap. 60. *non illum qui pro reuerentiâ Sacerdotij concessus est.* Quantum verò reformidat vanam gloriam in Lectore mensæ, cui iniungit, vt petat ab omnibus pro se orari, *vt auertat ab eo Deus spiritum elationis?* Lectore. Cap. 38. Artificibus. Artifices si sint in monasterio, præcipit *cum omni* HVMILITATE *faciant ipsas artes. Quòd si aliquis ex iis extollitur pro scientiâ artis suæ, hic talis euellatur ab ipsâ arte, & denuò per eam non transeat, nisi fortè humiliato ei iterum Abbas iubeat.* Cap. 57. Portarium quoque hac virtute præmunirum optat, quem instruit, vt *cum omni mansuetudine timoris Dei reddat responsum.* Cap. 66.

Erga hospites. Verùm non modò erga se inuicem, & intra domesticos parietes voluit beatus Pater hanc exerceri virtutem, sed iussit eam etiam externis, & quibuslibet impêdi hominibus, præsertim autem hospitibus ad monasterium deflectentibus, vt Monachorum Humilitate ædificati, fructum hunc animæ secum reportent. Ita præcipit honorari omnes homines. Et de hospitibus agens, omnibus congruum vult exhiberi honorem. *In ipsâ autem salutatione*, inquit, Cap. 53. *omnis exhibeatur* HVMILITAS. *Omnibus venientibus siue discedentibus hospitibus, inclinato capite, vel prostrato omni corpore in terrâ, Christus in eis adoretur, qui & suscipitur.* Denique vult, vt qui obuiauerit hospitibus, non quidem illis colloquatur, *sed salutatis humiliter* benedictionem ab illis petat, tanquam nimirum à maioribus.

Vita Benedictina ex Humilitate conflata. Ex quibus omnibus liquidò satis apparet, vitam Benedictinam totam ex humilitate conflatam esse, imò pretiosissimam hanc virtutem veram esse notam, & characterem filiorũ S. BENEDICTI; quo apud Deum cordium cognitorem, atque scrutatorem cognoscuntur, atque etiam inter se distinguntur, vt quo maiores quis in humilitate progressus fecerit, eo etiam ex S. BENEDICTI sententiâ, maior sit apud Deum. Quod disertissimè docuit, dicens: Cap. 2. *Omnes in Christo vnum sumus, & sub vno Domino æqualem seruitutis militiam baiulamus: quia non est personarum acceptio apud Deum. Solummodò in hac parte apud ipsum discernimur, si meliores aliis in operibus bonis, &* HVMILES *inueniamur.* Iungit Pater sanctissimus bonis operibus humilitatem, quia, vt VIRTVTES. Gregorius ait: *Perit omne quod agitur, si non sollicitè in humilitate custoditur.* Greg. homil. 7. in Euang. Idemque ait: *Si qualibet bona adsint opera, nulla sunt, nisi ex Humilitate condiantur. Miranda quippe actio cum elatione non eleuat, sed grauat. Qui enim sine humilitate virtutes congregat, quasi in vento puluerem portat, & vnde aliquid ferre cernitur, inde deterius cæcatur.* Sic Gregorius.

Atque hæc de humilitatis gradibus, ni fallor, erunt satis. Coronidis autem loco, vt ante promisimus, hîc subiicienda pro iisdem gradibus adipiscendis MONACHORVM ORATIO, quam ex ipsis Regulæ verbis noster Albinus siue Alcuinus, Caroli Magni Magister, ante octingentos & amplius annos cõposuit. Alcuini Oratio ad impetrandam Humilitatem. Eam autẽ vti ab eo descripta est in libro de *Psalmorum vsu*, hîc repræsentamus. Quia verò longior videri possit, ad marginẽ per ferias distinximus.

ORATIO MONACHORVM.

DOMINE, quidquid errans, sciens, atque contemnens; quidquid volun- DIE DOMINICA. tate, vel infirmitate, seu studio; quidquid subreptione, vel meditatione, cogitatu, dicto, vel facto, occultè, seu manifestè peccaui; quidquid etiam horum aut latet animo, aut patet, aut mordet sensum, aut deludendo quibuscumque modis per securitatem decipit, gratuitâ pietate tuâ placatus clementer indulge, nec sine spe veniæ animam meam deseras, quam post perpetrata crimina multa & grauia, ac mortalia, ad immensam tuæ pietatis clementiam festinare miseratus inspiras, & cùm eam de futuris pœnarum tormentis suspectam esse pateris. De mansuris quoque vitæ æternæ gaudiis indultâ veniâ peccatorum semper respirare concedas, & emundatam animi conscientiam à præuaricationum seu omnium vitiorum cogitatione iterum apostatari eam à te, vel irrecuperabiliter inquinari non permittas. Domine, omnem stultitiam cordis mei misericorditer munda, & quæ in me sunt vitiorũ secreta purifica, & cor meum ad expugnandas passiones, tuâ sanctâ vnctione dilata, sensusque meos ad impugnationum certamina superanda conforta, & fac me dignè vitiis meis irasci, vt omnium peccatorum meorum indulgentiam consequar.

¶ Domine fac nos incessanter ante mẽ- FERIA II. Grad. 1. tis oculos habere *timorem tuum*, vt in omni loco peccata nostra, & futurum pro eis iudicium cogitare ac timere, simulque præcepta tua, & gloriam cælestem à te datam his, qui ea seruant; considerare, & semper

VIRTVTES. semper in mente retinere; quia incessanter tu Deus, qui nos iudicaturus es, de cælo respicis omnes actus & cogitationes nostras, & locutiones nostras, & quòd omni horâ Angelus nobis deputatus in cælo annunciat facta nostra: & idcircò timentes numquam recedamus à bonis meditationibus & actibus, sed semper in cordibus nostris tibi placita cogitemus, & disponamus.

FERIA III. Grad. 2. ¶ Domine, tribue nobis, vt nullo actu *delectemus nostram voluntatem propriam implere;* sed omnia secundùm tramitem præceptorum tuorum tibi, & prioribus nostris obediendo faciamus. Grad. 3. Domine, largire nobis, vt sine murmuratione oris & cordis, omnibus diebus vitæ nostræ simus veraciter subiecti & obedientes tibi, & senioribus nostris. Grad. 4. Domine, tribue nobis, vt omnia dura & aspera, & nostræ voluntati contraria, etiam super vires & scientiam nostram nobis iniuncta, vel etiam hæc ipsa cum iniuriis & contumeliis imperata, simpliciter & humiliter in spe misericordiæ tuæ, absque vlla simulatione patienter & gaudentes suscipiamus, & cum magno desiderio impleamus, etsi impossibilia fuerint nobis, humiliter & patienter suggeramus imperanti impossibilitatem nostram: etsi ille suam sententiam nullatenus mutare voluerit, tu operare in cordibus nostris, vt nos confidentes in auxilio tuo, datis nobis diuinitus animi viribus & scientiâ, ex charitate obediamus deuotè, quia sine te nihil boni possumus. Da nobis Domine, vt nullâ correptione contendere præsumamus, neque vllis sermonibus iustos nos conemur ostendere, nec erubescendo deformes aliis apparere, aliquem culpare velimus; sed terra consternati tam diu nos culpabiles & reos confiteamur, quousque commotio animi nos corripientis nostrâ humilitate sanctur.

FERIA IV. Grad. 5. ¶ Domine, da nobis, vt omnes nostras malas cogitationes & mala opera à nobis absconsa humiliter nostro cõfiteamur Abbati, & alij cuilibet spirituali fratri; vt per correptionem & admonitionem eorum, diaboli laqueos te auxiliante euadamus, sed & cor nostrum semper sit confitens omnia, cui nihil est absconditum. Grad. 6. Domine, tribue nobis, vt semper simus contenti omni vilitate cibi, & potus, ac vestium; vt quæcumque sint vilia ista, in tantùm vt per ea possit corpus nostrum subsistere ad seruiendum tibi, non nobis sit cura de melioribus, sed his simus sufficientes absque dolo & hypocrisi. Domine, da nobis, vt omnis extremitas placeat nobis, quanrocumque fuerimus minimi, & posteriores omnibus in sedendo, in stando, & ascendendo & loquẽdo, & in omnibus quæ dici possunt, gaudeamus de hoc: & tunc nos verè à te misericorditer respectos æstimemus, & in cordibus nostris gratias tibi agamus. Domine, da nobis, vt ad omnia quæ nobis iniunguntur, quantocumque sint vilia & abiecta, & omnium ministeriorum minima, indignos nos ad tam honesta faciendum, & corde credamus ac sentiamus, ac perficiamus ea cum magnâ deuotione. Domine, da nobis fructum charitatis, & humilitatis & obedientiæ, & patientiæ, cum vero amore fraternitatis.

FERIA V. Grad. 7. ¶ Domine, tribue nobis, vt nos semper ex intimo corde credamus viliores omnibus atque inferiores, & sic haberi nos ab aliis, & constitui cupiamus, atque ab omnibus dici, quamuis alij nos sic non æstiment, nec ordinent, neque dicant, & nos non simus esse hypocritas, vt quasi nos ore nostro fateamur nos esse indignos, & viliores atque inferiores omnibus esse debere, & sub hac professione humili velimus videri; & haberi ab aliis tanquam iusti & religiosi, interius huius sæculi altitudines, & laudes atque honores appetendo; neque de illis nos permittas esse, quibus si alter eis dixerit, quod ipsi de se fatentur ore proprio, vel si ita eos viles aut extremos posuerit, vt illis esse debere dicunt, aut statim in contumelias, aut nimiam iram irrumpunt, vt ad hoc vsque perueniant, quod instigante diabolo à congregatione, cui se sociauerunt, recedant, aut certè dolum in corde celantes, iracundiæ tempus reseruent, vel eos, qui rectè viuere decertant, detrahere, & dilacerare iniuriis, atque impedire non desistant. Ab his, Domine, & huiusmodi neruis corda nostra munda.

FERIA VI. Grad. 8. ¶ Domine adiuua nos, & libera nos, & custodi nos; vt nihil agamus nostrâ præsumptione, nisi quod agendum in monasterio sancta præcipit regula. Grad. 9. Domine, tribue nobis virtutem discretè tacendi, & discretè loquendi, vt interrogati cum humilitate & reuerentiâ respondeamus; & cùm interrogamus, cum omni subiectione & reuerentiâ interrogemus: cauentes ne plus aut aliter videamur loqui, quàm expedit nostræ religioni vel caussæ, seu necessitati vnde loquimur, & muni corda nostra, vt numquam delectemur vanâ vel superfluâ gloriâ, neque inutilia cogitemus, audiamus, loquamur, seu videamus. Grad. 10. Domine, miserere nobis, & fac vt non simus faciles ac prompti in risu, sed te tribuente, sit in nobis salutaris contritio & cordis humiliatio, & compunctio, & affluentia lacrymarum, & vtilis tristitia. Risus otiosus, carnalis lætitia, dissolutio & oblecta-

oblectatio tua virtute procul pellatur à nobis.

SABBATO. Grad. 11. ¶ Domine, da nobis, vt cùm loquimur, leniter cum grauitate, pauca verba salutaria, sine vocis clamore, & absque concitatione loquamur. Grad. 12. Domine, tribue nobis miseris & indignis, vt in omni loco omnique tempore, & omni opere sedentes, stantes, ambulantes, operantes inclinatum & humiliatum caput habeamus coram te, & VIRTVTES. reos nos omni horâ de nostris actibus æstimemus, & repleti spiritu timoris & amoris, tui dicamus singuli in secreto cordis nostri. *Domine, non sum dignus ego peccator leuare oculos meos in cælum.* Deus, propitius esto mihi peccatori semper, hîc & in æternum, qui viuis & regnas in sæcula sæculorum. Amen.

ALIA ORATIO.

Ad postulandam humilitatem.

D*EVS, qui superbis resistis, & gratiam præstas humilibus; concede nobis veræ* Humilitatis *virtutem, cuius in se formam fidelibus Vnigenitus tuus exhibuit: vt numquam indignationem tuam prouocemus elati, sed potius gratia tuæ capiamus dona subiecti. Per eundem Dominum, &c.* Ex Missali Roman.

SIT

NOMEN DOMINI

BENEDICTVM

EX HOC

NVNC, ET VSQVE IN

SÆCVLVM.

MONA-

MONASTICARVM
DISQVISITIONVM
LIBER SEPTIMVS:
ORATORIVM,
SIVE
DE OFFICIO DIVINO.

Filios aduenæ, qui adhærent Domino, vt colant eum, adducam in montem ſanctum meum, & lætificabo eos in DOMO ORATIONIS meæ: quia domus mea DOMVS ORATIONIS vocabitur cunctis populis. *Iſaiæ 56.*

ARGVMENTVM.

Virtutis pulchritudo.

DELINEATAS hactenus ab Apelle noſtro VIRTVTES ſpectaſti monaſticas, Religioſe Lector. Quid inde conſecutum ſperem, niſi quod ſpecie ſuâ & pulchritudine in ſui amorem oculos animumque tuum rapuerint? Si enim ille in gentilitatis caligine virtutis vmbram tantummodò palpans, eam dixerit eſſe virtutem, quæ ſi ab hominibus perſpiceretur, mirabiles ſui excitaret amores, quidnam dicturum fuiſſe credemus, ſi fidei radiis illuſtratus perſpicaciori mentis oculo decorem eius cæleſtemque omninò ſplendorem potuiſſet intueri? Quanta enim debet eſſe ea pulchritudo, quâ & ipſe capitur, rapiturque Deus? Sed dolendum vel maximè, adeò vanitatis nebulâ præſtrictos mortalium oculos, vt fulgorem hunc minimè cernant.

Te verò iam formæ illius amatorem aliud nihil exiſtimem concupiſcere, quàm vt eius poſſeſsione læteris, animamque tuam exornes. Quis autem acquirendi modus? quóve pretio acquiruntur

runtur virtutes? non alio quàm Orationis nummo. *Nihil autem*, ait S.Chrysostomus, *æquè facit in virtute crescere, atque cum Deo assiduè versari & colloqui, eiq; perpetuò gratias agere & psallere.* Quod sanè verissimum, etenim absque diuinæ gratiæ auxilio nulla nascitur, nulla crescit, nulla perseuerat in animâ virtus. Ad promerendam verò indebitam à Deo gratiam, quid conuenientius, quid necessarium magis, quàm gratiæ auctorem humiliter deprecari? *Studio deuotionis*, vt inquit Bonauentura, *fulcitur omnis vera Religio, & omnium virtutum exercitium impinguatur.*

Acquiritur per studium orationis. Chrysost. in Psal. 7.

Bonau. de sex alis c. 5.

Hinc igitur ab Asceterio ad Eucterium; ab Exercitatorio ad ORATORIVM; à scalis obedientiæ & humilitatis ad montem Orationis; à scholâ virtutum ad domum Dei te inuito & induco. Quæris quo fructu? attende, præfixam Prophetæ manu inscriptionem. *Filios aduenæ, qui adhærent Domino, vt colant eum, adducam in mõtem sanctum meum, & lætificabo eos in* DOMO ORATIONIS *mea: quia domus mea, Domus orationis vocabitur cunctis populis.* Qui autem filij aduenæ, nisi Religiosi? qui non habentes hîc manentem ciuitatem, sed futuram inquirentes patriam, sunt velut aduenæ & peregrini in terrâ. Hi triplici votorum nexu adhærent Domino, & religiosarum virtutum exercitio colunt Deum. Quibus proinde addicit, quòd eos adducet in montem sanctum suum, & lætificabit in domo Orationis suæ. Hæc domus Dei ipsum est Religiosorum ORATORIVM, in quo noctu & interdiu opus Dei peragunt: in quo cum spiritibus Angelicis eum laudant, exaltant & glorificant. Aptè autem vocat montem sanctum suum, nam cùm oratio sit eleuatio, vel ascensus mentis in Deum, ipso montis nomine hæc cordis à terrenis ad cælestia ascensio designatur. Inde adeò est, quòd olim etiam montium iuga ad Deo supplicandum passim elegerint. Et celeberrimum illud Salomonis templum in monte Moria ædificatũ est. Christus Dominus sæpius ascendit in mõtem orare, & in monte Thabor cùm oraret, transfiguratus est: Vltimis vitæ suæ mensibus montem Oliueti sibi velut in peculiare Oratorium dedicauit, in eoque passionem suam orans cum sanguineo sudore exorsus est. Vnde & Sancti complures orationis loca in montibus erexêre: & quod Patriarcha noster S. Baptistæ construxerat Oratorium, *in montis celsitudine situm* fuit, vt perhibet Gregorius. Ascendamus igitur in montem Domini, & in domum Dei vt & illam, & quod in eâ statis Horis fit opus Dei, contemplemur, & strenuè deinceps persoluamus. Lustremus Sacella singula, Tractatus, inquam, IX. in quos totum hoc *Oratorium* diuisimus.

Ad quam Lector inuitatur.

Isai. 56.

Exponitur inscriptio huius libri.

Mõtes apti ad orandum.

Matth. 14.

Luc. 7.

Greg. lib. 2. dialog. cap. 30.

Idea huius libri.

uisimus. *Primus* exhibet ipsum Oratorium. *Secundus* agit de officio diuino generatim. *Tertius*, De tēpestiuo ad illud occursu. *Quartus*, De psallendi modo. *Quintus*, De quantitate Psalmodiæ. *Sextus*, De nocturnis Vigilijs. *Septimus*, De Horis diurnis. *Octauus*, De quibusdam Horarum partibus. *Nonus*, De tempore Horarum & Exercitiorum Monasticorum, cui nomen *Horologij* indidimus. Ceterùm exponimus hoc Libro Regulæ capita VIII. IX. X. XI. XII. XIII. XIV. XV. XVI. XVII. XVIII. XIX. XX. XLIII. XLV. XLVII. XLVIII. L. LII.

TRACTATVS I.

DE ORATIONIS LOCO.

ORATORIVM.

Deus ex creaturis quasdam sibi elegit. Esdræ lib. 4 cap. 5.

CREATOR *omnium Deus, qui nullius habet indigentiam, & terram hanc dedit filijs hominum, ex omnibus à se conditis rebus, quædam sibi peculiariter dicitur reseruasse, vt hoc modo ostenderet se supremum rerum omnium Dominum. De quo Esdras ita ait:* Dominator Domine, ex omni siluâ terræ, & omnibus arboribus eius elegisti vineam vnicam; & ex omni terrâ orbis, elegisti tibi foueam vnam: & ex omnibus floribus orbis, elegisti tibi lilium vnum; & ex omnibus abyssis maris, repleſti tibi riuum vnum: & ex omnibus ædificatis ciuitatibus, sanctificasti tibimetipsi Sion: & ex omnibus creatis volatilibus, nominasti tibi columbam vnam: & ex omnibus plasmatis pecoribus, prouidisti tibi ouem vnam: & ex omnibus multiplicatis populis, acquisiuisti tibi populum vnum, & ab omnibus probatam legem, donasti huic quem desiderasti populo. *Non dissimili modo dicere licet, Deum ex personis elegisse Clericos, Monachos, & Moniales: ex temporibus, dies festos: ex fructibus terræ, primitias & decimas: ex locis, Ecclesias, templa siue* Oratoria. *De his vt agamus, proprius hic locus. Inquirendum enim* Primò, *Quibus nominibus Orationis loca nuncupantur?* Secundò, *Quæ in Oratorio fieri conueniat?* Tertiò, *Quæ in eo vetita?* Quartò, *Num extra illud orare liceat?* Quintò, *Liceátne loco immundo orare?* Sextò, *Cur melius in Oratorio preces fundere?* Septimò, *Quomodo officium peragendum extra Oratorium.*

DISQVISITIO I.

Quibus nominibus Orationis loca nuncupata?

Loca Orationis vocantur.

DEO diuinisque rebus dedicata loca varijs reperire est insignita nominibus, quorū in huius libri vestibulo præmittenda explicatio.

I. *Ecclesia.*

PRIMÒ, sacra ædes dicitur Græcè ECCLESIA, & concionem significat. Concio verò apud Athenienses erat conuentus ciuium, non quidem paucorum, sed vniuersorum, locum quoque significat vbi conuētus fiebat, vt testis est Agellius. Similiter *Ecclesia* vtramque hanc significationem habet. Nam & pro cœtu hominum sumitur. Vnde Cyrillus Hierosolymitanus: *Aptè*, inquit,

Agell. lib. 18. cap. 7.

Cyrill. Catech. 18.

quit, *Ecclesia vocatur, quasi dicas conuocatio: propter omnium conuocationem & congregationem.* Quod pluribus ibidē probat, & sic dicimus, *ecclesia malignantium, ecclesia sanctorum, ecclesia iustorum.* Sumitur quoque pro loco, in quem fideles ad orandum, & Dei verbum audiendum conueniunt, quamuis Valla scribat, nescire se, quo id fiat iure. Nobis verò suffecerit ità vocem hanc vsurpari, non solùm à sanctis Patribus, sed etiam à Sacrâ Scripturâ. Iudith 6. *Et per totam noctem intra* ECCLESIAM *orauerunt.* Et 1. Corinth. 11. *Numquid domos non habetis ad manducandum & bibendum, aut Ecclesiam Dei contēnitis?* Vbi procul dubio *Ecclesia* nomen, locum in quo populus congregatur, significat. Atque ita interpretatur Basilius, Augustinus, Ambrosius, Hieronymus, Chrysostomus, Theodoretus, & Oecumenius in comment. 1. ad Corinth. cap. 11.

Valla Elegant. lib. 4. cap. 47.
Adstruitur contra Grammaticum.
Basil. in Reg. breu. quæst. 310. Aug. lib. 3. in Leuit. quæst. 57.

II. SECVNDÒ, sacra ædes dicitur Κυριακὰ, vel Κυριακὸν, id est, *Dominicum.* Concil. Laodicenum: *Non decet agapas in* Κυριακοῖς *in Dominicis, vel Ecclesijs facere.* Concil. Neocæsariense: *Catechumenus ingrediens in Dominicum (ἐς τὸ Κυριακὸν) in loco catechumenorum subsistat.* A Græcâ hac voce, vt Walafridus Strabo obseruauit, deriuatur Germanicum nostrum **kerck**, siue **kircke**. *Sicut,* inquit, *domus Dei, Basilica, id est, Regia, à Rege: sic etiam* **kyrica**, *id est, Dominica, à Domino nuncupatur: quia Domino dominantium, & Regi regum in illâ seruitur.* Sic ille. Securus est Nannius in Miscellaneis, quem miror reprehensum à Goropio improbante à Græcâ originatione nostratia deduci vocabula; quasi non passim occurrant. Sic à βρωτὸς, id est, cibus, est nostrum **brood**; à σπουδὴ, festinatio, **spoed**; σπουδάζειν, festinare, **spoeden**; à κλίμαξ, id est, scala, **klimmen**. A Latinâ autem voce *Dominicum*, & aliud Teutonibus narum vocabulum **den Dom**, vel **Dom-kercke**, vt multis placet. In Christianismi principio (inquit Rhenanus) templa DOMINICA sunt appellata: Vnde in hodiernum vsque diem vulgari nomine dicimus **Domme**. Sed Molanus arbitratur Cathedralem Ecclesiam non à DOMINICO, sed à **Bisdom** dictam **den Dom**, **Domkercke**, quasi **Bisdoms-kercke**. Vnde Canonicos Cathedralium Ecclesiarum censet per aphæresin dictos **Dom-Heeren**, quasi **Bisdoms-Heeren**. *Dominicum* autem pro sacrâ æde vsurpat Hieronymus in Chronico. *In Antiochiâ Dominicum, quod vocatur Aureum, ædificari cæptum.* Et mox: *Antiochiæ Dominicum Aureum dedicatur.* Cyprianus: *Quæ in Dominicum sine sacrificio venis.* Ruffinus: *Hæc si vera esse credis, ô philosophe surge, sequere me ad Dominicum.*

Cyriaca.
Laodic. can. 28.
Neocæs. can. 5.
Walafrid. Strab. de reb. Eccles. cap. 7.
Vnde German. kerck.
Gorop. Bec. Amozon. l. 8.
Dominicū, Dom-kercke.
Vnde derivetur.
Molanus lib. 3. de Can. cap. 3.
Cypria. de Eleemos.
Ruff. lib. 1. hist. c. 3.

III. TERTIÒ, vocatur sæpissimè TEMPLVM. De quo ita Isidorus: *Templi nomen generale*

Templum.

A *est. Pro locis enim quibuscumque magnis antiqui templa dicebant. Et templa dicta, quasi tecta ampla. Sed & locus designatus ad orientem à Contemplatione Templum dicebatur.* Templum & Ecclesiam Veteribus idem esse probat Stephanus Durantus.

ORATORIVM.
Isidor. l. 15. Etymol. c. 14.
Durant. l. 1. de ritib. c. 2. num. 7.

IV. QVARTÒ, dicitur & BASILICA, id est, Regia: vel propter regiam structuræ magnificentiam, vel quia Deo Regi regum in eâ cultus exhibetur, vt volunt Amalarius, Isidorus, & Walafridus, & hâc notione sacram ædem appellat Augustinus: *Illud Iu-*B *nonis templum sibi elegerat auaritia & superbia leuium Græcorum: istas Christi* BASILICAS *misericordia & humilitas etiam immanium barbarorum.* Paulinus sæpius *Basilicæ* meminit, conditamque à se S. Felicis *Basilicam* describit. Auctor Itinerarij Hierosolymam Burdegala: *Ibidem modò iussu Constantini Imperatoris Basilica facta est, id est, Dominicum, miræ pulchritudinis.* Agobardus Lugdunensis Episcopus:

Hic dum Basilicas *Deo dicatas,*
Et Christi subeunt verenda templa.

C Aurelianus Arelatensis Episcopus: *Nullus laicus siue nobilis, siue ignobilis in* BASILICAM, *siue monasterium introire permittatur.* Et in Regulâ Monialium: nominat *Basilicam B. Mariæ*, cuius etiam Cæsarius prædecessor eius in Regulâ Sanctimonialium articulo 43. mentionem facit. Idemque in Recapitulatione: *Ianua Monasterij numquam extra* BASILICAM *cum vestrâ voluntate, aut cū vestro permissu fiat.* Breuitatis caussâ omitto sacra loca etiam appellari, *Martyria* Græcis, Latinis *Confessiones*, de quibus vide Ste-D phanum Durantum, vti etiam de *Domo Dei*, quo nomine in Sacris Litteris sacra ædes nominata est.

Basilica.
Amal. lib. 3. de Eccles. offic. c. 2.
Isid. Orig. lib. 15. c. 4.
Walaf. de reb. Eccles. cap. 6.
Aug. lib. 1. de Ciuit. cap. 4.
Paul. epist. 11. & 12.
In Reg. Monach. cap. 14.
Cap. 11.
Art. 9.
Martyria.
Lib. 1. de ritib. cap. 1.

V. QVINTÒ, ipsa domus Dei ab eo, quod in eâ exercetur opere Dei, *domus Dei*, & ORATORIVM dicitur, vnde Dominus apud Prophetam: *Lætificabo eos in domo orationis meæ.* Et Saluator in Euangelio. *Domus mea, domus orationis vocabitur.*

Oratorium.
Isaiæ 56.
Matth. 21. 13.

ORATORIVM verò legitur in Regulâ S. Augustini: *In* ORATORIO *nemo aliquid agat, nisi ad quod est factum.* Scribit verò Nice-E phorus Christianos primùm habuisse parua *εὐκτήρια*, siue ORATORIA, quæ cùm propter angustiam confluētem multitudinem non caperent, in augusta, ampla, & ingentia mutata sunt templa. Inter ORATORIA verò & Ecclesias, iam olim illud discriminis obseruatum fuit; quod in Ecclesijs sacra omnia fidelibus administrarentur, in *Oratorijs* verò non item; sed ad domesticam tantummodo siue priuatam subseruirent precationem. Sic & Hebræi vltra Synagogas sua habebant *Oratoria* in suburbijs posita, in quæ deambulantes, quantum sabbati haberet iter, conuenirent, Deoque

Reg. Aug. cap. 8.
Niceph. l. 7. Eccles. hist. cap. 2.
Discrimen inter Oratoria & Ecclesias.

ORATORIVM. Epiphan. hæres. 80.

simul preces offerrent. De his Epiphanius: *Fuerunt*, inquit, *quidam antiquitus orationum loci, tum inter Iudæos extra ciuitatem, tum inter Samaritas, velut etiam in Actibus Apostolorum inuenimus: vbi purpurarum venditrix Lydia Paulo occurrit, & sic quoque diuina Scriptura narrat, quod videbatur locus orationis esse, & accesserunt, & docuerunt Apostoli mulieres: quæ illo tempore conuenerant. Sed & orationis locus est in Sicimis, quæ nunc appellatur Neapolis, extra vrbem in campestri regione duorum fermè signorum distantia, speciem theatri præ se ferens, in aëre & sub dio constructus à Samaritis, qui omnia Iudæorum imitantur.* Hæc Epiphanius. Locus Actorum, quem citat, est cap. 16. v. 13. *vbi videbatur oratio esse.* Græcè προσευχὴ, & *orationem*, & *Oratorium*, siue *locum orationis* (vt vertit Syrus) significat.

Iudæorum Proseucha. Sat. 3.

Sic Philo ad Caium, Iudæorum Synagogas vocat *proseuchas*. Et Iuuenalis:

Ede vbi consistas, in quâ te quæro Proseucha.

Turneb. lib. 1. c. 19.

Proseuchæ, inquit Turnebus, fana Iudæorum erant, vt Alexandriæ, & Romæ, & in alijs vrbibus; sic nomen adepta, quod Oracula quædam essent, vel, vt Christiani loquuntur, ORATORIA. In hisce verò Christianorum *Oratorijs* allatum discrimen expendamus.

Nouell. 58. In Oratorijs vetita Missarum celebratio.

Iustinianus in nouellis id clarè insinuat: *Omnibus*, inquit, *interdicimus in domibus suis habere quasdam quasi orationum domos: & in his sacra celebrare mysteria.* Quod tamen permittit *Orationis solius gratiâ.*

Can. 31.

Et Trullana Synodus ità præscribit: *Clericos qui in* ORATORIIS, *quæ sunt intra domos, ministrant, vel baptizant, hoc illius loci Episcopi sententiâ facere debere, decernimus. Quare si quis clericus hoc non sic seruauerit, deponatur.*

Capitul. lib. 6. c. 101.

Et in Capitularibus Caroli Magni: *Qui in domo suâ* ORATORIVM *habuerit, orare ibidem potest, Missas tamen in eo celebrare non audeat.*

Permissa etiam. Concil. Agath. Can. 21.

Concilium tamen Agathense permittit. *Si quis etiam extra parochias, in quibus legitimus est ordinariusque conuentus,* ORATORIVM *in agro habere voluerit, vt ibi missas teneat, propter fatigationem familiæ.*

Epaonense Conc. can. 25.

Decreuit quoque Epaonense Concilium, vt *Sanctorum reliquiæ in* ORATORIIS *villaribus non ponantur, nisi forsitan clericos cuiuscumque parochiæ vicinos esse contingat, qui sacris cineribus psallendi frequentiâ famulentur.*

Ecclesia Clericorũ, Oratorium Monachorum. Lib. 3. c. 7.

Sunt porrò qui *Ecclesiam* dicũt esse Clericorum, *Oratorium* verò Monachorum: Vnde frequens illius apud scriptores monasticos mentio. Cassianus: *Is qui in Tertiâ, Sextâ, vel Nonâ priusquam psalmus cœptus finiatur, ad orationem non occurrerit, vlterius* ORATORIVM *introire non audet.*

Lib. 4. c. 7.

Alibi: *Si tenuem festucam de Oratorio cellâve summouerint.*

Regula Cæsarij art. 34.

Cæsarius Arelatensis in Regulâ Sanctimonialium: *Nullus virorum in secretâ parte in monasterio & in* ORATORIIS *introeat.*

Art. 36.

Et rursum: *Religiosi, quos in magnâ vitâ commendat, si petierint, debent ad orationem in* ORATORIVM *introire.*

Art. 42.

Item: *Argentum in vsu vestro non habeatis absque ministerio* ORATORII.

Reg. Ternat. cap. 13.

Regula Ternatensis: *In* ORATORIO *præter orandi & psallendi cultum, penitus nihil agatur.* Noster verò Legislator S. BENEDICTVS præterquam quod peculiare caput de ORATORIO Monasterij scripserit, passim eâdem voce vtitur, adeòque constanter, vt aliam ei synonymam ex suprascriptis, nusquã vsurpauerit.

In quo eras Altare.

In eo autem *Oratorio* fuisse, atque esse debere Altare cum reliquijs Sanctorum, ex capite 58. colligitur, vbi Suscipiendus in *Oratorio*, iubetur *de promissione suâ facere petitionem ad nomina Sanctorum, quorum Reliquiæ ibi sunt, eamque manu suâ super altare ponere.* In eodem Missas celebratas & sacram communionem distributam, capitis 38. auctoritate conuincitur; præscribitur enim, vt hebdomadarius Lector *ingrediens post Missas & communionem, petat ab omnibus pro se orari, & dicatur hic versus in* ORATORIO *tertio ab omnibus.* Et ipse S. Pater in *Oratorio* exitum suum Dominici corporis & sanguinis perceptione muniuit, & tam ipse, quàm soror eius Scholastica, sepultus est in eodem *Oratorio* Beati Ioannis Baptistæ, quod ipse construxerat. Vt hinc liquidò pateat, etiam æuo S. Patris nostri, omnia ea in monastico facta *Oratorio* (quantum quidem ad Monachos spectabat) quæ in Ecclesijs Clericorum communiter exercentur.

DISQVISITIO II.

Quæ in Oratorio fieri conueniat?

Reg. cap. 52. Locus Regulæ restitutus. Grat. d. 42. cap. 6. Iuo p. 3. c. 71. Burch l. 3. cap. 81.

QVID deceat in domo Dei fieri, pluribus plerique prosequuti sunt. Nos qui Monasticam conamur illustrare Regulam, quæ Monachos solùm spectant, enumerabimus. Hæc autem breuissimè Sanctus BENEDICTVS complexus est. ORATORIVM, inquit, *hoc sit quod dicitur: nec ibi quidquam aliud agatur, aut condatur.* Suspensa videtur hæc sententia, quam Gratianus, Iuo, & Burchardus ita explent: *Nec ibi quidquam aliud agatur, aut condatur, quàm quod diuinis ministerijs conueniat.* Atque ita coniunctim citant sub nomine Sancti BENEDICTI, vt proinde citata hæc verba Hugo Menardus horum trium-virûm auctoritate Regulæ putet restituenda, quamuis in nullo seu excuso, seu MS. codice reperiantur.

Menard in Concord. Reg. cap. 59. §. 1. Walafr. de reb. Eccles. cap. 17. Regula Donati c. 16.

Walafridus Strabo, tribus illis antiquior, verba S. BENEDICTI sine illâ citat clausulâ, quæ etiam abest à Donati Vesontionensis Archiepiscopi Regulâ quæ ipsa S. BENEDICTI verba tantùm repræsentat.

In Oratorio licet I. Orare.

Iam, vt quæsito fiat satis, PRIMò omnium

nium, in ORATORIO licet orare, siue voce
siue mente, siue in communi Psalmodiâ, si-
ue priuatim cùm quis sibi fortè peculiari-
ter aut secretiùs vult orare. De vtroque
enim orandi modo agit S. BENEDICTVS.

II. *Sacramenta administrare.* SECVNDÒ, in Oratorio suscipere, & ad-
ministrare licet Sacramenta Eucharistię, &
pœnitentię. De Eucharistiâ patet ex cap.
37. proximè citato. De pœnitentiâ res cer-
ta est, & communi vsu comprobata.

III. *Benedictiones dare.* TERTIÒ, in Oratorio impeduntur Be-
nedictiones hebdomarijs coquinæ, lectori
mensæ, dirigendis in viam, alijsque; suscepti
quoque hospites ad illud orationis causâ
ducuntur, vt constat ex Regulâ.

IV. *Conciones, exhortationes.* QVARTÒ, Oratorium, vt Walafridus
Strabo annotauit, potest quoque à *locutione*
doctrinæ ita dictum putari; quia Oratio est oris
Walafrid. lib de reb. Eccles. cap. 10. *ratio; & non tantùm humilis postulatio, verùm*
& rationabilis intelligitur hoc nomine locutio.
Inde est quod primi Ordines in Ecclesiâ vtuntur
orarijs, quia ad ipsos pertinet docendi officium. Et
publici declamatores, ac sapientes dictionum com-
positores, Oratores vocantur. Hinc Conciones
& Exhortationes rectissimè in templis fiũt.
Ioan. 18. Nam & ipse Christus Dominus ait se *do-*
cuisse in Synagogâ & templo, quò omnes Iudæi
conueniunt.

V. *Professionē monasticā emittere.* QVINTÒ. Votorum nuncupatio, siue mo-
nastica professio ex Regulæ præscripto in
Oratorio fit: *Suscipiendus*, inquit, *in Oratorio,*
Cap. 58. *coram omnibus promittat de stabilitate suâ, &*
Reg. Fructuosi. c. 21. *conuersione morum*, &c. Fructuosus quoque:
Expleto anno probatus moribus & laboribus eli-
matus perceptâ in Ecclesiâ benedictione, fratrum
societate donetur. Regula quoque Magistri
Reg. Magist. c. 89. 90. Oratorij & altaris meminit, & disertè ait:
Stet ipse frater in medio Oratorij curuatus geni-
bus, tendente eum Abbate, psallentibus in cir-
cuitu cunctis. Et Ordo Romanus ad facien-
dum Monachum, ait: *Conueniente vniuerso*
cœtu Monachorum in Ecclesiam, vbi ordinatio
celebranda est, prostrato illo in terram, quis ordi-
nandus est, &c. Est porrò hæc generalis ac
Dionys. Areopag. de Eccle. Hierarch. cap. 6. p. 2. vetustissima consuetudo, vt in Ecclesiâ
monastica fiat professio, nam Dionysius A-
reopagita ait: *Ille autem* (futurus Monachus)
post sacerdotem astat.

VI. *Legere, & psalmos ediscere.* SEXTÒ. Permissum quoque in Ecclesiâ
lectioni vacare, & psalmos ediscere. S. Pau-
linus in condita à se S. Felicis Basilica duo
fecerat secretaria, vnum ad dextram, alte-
Paulin. Epist. 12. rum ad læuam, cui hos inscripserat versus:

> *Si quem sancta tenet meditandi in lege vo-*
> *luntas,*
> *Hic poterit residens sacris intendere libris.*

Quid autem sit Secretarium, vide ex Baro-
nio, Binio, alijsque pluribus explicatum in
Statut. S. Lanfr. c. 1. Onomastico Rosweydi. In Statutis Lant-
franci præscribitur, vt peracto summo sa-
cro, dum hebdomadarij sumunt mixtum,
alij fratres interim in choro sedeant, & qui vo-

A *luerint legant.* Et paulò pòst statuitur, *vt in* ORATORIVM.
teruallo quod est ante laudes matutinas, Prior
per chorum vadat, videatque quàm regulariter
sedeant. Et S. Theodorus Siceorum Archi- Apud Surium in vit. 22. April.
mandrita, in Oratorio S. Christophori psal-
mos memoriæ commendabat, & cùm non
posset ediscere, humi prostratus Dominum
obsecrabat. Et ipse Saluator noster *intrauit* Luc. 4. 16.
secundùm consuetudinem suam die sabbati in Sy-
nagogam, & surrexit legere. Et traditus est ei
liber Isaiæ Prophetæ. Chrysostomus contra
Anomæos scribens, de primis Christianis
B ait: *Simul in templo conuersabantur, precibus &*
LECTIONIBVS *intenti.*

SEPTIMÒ. Fas est commissas in Oratorio VII.
culpas ibidem congruâ satisfactione expia- *Satisfacere pro culpis.*
re. Prisca hæc Monachorum consuetudo S.
Pachomij Regulâ expressâ: *Si acciderit*, in- Reg. Pachom. nu. 8.
quit, *vt psallendi tempore, vel orandi aut in me-*
dio lectionis aliquis loquatur: aut rideat: soluet
cingulum, & inclinatâ ceruice, manibus ad in-
feriora depressis, stabit ante altare, & à Principe
Monasterij increpabitur. Et rursum: *Si quis* Id. num. 5.
defuerit, statim ante altare pœnitentiæ, & in-
crepationis ordinem sustinebit. Iterumque: *Si* Et nu. 131.
C *quis tulerit rem non suam, ponetur super humeros*
eius, & aget pœnitentiam publicè in collectâ, id
est, in Ecclesiâ, vt colligitur ex Hierony- Hieron. Epist. 60.
mo, *cùm celebratur*, inquit, *Collecta in Ecclesiâ.*
Et infrà: *Vt ibidem Collectam tecum ex more Ec-*
clesiastico facerem. Cassianus quoque memi- Cassian lib. 4. Institut. c. 16.
nit publicæ pœnitentiæ, *cùm quis cunctis in*
synaxi fratribus congregatis, tam diu prostratus
in terram veniam postulat, dum orationum con-
summetur solemnitas. Sequitur hunc S. BE- Reg. c. 44.
NEDICTVS: *Qui pro leuibus*, inquit, *culpis ex-*
D *communicatur tantùm à mensâ, in* ORATORIO
satisfaciant, vsque ad iussionem Abbatis. Præ-
scribit quoque, vt qui falluntur in Orato-
rio, *ibi coram omnibus humiliati satisfaciant.* Cap. 45.
De excommunicato verò, qui post satisfa-
ctionem recipitur in choro, statuit: *vt om-* Cap. 44.
nibus horis dum completur opus Dei, projiciat se
in terrâ in loco, in quo stat, & sic satisfaciat. Ad
opus Dei tardè occurrens, *non stet*, ait, *in or-* Cap. 43.
dine suo in choro, sed vltimus omnium stet; aut
in loco, quem talibus negligentibus seorsum con-
stituerit Abbas, vt videatur ab ipso, vel ab om-
E *nibus, vsque dum completo opere Dei, publicâ sa-*
tisfactione pœniteat. Et hinc ad alios pleros- *Et disciplinam facere.*
que Ordines ritus pœnitentiam in choro
faciendi dimanauit. Nec desunt qui com-
munem disciplinam siue corporis diuerbe-
rationem sextis ferijs in Oratorio siue cho-
ro peragant, vt fieri solet apud Prædicato-
res, Capucinos, & Carmelitas Discalceatos.

OCTAVÒ, permissa sunt & quædam ope- VIII.
ra in Oratorio, præsertim quæ ad eius ni- *Mundare, ornare.*
torem, munditiam & ornatum spectant.
Commendatur hoc nomine Hieronymo
Nepotianus: *Erat sollicitus, si niteret altare; si* Hieron. in Epitaph. Nepot.
parietes absque fuligine; si pauimenta tersa; si

ORATORIUM.

vela semper in ostijs, creberque ianitor in porta; si sacrarium mundum, si vasa luculenta; & in omnes cærimonias pia sollicitudo disposita: non minus, non maius negligebat officium, vbicumque eum quæreres, in Ecclesiâ inuenires. S. Paulinus euerrere Ecclesiæ pauimentum inter opera facto suo Felici grata computabat.

Paulin. Natal. 1.

Et foribus seruire tuis, tua limina manè
Munditie curare fines.

Floribus & frondibus festare.

Frondibus floribusq; templa & altaria ornari, veteribus solemne fuit, & ab Hebræis ad Christianos florida hæc religio commeauit: Nam, vt Psalmista ait: *Constituite diem solemnem in condensis vsque ad cornu altaris.* Hieronymus vertit, *frequentate solemnitatem in frondosis.* Alij, Lorino teste: *Ligate festum frondibus.* Vel: *Redimite diem festum frondibus*, vel: *colligate sub diem festum ramos, & templum ornate*, videlicet quia solebat sic ornari templum, vt nunc apud nos, tum sparsis ramis frondibusque, atque floribus, tum colligatis in eos, quos vocant festones, qui ad valuas, & parietes appenduntur. Quem sensum censet maximè literalem citatus Lorinus. Christianorum porrò hunc ritum expressit Paulinus:

Psal. 117. Lorin. in Psal. 117. Quod olim Christianis vsitatum. Natal. Felicis 3.

SPARGITE *flore solum, prætexite limina sertis,*
Purpureum verspiret hiems, sit floreus annus
Ante diem, Sancto cedat natura diei.
Martyris ad tumulum debes & terra coronas.

Hieron. in Epitaph.

De Nepotiano Hieronymus: *Martyrium conciliabula diuersis floribus & arborum comis, vitiumque pampinis obumbrauit.* Gregorius Turonensis de gloriâ Confessorum: *Solicitus erat flores liliorum tempore quo nascuntur colligere, ac per parietes huius ædis appendere.* Fortunatus quoque:

Greg. Turon. cap. 1. de S. Seuer. Fortun. lib. 8. epigram. 9.

Texistis varijs altaria festa coronis,
Pingitur vt filis floribus ara nouis.

Et Monachis.

Quod Monachos spectat, notat S. Petrus Damiani, in Vigilia S.P. BENEDICTI: *Scopis iuxta consuetudinem mundari Ecclesiam, præparari luminaria, diuersas ornamentorum species appendi.* Sed hæc similiaque passim obuia sunt: illud verò rarius & fortasse mirandum, quod in Regulâ Monachorum S. Aurelianus scripsit: *Ad vigilias dum lectio legitur, aut de sparto, aut de canabe, aut aliud huiusmodi manibus operamini, vt non somnus obrepat.* Et S. Cæsarius in Regula Sanctimonialium: *In vigilijs vt nemo per otium somno grauetur, ea opera fiat, qua mentem non retrahat à lectionis auditu.* Huc spectat quod ex Regulâ S. Pachomij in Concordiâ Regularum bis verbis citatur: *Nec otiosus in Collectâ sedebis, sed funiculos in mattarum staminamanu celeri praparabis, absque infirmitate dumtaxat corpusculi, cui cessandi tribuitur venia.* Quæ quidem in edita S. Pachomij Regulâ non exstare monuit Menardus.

Quidam operati tempore lectionis. Aurelian. cap. 29. Reg. Cæsarij. cap. 13. Concord. Regul. cap. 32. 5. 4.

NONÒ. Deseruit quoque ORATORIUM Monachorum, aliorumque fidelium sepulturæ. Fuit quidem olim legibus & Canonibus vetitum. Nam Gratianus Imperator negat *Apostolorum, vel Martyrum sedem* (hoc est sacra templa) *humanis corporibus esse concessa.* Et in Concilio Nannetensi prohibitum est, ne intra Ecclesiam & propè altare mortui sepeliantur: vnde nec Reges intra Ecclesiæ ambitum olim sepulturam habuerunt. Testis Chrysostomus: *In Constantinopoli*, inquit, *Reges nostri magnâ gratiam putant, non si propè Apostolos, sed si vel extra eorum vestibula corpora sua sepeliantur, fiantque Reges Piscatorum Ostiarij.* Et alibi: *Hic*, ait, *Constantius Constantinum Magnum eius Patrem honore magno censuit haberi, si pro foribus Piscatoris paternum corpus collocaret: & quod in Regijs sunt ianitores Regibus, hoc sunt in monumento Piscatoribus Reges.* Perdurasse autem consuetudinem hanc vsque ad tempora Synodi Moguntinæ I. conijcit Caracciolus, ex his eius verbis: *Nullus mortuus intra Ecclesiam sepeliatur, nisi Episcopi aut Abbates, aut digni Presbyteri, aut fideles Laici.*

IX. Sepulturæ. L. 2. Cod. de sacrosanct. Eccles. Cap. 6. Olim in ecclesijs vetitum mortuos sepeliri. Chrysost. lib. quod Christus sit Deus. Homil. 66. ad popul. Antiochen. Caracciol. ad Constit. Cleric. Regul. Conc. Mogunt. cap. 52.

Sed longè ante permissum & Clericis, & Monachis, & sæcularibus in Ecclesiâ sepeliri, ex S. Gregorij dialogis patet. Refert enim Valentini Ecclesiæ Mediolanēsis Defensoris corpus sepultum in Ecclesiâ B. Martyris Syri, & Valeriani Patricij cadauer in B. Faustini Martyris templo humatum, & cuiusdam tinctoris Romani in Ecclesiâ B. Ianuarij Martyris conditum. Et quod Religiosos spectat, Sanctimonialem quandam in Ecclesiâ sepultam. Sanctimoniales quoque feminæ, quibus S. BENEDICTVS excommunicationem interminatus fuerat, in Ecclesiâ sepultæ erant, è quâ post mortem, Diacono clamante, videbantur egredi. Quid, quod ipse S. BENEDICTVS in Oratorio B. Ioannis Baptistæ à se constructo sibi ipse sepulchrum parauerit, & in eodem corpus sororis suæ Scholasticæ poni iusserit? S. Maurus quoque, Fausto Auctore, sepultus est in Basilicâ S. Martini. Ex quo colligas S. BENEDICTI æuo, vsuque recepto etiam in monasticis Oratorijs defunctorū cadauera sepulturæ tradita. Concilium quoque Triburiense concedit vt *morientem terra sepultura sua exspectet, quo Canonicorum aut Monachorum siue Sanctimonialium congregatio sancta communiter degat, vt eorum orationibus Iudici sub commendatus occurrat, & remissionem delictorum, quam meritis non obtinet, illorum intercessionibus percipiat.*

Quando id postea permissum. Gregor. lib. Dialog. 4. cap. 51. Ibid. cap. 52. Idem lib. 2. cap. 23. Vsus inualuerat à S. Benedicti. Ibid. cap. 37. & 34. Conc. Triboriens. cap. 15.

DISQVI-

DISQVISITIO III.

Quæ in Oratorio fieri vetita?

ENVMERATIO eorum, quæ ritè in Oratorio obeuntur, apertè insinuat alia quædam esse, quæ ibidem indecorè omninò exercerentur, eoque nomine prohibita.

Walafrid. de reb. Eccles. cap. 11.

Constat enim negotia quædam, *quæ alibi* (vt Walafridus Strabo loquitur) *interdum venialiter exercentur, inde esse mouenda, quod Dominus ipse ostendit, cùm zelo domus Dei ductus, vendentes & ementes eiecit de templo. Et per Prophetam quodam loco queritur, dicens: Dilectus meus in domo meâ fecit scelera multa.*

Vetitum in Ecclesijs.

I. *Conuiuia celebrare.* Vide Burchard. lib. 3. c. 82.

Vbi PRIMÒ occurrit sacris canonibus interdictum, ne in Ecclesiâ conuiuia celebrentur, ne canticum turpe aut luxuriosum circa Ecclesias, aut in atrijs earum resonet, quod cum vbiq; vitandum, maximè tamen in loco sacro. *Cessent*, inquit Gregorius X. *vana & multò fortiùs fœda & profana colloquia. Cessent confabulationes qualibet. Sint postremò quæcumque alia quæ diuinum possunt turbare officium, aut oculos diuinæ Maiestatis offendere, ab ipsis prorsus extranea: ne vbi peccatorum est venia postulanda, ibi peccandi detur occasio, aut deprehendantur peccata committi.*

Gregor. X in Concil. gener. Lugdun. Cap. Decret. in 6.

II. *Deambulare.* Colon. Conc. part. 3. c. 25.

SECVNDÒ, vitanda in Ecclesijs deambulatio, frequens & non necessarius quouis colore quæsitus discursus, quod Coloniensis Concilij Patres grande putant piaculum, optantque deambulationes illas omninò submoneri.

III. *Negotiari.* Turon. 3. Can. 22. & 39.

TERTIÒ, prohibita sunt in domo Dei negotia sæcularia. Concilium Turonense III. *Placita quidem sæcularia in Ecclesijs, vel in atrijs Ecclesiarum, & comitibus vicarijsque vsquemodò multis in locis habita, ne vltra fiant, interdicendum est cum auctoritate Domini, qui expulsis de templo negotiatoribus, asseruit debere domum Dei, domum esse orationis.*

IV. *Fabulari & garrire.*

QVARTÒ, maximè abstinendum in sacris locis à colloquijs & sermonibus quibuscumque conserendis. Discere id à paganis poterant Christiani, ni & ipsi Ecclesiæ Doctores in id maximè scriptis suis & quotidianis monitionibus incubuissent, vt Taciturnitatem omnes in templum deferrent. Sanè auctor est Arianus, in gentilium fanis adeò studiosè parcitum verbis, vt violatæ religionis censeretur delictum, si rumpi Silentium aliquo sonitu contigisset. Hinc in rebus diuinis, cùm fierent, de more dicebatur: *Fauete Linguis.* Quo verbo, inquit Seneca, *imperatur Silentium, vt ritè peragi possit sacrum, nulla voce mala obstrepente.*

Gentiles in templis silebant. Arian. in Epict. l. 4. c. 11.

Seneca lib. de beat. vit. c. 26.

Patres id Christianis inculcarũt.

Sed vt augustiùs ita copiosiùs quoque diuini Patres id in veri Dei templis præstandum docuerunt. Quos inter Liberius Papa pulcherrimum hoc, referente Ambrosio, protulit axioma: *Maxima est virtus tacendi, præsertim in* ECCLESIA. Non dissentit in re vtilissimâ Chrysostomus, cuius hoc aureum effatum: *Nihil tam congruum Ecclesiæ, quàm Silentium.* Idem scribit pictam & expressam olim fuisse in templis Silentij imaginem. Magistrum secutus Isidorus Pelusiota, *Templis*, inquit, *omne Silentium debetur.* Et verè, nam Propheta meritò hîc inclamet: *Sileat omnis caro à facie Domini*, in templo, id est, domo suâ peculiariter præsentis. Hinc data sanctissimis viris querendi occasio, inter aras & cælestium rerum tractationes Silentio locum non esse.

ORATORIVM.

Ambros. l. 1. de Virg.

Chrysost. homil. 38. ad pop.

Isidor. Epist. 45.

Zachar. 2.

Basilius Magnus indignatur, quod *quidam in templo Dei nullo vnquam fine se totos effundunt in inutiles & aniles nugas, ac proinde nullo suo fructu illud ingrediuntur, atque adeò vtinam frustra tantùm, subirent templum, non etiam magno suo incommodo. Antiquitus*, ait Clemens Romanus, *quidam ex Diaconis in templo inambulabant contemplantes viros & mulieres, ne quis fieret strepitus, ne quis nutus faceret, aut mussitaret, aut dormitaret.* Hinc monet Ambrosius: *Et tu in ministerio Dei gemitus, screatus, tusses, risus, abstine.* Et posteà: *Frequens sermo est, cùm plurima ranarum murmura religiosæ auribus plebis obstreperent, sacerdotem Dei præcepisse vt conticescerent, ac reuerentiam sacræ deferrent orationi: tunc subitò circumfusos strepitus quieuisse. Silent igitur paludes, homines non silebunt? Et irrationale animal per reuerentiam recognoscit, quod per naturam ignorat: hominum tantam esse immodestiam, vt plerique deferre nesciant mentium religioni, quod deferunt aurium voluptati.* Hæc ille. *Si Dominus* (inquit Theodulphus Aurelianensis Episcopus) *illos de templo eiecit, qui victimas, quæ sibi offerrentur emebant, vel vendebant, quantò magis illos iratus inde abijciet, qui mendacijs, vaniloquijs, risibus & huiuscemodi nugis locum diuino cultui mancipatum fœdant?* Quòd si hæc omnibus omninò Christi fidelibus iure merito prohibeantur, quantò magis cauenda sunt Monachis, diuino cultui peculiariter dedicatis, quorum Legibus colloquium in Ecclesiâ passim interdictum?

Basil. hom. in Psal. 28. *Ipsorum querela de Silentij in Ecclesijs fractione.*

Clem. lib. 8. constit. Apostol. cap. 11.

Ambros. l. 3. de virginib.

Theodulp. in Epist. ad Sacerd. suæ Diœces. num. 10.

V. *Ridere ibidem non licet.*

QVINTÒ, & risum à templis velut profanum & leuitatis indicium proscripsere. S. Bonauentura ait, *in verbis aut risu in choro vanissimum esse dissolui.* Frequentem hanc esse tentationem colligere est ex eo, quòd simul & eâdem pœnâ plectatur cum ijs, qui in diuino officio loquuntur. Pachomius puniendum, vt vidimus, statuit eum, *qui psallendi tempore vel orandi, aut in medio lectionis loquitur aut ridet.* Sanctus Isidorus Hispalensis in Regulâ Monachorum, leuioris culpæ reum facit, *qui in choro riserit,* fabu-

Bonauent. Spec. p. 1. c. 11.

Pachom in Reg. nu. 1.

Pœna in templo ridentium.

Reg. Isidor. cap. 17.

ORATORIVM. Ferreol. in Reg. cap. 24.

fabulisque vacauerit. Grauiorem pœnam præscribit Regula Sancti Ferreoli Episcopi: *Hoc cunctos*, inquit, *moneo, seruandum mando atque constituo, vt quotiescumque lectio animabus Deo dedit is opportunè in Ecclesiâ, vel in refectorio, aut quolibet in loco publicè recitatur, nullus in risu aut moueatur, aut moueat: similiter etiam eo tempore fabulas fugiendas esse cognoscant. Quod si quis non custodierit, præsenti denunciatione commonitus triduani eum ieiunij mulctatio castiget. Quod triduum neminem volumus sub vno adimplere ieiunio, sed terna ieiunia vespertina iubemus, quotidie* B *refectione distingui.* Et rectè quidem in præuaricatores his pœnis animaduersum. In conspectu Imperatoris, ait Philo, *vel subridere* periculosum est alijs, quam valdè familiaribus. Et notum est, è Sapientum instituto vetitum olim fuisse, ne quis in Academiâ risum ederet, quod is locus, non ad iocos, & facetorum hominum ineptias, sed ad decus & animi grauitatē esset comparatus. Quid igitur de Sacrario omnium augustissimo dicemus, vbi Tabernaculum est diuinitatis, Imperatorisque summi Se- C cretum, vbi sanctæ & mysticæ sapientiæ fontes aperiuntur?

Meritò in præuaricantes decreta. Philo de leg. ad Caium.

VI. *Strepitus indecentes vitantur ibidem.*

SEXTÒ, damnantur & in templis strepitus indecentes, siue tussi, siue exscreatibus, siue tollendis aut demittendis sedilibus, aut alio modo excitentur. Bonauenturæ monitum hîc opportunè audietur. *Est cautè vitandum*, inquit, *ne, dum singulariter aliqua dicuntur in choro, vt collecta, capitula, &c. notabilis spuendo vel exscreando sonitus fiat. Sedilia verò debent non passim cum pede, sed cum manu eleuari, & cautè de-* D *poni: ne aliquis ex hoc sonitus in domo Dei audiatur.*

Bonau. in Spec. p. 1. c. 15.

VII. *Et aliæ species immodestiæ.*

SEPTIMÒ, pergit idem Bonauentura plures reprehendere immodestiæ species in Ecclesiâ vitandas. Quales sunt, si in Choro Fratres segniter resident, & statuæ instar stallo affixi, circumquaque, vt ceruus in saltu, vel ruralis in theatro, gyrouagando aspectibus, oculos in aduenientium vel coadstantium vultus infigunt. Adhæc, si ibi se in stallis suis brachijs tibijsque resolutis, notabiliter incuruent, E aut in partem vnam penitus vt possunt protenso corpore accubent, ita vt lecti molliciem quærere videantur: aut dum sedent, pedes suos vsque ad scabellum formæ contiguum licentiùs extendant, vel diuaricent. Hæc, & plura Seraphicus Doctor. *Ergo*, vt verbis Concilij Aquisgranensis vtar, *solerti industriâ nobis obseruandum est, ne quid in Ecclesiâ Dei ineptum, ne quid peruersum, ne quid indecens, aut cogitatione, aut verbis, aut actibus perpetremus, quatenus & conspectu Angelorum digni* A *efficiamur, & Dominus ad nos veniens, non quod condemnet in nobis, sed potiùs quod remuneret, inueniat.*

Conclusio. Concil. Aquisg. anno 816. can. 132.

DISQVISITIO IV.

Num extra Oratorium orare liceat?

CVM pleræque humanæ vitæ functiones & negotia proprijs sint exercenda locis, & alibi gesta nonnullam subinde B indecentiam contrahant, videri possit oratio non nisi in domo orationis peragenda. Sed Deum, qui nullo loco abest, vbique inuocari & laudari posse Scripturâ testatur: *Volo*, inquit Apostolus, *viros orare in omni loco.* Et Psaltes Regius: *In omni loco dominationis eius, benedic anima mea Domino.* Et Chrysostomus: *Vbicumque sis, ora, templum es, ne locum quæras; cùm ingruerit tentatio, ad Deum confuge, Deum inuoca: Numquid est homo, vt locum petas? Deus semper prope est.*

Deus in omni loco inuocandus. 1. ad Cor. 2. Psalm. 102. Chrysost. homil. 79. ad popul. Antioch.

C Si Christi Domini, cuius omnis actio nostra est instructio, intueamur exemplum, inueniemus illum orasse in deserto, in montibus, in horto, in cœnaculo, in cruce. Isaac, vt sacer textus perhibet, *egrediebatur ad meditandum in agro*, idque auctore Sancto Hieronymo, *vt meliùs ibi oraret.* Huius vestigijs institerunt Moyses, Elias, Elisæus, filij Prophetarum. Quin etiam in domibus Deum orare fas est. Nam Saluator noster ait: *Tu autem cùm oraueris, intra in cubiculum, & clauso ostio ora patrem* D *tuum in abscondito.* Quod de cubiculo propriè, vt sonat, acceperunt Theophylactus & Chrysostomus. Audi Cyprianum de Oratione: *Secretò nos orare præcipit in abditis & semotis locis, in cubiculis ipsis, quod magis conuenit fidei, vt sciamus Deum vbique esse præsentem, audire omnes & videre, & maiestatis suæ plenitudine in abdita quoque & occulta penetrare, sicut scriptum est. Ego Deus approximans, & non de longinquo.* Et Sanctus Bernardus: *Quamquam*, inquit, *& corpore interdum non otiosè te separas, cùm opportunè* E *potes, præsertim in tempore orationis. Tenes etiam in hoc & mandatum sponsi, & formam. Tu*, inquit, *cùm oraueris intra in cubiculum tuum, & clauso ostio, ora.* Laudabilia igitur sunt etiam in priuatis ædibus orationi destinata cubicula. Quo nomine in veteri lege commendata fuit religiosissimâ vidua Iudith, quæ *in superioribus domus suæ fecit sibi secretum cubiculum, in quo cum puellis suis clausa morabatur.* Cubiculum autem illud cap. 9. 1. vocatur ORATORIVM. Plura autem de bis domesticis Oratorijs vide in Commentario Serarij.

Docuit id Christus. Genes. 24. *Et sancti viri.* Math. 6. 6. Theophyl. in Math. Chrysost. homil. 8. in 1. ad Tim. Ierem. 23. Serm. 40. in Cant. Luc. 14. Iudith cap. 8. 5. Serarius in cap. 8. 9. 5.

Sed

Monachi in cellis orare soliti. Sed quod Monachos spectat, ijs frequentissimum, atque vt meritò dicere possum, quotidianum in cellulis suis diuinum Numen deprecari. Conuenienter sanè Euangelico Christi monito: *Tu autem cùm oraueris intra cubiculum tuum*, quod Vatablus vertit CELLAM. De Therapeutis ait Philo: *Philo de vit. contemplat.* *Singuli autem habent sacras ædiculas, vbi solitarij sanctæ vitæ mysterijs dant operam.* Ne quis autem interpretetur sacella potiùs fuisse, quàm cellas, perhibet idem Philo præter has singulorum cellulas exstitisse apud eos commune σεμνεῖον, quo statutis diebus, borisque, ad celebrandas Dei laudes liturgiasque, conuenirent. De Ægyptijs Monachis scribit Cassianus, *Cassian lib. 2. instit. c. 12.* *Cùm fuerint orationum canonicarum functiones ex more finita, vnumquemque idem rursus orationis officium, velut peculiare sacrificium studiosiùs celebrare.* *Idem cap. 14.* Et deinceps refert, quemadmodum in cellulis suis opus manuum & orationes pariter exerceant. *Lib. 3. c. 2.* Quod & alibi repetit & inculcat. De iisdem Hieronymus: *Hieron. Epist. 22. ad Eustoch.* *Et quia nostle extra orationes publicas, in suo cubili vnusquisque vigilat, circumeunt cellulas singulorum, & aure appositâ, quid faciant, diligenter explorat.* Quid, quod & ipse Sanctus BENEDICTVS in cellâ suâ, *S. Benedictus huius moris retinens.* Magno teste Gregorio, orasse dicatur? Contritum enim ruinâ parietis puerum *Gregor. 2. Dialog. c. 11.* *precepit in cellâ suâ in psiatio, quo orare consueuerat, projici: misfisque foras fratribus, cellam clausit, & orationi instantiùs quàm solebat, incubuit.* *Ibid. c. 35.* Et cùm sub vno solis radio totum mundum collectum aspexit, & Germani Capuani Episcopi animam in sphærâ igneâ ab Angelis in cœlum deferri, stabat ad fenestram suam omnipotentem Deum deprecans, & quiescentibus adhuc fratribus nocturnæ orationis tempora præueniebat. *Cella in cœlum sic mutatur.* Et propter hoc orationis & contemplationis exercitium, non dubitauit Bernardus *Bernard. ad Fratres de monte Dei.* Monachorum cellas ipsis comparare cœlis. Benè quoque synchronos ei Petrus Blesensis: *Petr. Blesens. epist. 86. ad Alexand. Mon.* *Ad exemplar domus illius, de quâ scriptum est: In domo Patris mei mansiones multæ sunt, habet vnusquisque cellulam, & mansiunculam suam, vt contemplationi & orationi liberiùs vacet.*

Verùm non tantùm priuatis aut peculiaribus orationibus extra Oratorium incumbere licet, sed ipsum quoque diuinum officium ex Regulæ auctoritate sub dio persoluere fas est. De quo infrà vberiùs.

ORATORIVM.

DISQVISITIO V.

Liceátne loco immundo orare?

ORATIONIS dignitas locum decentem & honestum requirere videtur: *Oratonis dignitas.* *Puritatem enim*, vt Legislator noster ait, *Cap. 20. Reg.* *debet esse oratio: & Domino vniuersorum cum omni humilitate & PVRITATIS deuotione supplicandum est: & non in multiloquio, sed in PVRITATE cordis, & compunctione lacrymarum nos exaudiri sciamus.* Huius autem interioris puritatis index ac veluti monitrix est exterior, quæ in fundendis precibus adhiberi solet. Nam manuum lotio ante preces non gentilibus tantùm, sed & Iudæis atque Christianis olim vsitata. *Manuum lotio illis præmissa.* De Gentilibus Tibullus: *Tiboll lib. 1. Eleg. 2.*

Casta placent superis, purâ cum veste venite,
Et manibus puris sumite fontis aquam.

De Ægyptijs & Græcis, idem testatur Herodotus in Euterpe. De Iudæis testis est Aristæas. *Arist. lib. de septuaginta interpretib.* De Christianis, secundùm quod monet Apostolus; *1. Tim. 2.* *Volo viros orare in omni loco, leuantes puras manus*, antiqua Ecclesiasticorum scriptorum testimonia confirmant. Nam & apud Clementem Romanum legitur, vt Christianus, *lotus oret.* *Clem. lib. 8. Constit. cap. 32.* Et Chrysostomus: *Chrysost. in Matth. homil. 52.* *In nonnullis iam Ecclesijs hunc morem corroboratum videmus, vt diligenter multi studeant, quomodo manibus loti, candidis induti vestimentis in ecclesiam ingrediantur.* Hoc autem vel ideò faciebant, quod naturalis quidam instinctus doceret non nisi puros ad Deum accedere oportere, & boc ritu admonerentur puritatis animæ, quod insinuauit Tertullianus: *Index interna puritatis.* *Quæ*, inquit, *ratio est, manibus quidem ablutis, sed spiritu sordidato orare?* *Tertull. lib. de Orat. cap. 11.* Si igitur tanta puritatis corporis habita ratio, cur non & loci? Adscriptus Ambrosio commentarius in Epistolas S. Pauli, exponens citatum Apostoli locum: *1. Tim. 2.* *Volo viros orare in omni loco*, ait: *Sic in omni loco orandum precipit, vt competens locus intelligatur, non vtique importuno ac sordido loco, quippe cùm prohibeat Dominus vulgo orare* *Orationem qui excludant, è locis sordidis.* (vbi est vulgi concursus) *sed hoc monet ne in solâ Ecclesiâ putarent orandum.* Et Basilius: *Dicendum est, quod illud IN OMNI LOCO, non comprehendit eos locos, qui humanis vsibus, rebusque immundis & profanis deputati sunt.* *Basil. lib. de Baptism. cap. 8.* Quemadmodum enim bonum est ad vitam mortalem seruandam cibo & potu, & somno vti, at nemo sapiens in foro edere, aut bibere, aut dormire sustineat: ita bonū est & necessarium ad spiritualem vitam Dominum deprecari; nullus tamen sine iustâ causâ immundum locum orationis gratiâ adire præsumat. Rectè proinde ait Oliuerius Bonartius, non ambigēdum, quin horas legere deditâ operâ, nullâ *Bonart. de bor. Can. l. 1. cap. 10. num. 18.*

ORATORIVM *Ponunt inter malè sonantia.*

râ, nullâ necessitate vrgente vel rationabili caussâ suadente, in loco immundo & sordido, sit ex ijs, quæ Theologi vocant malè sonantia; tum quia significat quemdam animi neglectum, & rerum diuinarum despicientiam, tum quia offensionem & scandalum, si ab alijs obseruetur, generat. Quare Gerardus Carthusianus, vt citat Nauarrus, dicit nonnullos loqui cum Deo, vbi verecundarentur loqui cum suis canibus, & pro re horrendâ refert, se audiuisse sacerdotem quemdam recitantem Vesperas in latrinâ. Et Monicam matrem suam scribit Augustinus offensam, quod Licentius cùm *ad requisita naturæ exisset, paulò clariùs cecinerit: Deus virtutum conuerte nos, & ostende faciem tuam & salui erimus: Illa enim non ferens quod illo loco talia continuò repetita canerentur, obiurgauit eum, ob hoc ipsum, quod inconueniens locus cantico esset.*

Gerard. lib. de assiduitate orandi. Nauarr de orat. & hor. Can. cap. 5. num. 3.

S. Monica hinc offensa.

August. li. 1. de Ordin. cap. 8.

Psal. 79.

Verùm quòd hæc non esset oratio ex præcepto recitanda, & quòd ex animi recreatione id potissimùm caneret, *quoniam*, vt Augustinus ait, *ipsum cantilenæ modum nuper hauserat, & amabat, vt fit, melos insuetatum, hinc excusari posse videtur illa cantillatio.* Vnde cùm Licentius diceret, gaudere quod *frustra ei scrupulus superstitiosus iniectus esset, quòd tali loco talia cantitaret.* Respondit Augustinus: *Mihi neque hoc displicet, nam illi cantico, & locum ipsum, quo illa offensa est, & noctem congruere video. A quibus enim rebus putas nos orare, vt conuertamur ad Deum, eiusque faciem videamus, nisi à quadam cœno corporis atque sordibus, & item à tenebris quibus nos error inuoluit?* Proinde D dicendum, cùm vel ratio suadet, vel necessitas cogit, non esse vsque adeò reprehendendum etiamsi sordidis & vilibus locis oratio fiat. Cuius rei exemplum profert Climacus: *Cùm*, inquit, *aliquando in congregatione quadam essem, notaui sollicitum atque studiosum fratrem dum à malis cogitationibus molestiam pateretur, nec inueniret illic locum idoneum orationi, ad naturæ necessariæ simulatâ necessitate exisse, atque illuc aduersus hostes validissimâ oratione confligere. Cùm verò loci indignitas patrem permoueret. Cur*, inquit, *loci* E *huius quasi minus idonei facies monet? Persequebantur me immunda cogitationes, ego, in loco immundo vt sordibus mundarer, oraui.* Hæc ille. Sed & Abbas Isaac apud Cassianum laudans versiculum, *Deus in adiutorium meum intende*, eumque volens incessabili iugitate in nostro pectore volui, inter cetera ait: *Hunc in opere quolibet, seu ministerio, vel in itinere constitutus decantare non desinas. Hunc & dormiens, & reficiens, & in* VLTIMIS NATVRÆ NECESSITATIBVS *meditare.* Exemplum suppeditant vitæ Patrum, Nam quidam nocte frigidissimâ egressus

S. Augustini factum excusat.

Dum subest ratio, non est illicitum in latrinis orare.

Climac. grad. 15.

Probatur exemplis.

Cassian. coll. 10. cap. 10.

Vit. Pat. lib. 5. libello 7. num. 46.

A ad vtinam semetipsum consolabatur dicens: *Gratias ago tibi, Domine; quanti sunt modò diuites in custodiâ, qui etiam in ferro sedent, aut pedes habent in ligno constrictos, qui neque vrinam suam liberè faciant: Ego autem velut Imperator sum, extendens pedes meos, & vbi volo ambulo. Hæc illo dicente, alius stabat verba eius audiens, ingrediens verò narrauit ea fratribus, & audientes multum ædificati sunt.* Sic ibi. Nihil igitur obest immunditia loci, dummodo animus purus sit. Audiamus Chrysostomum hâc de re disserentem. *Quòd* B *si foris Ecclesiam es, dic tu: Miserere mei Domine. Non quæritur locus, sed deuotio mentis. Ieremias in lacu cœni demersus erat, fideliter orans Deum promeruit. Daniel in lacum Leonum missus, ad se Dei misericordiam inclinauit. Tres pueri in camino ardenti erant, & Deo placuerunt. Latro in cruce erat, & exauditus est, fideliter postulando. Et nihil obsuit Crux, sed confessio fidei paradisum aperuit. Iob in sterquilinio erat, & per patientiam suam Deum propitiabatur. Quod si & in balneis es, ora: vbicumque fueris, ora. Templum Dei es tu, & Spiri-* C *tus sanctus habitat in vobis.* Obseruauit quoque Augustinus sacrificio Crucis Christi vniuersum mundum expiatum, vt quouis loco Deum orare liceat. *Iudæis*, inquit, *ideò præcepit Deus relinquere vniuersam terram; & in vna loco offerre sacrificia, & vota reddere, quoniam immunda erat tunc vniuersa terra fumo ararum, & nidore bustorum, ceterorumque coinquinatorum eorum, quæ de profanis gentilium sacrificijs inferebantur super eam. Nobis verò iam, quoniam Christus adueniens expiauit vniuersam terram, omnis locus* ORATORIVM D *factus est.*

Et auctoritate.

Chrysost. homil. 17. ex varijs in Matth. loc.

Crux omnia loca expiauit.

August. serm. 130. de temp.

Nauarrus autem de orandi loco agens, orationem mentalem & vocalem in necessitate, cùm ibi quis detinetur inclusus, in loco turpi fieri posse concedit, cam præsertim ad quam non est obstrictus. De Horis verò canonicis ait: Cessante scandalo, vel hypocrisi, & alijs id genus, ac contemptu sacrorum verborum, & irreuerentiâ eius quem alloquimur, non video rationem efficacem cur in istis fordidis locis malum sit voce Horas recitare, præsertim E si sordes, pædor, fœtor, & humilitas loci referantur ad seriùs reputandum paruitatem ac spurcitiam humanam, & quam parum mereatur homo tam humilis, & sordidus, eò quòd ante illam altissimam maiestatem, & indicibilem munditiam se humiliat.

Nauarr. suprà num. 6. 6. 7. & 9.

Quomodo liceat Horas dicere in locis immundis.

DISQVI-

DISQVISITIO VI.

Cur meliùs in Oratorio preces fundere?

Præstat in Ecclesiâ orare, quã alibi. Chrysost. hom. 79 ad pop. Antioch.

LICET omnis locus, vt iam vidimus, orationi cõgrnus, quia tamen Templum, siue Oratorium huic officio propriè est dedicatum, ceteris paribus meliùs censetur in eo Deo supplicare, quã alibi. Quæ aperta Chrysostomi sententia est. *Domi quidem*, inquit, *orari potest. Sic autem, vt in Ecclesiâ non potest, vbi tanta Patrum multitudo, vbi clamor ad Deum vnanimiter emittitur: non ita Dominum per te solùm orans audìeris, vt cum fratribus tuis. Hic enim maius aliquid est, puta vnanimitas, & consonantia charitatisque vinculum, & sacerdotum orationes: propterea namque sacerdotes præpositi sunt, vt multitudinis orationes cùm sint infirmiores hisce potentiores adiungentes, pariter cum illis in cœlum ascendant.* Et alibi: *Orare domi possumus, aiunt: te homo decipis, & magno in errore versaris. Nam etsi domi datur orandi facultas: tamen fieri non potest, vt domi tam benè ores, quàm in Ecclesiâ, vbi tot Patres, vbi clamor felici societate excitatus ad Deum immortalem refertur.* Hæc ille.

Idem hom. 3. de incõprehensib. Dei nat.

Redduntur rationes.

Sed peculiares caussas ordine proferamus, ob quas facilior dicatur in templis exauditio, vt tantò libentiùs Religiosi Oratorium frequentent, quantò maioribus illud prærogatiuis cognouerint decoratum.

I. *Quia templum est Dei domus.* Matth. 23. 21. Ioan. 2. 16. Matth. 21. 13. Psal. 10. 2. 2. Paralip. c. 7. 12. *In quâ præsens est.*

PRIMA autem sit, quòd Christi Saluatoris sententiâ, templum sit habitaculum & domus Dei. *Quicumque*, ait, *iurauerit in templo iurat in illo, & in eo qui habitat in ipso.* Et: *Nolite facere domum Patris mei, domum negotiationis.* Alibi vocat domum suam: *Domus*, inquit, *mea, domus orationis vocabitur.* Regius Vates insinuat Deum præesse templo simili quadam ratione, qua ipsi cœlo. *Dominus*, inquit, *in templo sancto suo, Dominus in cœlo sedes eius.* Quin & ipse Deus in templo à Salomone ædificato præsentiæ suæ testimonium perhibet: *Audiui orationem tuam, & elegi locum istum in domum sacrificij. Oculi quoque mei erunt aperti, & aures meæ erectæ ad orationem eius, qui in loco isto orauerit. Elegi enim & sanctificaui locum istum, vt sit nomen meum ibi in sempiternum, & permaneant oculi mei, & cor meum, ibi cunctis diebus.* Quæ quidem de Christianorum templis non paulò veriùs dici queunt, sicut & illud quod alibi Scriptura ait: *Quod in loco sit verè Dei quædam virtus. Nam ipse qui habet in cœlis habitationem, visitator & adiutor est loci illius.* Qui ergò in templo orat, ipsam veluti Regiam Dei adit, vt in eâ supplicem illi libellum offerat.

2. Machab. 3. 38.

II. *Quia ibi asseruatur SS. Eucharistia.*

SECVNDA ratio desumitur à præsentiâ Christi in augustissimâ Eucharistiâ, quæ ibidem religiosè asseruatur: Ibi enim est tabernaculum Dei cum hominibus. Chrysostomus de sacrosanctâ Eucharistiâ loquẽs: *Non cogitas*, inquit, *hic inuisibilem adesse Dominum, qui vniuscuiusque motus metitur, & conscientiæ rationem habet? Non cogitas, quod Angeli huic stupendæ assistunt mensæ, cumque reuerentia hunc circumuallant.* Hæc sanè meditatio præsentis Christi in Eucharistiâ tanti ponderis in plurium Sanctorum cordibus fuit, vt propterea Ecclesias (vt Aluarez de Paz obseruauit) & deuotissimè frequentarent, & eas per assiduam mansionem veluti proprias efficerent cellulas. B. P. Dominicus, nullam ferè aliam cellam, nisi Ecclesiam habebat. Eum ex parte, multi alij ex viris spiritualibus imitati sunt, qui, vt fideles serui, cùm per alias occupationes licebat, ad Ecclesiam, vt ad conclaue Domini sui, totâ deuotione cõfugiebant. Nimirùm, vt Laurentius Iustinianus ait: *Est mysterium hoc, quasi ingens arbor virentibus referta folijs, sub quam quicumque fugiunt, laborantes & peregrinantes, proteguntur in ipsius vmbraculo ab dies æstu, à turbine quoque & pluuiâ.* Meritò proindè ad hanc sæpiùs pij confugiant, vt cùm sponsa dicere possint: *Sub vmbrâ illius, quem desideraueram sedi, & fructus eius dulcis gutturi meo.* Et quis hic quem fidelis anima desiderauit, nisi *Spiritus oris nostri Christus Dominus captus in peccatis nostris: cui diximus: In vmbrâ tuâ viuemus in Gentibus?* Hinc laudanda illa multorum consuetudo, qui hoc nomine aliquoties per diem templum adeunt, vt Christum in Eucharistiâ ibidem præsentem visitent, salutent, venerentur, & familiariter cum eo conuersentur, cuius *deliciæ sunt, esse cum filijs hominum.* Sed hinc nascitur

ORATORIVM.
Chrysost. homil. 1 de verb. Isa. Vidi Domin.
Paz de vit. relig. instit. lib. 2 c. 7.
Ideo frequentata à sanctis Ecclesia.
Lib. 3 vit. S. Dominic. cap. 12.
Iustinian. de Cõuers. Monast. c. 19.
Cum quo fructu.
Cant. 2. 3.
Thren. 4. 20.
Prou. 8.

III. *Præsentia Angelorum.*

TERTIA ratio, quòd nimirum cælestes spiritus Regem suum in Eucharistico tabernaculo tamquam in throno residentem venerabundi stipent, & tamquam spiritales aquilæ ad Christi Domini corpus congregentur. Hinc S. Chrysostomus cùm dixisset, *Christum Dominum in Eucharistiâ, quasi Iudicem pro tribunali sedere*; subiungit: *Cogita apud quem proximè stas, quibuscum inuoces Deum, scilicet cum Cherubim, cum Seraphim, cum omnibus cœli virtutibus: animaduerte quos habeas socios.* Sed Angelicæ huius præsentiæ nos ipse admonet S. P. BENEDICTVS, cùm Dauidicum illud vult memoriâ retineri: *In conspectu Angelorum psallam tibi.* Ex quo infert, *Ergo consideremus, qualiter oporteat nos in conspectu Diuinitatis & Angelorum eius esse.* Vt cælestium spirituum Iudæis declararetur præsentia, olim in Salomonis templo Angelorum formatæ sunt imagines. Christianorum verò templa, non tantùm inhabitãt, sed etiam altaria custodiũt, vt Abbas Leontius in Prato spiritnali se vidisse testatur, cui vox

Chrysost. homil. 4 de incompreh. Dei natura, cõtra Anomæos.
Psal. 137.
Cap. 19. Reg.
Etiam altari adsidet.
Prat. spirit. cap. 4.

ORATORIVM. cui vox de cœlo dicebat: *Ex quo sanctificatum est altare istud, ego iugiter illi astare iussus sum.*

IV. *Sanctorum corpora & reliquiæ in templa condita.* QVARTA ratio, Quia in templis & sub altaribus condita sunt Sanctorum corpora, vel aliquæ partes, quas RELIQVIAS appellamus; in quibus ipsos Sanctos veluti viuentes colimus & veneramur. His ipsa Ecclesia exornatur. Vnde Augustinus; *Adhuc amplius*, ait, *agendæ sunt gratiæ Deo nostro: hanc enim Ecclesiam, quam fecit nomini suo construi, fecit etiam Sanctorum Martyrum* RELIQVIIS *amplius honorari.* De his quoque Ambrosius: *Martyres obseruandi, quorum videmur nobis quoddam corporis pignore patrocinium vindicare.* Quin & ipsis suis monumentis non rarò adsunt Martyres. S. Agnes virginum stipata choro parentibus ad eius monumentum precantibus se conspiciendam præbuit. Similiter allocuta est ibidem Constantiam, Constantini Magni Filiam. Præclarè S. Paulinus.

Aug. serm. 256. de temp.

Ambros. l. de viduis.

Breuiar. Roman. *Qui ipsi non rarò præsentes.*

Paulin. Natal. 6. de S. Felice.

Præsidet ipse suis sacer ossibus: ossaque sancti
Corporis in tumulo non obsita puluere mortis,
Arcano æterna, sed prædita semine vitæ,
Viuificum spirant animâ victrice odorem.

Cap. 58. Reg. Hác prærogatiuâ etiam monastica decorari Oratoria supponit S. BENEDICTVS, dum Vota nuncupanda præscribit, *ad nomina Sanctorum, quorum reliquiæ ibi sunt.*

V. *Ecclesia, loci sanctitas est.* QVINTA ratio desumitur ex ipsius templi sanctitate, quam consecratione accepit. *Quis*, inquit Bernardus, *parietes eius sanctos dicere vereatur, quos manus sacratæ Pontificum tantis sanctificauere mysterijs? Sanctum omninò templum, quia, vt Scriptura ait: Quidquid semel fuerit consecratum, sanctum sanctorum erit Domino.* Agnouit & sæpiùs inculcauit hanc templi sanctitatem religiosissimus Rex & Propheta Dauid. *Adorabo*, inquit, *ad templum sanctum tuum in timore tuo.* Et: *Exaudi Domine vocem orationis meæ, dum oro ad te, dum extollo manus meas ad templum sanctũ tuum.* Rursum: *Sanctum est templum tuum mirabile in æquitate.* Iterumque: *Polluerũt templum sanctum tuum.* Hæc ipsa toties commendata templi sanctitudo animum orantis ad pietatem vehementer excitat. Audi Chrysostomum: *Simul*, inquit, *ac pauimenta calcaueris, ad cælum mentem locus transmiserit, & ad supremum Regem, & illum Angelorum exercitum & sublimem thronum, & inaccessibilem gloriam.*

Bern. serm. 4. in dedicat. Ecclef. Leuit. 27.

Psal. 5. 4.

Psal. 27. 21.

Psal. 64. 5. Psal. 78. 1.

Chrysost. homil. 66. ad popul.

VI. *Preces inibi Deo gratiores ob mutuam vnionem.* SEXTA ratio, Quia in templo mutuâ pietate, alacritate & concordiâ preces inflammatæ Deo efficiuntur gratiores. *Coimus in cœtum*, ait Tertullianus, *& congregationem, vt ad Deum, quasi manu factâ precationibus ambiamus orantes.* Et Ambrosius: *Multi minimi dum congregantur vnanimes, fiunt magni, & multorum preces impossibile est contemni.* Huc spectat S. Martyris Ignatij adhortatio: *Omnes ad orandum in idem loci conuenite, sit*

Tertull. Apolog. cap. 39.

Ignat. epist. ad Magnesian.

A *vna communis precatio, vna mens, vna spes in charitate, & fide inculpatâ in Christum Iesum, quo nihil præstatius est: Omnes velut vnus quispiam in Templum Dei conuenite, velut ad vnum Altare, ad vnum Sacerdotem summum Dei ingeniti Iesum Christum.* Quid, quòd ipsum Christum Dominũ hîc fideiussorem habeamus? *Si*, inquit, *duo ex vobis consenserint super terram, de omni re quacumque petierint, fiet illis à Patre meo, qui in cælis est. Vbi enim sunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum.* Matth. 18.

B Sed & ipse Christus exemplo prælucit, nam cum triumpho Ierosolymam ingressus, statim *intrauit in templum Dei.* In quæ verba S. Chrysostomus: *Hoc erat proprium boni filij, vt ad domum curreret Patris, vt illi honorem redderet: & tu imitator Christi factus, cùm ingressus fueris in aliquam ciuitatem, primò ad Ecclesiam curras.* Eodem sensu S. Beda: *Ingressus ciuitatem primò templum adijt: nos quoque informans, vt in omni loco religionis diuinæ studium orationis, omnibus terrenis negotijs præponamus.* Magistrum suum imitati sunt Apostoli & Discipuli, de quibus S. Lucas: *Et*

Christus frequens in templo. Matth. 21. v. 12. Chrysost. homil. 37. in opere imperf.

Beda in Matth. 21.

Et Apostoli. Luc. 24. 51.

C *ipsi adorantes regressi sunt in Ierusalem cum gaudio magno: & erant semper in templo, laudantes & benedicentes Deum.* Idemque in Actis Apostolorum ait: *Quotidie perdurabant vnanimiter in templo.* Sed illustrissimum in hoc genere exemplum est S. Danielis Prophetæ, qui in Babylone captiuus, cùm templi Ierosolymitani copiam non haberet, *apertis tamen fenestris contra Ierusalem tribus temporibus, in die flectebat genua sua, & adorabat, confitebaturque coram Deo suo.* Tradunt verò Hebræis hoc solemne fuisse, vt extra templum

Act. 2. 46.

Daniel. 6. 10.

Hebræi ad templum conuersi orabant.

D aut tabernaculum constituti, conuersi ad illud orarint. Quo sensu exponi potest illud Regij Vatis: *Adorabo ad templum sanctũ tuum in timore tuo.* Itemque: *Exaudi Domine vocem deprecationis meæ, dum oro ad te, dum extollo manus meas ad templum sanctum tuum.* Sed vide hoc argumentum fusiùs tractatum à Gisberto Sceuichauio lib. 1. de Ecclesiasticorum vitâ & moribus cap. 27. & pluribus sequentibus, ex quibus nonnulla iam delibauimus.

Psal. 5. 8. Psal. 27. 2.

E

DISQVISITIO VII.

Quomodo officium peragendum extra Oratorium?

VTILITATEM aut necessitatem subinde exigere, vt extra Oratorium statutis horis fratres inueniantur, Patriarcha noster agnouit, & quid illo casu agendum, prudenter admodum determinauit. *Fratres*, inquit, *qui omninò longè sunt in labore, & non possunt occurrere horâ competenti ad Oratorium, & Abbas hoc perpendit, quia ita est, agant ibidem opus Dei vbi operantur, cùm tremore diuinæ*

S. Benedictus quid statuat de operantibus in agro. Cap. 50. Reg.

diuino flectentes genua. Similiter qui in itinere directi sunt, non eos prætereant Horæ constitutæ; sed vt possunt, agant sibi, & seruitutis pensum non negligant reddere. Quæ verba hic expendenda.

I. *Vult statuto tempore officium legant.*

PRIMÒ autem, notandum non tantùm velle Legislatorem nostrum, vt in agris operantes diuinum persoluant officium, verumetiam vt illud faciant statutis & distinctis horis. Videri enim posset in hoc casu sufficere, vt manè in Oratorio omnes horas simul absoluerent, & ita ad agriculturæ opus procederent. Sed aliorum auctoritate & exemplo fulcitur hæc S. BENEDICTI constitutio: Nam S. Pachomius, vt

Et alij id præscripserunt.
Reg. Pachom. cap. 142.

io Concordiâ Regularum & à Smaragdo citatur, ait: *Et si in naui fuerit, & in monasterio, & in agro & in itinere, & in quolibet ministerio, orandi & psallendi tempora non prætermittet.* Hoc autem caput in excusâ S. Pachomij Regulâ desideratur. Et S. Basilius:

Basil. apud Ruffin. cap. 55.

Si corporaliter non occurrerit adesse cum cæteris ad orationis locum, in quocumque loco inuentus fuerit, quod deuotionis est expleat. Regula quoque Pauli & Stephani: *Opus Dei quod per diem, in quocumque loco operantes fratres per horas institutas dicent.* Et sanè non caret sua vtilitate, quod absque vlla anticipatione suis quæque temporibus dicantur Horæ.

Reg. Paul. & Stephan. cap. 12.
Nec caret vtilitate.

Ita namque per diuersa interualla renouatur memoria illorum mysteriorum, quæ illis horis celebrantur, & vtiliter omninò circa illa excitatur attentio & pia veneratio. Sic crebriùs mens ad Deum attollitur, & illi per orationis spiritum vnitur; sic pulchrâ varietate laborem oratio, orationem labor interpolat. Quod si eâ gratiâ Oratorium toties adijssent, & inde ad laborem redijssent, plusculum temporis in itinere elapsum fuisset, & vix quidquam operis consequenter absoluissent. Et sanè magnum Cardinalis Bellarminus in eo momentum posuit, suis vt proprijs & distinctis horis singulas partes officij diuini recitaret. In hunc vsum secum deferebat horologium, eoque quasi monitore pro tempore horarum vtebatur. Si, dum sermonis copiam alijs daret, tempus minorum precum appeteret, secretum pro eis rogabat; & vbi persoluerat, ad colloquium se referebat, vt auctor est Siluester Petra-sancta. Et ante eum S. Hugo Episcopus Lincolniensis preces Canonicas statuto persoluebat tempore, nec induci poterat, vt aut præueniret illud, aut differret. Itaque in magnis etiam tractatibus, sicut quidam ad consultandum siue deliberandum egredi solent, sic ipse immortali Regi debitum laudis oblaturus, simul atque venisset hora, mox exire solebat. Ingratam Deo esse anticipationem, aut vltra tempus dilationem, Eremita, quem

Bellarminus Horas exactè recitabat.
Lib. 6. vit. Bellarm. c. 3.
Laudatur & hinc S. Hugo.
Sur. in vitâ eius c. 22. Nouemb. 17.

deficientibus alimentis Angelus pascebat, hoc modo didicit. Vuarum tempore portabat aliquando bonas; quandoque agrestes; quandoque marcidas. Interrogatus Angelus ab Eremitâ, quæ esset tantæ diuersitatis ratio, respondit, se portare bonas vuas, quando officium debitis horis persoluebat: agrestes verò, quando tempus præueniebat: marcidas, quando vltra debitam horam differebat. Iustus ergò ille, qui tamquam lignum quod plantatum est iuxta decursus aquarum, dat fructum labiorum confitentium Domino in tempore suo.

ORATORIVM.
Anticipatio & dilatio Deo displicent.
Abbas in c. 1. de celebr. Missar.

II. *Quanta distantia necessaria, vt non teneatur frater occurrere.*

SECVNDÒ, peti posset, quanto interuallo fratres ab Oratorio distare debeant, vt ad illud tempore canonicarum horarum non teneantur occurrere? Respondet Regula Magistri: *Si vltra quinquaginta passus à Monasterij limine abfuerint, non vadant ad Oratorium.* Sanctus verò BENEDICTVS videtur requirere determinationem Abbatis, ait enim: *& Abbas hoc perpendit quia ita est*, quod scilicet non possint occurrere horâ competenti ad Oratorium. Vnde Bernardus Cassinensis ait: *Potest Abbas ita dicere in generali: Frater, qui tot passibus vel stadijs, vel vsque ad tales terminos ab Oratorio distat, non teneatur ad tales horas ad Oratorium venire.*

Reg. Magist. cap. 55.

III. *Horæ à laborantibus simul dicendæ.*

TERTIÒ, quæritur. An communiter, siue per choros, an singillatim in loco quo operantur diuinum persoluendū officium? Respondet Boërius, debere simul dici. Probatque ex Constitutione Benedicti XII. in quâ ait: *Qui ad chorum vel ad Ecclesiam accedere nequiuerint: prædicationi, lectioni, studio, seu administrationibus vel Officijs suis, aut pijs siue licitis operibus, de licentiâ illius ad quem eam dare pertinuerit occupati, in loco aliquo congruo & honesto debitis horis iuxta possibilitatem* PLVRES SIMVL CONVENIANT, *& debitè dicant diuinum officium, & quotidianum pensum exsoluant debitæ seruitutis.* Idipsum insinuauit Regula Pauli & Stephani, cùm ait: *Opus Dei quod per diem in quocumque loco operantes fratres per horas institutas dicent, cum disciplinâ & timore Dei consonâ voce dicatur: non prout vnusquisque operis excusatione, aut occupatione voluerit obrutè.* Similiter Regula Magistri agēs de ijs, qui intra monasterium vrgentibus necessitatibus occupantur, ait: *Clarâ voce cùm à psalmo cessatur & orationi incumbitur, petant ad Oratorium se debere haberi in mente, & tamen in eodem loco in quo occupantur, lentè sibi opus Dei, sequendo Oratorij vocem, adimplent simul, & explicatis per vices psalmis in eodem loco in quo stant, aut sedent, in orationibus genua flectant.* Sic ille. Ex recentioribus Commentatoribus Antonius Perez ait: Sanctus Pater præcipit, vt laborantes in agro longè à Monasterio dissito, simul ibi officium faciant, vtique quoniam in

Bened. XII. in Benedictin. c. 27.
Probatur.
Reg. Paul. & Stephan. cap. 12.
Reg. Magist. cap 55.

ORATORIVM. IV. *Quando flectenda genua.*

Congregatione orare magni momenti est.

QVARTÒ, Quòd ait S. Pater: *cùm tremore diuino flectentes genua.* Benè exponunt Cassinenses & alij, intelligendum, *quando dicitur Pater noster, & Collectæ, temporibus quibus est ordinatum in Breuiario, quod tunc dicentes Officium genuflectant.* Similiter quoque obseruandæ extra chorum inclinationes, aliæque cęremonię, quantum fieri potest. Concedit Regula Magistri, vt hi operantes psalmos dicant indirectum.

V. *Eadem obseruanda ab itinerantibus.*

QVINTÒ S. P. ait: *Similiter qui in itinere directi sunt, non eos prætereant horæ constitutæ.* Propter hoc verbum SIMILITER, aiunt quidam, teste Bouerio, *quod etiam equitantes debent descendere ad singulas horas, & flectere genua, quod vsque hodie Cistertienses faciunt in itinere constituti: Attamen nostri temporis Abbates & fratres non faciunt, fatentur tamen quod loco genuflectionis dicût singulis horis psalmum Miserere mei Deus.* Ex veteri Cluniacensium more. Nam cùm Cistertienses illis objicerent hoc caput Regulæ apud illos negligi, respondit S. Petrus Venerabilis: *De genuflexionibus regularium horarum, quidquid Regula iubet, omnimodis custodimus, & antequam horam decantare incipiamus, vbicumque simus cum timore diuino genua flectimus. Prohibet hoc aliquando nimiùs imber, condensa nix, lutulenta tellus, & tunc loco metaneæ Psalmum, Miserere mei Deus decantamus: & tali commutatione, præceptum quod implere non possumus, recompensamus.* Vide, & nota accuratam Regulæ obseruantiam. Lanfrancus autem itinerantibus ita præscripsit: *Fratres in viam directi cùm horam regularem dicunt, aut orationem faciunt, aut Deus in adiutorium meum, cum Gloria Patri dicunt. si dies talis est, sicut in Monasterio, genua flectant; sed ante & retro nusquam faciant, nec cùm falluntur veniam petant, nisi sint in Ecclesiâ: diebus quibus super formas orant dicturi aliquam horam si equitant, de equis descendant, & inchoatâ horâ, ac veniâ petitâ, à manibus chirothecas, & à capitibus caputia auferant, & sic ascensis equis horam finiant.* Et hæc quidem illorum obseruantia, quam tamen non crediderim ex ipsis S. BENEDICTI verbis elici. Quamuis enim dicant SIMILITER, non intelligenda est ea similitudo quoad

Cluniacenses cùm equitarent quid egerint loco genuflexionum. Petr. Clun. lib. 1. Epist. 28.

Lanfrancus equitantes magis restringit. Lanfranc. in Stat. c. 15.

Quid S. B. intelligat hic per τὸ, similiter.

A omnia, sed tantùm, quòd *eos non prætereant horæ constitutæ.* Nimirùm, vt eodem modo quo in agro operantes, Tertiam dicant horâ tertiâ, Sextam sextâ, Nonam nonâ. Quâ in re accuratus fuit Abbas Sosimas, de quo Sophronius Ierosolymorum Episcopus: *Viginti*, inquit, *diebus exigens iter, cùm sextæ horæ tempus aduenisset, stetit modicum ab itinere: & conuersus ad Orientem, agebat solitam rationem. Consueuerat enim constituto dici tempore figere itineris cursum, & stans psallere, & genuflexo orare.* Quod ipsum suasit S. BENE-B DICTVS, non autem vt genua flectant, sicut in agro laborantibus præscripserat. Id enim equitantibus pluuio præsertim cœlo difficilius foret, vt proinde hac in parte laudanda sit sanctissimi Legislatoris discretio, qui expressam hîc inter operantes & itinerantes videtur facere distinctionem, cùm de illis ait: *Cùm tremore diuino flectentes genua.* De his verò: *Sed vt possunt agant sibi.* Quasi diceret: agant prout meliùs & honestiùs poterunt, & itineris opportunitas permittit. Varia autem hîc est lectio: in C edito Smaragdi commentario, & quibusdam impressis, MSS. quoque S. Ebrulphi, S. Andreæ, & Affligeniensi exemplaribus, legitur AGANT IBI, quod probat Menardus: & exponit, id est, IN ITINERE, quasi diceret, non manè præponendas horas itineri, non vesperi postponendas, sed in ipso itinere horis constitutis dicendas, & sic illud AGANT IBI correspondet illi quod de laborantibus dixerat, *agant ibidem opus Dei, vbi operantur.* Sed in Concordiâ Regularum, pluribusque tam impressis quàm Ma-D nuscriptis legitur, *agant sibi*: quod Bernardo Cassinensi interprete, idem est ac si dixisset, *agant apud se secretò sine cantu.* Regula quoque Magistri ait: *Opus Dei sibi lentè dicant.* Iterumque: *Versum & Orationem complens sibi ipse mox, quod faciebant, rependat.* Et hæc phrasis est S. BENEDICTO familiaris. Et cap. 7. *Dicens sibi cum Prophetâ.* Et cap. 52. *Vt frater qui fortè sibi peculiariter vult orare.* Et paulò pòst. Sed si *alter vult sibi fortè secretiùs orare.* Qui loci, quid sit illud SIBI, satis explicant.

Sophron. in vit. Mariæ Ægypt. cap. 7.

Distinctionem facit inter operantes & itinerantes.

Varia huius loci lectio.

Communior explicatur.

Reg. Magist. c. 55.

TRACTA-

TRACTATVS II.
DE OFFICIO DIVINO
GENERATIM.

EX ijs, quæ in Oratorio rectè geri posse diximus, potissimum est oratio, à quâ nomen sortitum. Publica autem oratio diuino officio vel maximè continetur, de quo proinde toto deinceps hoc libro nobis agendum, & hoc quidem Tractatu disquiremus. Primò, *Quæ diuini Officij nomina?* Secundò, *Cur Horæ Canonicæ opus Dei* S. BENEDICTO *vocentur?* Tertiò, *An ante illum sic appellatæ?* Quartò, *Quæ diuini officij partes? quot eius Horæ?* Quintò, *Cur his Horis Officia assignata?*

DISQVISITIO I.

Quæ diuini Officij nomina?

QVOD in similibus non semel à nobis factum, varia hîc diuini officij expendemus nomina, ex quibus & res ipsa, eiusque qualitas & dignitas lucis nonnihil accipere solet.

I. *Hora Canonica.* PRIMÒ autem, vulgatissimo vsu, quod circa diuinum cultum Psalmorum, aliarumque precum recitatione exercetur officium, HORÆ CANONICÆ nuncupatur. Horæ quidem, quia definitis horis ex Ecclesiæ instituto recitantur. Puta, Hora Matutina, Prima, Tertia, Sexta, Nona; quod in Breuiarijs breuiùs sic exprimitur, *Ad Laudes, & Horas.* Et *Horarum* nomine Legislator noster passim vtitur, præsertim cap. 17. *Ratio huius nomenclaturæ.* *Canonica* autem dicuntur, quia Ecclesiastico vel Monastico canone præscriptæ, quo sensu S. BENEDICTVS de senibus vel infantibus statuit, vt præueniant *Horas Canonicas*, id est, *regulares*, quibus iuxta Regulam à se præscriptam cibus sumendus. *Cap. 37.* Sic diuini officij Horas Canonicas expressè nominat S. Beda: *Dicendum*, inquit, *eum semper orare, qui* CANONICIS HORIS *quotidie, iuxta ritum Ecclesiasticæ traditionis, psalmodijs precibusque consuetis Dominum rogare, & laudare non desistit.* *Beda in c. 18 Luc.* Cassianus nominat *Orationes Canonicas*. *Cassian. lib. 2. c. 9.* Quamquam & aliâ ratione *Canonicæ* dici possint, vt doctissimus obseruauit Menardus, quia *Menard. in c. 57. Concord. reg. §. 3.*

II. *Græcis dicitur Canon.* SECVNDÒ, Græcis ipsum officium dicitur CANON. Nam Basilius ait: ἐὰν μὴ φθάσῃ περιέναι τῷ κανόνι τῆς ψαλμῳδίας, quod Rufinus expressit: *Si quis non occurrat adesse in ordine psallentium.* *Basil. reg. breu. 147. Rufin. c. 56.* Ioannes Moschus μετὰ γὰρ κανόνα νυκτερινὸν τῆς ἁγίας Κυριακῆς. *Post Canonem, seu officium nocturnum sanctæ Dominicæ.* *Prat. spirit. c. 27.* Idemque: ἔσῃ εἰς κανόνα μόνον λαλῶν, ἔξωθεν δὲ τοῦ κανόνος σιωπῶν. *Loquêris tantùm in officio diuino, extra officium mutus eris.* Et de Cosmâ. *Orto sole, cùm implesset* CANONEM*, sedebat legens in sanctis Euangelijs vsque ad collectam.* *Cap. 40.* Balsamon: *Ante hebdomadem Tyrophagi psallunt & legunt officia* (τοὺς κανόνας) *& martyria festorum, quæ tota quadragesima cadunt.* *Balsam. in can. 52. VI. Synodi.* S. Antiochus: *Psalmodia nostra* CANON *appellatur: quemadmodum colonus, nisi dederit plenam & bonam mensuram suam, in vincula conijcitur, & cruciatur: sic Monachus, qui negligit suum* CANONEM*, seu mensuram cui adstrictus est, Deo quotidie persoluere, à Dei gratia excidit, & traditur inimicis suis.* *Antioch. homil. 105.* *Hunc Monachus quotidie persoluere tenetur.* Canon ergò propriè est mensura, quam colonus Domino suo soluere tenetur. Quam vocem Latini scriptores in eadem significatione efferunt. Monachi igitur tamquam Dei coloni hanc ei quotidianam mensuram soluere tenentur. Cassianus quoque, eumque secutus S. Columbanus, *Canonem* pro diuino officio posuit. *Cassian lib. 2. c. 6. Columb. c. 7 reg.* Apud S. Dorotheum, & in Prato Spirituali *Canonarcha* est præfectus *Canonis*, qui lignum pulsare solebat conuocandis ad collectam fratribus. De quo nos infrà.

ORATORIVM. III. *Ordo psallentium.* Cap. 11. & 18. Conc. Narbon. can. 2. Gregor. de glor. Conf. c. 37.

TERTIÒ, diuinum officium, vt iam ex Rufino vidimus, dicitur ORDO PSALLENTIVM, siue *Ordo psalmorum*. Quâ notione S. P. N. dixit, *Ordo vigiliarum*, Et, *Ordo psalmodiæ diurnæ*. Concilium Narbonense: *Hoc quoque definitum, vt in psallendis Ordinibus per quemque psalmum gratia dicatur omnipotenti Deo*. S. Gregorius Turonensis: *Qui cùm apud alias iuxta regulas Monasteriorum Ordini, & lectioni insisteret*. Sic S. Aurelianus suæ Regulæ subiecit *Ordinem*, vt loquitur, *quomodo psallere debeant*.

IV. *Cursus.* Reg. Mac. c. 9. Rou. illust. Reom. au. 34. Cap. 8. Fortun. lib. 2. Epig. 10.

QVARTÒ, dicitur etiam CVRSVS. Regula S. Macarij: *Cursum Monasterij super omnia diligas*. Regulæ à SS. Patribus prolatæ cap. 5. lemma est: *De cursu Orationis*, &c. Ex quo loco putat Ronerius fluxisse hanc publicas preces nominandi consuetudinem. Columbanus Regulæ suæ caput 7. inscripsit *De Cursu*. Quam vocem in textu sæpiùs repetit. Et in Pœnitentiali: *Subridens in synaxi, id est, in Cursu, sex percussionibus*. Venantius Fortunatus.

Carmine Dauidico diuina poëmata pangens,
CVRSIBVS *assiduè dulce reuoluit opus.*

Quæ vox sæpius vsitata. Cap. 8. & 16. Bonif. Epist. 17. Concil. Angl. ann. Christi 680.

Occurrit similiter in Regulâ Cuiusdam ad Virgines non vno loco, & in Ordine Romano in Vigiliâ S. Paschæ. S. Bonifacius, *Wigbertus presbyter, & Megingoldus Diaconus Regulam vestram vobis insinuant, & speciales Horas, &* CVRSVM *Ecclesiæ custodiant*. Extat porrò Tomo 1. Conciliorum Angliæ Henrici Spelmani, ex vetustissimo codice MS. catalogus *Cantum & Cursum Ecclesiasticorum*, nominatis auctoribus, à quibus duxère originem. Nec prorsus incongruè

Congruit hæc nomenclatura cũ cursu Solis.

precum Psalmorumque certa recitatio aliquo temporis durans spatio *Cursus* appellatur. Nam horæ nostræ, in quas dies naturalis diuiditur, quid aliud sunt, quàm interuallum illud temporis, quo sol vigesimam quartam partem vnius gradus in aliquo signo Zodiaci decurrit? Et quid Hora Canonica, nisi aliquot Psalmorum decursus, & portio quædam diurni nocturnique officij? Et sanè si totius anni officia Breuiario descripta penitiùs considerare voluerimus, facilè apparebit, illa, cùm annuo, menstruo, hebdomadario, diurno ac denique horario solis cursu non modicam habere similitudinem. Etenim vt

Declaratur breuiter.

periodum suam sol vno absoluit anno; ita Monachus, vel quiuis Ecclesiasticus eodem temporis spatio integrum decurrit Breuiarium. Et quemadmodum singulis mensibus vnum Zodiaci sol percurrit signum, ita Ecclesiasticum officium quot mensibus nona habet librorum S. Scripturæ initia, & conuenientia responsoria; & in eo perinde ac in Zodiaci signis distinctæ occurrunt septimanæ. Sol autem vt quoquo die gradum describit; ita vnicuique diei suum designatum est ecclesiastici officij pensum; naturalem vti diem distinguunt horæ, ita ecclesiasticum officium septenis decurritur horis: & eâ ratione non ineptè, vt nobis videtur, *Cursus* queat appellari. Verùm *Cursus* hic non cursim, vt hoc in transcursu dicam, sed lentè, honestè & deuotè est decurrendus.

V. *Seruitutis officium, &c.* a Cap. 16. b Cap. 50. c Cap. 18.

QVINTÒ. Perplacet Legislatori nostro, quem diximus horarum cursum, etiam appellare a *nostræ seruitutis officia*, b *seruitutis pensum*, c *deuotionis seruitium*. Quod eius dem scilicet recitatione Deo ac Domino nostro humiliter deuotéque seruiamus, & religiosum, vt constat, deferamus cultum.

VI. *Synaxis.* Cassi. lib. 2. c. 10. Id. collat. 15. c. 1. Cap. 17. *Vocis etymon, & significatio.*

SEXTÒ. Veteribus quoque dicitur SYNAXIS. Cassianus: *Cùm igitur prædictas solemnitates, quas illi Synaxes vocant, celebraturi conueniunt*. Et alibi: *Post Synaxin vespertinam ad repromissam narrationem intenti*. Quod in suâ Regulâ imitatus est Sanctus BENEDICTVS, dicens: *Vespertina autem Synaxis quatuor psalmis cum antiphonis terminetur*. Synaxis autem à verbo συνάγειν, quod est colligere, seu congregare; significat Monachorum, siue Ecclesiasticorum collectam, conuentum, congregationem ad orandum, ad psallendum, siue ipsam Psalmodiam. Vt nihil iam dicamus de aliâ notione, quâ sacram denotat Communionem. Ex hoc autem vocabulo eiusdem nobis ingeruntur synonyma. Vnde

VII. *Conuentus.* Cap. 20.

SEPTIMÒ. Dicitur diuinum officium CONVENTVS, quòd nimirùm ad illud Fratres conueniant. Regula cuiusdam Patris. *Tribus Conuentibus diei, totidemque noctis tempore in Ecclesia conueniendum. Tres psalmi in vnoquoque Conuentu diei canendi sunt: duodecim verò in nocturnis Conuentibus cantabuntur*. Et hoc modo intelligendum crediderim S. BENEDICTVM, cùm ait: *In Conuentu tamen omninò breuietur oratio*.

VIII. *Collecta.* Art. 2. Art. 3.

OCTAVO, dicitur similiter COLLECTA, de quâ crebrò Pachomius in Regulâ. *Quando ad Collectam tuba insonuerit per diem, qui vnâ oratione tardiùs venerit*, &c. Item: *Quando in Collecta orant Fratres*. Et sæpiùs alibi.

IX. *Solemnitas.* Cassi. lib. 3. c. 1. Cap. 2. Cap. 3.

NONÒ, officium etiam ipsi S. BENEDICTO dicitur SOLEMNITAS in lemmate capitis 12. quam phrasim à Cassiano mutuatus est: *Nunc*, inquit, *de Solemnitate Tertia; Sexta, Nonæque est differendum*. Item: *Exceptis vespertinis ac nocturnis congregationibus, nulla apud eos per diem publica Solemnitas*. Et infrà: *In Palæstina, vel Mesopotamia monasterijs horarum Solemnitates trinis psalmis quotidie finiuntur*. Et alibi passim.

X. *Missa.* *Reg. Patr. c. 6.*

DECIMÒ, sumitur & MISSA pro diuino officio. Regula à SS. Patribus prolata: *Operam dabunt singuli Fratres, vt tempore quo Missæ fiunt, siue die, siue nocte, quando diutiùs ad orationem standum est, non deficiant.* Concilium Agathense: *Et hymni matutini vel vespertini diebus omnibus decantentur: & in conclusione matutinarum vel vespertinarum Missarum post hymnos capitella de psalmis dicantur.* Apud Cassianum occurrit Missa Canonica: *Missâ canonicâ celebratâ*, inquit, *vsque ad lucem post hæc vigiliæ extendunt.*

Concil. Agath. can. 30. *Cassian. lib. 3. c. 5.*

XI. *Agenda.* *Cap. 13.*

VNDECIMÒ, S. P. N. BENEDICTO etiam AGENDA dicitur. *Planè*, inquit, *Agenda Matutina, vel Vespertina non transeat aliquando*, &c. Et infrà: *Ceterùm verò Agendis, vltima pars eius orationis* (Dominicæ) *dicatur.* Vbi Boerius: *Agenda nomen est substantiuum; sic enim appellantur Horæ Canonicæ in quibusdam regionibus.* Ita apud Sanctum Gregorium legitur, *Agenda mortuorum*, vti & apud Walafridum Strabonem, libr. de eccl. cap. 25. Capitula Caroli & Ludouici Imperatorum: *Si quis presbyter inconsulto Episcopo Agendam in quolibet loco noluerit celebrare*, &c. Eâdem formâ historias de vitâ Sanctorum arbitror *Legendas* dictas, quòd in secundo Nocturno Lectiones ex ijs legerentur, & hinc quibusdam in principio præscriptum, *Benedicite Pater.*

Gregor. in Antiphon. *Capit. tit. 214. & Add. tit. 49.* *Legenda, quid & vnde dicta?*

XII. *Psalmodia.* *Vit. Patr. lib. 1.* *Basil. reg. fus. disp. 17.* *Cap. 18. 17.*

DVODECIMÒ, à parte principali, psalmorum scilicet recitatione, dicitur etiam PSALMODIA. Vita S. Euphraxiæ: *Et dum hæc omnia faceret, nec in nocturnâ Psalmodiâ deerat, nec in Tertiâ, nec in Sextâ, nec in Nonâ, nec in Vesperâ.* Basilius: *In vicissitudine autem varietateque cum Psalmodia tum singularum horarum, orationis studium renouatur.* Occurrit & apud S. BENEDICTVM: *Dispositeo ordine Psalmodiæ*, &c. Item: *Digessimus ordinem Psalmodiæ.*

DISQVISITIO II.

Cur Horæ Canonicæ opus Dei S. BENEDICTO vocentur?

PRÆTER enumerata diuini officij nomina, vsitatum S. BENEDICTO illud OPVS DEI appellare; quod in Regulâ passim occurrit, nominatim verò capitibus 19. 22. 43. 44. 47. 50. 52. 58. & alibi sæpiusculè. Nomenclaturæ huius caussæ hîc nobis examinandæ.

Quid opus Dei. *Ord. Burs feld. cap. 2.*

Prima sumitur ex definitione operis Dei, quam tradunt Patres Bursfeldenses: *Opus Dei*, inquiunt, *illud esse intelligimus, quod nos seruitio illius dediti, diuino inseruiendo cultui impendimus. Vnde & idipsum benè seruitutis nostræ pensum in Regulâ nuncupatur.* Ita ibi. A Dicitur igitur quotidianum ministerium, & officium Horarum Canonicarum *Opus Dei*, quia per illud Deus Opt. Max. colitur ac honoratur, & ad eius cultum totum officium dirigitur.

ORATORIVM.

Alteram caussam, si modò alteram, assignat Sanctus Bernardus: *Ex Regulâ*, inquit, *nostrâ nihil operi Dei præponere licet. Quo quidem nomine laudum solemnia, quæ Deo in Oratorio quotidie persoluuntur, Pater ideò BENEDICTVS voluit appellari, vt ex hoc clariùs aperiret, quàm nos operi illi vellet esse intentos.* B *Vnde vos moneo dilectissimi purè semper ac strenuè diuinis interesse laudibus.* Quæ deinceps ibi explicare pergit. Nomen ergò hoc sum mam sui dignitatem nobis insinuat, illud que monet, vt cùm Deo nihil præponendum sit, ita nullum omninò sit opus, quod operi Dei anteferamus; sed, vt Regula nostra admonet, *Mox vt auditum fuerit signum, relictis omnibus qualibet fuerint in manibus, summâ cum festinatione curratur.*

Serm 47. in Cant. *Cur ita Horæ à S. Benedicto vocata.* *Vt ad illud mam festinemus.* *Cap. 43.*

Verùm non tantùm festinum occursum nobis ipsum nomen Operis Dei persuadet, sed vt illud quoque strenuè, decenter, magnâ diligentiâ & reuerentiâ peragamus. C Non enim hominum opus, sed Dei exercemus cùm sacræ psalmodiæ assistimus. Quare propheticæ illæ diræ nobis sedulò cauendæ: *Maledictus homo, qui facit Opus Dei negligenter.* Sic enim LXX. verterunt, pro eo quod vulgatus textus habet *fraudulenter.* Sed eodem sensu, vt Sanctius & Cornelius in eum locum annotarunt. Qui enim negligentiam in opere committit, ad quod ex Iure aut religione tenetur, fraudem D quoque facit, quia defraudat Dominum eâ perfectione quam babuisset, si opus illud diligenter executioni mandatum fuisset. Etsi autem ad litteram Scriptura ibi agat de vastatione Moabitarum, rectè tamen Ascetici Scriptores locum illum vniuersim de quouis opere accipiunt, ad quod quis ex iustitiâ vel religione tenetur. Quare optimè dixit Theodoretus: *Si iussu Dei, sermo propheticus subdit maledictioni eos, qui negligenter occidunt, quantas nos pœnas exsoluemus si munus spirituale paruipenderimus?* E *Quantâ reprehensione digni erimus, si munus Deum laudandi, quod etiam cælestes Spiritus in cælo faciunt, tepidè & negligenter impleuerimus?*

Et diligenter reuerenter que celebramus. *Ierem. 48.* *Locus Ieremiæ explicatur.* *Theodor. in hunc loc.* *Contra negligentes & tepidos.*

Addam hîc quæ de hâc horarum Canonicarum nuncupatione scripsit Oliuerius Bonartius: Non possum, inquit, calamum continere, quin hîc adscribam illustrem notam, quâ Magnus ille Archimandrites BENEDICTVS in ore benedicendus horas insignit. Amat enim eas inscribere OPVS DEI: quo vocabulo mirum quàm luculentè significet, & harum precationum dignita-

Bonart. lib. 1. de hor. Can. cap. 8. *Dignitas diuini officij ex hâc nomenclaturâ.*

ORATORIUM. gnitatem, & quos stimulos admoueat illas somniculosè, & languidè obeuntibus, & auriculis seruorum Dei inculcet illud priscum: HOC AGE, id est, curam, sedulitatem, diligentiam nostram exsuscitet. Ita ille. Alludens nimirùm ad veterum Romanorum morem, qui Magistratibus & Sacerdotibus sacrificaturis per præconem grandi voce clamantem, HOC AGE, iubebant eos rei diuinæ, vt miseri opinabantur, esse intentos, eamque neque opere alio, neque negotio vllo interpellare, vt refert Plutarchus. Quis det, vt & nostris auribus, toties quoties templum ingredimur, aut breuiarium in manus accipimus, illa vox insonet: *Age quod agis; memento Opus Dei te tractare*: Vtinam cùm ad horas canonicas conuenimus, id cogitaremus; Ecquid hîc faciemus? & quisque sibi responderet: *Introibo in domum tuam; adorabo ad templum sanctum tuum in timore tuo.*

Hoc age in Sacris clamabant. — Plutarch. in Coriolan. — Psalm. 5.

DISQVISITIO III.

An etiam ante S. BENEDICTI tempore hora Canonica Opus Dei appellata?

PIAM hanc quam explicauimus nomenclaturam, plures exemplo S. BENEDICTI in eâdem significatione vsurpauerunt, vt proinde huius nominis auctor censeri queat. Sed an re verâ id ipse adinuenerit, an ab alijs antea excogitatum, frequentiori vsu triuerit, non immeritò hîc disquirimus. Et sanè vt pleraque ab antiquioribus Patribus accepta Regulæ suæ intexuit, ita & de hâc voce censendum. Inuenitur enim psalmodia OPVS DEI dicta in vitâ S. Frontonij, qui sub Antonio vixit, in quâ dicitur: *Quarto die confecto itinere, horâ nonâ agentibus* OPVS DEI *Fratribus*, &c. De quo posteà dicit: *Perstrepente sono hymnorum.* In vitâ quoque Posthumij; sic legitur: *Paululum super saxa requiescebat; vt cùm duritia lectuli doloribus ageret corpus, statim ad* DEI *consurgeret* OPVS. Crebrò autem in eisdem Patrum vitis idem verbum pro psalmorum decantatione vsurpatur. Vita S. Euphraxiæ: *Sic vlcerata ex vtraque plagâ sanguine procurrente, stabat ministerium faciens sororibus, & neque in* OPERE DEI *deerat, nec in alio ministerio.* Vita Sancti Pachomij: *Quos inueniens in* OPERE DEI *sollicitè vigilare, gaudebat.* Rufinus: *Erat quidam frater in eremo Scithiæ promptus & alacer in* OPVS DEI. Et alibi: *Quidam senex venit ad quemdam Patrum: Ille autem coxit modicum lenticulæ & dixit: Faciamus* OPVS DEI, *& gustemus. Et vnus quidem eorum, compleuit totum psalterium; alter verò ex corde duos Prophetas maiores lectoris ordine recitauit.* Rursum: *Quidam Patrum dixit: Quia omninò oportet hominem habere in cellam opus, quod laboret: si autem in* OPERE DEI *occupatur, venit ad eum diabolus.* Et iterum: *Si autem contigerit tempus vt vacet ab opere manuum, intret ad ministerium* OPERIS DEI. Hactenus ex vitis Patrum.

Psalmodia opus Dei dicta ante S. Benedictū. — *In Vitis Patrum crebrò occurrit.* — In vitâ Frontonij cap. 8. — Vitæ Patr. lib. 1. in vitâ Posthumij cap. 6. — In vitâ Patr. lib. 1. c. 22. — Cap. 25. — Lib. 3. n. 11. — Lib. 5 Pelagio interprete libel 10 n. 57. — Libell. 10. §. 108. — Num 64.

Iouenire porrò est & apud alios Auctores Sancto BENEDICTO vetustiores eamdem phrasim. Nam Sanctus Ephræm sic loquitur: *Neque pigritiæ occasione, suggeras tibi posteriorem esse precationem Charissime: sed postero die promptior atque alacrior ad* OPVS DOMINI *inueniaris.* Et paulò pòst: *Si quis autem seipsum ad* OPVS DOMINI *compulerit*, &c. Regula Sancti Basilij ex versione Rufini, in nouitijs considerari mandat; *Si verum & ardens desiderium est eorum erga* OPVS DEI. Quod transscripsisse, & in suam quoque Sanctus Pater BENEDICTVS Regulam retulisse videtur, dum in tirone expeodi vult, *an sollicitus sit ad* OPVS DEI. Occurrit & hæc loquendi forma in antiquissimâ Regulâ Pauli & Stephani, in quâ dicitur: *Vt ab* OPERE DEI *nullus nisi per missus discedat.* Et in Regulâ à Sanctis Patribus prolata, hic 6. cap. est titulus: *De his, qui ad* OPVS DEI *tardè occurrunt.* Quod & in nostrâ Regulâ capiti 43. præfigitur: vt meritò dubitem, vtra aliam exscripserit, aut præcedat.

Et in alijs, qui S. Benedicto vetustiores. — Ephræm tom. Paræn. 19. — Cap. 58. — *Locus Reg. Basilio ex S. Basilio desumptus.* — Cap. 58. — Reg. Paul. & Stephan. cap. 4.

Sancto BENEDICTO vicinus admodum fuit Sanctus Cæsarius Arelatensis, iu cuius Regulâ, quæ exstat in Auctario Bibliothecæ Patrum, tom. 2. & in editione Coloniensi tom. 5. part. 3. sic dicitur: *Qui in remoto loco est, signo tacto, ad omne* OPVS DEI *nullus tardiùs veniat.* Item: *Qui sit in* OPVS DEI *vigilantior.* Idem in Regulâ Monialium: *Quæ signo tacto tardiùs ad* OPVS DEI, *vel ad opera venerit, increpationi, vt dignum est, subiacebit.* Similiter ferè in Regulâ Tarnatensi; sed quam credo post S. BENEDICTI scriptam tempora: *Qui signo dato ad* OPVS DEI, *vel ad quæcumque opera tardiùs venerit.*

S. Cæsarius Arelatensis eadē phrasi vtitur. — Num. 19. — Num. 10. — Reg. Tarnat. cap. 5.

Ex his satis superque liquet, non primum inuentorem religiosæ huius appellationis esse S. BENEDICTVM; sed eiusdem, vt diximus, propagatorem. Nam eum posteà alij passim imitati sunt, vt vel hoc nomine quasi Auctor à quibusdam habeatur.

DISQVI-

DISQVISITIO IV.

Quæ diuini Officij Partes? Quot eius Horæ?

A NOMINIBVS ad rem denominatam progredientes, illam in suas diuidemus partes, quas posteà sigillatim considerabimus. Non modica autem controuersia est de Horarum Canonicarum, in quas diuinum officium distributum est, numero: num septem, an octo dicendæ. Pro septenario numero, qui & sacer habetur, communior est sententia Theologorum & Canonistarum, eamque tuentur Francolinus, Suarez, Bonartius, & Sotus dicit hanc esse adeò vulgò receptam, vt alterius opinionis Doctores ne quidem sint audiendi. Quibus accedat, quod Isidorus Hispalensis, Walafridus Strabo, & Rupertus Tuitiensis, septem tantùm enumerent Horas. Et Sanctus Basilius, septem tantùm Horas commemorat: *Verùm*, inquit, *quoniam apud eumdem David, septies in die laudem dixi tibi, super iudicia iustitia tua: tempora autem illa, qua diximus, neutiquam septenarium orationis numerum conficiunt, bipartito diuidenda oratio meridiana est, quo perpetua nobis hæc formula sit, septies per singulas dierum conuersiones laudibus celebrandi.* Cassianus quoque ex eodem psalmi versiculo, *Septies in die laudem dixi tibi*, septenas colligit Horas: nam præter nocturnas vigilias statuit Tertiam, Sextam, & Nonam, exemplo Danielis, quibus inde addit Vespertinam & Matutinam, suoque tempore institutam alteram matutinam, quæ nostra est Prima. Cassiodorus eumdem versiculum explanans: *Septem*, inquit, *illas significat vices, quibus se Monachorum pia deuotio consolatur, Matutinas, Tertiam, Sextam, Nonam, Lucernariam, Completorios, Nocturnos*, scilicet psalmos.

Quot Horæ Canonicæ.

Auctores pro numero septenario. Francol. de temp. hor. Can. c. 4. Suar. l. 4. de orat. cap. 6. Bonart. de Hor. Can. lib. 1. c. 17. Sot. lib. 10. de Iust. q. 5. art. 4. Isid. l. 1. de eccl. offic. cap. 19. Walaf. c. 25. Rup. lib. 2. cap. 1. Basil. ser. 1. de instit. Mon. *Et quidam Patres.* Cass. lib. 3. Psalm. 118. Dan. 6.

Octo autem Horas Canonicas defendunt Sanctus Antoninus, Archidiaconus, Nauatrus, & alij. Quidam verò vtramque sententiam conciliare volentes, aiunt nunc solùm esse septem, olim tamen, & maximè apud Monachos, fuisse octo. Ita Azorius, *tom. 2. Institut. Moral. lib. 10. cap. 1. quæst. 2.* Cardinalis Turrecremata *tractat. 73. in Regul. S. Benedict. & in c. Presbyter d. 91.* Radulfus Tungrensis ait sæculares iungere vigilias Matutinis Laudibus, & abusiuè vtrumque appellare Matutinas. Et ante eum Hugo Victorinus de nocturnali agens officio, sic scribit: *Hoc officium secundùm vsum Monachorum oratione, sicut cetera, terminatur; in quo primariam seruare videntur institutionem; nostra autem consuetudo humanæ infirmitati parcens & labori, officio prædicto Laudes Matutinas continuat, & oratione vnâ duo claudit officia.*

Auctores pro numero octonario. Anton. 3. p. tit. 10. §. 4. Arch. in c. presbyt. d. 91. Nau. Ench. de hor. can. c. 3. nu. 27. Radulf. lib. de can. obs. propos. 14. Hugo in Spec. eccl. c. 3. & l. de eccl. offic. c. 1. & 9.

ORATORIVM.

Quia autem de Monastico hîc agimus officio, & quod Sancti BENEDICTI auctoritate verbisque vel maximè adstruatur, ea nobis hic reddenda & expendenda, quæ Burchardus, & cap. *Presbyter* d. 91. descripserunt. Sic autem S. Magister loquitur: *Vt ait Propheta: Septies in die laudem dixi tibi. Qui septenarius sacratus numerus à nobis sic implebitur, si Matutinæ, Primæ, Tertiæ, Sextæ, Nonæ, Vesperæ, Completorijque tempore, nostræ seruitutis officia persoluamus, quia de his Horis diurnis dixit Propheta: Septies in die laudem dixi tibi. Nam de nocturnis vigilijs idem ipse Propheta ait: Media nocte surgebam ad confitendum tibi. Ergò his temporibus referamus laudes creatori nostro super iudicia iustitiæ suæ: id est, Matutinis, Primâ, Tertiâ, Sextâ, Nonâ, Vesperâ, Completorio, & nocte surgamus ad confitendum ei.*

Burch. l. 2. c. 105. Cap. 16. *S. Benedictus octo Horas recenset.*

Vides hîc primò, manifestè enumerari Horas octo, & omnes illis nominibus, quæ modò sunt in vsu; nec haud facilè ante Sanctum BENEDICTVM ita simul omnia expressa inuenies. Nam Primam & Completorium tradunt ab ipso primùm nominata. Secundò, vsque adeò Matutinum, quod Laudes vocamus, distingui à nocturnis vigilijs, vt illud primùm, hoc postremo recenseatur loco; illud sit diei, hoc noctis officium, vt etiam patet ex Cassiano. Tertiò, Dauidicum testimonium, *Septies in die laudem dixi tibi*, à S. Patriarchâ explicari de die artificiali, non de naturali, vt placuit alijs: nam huic ex aduerso opponit alterum versiculum; *Mediâ nocte surgebam ad confitendum tibi*, & vtrumque à nobis vult adimpleri. Vlterius porrò Nocturni & Matutini officij distinctio ex ipsâ Regulâ colligitur, nam ad illud voluit vt post mediam noctem surgeretur; Matutinum verò *incipiente luce*; & hiemis quidem tempore, cùm longiores sunt noctes, post vigilias, psalmorum vel lectionum meditationem interferit, & designatis quæ in Nocturnis Horis dicenda sunt, expressè ait finiri vigilias Nocturnas, & post hymnum *Te decet laus*, & datâ benedictione, incipi *Matutinos*, in quorum initio cùm statuisset dici Psalmum 66. iubet modicè subtrahi, vt omnes occurrant ad 50. vt scilicet qui post illius finem venerit, vltimo stet loco. Addunt præterea alias congruentias octonarij huius numeri: nempe quod imitemur Iudæos è Babylone nuper Ierosolymam reuersos, de quibus sacer textus ait: *Quater in die, & quater confitebantur, & ado-*

Matutinū distinguit à vigilijs nocturnis. Lib. 3. c. 3. *Probatur vlterius.* Cap. 8. Cap. 9. Cap. 13. Cap. 43. *Prima congruentia octonarij numeri.* Esdr. 2. 9.

ORATORIVM.

Beba lib. 3. c. 18 in Esd. Comest. in Iudith c. 9.

& adorabant Dominum Deum suum. Quo loco Beda, Glossa Ordinaria, Petrus Comestor, & Liranus legunt, & exponunt: *Quater in nocte confitebantur*, Et conuenerunt, inquit Comestor, octies ad audiendam legem, quater in die & quater in nocte. Lectione terminatâ prosternebatur populus ad orandum, & fiebant preces super eum & tandem benedictio sacerdotalis. Ex his, vt dicit Beda, Ecclesia traxit exemplum. Nam & supra gradus legitur, & Leuitæ proclamationes faciunt in populo, & *octies* conuenitur ad Ecclesiam, etsi non penitus eo modo quo illi. *Semel enim in nocte surgimus ad Nocturnos, & in die septies Psallimus.* Sic ille. Alia congruentia est, quod hoc modo SS. Trinitati ex 24. horis tertiâ pars, id est, horæ octo, quotidie consecrentur. Addit Stephanus Durantus, Dauidem in media nocte surgentem & septies in die laudem Deo dicentem, octouis vocibus Deum laudare consueuisse. Fortè, vt hunc ipsum boni ominis numerum, hoc est, ogdoada resurrectionis, quasi indicem in ipsis horis designaret.

Secunda congruentia.

Durant. l. 1. de ritib. Eccl. c. 1.

DISQVISITIO V.

Cur his Horis Officia aßignata?

PERPETVA est in cælesti illa Ierusalem diuini numinis laus, benedictio & gratiarum actio, quam votis suis terrestris hæc cùm assequi non possit, à longè saltem satagit æmulari. Quod enim Saluator noster ait, *Oportet semper orare, & non deficere*; id quadantenus se S. Mater Ecclesia credit adimplere, cùm per suos ministros statis temporum interuallis publicâ laude Deum celebrat, vt sentit Augustinus, Beda, Glossa Ordinaria in cap. 18. Luc. & Nicolaus I. ad Consulta Bulgarorum cap. 61. Quæ iugis Dei, diuinorumque beneficiorum in mentibus nostris esse deberet memoria, his ipsis Horarum officijs refricatur quodammodo & instauratur. Adhæc, deuotionis ignis, quem in cordium nostrorum altaribus semper ardere par esset, & varijs occupationibus subinde sopitur, repetitis officijs reaccendatur.

Luc. 18.

Ecclesia semper orat ad recolenda Dei beneficia.

August. lib. de hær. hæres. 57. & epist. 121.

Cur autem his potissimùm, & non alijs assignata sint officia horis, eam Cassianus inter ceteras reddit rationem, quod in *his horis ille Euangelicus Paterfamilias operarios conduxerit in vineam suam. Ita enim & ille primo mane conduxisse describitur: quod tempus designat Matutinam nostram solemnitatem: deinde Tertia, inde Sexta, post hæc Nona, ad extremum Vndecimâ, in quâ Lucernalis hora signatur.* Quæ est horâ Vesperarum. Quod autem in eâdem parabolâ dicitur, *Cùm serò esset factum*, referri posset ad Completorium. Describitur quoque horis diei tempus vitæ actiuæ, de quo canit Propheta: *Exibit homo ad opus suum, & ad operationem suam vsque ad vesperam.* Quia verò opus vitæ contemplatiuæ, non solùm diei, sed etiam nocti conuenit: additum fuit diurnis horis officium nocturnum, pijs animi commentationibus perquam aptum, vt idem Propheta significat: *Et meditatus sum nocte cum corde meo*, &c. Pulchra autem est gloriosi Martyris Cypriani obseruatio, SS. Trinitatem tertia qualibet à horâ nobis celebrari. *Nam & Prima,* inquit, *hora in Tertiam veniens, consummatum numerum Trinitatis ostendit. Itemque ad Sextam quarta procedens, declarat alteram Trinitatem. Et quando à septima Nona completur, per ternas horas Trinitas perfecta numeratur: quæ horarum spatia iam pridem spiritaliter determinantes adoratores Dei, statutis & legitimis ad precem temporibus seruiebant.* Sic ille. Cuius quidam pia consideratio etiam duodecim nocturnis horis poterit applicari. Nam quatuor noctis Vigilijs, quarum vnaquæque ternis constat horis, respondent tres Nocturni, cùm Matutino, siue Laudibus.

Cur id statis horis fiat.

Cassian. lib. 3. cap. 3.

Matth. 20.

Ratio à Cassiano allegata.

Psal. 103.

Psal. 76.

Trinitatem tertiâ quâque horâ colimus.

Cyprian. de orat. Domin. in fine.

Vt autem duodecim sunt horæ diei totidemque noctis; ita plures in Benedictino nostro officio inuenire est duodenarios, vt singulis horis certum quoddam psalmodiæ vel orationis queat assignari tributum. Nam in Vigilijs habemus XII. semper psalmos: in Dominicis & Festis, XII. Lectiones & responsoria; in diurno officio Prima, Tertia, Sexta, & Nonâ XII. absoluuntur psalmis, singulæ scilicet horæ ternis. Idem duodenarius numerus ex alijs tribus conflatur officijs Matutinarum nempe Laudum, Vesperarum & Completorij; atque ita pro singulis horis, & acceptis in ijs à Deo beneficijs gratias agimus.

Pulchra obseruatio duodenarij numeri in officio Benedictino.

Sed illa mihi princeps assignari posse caussa videtur, quod horæ diuinis laudibus deputatæ, insignibus redemptionis nostræ mysterijs sint celebres, atque, vt Basilius ait, in *earum singulis peculiaris quadam Dei in nos beneficiorum sit commemoratio*, vt meritò eorumdem memoriâ & pius erga illa affectus in cordibus nostris sit renouandus & excitandus. Hinc à Patribus alijsque Scriptoribus identidem inculcantur, quorum & nos vestigijs inhærentes, hîc ordine reddemus.

Horæ mysteria Redemptionis præcipuè referunt.

Basil. reg. fus. disp. 37.

NOCTVRNÆ VIGILIÆ, Christi natiuitatem nobis manifestè repræsentant. Cùm enim

Vigiliæ Christi natiuitatem.

> Sap. 18.
> Anselm. in Elucid.
> Blef. serm. 6. Natiuit. Dom. Cereal. contr. Maxim. c. 5.

enim quietum silentium contineret *omnia, & NOX in suo cursu medium iter haberet, Omnipotens SERMO tuus à regalibus sedibus* venit. Quem locum Christi natiuitati adaptat Ecclesia, & de eâ exponit Anselmus, Petrus Blesensis, Cerealis. Et ideò in festo Natiuitatis Domini mediâ nocte cantatur prima Missa, & Statio est ad S. Mariam Maiorem. Deinde repræsentant nobis Christum frequēter in oratione pernoctantem, eumdemque in horto à Iudæis comprehensum, vinctum & illusum, quod accidit vel horâ noctis tertiâ, vt sentit Augustinus, vel intempestâ nocte, vt vult Chrysostomus.

> Aug. l. 3. de cons. Euangel. c. 13.
> Chrysost. homil. 84. in Matth.
> *Laudes Resurrectioni consecratæ.*
> Cypr. in Orat. Dom.
> Hieron. in c. 16. Marc.

MATVTINÆ LAVDES memoriæ Resurrectionis Iesu Christi consecratæ sunt. Clarè Cyprianus: *Nam & mane orandum est, vt Resurrectio Domini* MATVTINA *oratione celebretur.* Et Hieronymus in illud, *Et valdè mane vnâ Sabbatorum: Vt tunc Laudes Christi tota caneret secundum exemplum harum feminarum Ecclesia, quando genus humanum exemplo sua Resurrectionis animauit.* Idem ait Isidorus Hispalensis, Rabanus Maurus lib. 2. de instit. Cleric. cap. 2. & plures alij, quos vide apud Francolinum fusè hoc prosequentem. Suffecerit hanc esse mentem Ecclesiæ ita canentis:

> Isid. lib. 1. de eccl. off. c. 23.
> Franc. de Hor. Can. c. 46.

Aurora lucis rutilat,
Cælum laudibus intonat,
Mundus exsultans iubilat,
Gemens infernus vlulat.
Cùm rex ille fortissimus
Mortis confractis viribus,
Triumphans pompâ nobili,
Victor surgis de funere.

Præterea, cùm Missa secunda in Natiuitate Domini præscribatur celebranda *in Aurorâ*, dicere licebit aduentum pastorum ad præsepe Christi, Matutinis Laudibus etiam repræsentari.

> *Prima repræsentat Christum illusum & consputum.*
> Hug. in spec. eccl. c. 3.
> Rup. lib. 1. de diuin. offic. c. 2.

PRIMA, quæ celebratur
Iam lucis orto sidere,
Hugone Victorino teste, memoriam refricat mulierum venientium orto iam sole ad monumentum, quibus Angeli annunciauerunt Christum, solem iustitiæ iam resurrexisse. Addit Rupertus noster: *Primâ Horâ Creatori nostro laudes referre debemus, ante omnem curam corporis, quâ scilicet horâ Dominus noster iam consputus & illusus, atque alapis cæsus, & adhuc opprobrijs saturandus, Pilato propter nos ligatus adstitit.*

> *Tertia, Eiusdem condemnationem,*
> Ibid. cap. 1.
> Clem. Const. Apost. l. 8. c. 40.

TERTIÆ mysterium duplex est. Nam *hâc Horâ*, vt idem Tuitiensis Abbas scribit, *Dominus Iesus spinis coronatus, & linguis Iudæorum crucifixus est.* Clemens Romanus: *Preces vestras facite Horâ Tertiâ, quoniam illâ horâ Dominus sententiam Pilati accepit.* Idemque adstruit Martyr Ignatius: *Horâ Tertiâ*, inquit, *sententiam Christus accepit à Pilato.* Sanctus Athanasius: *Sol exoriens videt librum in manu tuâ: post Tertiam Horam peragito communionem; quoniam hac horâ adductum est lignum crucis.*

> ORATORIVM.
> Ignat. Ep. 8. ad Trall.
> Athan. lib. de virgin.

> *Et aduentum Spiritus sancti,*

Alterum mysterium Tertiæ est aduentus Spiritus sancti, quod ipso eius hymno Ecclesia indicat, cùm quotidie eum inuocans, ait:

Nunc Sancte *nobis* Spiritus,
Vnum Patri cum Filio,
Dignare promptus ingeri
Nostro refusus pectori.

> Isid. l. 1. de eccl. offic. c. 19.
> Cypr. supr. Cassian. lib. 3. cap. 3.
> Basil. serm. 1. de instit. Monach. & in Reg. fus. disp. 37.

Pulchrè Isidorus Hispalensis: *Ad probationem Venerabilis Trinitatis Spiritus sanctus Hora Tertia, hoc est, suo loco, & numero, & tempore descendit ad terras, impleturus gratiam, quam Christus promisit.* Quod mysterium eidem Horæ attribuunt Cyprianus, Cassianus. Et Basilius: *Tertia*, inquit, *Hora, vt in eâ ad orationem surgatur, Fratresque in vnum omnes congregentur; licet diuersis in locis, alij in alijs operibus sint occupati; idque ea re, vt admoniti doni Spiritus, quod circiter hanc horam Apostolis datum fuit, vno, eodemque animo cuncti illum venerentur, ab eoque petant, vt & ipsi digni sint, qui sanctificationem accipiant.* Monetque deinceps, vt imitentur Psaltem triplici formâ vno loco Spiritum S. inuocantem, nimirùm:

> Psal. 50.

Spiritum *rectū innoua in visceribus meis.*
Spiritum *sanctum tuum ne auferas à me.*
Spiritu *principali confirma me.*

> *Benedictini instituere cani Veni Creator ad Tertiam.*

Hinc etiam est, quòd totâ Octauâ Pentecostes, vt solemniori modo tum Spiritus sanctus inuocetur, ad Tertiam Ambrosianus ille, & toti Ecclesiæ celeberrimus decantetur Hymnus, *Veni Creator Spiritus*, quod à nostro Ordine sumpsit exordium, & inde vt plura alia ad vniuersalem Ecclesiam deriuatum est. Sic enim ad calcem vitæ Sancti Hugonis Cluniacensis Abbatis habes: Venerabilis Hugo, non modò in monasticâ religione, verumetiam in diuinis officijs per Dei gratiam ad meliora prouehendis, totâ animi industriâ inuigilans, *decreuit cum communi Fratrum consilio, vt in die sancto Pentecostes hymnus,* VENI CREATOR SPIRITVS, *in hora Tertia decantetur, qui videlicet minimè antea canebatur,* quò scilicet eiusdem Paracliti, id est, consolationis visitatione compungi, amore inflammari, & gratiâ mereamur illustrari. Vtque huic tam saluberrimæ orationi bonum eleëmosynæ suffragetur, constituit vt ipso die abundans refectio à Magistro Ecclesiæ Custode pauperibus exhibeatur, de pane, vino, & carne, tali ratione, vt quantus in festiuitate fuerit

> In Bibliothec. Cluniac. pag. 464.

ORATORIVM.

fuerit numerus fratrum, tot etiam pauperes reficiantur. Hæc ibi.

Sexta refert Christum crucifixum. Cassi. lib. 3. cap. 3. Cyprian. suprà.

Hora Sexta, vt inquit Cassianus, *immaculata Hostia Dominus noster atque Saluator oblatus est Patri, crucemque pro totius mundi salute conscendens, humani generis peccata diluit. Item Petrus*, ait Cyprianus: *Hora Sexta in tectum superius ascendens; signo pariter & voce Dei monitis instructus est, vt omnes ad gratiam salutis admitteret cùm de emundandis gentilibus ante dubitaret.*

Nona, eius mortem. Rupert. de diuin. off. lib. 1. cap. 5. Tertull. lib. de ieiun.

Nona exhibet nobis vitam nostram morientem, solem in cruce occumbentem. B *Nona hora*, inquit Rupertus, *verè in laudem Dei clamamus, quando clamans Dominus Iesus voce magna emisit spiritum, latrone admisso in paradisum.* Benè proinde Tertullianus: *In eam vsque horam celebranda pressura est* (id est abstinentia siue afflictio obseruanda) *in quâ à Sextâ contenebratus orbis defuncto Domino lugubre fecit officium, vt tunc & nos reuertamur ad iucunditatem, cùm & mundus recepit claritatem.* Eidem horæ assignat Cassianus descensum Christi ad inferos. Eadem C accidit conuersio Cornelij Centurionis. *Petrus* quoque & *Ioannes ascendebant in templum, ad horam orationis nonam.*

Act. 10. Act. 3.

Vespera, eius sacrificium. Cassi. lib. 3. cap. 3.

Vespertina hora designat, Cassiano teste, *quod* Vespere *à Domino Saluatore cœnantibus Apostolis traditur, cùm initiaret Ecclesiæ sacrosancta mysteria: vel quod ipse die postero sacrificium vespertinum, in fine scilicet sæculorum, eleuatione manuum suarum pro salute totius mundi oblatus est Patri. Qua extensio manuum eius in patibulo satis propriè eleuatio nuncupatur. Omnes enim nos in inferno iacentes, eleuauit ad cælos, secundùm promissionis* D *eius sententiam, dicentis: Cùm exaltatus fuero à terra, omnia traham ad meipsum.* Addit Rupertus: *Item in vespera sepelitur, in Vespera nihilominus apparens viuus in habitu peregrini, cognoscitur in fractione panis, & hospitalia discipulorum corda iniecto suæ charitatis igne succendit.*

Vel sepulturam. Rupert. lib. 2. cap. 6.

Completorium tristitiam & agoniam in horto. Ibid. cap. 7.

Completorivm in memoriam reducit (vt cùm eodem Ruperto compleamus, A quod iam egresso Iuda, pauere cœpit Iesus & tædere, *factusque in agonia, prolixiùs orauit. Itemque illud de resurrectione eius, quod priùs quam fecerat pacem inter Deum & homines, legatus fidelis rediens euangelizauit nobis, stans in medio discipulorum suorum, & dicens eis: Pax vobis.* Quid in hâc vltimâ totius diei horâ precandum nobis sit, optimè docet Cyprianus: *Recedente*, inquit, *sole ac die cessante, necessariò rursus orandum est. Nam quia Christus sol verus, & dies est verus, sole ac die sæculi recedente, quando ora-* B *mus & petimus super nos lux denuo veniat, Christi precamur aduentum, lucis æternæ gratiam præbiturum.*

Atque hęc sunt Horarum mysteria, quarum Officia recitantes Christo Patienti coniungimur, & passionibus eius per deuotionis affectum cõmunicamus. Piè Thomas à Kempis ait Christum Dominum in passione suâ veraciter septem Horas Canonicas, ad laudem Dei Patris sui compleuisse; *non canendo, sed patiendo, & orando pro nobis.* Quod si, vt quidam piè me- C ditantur, Saluator noster in Caluariæ loco septem postrema pronuntians verba, diurnas videatur septem persoluisse Horas, addiderim ego eum pridie in Oratorio montis Oliueti tres absoluisse Nocturnos, cùm cælestem Patrem tertiò orauit, lacrymis & sudore sanguineo perfusus. Hæc ipsa porrò passionis Christi mysteria cùm in Horis S. Crucis, tùm in vulgatis illis, quos citat Glossa in *c. 1. de celebrat. Missar.* versiculis comprehenduntur, & memoriæ caussâ hîc adijcere visum est:

Christus septem Horas compleuit. Kemp. medit. 27 n. 2.

Nocturnos tres in monte Oliueti.

Mysteria Horarum versu ligata.

D *Hæc sunt septenis, propter quæ, psallimus Horis.*
Matvtina *ligat Christum, qui crimina purgat;*
Prima *replet sputis, caussam dat* Tertia *mortis;*
Sexta *cruci nectit; latus eius* Nona *bipertit,*
Vespera *deponit; tumulo* Completa *reponit.*

TRACTA-

ORATORIVM.

TRACTATVS III.

DE TEMPESTIVO AD HORAS OCCVRSV.

CONSIDERATIS *diuini officij nominibus, partibus & mysterijs, quid proximum, nisi vt ad illud tempestiuè, & quâ decet animi præparatione accedamus, atque ad finem vsque reuerenter assistamus. Sanè si vsquam, & hic*

——— nocuit differre paratis.

Id ab humani generis aduersario didicit B. Dominicus, qui cùm in Conuentu Romano ad S. Sabinam dæmonem per conuentus officinas deduceret, vbi ad chorum peruenissent, interrogauit vir Sanctus, quid in tam sancto lucraretur loco. Respondit ille: Id ago, vt tardè huc veniant, citò hinc recedant. *Hoc igitur Tractatu disquiremus,* Primò, *Cuius sit diuini officij horas indicare?* Secundò, *Quomodo Fratres ad diuinum officium conuocandi?* Tertiò, *Quantâ diligentiâ ad opus Dei occurrendum?* Quartò, *Quæ serò venientium pœna?* Quintò, *Vt superanda tentatio de deserendâ psalmodiâ?*

In vitâ S. Domin. lib. 3. c. 12.

DISQVISITIO I.

Cuius sit diuini officij horas indicare?

Rege ap. 47.
Abbatis est officium nunciare.

QVÆSTIONEM hanc dilucidè A soluit B. P. BENEDICTVS: *Nuntianda hora operis Dei die noctuque sit cura Abbati; aut ipse nuntiare, aut tali solicito fratri iniungat hanc curam, vt omnia horis competentibus compleantur.* Mirùm autem videri potest, cur hoc officium Abbati iniungat. Eius verò caussam refert noster Perez in sanctitatem mysteriorum, quæ horis canonicis celebrantur, nec adeò id mirum videri debere, cùm Deus ipse summos Sacerdotes creauerit lucernarum templi emunctores, concinnatoresque lampada- B rum, iuxta id Leuitici: *Locutus est Dominus ad Moysen, dicens: Præcipe filijs Israel, vt afferant tibi oleum de oliuis purissimum, ac lucidum, ad concinnandas lucernas iugiter: ponetque eas Aaron à vespere vsque ad manè coram Domino, cultu ritug, perpetuo in generationibus vestris.* Alij dignitatem operis Dei expendentes, cēsent non alienum esse à dignitate Abbatis, vt ipse per se fratres ad illud conuocet, aut saltem tam solicito fratri hanc curam iniungat, vt moraliter quasi certus sit notabilem anticipationem aut retardationem diuini officij non euenturam.

Cur id statuerit S. Benedictus.

Leuit. 24.

Sed vt paulò diligentiùs hæc excutiamus, crediderim ob eam potissimùm rationem Abbati curam conuocandi fratres ad communem synaxim iniunctam, quòd eo tempore horologijs, quibus nunc vtimur, carerent, adeoque difficillimum esset nubilo cœlo, & illuni nocte, statis horis fratres præcisè excitare. Horologia enim ista ad annum Domini 998. à Siluestro II. nostri Ordinis Monacho, vt Ditmarus, Bozius, alijque tradunt, primùm adinuenta sunt, cùm antea aut clepsydris, aut vmbrarum proiectione, horarum mutationes designarentur. Cùm igitur non nisi ex siderum cursu, aut gallorum cantu horæ internosci poterant, meritò ad Abbatem spectare S. Pater dixit annuntiare tempus, quo ad horas canonicas conueniendum. Ita namque adimitur fratribus murmurandi occasio, si nonnumquam paulò citiùs aut setiùs excitatum fuerit. Abbatis siquidem voluntas fratribus sufficere debet ad opus Dei inchoandum. Cùm alio autem, facilè de præproperâ aut nimis tardâ horarum significatione expostularent. Et iam olim sancti quidam Superiores hoc munus minimè detrectauerunt.

Præcipua ratio, quod tum carerent horologijs.

Quæ post inuenta.

Ditmar. l. 6. Chron.
Bozius lib. 22. de signis Ecclesiæ Dei cap. 5.

Abbates quidam hoc munere olim functi.

ORATORIVM.

runt. In vitâ namque Euphraxiæ virginis legimus sorores ab Abbatissâ excitatas. B. Richardo, Sancti Vitoni Virdunensis Abbati, in lectulo quiescenti & Scripturæ locum aliquem ruminanti, apparuerunt aliquando Sanctus Petrus & S. Vitonus, Monasterij tutelares. Abbas agens gratias ob tantæ visitationis gratiam, caussam aduentus ab eis sciscitatus est. Illi responderunt se omnia Monasterij loca circumisse, omniaque ritè dispolita inuenisse: eum verò in officio peccasse, quod nondum signum ad synaxim nocturnam dedisset hora iam præteritâ, & hoc dicto disparuerunt. Eadem consuetudo in Monasterio S. Austreberthæ obtinuit, ita enim in eius vitâ legitur: Initio quadragesimæ, mediæ noctis tempore, facta est vox ad quandam sororem dormientem, dicens: *Surge Soror, curre velociter, dic Abbatissæ vt surgat, & ad opus Dei Sorores excitet*, cùm illa autem obdormisset, tertiò hæc vox ad eam venit. Hæc in Ordine nostro. Sed & longè ante eum Sanctus Chrysostomus scripsit, Galli cantu continuò Præpositum assistere, pulsareque modicè pede iacentem Monachum, sicque omnes vnà protinus excitare.

Lib. 1. de vit. Patr. cap 18. Menard. obseruat. l. 1. 14. Iun. ex monomeor. Mon. assi. S. Vitoo.

Surius to. 1. in vitâ, 10. Febr.

Chrysost. hom. 14. in epist. 1 ad Timoth.

Verùm cùm Abbati integrum plerumque non sit, hoc munere fungi, licet ei ex Regulâ diligenti alicui ac solicito fratri illud demandare: quem *significatorem horarum* Sanctus Petrus Damiani nominat, S. Dorotheus *Præpositum vigiliarum*, alij *Excitatorem*. Ioannes Moschus *Canonarcham* vocat, ita dicens: *Cùm quadam nocte surrexissem, vt pulsarem signum* (Græcè est τὸ ξύλον, id est, lignum) *ea quippe cura mihi vt Canonarchæ iniuncta fuerat, vt excitarem fratres ad Collectam*. Idemque: *Cùm pulsaret Præfectus Canonis lignum, quo fratres omnes conuenirent.* Vbi Græcè est Κανονάρχης, id est, ait Rosweydus, qui canoni psalmorum decantandorum præest. Vel potiùs, vt hic patet, qui lignum pulsare solebat, vt conuocaret fratres ad Collectam. Apud S. Dorotheum, & Codinum de officio aulæ Constantinopolitanę eadem vox occurrit, erantque plures numero, & ex ordine Lectorum, vt docet Simeon Thessalonicensis Archiepiscopus. Notat porrò Claudius Hemeræus *Exypnistam* alium fuisse à Canonarcho, de cuius officio hæc didiceris obiter ex Typico Sabæ. *Præfectus Excitatorem eligit in Ecclesiâ, qui in singulis lectionibus, vbi pauca lecta sunt, surget è loco proprio, & in medio tres facit metanœas;* (inclinationes) *dein fratres singillatim perlustrat, & si quem videt oppressum somno, placidè & leniter excutit.* Similes *Circatores* apud S. Dunstanum & Lanfrancum leges. Cassiano appellatur is qui fratres excitat, *Com-*

Potest Abbas hanc curam alteri demandare. Varia nomina eorũ qui ad Horas conuocant. Doroth. serm. 11. Prat. spirit. c. 40. Canonarcha. cap. 11.

Doroth. suprà.

Lib. de tēp. Sacerd. & myst. Exypnistes. Carthus. peregrinat. die 4. c. 8. Typ. Sab. cap. 5.

A *pulsor. Officia*, inquit, *Domino soluere, per distinctiones horarum, & temporis interualla cum admonitione Compulsoris adigimur.* Idem in vitis Patrum vocatur *percutiens*, quamquam ibi agatur de signo ad refectionem, sic enim dicitur. *Et circa horam nonam significauit percutiens, & venit ille minor, & fecit modicam cocturam pulmenti.* Ita quoque in Regulâ Sancti Pachomij: *Qui percutit ad vescendum, dum congregantur fratres, meditetur aliquid in percutiendo.* In Regulâ Fructuosi, *Vigilucius*; in Regulâ Magistri, B *Vigigallus*, & *Vigiligallus*, pro excitatore sumuntur.

Compulsor. Cass. lib. 3. c. 2. Lib. 6. de vit. Patr. libello 3. n. 2. Percutiens. Reg. Pachom. art. 16. Cap. 1. Cap. 50. Vigilucius, Vigigallus.

Sed vt ad institutum reuertamur, Petrus Boërius ait, Non dici hîc Abbatem pulsatorem campanarum, sed quod huius nuntiatio fit sub eius curâ, sicut est de iure sub curâ Archidiaconi, vt habet ordo Romanus, & refertur *extra de officio Custodis cap. 1. & 2.* Custos, inquit, in Canonicis horis signa tintinabulorum pulsanda ipso Archidiacono iubente pulset. Et capite sequenti: Per singulas horas signum C ex consensu Archidiaconi Custos sonare debet.

Boër. in c. 47. Reg. S. Bened. Abbas per se non debet pulsare.

Quòd verò Sanctus Benedictus ait, *Sed curam solicito fratri iniungat hanc curam*, intelligi potest, vt Abbas curam pulsandi, & discernendi quando pulsandum fit, alicui iniungat: vel solùm discernendi quando pulsandum. Vnde vidi, ait Boërius, in quibusdam Monasterijs quod hæc cura erat Primicerij, in quibusdam Prioris claustralis, vel Supprioris. Talis enim cum tempus erat iudicio suo pulsandi horas Canonicas, faciebat signum Sacristæ, quod hora erat pulsandi Primam, vel Tertiam, aut alias horas, vel trahebat quandam modicam campanulam, quæ apud nos *Mastota* vocatur, per quam etiam fit signum, vt à pulsatione quiescat: quia non est de more quòd quiescat Sacrista à primâ pulsatione horarum, donec fiat signum. Isidorus hic officium tribuit Custodi Sacrarij, siue Sacristæ, & communiter alij; quamquam Gazæus scribat in quibusdam Cœnobijs id Diaconos præstare. Sed quisquis E tandem excitatoris munus obeat, eum ita quidam Pater apud Smaragdum instituit. *Horas ad cursum procurare iuxta dispensationem Abbatis debet, cuicumque ordinatum fuerit, id est, qui mente solicitâ, & impigrâ ad hoc opus idoneus fuerit inuentus, vt opus Dei non tardetur.* Quæ verba sunt in Regulâ cuiusdam ad Virgines cap. 8. pergit verò ex Cassiano. *Qui non quâ horâ illi libitum fuerit, fratres ad vigilias suscitare præsumat; sed sic totam congregationem ad officium orationis inuitet; ne in vtroque inueniatur incautus; id est, ne vel oppressus somno statutam noctis transeat horam, vel eandem festinus anticipet.* Hæc ille.

Vt accuratè alteri id præstet. Sacrista hic iuxta aliquos. Reg. cap. 10. Gazæus ad lib. 2. Cass. cap. 17. Smaragd. in illud cap. Qua pulsator obseruanda. Cass. lib. 2. cap.

Sed

Petr Dam. opusc 13. cap. 17.

Nè sit obliuiosus.

Sed accuratius multo B. Petrus Damiani eundem instruit, monens à quibus cauendum, & quid faciendum, vt debitè officiũ suum exequatur: *Nouerit*, inquit, *Significator horarum, quia nulli magis in monasterio est obliuio fugienda, quàm sibi. Si enim articulũ suum cuiuslibet synaxis horæ, vel præuenta vel dilata non teneat, omnem procul dubio horarum succedentium ordinem turbat. Non ergo fabulis vacet, non longa cum aliquo colloquia misceat, non denique quid à secularibus agatur inquirat; sed commissa sibi cura semper intentus, semper prouidus semperque sollicitus volubilis sphæræ necessitatem quiescere nescientem, siderum transitum, & elabentis temporis meditetur semper excursum.* Concludit demum: *In his igitur & hujusmodi Significator horarum prudenter aduertat, quam vigilem quamq́; sollicitum in assignata sibi ministeria esse semper oporteat, ne tantum videlicet opus per ejus incuriam sui Ordinis statuta confundat.* Ex quibus patet quantò facilius nunc sit Excitatorem agere, cum accurata satis habeantur horologia, quæ in monasteriis esse debere, Turrecremata affirmat, non pretiositate aut curiositate, inquit, notabilia, sed veritate laudabilia.

Non garrulus.

Sed peruigil.

DISQVISITIO II.

Quomodo Fratres ad diuinum officium conuocandi?

Duplex signum vocandi ad synaxim.

DVPLICI signo ad synaxis præsertim nocturnã conuocari solet Religiosi: prius priuatũ dici potest, quo à somno excitatur alterum publicum, quod in ecclesia, turri, aut circa illam fieri consueuit. De vtroque agemus, & de priore quidem nihil in particulari S. BENEDICTVS decreuit, receptum, vti reor, morem supponens. Fuit tamen is pro locorum & temporum diuersitate varius: nam triplicem fuisse deprehendo. *Primò* enim motu corporis excitatos Religiosos apud Chrysostomum lego, cuius hæc verba: *Galli cantu cantinuo Præpositus assistit, pulsatque modicè pede iacentem, sicq́; omnes vnà protinus excitat. Neque verò nudos ibi dormire fas est.* Ex quo facilè colligas Monachos hos in vno dormitorio non diuisis cellis, sed lectulis dumtaxat distinctis quieuisse, & motu pedis ideo excitatos, vt nocturnum silentium nullo pacto violaretur. Sed nescio an alibi hic modus obseruatus: nisi quod in antiquis consuetudinibus Floriacensis cœnobij legatur, quòd quodã tempore fratres sonitu solito non excitentur, sed quod eius loco, *Prior primus surgens, tripudia pedum, & incessu duriori incedens, expergefaciat soporatos.*

Priuatum fiebat I. Motu corporis.

Chrysost. homil. in epist. 1. ad Timoth.

ORATORIVM. II. Prolato alta voce Alleluia. Hieron. epist. 27.

Secundus porrò in monasterio S. Paulæ obseruatus à S. Hieronymo traditur, quo nimirum voce Alleluia altiusculè prolata ad synaxin Sanctimoniales citabantur: *Post unum Alleluia cantatum, inquit, quo signo vocabantur ad collectam, nulli residere licitum erat: sed prima, seu inter primas* (Paula) *veniens ceterarum opperiebatur aduentum, pudore & exempla, ad laborem prouocans, non terrore.* Hæc ille. Idem mos à S. Pachomio videtur insinuatus: *Audita signa excitantis, aut voce psallentis, omnes surgant currentes ad orationẽ.* Vbi duplicem, vt vides, excitandi indicat modum, alterum qui signo, alterum qui psallentis fiat voce. Seruatur hodieque in quibusdam cœnobiis non dissimilis consuetudo, vt pia aliqua sententia pronuntiata fratres euigilare faciat.

Art 73. Vel alio verbo.

III. Malleo, aut tabula ictibus.

Tertius modus communiter receptus est; quo mallei, aut ligneæ alicuius tabulæ percussione excitantur. Fieri autem id potest dupliciter, vt scilicet vnà percussione omnes simul vocentur, vel seorsum singulorum fores malleo tundantur. Prioris vsus esse potest, vbi in vno dormitorio aut communi cubiculo omnes quiescunt. Sic in vitis Patrum quidam Senex dixit vni de Monachis suis: *Percute signum, in cellâ fratrum, vt congregent se hic omnes.* Nisi enim in vno cubiculo fuissent fratres, non iussisset signum percuti in cellâ, sed ad singulorum cellas. Posterioris vsus necessarius erat cum diuisis cellulis per eremũ dispersi habitabant, & jam passim in monasteriis, vbi singula singulis assignata cubicula, obtinuit. Sic Adolius Tarsensis: *Tempore consueto excitatorio malleo pulsabat cellas omnium, eas congregans ad oratoria.* Idẽ apud Ægyptios factũ commemorat Cassianus: *Cùm sonitum pulsantis ostium, ac diuersarum cellulas percutientis audierint; ad orationem eos scilicet, seu ad opus aliquod inuitantis, certatim è cubiculis suis vnusquisq́; prorumpit.* Quò itidem pertinere arbitror, quod scribit Leo Imperator in Panegyrico de S. Chrysostomo, Cassiani Magistro: *His adhuc dubitantibus, excubitor ad matutina cantica excitat ligni pulsibus.* De hac excitatione locus insignis est apud S. Ephræm; *Frater*, inquit, *quando fores tuas noctu frater pulsauerit, vt ad collaudandum Deum consurgas, promptè atq; alacriter te erige, vt & negligentiores promptitudinem tuam cernentes animam suam ad sobrietatem vigilantiamq; excitent.*

Quod fit duobus modis.

Vit. Patr. lib. 5 libello 17. num. 10.

Lib 8. de vit. Patr. cap. CIV.

Solitarij seorsim excitabantur.

Cassian lib. 4. de instit. renuntiant. cap. 12.

S. Ephrem Parænes. 19.

Publicum signum fit triplex. I. Tuba sonitu.

Sed & ritum publicum explicemus, quo ad diuina officia conuocabantur, & ille triplex inuenitur. *Primò* enim, tubâ inueniuntur Monachi ad preces conuocati, nã in Regula S. Pachomii ità ait: *Quando ad collectam tuba insonuerit per diem, qui vnâ oratione tardiùs venerit, increpabitur.* Similiter Climacus

Reg. S. Pachom. n. 2.

ORATORIVM. Climac. grad. 18. Gazaeus ad Reg. S. Pachom. macus: *Cùm insonuerit signum spiritualis tubæ*, &c. Vocat autem spiritualem tubam, quod eâ ad orationê, quæ spiritualis actio est, cogerentur. Opinatur enim Gazæus noster, fuisse hanc tubam corneam, & Eremicolas illos Monachos æris & cuiusuis metalli inopes nolâ aut campanâ caruisse. *Ex ritu Hebræorum.* Refert mos hic veterem Hebræorû ritum, apud quos Sacerdotem ex eminenti turri, sonitu tubæ, populo certas dici horas & Ioseph de bell. Iudaic. lib. 5. cap. 9. sabbata indicare consueuisse, Auctor Iosephus. Et notum est Deum olim mandasse tubas fieri, quarum vsus esset ad vocâdum Num. 10. 2. cœtum, ac dum castra mouerentur: *Fac tibi* (inquit Dominus ad Moysen) *duas tubas argenteas ductiles, quibus conuocare possis multitudinem.*

II. *Tabulâ lignea, vel malleo.* *Secundò*, tabulâ ligneâ, malleo, aut lignorum collisione olim Monachi in cœtum coacti sunt; nam in II. Nicænâ Synodo sic Nic. Conc. 2. Action. 4. legitur: *Cùm sanctæ ciuitati reliquiæ sanctæ appropinquassent, surgentes subitò, lignaque sacra pulsantes, iniicem obuiam facti sunt, tu venerandæ Virginis Deiparæ ædè, quæ appellatur noua. Illinc cum cruce & supplicatione egressi, læti & gaudentes cum gratiarum actione sacris* Metaphra. in vit. S. Chrysost. *reliquijs occurrerunt.* Hæc ibi. Metaphrastes quoque in vitâ S. Chrysostomi scribit, pulsato ligno vocatos homines ad quandam *Cuius vsus triduo ante Pascha.* congregationem. Vtitur porrò Ecclesiâ ob memoriam & dolorem Dominicæ passionis ligneis tabulis triduo ante Pascha, quâquam & aliam rationem eius rei alleget Amalarius, priscam Ecclesiæ Romanæ cô- Amalar. fort. de eccles. lib. 4. cap. 21. suetudinem insinuans: *Potest*, inquit, *& in hoc humilior vsus Ecclesiæ Romanæ assignari antiquis temporibus, quam nunc sit, & præcipuè tûc, quando latitabat per cryptas propter persecutores: Nam & adhuc iunior Roma* (Constantinopolis) *quæ antiquis temporibus sub vno Domino, cum antiquo Roma regebatur, vsum lignorû* *Nec alias apud Christ.* *tenet, non propter aris penuriam, sed propter vetustatem.* Ita ille. Negat tamen Baronius, Baron. to. 1. an. Christi 58. num. 103. aliquam ecclesiam exceptis tribus diebus maioris hebdomadæ solitam esse populum cônuocare pulsatione lignorum, sed tâtum monasterij Monachos hoc pactoad synaxin citatos. Atque ita legitur etiam apud Cyrillum Monachum in vitâ S. Theodosij Cœnobiarchæ, eiusmodi lignorum pulsatione Monasterij cultores ad opus Dei cô- In cap. 43. Reg. S. Benedicti. uocari solitos. Et quidam Monachorum Magister apud Smaragdum de hoc more intelligendus est, dum ita loquitur: *Cùm index in oratorio percussus fuerit, mox omnes audientes onteqaum currant, faciant sibi crucem* Cæsar. lib. 7. miracul. cap. 52. & lib. 11. c. 12. *in fronte, respondentes Deo gratias.* Solent autem ligneas tabulas in monasterijs pulsare, cùm quis morti proximus agonizat, vt videre est apud Cæsarium.

III. *Tintinnabulis.* *Tertiò*, Tintinnabulorum vsus redditâ Ecclesiæ pace post tyrannorû persecutiones introductus fuit; quæ si grandiora erant, *Campanæ*, à Campania regione Italiæ, *Campanæ & nolæ vnde.* vbi primò fabricata sunt; si verò minora, *Nolæ* à Nola eiusdem Campaniæ ciuitate Durand. l. 1. Ration. cap. 4. sunt appellata, vt notat Durandus, & ante eum Walafridus Strabo. Vtraque autem Walafrid. lib. de reb. eccles. c. 5. ab ecclesijs ad cœnobia Religiosorû traducta sunt. Hinc Petrus Blesensis, ante quin- Bles. serm. 30. gentos circiter annos, *campanæ* mêtionem facit, quâ Monachi conuocabantur. Campanarum quoq; meminit Beda. Beda lib. 4. hist. Angl. cap. 23. An autem S. BENEDICTI tempore in eius monasterijs ligneis signis, an æreis vsi fuerint, dubitari posset. Existimat porrò Iulius Nigronus *An Monachi occidentales ijs vsi.* Religiosos Latinæ Ecclesiæ vsos tintinnabulis æreis. Coniectura, inquit, prima est Nigron. in Reg. 25. com. Socie. cum. 4. ex Gregorio, qui tradit à Romano Monacho consueuisse demitti ex altâ rupe panem Greg. l. 2. Dial. c. 1. BENEDICTO in specu delitescenti, per restem; cui tintinnabulum paruum inferuerat, vt ad eius sonitû BENEDICTVS *Videtur*, accederet ad fumendum panem: quod tamen iacto lapide diabolus fregit. Altera est, quod videamus hunc morem in Philosophorum quoque cœnobijs viguisse. Nam Gymnosophistæ Indorum sapientes, qui Samanæi vocati sunt, quorum abstinentiam laûdat Hieronymus: *Cùm ingressi* Hieron. l. 2. aduers. Iouin. *domum fuerint* (tradit Porphyrius) *ad tintinnabuli pulsum preces effundunt: quod vbi fe-* Porphyr. l. 4. de abst. ab animal. esu. *cerunt, signo itidem dato, ministri singulis lan e oblata* (*duo enim ex eodem vase non comedunt*) *orizâ ipsos pascunt.* His adde quod gentiles *Olim tintinnabula ad operas vocabantur.* sonitu tintinnabuli ad thermas & operas consueuerint homines conuocare. Vnde Martialis:

Redde pilam, sonat æs thermarum, ludere pergis? Martial. lib. 14.

Et Iuuenalis Satyrico sale sequioris sexus prona ad garrulitatem perfricans ora.

——— Verborum tanta cadit vis, Iuuenal. Satyr. 6.
Tot pariter pelues, & tintinnabula dicas
Pulsari: iam nemo tubas atque æra fatiget.

Excubiarum quoq; Præfectos secum ferre solitos ad explorandos vigiles *tintinnabula*, vt ijs auditis responderent, testatur Suid. in Lex. V. Suidas. Qui priùs tintinnabula ad ianuas eponi solita, in editiori loco ædis Iouis Capitolini posuerit, apud Suetonium Augu- Sueton. in Oct. cap. 91. stus fuisse legitur.

Sed quibuscumque tandem signis vsi *S. Benedicti æuo signa.* fuerint S. BENEDICTI æuo, illud omninò constat ea neutiquam prætermissa, nam ita disertè ait: *Ad horam diuini officij mox vt* Reg. c. 43. *auditum fuerit signum, relictis omnibus qualibet fuerint in manibus, summâ cum festinatione curratur.* Et rursum: *Facto autem primo signo* Cap. 48. *hora nona, disiungant se ab opere suo singuli, & sint parati dum secundum signum pulsauerit.*

DISQVI-

DISQVISITIO III.

Quantâ diligentiâ ad opus Dei occurrendum?

Statim occurrendum ad Opus Dei. *Cap. 43.*

EXIGIT diuini officij dignitas, vt ad illud non segniter, & tarde occurramus, sed festinè, ac diligenter; quare prudenter Legislator noster ita decreuit: *Ad horam diuini officij mox vt auditum fuerit signum, relictis omnibus qualibet fuerint in manibus, summâ cum festinatione curratur: cum grauitate tamen, vt non scurrilitas inueniat fomitem.* *Caussa.* Caussam verò subdit, dicens: *Ergo nihil operi Dei præponatur.* *Cap. 22.* Atque alibi quoque monet fratres: *Vt facto signo, absque morâ surgentes, festinent inuicem se præuenire ad opus Dei.* Et meritò quidem festinum requirit occursum. Si enim nos serui inutiles ipsi Deo statim initio diuini officij audemus dicere: *Domine ad adiuuandum me festina*, cur ipsimet non propetemus ad deprecādum & laudandū Dominum? *Quanta hic opus festinatione.* Quanta verò hęc acceleratio esse debeat, optimè exponit Regula cuiusdam Patris. *Oportet vnumquemq; ad primam vocem inuitātis assurgere, velut carbo ignis ardentis decidisset super eum.* *Smaragd. in cap. 43.* Et quidam Monachorū Magister apud Smaragdum: *Quandocumque vel diurnis, vel nocturnis horis ad opus diuinum insonuerit signum, mox cum summâ festinatione surgendum est, ac si præco regis insonet, omni opere, quod in manibus habebatur, proposito, vt nihil operi Dei præponatur, sed mens ad sonitū præconis intenta, & operi Dei innixa, cum omni grauitate & mansuetudine ad inuocandam gloriam maiestatis eius, & pietatis eius gratias referendas festinè currat.* Ita illi. Nimirùm audito signo cum tribus Magis dicendum: *Hoc signum magni Regis est, eamus, & offeramus illi munera.*

Laudati ab eâ Ægypty Monachi. Cassian lib. 4. cap. 18. Vigebat hæc diligentia, siue festina obedientia apud Ægyptios Monachos, de quibus Cassianus: *Cùm sonitū pulsantis ostium, ac diuersorum cellulas percutientis audierint, ad orationem eos scilicet, seu ad opus aliquod inuitantis, certatim è cubiculis suis vnusquisque prorumpit, ita vt is, qui opus scriptoris exercet, quam repertus fuerit inchoasse litteram, finire non audeat, sed in eodem puncto, quo ad aures eius sonitus pulsantis aduenerit, summâ velocitate prosiliens, ne tantum quidem moræ interponat, quantum cœpti apicis consummet effigiem, sed imperfectas litteras lineæ relinquens, non tam operis compendia lucráve sectetur, quàm obedientiæ virtutem exsequi toto studio festinet.* *Qui agenda imperfecta relinquebant.* Hęc Cassianus. *Mag. cap. 54.* Similiter Magister in Regulâ: *Cùm index in oratorio percussus fuerit, tunc laborantes opus projciant, artifices ferramenta dimittant, scriptores litte-* A *ram non integrent, omnis fratrum manus deserat, quod agebat; festinet mox cum grauitate pes ad oratorium, sensus ad Deum, vt mox ad primam orationem accurrant, & tanquam apes ad mel intrantium in oratorium fratrum examen ebulliat.* *ORATORIUM.*

Quod autem tantâ celeritate occurrendum hi Patres moneant, vt etiam imperfecta relinquantur, quæ agenda fuerant (vt alibi etiam S. BENEDICTVS monuerat) declarat Turrecremata ita intelligendum, vt ea relinquantur, quæ sine periculo aut B damno relinqui possunt. *Quatenus id nobis imitandum. Cap. 1 Turrecrem in c. 43. Reg.* Si enim seruiret quis infirmis, aut hospiti, aut præpararet cibum, aut extraheret vinum de dolio, & huiusmodi; non valeret illa sine dispendio immediatè dimittere. Quanquam festinum ad canonicas preces accessum adeò diuinæ maiestati placere compertum sit; vt eundem miraculo illustrare voluerit. *Exemplum memorabile de festino ad Horas occursu.* Nam cùm S. Odo Romæ in Cœnobio S. Pauli accito fratre aggressus esset vitam S. Martini scholijs illustrare, interim dum sunt in opere, inquit Ioannes Monachus, *Ioan Monach lib. 9. vitæ S. Odon. cap. 10.* C pulsatur *Campana* hora vespertina. Mox illi, vt habet Regula, *relictis illis, quæ in manibus habebant*, ad ecclesiam properant, relicto codice aperto in loco illo, vbi consederant. Erat autem tum hiems. Eâdem nocte tanta vis imbrium è cœlo ruit, vt omnes Monasterij nostri officinæ implerentur. Porrò locus ille in quo codex relictus erat ab eis, ita situs est, vt aqua, quæ ex aliquot vicinis tectis labitur, instar torrentis in eum decidat. Mansit itaque apertus codex, fluxerunt aquæ illâ nocte co- D piosissimæ; & quamuis codicis abluerent margines, scripturam ipsam attingere ausæ non fuêre. *Liber imbri expositus non madefit.* Mane coram omnibus exhibitus est liber; stupebant fratres nihil esse læsum à pluuiâ. Subiungit auctor, à S. Odone miraculum fuisse S. Martini meritis tributum; sed ipse celeri obedientiæ S. Odonis adscribit.

E

DISQVISITIO IV.

Quæ serò venientium pœnæ?

Pœna serò venientium ad Vigilias. Cap. 43.

SANCTO BENEDICTO satis non fuit hanc celeritatem præscripsisse, nisi & pœnâ tardè occurrentes plecteret: *Quod si quis, inquit, ad nocturnas Vigilias post Gloriam psalmi nonagesimi quarti (quem propter hoc omninò protrahendo & morosè volumus dici) occurrerit; non stet in ordine suo in choro, sed vltimus omnium stet: aut in loco, quem talibus negligentibus seorsim constituerit Abbas: vt videatur ab ipso, vel ab omnibus, vsque dum completo opere Dei publicâ satisfactione pœniteat.* *Smaragd. in cap. 43.* Publicam autem hāc satisfactionem * quidam *Reo R emuda ad Ve n*

ORATORIVM.

dam apud Smaragdum ita interpretatur: *Quando ceteri expleto officio foras egrediuntur, ille in ecclesia pro ipsa tarditate positus, duodecim psalmos supra cursus seriem cantet.* Cassinenses verò, hæc publica, inquiunt, satisfactio, actu fiat potiùs, quàm verbo: propter silẽtium. Ideò huiusmodi frater, completo diuino officio, in medio chori coram Superiore genibus flexis tam diu maneat, quousque Superior faciat ipsi signum. *De diurnis verò horis*, ita pergit Legislator noster, *Qui ad opus Dei post versum, & gloriam primi psalmi, qui post versum dicitur, occurrerit, lege, quâ suprà diximus, in vltimo stet, nec præsumat sociari choro psallentium vsque ad satisfactionem: nisi fortè Abbas licentiam dederit permissione suâ, ita tamen, vt satisfaciat reus ex hoc.* Cassinenses volunt, vt qui post hymnum venerit in diurnis horis, & etiam in nocturnali officio B. Mariæ, genuflectat, & facto à Superiore signo vadat ad locum suum. Si autem post gloriam primi psalmi, etiam in horis in quibus hymnus non præmittitur psalmis, occurrerit, genuflectat, factoque à Superiore signo excuset se, vel locum negligentium petat, id est, vltimam sedem occupet. Signum autem illud complosione manuum, aut tabulæ pulsu fieri solet, vti antiquitus quoque consueuisse, Cassianus auctor est: *Psallentis*, inquit, *progressio, Senioris interdicitur plausu, quem dans manu suâ in sedili, quo sedet, cunctos facit ad orationem consurgere.* Itaque eiusmodi etiam signo iubebantur pœnitentes à solo surgere, vt apud eundem videre est.

Explicatur. Cassian. ad cap. Reg. 43.

Cap. 43.

Et ad diurnas Horas.

Quando genuflectendum.

Et surgendum.

Cassian. lib. 2. Instit. cap. 11.

Lib. 4. cap. 16.

Notandum porrò hanc S. BENEDICTI constitutionem diuersam esse ab eâ, quam tradit idem Cassianus: *Qui enim noctu ante finem secundi psalmi, vel qui de die priusquam primus psalmus finiatur, vlteriùs oratorium introire non audet, nec semetipsum admiscere psallentibus, sed congregationis missam, stans pro foribus præstolatur, donec egredientibus cunctis, submissâ in terram pænitentiâ, negligentiæ suæ vel tarditatis impetret veniam, sciẽs nequaquam se posse desidiæ suæ noxam aliter expiare; sed ne in eâ quidem, quæ post tres horas erit secutura solemnitas, admittendum, nisi pro negligentiâ præsenti confestim verâ humilitate subnixiùs satisfacere festinauerit.* Cassianum imitatus est S. Fructuosus, ita sanciens: *Ad orationes diurnas, qui post primum psalmum non occurrerit, introire in oratorium cum ceteris non audeat, sed pænitentia delegabitur. Hoc idem sustinebit qui nocturnis orationibus vsque ad tertium psalmum tardiùs venerit, aut post tres psalmos dictos, in choro se miscere conatus fuerit.* Legerat autem sine dubio Legislator noster Cassianum, sed cur eius, quem toties exprimit, morem secutus non

S. Benedictus in his differt à Cassiano. Cassian lib. 3. cap. 7.

Qui excludat serò venientes à Choro.

S. Fructuos. c. 18. Reg.

A fuerit, rationem sibi reddendam putauit. *Ideò*, inquit, *eos in vltimo aut seorsim iudicauimus debere stare: vt visi ab omnibus, vel pro ipsâ verecundiâ suâ emendentur. Nam si foras Oratorium remaneant, erit fortè talis, qui se aut recollocet, & dormiat, aut certè sedeat foris, vel fabulis vacet, & detur occasio maligno: sed ingrediatur intrò, vt nec totum perdat, & de reliquo emendetur.* Factum benè, nec sine præcedentium exemplo, aut subsequentium imitatione. Nam Sanctus Pachomius serò venientes ab Oratorio non excludit, B sed vult eos increpationis ordinem sustinere, id est, *soluens cingulum, & inclinatâ ceruice, manibus ad inferiora depressis, stabit ante altare, & à principe Monasterij increpabitur.*

Cur S. Benedictus recedat à Cassiano.

Reg. Pach. art. 1. 2. 3. & 78.

Quod autem Sanctus BENEDICTVS ait intrandum, ne totum perdat, id S. Ephræm quoque inculcauit: *Quòd si*, inquit, *contigerit te profundiore obdormiscere somno, & dæmoniacis districtum teneri visionibus, posteà autem euigilaueris, ne per negligentiam pigeat expergisci, & surgere atque abire ad synaxin fratrum. Noli igitur pigrescere, sed* C *euigila atque expergiscere, & ne intra te dixeris: nunc synaxis absoluta est atque dimissa, & ego quò me conferam? Ignauorum enim ista sunt verba, sed potiùs è strato mox te erige, projiciens abs te stragulum, moxque tuas ad Deum extendens manus, thronumque gratiæ ipsius adorans, cellam tuam aperi, & ad synaxim orationis propera, quasi vi eò adactus; & sicut caprea ex laqueis fugiens. Et licet ad posteriores aduentares orationes, saltem ne pigriteris, & adire detrectes: verùm euigila ac surge, poteris enim post absolutas in communi* D *preces psalmos tuos fundere in cellâ tuâ, quos fantasia subtraxit dæmonum. Neque pigritiæ occasione, suggeras tibi posteriorem esse precationem charissime, sed postero die promptior atque alacrior ad opus Domini inueniaris.* Hæc S. Ephræm. Cæsarius verò Arelatensis de Sanctimonialibus tardiùs ad opus Dei venientibus agens, aliam censuram non infert, nisi vt increpationi subiaceant. *Quæ verò secundò aut tertiò, admonita emendare noluerit, à communione, vel à conuiuio separetur.* Regula cuiusdam ad Virgi- E nes: *Veniens post primi psalmi, qui in cursu canitur, finem, nouerit se à suo ordine dum cursus expletur reuocari, vt in loco vltimo posita, id est, in eo loco qui talibus negligentibus fuerit deputatus, adstare, & ibi eum verecundiæ metu exspectare, & post impletum cursum prolixa venia, ante cœtum sororum egredientium satisfacere.* Et mox eandem quam S. BENEDICTVS subiungit huius decreti caussam.

Eius doctrina ab alijs inculcata. S. Ephræm Paræn. 19.

Quid faciet, qui non audijt excitatorem, & post euigilas.

Cæsar. in reg. Sanctimon nu. 10.

Cap. 8. *Decretum hoc S. Benedicti alij exprimunt.*

Adeò autem S. BENEDICTI corrigendi modus Patribus Aquisgranensis Concilij placuit,

Præscribitur Canonicis sæcularibus.

Concil. Aquisg. can. 131.

placuit, vt eundem etiam Canonicis sæcularibus præscribendum duxerint. *Qui segniter*, inquiunt, *aut tardè ad matutinum, aut aliud quodlibet diuinum officium peragendum occurrerit, dignum est, vt non cum alijs in choro, sed omnium vltimus (vt certè erubescere discat) in loco huiusmodi negligentibus à prælatis constituto, stet: foris verò nullatenus remanere præsumat, ne otio & fabulis vacet, & à Dei laudibus penitus alienus existat.* Hæc Synodus. Clerici quoque Regulares, quos Theatinos vocant, persimilem omninò legem ei, quam ex Cassinensibus attulimus, in suis Constitutionibus habent. Quid, quòd & in aulâ Pontificis eadem visitata videatur, vt oculatus testis Iulius Nigronus affirmat? Vidi ego, inquit, Romæ Cardinales ipsos, qui missâ Pontificiâ inchoata peruenerant in chorum, exhibitâ cruci, & Papæ reuerentiâ, stetisse erectos in medio choro, donec à Pontifice fuisset facta potestas locis suis residendi. Atque hinc satis patet non iniuriâ S. BENEDICTVM à Cassiano deflexisse.

Quid agát in Cardinales serò venientes ad Miss. Pontif.

Nigron. ad Regul. XV. Commun. Societ. nu. 27.

Tarditas tepentis indicium.

Mouerim verò Religiosos, vt non tam pœnæ declinandæ caussâ, quàm ex verâ deuotione & piâ sedulitate ad officium tempestiuè occurrant. Quod spiritualis feruoris soleat esse indicium, tarditas verò teporis. *Dei amator Monachus*, verba sunt Ioannis Climaci, *mox vt sonus tubæ increpuerit, ad orationem vocans, lætus & hilaris dicit: Euge, euge: negligens verò, Væ mihi, væ mihi.*

Climac. grad. 19.

DISQVISITIO V.

Vt superanda tentatio de deserendâ Psalmodiâ?

QVANTA sit orationis vtilitas, ex his (Climaco auctore) quę synaxis tempore contingunt, dæmonum machinationibus, colligere possumus. Eius & fructum ex inimici profligatione cognoscimus. *In hoc enim cognoui quoniam voluisti me: quoniam non gaudebit inimicus meus super me.* Mirum autem est, quo astu dæmones psalmodiæ tempore religiosos viros adoriantur. Ostensum id aliquando fuit Macario Alexandrino. Quodam enim tempore dæmon ostium cellulæ eius pulsauit: dicens: *Surge, Abba Macari, & eamus ad collectam, vbi fratres ad vigilias congregantur.* Ille diaboli fallaciam intelligens, ait: *Quid enim tibi consortij est cum collectâ, & congregatione Sanctorum?* At ille: *Latet ergo te, inquit, ô Macari, quod sine nobis nulla collecta agitur, nullaque congregatio Monachorum? veni denique, & videbis opera nostra.* Cùm verò Macarius Ecclesiam intrasset, vidit discurrentes puerulos æthiopes, qui singulis quibusque alludebant, & si cui duobus digitulis oculos compressissent, statim dormitabat: si cui verò digitum in os immersissent, oscitare eum faciebant. Ante alium iacentem in oratione, quasi mulierum specie ferebantur, ante alium quasi ædificantes atque portátes aliquid, ac diuersa quæque agentes apparebant. Et quæcumque dæmones quasi ludendo formassent, hæc orantes illi in cordis sui cogitatione versabant; à nonnullis tamen, vbi aliquid horum agere cœpissent, quasi vi quadam repulsi, præcipites deijciebantur, ita vt nec stare quidem prorsus, aut transire iuxta eos auderent: alijs verò etiam infirmis fratribus supra ceruices & dorsa ludebant, quia non erant in oratione suâ intenti. Ab his ludionibus proculdubio & illa oritur tentatio, quâ aliqui nescio quo prætextu vel necessitatis obtentu, nondum finito officio chorum deserunt. Exemplum suggerit ipsa S. BENEDICTI vita de Monacho à dæmone per vestimenti fimbriam ab orantium fratrum cœtu educto, quod ibi expensum. Agnouit & hunc versutissimi insidiatoris astum Magnus Basilius, & aduersus eum Monachi animum præmuniuit. *Caue, inquit, diligenter, ne cogitationi illi animi tui assentiare, quæ ab orationis canone nondum peracto auellere te studeat. Habent enim morem hunc dæmones, vt facienda orationis temporibus per speciosam scilicet aliquam laudabilis caussa alicuius simulationem nobis sedulò auctores sint, vt ab eâ nos subducamus, vt quam salutem afferre nobis intelligant, ab eâ nos probabiliter abducãt. Noli ingemiscens capitis, ventrisue dolorem exeusare, & eius qui nullus sit, testes incertos proferre, néve quiescendi caussa quicquam de acri vigilantiæ assiduitate remiseris, potiusque occultas aliquas semper orationes habeto, quas in occulto aspiciens Dominus, pro ijs gratiam tibi referat in aperto.*

Climac. grad. 18.

Dæmon infestus orantibus.

Psalm. 40.

Rufin. in vit. Pat. lib. 2. cap. 29.

Macarium ad collectã vocat.

Qui videt dæmones æthiopum specie inter. sse.

RIVM. Et varia suggerentes fratribus.

Dæmon suggerit egredi officio ante quam. finitur.

Gregor. lib. 2. dialog. cap. 4.

Basil. serm. de abdicat. rer.

Per varios prætextus.

Sed quænam huic rei adhibet remedia? Primum est, damnum ex oratione intempestiuè abruptâ; *In oratione*, inquit, *eo vsque permaneto, donec Canoni satisfeceris; magnamque te iacturam facere arbitrator, si ante inde discesseris. Etenim si cùm corporis tui sustentandi caussâ, cibum capis, ægrè admodum à mensâ potes auelli, nisi naturale prius desiderium expleueris, neque ita facilè hoc facturus sis, nisi magna te inde aliqua necessitas auocet: quî non tandem ab epulis ijs aueili ægrius debes, quibus spiritus alitur tuus? quiá non magis oratione corroborandus tibi tuus animus est?*

Remedia ad superandam hanc tentationem. Primum.

SECVNDÒ, Ne negotia orationis tẽpore menti occurrentia nos exire compellant, hoc præscribit monitum: *Quæ corporis caussâ necessariò suscipi munera debent, ea ita habebis distributa, vt legitimum tibi postea orationis tempus non interpellent.*

Secundum.

ORATORIVM. *Tertium.*

TERTIVM adijcere licet, excludere à corde omnem à diuino officio cogitationem alienam. Aduersarius enim de rebus agendis cogitationes, modos, & rationes suggerit varias: item conceptus studiosis, & litteratis obijcit, hoc prætextu, fore, vt posteà non occurrat, quod iam menti sese offert. Quare & huius rei gratiâ nonnulli se à choro ad studia conferunt. Sed hæc dæmonis techna reijcienda est, Deus enim vnumquodq; suo vult fieri tempore, & facilè concedet, vt quod nunc reijcis quò illi inter orandum intendas, posteà multò meliùs & subtiliùs occurrat. *Scientia*, inquit Bonauentura, *quæ pro virtute despicitur, per virtutem postmodum meliùs inuenitur.* Et M. Auila: Quando mentem rei alicuius cura importuno tempore occuparit, dicito: Nihil tale mihi nunc Dominus meus imperat, ac propterea de eâ cogitare opus non habeo, at cùm id mihi Dominus meus iniunxerit, tunc de illo tractabo. S. Ephræm hunc egressum quacumque tãdem ex caussâ ita perstringit: Quomodo, inquit, audent *quidam relinquere synaxin, & exire ante finẽ, absque magnâ necessitate? Numquid si vocatus esses ad prandium diuitis viri, auderes ex medio accumbentium surgere, & abire domum? nonne ibi remaneres, donec omnes pariter surgerent? Timeamus igitur fratres, quia scriptum est: Maledictus omnis, qui facit opus Domini negligenter.* Et sequenti parænesi tres dormitationum diuersitates assignans, ait secundam *suboriri fratri ad medium diuini officij, ex propriâ negligentiâ, quando non adlaborat, vt cùm fratribus persistat vsque ad expletã Canonem: sed in medio Synaxis alios canentes relinquit, & ad lectum suum pergit.* Sic Ephræm.

Conceptus de studijs ablegandi tempore psalmodiæ.

Bonauent. Spec. discip. part. 1. cap. 13.

Auila tom. 3. epist.

Ephræm tom. 2 paræn. 10.

Egredientes sine caussâ perstringũtur.

Ierem. 48.

S. quoque Dorotheus monet quotidie inuestigandum, num alacriter ac promptè ad psalmodiam, & ad orationem constiterimus: *num captiuos nos traxerint cogitationes nostræ morbosæ & affectu concitæ: num interciderimus, aut demiserimus Psalmodiam, inaniter extra chorum vagantes.* Idem quoq; notabili exemplo ostendit quanto bono se priuent, qui ad finem vsque in officio non perseuerant. Audiui, inquit à quodam magno sene, & venerando Patre Horatico, quod cùm nocte in ecclesiâ excubaret, in principio Psalmodiæ, vidisset quemdam veste splendidâ indutum, è sacrario egredientem, tenentemque manu suâ vasculũ quoddam plenum libamine, ac sanctificatione; tenebat quoq; ille & cochleare, quo sanctificatione illa intincto, singulos fratres percurrens obsignabat; eorũ verò, qui tunc non aderãt, locum signabat, & sedes: rursus autẽ in fine Psalmodiæ, hoc ipsum fecit, è sacrario egrediens. Quodam verò die alio tenuit eum Senex, & proiectus ad pedes eius, rogabat, vt quid hoc esset, quod ageret, aperire dignaretur, & quisnam esset ipse, ediceret: Respondit ille, qui (vt dixi) veste splendidâ & pellucenti erat indutus, *Angelus Domini ego sum; hanc muneris functionem delegatam mihi esse scias, vt omnes, quos in principio Psalmodiæ ad finẽ vsque perseuerantes, ac diligentes, & promptos in ecclesiâ reperero; hoc sanctificationis & sanctimoniæ signo notare, atque obsignare debeam; ob illorum scilicet, promptitudinem, & diligens studium, atque pium animi propositum.* Sic ille.

Doroth. serm. 11.

Iactura non manentium in officio vsque ad finẽ.

Exemplum autem strenuæ in diuino officio perseuerantiæ exhibuit S. Ludgerus Episcopus, qui tertiò accersitus, vt ad Carolum Imperatorem veniret, tantisper distulit, donec cœptam Psalmodiam consummaret. Quâ finita, in conspectum regis cùm venisset, eum, cur ad imperium suum venire contempsisset, interroganit. Ad hæc ille vultu intrepido, mente constantiori: *Ego, Imperator, tuum semper præceptum ita in omnibus exequendum putaui, vt tamen Deum tibi vbique præferendum non dubitarem, quem omnibus anteponendum omnes norunt, omnes fatẽtur.* Hoc exemplum nostri imitari discant, & iuxta Sanctissimi P. BENEDICTI admonitionem, *nihil operi Dei præponãt*, nec illud ante finem deserant. Vnde & Regula Pauli & Stephani decreuit: *Nulli liceat absque Prioris permissu de Opere Dei discedere; sed quem caussa manifesta cõpulerit, oratione à Priore sperata & concessa discedat.* Ante eos S. Pachomius. *Quando in Collecta orãt fratres, nemo egrediatur absque iussione maiorum; nisi interrogauerit, concessumq; ei fuerit exire pro natura necessitate.*

Exemplum fortis in eodem perseuerantia.

In eius vitâ apud Sur. 26. Mart.

Reg. Paul. & Steph. cap. 4.

Exeundum cum venia.

Reg. Pachom. art 3.

TRACTA-

ORATO-RIVM.

TRACTATVS IV.

DE PSALLENDI MODO.

SACRAM *ædem opportuno tempore ingressi, antequam opus Dei auspicemur, modum eius modulosque, aliasque qualitates, & quantitatem, siue durationem aliquantulum considerabimus. Vnde* Prima *Disquisitio situm corporis, siue an sedendo, an stando psallendum sit, expendet.* Secunda, *An ex libro, an memoriter officium diuinum persoluendum?* Tertia, *An cantu, an simplici recitatione?* Quarta, *Quæ in diuino officio in directum dicenda?* Quinta, *An à singulis Psaltis, an alternatim psalmi dicendi?* Sexta, *Quâ disciplinâ psallendum?* Septima, *Quâ mentis attentione?*

DISQVISITIO I.

An sedendo, an stando psallendum?

VT non iucunda tantùm, sed & decora sit Dei Opt. Max. laudatio, conuenit omninò, vt decenti corporis compositione, & situ peragatur. Proinde hic quærimus, an genibus flexis, an sedendo, an verò stando psallendum? Quâ quidem in re non obscurè mentem suam moremque vetustum S. BENEDICTVS insinuat. Agens siquidem de disciplinâ psallēdi, ait nos *ad opus diuinum* ASSISTERE. Et: *Sic* STEMVS *ad psallendum, vt mens nostra concordet voci nostræ.* Et alibi monet, *Vt secundùm ordines, quos constituerit Abbas, vel quos habuerint ipsi fratres, sic accedant ad psalmum imponendum, in choro* STANDVM. Quamuis autem *standi* verbum in sacris litteris non semper erectum corporis statum, sed aliquando solam præsentiam significet, vt: *Sunt quidam de hic stantibus*, id est, præsentibus. Et hinc Nauarrus dixerit: stamus ergo ad orandum, aut psallendum, quando sumus in oratione, aut psalmodiâ siue erecti, siue genuflexi, siue sedentes, siue iacentes. Nihil tamen obstat quin allegata S. BENEDICTI loca etiam de verâ intelligantur statione, præsertim si non de toto prorsus officio, sed de psalmorum recitatione eum locutum aduertamus, vel quod à potiori parte, psalmis scilicet, totius fecerit denominationem. Nam sub psalmodiâ standum, ex 9. patet capite, vbi ait: *Quibus, sex psalmis, dictis, dicto versu, benedicat Abbas. Et sedentibus omnibus in scamnis, legantur lectiones.* Et rursum: *modulatis sex psalmis, residentibus cunctis dispositè, & per ordinem in subsellijs, legantur in codice lectiones.* Cur autem residere iubet, nisi quod ante steterint? atque hinc Ordinibus sub S. BENEDICTO militantibus, alijsque non paucis vulgatissimum erecto corpore psalmos recitare. Ex prisco sanè ritu: nam & Iudæi stando orabant, & regius psaltes, vt est apud Siracidem, *stare fecit cantores contra altare, & in sono eorum dulces fecit modulos.* Et Philo Iudæus ait: *Exstant hymni inter sacra canendi à stantibus.* Idemque alibi: *Vbi viderint deuictum aduersarium, conuenit pulcherrimum decentissimumque hymnum canere datori victoriæ Deo: ita vt duo chori alter è virili, alter è muliebri conclaui è diuerso stantes, alternis carminibus sibi respōdeant.* Et de Therapeutis: *Nocte canebant hymnos ad auroram stantes.* S. Athanasius virginem instituens: *Mediâ nocte surgito, & psalmos dicito, quantum potes stans.* Basilius Magnus: *Factâ ad Deum confessione tandem à contemplatione surgentes ad psalmodiam instituūtur.* De Monachis æui sui scribit Chrysostomus: *Cùm ante lucem gallus emittit vocem, omnes cum reuerentiâ discusso sopore consurgunt à præsule excitati suo, adstantque sacro choro, protinusque expansis manibus, sanctos concinunt hymnos.* Cyrillus Monachus: *Pachomius reuersus ad gymnasium veritatis, inuenit quidem fratres congregatos ad preces, &* STANS *cum ipsis impleuit hymnodiam.*

Vetus mos standi in psalmodiâ à S. B. expressus.

Reg. cap. 19.

Cap. 63.

Matth. 16.

Nauarr. de orat. cap. 4.

Qui loquitur de verâ statione.

Cap. 11.

A veteribus inter psallendum vsurpatâ.

Eccl. 47.

Iudæis,

Philo de vit. contemp.

Id. de agricult.

Athan. de virg.

Monachis.

Basil. Epist. 63.

Chrysost. homil. 14. in 1. Tim.

Cyrill. in vitâ Ioan. Silentiar. c. 68.

ORATORIVM.

Quam & Angelus docuit. dium. Et Angelus ille, qui psallendi modum Ægyptios docuit Monachos, stans duodecim psalmos decantabat: quod apud eos deinceps obtinuit, vt qui psalleret in medio staret, reliqui sedentes in psallentis verba omni intentione cordis defixi tacerent. Constat ex Cassiano. *Cassian. lib. 2. ap. 5. Ibid. c. 12.*

Cur stan dũ in psalmodia Chrysost. hom. 13 in Ep. ad Hebr. Sed rationes etiam adducamus, cur ad psalmodiam conuenientior statio. *Prima* sit Chrysostomi dicentis, *non esse ministri sedere, sed stare.* Dum psallimus autem, seruitutis nostræ pensum Domino reddimus. *Primo, quia ministri su mus.* Vnde & Tertullianus ait: *Irreuerens est, assidere sub conspectu, controque conspectum eius, quem maximè reuerearis, ac venereris; quanto magis sub conspectu Dei viui?* Subdit mox, *Tertull. de orat. c. 12.* *secundam* rationem, quod nimirum homo *Secundò, quia Angeli stant coram Deo.* præsumat sedere, *Angelo adhuc orationis odstante.* Vbi Pamelius ait, alludi ad locum Luc. 1. *Apparuit illi Angelus stans à dextris altaris incensi.* Ad quem locum Ambrosius: *Ambros. l. 1 in Luc. c. 1.* *Non dubites assistere Angelum, quando Christus assistit, quãdo Christus immolatur.* Eodem hoc loco vtitur noster Petrus Damiani *Petr. Dam. l. 3. ep. 8.* scribens Archiepiscopo Bisuntino, & reprehendens Clericos sedentes tempore diuini officij, qui & illa habet: *Quã præsumptianis audaciâ sedere præsumimus? Dicit Daniel:* *Dan. 7. Apoc. 5. Clerici sedentes reprehensi.* Millia millium ministrabant ei, & decies centena millia assistebant ei. *Ecce, dum innumerabilium Angelorum alij Deo ministrare, alij dicuntur assistere, nullus eorum hic reperitur in subsellia residere. Cui ergo virtutes Angelicæ trementes assistunt, terreni & corruptibiles homines adstare despiciunt?* Paulò pòst *Apoc. 7.* addit ex Apocalypsi: *Omnes Angeli stabant in circuitu throni. Et Seraphim stabãt,* quos vidit Isaias, Sanctus, Sanctus, Sanctus alter- *Isai. 6.* nis ingeminantes. *Ecce vbi Seraphim sedere non audent, sedet homo luteus, & tanquam pannus menstruatæ luridus, & immundus? Vbi virtutes cælorum sibi sedilia non vsurpant, illic homo tamquam communi, ac domestico perfruitur otio, qui se puluerem esse, & cinerem non ignorat.*

Tertiò, ne fatigationis obyciamus. Tertull. suprà. *Tertiam* consequenter rationẽ ex Tertulliano depromo, *ne sedendo exprobremus Deo, quòd nos aratia fatigauerit.* Hinc de Palæstinæ Syriæque Monachis Nicephorus scribit, ad standum à Deo robur accepisse: *Niceph. lib. 14. c. 5.* *Horum, inquit, opus est, frequentes genuum inclinationes, & graues rursus stationes, desiderio sola corpore eorum sustinente & voluntariam imbecillitatem recreante. Cùm enim egregium virtutis opus peragendum, & preces ad Deum fundendæ sunt, tum robur nouum, & corpus mirificè viuidum cernas, etiamsi senia id iam confectum, & exoletum admodum sit.* Talis sine *Metaph. in vitâ Cyrill. cap. 17.* dubio fuit Cyriacus, de quo Metaphrastes scribit, quòd cùm peruenisset ad ætatem centum & septem annorum, ne tantillum quidem remiserit de suâ statione ad diuinos hymnos.

*Quartò ratio, quòd ipse Christus hymnum post cœnam cum Apostolis stans & erectus decantauerit. Quem Iudæorum fuisse ritum, Auctores tradunt. *Quartò, Christus stans hymnum dixit.*

Quinto est Amalarij: *Quando cantamus psalmos, inquit, solemus stare, vt ex statu corporis demonstremus effectum nostræ mentis, hoc est, paratos nos esse ad opera bona.* *Amal. l. 4. de Eccles. offic. c. 3.* Ad perfectionem autem huius stationis spectat, ne inter psallendum sedilibus, aut parieti nimis innitamur: nam vt refert Climacus, demones quidam psalmodiæ tempore, super parietem reclinare nos, vt debiles admonent. *Quæ requisita ad veram stationem. Climac. grad. 18.* Sed contra suadet S. Vincentius: *Palsatis motutinis, & factis venijs & inclinationibus, psallendo sta super pedes tuos, non appodiatus, sed corde & corpore sto viriliter coram Deo tuo, & ipsius laudes cum omni alacritate decanta.* *Vincent. tr. de vit. Spirit. c. de somn. & vigil.* Huc spectat, ni fallor, quod Canonicis Aquisgranenses Patres præscribunt: *Nec cum baculis in chara, exceptis debilibus, sed religiosissimè illis standum & psallendum est. Sunt etenim quidam Clericorum, qui in sæcularibus negotijs & disceptationibus penè totum infatigabiliter deducunt diem, & mox vt Ecclesiam ad diuinum officium peragendum intrauerint, ita fatigati videntur, vt nec orationi vacare, nec ad psallendum* STARE *queant.* *Concil. Aquisg. can. 131. Baculi debilibus concessi.* Quod autem debilibus hîc legimus baculum indulgeri, cæteris negari, id factum eo modo quo de Zebinâ scribit Theodoretus: *Postquam autem nã permittebat senectus, vt citro molestiam stare posset assiduè, sustentaculum ei præbebat baculus, cui innixus, Dominum & laudabat & orabat.* *Theod. in Philoth. c. 24. Sancti inter psallendum muris non innitebantur.* Sic & B. Petrus Damiani, Cardinalis & Episcopus Ostiẽsis, inter diuina officia nocturna & diurna psallẽs, nulli podio inhærebat. *Sur. 22. Febru.* De Seraphico Patre Francisco scribit Bonauentura, noluisse muro vel parieti inhærere, dũ psalleret, sed horas semper erectum, & sine caputio persoluisse. *Bonau. in vit. S. Francisc. c. 10.* S. Laurentius Iustinianus stabat dum diuina canerentur officia, non dextrâ, non læuâ sedilibus hærebat, quem statum semper in psallendo seruauit, vt refert auctor vitæ. *Apud Sur. 8. Ianuar.* In laudibus Thomæ à Kempis recensetur, quod in psallendo erecto corpore consistebat perpetuo, numquam sedili vel brachio, vel tergo innitens. Atque hæc de corporis situ sub psalmis. *In vitâ Thomæ num. 11.*

Vt verò de alijs strictim dicamus, sub lectionibus ex præscripto Regulæ sedetur; ad orationes inclinandum, vel genua flectenda, quod etiam faciendum in precibus tempore ieiunij, & quando in inuitatorio dicitur: *Venite adoremus, & procidamus*, vt ipsa innuunt verba, & præscribit Cærimoniale Episcoporum. *Quæ alia in officio seruanda.*

DISQVI-

DISQVISITIO II.

An ex libro, an memoriter officium diuinum persoluendum?

QVAMVIS ea iam passim inualuerit consuetudo, vt ex libro Psalmi dicantur, & Leo X. concesserit Minoribus indulgentiam medietatis peccatorũ commissorũ illo die, quo officium ex libro recitauerint, vt refert Rodericius: olim tamẽ psalmos præsertim, & alia quędam memoriter dicebant. Id autem ex mente & vsu S. BENEDICTI esse, variè probari potest.

Olim memoriter psallebant. Roderic. to. 1. quæst. reg. q. 14. art. 6.

Ex mente S. Benedicti.

PRIMÒ, quia ordinans diuinũ officium, cùm dixisset, sex psalmos in nocturno legendos, subdit: *Quibus dictis legantur vicissim à fratribus in codice super analogium tres lectiones*, ex quibus vtcumq; colligas psalmos lectos non ex codice. Quam expositionem ipsemet insinuat sequenti capite, vbi ait, à Paschâ ad Kalendas Nouembris eandem psalmodiæ quantitatem retinendam, quam hiemis tempore præscripserat, hoc dumtaxat excepto, *quod lectiones in codice, propter breuitatem noctium, minimè leguntur.* Quid autem illud sit, explanat dicens: *Pro ipsis tribus lectionibus vna de veteri testamento memoriter dicatur.* Et fortasse etiã inde colligitur, quod de psalmis agens nũquam dicat, legantur, sed *dicantur* tot, aut tot psalmi: adhæc capitula insinuet memoriter dicenda. Dominico die, inquit, *post benedictiones & laudes, lectio vna de Apocalypsi ex corde.* Et de priuatis diebus, *Lectio vna Apostoli memoriter recitanda.*

Cap. 9. *Qui ita præscribit.* *Cap. 12.* *Cap. 13.*

Probatur SECVNDÒ ex eo quod S. BENEDICTVS tempus assignauerit, quo psalmi memoriæ commendarentur. Nam sic ait: *Quod restat post vigilias, à fratribus, qui psaltery vel lectionum aliquid indigent, meditationi inseruiatur.* Quam meditationem idem esse ac memoriæ commendare, alibi fusè probamus. Et quod S. BENEDICTVS dicat: *Vt nouiter veniens sit in cellâ Nouitiorum, vbi meditetur*; id Smaragdus exponit, vt in canticis & psalmis, & hymnis, siue in regularibus præceptis se exerceat. Clariùs verò totius diei horas congruis assignans exercitiis, etiam psalmis tempus aliquod tribuit: *Post refectionem*, inquit, *vacent lectionibus suis, aut psalmis*, scilicet ediscendis.

Et tempus designat ediscendi psalmos. Cap. 8. *Cap. 58.* *Cap. 48.*

Probatur TERTIÒ, quia hæc priscorum fuit consuetudo Monachorum, quam sine dubio, vt plura alia, S. BENEDICTVS retinere voluerit. Nam apud Pachomium prima hæc erat probatio, vt psalmos ediscerent: Ita enim Regula habet: *Volens sæculo renuntiare, manebit paucis diebus foris ante ianuam; & docebitur orationem Dominicam; &* A *psalmos quantos potuerit discere; & diligenter sui experimentum dabit.* Et alibi: *De scripturis aliquid teneat, quod minimum est vsque ad nouum testamẽtum, & psalterium.* Cuius sensus, teste Gazæo, hic est: nullus erit in Monasterio, qui non aliquid teneat de scripturis, id est, de veteri testamento, quod facilè possit ab omnibus intelligi, vt pleræque sententiæ Prouerbiorum, Ecclesiastæ, & Ecclesiastici, & faciliores & vulgatiores historiæ. Nouum autem testamentum, & psalterium omnes addiscant. Aliam expo- B sitionem apud eum vide. Basilius verò pœnam irrogat negligentioribus in hoc studio: *Si quis*, inquit, *integrâ corporis valetudine orationes facere, aut psalmos memoriæ mandare neglexerit, excusans excusationes in peccatis, hic à reliquorum consortio segregator aut hebdomadam vnam ieiunato.* In Regulâ Pauli & Stephani præscribitur, vt qui psalmos ediscunt, dictatoribus suis auscultẽt, & quæ didicerint, in horâ refectionis ex ore reddant. *Qui meditari neglexerit & non reddiderit, nec manducet vsque ad horam refe- C ctionis vturi diei.* Hinc non immeritò Rusticum Monachum Hieronymus monet. *Numquam de manibus & oculis discedat liber* (psalmorum scilicet, sequitur enim) *discatur psalterium ad verbum.* Idemque ad Lætam: *Discat primò psalterium: His se canticis auocet.* Atque vt sciamus *discat* ibi esse ediscat, siue memoriæ mandet, recensitis pluribus libris, subiungit: *Cumque pectoris sui cellarium his opibus locupletauerit, mandet memoriæ Prophetas.* Et Cassiodorus tirones Christi primum psalmos discere suadet. D Regula Ferreoli: *Omnis qui nomen vult Monachi vindicare, psalmos totos memoriter teneat, neque se quacumque excusatione defendat quo minus sancto hoc studio capiatur.*

ORATORIVM. Art. 80. *Quænam præcipuè ediscerent.* *Basil. in pœnam adnotat. 1.* *Alia ad hoc probãdum. Cap 13.* *Hieron. Ep. 4.* *Idem epist. 7.* *Cassiod. præfat. in stit diuin. lect.* *Reg. Ferr. c. 11.*

Nec præceptis tantùm, sed exemplis etiam confirmatur. Hieronymus enim ita scribit: *Scripturas legimus, psalmos ediscimus, Euangelia tenemus, Prophetas edisserimus. Solent Monachi hoc inter se habere certamen, vt plures ediscant scripturas, & in eo putent se esse meliores si plures edidicerint.* Hinc in vitis Patrum senex quidam ait: *Scripturas omnes E didicimus, ex corde Dauid consummauimus.* Et Simeon Stylites in Monasterium admissus, primis quatuor mensibus Psalterium ex integro memoriæ commendauit. Malchus captiuus Monachus de se ita loquitur. *Orabam iugiter, canebam psalmos, quos in Monasterio didiceram.* Climacus quoque refert Mennam Monachum foris redeuntem ante pedes Abbatis pro benedictione prostratum, psalterium omne cecinisse, quod indicio est eum memoriter tenuisse, nec enim librum habebat, quod alij facilè vidissent, qui tamen arbitrabantur eum tunc tem-

Exempla Monachorum, qui psalmos memoriâ tenuerunt. Hieron. in Psal. 133. Lib 5. vit. Patr. libello 10 num. 91. Vit. Patr. lib. 1. Ibid. Climac. grad. 4.

ORATORIVM.

Metaph. apud Sur. 5. Ianu.

In tirocinio eos discebant.

temporis dormiuisse. S. Virginem Apollinarem scribit Metaphrastes parentibus dixisse: *Cupio ire in Monasterium, & audire sanctas scripturas, & videre Regulã Monasticam. Rursus eos rogabat, vt vnam adducerent Monacham, vt eam doceret psalterium & legere. Paucis verò post diebus adduxerunt ad eam Monachas, quæ eam docuerunt Psalterium, & legere scripturas.* Hieronymus in epitaphio Paulæ scribit, eam Hebraicè psalmos memoriâ tenuisse ac decantasse. Insignis hac in parte fuit diligentia S. Theodori Archimandritæ, qui volens Psalterium ediscere, magno cum labore vsque ad sextũdecimum psalmum edidicit, sed decimumseptimum nullo modo percipere poterat. Quamobrem cùm in oratorio propinquo S. Christophori meditãdo commoraretur, & non posset addiscere, humi prostratus Dominũ obsecrabat, vt se ad psalmos facilè memoriæ commendandos idoneũ redderet. Clemens autem Deus id illi præstitit, deinceps enim facilè & commodè paucis diebus totum Psalterium memoriæ commendauit.

Sur. in vit. 22. April. *Theodorus orat pro memoriâ.*

Benedictini Psalmos memoriter sciuerunt.

Faust apud Sur. in vitâ 15. Ianuar.

Apud Sur. 15. Ianuar.

Vt verò ad nostros reuertamur, minimè mihi dubium est primos Ordinis nostri Patres psalmos omnes memoriâ comprehendisse. S. Maurum lego plerumq; quinquagenos, *sæpè etiam centenos psalmos, nonnumquam verò totum ex ordine psalteriũ ante nocturnalem compleuisse Synaxim.* De S. Wolstano nostro hæc vitæ auctor: Post modicum somnum surgẽs, Psalterium dicebat: ascenso equo, Psalterium incipere, nec pausam, nisi ad finem, facere consueuit. Vbicumque iaceret, staret, vel ambularet, semper in ore psalmus, semper in corde Christus. S. Sequanus ab ipsâ infantiâ Deo adhæsit: Puer Psalterium memoriter didicit, nec priùs comedebat quàm Psalterium ex integro recitasset. Ita nimirùm futuro Monachatui præludebat, & intellexerat fortasse hanc Monachorum consuetudinem. Sed passim omnes Monachos Psalterium memoriter nouisse, illi sine dubio supponũt, qui operi manuum psalmorum cantum miscendum suadent. In hoc numero Augustinus, Cassianus, & in nostro Ordine S. Dunstanus inter cetera præscribit: *Vt cum decantatione canonici cursus & Psalterij operentur quod eis iniungitur, vsque dum audiunt signum ad induendum.* Et viguit sanè in Ordine nostro sæculis aliquot memoriter psallendi consuetudo: nam in peruetusto codice, qui ritus Monasterij nostri Affligeniensis (quod tum Cluniacensium formã sequebatur) describit, hæc leguntur: Notandũ quod in festis, quæ proprios cantus habent, Diaconi & iuniores ad primam lectionem simul conueniunt, & in inferioribus formis ante Seniores resident,

Menard. lib 2. obseruat. 19. Septemb.

In opere manuum psallebant.

August. de oper. Monach. Cassian. lib. 2. cap. 14. & l. 3. c. 2.

Etiam in Conuentu memoriter officium dixerunt.

Rituale Affligen. c. 2.

quibus adferuntur duo Antiphonaria, in quibus ea quæ decantanda sunt, decantẽt, eò quòd quidam eorum his nondum memoriter affirmatis, quidam verò tardioris ingenij, ea, sine libris expeditè nequeant decantare, quibus sacrista sufficiẽter prouidet de candelis. Ex quibus colligas non modo psalmos, sed totum etiam officium memoriter decantari solitum, quod alicubi etiamnum in vsu est.

QVARTÒ & vltimò, probatur hæc consuetudo, quod inter cetera, quæ Sacerdotibus necessaria sunt ad discendum, in Decreto expressè nominetur *Psalterium*, & sacerdotis nomen vix in eo constare dicatur, qui illud ignorauerit. Narrat Theodorus Lector Archiepiscopum Leonem in more habuisse, vt neminem in sacrum Ordinem accenseret, qui Psalterium nesciret. Prodit etiam Nicephorus Gennadium Constãtinopolitanum, qui non priùs Psalterium sedulò in ore habuisset, ordinare Sacerdotem noluisse. Ex hoc ergo capite Benedictinis quoq; psalmi ediscendi erãt, quòd ad Sacerdotium ex ijs subinde eligerentur, & posterioribus sæculis omnes passim hoc ordine initiarentur. Addamus his iam olim definitum, omnem qui ad Episcopatus prouehendus est gradum, modis omnibus Psalterium nosse debere, vt ex hoc & omnis Clerus, qui sub ipso fuerit, ita moneatur & imbuatur. Quare S. Gregorius Papa Rusticum Diaconum, qui in Episcopũ electus fuerat, eò quòd psalmos ignoraret, ordinari vetuit, nisi priùs diligenter inquisitum esset, quantos psalmos minus teneat. Idemque Gregorius Andreæ Scholastico ita scribit: *Sed nec Ioannem Presbyterum psalmorum nescium præsumpsimus ordinare, quia hæc enim res minùs sui profectus habere studium demonstrabat.*

Sacerdotes olim tenebantur scire psalterium.

Dist. 38. cap. Qui ipsis.

Theod. in collect.

Nicephor. l. 15. Hist. cap. 21.

Dist. 38. cap. Omnes Psallentes.

Nec in Episcopos ordinabantur, qui nescissent.

Gregor lib. 11. regist. epist. 6.

Idem lib. 4. Epist. 45.

Fuit hæc ergo præteritorum sæculorum laudabilis consuetudo. Hæc Cleri, Monachorumque circa psallendi studium diligentia, vt officio suo non satis respondere videretur, qui psalmos ignoraret. Neque verò nimium id videri debet, cùm Basilius auctor sit, laicos passim psalmos memoriter tenuisse. *Psalmus*, inquit, *incipientibus primum erudiri, elementaris est institutio, infantium tutelaris protectio, consistentium in ætatis flore decus & ornamẽtum, senum solamen, denique mundus est mulieribus exornandis appositissimus. Neque enim è promiscuâ plebe & ijs, qui ad Scripturarum indaginem toti resident, vnus aliquis vnquam facilè comperietur, qui hinc à nobis abiens præceptum vllum Apostolicum aut Propheticum mandarit: Psalmorum verò eloquia & domi cantillant omnes, & medio in foro secum conferunt.* Et alibi ebrium perstringens, ait: *Cantus profanos exerces,*

Laici olim etiam psalmos nouerant.

Basil hom. in Psal. 1.

Quos inter operandum cantillabant.

Homil. 14. de ebrietate.

Hieron. epist. 17.

exerces, oblitus hymnorum & psalmorum quos didicisti. Et Hieronymus testatur in villulâ Christi Bethlecm extra psalmos silentium fuisse, aratorem stiuam tenentem Alleluia decantasse, sudantem messorem psalmis se auocasse, & curuâ attondentem vitē falce vinitorem, aliquid Dauidicum cecinisse, hæc in eâ Prouinciâ fuisse carmina, has, vt vulgò dicitur, amatorias cantiones, hunc pastorum sibilum, hæc arma culturæ. Hęc ille. Quæ attulisse operæpretium fuerit, vt sicubi laudabilis illa etiamnum vigeat cōsuetudo, congrua habeant motiua, vt morem hunc retineant ac conseruent.

Strabo lib. de reb. Eccles. cap. 25.

Fuit verò nostris tam solemne psalmos memoriter decantare, vt miretur Walafridus Strabo ducentis ante sua tempora annis raros fuisse, qui ex memoriâ psallerent, eosque hoc nomine tum celebratos, quod in ordine suo omnibus passim videbat esse commune. *In tantum*, inquit, *vel cantilena, vel psalmodia memoriter exercendæ usus erat rarus apud priores, vt de nouissimis penè Romanorum Præsulibus, & qui nec ducentis annis nostra tempora præcesserunt, quasi memorabile quiddam & singulare scribatur, si qui eorum in rebus prædictis eminentiores ceteris viderentur. Hormisda enim in ordine 54. Clerum composuit, & psalmis erudiuit. Leo 82. & Benedictus post eum proximus, Itemque Sergius 86. Psalmodia, & Cantilenæ scientiâ floruisse dicuntur. De Gregorio autem III. velut inauditum quiddam & nouum refertur, quod omnes psalmos memoriter tenuerit. Vbi datur intelligi paucos priorū ita psalterium didicisse. Solebant enim psalmos æquè vt ceteras scripturas partim etiam legitando, suis officiis inserere.* Hactenus ille. Ex quo tandem videas confirmari, quod hactenus probare nitebamur, morem Ordinis nostri eum fuisse, vt psalmos memoriter decantarent. Vnde in Regulâ Magistri vocantur *Fratres Psalterati*, qui Psalterium memoriæ mandarunt. Quod patet ex cap. 57. *Si verò in viam longiorem dirigatur, codiculum modicum aliquibus lectionibus de monasterio secum portet: vt quauis horâ in via repausauerit, aliquantulum tamen legat; Ita tamen si fuerit Psalteratus. Si verò non fuerit, tabulas à maiore superpositas psalmis secum portet, vt ad refectionem prandij, aut ad mansionem quando applicuerit aliquantulum quantum occurrerit, tamen meditetur, vt quotidie Regulæ reddat quod suum est*: nimirùm diuini officij pensum à Regulâ præscriptum. Retinuerunt autem Carthusiani acceptam à Benedictinis Psalterij discendi consuetudinem: & olim in S. Francisci Ordine multa admodum memoriter fuisse recitata, ex S. Bonauenturâ colligimus, qui ait: *Addiscendum est diuinum officium, maximè in principio diligenter. Et licet de to-*

Celebres habiti qui Psalterium memoriâ tenebant.

In quibus Pontifices aliquot.

Psalterati fratres qui Reg. Mag. cap. 82.

Lectiones describebat foras ituris.

Minores plura olim memoriter recitabant. Bonauent. Spec. disc. p. 1. c. 14.

A *tali officio & Ordinis eius vsu seu forma, notitiam habere oporteat, sunt tamen quædam communia, scilicet officium B. Mariæ Virginis, & mortuorum, commune de Sanctis, cum psalmis, hymnis & ceteris omnibus ad illud spectantibus, lectionibus tantùm exceptis: Prima, Completorium, & pretiosa, Capitula & preces, suffragia horarum ferialium, absolutiones, & benedictiones*, quæ in matutinis dicuntur, *hymni feriæ, laudumq́, psalmi & cantica, Benedictio quoque mensæ cum gratijs, necnon & psalmi primæ Dominicalis, omnes etiam psalmi à centesimo nono* B *vsque ad vltimum, nisi totum quod magis expedit discatur Psalterium, sunt cordetenus addiscenda, & menti per exercitium arctiùs imprimenda.* ORATORIVM.

DISQVISITIO III.

An simplici, an modulatâ voce psallendum?

DVPLICEM viguisse olim in Ecclesiâ Dei psallendi formam, auctor est Augustinus, qui immoderatiùs, vt ait, ca- C uens fallaciam carnalis delectationis, quæ ex audito cantu consurgere potest, nimiâ errabat seueritate, *Vt melos omne cantilenarum suauium, quibus Dauidicū psalterium frequentatur ab auribus suis remoueri vellet atque ipsius Ecclesiæ.* En primum psalmodiæ modum, qui liquidâ voce, & suaui modulatione ac melodiâ perficiebatur. Alterum verò ita exprimit: *Tutius mihi videtur, quod de Alexandrino Episcopo Athanasio sæpè mihi dictum commemini; qui tam modico flexu vocis faciebat sonare lectorem psalmi, vt pronuncianti* D *vicinior esset quàm canenti.* Vbi vides probari sanctissimo Antistiti simplicem illum atque æquabili vocis tenore prolatum cātum. Vtrumque porrò psalmodiæ genus hodieque à Religiosis Ordinibus frequentatur, priùs enim illud harmonicum, & musicis notis modulatum melos in vsu est monasticis plerisque Ordinibus. Posterius illud nonnulli posteriores Ordines receperunt, in quibus sunt Patres Capucini, Carmelitæ Discalceati, & Clerici Regulares Theatini, & Minimi, quibus S. Franciscus E de Paulâ præscribit, vt *absque notulis persoluant diuinum officium.*

Duplex in Ecclesiâ psallendi forma.

August. lib. 10. Confess. cap. 33.

Prima, melodica.

Secunda, simplex.

Vtrumque vsurpant Religiosi.

Regula Minimorum cap. 4.

Sanctus verò BENEDICTVS vtrumque genus suis præscripsit, & peculiari quadā phrasi, quam hîc explicandam sumpsimus, in Regulâ expressit. Distinguit enim modū psallendi *cum Antiphona*, contra modū psallendi *in directum*. Nam de diurnis agēs horis, id est, *Prima, Tertia, Sexta, Nona, Vespera, Completorio*, præscribit: *Si maior congregatio fuerit, cū Antiphonis; si verò minor, in directū psallētur. Vespertina autē synaxis quatuor psalmis cum Antiphonis terminetur. Completorium autem*

Et S. Benedictus eam suis præscribit.

Cap. 17. Reg.

ORATORIVM.

tem trium psalmorum dictione terminetur. Qui psalmi directaneè sine Antiphonâ dicendi sunt. Nota fuit & hæc distinctio Cæsario Arelatensi in Regula Monachorum, vbi ait: *Post hoc dicant matutinos directaneum Exaltabo te Deus meus, & Rex meus. Deinde in ordine totus Matutinarius in Antiphonas dicatur.* Ita ille. Quem imitatus est eiusdem sedis Episcopus S. Aurelianus in Ordine psallendi, in quo sæpè occurrit *dicatur directaneus*, scilicet psalmus & dicatur *cum Antiphona*, vel *Alleluia*. Regula quoque Magistri: eandem phrasim repræsentat. Et Breuiarium Ambrosianum in laudibus immediatè ante hymnum semper habet psalmum, quem vocat *Directum*, & ab vtroque choro stante dicitur, communiter, & non alternatim.

Num. 21. *Et alij Regularum conditores.*

Cap. 45.

Verùm quid hisce vocibus significetur, nunc exponendū. *Cum Antiphona* psallere plerisque, qui de Ecclesiasticis officijs scripserunt, idem est atque alternis psallere. Vnde Isidorus Antiphonas ex eo dictas asserit, *quia duo chori alternatim concinunt, & vicissim reciprocādo melodiarum cantus alternant, quasi duo Seraphim, duoque testamenta inuicem sibi conclamantia.* Institutionem hanc B. Ignatio Antiocheno Episcopo & Martyri plerique tribuunt, qui, vt refert Socrates, *Vidit Angelorum choros SS. Trinitatem hymnis & Antiphonis collaudantes.* Sed vt in Chronico ait Sigebertus. *Ambrosius Episcopus ritum canendi Antiphonas, primus ad Latinos transtulit à Græcis, apud quos hic ritus iam inoleuerat ex instituto Ignatij Antiocheni.*

Quid psallere cum antiphonâ.

Isidor. de Ecclesiast. offic. lib. 1. cap. 7.

Alternatim iuxta aliquos.

Socrat. lib. 6. cap. 8.

Sigebert. anno 387.

Verùm hæc de reciproco, siue alterno cantu significatio non est ad mentem S. BENEDICTI. Aliter proinde *Antiphonæ* notionem explicat Amalarius. *Antiphona*, inquit, *inchoatur ab vno vnius chori, & ad eius Symphoniam psalmus cantatur per duos choros; ipsâ enim Antiphonâ coniunguntur simul duo chori.* Hæc ille. Dicitur ergo *Antiphona*, id est, vox ex aduerso respondens, non quod chorus choro respondeat, sed quod ipsa sententia, vel breuis gnome, quæ psalmo præcinendo præponitur, & integrè post psalmum decātatur, quasi ex aduerso psalmis respondeat, veluti alterius generis cantilena, eo scilicet modo, quo lectionibus responsoria respondent. Rectè verò obseruauit Ioannes Belethus, *Antiphonas* esse quasi quasdam cātilenas ad animorum recreationem diuinis laudibus insertas. Cùm igitur Antiphonæ haberent suaue sonantem melodiam, & existerent veluti claues & indices ad quorum modulationem sequens psalmus cantaretur; (tonus enim psalmi ex tono Antiphonæ desumitur) voluit S. BENEDICTVS per *psalmodiam cum Antiphonâ* designare eam diuini officij

Alia S. Benedicti mēs.

Amalar. lib. 4. de offic. ecclesi. c. 7.

Belet. in Rational. cap. 85.

Qui ea phrasi intelligit cantum harmonicum.

A partem, quæ fit cum notâ & melodico concētu, quod ipse satis indicat, cùm enim dixisset: *Modulatus, vt suprà diximus sex psalmis*, idipsum paulò pòst exprimens, ait: *Post quas lectiones sequantur ex ordine alij sex psalmi cum Antiphonis sicut anteriores.* Vnde manifestum est, *cum Antiphonâ psallere* idem S. BENEDICTO esse, atque psalmos modulari, quod ex Cassiano fortassis didicerit, qui agens de diuerso modo psallendi, ait: *Quidam vicenos, seu tricenos psalmos, & hos ipsos Antiphonarum protelatos melodijs & adiunctione B quarumdam modulationum debere dici singulis noctibus censuerunt.*

Cap. 11.

Secutus fortè Cassianum.

Lib. 2. instit. cap. 2.

Iam verò haud erit difficile explicatu, quid sit *in directum psallere*, siue *directaneè*, quod ipse S. Pater exponit *sine Antiphonâ*, hoc est, sine notis, modulatione aut tono: ita vt æquali vocis tenore, rectè omnia absque ascensu vel descensu pronuncientur.

Psallere in directum est sine notis canere.

Cap. 12. Reg.

Hic porrò modus valdè antiquus est. Nam vt tradit Nicephorus, *Cùm iam per tria à Christo nato sæcula simplex cantus, siue C potius recitatio, nullo modulationis fuco permista, Christi populos nutriuisset; ecce tibi Harmonius quidam Bardesani hæresiarchæ hæreticus filius, mali corui malum ouum, cùm sua praua dogmata musicis numeris includeret, & multi ex Syris propter verborum venustatem, & sonorum suauitatem demulsi, paulatim hæreses imbiberent; B. Ephræm ea re cognitâ, carmina Catholicam fidem resonantia vtrisque Harmonij versibus opposuit, clauo scilicet clauum trudens, Ea itaque suaui vocum sonorumque flexu accommodata Syris audienda præbuit & canenda. D Ab eoque posteriores Ecclesiæ Cantores, modulorū formulas mutuati, magis atque magis eas auxerunt, & propagarunt.* Sic ille. De directo cantu Isidorus quoque testimonium perhibet: *Primitiua*, inquit, *Ecclesia ita psallebat, vt modico flexu vocis faceret psallentem resonare, ita vt pronuncianti vicinior esset quàm canenti.* Idipsum in Alexandrinâ Ecclesiâ S. Athanasium instituisse, suprà ex Augustino commemorauimus. Et Angelus ille, qui Ægyptijs Monachis, vt refert Cassianus, psallendi formam suo exemplo præ- E monstrauit, *vndecim psalmos distinctos* contiguis versibus parili pronuntiatione cantasse scribitur, & *duodecim* sub alleluia responsione consummasse. Catholicas in Africâ ecclesias planum hunc & æquabilem seruasse canendi ritum, significat Augustinus; *Ad suauem*, inquit, *& modulatam melodiam pleraque in Africâ Ecclesiæ membra pigriora sunt: ita vt Donatistæ nos reprehendant, quod sobriè psallimus in ecclesiâ, diuina carmina Prophetarum.*

Nicephor. lib. 9. hist. cap. 16.

Hæretici corruperūt hunc ritum.

Qui olim valdè vsitatus.

Isidor. de eccl. offic. lib. 5. cap. 5.

Ab Angelo ostensus.

Cassian lib. 2. institut. cap. 5.

August Epist. 119.

In Africâ notus.

Ex dictis hactenus patet Legislatorem nostrum vtrumque psallendi modum amplexum

plexum esse, suisque commendasse; vt proinde qui alterutrum sequuntur, eius se auctoritate & exemplo valeant tueri.

DISQVISITIO IV.

Quæ in diuino officio indirectum dicenda?

NE pro arbitrio quisq; suo, nunc hâc, nunc illa vteretur psallendi formâ, accuratè satis S. BENEDICTVS præscripsit, quænam illa sint directanceè, siue absque Antiphonâ liceat pronuntiare. Illa autem cum aliorum respectu pauca admodum sint, hinc scilicet colligemus reliquam omnem psalmodiam cum Antiphonarum modulatione persoluendam. Quod vno verbo hîc monuisse suffecerit.

Directaneè dicuntur.

1. PRIMÒ igitur, indirectum dicitur *Deus in adiutorium meum intende.* &c. Deinde tertiò, *Domine labia mea aperies*, & psalmus tertius. Constat hoc ex communi vsu & consuetudine Ordinis; tum etiam quod S. BENEDICTVS non præscripsetit hæc ad modulos cani, sed contra magis insinuauerit sine modulatione pronuntianda, cùm ait *in secundo ter dicendum est: Domine labia, &c. cui subiungendus est tertius psalmus*, non ait cum Antiphonâ. Hæc enim sunt quędam veluti præludia & præparationes ad reliquam psalmodiam. Videtur autem non satis congruum, vt hæc decantentur, & subsequens psalmus *Venite* dicatur in directum, & posteà hymnus cum psalmis cantetur. Crediderim tamen apud Cluniacenses aliosq; cum aliquâ modulatione etiam ista decantata fuisse.

Deus in adiutorium, & Domine labia.

SECVNDÒ, dubium aliquod esse videtur de Psalmo 94. *Venite exultemus*, an scilicet in directum, an cum Antiphona dicendus. Nam de eo ita S. P. *Post hunc psalmus 94. cum Antiphona, aut certè decantandus.* Ita habent MSS. & impressa exemplaria, excepto quòd duo excusa legant: *aut certè indirectè decantandus.* Et Bernardus Cassinensis illud verbum, *decantandus*, exponit, *in directum, sine tono & Antiphonâ.* Ex quibus colligitur, ex mente S. BENEDICTI posse hunc psalmum aliquando cani, aliquando in directum pronunciari. Quando autem hoc vel illo vtendum sit modo, quis nobis aperiet? Asserit verò idem Bernardus Gallicanos Monachos hunc psalmum in æstate canere indirectum, addit Boërius: Cùm faciunt de feriâ, & in nocturnis vigilijs vnicam lectionem dicunt. Bursfeldenses verò specialiùs hæc determinant. *Sciendum, inquiunt, quod psalmus nonagesimus quartus, id est, Venite exultemus Domino, indirectum dicitur omni tempore quo breuis tantùm lectio recitatur, ad nocturnum, excepto tempore paschali & hebdomadâ Pentecostes: sex enim posterioribus diebus quibus duodecim leguntur lectiones, & etiam tres extra dictum tempus paschale, cum Antiphonâ dicitur: quam vsualiter Inuitatorium appellamus. Ipso autem tempore paschali, quod in crastino finitur Pentecostes, cum Alleluia quotidie decantatur.* Cluniacenses quantum colligere licet ex peruetusto libro Guilielmi Abbatis Affligeniensis de obseruatione Regulæ S. BENEDICTI, videntur psalmum *Venite* semper decantasse. Antiquum verò Cerimoniale Congregationis S. Iustinæ satis insinuat hunc psalmū numquam fuisse decantatum, secundùm eorum ritum.

Dubium de Inuitatorio.

Quod quidam in directum cecinerunt.

Bursfeld in ordinario diuin. offic. cap. 9.

ORATORIVM.

Alij cum notis.

Pat. 1.

Cerimonial. S. Iust. p. 1. cap. 13.

TERTIÒ, in principio Matutinorum, sicue vt vsitatiùs loquimur Laudum, tam in festiuis quàm ferialis diebus Psalmus 66. *Deus misereatur nostri*, sine antiphona indirectum dicitur, vt præscribit Regula cap. 12. & 13. Caussa statuendi ea fortassis fuerit, quòd psalmus hic instar procemij, aut cuiusdam præambuli sit ad ipsas laudes, sicut *Domine quid multiplicati* sunt, ad vigilias nocturnas. Quare S. Pater vult eum dici *subtrahendo modicè*, vt priuatis diebus, quando Matutinum a nocturnis vigilijs diuiditur, *omnes occurrant ad quinquagesimum* psalmum.

Psalmus 66. dicitur in directum.

QVARTÒ, Completorium per totum annum directaneè sine antiphonâ dicendum cap. 17. præscribitur. Eâ fortassis ratione, quòd mœrorem luctumq; requirere tẽpus illud videatur; iuxta illud: *Ad vesperum demorabitur fletus, & ad matutinum lætitia.* Nam statim in principio de peccatis nostris nosmet accusamus, dicentes *Confiteor.* Omnibusq; dicitur: *In cubilibus vestris compungimini.* Aut fortassis voluerit S. Pater officiũ hoc minùs esse solemne, & vtcumque breue, quod circa crepusculum vespertinum non magno labore absolueretur: pręsertim cùm voluerit ita cœnæ aut collationis horam tẽperari, *vt lumine lucernæ non indigerēt reficientes.* Dixi autē minus solemne, & breue voluisse S. Patrem hoc officium facere, quia, vt ex Cassiano cõstat, olim tantùm solemnia erant Ægyptijs Monachis Vigiliæ nocturnæ & synaxis vespertina, quam excipiebat Collatio circa vesperũ, aut inclinãte iam die fieri solita: quare & sub idem tempus S. BENEDICTVS veterum Monachorum studiosus imitator, suis voluit Patrum Collationes prælegi. Cui appendicis fortè loco adiunxerit Completorium, veluti totius diei clausuram, omnesque voluit interesse, *vt omnes*, ait, *in vnum positi compleant.* Ægyptij autem Monachi nõ videntur Completoriũ habuisse: ac proinde noluerit S. BENEDICTVS illud esse prolixius.

Completorium quoq.

Psal. 29.

Psal. 4.

Quod illud minus solemne.

Reg. c. 42.

Reg. c. 42.

Nec prorata ab eum putauit S. benedictus.

ORATORIVM.

Collationes quãdo iuxta ipsum legenda.

Nec verò admodum decebat, ne noctis partem aliquam hoc officium occuparet. Nam Collationes legi voluit vel post cœnam, quæ fiebat *ad seram*: vel in diebus ieiuniorum paruo interuallo post vesperas; quare & tunc satis serò collatio legebatur. Reficiebant enim ad Nonam, quæ nobis est Tertia pomeridiana: absolutâ autem refectione, (vt capite 48. dicitur) *vacabant lectionibus suis aut psalmis; sed paruo* (vt cap. 42. loquitur) *interuallo*: quo elapso, mox accedebant ad lectionem Collationis. Ob has igitur, vt dixi, rationes, siue coniecturas, voluerit S. BENEDICTVS Completorium semper dici sine antiphonâ, & indirectum. Regula tamen Magistri, attendens illud esse vnam ex septem diurnis horis, præscribit reliquarum instar semper cum antiphonâ dici. Cerimoniale S. Iustinæ de Paduâ, vult ex Abbatis pendêre arbitrio, quando cantandum, quando verò illud solùm legendum.

Reg. Mag. cap. 42.

Cerimonial. S. Iust. p. 1. cap. 10.

Prima, Tertia, Sexta, & Nona quando dicantur in directum. Cap. 17.

QVINTÒ agens B. Pater de quatuor diurnis horis, Prima, Tertia, Sexta, & Nona, ait: *Si maior fuerit Congregatio, cum Antiphonis, sin verò minor, indirectum psallantur.* Concessum id fortè eâ consideratione, quod apud Ægyptios *exceptis vespertinis ac nocturnis congregationibus, nulla per diem publica solemnitas celebraretur*, vt ait Cassianus. Sed officia Tertiæ, Sextæ & Nonæ, simul cum manuali opere, seu laborando in cellulis suis priuatim persoluebant. Quamuis autem Legislator noster, vt ex cap. 48. constat decreuerit certis horis, præmissoque signo hæc officia in oratorio persolui, prout etiam fiebat in omnibus Palæstinæ & Mesopotamiæ Monasterijs, habuit tamen hæc ipsa minùs solemnia, eaque extra oratorium, & in agro subinde persolui indulget.

Cassian. lib. 3. c. 2.

Quod si in agro, multò leuius existimauit easdem, in paruâ congregatione dici absque notis in Oratorio. Quibus accedat, in minori congregatione vno altero-ve ægrotante, vel negotijs quibusdam, quæ à choro eum eximant, occupato, vix superesse qui in choro cum Antiphonis canere possint. Cùm autem per diem magis ingruant negotia quàm de nocte, hinc fortassis hanc indulgentiam ad quatuor has duntaxat diurnas horas restrinxit. Nam de Nocturnis, Matutinis, & Vesperis agens, nullam maioris vel minoris congregationis fecit distinctionem. Boërius tamen fauorem hunc ampliauit, & ad omnes, vt videtur, totius officij horas extendit. Ait enim: *Dulcis Magister, & dulcis eius traditio. Respexit enim quod minor congregatio plus laboret in psallendo, quàm maior: quod enim pluribus committitur, leuius expletur. Ne igitur nimio labore paucos opprimat in psallendo, hinc eos releuat à cantus proclamatione.* Et hæc quidem sunt, quæ ex ipsâ Regulâ in directum dicenda.

Quid de alijs Horis statuat S. Benedictus.

Ceterùm Congregationes pleræque alia quædam sine Antiphonâ dici decreuerũt. Vallisoletana ita suis Cõstitutionibus præscribit: Cùm prolixior totius nocturni officij decantatio, eam, quam Regula requirit, impediat attentionem, quò illud deuotius persoluatur, ordinamus integrum matutinum solummodo canendum in festo Natiuitatis & Epiphaniæ Domini, in Purificatione B. Mariæ, Transitus S. P. N. BENEDICTI, in Annuntiatione B. Virginis, officium tenebrarum triduo ante Pascha, in Resurrectione & Ascensione Domini, Pentecostes, Corporis Christi, Ioannis Baptistæ, SS. Petri & Pauli, Translationis S. BENEDICTI, S. Iacobi Patroni Hispaniæ, Assumptionis & Natiuitatis B. Virginis, omnium Sanctorum, & in festo Patroni cuiusque Monasterij, & illius Sancti, cuius corpus, vel principalis ibidem asseruatur reliquia. In alijs festis quatuor Capparum priuatarum, & in Dominicis, in quibus incipitur aliqua historia, cantatur inuitatorium, hymnus, duodecimum Responsorium, Te Deum laudamus, & Euangelium. Landes verò in quatuor festis Capparum principalium cantantur à capitulo & deinceps. In omnibus alijs quatuor Capparum diebus cantatur Antiphona ad Benedictus cum oratione, & in festis ac Dominicis quæ habuerint proprias. Diurnæ horæ omnes cantantur.

Constitut. Vallisolet. Barcin. impressæ c. 53.

Quando Vigilias decantẽt Vallisoletani.

Quando Laudes decantent.

Antiquum S. Iustinæ Cerimoniale plura indirectum dici præscribit, & plerumque vult à Prælati pendere arbitrio, an sine notis psallendum. Monasticum Cerimoniale Congregationis SS. Vitoni & Hydulphi præscribit, *Venite exultemus* semper dici interdictum, excepta nocte Natiuitatis Domini, in Commemoratione omnium defunctorum, & exequijs fratrum. Cantantur quoque omnes Lectiones, cùm plures dicendæ sunt, & in festis duodecim lectionum, Absolutiones, Benedictiones, Te Deum laudamus, Te decet laus, Euangelium cum oratione. In festis verò 1. vel 2. Classis in Breuiario enumeratis, nec non Conceptionis B. Virginis, & S. Scholasticæ, vltra prædicta, Hymnus nocturnorum, & Laudes à Capitulo vsque ad Benedicamus Domino inclusiuè canenda sunt. Antiphonæ autem, psalmi, & cantica nocturnorum, & psalmi Laudum semper dicuntur indirectum, præter-

Cassinenses pauca cum notis psallunt.

Quæ deo Xtoni Reformati in Lotharingiâ, &c.

præterquam in triduo ante Pascha. De reliquis quisque suæ Congregationis consulat vsum.

DISQVISITIO V.

An à singulis Psaltis, an verò alternis Choris Psalmi iuxta S. BENEDICTVM *dicendi?*

Apud Ægyptios Monachos vnus solus psallebat. ET ex hoc capite gemina rursus psallendi forma priscis vsitata reperitur. Prior est, quam tradit Cassianus, *quâ vnus in medium psalmos Domino cantaturus exurgit sedentibus cunctis (vt est moris nunc vsque in Ægypti partibus) & in psallentis verba omni cordis intentione defixis.* *Cass. lib. 2. Institut. cap. 5.* Posteà autem particulariùs exponit, quot psalmos psaltæ singuli decantarent: *Cap. 11.* *Prædictū, inquit, duodenarium psalmorum numerum ita diuidunt, vt si duo fuerint fratres, senos psallant; si tres, quaternos; si quatuor, ternos. Quo numero numquam minus in congregatione decantant; ac proinde quantalibet multitudo conuenerit, numquam amplius psallunt in synaxi, quàm quatuor fratres.*

Alternus cantus ab Ignatio traditus. Alter psallendi modus est, cum alternis, vt nunc vbique fit, canitur choris: quod quidem vetus institutum Socrates, Nicephorus, Photius in Bibliotheca, & Walafridus Strabo B. Ignatio Antiocheno Episcopo acceptum ferunt, *Socrates lib. 6. cap. 8. Niceph. li. 13. cap. 8.* qui cùm visionem vidisset Angelorum sanctam Trinitatem hymnis alternâ voce decantatis collaudantium, formam canendi eâ visione expressam Ecclesiæ Antiochenæ tradidit, quæ inde ad alias dimanauit. *Tribuitur & aliis.* Theodoretus autem id tribuit Flaniano & Diodoro Monachis, *Theod. l. 2. hist. c. 24.* qui tempore Constantij Imperatoris floruerunt. *Hi, inquit, primi psallentium choro in duas partes diuiso, hymnos Dauidicos alternis canendos tradiderunt. Quæ res primùm incepta Antiochiæ vbique peruasit, & ad vltimas orbis terræ oras peruagata est.* Quod idem habet etiam Suidas in verbo χορός. Meminit & reciprocæ huius modulationis Basilius: *Basil. epist. 63. ad Cleric. Neocæs.* *Et nunc quidem in duas partes diuisi alternis succinentes psallunt.* Et mox: *Deinde vni ex ipsis hoc muneris dato, vt quod canendum est, prior ordiatur, reliqui succinunt, atque ita psalmodia varietate, precibusque subinde interiectis noctem superant.* *Late viguit in Oriente.* Atque hoc psallendi more vsos tunc fuisse Ægyptios, vtramque Libyam, Thebæos, Palæstinos, Arabes, Phœnicas, Syros, & qui ad Euphratem habitant, & omnes denique, apud quos vigiliæ ac preces, communesque psalmodiæ in pretio erant. Quod quidem videatur Cassiano contrarium, nisi cum Francolino dicas *Francol. de hor. Canon. cap. 2. nu. 6.* hunc loqui de solo Monachorum ritu, Basilium verò de totius populi & Clericorum more, vt ex ipsorum verbis satis constat. *ORATORIVM.*

Sed ad Latinam transeamus Ecclesiam, & quis in eâ alternum induxerit cantum, videamus. *S. Ambrosius vulgatur in Occidente.* Tribuitur id communiter S. Ambrosio, sic enim scribit præter alios S. Isidorus: *Isid. lib. 1. de Eccles. offic. cap. 7.* *Antiphonas Græci primum composuerunt, duobus choris alternatim concinentibus, quasi duo Seraphim, duo quoque testamenta innicem sibi conclamantia. Apud Latinos verò primus Beatissimus Ambrosius constituit, Græcorum exemplum imitatus. Ex hinc in cunctis occiduis regionibus earum vsus increbuit.* Sed audiendus hic potissimùm, qui cum Ambrosio vixit Augustinus. *August. lib. 9. confess. c. 7.* Is, cum retulisset pijssimum fletum suum, in hymnis & canticis suaue sonantibus Ecclesiæ Dei, quibus acriter se sentiebat commotum, mox subijcit: *Non longè cæperat Medialanensis Ecclesia genus hoc consolationis & exhortationis celebrare magno studio fratrum concinentium vocibus & cordibus. Nimirum annus erat, aut non multò amplius cum Iustina Valentiniani Regis pueri mater hominem tuum Ambrosium persequeretur hæresis suæ caussâ, quâ fuerat seducta ab Arianis. Excubabat pia plebs in Ecclesiâ mori parata cum Episcopo seruo tuo. Ibi mater mea ancilla tua sollicitudinis & vigiliarum primas partes tenens orationibus viuebat. Nos adhuc frigidi à calore spiritus tui, excitabamur tamen ciuitate attonita atque turbatâ. Tunc hymni, & psalmi, vt canerentur secundum morem orientalium partium, ne populus mæroris tædio contabesceret, institutum est, & ex illâ in hodiernum diem multis iam ac penè omnibus gregibus tuis per cetera orbis imitantibus.* *Occasione persecutionis Arianæ.* Clariùs etiam paulò in vitâ eiusdem Ambrosij Paulinus. *Hoc in tempore, inquit, primùm Antiphonæ, hymni, ac vigiliæ in Ecclesiâ Mediolanensi celebrari cæperunt, cuius celebritatis deuotio vsque in hodiernum diem non solùm in eâdem Ecclesiâ, verùm per omnes penè Occidentis partes manet.* Accedat ad hæc, quod Damasus Papa, vt Romanum loquitur Breuiarium, *Damasi de hoc decretum.* *statuit, vt quod pluribus iam locis erat in vsu, psalmi per omnes Ecclesias die noctuque ab alternis canerentur; & in fine cuiusque psalmi diceretur, Gloria Patri, & Filio, & Spiritui sancto.*

His ità suppositis, quæstio est, vtram psalmodiæ formam S. BENEDICTVS elegerit, fuisque præscripserit? *Quâ psalmodiæ formam præscripserit S. Benedictus.* Descriptum à Cassiano adamasse ritum, videri queat, quòd eum in alijs sæpiùs sequatur, quodque de psalmodiâ agens, ita loquatur, ac si vnus solus psalmos decantaret. *Cap. 45.* *Si quis, inquit, dum pronuntiat Psalmum aut Respansorium, aut Antiphonam, vel Lectionem, fallitur.* Et alibi: *Cap. 47.* *Psalmos autem vel Antiphonas* po-

ORATORIVM. Argumenta pro singulari. Cap. 61.

post Abbatem ordine suo quibus iussum fuerit, A *imponant.* Iterum: *Ergo secundùm ordines, quos constituerit* (Abbas) *vel quos habuerint ipsi Fratres, sic accedant ad pacem, ad communionem, ad psalmum imponendum, in Choro standum.*

Reg cuiusdam c. 22.

Quem locum repræsentans Regula cuiusdam Patris, quæ veluti paraphrasis quędam est Regulæ S. BENEDICTI, ait: *In cursu positi, prout ab Abbate fuerint ordinati ad Psalmum canendum, vel ad lectiones recitandas, vel etiam ad communicandum, euntes suum ordinem seruent.* Vbi vides quòd S. BENEDICTVS dixit, *ad psalmum imponen-* B *dum,* redditum, *ad psalmum canendum.*

Ex Monachorum vsu. Hieron. ad Rustic.

Quod conforme est dicto isti S. Hieronymi: *Dicas psalmum in ordine tuo, in quo non dulcedo vocis, sed mentis affectus quæritur.* Idipsum obseruabant Tabennesiotæ, vt liquet ex pręfatione S. Hieronymi ad Regulam S. Pachomij: *Quicumque autem monasterium primus ingreditur, primus sedet, primus ambulat, primus psalmum dicit.*

Cap. 6. Et quibusdam verbis S. Benedicti. Cap. 24.

Ex Regulâ Macarij & aliorum Patrum, *Ordo iste teneatur, nullus priorem in monasterio ad standi vel psallendi ordinem præsumat præcedere.* Rursus quod S. BENEDICTVS ait, *Priuati autem à* C *mensæ consortio ista erit ratio, vt in oratorio psalmum non imponat, neque lectionem recitet, vsque ad satisfactionem.*

Reg. cuiusdam c. 19.

Eadem Regula cuiusdam Patris sic exprimit. *Sicut à mensâ suo loco priuatur, ita & in Ecclesiâ segregetur, vt in loco, in quo antea fuit, nec psalmum cantet, nec vllum ordinem teneat.*

Cap 44.

Idem confirmatur ex Regulâ S. BENEDICTI: *Ita sanè vt psalmum, aut lectionem, aut aliud quid non præsumat in oratorio imponere.*

Imponere, quid apud eundem. Menard. Conc Reg. cap. 54. § 1.

Vbi τὸ, *imponere*, ait eruditissimus Menardus, non significat incipere: nam lectio non inci- D pitur à Lectore, vt eam chorus prosequatur. *Imponere* ergo hoc loco est dicere, pronunciare, siue id fiat cantu, siue recitatione. Quod & alibi idem Auctor tradit, pluribusque confirmat. Nec caret hæc sententia suâ probabilitate. Nam & post S. BENEDICTVM apud Monachos hæc psallendi ratio obseruata fuit.

Aurelian. in Regul. Monach. cap. 22. Fruct. in Reg. c. 23.

Præscribit enim S. Aurelianus: *Vt in ordine psallendi vicibus sibi succedant Monachi.* Et S. Fructuosus: *Qui priùs conuersus fuerit,* &c. *prior psalmum dicat in choro, prior consistat, hebda-* E *madam prior faciat, manum in mensâ priùs extendat.*

Probabilius est S. Benedictum elegisse cantum alternum.

Neq; tamen minùs probabilem arbitror alteram sententiam de alterno cantu, à S. BENEDICTO vsurpato; nam si ille ex Augustini & Paulini assertione, à Mediolanensi ad omnes Occidentis Ecclesias dimanauit, si Damasus statuerit psalmos per omnes ecclesias die noctuque ab alternis cani; quis dubitet S. BENEDICTVM, qui Romæ habitans hunc vsum, quã- A uis adolescens, videre potuit, etiam in suis introduxisse monasterijs? Præsertim cùm in alijs quoque Romanum non rarò imitatus sit officium, ritu Ægyptiorum prætermisso.

Ad imitationem officij Romani.

Et quod hîc ex Damasi institutione dicitur, vt singulis psalmis subiungeretur *Gloria Patri*, id non tantùm ex vsu obseruauerit, sed etiã Regulæ auctoritate præscripserit; cùm tamen apud Orientales, Cassiano teste, hic glorificationis hymnus non in clausurâ Psalmi, sed in fine Antiphonarum diceretur.

Cassian. lib. 2. Institut. cap. 8.

Sicut B igitur hoc ex Romanâ assumpsit consuetudine, ita & de reciproco cantu credere fas est.

Occurritur obiectioni.

Neque dixeris, apud Clericos tantùm, & non apud Monachos alternum cantum fuisse vsitatum.

Theodor. in Philotheo c. 17.

Nam Theodoretus Cassiano æqualis de Abraamis Monachi simulque Carrarum Episcopi viuendi ratione agens, ait: *Noctu enim quadraginta hymnos, quos inter se inuicem loquendo & respondendo* (hoc est alternatim canendo, inquit Caracciolus) *dicunt, implebat.*

Carac. notis ad cap. 1. const. cleric. regul. nu. 10. Theodor. Philotheo cap. 2. Monachi etiam alternis cecinerunt.

Idem Theodoretus scribit Iulianum Sabam docuisse discipulos suos, *intus quidem commu-* C *nem Deo offerre hymnodiam, post auroram autem duos simul exire in solitudinem: & vnum quidem flexis genibus offerre eam quæ Domino debetur, adorationem, alterum verò stantem Dauidicos psalmos canere quindecim. Deinde operis factâ commutatione, alterum quidem surgentem canere, alterum verò humi procumbentem, adorare, & id à mane vsque ad crepusculum faciebant. Ante occasum autem solis, in antro paululum quiescentes, hi quidem hinc, illi verò illinc, omnes verò vndequaque in antrum conueniebant, & hymnos vespertinos* D *simul Domino offerebant.* Vbi vides vtramque psallendi formam expressam. Nam quod hîc dicitur, hymnos vespertinos simul Domino offerebant. Caracciolus ita repræsentat: *Post verò, omnes reuersos in antrum* ALTERNATIM *canere Deo hymnos vespertinos.*

Probatur pluribus auctoritatibus. Nazianz. Iambico 18.

Sed & Nazianzenus agens de Monachis, reciproci cantus meminit:

Noctúmne cernis vt canat laudes Deo
Naturæ vterque sexus oblitus suæ?
Quot, quamque Sancti? cernis Angelicum chorum,
E *Qui nunc simul, nunc* vicibus alternis *canit,*
Partim deorsum positus, & partim supra;
Sine fine summi concinens laudes Patris?

Ephræm tom. 1. de vit. spirituali nu. 16.

Non vnum apud Monachos psaltem cecinisse, sed plures vel omnes simul, illa S. Ephræm admonitio ostendit: *Si in domo Domini, ad diuinum spiritalemque cultum constiteris, in psalmodijs te alacrem, promptumque præbeto. Si autem tacueris, tacebo & ego, tacebit & proximus; vnde necessariò, cantum cessare necesse sit. Sed quæso hoc absit. Qui enim principem*

aliquem

aliquem vel regem, ex theatro faustis latisque acclamationibus excipiunt, videantque interea aliquem sibi adstantem cum silentio, neque simul cum illis contenta voce acclamantem; hunc quasi loco eiuscemodi indicantes indignum, ex eo deturbant. Climacus quoque diligens Cassiani lector, & S. BENEDICTO ætate posterior, insinuat Monachos coniunctis cecinisse vocibus. Nam cùm dixisset, qui in *fratrum cœtu versatur, non tantum ex psalmorum cantu, quantum ex precibus proficere.* Eius rei hanc reddit rationem: ἡ γὰρ σύγχυσις, ψαλμοῦ διαλύσις. Quod Raderus vertit: *Vocum enim confusio, psalmorum cōfundit intellectum.* Quæ autem vocum cōfusio vno dumtaxat psallente? Alibi referens dæmonum versutias & molestias, quas psalmodiæ tempore Monachis facessunt. *Alij, inquit, nos ad præcipitandos psalmorum versus ex ignauiâ impellunt: alij vt tardiùs cum quadam delectatione pronunciemus hortantur. Alij denique quasi linguam & os obsiderent, impediunt nos, & os occludunt, vt ægrè labia aperiamus, dum psalmis vacamus.* Vbi vides eum multitudinis numero vti, quasi significaret non vnius, sed omnium esse posse psalmorum versus præcipitare, vel tardiùs pronūciare, vel ægrè labia aperire. Posteà subdit: *Si cum multis psallas, non poteris contemplari sine imaginum formis. Sit tibi ad occupandam mentem sacrorum eloquiorum quæ recitantur meditatio: aut etiam certa precatio dum expectas, quoad alter versum finiat.* Vbi ad marginem annotauit Raderus: *Alternis enim canebant, vt hodie passim in Ecclesijs.* Quamquam Michael Iffeltius hæc referat ad solitariam psallendi formam à Cassiano, lib. 2. descriptam. Regula Pauli & Stephani: *Initium psallentium in choro priores qui in eis stant, incipiant. Aut si eis aduersatur infirmitas, incipiant, quibus iusserit Pater. Quibus incipientibus, mox omnes, si fieri potest, in primo, aut secunda syllaba pariter, vnanimiter, & vno ore subiungant: vt non sit dissonantia cantantium.*

Idem ex Climaco clarè ostenditur. Climac. grad. 4. — *Idem grad. 18.* — *Qui plurium simul coniunctionem meminit.* — *Reg. Paul. & Steph. cap. 6.*

Atque hæc, vt probaremus, alternum à Monachis etiam frequentatum cantum: qui si à S. BENEDICTO non fuit præscriptus, aut saltem seruatus, sequetur inde iam nusquam toto orbe seruari psalmodiæ rationem, quâ vsus suo tempore est noster Legislator; imò tot iam sæculis Benedictinos aliâ vsos psallendi formâ, quàm Regula præscribit. Quod sanè mirum videtur. Deinde si vno psallente, iuxta Ægyptiorum Monachorum ritum, reliqui tacentes auscultabant, quid causæ esse dicemus, quod cùm toties, & à tot diuersis viris sanctis & illustribus tentata sit reformatio Ordinis nostri ad primæuum Regulæ vsum & spiritum, non legamus (quod equidem sciam) vnum extitisse, qui hanc psalmodiæ formam restituerit? Nullus deinde profertur, qui scripserit, quis primus Benedictinis fuerit auctor, vt alternatim canerent, quod verisimiliter aliquis litteris consignasset. Sic namque legimus, à quo, & quo tempore in ecclesiam Auenionensem introductus sit alternus cantus. In vitâ enim S. Agricolì à vetusto auctore descripta legitur: *Voluit etiam horas canonicas, & diuina officia deinceps in eadem ecclesiâ* (Episcopali) *eodem modo quo solerent in Monasterijs,* ALTERNIS *videlicet cantibus recitari, nondum enim in his partibus inualuerat ille mos, quem aliquot ante annos Damasus Pontifex Maximus induxerat.* Vbi vides Monachis priùs vsitatam fuisse alternam psalmodiam, eamque hîc Sanctus in Lerinensi didicerat Monasterio, quod à Sancto Mauro Benedictinam formam acceperit.

Rationes pro hac sententiâ. Prima. — *Secunda.* — ORATORIVM. — *Tertia.* — *Extat in Chronolog. SS. Lerin.*

Videamus autem nullàne nobis contra singulares psaltas ipse Pater BENEDICTVS argumenta suppeditet, adeoque communem & reciprocum approbet cantum. Libellus ei adscriptus, & inscriptus: *Ordo qualiter fratribus in Monasterio religiosè ac studiosè conuersari ac Domino militare oportet*, ita præscribit: *Quando in choro ad psallendum stant, consonâ voce, & corde psallant, & illi incipiant versum, qui præ ceteris vtilius possunt; & vt ad primam aut secundam syllabam, ceteri conuenire possint, iuuenculi pronunciantes voce.* Sed quia ambigua huius libelli auctoritas, videamus quid ipsa dicat Regula. An non diuersum ab eo, quem Cassianus præscripsit, ritum innuit, cùm de disciplinâ psallendi ait: *Sic stemus ad psallendum, vt mens nostra concordet voci nostræ.* Ex quo loco & alijs colligebamus fratres psalmodiæ tempore stetisse. Deinde cum cap. 9. dictis psalmis iubeat omnes sedere in scamnis; antea cum psallerent, stabant. At Cassianus scribit, vno psallente stante, reliquos omnes sedisse. Cùm ergo Sanctus BENEDICTVS significet omnes stetisse, signum est omnes simul psalmos cecinisse, nam si voluisset illos vnum psallentem dumtaxat attendere; sessionem illis Ægyptiorum exemplo indulsisset. Aut sanè, quemadmodum ibidem dicit, *Legantur vicissim à fratribus in codice tres lectiones*, ita facillimum ei fuisset dicere, canant vicissim psalmos, & sicut ibi iubet Cantorem dicere *Gloria*, ita alicubi saltem nominasset psaltem in medio aliorum psalmos concinentem. Præterea cùm dicit: *Mens nostra cō:ordet voci nostræ*: an non communem insinuat psalmodiam? Alioqui dicēdum videbatur:

Probatur ex ipso S. Benedicto. — *Primò.* — *Reg. cap. 19.* — *Secundò.* — *Tertiò.*

ORATORIVM. Mens nostra concordet voci psallentis, prout Missæ officio assistentes monere solemus, vt voci celebrantis & intentioni suum coniungant affectum.

Quartò. Cap. 43. Adhæc, cum Regula dicat de eo, qui post Gloriam primi psalmi diurnis horis occurrerit, vt in vltimo stet, nec præsumat sociari *choro psallentium*, satis, indicat non vnum solùm, sed totum cecinisse chorum. Et quidem *Chorum*, inquit, *psallentium*, non auscultantium. *Chorus*, ait Isidorus, *est multitudo in sacris collecta, & dictus est, quòd initio in modum coronæ circo aras starent, & ita psallerent*. Idemque alibi: *Choros Moyses post transitum rubri maris primum instituit, & vtrorumque sexuum distinctis classibus se ac sororem præcuere Deo in Choris carmen triumphale perdocuit*. *Antiphonas* verò ait Græcos *primùm composuisse duobus choris alternatim concinentibus*. Hinc olim erant duo Cātorum præfecti, alter qui præesset dextro Choro, alter qui sinistro, quos Ioannes Episcopus Cypri apud Meursium in Glossario vocat *Domesticos*. Vt euidens putem Chorum psallētium non significare vnum, sed plures simul concinentes.

Quid Chorus. Isidor. Orig. l. 6. cap. 19. Lib. 1. de Ecclesf. offic. cap. 3. Cap. 7. Cantorum præfecti dicti domestici.

Quintò. Cap. 17. Sed & illud quod B. Pater de diuinis horis agens, ait: *Si maior congregatio fuerit, cum Antiphonis; si verò minor, indirectum psallantur*, Nostram hanc stabilire crediderim sententiam: cur enim minor congregatio psallat indirectum, nisi quia illi difficilius est in tono, & cùm notis cantare, præsertim si ob varias occupationes quosdam cōtingat choro abesse. Vnde Boerius ait: Ne nimio labore *paucos opprimat in psallendo, hic eos releuat à duobus scilicet breuitate, quia sine Antiphonis, & à cantus proclamatione, quia indirectum psalmi psallantur*.

Cur directaneè cantat minor congregatio. Boer. in cap. 17.

Cui consentit & Turrecremata, dicens ideò permitti vt indirectum psallantur, ne nimio labore fatigentur. At verò, si vnicus tantùm solebat psallere, reliquis auscultantibus, non apparet quā ratione minor congregatio magis grauaretur in cantando, aut quomodo subleuetur indirectum psallendo: hoc enim grauamen vel solatium tantùm concerneret ipsos psaltas.

Alternus cantus S. Benedicto placuit. Quàm autem reciprocus cantus sanctissimo Legislatori placuerit, vel inde colligas, quod in Benedictionibus septimanarijs coquinæ & Lectori mensæ impendendis voluerit ab ipsis ter dici versum, cumdemque tertiò repeti ab omnibus. Eodem modo præscribit, vt Nouitius recens professus incipiat hunc versum: *Suscipe me Domine*, &c. *quem versum omnis congregatio tertiò respondeat, adiungentes Gloria Patri*. Quis hic non videat exemplar alterni cantus?

Cap 35. & 38. Cap. 58.

Soluuntur argumenta opposità sententia. Sed videamus vt prioris sententiæ rationibus occurrendum. Ad primam autem auctoritatem facilis est responsio, & illum censeri *psalmum pronuntiare*, qui eum cum alijs pronuntiat, nec minùs obnoxium satisfactioni aut pœnæ, quàm si solus pronuntians errasset. Vel intelligitur: *Si quis dum pronuntiat psalmum*, id est, dum incipit primum psalmi hemistichium. Cui expositioni fauet Bernardus Cassinensis apud Boërium, qui explicans illud, quod hîc sequitur: *Infantes pro tali culpâ vapulent*, ait: *Dicunt antiqui, quòd infantes solent pronuntiare principium cuiuslibet psalmi, qui mos in Cluniaco, & quibusdam alijs monasterijs adhuc seruatur. Et tunc si fallunt pueri, quia faciunt alios fallere, flagellantur. Græci etiam hunc retinent morem; quod vnus habet coram se psalterium, & dicit medietatem versus, vel partem vsque ad punctum indirectè sine cantu, & Chorus idem repetit cum melodia canendo*. En quid sit falli, dum quis pronuntiat psalmum.

Quid sit falli in pronuntiatione psalmi.

Auctoritates reliquæ vrgent verbum IMPONERE, idem esse quod *canere*, adeóque psalmum post Abbatem, vel iuxta ordinem, quem quisque habuerit, Imponere, non esse illum incipere, sed totum decantare.

Imponere an sit idem quod canere.

Respondetur, quamnis Regula cuinsdam Patris illud *Imponere*, reddat *Canere*, alij tamen constanter dicunt esse inchoare. Boërius exponens illud: *Priuati autem à mensæ consortio, iste erit ratio, vt in oratorio psalmum, aut antiphonam non imponat. Imponat*, inquit, *id est, solus vel per se incipiat, vel intonet*. Rursum ad illa Regulæ verba: *Ita planè vt psalmum, aut lectionem, vel aliud quid non præsumat in oratorio Imponere. Imponere*, ait, *id est, incipere, talis enim* (secundùm Bernardum Cassinensem) *non debet nisi cum alijs mixtim psalmum aut lectionem legere, responsorium aut antiphonam decantare*. Turrecremata similiter: *Imponere*, accipit pro incipere. Boërius verò ad cap. 47. aliam suggerit interpretationem vt in his verbis: *Psalmos autem vel antiphonas post Abbatem ordine suo, quibus iussum fuerit, Imponant*; Idem sit *imponant*, quod commendent ad imponendum, id est, incipiendum. Et cap. 63. cùm dicitur quod secundum ordines quos habuerint, accedant *ad psalmum imponendum*: Hoc intellige, inquit, *de antiphonâ quæ psalmum præcedit*. Quod sequitur etiam Turrecremata.

Est inchoare. Regul. cap. 24. Ex mente Interpretum Regulæ. Cap. 44. Turrecr. ad cap. 44. Alia interpretatio.

Non grauatè tamen concesserim *Imponere* non tantùm esse incipere, sed etiam totum ex integro decantare. Vtroq; enim modo accipit Ordo Romanus, agens enim de die Sancto Paschæ, ait: *Ad introitum* IMPONIT *Cantor Antiph. Resurrexi*. Et paulò pòst: *Mox incipit prior Schola antiphonam ad introitum*. Vbi vides hæc duo *imponere* & *incipere*

Imponere etiam est decantare.

incipere æquipollere. In Ordine verò ad Monachum faciendum ita habeat: *Tunc Abbas imponat benedictionem vestimentorum, dicens hanc orationem.* Vbi clarum est, *Imponere*, idem esse quod recitare. Atque ita dicerem, *Imponere* in Regulâ S. BENEDICTI pro re natâ, vel exigentiâ materiæ modò sumi pro *inchoare*, vt imponere psalmum, antiphonam, vel responsorium: modò accipi pro recitare, vt quando dicitur *Imponera lectionem*.

Trimque acceptum in Regula.

DISQVISITIO VI.

Quâ disciplinâ psallendum?

AD psallendi modum, quem hoc Tractatu prosequimur, spectat eiusdem disciplina, siue institutio, vt decenter, honestè, & deuotè opus Dei peragatur. Vigilauit & in hanc rem pro dignitatis suæ merito sanctissimi Patriarchæ nostri pia solicitudo. Descripta enim per aliquot capita diuini officij ratione, mox subdit caput XIX. *de disciplinâ psallendi.* Hanc enim requiri in sacris precibus, ex S. Cypriano fortasse didicerit, cuius hæc verba: *Sit autem orantibus sermo & precatio cum disciplinâ quietem continens & pudorem. Cogitemus nos sub conspectu Dei stare: placendum est diuinis oculis & habitu corporis & modo vocis.* Quam enim hîc memoriæ obijcit diuinam præsentiam, eandem etiam vrget noster Legislator dicens: *Vbique credimus diuinam esse præsentiam, & oculos Domini in omni loco speculari bonos & malos: maximè tamen hoc sine aliquâ dubitatione credamus, cum ad opus diuinum assistimus.* Quare autem tunc magis hoc credendum? rationem reddit Bernardus: *Licet, inquit, semper videamur, sed nunc etiam præsentamus & ostendimus nos quasi facie ad faciem cum Deo loquentes.* Et vbi, quæso, magis inueniatur Deus, quâ in domo Dei, vnde Salomoni dixit: *Sanctificaui domum hanc, quam ædificasti, vt ponerem nomen meum ibi in sempiternum: & erunt oculi mei & cor meum ibi cunctis diebus.*

S. Benedictus cum disciplinâ psallendum monet.

Cypr. lib. de orat. Domin.

Ex motiuo diuinæ præsentiæ.

Cap. 19.

Bern. serm. de 4. mod. orandi.

3. Reg. 9.

Ex hâc autem Dei præsentiâ quod consequens est, summam exigit erga sublimissimam illam maiestatem reuerentiam. *Ideò*, inquit, *semper memores simus, quod ait Propheta: Seruite Domino in timore.* Ex timore autem oritur reuerentia. Vnde Angelicus Doctor: *Revereri Deum, est actus doni timoris.* Quid autem ad psalmodiam facit hic versiculus? nimirùm quia seruitium sanctum, quod professi sumus, magnâ ex parte implemus, cùm diuinis laudibus assistimus, & ipsum est solitum pensum seruitutis nostræ, quod vniuersorum Domino serui eius persoluere tenemur. Ad huuc

Quæ summam requirit reuerentiam.

Psalm. 2.

S. Thom. 2. 2. q. 81. art. 2.

A verò timorem & profundam reuerentiam concipiendam, optimum erit iuxta S. BENEDICTI monitum *considerare qualiter oporteat nos in conspectu Diuinitatis & Angelorum esse.* At quanta maiestas illius, qui infinitus, immensus, terribilis super omnes Deos, quem cœlum pauet, Cherubim adorant, sol & luna mirantur; quo loquente, defluunt montes, terra concutitur; cuius in conspectu mūdus omnis est velut gutta roris antelucani, aut stilla situlæ, & verbo vt absoluam, nihil? Præclarè Bernar-

ORATORIVM.

Quanta Dei maiestas.

B dus, & velut explicans hunc locum: *Oportet*, inquit, *nos orationis tempore curiam intrare cælestem; illam vtique curiam, in quâ Rex regum stellato sedet solio, circumdante innumerabili & ineffabili beatarum spirituū exercitu. Vnde & ipse, qui viderat, quia maiorem numerum non inuenit; Millia, ait, millium ministrabant ei, & decies centena millia assistebant ei. Quanta ergo cum reuerentia, quanto timore, quanta illuc humilitate accedere debet à palude sua procedens, & repens ranuncula vilis? Quàm tremundus, quàm supplex, quàm denique humilis & solicitus, & toto intentus animo maiestati*

Bernard. de 4. mod. orandi.

Ea nos excitat ad deuotè precandum.

Dan. 7.

C *gloriæ, in præsentia Angelorum, in concilio iustorum, & congregatione assistere poterit miser homuncio.*

Vrget prætereà S. BENEDICTVS illum ex Dauide versiculum: *In conspectu Angelorum psallam tibi.* Angelos enim orationis tempore ad nos aduolare, choris psallentium se miscere, preces nostras Deo offerre, passim Patres & pij scriptores tradunt. Et verè eos obseruatores & notatores psallentium quandoque vidit S. Bernar-

Item Angelorum præsentia.

Psal. 137.

D dus, nam vt scribitur in Exordio Ordinis Cistertiensis; Intererat aliquando nocturnis vigilijs Pater Sanctus, ea puritate, & deuotione, quâ semper solebat, Deo tantùm notâ, & sibi. Cumque morosâ psalmodiæ modulatio, vigilias protelaret, aperuit oculos Pater sanctus, & ecce respiciens, vidit singulos Angelos, iuxta singulos Monachos stantes, & quod quisque eorum psallebat in schedulis, modo Notariorum, tam diligenter excipientes, & notantes, vt nec minimam syllabam, quantumcumque negligenter prolatam, omitterent. Scribe-

Exord. lib. 2. cap. 3.

Qui obseruant & notant psallentes, vt S. Bernardus vidit.

E bant verò diuerso modo: nam quidam eorum scribebant auro, alij argento, & nonnulli atramento, aliqui etiam aquâ: quidam verò penitus nihil scribebant. Spiritus autem, qui hæc reuelabat, intelligentiam quoque diuersitatis Scripturæ cordi eius inspirabat. Qui enim auro scribebant, feruentissimum in Domini seruitio studium, & absolutam cordis intentionem, in his quæ psallebantur, significabant. Qui autem argento, minorem quidem feruorem, putam tamen psallentium deuotio-

Scribunt diuerso modo.

Explicatur ista scriptio.

ORATORIVM.

nem declarabant. Qui autem attamento, continuum quorumdam bonæ voluntatis studium in psalmodia, licet nõ cum multâ deuotione notabant. Sed qui aquâ scribebant, exprimebant eos, qui somnolentiâ, seu pigritia pressi, vel vanis cogitationibus à se abducti, videntur quidem aliquid sonare, sed cor eorum longiùs abstractum, prorsus non concordat voci. Et, ô mira Dei clementia! sicut enim nullum malum impunitum, ita nullum bonum, quantumcumque modicum, erit irremuneratum.

Somnolentos & distractos redarguunt.

Ceterùm illi, qui nihil scribebant, lamentabilem quorumdam cordis duritiam redarguebant, qui obliti professionis suæ, & timoris Dei immemores, aut letali somno pronâ se voluntate immergunt, aut certè vigilãtes, clauso ore, vanis, & noxijs cogitationibus, non ex infirmitate, sed ex volũtaria intentione occupantur, & in conspectu Domini cõtra legis præceptũ, apparere vacui non pertimescunt. Pater itaque sanctus, qui hæc videbat, recordatus sentẽtiæ illius. *Quoniam omnes administratorij spiritus sunt, in ministerium missi propter eos, qui hereditatem capiunt salutis*, sicut proficientium congratulabatur seruori, & labori, sic paterno pietatis adfectu, deficientium miserabatur tepiditatem. Et inde, vt piè quidã suspicantur, acris illius ad reuerentiã, vigilantiã, & alacritatem excitatio: *Quod psallentibus*, inquit, *dignanter sancti Angeli admisceri soleant, quid eo manifestius, quod Psalmista ait: Præuenerunt Principes coniuncti psallentibus in medio iuuencularum tympanistriarum? Vnde & dicebat: In conspectu Angelorum psallam tibi. Doleo proinde aliquos vestrûm graui in sacris vigilijs deprimi somno, nec cœli ciues revereri, sed in præsentia principum tamquam mortuos apparere, cùm vestro ipsi alacritate permoti, vestris interesse solemnijs delectentur; vereor ne vestram desidiam quandoque abominantes cũ indignatione recedant, & incipiat vnusquisque vestrûm serò cum gemitu dicere Deo: longè fecisti notos à me: posuerunt me abominationem sibi.* Et mox: *Eapropter attendite principes vestros cum statis ad orãdum, vel psallendum, & state cum reuerentia & disciplina.* Hæc Bernardus.

Hebr. 1. — *Bernardi acris ad reuerentiam adhortatio.* — Bern. serm. 7. in Cant. — Psal. 67. — Psal. 137. — Psal. 87.

Describitur ab eodem psallendi disciplinã.

Sed quàm psallendi inculcat disciplinã, & reuerentiam, eam alibi luculenter admodum descripsit, vt proinde à Religiosis Ordinibus passim recepta, & legibus confirmata sit. Nam eius verbis præscribunt Carthusiani. Bursfeldenses, Theatini. Sic autem ait: *Moneo vos dilectissimi, purè semper ac strenuè diuinis interesse laudibus. Strenuè quidem, vt sicut reuerenter, ita & alacriter Domino assistatis. Non pigri, non somnolenti, non oscitantes, non parcentes vocibus, non præcidentes verba dimidia, non integra transilientes, non fractis & remissis vocibus muliebre quiddã balbâ de nare sonantes, sed virili, vt dignum est, & sonitu, & affectu voces sancti Spiritus depromẽtes. Purè verò, vt nihil aliud dum psallitis, quã quod psallitis cogitetis.* Sed quid prætereà obseruandum? Pergunt Carthusiani, eosque secuti Bursfeldenses: *Psalmodiam non multum protrahamus, sed rotundâ & viuâ voce cantemus. Metrum & finem versus simul intonemus, & simul dimittamus. Punctum nullus teneat: post punctum bonam pausam faciamus. Nullus ante aliũ incipere, & nimis currere præsumat, aut post alios nimium trahere, aut punctum tenere: simul cantemus, simulque pausemus, semper mutuo auscultantes.* Ita illi. Auctor est Climacus malignos dæmones ad contrarium nos impellere. *Alij*, inquit, *per summã desidiam festinare nos in versuum pronũtiatione impellunt. Alij contra psalmodiam protrohere, voluptatis caussâ hortantur. Nonnumquam verò ori assidentes nostro, ita illud claudunt, vt vix aperiri posse videatur.*

Carth. Stat. antiq. p. 1. cap. 39. — Bursf. ordin. diuin. offic. c. 1 — Theat. cõst. p. 1. c. 1. — Bern. serm. 47. in Cant. — *Exprimuntur quædã particulariùs.* — *Dæmones ad contrarium impellunt.* — Climac. grad. 18.

DISQVISITIO VII.

Quâ mentis attentione psallendum?

NE de eorum Monachi forent numero, de quibus per Prophetam conqueritur Dominus: *Populus hic labijs me honorat, cor autem eorum longè est à me*; optimè statuit S. BENEDICTVS: *Sic stemus ad psallendum vt mens nostra concordet voci nostræ*: Similiter monuerant S. Basilius, *ne dissonans sit à sono vocis tuæ sensus tuus: sed in linguæ verba vigil intendat*. Et S. Ambrosius: *Non de labijs tantũmodo tuo procedat oratio, animo totus intende, intra in recessum pectoris tui, totus ingredere, nõ te perfunctorium videat ille cui placere desideras. Videat quia ex corde oras, vt te ex corde orantem dignetur audire.* Eadem mẽs Augustino: *Psalmis & hymnis cũ oratis Deum, hoc versetur in corde, quod profertur in voce.* Et S. Isidorus: *Monachus hoc meditetur corde, quod psallitur ore.* Regula Magistri: *Quod sonat in voce, ipsum sit in mente psallentis. Psallamus ergo voce & mente communiter, dicente Apostolo: Psallam spiritu, psallam & mente.*

Isai. 29. — *S. Benedictus cõmendat attentionem in psalmodia.* — Basil. in admonit. — *Et alij Patres.* — Ambr. lib. 6. de Sacrament. c. 8. — August. in reg. cap. 9. — Isidor. cap. 6 Reg. — Reg. Magist. c. 47. — 1. Cor. 14.

Requiritur proinde ad Canonicas preces attentio, quam Sancti Patres passim inculcant, præsertim Cyprianus: *Quando*, inquit, *stamus ad orationem, vigilare & incumbere ad preces toto corde debemus, cogitatio carnalis omnis & sæcularis abscedat, neque quidquam tunc aliud animus, quàm id solùm cogitet, quod precatur.* Et rursus: *Quæ segnitio est alienari, & rapi ineptis cogitationibus, & profanis cum Dominum deprecaris, quasi sit aliud, quod magis debeas cogitare, quàm quod cum Deo loqueris? Quo modo te audiri à Deo postulas, cùm te ipse non audias. Vis esse Deum memo-*

Cyprian. lib. de orat. dominica. — *In eos, qui distractè orant.*

memorem tui, cùm rogas, quando tu ipse memor tui non sis? hoc est ab hoste in totum non cauere, hoc est quando oras Deum, maiestatem Dei negligenter offendere; hoc est vigilare oculis, & corde dormire. Sic ille.

Quæ attentio necessaria. Sed quænam attentio necessaria? multipliciter enim à Doctoribus diuidi solet: attendere enim possumus ad verba tantùm, ad sensum verborum siue litteralem, siue spiritualem & mysticū: vel ad Deum *Eius variæ species.* nobis præsentem, Christumque horatum mysterijs repræsentatum: vel ad res quæ petūtur, v.g. castitatem, humilitatem, charitatem, diuinam gratiam, æternam gloriam. Ita S.Thomas, Caietanus, & plures alij. *S. Thom. 2.2.q.83.art.13. Caiet V. horæ nu.9.*

Quæ sit formalis. Rursus attentio alia est formalis, siue actualis; alia virtualis. Formalis dicitur, cùm quis actu & re ipsâ considerationem detinet circa vnam ex quatuor iam enumeratis. Virtualis verò est, quæ censetur *Quæ virtualis.* manere ex vi & ratione propositi, quo quis se applicuit ad orandum, volens vno ex quatuor illis modis attendere. Hæc moraliter perseuerat donec vel expressè vel implicitè reuocetur.

Sufficit vna ex his. Hisce positis cōmunis Doctorum sententia est, quamlibet ex prædictis attentionem sufficere, ad præcepti de horis Canonicis adimpletionem, quamuis tantùm esset virtualis; saluberrimum tamen consilium est, per inferiorum attentionum modos, tamquam gradus quosdam, ad superiorem diuinamque contemplationē niti. Quinimò vt iuxta S.BENEDICTI monitum, mens nostra concordet voci nostræ, optimum omninò fuerit ad verborū sensum attendere, ex quo suauiter pij in Deum affectus excitentur. *Sed Monachus noster debet ad perfectiora.* Et qui verba non intelligit, posset cum intentione orandi Deum vtiliter coniungere desiderium glorificandi Deum per illa verba, secundùm sensum quem in illis intendit Spiritus sanctus, & honorandi mysterium, quod illa horâ celebratur, atque insuper petendi ea quæ vel verbis istis exprimuntur, vel quæ S. mater Ecclesia per ea à suis ministris vult postulari. Hoc pacto etiam rudiorum & idiotarum psallentium mens concordàt voci. Qualis verò vel quanta mētis euagatio attentionem impediat, pluribus tractant Scholasticæ & Theologiæ moralis explicatores.

ORATORIVM. *Quid sit psallere sapienter.* *Psal. 46.* Quoniam autem B. Patriarcha nos Dauidicis verbis monet: *Psallite sapienter*, seriò quoque cogitandum qua ratione S. Patris voto faciamus satis, aut saltem quàm proximè accedamus. Voluit siquidem vt ipsius psalmodiæ dulci cibo mens nostra reficeretur, & gustaret quàm suauis sit Dominus. Optime id expressum à Magno Basilio, qui facta interrogatione, *quid est, Psallite intelligenter?* Respondet: *Prorsus quod est in cibis sensus cuiusque cibi, hoc in verbis sacrosanctarum litterarum est intelligentia. Guttur enim*, inquit, *escas gustu dijudicat: mens autem intelligendi verba discernit. Si quis igitur ad vim verbi cuiusque animo etiam ita simul afficiatur, quemadmodū gustus ad qualitatem cuiusque cibi, prorsus hic mandato illi satisfacit, quod est, Psallite intelligenter.* *Basil Reg. breu 279. Seu intelligenter. Iob 34.* Sic enim propius accedit ad Hebraicū verbum משכיל *maschil*, id est, *in intelligentia*. Græcè *συνετῶς*, id est, *intelligenter*; attenta mente, inquit noster Genebrardus, cum attentione eorū, quæ canuntur, non linguâ tantùm & instrumentis, sed etiam corde ac animo: vt si psalmi non intelliguntur, linguaque Hebraicâ, Græcâ, Latina, aliave ab earum imperitis per modum precis enunçientur, Deus saltem iugiter habeatur ante oculos, & credantur huiusmodi precationes sanctissimas Dei laudes, & veneranda continere mysteria. *Cum attentione mentis.* Sed alij nostrum *Sapienter* referunt, vt dixi, ad diuinæ dulcedinis saporem in psalmis degustandum. *Et diuinæ dulcedinis gustu.* Quomodo autem id fiet, nisi adsit formalis siue actualis ad sensum verborum, vel Deum ipsum, aut aliquid in Deum excitans attentio? potest quidem meritoria & impetratoria esse oratio, quamuis tantùm virtualis adsit intentio: sed vt Spiritus S. pinguedine repleatur anima, requiritur deuotio & attenta consideratio. *Quæ ab attentione dimanat.* Piè in hanc rem Bernardus: *Cibus in ore, psalmus in corde sapit, tantùm illum terere non negligat fidelis & prudens anima, quibusdam dentibus intelligentiæ, ne si fortè integrum glutiat, & nō mansum, frustretur palatum sapore desiderabili, & dulciori super mel & fauum.* *Bern. serm. 7. in Cant.* Expendit autem Rufinus quinquies repetitum *τὸ psallite, vt videlicet*, inquit, *visum, auditum, gustum, odoratum & tactū vertamus in bonum vsum.* Hugo Cardinalis: Innuit psallamus corde, ore, opere, consuetudine, finali perseuerantia.

TRACTA-

ORATORIVM.

TRACTATVS V.

DE QVANTITATE PSALMODIÆ.

EXplicatis *quibusdam diuini officij qualitatibus, nunc eiusdem quantitatem, siue durationem, & quæ eò spectant considerabimus: de quâ inquirendum*, Primò, *Quàm prolixa psalmodia in Benedictinis Monasterijs olim seruata?* Secundò, *Quæ prolixioris Psalmodiæ caussa?* Tertiò, *Quid de prolixiori Psalmodiâ quidam censuerint?* Quartò, *Num Benedictini rectiùs Romano, an verò Monastico in persoluendis horis Canonicis vtantur Breuiario?* Quintò, *Liceátne Abbati præscriptos à* S. BENEDICTO *mutare psalmos?* Sextò, *An singulis psalmis iuxta mentem* S. BENEDICTI *interiectæ Orationes?*

DISQVISITIO I.

Quàm prolixa psalmodia in Benedictinis Monasterijs olim seruata?

Sancti in Dei laudibus assidui & feruentes.

QVAMVIS totius diuini officij formam, & psalmorum numerum exactè satis Legislator noster descripserit, ea tamen fuit multorum Sanctorum ad Deum laudandum assiduitas & feruor, vt mensurâ Regulæ non contenti longissimam prorsus psalmodiam suis præscripserint. Operæ pretium verò fuerit illius ideam quandam hîc repræsentare, vt nostri discant breuiores illas horas ad amussim Regulæ in Monastico Breuiario Pauli V. auctoritate editas tantò diligentiùs, & honestiori pausâ persoluere, quãtò certius cognouerint Maiores suos multò prolixioribus officijs perpetuò ferè in tẽplo detentos.

Psalmodia S. Columbani quam prolixa. Reg. S. Columb. cap. 7.

Sanctus igitur Columbanus hunc ferè (quantum ex obscuris Regulæ illius verbis colligere licet) psalmorum numerum indixit: In nocturnis vigilijs Sabbati ac Dominicæ septuaginta quinque sub vno cursu cantabantur psalmi, ita vt totum psalteriũ duabus his noctibus expleretur. Reliquis ferijs in hieme dicebantur 36. psalmi, in vere, æstate, & autumno 24. psalmi. Sed crescentibus decrescentibus diebus sensim terni accedebant, vel decidebant semper psalmi. Ad diurnas horas terni psalmi cum operum interpositione *statuti sunt, cum versiculorũ*, inquit, *augmento* (preces eas fuisse intelligo) pro omni populo Christiano, pro Sacerdotibus, & reliquis Deo consecratis gradibus, pro eleëmsynas facientibus, pro pace regum, & nouissimè pro inimicis. Ponit deinde ad initium noctis duodecim psalmos, quos Vesperarum & Completorij horas implesse suspicor, cùm apud Cassianum Ægyptijs Monachis totidem psalmi pro vespertinâ synaxi decreti sint. Addit deinceps, ad medium noctis duodecim similiter psalluntur, ad matutinum verò bis deni, bisque bini, id est 24. Sed forte idem hoc est cum eo quod suprà dixerat ad vigilias aliquando 36. aliquando 24. dici psalmos. Atque hæc de psalmodiâ S. Columbani, quæ transscripta est in Regulâ Donati.

In Vigilijs. *Ad Horas.* *Et Vesperas.* Cassian. lib. 2. instit. cap. 6.

Cluniacensium psalmodia. Ioan. lib. 2. vitæ S. Odonis.

Cluniacenses porrò iam inde à S. Odonis tempore admodum addicti fuerunt prolixioribus psallendi modis. Nam cùm Antiphonæ officij S. Martini breuiores ijs viderentur, vellentque officium nocturnũ ad lucem vsque protendere, vnamquamque Antiphonam per singulos psalmorum versus repetendo canebant, atque ideo rogarunt B. Odonem, vt longiores ijs componeret. Quantum verò diuinum officium ex morâ psallendi & interstitio, quod in medio versuum faciebant, prolongaretur, satis constat ex Petro Venerabili, qui remedium aliquod studuit adhibere. Statuit enim, vt omnes versus regularium horarum, exceptis hymnis, *sub vna & mediocri repausatione decantentur: ita vt vniuersorum voces simul cæsuram, versus finiant, & post mediocrem*

In modo & quantitate prolixa. Petrus Venerab. in Statut. numer. 1.

diocrem repausationem, simul quoque aliam incipiant. Mediocrem (inquit) *vocaui, ad distinctionem illius, quam quidam facere solent, in cuius interuallo orationem Dominicam, id est, Pater noster sæpè bis, quandoque ter olim ipse consummaui.* Hæc ibi. In particulari autem prolixitas Cluniacensis officij ex peruetusto Affligeniensis Monasterij nostri codice colligitur, ex quo breuiter hæc, quæ vltra communem canonicarum horarum mensuram dicere solebant, annotaui. In primis tres orationes faciebant ante matutinum, Primam, & aliquas horas, & ante nocturnas vigilias recitabant quindecim psalmos graduum; cùm precibus & collectis: Omnibus horis subiungebant binos, aliquando etiam ternos aut quaternos psalmos, quos vocabant *familiares.* Post Primam in Capitulo pro animabus eorum, quorum nomina fuerat recitata, dicebāt sex psalmos cum tribus orationibus. Habebant insuper quotidie paruum officium B. Mariæ, & quando non erat festum duodecim lectionum, semper dicebatur officium defunctorum. Post nocturnos quoque septem psalmos, Litaniam maiorem & minorem dicebant. Omitto hîc plerumque duo Sacra decātari consueta. Communia quoque SS. suffragia ad Laudes & Vesperas magno numero adiuncta. Lectiones nocturnorum adeò prolixas, vt iisdem durantibus accensā lucernā Circuitor quidam, seu vt ipsi vocabant, *Circator*, dormitabundos singillatim per sedilia obseruaret. Fuit sanè magnum hoc Cluniacensium officium. Quod etiam Petrus Venerabilis testatur, dum scribit Matthæum Episcopum Albanensem iam Cardinalem nihil de monastico rigore remisisse, totum illud ingens diuini officij pensum, cui astringuntur Cluniacenses, strenuè quotidie persoluisse, vix à templo diuelli poterat: ita vt Papa sæpiùs quereretur eum tardiùs ad curiam venire. Omitto pluries quam his repeti solere introitum Missæ, & alia nonnulla augmenta, inter quæ & illud est, quod S. Petrus Venerabilis statuit, vt sex diebus infra Octauas Assumptionis S. Virginis Matris Domini, & SS. Apostolorum Petri & Pauli, duodecim lectiones ad maiorem Missam legerentur.

Particularius expenditur. — *Ante vigilias.* — *Post omnes horas Psalmi familiares.* — *Officium B. V.* — *Lectiones prolixissimæ.* — *Petrus Venerab. lib. 2. miracul. c. 4.* — *Matthæus Cardinalis strenuè hæc persoluit.* — *In Statut. num. 50.*

Sanctus verò Dunstanus pleraque quæ Cluniacenses dicere consueuerunt, suis quoque præscripsit, cùm aliquo tamen augmento, nā ad ternas illas orationes mox ab ingressu ecclesiæ dicendas voluit recitari septem psalmos pœnitentiales, in prima scilicet oratione tres priores pro seipso; in secunda duos sequentes pro Rege, Regina, & familiaribus; in tertia verò duos posteriores pro fidelibus defunctis. post Laudes diei eundē scribit ad Matutinales Laudes de omnibus Sanctis; decantando Antiphonam ad venerationem Sancti, cui porticus ad quam itur dedicata est. Omnibus diebus festiuis siue quotidianis missa finitā præscribit dicendum pro Rege psalmum: *Exaudiat te Dominus*; & pro Regina: *Ad te Leuaui*, consequentibus precibus & oratione congruā. Finito Completorio rursus iniungit ternas orationes, in quibus quinque assignantur dicendi psalmi, & tertiò Pater noster.

Psalmodia S. Dunstani. — *Dunstan. in regul. concord. cap. 2.* — *In quibusdam prolixior Cluniacensi.* — *ORATORIUM.*

Lantfranci Statuta vix differunt à S. Dunstani, nisi quod à Kalendis Nouembris vsque ad quintam feriam ante Pascha priuatis diebus velit dici ante officia nocturna 30. psalmos, incipiendo ab *Ad Dominum cum tribularer*, vsque, *Omnis laudet Dominum.* Primi decem pro defunctis sine *Gloriā*; sequētes decem pro Congregatione; bini cum vna *Gloria*, extremi decem pro familiaribus & benefactoribus, & hi bini cum vnā Gloriā, singuli cum precibus, & Collectis suis.

Lantfranci Psalmodia qualis. — *Lanfranc. in Statut. cap. 1.*

Orationes autem illæ & psalmi ante diuinum officium in Angliā & apud Cluniacenses obseruati, antiquiores sunt ipsius Cluiacensis Monasterij primā fundatione. Inueniuntur enim institutæ à S. BENEDICTO Indæ & Anianæ Abbate, quem Ludouicus Pius cunctis regni sui monasterijs præfecit, vt quemadmodum in Gothiā & Aquitaniā ceteris norma Salutis fuerat; sic & in Franciā esset. Hic autem, vt Ardo in eius vitā scribit, multa alia Statuta adiecit, de ijs rebus, quæ à Regulā non præcipiuntur, & tamen necessaria videntur ad disciplinæ conseruationem. Inter hæc autem ponit: Vt fratres surgentes aquā lustrali se perfundāt, & cuncta altaria cum reuerentiā percurrant, & sic demum ad sua loca accedant. Iniungit autem & 15. psalmos ante officium decantandos; ante Primam, rursus altaria circumiri instituit, atque etiam post Completorium, sed ita vt hiemis tempore decem priùs canant psalmos, æstate verò quinque. Ad primū altare dici voluit Orationem Dominicam & Symbolum, ad cetera Orationem Dominicam, vel sua confiteantur delicta. Has igitur, vt auctor ait, *tres constituit orationis vices, vt hi, qui torpore pigrescunt, & orare fastidiunt, saltem compulsi agant, quæ libenter nolunt, & constitutas non præsumant relinquere horas.* Mortuus est autem hic vir sanctus anno 821.

Orationes & psalmi ante Horas à quo institutæ. — *Menard l. 2. observat. 12. Febru.* — *Benedictus Aniana quædam diuino officio addidit.*

Nostrorum verò prolixam in psalmis recitandis diligentiā Carthusianus quoque imitatus est Ordo, qui ante nocturnum officium vigilias quasdam celebrant, easque psalmis

Carthusiani imitati prolixam Benedictinorum Psalmodiam.

ORATORIVM. Carthus in antiq. statut p. 1. c. 41. §. 5.

psalmis recitandis aut spiritualibus exercitijs impedit Vigiliæ autem hæ, exceptis duodecim lectionum festis, ab idibus Septembris sensim paulatimque crescunt, ita vt in Kalendis Nouembris perfectè 50. psalmis, non nimis festinè cantandis, sufficiant, & tam diu durant, vsque ad Februarij Kalendas: Inde verò vsque ad cœnam Domini, paulatim decrescendo ad tantum spatium contrahuntur, vt Matutinis B. Mariæ sufficiant. Ex quo vsque ad idus Septembris in eâdem quantitate perseuerant.

DISQVISITIO II.

Quæ prolixioris Psalmodiæ caussa?

NON inutile fuerit tam prolixæ Psalmodiæ caussas indagare, ne temerè quis introductam à SS. viris fortassis existimet. Probabiles igitur eius rei rationes, & pias coniecturas adferemus.

I. *Regula Abbatibus id concedere videtur.* Cap. 18.

PRIMA sit, quod ipse Legislator noster eam quodammodo facultatem Abbatibus tribuerit, vt vltra mensuram Regulæ ad psalmodiam aliquid adijcere possent, ita enim ait: *Hoc præcipuè commonentes, vt si cui fortè hæc distributio psalmorum displicuerit, ordinet, si meliùs aliter iudicauerit.* Vnde & Theodematus Carolo Magno scripsit:

Theodem. epist. ad Carol M.

Nec credendum est B. P. BENEDICTO displicere, sed potiùs gratum esse, si quis supra id, quod ille propter amorem Dei in laudibus instituit, adijciendum esse curauerit. Nam & de psalmorum canendorum per singulos septimanæ dies diuisione, si cui melius visum fuerit, quàm ipse B. Pater instituit, ab ipso habet licentiam, vt melius æstimauerit, canere.

II. *Stimulum addit ad perfectiora.* Cap. 18.

SECVNDA caussa ex eodē Regulæ fonte promanans, hæc est, quòd S. BENEDICTVS omninò volēs, *vt omni hebdomadâ psalterium ex integro numero centum quinquaginta psalmorū psallatur, & Dominico die, semper à capite repetatur ad vigilias*, stimulū & calcar subdiderit, quo ad vlteriora suos peturgeret, *Quia*, inquit, *nimis iners deuotionis suæ seruitium ostendunt Monachi, qui minus psalterio cum canticis consuetudinarijs per septimanæ circulum psallūt: cum legamus SS. Patres nostros vno die hoc strenuè impleuisse, quod nos tepidi vtinā septimanâ integrâ persoluamus.* Horum enim Patrum indefessam in psallendo cōmemorans strenuitatem, quid aliud facit, quàm vt ad eorumdem imitationem discipulos suos impellat? Sed quinam hi SS. Patres, qui psalterium vno die recitarunt?

Quinam SS. Patres, psalterium quotidie dixerint.

Perez noster ait in libro de Romanis Pontificibus legi, psalterium Dauidicum ante Missæ celebrationem olim quotidie recitatum, prout videre licet in Dionysio, Cassia-A no, & Hieronymo. Ad vitandum nihilominus prolixitatis fastidium, recitationē psalterij in recitationem alicuius versus Psalmi à Gregorio Magno commutatam esse, ait Clichtouæus. Ita ille. Quæ sua non carēt difficultate, nam S. Dionysius tantùm ait: *Psalmorum sancta modulatio, quæ omnibus ferme sacerdotalibus mysterijs inngitur, & substantiæ ratione cohæret, summo omnium principalique mysterio* (Missæ) *deesse non debuit.* Cassianus verò ait. Die Dominico vnam tantummodo Missam ante prandium celebrari: *in*

Sententia Perez. Clictou. l. 1. propugn. eccles. c. 5. num 6. Dionys lib. eccles. hierarch. p. 3. cap. 3. Cassian. lib. 3. cap. 11. *Minus probabilis.*

B *quâ psalmorum atque orationum* seu lectionum, pro ipsius collectæ vel communionis Dominicæ reuerentiâ solemnius aliquid ac propensius impendatur. Ex quibus liquet, nō loqui hos Patres de integro psalterio, sed aliquot tantùm psalmis recitandis. Quod autem ex libro de Romanis Pontificibus allegatur, ita apud Anastasium Bibliothecarium legitur: Hic, Cælestinus, fecit multa constituta, & constituit, *vt centum quinquaginta psalmi Dauid ante sacrificium psallerētur antiphonatim, quod ante non fiebat; sed tantùm recitabantur Epi-* C *stola Pauli Apostoli, & sanctum Euangelium, & sic missæ fiebant.* Quæ verba Rhabanus Maurus, Berno Augiensis, Rupertus Tuitiensis, alijque transcripserunt. Ea autem non ita intelligenda arbitror quasi totum psalterium ex integro recitandum esset, ante missæ sacrificium (vt quidam intellexerunt, inter quos etiam Baronius videtur fuisse, qui in Indice tomi 5. hunc locum designans, posuit psalterium ante missam canendum. Et Bellarminus, qui ait Cælestinum non instituisse vsum canēdi vnum D versiculum, vt nunc facimus, sed vt psalmi Dauidis 150. antiphonatim canerentur. Sed intelligenda ea sunt, quod ex statuto Cælestini integer aliquis psalmus ex toto psalterio ad introitum missæ cantaretur, vt aliquos scripsisse Radulphus Tungrensis ait. Et Honorius Augustodunensis in Gemmâ animæ ait, Cælestinum psalmos ad introitum missæ cantari instituisse. De quibus Gregorius Papa postea antiphonas ad introitum missæ modulādo composuit. Vnde adhuc primus E versus eiusdem psalmi ad introitum cantatur, qui olim totus ad introitum cantabatur. Amalarius tamen verba illa allegans: Vt psalmi Dauid 150. ante sacrificium psallerentur antiphonatim ex omnibus, ita exponit: *Vt ex omnibus psalmis excerperet antiphonas, quæ psallerētur in officio missæ.* Et Micrologus ait: *Antiphonam ad introitum dici Cælestinus Papa in ordine quadragesimus quintus instituit.* Atque ita intelligit eundē locum Gauantus: Nihil ergo ad quotidianam totius psalterij recitationem allegati aucto-

Anastas. in Cælest. *Cælestinus non statuit ante missam dici totum psalterium.* Rhaban de instit. Cleric l. 1. c. 32. Berno de reb quæ ad miss. spect. cap 1. Rupert. Tuit. de diuin. offic. lib. 2. c. 21. *Vt quidam opinati sunt.* Bellarm. l. 2 de missa cap. 16. *Sensus verborum Cælestini.* Radulph. propos. 23 Gemma anim. c. 87. lib. 1. Amalar. de eccles offic. lib. 2. cap. 5. Micrologus de eccles. obseruat. c. 1. Gauant. p. 1. cap 8. rubr. in miss. Rom.

auctores adferunt; nec ad hunc morem qui probari non potest, S. BENEDICTVS respexit. Ad quos igitur? Ad Ægyptios illos crediderim Patres, quos Cassianus scribit enormem psalmorum numerum instituere certasse, & alios quinquagenos, alios sexagenos psalmos, nonnullos verò ne hoc quidem numero contentos, excedi eum debere censuisse. Qui & ab eisdem ita incessanter, operationem manuum exerceri scribit, *vt psalmorum quoque vel ceterarum scripturarum meditatio nunquam penitus amittatur. Cui preces & orationes per singula momenta miscentes, in his officiis, quæ nos statuta tempore celebramus, totum diei tempus absumunt.* Atque de his S. Patrem nostrum intelligendum Alardus Gazæus censuit. Nostros verò Patris sui verbis admonitos studuisse ex hoc capite plures psalmos decantare, facilè colligere est ex vitis Sanctorum nostrorum, quos inter primogenitus sanctissimi P.N. discipulus S. Maurus semper nocturnos præuenire hymnos attentiùs solebat, plerumque quinquagenos, sæpe etiam centenos psalmos, nonnũquam verò totum ex ordine psalterium ante nocturnalem, consummans synaxim.

S. Benedictus non despexit hic Ægyptios Patres. Cassian. lib. 2. c. 5. Lib. 3. c. 2. Gaz. notis ad Cass. l. 2 cap. 6. Benedictini, qui plures psalmos decantarunt. Faustus in vita apud Surium 15. Ianuar.

Et S. Placidus non diebus, non noctibus à psalmodiâ cessasse scribitur: Sed & Petrus Damiani, vt plures alios prætercam, psalterij lectionem quotidianam latâ lege sanciuit, agens enim de Congregationis suæ Institutis, ita statuit: *Psalterium autem vnusquisque frater quotidie vnum decantet, si verò pro defunctis vult addere, vel totum psalterium, vel medium, siue saltem tertiam partem, aut ex toto dimittere, eiusdem fratris relinquatur arbitrio. Dum tamen meminerit omnem psalmodiæ ardinem, viventium scilicet & mortuorum, sicut in Monasteriis actitatur, expleat.* Nec prætereundam hanc Regulæ particulam putauerunt Patres Camaldulenses, qui in Declarationibus suis anno 1572. ita constituerunt: *Hortantur præterea omnes, ac singulos, vt lectionem psalterij (vltra debitas horas) frequentare studeant, ita vt bis saltem singulo quoque mense ipsum psalterium integrè dicatur, siue legatur ab vnoquoque Monacha. Cùm ob multas Sanctorum festiuitates singulaquoque hebdomadâ id fieri in diuinis officiis ordinatè nullo pacto queat.* Sed reliquas caussas prolixæ psalmodiæ discutiamus.

Gordian. in vita. Petr. Dam. opusc. 15. cap. 18. Et quotidie totum Psalterium. Camald. c. 18. Reg. Quod Camaldulenses inducunt.

III. *Tertia* igitur est, quam S. Petrus Damiani adfert, commendans disciplinam Cluniacensium, quam in eorum monasterio seruari præsens ipse aspexerat, ad quos in hæc verba scribit: *Porrò autem, cùm tam districtum, tamque frequentem sanctæ vestræ conuersationis ardinem recolo, non adinuentionis humanæ studium, sed S. Spiritus magisterium incessa perpenda. Nam tanta erat in seruandi ordinis continuâ iugitate prolixitas: tanta præsertim in ecclesiasticis officiis protelabatur instantia: vt in ipso cancri, siue leonis æstu, cùm longiores sunt dies, vix per tatum diem vnius saltem vacaret horæ dimidium, quo fratribus in claustro licuisset miscere colloquium. Hoc autem tam continui laboris exercitium ad hoc est, vt reor, solerti satis, ac prouida magisterij arte prouisum: vt leuium atque infirmorum fratrum fragilitatem reprimat, & delinquendi propemodum occasionem tollat, quatenus etiamsi velint, præter cogitationem, peccare vix possint. Fragilitati igitur imbecillitati consulitur, dum in persoluendo continui ordinis pensotatum, non modò diurni, sed & nocturni temporis spatium profligatur. Nam & ipse omnipotens Deus hoc humanæ salutis, vti dignatus est argumentos cum populo per deserta gradienti, tot mandata propasuit; operosum videlicet atque inexplicabile tabernaculum fabricari, diuersas sibi sacrificia per tot cerimonias ac ritus afferri, ipsum castrorum ardinem, siue residentium, siue commeantium tam artificiosa, quàm mystica varietate distingui, quatenus dum sese in his iugiter exerceret, resolut carnalis plebs ad idola colenda non posset.* Hæc ille.

Ad conseruandum fratres ab otio. Petr. Dam. 16. epist. ORATORIVM. Quam enim passim etiam.

IV. QVARTAM caussam ex eodem accipe, quæ est, vt psalmorum prolixitate ea quæ suborta erat circa ciborum quantitatem aut qualitatem relaxatio, aliquousq; compensaretur. *Apud Gallias*, inquit, (*vt spectabilis viri relatione didicimus*) *religiosi cœnobiorum Patres videntes plerosque fratrum traditam à B. BENEDICTO mensuram refectionis excedere, nec se posse intra præscriptum regularis diæti limitem cohibere, cautum duxerunt: vt constitutis quibusque horarum officiis, & alios adhuc psalmos apponerent; quatenus victus remissiora excessum augmento valeant compensare psalmorum.*

Ad compensandam relaxationem. Opusc. 10. cap. 7.

V. QVINTA caussa non improbabili coniecturâ subnixa, hæc est, vt cælestis Ierusalem æmula Monachorum corona continuas laudes Deo decantaret. Hæc nempe, vt Ambrosius dixit: *Angelorum militia est, semper esse in Dei laudibus.* Cum quibus & nostras voces vt admitti Deus iubeat, supplices deprecamur. *Quid autem beatius atque felicius*, ait Basilius, *quàm Angelorum choros in terris imitari?* Agnouit similitudinem hanc triumphantis Ecclesiæ & monastici chori S. Hieronymus: *Sicut Martyres*, inquit, *laudant Dominum in regione viuorum, ita Monachi, qui die & noctu psallunt Domino, debent habere eandem pietatem Martyrum; siquidem ipsi Martyres sunt. Quod enim faciunt Angeli in cælis, hoc Monachi faciunt in terris.* Hinc fuêre quondam Monachi Acœmetæ, id est, insomnes, vel non dormientes dicti, quorũ hoc studium, perpetuis hymnis numquam non Deum laudare, de quibus

Vt Monachi æmulentur cæli cantus. Ambros. epist. 82. Basil. epist. 1. Hieron in psal. 115. Per laudem perennem.

ORATORIVM. * supià lib. 2. Tract. 5 disq. 9.

busin * Notitiâ Regularum diximus. Imitati id sunt nostri, qui in suis monasteriis LAVDEM, vt vocant, instituerunt PERENNEM, quos ibidem recensuimus.

DISQVISITIO III.

Quid de prolixiori Psalmodiâ quidam censuerint?

Pietas sensim intepescit.

QVÆ viri sancti sancto fine fecerunt, vel instituerunt, non inutilia prorsus cemenda sunt. Sed quia refrigescente cha- B ritate, posteri in eorum feruorem vix aut ne vix quidem succedunt, facilè contingit, vt quæ olim rationabiliter fiebant, ea succedentibus temporibus locum habere non possint. Quod quidem vel tum maximè accidit, cùm vltra mensuram primæ institutionis plures aliæ obseruantiæ adiiciuntur. In hoc genere habenda est prolixior illa psalmodiæ ratio iam explicata, quam vti censuræ nostræ subiicere non putaui; ita quid de eâ alij viri magni senserint, minimè duxi reticendum. Bernardus, C vel quisquis auctor est epistolæ ad Fratres de Monte Dei, ita scribit: *In præueniendis nocturnis vigiliis, non expedit multitudine psalmorum obruere intellectum, & exhaurire spiritum, vel extinguere. Sed quamdiu sobrius inuenitur, pietati afficiendus est, & suo itinere dirigendus ad Deum, donec dilatato corde currere incipiat vsque ad finem operis Dei.* Quibus verbis perstringere videtur Cluniacēses psalmos quosdam ante vigilias recitantes. Petrus Blesensis, S. Bernardo coæuus D Cluniacenses ob psalmorum prolixitatem liberè admodū taxat. Carthusianum enim quendam, qui ad eos transire volebat, his verbis admonet: *Quid, quæso, dulcedinis aut deuotionis inuenies apud eos, quibus versa est in nauseam numerosa, atque confusa iteratio, & farsura psalmorum. Paulus dicit: Psallam spiritu, psallam & mente. Si psallentibus non adsit deuotio, licet eundem psalmum millies repetant, non est hic psalmus iucunda decoraque laudatio. Doctrina Salomonis est: Fili ne iteres verbum in ore. Cumque alibi dicat: Omnis labor hominis in ore ipsius, vereor ne hoc* E *eis nimis periculosè aptetur; labor labiorum ipsorum operiet eos.* Mitigat tamen hanc censuram scribens ad Abbatem de Euesham, qui eam ægrè tulerat. *Fateor*, inquit, *quod psalmodiæ prolixitas si ex deuotione procedit, saluberrima est, si acediam habet sociam, occupatio tamen est honesta: & si vagos excursus mentis omninò non reprimit, per eam saltem studiis honestioribus assuescit.* Ita ille. Petrus Cantor Parisiensis, qui ante quingentos ferè vixit annos, ita ait: Quædam etiam (traditiones) præ multitudine generant eas

Bernardi iudicium de prolixiori psalmodiâ.

Blesens. epist. 86.

Perstringit eamdem Petrus Blesensis.

1. Cor. 14.

Eccl. 7.

Eccl. 6.

Psal. 139.

Bles. epist. 97.

Sed moderatè.

Petr. Cant. verb. abbreu. cap. 7.

A implere volentibus, fastidium & acediam, cùm scriptum sit: quia *Maledictus omnis, qui facit opus Dei negligenter.* Et Hieronymus: *Melius est vnum psalmum cum hilaritate mentis decantare, quàm centum in tristitiâ & acedia, quia hilariter psallentem & orantem diligit Deus, non ex tristitiâ, vel necessitate.* Absit igitur ex præscripto multiplicare matutinas, psalmos, vel preces, nisi adfuerit deuotio. Et alibi: Propter orationis fastidium periculosæ sunt traditiones datæ, de multitudine horarum & psalmo- B rum decantandorum. Dicit autem multitudinem Matutinarum, vel horarum, quia vltra canonicum officium recitabant aliqui non tantùm horas Beatæ Mariæ, sed etiam de omnibus Sanctis, de SS. Trinitate, de Cruce, & similes. Sed aliorum præterea iudicia audiamus. Humbertus Ordinis Sancti Dominici quintus Magister Generalis ista de multiplicatis psalmorum officiis habet: Beatus BENEDICTVS (vt habetur in eius Regulâ) ad ociositatem vitandam animæ inimicam, lectioni C omni tempore aliquam partem diei dandam esse decreuit: reliquam verò partem diei labori manuum deputauit, exceptis Dominicis diebus, in quibus voluit, vt omnes vacarent orationi & lectioni. Quidam verò sensum suum rectitudini Regulæ præponentes, in quibusdam monasteriis neglectâ lectione & dimisso labore, diuinum officium adeò prolongauerunt, quod ferè totum diem in eo occupauerunt: in quo multùm videntur errasse, & à Regulâ temerè deuiasse: cùm in eâdem D Regulâ dicatur, vt in conuentu indebitè non prolongetur oratio. Ipsi voluerunt facere viuarium sine aquâ sapientiæ salutaris, non attendentes illud Isaiæ: *Computrescent pisces sine aquâ, & morientur in siti.* Addit deinceps incommoda prolixioris psalmodiæ.

Fastidio & acediæ quidam obnoxiem facit.

Hierem. 48.

Cap. 116.

Humb. in prologo in lib. de erudit. relig.

Cap. 48.

Quid senserit Humbertus de prolixis officiis.

Isai. 50.

PRIMÒ, inquit, Beatus BENEDICTVS de eo qui orando cum Deo loquitur, ait quòd debeat loqui *cum reuerentiâ, & puritate, & deuotione.* Qualis verò reuerentia est, quando ille qui orat, propter prolixitatem ora- E tionis tædio affectus, Deo dorsum vertit; cum deprecetur Deum vt sibi intendat, ipse tamen nec Deo, nec sibi intendit? Cum aliquis orando totâ die cum Deo loquitur, vix est quod irreuerentia non admisceatur.

Describit incommoditatem psalmodiæ

Primum

Cap. 20.

SECVNDÒ, psalmorum multitudine vel orationis prolixitate intellectus grauatur, & deuotio spiritus exhauritur. Ficulnea habens folia & non fructum, ad maledictionem Saluatoris est arefacta: Sic qui totâ die folia verbalis orationis habent in ore, multoties inueniuntur aridi à gratiæ humo-

Secundum

Math. 21.

humore: & vbi ſunt verba plurima vocalis orationis, frequenter ibi eſt egeſtas deuotionis.

Tertium.

TERTIÒ, cùm identitas ſit mater faſtidij; Monachi qui ſoli vacant orationi, vt frequenter ſunt faſtidioſi & acedioſi, vnde parum gratum eſt Deo ſeruitium eorum. Hieronymus † *Melior eſt quinque pſalmorum cantatio, cum cordis puritate ac ſerenitate, & ſpirituali hilaritate; quàm pſalterij modulatio cum anxietate cordis & triſtitiâ.* Hæc & plura alia Humbertus. Illud autem Hieronymi teſtimonium citatur in Decreto, ex Regulâ Monachorum apud eundem.

De conſecrat. diſt. 5. cap. Non mediocriter.

Subiungo huic ex eâdem Dominicanâ familiâ doctiſſimum Cardinalem Turrecrematam, qui ad caput 48. Regulæ ita ſcribit: Conſiderandum, inquit, quod ex his quæ iam dicta ſunt de diſtributione horarum diei, lectionis, & laboris, & orationis, manifeſtum eſt, quantum aberrent, & temerè deuient ab intentione, & inſtitutis Regulæ beatiſſimi Patris BENEDICTI, qui tempus aſſignatum lectioni, & labori totum in oratione expendunt; ſicut quidam faciunt, qui ſenſum ſuum rectitudini Regulæ, & Sanctorum Patrum prudentiæ præponentes, in quibuſdam monaſteriis neglectâ lectione, & dimiſſo labore diuinum officium adeò prolongarunt; quòd ferè totum diem in eo occupant. In quâ re quàm manifeſtè contra mentem beatiſſimi Patris, & eius Regulam veniant, facilè eſt videre vnicuique, qui eius Regulam etiam patum legit. Ioannes Mauburnus non dubitat lapſum cuiuſdam Ordinis in eam cauſſam referre, quòd ſe totum diuinis officiis eouſquè mancipatit, vt duæ, ternæ, vel plures Miſſæ cantarentur in die. Idem alibi fuſiſſimè reprehendit orationum vocalium multiplicitatem & prolixiorem pſalmodiam. Deinde Bonartius: Aduertendum, inquit, nos nullo modo probare velle ptolixam nimiùm pſalmodiam, ita vt Cœnobitis nihil ferè temporis ſuperſit, ad animum lectione ſacrarum litterarum paſcendum contra inſtitutum veterum Patrum, qui Ordines Religioſos fundarunt, & pſalmodiam lectione, meditatione, & opere etiam manuum intetpolandam cenſuerunt, vt patet ex D. BENEDICTI cap. 48. Videat ergo Cœnobiatcha, ne ſui Religioſi ſimul cum cantu & voce totum etiam proferant ſpiritum ſuum, quod Salomon ſtulto tribuit, & ne deuotionis internæ dulcedinem exhauriant. Atque hi omnes extra noſtrum Ordinem iſta ſcripſerunt.

Turrecremata queritur ex hâc negligi laborem & lectionem.

Mauburn. rolet. ſpirit. part. 1. diſt. 3. art. 2. c. 3. Ordinis cuiuſdam lapſus eodem relatus. In inuitator ad exercit. pietatis. Bonart. l. 1. de hor. canonic. cap. 13. nu. 19. Videtur eſſe contra veterum inſtituta.

Operæpretium verò fuerit, & ex noſtris aliquos audire. Bernardus Caſſinenſis Abbas breuiter ità prolixam pſalmodiam perſtringit: Sicut B. BENEDICTVS nos attentos eſſe monuit ad deuotionem orationis, ita nos occupatos eſſe voluit in ſtudio lectionis. Non enim congruum eſſe videtur totum tempus in pſalmodiâ occupare, orando & cùm Deo loquendo, & numquam intendere lectioni voluntatem Domini, & eius beneplacitum audiendo. Sicut enim Deus in audiendo non eſt ſurdus orantem, ſic nec in docendo eſt mutus legentem. B. autem BENEDICTVS ad tria voluit Monachum occupari, quia identitas eſſet mater faſtidij. Voluit enim eos occupari certis horis opere Dei, aliis horis lectione, aliis manuum labore. Guido Iuuenalis acriter ſatis perſtringit eos, qui officio Sancti BENEDICTI aliqua ſuperadiderunt: Vtinam, inquit, longè pauciora dicerentur, eo ritu quo dici debent, amputatis penitus ceteris, quæ P. N. BENEDICTI definitioni fuerunt pro animi voluntate adiecta. Cùm enim Legiſlator noſter totum diuini cultus officium ad vnguem nobis præſcripſerit, quid aliud addere præſumimus, aut quidquam detrahere? quaſi verò ipſe Spiritu Sancto plenus, aut ſuperfluus fuerit, aut diminutus. Nos verò pingues & obeſi, lyncei magis ſimus quàm ipſe. Cùm tamen idem S. Pater dicat in Regulâ, Domino vniuerſorum cum omni humilitate & puritatis deuotione ſupplicandum eſſe, noſque non in multiloquio, ſed in puritate cordis, & compunctione lacrymarum exaudiendos. Pergit porrò in particulari quædam recenſere, quæ nimis longum reddidere officium. De pſalmis, inquit, tam multis ante nocturnas vigilias dicendis, non quidem Angeli magiſterio, neque Legiſlatoris aut Patrum decreto ſtatutis quid Bernardus ſentiat, audiamus. *In prauenten dis*, &c. vt ante citauimus. Ac deinceps ait, emanaſſe litteras Apoſtolicas, quibus delegatis reformationis tribuitur facultas reſecandi omnes officij prolixitates, atque idipſum officium reducendi ad id quod eſt à S. Patre BENEDICTO in Regulâ determinatum. Ex talibus ſiquidem ſuperfluitatibus maxima ex parte deformatio proceſſit Ordinis monaſtici. Vtinam ea quæ ſunt Regulæ, pro officio dicerentur, neque inuentitia vnquam admitterentur, ceteriſque obſeruantiis regularibus cuſtodiendis opera nauaretur. Præclarè nimirum ageretur cum Ordine monaſtico, & cùm monaſteriorum fundatoribus. Hactenus ille.

Vero. in ... ec. part. 1. 25.

ORATORIVM. Quid Benedictini dicant de prolixâ pſalmodiâ.

Bernardus Caſſinenſis eam non probat.

Acriùs rem perſtringit Guido Iuuenalis. Vindict. Reform. monaſt. lib 1. cap 7.

Sigillatim quædam perſequitur. Cap. 9.

Cap. 10.

Regula officium ſufficere ait.

Verùm ne omninò aſymbolus hîc habear, lubet diſquirere cur non prolixius officium S. Pater noſter inſtituerit, cùm ſucceſ-

Cur S. Benedictus nõ inſtituerit talem pſalmodiam.

ORATORIVM.

Maub. in Inuitat. ad Kolet spiritual. coll. 10.

successores eius idipsum tam variè censuerint augendum: & quidem contra eius, vt apparet, mentem. Nam vt Ioannes Mauburnus obseruauit: Orationem in concentu, quæ vtique vocalis erat, omnimodè abbreuiandam iussit in Regulâ suâ Pater BENEDICTVS. Nimirùm imitari voluit Ægyptiorum Monachorum priscum & ab Angelo traditum morem. Nam cùm principio vnusquisque pro suo feruore enormem psalmorum numerum (Cassiani verba sunt) *instituere pro animi sui virtute certaret, essetque inter eos pro religionis Regulâ præ contentionis sanctâ diuersitas, vnus in medium psalmos Domino cantaturus exurgit, qui cùm duodecim psalmos consummasset, ab vniuersorum oculis repentè subtractus est, atque hinc venerabilis Patrum senatus intellexit Angeli magisterio fratribus generalem canonem non sine Domini dispensatione constitutum, quem decreuerunt deinceps seruandum.* Hoc ipsum igitur quasi pro certâ regulâ sibi assumpsit Sanctus BENEDICTVS; noluit autem plurium psalmorum adiectione suos prægrauare, memor scilicet quid generaliter, vt ibidem Cassianus loquitur, plenitudini fratrum possibile esset, in quâ necesse est infirmorum quoque partem maximam reperiri, quibus se quàm maximè Legislator noster accommodare voluit. Nam dum prolixior est psalmodia, contingit non rarò vt fratres supputantes residuorum psalmorum numerum, ad finem tendere festinent; de refectione potiùs lassi corporis cogitantes, quàm orationis vtilitatem & commoda requirentes. Illud enim omnibus modis Patres isti prouidebant, ne cui tædium generaretur prolixitate psalmorum, adeoque fastidium synaxeos ob nimietatem incurreret. Non enim multitudine versuum, sed mentis intelligentiâ delectabantur: illud totâ virtute sectantes: *Psallam spiritu, psallam & mente.* Ideoque vtilius habent decem versus cum rationabili assignatione cantari, quàm totum psalmum cum confusione mentis effundi, vt idem habet Cassianus.

Quia sequitur Cassianum. Cassian. lib. 2. cap. 5.

Nec fastidium adferre voluit. Ibid. cap. 7.

Quod ex prolixitate generatur.

Ibid. cap. 11.

Angelus Pachomianus discretam psalmodiam præscripsit. In vitâ S. Pachom. cap. 22.

Hanc verò laudabilem discretionem Angelus sanctum Pachomium docuit, qui cùm constituisset, vt diurnæ orationes duodecim fierent, & vespertinæ duodecim, & nocturnæ totidem, & Pachomius diceret paucas eas orationes esse, respondit Angelus: *has constitui, quas possent infirmiores absque labore perficere: ceterùm qui perfecti sunt, hac lege non indigent. Apud se namque in propriis constituti cellulis, orare non desinunt, qui puritate mentis & diuinâ contemplatione pascuntur.* Ita auctor vitæ. Similiter Sanctus BENEDICTVS moderatum psalmorum præscribens numerum, imbecillioribus consuluit: fortioribus autem tempus & occasionem supererogandi non negauit.

Voluit etiam Sanctus BENEDICTVS alsis exercitiis suum tribui tempus, lectioni præsertim & manuum labori, quibus si tantum, quantum Sanctus BENEDICTVS cap. 48. temporis assignat, tribuatur, clarissimè apparebit, non potuisse adeò prolixam seruari psalmodiam. Vnde Cassinenses ad idem caput dicunt: Nostris diebus occupationes maiores antiquis temporibus Monachis excreuisse tam in diuinis officiis, quàm circa fraterna obsequia: & hiemis tempore diei breuitatem vix permittere Monachis diuini officij debitum exsoluere.

S. Benedictus aliis exercitiis tẽpus quoque dedit.

Hinc primi Cistercienses cùm iuxta puritatem Regulæ viuere vellent, nonnulla à diuino officio, quæ ab aliis dicebantur Monachis, hoc titulo reiecerunt, quòd in Regulâ de illis nihil esset expressum. Quare Petrus Abaelardus Sancto Bernardo obiicit, quod preces, quæ post supplicationem & Orationem Dominicam ab Ecclesiâ vbique celebrantur, & ea quæ suffragia Sanctorum dicuntur, omninò teiecerint. Quod nulla Beatæ Mariæ sicut nec aliorum Sanctorum fiat commemoratio; quod Symbolum Apostolorum ad Primam & Completorium non dicerent. Hæc autem vt ipsemet insinuat Abaelredus, faciebant, *quòd tenori Regulæ crederent concordare.*

Primi Cistertienses nihil diuino officio addidere.

Abael. epist. 5.

DISQVISITIO IV.

Num Benedictini rectiùs Romano, an verò Monastico in persoluendis Horis Canonicis vtantur Breuiario?

PRO Romano officio facere videtur eiusdem dignitas, & totius sanctæ Matris Ecclesiæ consuetudo, cui valdè decorum est omnes Religiosos Ordines
1. conformari, *vt*, nimirùm, *Deus* (verba sunt Clementis VIII.) *in Ecclesiâ per vniuersum orbem diffusâ vno & eodem orandi & psallendi ordine à Christi fidelibus semper laudetur, & inuocetur.* Quare olim in Concilio Veneto sub Leone I. ita statutum legimus: *Rectum quoque duximus, vt vel intra Prouinciam nostram sacrorum, & ordo psallendi vna sit consuetudo, vt sicut vnam cum Trinitatis confessione fidem tenemus, vnam & officiorum Regulam teneamus, ne variatâ obseruatione, in aliquo obseruatio nostra discrepare credatur.* Similia decreuerunt alia deinde

Argumenta pro vsu Romano.

Ab vniformitate. In bullâ Breuiario Romano præfixa.

Anno Domini 453. cap. 15.

inde secuta Concilia, Bracarense I. cap. 1. & refertur dist. 12. cap. *Placuit*, item Toletanum XI. Can. 3.

II. *Ex S. Benedicto. Cap. 18.* SECUNDÒ, ipse Pater BENEDICTUS nedum Romano officio, sed alteri etiam cuicumque portam aperit, cùm ait: *Si cui fortè hæc distributio Psalmorum displicuerit; ordinet, si melius aliter iudicauerit.*

III. *Benedictus Biscopius Psalmodiā Romanam suis tradidit.* TERTIÒ, Sanctus BENEDICTUS Biscopius, vt in eius vitâ inter addenda ad secundam Tabulam Trophæorum Anglicanorum Eduardi Mathew habetur, ex professo Romam petiit, vt illius Ecclesiæ psalmodiam addisceret, suoque deinceps præscriberet Monasterio: de quo ita Beda: *Ordinem cantandi, psallendi, atque in ecclesiâ ministrandi, iuxta morem Romanæ institutionis suo Monasterio contradidit, postulato videlicet, atque accepto ab Agathone Papâ Archicantore Ecclesiæ Beati Apostoli Petri, & Abbate Monasterij Beati Martini, Ioanne; quem sui futurum Magistrum Monasterij, Britannias Romanum Anglis adduceret. Qui illò perueniens non solùm vinâ voce, quem Romæ didicit Ecclesiastica discentibus tradidit; sed & non pauca etiam litteris mandata reliquit, quæ hactenus in eiusdem Monasterij bibliothecâ memoriæ gratiâ seruantur.* (Beda in vita Bened. Biscop.)

IV. *In Galliâ non seruarunt Benedictinam psalmodiam.* QUARTÒ, longior atque diuersa à Sancti BENEDICTI institutione psalmodia passim introducta fuit in Galliâ, aliisque locis: vt constat ex dubitatione Caroli Magni, qui ambigebat an ista diuersitas cum regulari Benedictinorum formâ satis constaret. Quare eam Theodemaro Cassinensi Abbati dissoluendam proposuit. Cuius quidem responsio, quam ipsiusmet verbis hîc dabimus, aliud pro Romano Breuiario argumentum continet. Sic enim scribit: *Si quem autem monet, quare Beatus BENEDICTUS æstatis tempore, quotidianis diebus ad nocturnale officium vnam tantum de veteri testamento lectionem legi præcepit, cognoscat necdum eò tempore in Romanâ Ecclesiâ, sicut nunc leguntur, sacræ Scripturæ lectiones fuisse; sed post aliquod tempus hoc institutum esse, siue à Beato Papâ Gregorio, siue (vt ab aliis affirmatur) ab Honorio. Quâ de re nostri maiores instituerunt, vt sic in nostro sacro cœnobio, quod iuxta sanctum illius corpus institutum est, tres quotidianis diebus æstiuo tempore ex veteri testamento lectiones in codice legantur, ne à sanctâ Ecclesiâ Romanâ discrepare videremur, nec enim credendum est, hoc B. P. BENEDICTO displicere: sed potiùs gratum esse, si quis suprà id, quod ille propter amorem Dei in laudibus instituit, adiiciendum esse curauerit. Nam & de psalmorum canendorum per singulos septimanæ dies diuisione, si cui melius visum fuerit, quam ipse Beati Pater instituit, ab ipso habet licentiam, vt melius æstimauerit conere. Nec debent cogi Monachi (si tamen vestro sapientissimo cordi ita placet) qui nunc Romano modo psallunt, iuxta institutum sacræ huius Regulæ psalmos diuidere: sed possunt (si vobis ita videtur) solito more canentes, arctioris vitæ normam suscipere.* Id est, non propterea æstimabuntur minus perfectè Regulam custodire, si in hoc tantùm differant, quod alio modo psalmodiam diuidant, quàm Regula disponit. (In epist. ad Carol. Magnum. Non improbauit Theodemarus Cassinensis Abbas. A Regulâ S. Benedicti conuersione.)

ORATORIVM.

V. *Ex Capitulo Aquisgranensi. Cap. 8 ann. Christi 789. to. 2 Concil. Gal.* QUINTÒ, confirmationem hæc accipiunt, ex eo quòd in Capitulari Aquisgranensi sub Carolo Magno statuatur: *Monachi vt cantum Romanum pleniter & ordinabiliter per nocturnale, vel gradale officium peragant, secundùm quod beatæ memoriæ Genitor noster Pipinus Rex decreuit, vt fieret; quando Gallicanum cantum tulit ob vnanimitatem Apostolicæ sedis, & sanctæ Dei Ecclesiæ pacificam concordiam.* Atque hæc pro officio Romano.

Benedictini rectiùs videntur Breuiario Monastico. His tamen non obstantibus ad propositam quæstionem respondendum censeo, rectiùs omninò à Benedictinæ Regulæ professoribus eam psallendi teneri formam, quam beatissimus eorum Legislator præscripsit. Ille enim, etsi non nescius esset, quænam suo tempore Romanæ Ecclesiæ psallendi ratio esset, peculiari tamen Spiritus Sancti instinctu, vt ex citandis posteà patebit auctoribus, aliam prorsus Ordini suo præscripsit. Vnde de integra duodecim capitula Regulæ suæ, huic vni rei impendit, vt officium diuinum ordinet atque disponat. De Canticis verò, quæ in laudibus Matutinis decantanda sunt, ait: *Vnumquodque die sno sicut psallit Ecclesia Romana dicatur.* Quòd si in reliquis Romani officij morem seruari voluisset, id sine dubio insinuasset. (Ex mente Legislatoris. Cap. 13.)

Cur is peculiare officium præscripserit. Cur autem peculiare officium Monachis suis præscripserit ex iis, quos subiicimus, testibus & rationibus clarum euadet.

Primus testis sit Walafridus Strabo, Augiæ Abbas, qui ante annos circiter octingentos sic scribit: *Est etiam ille ordo officiorum laudabilis, quem B. P. BENEDICTUS Monachis constituit obseruandum, scilicet, vt qui proposito à ceteris discernuntur, etiam continuæ seruitutis penso, aliquid amplius ceteris persoluere studeant. Quam dispositionem ideò à Posterioribus Ecclesiarum non interdici putamus, quia & victura est auctoritati Romanæ: & quia B. Gregorius vitam egregij Patris BENEDICTI describens, Regulam ab eo conscriptam, in quâ* (Walafr. lib. de reb. Eccles. cap. 25. Rationes Walafridi.)

ORATORIVM.

Occurrit quibusdam despicientibus.

in quâ idem officiorum ordo habetur, collaudans suâ auctoritate, statutis eius fauere videtur. Sunt tamen, qui, nescio, quâ præsumptione, non eâ velint constitutione vti, volentes pigritiam vel proteruitatem suam illa excusare permissu, quo sanctissimus vir per humilitatis suæ magnitudinem videtur concedere, vt si cui displicuerit distributia eius quam fecit psalmorum, ordinet: si aliter melius indicauerit, quasi quidam melius possint, suoque ordini congruentius inuenire, quàm ille, qui spiritu omnium Sanctorum dicitur plenus fuisse.

Rupert. lib. de diu. offic. cap. 5. Rupertus defendit officium Benedictinum.

Testis secundus sit Rupertus Abbas Tuitiensis, qui hæc habet: *Quamuis ea, quæ suprà dicta sunt* (de Romani nimirum officij ratione) *rationem habeant theoricam, nostri tamen, id est, Monachici Ordinis, æquè authenticam non debent immutare Regulam. Et licet Beatus Gregorius, qui stationes ordinauit, & penè omnem Cleri decorem digito Dei doctus expoliuit, habitu Monachico præfulserit, nec si tamen monachico tenendæ sunt Ordini consuetudines huiusmodi, quas pontificali potiùs officia tradens, inferioris, id est, actiuæ vitæ procuratoribus instituit. Numquam enim sancti Patres talem habuere consuetudinem, vt contraria vel pugnantia præciperent.*

Auctoritate Magni Gregorij.

Præceperat autem ante illum Beatus BENEDICTVS, *qui (vt ipse asserit beatus Gregorius) spiritu omnium iustarum plenus fuit, vt Dominicâ die numquam minùs quàm duodecim lectionibus ad vigilias nocturnas legantur. Similiter & de ceteris regularibus horis vniuersalem absque vllâ exceptione canonem suo præscripserat Ordini. Non ergo credendum est, quòd beatus Gregorius, cum actiuæ vitæ ordinem instituerel, ad quem se descendisse in suis deplorat Epistolis, superiorem, id est, contemplatiuæ vitæ ordinem ex aliquâ parte in contrarium deflectere voluerit. Rectiùs itaque suam quisque tenet Ordo Regulam, iuxta illud: Eleuatus est sol, & luna stetit in ordine suo.* Ita optimè prorsus Rupertus, cui succedat

Honorius Augustodunensis idem facit. Honor. in Gemmâ animæ lib. 2. cap. 28.

Tertius testis Honorius Augustodunensis: *Porrò*, inquit, *diuinum officium* à B. BENEDICTO *ordinatum penè idem significat, præsertim cùm ad idem, videlicet ad laudem Dei, & ad iustorum præconia tendat. Hoc ideò ab Ecclesiâ est receptum, quia ab illo, qui omnium iustorum spiritu plenus fuit, est prolatum, & ab Apostolici Pontificis scilicet Gregorij auctoritate roboratum.* Idem auctor:

Ibid. c. 65.

S. Gregorius approbauit officium Benedictinum.

Quæritur, cur Sanctus BENEDICTVS *aliter Monachis horas ordinauerit, quàm mos Ecclesiæ habuerit, vel cur præcipuus Apostolicorum Gregorius hoc suâ auctoritate probauerit. Sed sciendum est, hoc sapientissimâ dispositione prouisum, vt puto à viro pleno spiritu omnium iustorum, scilicet vt contemplatiua vita sicut habitu, ita etiam officio ab actiuâ discerneretur, & monasticæ disciplinæ religio hac priuilegio commendaretur. Vnde beatus Gregorius omni sapientiâ præditus, perpendens virum Deo plenum cuncta sub prædictâ significatione ordinasse, iure legitur ea suâ auctoritate roborasse, licet enim psalmos permutauerit,* &c. Pergit deinde auctor totam Benedictini officij rationem mysticè exponere, quod ipsum egregiè quoque præstitit S. Petrus Damiani, opusc. 10.

Beleth. in explic. diu. offic. c. 21.

Laudatur idipsum ab aliis.

Quartus testis, sit Ioannes Belethus, Theologus Parisiensis, qui à quadringentis annis vixit: Beatus BENEDICTVS, ait, multò aliter noctis officium instituit. Non quòd à superiori Ecclesiæ institutione dissentiat, sed ob aliam caussam, quemadmodum statim dicemus. Nec sanè in aliquo ei est contradictum, sed quidquid fecisset, fuit approbatum & corroboratum à Beato Gregorio. Cùm enim hic vir sanctissimus esset, & qui à Spiritu sancto illuminatus verè habebatur, creditum fuit quòd alio pacto officium non instituisset, nisi idem à Spiritu sancto accepisset. Beatus itaque BENEDICTVS ad perfectioris vitæ culmen aspirans sex psalmos in nocturno primo cantari, & quatuor Lectiones cum quatuor responsoriis instituit, totidemque in secundo, vt per hoc nobis duplicem vitam contemplatiuam & actiuam innueret.

Radulphus quoque de Riuo Tungrensis Decanus in lib. de Canonum obseruantiâ, crebrò Benedictinum officium cum laude commemorat, illudque aliis ad imitandum proponit.

Rationes pro eodem retinendo.

Ex his porrò aliisque testimoniis hæ rationes pro Benedictino Breuiatio aut retinendo aut resumendo deduci possunt.

Prima.

Prima, quia B. P. BENEDICTVS (cuius sine dubio apud suos maxima debet auctoritas) id voluit Ordini suo esse peculiare, vt proprium habetet officium, quantumuis non ignoraret aliam esse Romanæ Ecclesiæ psallendi formam, vti diximus. Cuius rei duas caussas assignat Honorius, quarum prior est, vt scilicet contemplatiua vita sicut habitu, ita etiam officio ab actiuâ discerneretur. Altera, vt monasticæ disciplinæ religio hoc priuilegio commendaretur.

Secunda.

Secunda ratio. Benedictina psallendi forma non modò ab vniuersali Ecclesiâ semper tolerata fuit, verumetiam à præcipuo eiusdem Doctore & Præsule sancto Gregorio, Apostolicâ auctoritate fuit pro-

probata, Monachisque conuenientior iudicata.

Tertia. *Tertia*, Sanctus BENEDICTVS à Spiritu sancto illuminatus ex eiusdem instinctu horas Canonicas suis ordinasse creditur, quare ne à spiritu Patris sui deuient filij, æquissimum omninò est, vt illum horas persoluendi modum mordicus retineant, quem ab eodem acceperant.

Quarta ratio. *Quarta*, Cùm Monachi perfectiorem viuendi Regulam sequantur quàm Clerici, conueniens erat, vt qui proposito à ceteris discernuntur, etiam continuæ seruitutis penso, aliquid amplius ceteris persoluant, quod in nocturno officio à Sancto BENEDICTO ordinatum fuit, in quo semper duodecim psalmos præscribit; veteri nimirum Ægyptiorum Monachorum exemplo. Eundem morem alij monastici Ordines passim secuti sunt, placuitque in primis Carthusiensi, qui vti in alijs, ita etiam in hoc S. BENEDICTVM imitari gloriosum duxit.

Quinta ratio. *Quinta*, Accedat his exhortatio & spiritualis liberalitas Summi Pontificis Pauli quinti, qui Breuiarium Monasticum recitantibus, eadem priuilegia, gratias, & indulgentias, ac peccatorum remissiones concessit, quæ Pius quintus Breuiarium Romanum recitantibus indulserat.

Sexta. *Sexta* ratio ex eo deducitur, quod Abbates, & Præsidentes generales Congregationum sub Regulâ Sancti BENEDICTI militantium censuerint omnes regulares personas obedientiæ suæ subiectas in virtute Spiritus sancti & sanctæ Obedientiæ, sub formali præcepto obligandas, vt deinceps ad publicè priuatimque diuinum officium recitandum, Monastico hoc Breuiario vterentur, abolitis penitus aliis omnibus, quibus anteà vtebantur, vt habetur in litteris datis Mense Maij 1612. quæ in Breuiariis ipsis impressæ habentur.

Septima. Decretum Congregationis sacrorum Rituum. Pro *Septimâ* & vltimâ ratione annecto iudicium, imò decretum Congregationis sacrorum Rituum, his verbis expressum. *Sacra Rituum Congregatio censuit & declarauit, omnes Monachos & Moniales, qui, & quæ militant sub Regulâ Sancti* BENEDICTI, *posse & debere vti Breuiario Benedictino, nuper de mandato sanctissimi D. N. Pauli V. Papæ edito pro omnibus Religiosis, qui militant sub Regulâ sancti Patris* BENEDICTI: *non obstante quod aliqui exempti in præteritum vsi fuerint Romano, vel alio Breuiario.* Et ita declarauit die 24. Ianuar. 1616. Et subsignatum erat A. Mar. A Episcopus Port. Cardinalis Gallus. I. P. Mucantius Secret. Congregationis. ORATORIVM.

Atque hæc pro Monastici Breuiarij vsu, vel retinendo, vel denuo resumendo, vti opinor, satis erunt, illudque omnibus persuasissimum fore, quod Strabo suprà dixit, nihil melius, nihilque Ordini nostro congruentius ab vllo inueniri posse, quàm quod inuenerit ille, qui spiritu omnium Sanctorum dicitur plenus fuisse.

Soluuntur in contrarium allegata. Nunc verò ea quæ in contrarium allata sunt, dissoluamus. Atque in primis B quod de Romani officij dignitate ac elegantiâ dictum est, non admodum nostro officio monastico repugnat, quod suam quoque decentiam, concinnum ordinem ac venerandam habet antiquitatem, & monastico statui congruentius à viris sanctissimis iam inde ab aliquot sæculis iudicatum est.

Neque hæc psallendi varietas deformitatem in Ecclesiâ Dei introducit, sed eam mirum in modum exornat, ostenditque C vnam illam Christi sponsam circumdatam varietate admodum venustâ atque decorâ. Tantum enim abest, inquit Oliuerius Bonartius, vt vel fidei vel religioni repugnet, quin potiùs Ecclesiæ Dei pro diuersitate locorum, temporum, personarum, non exiguo fit ornamento, vt namque in republicâ ciuili dissimilium morum, rituum, consuetudinum vel maximè decori est varietas, ita & Hierarchiam Ecclesiasticam hæc in precando & psallendo qualiscumque D diuersitas exornat. Addamus his Benedictinam psallendi formam à Gregorio aliisque Pontificibus approbatam fuisse, & à Pio quinto toleratam, & quod his amplius est, à Paulo quinto non tam approbata, quàm ad formam Breuiarij Romani restituta eiusdemque auctoritate edita est. *Varietas in precando Ecclesiam exornat.* *Bonart. l. 1. de Hor. Canon. c. 18.*

In quibus conueniunt Monasticum Breuiarium cum Romano. Quòd si quis illud Monasticum Breuiarium cum Romano contulerit, adeò illud ab eo parum dissentire inueniet, vt in omnibus ferè consentiat: materiaque tota E sit Romana, forma verò Benedictina. Quâ re factum est, vt ab vniuersalis Ecclesiæ psalmodiâ non ita longè abiremus, & ad decorem Ordinis nostri proprium haberemus officium, eo modo ordinatum, quo sanctissimus Pater noster illud in suâ Regulâ descripsit. Peculiare verò officium Ordini ornamento esse, etiam aliarum Religionum probant exempla, quæ etsi non ita à suo Institutore præscriptam habeant diuini officij rationem atque Benedictini, propriis tamen Breuiariis vti gaudent,

ORATORIVM.

dent, quæ tamen quoad formam magis cum Romano consentiunt, adeoque facilius cum illo suum officium commutare possent.

Monachi olim à Clericis distincto officio vsi.
Bracar. I. cap. 1.

Quin imò valdè antiquum videtur in Ecclesiâ fuisse, vt Monachi ritum officij diuini haberent à sæcularibus Clericis distinctum. In Concilio enim Bracarensi I. vbi ita statuitur: *Placuit omnibus communi consensu, vt vnus atque idem psallendi ordo in matutinis & vespertinis officiis teneatur*, statim de monastico officio subiungitur. *Neque monasteriorum consuetudines cum Ecclesiasticê Regulâ sint permixtæ.* Alias ergo tum habebant monasteria psallendi consuetudines, quas cum Regulâ Clericorum noluerint permisceri: & fortè illa psallendi consuetudo, quam Monachi tenebant, ea ipsa fuerit de quâ agimus, quam scilicet Sanctus BENEDICTVS præscripsit; illa enim in Matutinis vel Vespertinis officiis maximè ab aliarum Ecclesiarum ritu dissidet. Et Concilium hoc celebratum fuit Anno Christi 563. tempore Ioannis Papæ III. annis nimirum viginti à Beati BENEDICTI obitu, cùm Ordo iam satis esset dilatatus: ipso enim sanctissimo Patre adhuc viuente, dicebat Sanctus Maurus, quod fundator tot Monasteriorum Deo acquisiisset multa millia perfectorum Monachorum. Poterat ergo iam tum nota satis esse Benedictina psallendi norma, quàm tot Monachi seruabant, adeò vt Synodus eam noluerit sæcularium Clericorum officio permisceri, sed solis Monachis relinqui.

Quando hoc cœperit.

Respõdetur ad Theodemarum.

Ad Theodemari epistolam (si tamen ea genuina sit, & ambigere video Menardum) fatendum est eum probabili ratione ita sensisse, atque acceptâ à Regulâ licentiâ, non illicitè vsum, siue in psalmodiâ statuendâ, siue in Regulâ explicandâ, cui Romanum officium ostendit non esse contrarium. Verùm cum passim Abbates tempore Caroli Magni aliter psalmos diuiderent, quàm Sanctus BENEDICTVS instituerat, visa est tandem dissonantia illa officij inter Monachos eiusdem Instituti, qui vnius moris in domo Dei habitare & psallere deberent, valdè inconueniens, & non toleranda. Quare sub eius filio Ludouico Pio in Concilio Aquisgranensi hæc diuersa psallendi ratio sublata est. Conuenientes siquidem præcipui monasteriorum Abbates, ita decreuerunt: *Vt officium quod in Regulâ Sancti* BENEDICTI *continetur celebrent Monachi.* Hoc est, vt reiectâ illâ varietate psalmodiarum, quam varia monasteria ex Regulæ permissione ad Abbatum suorum arbitria sibi assumpserant, illa solùm diuisio psalmodiæ ab omnibus seruaretur, quæ in ipsâ Regulâ per Sanctum BENEDICTVM ordinatur: quod Lambertus Schafnaburgensis, huius Concilij mentionem faciens, ita effert: *Et præceptum est, vt omnes Monachi cantarent cursum Sancti* BENEDICTI. Eadem habet Regino Prumiensis Abbas circa eadem tempora. Atque ita dissolutæ manent, quas attulimus contra Benedictinum officium rationes.

Synodus Aquisgran. imperauit officiũ Monasticum.
Conc. Aquisgran. can. 3.

Schafnab. de reb. Germ. anno 815.

DISQVISITIO V.

Liceátne Abbati præscriptos à Sancto BENEDICTO *mutare psalmos?*

EX ipsâ constat Regulâ, quot & qui psalmi singulis horis dicendi. Verùm quia modestissimus Legislator monuit, *vt si cui fortè hæc distributio psalmorum ab ipso facta displicuerit, ordinet si melius aliter iudicauerit.* Et ex hoc capite, vt vidimus, Theodemarus Carolo Magno Romanum psallendi vsum permisit, & in hunc locum Smaragdus ait: *Hanc autem psalmorum distributionem, non totum officium Beatus* BENEDICTVS *in iudicantis posuit arbitrio, hoc præcipuè commonens, vt qui vult hanc psalmorum distributionem secundum suam tenere dispositionem, teneat: qui autem aliter melius iudicauerit, illam tenens istam sine culpâ dimittat.* Ex eodem fundamento Vir eximiè varièque doctus infert, nullam feriam, nullam horam Benedictini officij publici postulare psalmorum numerum determinatum. Deinde verò Rubricas Benedictini officij iuxta mentem sanctissimi Legislatoris digerens, singulis officiis assignat psalmos quot, & quos determinauerit Abbas: similiter Lectiones & Responsoria ab eodem determinata. Quamuis autem Doctor ille fateatur, omnes Benedictinorum Congregationes in psalmodiâ sequi ordinem à Regulâ præscriptum, & quæ arbitraria reliquit Pater sanctus, ea iuxta quod communes Breuiarij impressi Rubricæ determinarunt, iam passim legi; negat tamen hanc Abbatum auctoritatem mutandi, diminuendi, alterandi psalmos, Cantica, Lectiones, Responsoria, posse limitari vel à Generali Abbate, vel Capitulo, sed solius esse Romani Pontificis: qui si reprobaret hunc Regulæ articulum, in quo conceditur Abbatibus psalmorum mutatio, determinatio Canticorum, &c. reprobatio huiuscemodi respi-

Cap. 18.
Videtur id licitum esse

Docti viri pro eâdem sententiâ argumenta.

respiceret, inquit, professuros Monachos, sed non professos. Quòd si Pontifex concederet alicui seu Abbari, seu Generali Capitulo auctoritatem iubendi Abbatibus, ne à communibus rubricis Breuiarij discedant, tale priuilegium respiceret solùm professuros. Ita ferè ille.

Auctori non satisfactis. Verùm ne facilem his, certumque omninò præbeam assensum, nonnulla sunt quæ remorantur.

I. *Quia insignes Scriptores censent nihil in Psalmodiâ immutandum.* PRIMÒ, Quamuis illata Sancti BENEDICTI verba videantur liberam aliter disponendi psalmos facultatem concedere; plerique tamen dissuadent, ne quis eâ vtatur, aut mutationem aliquam inducat, siue quod ex humilitare potius ita locutus fuerit Legislator, siue præ reuerentiâ illi debitâ, siue ad seruandam in toto Ordine vniformitatem. Hinc Walafridus Strabo *præsumptionem & proteruitatem* vocat quiddam melius, *Ordinique congruentius velle inuenire, quàm ille, qui spiritu omnium Sanctorum dicitur plenus fuisse.* Et Smaragdus allatis verbis subiungit: *Nos autem hortamur eum, qui secundùm hanc promisit se viuere Regulam, in quantum valet, firmiter teneat, & conseruet eam.* Sic & Bernardus Cassinensis Abbas, & sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalis: *Siue causâ humilitatis, siue causâ concessionis hoc verbum dixit Magister noster; tutius est vt nullus Abbas vel Monachus illam sibi præsumptionem assumat, quod aliter disponat ipsum ordinem psalmodiæ, quàm ipse hic disposuit, qui spiritu Dei plenus erat.* Hæc Bernardus, quæ totidem pænè verbis Turrecremata Commentario suo inseruit. Et sanè cùm non vtcumque dixerit Sanctus BENEDICTVS, *Si cui displicuerit, ordinet aliter,* sed expressè addiderit, *si melius iudicauerit*, quis quæso adeò temerarius erit filius, vt tanti Patris, suum præferat iudicium?

Walafrid. lib. de eccl. off. cap. 25.

Smarag. in cap. 18.

Bern. Cass. apud Boët. in cap. 18.

II. *Quia Rubrica huius Doctaris non sunt iuxta mentem S. Benedicti.* SECVNDÒ, digestæ ab illo Scriptore Rubricæ videantur potius dicendæ ex permissione, quàm *iuxta mentem* Sancti BENEDICTI factæ. Nam quæ illi circa psalmodiam mens esset, nouem ex ordine capitibus clarissimè exposuit: sed ne suo plusculum videretur tribuisse iudicio, humilem illam clausulam modestissimus Pater subiecit, eo ferè modo, quo consultationibus Doctores subscribere solent: *Ita sentimus, saluo meliori iudicio.* Quâ formulâ vti non censentur improbare, aut reuocare quæ scripserant, sed aliis suum quoque relinquere iudicium: ita Sanctus BENEDICTVS his verbis dispositum à se ordinem psalmodiæ non voluit abrogare, sed ex humilitate aliis quoque deferre. Alioqui nouem illis præcedentibus capitibus nihil egisset, aut totum hac clausulâ videretur eneruatum. Vnde mirari liceat in concinnandis istis Rubricis non positam primo loco ipsam Sancti Patris de psalmis dispositionem, & deinde subiunctum, *vel si aliter melius iudicauerit Abbas.* ORATORIVM.

III. *Quia orietur confusio, si Abbates pro libitu psalmos disponant.* TERTIÒ, si mordicus quis velit hanc pro arbitrio mutandi psalmos Prælatis à Regulâ indultam facultatem tueri, intelligendam putauerim pro vnicâ dumtaxat vice, nimirùm vt certum psalmodiæ modum Abbas semel suis decernat, quem deinceps inuariatum teneant. Quantæ enim confusionis esset singulis diebus, nunc hoc nunc illo psallere modo, pro cuiusuis Abbatis arbitrio? Et in tantâ varietate vix vnum Monasterium cum altero conueniret. Quod tamen fatendum esset fieri ex dispositione Sancti BENEDICTI, nihil certi præscribentis, sed suâ insinuatâ sententiâ Abbatis arbitrio vniuersa relinquentis. Ex quo manifestum esset illud consequi, quod Pius V. *prauam* vocat *consuetudinem, quâ Episcopi priuatum sibi quisque Breuiarium conficerent, & illam communionem vni Deo vnâ & eâdem formulâ preces & laudes adhibendi, dissimillimo inter se ac penè cuiusque Episcopatus proprio officio discerperent.* Idipsum enim de singulis affirmari posset monasteriis, si nullus certus esset psalmorum numerus, aut modus à Sancto BENEDICTO præscriptus, qui tamen non nescius erat, quanto studio prisci illi Monachorum Patres studuerint olim vniformem omnibus psallendi tradere modum, vt pluribus videre est apud Cassianum.

Pius V. in bullâ breu.

Cassian. lib. 2. c. 5. & seq.

IV. *Quia hæc licentia videtur abrogata.* QVARTÒ, existimauerim Abbates in Aquisgranensi Synodo congregatos voluisse multiformem, quæ irrepserat, psallendi rationem abolere, cùm decreuerunt; *Vt officium quod in Regulâ Sancti* BENEDICTI *continetur, celebrent Monachi.* Quasi dicerent, non id quod quisque designauerit Abbas, sed quod iis constat psalmis, quos nominatim præscripsit Sanctus BENEDICTVS. Et hos Canones testatur Leo Ostiensis perinde seruatos, ac Regulam Sancti BENEDICTI. Proinde in eâdem Synodo statutum est, *vt Alleluia in Septuagesimâ dimittatur*, cùm Regula permittat dici vsque ad Quadragesimam.

Concil. Aquisgran. can. 3.

Ibid. can. 30.

V. *Primi Cistertienses nihil in his innouarunt.* QVINTÒ, Fuit quoque hæc prima primorum Cistertiensium cura, vt Regulam S. BENEDICTI per omnia obseruarent: & hinc *Charta Charitatis* caput 1. de vniformitate Ordinis in moribus & cantu, decernit: *Vt mores, & cantum, & libros omnes; ad omnes horas diurnas & nocturnas, & omnes Missas necessarios, secundùm formam morum*

ORATORIVM.

rum & librorum Noui Monasterij possideant, quatenus in actibus nostris nulla sit discordia, sed vnâ charitate, vnâ Regulâ, similibusque moribus viuamus. Charta autem Charitatis in Capitulo Generali promulgata, à summis Pontificibus Calixto II. Eugenio III. Anastasio, & Hadriano IV. confirmata fuit. Hæc ipsa vniformitas rursus inculcata & præscripta fuit in Capitulo Generali sub Rainardo, anno Christi 1134. in quo inter cetera decretum: *Vt libri ydem, quantum dumtaxat pertinet ad diuinum officium, idem victus, idem vestitus, ijdem denique mores per omnia inueniantur.* Et mox: *Missale, Epistolare, textus, Collectaneum, Graduale, Antiphonarium, Regula, Hymnarium, Psalterium, Lectionarium, Kalendarium, vbique vniformiter habeantur.* Vt autem vnitas morum & cantus secundum formam in Cistertio præscriptam, & continuato vsu sancita praxis à posteris seruari posset, *Liber Vsuum* concinnatus fuit: qui vel Sanctum Bernardum, vel Stephanum probabiliter habet auctorem, & eodem ferè tempore, quo Charta Charitatis editus dicitur. De quo Angelus Manrique: Quicumque fuerit ingentis nominis auctor, opus consecrat potiùs, quàm commendat. Vt nisi caussa subsit vrgentissima, nihil in eo liceat immutare, nihil addere, nihil præterire, citra piaculum. Ex quibus videas in Ordine Cistertiensi eam, quæ ex Regulâ videbatur concessa ordinandi & mutandi psalmos, licentiam statim fuisse sublatam, & nihil magis curatum, quàm vt in omnibus omnes essent conformes.

Conflat ex Chartâ Charitatis. — Manriq. to. 1. Annal. Cistere. anno 1119. & tom. 2. an. 1152. 1153. 1156. — *Liber Vsuũ hoc fine scriptus.* — Idem an. 119. cap. 6. n. 8. — *Et ad seruandam vniformitatem.*

Vnde quod dici posset, stantibus iisdem libris & cantu, posse ab Abbate psalmos alterari, si die Dominicâ canatur officium feriæ secundæ, ingeniosè potiùs excogitatum videtur, quàm quod ita expediat fieri; & quid hoc aliud esset, quàm notabilem nouitatem sponte inducere? Vnde & prædictus Scriptor ait: *Cantica mutari à Prælatis vidi, Psalmos alterari non vidi, possunt tamen, licet non sit in vsu; nam priuilegia, quæ non præiudicant alteri, nequeunt per non-vsum amitti.* At magnum satis ego video præiudicium, si diuersa psallendi ratio, ex cuiusuis Abbatis arbitrio contra communem Ordinis vsurpetur ritum, quod tanto molimine excludere voluêre Cistertienses. Nec immeritò: si enim nihil agere debeat Monachus, *nisi quòd communis Monasterij Regula, vel Maiorum cohortantur exempla;* quis non dicat similiter, nihil agendum Abbati, nisi quod communis Congregationis Regula, & Maiorum in eâ cohortantur exempla? Proinde tam Bursfeldense, quàm S. Iustinæ Cærimoniale hanc vniformitatem maximè vrgent, & eodem, ni fallor, spectant quæcumque in variis Congregationibus edita sunt Ritualia, vt scilicet qui eiusdem sunt propositi, eodem psallant ordine, modo & spiritu, vt vnanimes vno ore benedicant Dominum.

Qua necessaria. — Reg. cap. 7. — *Et ad cuiusuis Ordinis decorem.*

VI. SEXTÒ, Hoc ipsum voluerunt Abbates, & Præsidentes Generales Congregationum sub Regulâ Sancti BENEDICTI militantium, qui, vt vidimus, *in virtute Spiritus sancti, & sanctæ Obedientiæ sub formali præcepto* mandant vsum Breuiarij Monastici Pauli V. auctoritate recogniti, abolitis penitus aliis omnibus. Quod & sacra Rituum Congregatio declarauit. Quibus, vt mihi quidem videtur, satis præscriptum est libertati illi de mutandis psalmis. Dicere porrò, non esse penes hos Generales auctoritatem ita obstringendi suos subditos, an non est eos erroris, & vsurpatæ iurisdictionis arguere? Obligationem autem ad eos tantùm transferre, qui posteà emittent professionem, contra præcipientium mentem est: abolent enim de facto alia Breuiaria, & huius vnius imperant vsum: & sacra Congregatio expressè ait: *Non obstante, quod aliqui exempti in præteritum vsi fuerint Romano vel alio Breuiario.*

Vrget mandatum Præsidentium Generaliũ Ordinis. — *Quod subditos obligat.*

Iam quod dicebatur, Romano Pontifice reprobante illam mutandi psalmos auctoritatem, reprobationem huiusmodi non professos respicere, sed professuros; non vsquequaque stringit. Nam professio monastica non eximit Monachos à potestate & obedientiâ Pontificis, ac proinde potest illis, iustâ occurrente caussâ imponere leges statui eorum conuenientes. Nec obstat, quod sint contra Regulam, quia Pontifex dispensando potest eam Regulæ obligationem tollere, sicut fatetur auctor de abstinentiâ à carnibus, quam legitimâ Pontificis auctoritate supponit sublatam. Nec refert, quòd non promiserint obedire, nisi secundùm Regulam permittentem mutare psalmos de licentiâ Abbatis. Primò, quia professus est quisque secundùm Regulam, quæ subiacet dispositioni Pontificis, nec nouum vt aliquid à Regulâ permissum, aut non satis determinatum, ab eo determinari aut reuocari. Secundò, vnusquisque in eo monasterio aut Congregatione professionem emisit, in quâ nullus erat vsus aut consuetudo mutandi psalmos, vt licentiæ huic iam præscriptum videatur: nec possit magis in vsum reuocari, quoad professos, quam abstinentia à carnibus, vt hic Auctor fatetur. Tertiò, quia Regula non præcipit, sed nudè tantùm permittit vt psalmi dicantur iuxta Abbatis arbitrium. Quartò, si hæc mutandi liber-

Diluuntur alia obiectiones. — *Et cõfirmatur nostra sententia.*

libertas admittatur, longissimè recedetur A ab adamatâ tantopere in eiusdem Instituti professoribus vnitate & vniformitate morum ac rituum. Quare existimauerim virum eruditum magis ostendere voluisse, quid ex verbis S. BENEDICTI possit conse-qui, quàm quod talis variationis praxim in aliquo Ordine probaret.

DISQVISITIO VI.

An singulis Psalmis iuxta mentem S. BE- B *NEDICTI interiectæ Orationes?*

SOLEBANT Ægyptij Monachi post singulos psalmos, aut prolixiorum psalmorum incisiones, breuem orationem partim stando, partim genuflectendo facere. quem ritum explicans Cassianus, ait: *Finito psalmo non statim ad incuruationem genuum corruunt, sed antequam flectant genua, paulisper orant, & stantes supplicatione maiorem temporis partem expendunt. Itaque puncto breuissimo procidentes humi, vel adorantes tantum diuinam clementiam, summâ velocitate consurgunt. Et rursus erecti expansis manibus eodem modo, quo priùs stantes orauerant, suis precibus intentiùs immorantur.* Et paulò post: *Cùm autem is qui orationem collecturus est, è terrâ se erexerit, omnes pariter, eriguntur.* C Eiusdem ritus meminit S. Athanasius: *Ad quemlibet psalmum preces, & genuum flexio cum lacrymis addatur.* Et post Sanctum BENEDICTVM Isidorus Hispalensis: *Post consummationem singulorum psalmorum prostrati omnes humo pariter, celeriterque surgentes psalmos sequentes incipiunt.* Regula Fructuosi: D *Sanè in omnibus singularum horarum orationibus nocturno & diurno tempore ad omnem psalmorum finem gloriam cantantes prostrantur in terram, eo scilicet ordine, vt nemo prius seniore aut incuruetur, aut iterum surgat: sed omnes summâ æqualitate surgunt, extensisque ad cælum palmis orando persistant.* Eiusdem ritus sæpe meminit Regula Magistri.

Cassian lib. 2. cap. 7. *Ægyptij Monachi psalmis preces inferebant.*

Athanas. tract. de virgin. *Quod & alij imitati.* S. Isidor. c. 6. Reg. Fructuos. c. 3. Reg.

Reg. Magist. cap. 11. 33. 36. 48. 56. *Eius ritus hodierna vestigia.*

Hunc porrò orandi modum Ecclesia retinet & repræsentat in quatuor temporibus, & in maiori hebdomadâ, quando Sacerdos dicit, *Oremus.* Et Diaconus, *Flectamus genua.* Subdiaconus hodie *leuate.* E Nam post illud *Flectamus genua*, antequam diceretur *Leuate*, per aliquod temporis spatium nixis genibus secretò orabant, admoniti verò per τὸ *leuate*, stantes audiebant Sacerdotis orationem, siue Collectam, quod patet ex libro Sacramentorum Sancti Gregorij Papæ feriâ 4. maioris hebdomadæ, vbi ita præscribitur: *Dicit Diaconus Flectamus genua. Postquam orauerint, dicit. Leuate.*

A Sed quantò tempore durabat illa Monachorum, de quâ agimus, genuflexio? Exponit hoc in suo Pœnitentiali Sanctus Columbanus: *In communi*, inquit, *omnes fratres omnibus noctibus in tempore orationum in fine omnium psalmorum genua in oratione, si non infirmitas corporis obsuerit, flectere æquo animo debent, sub silentio, dicentes: Deus in adiutorium meum intende, Domine ad adiuuandum me festina: quem versiculum postquam ter in oratione decantauerint, æqualiter a flexione* B *orationis surgant.* Sed Cassianus vocat punctum breuissimum, quo *humi procidentes velut adorantes tantùm diuinam clementiam, summâ velocitate consurgunt.* Et pendebat ex arbitrio illius, vt vidimus, qui orationem erat collecturus. Ad ritus proinde pleniorem notitiam, notandum præter secretam orationem & genuflexionem à Præside chori quoque dictam Collectam ad singulos psalmos. Primum quidem, vt existimo, prout orationem collecturo memoria aut pietas suggerebat: deinde etiam conceptis ac præscriptis Collectarum C formulis. De his Radulphus de Riuo ait: *Ab initio diuinum officium omnimodè constitutum erat in ipsis psalmis, absque hoc quod aliqua cantarentur, sed cuilibet psalmorum Alleluia cum oratione adiungebatur. Et huiusmodi orationes in antiquis Psalteriis reperiuntur elegantes.* Sic ille.

ORATORIVM *De duratione genuflexionis, post psalmos.*

Definitur à S. Columbano.

Apud alios erat arbitraria.

Radulph. lib de can. obseru. propos. 14.

Ritu hoc modo explicato, quæritur an ille tempore sancti BENEDICTI in eius monasteriis seruatus, aut à Regulâ præscriptus? Asserit hoc eruditus scriptor, Hugo Menardus, qui ad illa Sancti BENEDICTI verba: *In conuentu tamen omninò bre-* D *uietur oratio, & facto signo à Priore omnes pariter surgant.* Locus, inquit, Sancti BENEDICTI intelligendus est de breui illâ oratione, quæ fiebat à Monachis ad finem cuiusque psalmi adhibitâ genuflexione. Et quod sequitur: *Facto signo à priore pariter surgant*, exponit: nempe ad reliquam orationem & psalmodiam persequendam. Itaque hæc surrectio non est intelligenda de exitu. Nam infrà cap. 52. dixit S. P. BENEDICTVS, *Expleto opere Dei omnes cum summo silentio exeant, & agatur reuerentia Deo.* E At hoc loco nihil simile præcipit. Hanc verò explanationem confirmat, quod B. BENEDICTVS in suâ Regulâ veterum Patrum instituta fuerit secutus, & maximè ea, quæ à Cassiano scripta sunt. Deinde, quod quædam ab antiquis enucleatius explicata, tamquam Monachis trita ac vulgaria ab eo tantùm veluti perstricta, & leui quodam penicillo fuerint adumbrata. Vt sunt, inquit, maximè orationes & genuflexiones in psalmorum interstitiis; quæ iam pridem in Oratoriis Monachorum

An ritus hic à S. Benedicto præscriptus?

Menard ad cap. 16. Conc. Reg. §. 1.

Reg. c. 20.

Asserit quidam, & varius probat argumentis.

aut

ORATORIVM.

aut propter eorum teporem, aut propter diuinorum officiorum multiplicitatem & prolixitatem obsoluerunt. Sic ille, qui & alibi eandem sententiam inculcat.

Opposita sententia adstruitur.

At vereor, vt hoc omnibus queat persuaderi. Nam quis non miretur, cum S. BENEDICTVS tam clarè sua explicet, nullam eum intercalarium harum orationum expressam fecisse mentionem, præsertim cùm non defuerit occasio id faciendi? Cùm enim dicit: *Prima hora dicantur tres psalmi singillatim, & non sub unâ Gloriâ*, vel aliquos psalmos diuidendos in duas Glorias, quam facilè fuisset hîc adiicere, post Gloria, faciendum breue interuallum, quo fiat genuflexio & oratio. Omitto alia circa officium diuinum minutatim expressa, de his verò orationibus altum prorsus silentium. Quæ enim Menardus allegat S. BENEDICTI verba: *In conuentu tamen omninò breuietur oratio*, nimis obscurè mihi insinuant hanc orationem post singulos instituendam Psalmos.

Cap. 17. Reg.

Quæ oratio in conuentu breuianda? Prima responsio Boërij.

Quænam igitur illa breuianda in conuentu oratio? Non vna hîc omnium responsio. *Primò* enim, Petrus Boërius ait, esse eam *orationem conuentualem & secretam, quæ singulis horis præponitur, priusquam Deus in adiutorium incipiatur, quæ signo vel aliquo sonitu per Abbatem, vel Priorem facto incipit & finit*. Vel intelligitur, inquit, *de ternâ oratione, quæ fit ante nocturnas vigilias, aut horam quæ immediatè præcedit commune capitulum, & finitis Completoriis*. Sed hoc non est ex Regulæ instituto, sed superadditum à S. Benedicto Anianæ Abbate, vt alibi dicemus.

Secunda Bernardi Cassinensis.

Secundò, Bernardus Cassinensis intelligit de eâ oratione, quam de consuetudine quilibet apud se certis horis cum toto conuentu facit. Turrecremata verò tempus determinans, addit: Sicut in fine officij Religiosi prostrati, aut inclinati, soliti sunt facere orationem aliquam, vsque ad signum, quod fit à Prælato. Et probabile mihi videtur tempore S. BENEDICTI diuino officio expleto mentalem aliquam aut secretam in conuentu institutam orationem, quod innuit S. Gregorius, cùm referens historiam castigati à S. BENEDICTO Monachi, qui orationis tempore vagabatur, ait: *Cùm constituta hora expleta psalmodia sese fratres in orationem dedissent*. Prout latiùs in Commentario ad S. BENEDICTI vitam expendimus.

Greg. lib. 2. Dial. cap. 4.

Tertia Ioan. Craesbeeck.

Tertiò, Ioannes Craesbeeck hunc locum explicans, ait: Vult S. BENEDICTVS, vt orationes quæ præscribuntur, & imponuntur conuentui, siue Canonicæ illæ sint, & ordinariæ, siue extraordinariæ ob certam aliquam caussam institutæ, breues sint; facto-

A que signo à Præside omnes pariter surgant, & exeant templo. Omitto alios Interpretes, ex quibus neminem vnum vidi, qui de orationibus & genuflexionibus psalmis singulis subiungendis locū exponeret.

Soluuntur in contrarium dicta.

Vt autem ceteris à Menardo allatis satisfaciamus, dicendum S. Legislatorem, etsi sępius Cassianum sequatur, non tamen semper. Plura enim diuino officio (vti etiam Menardus fatetur) præter antiquorum Monachorum consuetudinem addidit. Harum verò intercalarium precum,

Menard. ad cap. 17. Reg.

B nulla in totâ Regulâ satis manifesta mentio. Quod verò ait, orationes has & genuflexiones in psalmorum interstitiis iam pridem propter Monachorum teporem, aut diuinorum officiorum prolixitatem exoleuisse, optassem vt earumdem vsum apud eos, qui iuxta S. BENEDICTI Regulam psallere consueuerunt, magis comprobasset. Etsi enim Regulæ S. Fructuosi, Columbani, & Magistri de iis scribant, satis tamen constat has longè aliam secutos psallendi formam, quam S. BENEDICTVS præscri-

C pserit, vt proinde id factum non fuerit ex eiusdem sancti ordinatione.

Confirmatur nostra sententia.

Et verò si ritus hic tempore S. BENEDICTI fuisset vsitatus, & ab ipsâ Regulâ præscriptus, mirum sanè videri queat, tam exiguam eius apud auctores fieri mentionem, cùm tamen de tribus orationibus & quindecim psalmis, aliisque præter S. BENEDICTI institutionem diuino officio adiectis plures meminerint. Iam cum tot exstiterint Reformationes, non legi has orationum interpositiones ab vllo fuisse restitutas, aut explicatas. Cùm enim (vt Bre-

Ex Cluniacensium obseruantiâ.

D uiarium Monasticum habet) *familia Cluniacensis Regulæ conuenienter viuere aut mori cuperet*, quis ambigat S. Odonem hanc ceremoniam in vsum reuocaturum fuisse, si eam putasset à Sancto BENEDICTO seruatam, aut Regulæ verbis quantumuis obscuris inclusam, cùm præsertim, vt ibidem dicitur, *thesauros in Regulæ obseruatione latentes Monachis explicuerit?* Quid, quod idem S. Odo vigiliarum excubias ante cor-

Breuiar. Monast. in fest. S. Odon.

Et facto S. Odonis.

E pus S. Martini cum aliis Ecclesiasticis cęlebrans, cùm Antiphonæ officij eiusdem breues essent, & vnamquamque Antiphonam per singulos psalmorum versus repetendo canerent, quo ad lucem vsque officium protenderetur prolixiores ab iis rogatus composuerit Antiphonas?

Ioan Monach. vita S. Odon. lib. 1.

Verùm si ex mente S. BENEDICTI nouisset, post singulos psalmos instituendam orationem secretam cum genuflexione & collectâ, quis non videat hoc pacto non difficulter potuisse totam noctem diuinis insumi officiis? Hisce enim psalmorum interuallis, si plusculum temporis fuisset tribu-

tributum, facillimum erat totũ noctis spatium hac psallendi formâ transigere. De primis Cistertiensibus Sigeberti continuator hæc scribit: *Rectitudinem Regulæ supra cunctum vitæ suæ tenorem ducentes, tam in Ecclesiasticis quàm in ceteris obseruationibus Regulæ vigilijs sunt adæquati seu cõformati.* Hi ergo & has orationes singulis, vt arbitror, subiecissent psalmis, si id credidissent à S. Legislatore nostro præscriptum: Obijcit enim S. Bernardn æmulus eius, Petrus Abaelardus inter cetera, *quòd preces, quæ post supplicationem & orationem Dominicam ab Ecclesiâ vbiq; celebrantur, & ea quæ suffragia Sanctorum dicuntur, omninò abiecissent*, quòd nullam facerent commemorationem S. Mariæ, nec ceterorum, quod *Alleluia* in Septuagesima non intermitterent, & alia similia. idque ait eos fecisse, quòd *rationi plurimum & tenori Regulæ crederent concordare*. Et posteà subdit: *Quæ omnia cum omnibus in magnam admirationem veniant, cur hæc scilicet vestra nouitas totius Ecclesiæ vsui apud vos præferatur, nec tamen ab institutione vestrâ ideò receditis, nec quid alij murmurent curatis: quia id rationabiliter vos facere confiditis, quos institutio Regulæ nouum opus de veteri facere compellit.* Sic ille. Quæ si vera, & vsque adeò illis decretum erat ad litteram seruare Regulam, omnibus alijs ablegatis: quis existimet hanc ab illis neglectam orandi & psallendi formam, si Regulæ erat conformis.

Robert. de Monte ad ann. 1107.

Primi Cistertienses ignorarunt hanc psallendi formam.

Petr. Abaelard. epist. 5 pag. 149.

Qui Regulam ad litteram obseruabant.

His & illud accedat: quod si admittamus ita ex Regulâ persoluendum officium, fateri simul cogemur, nusquam toto orbe terrarum hoc tẽpore seruari præsctiptam à S. BENEDICTO psallendi methodum: quin imò eam iam ab aliquot sæculis exoleuisse. Sed & illud meritò quis inquirat, vbi, & quando abrogata sit? Quis eam, quæ modò viget, substituerit, aut quâ occasione introducta sit?

ORATORIVM. *Alia rationes.*

Vnde existimem sanctissimo Legislatori, quod hoc punctum concernit, Romanam potiùs placuisse consuetudinem, nec ipse fortasse Menardus magnopere contradixerit, cùm alibi concedat S. P. BENEDICTVM, iuxta aliorum morem, huiusmodi collectas seu orationes, quæ iuxta Cassianum ad finem cuiusque psalmi dicebantur, reiecisse ad finem cuiusque horæ, ita vt plures dicerentur non vna: atque ob eam rationem dixisse S. BENEDICTVM: *Missæ sint*; non, *Missa sit*. Missas enim Smaragdũ secutus probabiliter interpretatur Collectas, vel orationes, quæ in fine à Sacerdote dicuntur. Sed vt iam missas faciamus has *Missas*, de quibus posteà, subdit deinceps Menardus, ideò S. BENEDICTVM, cùm agit de Nocturnis & Matutinis, nullam harum Missarum facere mentionem, sed tantùm dicere; *Et completum est:* quod ob istarum prolixitatem horarum in eis plures huiusmodi collectas noluerit recitari.

Menardus alibi pro hac sententia.

Menard. ad c. 24. Concord. append. 8.

TRACTATVS VI.

DE NOCTVRNIS VIGILIIS.

A GENERALIORIBVS *ad magis particularia sensim descendentes, diuini officij partes ordine percurremus, Tractatum hunc Nocturnis consecrantes vigilijs.* Prima *igitur Disquisitio erit, cur distinctò à Romanâ Ecclesiâ more Nocturnum officium S. Pater incipiat?* Secunda, *Cur versus,* Domine labia mea aperies *tertiò repetendus?* Tertia, *Cur tertius Psalmus ante Inuitatorium dicatur?* Quarta, *De Inuitatorio & Psalmo* Venite. Quinta, *Quid Ambrosianum?* Sexta, *De Psalmis, & quot in Nocturnis Vigilijs?* Septima, *Vt nocturnorum claudenda Psalmodia, & de lectionibus subsequentibus.* Octaua, *Qualiter Dominicis diebus vigiliæ agantur?*

ORATORIVM.

DISQVISITIO I.

Cur distincto à Romanâ Ecclesiâ more nocturnum S. BENEDICTVS inchoet officium?

IPSVM Nocturni officij exordium iuxta præscriptam à S. BENEDICTO psalmodiæ rationem, nonnihil differt ab vsu Breuiarij Romani: præscribit enim, *vt præmisso in primis versu, Deus in adiutorium meũ intende, Domine ad adiuuandum me festina: in secundo ter dicatur: Domine labia mea aperies, & os meum annũtiabit laudem tuam.* Romanum verò officium hunc posteriorem versum priori illi præmittit. Sed quænã huius diuersitatis caussæ aut coniecturæ probabiles? Plures occurrũt, quarum

Cap. 9.

Prima sit, vt omnium Canonicarum horarum vnum idemq; esset exordium: Nam quod in Completorio dicatur *Confiteor*, & versus, *Conuerte nos Deus salutaris noster*, non fit ex præscripto Regulæ.

Prima caussa.

Secũda, quod ita fortassis apud Monachos ante ipsius ætatem esset vsitatum, & ab illis hunc ritum acceperit. Quod quidem insinuat Walafridus: *Sanè Versum, qui in capite omnium (præter Missas) Officiorum, quæ Horis Canonicis exhibẽtur, dici solet, id est: Deus in adiutorium meum intẽde, & reliqua, Patres antiqui suis Collationibus videntur statuisse, omnibus non tantùm officijs, sed etiam operibus præmittẽdum, vt inuocatio diuinæ opitulationis, initio cuiuslibet actionis assumpta, faciliorem faciat & postulandi constantiam, & obtinendi virtutem.*

Secunda, ex vsu veterum Monachorum. Walafr. lib. de reb. Eccles. cap. 25.

Tertia, quod legisset Abbatem Isaac, apud Cassianum vnicuique Monacho ad iugem Dei memoriam tendenti tradidisse hãc formulam pietatis: *Deus in adiutorium meum intende, Domine ad adiuuandum festina. Hic namq; versiculus*, ait, *nõ immeritò de toto Scripturarum excerptus est instrumento. Recipit enim omnes affectus quicumque inferri humanæ possunt naturæ, & ad omnem statũ atque vniuersos incursus, propriæ satis & competenter aptatur. Habet siquidem aduersus vniuersa discrimina inuocationem Dei, habet humilitatem piæ cõfessionis, habet sollicitudinis ac timoris perpetui vigilantiam, habet considerationem fragilitatis suæ, exauditionis fiduciam, confidentiam præsentis semperque astantis præsidij.* Et plures alias huius versiculi virtutes ibidem prosequens, ait cõtra dæmonum infestationes esse inexpugnabilem murum, impenetrabilem loricam, munitissimũ clypeum. Cùm antẽ dæmones maximè orãtes infestent, meritò ab hoc versu orationis suæ sumũt exordium. Quare ibidem Isaac subiungit: *Hic tibi expergefacto primus occurrat, is te vigilante cogitationes anticipet vniuersas, iste te de tuo surgentẽ cubili curuationi genuũ tradat;*

Tertia, ex vtilitate versus, Deus in adiutoriũ. Cass. coll. 10. cap. 10.

Quo dæmones fugantur.

A *atq; illinc deinceps ad omne opus actusq; deducat, hic te omni tempore prosequatur.* Hæc cùm S. P. legerit, quis ambigat quin hinc propterea dixerit Nocturnarũ Vigiliarum omniumq; aliarum Horarum sumendum exordium?

Quarta est, quam tradit Guilielmus Durandus, & ex illo Turrecremata his verbis: Monachi ex institutione S. P. BENEDICTI dicũt primò in Nocturnis horis: *Deus in adiutorium meum intende.* Et posteà, *Domine labia mea aperies.* Quia sine Dei adiutorio nec B cor, nec labia ad ipsius laudẽ aperiri valent. Proinde in laudem gloriæ gratiæ Dei hic versus præmittitur, vt humillimâ cõfessione protestemur quod Augustinus ait: *Nos nisi adiuuante illo, sine quo nihil possumus facere, os non posse aperire. Aperit* aũtem *os ita iubendo, vt nemo possit, nisi ipse id faciat adiuuando, cui dicitur labia mea aperies.* Cõsentaneum id est pietati & humilitati S. BENEDICTI, qui ita discipulum suum admonet; *Quidquid agendum inchoas bonum, à Deo perfici instantissimâ* C *oratione deposcas. Et quod minùs habet in nobis natura possibile, rogemus Dominum, vt gratia sua iubeat nobis adiutorium ministrare.*

Quarta, quia sine Deo adiutorio nihil possumus: Durand. in rat. diu. off. lib. 5. cap. 2.

August. lib. 2. contra duas epist. Pelag.

In Prolog. Reg.

Quinta ratio esse possit, quod ante tẽpora S. BENEDICTI in Romano Officio Horis canonicis nondũ præponeretur versus ille, *Deus in adiutorium meum intende*, aut *Domine labia mea aperies*, aut certè necdum erat hic inter eos ordo, vt *Domine labia* præcederet, & alter subsequeretur. Scribit enim Lorinus: Auctorem ritus non reperio, vt exor- D diamur Matutinas horas ab istis verbis, *Domine labia.* Vnde nec in Ambrosiano officio reperitur. Et Amalarius Fortunatus, agens de nocturnali officio, ait: *Dicimus primò, Domine labia mea aperies, & os meum annunciabit laudem tuam: Deinde sequitur Gloria.* Vbi nihil dicit de versu *Deus in adiutorium*, vt etiam obseruauit Gauantus, vnde colligas olim fortè non fuisse dictũ. Quamuis enim Walafridus (vt vidimus) institutionem præmittẽdi *Deus in adiutorium* Horis Canonicis re- E ferat ad antiquos Patres, intelligẽs quæ dicuntur à Cassiano, id tamen Lorinus nõ arbitratur satis certum, quia, inquit, generaliter adhibendum præcipit (Abbas Isaac) ad omnia; nec in Tropario Græcorũ, vel apud vllum alium scriptorẽ Græcũ extat huiusmodi ritus vllum indicium. Sic ille. Quod quidem cõfirmari potest ex eo, quod Fasciculus tẽporum tradat Gregorium Magnum instituisse, vt ante horarum initia diceretur *Deus in adiutorium.* Cui sententiæ adstipulatur Pa-

Quinta, ante S. Benedictum Deus in adiutoriũ non præponebatur Horis.

Lorin. in Psal. 50.

Amalar. de ecclesi. offic. lib. 4. cap. 9.

Gauant. in Rubr. breuia. sect. 5. cap. 4.

Lorin. in Psal. 69.

Quis huius institutionis auctor.

Pamel.in notis in lib. Cyprian. de orat. dom. Polydor. l. 6 de inuet. rer. cap. 2. Wion lig. vit. lib. 5. cap. 12. Nauarr. de orat. cap. 3. num. 64.

tur Pamelius, Genebrardus ante Commentarium suum in Psalmos, Polydorus Vergilius, & Arnoldus Wion, dicens eum id ex imitatione ordinationis S. BENEDICTI vniuersæ Ecclesiæ pontificiâ auctoritate præcepisse. Non potuit ergò S. BENEDICTVS in Nocturni officij exordio cum Romano cōuenire vsu, si is tum tēporis necdum fuerit receptus, sed postea introductus. Nauarrus tamen ritus huius auctorem facit Damasum suasu Hieronymi. Sed epistola illa Hieronymi ad Damasum, quæ tomo 1. Cōciliorum habetur, vt commentitia & adulterina merito exploditur, vt post Cardinalem Baronium Seuerinus Binius annotauit.

Baron. ann. 325. nu. 175. Binius to. 1 in epist. Damas.

DISQVISITIO II.

Cur versus, Domine labia mea aperies *tertiò repetendus?*

IN hoc preterea discrepat Benedictinum officium à Romano, quod tertiò dicat, *Domine labia mea aperies.* Cuius quidē caussas vel congruentias hîc lubet expendere.

Domine labia, dict. us versus apertionis. Reg. Mag. cap. 44.

Præmittendum tamen, quòd sicuti consueta hæc psalmorum clausula *Gloria Patri, & Filio*, &c. ab antiquis dici solet VERSVS GLORIFICATIONIS, ita manuscripta Regula Magistri *Domine labia mea aperies* nūcupat VERSVM APERTIONIS. Congruè omninò. Nam & cerimoniam, quā Sacerdos accedentis ad baptismum nares & aures tangit, dicens *Epheto*, id est, *Adaperire*, Ambrosius vocat *apertionis mysterium*. Idemque ait. *Ergò quid egimus sabbato? nempe Apertionem. Quæ mysteria celebrata sunt? Apertionis.* Quia autem nihil aperitur, nisi quod fuit clausum pulchrè notat Hugo de S. Victore, eumque paraphrasticè exponens Oliuerius Bonartius, nos ideo dicere, *Domine labia mea aperies, & os meum*, &c. quia in Completorio nos Deo commendauimus, & ora conclusimus singuli quodammodo in singulis sepulchris quiescentes, & Deo soli astantes, cui nō sunt verba necessaria, sed cogitationes nouit; at quia nocte iterum conuertimur ad Dominum labijs confitendum, precamur eum, vt labia nostra aperiat. Notum est S. BENEDICTVM suis præscripsisse, *vt post Completorium nemo loquatur*, itaque clausa ora non referātur nisi ab illo, qui habet clauem Dauid, qui aperit, & nemo claudit; claudit, & nemo aperit, ad quem suspirantes dicimus; *Domine labia mea aperies.* Regula porrò Magistri peculiarem præscribit ritum, quo vesperi oris nostri ianuæ claudantur; vult enim vt Abbas dicat: *Ecce fratres monete vos, vt expletis omnibus, non sit occasio vnde loqui rogamur. Iam enim hora est vt nos Domino commendemus, & finitis omnibus diei officijs intron-*

Ambr. lib. de ijs qui init. myst. cap. 1. Lib. 1. de Sactam. c. 1. Hugo Victor. lib. 2. de offic. eccles. cap. 8. Bonart. de hor. Can. l. 1. c. 30. n. 11. *Post Completorium claudimus ora.*

Cap. Reg. *A Deo in Vigilijs reseranda.*

Reg. Mag. cap. 30.

ora quo Monachi id claudebant.

A *tes noctem, pariter os nostrum loquendi claudatur ad requiem, & oculi ad soporem. Ergo vbi hæc omnia cùm adhuc loquendi, & aliquid imperandi licentia tributur fuerint adimpleta, finitis Completorijs, in vltimo dicat hunc versum Pone Domine custodiam ori meo, & ostium circumstantia labijs meis, mox ingredientur silentium, & suis se collocent lectis. Et tanto silētio redigantur, vt vsque ad Nocturnos putetur nullus sibi esse de fratribus. Ideò enim post Completorios tacere debemus, vt meritò in nocturnis primo dicamus Domino, Domine labia mea aperies, & os meum an-* B *nuntiabit laudem tuam* Sic ille.

Beleth in explic. diu. offic. c. 24. *Sacerdotes olim decantantes se signabant, & tacebant.*

Ioannes verò Belethus agens de hoc versu, ait, In eo tangi religionem sacerdotum primitiuæ Ecclesiæ, qui cū irent cubitum, signaculo crucis se muniebāt, vocem comprimentes ad tempus vsque matutinum, & tunc demum vocibus in laudem Dei prorumpebant. Tetigit & hunc ritum Honorius Augustodunēsis, non minùs piè, quàm eleganter ita scribens. *Signa militibus per tubas dantur, Christianis signa campanis dantur, qui quasi milites conuenientes Imperatorem salu-* C *tant, dum per versum: Domine labia mea aperies, laudes Christi inchoant. Dum enim in nocte dormitum eunt, signaculo crucis quasi sigillo se muniunt, qua nunc operiunt, dum ora in nocte clauso ad laudem Dei soluunt.* Sic ibi. Respōdet huic pietati Breuiarij Romani atque etiam Monastici Rubrica, præscribens, vt Hebdomadarius ad verba *Domine labia mea aperies*, pollice os sibi signet, signaculo crucis veluti claui quā antea erat conclusum rursus reserans, & virtute Crucis Christi donū orationis cælitus demitti obsecrans atque pro- D testans. Notat præterea doctissimus noster Genebrardus, veteres Hebræorum Patres in tractatu *Berachoth* decreuisse hunc versum in cuiusq; precationis principio commemorari, quoniam commodus est ad mētis præparationem impetrandam. Atque hæc de versu apertionis.

Honor in gem. anim. lib. 2. c. 1.

Breuiarij rubrica hoc faciens.

Genebr. in Psal. 50.

Cur autem S. P. BENEDICTVS tertiò præscribit repetendum? An quia Nocturnæ Vigiliæ totius diuini officij principium sunt, & maximæ apud Monachos solemnitatis, qui potiorem ijs noctis partem im- E pendunt, voluerit easdem celebriori præambulo, & trinâ versus huius repetitione cohonestare? Hac enim ratione & silentium à Completorio non parum redditur venerabilius, quando id non nisi petito Dei auxilio relaxatur. Nimirum sic cùm feriâ sextâ Parasceues extincta sunt omnia luminaria, & postridie Sabbato sancto de nouo igne candela accenditur, Diaconus tertiò cantat: LVMEN CHRISTI. Similiter ALLELVIA à Septuagesimâ intermissum, ac veluti sepultum; ternâ decantatione Sacerdotis hoc ipso die reuiuiscit, & Ecclesię vsui restituitur. Ita dixerim solemniter re-

Cur Benedictinis ter dicatur Domine labia. 1.

Propter Vigiliarum solemnitatem.

A simili.

ORATORIVM. cludi ora canentium Deo; clausa priùs in A Completorio.

II. *Ne quis ferius veniat.* SECVNDÒ. Voluitne hanc ad nocturnas vigilias Parasceuem ternâ hac repetitione paulò prolixiorem reddere, vt ita minor esset occasio veniendi serius post Gloriam Psalmi, *Venite exultemus, quem propter hoc omnino protrahendo & morosè voluit dici?* Regula sanè Magistri præscribens itidem tertiò à singulis dici, *Domine labia mea aperies*, Abbate tamen inchoante, hanc reddit rationem, *vt ne quis frater modicè tardius ingressus, ab hâc postulatione versus fraudetur.* (Cap. 43. Reg. Reg Mag. cap. 1.)

III. *Ad recolendum trinã Christi orationem.* TERTIÒ. An trinâ hac repetitinne Monachis in memoriam voluerit reuocari nocturnam Christi Domini orationē in horto, in quâ prolixiùs perseuerans, tertiò eumdē sermonem repetiuit? Nam & nocturnas Monachorum vigilias hâc Saluatoris nostri orationem repræsentare & honorare nonnulli tradūt. Theodorus Peltanus: Respondēt, inquit, tribus illis interpolatis vicibus, quibus Christus Dominus in horto orauit. (Peltan lib. de Orat. cap. 8.)

IV. *Ad excitandum pietatis affectũ.* QVARTÒ. An Orationis perseuerantiam & effectus vehementiam ternâ repetitione C inculcare voluit; nam repetitiones indices sunt affectus: in Missæ sacrificio, vt supplicātis incitetur affectus, tertiò dicimus, *Mea culpa, Kyrie eleison, Agnus Dei, Domine non sum dignus.* Et feria sexta Parasceues tertiò cantatur, *Ecce lignum crucis.* Fuerunt autem S. BENEDICTO cumprimis charæ & familiares hæ repetitiones: ita enim eumdem hunc versum tertiò vult à Lectore mensæ Benedictionem petente, sicut & à Seruitoribus septimanam ingredientibus tertiò dicitur, *Deus in adiutorium*, & ab egredientibus. *Benedictus es Domine Deus.* Ab eo qui vota emit- D tit, ter dici vult, *Suscipe me Domine secundum eloquium tuum*, &c.

V. *Ad imitationem Trisagij.* QVINTÒ. An hoc fortè commendauit, vt Benedictini, qui habitu suo (vt alibi dictũ) sex alas Seraphim repræsentant, cælestes illos Seraphim imitentur in terra, & sicut illi Trisagion sanctissimæ Trinitati decantant, dicentes: *Sanctus, Sanctus, Sanctus*; ita & hi sanctissimam Trinitatem cui psallunt, versu tertiò repetito suppliciter inuocent. (Isaiæ 6.) Smaragdi Abbatis hîc sensus est: *Sicut*, inquit, *pro reuerentiâ sanctæ Trinitatis ter dicitur* E *Sanctus: ita & in hâc supplicatione, ter aperitionem labiorum, ab ipsâ sanctâ precatur Trinitate, vt post labiorum apertionem dignè possit os seruorum Domini, annuntiare Domino laudem.* Ita ille. Piè igitur, atque vt reor, non sine fructu licebit has repetitiones singulis sanctissimæ Trinitatis accommodare personis, hoc aut simili modo. (*Triplex has repetitio precibus expressa.*)

Ad Deum Patrem. *Ad Deum Patrem.* Cùm non sit speciosa laus in ore peccatoris, & fortassis iniquitas oppilauit os meum; rogo te sancte Pater, Omnipotens æterne Deus, vt tu, qui muti (Num. 22. 28.) ac stupidi iumenti os aperuisti; & qui labia Isaiæ Prophetę per Seraphim calculo mūdasti ignito, labia quoque mea aperias, vt os meum annuntiet laudem tuam. (Isaiæ 6. 7.)

Ad Filium. *Ad Filium.* Fili Dei, verbum Patris, æterna sapientia, qui aperis os mutorum, & linguas infantium facis disertas, tu ô Verbum infans, labia mea aperias, & os meum annuntiabit laudem tuam.

Ad Spiritum sanctum. *Ad Spiritū sanctum.* Spiritus sancte Deus, qui scrutaris corda & renes, qui nouisti quod ooo est sermo in lingua mea, & quod (1. Cor. 12.) B nemo possit dicere, *Dominus Iesus, nisi in Spiritu sancto*; humiliter te oro, vt sicut in linguis igneis Apostolis apparuisti, verbis vt essēt proflui, & charitate feruidi, ita & nūc meo illabere pectori: accende lumen sensibus, infunde amorem cordibus, sermone ditans guttura, vt dum psallo, psallam spiritu, psallam & mente, & non tam loquar ego, quàm Spiritus Patris loquatur in me, & per me, Domine labia mea aperies, & os meum annuntiabit laudem tuam.

DISQVISITIO III.

Cur tertius Psalmus ante Inuitatorium dicatur?

VERSVM Apertionis proximè excipit Psalmus tertius, qui etiam non dicitur in officio Romano. Cur autem in Monastico, ipsi Inuitatorio præmittatur, hanc Gulielmus Durandus existimat caussam, quod in eo dicatur, *Ego dormiui, & soporatus sum: exurrexi, quia Dominus suscepit me.* Vt videlicet in sensu accommodatitio id quilibet de se pronuntiet Religiosus, qui à somno excitatus ad laudaodum Dominum surrexit. Notum siquidem est propter vnum versum festo alicui conuenientem sæpius integrum dici psalmum. (*Quorundã rationes.* Durand. lib. 5. ratio. cap. 3. nu. 31.)

Paulò aliter Cardinalis à Turrecremata: Ideò, inquit, iste tertius psalmus, qui de resurrectione Domini digestus est, vt ibi: *Ego dormiui, & soporatus sum*, &c. præmittitur, vt dum Monachus in eo de resurrectione Domini audit, peruigilem se & deuotum in totâ vigiliâ custodiat, & ad reddendas laudes Creatori suo, depulsâ somnolentiâ, se purissimum reddat.

Alij non paulò probabiliùs primum huius psalmi attendentes versum: *Domine, quid multiplicati sunt qui tribulant me; multi insurgunt aduersum me:* asserunt hunc idcircò hic recitari, quia aduersantium nobis in oratione dæmonum commonefaciat, & contra eorum multiplices insidias diuinum imploret auxilium. Ita ferè Boerius, Perez, & MS. Commētarius Columbani Vrancx, & alter Iacobi Marquais Abbatis S. Martini Tornaci Commentarius itidem calamo exaratus. Vt autem magis appareat hinc (*Probabilissima est, dici tertiũ psalmum contra dæmonum insidias.*)

dæmo-

dæmonum aduersus Monasticam psalmodiam odium; inde diuinæ gratiæ postulandi necessitas, lubet hoc punctum nonnihil explanare, vt inde appareat quàm meritò S. P. BENEDICTVS tertium hunc psalmum præscripserit recitari.

Prat. spir. cap. 152.

Refert Pratum spirituale, Abbatem Marcellum quasi de alio sene morante in Schiti narrasse, quòd nocte quadam surrexerit, vt psalmos ex more caneret, cumque psallere cœpisset, audiuit vocem buccinæ quasi bellicum clangentis, turbatusque senex cogitabat dicens: *Vnde hoc in loco vox buccina perstrepit? milites hic non sunt, bellum hinc abest.* Et cùm ista secum volueret, dæmon propè illum veniens dixit ei; *vtique bellum est. Si ergo oppugnari ac repugnare non vis, vade, dormi, & non oppugnaberis.* Idemque dicebat: *Credite mihi filioli, nihil ita perturbat, concitat, irritat & contra nos dæmones commouet sicut perpetua psalmorum meditatio.*

Qui conueniunt ad psalmodiã, vt Monachos infestent.

Sed fraudes astumque cacodæmonum optimè cognouit & explicauit Climacus. *Obseruemus,* inquit, *diligentius, & inueniemus cùm insonuit signum spiritualis tubæ, visibiliter quidem congregari fratres, inuisibiliter verò conuenire inimicos.* Quorum machinationes & fraudes carptim à nobis alibi delibatas ordine recenset. Macarius quoque Alexandrinus apud Rufinum, non dissimiles dæmonum fratribus in choro illudentium technas vidit.

Climac. grad. 18.

Eorũ fraudes variæ.

Vit. Patr. lib. 2.

Quæ cùm ita sint, quis non videat contra tam varias diabolicæ versutiæ fraudes meritò præscribi, vt quâ possumus voce exclamemus: *Domine quid multiplicati sunt qui tribulant me, multi insurgunt aduersum me?* Quis non humiliter Dominum inuocet, dicens: *Tu autem Domine susceptor meus es, gloria mea, & exaltans caput meum?* Quis non confidens de præsenti Numinis adiutorio, dicat: *Non timebo millia populi circumdantis me: exurge Domine, saluum me fac Deus meus. Quoniam tu percussisti omnes aduersantes mihi sine causâ: dentes peccatorum contriuisti.*

Quæ hoc psalmo eluduntur.

Vel illud tandem circa hunc Psalmum alicui occurrere posset, decretam fortassis à S. BENEDICTO eius recitationem, vt præter supradictas congruentias paulò productios spatium esset, antequam inuitatorium & Psalmus *Venite exultemus* solemni cantu inchoaretur, vt ita pauciores ob tardiorem occursum publico negligentium loco se sistere debeant. Nimirùm ita S. Pater de simili Psalmo 66. *Deus misereatur nostri*, qui Matutinis Laudibus præmittitur, ordinauit, *vt dicatur sine antiphonâ subtrahendo modicè, vt omnes occurrant ad quinquagesimum, qui cum Antiphonâ dicatur.* Atqui tertius hic, de quo agitur, etiam sine antiphona dicitur, & subsequens *Venite exultemus cum antiphonâ, aut certè decantandus*, vt S. Pater ait; & in vtroque casu non petit vltimum locum, nisi qui post *Gloriam*, illius *Miserere*, vel *Venite*, occurrerit, quare hunc psalmum omninò *protrahendo & morosè* voluit dici. Similis consideratio occurrit circa initium Completorij, cui præmittitur lectio Collationum, quam S. Legislator paulò longiorem instituit, *vt omnibus in vnum occurrentibus per hanc moram lectionis, si quis fortè in assignato sibi commisso fuerit occupatus, occurrat, atque ita omnes in vnum congregati compleant.* Ex his proinde, vt dicebamus, colligere probabiliter licet eandem S. BENEDICTO fuisse mentem in præmittendo Psalmo aliquo ante Inuitatorium, quæ illi fuit in hisce duobus casibus. Et cùm ob allatas anteà rationes commodissimus huic instituto appareret Psalmus tertius, idcirco ille ad hoc fuerit assumptus.

Alia coniectura, vt spatiũ aliquod esset ante inuitatorium.

Reg. c. 13. Confirmatur.

Reg. cap 9.

ORATORIVM.

Reg c. 43.

Similis consideratio ante Completorium.

Reg. c. 42.

DISQVISITIO IV.

De Inuitatorio & Psalmo Venite.

POST tertium, de quo diximus, psalmum, subiungit S. Legislator: *Post hunc Psalmus nonagesimus quartus cum Antiphonâ, aut certè decantandus.* Per *Antiphonam* autem intelligit *Inuitatorium*, vt in Ordine Romano etiam vocatur: *Infra albas Paschæ super Venite dicitur Antiphona, Surrexit Dominus verè.* Amalarius vtrumque coniungens, vocat INVITATORIAS ANTIPHONAS. Regula Magistri, *Responsorium hortationis.* Dicitur & *sonus* in officio Mozarabo S. Isidori: *Sonus est Venite exultemus Domino, iubilemus Deo salutari nostro.* Inuitatorium autem, Petro Damiani auctore, ita dictum est, *quia per hoc ad Dei laudes fidelium populus inuitatur.* Et Amalarius: *In eo communis cætus fratrum conuocat omnes degentes vndique, vt excitentur, & veniant ad confitendum Domino iuxta quod versus secundus sonat Inuitatorij, Præoccupemus faciem eius, inquiens, in confessione, & in psalmis iubilemus ei.*

Cap 9.

Inuitatorij varia nomina.

Ord Rom. c. de vig. Pasch.

Amal lib. de Ordin. Antiph. c. 69. & 70.

cap. 44.

Cur ita dictum.

Petr. Dam. lib. de Dominus vobis cap 7.

Amalar. lib. 4 de eccles. off cap. 9.

Quod autem spectat ad psalmum *Venite exultemus*, is sanè & ante S. BENEDICTVM in diuini officij exordio recitatus fuit. Testatur siquidem Athanasius, Christianos ad principium precum inuitantes inuicem & adhortantes, clamare solitos verba huius psalmi, in quo, vt Augustinus ait, *inuitat Dauid ad magnas epulas exultandi, non sæculo, sed Domino.* Et Amalarius: *Inuitatorius est psalmus Venite exultemus Domino. Illo conuocantur fratres in vnum, & docentur quid agere eos oporteat postquam conuenerint. Hunc psalmum audiui Constantinopoli in Ecclesiâ S. Sophiæ in principio Missæ celebrari.*

Eius vsus ante S. Benedictum.

Athanas. ser. de Deiparâ.

Amalar de Ordin. Antiph. c. 21.

Quia autem, vt vulgo dici solet:

Dimidium facti, qui benè cœpit habet;

Ps. Venite exultemus feruenter & cum affectu cantandus.

ORATORIUM. Maximè ſtudendum eſt Monachis, vt in principio operis Dei magno affectu,& ſincerâ deuotione totum hunc pſalmum,cum intercalari verſu inuitatorio decantent. Per verba autem *Venite exultemus Domino*,primò ſe inuicem inuitant, excitant & exbortantur ad exultationem ſpiritus, & ad iubilationem vocis: non enim rectè iubilamus voce, niſi priùs mens excitata ſit in Deum per internam lætitiam & admirationem.

Luc. 10. Vnde & de Domino ſcriptum eſt,*Exultauit ſpiritu,& dixit; Confiteor tibi Pater.*

Angeli Deo laudes cantant. SECVNDÒ. Angelorum opus eſt diuinas laudes decantare, vnde Bernardus: *Quod pſallentibus dignanter ſancti Angeli admiſceri ſoleant; quid eo manifeſtius, quod Pſalmiſta ait: Præuenerunt Principes coniuncti pſallentibus in medio iuuenculaium tympaniſtriarum? Vnde & dicebat: In conſpectu Angelorum pſallam tibi.* Bern ſerm. 7. in Cant. Quod aliqui dicunt eſſe perinde ac ſi è regione Angelorum chorum cootempletur, cui reſpondêdom ſit & concinendum. Chryſoſt. homil. 24. in Acta Apoſt. Nam vt Chryſoſtomus ait: *Cùm Angelis ſtamus,cantamus, hymnos dicimus.* Licebit proinde iuxta hanc doctrinam per verba.*Venite exultemus Domino*,inuitare ſanctos Angelos, *Inuitandi, vt nobiſcū iubilent.* vt quoniam nobis pſallentibus adſunt, nobiſcum iubilent Deo ſalutari noſtro. Neque verò nimia hęc cenſeri debet præſumptio, quando etiam Eccleſia commemorans, quod *per Chriſtum diuinam maieſtatem laudant Angeli, adorant Dominationes,tremunt Poteſtates*,ſubiungere nos docet: *Cùm quibus & noſtras voces vt admitti iubeas deprecamur.* Pro praxi igitur notandum, quod nouem vicibus in Inuitatorio hoc pſalmo dicamus, *Venite adoremus*, vel quid ſimile, adeoque poſſe nos in ſingulis repetitionibus inuitare ſingulos Angelorum choros, verbi gratiâ: *Praxis ad nouem Choros.*

1. Angelos.
2. Archangelos.
3. Principatus.
4. Poteſtates.
5. Virtutes.
6. Dominationes.
7. Thronos.
8. Cherubim.
9. Seraphim.

Praxis inuitandi Sanctorum Ordines. TERTIÒ. Poſſent eodem modo inuitari Sanctorum Ordines, vt ſuas noſtris laudationes admiſceant, quò diuinæ Maieſtatis auribus ſint gratiores, vt illos nobiſcum habeamus in opere Dei cooperatores, quorum aliquando ſperamus iungi conſortio, & in ſæculum ſæculorum cum ijs diuinam laudare Maieſtatem. Dicat ergò ijs pius Aſceta: *Magnificate Dominum mecum; & exaltemus nomen eius in idipſum.* Et inuitet in repetitione: Pſal. 33.

1. Omnes SS. Patriarchas & Prophetas.
2. Omnes SS. Apoſtolos, Euangeliſtas, & Diſcipulos Domini.
3. Omnes SS. Innocentes.
4. Omnes SS. Martyres.
5. Omnes SS. Pontifices & Confeſſores.
6. Omnes SS. Doctores.
7. Omnes SS. Sacerdotes & Leuitas.
8. Omnes SS. Monachos & Eremitas.
9. Omnes SS. Virgines & Viduas.

QVARTÒ. Inuitandæ ſunt omoes interiores animæ vires,vt coniunctim Deo benedicant, illi exultent, iubilent, illi confiteantur, coram illo procidant, illumque deprecentur. *Et internæ animæ potentiæ.* Ita Climacus ſcribit conſideraſſe ſe *quendam ex fratribus ad pſallendum attentiùs adſtantem, atque in principio maximè hymnorum veluti ad quoſdam nutibus ſuis & facie loquentem: ſe verò rogaſſe quid ſibi mos ille,& nutus ille vellet, aperiret. Illum verò prodeſſe illi cupientem dixiſſe: Ego, Pater Ioannes, cogitationes meas & mentem atque animum colligere à principio Collectæ conſueui, & coram conuocatis eis acclamare, venite adoremus, & procedamus Chriſto Regi ac Deo noſtro.* Climac. grad. 4. Ex his videre licet, quo ſenſu etiam qui ſolus officium recitat, dicere poſſit, *Venite exultemus Domino.* Et quia hæc Religioſis cumprimis opto deſeruire, ſubiungo piam deuoti Dionyſij Carthuſiani horum verborum paraphraſim: *Pia paraphraſis inuitatorij.* *Venite* meotis affectu, & ſi opus eſt etiam corporis greſſu, quatenus mēte & corpore adunati,agamus quæ ſequuntur. *Venite*,qui diſtatis à Deo per reprobam vitam: *Venite*, inquam, id eſt, ad ea quæ ſequuntur, vos preparate per humilem confeſſionem & ſatisfactionem iniquitatū veſtrarum. *Venite*, ô omnes deuoti ac religioſi,id eſt,à diuerſis ac multis rebus, quæ non ſuut neceſſariæ, mentes veſtras abſtrahite,& ad illud vnum, quod ſolùm neceſſarium eſt accedite. *Venite* per fidei contemplationem,per ſpei certiſſimam prętolationem,per charitatis feruorem. *Venite* per puritatem meotalem,per laudem vocalem, per conuerſationem laudabilem. *Venite* cognoſcendo, diligendo, & operando.

DISQVISITIO V.

Quid Ambroſianum?

INVITATORIO Pſalmo immediatè ſubiūgendum præſcribit S. Pater AMBROSIANVM, cuius deinceps in alijs capitulis ſubinde mentionem facit.

Sed quæras,quid hoc ſit? Reſpondetur, certum eſſe deſignari hymnum. *Per Ambroſianum intelligi Hymnum.* Capite enim 18. ait: *Digeſto ordine pſalmorum veſpertinorum, reliqua, id eſt, lectiones, reſponſoria, hymni,verſus,vel cantica,ſicut ſuprà taxauimus, impleantur.* Suprà autem dixerat: poſt pſalmos,*Apoſtoli lectio recitanda eſt: inde reſponſorium, Ambroſianum,Verſus, Canticum de Euangelio.* Cap. 17.

Ex mente interpretum.
Strab. cap. 25. de reb. eccles.

uangelio. Vbi loco hymni *Ambrosianū* posuit, vt facilè appareat hæc duo S.P.N. Synonyma esse. Consentiunt interpretes passim: & Walafridus ait: *In officijs quoque quæ* B. BENEDICTVS *Abbas omni sanctitate præcipuus, ordinauit, hymni dicuntur per horas canonicas, quos* AMBROSIANOS *ipsos nominans, vel illos vult intelligi; quos confecit Ambrosius, vel alios ad imitationem Ambrosianorum compositos.* Et ante eum Hispaleosis Isidorus: *Ambrosius Mediolanensis Episcopus, vir magnæ gloriæ in Christo, & in Ecclesiâ clarissimus Doctor, copiosiùs in huiusmodi carmine claruisse cognoscitur, atque inde hymni ex eius nomine Ambrosiani vocantur, quia eius tempore primùm in Ecclesiâ Mediolanensi celebrari cœperunt: cuius celebritatis deuotio dehinc per totius Occidentis ecclesias obseruatur.* Hęc ille. Quæ noster Rhabanus Maurus ad verbum descripsit. Et Berno Augiensis Abbas: *S. Pater* BENEDICTVS *iubet nos Monachos ad omnes regulares cursus celebrare hymnos, quos ille vocat Ambrosianos.*

Isidor. lib. 1. de Ecclesiast. offic. cap 6.
Ab Ambrosio sic dicuntur.
Rhaban de instit. Cleric. lib. 2. cap. 49.
Berno in libell. de reb. ad miss. spect. cap. 2.

An is Hymnos primus composuerit.
Dionys. de diu. nom. cap. 4.
Philo lib. de vitâ contempl.
Plures ante eum hymnographi.
Conc. Tolet. 4. c. 12.
Matth. 28.
Ephes. 5.
Euseb l. 7. hist. cap 24.

Sed quærat hîc curiosior aliquis, an ergò B. Ambrosius primus hymnos composuerit? Respondetur alios præcessisse; apud Latinos Hilarium; apud Græcos Hierotheum, vt testis est Areopagita, qui & ex ijs nonnulla citat. Philo Iudæus loqueos de Christianis Therapeuris, S. Marci discipulis: *Non solùm*, inquit, *contemplantur, sed etiam cantica, & hymnos in Dei laudem componunt.* Et paulò pòst: *Tum exurgens vnus hymnum canit in Dei laudem, vel recens à se factum, vel pridem ab aliquo priscorum Vatum.* Verùm quod maius est, vt cum Toletano concilio loquar: *de hymnis canendis, & Saluatoris, & Apostolorum habemus exemplum. Nam & ipse Dominus hymnum dixisse perhibetur, Matthæo Euangelistâ attestante: Et hymno dicto exierunt in montem Oliueti. Et Paulus Apostolus ad Ephesios scribit, dicens: Implemini Spiritu sancto, loquentes vobismetipsis in psalmis & hymnis & canticis spiritualibus.* Atque ibidem excommunicatione plectuntur, qui hymnos reijcere fuerint ausi. Constatque ex Eusebio ante anoos mille trecentos in Cnncilio Antiocheno damnatum fuisse Paulum Samosatenum, quia psalmos & hymnos, quos Christiani illius sæculi io Christi honórem decaotabant, tamquam recentiores, & à viris memoriæ nouæ compositos exploserat. Fuerunt ergò & ante Ambrosium Hymnographi plures, sed ab eo *Ambrosiani* ideò dicuntur hymni, quod post Theodosij Iunioris tempora (verba sunt Radulphi Tungrensis) à beato Ambrosio apud Latinos, & ad Missam & ad alias horas diuinas, cantus publicus cū hymnis metricis est introductus. Vnde in Chronicis legitur, quod Ambrosius ritum Antiphooarum in ecclesiâ canendarum primus à Græcis transtulit ad Latinos. Hic etiam post Hilarium hymnos canendos primus composuit.

Quo sensu dicantur hymni Ambrosiani.
Radulph. proposit. 12.

ORATORIUM.
An S. Benedictus posteriores hymnos excluserit.
Cap 24.
Gauant. sect 5. c. 6.

Iterum quærat aliquis. Ao hymnos à posterioribus Auctoribus editos S. BENEDICTVS à suo officio excluserit, Prudentij ni mirum, Sedulij, Venantij Fortunati, Gregorij, Pauli Diacooi, Bernardi. S. Thomæ, aliorumque? Respoodetur proculdubio illos ab eo admissos, qui Ecclesiæ Romanæ se conformare studebat. De hymnis autem post S. Ambrosium compositis hæc Synodi Turonensis II. Aono 570. celebratæ sanctio est: *Licet hymnos Ambrosianos habeamus in canone, tamen quoniam reliquorum sunt aliqui, qui digni sunt formâ cantari, volumus libenter amplecti eos præter ea quorum Auctorum nomina non fuerint in limine prænotata: quoniam quæ fide constiterint, dicendi ratione non obstant.*

Porrò hymnorum Auctores post Clichtouæum & Carthusianum annotauit Bartholomæus Gauantus in commentario ad Rubricas Breuiarij Romani.

DISQVISITIO VI.

De Psalmis, & quot in nocturnis vigilijs dicendi?

Psalmodia antiquitas.
1. Cor. 14.
Ephes. 5.
August. Epist. 119 ad Ianuarium cap. 18.
Laus & commendatio.
Chrysost. homil 6. de pœnit.
Psalterium manibus omnium teritur.

HYMNVM excipiunt Psalmi, diuini officij potissima pars, vt vel hinc PSALMODIA passim vocetur. Hanc enim ab ipso nascentis Ecclesiæ exordio, in Conuentibus Ecclesiasticis primas partes obtinnisse, S. Pauli docemur testimonio. *Cùm conuenitis*, inquit, *vnusquisq; vestrûm psalmum habet.* Et ad Ephesios: *Implemini Spiritu sancto, loquentes vobismetipsis in psalmis & hymnis, & canticis spiritualibus, cantantes & psallentes in cordibus vestris Domino.* Et Augustinus ait: *De hymnis & psalmis canendis & ipsius Domini, & Apostolorum habemus documenta, & exempla & præcepta.* Et sanè diuina psalmodia militantis Ecclesiæ consolantis in hoc exilio absentiam suam à Spōso cælesti suaue canticum; hymnodiæ illius filia, quæ canitur assiduè ante sedem Dei & Agni, Clericorum pijssima occupatio & quotidianus iubilus Monachorum. Quærit Chrysostomus & admiratur, *cuius rei gratiâ præ ceteris veteris instrumenti nouique Scripturis librum Dauid sic adamarunt omnes Christiani, atque hunc solum ore voluerunt versari? Omnes enim hunc odoriferi vnguenti loco circumferimus ore. In Ecclesijs pernoctantibus, & primus, & medius, & nouissimus est Dauid. Diluculò quæruntur hymnorum modulationes, & primus, & medius, & nouissimus est Dauid. Si pompæ in funeralibus defunctorum, & primus, & medius, & nouissimus est. Si tela in virginum domibus agitur, & primus, & medius, & nouissimus est Dauid. O rem inauditam! Multi qui litterarum experimenta minùs sumpsêre, neque ipsis edocti principijs, tot ū Dauid in pectore conseruant: neque in vrbibus solùm*

ORATORIVM.

lum atque Ecclesijs sic per omne tempus, per omnem ætatem fulget sed in foro medio, atque ipsâ in solitudine, & in habitabili terrâ certatim Deo sacras stationes excitat. In Monasterijs sanctis, choris angelicarum acierum, & primus, & medius, & nouissimus Dauid. In Cænobijs virginum greges Mariam imitantium, & primus, & medius, & nouissimus est. In desertis viri crucifixi colloquentes Deo, & primus, & medius, & nouissimus Dauid. Et omnes quidem homines naturali noctis somno altè premuntur, solusque Dauid instat, atque ipsos Dei seruos in angelicas turmas congregans, excitat totâ mente: terram in cælum vertit, & Angelos homines facit. Hactenus ille.

Monachorum præsertim & Virginum.

Cur præ alijs Scripturis vsurpetur.
Radulph. propos. 8. & 9.
Bonart. l. 3. de hor. can. c. 13.

Cur autem præ reliquis Scripturis sacris Ecclesia potissimùm *Psalmos* vsurpet, doctè explicant Radulphus de Riuo, Cardinalis à Turrecremata Tract 75. in Reg. S. BENEDICTI, qui octo huius rei adfert rationes, quas nonnihil illustrat Bonartius.

Psalmi 12. assignati Vigilijs à S. Benedicto.

Sed iam disquirendum, quot in Nocturnis Vigilijs Psalmi dicendi? Ijs S. BENEDICTVS duodecim constanter assignauit tam in Dominicis & festis, quàm in ferialibus diebus, quibus duo absoluuntur Nocturni. In Dominicis autē & festis additur tertius Nocturnus, solis constans Canticis. Romanum verò officium hanc psalmodiæ quantitatē in feriali quoque seruat officio, & primo nocturno Dominicæ.

Quæ huius rei caussa & origo.
Cassian. l. 2. Institut. c. 4. & seq.

Sed quænam duodenarij huius numeri origo & caussa? Explicat eam pluribus Cassianus, dicens ob hoc per vniuersam Ægyptum & Thebaidem tam in vespertinis, quàm in nocturnis solemnitatibus hunc Psalmorum numerū custoditum, quia non humanâ adinuentione, sed angelico Magisterio Patribus olim fuisset traditus, prout supra retulimus. Et ex caussa eumdem numerum in vigilijs nocturnis seruandum cēsuit S. BENEDICTVS: quo etiam ipsas duodecim noctis horas iuxta eam supputandi rationem, quâ æuo S. BENEDICTI vtebantur, metimur & celebramus.

An tres Nocturni olim simul dicti.

Opportunè autèm hic quæri possit, an tres Nocturni, qui in Dominicis festisque occurrunt diebus, distinctis temporum interuallis olim recitati, vt ita quatuor noctis vigilijs, quæ singulæ trium horarum spatio cōputantur, & militaribus respondēt excubijs, totidem diuinæ laudis respōderint officia; tribus scilicet vigilijs tres Nocturni, & quartæ vigiliæ Laudes: an verò continuato tractu, vt nunc fit, & S. BENEDICTVS decreuit, Nocturni fuerint persoluti? Respondet autem S. Thomas: *Antiquitus*, ait, *dicebantur Nocturna diuisim secūdum tres vigilias noctis; nunc autem dicuntur simul.* Eandem tuentur sententiam Ioannes Belethus, Guilielmus Durandus, Thomas Waldēsis, Nauarrus, Francolinus. Citari pro eâ solent Hieronymus epist. 22. Ambrosius lib. 7. in Lucam, Isidorus de eccles. offic. c. 19. & 22. sed non conuincere ostēdit Bonartius. Manifestius ergò testimonium producimus ex MS Regulâ cuiusdam Patris, in quâ sub finem sic dicitur: *Tribus conuentibus diei, totidemque noctis tempore in ecclesiâ conueniendum. Tres psalmi in vnoquoque conuentu diei canendi sunt, duodecim verò in nocturnis conuentibus cantabuntur, præter illam missam, quæ celebratur ortu solis.* Clarius S. Columbanus in suâ Regulâ: *Sunt*, inquit, *quidā Catholici, quibus idem est canonicus duodenarius psalmorum numerus, siue per breues, siue per longas noctes, sed per quaternas in nocte vices hunc canonem reddunt, ad initium noctis, ad mediumque eius, pullorū quoque cantus, ac matutinum; qui cursus sicut in hieme paruus alijs videtur, ita in æstate satis onerosus, & grauis inuenitur, dum crebris in noctis breuitate expeditionibus, non tam lassitudinem facit, quàm fatigationem.*

Aliqui tenent diuisim.
Tho. lect. 6. in c. 14. 1. Corinth.
Beleth de diuin. offic. c. 20. Dur. rat. l. 5. c. 3.
Wald. de Sacram. c. 24. Nau. de hor. can. c. 3. num. 18.
Franc. c. 1. num. 4.
Debili fundamento.
Bonart. l. 1. de hor. can. c. 21.
Solidiora proferuntur testimonia.
Reg. Columb. c. 7.

Quæ hic S. Benedicti mens?

Verùm quia pro hac sententiâ vix alios reperire est auctores, ideò alij censent continuâ serie duos in ferialibus (vel iuxta Romanos vnum) & tres in Dominicis & Festis, dictos Nocturnos, atque ita S BENEDICTVS ex veterum imitatione Monachorum disposuit.

DISQVISITIO VII.

Vt Nocturnorum claudenda Psalmodia, & de Lectionibus subsequentibus.

Quæ post Nocturnos dicenda.
Cap 9.

QVID post cuiusque Nocturni absolutam Psalmodiam agendum, his verbis S. Patriarcha explicat: *Dictis*, inquit, Psalmis, *dicto versu, benedicat Abbas, & sedentibus omnibus in scamnis legantur vicissim à fratribus in codice super analogium tres Lectiones: inter quas & tria Responsoria canantur.* Quæ nobis nunc ordine illustranda & explicanda.

I.
Versus.

Quid ille tropologicè.
Amalar lib. de ord. antiph. c. 1.

PRIMO, ait dicendum *versum*, breuis autem sententia, quæ post antiphonam vltimi psalmi subijcitur, vocatur versus, quia vt Amalarius ait, per eum *reuertitur mentis intentio in aliam intentionem quasi quadam compositio officialis disponens iter mentis suaui cantilenâ, de vno affectu ad alterum: v. g. de psalmodiâ ad lectionem*, Additque: *In multis Ecclesijs in principio versus vertit se chorus ad altare.* Et alibi: *Versus hoc habet singulare, vt excitet corda cantantium ad requirendum faciem Domini in oratione.* Durandus verò ait, significare nos si fortè diuersi abierimus, per vanas distracti cogitationes propter psalmodiæ prolixitatem, ad Deum reuerti debere, vel certè ad cor redeundum esse secundùm diuersa versiculorum significata. Sed quia hæc mystica sunt, simpliciùs ad litteram arbitror vocis etymologiam inde sumptam, quòd

Id lib. 4. c. 45. de eccl. offic.
Dur. lib. 5. rat. c. 2. nu. 40.

Quid propriè & literaliter.

alicuius

alicuius psalmi *versus* dicatur, cuius prius hemistichium, vnus, quem eapropter *versicularium* dicunt, pronuntiet solus, & posterius totus respondendo subiungat chorus: nam eodem modo vocat versum, *Deus in adiutorium.*

II.
Absolutio, de quâ nihil S. Legislator.

SECVNDÒ. Versum hunc in Breuiarijs sequitur oratio Dominica præter prima verba, *Pater noster*, & vltimam clausulam secretò, dicenda, breuisque precatio, quæ dicitur *Absolutio*, de quibus nihil Regula, vt vel ab alijs adiecta, vel quod ex vsu nisi satis constaret, S. Pater non putarit de ijs peculiarem facere mentionem. Animaduertere interim licet, in his eã, de quâ suprà egimus, precãdi formulã, quã singulis psalmis apud Ægyptios subiectam scripsit Cassianus, vtcumque seruari. Etenim & hîc *antequam flectant genua, paulisper orant*, nimirũ dum dicũt versum: *& stãtes in supplicatione maiorem temporis partem expẽdunt*, pro quo dicitur oratio Dominica. Deinde qui orationem collecturus est, è terrâ surgit, dicitque Collectã, quæ in Ecclesiastico officio, ideò, vt crediderim, vocatur *Absolutio*, quod Psalmodiam absoluat: quamquam alij hæc putent, tanquam præparationem referri ad audiendam subsequentem lectionem, quia, vt Rupertus noster ait, *rogare debemus Dominum messis, vt mittat operarios in messem suam, & vt aperiat cor nostrum in lege suâ, & in præceptis suis, ne semen verbi Dei quod audituri sumus, aut volucres comedant, aut spinæ suffocent, aut duritia petræ frustratâ radice supplantet.*

Cassian. lib. 2. cap. 7.

Vnde dicta Absolutio.

Rup. lib. 1. de diu. off. cap. 11.

III.
Abbas benedicit Lectors.

TERTIÒ, ait S. Legislator: *Benedicat Abbas*, quod intelligit Smaragdus de Absolutione iam dictâ, sic enim ait: *Post versum à cantante dictum, dicat Abbas: Precibus omnium Sanctorum suorum saluet & Benedicat nos Dominus, vel aliquam eiusmodi Benedictionem* Crediderim verò intelligẽdum de Benedictione, quæ singulis præmittitur lectionibus, cùm lector dicit, *Iube Domne benedicere*, de quâ & in Aquisgranensi synodo decretum: *vt lector stando Benedictionem petat*. Et quia S. BENEDICTVS dicit, *Benedicat Abbas*; ibidem quoq; statuitur: *Vt Abbas, Præpositus, vel Decanus quamuis presbyteri non sint, Lectoribus Benedictionem tribuant.*

Concil. Aquisg. can. 67.

Can. 62.

Cur petatur Benedictio.

Quorsum autem petatur, vel detur hæc *Benedictio*, plures sunt caussæ.

Primò.
Rupert. lib. de diuin. offic. c. 12.
Rom. 10.

Prima est, quam tradit Rupertus *quia nemo nisi missus aut permissus officium prædicandi vsurpare debeat. Quomodo enim prædicabunt,* inquit Apostolus, *nisi mittantur?*

Secundò.
Honor. Augustod. lib. 1. c. 20.

Alteram caussam assignat Honorius Augustodunẽsis in Gemma animæ: *Quia Christus*, inquit, *conuocatis Apostolis benedictione eos repleuit, dum eis potestatem super omnia dæmonia dedit, & eos regnum Dei prædicare misit*. Alibi autem.

Tertiò.
Lib. 2. c. 23.

Tertiam rationem hãc reddit: Quod cùm A intermissio psalmodiæ mentis refectionem designet, lectiones sint diuersa fercula quibus operarij ad inuicem reficiuntur. Benedictiones quæ præcedunt, religiosorũ benedictiones præferunt, quibus cibum benedicit. Responsoria quæ post lectionem canuntur, sunt laudes quę sumpto cibo soluuntur.

ORATORIVM.

Quartò.
Petr. Dam. lib de Dominus vobisc. c. 2.

Quartam rationem assignat Petrus Damiani, vt nimirum veniam & facultatem legẽdi petat, atque ita humilitatis officium exerceat: *Lecturus*, inquit, *magnæ humilitatis* B *gratiâ, non à sacerdote, sed ab eo, cui Sacerdos iusserit, se postulat benedici, dicens: Iube Domne benedicere. Sacerdos autem, vt tantæ humilitati vicem reddat, nõ subiecto cuiquam benedicendi delegat officium, non per semetipsum, benedictionem dare præsumit, sed prius, vt à Deo, qui est super omnia benedictus, prærogetur, exposcit.*

De antiquitate huius ritus.

A quo tempore autem hic ritus inualuerit, non memini præcisè ab Auctoribus notari, illud interim constat antiquum valdè esse: nam in manuscriptis Græcorum Patrum homilijs, & Sanctorum historijs C plerumque præfiguntur hęc verba: *εὐλόγησον πάτερ, benedic pater.* quòd factum Gretserus arbitratur ex more publico, quod homilias vel res gestas Sãctorum lecturus in Ecclesiâ, priùs benedictionem à Sacerdote vel Episcopo peteret. Quare plerisque etiam S. Ephrem Syri sermonibus hęc verba prępositas videmus, quia consuetudine receptũ erat sermones S. Ephrem publicè in Ecclesiâ pronuntiare. Testis S. Hieronymus de viris illustribus.

Gretser. in orat. Alex. de Crucis Inuent. Tom. 2. de Cruce.

IV.
Sedens omnes Lectionum tempore.

QVARTÒ. pergit S. Pater: *Sedentibus omnibus in scamnis, legantur vicissim à fratribus in* D *codice super analagium tres lectiones.* Vbi notandum Lectiones audiri à sedentibus in scamnis, siue vt alibi loquitur, *residentibus cunctis dispositè, & per ordinẽ in subsellijs*; quod ex prisco vsitatum ritu. Scribit enim Cassianus, vno psallente cunctos sedilibus humillimis insedisse. Discipulorum autẽ est, vt sedentes lectionem audiãt, quod quiescendo & sedendo anima fiat sapiens, iuxta, Aristotelem. Hinc Magdalena *sedens secùs pedes Domini, audiebat verbum illius.* Et eâdem ex E caussa sedetur ad Epistolam quẽ ritum etiam ex Apostolo discas, qui ait: *Quod si alij reuelatũ fuerit sedenti prior taceat.* In quæ verba Estius: Sedentem vocat existentem in numero auditorum. Mos enim erat, vt audientes sederent, loquentes starent. Quod & hodie ferè seruatur in Ecclesiæ conuentibus.

Cap. 11.

Cassian lib. 2. c. 12.

Ratio assignatur.
Aristot. 7. Physic.
Luc. 10.

1. Cor. 14.

V.
Lectiones vicissim legendæ.

QVINTÒ. *Legantur*, inquit, *vicissim*, id est, inuicem succedentibus sibi diuersis fratribus. Nam si vnus dumtaxat legeret, sufficeret semel dixisse, *Iube Domne benedicere*, & vnica benedictio. Obtentâ enim semel legendi veniâ, alia opus non est eidem Fratri. Benè

ORATORIVM. Bursfeld.in ordin.c.8.

tri. Benè proinde Bursfeldenses: *Numquam in officio hoc* (videlicet nocturno regulari) *nec unus plures legere debet lectiones: nisi forsan ob fratrum ad legendum idoneorum paucitatem.* A

Praescripti ab aliis Congregationibus.

Quod similiter in officio defunctorum obseruandum est. De duodecim verò Lectionum diebus ita deinceps statuunt. *Partitâ Congregatione totâ legere & cantare debentium in tres ordines, id est, in infimum, medium, & supremum, talis in ordinandis lectionibus consideratio habeatur, vt in duodecim lectionibus si maior fuerit congregatio, ita videlicet vt numerus fratrum ad legendum idoneorū excedat numerum lectionum, de quolibet ordine in aquali deputentur numero, in quantum cōmodè fieri poterit, & ordo quilibet suo correspondeat nocturno. Et obseruet cui incumbit ordinare tabulam, vt non semper iidem legant, sed vicissim secundum tempus, nunc isti, nunc illi sint supportati de quolibet ordine. Sin autē minor congregatio fuerit, vel adaquata numero lectionum, nō opus ordinatione: quia ordine suo singuli & etiam Prior legere debet.* Eodem modo Carthusiani: *In officio duodecim lectionum, qui inferior est ordine, primam lectionem legit, & singuli per ordinem singulas: in officio trium lectionum, terni lectiones legimus: vnus de inferioribus primam, de mediocribus secundam, & de superioribus tertiam.* B

Carthus. 1. part. statut. antiq. c. 35. num. 14. Num. 18.

VI. Quid sit Analogium, super quo legitur. Isid. Orig. lib. 15 c. 4.

SEXTÒ. Lectiones leguntur *super* ANALOGIVM. Quid autem illud? audi Isidorum: *Analogium inde dictum quod sermo inde praedicetur: nā λόγος Graecè sermo dicitur, quod & ipsum altius situm est.* Inde Bocrius: Analogium locus altus supra chorum, vbi stant libri sanctae praedicationis, vt sunt Legendarij & Lectionarij, qui continent sermones SS. Doctorum. Intelligūt ergò vel suggestum, vel librorum repositoriū: sed manifestum est accipi pro pulpito, pluteo. Glossae Isidori: *Lectrum, Analogium, super quo legitur.* Rursus: *pulpitum, Analogium, lectrum.* D

VII. Ex quibus codicibus sumantur Lectiones.

SEPTIMÒ. Ex quibus codicibus legendae Lectiones, S. Pater aperit: *Codices autem legantur in vigiliis tam veteris Testamenti, quàm noui, diuinae auctoritatis: sed & expositiones eorū, quae à nominatissimis Doctoribus orthodoxis, & catholicis Patribus factae sunt.* Vbi animaduertis materiā lectionum nocturnarū à S. P. aptè determinari, & eumdem hodieq; vigere in Ecclesiā Dei morem, vt primò legantur Scripturae sacrae, deinde Sermones, & Homiliae Patrū, quibus & vitae adduntur Sanctorum. Aegyptij Monachi duodecim Psalmis lectiones geminas adiungebant, vnam veteris, & aliam noui Testamēti. Ex ecclesiasticā autem cōsuetudine Lectiones terminantur cum clausula: *Tu autem Domine miserere nobis:* respondetque Chorus: *Deo gratias.* Quod ceu vulgo notum S. BENEDICTVS forte praetermiserit. E

Cass. lib. 2. cap. 6.

Tu autem Domine.

VIII. Post sex psalmos dicuntur Lectiones.

OCTAVÒ, notanda quaedam differentia Monastici officij à Romano. Hoc enim tres Lectiones recitat in fine psalmorum; illud autem in medio, decātatis scilicet sex psalmis, vt hic S. BENEDICTVS expressè statuit. Cur autem ita decreuit? ne prolixior videretur nimis continuata psalmodia, sed quies aliqua Lectionum interpositione concederetur, quae quidem necessaria videri possit, quod Psalmi à stantibus dicerentur. Et legerat, cauisse Aegyptios, ne prolixitate psalmorū taedium generaretur. *Semper enim*, vt alibi ait Cassianus, *aquanimius qualibet fatigatio sustinetur, & sine fastidio labor impenditur, si intericcta ei vicissitudo quaedam, vel operis immutatio qualiscumq; succedat.* Et in Concilio Laodiceno statuitur: *Non oportere psalmos in conuentibus contexere, sed in vnoquoque psalmo interiecto spatio, lectionem fieri.* In quē locum Balsamon: *Cùm psalmi vno contextu ex antiquā traditione legerentur, & populus qui congregabatur, ex eo molestiā afficeretur, statuerunt Patres non esse psalmos in Ecclesiasticis congregationibus vno contextu dicendos, sed aliquo intercedente lectionem esse faciendam, vt aliquantulum quiescat populus, & rursus canat.*

Cass. ibid. cap. 11.

Lib. 3. c. 11. Ad vitandum longioris psalmodiae fastidium.

Laod. can. 17.

IX. In aestate dicitur vna tantum Lectio. Cap. 10.

NONÒ. Benedictino officio peculiare est, quod, vt S. P. loquitur, *A Pascha vsque ad Kalendas Nouembris, omnis (vt supra dictum est) psalmodiae quantitas teneatur: excepto, quòd Lectiones in codice, propter breuitatem noctium, minimè legantur: sed pro ipsis tribus lectionibus, vna de veteri Testamento memoriter dicatur.* S. BENEDICTI institutionem obseruant quoque Carthusiani: nam in statutis Guigonis ita legitur: *A Pentecoste vsque ad Nouembris Kalendas, vna, nisi festum intersit, lectione sicut ceteri Monachi contenti sumus.*

Stat. Guig. cap. 5.

X. Benedictini tot habent Responsoria quot Lectiones.

DECIMÒ. Quot in Benedictino officio leguntur lectiones, totidē ijs subijciuntur *Responsoria.* In Romano autem, cùm dicitur *Te Deum laudamus*, vltima lectio caret Responsorio: & penultimo dicitur, *Gloria Patri.* Notat tamen Radulphus, alias nationes dictum modum non sequi. Similiter quod nostri diebus infra Octauas psalmos recitēt feriales, cum duobus Nocturnis, tribus lectionibus, & omisso *Te Deum*; id quoque idem auctor alijs scribit vsitatum: per octauam, inquit, S. Trinitatis & Sacramenti, seruetur Nocturnus ferialis cum solā antiphonā competentiori, Respōsoria dicantur secundum ordinem, nec *Te Deum*, *nec Gloria in excelsis* dicatur. Vide eumdem propositione 19.

Radolph. propos. 15.

Propos. 16.

XI. Psalmi secundi Nocturni dicuntur cum Alleluia.

VNDECIMÒ. Quod in secundo Nocturno officij trium lectionum, vel potius, sex psalmi dicuntur cum *Alleluia*, idemque fiat in Canticis tertij Nocturni, decreuit id S. Pater ex imitatione seruati ab Aegyptijs ritus, quem Angelus eos docuerat, qui cùm vndecim psalmos cantasset, duodecimum sub *Alleluia* responsione consummauit. Nam quo magis ad auroram lucemque diei, quae Chri-

Cassian. lib. 2. cap. 5.

Christum denotat,appropinquamus,eo officium fit solemnius. Et hinc tertium Nocturnum ceteris est celebrius.

XII. *Sequitur Capitulum.* DVODECIMÒ.Secũdi Nocturni psalmos, & quod diximus Alleluia, *Lectio Apostoli sequitur, ex corde recitanda.* Breuis hæc lectio est *Capitulum*, vt vulgò dicitur, quod *lectionis* nomine S. BENEDICTVS passim vocat.

Quid sit recitare ex corde. Ex corde autem recitare, est dicere memoriter & sine libro,quod Græcis est ἀπὸ στήθους λέγειν, ἀποστηθίζειν, & Gallis *par cœur*: S.Bonauentura extulit *cordetenus*. *Sunt*, inquit, *cordetenus addiscenda, & menti per exercitium artius imprimenda.* Occurrit hæc phrasis in Vitis Patrum: *Alter* EX CORDE *duos Prophetas maiores lectaris ordine recitauit*. Item: *Scriptura omnes didicimus*, EX CORDE *Dauid cantu summauimus*.

Bonau. spec. p. 1. cap. 14.

Vit. Patr. l. 5. libell. 4. num. 57. Ibid. libell. 10 num. 91

An alia Capitula memoriter dicenda. Quia antem hoc secundi Nocturni Capitulum & lectionem breuem in æstate S. BENEDICTVS ex corde voluit recitari, existimauit Radulphus omnia alia Capitula eodem modo recitanda. Sed id non liquet, cùm de Capitulis id neutiquam Legislator asseruerit.

Radulph. propos. 13.

DISQVISITIO VIII.

Qualiter Dominicis diebus Vigiliæ agantur?

QVANTÒ ferialibus diebus solemnior est Dominicus, quẽ S.Martyr Ignatius vocat *reginam & principem omnium dierũ*; tantò celebriori cultu & religione prosequendus est. Hinc quæ in eius officio recitanda, peculiari capite S. Legislator exposuit.

Ignat. epist. ad Magnes.

I. *Dominicâ surgendum temperius.* PRIMÒ autẽ ait. *Dominico die temperius surgatur ad Vigilias.* Vbi Menardus annotauit, in cod. MS. maiori S.Germani legi, *Temporius*. Latinâ magis voce, quâ vsus Ouidius:

Cap. 11.

——— modò surgis Eoo

Ouid. lib. 14. Metam. Temporius *cælo: modò serius incidis vndis.*

Colum. lib. 9. Columella etiam: *Ante crepusculum propter cibi spem, temporius ad officinam redeant.* Verùm cùm exemplaria passim legant *temperius*, eademque vox occurrat cap. 48. quo dicitur. *Agatur nona temperius*; crediderim hanc S. BENEDICTI esse lectionem: & Boërius ait: *Temperius* dictum secundùm vulgare regionis Monasterij Cassinensis, in quo fuit hæc Regula edita. Verũ & alibi sic locutos alios constat. Augustinus: *Psalmos matutinos* TEMPERIVS *volumus cõsummare.* Extulit & hanc vocem Ericus Altisiodorensis:

Quæ vera hoc Regulæ lectio?

Aug. serm. 107. de tempor.

Eric. carm. de S. Germano. Temperius *sumpsisse cibum fort asse voluptas Qualemcumque foret.*

Magist. in reg. c. 36. Magister in Regulâ: *Tempore æstatis temperius est Lucernaria inchoanda.*

Ratio surgendi citius. Cur autem Dominicâ citius vel temperstiuius surgendum? nimirùm quòd propter

A huius diei eminentiam auctum sit nocturnum officium, in quo 12. Lectiones, totidem Responsoria, tria Cantica, Te Deum Laudamus, & Euangelium, præter ea, quæ in ferijs dicuntur, recitantur. Sed & alij Dominicæ officium fecêre prolixius. Habent enim Romani (vt nihil nunc dicamus de nouem Lectionibus & octo Responsorijs) octodecim hic Psalmos. Cæsarius Arelatensis cùm ad vigilias à mense octobri vsque Pascha duos nocturnos, & tres missas præscripsisset, *Omni Dominicâ*, inquit, *sex missas facite. Prima missa semper Resurrectio Legatur, dũ Resurrectio legitur, nemo sedeat, perfectas missas dicite.* Similiter Regula Aureliani. *Dominica omni tempore & in æstate & in hieme post nocturnas sex missæ fiant*, id est, lectiones. Isidori Regula, in Dominicis diebus vel festiuitatibus Martyrũ solemnitatis causâ singulas superadijciendas missas statuit. S.Columbanus nocti Dominicæ ac Sabbati sub vno cursu 75. sigillatim assignat psalmos; ita vt totum psalterium intra duas supradictas noctes absoluatur. Vbi vides vel psalmis vel lectionibus Dominicæ augeri officium.

ORATORIVM.

Dominica officium ceteris prolixius.

Cæsar. in Monach. Reg. num. 10. & 11.

Aurel in ord psall.

Isidor. in Reg. c. 6.

Columb in Reg. c. 7.

B

C

II. *Habet tres Nocturnos.* SECVNDÒ. Dominicis festisque diebus peculiare, quod habeant tertium Nocturnum tribus constans Canticis, quod ideò forsitan fecerit S. P. quia in Ambrosiano officio illis diebus absque vllis psalmis inuenerit tria dici Cantica, singula in singulis nocturnis, quod idem fit in festis & octauis. Voluerit autem sua tria Cantica duodecim psalmis velut ad solemnitatis augmentum adijci. Isidorus Hispalensis in quotidianis officijs vigiliarum post recitationem psalmorum ordinat tres dici missas psalmorum, quartam Canticorũ, quiotam matutinorum officiorum: Vt clarum fit, & alijs placuisse Cantica ante Matutinas Laudes.

Regula Isidor. cap 6.

D

III. *Dicitur Te Deum laudamus.* TERTIÒ. Quod vel maximè celebritatẽ Dominicæ diei cohonestat, est caoticum *Te Deum Laudamus.* Alcuino nostro inscriptum *hymnus Dominicalis.* Amalarius tamen scribit se interrogasse Romanæ Ecclesiæ Magistrũ, *an canerẽt per dominicas noctes Te Deum laudamus. Responsum est tantum in Natalitijs Pontificum cani.* Ita olim. At nunc & in Dominicis, & sanctorũ festis tam à Romanis, quàm ab alijs dicitur.

Alcuin. lib. de offic. per ferias.

Amalar in prolog. Antiph.

E

Etiam in Aduentu & Quadragesimâ. Nostri porrò ordinationi Patris sui mordicus inhærentes, ne quidem intermittunt in Dominicis Aduentus & Quadragesimæ. De quâ re, vt Glaber scribit, cùm inter Episcopos in Concilijs Galliæ & Italiæ congregatos incidisset quæstio, & tam Abbates quàm Monachos interpellassent, *responderunt se pro nullâ re illud agere, nisi ex B.* BENEDICTI *nominatissimi atque excellentissimi Patris præceptione: cuius etiam actus, simulque dicta à summo*

Glab. lib. 3. hist. c. 3.

ORATORIVM.

à summo Romanorum Pontifice videlicet Gregorio habere tentur descripta, ac laudabiliter roborata. His denique cōperti Episcopi vsus Monachorum, authentico ex more viguit.* Cæsarius Arelatensis *Te Deū Laudamus* dici iubet ad matutinas laudes. Aurelianus in ordine psallendi: *Omni sabbato ad Matutinos; Cantemus Domino, & Te Deum laudamus.* Ambrosio & Augustino hic hymnus adscribitur in Breuiario Romano, Ambrosiano, Monastico, & alijs, diciturque in baptismo S. Augustini ab vtroque ex tempore cōpositus, prout Spiritus sanctus dabat eloqui illis, quod ex Dacij Episcopi Mediolanensis chronico communiter adstruitur; Verùm Menardus noster in Notis ad Sacramentarium S. Gregorij, certum ait, hoc Chronicon non esse huius Dacij, quod probari non possit vllum ab eo Chronicon scriptum, & non redoleat stilū illorum temporum, contineat etiam quædam falsa. Ita ille. Gauantus quoque hoc Chronicon non esse Dacianum ait, si eruditioribus credatur Mediolanēsibus, qui melius censent, totum hymnum vni Ambrosio deberi, cùm ille dialogismo careat. Additque: In Breuiario MS. Collegij Aniciani de Vrbe antiquissimo legi pro titulo, *Hymnus S. Abundij*: de quo peritiores cōsului, qui tamen adhuc ignorant, quis ille possit esse. Quare ante S. Benedictvm, & Teridium S. Cæsarij Arelatensis Episcopi discipulum, qui de hoc hymno in suis Regulis locuti sunt, nullus veterum illius mentionem fecit. Aliam dubitandi rationem suggerit Lorinus, quod versus ille, *Saluum fac populum tuum Domine, & benedic hæreditati tuæ. Et rege eos & extolle illos vsque in æternum*, paulò aliter legatur in Psalterio Romano, & ab Augustino, quàm habeat nostra editio: cum qua tamen concordant hymni verba: nec alio modo psalmi versiculum vsurpaturi videntur fuisse hi sancti, quàm qui tum vsitatus esset. Verùm, vt ipse subijcit Lorinus, adeò receptæ traditioni propterea contradici non debet, aitque se deprehendisse, non rarò longè aliter Ambrosium & Augustinum legere textum psalmorum, quàm sit in Ambrosiano psalterio. Monet Boërius, cum deuotione & tremore hunc hymnum decantandum, *quoniam in eius decantatione, vt dicunt sancti, cœli aperiuntur.* Cælesti visione id olim piè cuidam Sanctimoniali in Saxonia fuisse ostensum refert Paulus Polus, & ex eo Anacletus Siccus.

Lubet porrò circa gloriosum hunc, vt Rupertus noster nominauit, hymnum, & alia quædam annotare. Quod Gauanto videtur *Sanctus, Sanctus* &c. esse vnus versus, & ab vnâ parte Chori totus dicendus; mihi non vsquequaque probatur, cùm Seraphinos Isaiæ 6. alternis cecinisse auctores tradant. Audi Cyrillum Alexandrinum: *Gloriam decantant Seraphim, idque alternis vicibus, non quia defatigantur, vt ego quidem arbitror, sed honore sibi mutuo cedunt, & vicissim doxologias ac laudationes cantitant. Omnia enim supera ordinatè fiunt ac decenter.* Damascenus etiam docet, ab his Seraphinis Ecclesiam didicisse chorum, id est, modum alternis canendi & psallendi. Sanchez, Cornelius & alij dicunt eos *ἀντιφώνους*, id est, alternis vocibus cantasse, vt fit in choro psallentium.

Cur autem in hoc hymno Apostoli præponuntur Prophetis, quibus sunt posteriores? fortasse quòd Paulus dixerit Deum posuisse *in Ecclesiâ primùm Apostolos, secundò Prophetas, tertiò Doctores.* Pamelius verò scribit SS. Ambrosium & Augustinum in hoc cantico imitatos Cyprianum dicētem: *Illic Apostolorum gloriosus chorus: illic Prophetarum exultantium numerus: illic Martyrum innumerabilis populus.*

Versum illum, *Tu rex gloriæ Christe* & reliquos sequentes solebat ad eleuationem S. Hostiæ dicere S. Thomas Aquinas, vt annotauit Clichtoueus.

Iam verò ad versiculum, *Tu ad liberandum suscepturus hominem, non horruisti virginis vterum.* S. Odilo ex ardentissimâ deuotione, qua in beatam Dei genitricem flagrabat, in terram se prosternebat, per corpus ostendens, quibus desiderij cælestis in mente facibus æstuaret, vt auctor est Petrus Damiani. Sed & alij ad eadem verba corporis inclinatione cœli reginā venerari soliti; vt vel hac caussâ crediderim in Statutis Carthusianorum decerni, vt *Te Deum laudamus* semper dicatur in Matutinis B. Mariæ. In hoc sanè versiculo venerari & adorare licet summam Christi propter nos humiliationem, quam expendens Guarricus Abbas, ait: *Omnium humanarum infirmitatum, vel iniuriarum, quas pro nobis pertulit diuina dignatio, sicut tempore primam, sic etiam humilitate ferè maximam existimo, quod in vtero concipi, in vtero nouem mensium tēpore maiestas illa incircumscripta passa est contineri. Vbi enim sic se exinaniuit, aut quando ita penitus à semetipso defecisse visus fuit? Tanto tempore nihil illa virtus manifestum operatur, nullo signo visibili maiestas, quæ clausa latet, proditur.*

Cùm autem propriè loquendo non sit asserendum diuinam personam suscepisse hominem, vt probat S. Thomas, piè exponenda est hæc locutio, *Tu ad liberandum suscepturus hominem*, & similes aliæ, vt *dicamus hominem assumptum, quia eius natura est assumpta, & quia assumptio terminata est ad hoc vt filius Dei sit homo*, vt ab eodem Angelico Doctore scriptum.

Denique ad versum, *Te ergo quæsumus, tuis famulis subueni*, &c. genua flectuntur, pro quo Carthusiani scribunt se habere tres quadragenas indulgentiarum.

Margin notes (left): * Antiquo. Cæsar. in Reg. Monach. c. 21. — *Agitur de auctore huius hymni.* — Dac lib. 1. cap. 10. — Menard. pag. 400. — Gauant. in rubr. Breu. sect. 5. c. 19. — *Quidam soli Ambrosio tribuunt.* — *Aliud dubium.* — Lorin. in Psal. 27. — *Non facilè recedendum à traditione.* — Polus Rational. hot. canon. c. 8. Sicc. lib. 2. Hymnod. — Rupert. l. 2. de reg. S. Ben. c. 7. — *Obseruationes peculiares in hunc hymnum.* — Cyrill. lib. 1. in Isai.

Margin notes (right): Sanctus, Sanctus, alternis dicendum. — Damasc. tract. de Trisagio. — *Cur Apostoli præponantur Prophetis.* — Pamel. in lib. Cypr. de immortal. — Clicht. in Elucid. l. 2. — *Quis ritus ad ỽ. Tu ad liberandum &c.* — In vit apud Sur. 1. Ianu. — Stat. antiq. p 1 cap. 36. num. 12. — *Expenditur hic Christi humiliatio.* — Guarr. ser. 3. de Annunt. — *Obseruatio Theologica.* — S. Thom. 3. p. q. 4. art. 3. — Cap. 1. 3. compil. nu. 11.

IV. QVARTÒ, Benedictino officio proprium est, vt post Te Deum laudamus, *legat Abbas lectionem de Euangelio.* Quod olim & apud Clericos vsitatum fuisse, Perez scribit: optassem auctore aliquo id firmasset. Nec omninò sine ratione: cùm enim Euangelij particula eiusque expositio lecta fuerit, congruè subiungitur etiam textus. Deinde cum pleraque ex veteri testamento, aliisve Scripturis minoris dignitatis quàm sacrum sit Euangelium recitata fuerint, ad lucis crepusculum rectè legitur Euangelium, quod tamquam dies nocti, tamquam lumen vmbris veteris legis succedit, vt ipsis satis demonstratur cærimoniis in hac Euangelij lectione adhiberi solitis, de quibus audiendus Rupertus: *Choro illum iucunditatis concrepante & alterutrim modulante hymnum Te Deum laudamus, antequam finiatur idem hymnus ingreditur sacerdos sacris indumentis redimitus, praecedente candelarum lumine, & sacri thuris odore. Siue Abbas ipse, siue alius quilibet Sacerdos ille sit, Domini nostri Iesu Christi personam gerit, qui ipso die quâ resurrexit, serò stetit in medio Apostolorum, & dixit eis: Pax vobis.* Quem imitatur Sacerdos ante lectionem Euangelij dicens, *Dominus vobiscum.* Addit S. Hildegardis tres alias rationes, 1. vt omni tempore, videlicet tam in nocte, quàm in die nuncium Dei audiendum & complēdum, & per illud Deo seruiendum sciamus. 2. vt audito Euangelio, Monachi illius Euangelij recordentur, *Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te.* 3. Vt si quis pro raritate sacerdotum, seu præ occupatione alicuius impedimenti, eo die Missam habere, vel Missæ interesse non poterit, lectum & auditum Euangelium sibi sufficiat. Sic illa. Sed vltimâ ratio vix videtur habere locum, cùm constet Dominicis diebus Monachos communicasse, quod citra Missæ sacrificium non fiebat.

[*Margin:* Legit Abbas Euangelium. — Cærimonia olim adhibita. — Rup. lib. 2. in Reg. S. Bened. c. 7. — Rationes cur legatur Euangelium. — Hildeg. in c. 11. Reg.]

Quo autem modo audiendum Euangelium, S. Pater explicat, *Cum honore & tremore stantibus omnibus.* Quod ab Apostolicâ descendit traditione, vnde apud Clementem Romanum: *Cùm legetur Euangelium, Presbyteri & Diaconi, vniuersusque populus magno cum silentio stent.* Liturgia S. Marci: *State, audiamus S. Euangelium.* Similiter in Missâ S. Basilij: *Legitur Euangelium stantibus omnibus cum timore & reuerentiâ.* Idem præscripsit Anastasius I. *Dum sancto Euangelio in Ecclesiâ recitantur, sacerdotes & ceteri omnes præsentes non sedentes, sed venerabiliter curui in conspectu S. Euangelij stantes, Dominico verbo intentè audiant, & fideliter adorent.*

[*Margin:* Quâ reuerentiâ audiendum. — Clem. lib. 2. Apost. Const. cap. 57. — Anast. epist. ad Episc. Germ. c. 1. de consecr. d. 1. c. Apostolica.]

Pergit S. BENEDICTVS: *Quâ perlectâ* (Euangelij lectione) *respondeant omnes, Amen.* Quod hoc loco non *fiat*, sed verè significat: vt prædicta fideliter credere nos monstremus, inquit Smaragdus. In veteri lege Moyse mandata Dei promulgante, iubetur omnis populus dicere, *Amen.* Idipsum ad Euangelicæ legis pronunciationem respondendum S. Pater præscribit. Vnde & in Missâ Mozarabum similiter in fine Euangelij respondetur, *Amen*: idemque ad finem Epistolæ cuiuscumque & prophetiarum præscribitur respondendum. Et Guilielmus Durandus ait: In quibusdā Ecclesiis finito Euangelio dicitur *Amen.* Ioannes quoque Belethus: Lecto, inquit, Euangelio, quisque dicere debet *Amen*, vel vt alij volunt, *Deo gratias.* Sed melius est vt dicatur *Amen*, ac nos cruce contra diabolum muniamus, ne ipse sermones Domini ex pectore nostro rapiat. Sic ille.

[*Margin:* Euangelio lecto dicitur Amen. — ORATORIVM. — Deut. 27. — Quid illud significet. — Lib. 4. ration. c. 24. — Beleth. in expl. diu. off. c. 39.]

V. QVINTÒ. Euangelium excipit hymnus, *Te decet laus.* De cuius auctore qui scripserit, legi neminem. Solicitiùs autem quærenti occurrit Clemens Romanus *lib. 7. Const. Apostolic. cap. 49.* vbi paruus hic hymnus ita exprimitur: *Te decet laus, te decet hymnus, te decet gloria Deum Patrem per Filium in Spiritu sancto, in secula sæculorum Amen.* Videtur autem trita Deum glorificandi forma, ad imitationem Regij Vatis concepta, qui psalmū 64. ita orditur: *Te decet hymnus.* Inuenitur & in Liturgiâ S. Ioannis Chrysostomi his verbis: *Quoniam decet te omnis gloria, honor, & adoratio, Patrem & Filium & S. Spiritum, nunc & semper, & in sæcula sæculorū amen.* Citatq; hanc Liturgia S. Petri à Lindano edita. Legitur quoq; sed cū modicâ varietate, in Missâ S. Iacobi, Fratris Domini, & in Liturgiâ S. Marci. Alludit ad hanc precem Augustinus, vel quisquis auctor libri Meditationum cap. 32. & 33. Aptissimè autem S. Triadis glorificatio Euangelio subiungitur, quia per illud annuntiata est nobis fides S. Trinitatis; & sicut in Missâ dicitur, *Laus tibi Christe*; ita toti Trinitati dicimus, *Te decet laus, te decet hymnus, tibi gloria.* Et quemadmodum Dominicis diebus dicto Euangelio dicitur symbolum Apostolorum, vt per S. Euangelium corde credatur ad iustitiam, & per symbolum ore confessio fiat ad salutem; ita non minùs congruè subiicitur Euangelio confessio laudis, & doxologia S. Trinitatis, in quam credimus.

[*Margin:* Subiungitur Te decet laus. — Quis huius hymni auctor. — Recte dicitur post Euāgelium.]

VI. SEXTÒ, vt dicit S. BENEDICTVS, *datâ Benedictione incipiant Matutinos.* Quænam autem hæc *Benedictio*? Columbanus Vrancx in MS. Commentario putat significari, Benedictionem quæ datur cum incipiendo Matutinos dicitur, *Deus in adiutorium*, quod tum formetur signum crucis, per quod Benedictio dari consueuit. Posteà verò ait,

[*Margin:* Datur, seu dicitur Benedictio.]

ORATORIVM. hac Benedictione designari psalmum 66. in cuius principio & fine dicitur, *Benedicat nos Deus*, sed hoc minus, vt arbitror probabile. Perez verò ait, non esse *benedicamus* Domino, neque signum inchoandi matutinas laudes, neque supplicationem Litaniæ, sed fortassis aliquam benè precandi seu benedicendi formulam, qua nocturnum congruè absoluatur officium; vt certè de facto absoluitur oratione quæ post hymnum, *Te decet laus*, cantatur. Quibus vltimis verbis rem tetigit. Collecta enim, quæ huic hymno subiicitur S. Patri *Benedictio* dicitur, vt intellexit Gratianus dicens: *Lectionem Euangelij similiter Abbati ad legendum tribuit* (Regula) *quam subsequenti Oratione legere, similiter sacerdotalis officij est*. Hildegardis: *Datâ benedictione, scilicet in consuetudinariâ Oratione*. Boerius: *Dictâ oratione, quæ dici post Euangelium consueuit*. Bursfeldenses: Et mox erecti non mutent facies donec incipiatur *Benedictio*, id est, *Collecta* immediatè sequens. Sed antiquior omnibus Amalarius Fortunatus *Benedictionem* pro collectâ accipi nos docet. *Vtroque*, inquit, *nomine, id est, Benedictionis & Orationis, vocatur Oratio sacerdotis. De Benedictione dicit Apostolus: Si benedixeris spiritu, qui supplet locum idiotæ, quomodo dicit Amen, super tuam Benedictionem, quia nescit quid dicas? Hanc Benedictionem vocat Ambrosius Orationem, dicens: Imperitus enim audiens quod non intelligit, nescit finem orationis, & non respondet, Amen, id est, verum, vt confirmetur Benedictio*.

Quidem eis quod Collecta 16.q.1.cap. Hinc est etiam.

Bursf. in ordin. cap. 9.

Amal. l. 1. de eccl. off. c. 9.

1. Cor. 14.

VII. *Breuiantur quædam si tardius surgant.* SEPTIMÒ. Permittit S. Legislator si tardiùs surgant, aliquid de lectionibus breuiari aut responsoriis: non quidem quoad numerum, sed quoad quantitatem aut prolixitatem; quia vt Bernardus Cassinensis ait, in maioribus noctibus maiores lectiones recitari consueuerunt. Hinc & Aurelianus S. BENEDICTVM imitatus, ita sta- A tuit: *Si verò venerit, vt tardiùs ad Vigilias surgatur, quantum Abbati visum fuerit, tantum legatur: quando signum fecerit, qui legit sine morâ consurgat, vt canonicus Missarum numerus possit impleri*. Nec mirum videri debet abbreuiatas olim Lectiones, cum non ita earum quantitas esset definita. Legebant enim ex magnis illis, vt vocabant *Lectionariis*, caput aliquod S. Scripturæ, aut Homiliam alicuius S. Patris, vel vitæ historiam. Terminabant verò Lectionem ad libitum Superioris plausu manus signum edentis, vnde si serius surrexissent, facile B erat breuiare Lectiones. Quomodo autem abbreuianda Responsoria? *Si dicantur, magis properanter, vel cum minori natâ, vel indirectum*, ait Bernardus Cassinensis. Cur autem hoc casu vel properandum, vel breuiandum officium? nimirùm vt Matutinæ Laudes præcisè tunc incipiantur, cùm

Aurel. in ordine Psallendi.

Lectiones, Et Responsoria. *Quæ huius rei ratio.*

> *Aurora iam spargit polum,*
> *Terris dies illabitur,*
> *Lucis resultat spiculum.*

Vnde idem seruatum à Romanâ Ecclesiâ, auctor est Amalarius. *Vt reor*, inquit, *sancta* C *Romana Ecclesia hoc speciatim nobis insinuat suam consuetudinem, Ipsa enim quotcumque ordine vel numero lectionum viderit Matutinam præcedere, vt audiui, dimittit Nocturnale officium, & incipit Matutinale*, id est, Laudes.

Amal. de ordio Antiph. c. 4.

VIII. *Quomodo vigiliæ celebrentur in festis Sanctorum.* OCTAVÒ. Qualiter in Natalitiis Sanctorum vigiliæ agantur, his verbis S. Pater describit: *In Sanctorum festiuitatibus, vel omnibus solemnitatibus, sicut diximus Dominico die agendum, ita agatur: excepto, quod psalmi, aut antiphonæ, vel lectiones ad ipsum diem pertinentes, dicantur. Modus autem suprà scriptus teneatur*. Quod dicit, *ad ipsum diem*, non ad feriam occurrentem, vt quidam apud Boerium voluerunt, sed ad festiuum vel solemnem refertur. Vnde peculiares psalmi, sicut & antiphonæ & lectiones, recitandi. Cap. 14.

TRACTATVS VII.

DE HORIS DIVRNIS.

A TENEBRIS *ad lucem, à nocturnis vigiliis ad Matutinum, ceterasque horas pergimus diei, illâ quæ in his lauaibus recitatur, prælucente sententiâ*; Nox præcessit, dies autem appropinquauit. Abiiciamus ergo opera tenebrarum, & induamur arma lucis. Sicut in die honestè ambulemus. *Septem autem diurnas Horas enumerans* S. BENEDICTVS, *incipit à Matutinis, ipsumque complectitur Completorium. De his igitur Disquirenda*.

Rom 13.

Primò, *Quid illo agendum interuallo, quod inter vigilias nocturnas & Matutinos inter-*

intercurrerit? Secundò, *Quæ in Matutinis Laudibus obseruanda?* Tertiò, *Quid circa Minores diei Horas obseruandum?* Quartò, *De Vesperis, & Completorio.*

ORATORIVM.

DISQVISITIO I.

Quid illo agendum interuallo, quod inter Vigilias nocturnas & Matutinos intercurrrit?

Quid hic supponatur.

SVPPONIT quæsitum hoc Laudes, quas *Matutinos* S. BENEDICTVS nominat, seorsim à nocturnis vigiliis decantandas, vt ex Regulæ nostræ capitibus 8. & 16. olim fieri consueuisse, auctores passim tradunt. Et videri possunt Radulphus Tungrensis, Hugo Victorinus, & Amalarius. Secutus autem est Legislator noster Ægyptiorum Monachorum consuetudinem, à Cassiano non semel commendatam; post nocturnas enim Vigilias rursus sub auroram ad matutinam Synaxim conueniebant.

Radulph. propos. 14. Hugo in spec. eccles. cap. 1. & lib. 1. off. eccl. cap. 1. & 9. Amal. lib. de ord. antiphon. c. 7. Cassian. lib. 2. cap. 12. & 13. & lib. 3. cap. 5.

Cùm autem à consummatis Vigiliis vsque ad auroram plerumque tempus aliquod, & in hieme satis longum intercurrat, quæritur quid intereà Monachis faciendum? Distinctionem adhibet Legislator noster, *A pascha*, inquit, *vsque ad Kalendas Nouembris, sic temperetur hora vigiliarum agenda* (id est pro ratione temporis modò acceleretur, modò tardiùs assignetur) *vt paruissimo interuallo, quo fratres ad necessaria naturæ exeant, custodito, mox Matutini, qui incipiente luce agendi sunt, subsequantur.* Nimirùm vt breuius hoc tẽpore ob noctium breuitatem, voluit esse nocturnum officium, ita quoque contrahendum censuit spatium, quod à Vigiliis vsque ad Matutinas Laudes intercurrat. Sed quid reliquis mensibus agendum? *Hiemis*, inquit, *tempore, id est, à Kalendis Nouembris vsque ad Pascha, quod restat post Vigilias, à fratribus, qui Psalterij vel Lectionum aliquid indigent, meditationi inseruiatur.* Nodum non parum implexum hæc verba habent. Vt quid enim fratribus, qui Psalterij vel Lectionum indigent, Meditatio præscribitur; cum lectio potius prçscribenda videretur? Nam si quid inter psallendum prætermissum, id non mente dumtaxat, sed voce supplendum Doctores tradunt. Iam verò quid fratres illi agent, qui non egent psalterij vel lectionum? an nihil his præscripsit accuratissimus Legislator, qui Turrecremata teste, tempus vsque ad vnum momentum distribuit? Vidit iam olim difficultatem hanc Guido Iuuenalis, & loco huic in traductione suâ Gallicâ lucem ac medicinã adferre volens, suspicatur mendum irrepsisse in textum, & ab eo excidisse voculam *Nisi*, itá legendum putans: *Quod verò restat post Vigilias à fratribus (nisi qui psalterij vel lectionum aliquid indigent) meditationi inseruiatur.* Nam si hæc lectio non recipiatur, non declarauerit S. BENEDICTVS cui rei interstitium hoc impendent illi, qui psalterij vel lectionum non indigent. Ita ferè ille: qui tamen in textu nihil inseruit, religione ni fallor ductus, quod τò *nisi* in antiquis codicibus minimè reperisset. Abest enim hæc particula ab omnibus MSS. & editis exemplaribus, quæ hactenus videre mihi contigit. Recentior tamen editio à Iacobo Ferragio adornata, τò *Nisi* textui inseruit, ita enim legit: *Quod verò restat post vigilias, nisi à fratribus, qui Psalterij vel Lectionum aliquid indigent, meditationi inseruiatur.*

Interuallũ in æstate breuissimũ. Cap. 8.

In hieme nullo tempore meditandum.

Monetur hic difficultas.

Quidam textui addunt nisi.

Contra codicum fidem.

Parisiis anno 1617.

Pro stabiliendâ autem hac lectione adducit primò suprà citatam lectionem Guidonis Iuuenalis, deinde alia versio, inquit: *Si quid verò noctis restat post vigilias: à fratribus, (qui aliis non indigent) psalmis vel lectioni aut meditationi inseruiatur.* Ita in Regulâ impressa apud Simonem Colinæum, Parisiis anno 1525. Addit deinde Cælestinum quendam Gallicè illud, *meditationi inseruiatur*, ita explicare: Iuxta eorum indigentiam, id est, pro intellectus cuiusque facultate, & deuotionis magnitudine. Regula quoque Italico idiomate pro Monialibus Benedictinis traducta ità habet: *Ma in quel tempo, che resto dopo la Vigilia, si attende, & si serui ala Meditatione, eccepto le Sorelle che hanno encora bisogno d'imparare alcuna cosa circa il Psalterio, o Vero Lectioni.*

Quid pro se allegent.

Et ratio, subdit Ferragius, hoc mõstrat, quoniam si hoc tempus meditationi non insumeretur; S. BENEDICTVS illud ad nullum opus ordinasset, quod nõ est credibile. Recentiores Gallicæ versiones ità ferè exprimunt: Tempus à Matutinis residuum fratres, qui indigent, impendent illud meditando aliquid de psalterio vel lectionibus suis.

Et ratiocinantur.

Verumenimverò vt meam de hoc loco sententiam liberè enuntiem, videtur mihi tota difficultas ex verbo *Meditationis* suborta. Nam cùm illud nimis strictè acceperint pro commentatione & mentis agitatione,

Auctoris sententia. Tota difficultas orta ex verbo meditationis.

ORATORIVM.

tione, quæ solâ cogitatione absque voce A fieri solet (meditari enim quibusdam est quasi medio animo versare, vnde Plautus: *Prius ipse mecum volo hic meditari*:) Hinc nimirum putauerunt, meditationem præscribi iis, qui psalterij vel lectionum non indigent, vel ipsam meditationem circa psalmos vel lectiones instituendam. Ego verò putauerim meditationem hîc laxiùs sumi, vt lectionem & studium ediscendi aliquid memoriter, complectatur. Omnibus proinde meditationem præscribi: iis quidem qui psalterij vel lectionum aliquid indigent, eam quæ fit legendo, memoriæ mandando, recitando. Aliis verò propriè dictam, quæ mentali oratione & piâ commentatione absoluitur. Hanc sententiam vtcumque Perez & Craesbeeck insinuant.

Quæ hic sumitur pro lectione & studio ediscendi.

Probatur.

Ne autem horum, vel nostra noua videatur sententia, quâ meditari pro ediscere & studere accipimus, lubet eam nonnihil ex aliis auctoribus confirmare. *Primò* enim, Palladius de Serapione Sindonita scribens, ait eum præ *meditatione* scripturarum ore non siluisse.

Primò. Pallad. in Lausiac. cap. 83.

Secundò, Regula Pauli & Stephani sæpius *meditari* pro ediscere accepit, vnum locum adscribo: *Neque*, inquit, *ad meditandas litteras, vel psalmos aut lectiones quisquam ex suâ quasi potestate præsumat.* Isidorus quoque in Regulâ: *Post refectionem Nonæ operari oportet, aut legere, aut sonò vocis aliquid meditari*: Quid autem sit sono vocis meditari, optimè exponit Ambrosius: *Meditatione*, inquit, *mandatorum cælestium, operis boni vsus inolescet. Nam sicut meditationi verborum, finis memoria est; vt quæ meditamur verba teneamus: sic meditationis præceptorum cælestium, intentio vel finis, operatio est actusque directus ad implenda præcepta diuina.*

Secundò. Reg. Paul. & Stephan. c. 6. 14. 16. 31.

Isid. cap. 5.

Quid sono vocis meditari. Ambros. serm. 6. in psal. 118.

Tertiò Beda noster de S. Aidano ex Monacho Episcopo agens, ita scribit: *In tantùm autem vita illius à nostri temporis segnitiâ distabat, vt omnes qui cum eo incedebant, siue attonsi, siue laici* MEDITARI *deberent; id est, aut legendis scripturis, aut psalmis discendis operam dare. Hoc erat quotidianum opus ipsius, & omnium qui cum eo erant fratrum, vbicumque locorum deuenissent.* In quibus verbis iuxta Regulæ mentem *Meditari* expositum credo. Legislator enim noster (quod *Quartò* loco notandum) in Cap. *De labore manuum quotidiano*, horas à diuino officio vacuas partim labori assignans, partim lectioni, posteà subiungit: *Si quis verò ita negligens & desidiosus fuerit, vt non velit, aut non possit* MEDITARI, *aut legere, iniungatur ei opus quod faciat, vt non vacet.* Vbi *meditari* & *legere* pro iisdem accipere videtur.

Tertiò. Beda lib. 3. eccles. hist. gent. Anglor. c. 5.

Quartò, ex variis Regulæ locis.

Cap. 48.

Clariùs verò de Nouitio agens, ait: *Sit in cellâ Nouitiorum, vbi* MEDITETVR, *& manducet, & dormiat.* Quod exponens Turrecremata: Sub meditatione, inquit, comprehendit S. Pater lectionem, orationem, contemplationem, quibus ipse probandus intendere debet. Et ante eum Smaragdus: *Meditetur*, inquit, *in Canticis & psalmis & hymnis, siue in regularibus præceptis, quibus tradendus est obseruandis.* Quæ proba est expositio. Nam si in cellâ Nouitiorum (in quâ decem mensibus tironi ex B S. BENEDICTI præscripto manendum) non nisi mentali vacet orationi, ignorabit proculdubio psalmos, lectiones, Regulam, & plerasque Ordinis cerimonias, quibus eum instructum esse oportet. Quid, quod psalmi olim, & breues lectiones memoriter dicendæ essent, atque ideò indigebant iis studere? Quare non dubitauit S. Hildegardis, hunc de quo agimus, locum, eo quo diximus modo exponere. Scribens enim ad illa Regulæ verba: *Deinde lectio vna Apostoli memoriter recitanda*, ait: C *In hoc ostendit* (S. BENEDICTVS) *quòd cùm fratres lectionibus & meditationibus inseruiunt, ea quæ in diuinâ Scripturâ necessaria habent, memoriæ suæ commendent, ita vt cùm opportunum tempus institerit, & cùm necessitas se immerserit, absque materiali scripto illa in medium proferant.* Hæc illa. S. Dunstanus quoque hunc sensum innuit: *Nocturnali*, inquit, *peracto officio, fratribus psalmodiæ deditis vel lectioni secundùm Regulæ præceptum, si qui indiguerint inseruientibus, interuallum vsquequo lucescat, cum magnâ vi*D*gilantiâ custodiatur à lucis crepusculo: dum æditus signum pulsauerit ad ecclesiam vniuersi conueniant, factaque oratione Laudes psallant matutinales.* Vbi illud, *psalmodiæ deditis*, intelligendum de psalmis memoriæ mandandis, aut eorumdem cantu addiscendo, nam alia officia scribit iam finita. Colligitur id quoque ex Lanfranco, qui ait interualla incipere post Kalendas Nouembris, *& post nocturna familiares psalmos, &c. sedeant in choro. Infantes cum luminaribus in capitulo diligenter à Magistris custodiantur canentes quod necessarium erit.* E Monachi ergo in choro sedentes, aut intermissa repetebant, aut psalmos addiscebant, aut sedentes studebant. Quare vult Priorem cum *Absconsâ* accensâ per chorum ire ac videre quàm regulariter sedeant, deinde per altaria & membra Monasterij, ne fortè aliquis ibi dormiat. Si verò aliquem orantem inuenerit, silenter pertranseat; si aliquem dormientem, euigilatum in chorum signo facto reuerti præcipiat. Vt nimirum ibi cum ceteris aliquid legat. Quod colligo ex Rituali nostri huius Affligeniensis

Cap. 58.

Et Interpretum commento.

Etiam S. Hildegardis.

Cap. 11.

Stat. Dunstan. cap. 2.

Quod & colligitur ex antiquis Statutis.

Stat. Lanfr. cap. 1.

Quæ præscribuntur hoc interuallo lectionem, & studium.

nicusis Monasterij, vbi similia his quæ attulimus habentur, & subiungitur: Sed & si quis interim orare non vult, vadit in chorum, & ibi residet, donec pulsentur laudes. Ergo extra chorum, vt videtur, otabant, in choro studebant. Quare hæc sit textus nostri paraphrasis. *Quod verò restat* (temporis) *post vigilias* (nocturnas) *à fratribus qui* (plerumque, vel magnâ ex parte *psalterij vel lectionum aliquid indigent*, siue vt prætermissa repetant; siue vt pro sequentibus officiis psalmos aut lectiones memoriæ commendent) *meditationi inseruiatur.* Edificant scilicet, & studeant his psalmis vel lectionibus.

Paraphrasis huius loci.

Nolim tamen excludere propriè dictam Meditationem, piâmve commentationem, cùm hæc huic tempori sit aptissima, & ferè iam exoleuerit consuetudo psalmos & lectiones memoriter recitandi, vt proinde illis edifcendis tempus impendere, necesse non sit. Matutinum verò tempus, vt Basilius ait, *ad orationem delectum est, vt primi animi ac mentis nostræ motus consecrentur Deo, neque vllius rei cura ante aditum ad nos demus, quàm nos in cogitatione de Deo oblectauerimus, sicut scriptum est, Memor fui Dei, & delectatus sum.*

Propriè dicta Meditatio non excluditur.

Quæ manè vtiliter instituitur. Basil. reg. fus. interrog. 37.

Porrò sanctum BENEDICTVM etiam spiritualem meditationem verbis illis intellexisse, insinuat Bernardus Cassinensis, dicens: *Potest hæc meditatio intelligi pro attentâ, si Deus dederit, contemplatione gehennæ ad timendum, gloriæ ad desiderandum, Dei ad amandum, Sanctorum ad imitandum, & peccatorum ad fugiendum, confitendum & pænitendum.* Cassianus quoque scribit Ægyptios Monachos, missâ canonicâ celebratâ, vsque ad lucem vigilias extendere, *vt eos supernemens lux matutina in feruore spiritus reperiat constitutos, & contra diurnam diaboli colluctationem spiritali meditatione firmatos.* Confirmari quoque hæc expositio queat ex libello illo, qui Sancto BENEDICTO tribuitur, & inscribitur, Ordo qualiter fratribus in monasterio religiosè, ac studiosè conuersari, ac Domino militare oportet, in eo autem hæc habentur: *Post expletionem nocturnæ laudis, in illo interuallo summum silentium fiat, tam in voce, quàm in incessu, siue sono alicuius rei, vt liceat vnicuique sine alterius inquietudine, peccata Domino confiteri, & veniam & remissionem pro ipsis flendo postulare.* Quin & Bernardus, siue Aelredus Abbas, insinuat mentali oratione impensa nocturna hæc interualla, quæ beatissima non dubitat appellare: *Nonne cor nostrum*, inquit, *ardens erat in nobis de Iesu? Cùm sub paupertate degeremus militiæ regularis, & staremus ad psallendum in nocturnis vigiliis, & post vigilias absconditi incumberemus orationibus, illis beatissimis* INTERVALLIS, *quàm magna tunc in cordibus nostris multitudo dulcedinis? Nónne nox erat illuminatio in deliciis?* Et ex Lanfranco suprà vidimus quosdam extra chorum hoc interuallo orasse, & Rituale nostrum Affligeniense valdè pium exercitium huic interstitio assignat. Expletis enim nocturnis, & vigiliis defunctorum, instituebatur processio ad *S. Mariam*, & decantatis septem psalmis, quorum primus, *Verba mea*, &c. Conuentus recedebat, *non ad dormitorium*, inquit, *sed singuli ad singula altaria tendunt ad vacandum orationi.* Fiunt autem illæ orationes super genua, & non super cubitos, vt alio tempore fieri est consuetudo, & si plures sint ante altare vnum, quilibet ita orationem suam peragit, vt alium orantem nullatenus inquietet.

Hanc iuxta quosdam forsan intellexit S. Benedictus.

Cass. lib. 3. cap 5.

Confirmatur.

Et praxi Cisterciensium. Serm. de duob. disc.

ORATORIVM.

Et huic fine tribuit a orationes.

Videri denique possint huic explicationi subscribere ac se conformate Patres Vallisoletanæ ac Bursfeldensis Congregationis, qui post Matutinum, orationem mentalem ac recollectionem præscribunt. Sed & V. Mater Margareta d'Arbouze ordinat mentalem orationem hoc interuallo.

Quinam autem obseruent In constit. Vallisol. cap. 55. Bursfeld. in ordinar. diuin. off. c. 3.

Postremò circa hoc interuallum annotandum, quod etsi iam plerisque locis illud vix seruetur, sed Laudes immediatè Nocturnis subiungantur, seruatum id tamen fuit à Monachis Sancti Galli, vt constat ex vitâ Notkeri Balbuli, & tempore Sancti Dunstani & Lanfranci, atque etiam à Cassinensibus, vt patet ex antiquis eorum Declarationibus Florentiæ impressis Anno 1520. vbi sic legitur: Interuallum verò magnum inter nocturnos & laudes facimus à Calendis Nouembris vsque ad Purificationem beatissimæ Virginis Mariæ, nisi sit festum duodecim lectionum. Interuallum quoque breue inter nocturnos & Laudes; reliquo tempore seruetur iuxta Regulam saltem in quadragesimâ pro stationibus accipiendis. Bursfeldenses quoque insinuant competens interuallum inter Vigilias & Laudes tenendum. Optat autem in suo Commentario Columbanus Vrancx, ob reuerentiam Regulæ, Matutinas laudes à nocturnis vigiliis separari. Idem ab aliquot sæculis in votis erat sancto Petro Venerabili, Cluniacensi Abbati. Cùm enim statuisset, vt Prima ante lucis ortum non diceretur, ne cantantes, *Iam lucis orto sidere*, filij veritatis mendacium cotam Deo proferrent, & ne à rebus verba Dominum precantium ac laudantium discordarent, subdit: *Si quis obiiciat, cur non & in ceteris in quibus consimilis nota mendacij inuenitur, istud*

Interualla à quibus seruatum. Ekkehard. in vit. Notk c. 20. Cassin. ad cap. 8.

In ordinar. diuin. offic. cap. 1. Alias id in voto fuit. Petr. Venerab. in Statut. art. 61.

 corre-

ORATORIVM.

correctum non est, quando multâ adhuc nocte cantatur: Aurora lucis rutilat; Et, Aurora iam spargit polum. Et: lux intrat, albescit polus, & multa in hunc modum. Respondeo, velle me quidem valdè, vt talsa cuncta, si cnm pace fieri posset, apud nostros, & vbique corrigerentur. Sed quia, vt astimo, hòc non potest fieri, verbis Magni Gregorij Papæ vtar, Si non possum de agro Dominico multos reportare manipulos; saltem paucos, saltem duos, saltem vnum feram. Ita ille. Ex quo videas iam olim Cluniacenses interuallum illud non seruasse.

DISQVISITIO II.

Quæ in Matutinis Laudibus obseruanda?

I. *Dicitur psalm 66. Cap. 12.*

DE his hæc prima Legislatoris constitutio: *In Matutinis Dominico die inprimis dicatur psalmus 66. sine Antiphonâ, indirectum.* Vbi se offert quæstio, an non præmittendum *Deus in adiutorium*, &c. vt nunc Breuiaria præscribunt? *(An non Deus in adiutorium præmittendum.)* Asseruit id Boerius, dicens Sanctum BENEDICTVM non curasse hoc exprimere singulariter, quia hoc fit in omnibus horis. Vnde in cap. 18. dicit: *In primis semper diurnis horis dicatur versus, Deus in adiutorium meum intende, & Gloria.* Constat autem 16. capite Matutinum officium à Sancto BENEDICTO connumerari inter horas diurnas, quamuis fatendum sit illo 18. *(Non liquet.)* capite nihil statui de Matutinis. Vnde eruditissimus Menardus motus eâ particulâ *in primis*, quâ vsus est S. P. capit. 9. & 18. notat incipi Matutinos à Psalmo 66. non à versu, *Deus in adiutorium*, quod cùm de ceteris horis præceperit, numquam de Matutinis expressit. Et ratio, inquit, est, quia duo primi versiculi psalmi 66. implicitè continent quidquid versus *Deus in adiutorium* comprehendit. Benedictino autem officio peculiare est, quod psalmus *Deus misereatur nostri* exordij loco Laudibus præmittatur. Romanum enim officium, tertio psalmo sub vnâ gloriâ coniungit. Congruè autem in Matutinis hic psalmus dicitur, quia sicut Sol incipit illuminare terram, sic orandum vt mens nostra illâ horâ illuminetur à Sole iustitiæ, ad cognoscendam, & sequendam viam veritatis. Aptè quoque tum petitur benedictio, quia vt est in libro Sapientiæ, *oportet prauenire solem ad Benedictionem.* *(Sap. 16.)* Sed videamus quid deinde.

II. *Psalmus 50. cum Alleluia.*

Post quem, inquit S. Pater *dicatur quinquagesimus cum Alleluia.* Plures hîc indagant, cur *Miserere* pœnitentialis psalmus, affectui & dolori congruens, habeat Alleluia lætitiæ, & vt rationem inueniant, assignant in eo verba, quæ gaudium & exultationem insinuent, vt illa: *Auditui meo dabis gaudium & lætitiam, & exultabunt ossa humiliata. Redde mihi lætitiam salutaris tui.* Verumtamen existimauerim propter reuerentiam Dominicæ Resurrectionis, *(Rationes huius instituti.)* quæ dominicis colitur diebus, Alleluia præmitti. Paulus Diaconus ait: *Quia reliqui Psalmi ferè omnes Alleluiati sunt, ne hic ab aliis discrepet, canitur cum Alleluia.* Dicere quoque licet, propter sequentem Psalmum 117. *Confitemini Domino, quoniam bonus*, qui de Christi Resurrectione est, & titulum habet *Alleluia* ab ipso Dauide præfixum; communem tribus primis psalmis Antiphonam esse Alleluia: Nam & Aurelianus in ordine psallendi, & psalmos *Confitemini*, & *Deus Deus meus*, Dominicis diebus ad Matutinos cum Alleluia vult dici. Duos autem hos psalmos 50. & 117. Romani ad Laudes in Dominicis non dicunt, nisi à Septuagesimâ vsque ad Dominicam Palmarum inclusiuè, videtur enim Ecclesia hoc pœnitentiæ tempore imitari ritum Monachorum, quorum proprium est sua, & aliorum peccata plangere.

III. *Sequitur psalmus 62.*

Sequitur deinde 62. *Deus Deus meus ad te de luce vigilo*, Matutino tempori maximè congruens, adeoque à veteribus ad hoc vsitatus. Vnde S. Athanasius præscribit Virginibus, vt manè eundem Psalmum recitent. *(Athanas. Tract. de Virginit.)* Et Cassianus: *De Matutinâ*, inquit, *solemnitate etiam illud nos instruit, quod in ipsâ quotidie decantari solet; Deus Deus meus ad te de luce vigilo. Et in matutinis meditabor in te.* *(Cass. lib. 3. cap. 3.)*

(Ex veterum more.) Seruat autem Romana Ecclesia hunc morem, vt quotidie ad Laudes hunc psalmum dicat. In Apostolicis Constitutionibus apud Clementem, iniungitur conuenire in *Ecclesiam singulis diebus manè, & vespere ad canendum Psalmos, & precationes in templo Domini faciendas, manè quidem recitando Psalmum 62. Vespere verò 140.* *(Clem lib. 2. cap. 59.)* Chrysostomus quoque asserit decretum à Patribus, vt quotidie hi duo recitentur psalmi, & 62. quidem vt accendat manè desirium in Deum.

IV. *Quid Benedictiones.*

Huic Psalmo subiicit S. BENEDICTVS BENEDICTIONES, quo nomine tam Cæsarius Arelatensis, quàm Aurelianus in ordine psallendi appellant Canticum trium puerorum: *(Cæsar. in Reg. Monach. n. 21.)* quamquam vtrobique legatur in singulari *Benedictio.* Sic etiam appellauit Gregorius Turonensis: *(Gregor. de vit. Patr. cap. 6.)* cùm enim Gallus Episcopus moriturus interrogasset, *quid in Ecclesiâ Fratres psallerent*, *audito quòd psallerent* BENEDICTIONEM, *psalmo*

Canticum trium puerorum. *mo quinquagesimo*, & BENEDICTIONE *de- A contatâ, Alleluiatico cum Capitello expresso, consummauit officium totum temporis Matutini.*

Reg. Mag. cap. 39. Regula Magistri: *Dominicis verò, vel aliis diebus festis, vel si aliquis fuerit natalis Sanctorum, Benedictiones dici oportet.* Et

Cap. 41. & 45. mox: *Omnes antiphona, vel responsoria in ipso die à Benedictionibus dictis, cum Alleluio dicantur.* Quod & alibi repetit.

Hoc verò Canticum illucescente die Virginibus recitandum, præscribit Athanasius, & Alcuinus noster mirificè extollit, vocatque hymnum laudibus omnibus laudabiliorem, Deoque amabiliorem. *Hac*, ait, *est illo singularis laus, melle & fauo dulcior: Hymnus videlicet quem tres Deo dilecti pueri, inter medias edaces flammas tripudiantes, luserunt, id est*: Benedicite omnia opera Domini Domino. *De quo fidenter dico, quia sicut decimus sancta Sanctorum, & Cantico Canticorum: Ita & iste dici potest Hymnus Hymnorum.* Hunc diuinæ Maiestati longè esse gratissimum, beato Theobaldo apparens tota Trinitas reuelauit, idque in suo obitu Fratribus patefecit, hortando vt sæpius eundem hymnum canerent, addens se nosse hominem, cui S. Trinitas apparuisset, eique indicasset hunc hymnum sibi esse gratissimum, nec non & Angelis, totique curiæ paradisi. Ita Menardus, in eius vitâ.

Alcuin. lib. de psal. vsu p. 2. — Commendatur plurimùm. — B — Et Deo summè placet. — C — Men. lib. 2. obseruat. 6. Iulij.

V. Canticum hoc excipiunt LAVDES, vt loquitur Sanctus BENEDICTVS, id est, Psalmus 148. cum duobus sequentibus, qui eadem ratione, quâ trium puerorum hymnus *Benedictiones*, vocantur *Laudes*, quòd in iis sæpius repetatur, *Laudate*, & D creaturę omnes ad laudandum Deum omnibus modis inuitentur. Nec nouum à primâ voce nomen psalmis aut hymnis imponi, nam sic psalmi qui incipiunt, *Confitemini Domino quoniam bonus*, à primâ voce *Confessio*, vel *Confessiones* dicuntur: vt 1. Esdræ 3. *Concinebant in hymnis & Confessione Domino.* Quod 2. Machab. 10. legimus, *In hymnis & Confessionibus benedicebant Dominum*, Gorion extulit: *Cum Cantico & hymno, & cum gratiarum actionibus, laudantes Dominum iuxta canticum Dauidis Israël: Quoniam in æternum misericordia eius.* Ab his autem *Laudibus* totum Matutinale officium *Laudum* nomen accepit; nam quæ ab aliis adferuntur rationes, excogitatæ potiùs congruentiæ sunt. Tres autem hos vltimos psalterii Psalmos ad Matutinam olim dictos solemnitatem, testis est Cassianus: & tam in Romano, quàm Benedictino officio quotidie repetuntur. Illos subsequitur.

Per Laudes intelligitur Psalmus 148. — Vide Torniell. anno 3964. — Quid Confessiones. — Laudes vnde dictæ. — Cass. lib. 3. cap. 6.

Apoc. 7. *Lectio de Apocalypsi vna ex corde*, id est, capitulum illud, *Benedictio, & claritas*, &c.

Reliqua aliunde constant. Atque hæc de laudibus diei Dominicæ. ORATORIVM.

VI. Laudes feriales consonant cum officio Romano. In ferialibus verò diebus maxima est consonantia Benedictini & Romani officij. In vtroque enim primo loco dicitur Psalmum *Miserere*, vt per singulos dies veniam peccatorum rogemus. De quo Cassianus: *Per Italiam hodieque consummatis matutinalibus hymnis quinquagesimus psalmus in vniuersis ecclesiis canitur, quòd non aliunde, quàm exinde tractum esse non dubito.* Nimirùm quòd, vt præmisit, *in fine nocturnarum vigiliarum, quas post gallorum cantum ante auroram finire* Ægyptij Monachi *solent*, 50. *psalmum* & 62. & 89. recitarent. (Cass. suprà.)

Paucis exceptis. Pro Psalmo 2. & 3. Sanctus BENEDICTVS per singulas ferias carptim quosdam elegit ex psalterio, in quibus, vt Paulus Diaconus, & Bernardus Cassinensis annotauerunt, specialis mentio fit Matutini temporis illuminationis, aut diluculi, & plerique etiam apud Romanos ad Laudes dicuntur, licet illi tertio loco semper dicant, *Deus Deus meus ad te de luce vigilo.* (Apud Boët. in cap. 13. Reg. S. Bened.) Deinceps verò cum Romano vsu prorsus conuenit: nam cùm pro vno psalmo & Cantico Sabbato assignasset canticum Deuteronomij in duas, vt loquitur, diuisum glorias, mox subdit: Nam *ceteris diebus canticum vnumquodque die suo de Prophetis, sicut psallit Ecclesia Romana, dicatur.* (Romani officij antiquitas.) Et crediderim hanc ferè esse vetustiorem Romani officij citationem, quàm vix ante Sanctum BENEDICTVM legeris. Pergens verò, ait: *Post hac sequuntur Laudes*, id est psalm. 148. cum duobus sequentibus, vt dictum est. *Deinde lectio vna Apostoli*, id est, *Nox præcessit*, &c. reliqua ex Breuiario clara sunt. (Rom. 13.)

Cùm autem hebdomadę dies S. Patriarcha hîc *Ferias* nominet explicanda breuiter eius vocabuli notio.

Quid feriæ. Significant autem *Feriæ* tempus quo cessamus, aut vacamus ab operibus. Silvester autem Papa Sabbati, & Dominici diei nomine retento, *reliquos hebdomadæ dies* FERIARVM *nomine distinctos, vt tam ante in Ecclesiâ vocari cœperant, appellari voluit:* E *quo significaretur quotidie clericos, abiectâ ceterarum rerum curâ, vni Deo prorsus vacare debere.* Ita Breuiarium Romanum. (Breu. Rom. in Festo S. Syluest.)

Apud veteres. FERIÆ autem apud veteres dicebantur dies festi, à feriendis victimis, quæ tunc offerebantur, vt Festo scriptum. Et inde Germanicum **fieren** / & Belgicum nostrum **vieren** / feriari, diem festum agere. (Etymon à Germanis tractum.) Quamquam Goropius ab igne, qui nobis **vier**/ deducat, quia festis diebus ignes accendebantur, additque: Omnes itaque dies, aut potiùs omnes horæ nobis *Feriæ* sint, semperque interno igne flagre- (Gorop. Hermath. lib. 7.)

ORATORIVM.

flagremus, illius solius amore accensi, qui se solum ex toto corde vult amari. Hoc sibi cereorum flammæ, hoc lychni

Cur ignes festis accendebantur.

semper ardentes in templis volunt, hoc faces, hoc ignes diebus Festis fieri consueti monent, vt nimirùm perpetuo illius amore flagremus, & sursum feramur, qui omnis lucis & caloris auctor est & conseruator.

DISQVISITIO III.

Quid circa minores diei Horas obseruandum?

AB aurorâ ad diem, à crepusculo ad solis ortum accedimus, vt illa ex-

Minores Horæ cur sic vocatæ.

plicemus officia, quæ ab Horarum numero denominata sunt: *Prima* scilicet, *Tertia*, *Sexta*, & *Nona*, quibus addendum *Completorium*. Et has paruas horas solent nuncupare, maiores enim harum respectu sunt Vigiliæ nocturnæ, Laudes, & Vesperæ; tum quòd harum officia sint prolixiora, tum quòd plures habeant an-

Radulph. propos. 10.

tiphonas: minores verò, vt Radulphus obseruauit, dicuntur *sub vnâ psalmorum antiphonâ*. Imò in Ambrosiano officio non habent Antiphonas. Et Sanctus BENEDICTVS in minoribus congregationibus concedit in illis psalmos dici directancè sine antiphonâ. Apud Ægyptios autem, vt

Olim non erant celebres. Cassian lib. 3. cap. 2.

annotauit Cassianus, *exceptis vespertinis ac nocturnis congregationibus, nulla per diem publica solemnitas celebrabatur.* Tertiæ enim, Sextæ, Nonæque officia, quæ in Palæstinæ vel Mesopotamiæ aliisque monasteriis per distinctiones horarum, & temporis interualla cum admonitione compulsoris Domino persoluuntur, hæc illi per totum diei spatium iugiter cum operis adiectione spontaneè priuatimque per cellulas celebrabant. Quod imitati Carthusiani, Ma-

Carthus. part. 1. Stat. antiq. c. 41. §. 24.

tutinam, Missam & Vesperas in Ecclesiâ canunt, Completorium verò & alias Horas in cellis.

Est porrò paruis istis Horis commune,

Constant tribus psalmis.

quòd tribus constent psalmis, siue quòd à Primâ vsque ad Vesperas duodecim expleantur psalmi, pro totidem diei horis; siue quòd per omnem Orientem, Tertiæ, Sextæ, & Nonæ solemnitas ternis psalmis quotidie finiretur, vt Cassia-

Isidor. in Reg. Monach. c. 6. Reg. Columb. c. 7. Cassian. lib. 2. cap. 2.

nus ait: Idem statuit Isidorus Hispalensis, & Columbanus. Fuerunt verò, vt Cassianus loquitur, quibus in ipsis quoque diurnis orationum officiis, id est, Tertiâ, Sextâ, Nonâque id visum est, vt secundum horarum modum in quibus hæc Domino redduntur obsequia psalmo- A rum etiam & orationum putarent numerum coæquandum: nonnullis placuit senarium numerum singulis Diei conuentibus deputari. Sed Aurelianus hunc nume-

Aurel. in Ord. psallendi.

rum duplicauit.

Vt autem ad particularia descendamus, quo primum tempore PRIMÆ officium in

Prima à S. Benedicto primùm expressa.

Ecclesiâ introductum sit, hic passim auctores disquirunt. Et quidem à S. BENEDICTO *Primam* expresse primùm nominatam tradunt. Rem ipsam præcessisse certum est: tradit quippe Cassianus suo

Cassi. lib. 3. cap. 4.

B tempore, suoque in Monasterio primitus institutam alteram Matutinam orationem, distinctam ab illâ, quæ Nocturnis subiungebatur vigiliis, & Laudes vo-

Res tamen illo est antiquior.

cari solent, & nouam hanc Matutinam, quæ *Prima* nostra est, tribus quoque ait psalmis & orationibus celebratam. Sed vlteriùs quæras, an non ante Cassiani tempora etiam *Primæ* officium fuerit in vsu. Adserunt nonnulli Clementis Ro-

Clem. lib. 8. const. Apostol. c. 34.

mani locum, & Cypriani de oratione Dominicâ, Chrysostomi Homil. 59. ad C popul. Sed obscuriora sunt hæc testimonia, quæ ad Laudes Matutinas facilè possunt duci. Athanasius tamen duplicis Ma-

Colligitur ex Patribus. Athanas. de Virgin.

tutinæ meminit orationis, distinguit namque orationem Matutinam, siue horæ Primæ ab eâ quæ diluculo fit. Cùm enim dixisset, *sol oriens videat librum* (id est, Psalterium) *in manibus tuis*, posteà subiungit de oratione habendâ sub noctis medium, & addit; *diluculò verò hunc psalmum dicito: Deus Deus meus, ad te de luce vigilo*, &c. Basilius quoque vtriusque

Basil. reg. fus. disput. interrog. 37.

D Matutinæ orationis mentionem facit, ac *Matutinum* quidem (tempus delectum est) *vt primi animi ac mentis motus consecrentur Deo.* Posteà verò subiicit de horâ Tertiâ, Sextâ, Nonâ, Vesperâ, & oratione, quæ primis noctis intendentibus fit tenebris, de tempore dimidiæ noctis, tandemque ait: *Post anteuertendum diluculum est, & ad orationem surgendum.* Quis hîc non videat omnes canonicas enumerari horas, principio ducto à *Primâ* vsque ad Laudes Matutinas?

E Peculiare autem est Benedictino offi-

Benedictini sunt diuersi psalmi ad Primam.

cio, quod per singulas ferias ad *Primam* diuersos habeant psalmos, cuius mysticam rationem tradit Honorius in gemmâ

Honor. lib. 2. c. 65. & seq.

animæ. Cùm autem Romani psalmum 118. quotidie ad paruas horas repetant, binos Octonarios pro vno psalmo computantes, Sanctus BENEDICTVS Dominica & feria 2. eundem psalmum expendit, pro singulis psalmis singulos accipiens Octonarios, siue vt ipse vocat *Capitula*. Reli-

Cap. 18.

quis autem per hebdomadam diebus ad *Tertiam*, *Sextam*, & *Nonam* ponit nouem

primos

primos psalmos ex Cantico Graduum.

Cur non habitant quotidie, Beati immaculati.

Cur autem multorum laudibus celebratum Psalmum 118. noluerit quotidie repeti, hæ possunt esse coniecturæ. Prima, quòd pulcherrimum psalmum, vt pluris fieret, noluerit quotidie repeti, sicut pretiosiora ornamenta non ponuntur indies. Secunda, vitare voluerit illud, quod ex repetitione subnasci posset, fastidium, & nonnulla esset hîc variatio. Tertia, hoc pacto psalmodiam reddiderit breuiorem, tum quia illi graduales psalmi aliis diebus essent assignandi, adeoque pauciores potuissent diuidi in duas glorias: tum quod Romano more duo Octonarij pro vno computandi essent psalmo. Voluit autem has Horas omnino esse breues, & videre est graduales hos psalmos Octonariis illis versuum numero ferè pares. Quarta, à beato Petro Damiani tradita est, *quod ad peragendum in Ecclesiâ Dei currentis officium, vterque psalmus perpenditur concorditer institutus. Nam prolixus ille psalmus specialiter gradientium iter non modò per mysticum dirigit Sacramentum, sed in ipsâ etiam verborum superficie* VIAM *frequentiùs sonat: Canticum verò graduum eiusdem viæ gradus perspicui nominis expressione commendat.* An & hoc commendare voluerit, vt quotidie ascensiones in corde disponentes, non modò viam mandatorum Dei ambulemus, sed præscriptos nobis humilitatis gradus ascendere satagamus?

Assignantur variæ rationes.

Petr. Dam. opusc. 10. c. 1.

Ceterùm de Agendâ Capituli, siue *Pretiosâ*, sequenti libro commodiùs tractabitur.

DISQVISITIO IV.

De Vesperis, & Completorio?

POSTREMAS diei horas hac disquisitione consideratutis se *Primò* offert, earumdem cum primis congruentia & similitudò. Vesperæ enim cum Matutinis Laudibus, quas diurnis horis accenset Sanctus BENEDICTVS; Completorium cum Primâ magnam omninò habet conuenientiam. In Vesperis enim, vti & in Matutinis, expletis psalmis dicitur Capitulum, Responsorium breue peculiaris vtrobique hymnus, Versus, Canticum de Euangelio; in his *Benedictus*, in illis *Magnificat*, vtrobique altâ voce subiungitur Oratio Dominica. Completorium Benedictinum tribus æquè ac Prima constat Psalmis. In vtroque officio dicitur *Confiteor*: Vtrumque lectionem habet breuem, Completorium in principio, Prima in fine, vt diei principium & finis simili quodammodo celebritate gauderet.

Congruentia Vesperarum cum Laudibus.

Completorij cum Prima.

SECVNDÒ, Vt de singulis seorsim dicamus. *Vesperæ* Ambrosio dictæ *hora incensi*, aliis Patribus *Lucernaris*, vel *Lucernarium*, Græcis ἐπιλύχνιον. De quo officio cùm benè & plenè tractauerint Garsias Loaysa, Notis in Conc. Toletanum I. can. 9. & in Emeritense can. 2. Marcellus Francolinus, & ex nostris Gazæus ad cap. 3. lib. 3. Cassiani, & omnium exactissimè Hugo Menardus ad cap. 24. Concord. Reg. §. 2. manum hîc de tabulâ tollo, hoc tantùm adiiciens, probè à Menardo obseruatum *Lucernarium* sumi dupliciter: Primò, pro illâ precatione, in quâ lumen accenditur ante Vesperas; Secundò, pro ipsâ vespertinâ Synaxi, quæ à ritu luminis accendendi, antequam agatur, appellata est *Lucernarium*. Priori modo accipitur in Ambrosiano Breuiario, vbi posito titulo ad Vesperas, dictoque Dominus vobiscum, &c. mox subsequitur *Lucernarium*, quod est veluti responsorium breue, nam post duos versus primus repetitur, & in bis semper fit mentio illuminationis. Posteriori modo accipitur ab Aureliano in Ordine psallendi, vbi sub Lucernarij titulo post Nonam Vesperas describit, subiungitque Duodecimam, siue Completorium. Similiter sumit Magister in Regulâ.

ORATORIVM.

Vespera dicta Lucernarium

Ambros. l. 3. de Virgin.

Francol. de temp. hor. can. c. 12. & c. 17.

Cuius duplex significatio.

Cap. 36. & 41.

TERTIÒ, quod psalmorum in Vesperis spectat numerum, constat Legislatorem nostrum, tam à prisco Ægyptiorum ritu, quàm à Romano discrepare. Illi enim duodecim, hi quinque decantant psalmos, S. BENEDICTVS verò tantùm quatuor, siue quòd duodenarius ille psalmorum numerus illi nimiùm videretur prolixus, minusque cum aliis à se præscriptis exercitiis conueniens: siue quod institutæ à se Psalmorum distributioni ita magis congrueret: adeoque tertiam partem Psalmorum, quos veteres psallebant Monachi, suis putauerit sufficere; siue etiam quod in compensationem residuorum psalmorum successerit Completorium, de quo nullâ apud Cassianum mentio. Sanctus Petrus Damiani mysticam adserens rationem. *In hoc*, inquit, *Vespertinæ laudis officio per quatuor quos modulamur Psalmos instruimur, vt erga quatuor virtutum custodiam peruigiles excubemus.* Distantiam autem Monastici in Vesperis officij à Romano & Clericali, iam olim notauit Concilium Bracarense, relatum in Cap. *Conuenit*, vbi sic legitur: *Placuit omnibus communi consensu, vt vnus atque idem psallendi ordo in Matutinis vel vespertinis officiis teneatur, & non diuersæ ac priuatæ, neque Monasteriorum consuetudines cum Ecclesiasticâ sint permixtæ.* Quo loco, vt Radulphus obseruauit, Matutinum officium appellatur, quod vocamus Laudes. Vtrobique ergo

Vesperæ constant quatuor psalmis.

Rationes adferuntur.

Mystica. Petr. Dam. opusc. 10. cap. 4.

Differunt Vesperæ Monachorum à Clericorum.

De consecrat. dist. 5.

Radulph. propos. 14.

ORATORIVM.

ergo debet esse idem ordo psallendi. *De Monachorum*, vt idem ait, *consuetudine ideò dicit, quia in Benedictino officio ad Laudes sunt quinque Psalmi, & ad Vesperas tantùm quatuor.*

Psalmi Vesperarum vnde incipiantur.

QVARTÒ. Quod spectat ipsos Psalmos in Vesperis dicendos per singulas ferias, notandum eos tam in Ambrosiano & Romano, quàm Benedictino officio inchoari à Psalmo 109. *Dixit Dominus.* Psalterium enim in duas diuiditur partes, vt notat Radulphus, Prima protenditur vsque ad *Dixit Dominus* pro officio nocturnali: altera inde incipiens ad finem vsque progreditur, quamuis pro aliis horis aliqui sint excerpti.

Radulph. propos. 10.

An in Festis dicendi de feriâ. Reg. cap. 14.

Quæri hîc posset, an in Vesperis festorum 12. lectionum Psalmi recitandi de feriâ, an verò de festo? Nam cùm S. BENEDICTVS in natalitiis Sanctorum voluerit noctu legi Psalmos, Antiphonas & Lectiones ad ipsum diem pertinentes, videtur id & in Vesperis, quæ non minus solemnes sunt, pari ratione seruandum. Verùm cùm id in Regulâ expressum non sit, vsu Cistertiensi, Carthusiano, & Bursfeldensi, dici solent ad Vesperas Psalmi feriales. Quòd sanè & Romanis olim vsitatum videtur, nam Radulphus ait: Psalmi vespertini quotidie ad psalterij complementum continuari debent: saluo quod in Natiuitate Domini, de Apostolis, de sancto Stephano in Antiphonario Romano psalmi cum antiphonis propriis habentur. Et quando Dominicales in hebdomadâ Paschæ & Pentecostes, & in die Ascensionis persoluuntur. Et alibi: Festiuitates, inquit, aguntur Dominicali more, cum vtrisque vesperis. Ad priores Vesperas psalmi feriales cum antiphonis ferialibus, ad secundas vesperas, omnes Antiphonæ de laudibus super psalmos feriales repetuntur: nisi festiuitas habeat speciales, sicut de Apostolis, & iuxta plurium vsum, de aliquibus aliis quidam seruant.

Sic est vsitatum quibusdam.

Radulph. vbi suprà.

Etiam olim in Officio Romano.

Propos. 18.

Nunc aliter statutum.

Verùm in Monastico Breuiario Pauli V. auctoritate edito, in vtrisque vesperis psalmi sunt Dominicales, siue de festo, vt à Romanâ Ecclesiâ, quàm fieri posset, minor esset distantia.

De versu, Dirigatur, &c.

QVINTÒ. Quod in Vesperis Dominicæ & subsequentium feriarum, hymno subiiciatur hic versus: *Dirigatur Domine oratio mea, sicut incensum in conspectu tuo*; antiquam habet originem. Refert enim Clemens Romanus, fideles singulis diebus in ecclesiam Vespere conuenisse ad recitandum psalmum 140. quod hodieque fieri in ecclesiis Orientis Lorinus scribit: in nostris verò vice totius psalmi dici secundum eius versiculum, *Dirigatur Domine oratio*, &c. Chrysostomus quoque ait non temerè decretum à Patribus, vt psalmus 140. diceretur quotidie, est enim *tanquam salutare aliquod pharmacum & peccatorum piaculum, vt quæcumque sordes aut maculæ fuerint à nobis toto die susceptæ, dum vel in foro, vel domi vel quocumque alio loco versamur, eas cùm ad Vesperum peruenerimus, per spiritale hoc carmen abstergamus.* Sic ille. Sed à Vesperis ad *Completorium* accedamus. De quo,

Clem lib. 2. constit. Apost. c. 59. *Psalmus 140. olim celeberrimus* Lorio in psal. 140.

Chrysost. in psal. 140.

Nomen Completorij primùm in Regulâ S. Benedicti.

SEXTÒ Notandum, eodem ferè modo atque de Primâ diximus, loquendum: nimirùm vocabulum ante non cognitum, primùm inueniri in Regulâ S. P. N. BENEDICTI, qui etymon eius satis indicat, videlicet, quod per illud totius diei cursus, & diuinorum officiorum pensum compleatur. Vnde ipse Legislator ait: *Omnes ergo in vnum positi compleant*, quod Smaragdus exponit, *Completorium cantent.* Sic & Fructuosus: *Priusquam compleant, liber legatur.* Et satis patet, quia mox in Regulâ sequitur, *exeuntes à Completorio*, &c. In Regulâ cuiusdam ad Virgines, Isidoro, aliisque dicitur *Completa.* Res ipsa autem S. BENEDICTO est vetustior: cuius scilicet expressè meminerit Basilius, nam cùm de Vesperis dixisset, *Completo iam die pro iis omnibus, quæ in eo data nobis fuerint, feliciterve nobis euenerint, gratiarum actio succedet*, &c. posteà subdit: *Tum autem primis se iam noctis intendentibus tenebris, sequetur petitio, vt quies, quam sumus capturi, inoffensa & ab omni perturbatione ac vitio libera sit.* Innuit & *Completorij* orationem Ambrosius, virginibus sic scribens: *Solemnes orationes cum gratiarum actione sunt deferendæ horâ incensi* (id est Vesperarum) *cum denique cubitum pergimus*, en Completorium. De lectione autem *Collationis*, vt vocant, quæ Completorio immediatè præmittitur, infrà agendum erit.

Cap. 42.

In reg. c. 3.

Reg. Cuiusf. cap. 6.

Sed res est antiquior.

Basil. reg. fus. disp. 37.

Ambros. lib. de Virgin.

Psalmi in eo semper iidem.

SEPTIMÒ, iidem in Completorio quotidie repetuntur psalmi, tam in Romano, quàm in Benedictino officio, nisi quod illud secundo loco habeat sex priores versus psalmi 30. *In te Domine speraui*, Quos S. BENEDICTVS omisit, vt Completorium aliis paruis Horis æquaretur, & solemnitate Vesperis cederet. Quâ consideratione crediderim ab eo etiam prætermissum canticum *Nunc dimittis*, & præscriptum, vt psalmi ipsi dicerentur in directum, vt tantò citiùs fratribus liceret cubitum concedere. Quod probatum video Radulpho, qui scribit, *Excellentiori vsu, psalmi Completorij directanei sunt cum Alleluia, & ad canticum Antiphona collocatur.*

Radulph. propos. 14.

Congruè dicuntur ante somnum.

OCTAVÒ, Tres illi Completorij psalmi aptissimi prorsus quæ nocturnæ præmittantur

tantur quieti. In primo enim cum Christo A quietem poscimus, dicentes: *In pace in idsum, dormiam & requiescam.* (Psalm. 4.) In eodem & iam insinuatur vespertinum conscientiæ examen: *Quæ dicitis in cordibus vestris, In cubilibus vestris compungimini,* & inde est quod ci præmittatur confessio generalis. Psalmum verò 90. *Qui habitat*, ad Completorium necessariò dicendum, asserit Basilius, (Basil. reg. fus. disp. 37.) & Hieronymus appellat *Orationem nocturni temporis*, (Hieron. Epist. de virt. psalm.) quam etiam recitari vult horâ Sextâ aduersus dæmonium meridianum. Carthusianus notat meritò recitari in Cõpletorio contra insidias noctis, & tentatio- B nes dæmonum. Vltimus psalmus, *Ecce nunc Benedicite*, (Psal. 133.) ob illum versum potissimum dicitur, *In noctibus extollite manus vestras in sancta, & Benedicite Dominum:* sub noctem enim benedicendus Deus pro omnibus, quæ toto illo die nobis præstitit beneficiis.

Deniquc addit S. BENEDICTVS, vt post A psalmos dicatur *hymnus eiusdem horæ, lectio vna, versus, Kyrie eleison, & Benedictio.* (ORATORIVM. De Benedictione quæ fine datur.) De quâ Canones Aquisgranenses: *Vt Benedictio post Completorium à Sacerdote dicatur.* (Can. 48.) Aptè omnino: nam cùm Dauid exhortatus esset Leuitas, vt benedicerent Dominum, iisdem præscribit benedictionis formulam, dicens: *Benedicat te Dominus ex Sion, qui fecit cælum & terram.* Vt postquam ex proprio officio suo benedixerint Dominum, populi quoque memores eidem etiam *benedictionem* impertiant, aut sanè hanc ipse Propheta suis verbis omnibus apprecatur. B Atque hæc *Benedictio* vna est ex decem caussis, propter quas Turrecremata (Turrecrem. tract. 107. in Reg. S. Bened.) dicit vtile à Completorio non abesse, quod scilicet in illâ horâ quædam fiant, quæ effectum gratiæ conferant, sicut est aspersio aquæ Benedictæ, & *Benedictio Patris*, scilicet Prælati, quæ ad consecrationem valet, secundùm illud Ecclesiastici: *Benedictio patris firmat domos filiorum.* (Eccli. 3.)

TRACTATVS VIII.

DE QVIBVSDAM HORARVM PARTIBVS.

D*IVRNAM Horarum absoluimus periodum; supersunt minores quædam officij diuini particulæ, vel orandi formulæ, quæ in singulis propemodum occurrunt Horis. Eas porrò in hunc congessimus Tractatum, ne earum interpositâ explicatione Horarum interpolaretur consequentia. Prima proinde Disquisitio indagat, Quid Alleluia.* Secunda, *Cur Kyrie eleison Orationibus siue Collectis præmittatur?* Tertia, *Cur ante Collectam recitanda oratio Dominica, & in Laudibus & Vesperis altâ voce?* Quarta, *Cur nullam de Collectis siue Orationibus mentionem fecit S.* BENEDICTVS? Quinta, *Quid illud fiant Missæ?*

DISQVISITIO I.

Quid, & quibus temporibus dicendum Alleluia?

DVO hæc vt simul explicemus, dicendum primò de voce, quæ in sacrâ Scripturâ, & præsertim in psalmis non rarò occurrit. Omissis autem pluribus non satis aptis interpretationibus, (*Alleluia significat Laudate Deum.*) norunt linguæ sacræ periti significare *Laudate Deum.* Vnde Dionysius Areopagita: (Dionys. Eccl. Hier. c. 4. part. 3.) *Porrò sacrum diuinitus inspiratorum Prophetarum melos, aiunt qui Hebraicè norunt, laudem Dei significare, siue Laudate Dominum.* Et Iu- C stinus Martyr: *Nos Deum*, inquit, *collaudantes, vtimur voce Hosanna, & Alleluia; Alleluia autem, id est, collaudate concinnè.* (Iustin. quæst. 50. ad Orthodoxos.) Græcè ὑμνήσατε μετὰ μέλους τὸ ὄν. S. verò Epiphanius morem hoc canticum in Ecclesia dicendi prouenisse putat ex Aggæo Prophetâ, (Epiph. lib. de prophet. vitâ & interitu c. 10.) qui primus omnium cantauit *Alleluia*, cùm nouam templi structuram vidit, idque secundum Tobiæ Prophetiam, qui de Ierusalem ait: (Tobiæ 13. 22.) *Ex lapide candido & mundo omnes plateæ eius sternentur, & per vicos eius*

ALLE-

ORATORIVM. ALLELVIA *cantabitur*. Quin imò & Ioannes in cælesti Ierusalem audiuit vocem turbarum multarum dicentium, *Alleluia*. Etsi autem in Græcam Latinamque linguam hęc dictio transfundi potuerit, tamen propter sanctiorem auctoritatem, Augustino teste, integra mansit, dulcius enim in Hebraico suo fonte sapit. Vnde Lindanus exponens titulum Psalmi 118. ait, quamuis *Alleluia* ad verbum sonet *Laudate Deum*, hoc tamen modo reddi non posse, nec verti debere: qui aliam, inquit, longè vim apud Hebræos habet *Allelu-ia*, quam apud Latinos, *Laudate Deum*. hoc est enim exhortantis, vel excitantis ad Deo laudes reddendas: illud verò magis est præ gaudio & gratulatione acclamantis, & ex laude Dei exultantis, ouantis, siue potiùs iubilantis. Vim enim habet magis interiectionis, vt Latini Grammatici appellant, quàm verbi: hoc est, magis vehementem animi affectum sonat, quàm rem aliquam nudam aut actionem. Sicuti & illud *Hosanna*, Latinis quidem sonat, *saluum fac, libera, salua*: sed emphasi multò maiore dum aduerbiascit, siue potiùs dum interiectionis indolem induit, quemadmodum & videre est in illis voculis Latinis, Amabo, Sodes, Quæso, & si quæ huiusce generis alia: quæ aliter dum naturam Interiectionis ęmulantur, quendam affectum exprimunt, quàm si tamquam verba intelligantur, quę actionem aut passionem, aut aliud simile humanæ menti repræsentent. Huiusmodi iudicium est de hac voce *Allelu-ia*, quæ piorum Dei cultorum vsu indolem magis respicit Interiectionis, quàm verbi: vt planè affectum aliquem verbis vix explicabilem exprimat in celebrandas Dei Opt. laudes erumpentis, exultantis, iubilantis. Serarius quoque ait *Halleluia* valere *Laudate*, non tamē simpliciter, sed cùm quodā gaudij sensu, cum iubilo & cantu, cum lætitiā & admodū intensè, prout Hebraica etiam coniugatio secum adfert. Nomen verò *Iah*, vnum est ex decem Dei nominibus, vt ait Hieronymus. Id quidam à timendo, alij ab essendo deducunt, in quibus videtur S. Iustinus, qui vertit Τὸ ὄν. Lindanus verò citato loco, subindicat vocabulum IA Christo Dei filio tribui tamquam Creatori. Testatur enim Ioannes Apostolus, istud epinicion *Alleluia* Christo ecclesiæ sponso & Agno Victori fuisse à viginti quatuor Senioribus acclamatum. Huic suffragatur quod S. Hieronymus epistolā quadam ad Damasum data scribit: *Vbi autem Deus & homo honorabili voce decantatur, Allelu-IA semper cum omnibus psalmis affigatur.*

Apoc. 19. — *Non potest satis emphaticè in aliam verti linguam.* — *August. lib. 2. de doctr. Chri. cap. 10.* — *Magis vim interiectionis habet, quàm verbi.* — *Quid Halleluia, Serar. in Tob. 13. q. 2.* — *Quid Iah significet.* — *Hieron. epist. 136.* — *Apoc. 19.*

Quando dicendum Alleluia. Iam vt *Secundum* expendamus, quo nimirum tempore in officio dicendum, id S. BENEDICTVS ita expressit. *A sancto Paschā vsque ad Pentecosten sine intermissione dicatur* ALLELVIA, *tam in Psalmis quàm in responsoriis*. Vetus hæc Ecclesiæ est consuetudo iam inde ab Apostolico sæculo vsitata. Nam Augustinus ait, *diebus Quinquagesimæ*, hoc est, à Paschā ad Pentecostem vbiqne cantari *Alleluia*. De alio verò tempore tradit varium fuisse morem Ecclesiæ, & S. Gregorius, *vt Alleluia hic* (in Romanā Ecclesiā) *diceretur extra Pentecostes tempora, de Hierosolymorum Ecclesiā ex B. Hieronymi traditione, tempore beatæ memoriæ Damasi Papæ traditur tractum.*

Reg. cap. 15. — *Augustin. Epist. 119. cap. 17. Idem epist. 86.* — *Gregor. lib. 7. Epist. 64.*

Sed quid de reliquo tempore? S. Patrem audiamus: *A Pentecoste, inquit, vsque ad caput Quadragesimæ, omnibus noctibus cum sex posterioribus psalmis tantùm ad nocturnos dicatur. Omnis verò Dominica extra Quadragesimā, Cantica, Matutini, Prima, Tertia, Sexta, Nonáque, cum* Alleluia, *dicantur.* Hîc autem quæras, cur vsque ad caput Quadragesimæ velit dici *Alleluia*, cùm Ecclesia Vniuersalis illud intermittat in Septuagesimā, nam vt ait Leo IX. à Septuagesimā quando lapsus protoplasti in Ecclesiā recitatur, *Alleluia* nouem hebdomadibus intermittimus, scilicet vsque in Pascha: vbi Christus resurgens à mortuis tristitiam nostram in gaudium vertit, & Alleluia nobis reddidit. Mirè autem hîc se torquet Rupertus Tuitiensis, atque aliquos (Cistertienses credo) textum Regulæ ad litteram seruare. Sic autem loquitur: *Nam quia* S. BENEDICTVS *dixit vsque in caput Quadragesimæ sine omni Dominicā extra quadragesimam, per horas dicatur Alleluia, ipsi non obseruant illud, quod Romana sanxit, & vniuersalis, præter eos, obseruat Ecclesia. Videlicet vt à septuagesimā dimittatur Alleluia, sed vsque in feriam secundam, siue Dominicam illam, quæ vocatur quadragesima, pro eâdem ratione, quā anteriores dicuntur, quinquagesima, sexagesima, & septuagesima, dicitur Alleluia; caput quadragesimæ non aliud esse volentes, nisi tam dictam Dominicam, siue succedentem illi feriam secundam.* Deindę verò iudicium suum subdit: *Mihi*, inquit, *omninò sanius ac rationabilius videtur, caput Quadragesimæ, septuagesimam intelligere, quàm ab vniuersalis Ecclesiæ sanctā verè & mysticā consuetudine propter huiusmodi dictionem recedere.* More suo deinde subnectit mysticas rationes, ob quas Septuagesima dici posset caput Quadragesimæ, tandemque concludit. Quid igitur? *Numquid Spiritus sanctus, quo & beatus* BENEDICTVS *plenus existens, & Patres Apostolici sine dubio aspirati, tempora* (*sicut iam dictum est, & meliùs quàm dicere aut intelligere possimus, ordinauerunt, mutabilis aut diuersæ est intentionis, vt tibias sua musicæ perflant, dissonantiam istam in vnâ*

Cur ex præscripto S. Benedicti dicatur vsque ad Quadragesimam. — *Leo de cõsecrat. dist. 1. Cap. 56 duo.* — *Rupert. lib. 1. in Reg. S. Bened. c. 15.* — *Responsio Ruperti.* — *Qui Septuagesimā statuit Quadragesimæ caput.* — *Ibid. c. 14.*

vna tantummodo fecerit de Alleluia, quibus temporibus debeat dici? Reuerà multò sanius est, magisque propter pacis charitatisque custodiam expedit, caput Quadragesimæ (vt suprà iam dictum est) *Septuagesimam intelligere, quam Beatum* BENEDICTVM *dissentientem ab Ecclesiâ Romanâ vsu dissono demonstrare.* Sic Rupertus, quem sequi videtur Ioannes Durantus, citans enim Sancti BENEDICTI verba, *A Pentecoste vsque ad caput quadragesimæ,* id est, *vsque ad Septuagesimam*, omnibus noctibus cum sex posterioribus psalmis &c. idem ante eum dixerat Turrecremata: vsque ad caput quadragesimæ, inquit, id est, vsque ad Septuagesimam, in quâ more antiquorum erat principium & caput ieiunij.

Et alij cum illo. *Durant. lib. 1. de rit. Ecclesiæ c. 20.*

Sed nimiùm torta videtur hæc explicatio, nec scio an vsquam Septuagesima caput quadragesimæ vocetur. Quare aliam solutionem insinuat Rupertus; nimirùm non illicitè hac in parte à Regulâ recedi, quando eius faciendi S. BENEDICTVM liceat habere suffragatorem. *Non sumus*, inquit, *ita incauti adulatores cuiuslibet Sancti; vt quasi auctoritate eius dissentiamus à ceteris, præsertim cùm idem sæpè dictus Pater de maioribus quoque licentiam dederit ordinandi aliter, quàm ipse ordinauerit; exempli gratia cùm dicit: Quod si cui hac Psalmorum distributio fortè displicuerit, ordinet, si meliùs aliter iudicauerit.* Hæc Rupertus, cuius argumentum, tãtò est efficacius, quòd nõ Abbatis vnius, aut paucorum iudicio hæc olim mutatio facta fit, sed ad totius Ecclesiæ fiat exemplum & conformitatem. Optimè enim Conuentus Aquisgranensis sanciuit, *vt Alleluia in Septuagesimâ dimittatur.* Cuius decreti Smaragdus Abbas mentionem facit, dicens: *Quamuis beatus* BENEDICTVS *à Pentecoste vsque ad caput quadragesima cum sex posterioribus psalmis iubeat ad nocturnos dicere Alleluia; placuit tamen Synodo in Francorum regno congregata, vt sicut Romana principes Ecclesia in septuagesimâ dimittunt Alleluia; ita dimittant & Monachi, qui in eodem regno sunt constituti.* Radulphus tamen Tungrensis ait: *Benedictini autem & Ambrosiani seruant Alleluia vsque ad Dominicam Quadragesima.* Et sic etiam in nouissimo Breuiario Ambrosiano à S. Carolo edito legitur Sabbato ante Dominicam primam Quadragesimæ, dimittendum *Alleluia*, & assumendum eius loco, *Laus tibi Domine.* Quod autem Benedictinos spectat, *Alleluia* retinuit Vsus Cistertiensis. Vnde est illa Abaelardi in S. Bernardum exprobratio: *Alleluia nec in Septuagesimâ communi Ecclesiæ more intermittitis, sed vsque ad Quadragesimam retinetis.* Retinuerunt, aut posteà resumpserunt Bursfeldenses.

Non rectè. *Alia eiusdem Ruperti solutio.* *Qui statuerint Alleluia in Septuagesimâ reticendum.* *Concil. Aquisgran. can. 30.* *Radulph. propos. 16.* *Quidam adhuc tamen retinuerunt.* *Vsus Cist. cap. 10. & 13. Abael. epist. 5.* *Bursfeld. ordin. c. 5.*

Sed quæras, cur S. BENEDICTVS Romanæ Ecclesiæ formam non fuerit secutus? Respondet Rupertus, quia quo tempore beatus BENEDICTVS Regulam suam scripsit, necdum sic ordinata erant tempora in Ecclesiâ Romanâ, siue stationes, & sacra totius anni officia, quæ beatus Papa Gregorius illustrium Patrum præclarissimus, ac Deo dilectissimus, maximè ordinauit. Sic ferè ille. Et rectè quidem Nam Sanctus Augustinus insinuat tantùm in quadragesima intermitti *Alleluia* Et Cõcilium Toletanum IV. *Cognouimus quosdam Hispania Sacerdotes, qui in Quadragesima die bus Alleluia decantant, quod deinceps interdicimus fieri, statuentes vt in omnibus prædictis quadragesimæ diebus (quia tempus est non gaudij sed mæroris) Alleluia non decantetur.* Et Isidorus Hispalensis, qui consilio isti præsedit, ita ait: *In Africanis autem regionibus non omni tempore, sed tantùm dominicis diebus, & quinquaginta post Domini Resurrectionem Alleluia cantatur, pro significatione futura resurrectionis & lætitia: Verùm apud nos secundùm antiquam Hispaniarum traditionem, præter dies ieiuniorum vel quadragesima, omni tempore cantatur Alleluia. Scriptum est enim, Semper laus eius in ore meo.* Ex quo colligitur, non fuisse vniuersalem morem suspendendi *Alleluia* in Septuagesimâ. Et videtur tantùm post S. BENEDICTI tempora in Ecclesiâ introductum. Nam de Gregorio Magno ita Romanum Breuiarium, *Constituit, vt extra id tempus, quod continetur Septuagesima & Pascha,* ALLELVIA *diceretur.*

Cur à Benedictus nõ sit secutus vsum Romanum. *August. in Psal. 110.* *Conc. Tolet. 4. can. 11.* *Quando in Hispanijs suspensum Alleluia.* *Isidor. lib. 1. de eccles. offic. c. 13.* *Psal. 33.*

Quod autem in Septuagesimâ intermittatur *Alleluia*, hanc Alcuinus noster reddit rationem. *Ideò auctor officij nostri Septuagesimam posuit in officijs nostris, vt hoc tempore à delicijs abstinendo, ostenderemus in nostrâ conuersatione, qualiter per omne tempus sæculi viuere debeant, qui post baptismum peccatis se alienant à cælesti Ierusalem. Nam quod post septuaginta annos populus de captiuitate reuertitur, quis non videat post euoluta tempora, quæ septenario dierum numero transcurrunt, etiam nobis, id est, Ecclesia Dei, ad illam cælestem Ierusalem, ex huius sæculi peregrinatione redeundum? Quapropter Alleluia illo tempore non cantatur apud nos, nec Gloria in Excelsis Deo, quæ sunt cantica cælestia. Dicit enim Psalmus: Quomodo cantabimus canticum Domini in terrâ alienâ?* Hæc ille. Sed piè & eruditè, atque adeò fusè id expendit Sanctus Augustinus, ad quem, ne in mysterijs consectandis fortè nimius videar, Lectorem meum remitto.

Cur in Septuagesimâ dimittatur. *Alcuin. lib. de diu. off. cap. de Septuages.* *Psal. 136.* *August. in Psal. 148.*

Quærit autem Stephanus Durãtus, cùm *Alleluia* significet *laudate Deum*, & nullo tempore laudatio Dei cessare debeat, cur à Septuagesimâ vsque ad Pascha prætermittatur? accedit, quòd eo tempore singulis diebus

Cùm neuquam cessandum à laude. *Durant. lib. 2. de rit. eccles. cap. 2.*

ORATORIVM. Responsio Augustini. August. in Psal. 106.

diebus Ecclesia in diuinis officijs concinat, *Laus tibi Domine Rex æternæ Gloriæ:* quod nihil aliud est, quàm *Alleluia*. Respondet verò ex Augustino dicente, quòd *Alleluia* nobis cantare certo tempore solemniter moris sit, *secundùm Ecclesiæ antiquam traditionem, idque non sine Sacramento. Et certis quidem diebus cantamus Alleluia, sed omni die cogitamus. Sic enim hoc verbo significatur Laus Dei, & si non in ore carnis, certè in ore cordis, Semper laus eius in ore meo.* Sic Augustinus. Ex quo inferas diebus Septuagesimæ cogitandum quidem *Alleluia*, non tamen cantandum, ne vt dicit Sapiens: *Musica in luctu importuna* sit *narratio*. Aliam porrò rationem suggerit Amalarius Fortunatus, quia cùm Latina lingua humilior sit Hebræâ, admonemur nos debere informari ad humiliorem conuersationem in tempore Septuagesimæ, quàm alio tempore.

Psal. 33. Eccli. 22. Amalar. l. 4 de Ecclesiast. offic. cap. 2.

De eius vsu extra diuinum officium.

Atque hæc de vsu huius vocis in diuino officio. Ceterùm coronidis vice subiungere nonnulla lubet de eiusdem vsurpatione extra Ecclesiæ officia. Nam *Alleluia* altiùs decantato Moniales ad Synaxim conuocari solitas, Auctor est Hieronymus; qui etiam in funere decantatum commemorat; *Sonabant*, inquit, *psalmi & aurata tecta templorum reboans in sublime quatiebat Alleluia.* Olim quoque balbutientes infantes blæso ore sacrum illud melos submurmurabant. Sic iterum Hieronymus loquens de Lætæ filiâ, *Quis crederet*, inquit, *vt Albini Pontificis neptis de repromissione Martyris nasceretur, vt præsente & gaudente auo paruulæ adhuc lingua balbutiens Christi Alleluia resonaret?* Et inferiùs: *Cùm Auum viderit, in pectus eius transiliat, nolenti Alleluia decantet.*

Hieron. in vitâ Paulæ. In Epitaph. Fab. Idem epist. 7.

Mira energia. Baron. anno Domini 429.

Sed miram quoque energiam cæleste hoc canticum obtinuisse legimus. Refert enim Constantius Episcopus, & ex eo Baronius, Britannos pressos ab hostibus, monitu S. Germani inclamantes *Alleluia*, insignem de eis obtinuisse victoriam. Cùm enim omnes vnâ voce conclamarent *Alleluia*, hostile, ait, agmen terrore prosternitur, & ruisse super se non solùm rupes circumdatas, verùm etiam ipsam cœli machinam contremiscunt. Hæc vox, *Alleluia* cælitus quasi aspirata animauit olim Christi athletas ad Martyrium, acerbissimaque tormenta cum gaudio subeunda. Vide acta S. Felicis, Fortunati, & Achillei Martyrum. Publicam quoque luem hac voce ab Angelis auditâ, exstinctam scimus ex Sancti Gregorij vitâ. Quin & illud addam, quod Sozomenus de Olympio Ethnico quodam Philosopho refert. Hic cùm concubio noctis subaudiuisset Alexandriæ in templo Serapidis quemdam *Alleluia* cantantem, & foribus clausis, & constante quiete neminem conspexisset, sed tantummodo vocem audisset eundem psalmum modulantem, præsagium intellexit Serapidis templum in Ecclesiam Christianorum conuertendum. Non absimilè est quod Franciscus Aluarez in Æthiopicâ legatione refert ad Torretanam ditionem Cœnobium visi Religiosorum, *Alleluia*, ab hoc euentu nuncupatum. Asceta vixerat in viciniâ vigilijs, ieiunijs, & orationibus assiduè vacans; is à beatis mentibus in cœlo audierat sæpiùs ingeminari *Alleluia* suauissimo concentu, eaque voce ad præfectum Monasterij relatâ, illi auctor extitit Monasterij tum inchoati hoc nomine appellandi, vt *Alleluia* diceretur. Atque hæc satis de vnâ hâc voce.

Animat 85. *Martyres.* Sur. 23. April. Sozomen. lib. 7. c. 15. *Boni euentus index.* Aluar. c. 45. *Monasterium Alleluia dictum.*

DISQVISITIO II.

Cur Kyrie eleison *Orationibus, siue Collectis præmittatur?*

PECVLIARE etiam nostris temporibus Benedictino officio esse videtur, quod omnes horæ per *Kyrie eleison*, siue vt Sanctus BENEDICTVS vocat, *Litaniæ supplicationem*, terminentur: quod Romana Ecclesia tantùm in ieiuniorum diebus facit. Sed ritum hûc Monasticum esse antiquum, & officio congruentem, facilè erit ostendere. Videtur enim Sanctus BENEDICTVS hunc ritum ex Ambrosiano didicisse officio, nam Radulphus Tungrensis ait: *Ambrosianum quotidie in paruis horis dumtaxat post Lectiunculam, quam Capitulum dicimus, habet Responsorium breue, Versiculum, Kyrie eleison ter, Pater noster, cum precibus & Collectâ. Benedictinum autem similiter habet ad omnes horas: sed ad paruas nullum dicit Responsorium.* Et rursus agens de officio B. Mariæ, *Laudabili*, inquit, *more in hoc officio fiunt quadam suppletiones, vt quia in Ambrosiano & Benedictino ad horas dicitur Litania, Kyrie eleison, (quam quotidie tantùm in Completorio & Primâ dicimus.) Ideò in hoc officio suppleatur, vt ad paruas horas more Benedictino post Capitulum absque Responsoriolo dicatur versiculus, & ad singulas horas ante orationem dicatur Romano more Kyrie eleison, Christe eleison, Kyrie eleison, Dominus vobiscum.*

Reg. cap. 9. *Ritus dicendi Kyrie eleison antiquus.* Radulph. propos. 14. Propos. 20.

Sed & Romanos olim eundem hunc seruasse ritum, ex Scriptoribus colligi potest. Nam de Matutinis Laudibus & Vesperis ita Concilium Vasense II. sub Leone Magno celebratum, ait: *Et quia tam in sede Apostolicâ, quam etiam per totas Orientales atque Italiæ prouincias, dulcis & salubris consuetudo intromissa est, vt Kyrie eleison frequentiùs cum grandi affectu, ac compunctione dicatur, placuit etiam nobis, vt in omnibus ecclesijs nostris ista consuetudo sancta, & ad Matutinum,*

A Romanâ Ecclesiâ olim obseruatus. Conc. Vasens. can. 2.

tutinum, & ad Missas, & ad Vesperam, Deo propitiante intromittatur. Sic ibi. Idipsum clariùs probatur ex Amalario dicente: *Habemus scriptum in Romano Ordine, vt non dicatur Kyrie eleison, siue Christe eleison ad vllum cursum in memoratis diebus* (intrà Octauam Paschæ) *sed sine retractatione cantemus: Hæc dies quam fecit Dominus, exultemus & lætemur in eâ.* Ex quo sequitur, alijs diebus dici solere: prout in Benedictino præscribitur officio. Alibi verò idem Amalarius non tantùm notat omnibus peractis officijs sequi *Kyrie eleison* ante orationem Dominicam, vt & in matutinali & vespertinali synaxi; sed eius rei rationem quoque reddit, *Quia*, inquit, *ante omnem orationem specialem Sacerdotum, necesse est præcedere misericordiam Domini, propter tres caussas. Vna est, vt serenetur mens Sacerdotis ad ea intendenda quæ ore dicit: Altera, vt dignus sit loqui Deo, quantum ad naturam humanam pertinet. Tertia, quod si tædio aliquo corporali affectus spiritus sine mente orauerit, Dominus non in furore suo respiciat super illum, sed in iudicio misericordiæ.* Et alibi scribit, *Kyrie eleison* prologum esse solere orationis Dominicæ. Non dissimiliter Honorius Augustodunensis: *Kyrie eleison, Christe eleison ob tres caussas dicitur. Primò, vt superflua cogitatio, quæ psallentibus obrepsit, dimittatur: Secundò, vt sequens oratio Sacerdotus exaudiatur: Tertiò, vt Dominica oratio quasi quadam præfatiunculâ ornata intentiùs dicatur.*

Amalar. lib. 4. de eccles. offic. c. 23. — *Ratio cur præmittatur orationi Dominicæ.* — *Idem lib. 2. c. 6.* — *Idem lib. de Antiph. cap. 1.* — *Honor. Gemma animæ lib. 2. cap. 61.*

Sed etsi nunc Romana Ecclesia illud intermittat, rectè tamen Monachi ex institutione Sancti BENEDICTI frequentant, qui vocat *Litaniam*, vel *supplicationem Litaniæ*, id est, *Kyrie eleison*. Ex Missâ porrò Magni Basilij patet *Litaniam* sumi pro voce *Kyrie eleison*, in eâ enim habetur *Litania prima & secunda*, in quibus populus ad singulas pænè orationes respondet, *Kyrie eleison.* Vnde Cluniacenses, vt se audisse testatur Boerius, dicunt sexies *Kyrie eleison*, & ter *Christe eleison*, atque ita nouies, vt in Missâ. In Ambrosiano autem officio tertiò dicitur *Kyrie eleison* in matutinis post singulas Antiphonas psalmorum: duodecies post hymnum ad Laudes, & aliàs sæpius. Cùm autem Monachi dicti sint ἱκέται, id est, *supplices*, minimè mirandum, si conueniat illis crebra & per singulas horas repetita supplicatio.

Benedictini rectè hunc ritum retinent. — *Cap. 12.* — *Quoties Kyrie à quibusdam dicatur.*

Sed quid caussæ esse dicemus, quod Latina Ecclesia retineat Græcas has voces? Triplex occurrit ratio. *Prima*, vt declaretur in nouo testamento ab omni populo Deum benedici, eiusque misericordiam inuocari, nec vllam omninò esse distinctionem Iudæi & Græci, vt Apostolus probat. In Synagogâ autem veteris legis vnâ linguâ Deus laudabatur; quia vni tantùm populo peculiariter erat cognitus: *Notus* enim *in Iudæâ Deus, in Israel magnum nomen eius. Secunda*, vt ijs linguis Dominum benedicamus, quæ in titulo Dominicæ crucis velut consecratæ fuerunt. Ex Hebræâ enim linguâ cantamus *Alleluia*, & *Amen*; ex Græcâ, *Kyrie eleison*; Latinâ peragitur totum officium. *Tertia* huic loco propria: Quia preces in quarum capite *Kyrie eleison* collocatur, primùm Græci composuere, vt ait Isidorus.

Cur Ecclesia retineat has Græcas voces. — *Rom. 10.* — *ORATORIVM.* — *Psal. 75.* — *Isidor. de eccl. offic. cap. 9.*

Quantæ autem virtutis hæc Græca verba sint, diuinitus ostensum est. Decantato enim *Kyrie eleison*, Henricus Auceps Hungaros vicit, vt tradit Krantzius. Refert quoque Matthæus Raderus, oculatus testis, locustarum agmina hac supplicatione fugata. Sed plenum affectus, & dulcium lacrymarum illud est, quod Glaber de Sancto Henrico Imperatore pluribus refert, sed compendio historiam accipe. Obsederat is Troiam Apuliæ vrbem, & acceptâ non modicâ ab obsessis clade, iurarat excidio oppidi eam se vlturum. Illi exspectato nequidquam Græcorum auxilio, cum se premi & arctari sentiunt, nouo belli genere expugnandum sibi Imperatoris animum censuerunt. Innocentem puerorum turbam duce Monacho ac Crucem præferente, ad Cæsarem ablegant iussos lamentabili voce *Kyrie eleison* ingeminare. Audit ille, stupet ad insolitam imbellemque paruulorum aciem, illacrymat, & infantium oratorum non tam eloquentiâ, quam lugubri cantu superatus, in has voces erupit: *Misereor super turbam*, oblitusque iniuriarum, in gratiam ciues certis conditionibus recepit.

Efficacia Kyrie eleison. — *Krantz. lib. 3. Metrop. Saxon. c. 8.* — *Rader. not. ad Aulam S. cap. 14.*

Denique, vt hoc coronidis vice addam, à voce *Kyrie eleison*, Teutones desumpserunt suum *Leyssen*, quo natalitia designant cantica, in quibus crebrò repeti solet *leison*, & *Kyrie eleison*, vt in suo etymologico obseruauit Kilianus.

Leyssen vnde dictum.

DISQVISITIO III.

Cur ante Collectam recitanda oratio Dominica, & in Laudibus ac Vesperis altâ voce?

HORAS omnes B. BENEDICTVS concludi vult oratione Dominicâ, cum hac tamen distinctione, vt in Matutinis, siue Laudibus à Priore, siue Superiore altâ dicatur voce.

Reg. cap. 13.

Vtriusque caussam hîc indagamus, cùm in Romano officio id non nisi in ieiuniorum fiat diebus. Quod autem oratio Dominica omnium horarum sit epilogus, eam ratio-

Oratio Dominica altarum epilogus.

ORATORIVM.

rationem tradit S. Hildegardis: *Quoniam Legislator noster, orationem Dominicâ oratione pretiosiorem non inuenit, per quam diuinum seruitium terminetur.* Sic illa. Affirmans Sanctum BENEDICTVM non instituisse vt subsequeretur, prout modò fit, Collecta.

Durand. in Rat. diuin. offic. lib. 5. cap. 2.

Aitque Guilielmus Durandus, in primitiuâ Ecclesiâ post quamlibet horam altâ voce absque aliâ oratione dictam fuisse orationem Dominicam, quod adhuc, ait, ecclesia Lateranensis dicitur obseruare. In officio quoque Mozarabico (vt testatur Eugenius Roblesius, singulis horis absolutis adijcitur *Pater noster* altâ voce.

Robl. de vit. Franc. Ximen. c. 24.

Dicitur altâ voce in Laudibus & Vesperis.

Sanctus BENEDICTVS verò tantùm in Matutinis Laudibus, & Vesperis dici voluit alta voce, cui cõforme videtur Statutum Concilij Gerundensis anno 517. celebrati, in quo sic præscribitur: *Ita nobis placuit, vt omnibus diebus post matutinas & vespertinas oratio Dominica à Sacerdote proferatur.* Intelligit autem Durandus & Nauarrus ex huius Concilij Statuto in fine singularum horarum orationem Dominicam dici debere, quod mihi non videtur. Quod verò ait, *post Matutinas*, id Gauantus interpretatur de fine Nocturni, siue Matutini, si diuidatur à Laudibus. Existimem verò Concilium intelligere Matutinas, eodem quo Sanctus BENEDICTVS modo; Laudes nimirum, Vigilias nocturnas subsequentes, & quæ cum vesperis magnam habent similitudinem. Iam quod deinceps dicitur: *Oratio Dominica à Sacerdote proferatur*, non de secretâ huius orationis pronuntiatione, quæ post Collectam fit, accipiendum puto; sed de publicâ, quæ elata voce, nam illa secreta dicitur ab omnibus, non à solo Sacerdote. Crediderim proinde eodem modo hoc à Concilio præscriptum, quo id factum à S. BENEDICTO, qui voluit dici à Priore, cuius nomine hic Abbas intelligitur. Suo id tempore in Monasterio Cassinensi in dissuetudinem abijsse, ait Bernardus Cassinensis, additque Boerius: *Hebdomadarius hanc orationem apud nos dicere consueuit.*

Gerund. can. 10. Durand. l. 5. ration. diuin. offic. cap. 2. nu. 6. Nauarr de orat. & hor. can. cap. 10. num. 16. Gauant. Comment. in rub. breuiar. sect. 5. cap 1. nu. 3.

Explicatur locus Conc. Gerundensis.

Duplex huius institutionis caussa.

Durand. l. 5. cap. 3. num. 34.

Sed caussas institutionis huius videamus, & quidem Durandus duas reddit, quarum *prior est propter simplices, qui eam non intelligunt aut obliuiscuntur. Posterior, propter versutos, qui spinam odij gerentes in corde, fratres odiunt, nolentes dicere: Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. Hoc igitur dicere compelluntur in publico, vt purgentur ab illo vitio, tam in fine noctis, id est, matutinis Laudibus, quàm in fine diei, id est, Vesperis, vt noctem aut diem non pertranseant sine reconciliatione fratris. In alijs autem horis non dicunt sublatâ voce, quia sæpè contingit fratri fratrem irasci, & quodam furoris impetu commoueri, qui licet statim animum non cohibeat, exspectandus tamen est ad veniam, sufficit enim si sol non occidat super iracundiam eius.* Sic ille. Cuius posterior tantùm caussa menti Sancti BENEDICTI respondet. Neque enim tam ignari sunt Monachi, vt publicâ illâ recitatione orationem Dominicam addiscere debeant, qui soliti totum psalterium memoriæ commendare. Sic enim dicere liceret & vniuerso clero altâ voce recitari *Pater noster* in Quadragesimâ & diebus ieiuniorum, imò toti Ecclesiæ quando cantatur in Missâ ante communionem. Clarè autem se explicat Legislator: Planè agenda matutina, *vel vespertina non transeat aliquando, nisi in vltimo ordine Oratio Dominica omnibus audientibus dicatur à Priore, propter scandalorum spinas, quæ oriri solent, vt conuenti per ipsius orationis sponsionem, quâ dicunt, Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris, purgent se ab huiusmodi vitio. Ceteris verò agendis vltima pars eius orationis dicatur, vt ab omnibus respondeatur: Sed libera nos à malo.* Propter animorum ergo concordiam Dominica recitatur oratio, vnde Gemma animæ agens de Missæ sacrificio, ait: *Ideò Pater noster altâ voce cantatur, vt communicaturi alterutrum offensas dimittendo per pacem reconcilientur.*

Prima recum.

Cap. 13. Reg. *Verba S. Benedicti pro hoc ritu.*

Gemma animæ lib. 1. cap. 108.

Illustrantur.

Primò,

Sed vt Sancti BENEDICTI verba nonnihil illustremus, PRIMÒ, ait recitandam Orationem Dominicam *propter scandalorum spinas, quæ oriri solent.* Quo loco *Scandalum* non accipitur pro offendiculo, & occasione spiritualis lapsus aut ruinæ, sed pro dissensione, iurgio, rixâ, vt satis innuunt sequentia, *purgent se ab huiusmodi vitio*, iracundiæ nimirum, rancoris, contentionis & dissidij. Et hâc notione sumunt scriptores. Gregorius Turonensis: *Orto iterum inter Reges scandalo*, &c. Clariùs alibi: *Nam hi perpetrato scelere, ad Burdegalensem ciuitatem venientes, orto scandalo vnus alterum interemit.* Capitulare Caroli Magni: *Si in hoste, aut infra regnum nostrum litigatio aut scandalum inter quascumque personas, videlicet maiores aut minores ortum fuerit.* Ferreolus de Monachis qui discordes fuerant: *Quibus post longum scandalum pacificare in occulto non liceat, sed sit eorum reconciliatio publica, quorum fuit discordia manifesta.*

Quid hic scandalum.

Greg. Turon hist. Franc lib. 4 cap. 6. Idem lib 5. cap. 10. Lib. 1. Capit. tit. 8 7.

Reg Ferr. cap. 29.

Secundò,

Homines subinde irascuntur.

SECVNDÒ, *scandalorum spinas* dixit, nam etiam illæ in agro dominico oriuntur, & inter fratres iurgia pullulant. Homines enim sunt, & humana patiuntur. *Desfert quidam sanctorum Patrum dixerunt*, inquit Leontius, *Angelorum quidem est nullatenus litigare, sed in omnimodâ & perpetuâ pace consistere: hominum verò est altercari quidem, sed statim reconciliari: dæmonum autem est liti-*

Leont in vitâ Ioan. Eleëm. cap. 14.

est litigare, & totum diem transire irreconciliatos.

Tertiò, Quid, conuenire.

TERTIÒ, subijcit S. Legislator: *Vt conuenti per ipsius orationis sponsionem.* Vbi *conuenire* idem est, quod interpellare, in ius vocare. Nonius Marcellus: *Conuenire, interpellare.* M. Tullius: *Non dubitat, quin ipse, si Verrem conuenisset, æquitate caussæ, auctoritate suâ commouere hominem possit.* Lucillius:

Tull. act. 2. in Verrem. Lucill. lib. 19.

Hæc tu conuentus, *tela insidiasq; locasti.*

Ioan. Eleemosynarij insigne factum.

Ita virum principem iram seruantem conuenit, & ad reconciliationem adduxit S. Ioannes Eleëmosynarius: Cùm enim missam coram eo celebrans, peruenisset ad illum sermonem, quo dicitur: *Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris*, innuit domestico Patriarcha, vt taceret. Siluit ergo & Patriarcha. Et remansit princeps solus, dicens versum: *Dimitte nobis, sicut & nos dimittimus.* Et statim conuersus sanctus, dicit ei mansuetâ voce: *Vide in quali terribili horâ quid dicas Deo.* Tanquam ab igne cruciatum ferens prædictus princeps, cecidit in faciem ad pedes sancti, dicens: *Quæcumque iusseris Domine, faciet seruus tuus.* Et reconciliatus est inimico suo ex tunc cum omni veritate. Sic refert Leontius Episcopus. Conuenit & his verbis Moniales Hincmarus Remensis, vt concordiam ijs persuaderet. *Scitis*, inquit, *quia Regula, quam professæ estis, propter scandalorum spinas, quæ oriri in Monasterio solent, orationem Dominicam in Matutinis & Vespertinis officijs, ita vt omnes illam audiant, à Priore orari præcipit, vt timentes conuenientiam, quâ dicimus: Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris, omnem rancorem de corde nostro pellamus.*

Leont. cap. 32. Principem inimico reconciliat. Flodoard. lib. 3. hist. Rem. c. 27.

Quid conuenientia.

Conuenientiam intelligit pactum, inquit Coluenerius, seu concordatum, aut iuridicam conuentionem. Respicit enim ad pactum orationis Dominicæ. Verùm significantior est vox *sponsionis*, quâ pactum hoc expressit Sanctus BENEDICTVS, & ante eum beatissimus Martyr Cyprianus, ita scribens: *Addidit*, inquit, *legem, certâ nos conditione &* SPONSIONE *constringens, vt sic nobis peccata dimitti postulemus, secundùm quod & ipsi debitoribus nostris dimittimus.* Quo respexisse diceres Sedulium, qui poëticè rem explicat, & illustrat:

Sponsionis verbum significatius. Cyprian in orat. Domin.

Debita laxari qui nobis cuncta rogamus,
Nos quoq; laxemus: proprij nam cautio verbi
SPONDENTES *manifesta tenet, grauiusque soluti*
Nectimur, alterius si soluere vincla negamus.

Notantur qui prætereunt, Sicut & nos dimittimus.

Sed vide hominum stultitiam & temeritatem. Fuêre enim nonnulli, qui cùm iniurias condonare nollent, studiosè prætaeribant illa verba, *Sicut & nos dimittimus debitoribus nostris.* Quos ita perstringit Cassianus: *Cùm in Ecclesiâ hæc oratio* (Dominica) *ab vniuersâ plebe concinitur, huius locum taciti prætermittunt, ne scilicet semetipsos obligare potiùs, quàm excusare suâ professione videantur, non intelligentes quod frustra cauillationes has iudici omnium prætendere moliantur.* Probat etiam Salmeron, & ex eo Cornelius, recitandam hanc particulam, nec peccare eos qui dimittere nolunt, & illam dicunt.

ORATORIVM. Cassia. collat. 9. c. 22. Salmeron. to. 5. tract. 51.

Quartò, tollenda dissidia.

QVARTÒ, ex huius sponsionis vi sequitur, quod maximè optandum, *vt purgent se ab huiusmodi vitio.* Incredibile enim dictu, quàm dedeceat & indignum sit quorum in choro concordare conuenit voces, eorum corda & voluntates ab inuicem discrepare. Augustinus sanè non veritus est dicere, Psalmum amicitiam congregare, adducere in concordiam discrepantes, reconciliare inimicos. *Quis enim*, inquit, *vltra inimicum dicat eum, cum quo vnam ad Deum psalmi emiserit vocem? Ex quo intelligitur quia quod omnium bonorum maximum est, charitatem psalmus instaurat, coniunctionem quandam per consonantiam vocis efficiens, & diuersum populum vnius chori per concordiam consonâ modulatione consociant.* Nam vt alio loco idem dixit: *Chorus Concordiam significat, quæ in charitate consistit.* Et: *Chorus laudat Deum; quando laudat eum pacata societas.* Alibi: *Chorus est consensio cantantium. Si in choro cantemus, concorditer cantemus.* In choro cantantium quisquis voce discrepauerit, offendit auditum, & perturbat Chorum. Idem porrò sanctissimus Pater vel ex hoc capite quod Religiosi simul psallant & orent, vrget, vt faciles sint in condonandis iniurijs: *Si*, inquit, *inuicem se læserint, inuicem sibi debita relaxare debebunt, propter orationes vestras, quas vtique quantò crebriores habetis, tantò sanctiores habere debetis.* Mox subdit: *Quæ non vult dimittere sorori, non speret accipere orationis effectum.* Remissionem scilicet peccatorum, quam petimus dicendo: *Dimitte nobis debita nostra.*

August. prolog in explanat. psal. Psalmus ad concordiam excitat. Et chorus. August in tit. Psal. 87. Idem in Psal. 150. & 149. Facilè condonandum. August. in Reg. siue epist. 109. c. 8.

Maximè dum legitur Oratio Dominica.

Auctor proinde fuerim Religiosis nostris, vt dum hæc recitatur oratio, seriò & ex animo dimittant inuicem offensiones, quæ subinde etiam in Religiosa congregatione, dum suo quisque in sensu abundat, oriri solent. Nam vt S. Leo ait: *Dicentes, dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris, durissimis nos vinculis alligamus, nisi quod profitemur, impleamus. Si enim dimiseritis* (inquit Christus) *peccata eorum, dimittet & vobis Pater vester cælestis delicta vestra, si autem non dimiseritis hominibus, nec Pater vester dimittet vobis peccata vestra.*

Leo serm. 5. in quadrag. cap. 4. Matth. 6.

Institutio hæc S. B. probata.

S. BENEDICTI porrò hanc institutionem probasse & quodammodo confirmasse videtur

ORATORIVM.

Lib. 8. Reuel. S. Birgit. cap. 5.

detur ipse Christus in Regulâ Saluatoris apud S. Birgittam, vbi ita præscribit: Omni die signo facto ad vesperas, sorores conueniant ad inuicem, & primò dexter chorus legat vnum *Aue Maria*, & inclinans se alteri choro profundè, dicat: *Indulgete nobis propter Deum, & piissimam matrem eius Mariam, si vos verbo, vel facto, signo, vel motu offendimus, nos enim, si in vobis est aliquod delictum contra nos libentissimè dimittimus*. Et altero choro similiter inclinante, & legente, veniamque petente, sic accedant ad Vesperas.

DISQVISITIO IV.

Cur nullam de Collectis, siue Orationibus mentionem fecit S. BENEDICTVS?

MIRVM videri nonnullis posset S. BENEDICTVM, qui exactissimè diuini officij horas omnes, partes, ritusque descripsit, nusquam expressè meminisse orationum, quæ *Collectæ* cõmuniter solent appellari. Existimant proinde illas posterioris esse temporis, nec tum fuisse in vsu, quod præcedenti disquisitione Durandus asseruit.

Collectarũ vsus antiquus.

Fuisse tamen antiquam consuetudinem, vt in ecclesiasticis conuentibus diceretur Oratio aliqua, satis constat ex Cassiano dicente: *Cùm autem is, qui Orationem collecturus est, è terrâ surrexit omnes pariter eriguntur*. Fiebat autem hæc à Superiore, nam cap. 10. ait: *Nulla vox, absque Sacerdotis precem concludentis auditur*. Fuisse verò succinctam inde colligimus, quòd Ægyptij Patres, vt ibidem dicitur, præceperint orationem *celeri fine concludi, vt insidiantis diaboli iacula, quæ infligere nobis tunc præcipuè, cùm oramus, insistit, succinctâ breuitate vitarent*. An autem hæc oratio certâ fuerit formulâ expressa, an pro orantis arbitrio & affectu ad Deum directa, haud satis affirmare queo. Alios alibi habuisse cõpositas in hanc rem orationes, sensimque earum creuisse numerum, auctor est Walafridus, quem de his suis differentem verbis iuuerit audire. *Orationes*, inquit, *quas Collectas dicimus, quia necessarias earum petitiones compendiosa breuitate colligimus, id est, concludimus, diuersi auctores, vtcumque videbatur congruum, confecerunt. Solebant enim non solùm inter officia Missæ, verumetiam in alijs orationibus conuenientibus, & collocutionibus, quo ceteris aderant eminentiores, breui oratione opus cõcludere. Quod & in Sanctorum Patrum exemplis agnoscimus, dum alij alios honorificentia caussâ, orationes colligere postulabant. Et venerabilis Doctor Augustinus, in quibusdam sermonibus suis ad populum, ita terminauit locutionem, vt diceret extremo, Conuersi ad Dominum*. (Habetur illa oratio in fine Enarrationum S. Augustini in psalmos, & annotatur, quòd eam post fin-

Cassian lib. 2 institut. cap. 7.

Breues erant.

An certâ formulâ expressa.

Walafrid. de reb. eccles. c. 22.

Quomodo a sanctis Patribus introducta.

Sub finem Concionum.

A gulos sermones atque tractatus psalmorũ dicere consueuerit. Concluditur autẽ sicut nunc solent Collectæ: *Per Iesum Christum filium suum Dominum nostrum*) *Vbi intelligitur, oratione subiunctâ communem petitionem ad Dominum direxisse: sicut etiam nunc solent Sacerdotes in conclusionibus nocturnæ vel diurnæ Synaxeos, orationes breues, id est, Collectas subiungere. Sunt enim tales, vt non alibi, quàm circa sacrificij celebrationem, sint dicendæ. Sunt verò aliæ, quibus & in officio Missæ, & non minus in alijs locis, possumus vti. Crescente autem (sicut*

B *prædiximus) religionis cultu diuini, crescebat etiam paulatim orationum & officiorum Ecclesiæ compositio, multis & ex summâ scientiâ, & ex mediocri, & ex minimâ addentibus, quæ congrua rebus explicandis videbantur. Ideoque credimus Cõcilijs, Carthaginiensi & Mileuitano statutum, vt preces & orationes à quibusdam compositæ, nisi probatæ fuissent in Concilio, non dicerentur.* In Concilio autem Carthaginiensi III. ita statuitur: *Vt nemo in precibus vel Patrem pro Filio, vel Filium pro Patre nominet. Et cùm altari assistitur, semper ad Patrem dirigatur oratio. Et*

C *quicumque sibi preces aliunde describit, non eis vtatur, nisi prius eas cum instructioribus fratribus contulerit.* Mileuitanum verò ita præscribit: *Placuit etiam & illud, vt preces vel orationes seu missæ, quæ probatæ fuerint in Concilio, siue præfationes, siue Commendationes, seu manus impositiones, ab omnibus celebrentur. Nec aliæ omninò dicantur in Ecclesiâ, nisi quæ à prudentioribus tractatæ, vel comprobatæ in synodo fuerint, ne fortè aliquid contra fidem, vel per ignorantiam, vel per minus studium sit compositum.* Vtrique huic Synodo interfuit S. Augu-

D stinus. Ambrosius quoque Episcopus, vt Gemmá animæ habet, *Orationes constituit.* Et in Missali Romano multæ sunt illius, quas suis locis indicat Gauantus, Radulphus quoque ait: *Deus, qui ad principium huius diei.* Item: *Actiones nostras*, & *Dirigere* esse orationes Ambrosianas. Gelasius deinde Papa, vt habet Sigebertus, *Sacramentorum præfationes & Orationes cautè & limato sermone fecit.* Walafridus autem ait, *tam à se quàm ab alijs compositas preces, dicitur ordinasse. Galliarum ecclesiæ suis orationibus vtebantur, quæ ad-*

E *huc à multis habentur. Et quia tam incertis auctoribus multa videbantur* * *incerta, & sensus integritatem non habentia, curauit B. Gregorius rationabilia quæque coadunare, & seclusis his, quæ vel nimia, vel inconcinna videbantur, composuit librum, qui dicitur Sacramentorum.* Ita Strabo.

Collectarũ numerus sensim creuit.

Carthag. cap. 23.

Debebant approbari.

Mileuit. cap. 12.

Collectæ cõpositæ à S. Ambrosio.

Gemma animæ lib. 1. cap. 87.

Comment. in Rubr. Miss. Rom.

Radulph. propos. 14.

Et ab alijs.

Sigebert. 487.

* inserta.

Quamuis autem citati auctores potissimùm de Missæ Collectis siue Orationibus agere videantur, eadem tamen de horarum orationibus accipienda sunt. Nam quæ in Missâ recitatur Oratio, eadem ad horas canonicas dicitur. Exstat verò Canon Concilij Agathensis sub Symmacho de Matutina-rum,

Collectæ dictæ olim ad Horas Canonicas.

Conc. Agathen can. 10.

rum, vel Vespertinarum Collectis, ita præscribens: *quia conuenit Ordinem Ecclesiæ ab omnibus æqualiter custodiri, studendum est, sicut vbique fit vt post Antiphonas, Collectiones per ordinem ab Episcopis vel Presbyteris dicantur, & hymni matutini, vel vespertini decantentur diebus omnibus, & in conclusione Matutinarum, vel Vespertinarum, & Missarum, post hymnos capitella de psalmis dicantur, & plebs collectâ Oratione ad vesperam ab Episcopo cum benedictione mittatur.*

Cur S. Benedictus nō meminerit. Hoc verò Concilium cum ante cōditam S. BENEDICTI Regulā anno 106. fuerit celebratum, & ante illud, vt vidimus, Orationum viguerit vsus, quæri possit, cur harum nullam S. Pater fecerit mentionē? Respondet S. Hildegardis: *In fine Nocturnarum, matutinarum, diurnaliumque diuini seruitij horarum, post Kyrie eleison Dominicam orationem dicendam manifestat, vbi dicit: ceteris vero agēdis, vltima pars eius orationis dicatur; vt ab omnibus respondeatur: Sed libera nos à malo, & ibi Collectam dicendam esse non ostēdit, quia dicto scilicet. Sed libera nos à malo: dicit, & sic finiatur vigilia nocturna. Et iterum: Et completū est. Et iterum. Missæ sunt, nulla Collecta designata, quatenus fastidiū orantibus tollatur, & ne præmissa oratio Dominica in neglectum ducatur, quoniā Orationem Dominicā Oratione pretiosiorem non inuenit, per quam diuinū seruitiū terminetur.* Addit Perez ex Augustino orationē Dominicam talem esse apud Deum, vt si rectè & congruenter oramus, nihil aliud dicere possimus, quàm quod in illa est. Hæc enim oratio compendiosis verbis omnes species orationis continet. Mirum proinde non est S. BENEDICTVM sepositis alijs orationibus (de quibus generalis nondum per Ecclesiam increbuerat vsus) Dominicæ tantùm adhæsisse. S. quoque Cæsarius Arelatensis in Regulâ Monachorum de diuino agens officio, & S. Aurelianus in ordine psallendi, quem Regulæ suæ subiunxit, harum orationum, siue *Collectarum* non meminerunt. Isidorus verò Hispalensis Tertiam, Sextam, Nonam, & Vesperas concludi vult *Oratione.*

Propter O. rationis Dominicæ dignitatem & plenitudinem. Perez in c. 13. Reg.

Et alij nihil de Collectis tradiderūt.

Isid. Reg. Monach. cap 6.

DISQVISITIO V.

Quid illud, Fiant Missæ?

S. Benedictus Missæ nomen à Cassiano mutuatus.

NON semel de officij terminatione Legislator noster agens, ait, *Missæ sint*, &: *fiant Missæ*. Mutuatus est hanc phrasim, vt alias plures, à Cassiano, apud quam frequētiùs occurrit vt: *Necdum benè finito psalmo, in orationem procumbere festinamus, ad celeritatem Missæ quantocyus properantes.* Et capitis 13. hæc est epigraphe: *Quare post Missam nocturnam dormire non oporteat?* Rursumque: *Missa Canonica celebrata vsque ad lucem, post hæc vigilias extendunt.* Et de serò veniēte ait: *Quod semetipsum admiscere psallentibus non ausus congregationis Missam stans pro foribus, præstoletur.* Et cap. 8. *Contenti somno, qui nobis post vigiliarum Missam vsque ad lucis indulgetur aduentum.* Et paulò pòst: *Nisi post vigiliarum Missam somni quantulumq́; gustauerit.*

Cassian. lib. 2. cap. 7. Lib. 3. c. 7. Cap. 7. ORATORIVM.

Verùm cum *Missa* vocabulum pluresq́; habeat significationes, quærunt viri docti, quid in his Cassiani locis, & consequenter S. BENEDICTI, *Missa* significet? Et quidem Petrus Ciaconius Cassianum editurus, ex Vrbe de hâc voce Iacobū Gretserum consuluit. Ille verò suum iudicium Alphonso Salmeroni per litteras cōmunicauit, eiusque sententiam requisiuit. Tres verò hi viri longè doctissimi singuli hic suas habent sententias.

Quid significet pud vtrumque. Ex epist. Salmeron. to 14. subiunctis.

PRIMÒ, Gretserus, propriè *Missam* accipi pro sacrosancto Eucharistiæ sacrificio contendebat, quod non minus noctu quàm luce olim offerri consueuerit. Minùs sanè probabiliter, nam vt Cassianum interim relinquam, non potest hæc explicatio omnibus S. BENEDICTI locis accommodari. Nam cap. 17. non tantùm post Primam & Tertiam, sed etiam post Vesperas, & Completorium ait, *Fiant Missæ.* Notissimum autem est nec toties à S. Patre præscribi offerendum sacrificium, illudq́ue post meridiem celebrari non solere.

Gretseri sententia.

SECVNDÒ, Ciaconius *Missæ* vocem apud Cassianum vsurpari vult pro diuini officij celebratione, quod olim Monachi die & nocte recitare solebant; pro quâ sententiâ Salmeron addit: Principio putabam *Missam* rectè accipi iuxta morem Hebræum pro sacrificio spontaneo: at preces, & orationes, quæ Deo exoluuntur, per metaphorā apte sacrificia & oblationes vocari possunt, iuxta illud: *Eleuatio manuum mearum sacrificium vespertinum.* In Cōcilio Agathensi c. 30. & citatur cap. *Conuenit*, statuitur vt *in conclusione matutinarum, vel vespertinarum Missarum post hymnos capitula de psalmis dicantur.* Apud Græcos quoque ἀπόλυσις non tantùm missionem seu absolutionem Liturgiæ, aut sacrificij missæ significat, sed cuiuscumque officij & diuini cultus. Curopalata: μετὰ δὲ τὴν ἀπόλυσιν τῆς λειτουργίας καὶ τοῦ ἑσπερινοῦ. *Post absolutionē Liturgiæ & Vesperarum.* Quare malè Iunius restrinxit ad solum sacrificium, vertens: *Solutâ verò Liturgiâ.*

Petri Ciacony. Et Salmeronu. Psal 140. De consecr. dist 5. Quid apolysis apud Græcos.

TERTIÒ, Smaragdus noster per *Missas* intelligit orationes officij, *quæ à nobis completæ, Deo sunt missæ: quia in illius honore sunt celebratæ. Aliter, oratione, id est, collecta, quæ in fine cursus à Sacerdote dicuntur, Missæ, id est, Deo transmissæ vocantur. A Sacerdote enim mittuntur, sed à Deo excipiuntur. Hinc & Leuita, solemnitate aliquâ in Ecclesiâ celebratâ, eleuatâ voce; Ite, Missa est: populo clamat, hoc est, solemnitas est completa, & per Sacerdotis ministerium tam Deo est*

Smaragdi interpretatio de Missâ. Smarag d. in cap. 17.

ORATORIUM. Et aliorum Commentariorum.

est missa. Hæc Smaragdus, quem sequitur Bernardus Casinensis, dicens: *Orationes, quas in fine horarum dicimus, vel sunt preces, oratio Dominica vel subsequens oratio specialis ipsius hora vel diei, cum cōclusione debitâ Missæ nominantur. Vnde quod dicit*: Et Missæ fiāt, idem est ac si diceret, *post Kyrie eleison orationes fiant, quæ ad Dominum mittantur.* Eodē modo Turrecremata; *Missæ fiant*, id est, dicantur orationes, quæ *Missæ* dicuntur hic à S. Patre, eò quòd in illis ad Deum expressè preces mittimus, dicentes: *Oremus. Omnipotēs, sempiterne Deus.* Vel: *Deus qui.* vel huiusmodi. Similia habet Craesbeeck. Sed minùs vt videtur probabiliter; quia nihil, vt Perez annotauit, hic præscribitur dicendum, quod S. Pater proculdubio expressisset, prout expressit Kyrie eleison, & orationem Dominicam. Omitto plures sentire tempore S. BENEDICTI collectas, siue orationes necdum fuisse in vsu; de quo proximè dictum.

Turrecr. in cap. 17.

Minus probabilis.

Vera sententia. Missa sic sumitur pro missione. Bellarm. l. 1 de Missa c. 1.

QVARTÒ, probabilissimum est, & maximè genuinum, *Missam* accipi pro missione, siue dimissione, id est, abeundi facultate. Ita Salmeron citata Epistola. Bellarminus, Cuyckius & Gazæus ad librum 2. Cassiani. Perez ad cap. 17. Regulæ. Mittere enim & missum facere significare dimittere, satis vulgatum est, Et notæ sunt militares missiones, vel honestæ, quæ emeritis ab Imperatore cōcedebantur, vel ignominiosæ, cùm propter scelus insigne sacramento soluebantur, vel denique ob aliquam caussam. *Remissam* sanè pro remissione Tertullianus extulit: *Diximus de remissâ peccatorum.* Quem imitatus est suo more Cyprianus: *Dominus*, inquit, *baptizatur à seruo, & remissam peccatorum daturus ipse non dedignatur lauacro regenerationis corpus abluere*, Idem: *Qui autem blasphemauerit in Spiritum sanctum, non habet remissam, sed reus est æterni peccati.*

Remissa pro remissione. Tertull. lib. 4. contra Marcion. cap. 18. Cyprian. l. de bono patientiæ. Idem epist. 10.

Sacrificium quomodo dicatur Missa.

Viri autem docti Eucharisticum sacrificium *Missam* dixere, vel quòd in eo cathecumeni post Euangeliū, vel populus in fine dimitterentur, Diacono pronuntiante *Ite, Missa est.* Hac notione Missam à Cassiano & S. BENEDICTO dici, Bellarminus asserit. Quare quod ille dixit *Vigiliarum Missa*, idem esse videtur atque dimissio fratrū peractis vigiliis; & *Missa nocturna*, dimissio post celebratos nocturnos, cùm quisque Monachorum dato signo ad cellulam suam reuertebatur, vt Gazæus annotauit. Quamquam & pro ipso officio accipi inconueniens non sit, vt alibi diximus.

Probatur nostra sententia.

S. verò BENEDICTVS seipsum satis explicauit. Nam quod aliquoties dixit, & *Missæ fiant*, id capite 9. dixit: *& sic finiantur vigiliæ nocturnæ.* & cap. 12. *& completum est.* S. Gergorius, vt plerasque Regulæ nostræ retinuit phrases, ita & hanc in Antiphonario feria VI. Parasceues expressit: *Et fiant Missæ.*

A Vbi Pamelius ad marginem annotauit: Ex postrema hac clausulâ colligere est, cur *Missa* nuncupetur, nempe à dimittendo populo.

Corollarii.

Coronidis loco, vt alios nonnullos auctores illustremus, lubet hîc subiungere quintam vocabuli *Missæ* interpretationem. Proposuerat Salmeroni Gretsetus locum hunc Isidori in Regulâ Monachorum: *In quotidianis officiis vigiliarum primùm tres psalmi canonici recitandi sunt, deinde tres Missæ psalmorum, quarta Canticorum, quinta Matutinorum* B *officiorum. In Dominicis verò diebus, vel festiuitatibus Martyrum solemnitatis caussâ singulæ superadiiciendæ sunt Missæ.* Hunc autem locum ita Salmeron interpretatur: In quotidianis Vigiliarum officiis, quæ nostris tribus nocturnis respondent, tres psalmos canonicos recitandos esse; (id est consuetos & ordinarios) in quolibet nocturno, quibus decantatis cum suis Lectionibus & Responsoriis, quod per Synecdochen intelligi volunt, dabatur licentia abeundi. Cumque in singulis fieret missio, ex tribus Nocturnis C colliguntur tres *Missæ*, siue missiones. Quarta porrò Canticorum erat, hoc est, Laudū, vt puto; quia Laudes maximè Cantica cōtinent. Sequitur officium Matutinorum, quod in Matutinâ, siue aurorâ celebratur, quam puto Primam apud nos appellari, quâ completâ fiebat quinta *Missa*, siue missio. postremò, quod addit Isidorus, in officio diei Dominicæ vel in festiuitatibus Martyrum singulas alias adiiciendas Missas, intelligo vel Tertiam, Sextam, & Nonam horas simul celebrari solitas, & vnâ missione terminatas, quod aliis diebus pro festis nō ob- D seruabatur, vel præter illas quinque Missas iam explicatas, solitos fuisse conuenire ad templum ad orationem vel vocalem, vel mentalem ad aliquod tempus nocturnum, quo completo fiebat missio. Et quod ait singulas Missas superadiiciendas, intelligo alteram in Dominicam, alteram in Martyrū solemnitatibus, quas aliis diebus seruare nō consueuerant. Hactenus Salmeron.

Quinta nominis Missæ interpretatio. Reg. Isid. cap. 12.

Salmeronis sententia de Missis S. Isidori in Regula.

Putat esse missionem ab Horis Canonicis.

Reiicitur.

Sed, quod pace religiosissimi & doctissimi viri dixerim, videtur hæc nimis ad formam Romani trahere officii. Arbitror enim E Isidorū peculiare Monachis præscripsisse officium, vti & S. BENEDICTVS, Cæsarius Arelatensis, Aurelianus, & Columbanus fecerunt. Quare allegatum locum ita interpretor. *In quotidianis vigiliarum officiis primùm tres psalmi canonici recitandi sunt, deinde tres Missæ psalmorum*, id est, tres lectiones tribus psalmis respondentes. *Quarta Canticorū*, hoc est, vt dicantur tria Cantica, quæ psalmorum modo decantantur, sicut S. BENEDICTVS pro tertio assignauit nocturno, quē forsitan voluit imitari. *Quinta Matutinorum officiorum*, id est, post Cantica subiiciatur officium

Isidorus per Missas intelligit Lectiones.

ficium Matutinorum, id est Laudum; vti à Cassiano, S. BENEDICTO, Cæsario Atelatensi, & Aureliano vox Matutinorum vsurpatur. *In Dominicis verò diebus, vel festiuitatibus Martyrum, solemnitatis caussa singula adijciendo sunt Missæ.* intelligo vt vel adijciatur vna lectio, siue de homilia Dominicæ, siue de passione Martyris, quæ *Missa* dicitur, vel vt sex dicantur lectiones: quomodo S. Cæsarius ait in Regula: *Omni Dominicâ sex Missæ fiant.* Et Aurelianus: *Dominica omni tempore, & in æstate & in hieme post nocturnos sex Missæ fiant.*

Probatur nostra assertio, Sed iam, vt id, cuius gratiâ hæc adducta sunt, explicemus, probandum est apud hos auctores *Missam*, non dimissionem à Choro vel oratorio significare, sed lectiones, quæ ideo videntur *Missæ* dictæ, quod intermitteretur, siue tantisper dimitteretur psalmodia: vt *Missæ* hæ sint, quasi intermissæ. Nam

I. *Ex Isidoro Isidor orig. lib. 6. c. 19.* Isidorus ait: *Lectio dicitur, quia non cantatur vt psalmus vel hymnus, sed legitur tantum: Illic enim modulatio, hic sola pronuntiatio quæritur.* Est ergo lectio quædam intermissio, & quies à psalmodia: cum omnibus tacentibus & audientibus vnus legit. Hinc ipsis lectionibus immediatè præmittitur Absolutio, quæ est velut psalmodiæ absolutæ conclusio & terminatio.

II. *Cæsario Atelatensi. Reg. Cæsariorum. 20.* Explanatio autem hæc erit manifestior, si aliorum Sanctorû eodem modo loquentium verba expendamus. Cæsarius Atelatensis in Regula Monachorum: *Vigilias à mense Octobri vsq. ad Pascha, duos nocturnos faciant; & tres Missas.* Quid autem illud sit, explicando subdit: *Ab vna Missâ legat frater folia tria, & orate: legat alia tria, & leuent se.*

III. *Ex Magistri Regulâ. Cap. 40.* Confirmatur eadem explicatio ex antiqua Regula Magistri, quæ habet: *Eo ordine quo Missæ à Clericis celebrantur, id est, cùm minor Clericus Apostolum perlegerit, sequitur maior Diaconus Euangelia sancta lecturus.* ORATORIVM.

IV. *Ex Ordine psallendi S. Aureliani.* Similiter Aurelianus ad finem Regulæ de ordine psallendi ait: *Ad librum facite Missas tres.* Si quæras, quid hoc sit? Audi ipsum se explicantem: *Vnus frater legat paginas, aut sufficientè tres, aut quatuor, quomodo mensura fuerit libri. Si minutè scriptus, aut minori forma ternas paginas si minor quatuor & fiat oratio. Iterum legat tantum fiat alia oratio. Tertiò legat idem tantum, & surgite.* Et mox: *Iterum legat alius frater & sic impletis tribus Missis, dicite Matutinos canonicos.* Idem rursus. *In natali Domini & in Epiphania tertia hora noctis surgite. Dicite vnum nocturnum, & facite sex missas de Isaia Propheta. Iterum dicite secundum Nocturnum, & legantur aliæ sex de Euangelio In Epiphania ita: In prima vnum nocturnum, deinde de Daniele Propheta facite illas sex Missas & Nocturnos, & ita de Euangelio sex. In Martyrum festiuitatibus tres aut quatuor Missæ fiant. Primam Missam de Euangelio legite, reliquas de passionibus Martyrum. Omni sexta feria post duodecimam sex Missæ ad librum legantur, & post nocturnos tres.* *Et clarissimè*

V. *Ratione.* Ex omnibus his locis non difficulter euincitur *Missas* apud hos auctores non sumi pro dimissione à choro, molestissimum enim fuisset sexies abire & redire ad diuinum officium, cùm quidam etiam dubitent, an distinctis interuallis singuli à se inuicem Nocturni & à Laudibus in Ecclesiâ Dei aliquando fuerint decantati. Si enim minus congruens humanæ videatur infirmitati ter quaterque in nocte somnum interrumpere, vel certè totam noctem insomnem ducere, quantò difficilius fuisset crebriores à choro facere dimissiones?

TRACTATVS IX.

HOROLOGIVM,

SIVE

De Horarum Canonicarum, aliorumque Monasticorum Exercitiorum tempore.

SAPIENTER admodum dixit *sapientum rex, & regum sapientissimus*: Omnia tempus habent: *Et*: Omni negotio tempus est & opportunitas. *Significans sapientis esse, non confusè, sed omnia suo agere & tempore & loco. Rectè Boetius:* *Omnia suo tempore agenda. Ecclesi. 1. Eccles. 8. Boet. lib. 1. de consol. met. 6.*

Signat *tempora* proprijs
Aptans officijs Deus;
Nec quas ipse coërcuit,

Miscer

HORO-LOGIVM

Misceri patitur vices.

Ambros. octon. 4. in psal. 118.

Canonicarum igitur Horarum officia, aliaque Exercitia Monastica conuenientibus exequenda sunt temporibus. Nam vt Ambrosius ait, Scire quid facias, & ordinem nescire faciendi, non est perfectæ cognitionis: offendunt plerumque præpostera. *Sanctissimus proinde Legislator noster exactam volens in suo Ordine haberi temporum obseruantiam,*

Cap. 47.
de diuinis officijs agens, ait: Omnia horis competentibus compleantur. *Et de alijs ex-*

Cap. 48.
ercitijs deinde subijcit: Certis temporibus occupari debent fratres in labore manuum:

Cap. 51.
certis iterum horis in lectione diuina. *Easque horas minutatim ibidem assignat. Et alio loco ait*: Horis competentibus dentur quæ danda sunt, & petantur quæ petenda sunt, vt nemo perturbetur, neque contristetur in domo Dei.

Cur Oratorio adiunctum hoc Horologiũ.

Quemadmodum igitur templis addi solent turres, in quibus æs campanum ad conuocandum populum, & Horologium ad significandas horas haberi solet; ita ne quid huic nostro deesset Oratorio; *lubuit illi adiungere* HOROLOGIVM MONASTICVM, *in quo diuinorum officiorum, & regularium exercitationum tempora ad Legislatoris nostri mentem designarentur.* Primò *itaque considerabimus, Quo modo veteres Horarum spatia agnouerint, & distinxerint?* Secundò, *Quâ ratione apud Monachos Horæ obseruatæ?* Tertiò, *De quibus Horis loquatur* S. BENEDICTVS? Quartò, *Quâ horâ ad Nocturnas Vigilias surgendum?* Quintò, *Quæ aliorum officiorum tempora?* Sextò, *Quo tempore dicendæ Vesperæ, & Completorium?* Septimò, *Quot, & quibus horis vacandum Lectioni & Labori?*

DISQVISITIO I.

Quomodo veteres Horarum spatia agnouerint & distinxerint?

TRACTATVRI de statis temporum interuallis, quibus Legislator noster quotidiana Monachorum exercitia adimpleri voluit, rem altiùs repetentes nonnulla præmittemus, quæ Horarum Horologiorumq; cognitionem concernunt.

Hora etymon.

Vt autem varias vocis *Horæ* deriuationes atque etymologias prætereamus, notat Macrobius, Solem apud Ægyptios *Horum* vocatum, *ex quo*, inquit, *& horæ viginti quatuor, quibus dies noxq; conficitur, nomen acceperũt, & quatuor tempora, quibus annuus orbis impletur, horæ vocantur.*

Macrob. lib. 1. c. 21.

Obseruatum verò à Iosepho Scaligero, veteribus has diei partes, quas *horas* vocamus non fuisse statim in vsu.

Scalig. de emendat. temp. lib. 1.

Prisci non per horas diem metiebantur.

ὥρα, inquit, tẽpus actuum quotidianorum notabatur, vt cùm dicebant, ὥρα δόρπου, ὥρα δείπνου. Latinis verò tempestas dicebatur. In legibus Decemuirum Atticis fuit: *Sol occasus suprema tẽpestas esto.* Idem cẽseat de veteribus Hebræis, qui diei nullas partes, quàm mane, meridiem & vesperam norant: & ita dies diuiditur Psalmo LV. commate 18. Arabibus, Persis, & reliquis Orientis gentibus non horologijs, sed naturalibus

Sed tribus interuallis.

matutini, meridiani & vespertini temporis interuallis diem notare etiam hodie cõsuetudo manet. Plinius quoque scribit serius Romæ posita horologia.

Plin. lib. 7. cap. 60.

Duodecim tabulis, in-

A quit, *ortus tantùm, & occasus nominatur, Post aliquot annos adiectus est & meridies, accenso Consulum id pronunciante, cùm Curia inter rostra & Græcostasin prospexisset talem solẽ. A columna ænea ad carcerem inclinato sidere, supremam pronuntiauit. Sed hoc serenis tantum diebus vsque ad primum Punicum bellum.* Scaliger rursus:

Scalig. lib. 1. de emendat. temp.

Quando, & a quibus dies in 24. horas sectus.

Diem, id est, τὸ νυχθήμερον, in viginti quatuor horas partiri, & Græcorum est commentũ, B & longè post tempora Solonis in Heliotropijs Græcorum notatum, & tandem sub Romanorum imperio ad Iudæos à Romanis translatum. Addit Matthias Martinius:

Martin. in diction. Philolog. v. hora.

Certum est, neque Platonis, Aristotelis, & æqualium sæculo, neque aliquanto post tempore has diei partes, quas *horas* vocamus, fuisse in vsu. Quare vocabulum ὥρα in antiquorum illorum scriptis illâ notatione legi non potuit. Ideo Pollux lib. 1. voces recensens, quibus diei noctisque partes de-C signantur, dictionis ὥρα non meminit.

Ratio metiendi horas ex vmbrâ corporis.

Iam vt de horologijs, siue ea ratione quâ transacta horarum spatia cognoscebant, sermonem instituamus, videntur olim ex corporis vmbrâ horarum collegisse mensuram. Hesychius explicans ἑπτάπους σκιά, docet, veteres pedibus vmbras dimensos, ex ijs *horas* cognouisse. Ideo tempus cœnæ nominantes modò hanc, modò illam pedum mensuram nominabant. Certam enim horam

ram non habebant, sed, prout cuique libitū erat, maturius, tardius inuitatos adesse iubebant. Decem pedum σκιᾶς multi meminerunt: atque ea quidem maximè ordinaria procurādo corpori hora fuit. Pollux: *Ex vmbrâ, inquit, coniiciebant tempus eundi ad cœnam, quam & σκιᾶς vocabant, & festinare oportebat, cùm decempedum signum esset.* Hinc Venerabilis Beda libello de mēsurâ, horologij methodum descripsit, quâ singulis mensibus ex numero pedum, quem habet vmbra humani corporis, colligatur quota sit diei hora. Idem porrò accuratiùs postea ab aliis præstitum.

Pollux lib. 6. cap. 8. *Beda to. 1.*

De Machinâ verò, siue instrumento quo horæ dignosci possent, ita Plinius: *Vmbrarum rationem, & quam vocant Gnomonicen, inuenit Anaximenes Milesius, Anaximandri discipulus; primusque horologium, quod appellant sciotericon, Lacedæmone ostendit.* Sed falli hunc auctorem, docet Cornelius à Lapide. Meminit enim Scriptura *horologij Achaz*, id est, iussu Achaz, Patris Ezechiæ constructi. Achaz autem ducentis pænè annis præcessit Anaximenem. Horologia hæc dicta sunt *Solaria*, quod sole splendente, stylo vel pinnula vmbram faciente, horas denotent, hinc lepidè apud Plautum Parasitus:

Quis Horologium inuenerit. *Plin. lib. 2. cap. 76.* *Cornel. in c. 38. Isaiæ v. 8.* *Dicta Solaria.* *Plaut. in Boetia.*

Nam me puero vterus hic erat solarium
Multo omnium istorum optimum, & verissimum,
Vbi iste monebat esse, nisi cùm nihil erat.
Nunc etiam quod est, non estur, nisi soli lubet.
Itaque adeò iam oppletum est oppidū solatijs.

Cùm autem solaria hæc statuerentur in publico foro, siue alio loco; oportebat ad cognoscendas horas illò ire; propterea, vt Casaubonus obseruauit, in beatorum ædibus vnius seruorum propria & peculiaris cura fuit, horas obseruare, & nuntiare. Dictus hic Athenæo, λαθάργυρος ὡρολογητὴς, *Mercenarius horarum nuntiator.* De eodem significandi horas officio Martialis:

Serui habebant qui horas nuntiabant. *Casaub. ad lib. 9. Athen. c. 17. Athen. lib. 9. cap. 17.* *Martial. l. 8. epig. 68.*

Horas *quinque puer nondum tibi nuntiat, & tu*
Iam conuiua mihi, Cæciliane, venis.

Sed nemo non videt molestam & perdifficilem fuisse hanc agnoscendarum horarum rationem: nubilo enim cælo horæ declarari non poterant. Successerunt proinde aquatilia, vnde Cicero: *Quid igitur, inquit, conuenit cùm solarium vel descriptum aut ex aquâ contempleris, intelligere declarari horas arte, non casu.* Alibi vocat *Clepsydram*. Cassiodorus describit: *Horologium, vbi solis meatus sine sole cognoscitur & aquis guttantibus horarum spatia terminantur.* De inuentore verò ita Plinius: *Scipio Nasica collega Lanati, primus aquâ diuisit horas æquè noctium ac dierum: idque horologium sub tecto dicauit, anno vrbis DXCV.* Vitruuius verò ait horologium ex aquâ Ctesibium Alexandrinum primùm reperisse. Quemadmodum verò ex eo quòd aqua per exile foramen sensim & quasi furtim destillabat, horologium hoc Clepsydra dicta est, ita per analogiam vocarunt alij *Clepsammidium* horologiū, quo metimur horas per effluxum arenæ, κλέπτειν enim est furari, ἄμμος, arena.

Horologia aquatica. *Cicero lib. 2. de nat. Deor.* *Idem a. Tuscul.* *Cassiod. l. 1. epist. 46.* *Plin. lib. 7. cap. 60.* *Quis eorum inuentor.* *Vitru. lib. 9 cap. 9.* HOROLOGIVM. *Clepsydra.*

Quæ porrò ex vmbris, vndiq; iam attulimus horologia, ea visui dumtaxat inseruiunt, addamus nunc aliud auribus, audituque perceptibile, quod naturæ auctorem construxisse Deum, fateri necesse sit. Enimuerò Gallus gallinaceus naturale veluti exhibet horologium, de quo Virgilius:

Galli naturale Horologium expenditur. *Virgil. in Moreto.*

Excubitorque diem cantu prædixerat ales.

Et Ouidius:

Non vigil ales ibi cristati cantibus oris
Euocat auroram.

Dictus Prudentio *Ales diei Nuntius*, Ambrosio: *Præco diei*. Plinius verò ait: *Proximè gloriā sentiunt & hi nostri vigiles nocturni, quos excitandis in opera mortalibus, rumpendoq; somno natura genuit. Norunt sidera, & ternas distinguunt horas interdiu cantu. Cum sole eunt cubitum, quartaq; castrensi vigilia ad curas laboremque reuocant. Nec solis ortum incautis patiuntur obrepere, diemq; venientem nuntiant cantu, ipsum verò cantum plausu laterum.* Hæc ille. Notat porrò Vlysses Aldrouandus veteres Gnomonibus horarijs nondum repertis, noctis deliquium & accessum diei metitos esse: etenim initium à primâ mediæ noctis inclinatione ordiebantur, proximumque tempus Gallicinium vocabāt, quòd, eo tempore lucem multò ante præsentiens incipiat canere. Tertium conticinium, cùm & auis conticescat, & homines vnà conquiescant. Quartum diluculum manè, cùm clarus iam dies esset ab exorto sole. Amant hunc cantorem milites, quia in castris illo, vice pariter horarij gnomici vtuntur. Nam cùm statis horis vigilias mutare cogantur, hoc indice noctis interualla discriminant, quare bellicis curribus aliquando singulis, singulos gallos alligant. Quamuis verò veteres eorum cantu tempora sua diuiderent, haud tamen ideò credendum est ea tam exactè & minutim distinxisse, vt horarum pulsus facit, sed circiter idem tēpus ferè auem occinuisse. Duplex autem celebratur Galli cantus, alter statim post sextam noctis horam, de quo Isidorus: *Dies inchoat secundùm Romanos à mediâ nocte: vnde & tunc Gallicinium est, quorū vox diei ostendit præconiū, quando & Mesonyctius afflatus sit.* Alter galli cantus, qui magis propriè & simpliciter appellatur Gallicinium, fit post decimam noctis horā in quartâ & vltimâ vigiliâ, tunc enim

Plin. lib. 10. cap. 21. *Ratio distinguendi noctē apud veteres.* *Aldrou. Ornithol. lib. 14.* *Gallum amant milites.* *Duplex eius cantus.* *Isidor. lib. 5 Orig. cap. 30.*

Ales diei nuntius
Lucem propinquam præcinit.

De hoc Virgilius.

Virgil in Moreto.

Iam nox hibernas iam quinq; peregerat horas,
Excubitorq; diem cantu prædixerat ales.

Et Mar-

HOROLOGIVM.

Martial. l. 14. epigr. 193.

Et Martialis:

Surgite iam vendit pueris ientacula pistor,
Cristatæque sonant vndique lucis aues.

Duplicem porrò hunc galli cantum innuit Iuuenalis:

Iuuen. Satyr. 9.

Quod tamen ad cantum galli facit ille secundi,
Proximus ante diem caupo sciet.

per cantum galli secundi intelligens secundum galli cantum. Et clariùs Rupertus Tuitiensis ait: *Profundâ nocte gallus rariores atq; productiores cantus edere solet; vicinâ verò die crebriores atq; citatiores.*

Rupert. lib. 1. de diuin. offic. c. 20.

Horologium ferreum omnibus præstat.

Et his quidem modis olim temporum interualla, certasque dignoscebant horas: quas sequentibus deinde sæculis accuratiùs & faciliùs cognoscere licuit. Postquam enim admirabile illud nostri æui adinuentum est ferreum horologium, multis imparibus magnitudine rotis instructum (quæ nexæ inter se geminis conuertuntur ponderibus) ac mundum, cœlum, cœli motus, siderum conuersiones, accessus, recessusque solis ac lunæ, tempora refert, diem noctemque metitur, horas eiusque partes minutiasque distinguit, celebri decantataque sphæra nihilo inferius Archimedis; facili negotio, & certissimo licet horarum agnoscere mensuram quam oculis index, auribus campanæ sonitus indicat. Pulchro carmine hanc horariam machinam celebrauit Famianus Strada.

Eius descriptio.

Strada lib. 2 prolus. 3. hist.

DISQVISITIO II.

Quâ ratione apud Monachos horarum spatia obseruata?

DISQVIRIMVS hîc, quomodo Monachi, cùm ferrea, quæ descripsimus, necdum exstarent Horologia, horarum dimensiones agnouerint. Et quidem breuiter dici posset, vsurpasse illos ea media, quibus tum temporis reliqui vtebantur homines. Sed operæpretium fuerit hæc particulariùs annotasse, vt accuratam eorum hac in re solicitudinem & diligentiam vtcumque cognoscamus.

I.

Monachi noctu horas ex stellis obseruabant.

Cassian lib. 2. cap. 17.

PRIMÒ igitur, quoniam maxima difficultas erat nocturnas horas certò cognoscere, inuenio illos siderum cursum obseruasse. Quod luculenter exponit Cassianus: *Is*, inquit, *cui religiosi conuentus commonitio, vel synaxeos cura committitur, non passim, vt libitum est, nec prout nocte fuerit expergefactus, aut opportunitas eum somni proprij seu insomnij coarctauerit, fratres etiam ad quotidianas vigilias exsuscitare præsumit. Sed quamuis eum consuetudo diuturna, hora solita euigilare compellit, tamen solicitè frequenterq; stellarum cursu præstitutum congregationis tempus explorans, ad orationum eos inuitat officium, ne in vtroque inueniatur incautus, si vel oppressus somno statutam*
A *noctis transgrediatur horam, vel eandem dormiturus, atque festinus ad somnum anticipet, & non tam officio spirituali, vel quieti omnium deseruisse, quam requiei suæ satisfecisse credatur.* Hactenus ille. Eundem morem & in alijs regionibus, & sequentibus temporibus obseruatum prorsus verisimile est. In relatione de miraculis S. Hugonis Cluniacensis, qui obijt anno Christi 1108. ita inter cetera scribitur: *Tunc verò omni dissimulatione & tarditate remotâ surgit Sacrista. Cucullâ induitur, miroq; odoris fragrantia tangitur. Mox memor*
B *officij sui, exiuit vt videret astra & cognosceret si esset hora pulsandi, cognouit, & concitus rediit.*

Quod multis sæculis durauit.

In Bibliothec. Cluniacens. pag. 448.

SECVNDÒ, consuluisse Monachos serenis diebus proprij corporis, aut erecti factique in eum vsum styli in sciotherico horologio vmbrarum proiectiones, credere fas est. Cœlo verò nubilo veterũ more, clepsydris vsos. Vtrumque adhibuit Cassiodorus in instructissimo suo Viuariensi Monasterio, cui celebrem admodum bibliothecam, & lucernas sibimet nutrientes incendiũ ador-
C nauerat qui de horarijs instrumentis ita loquitur: *Sed nec horarum modulos passi sumus vos vllatenus ignorare, qui ad magnas vtilitates humani generis noscuntur inuenti. Horologium vobis vnum, quod solis claritas indicet, præparasse cognoscor; alterum verò aquatile, quod die noctuque horarum indicat quantitatem, quia frequenter nonnullis diebus solis claritas abesse cognoscitur, miroque modo aqua in terris peragit, quod solis flammeus vigor desuper modulatus excurrit. Hæc ergo procurata sunt, vt milites Christi certissimis signis admoniti, ad opus exer-*
D *cendum diuinum quasi tubis clangentibus euocentur.* Cùm autem huiusmodi machinæ Romę in vsu essent, idque Legatorum suorum relatu Gundibaldus Burgundionum Rex intellexisset, petijt à Theodorico Rege similia sibi transmitti. Scripsit proinde Theodoricus, vel eius nomine Cassiodorus Boëtio Mathesis aliarumque artium peritissimo, vt duo horologia faceret. Vnum, *in quo stylus diei index, per vmbram exiguam horas consueuit ostendere.* Secundum, in quo *præter solis radios hora dignoscitur, noctes in partes diuidens,*
E *quod vt nihil deberet astris, rationẽ cæli ad aquarum potius fluẽta cõuertit, quorum motibus ostendit, quod cælum voluitur.* Vtrumq; porrò ritè fabrefactum eidem Gundibaldo Theodoricus destinauit. Et de eorumdem vsu ait: *Ordo vitæ confusus agitur, si talis discretio sub veritate nescitur. Belluarum quippe ritus est, ex ventris esurie horas sentire & non habere certum, quod constat humanis vsibus contributum.* Ex quibus colligas, non vbique passim nota fuisse vel Sciotherica, vel aquatilia horologia, vel Clepsydras; harum tamen in Gallijs viguisse vsum, ex Sidonio Apollinari colligas, qui tempus initare curandi corpora, sescribit

II.

Consulebãt corporis vmbram, & gnomones.

Cassiodor. de diuin. lect. c. 30.

Cassiodori Horologia duo pro Monachis.

Theodoricus talia mittit Gũdibaldo.

Cassiodor. variar. lib. 1. epist. 45.

Idem epist. 46.

Eorum vsus non ita frequens.

Sidon. lib. 2. epist. 9.

se scribit monitum à nuntio *per spatia Clepsydræ horarum incremēta seruante.* Rursumq; de quodam ait: *Cuius ipsa sic denique spatia vitæ custodiebantur, vt per horarum dispositas clepsydras explicarentur.*

Ibid. epist. 13.

III. TERTIÒ, obseruasse veteres Monachos ad horarum cognoscēdam mensuram Galli cantum, facilè sibi persuadebit, qui cōsiderauerit in Euāgelijs ab eo certum denominari tēporis spatium. Dominus enim dicit: *Vigilate ergò, nescitis enim quando Dominus domus veniat: serò, an media nocte, an Galli cātu, an manè.* Et Prudentius hymnos per horas diei decantaturus, auspicatur à Galli cantu, hoc est, interprete Antonio Nebrissensi, *à media nocte, quam Varro Gallicinium vocat. Nam mediâ nocte inclinante Gallus propè semper canit.* Et Clemens Romanus: *Precationes facilè manè, horâ tertiâ, ac sextâ & nonâ, & vespere, atque ad gallicantum.* Regula Magistri exprefse ait: *Omni sabbato debent in monasterio exerceri vigiliæ à sera vsque dum secundo fuerit gallus auditus.* Exemplum verò occurrit apud Theodoricum Abbatem S. Trudonis in vitâ S. Rumoldi, à recētiore vitæ illius descriptore Domino Ioanne van Wachtendöck, Metropolitanæ Mechliniensis Ecclesiæ Decano, ita breuiùs enarratum. Circa prædictam S. Rumoldi ædem conuenerant id temporis aliquot virgines Deo dicatæ, Regulam S. Augustini profitentes, quæ custodiæ ædis & reliquiarum Sancti Martyris adhibitæ, noctu diuque, alternis ibidem modulabantur: à quibus exordiū sumpsere Religiosæ sancti Victoris, in Bluenberch, Nonnæ ten Haen, à miraculo nominatæ. Inter has vna erat appellata Gerlindis, quæ sonandarum campanarum officium habebat. Illa, quo diligentiùs illis sonandis, & tempori distribuendo inuigilaret, Gallum sibi noctu nutrierat monitorium. Quo à vulpe aliquando abrepto, & in siluam transportato, virgo accurrit, & damni querelam in S. Martyrem reijcit, ac ait: *Aut mihi reddatur Gallus, aut matutinis careat Rumoldus.* Et ecce mora nulla vulpes redit, gallumque à se captum oculis mirantium viuum deponit. Sic ibi. Sed & alibi similia, ni fallor, occurrunt exempla.

Monachi Galli cantu horas cognoscebant. — Marc. 13. 35. — Prud. Cathemer. — Clem. lib. 8. constit. Apostolic. cap. 34. — Reg. Mag. cap. 49. — Wachtendonck cap. 33. vit. S. Rumold. — *Exemplo confirmatur.*

IV. QVARTÒ, difficillimus modus intelligēdi nocturnæ vel etiā diurnæ psalmodiæ tempus is mihi videtur, quem horarum significatori commendat S. Petrus Damiani: *Psallendi,* inquit, *sibi faciat consuetudinem, si discernendi horas quotidianam habere desiderat notionem, vt quandocumq; solis claritas, siue stellarum varietas nubium densitate non cernitur, illic in quantitate psalmodiæ quam tenuerit, quoddam sibi velut horologium metiatur.* Similiter cap. 28. ait: *Priorem optimè vigilias prædicare, qui post longum psalmodiæ decursum, signum excitandis fratribus pulsat.* Ita ille. Cuius præcepto crediderim multos olim paruisse, & de Adolio Tarsensi hæc habet Palladius: *A vespera vsque ad illud tempus quo congregabatur fraternitas in Oratorijs, in Oliueto, in colle Assumptionis vnde ascendit Iesus, perpetuò stabat psallens, & orans, & ieiunabat; & siue pluebat, siue grandinabat, manebat immobilis. Impleto autem tēpore consueto, excitatoria malleo, pulsabat cellas omnium, eos congregans in Oratoria.*

Difficilis modus noscendi horas ex quantitate psalmodiæ. — Petr. Dam. opusc. 13. cap. 17. — *Non tamen inusitatus.*

HOROLOGIVM. — Pallad. Lausiac. cap. 104.

Has aliasque noscendi temporis rationes excogitarunt Monachi, antequam inuenta essent, quæ iam passim vulgata sunt ferrea rotisque instructa horologia. Quæ quidem ab ipso inuentionis eorum exordio nostros sibi cōparasse Monachos, probabiliter credi potest. Traditur autem Siluester II. nostri Ordinis Monachus horologij Mechanici inuentor, de quo Monachus continuator Bedæ: *Gerbertus Monachus Floriacensis fit Archiepiscopus Remensis, vbi componit horologium Mechanicum, Organa hydraulica.* Quod de eodem tradunt Vincentius Belluacensis, S. Antoninus in Sūma historiali, Thomas Bozius, lib. 22. de signis ecclesiæ Dei cap. 5. Discutit verò Arnoldus Wion, de quonam horologio auctores hi loquantur, atque intelligendum de hydraulico, siue aquatili, quod etsi Vitruuio notum fuerit, cùm tamen compositionis illius ratio postmodum vel temporum iniuriâ, vel hominum incuriâ obliuioni fuerit tradita, eam ingenio suo & doctrina Gerbertum rursum reparasse, & redintegrasse. De horologio autem Mechanico, ait, non posse intelligi, in promptu est, cùm simile referatur misisse Aarō Persiæ Rex, Carolo Magno Franciæ Regi, annis ferè ducentis, vel centum septuaginta ante Siluestrum. Ita ille. Quale autem fuerit illud horologium, describit Aimoinus his verbis: *Fuerūt præterea munera præfati Regis, pallia serica multa & pretiosa, & odores atque vnguenta, & balsamum, nec non & Horologium ex aurichalco, arte mechanicâ mirificè cōpositum. In quo duodecim horarum cursus ad Clepsydram vertebantur cum totidem æneis pilulis, quæ ad completionem horarum decidebant, & casu suo subiectum sibi cymbalum tinnire faciebant: additis in eodem eiusdem numeri equitibus, qui per duodecim fenestras, completis horis exibant, & impulsu egressionis suæ totidē fenestras, quæ prius apertæ erant claudebant: nec non & alia multa erant in ipso horologio, quæ nunc enumerare longum est.* Sic ibi.

Siluester 2. mechanici Horologij inuentor. — Contin. Bed. lib. 2. c. 14. — Vincent. spec. hist. l. 24 cap. 98. — Antonin. part. 2. — Wion lign. vitæ lib. 5. cap. 72. — *Seu potius reparator.* — Aimoin de gest. Francor. lib. 4. cap. 93. — *Horologiū Carolo M. missum, quale.*

Quamuis autem elegans & affabrè factū fuerit hoc horologium, quod tanto Imperatori à Rege dono mittebatur; non tamen artificium & industriam nostrorum Horologiorum assequebatur, quorum Auctorem ignorari, Polydorus Vergilius testatur.

Polyd. de inuent. rer. l. 2. c. 5.

HOROLOGIVM.

DISQVISITIO III.

De quibus horis in temporum designatione loquatur S.BENEDICTVS?

Varia ratio numerandi horas.

NON vna apud omnes nationes numerandi horas est ratio. In Italia enim horologia à sole occidente, vsque ad solem iterum occidentem, perpetuo cursu viginti quatuor horas designant. Extra Italiã verò, atque, vt loquitur Polydorus Virgilius, totus ferè Occidens horologia habet, quæ bis in die duodenas horas indicãt, ita vt semper duodecima hora in media nocte & in meridie notetur. Vtraque haec Horologia sibi inuicẽ opponit & expendit Nauarrus. Sunt & aliæ horæ antiquæ, quæ ab ortu solis incipiẽdo vsque ad eius occasum numerabãt horas duodecim diei, & rursus ab occasu solis vsque ad eius ortum, duodecim horas noctis. Quæritur proinde, de quibus horis in sua Regula S.BENEDICTVS agat? Et quidem cũ Italus in Italiã vixerit & scripserit, Italorum rationẽ secutũ fuisse, credi posse videtur. Respondemus tamen numerasse eum horas non eo, quo nũc in Italiã fit modo, qui recẽtior videtur, sed quo illius tempore & in Italiã & alibi passim vtebantur, quod vel vno exemplo fiet manifestũ. Præscribit enim prãdium sumẽdum horã sextã, in meridie scilicet, sed in Italia Meridies est hora 17.vel 19. pro tẽporum varietate. Rursum cùm semel comeditur, vult horã refectionis esse Nonã, quæ in Italia esset 20. vel 22. Ex quo simul probatur, neque vsum eũ illis quibus nũc extra Italiam passim vtũtur horarũ denominationibus. Meridies enim illis est, nõ sexta, sed duodecima hora. Restat proinde vt dicamus S. Patrẽ numerare horas ab ortu solis, à quo deinceps supputãdo, sexta hora toto anno finitur in meridie. Atque hęc veterũ erat numerandi horas ratio.

Polydor. ibid.

Nauarr. in Enchir. de hor. canon. c. 3. nu. 37.

S. Benedictus iuxta veteres discreuit horarum tempus.

Explicatur hic modus.

Vt autem hoc meliùs intelligatur, sciendũ est, quòd sicuti dies naturalis in viginti quatuor partes ęquales diuiditur, quæ vocantur horæ æquinoctiales: ita dies artificialis diuiditur in duodecim horas inęquales, & nox similiter. Vnde dicebat Dominus: *Nonne duodecim horæ diei sunt?* Cur autẽ hæc adinuẽta sit partitio, ita tradit Ioannes Pierius in Hieroglyphicis, Sunt, inquit, qui velint, ex cœli dimensione, quæ secundùm musicam rationem in duodecim partes diuisa fertur, horas itidẽ duodecim adinuentas. Astronomi enim diem & noctẽ, quotquot alteruter horarũ nostrarum fuerit, in horas ipsi suas duodecim singulos partiuntur. Sic ille. Hyginus quoque ita scriptum reliquit. *Priores*, inquit, *Astrologi, cùm omnes res ad duodecim partes reuocarent, vt menses & horas, & latitudinem signorum, ita & signa, per quæ res omnes significantur, duodecim esse voluerunt.* Ab his duodecim signis, vt tradit Clauius, horas olim instituerunt, nam cùm sex signa cœlestia qualibet die, & totidẽ qualibet nocte oriãtur, cuilibet medietati vnius signi supra horizontem emergenti horam adscripserunt. Neque satis congruum erat singulis signis horam tribuere integram, ita enim sex horas dumtaxat cõstituissent, tam in die, quàm in nocte qualibet, easq; longiores quã par est, effecissent. Habebant porrò inęquales horæ hanc commoditatem, quod ipsã horæ denominatione significetur, quãta pars diei artificialis iam transacta sit, & quot adhuc partes restent, & quia Sexta semper incidit in Meridiem, facillimè quoque cognoscitur, quanto interuallo meridies absit vel iam præterierit.

Ioan. 11.

Pier. lib. 6. Hieroglyp. cap. 4.

Hora à 12. signis instituta.

Hygin. Astronomicon. lib. 4.

Clau. Gnomon. lib. 1. statim in principio.

Varia habent nomina.

I. Hæ autẽ horæ varijs solent appellari nominibus. PRIMÒ enim, dicũtur *inæquales*, nõ quidẽ quòd vnius diei vel noctis horę inter se essẽt inęquales, sed hoc triplici respectu. Primò, quod nisi ęquinoctij tempus sit, fiunt inæquales cõparatione ad horas nocturnas eiusdem diei. Secundò, cõparatione ad horas alterius diei, nisi ipsa dies cũ altera esset æqualis. Tertiò, comparatione ad horas nostras ęquinoctiales, quarum vnaquæque est vigesima quarta diei naturalis pars, constãs 60. minutis. Inęquales verò horę modò plura, modò pauciora cõtinẽt minuta, excepto tempore vtriusq; æquinoctij. Prout igitur nunc dicimus dies crescere, & æstate esse lõgiores, hieme breuiores; ita olim loquebãtur de horis. Vnde Augustinus: *Hora brumalis æstiuæ hora comparata minor est.* Et Martialis æstiuam horam pro longissima posuit:

Dicuntur inæquales.

Hora æstiuæ longiores hibernis.

August. lib. de vera relig. c. 43.

Martial. lib. 12. epig.

Otia Priscæ breui poteris donare libello,
Hora nec æstiua est, nec tibi tota perit.

Plautus verò hibernam horã pro breuissimã ponit: Sic enim apud illum Simo ait:

Credo equidem, potasse te scelus, Massici montis vberrimos quatuor
Fructus ebibere in hora vna. Hibernã addito,

respõdet Pseudolus. Eodẽ modo Virgilius æstiuos mẽses vocat tardos, quod tum longior sit diei lux, & cõsequenter duodecima eius pars horam constituens, sic autem ait:

Plaut. Pseud. act. 5. scen. 2.

Anne nouum tardis sidus te mensibus addas.

Virg. 1. Georg.

Et rursus de hiemalibus diebus & noctibus agens illis celeritatem, his verò tarditatem tribuit.

Quid tantùm hiberni properẽt se tingere Soles
Oceano, vel quæ tardis mora noctibus obstet.

Ibid.

Contra Boëtius æstiuæ noctis horas appellauit Agiles.

Boët. lib. 1. metro 5.

Tu cum feruida venerit æstas
Agiles noctis diuidis horas.

Sic apud Vitruuium legas *horas æquinoctiales*, id est, mediocres, nostrisque pares. *Horas in Cancri signo Solstitiales* pro longissimis. *Horas* denique *brumales* pro breuissimis. Idemque, vt hoc per transennam adijciam, modũ describit,

Vitruu. lib. 9. cap. 9.

Modus faciendi aquea Horologia.

describit, quo conficiantur aquatilia horologia, quæ singulis diebus designent horarum proprietates, prout sol per siderum spatia vadens dilatat, cõtrahitve dies & horas. Quod sanè miratus sum, prę̃sertim cùm scribat Ioannes Nouiomagus, rotarum ferrearum machinas ad temporales horas accommodari non posse; Ego verò minimè dubito ingeniosissimos nostri tẽporis Mathematicos præstare id facilè posse, quinimò & prę̃stitisse constat. Nam in artificiosissimo Pragensi horologio, quod totius anni reuolutionem cum recto cursu solis & B lunæ assignationem Kalẽdarij & festorum, aliaque admiranda continet, inter cetera quoque habet ortum & occasum solis, & duodecim signorũ Zodiaci, numerum item horarum triplicium, videlicet integri & dimidij horologij, atque horarum *inæqualium*, seu planetariarum, omni tempore concordantium, quas horas ostendit vna eademq; manus, seu index, qui mobilis existens cum ipso sole de vno signo Zodiaci in aliud per vnum gradum singulis totius anni diebus transit, vt ex Georgio Bruin in Praga recitat Simon Maiolus. C

Nouioma. in cap. 2. Bedæ de temp. rat.

Descriptio Pragensis Horologij.

Maiol. colloq. 23.

II. *Dicuntur Horæ Planetariæ.* SECVNDÒ, vt ait Cælius Rhodiginus: Sũt qui has horas *Planetarias* nuncupent, quoniam singuli planetæ dominantes inferiora hæc disponant singulis horis inæqualibus. Hinc singuli hebdomadę dies nomen acceperunt ab eo planetą, qui prima illius diei hora dominium obtinet. Quo autem id fiat ordine, vide apud Clauium. Ioannes autem Xiphilinus ex libro 36. Dionis in Pompeio scribit, hunc ordinem dierum institutum esse ab Ægyptijs, quos dicit prædictum ordinem in planetis constituisse. D

Rhodig. antiq. lect. lib. 7. cap. 9.

Clau in c. 3. Sphæræ Ioan. a Bosco.

III. *Naturales.* TERTIÒ, vocãtur hæ horæ *naturales*, quia natura magistra homines didicerunt per tales horas distingui dominia Planetarum.

IV. *Temporales.* QVARTÒ, horas has inæquales vocant Græci καιρικὰς, & χρονικὰς, temporales, quia secundùm variationem temporum, nempe dierum, & noctium, ipsæ quoq; variantur.

V. *Horæ Hebræorum.* QVINTÒ, Quibusdam vocãtur horæ Hebræorum, quòd Hebræi ab ortu vsque ad occasum solis duodecim numerarent horas, vt patet *Ioan. 11. & Matth. 20.* vbi paterfamilias dicitur exijsse primo mane circa horam tertiam, circa sextam, nonã & vndecimam, vt conduceret operarios in vineam suam. Cùm serò autem factum esset, dicuntur illi, qui circa vndecimam venerant, tãtùm vnâ horâ laborasse, ab vndecimâ scilicet vsque ad duodecimam, quę vltima diei artificialis hora est. Hinc Rhodiginus docet falso scõmate à M. Crasso exceptũ Deiotarum Regem extremâ iam senectute cõfectum, nouam tamen vrbem exstruẽtem, cui dicebat, *Quid hoc rei est, duodecima iam tibi tantum non instat hora, & nouam nihilominus vrbẽ ædificare* A *pergis?* Quod adagij instar vsurpari posse ait in eos, qui cùm ad vitæ peruenerint vmbilicum, magnificũ & prę̃cellens quid struere meditantur. Animaduertere quoque licet has horas in Christi passione, & in Actis Apostolorum ab Euangelistis nominari.

Rhodig. supra.

Duodecimâ horâ ædificare, quid.

HOROLOGIVM.

VI. *Ecclesiastica.* SEXTÒ. Sunt qui horas has putent appellandas sacras, vel Ecclesiasticas, quòd nimirùm Ecclesia opus Dei, & quodlibet diuinũ officium attribuat vni ex his horis, & ex ijs officiũ suum habeat nomen. Exempli caussâ, officium Primæ sic appellatum est, quòd labente prima diei hora, & iam lucis orto sidere, sit celebrandum. Similiter dicitur officium Tertiæ, Sextę, Nonæ. quia recitãdũ labentibus Tertia, Sexta & Nona horis.

VII. *Antiqua.* SEPTIMÒ, dicuntur à nonnullis horæ *antiquæ*, quod scilicet priscis temporibus vbique ferè gentium in vsu essent.

Horarum inæqualiũ antiquitas.

Quare ne quis existimet S. BENEDICTO peculiare fuisse hisce vti horis, annotãdum eas olim omnibus ferè locis, & prę̃sertim apud Monachos vsu fuisse receptas, vt ex historicis alijsq; Scriptoribus manifestum est. De Italiæ priscâ consuetudine, clarissimum testimonium habemus à Martialis Epigrammate, quo cuilibet horæ suum attribuit officium:

Matt. lib. 4. Epig. 8.

In Italiâ.

Prima *salutantes, atque altera continet hora.*
Exercet raucos Tertia *Caussidicos.*
In quintam *varios extendit Roma labores,*
Sexta, *quies lassis*, septima, *finis erit.*
Sufficit in nonam *nitidis*, octaua *palæstris,*
Imperat exstructos frangere nona *toros.*
Hora libellorũ decima *est, Eupheme, meorum,*
Temperat ambrosias cum tua cura dapes.
Et bonus æthereo laxatur nectare Cæsar,
Ingentique tenet pocula parca manu.
Tunc admitte iocos; gressu timet ire licenti
Ad matutinum nostra Thalia Iouem.

Sed vt ethnicis prætermissis, Ecclesiasticos deinceps allegemus auctores, insignis locus est apud Clementem Romanum, qui hanc supputãdi rationem apertè indicat. *Vbi*, inquit, *veris tempus longiorem fecerit diem, necesse est vt nox breuior fiat, si quis ergo studiorũ caussâ, noctis aliquid occupare desiderat, non in omni tẽpore easdem horas obseruare debet ad vigilãdum,* E *sed eadem temporis spatia, siue breuior, siue lõgior sit nox, dormiendo consumere, & curare magnopere, ne præsumens ex his spatijs, quæ habere ad studendum solet, addat somno, & vigilandi tempus imminuat.* Cur autem non omni tempore eædem horæ ad vigilandum obseruari debent, nisi quia sunt inæquales? Cùm enim æstate breuiores sint horæ nocturnæ, eædẽ verò hieme longiores; præcauere vult, ne, si ijsdem horis in hieme quibus in ę̃state dormiatur, æquo plus temporis somno tribuatur, & minùs vigiletur. Constat enim septẽ horas hibernas & inæquales subinde octo vel nouem æquinoctialibus respondere.

Ex Ecclesiasticis scriptoribus.

Clem. Roman. Recogn. lib. 6.

HOROLOGIVM. In Hispania. Pruden. Cathemer. hym. 8.

De Hispaniâ testis est Prudentius, qui in A hymno post ieiunium

Nona submissum rotat hora solem,
Partibus vixdum tribus euolutis,
Quarta deuexo superest in axe
Portio lucis.

Isidor. in Reg. cap. 5.

Isidorus quoque Hispalensis conformiter Regulæ S. BENEDICTI designans lectionis & laboris horas, eas *Tertia, Sexta, Nona* nominibus appellat, & refectionis tēpus assignat boræ *Nona*. Et cap. 8. ait: *Primâ autem horâ codices singulis diebus petantur.* Regula S.

Reg. Fructuosi c. 10.

Fructuosi Episcopi, cùm egisset de Canoni- B cis horis, subiungit: *Et suis horis peculiaribus, id est, secunda quarta, quinta septima, octaua, decima, & vndecima orare non pigeant, qualiter septem & octo Salomonis congruat dictum, da partē septem nec non & octo*, &c. Septem autem intelligit horas iā enumeratas, octo verò horas canonicas, quas ibidem hoc modo enumerat: Prima, Tertia, Sexta, Nona, Vespera, Mediū noctis, Gallicinium, vbi prætermissum videtur Cōpletorium. Easdē orationis horas nominat Regula alterius Fructuosi, designans horam Nonā ad vescendum cùm C

Reg. alterius Fruct. Cap. 2. Cap. 5. Cap. 6.

semel reficitur; nam de prādij tempore ait: *Si reficiendum ad Sextam est, peracto officio Sexta ab oratione pergant ad mensas, refectiq, congruè, iterum facta oratione quiescant, & fiat silentium vsque ad horā Nonam.* Quod autē dicit quiescant, intelligit dormitionem meridianam,

Quid Hispanorum Siesta.

quam Hispani ab horâ Sextâ vocant *Siesta*, sicut dormire circa meridiem, eiusq; calorē declinare vocāt, *Sestear*, & *Sesteador* & *Sesteadero* locus, vel domus æstiua est, quo se recipiunt, ad calorem declinādum. A simili denominatione colligimus Germanis & Teu- D tonibus eundem olim morem denominādi

Vnde Flandricum Noene Gisselin. ad hym. 8. Cathem. Prudent.

horas fuisse vsitatum. Nam à *Nona* hora, legitimum prandēdi tempus, vt Victor Giselinus ait, vulgus nostrū Flādrorum, **Noene**/ appellat; quo tamē nomine per abusionem meridiem intelligunt. Hinc **Noenmael** est prādiū, **Noen slaepken**/ meridiatio **Noenstonden**/ horæ meridianæ, **Voor noen** ante meridiem, **Naer-noen**/ à meridie.

In Angliâ. Beda de mensur. horolog.

In Angliâ eodem modo computasse, constat ex Bedâ, qui ait, Mensibus Ianuarij & Decembris humani corporis vmbrā pedes E viginti nouem efficere, quod non subsistit, nisi de primâ post ortū solis, & de vndecimâ ante solis occasum intelligas. Et similiter de omnibus alijs vmbrarum mensuris, quas singulis horis quouis mēse ibidem assignat.

Cap. 1.

Libro quoque de ratione computus ait: *Si omnes anni dies duodenis horis computentur, æstiuos necesse est dies longioribus, brumales verò breuioribus horis includi.*

Galli Horis inæqualibus vsi. Auson. in Ephemer.

In regno Galliæ viguisse eundem morem, colligitur ex Ausonio, qui canit:

Sosia prandendū est, quartā iam totus in horam
Sol calet; ad quintā flectitur vmbra notam.

Sidon. lib. 2. epist. 9. Idem l. 5. epist. 17.

Et Sidonius Apollinaris scribit, se competenter vocatum ad prandium hora quinta digrediente. Idem scribit, horam tertiam diuinæ rei fuisse tributam. Plura occurrent alibi, nam vereor ne in re non admodum difficili nimius fortasse in producendis Auctoribus fuisse videar.

DISQVISITIO IV.

Quâ Horâ ad nocturnas Vigilias surgendum?

VOLENS B. Pater magnam nocturni tēporis partem diuinis laudibus consecrare, vt indicet quotā ad illas horā surgendum, totum anni spatium in duo tēpora partitur. Prius à Kalēdis Nouembris vsque ad Pascha, quod *hiemale* vocat: alterum à Pascha vsque ad supradictas Kalendas Nouembris, quod æstiuum vocari potest. De priore ait: *Hiemis tempore, id est, à Kalendis Nouembris vsque ad Pascha, iuxta considerationem rationis, octauâ horâ noctis surgendum est, vt modicè amplius de mediâ nocte pausetur, & iam digesti surgant.* Locus sanè intricatus & obscurus, pro cuius elucidatione præmittendum cum Cardinali Turrecremata octauam hāc horam esse post mediam noctem, & per cōsequens non accipiendam secundum ordinem horarum noctis cuiuslibet mensis: sed secūdum proportionem ad tempus Kalendarum Nouembris, & hoc est quod S. P. dicit, *iuxta consideratione rationis*, sumptæ scilicet à Kalendis Nouembris. Quo supposito mentem S. BENEDICTI indagemus.

Quando hiemis tempore surgendum ad Vigilias. Cap. 8.

PRIMÒ Smaragdus ait, *Istud, modicè amplius de mediâ nocte, potest intelligi hora septima noctis tota & octaua dimidia. Tunc pulsato signo, omnes pariter surgant, & sic illa quæ relit à dimidia hora de octauā inter signorum explicetur internalla: vt ab hāc horā nonā noctis, inchoetur psalmi laus nocturna. Nam & in alio loco sic dicit: Post sextam surgentes à mensa, pausent in lectis suis cum omni silentio, & agatur Nona temperius inchoante octaua hora. Vbi ostendit, septima diei tota, & octaua dimidia hora dormire. Talis & hic mihi videtur esse sensus positus, vt post sex noctis horas pausetur, adhuc septima tota, & octaua hora dimidia. Et internallo signorum facto quasi hora dimidia incipientes à Nona hora noctis, alacres animo & corpore non pigro diuinæ laudis officium reddant Domino Iesu Christo.* In quibus verbis cū ait, vt nonā noctis inchoetur, laus nocturna, intelligendū non de nonā elapsā, sed labēte, & post octauā iam iam inceepta.

I. Smaragdi sententia. Smaragd. in hunc loc.

SECVNDÒ. Clarius se explicat Bernardus Cassinensis: *Considerato, inquit, quòd Nouember habet 14. horas in nocte, diuidas noctem per medium, & remanent in qualibet parte noctis septem horæ. Factā autem iam octaua hora, modicè erit ampliùs de mediâ nocte. Satis enim*, subdit posteà

II. Bernardi Cassinensis Abbatis. Apud Boer. in c. 8. Reg.

posteà, *modicum amplius est dimidia hora, vel parum plus.* Verùm hîc non S. BENEDICTI, sed æquinoctiales accepit horas.

III. *Congregationis Vallisoletanæ.* TERTIÒ. Congregatio Hispanica, vt eiusdem aliquando Generalis, Antonius Perez scribit, horam octauam noctis intelligit dimidiam protsus noctem, quia à Kalendis Nouembris interest octo horarum spatium à prima vsque ad mediam noctem, vtique à quarta hora pomeridiana vsque ad horam duodecimam. Sed manifestum est, tum non pausari paulò ampliùs de mediâ nocte. Nec omninò satisfacit quod idē scribit auctor, modicum pro nihilo reputari, quia vt hoc dissimulemus, hora quinta pomeridiana adeundi essent lecti, vt septem continuæ horæ tribuerentur nocturnæ quieti. Quod si seriùs cubitū eant, & expletis vigilijs rursus dormiant, id testatur Smaragdus esse cōtra mentem S. BENEDICTI, quamquam id in plerisque Congregationibus licitè fiat; fatendum tamen non esse hanc octauam designatam à S. BENEDICTO, vt Butsfeldenses, qui & ipsi mediâ nocte surgunt, admittunt dicentes, se cōstitutam in Regula surgendi ad vigilias nocturnas horam non irrationabiliter anticipare. Et Alardus Gazæus fatetur non esse regularem, id est, Regulæ nostræ conformem morem surgendi ad Nocturnos ante mediam noctem.

Non satisfacit. — *Mediâ nocte surgere, non est conforme Regulæ.* — Bursfeld. Ordin. diu. c. 1. — Gazæ ad Cass. lib. 3. cap. 3.

IV. *Sententia nostra.* QVARTÒ. Vt iuxta horas S. BENEDICTI, vel inæquales supputemus, habitâ, vt dictū est, ratione noctis quæ est circa Kalendas Nouembris, cùm nox tum sit 14. horarum æquinoctialium, quælibet noctis inæqualis est 70. minutorum, cumque solis occasus tom sit hora nostra quinta vespertina; hora octaua noctis inæqualis in Belgicis nostris horologijs incidet in secundam & 20. minuta post mediam noctem: & tunc à somno surgendum iuxta S. BENEDICTVM. Si iam hinc subduxeris pro somno septem horas æquinoctiales, peruenies ad horam vespertinam septimam & 20. minuta, mediam noctis partem. Ac proinde si assignetur hora dormitionis ipsa septima, *modicum amplius de mediâ nocte* à S. BENEDICTO requisitum, erit spatium 20. minutorum. Si assignetur quadrans ante septimam, erit 35. si medium septimę, erit 50. minutorum: quod sanè modicum respectu medię noctis vocari iure potest. Et hæc nobis visa est commodissima locum hunc explicandi ratio. Quam confirmant Declarationes Patrum Cassinensium editæ Florentiæ anno Domini 1520. quæ sic habent. *Quia inter potissimas virtutes discretio commendatur, propterea declaramus sufficere omni ætati omnique naturæ horas septem ad dormiendum. Ideò iuxta nostram antiquam obseruantiam hiemis tempore post Completorium fratres vacent orationi peculiari, omni tempore vsque ad dormitionem; & hora prima noctis pulsetur pro dormitione: quâ pulsatâ habeant. fratres spatium dimidiæ horæ. Post illam dimidiam horam, damus horas septem ad dormiendum, quibus transactis surgentes circa octauam horam, dicemur surgere iuxta Regulam.*

Horâ secundâ post mediam noctē surgendum. — *Probatur ex Cassinensibus.* Cassin. ad cap. 8.

HOROLOGIVM.

Sic ibi. Et hæc est praxis deriuata tatū à Cassinensibus Congregationum in Gallia, Lotharingia, Burgundia, & Belgio: sic & à Cistertiensibus obseruati, asserit D. Ioannes Caramuel. In quibus circa septimam vespertinam conceditur dormitum, & excitantur hora secunda post mediam noctem. R. P. Hugo Menardus S. BENEDICTI verba exponens, paululū velut retrocedens equinoctij autumnalis tempus considerat, aitque, si Completorium circa horā nostram septimam vespertinam dicatur, & ei semihoræ spatium impendatur, indulgeaturque breuis mora ad quædā necessaria peragenda, fiet copia Monachis ad lectulos se recipiendi vno quadrante circiter ante horam secūdam noctis, hoc est, ante nostram octauam vespertinam: & sic surgendo horâ noctis octauâ, hoc est nocturna nostrâ secūdâ, pausabūt modicè ampliùs de mediâ nocte, hoc est sex horas cum quadrante circiter. Credidit ergo sex tātùm horas & quadrantem nocturnæ quieti à S. BENEDICTO assignatas. Verùm si circa horam sextam poneret recitari Completorium, cum nostro computu planè conueniret. Malui tamen respicere ad Kalendas Nouembris, propter ipsum Regulæ textum, & quod ita exposuerit Bernardus Cassinensis.

Et praxi aliarum Congregationum. — Menard in c. 23 Conc. Reg. §. 1. *Expositio Menardi ad hanc facile accedit.*

De posteriori autem tempore ita statuit S. Legislator: *A Paschâ autem vsque ad supradictas Kalendas Nouembris, sic temperetur hora vigiliarum, vt paruissimo interuallo (quo fratres ad necessaria naturæ exeant) custodito, mox Matutini, qui incipiente luce agendi sunt subsequantur.* Sic & Basilius postquam de nocturnâ alternâque psalmodiâ egisset, subdit: *Illucescente iam die pariter omnes velut ore vno ac corde vno confessionis psalmum Domino offerunt.* Hildegardis ait olim sic hanc horam à Monachis celebratam, *vt laudes iam decantantes diem illucescentem viderent.* Cùm autem hîc nullam certam quâ surgendum sit, designet horam, ea desumenda venit ex tempore Matutinis laudibus assignato, quas dici voluit *incipiente luce*, durante nimirùm crepusculo Matutino.

Quando in æstate surgendum ad vigilias. — Basil. Epist. 63.

Varius est autē ortus crepusculi. Nam & in Aprili & Augusto est circa quartam, vel ad medium; in Maio, Iunio, & Iulio paulò ante, vel post tertiā. Vnde si nocturnis vigilijs duæ circiter tribuantur horæ, incipi in æstate possent ad medium secundæ, & laudes matutinæ ad medium quartæ. Nam etsi crepusculum citiùs incipiat, cùm tamen non ita præcisè eius initium appareat, & canonicarum horarum designatio rudiori modo

Videtur ad medium secundæ.

HOROLOGIVM. De tempore Laudum. Franc. de tem. hor. Can. cap. 5.

modo & secundùm aliquam latitudinem accipienda sit; rectè dicentur Laudes caoi incipieote luce, quamuis iam crepusculum per dimidium horæ durauerit. Testatur siquidem Francolinus, competenti horâ nocturnos in Ecclesiâ celebrari, si in fine tertię vigiliæ, vel in principio quartæ recitentur, ita vt Laudes ante solis ortum in clarâ autoræ luce finiâtur. Tum quoque competens somni tēpus inuenietur, siad medium octauæ Fratres cubitum concedant: habebunt enim vsque ad medium secundæ sex horas, nam septima, quæ deesse videretur, hoc tēpore meridiationi impēditur. Idemque erit, si circa octauam incumbatur, & surgatur horâ secundâ, nam in hisce parum pro nihilo reputatur.

Quid temporis somno tribuatur.

Occurritur obiectioni.

Neque dictis obstat, quòd ita in æstate adhuc cum luce, in hieme verò post vnam alteramque horam tenebrarum lectum adeamus; quia nusquam definiuit S. BENEDICTVS statim cum tenebris, vel non ante illas lectum adeundum. Quod si voluisset, vix cogruum tempus dormitioni in æstate suppeteret, in hieme verò plusculum superesset. Et experientia docet id commodè fieri non posse. Vnde Magister definit, in æstiuo tempore adhuc altiùs staote sole, Lucernaria inchoari propter breues noctes, *vt prolixo æstus labore lassis Fratrum membris de lucentis adhuc diei spatio repausationis somnus addatur.*

Mag. Reg cap. 44.

Hora secunda rectè ad surgendum assignata.

Hinc præterea apparet, si per totum annum vna certa, & stata hora qua ad nocturnos veniendum accipi deberet, optimè designati horam secundam post medium noctis, quia reuera quatuor ferè mensibus, vt vidimus, illâ surgendum est, reliqui octo menses noo nisi quadrante aut ad summum mediâ horâ ab hoc tempore distant.

Cur ita statuerit S. Benedictus.

Octauam autem noctis horam S. BENEDICTVS assignauit, tum quia integrum, nec vllatenus interruptum indulgere voluit somnum; tum quia secundū veterem vsum Romanum tertiæ vigiliæ assignât officium nocturnū, vt cùm pluribus auctoribus tradit Francolinus. Idemque in Tabulis pro nocturno officio semper pouit finem tertiæ vigiliæ. Ordo Romaois antiquus agens de feriâ quintâ maioris hebdomadæ, ait: *Eadem nocte surgūt ad vigilias horâ noctis octauâ.* Hæc autem, vt constat, media est in tertia vigilia: Vnde Thomas Waldensis ait: Monachi albi, & ceteri Religiosi in tertia noctis vigilia galli cantum obseruant.

Francol. vbi suprà.

Ordo Roman. de diuin. offic.

Lib. de Sacramental. cap. 24. nu. 4.

Soluitur obiectio.

Sed obiectionem monet Turrecremata: Videtur, inquit, illud quod dicitur: *Mediâ nocte surgebam*, &c. contradicere ei quod dictum est in Capitulo octauo, quod hiemis tempore surgēdum est ad vigilias octauâ horâ, vt modicè ampliùs mediâ nocte pausetur. Respōdetur, quòd medium inter aliqua dicitur duobus modis: aut per æqualem distantiam terminorum, aut per interpositionem in terminos. Medietas noctis in dicto Prophetę dicitur medietas per interpositionem inter partes extremas noctis, secùndùm quam medij rationem cùm octauâ horâ surgitur, mediâ nocte surgitur: Hæc ille.

DISQVISITIO V.

Quæ aliorum officiorum tempora?

VIx vlla in his designādis occurrit difficultas, nam vel suis nominibus, vel hymnis, qui decantâtur, tempus suum indicant. MATVTINVM enim oriente MATVTA, id est, aurorâ, albescenteque iam polo Deo persoluendum suâ appellatione manifestat. Et hinc in eo canitur:

Matutini, seu Laudes dicenda in aurorâ.

Lux intrat, albescit polus
Caligo terræ scinditur
Percussa solis spiculo,
Rebusque iam color redit
Vultu nitentis sideris.

Et rursum:

Aurora iam spargit polum
Terris dies illabitur, &c.

PRIMÆ officium celebrādum durante spatio primæ horæ diei artificialis, sole horrizontem nostrum iam ingresso, vt ipso profitemur hymno, canentes:

Prima, orto sole.

Iam lucis orto sidere.

Nec obstat, quòd initium diei artificialis subinde sumatur à crepusculo matutino; quia illud initium non nominatur prima illius diei hora, si diei artificiali solùm horas duodecim tribuamus, alioqui essent horæ 13. imò & 14. si vtrumque ijs accenseretur crepusculum. Initium autem diei sumi à *Prima* profitetur ecclesia, cùm in oratione dicit: *Domine Deus omnipotens, qui ad* PRINCIPIVM *huius* DIEI *nos peruenire fecisti.* Peculiare autem est *Prima*, quòd statim exorto sole celebretur, sicut Completorium occidente. Vnde Magister ait: *Prima debet dici iam pungentibus radijs solis. Nam initium & finem diei sol nobis iuste ostendit, qui abscessu suo tenebras introducit.* Et S. BENEDICTVS satis clarè Primæ tempus expressit, cùm ait: *A Pascha vsque ad Kalendas Octobris* MANE *exeuntes à Prima.* Mane autem nō tantùm crepusculum matutinum significat, sed etiam tempus quod est statim ab ortu solis: Vnde Marci 16. dicitur: *Et valde Manè vna Sabbatorum veniunt ad monumentum orto iam sole.*

Magist. in Reg. cap. 14.

Tempus hoc S. Benedictus expressit.

Reg. cap. 48.

Quod verò ad praxim spectat, statuuot Cassinenses vt *à Pascha vsque ad Kalendas Octobris*, & 14. Septembris, *pro Prima pulsetur in ortu solis. A Kalendis Octobris*, Idibus Septembris, *vsque ad caput Quadragesimæ Prima pulsetur in aurora: in Quadragesima circa ortum solis.*

De praxi. Cassin. ad c. 48. Reg. editionis primæ anno 1520.

Bursfel-

Ord Burſf. cap. 3. Burſfeldenſe ordinarium *Primam* vult dici horâ quintâ, aut paulò pòſt, hiemis tempore. Alij, qui ſtatam toto anno ſeruant horam, determinant ſextam matutinam.

Tempus Tertia, Sexta, Nona. DE TERTIA, SEXTA, & NONA vt ſimul agamus, in memoriam reuocandum, veteres diem in quatuor diſtribuiſſe ſtationes, quarum quælibet tres horas complectebatur, vt auctor eſt Cenſorinus: vnaquæque verò ab vltima denominabatur. Vnde prima ſtatio terminabatur horâ Tertiâ; ſecunda, Sextâ; terria, Nonâ; quarta, Veſperâ. Quare hic exurgit quæſtio, an horis illis labentibus, an verò iam elapſis, id eſt, initio horæ ſubſequentis earum officium recitandum ſit? Franciſcus Suarez ait Tertiâ pro oratione incipere currere finita tertiâ horâ diei; Sextâ finitâ ſextâ, & ſimiliter Nonam: quod probat à communi loquendi vſu. Nam quando actio aliqua vel lectio vel oratio hora tertia vel quarta fieri dicitur, ſemper inchoatur finitâ tali horâ ſecundùm curſum diei naturalis. Eamdem aute ipſum ſententiam tenuerunt Nauarrus, Enchir. de hor. can. c. 3. Couaruuias l. 4. var. reſol. c. 20.

Censor lib. de die Natal. c. 22.

Quando præciſè dici debeant.

Suar. tom. 2. de relig. l. 4. c. 3. n. 6. & c. 15. n. 5.

Baron. ann. Chriſti 14. Bell. tom. 3. l. 1. de bon. oper. c. 11. *Labente hora à qua denominantur.* Franc. c. 10. *In quâ eius parte.*

Baronius verò & Bellarminus volunt hæc officia recitari horis illis, à quibus denominantur, labentibus. Sed audiendus hîc exactiſſimus auctor Marcellus Francolinus: Dicendum, inquit, eſt quòd debitum tempus horæ canonicæ recitandæ eſt, vt intra ſpatiū horæ diei ſibi reſpondentis, non extra illud, eo videlicet tranſacto & finito recitetur. Quòd ſi adhuc magis præciſè quæras, in quanam parte illius ſpatij recitanda ſit hora canonica, in principio, an in fine, cùm ſatis longum ſpatium ſit vnius horæ diei, quā recitationis vnius horę canonicæ. Reſpondeo, quòd in quacumque parte horæ recitetur, dummodo tota recitatio intra ſpatium illud compleatur, rectè & ſuo tempore recitata cenſebitur. Sed ſi fieri poſſit, vt cum finitur hora diei, finiatur etiam ſimul tota recitatio horæ canonicæ, tunc rectiſſimè, & iuſtiſſimè facta recitatio quantum ad temporis circumſtantiam pertinet, dici debet: exceptā tamē Primâ hora canonica, quæ ſtatim poſt ortum ſolis incipienda eſſet. Hactenus ille. Quem ſequuntur Bonartius, Gauantus, & alij. Et probatur ex S. Cypriano, qui ad finē Tract. de oratione Dominica ait: *Prima hora in Tertiam veniens conſummatum numerum Trinitatis oſtendit; itemque ad Sextam quarta procedens declarat alteram Trinitatem, & quando à ſeptima Nona completur per ternas horas, Trinitas perfecta numeratur.* Vbi ſignanter notandum, quod ait, Prima hora in Tertiam veniens, &c. nam ſi hora quarta Tertia recitanda foret, & Sexta horâ ſeptimâ. & Nona hora diei decima; iam non Trinitas, ſed quater-

Probatur auctoritate. Bonart. l. 1. cap. 24. de hor. canon. Gauant. in Rub. Breu. ſect. 1. c. 5.

A nitas horis Canonicis deſignabitur. Chryſoſtomus quoque loquens de ſui temporis Monachis, *Tertiam,* ait, *Sextam, Nonam, & Veſpertinas orationes celebrant,* & in quatuor partes diem diſpertiti, dū ſingulæ IMPLENTVR, pſalmodijs & hymnis Deum venerantur. Idem confirmatur ex Ordine pſallendi Aureliani Arelatenſis Epiſcopi, nam hymnum Tertiæ dicit inchoari,

HOROLOGIVM. Chryſoſt. homil. 59. ad pop.

Iam ſurgit hora Tertia.

Hymnum Sextæ

Iam Sexta ſenſim voluitur.

B Nonæ:

Ter hora trina voluitur.

Accedit & ratio, quia iuxta alteram ſententiam non reſponderent officia horis à quibus denominantur. Recitaretur enim Tertia horâ quartâ, quę pertinet ad horam orationis ſequentem, Sextam ſcilicet: & Sexta celebraretur ſeptimâ, quæ pertinet ad Nonam: Nona diceretur decimâ pertinente ad Veſperas.

Et ratione.

Quæras autem quomodo trium horum officiorum tempora deſignauerit S. BENEDICTVS, aut quando ex eius mente ſint celebranda? Reſponſio videtur ex capite 48. Regulæ eruenda, in quo dum totum anni tempus partitur, & hæc officia ſuum oportet obtinere locum. Quando itaque ait: *A Paſcha vſque ad Kalendas Octobris manè exeuntes à Prima vſque ad horam penè quartā laborent:* videtur ad medium quartæ labor intermittendus, vt tum celebretur *Tertia*: Sicuti cū ſubdit: *Ab hora autē quarta vſque ad horā quaſi Sextam lectioni vacēt;* illud Quaſi Sextam, innuit ante Sextā diei horam cōpletam, recitandū Sextæ officium. Tertia proinde hoc tēpore videretur dicenda, iuxta Nauarri. & Suarez ſententiam, hora tertia plenè exacta, & quarta iam ad finem vergente. Et hęc eſt explicatio Bernardi Caſſinenſis apud Boërium: Nota, inquir, quod à mane, ſcilicet à principio ſolis ortus vſque ad plenam Tertiam iuxta hanc regulam inſiſtēt fratres labori. Nam hora tertia ſole aſcendente laborare fratribus eſſet graue, maximè tempore æſtiuo. Sic ille. Sed enim quid vetat dicere, ſuo tempore, id eſt, labente & nondum exactâ horâ tertiâ, eius officium decantatum, idque vel in ipſo laboris loco, vel adito interea oratorio, & reſumpto poſtea vſque ad horam pæne quartam labore? quod quidem hac coniecturâ videri queat non improbabile: nam S. Pater omninò ſolicitè voluit ſtata pſallendi ſeruari tempora, monuitque, *qui in itinere directi ſunt, ne eos prætereant hora conſtituta.* Et credibile eſt Legiſlatorem noſtrū hac in parte S. Baſilij veſtigijs voluiſſe inſiſtere, qui ait: *Tertia verā hora* (delecta eſt) *vt in eā ad orationem ſurgatur fratreſque omnes in vnum congregentur, licet, alij in alijs operibus ſint occupati:* mox addit: *atque*

Quando iuxta S. Benedictum hæc Officia recitanda.

C

De Tertiâ, tempore æſtiuo.

D

Quorumdam ſententia.

Proponitur alia non improbabilis.

E

Cap. 50. *Confirmatur.* Baſil. reg. fuſ. diſp. 37.

HOROLOGIVM. ita denuo ad intermissa opera redeatur. Quod, si foris aliquos vel propter operum, vel propter locorum naturam eo tempore abesse longius contigerit, quàm vt vnà cum reliquis præsto esse possint, ij vbicumque fuerint, ea necessariò ibi exequi debent, quæ communiter statuta sunt, nihil hæsitantes omninò. Quia vbi sunt duo vel tres congregati in nomine meo inquit Dominus, ibi in medio eorum *sum.* Similiter Regula Ternantensis: *Æstatis tempore matutinis ex more completis, & Primâ dictâ omnes opera quæ iubentur, assumant. Deinde Tertiâ celebratâ, ad expedienda, quæ suscepta fuerant, reuertantur.* Aliarum verò Regularum conditores *Tertiam* ipsam æstiuo tempore laboris terminum fecerunt. Isidorus Hispalensis: *Æstate enim à mane vsque ad horam tertiam laborare oportet: à Tertia verò vsque ad sextam lectioni vacare.* Et Fructuosus: *Verno vel æstate, dictâ Primâ commoneantur Decani à Præposito suo quale opus debeant exercere; atque illi reliquos fratres. Tum demum dato signo, sumptis ferramentis congregentur in vnum, factaq; oratione pergant recitantes ad opus vsque ad horam diei tertiam: reuertentesq; ad Ecclesiam, Tertiâque celebratâ, residentesq; suis locis studeant lectioni vel orationi.* Atque hæc dicta sunto, vt Tertiam suo tempore verosimili ratione assignemus. Nam *Sexta* officium paulò ante ipsam dicendum satis ex textu colligitur. De Nona verò ita statuit: *Agatur Nona temperius mediante octaua hora*, quod sanè est intra ipsum Nonę terminum, quæ septimã, octauam, & nonam complectitur. Sed quid illud *mediante octauâ horâ?* Smaragdus ait, *ostendit septimã diei totã & octauã dimidiã dormire.* Post medium ergò octauæ, excitatis fratribus, & dato vtroque ad Nonam signo, fiet officium illud *Nonæ* circa, vel in ipsa octaua hora. Bernardus Cassinẽsis: *Sic intellige, vt in illo medio, quod est inter dimidiã octauam & inceptionem Nonæ, surgant fratres, & Nonam decantent.* Post medium ergo octauæ, excitatis fratribus, & dato vtroque ad Nonam signo, hora ipsa Octaua (quę media est inter dimidiam octauæ, & inceptionẽ Nonæ horæ diei) celebrandum erit officium Nonæ. Quæ expositio confirmari potest, quòd sacræ Scripturæ interpretes ita ferè exponant illud Ioannis 7. *Iam mediante die festo*, id est, festo iam ad medietatem elapso. Nam cùm solemnitas octo dierum spatio celebraretur, die quarta, quæ medium est, Christus ascendit in templum. Textus Syrus & Arabicus habent: *Cùm autem dimidiati essent dies festi.* Dicetur ergò Nona satis cõgruè, quamuis nonnihil anticipetur, siue vt S. BENEDICTVS loquitur, *agatur temperius*, nimirũ in primo quadrante horę nonæ; cùm aliàs diceretur in vltimo, vt cum ipso fine ac sonitu horæ nonæ, eius quoque officium absolueretur.

Reg. Ternant. c. 10. — *Ex aliis Regulis, quæ Tertiam laboris finem faciunt.* — *Isid. in reg. Mon. cap. 5.* — *Fruct. Reg. cap. 6.* — *De Sextâ, & Nonâ.* — *Cap. 48.* — *Quid illud, mediante octauâ horâ.* — *Smaragd. in cap. 8. Reg.* — *Explicatur locus Scripturæ.*

A B C D E

De hiberno tempore ita statuit Legislator: *A Kalendis Octobris* (id est die 14. Septembris) *vsque ad caput Quadragesimæ vsque ad horam secundam plenam lectioni vacent: horâ secunda agatur tertia.* Quod exponens Bernardus Cassinensis, ait: *Tertia incipiente hora, pulsatur ad Tertiam & cantatur: nam regulariter non est hora anticipanda, sed circa finem horæ est qualibet hora decantanda: sed ex caussa est ordinatum hic, vt horâ non completâ dicatur Tertia.* Quid verò deinceps faciendum, declarat cùm subdit: *Vsque ad Nonam omnes in opus suum laborent, quod eis iniũgitur.* Vbi cùm non fiat mentio Sextæ, intelligendum eam suo tempore celebrandam, intermisso tantisper & inde resumpto labore vsque ad primum signum horæ Nonæ.

Vt tempore hiberno hæ Horæ dicendæ. — *Bern. Cass. apud Boët. in c. 48.*

Iam quod restat Quadragesimale tempus, ita distribuit: *In Quadragesimæ verò diebus, à mane vsque ad tertiam plenam vacent lectionibus suis.* Ac proinde sub initiũ quartæ horæ cantanda Tertia, paulò post ordinarium tempus. Sextæ verò & Nonæ officia correspondentibus sibi horis, labore, vt in similibus diximus, intermisso & resumpto.

Et in Quadragesima.

Atque hæc de harum horarum tempore, quantũ ex Regulæ textu colligi potest. Cũ autẽ posterioribus sæculis augmenta quædam accesserint ad diuinũ officium, laboris tẽpus abbreuiatum fuit, ita tamen vt vicissitudo lectionis, operis manualis, & diuini officij recitatio, quantum quidem fieri poterat, ad præscriptum S. BENEDICTI proximè accederet, vt videre est in Statutis S. Dunstani, Lanfranci, vsu Cistertiensi, antiquo Rituali Affligeniensi, Constitutionibus Cassinensium & Bursfeldensium.

Vt posterioribus sæculis hæ celebratæ.

DISQVISITIO IV.

Quo tempore dicendæ Vesperæ, & Completorium?

IN designando legitimo horum officiorum tempore nõ prorsus Auctores conueniunt. Quidam enim vesperis horam, vndecimam, & Completorio tribuunt duodecimam: alij hanc Vesperis, & Completorio primam noctis assignant horam. Satis autem cõuenit à Vespero, siue Hespero sidere, quod decedente sole exoritur, vocari *Vesperam*, & propriè primam noctis partem post occasum solis significare. Vnde Virgilius:

Variant hic auctores. — *Vespera vnde dicta.* — *Virg. 3. Æneid.*

Ante diem clauso componet Vesper olympo.

& Ambrosius in hymno vespertino:

Grates peracto iam die,
Et noctis exortu preces,
Voti reos vt adiuues,
Hymnum canentes soluimus.

Clarius in Sacris litteris: *Immolabis Phase Vespere ad Solis occasum*, Item: *Vespere autẽ facto eum*

Deuter. 16. — *Marc. 1.*

cùm occidisset sol, afferebāt ad eum malè habentes. Subinde tamen latiùs sumitur, vt significet tempus multò ante vel post Solis occasum. Sed quod spectat ecclesiasticum officium, tempus eius incipit fluere statim post Nouam. Hinc in ipsa cantamus:

Quo tempore recitanda.

Largire clarum Vespere,

& complectitur decimam, vndecimam, & duodecimam, & in harū qualibet officium dici potest. Sed in quanam propriè? in vndecima ponit Ioannes Belethus, Turrecremata, Henricus Cuyckius in elucidat. alphabet. in Cassian. V. *Lucernalis hora*, Et Cassianus disertè scribit, vndecimâ *lucernalem* horam signari. Vide Fraucolinum de temp. hor. canon. c. 19. 20. & 21.

Prima sententia.

Beleth. ration. c. 29. Turrecr. tract. 73. in reg. S. Ben. Cass. lib. 3. c. 3.

Alij propriam Vesperarū horam ponunt duodecimam, quinimo hoc nomine Vesperas designari inuenias. Athanasius: *Duodecima hora maiorem facies synaxim*, Concilium Turonense 2. *Patrum statuta præceperūt, vt ad Duodecimam duodecim psalmi dicantur cum Alleluia. Si ad Duodecimam duodecim Psalmi, cur ad Matutinum non item duodecim explicentur.* In Regula Fructuosi *Duodecima atque Vespera* pro vna eademque hora coniunguntur, & deinde subditur: *Nocturno igitur tēpore prima noctis hora sex orationibus celebranda est* Posteà subdit, quomodo vadant ad cubilia. Et S. Columbanus ad initium noctis ponit duodecim psalmos. Per initium noctis intelligens Completorium, ex quo colligi datur Vesperas dictas horâ diei duodecimâ. Accedit & his anologia, quæ est inter Matutinas Laudes & Vesperas, itemque Primam inter & Completorium. Quemadmodum igitur Laudes vltimâ noctis horâ ritè Deo persoluuntur, ita & vesperæ postremâ diei horâ paulò ante solis occasum congruè celebrantur. Et sicut Prima orto sole primâ diei dicitur horâ; non secùs Completorium primâ noctis dependatur horâ.

Secunda.

Athanas. de virginit. Turon. 2. can. 19.

Duodecima pro vesperis sumpta.

Fruct. cap. 2. Reg.

Columb. in Reg. c. 7.

In hâc sentētiarum diuersitate illud meritò dicendum videtur, apud aliquos primam, apud alios secundam obtinuisse sententiam, & diuersimodè apud diuersos hæc officia celebrata. Quod nostram spectat Regulam, non omnino liquet vtra sententia sequenda, nisi quòd æstiuo tempore si horâ duodecimâ dicerentur Vesperæ, cæna fieri deberet primâ noctis horâ, & Completoriū secundâ, adeoque tum notabiliter contrahendum esset somni tempus, nec Laudes dicerentur incipiēte luce. Videtur proinde hoc tempore vndecimæ horæ assignandum vespertinum officium, quod etiam toto anno probabiliter ex sententia Francolini, seruandum. Cum autem S. BENEDICTVS scribat: *Sed & omni tempore, siue cænæ, siue refectionis hora sic temperetur, vt cum luce diei fiant omnia*: fatetur Oliuerius Bonartius, ijs verbis significare S. Patrem vesperas suo in Ordine ante duodecimam fuisse peractas priusquam accenderentur lumina. Smaragdus quoque Regulæ commentator, *Completorium* vocat nomine *Duodecima*, quasi propriam illius designaret horam. S. Aurelianus cū descripsisset Lucernarij officium, subijcit: *Ad Duodecimam in primis directaneus paruulus: Sol cognouit occasum suum.* Vbi Duodecimam pro cōpletorio posuit, sicut Lucernarium pro Vesperis. In hymno etiam dicimus: *Te lucis ante terminum*: non autem, Te post diei terminum. Quamuis non nesciam responderi posse, Completorium dici ante lucis terminum, quia absoluatur ante finem crepusculi vespertini, cùm adhuc lux crepera, id est, dubia est, tantum scilicet habens luminis, quantum caliginis.

Quæ sententia ex his probabilior.

Statuitur tempus Vesperarum ex Regulâ.

HOROLOGIVM. *Item Completorij.*

Smaragd. in cap. 16. Aurel. in Ord. psallendi.

DISQVISITIO VII.

Quot, & quibus horis Vacandum Lectioni & Labori?

S. BENEDICTVS pretiosi temporis verus æstimator, tribus omnino exercitijs illud à Monachis suis impendi voluit. 1. Operi Dei. 2. Operi manuum. 3. Lectioni. *Certis*, inquit, *temporibus occupari debent fratres in labore manuum; certis iterum horis in lectione diuina.* Videtur proinde vnicuique suorum dicere: FILI CONSERVA TEMPVS, & in eo

Temporis habenda ratio.

Cap. 48.

Eccli. 4.

Nunc lege, *nunc* ora, *nunc cū feruare* labora.
Sic *erit* hora *breuis*, *& labor ipse leuis.*

Proinde cùm in hoc Horologio diuini officij iam assignauerimus horas, vt particularis totius temporis distributio simul & semel oculis objiciatur, Labori Lectionisque horas hîc quoque cōsiderabimus; quas quidem digito suo S. Pater demonstraturus, annum in tria partitur tempora, Æstiuum, Hibernum, & Quadragesimale.

S. Benedictus annum in tria partitur tempora.

De *Primo* ait: *A Pascha vsque ad Kalendas Octobris, manè exeuntes, à prima vsque ad horam penè quartam laborent quod necessarium fuerit. Ab hora autem quarta vsque ad horam quasi sextam, lectioni vacent.* Vbi quod labor lectioni præmittatur, ex Ægyptiorū profluxit instituto, de quibus Hieronymus: *Omni die completis opusculis, Lectioni vacant.* Similiter & Regula à SS. Patribus prolata: *Vsque ad horā opus suum paratus sit, & vsque ad horam nonam quidquid iniunctū fuerit sine murmuratione, aut hæsitatione perficiat.* Et eamdem distributionem videre est apud Isidorum. Vigebat Regulæ obseruatio satis accurata tempore S. Dunstani, totâ enim æstate, primâ & capitulo absoluto, manibus laborabāt vsque ad primum signum Tertiæ: *Tertia verò & Missa subsequente celebrata* (verba sunt S. Dunstani) *vti Regula præcipit, sedentes in claustro fratres vacent lectioni, vsque dum mediante hora quinta primum signum Sextæ fuerit auditum:*

1. *In æstate Labor præmittitur Lectioni.* Ibid.

Hieron. epist. 22.

Cap. 3.

Vestigium huius obseruantiæ. Isid. Reg. cap. 5.

Cap. 6.

De

HOROLOGIVM. II. *In hieme praemittur Lectio Labori.* *Stat. Dunstan c. 1.*

De *secundo*, Autumnali & hiberno tẽpore hæc habet Regula. *A Kalendis Octobris vsque ad caput quadragesimæ, vsque ad horam secundam plenam lectioni vacent: & vsque ad Nonam omnes in opus suum laborẽt, quod eis iniungitur.* Idem ad verbum statuit S. Dunstanus, sed hoc tempore non admodum multũ lectioni tribuitur, nam si cum ipsa hora prima decantetur officiũ Primæ, vix media hora restat vsque ad secundam. Verùm cõpensatur hoc pomeridiano tempore, quo nullum opus manuum iniungitur. Ita enim Regula præscribit: *post refectionem autem, vacent lectionibus suis, aut psalmis.* Sed nec hoc spatium vltra horam, aut circiter protendi potuit.

III. *Quid in Quadragesima.*

Tertiò, In Quadragesimæ diebus à mane vsque ad tertiam plenam vacent lectionibus suis: & vsque ad decimam plenam, operentur quod eis iniungitur: Vbi sesquihora lectioni impenditur: Manè enim Prima decantatur, quæ mediam minimùm horam requirit; atque ita quod restat ad tertiam vsque plenam, id est auditam, nõ nisi horam cum dimidia efficit. Cùm autem iuxta horas Planetarum, quas sequitur S. BENEDICTVS, diurnæ horæ in æstate longiores sint, in hieme breuiores; facilè apparet æquali ferè tempore, si non ampliùs, laboratum æstate quã hieme. Etsi enim brumali tempori septem laboris assignentur horæ, æstiuo autem non nisi quatuor, aut summum quinque; hę tamen quia longiores facilè æquant, vel etiã excedunt septem illas breuiores, vt ad oculum videre est in tabulis illis, quas ponit Francolinus. Lectionis verò tempus hieme breuius videtur. Quod autem in æstate Labor præeat Lectionem, in hieme præcedat, valde ordinatè decretum est. Hieme enim propter tenebras statim à Prima decantata, labor vix fieri potest; In æstate autem à Prima vsque ad Tertiam tantus calor non est, vt laborantem valde possit impedire; circa meridiem autem cum maior sit æstus, illis horis meliùs assignatur lectio, vt Regula Magistri insinuauit, quæ & alteram caussam addit, vt ipso nimirum labore somnum excutiant, qui infestare eos posset, quod paucioribus horis quàm hieme dormiuerint, in cuius cõpensationem meridiana dormitio à Regula est indulta.

Æstate æque multũ ac hieme labori datum.

Hieme Lectio vel Labori praemissa.

Reg. Mag. cap. 50.

In Ferijs nõ celebrabant Sacrum.

Ex hoc autem Labori & Lectioni assignato tempore, illud, quod aliàs quoque monuimus, facilè colligitur, feriatis diebus non conuenisse fratres ad decantandum vel audiendum Sacrum: alinqui enim operi aut lectioni tantum temporis impendi non potuisset, quantum hîc præscribitur; tantùm igitur Dominicis & festiuis diebus, instar veterum Cœnobitarum, ad missæ facrificium conuenerint. Missę enim non fit mentio nisi in capite 35. & 38. ex quibus intelligitur Dominicis & solemnibus diebus

A fuisse celebratam. Et cũ illis laborare nefas sit, totum tempus ab officio diuino & orationibus vacuum ex S. Patris mente piæ impendendum lectioni, vnde ait: *Dominico die lectioni vacent omnes.* Quod ab Ægyptijs mutuatum, de quibus ijsdem pænè verbis Hieronymus: *Dominicis diebus orationi tãtùm & Lectioni vacant.* Cap. 48.

Ad plenam Horologij nostri absolutionem & exercitiorum in singulas horas assignationem dicendũ superest, Quibus horis oporteat reficere fratres, quod cùm infrà in B *Refectorio* expendatur, hîc tantùm ipsius Legislatoris verbis breuiter adijciemus. *De horã prandij & cœnæ.*

A sancto Pascha vsque ad Pentecosten, ad Sextam reficiant Fratres; & ad seram cœnent. Cap. 41.

A Pentecoste autem tota æstate, si labores agrorum nõ habent Monachi, aut nimietas æstatis non perturbat, quarta & sexta feria ieiunent vsque ad Nonam: reliquis verò diebus ad sextam prandeant.

Ab Idibus Septembris, vsque ad caput Quadragesimæ, ad Nonam semper reficiant Fratres.

C *In Quadragesima verò vsque ad Pascha, ad vesperam reficiant.*

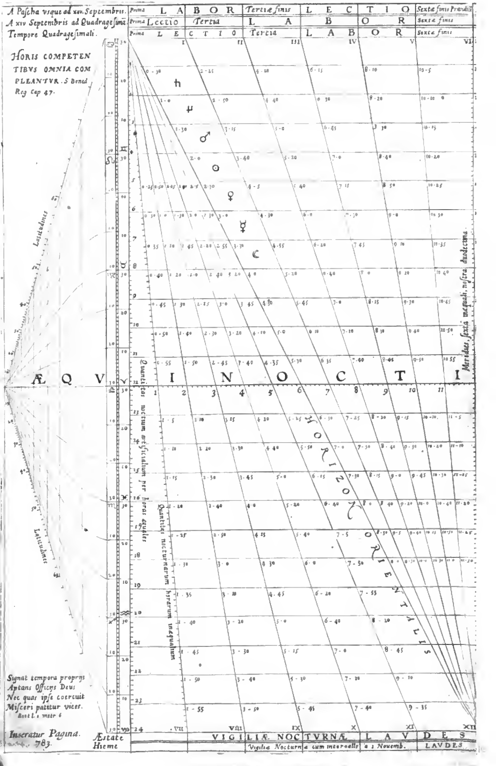
Verùm, vt quæ hactenus de horis, officijs, & exercitijs disseruimus, vnico repræsentaremus aspectu, subijcimus hîc

HOROLOGIVM MONASTICVM VNIVERSALE,

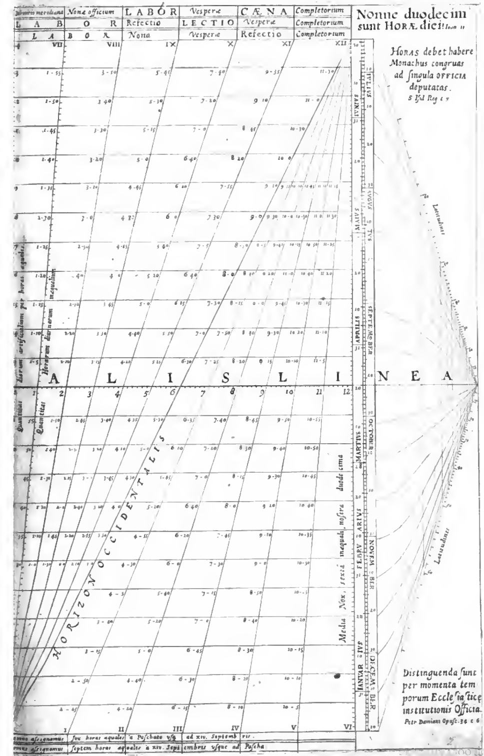
in quo quocumque anni tempore, quouis loco, qui intra duos polares circulos non sit cõprehensus, totius diei officia & exercitia suis assignantur horis. Nec sine antiquitatis D exemplo. Nam in veteri MS. codice Bibliothecæ Corbeiensis exstat Horologium ad humani corporis vmbrã per singulos menses, horas, eo quo & Beda olim exhibuit modo, designans. Cui hęc addita verba. *Studeant summopere Canonici prædictas horas vigilantissimã curã custodire, & in his diuinum officium humiliter ac deuotè persoluere. Mox enim vt datum fuerit signum, festinatò omnes ad Ecclesiam conueniant, signa certis temporibus pulsent.* Edidit Menard. Not. ad Sacram. S. Greg. Beda de rat. temp.

E Delineaueram & ego mihi primum tabellam quandã ad gradum eleuationis poli 51. sub quo degimus, in qua tam æstiuo, quã hiberno ac Quadragesimali tẽpore, diurna nocturnaque officia, suis, iuxta S. BENEDICTI Regulam assignabãtur horis planetarijs, nostrisque ijs respondentibus. Cùm verò eam examinandam obtulissem *D. Michaeli Florẽtio Langreno* Catholicę Maiestatis Cosmographo exactissimo: probauit ille quidem nostrũ istum conatum; verùm ad eius absolutionem, dolebat quod in vno effeceram gradu, non similiter præstitum in ceteris: quod illud & vtilius, & paruo etiam studio

HOROLOGIVM MONA

STICVM VNIVERSALE.

Nonne duodecim sunt HORÆ diei? Ioan. 11

HORAS debet habere Monachus congruas ad singula OFFICIA deputatas. S. Isid. Reg. c. 9

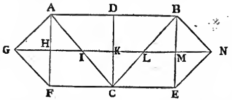
Distinguenda sunt per momenta temporum Ecclesiasticæ institutionis Officia. Petr. Damiani Opusc. 34. c. 6

ſtudio fieri potuiſſet. Noſtro proinde roga- tu, HOROLOGIVM hoc MONASTICVM VNIVERSALE conſtruxit, cuius hîc explicationem ſubijcimus.

PRIMO, tribus ſupremis lineis eorumque interuallis, illa tripartiti, vt diximus, temporis officia repræſentantur diurnæ

A duabus extremis vel infimis lineis nocturna. Illis autem ſubijciũtur, his ſuperponuntur duodecim horæ inæquales, Latinis numeris expreſſæ. HOROLOGIVM.

SECVNDO, pro vlteriori totius *Horologij* huius explicatione, quod hac figurâ breuius repræſentatur,

notandum in ea ad oculum exhiberi artificialium dierum, noctiumque quantitatem, ſolis ortum & occaſum, & inæqualium horarum toto anno durationem. A B C triangulum exhibet diei artificialis in 12. horas diuiſi, quæ numeris, vt diximus, Romanis, iuxta lineam A B notantur, incipientes à linea A C, quæ orientalem Horizontẽ (vbi ſol manè horâ Primâ oritur) deſignat; finientes verò ad lineam B C Horizontem ſcilicet occidentalem, vbi ſol veſperi cum duodecima hora occumbit. Ab vniuſcuiuſque horæ puncto lineæ ductæ ſunt, quæ omnes in C velut centro colliguntur: ita vt idem triangulus A B C per meridianum D C in duos diuidatur triangulos, quorũ ſinguli ſemidiurnum exhibent ſpatium, vt qui A D C notatus eſt, ſex horas antemeridianas, qui B D C totidem pomeridianas complectatur. Sex deinde horæ ante mediam noctem comprehenduntur triangulo C E B vti ſex aliæ poſt mediã noctem altero triãgulo C F A quarum numeri iuxta lineam E F adſcribuntur.

TERTIO, in medio per diei noctiſque triangulos ductus eſt Æquator, ſiue linea Æquinoctialis H M in 24. noſtras, ſiue æquales horas diuiſa, Quarũ numerus ciſtis ſub ipſa linea adſcribitur, incipiendo ab hora prima poſt mediam noctem, vſque ad duodecimam in meridie, à quo idem numerus reſumitur vſque ad duodecimã noctis. Singulæ autem harum æquinoctialium horarum in ſex diuiduntur particulas, quarum quælibet eſt 10. minutorum.

QVARTO, linea Meridiana C D & mediæ noctis B E & A F (quæ vnam eamdemque conſtituunt) ſimiliter in 24. diuiſæ ſunt partes, iuxta maiorem differentiam, quam longior dies vel nox habere poteſt intra Arcticum & Autarcticũ circulum. Cùm enim dies vel nox in alterutro borum circulorũ verſus polum eſt 34. horarum, in oppoſito illius tantum eſt vnius momenti, vt mani-

B feſtè apparet in centro C vbi ſe omnes horarum lineæ colligunt; idipſum intellige de nocturnis horis, quarum lineæ coëunt in centro A & B quod vnum idemque eſt.

QVINTO, ad numerum cuiuſque horæ, linearum A F D C & B E ductæ ſunt lineæ cum Æquinoctialis H M paralelę, quæ planetariarum horarum lineas in partes inæquales interſecant: numerus verò vnicuique interſectioni adſcriptus, tempus deſignat, quo iuxta communes noſtras horas earundemque minuta; tam poſt meridiem,

C quàm poſt mediam noctem, vnaquæque hora planetaria incipiat. Si autem conſiderentur numeri ſeptimæ horæ, ſiue primæ poſt meridiem, aut mediam noctem adiuncti; deprehendetur quantitas cuiuſque horæ planetariæ.

SEXTO, ad orientalem Horologij huius oram iuxta lineam A F adſcripta ſunt 12. ſigna Zodiaci in 30. gradus diuiſa. Ad occidentalem verò poſiti ſunt 12. menſes cum ſuis diebus, prædictis Zodiaci ſignis re-

D ſpondentes: adeò vt diebus ſingulis videri poſſit, in quo lineæ eclipticæ gradu ſol ſit. Nam ſi animus eſt id cognoſcere æſtiuis menſibus, ſiue à Martio vſque ad Septembrem, accipienda ſunt ſigna gradus & numeri introrſum notati: Sin autem mẽſibus hibernis, à Septẽbri ſcilicet vſque ad Martium, vtendum numeris, gradibus & ſignis ad lineam A F extrorſum collocatis. Exempli gratiâ: aues ſcire, in quo gradu ſol ſit

E primâ Auguſti, excipe circini diſtantiam illius diei ab Æquinoctiali M & ſine vlla tranſpoſitione alterum circini pedem deduc ab A ſurſum, & inuenies gradũ nonum ſigni ♌ Leonis. Non autem gradum 12. ſigni ♊ ſiue Geminorum, quamuis ex oppoſito ſe exhibeat, hoc enim ſignũ introrſum, illud, vti & Auguſtus, extrorſum ponitur.

SEPTIMO, ad Orientem & Occidentem ductæ ſunt lineæ, his notis A G F G E B N in 62.

HOROLOGIVM. in 62.½. inæquales gradus partitæ, quæ vniuersas globi terrestris regionũ locorumq; longitudines cõprehendunt, ijs tantùm exceptis, quæ sunt sub vtraque Zona frigida. Mediantibus autem hisce gradibus, Instrumentum hoc efficitur Generale, ad quouis tempore & loco minutim cognoscendam quantitatem dierum noctiumque artificialium, & Planetariarũ horarum: adhibitis tamen curuis ex G & N progredientibus lineis, & ad gradus diesq; linearũ A F & B E productis, quod exemplis fiet planius.

Ad cognoscendam in quacumque latitudine longissimi, vel breuissimi diei quantitatem, pariterq; cuius durationis tum sit quælibet hora Planetaria, ad vulgares horas & minuta reducta.

Colloca circinũ in ea latitudine lineæ A G B N quâ locus tuus distat ab Æquatore, siue ad eum gradum, quo polus vltra Horizontem eleuatus est. Ponamus iam id esse ad latitudinem graduum 60. Diducas circinum ab eo puncto vsque ad Æquinoctialem G H siue M N immotoque altero circini pede, alterum pone in Meridiana linea C D in puncto Æquinoctialis K sursum, longissimum diem reperies 18. horarum, minutorum 30. Quod si eundem circini pedem parallelè cum Æquinoctiali promoueas vsque ad lineam horæ VII; ex minoribus partitionibus colliges quamlibet horam diurnam, esse vnius horæ, & 32.½. minutorum. Si deorsum circinum deprimas à K ad C inuenies breuissimum diem 5.horarum & 30.minutorum. Promoto autem circino ad lineam horæ VII. apparebit quamlibet horam planetariam esse 27.½. minutorum. Ad 50.gradum latitudinis in æstate longissimus dies habebit 16. horas, & minuta 12. quælibet hora Planetaria erit vnius horæ & 21.minutorum. Hieme dies erit horarum 7.minutorum 48.hora planetaria 39.minutorum. Et sic in alijs.

Modus inuestigandi cuiusuis diei noctis & Planetariæ horæ quantitatem in quacumque latitudine.

Fert animus fortassis nosse, quot vulgarium horarum sit primus dies Maij in latitudine graduum 50. Quære lineam incuruam respondentem Kal. Maij: (quæ si desit, tu tibi imaginatione eam effinge intra duas viciniores) & aduerte vbinam hæc incurua rectam, quæ est latitudinis, intersecet: tum circino longitudinem intersectionis ab Æquinoctiali M N sursum vsque ad 50.gradum latitudinis metire: reduc dein circinum non diductum ad punctum K in Meridiano altero pede ostendet horas 14.& 25.minuta, quantitatem illius diei, eritque hora planetaria vnius horæ, & 12.minutorum, largè. Nox 9.horarum, & 35.minutorum, eiusque hora ferè 48. minutorum. Sin autem 60.gradum latitudinis accipias, erit dies artificialis horarum 15.minutorum 45. hora planetaria, vnius horæ communis, & ferè 19.minutorum: Nox tũm horarum 8. minutorum 15. Hora planetaria minutorum 40.& sic de alijs.

Notandum denique, quod existentes ad Austrum lineæ Æquinoctialis, triangulo diurno A B C vti debeant pro nocturno, vt linea meridiana C D efficiatur mediæ noctis, & A F & B E meridiei: B C efficiat orientalem, & A C occidentalem horizontem. Exhibetur hic etiam septem signa planetarum, vt cognosci possit quis ex ijs horis singulis præsit. Quod facies, si primæ diei artificialis horæ tribuas planetam à quo denominatur, & deinceps singulis horis assignes eum, qui ex ordine sequitur planetam. Ordo autem prout in tabula expressus est, incipit à Saturno, descendendo.

SIT

NOMEN DOMINI

BENEDICTVM

EX HOC

NVNC, ET VSQVE IN

SÆCVLVM.

MONA-

MONASTICARVM DISQVISITIONVM LIBER OCTAVVS: CAPITVLVM, SIVE DE CVLPIS ET POENIS.

Congregate vos in domum Disciplinæ. Si de sa- *Eccli. 51.* cro conuentu correptionum censura subtrahitur, disciplinæ vigor funditus eneruatur, & Religio tota destruitur. *Petr. Damiani, Opusc.* XLVI. *cap.* 4.

ARGVMENTVM.

QVOD sacra pagina Esther Reginam fecisse tradit, quæ coram Assuero Rege comparitura, *ingressa est cuncta per ordinem ostia*, *Esther. 15.* idipsum Lectoribus meis quos per huius operis spatiosum deduco Cœnobium, faciendum deinceps propono. A primo vestibulo varia iam lustrauimus loca, & ipsum tandem Oratorium ingressi, Cœnobitas psallentes, & religiosam operis Dei contemplati sumus celebrationem. Primarium hocce seruorum Dei exercitium. Vt verò & reliqua per *Transitus ab Oratorio ad Capitulum.* ordinem cognoscamus, quid reliquum, nisi vt expleto opere Dei, cum summo silentio, & reuerentia Deo exhibita exeuntes, ponè subsequamur, vel etiam lateri hæreamus; vt monasticæ exercitationis, quæ in singulis fit locis, formam propius intueamur? Quò autem Ecclesiam manè egressi se conferunt, nisi ad piacularem exedram, quam vsitato apud eos aliosque Ecclesiasticos vocabulo CAPITVLVM vocare consueuerunt? Est sanè illud Monasticæ Reipublicæ tribunal, neruus disciplinæ, quotidianarum præuaricationum lauacrum simul & remedium, & salubre quoddam

 ac leue

[CAPITVLVM.] ac leue huius vitæ purgatorium. Erratis carere, solius Dei est; nos homines pro humanâ fragilitate in multis offendimus. Sed facilis [*Eius commendatio.*] offensæ remissio, si propriæ accusationis remedio, & susceptâ à Superiore pœnitentiâ velut salutari antidoto, sanitati anima restituatur. [Hug. Vict. lib 2. de claustr. animæ cap. 21.] Inde est quod Hugo de S. Victore *Capitulum* vocat Stabulum, in quod Samaritanus introducit vulneratum, infundens vinum & oleum, fomentum scilicet consolationis, & asperitatem correptionis. Et posteà ait: *Capitulum est officina Spiritus S. in quâ Filij Dei congregantur, vt ei reconcilientur. Hæc est domus vicina Paradiso. De domo etenim confessionis fit transitus ad beatitudinem æternæ pacis.* Hæc est domus disciplinæ, in quâ commissa alibi peccata expiantur. Vt minimè mirum sit, si eam diabolus dicatur horrere. [*Dæmon Capitulum horret.*] Nam ad illam à B. Dominico, vt legimus, aliquando ductus, cum horrore quodam [In vitâ S. Domin. l. 2. c. 11. apud Sur. 5. Aug.] refugit. *Iste*, inquiens, *locus mihi tartarus est. Si quid enim alibi lucrifeci, eius hic facio iacturam. Hîc namq; admonentur fratres, hîc confitentur, hîc accusantur, hîc verberantur, hîc absoluuntur. Quâ caussâ locum hunc præ ceteris abominor planeq; detestor.* Quàm verò cacodæmoni inuisa hæc domus, tam grata beatis Angelis, qui gaudent super vno peccatore pœnitentiam agente. Quinque autem Tractatibus hic liber absoluitur. *Primus* est, De actu Capitulari. *Secundus*, De iudicio Culparum. *Tertius*, De Culpis & Pœnis. *Quartus*, De Excommunicatione Culparum. *Quintus*, De Disciplinis. Libro autem hoc dilucidamus Regulæ Benedictinæ capita XXIII. XXIV. XXV. XXVI. XXVII. XXVIII. XXIX. XLIV. XLV. & XLVI. Alia quæ ad Capituli disciplinam spectare videntur, vt XXX. De pueris qualiter corripiantur. & XLIII. De tardè ad opus Dei & mensam occurrentibus, suo loco exposuimus, & infrà opportunè declarabimus.

TRACTATVS I.

DE ACTV CAPITVLARI.

IVDICIALIS *fori, quòd in monasticâ exercetur republica, actus omnes, qui sub Agendorum Capituli nomine comprehendi solent, primo hoc Tractatu recensebimus, & institutionis rationes caussasq; explicabimus.* Primò *igitur disquiremus, Quid Capitulum, & vnde dictum?* Secundò, *Quæ inibi fiant?* Tertiò, *Quæ eorum, quæ ibidem fiunt, rationes?* Quartò, *De Commemoratione Defunctorum?* Quintò, *Quis vsus Tabulæ quæ in Capitulo recitatur?* Sextò, *Cur instituta Culparum denunciatio?*

DIS-

DISQVISITIO I.

Quid Capitulum? Vnde dictum?

Capituli notio.

VT libri huius epigraphen explicemus, notandum in Ecclesiasticis libris frequentissimè occurrere vocem *Capituli*, eâ notione, vt locum in quo Monachi vel Canonici conueniunt, significet, quâ voce vtitur etiam Clemens V. & Benedictus XII. in Benedictinâ. Occurrit in Concordiâ Regulari S. Dunstani, in Statutis Lanfranci, apud S. Petrum Damiani, Hugonem de S. Victore, aliosque passim. Catholicon verò Ioannis Genuensis exponit *Capitulum* esse paruum illum locum, in quem cõueniunt Claustrales, quo nomine etiam ipsa Congregatio Claustralium appellatur. Vbi Indocus Badius annotauit, *Capitulum* pro loco quo conuenitur non vsurpatũ à Doctis. Quod vti verum existimo, ita à Monachis originem huius nuncupationis petẽdam non dubito. Vnde Amalarius Fortunatus, agens de horâ primâ ait: *Mos inoleuit, vt per monasteria Deo deuota legatur lectio in Capitulo.* Cõcilium Aquisgranense: *Vt ad Capitulum primitus Martyrologiũ legatur.* Et: *Vt ad Capitulum lectio tradatur.* Quid, quod & apud priscos illos Monachos *Capituli* nomen & res ipsa nota videatur. Palladius enim de Oxyrynchi Monachis agens, ita habet: ἔγγιον δὲ καὶ τῆς πόλεως οἱ ναοί, καὶ τὰ καπιτώλια τῶν μοναχῶν. vbi Meursius καπιτώλια exponit *Capitula*, vel loca vbi congregatur Monachi, & *Capitulares*, vt vulgò loquũtur. Deest porrò hoc caput Palladio Rosweydi.

Clem. in agro. Benedictin c. 5.

A Monachis ortum habet.

Amal. lib. 4. de off. eccl. cap. 2.

Conc. Aquisg. can. 69. & 70.

Vnde sic dictum.

Sed quâ de caussâ locus hic *Capitulum* dictus, an quod ibi capita Religiosorum & Canonicorum, siue Primores Ecclesiastici consideant? Visum ita Matthiæ Martinio in Lexico Philologico, quâ ratione Genuẽsis Capitolium deriuat à *Capitulo*, quòd ibi, inquit, cõueniebant Senatores, sicut in *Capitulo* Claustrales: vel quòd ibi conueniebant capita Ciuitatis. Sic & Haymo noster Capitulum appellauit *Capitolium: In celebribus*, inquit, *locis eorum, vt in tẽplo, & Synagogâ, & Capitolio, non sit aliquis eorum, qui inhabitet.* Et Honorius Augustodunensis: *Religiosi Prælatum de Ecclesiâ sequentes in Capitolium congregantur.* Etymologiam hanc etsi improbare nolim, existimo tamẽ aliunde Cœnobiticam hanc exedram *Capitulum* dictã, quòd scilicet in eâ Capitulum aliquod Regulæ prælegeretur, & subinde etiam exponeretur, sic enim & Genuensis: Capitulum dictum, quod capitula ibi exponantur. Notissimum siquidem est, manè post Primam recitatam, antequam fratres exeant ad laborẽ, iam olim aliquod Regulę Capitulum iis fuisse prælectum. Moris huius meminerunt Fuldenses Monachi in libello supplici Carolo Magno porrecto, vbi ita scribunt: *Quam mane, quando in vnum conuenimus, & Capitulum de Regulâ coram fratribus legebatur, exurgentes post lectionem, ter versum, Deus in adiutorium meum intẽde, adiunctâ Gloria Patri, cantantes, flexis genibus Psalmum quinquagesimum cecinimus, simul cum versibus & Collectâ.* Eiusdẽ quoq; meminit Smaragdus Abbas, ita scribens: *Et quia mos est Monachorum, vt Regulam* B. BENEDICTI *ad Capitulum legant quotidie matutinum, volumus vt iste libellus ad eorum Capitulum legatur vespertinum.*

Lexico V. Capitulum.

Capitolium. Haymo in psal. 68.

Gemma animæ l. 1. cap. 61.

Capitulum à Regulæ capitulo ibi lecto dictũ.

Antiquit. Fuldens. l. 1. cap. 12.

Smaragd. præfat. in Diad. monach.

Ab huius itaque Capituli lectione, ad quam in designatum conueniebant locum, crediderim *Capituli* nomen ipsi loco, cum alioqui anonymus esset, inditũ, & reliqua quę in eo gerebantur, vt culparũ, quæ fieri solet accusatio, proclamatio, correptio, correctio, siue pœnitentiæ alicuius impositio, *Capituli* nomine nuncupata fuisse. Et hinc forsitan natæ illæ phrases: Dare alicui *Capitulum*, vel accipere *Capitulũ*, pro reprehendere, castigare verbis & mulctis. Quod & Goldastus obseruauit, ad Ekkchardum Iuniorem: Quia, inquit, in Monasteriorum & Collegiorum *Capitulis* plerumq; vitiosi emendabantur, delinquentes corrigebantur, nata Germanorum phrasis, **einen kapitelen** / aut etiam **kapitel lesen** / pro obiurgare ac corrigere.

Capitulum pro correptione.

Ekkeh. de cas. Monast. S. Galli cap. 9.

Etiam Germanice.

Quia autem in eodem loco ea quæ ad Cœnobiticum spectant regimẽ solent tractari, hinc ipsa Monachorũ comitia, Conuentus, siue Synodi, vocari forsitan cœperint *Capitula* generalia, Prouincialia, annua, prout iam passim videmus vsu obtinuisse. Imò hanc etymologiam ceteris præfert Goldastus, nempè, inquit, *Capitulum* est concilium vel senatus Principum ac primorum regni, ciuitatis, aut collegij alicuius. Hinc *Capitularia* dicta leges, quæ in *Capitulo* communi primorum consensu constituuntur & ordinantur. Hæc nostra de huius vocis etymologiâ opinio & coniectura.

Capitula pro Synodis.

Neque tam alienum videri debet, vt ab eo, quòd in aliquo fit loco, locus ipse nomẽ accipiat. Sic in scholis Classes dicuntur Poësis, Rethorica, Logica, Physica, quod hæc ibi doceantur. In Monasteriis ablutio pedum, itemq; locus vbi eâ solet exerceri, vocatur *Mandatum*, à primâ Antiphonæ, quæ decantatur, voce. In quibusdam locis,

Exercitium subinde loco nomen tribuit.

CAPITVLVM.
Obedientia pro Prioratibus.

vbi Martyrologium & quę sequuntur, nec in templo, nec in Capitulo cantantur, sed in aliquâ parte claustri, solet eadem pars vocari *Pretiosa*. Sic Prioratus vocati *Obedientiæ*, quod qui ibi habitarēt, maiori Monasterio obedirent. Vnde illud: *Vrbanus Episcopus, Archiepiscopis, Episcopis, in quorum parochiis Prioratus & Obedientiæ ecclesiæ Cluniacensis existunt*. Plura de hac voce *Obedientia* vide apud Sirmondum. Simili ergo modo à lecto vel exposito Capitulo, ipse locus in quo id fiebat, *Capitulum* fuerit appellatū.

Sirmond. ad epist. 7. l. 4. Gosf. Vindoc.

DISQVISITIO II.

Quæ in Capitulari fiant loco?

Agenda Capituli, quid.

TOTVM id quod in Capitulari vel legitur, vel tractatur loco, vno vocabulo *Agenda Capituli* nuncupari solet, itaq; præfert titulus in Collectario Bursfeldēsi. Dicitur porrò Capitulare hoc officium ea notione, quâ S.P. BENEDICTVS dixit, *Agenda Matutina, vel Vespertina non transeat*. Et de aliis horis: *Ceteris verò Agendis*. Sed hāc vocem superiori expendimus libro. Vt porrò sciatur quidnam sit Agenda Capituli: Notandum lectionē Martyrologij, versum *Pretiosa*, & reliqua quæ deinceps in Breuiariis post orationē Primæ, consuetamq; clausulam *Benedicamus Domino*, subiiciuntur, non esse partē horę Primæ, sed distinctū quoddam officium illi per modum appendicis adiectū, vt expressè testatur Durandus in Rationali diuinorum officiorum, plerumq; enim post Primam dici solet. Non esse autē partem Primæ, vel inde patet quod passim Scriptores dicant, finita Prima dici Martyrologium. Bursfeldenses: *Omni tēpore Prima regulari finita, itur ad locū Capitularem*. Patet quoq; ex eo quòd Prima B. Mariæ Virginis, quæ dicenda est post Primam maioris officij, iuxta Rubricas tam Romani quàm Monastici Breuiarij ante Martyrologij lectionem dicatur. Quibus accedit, quod in Monasteriis non tantùm alio loco, sed alio etiam tēpore Martyrologiū reliquaq; subinde legantur, ita vt longo satis interuallo post Primam recitētur. Vsus Cistertiensis, & Cærimoniale S. Iustinæ antiquum prę scribunt, vt post Primā sequatur Missa Matutinalis, & post illam fiat *Capitulum*. Iuxta Cluniacensiū consuetudines, prout in peruetusto nostri Monasterij legitur Rituali: à Kal. Octob. vsque ad Pascha priuatis diebus finita Prima cum Psalmis familiaribus dicūtur septem Psalmi cum Litania maiori. Expleta Litania tenetur spatiū, in quo priuatæ Missæ celebrantur; quibus peractis datur signū ad diurnos calceos induendū; & post modicum interuallum pulsatur ad Tertiam, quâ finita cum Psalmis familiari-

Reg. c. 13.
Martyrologium & Pretiosa non sunt pars Primæ.
Durand l. 5. cap. 5. n. 18.
Bursfeld. Cęrim dist. 1. cap. 4.
Probatur variè.
Vsus Cist. cap. 70. Cærim. S. Iust. antiq. p. 1. cap. 16.
Ritual. Affl. MS. p. 1. cap. 12.

A bus celebratur Missa matutinalis, post Missam verò pulsatur ad *Capitulū*. Similia pręscribunt Statuta S. Dunstani & Lanfranci. Prædicatores verò finitis Matutinis Capitulū celebrant, & Martyrologium cum reliquis legunt. Ex quibus constat Martyrologij, vt dicebamus, recitationem non esse partem Primæ, sed distinctū quoddam officium. Hinc intelligi potest quid illud sit quod in Rubricis, & Breuiario tam Monastico quàm Romano dicitur: *Ad absolutionē Capituli legitur lectio breuis, vel dicitur Capitulum Nonæ*. Ad quæ verba plurimi hæsita-

Statuta Dunstani cap. 1.
Statut. S. Lanf. c. 1. §.
Constitut. Prædicat. dist. 1. c. 6.
Quid illud, ad Absolutionem Capituli.

B runt, cùm enim de fine Primę, & Capitulari conuentu nihil scribat Romanū Breuiarium, sed immediatè subiungat Martyrologium; hinc obscurū admodum relinquebatur, quid illud esset, *ad Absolutionem Capituli*. Significat autem agendam hanc, siue sine totū actum capitularē terminari, siue absolui per lectionem breuem, quæ ideò dicitur legi ad absolutionem Capituli. Eodem modo exponēda absolutio, quæ in singulis Nocturnis dicitur, antequam Lector petens benedictionem dicit, *Iube Domne benedicere*, significat enim absoluta Nocturni

Quid nocturnorum Absolutio.

C illius psalmodiam. Sic Cassiano Comestio vocatur absolutio ieiunij. Apud Græcos quoque ἀπολυτίκιον, vt Meursius obseruauit, vocatur oratio, aut formula, quâ populus post Liturgiam dimittebatur. Crebrò occurrit in Triodio, Liturgiis Chrysostomi, atque Basilij. Et ἀπόλυσις dicebatur vltimus dies cuiusq; festi, quod tunc in illud quasi solueretur. Sed quod Capitulum absoluatur, cum aliqua lectione, quæ inde *absolutio Capituli* dicta sit, similitudinem quandam habet cum Missæ sacrificio, in quâ post quā dictum est, *Ite Missa est*, subsequitur lectio

Cass. coll. 19. c. 4.
Meurs. in Gloss.
Absolutio pro Ite, Missa est.

D Euangelij S. Ioannis. Nam illud *Ite, Missa est*, absolutio quoque vocatur in *Commentario de actione Missarum* ab Anonymo, ante annos plus minus mille collecto, & à Lindano cum S. Petri Liturgiâ edito, ita enim habet: *Finitis verò omnibus, adstanti & obseruanti populo Absolutio datur, inclamante Diacono: Ite missa est. Missa ergo nihil aliud intelligitur quam dimissio, id est, Absolutio.* Quæ totidem verbis habentur apud Alcuinum.

Alcuin. de diu. off. cap. de cel. miss.

Iam verò cur post post dimissionem à sacrificio lectio legatur, idem Episcopus Lindanus in annotationibus ad Liturgiam

Cur Lectio post Missam legatur.

E S. Petri explicat. Inuenimus in antiquissimis Græcorum Liturgiæ formulis, post ἀπολυτικὸν, quod nos dimissorium dicamus, à missione populi, siue à dimittēdo post peractum sacrificium populo, pios Patres legisse quædam quæ appellant ἐπίσθιον, quasi dicas lectionem, quæ post est recitanda: alij reddendum contendunt variciniun, quod olim aliqua legebatur Prophetia post absolu-

absolutum Christianũ sacrificium, ad pios populi discessuri animos in fide constabiliendos, sed quod postremò recitabatur, qualis Latinis est sequentia S.Euangelij, vt continuationem diuini redoleat officij. Sic enim in Liturgiâ D. Simeonis Syracusani extstat, quæ Treueris ostẽditur, ante annos minimum 800. descripta. Sic illè. Eodem prorsus modo Monachis à Capitulo ad laborem ituris Regulæ caput prælegitur, vt pium quidpiam habeant quod in opere manuali ruminent, & legem sub quâ Deo militant, mente reuoluant.

Quæ in Capitulo agantur. Radulph. propos. 14.

His iam pręmissis respondendũ quęnam in Capitulo fieri oporteat. Clarè Radulphus de Riuo: *In officio*, inquit, *Capituli, quod fit post Primam, sunt tria. Primò, memoria Sanctorum in recitatione Martyrologij, cum versu Pretiosa, & Capitulo Sancta Maria. Secundò, memoria defunctorum in anniuersariis recitandis, cum Miserere mei Deus, & Collectis. Tertiò, quia tunc ad labores diurnos præparari debemus, adduntur preces congruentes, dicendo ter, Deus in adiutoriũ. Et contra* B. BENEDICTVM *cap. 55. agunt, qui huic versui triplicato quidquam addunt. Deinde ter Kyrie eleison. Pater noster cum versu, & Respice, & Oratio, Dirigere, Ambrosiana.* Sic ille; qui dum scribit cõtra B. BENEDICTVM cap. 55. agere, qui triplicato versui quidquam addunt; memoriâ lapsus est: nihil enim de his, quæ in Capitulo dicuntur precibus, illo vel vllo Regulæ capite tradit S. BENEDICTVS. Omnes tamẽ Capituli preces & actus prout hodieq; seruantur, describuntur à S. Dunstano in Concordiâ regulari. Nam post orationem *Dirigere*, subiungitur versus, *Adiutorium nostrum in nomine Domini* (quẽ nunc vt exprimitur in Breuiariis, Benedictio subsequitur) *iterùm autem residentibus*, inquit S. Dunstanus, *legatur Regula, vel si dies festus fuerit, Euangelium ipsius diei, de quâ lectione à Priore prout Dominus dederit, dicatur. Post hoc quicũque se reum alicuius culpæ agnoscit, veniam humiliter postulans, petat indulgentiam.* Sed primus ipse non est, qui Regulæ lectionem Capitulari actui subiecit, nam in Aquisgranensi Conuentu decretum est, *vt ad Capitulum primitus Martyrologium legatur, & dicatur versus: Deinde Regula, aut homelia qualibet legatur, deinde Tu autem Domine dicatur.* Caussa verò Decreti huius fuit, quod ea consuetudo videretur intermissa. Nam Carolo Magno supplicantes Monachi Fuldenses vt liceat eis orationum, & psalmodiæ modum tenere, quem Patres eorum habuerant, inter cetera & hoc ponunt: *Manè, quando in vnum conuenimus, Capitulum de Regulâ coram fratribus legebatur.* Et fundamentum habet in Regulâ hæc lectio, vult enim Legislator ipse *Regulam sæpius in Congregatione legi, ne quis fratrum se de ignorantiâ excuset.*

Statut S. Dunstan. cap. 1.

Quam antiquum sit ibi Regulam legi.

Concil. Aquisg. c. 69.

Antiquit. Fuldens. l. 3. cap. 12.

Reg. c. 66.

CAPITVLVM. *Ordo recensetur eorum quæ in Capitulo fiunt.*

Verùm vt per recapitulationem quæ in Capitulo peraguntur, ordine enumeremus, ea hæc potissimùm sunt.

1. Recitatio Martyrologij, & inuocatio Sanctorum per Orationem, *Sancta Maria, & omnes Sancti.*
2. Præparatio ad laborem per versum, *Deus in adiutorium*, & quæ sequuntur.
3. Lectio Regulæ.
4. Commemoratio defunctorum, & benefactorum Ordinis.
5. Pronuntiatio Officialium, & ordinatio eorum quæ agenda sunt, quæ ex tabulâ recitari solent.
6. Culparum accusatio, & pœnitentiæ pro eis impositio.

Hæc in Ordine nostro iam olim practicata hodieq; pluribus seruantur locis, quãuis vbiq; non eo quo descripsimus ordine, quorum rationes deinceps explicandæ.

DISQVISITIO III.

Quæ eorum, quæ in Capitulo aguntur, probabiles rationes? Cur ibi instituta Martyrologij Lectio?

Summa agendorum in Capitulo. Honor. in Gemmâ animæ lib. 1. cap. 61.

POTISSIMAS Capituli actiones mysticè explanans Honorius Augustodunensis ita disserit: *Solent Pastores loca mutare, & greges ad alia pascua minare. Hoc Religiosi imitantur, dum Prælatum de ecclesiâ sequẽtes in Capitolium congregantur. Ibi Dei animalibus sal ad lambendum datur, dum eis in Martyrologio passio vel vita Sanctorum pronuntiatur. Opilio verò eis quasi pabulum ponit, dum per versum Pretioso patientiam Sanctorum proponit. Deinde diuinum auxilium ter per Deus in adiutorium inuocat, vt grex Dei periculum animarum euadat. Deinde quasi ouile benedicit, dum eos dirigi & sanctificari in lege Dei poscit. Post hac lectione reficiuntur, & tunc singuli in operâ quasi vineæ cultores diriguntur.* Hæc ille.

I. *Legitur Martyrologium.*

Sed vt de singulis aliquid dicamus, PRIMVM locum obtinet lectio Martyrologij, cuius quidem plures sunt caussæ.

Greg. lib. 2. moral c. 1.

Eius rei caussa. Prima.

Prima est, vt *ex gestis Sanctorum*, Gregorio dicente, *ad imitationem corda prouocentur infirmorum. Cumq; illorum victricia facta* (Ecclesia) *commemorat, contra vitiorum prælia, debilia nostra confirmat, fitque verbis illius, vt eo mens minus inter certamina trepidet, quo ante se positos tot virorum fortium triumphos videt.* Et Augustinus: *Solemnitates Martyrum, exhortationes Martyriorum sunt: vt imitari non pigeat quod celebrare delectat. Qui sanctos Martyres, vel in quantum potuerit, noluerit imitari; ad eorum beatitudinem non poterit peruenire.* Præclarè proinde Basilius: *Quemadmodum pictores cùm ad imaginem ex imagine pingunt,*

Aug. serm. 47. de Sanct.

Basil. epist. 1. ad Greg. Nazianz.

CAPITVLVM.

pingunt, frequenter ad exemplar respicientes, lineamenta inde ad suum opificium transferre contendunt: sic oportet eum, qui studet seipsum omnibus virtutis partibus perfectum efficere, ad sanctorum hominum vitas, velut ad statuas nobiles & actuosas oculos intendere, atque illorum bono per imitationem suo facere. Hinc de S. Epiphanio Ticinensi Episcopo Ennodius: *Pingebat actibus suis paginam, quam legisset. Quid libri docuissent, vita signabatur.*

Ennod in vitâ Epiphanij.

Secunda, ad arguendum teporé nostrum.

Secundò caussa est, vt ex heroicis Sanctorum factis de nostra negligentia & tepore confundamur. Hæc enim confusio ad pœnitentiam, & vitæ emendationem excitat. Etenim vt Gregorius XIII. ait: *Habet Sanctorum innocentiæ, charitatis, fortitudinis, cæterarumque virtutum commemoratio stimulos quosdam acerrimos, quibus tum maximè incitamur, cùm illorum propositis exemplis, nostram desidiam agnoscimus; quámque procul ab illorum laude & perfectione absumus, cogitamus.*

In Bullâ ad Rom. Martyrol.

Tertia.

Tertiò caussa est, vt occurrentibus singulis diebus plurium Sanctorum solemnitatibus, congruum eis honorem, cultum & venerationem impendamus.

Quarta.

Quarta, vt ipso illo die, quo cælestem patriam triumphantes ingressi sunt, eorumdem feruentius imploremus auxilium, & ad eorum suspiremus consortium.

Quinta. Molan. 1 de Martyrol. cap. 14.

Quintam caussam Religiosis propriam ex Dionysio Carthusiano adfert Molanos, dicens: In Capitulis Religiosorum, antequam culpæ recognoscantur, seu proclamentur, fieri lectionem, in Martyrologio, quatenus fratres Martyrum sanctorum exemplo ad patientiam animentur, etiamsi absque sua culpa redarguantur, aut proclamentur.

Obseruationes circa lectionem Martyrologij. Vsus Cist. cap. 70. Bursfeld in ordinar. diuin. c. 6.

Ceterum vt quædam circa Martyrologii lectionem explicemus, notandum olim secundum vsum Cisterciensem & Bursfeldensem præmitti solere, *Iube Domne benedicere*, lectorique benedictionē impensam.

Greg XIII. in bullà p̄f. Martyrol. Rom.

Sed quia Rubricis Martyrologij Romani (quod Gregorius XIII. omnibus aliis amotis in peragendo diuino officio tantùm voluit vsurpari) præscribitur, vt Lector non petat benedictionem, sed absolutè incipiat à Kalendis, hinc etiam in monasteriis prætermittitur illa benedictionis postulatio.

Cur autem ante memorias Sanctorum recitentur Kalendæ, Nonæ, vel Idus, & quantitas lunæ, doctissimè exposuit Cardinalis Baronius, notis ad primum diem Ianuarij. Iam quod toto Martyrologio, in Breuiario & Missali toties occurrit, vt dies migrationis SS. ex hac vitâ, dicatur *Natalis*, eius rei plures rationem reddiderunt. In primis Petrus Chrysologus, *Natalem*, inquit, *Sanctorum cùm auditis charissimi, nolite putare illum dici quo nascitur in terram de carne, sed de terrâ in cælum, de labore ad requiem, de tentationibus ad quietem, de cruciatibus ad delitias non fluxas, sed fortes, & stabiles & æternas, de mundanis risibus ad coronam & gloriam. Tales natales dignè Martyrum celebrantur.*

Cur dies transitus dicatur Natalis. Chrysolog. serm. 129.

Similiter Eusebius Gallicanus, siue Cæsarius: *Beatorum Martyrum passiones*, inquit, *natales vocamus dies, quando eos Martyrij vita, & gloriæ fides dum ingerit morti, genuit æternitati, & perpetuo gaudia breui dolore parturiit. Meritò planè dicendi natales dies, per quos illi qui fuerant in hanc fragilitatis humanæ miseriam, subitò renascuntur in gloriam, vitæ perennis initium de morte sine sumentes. Etenim si dies natales vocamus quibus in hanc lucem in delictis & doloribus nascimur ad dolores, iustius isti celebrantur natales, quibus Sancti ex corruptibili luce in nonam illam futuri sæculi veniunt claritatem, & filij hominum in adoptionem diuinæ potentiæ ascendunt.*

Euseb. homil. 10. de Genes.

Sancti cælo nascuntur, dum hic denascuntur.

Nicolaus Papa in Epistolâ ad consulta Bulgarorum hæc habet: *Natus dicitur, qui ex hac vitâ migrauit: quomodo enim vsitato modo dicitur nasci, quando quis ex vtero materno procedens in hanc lucem exit; sic quoque iure natus appellari potest, qui liber ab huius sæculi tenebris, ad lucem pertingit viuentium. Pro quâ ergo re aptè consuetudinem tenet Ecclesia, vt solemnes beatorum Martyrum vel Confessorum Christi dies, quibus ex hoc mundo ad regionem migrauerunt viuorum, nuncupentur Natales: sed & eorum solemnia, non funebria, tamquam morientium, sed (vtpote in verâ vitâ nascentium) Natalitia vocitentur.* Hæc ibi. Breuiter Paulinus:

Nicolaus in epist. cap. 5. in fine.

Venit festa dies cælo, celeberrima terris,
Natalem Felicis agens, quâ corpore terris
Occidit, & Christo superis est natus in astris.

Paulin. Natal. 3. de S. Fel.

Radulphus Flauiacensis sic exponit: *Cùm putantur consumpti (iusti) oriuntur vt luciferi. Inde est, quod Sanctorum obitus Natalitia vocari ecclesiasticus vsus obtinuit: quia quod sunt infanti angustia materni vteri ad huius aëris libertatem, hoc est iustis huius conuersationis ærumna ad futura gloriæ amplitudinem.*

Radulph. 1 in 10 Leuitic. c. 6.

Sic quod mireris, feria quinta in Cœnâ Domini dicta est *Natalis Calicis*. Eligius Nouiomensis Episcopus: *Vocatur hæc dies Cœna Domini, vocatur & Natalis Calicis; & meritò talibus præfulget vocabulis.* Paschasius Radbertus: *Hoc indicium in Natali Calicis mox excipitur.* Lactantius testatur gentilium Deorum festa etiam *Natales* dicta: *Ludorum*, inquit, *celebrationes Deorum festa sunt: siquidem ob Natales eorum, vel templorum nouorum dedicationes sunt constituti.*

Quid Natalis Calicis. Elig. hom. 10. Radbert. de Corp. & sang. Dom. Lact. lib. 6.

Finito Martyrologio subiungitur, *Pretiosa*, & consequenter *Sancta Maria, & omnes Sancti intercedant pro nobis.* Quod etiam dicitur ab iis, qui Martyrologium non legetunt. Olim siquidem dicebatur, *Isti & omnes*

Pretiosa post Martyrologium.

Ord. Bursfeld cap. 11. omnes Sancti, vt habet ordinarium Bursfeldense.

II. Cur ter dicatur, Deus in adiutorium. Amalar. l. 4. de Eccles. off. cap. 2. Secundò, versus *Deus in adiutorium* tertiò repetitus, & quæ deinceps sequuntur, præparatio quædam ad laborem, & diuini auxilij imploratio est. Vnde Amalarius Fortunatus agens de Primâ ait: *In præsenti cursu precamur Dei adiutorium ad opera agenda. Operemur primò, & diceamus postea in cursu tertia hora.* Congruè autem id fit hoc tempore, quia vt sanctus Pater præscripsit, Reg. c. 48. *A Paschâ vsque ad Kalendas Octobris manè exeuntes à primâ vsque ad horam penè quartam laborent quod necessarium fuerit. A Kalendis Octobris vsque ad caput Quadragesimæ* idem labor præscribitur à tertia finitâ vsque ad horam nonam, de quo aliàs pluribus.

III. Cur Regula legatur in Capitulo. Tertiò, Lectio Regulæ eâ caussâ adhibetur, vt laboris tempore eius fratres meminerint, eamque subinde ruminent: cùm enim per singulos dies, & in omnibus diurnis exercitiis Regulam seruare debeant, meritò illa in ipsius diei exordio Cœnobitis prælegitur. Hinc in antiquissimâ Regulâ Pauli & Stephani: Reg. Paul. & Steph. c. 41. *Regulæ Patrum ideò nobis assiduè leguntur, vt earum sanctis exhortationibus, interiorem accommodantes auditum, & disciplinæ concipiamus amorem dulcissimum, & Domino per omnia adiuuante vita ipsorum exempla sequamur.* Amalarius: Amal. lib. 4. de Eccles. off. cap. 2. *Mos inoleuit, vt per monasteria Deo deuota legatur lectio in Capitulo, quatenus hi, qui diebus ac noctibus occupati sunt in seruitio Domini, non sint sine lectione. Auidi sunt cælestis pabuli: non se possunt continere, quin omni horâ, quantumcumque sit, manducent de cibo scripturarum.* Plura de Regulæ lectione, eiusque expositione, quæ in Capitulo à Præside fieri solet, diximus libro 2. quibus hoc dumtaxat adiecerim, Olim etiam explicabatur. Tract. 8. disq. 4. & 6. Benedictum Anianæ & Indæ Abbatem loco expositionis Regulæ librum suum suppositisse, de quo hæc Ardo vitæ auctor: Menard. obseruat. lib. 2. 12. Februar. *Fecit denique librum ex Regulis diuersarum Patrum collectum, ita vt prior B. Benedicti Regula cunctis esset, quem omni tempore ad collectam matutinam legere iussit, vt ostenderet contentiosis nulla friuola cassaque à B. Benedicto edita fore, sed suam ex aliarũ fultam esse Regulã.*

DISQVISITIO IV.

De Commemoratione defunctorum.

Commemoratio defunctorũ quàm vetusta. Anton. quit. Fuldens. c. 3. lib. 12. Ex his quæ in Capitulo fieri diximus, quartum nobis hac disquisitione disponendum, nimirùm cur fiat commemoratio, siue recitatio nominum defunctorum; de quâ notandum antiquam satis esse, eiusque mentionem fieri in Fuldensium Monachorum supplici libello Carolo Magno porrecto, in quo dicunt se post Regulæ lectionem A psalmum quinquagesimum cum versiculus & collecta canere solitos. In Statutis S. Dunstani præscribitur, CAPITVLVM. Statuta Dunstani cap. 1. vt surgentes à Capitulo, canant quinque psalmos pro defunctis: *Verba mea, Domine ne in furore, 1. Dilexi quoniam. Credidi. De profundis.* De hâc porrò lectione post Radulphum Tungrẽsem, Radulph. propos. 12. Molan. libel. de Martyrol. c. 19. ità scribit Molanus: Post Martyrologij lectionem, legitur etiam nonnullis locis ex libro obituum seu defunctorũ, seu anniuersariorum. Nonnulli eum dictione Latino-Græca *Martilagium* nominant, Dicta Martilogium. B vt sit allusio ad Martyrologium, significetque librum mortuorum. Est enim liber qui continet anniuersarios dies confratrum, & potissimùm benefactorum. Exigit autem pietas, vt eorum saltem in anniuersario die aliqua fiat commemoratio. Porrò non esse Nouitios huiusmodi anniuersariorum dies, Anniuersariorum antiquitas. Beda lib. 4. hist. Angl. cap. 14. testis est Beda, qui refert Oswaldi Regis depositionis diem annotatam fuisse in codice defunctorum, quem etiam *Annalem* vocat. Ab eo tamen tempore, occasione apparitionis, quam Beda ibidem refert, C *plerisque locis annuatim cœpit eiusdem Regis ac militis Christi natalitius dies Missarum celebratione venerari.* Vnde tunc eum transferre oportuit ex libro defunctorum, in libro Sanctorum.

Eodem modo in antiquo Affligeniensis nostri Monasterij Necrologio, S. Anno Coloniensis Archiepiscopus descriptus habetur eodem die, Quidam Sancti libro obituum inscripti. quo in Romano occurrit Martyrologio. Et Bonifacius Lausanensis Episcopus 19. Februarij, qui inter Sanctos recẽsetur à Molano, Menardo, Henriquez, D &c. Albertus item Leodiensis Episcopus & Martyr 24. Decembris libro Obituum nostrorum adscriptus, sed in Martyrologio Romano 21. Decembris legitur.

In hâc porrò Defunctorum Commemoratione præscribunt Bursfeldenses, Beneficia defunctorũ recitata. Ordinar. Bursfeld. cap. 11. vt impensa Monasterio beneficia, & facienda pro eis suffragia, si specialia ipsis adscripta fuerint, etiam recitentur. Cuius rei antiqua occurrunt exempla; inter cetera illustre est, quod ex libro Obituum ecclesiæ Christi Cantuariæ Statutis Lanfranci subiungitur in fine operis inscripti: Apostolatus Benedictinorum in Angliâ, ex quo hęc desumpsimus: E Exemplum in Ludouico Francia Rege. *Obiit Ludouicus Rex Francorum piissimus, frater & benefactor noster, qui deuotionis obtentu, ad S. Thomam visitans Cantuariam venit, & super tumbam S. Thomæ ad opus conuentus Cantuariæ, centum modias vini per quandam cuppam auream obtulit in perpetuam eleemosynam annuatim, in Castellariâ Pissiaci recipiendas.* Suffragia verò, quæ eidem adducunt Regi, ita datis ad eundem litteris annuè relegendis exprimunt. *Sanè de communi voluntate & assensu omnium nostrum,*

CAPITVLVM.

Suffragia ipsi à Monachis impensa.

vos, & Dominam Reginam, heredemq́; vestrum, & vestras, beneficiorum Cantuariensis ecclesiæ participes, plenius esse concessimus. Insuper adiecimus, quod singulis diebus debeat vnus de fratribus nostris, specialiter pro vobis, & Dominâ Reginâ, herede vestro, & vestris, in vitâ vestrâ Missam de Spiritu S. celebrare. Sacerdotes etiam, cum ceteris fratribus inferioris ordinis in celebratione Missarum, & maximè in perceptione corporis & sanguinis Domini, tenentur quantum ad hoc Deus eos inspirauerit, memoriam vestri, vestrorumque facere. Ad hoc tres Monachos ad præsens specialiter pro vobis facimus, qui debeant toto tempore vitæ suæ, pro vestrâ & Dominæ Reginæ, vestriq́; filij, vestrarumque salute Dominum iugiter implorare. Cùm verò dies obitus vestri nobis innotuerit, fiet pro vobis seruitium sicut pro vno Archiepiscopo Cantuariensis ecclesiæ. Hoc est, singuli Sacerdotes triginta Missas, alij verò inferioris Ordinis decem Psalteria dicent, præter ipsum officium quod in conuentu generaliter fiet.

Et eleëmosyna.

Procuratio etiam vnius Monachi per totum illum annum dabitur vni pauperi, facti anni vniuscuiusq́; reualutione, cùm dies anniuersarij vestri aduenerit, fiet in conuentu pro vobis officium speciale. Singuli etiã Sacerdotes singulas Missas celebrabunt, cum ceteris, quæ ibi fient beneficijs, & orationibus. Vt autem nullâ obliuione deleri debeant in posterum, hæc omnia in Martyrologio nostro scribi fecimus, & singulis annis, die recordationis vestræ relegenda statuimus.

Plura similia tam quoad benefactores, quàm eos qui ius fraternitatis obtinuerint, suggerit libellus de Alamanuicæ ecclesiæ fraternitatibus à Goldasto editus. Ex quo, quod primo occurrit loco, confraternitatis inter Monasterium S. Galli & Augiense hîc tibi repræsentamus exemplar. Anno 800. tempore Caroli Magni, vtrimque conuentum & institutum, *vt quandocumque frater aliquis obierit, & loco vel senioribus ibidem commorantibus annunciatum fuerit, eo die Presbyteri tres Missas, & ceteri fratres pro eo psalterium ac celebrationem vigiliæ decantent, communisq́; oblatio ab omnibus fiat. Item in die septima 30. psalmos, trigesimo autem Presbyteri omnes pro eo vnam missam, & ceteri 50. psalmos impleant. Ceterùm vigilias pro defunctis in capite singulorum mensium ex more iugiter celebremus, in quibus vigiliis omnium simul defunctorum fratrum, qui in nostra cõsortio coadunati sunt, commemoratio fiat: eaque die commemoretur & nomen nuper defuncti, fiatq́; oblatio omnium fratrum simul tam pro illa, quàm & generaliter pro omnibus. Et post hæc vnusquisque Presbyter cantet vnam missam, & ceteri fratres 50. psalmos. Præter hæc quoq́; semel in anno sub die 18. Kal. Decembris commemoratio omnium simul fiat pro annuali singularum videlicet defunctorum memoria, ipsaque die Presbyteri ternas missas, & ceteri fratres psalterium decantent, ac celebratio vigiliæ communisque oblatio ab omnibus fratribus fiat.* Post 145. annos pactum hoc renouatum fuit, additumque: *Quando obitus alicuius ex vtrovis monasterio ad alterum fuerit indicatus, ab illo die annona sicut vni è fratribus, pro illo quoq́; ex integro per totos 30. dies pauperibus tribuatur,* &c. Additurque: *Et vt hæc saluberrima pactio nullo modo à posteris nostris ignorantiâ aut negligentiâ vlterius omittatur, placuit nobis vt in libello Regulæ nostræ litteris commendetur, & frequentiùs in conuentu congregationis recenseatur.*

Gold. Alaman. antiq. tom. 2. p. 2. pag. 180.

Formula veteris fraternitatis inter Monachos.

Quæ mortuis impenderent.

Circa hæc autem nonnulla sunt annotanda. PRIMÒ enim, mirum sanè est, quod hîc dicitur, 18. *Kal. Decembris ipso die Presbyteri ternas Missas, ceteri fratres psalteriũ decantent:* vbi ternę singulis Missæ vnoq; die celebrandæ videtur assignari, sicuti anteà expressè ait vnã Missam cui opponit 50. psalmos. Cùm ergo integrum indicat reliquis psalteriũ, opponit illi ternas Missas. Et quidem licuisse olim plures vno die celebrare Missas, ex Walafrido colligas, qui positâ interrogatione, *Vtrùm semel, vel sæpius in die offerre conueniat?* ait diuersitatẽ hîc quandã inter Sacerdotes oboriri solere, dum quidã *semel tantùm in die Missam celebrari vult; alius verò bis, ter, vel quoties libet, eadem mysteria in die iterare congruum putat. Et fortasse consuetudinem suam inde confirmandam existimat, quia Romanorum vsus habet, duas vel tres interdum vnius solemnitatis facere Missas: vt in Natiuitate Domini Saluatoris, & aliquorum festis Sanctorum,* Additque: *Fideliũ relatione virorum in nostram vsque peruenit notitiam, Leonem Papam (sicut ipse fatebatur) vnâ die septem vel nouem Missarum solemnia sæpius celebrasse.*

Explicatur. 1. Sacerdotes ter vno die celebrabant.

Walafr. de reb. eccles. cap. 21.

Quod olim non infrequens.

Quod ait de festis Sanctorum, in Ordine Romano, & apud Alcuinum lego tres Missas celebrari in festo S. Ioannis Baptistæ: vnam in vigiliâ, duas in die Natiuitatis. Et in libro Sacramentorum S. Gregorij Papæ, prout noster Menardus edidit, IV. Kal. Iulij in Natali S. Leonis Papæ, & vigiliâ Sanctorum Petri & Pauli, ita præscribitur: *Quando Apostolicus duas Missas celebrat vnâ die, inter eas non lauat os, nisi post officium: sed absque internallo finitâ priore incipitur altera.* In quæ verba Menardus: Pontifex aliquando duas Missas, aliquando vnam pro suâ deuotione faciebat. Olim enim vni Sacerdoti plures Missas canere licebat. Atque vt idem obseruauit, antequam instituta esset Cõmemoratio S. Pauli, (cuius auctorem faciunt S. Gregorium) vtraque solemnitas in die S. Petri agebatur, quo die Papa bis olim sacris operabatur, primò in Basilicâ S. Petri, secundò in Basilicâ S. Pauli, vt liquet ex Prudentio:

In magnis festiuitatibus.

Transty-

Prudent. Peristeph. carm. 2.

Transtyberina prius soluit socro peruigil Sacerdos,
Mox huc recurrit, duplicatq́; vota.

II. De annona defuncti pauperibus data.

SECVNDÒ. Notandus antiquus vsus præbendi integram annonam defuncti fratris pauperibus: quem vides hîc à septingentis annis piè admodum viguisse; & multò etiam luculentiùs, quàm legerim vspiam. Quod enim hic de elargienda triginta diebus portione dicitur, id duo hæc sibi inuicem præstabant Cœnobia ex confœderationis pacto: in eo autem in quo defunctus vixerat, aut sepultus erat monasterio, *annona illi quondam viuenti statuta ad anniuersarium eius diem, & inde vsque in triginta septem dies pro eo in eleëmosynam ad plenè tribuebatur.*

Per integrũ annum.

Sed priùs illud communiter in nostro Ordine defuncto exhiberi solet fratri, vt patet ex Statutis Lanfranci: *Triginta quoque diebus, aut pluribus, si Abbas ordinauerit, panem vnum cum potu & regularibus cibis, eleëmosynarius accipiat.* Bursfeldenses: *Vsque ad completum tricenarium pro eo præbendâ pauperibus erogetur.* Cassinenses: Ordinamus, quòd in Monasterio in quo frater decessit, ponantur quotidie in loco, vbi sedere solitus erat ad mensam in refectorio omnes cibi & vinum, sicut singulis fratribus datur, ac si viueret: quæ postmodum dentur in eleëmosynam alicui pauperi vel pluribus pro animâ defuncti, aut tantumdem sicut Superior ordinauerit vsque ad 30. dies. Idem ferè præscribunt Vallisoletani in Hispaniâ.

Stat. Lanfr. cap 24.

Hodie minus datur. Bursfeld. in Ordinar. cap 74. Cassin. ad cap. 73.

Vall. Cæ tim, cap 67.

III. Quid sit scribi in Regulâ.

TERTIÒ, elucet hinc quid sit *scribi in Regulâ*, de quo Rouerius; Solemne fuit, vt in Monasteriorum Capitulis liber prostaret, in quo descripta esset in primis S. BENEDICTI Regula, tum Kalendarium, deinde Martyrologium; atque extremo loco Catalogus Monachorum obeuntium, ac benefactorum, quibus anniuersaria sacra impendenda essent. Erat ergo scribi in Regulâ, Catalogo illo contineri alicuius nomen. Quod quidem in Alamannicis his fraternitatibus non semel occurrit. Sic & Guidoni de Noers concessum à Reomaensibus, *vt audito eius obitu & comperto, nomen eius in Regulâ cum nominibus fratrum scriberetur.* Alij, vt & Bursfeldenses, vocant hoc *scribi in Martyrologio.*

Rouer. in illustr. Reoam. p. 166.

Vel in Martyrologio.

Verumenimverò vt conscribi in Regulâ vel Martyrologio possent, transmittebantur, vt hodieque etiam fit, mortuariæ schedæ obitus diem denunciantes, quæ vbi aduenissent, in Capitulo legebantur. Prisco sanè ritu, cuius scilicet exstant exempla in S. Bonifacij epistolis. Scribens enim Aldherio Abbati, petit orari *pro dormientium fratrum animabus, quorum*, inquit, *nomina gerulus harum litterarum demonstra-*

Ritus mittendi Schedas mortuarias valdè vetus. Bonifac. epist. 24.

A *bit.* S. Lullo ita scribit Cineheardus Episcopus: *Nomina quoque Presbyterorum vestrorum, Diaconorumq́ue, ac Monachorum, vel Monacharum, siue ceterorum qui mistitis per Monasteria & per Ecclesias nostræ diœcesis, direximus ad celebranda pro his Missarum solemnia, & orationum suffragia. Idipsum facere vestram sanctitatem suppliciter exoramus pro eis, quorum nomina vobis habemus dirigenda, & nominatim cum personis suis scribenda.* Similia vide epist. 84. 95. in qua dicitur: *Nomina fratrum, quæ ad nos misisti, cum nominibus huius* B *Monasterij fratrum dormientium in Christo scripta continentur.* Bonifacius ipse ab Optato Cassinensi Abbate, eiusque congregatione familiaritatem fraternæ charitatis, *cum alternatim nomina defunctorum mittentur*, petit. Epistola verò 108. aliud non est quàm formula mittendi antiquitus hæc defunctorum fratrum nomina, quam hîc adscribere visum fuit.

CAPITVLVM. 1b ep. 74.

Ex Epistolis S. Bonifacij eruitur.

Epist. 106.

Formula schedarum.

PRECATORIVM

* *Memorandi Fratrum defunctorum.*

* id est, memoriam faciendi.

C *Sanctis & Venerabilibus Fratribus * Ill. Præposito, omnibusq́ue sibi in Christo subiectis fratribus ex Monasterio Ill. in Christo salutem.*

* Ill. vel est videlicet, vel N N.

Direximus itaq́; fratrum nostrorum nuper defunctorum nomina, vt eorum in vestris sanctis orationibus solito more memoriam habeatis, & ad cetera deinceps Monasteria eadem nomina scripta dirigatis, sicut & nos facimus, quoties de vobis, siue de ceteris Monasteriis, defunctorum fratrum nomina veniunt. Hoc est, & reliqua.

In Alemannicis fraternitatibus habetur D hæc formula:

Fratribus in Christo dilectis nos fratres de Monasterio S. Galli salutem. Intimamus caritati vestræ obitum fratris nostri N. defuncti, pro cuius animâ solitas preces agere dignamini.

Alia formula.

Statuta S. Dunstani ita decernunt: Mittatur etiam epistola ad vicina quæque monasteria eiusdem depositionis denunciatura diem, vt iste sit sensus.

Stat Dunstan c 10.

Dominus N. Abbas Monasterij N. cunctis sanctæ Ecclesiæ fidelibus tam Prælatis, quàm & subditis. E *Cùm cunctos maneat sors irreuocabilis hora; notum vobis esse cupimus de quodam fratre nostro N. quem Dominus de ergastulo huius sæculi vocare dignatus est, die N. pro quo obsecramus obnixè, vt sitis strenui interuentores ad Dominum, sentiatq́ue in interuentione quibus fuerat vnitus in Ordinis communione.*

Porrò vsus Cistertiensis ita habet:

Vsus Cist. cap. 98.

Forma Breuium pro defuncto scribendorum.

Prima Augusti obijt in Monasterio N.

Nonnus

CAPITVLVM. *Nonnus N. de N. Sacerdos & Sacrista eiusdem N. pro cuius animâ vestras precamur orationes ex charitate, & orabimus pro vestris.*

Cur hic inserta. Describere libuit has formulas, vt ex ijs appareat veterum Monachorũ in his conscribendis modestia: cùm alij nunc in his *Bursf. dist. dist. 2. c. 6.* Breuibus prolixa texant elogia. Monent Bursfeldenses, Cantoris esse, Breuia *pro defunctis mittenda scribere, & ab alijs missa in Capitulo recitare.*

DISQVISITIO V.

Quis vsus Tabulæ, quæ in Capitulo recitatur?

Vsus tabulæ celebris apud Monachos. IN monasticis constitutionibus non infrequens mentio est *Tabulæ* & *Tabularij*, siue notatoris in Tabulâ. Nam secundum veterem Cluniacensium, Cistertiensium, Cassinensium, Bursfeldensium, aliarumque congregationum consuetudinem, post lectionem Regulæ, antequam pronunciatur Commemoratio defunctorum, legitur in Capitulo *Tabula*, in qua quæ hebdomadatim à certis officialibus siue chori siue cõuentus obeunda sunt ministeria, ordine describũtur, nihil vt in Ordine Religioso fiat inordinatũ. Nam vt rectè dixit Chry- *Chrysost. hom. 37. 1 ad Corinth. 14.* sostomus: *Nihil æquè ædificat, vt ordo rectus. Non solùm autem in spiritualibus, sed etiam in* *Ordinatè omnia facienda.* *alijs omnibus hoc videtis. Nam siue in Choro siue in nauigio, siue in curru, siue in castris ordinem confundas, & maioribus suo loco electis, in illorum ordinem minores induxeris, omnia corrumpis.* Idemq; alibi Monachorum & Cœ- *Idem lib. 3. aduers. vitup. vit. monast.* nobiorum ordinem commendans: *Ibi*, inquit, *veluti quadam ex Regulâ & librâ, cuncta diligentissimè ordinata sunt. Nulla ibi inæqualitas, ceterùm ordo summus & moderatio, & conuenientia.*

Tabulæ vsus ex S. P. colligitur. Fundamentum huius obseruantię ex ipsis S. P. BENEDICTI verbis exsculpsit Cardinalis Turrecremata. Exponens enim id quod Legislator ait: *Psalmos autem vel An-* *Cap. 47. Reg.* *tiphonas post Abbatem ordine suo quibus iussum fuerit, imponant.* ita ait: Hoc loco videtur nobis S. Pater describere officium Tabularij. Debet enim frater constitui in conuentu, qui discretè & ordinatè sciat describere fratres, qui apti sunt ad incipiendum Psalmos & Antiphonas, & cantandum responsoria, & legendum lectiones, sicut in festis, siue in profestis diebus.

Cuius sit eam ordinare. Ad quem verò spectet hanc Tabulam ordinare, quo illa affigenda sit loco, qui in eâ describendi, Cæremoniale S. Iustinæ ita *Cærim. S. Iust. part. 1. cap. 4.* exponit: *Habeat Sacrista Tabulam in Choro vel iuxta, prout Prælatus ordinauerit, in quâ secundùm ordinationem Superioris talet Officia-*

A *les, qui possunt ipsa officia benè & ædificatoriè complere, habeat descriptas ordinatè & distinctim per choros. Primò Hebdomadarios officij; Secundò Cantores; Tertiò, Succentores; Quartò, Antiphanistas. Tabulam hanc semper ordinet Sabbato antequam pulsetur Tertium signũ Vesperarum.* Sic ibi. Olim tamen in Casinensi Monasterio Tabula in Capitulo suspendebatur, vbi nimirum recitari debebat. Anno siquidem 1064. sub Desiderio Abbate, vt refert Leo Ostiensis, cùm fulmen Mona- *Leo lib. 3. Chron Casin. cap. 21.*

B sterium inuaderet, & loca quædam atque etiam homines incenderet, *in Capitulo Officiales excidit Tabulas, ipsumque Tabularium quasi martuum reddidit.*

Formam verò, quâ antiquitùs Officiales designabantur, siue in chartâ, siue in *Vetus forma designandi officiales.* Tabulâ, colligere licet ex cæremoniâ pronuntiandi Officiales hebdomadarios in Monasterio Casinensi, quæ viguit ante trecentos annos, tempore nimirum Bernardi eius loci Abbatis, quam adfert noster Wion, *Wion lign. vit. l. 2. c. 61.* estque talis:

C *Cærimonia sacri Monasterij Cassinensis facta per D. Bernardum Abbatem Cassinensem.*

Vicarius ordo postulat, vt in hâc futurâ hebdomadâ canat Nonnus Amicus Missam, Epistolam Frater Desiderius legat. Euangelium, Responsorium & versum frater Vincentius canat: Lectionem memoriter frater Thomas legat; Lucernam frater Andreas procuret: Coquinæ seruitium Nonnus Remigius cum fratre Macario faciat; Lectionem ad mensam frater Antonius legat; ad Collationem vel ad Capitulum frater Maurus legat, & ad seruitium Ecclesiæ Nonnus

D *Iacobus cum fratre Basilio ministerio succedat*, Sic ibi.

Hæc est autem formula, quæ manè in Capitulo Sabbatinis diebus (vt habet vetus Rituale Affligeniense) solet recitari. Quid *Ritual. Affligen. part. 3. cap. 12.* autem facere par sit, qui ad aliquod officium designantur, ita exponit vsus Cistertiensis. Finitâ lectione Regulæ, Lector *ac-* *Quid agēdum designatis.* *cipiens Tabulam legat Breue, si ipsa die legendum fuerit. Quòd si Supprior Capitulum tenet, & qui legit Prior ipsius fuerit, si eum pronuntiauerit, fratrem eum nominet: & sic etiam se*

E *ipsum nominet. Et dum Breue recitatur, qui namen suum intellexerit, inclinet. Qui autem hebdomada aliqua adscripta fuerit, si intelligat se illam propter quamlibet incommoditatem non posse complere, potest inde misericordiam in præsenti capitulo quærere, nam extra non licet.*

Notandum porrò Tabulam hanc etiam *Matricula pro tabulâ.* *Matriculam* vocari. Petrus enim Boerius de Monachis agens, ait: *Tabularios respicere, vt describant in Matriculâ, qui & quid cantari oporteat.* In iure autem Canonico scri- *Distinct. 25. Cap. perlectis.* bitur ad Primicerium spectare, vt Matriculam

culam ipse disponat, quod Glossa exponens, ait: *Faciat scribi quid quilibet Canonicus legere debeat.* Et lib. 1. Decretalium similiter præscribitur, *vt ipse* (Primicerius) *donet lectiones, quæ ad nocturna officia Clericorum pertinent.* Est autem Matricula catalogus, descriptio, index, numerus. Diminutiuum à Matrix. Est enim quasi Matrix personarum annotatarum, vnde in vitâ S. Siluestri legitur, quòd habebat nomina viduarum & orphanorum in matriculâ suâ scripta. Concilium Agatense meminit Matriculæ Ecclesiæ: *Rescripti,* inquit, *in Matriculâ gradum suum, dignitatemq; suscipiant.*

Lib. 1. Decret. tit. 23. cap. vt Primicer.

Quid ea.

Concil. Agath. can. 2.

Sed ad quem spectat hoc Matricularij vel Tabularij officium? S. Iustinæ Cærimoniale Sacristæ, vt vidimus, illud tribuit. Statuta S. Lanfranci ita habent: *Ipsius* (Cantoris) *est omnes fratres in Tabulâ ad omnia officia annotare non considerato conuersionis ordine, aut voluntate eorum, sed secundum quod ei visum fuerit, honestatem aut ædificationem in hoc vigilanter consideranti.* Cistertienses, Bursfeldenses, Vallisoletani idem hoc munus Cantori assignant. Cluniacenses olim, vt ex vetusto Rituali Affligeniensi patet, hanc curam Armario, & Subarmario committebant: *Armarius,* inquiunt *specialem tabulam apud se retinet, cui inscripti sunt per ordinem quid quilibet in singulis officijs sunt acturi, & illos per singulas hebdomadas Subarmario prænominat, vt sciat quos ad qualibet officia scribere debeat in Tabulâ, quæ diebus Sabbati in Capitulo recitatur.* Nouissimè Patres Discalceati curam conscribendi hanc Tabulam officiorum communium iniungunt Suppriori, vbi non sit alius ab ipso Magister Nouitiorum, seu Professorum: si enim sit, ad Magistrum pertinet, ijdemque Regulas & formam conscribendæ per singulas hebdomadas Tabulæ ibidem subiungunt.

Officium tabularij quidam tribuunt Cantori.

Stat. Lanfr. cap. 5.

Bibliothecario.

Discalc. part. 2. cap. 5. §. 2.

Suppriori.

Ceterū à Monachis ad Canonicos quoque obseruantia hæc transisse videtur. Nā in Concilio Basileensi ita statutum: *Vt cuncta in Domo Dei ordinatè procedant, & quilibet sciat quid sibi agendum imminet, statuatur Tabella aliqua, continuè pendens in Choro, in quâ quid per vnumquemque ex Canonicis, vel alijs beneficiatis in singulis horis per hebdomadam aut maius tempus, legendum cantandumve sit, scribatur. Qui autem secundùm quod ibi descriptus fuerit, facere per se vel alium neglexerit, pro quâlibet horâ distributiones vnius diei amittat.* Simile Decretum pro omnibus quorumcumq; Ordinum Religiosis edidit Clemens VIII. ita præscribens: *Quò verò omnia ordinatè peragantur, appendatur Tabella in loco conspicuo vniuscuiusque conuentus, in quâ distinctè annotetur, quid singulis horis cuiusque diei quilibet frater præstare debeat, vt certo quoque signo præmonitus, maiore animi præparatione suo muneri satisfacere possit.* Hęc Clemens Pontifex: quæ Paulus V. confirmauit, eademque nouissimè S. D. N. Vrbanus Papa VIII. anno 1624. innouauit.

Vsus tabulæ Canonicis præscriptus.

Conc. Basil. sess. 21. c. 7.

Clem. VIII. in Bul. pro reform. regul. anno 1596. n. 39.

CAPITVLVM.

DISQVISITIO VI.

Cur instituta apud Monachos culparum accusatio, siue proclamatio?

POstremus Capituli actus est, culparum vltronea accusatio, vel proclamatio, correptio, & correctio. Nam vt quælibet benè instituta Respublica suum habet Tribunal, ad quod legum transgressores citari solent, vt iuxta sententiam iudicis pro delictis satisfaciant: non secus Religiosis deseruit Capitulum, in quo ipsi accusatores & rei, Superior iudicis agit partes, sententiamque pronuntiat. Antiquissima porrò Capitularis huius actus, siue religiosi iudicij cōsuetudo est, omnium ferè Regulis insinuata. S. enim Pachomius in ipso Regulæ suæ limine pœnas describit negligentibus in Collectâ & in vescendi loco infligendas, vultque reos *increpationis ordinem sustinere.* Alibi verò modum correptionis ita describit: *Omnis correptio ita fiet, vt discincti sint qui corripiuntur, & demissis manibus, & humiliato capite emendaturos se promittentes vitia, in quibus arguuntur, veniam deprecetur.* Capituli disciplinam non obscurè Basilius insinuat, cum in Regulis breuioribus docet, *quâ mente irrogatam sibi animaduersionem suscipere aliquis debeat, qualisq; sit qui aduersus illum, à quo obiurgatus est, offensionem sumit.* Et alias scribit: *Vt qui communis disciplinæ fuerit moderator, is cum magnitudine culpæ pœnam etiam commetiatur.*

Iudicij capitularis antiquitas.

Pachom. num. 78. Ex prisceris Regulis.

Basil Reg. breu. 158. & 159.

Idem ser. 1. de institut. Monach.

Cassianus quoque scribit, culpam cunctis in vnum congregatis fratribus publicâ dilui pœnitentiâ, nec vlli licere cum illo orare, qui fuerit ab oratione suspensus, quod sine dubio per Superioris fiebat sententiam. S. Augustinus excessuum correctionem iuxta Regulam suam fieri debere satis declarat, dum Superioribus interdicit veniam postulare *quando necessitas disciplinæ in moribus coercendis dicere verba dura compellit, & in eo modum excesserint.* Idemque ait: *Vt cuncta seruentur, & si quid seruatum non fuerit, non negligenter prætereatur, sed emendandum corrigendumque curetur.* Cæsarius Arelatensis mētionem facit excommunicationis, quæ in Capitulo infligi solet. Idemque in Regulâ Sanctimonialium ait: *Quæ pro qualibet culpa admonetur, castigatur, corripitur, arguenti respondere penitus non præsumat.* Eandem constitutionē habet S. Aurelianus cap. 38. qui præcedentibus quoque

Cassian lib. 2. de instit. c. 15. & c. 16.

Reg. Aug. c. 8.

Cap. 9.

Cæsar in Reg. Monach. n. 23. Num. 11.

mansuetudinis, & patientiæ profecerimus. Vnde Abbas quidam Climaco dixit: *Nonnumquam ij, qui videntur esse probatissimi, & laboris patientissimi, si ad tempus negligantur, atq; iam vt virtutibus præditi à Prælato non corripiantur, siue probris atque iniurijs afficiantur, ea quæ in eis inerant modestia & tolerantia destituentur. Nam etsi bona frugifera, pinguisq; terra est, consueuit tamen aqua, id est, ignominiæ defectus illam infructuosam, ac siluestrem efficere spinasque fornicationis & noxiæ securitatis in ea germinare. Hoc non ignorans magnus ille Apostolus Timotheo scribit: Insta, increpa, argue illos opportunè, importunè.*

Climac. gtad 4.

1. Tim. 4.

Sextò, ad conseruationem Religionis.

Sextò, culparum reprehensione & punitione communis Ordinis disciplina conseruatur, vnus enim dum plectitur, reliqui A in officio continentur. Ideoq; Paulus monebat: *Peccantes coram omnibus argue, vt & ceteri timorem habeant.* Et Sapientis verbum est: *Mulctato pestilente sapientior erit paruulus.* Tibullus:

CAPITVLVM. 1. Cor 5. Prouerb. 21. 11.

> ——— *felix quicumque dolore*
> *Alterius discet posse carere tuo.*

Quinimò hoc discrimen notauit Bonauentura inter reformatos & relaxatos Ordines, quòd in his transgressiones non ita vt illis corrigantur: *In hoc*, inquit, *differunt laudabiles Religiones & iam dilapsæ, nō quòd nullus peccans in laudabilibus reperiatur sed quòd nullus impunè peccare sinatur, & peccādi aditus studiosè præcludantur, & incorrigibiles & alios inficientes eliminentur, & boni foueantur & diligantur, vt perseuerent, & in melius semper proficiant.*

Bonauent. de sex alis Seraph. c. 3.

TRACTATVS II.

DE IVDICIO CVLPARVM.

Ex ijs, qui in Capitulari loco communiter exerceri solent actibus, postremus ille de regularum præuaricationum accusatione & punitione pluribus deinceps nobis erit pertractandus, vt forma iudicij, quod in Monastico hoc agitur tribunali, facilius possit cognosci. Primò *itaque quærimus*, *Quibus diebus facienda Culparum denunciatio?* Secundò, *Quænam in Capitulo circa Religiosorum culpas peragatur?* Tertiò, *Quo animo accipienda correptio?* Quartò, *Quæ circa culparum proclamationem obseruanda?* Quintò, *Quâ prudentiâ delinquentes corripiendi?* Sextò, *Quis in corripiendo seruandus modus?*

DISQVISITIO I.

Quibus diebus facienda Culparum denunciatio?

Cvm septies cadat iustus, & nemo sit qui non aliquando peccet; quo facilior atque frequentior est lapsus, eò citiùs recurrendum ad remedium. Inde est quod ad locum capitularem Religiosi quotidie pergant: à quo ne quidem Dominicis aut festis diebus secūdum aliquos est exceptio. Nam S. Dunstanus agendam Capituli describens, cùm dixisset, *Legatur Regula*, addit: *Vel si dies festus fuerit, Euangelium ipsius diei.* Et posteà: *Ista verò omnia quæ diximus, post Tertiam his temporibus agenda. Dominicis diebus omni tempore ante Tertiam agantur.* Lanfrancus quoque ponit, *Omni die* Fratres omnes ad Capitulum conuenisse, prout etiam Bursfeldenses.

Capitulum quotidie olim celebratum.

Stat. Dunstan. cap. 1.

Stat. Lanfr. cap. 19. Bursf. dist. 1. c. 4.

Etiam Dominicis diebus.

Verùm an culparum proclamatio etiam festis Dominicisq; diebus celebrata fuerit, A sicut reliqua quæ in Capitulo dicūtur, meritò addubites. quòd solēnitatis reuerentia, & Dominicę resurrectionis gaudium lugubriores hos pœnitentiæ actus videatur excludere: quemadmodum sacris Canonibus vetitum, ne Dominico die ieiunetur. Sed S. Odonis vita nos edocet, etiam Dominico die cuiusdam peccata ad Capitulum fuisse *delata, & recitata.* Qui dum ea defenderet, vir sanctus dixit: *Hodie dies Dominicus est, ideo* B *nullus contristari debet, & ideò isto discussio suspendatur in crastinū.* Et verò apud Ægyptios Dominicâ celebratum Capitulū, constat ex Cassiano referēte de liuido quodam fratre, qui in cella S. Paphnutij die Dominico ad ecclesiam progressi codicē suum inter palmarum folia absconderat. Cumque celebrata omnis ex more fuisset solemnitas, querelam S. Isidoro coram cunctis fratribus

Apud Cluniacenses.

Ioan. lib. 2. vit. S. Odon.

Et Ægyptios Monachos.

Cassia collat. 18. c. 13.

bus

[CAPITVLVM.] bus detulit. Paphnutius autem veluti furti A crimen agnosceret, satisfactioni se totum tradidit, locumque pœnitentiæ suppliciter postulauit. [Pallad. Laus. c.7.] Narrat Palladius, in monte Nitriæ habitasse ad quinque millia virorum; [*Forma capitularis fori apud Nitriæ Monachos.*] venisse autem ad Ecclesiam Sabbato solùm & Dominico; octo autem presbyteros ecclesiæ illi præfuisse, in quâ, *quamdiu viueret primus, nullus alius offerret, nec* IVDICARET, *nec haberet sermonem.* Iudicium autem illud capitulare nostrum, vti reor, præferebat forum. [*Tria flagella.*] Nam lego ibi fuisse tres palmas, ex quibus vnaquæque habe- B bat flagellum suspensum. *Et est vnum*, inquit, *ad castigandos Monachos qui delinquunt, alterum verò ad puniendos latrones, si quando inciderint; tertium verò ad corrigendos eos qui fortè veniunt, & in aliqua delicta incidunt: adeò vt quicumque delinquunt, & conuincuntur meruisse vt dent pœnas, palmam amplectantur, & tergo plagas præfinitas accipiant, & sic dimittantur.* [Macar in reg. nu. 27.] Quod ex instituto S. Macarij esse, ex eius patet Regulâ, in quâ dicitur: *Si quis non emendatur doctrinâ, virgis purgetur.* [*Carthusiani & alij Dominicâ Capitulum tenent.*] Carthusiani eremiticæ vitæ æmulan- C tes institutum, *Dominica post Primam Capitulum* tenent, vt habent Statuta Guigonis. [Stat. Guig. cap 7.] Regula Alberti Patriarchæ Ierosolymitani Eremitis de Monte Carmelo præscripta, ita statuit: [Reg. Albert. c.10.] *Dominicis quoque diebus, vel alijs, vbi opus fuerit, de custodiâ Ordinis, & de animarum salute tractetur: vbi etiam excessus & culpa fratrum (si quæ in aliquo deprehensa fuerint) charitate mediâ corrigantur.* [Cassin. ad cap. 17. n. 1.] Cassinenses nostri: Vltimò legitur vna lectio Regulæ, & datur benedictio, more Romanæ curiæ, & audiuntur culpæ, prçterquam D in Dominicis diebus, vel festis de prçcepto Ecclesiæ.

[*Multi feriâ sextâ.*] Placet multis huic actui Feriam sextam consecrare, in quâ Saluator noster, innocens agnus pro nobis accusatus, iudicatus, flagellis cæsus, & turpissimâ morte condemnatus est. [Reg. Monach. c.9.] Regula Monacharum S Hieronymo perperam adscripta sic habet: *Non pudeat singulis hebdomadis sextâ feriâ, quo die Saluator opprobria, & mortem pro homine ab homine pertulit, vnamquamque Sororum, suam vitam coram omni cætu sororum discutere, &* E *de commissis contra præcepta vel Regulam, se proprio ore criminari, ac disciplinam subire.* [*Exceptio.* Cæremon. Vallis. c.60.] Sic ibi. Vallisoletana Congregatio in Hispaniâ regulariter tenet Capitulum ferijs secundis & sextis, nisi in illis occurrat festum quatuor capparum, aut de præcepto. Idipsumquoque seruatur in Congregatione SS. Vitoni & Hidulphi.

DISQVISITIO II.

Quænam in Capitulo circa Religiosorum culpas peragantur?

CVM iuxta S. BENEDICTI mentem non [Cap. 2.] dissimulanda sint peccata delinquentium, sed mox vt cœperint oriri radicitus amputanda; huic potissimùm rei ille [*Correptionum necessitas.*] Capituli subseruit actus, quo culpæ de- B teguntur, & cum charitate puniuntur; ne, quod absit, facilitas veniæ incentiuum præbeat delinquendi. Quæ autem circa regularium transgressionum manifestationem & correctionem in Capitulo consueuerunt fieri, & singularum Congregationum Constitutionibus, vel Cæremoniarum libris explicata reperiuntur. In genere autem notare licet, quatuor potissimùm actus esse, qui in hoc iudiciali Claustralium foro possunt exerceri.

[*Quatuor circa culpas in Capitulo fiunt.*] *Primus* est, spontanea delictorum suo- C rum accusatio, & veniæ petitio. *Secundus*, excipere alterius de se factam proclamationem. *Tertius*, audire correptionem superioris, & iniunctam acceptare exsequique pœnitentiam. *Quartus*, alterius ex charitate & zelo Ordinis manifestare, siue proclamare culpas. Apud omnes tamen non æquè vsitati omnes quatuor; neque enim in Cærimoniali S. Iustinæ, neque in Declarationibus Cassinensium quidquam habetur de faciendâ in [*Cassinenses abstinent proclamatione.*] alterum vel sustinendâ proclamatione. D Quinimò ad cap. Regulæ 70. quo Sanctus BENEDICTVS ait: *Nulli liceat quempiam fratrum suorum excommunicare, aut cædere; addunt* in Declarationibus: *Sed nec etiam* PROCLAMARE, *aut increpare siue corripere tam Professum quàm Nouitium, seu Commissum.* Sed si quis aliquid correctione dignum in aliquo cognouerit, volunt hoc Prælato aut senioribus intimari: permittunturque, vt frater fratrem delinquentem charitatiuè humanis verbis & cum humilitate admonere possit

E Verùm vt de his ordine agamus, Statu- [Stat. Lanfr. cap 19. vsus Cist c.70. Bursf. d.st. 1. cap.4.] ta Lanfranci, vsus Cistertiensis, Cærimoniale Bursfeldense præscribunt, vt lectis omnibus quæ in Capitulo legi solent, dicat Præses Capituli: *Loquamur de Ordine nostro.* De quo nihil Cassinenses. Pergunt verò Bursfeldenses: Mox qui se in aliquo [*Ritus dicendi culpam.*] reum nouerit, surgens veniat in medium, ibidem pronus se in terram prosternens, & ita iaceat sinistro plus incumbens lateri, manibus simul & pedibus decenter ad inuicem combinatis. Interrogatus autem à Præside, *Quid dicis?* Respondeat; *culpam meam.* Et ad iussum Præsidentis erectus stans

ſtans in eodem loco diſcooperto & parum inclinato capite, ſimpliciter abſque omni palliatione, voce clarâ cõfiteatur negligentias ſuas. Apud Caſſinenſes non proſtrari, ſed genuflexi culpam dicunt. Proſtratio tamen videtur antiquior, & Monaſticæ humilitati conſormior; quam in hoc actu ſatis inſinuat S. Dunſtanus: *Poſt hoc*, inquit, *quicumq; ſe reum alicuius culpæ agnoſcit veniam humiliter poſtulans, petat indulgentiam. Omnis autem frater, pro quacumque cauſſa increpatus ab Abbate, vel à quolibet Priore, antequam verbum aliquod proferat, veniam petat. Et dum à Priore interrogatus fuerit, quæ ſit cauſſa pro qua veniam poſcit, reſpondeat; atque ſuam profiteatur culpam, dicens, mea culpa, Domine: dehinc iuſſus erigat ſe: nam ſi aliter egerit, culpabilis iudicabitur.* Vbi quod ait, iuſſus erigat ſe, quid aliud quàm inclinatũ aut proſtratum fuiſſe ſignificat? Quod clariùs & multò ante expreſſum in Canonibus Aquiſgranenſibus: *Vt cum à quocumque priore ſuo increpatus, quis eorum fuerit, mea culpa, primò dicat: Deinde proſternens ſe illius pedibus cum cappa, ſi habuerit, veniam petat.* Quod quidem ſumptum ex Regulâ, vbi clariſſimè: *Si quis autem frater pro quauis minima cauſſa, ab Abbate, vel à quocumque priore ſuo corripiatur quolibet modo, vel ſi leuiter ſenſerit animum Prioris cuiuſcumque contra ſe iratum, vel commotum; quamuis modicè; mox ſine mora tamdiu proſtratus in terra ante pedes eius iaceat ſatisfaciens; vſque dum benedictione ſanetur illa commotio.* Cùm autem in Capitulo ex profeſſo inſtituantur culparum correptiones, ibi potiſſimùm hic Regulæ textus opere exercendus. Et ſanè ex veterum Ægyptiorum ritu, hæc ſe humiliandi forma deſcendit: Caſſianus enim varias Monachorũ recẽſens culpas, *quæ ſpiritali*, vt loquitur, *animaduerſione* vel *increpatione* plectantur, *negligentiam*, inquit, *ſuam publicâ diluet pœnitentiâ, cunctiſque in ſynaxi fratribus congregatis tamdiu proſtratus in terram veniam poſtulabit, impetraturus eam, cùm iuſſus fuerit Abbatis iudicio de ſolo ſurgere*, Alibi vocat *ſubmiſſam in terram pœnitentiam.*

Stat Dunſtan. cap. 1.
Reus proſterni debet.
Probatur.
Concil. Aquiſg. can. 13.
Cap. 71.
Ex Regulâ S. Benedicti.
Sic fecerũt veteres Monachi.
Caſſ. lib. 4. cap. 16.
Lib. 2. c. 16. & 3. c. 7.

Quoniam autem hoc ritu, venia de more petebatur, hinc apud Monaſticos ſcriptores, VENIÆ dictæ ſunt proſtrationes, genuflexiones, incuruationes, illæ quidem longiores, hæ breuiores. Vnde in Pœnitentiali S. Columbani occurrit longa venia: *In eccleſia dum duodecim pſalmos, ad duodecimum canũt, proſtratus nullum membrum mouens pœniteat.* Et Regula cuiuſdam ad Virgines: *Poſt impletum curſum prolixâ veniâ ante cœtum ſororum egredientium ſatisfacere.* Hinc Græcis dictæ μετανοίαι, inclinationes. Harum autem aliæ μεγάλαι dicebantur, aliæ μικραί. Magnæ erant, cùm quis toto corpore, ſine genuum tamen inflexione, ad terram ferè vſque ſe inclinaret: μικραί, cùm tantùm ceruicem, &

Quid Veniæ apud ſcriptores Monaſticos.
Reg. ad Virg. c. 8.
Quid apud Græcos metanœæ.
Vide Gloſſ. Meurſij.

A caput, aliquo vſque. Roſweydus ad vit. Baſilij ait iſto ſæculo βαλεῖν μετάνοιαν, fuiſſe genuflectere, honoris cauſsâ ad alicuius pedes ſe abijcere, & venerabundo animo proſternere, benedictionem petere. Occurrit in vitâ S. Chryſoſtomi, quam citat Damaſcenus, βαλὼν μετάνοιαν τῷ Ἰωάννῃ, *Ioanni venerabundus ad pedes accidens.* Agnouit & hanc ſalutandi formam S. BENEDICTVS, eamque in Regula ſic expreſſit: *In ipſa autem ſalutatione, omnis exhibeatur humilitas. Omnibus venientibus, ſiue diſcedentibus hoſpitibus, inclinato* B *capite, vel proſtrato omni corpore in terra, Chriſtus in eis adoretur, qui & ſuſcipitur.* Quod autem de capitis & ceruicis inclinatione dictum eſt, is alter ritus eſt à priſcis vſitatus Monachis, cùm ſuas agnoſcerent culpas, aut à ſuperioribus increparentur. Pachomius: *Soluet cingulum & inclinatâ ceruice, manibus ad inferiora depreſſis, ſtabit ante altare & à principe Monaſterij increpabitur.* Et rurſus: *Omnis correptio ita fiet, vt diſtincti ſint, qui corripiuntur, & demiſſis manibus, & humiliato capite emendaturos ſe promittentes vitia,* C *in quibus arguuntur, veniam deprecentur.* Regula Magiſtri: *Humiliato ad genua capite, ſe de cetero promiſerit emendari.* Ex quibus videas antiquis etiam vſitatam illam inclinationem, quæ paſſim fit ad *Gloria Patri*, & ad Collectas tempore diuini officij.

CAPITVLVM.
In notis num. 54.
Damaſcen. orat. 1. de imag.
S. Benedictus eas adhiberi voluit.
Cap. 53.
Inclinati Monachi, dum arguerentur.
Reg. Pach. art. 1.
Art. 78.
Reg. Mag. cap. 13.

Quâ autem formulâ ſpontaneâ ſui accuſatio, & de quibus facienda culpis, proprijs ſingularum Congregationum ritualibus ſolet exponi. Ad pietatis autem exercitium iuuerit cumprimis, vt in hoc tribunali conſtitutus ſe Deo ipſi, cuius ſuperior vicem D gerit, cogitet adſiſtere. *Non indignum putes*, ait Climacus, *adiutori ac magiſtro tuo, tamquam Deo, vultu animoque dimiſſo culpas tuas confiteri.* Et verò fuit cùm Chriſtus ipſe ſe in Capitulo præſentem manifeſtare dignatus fuit. Hildebrandus enim S.R.E. Archidiaconus, Pontifex mox futurus, quadam die ſedens in Capitulo cum B. Hugone Fratrum negligentias pietatis gladio corrigente, aſpexit Dominum IESVM præſentem, prædictoque Patri aſſidentem, eique de ſingulis quid agere deberet, ſugge- E rentem. Aſſiſtens ergo Chriſti vicario, rei perſonam ſe nouerit ſuſtinere, & ad inſtar illius ſe gerat. Vnde rurſum Climacus: *Ecto dum confiteris, habitu, ſpecie, cogitatione, vt condemnatus reus, dimiſſis in terram luminibus: atque ſi fieri poteſt, Magiſtri aut medici, vt Chriſti, pedes lacrymis riga.*

In Capitulo cogitanda Dei præſentia.
Climac. grad 4.
Chriſtus adeſt S. Hugonis fratres corrigenti.
Hugo in Act. S. Hugonis.
Clim. vbi ſuprà.

DISQVISITIO III.

Quo animo accipienda correptio?

SECVNDVM Capitularis huius iudicij nunc expendemus *actum*. ad quem PRI-

CAPITV. LVIII. mò spectat, patienter, & absque vlla animi A perturbatione excipere alterius in nos factam proclamationem, sicut etiam (qui tertius assignatus erat actus) Superioris, vel Capitulo præsidentis increpationem, & correptionem. Quod quidem Spiritus sanctus S. Scripturæ sententijs expressit. *Auris*, inquit Salomon, *quæ audit increpationes vitæ, in medio sapientum commorabitur. Qui autem acquiescit increpationibus, possessor est cordis.* Et Siracides: *Vir prudens & disciplinatus non murmurabit correptus.* Contrà verò: *Qui odit correptionem minuetur vita.* Quod & Sa- B piens expressit: *Viro, qui corripientem dura ceruice contemnit, repentinus ei superueniet interitus: & eum sanitas non sequetur.* Benè proinde Chrysostomus; *Qui arguitur non ægrè ferat; medicina enim, non in inimicitia res est. Si enim medicos, cùm vrunt, nemo in ius vocat, licet sæpe aberrent: quin vsti, sectique in tantis etiam doloribus, beneficos illos esse in se putant, qui tantam perturbationem suscitarunt: quanto magis æquo animo perferre castigationem, castiganti sic velut medico intentum esse decet?* Sic ille. Medicam autem hanc manum, vt à C superiore sibi adhiberi plerique facilè patiuntur; ita ægrius accipi solet, si ab æquali, vel inferiori vulnus attrectetur. Refugit enim latens superbia corripi, & ex odio id fieri plerumque suspicatur. Sed, vt Sapiens ait, *Melior est manifesta correptio, quàm amor absconditus. Meliora sunt vulnera diligentis, quàm fraudulenta oscula odientis.* Vnde, vt rectè à Petro Damiani dictum: *Quisquis sapiens est, austeritatis illatæ duritiam animæ suæ vulneribus deputat medicinam.* Proinde non dubitauit idem, Desiderium Abbatem D Cassinensem ita admonere: *Fraternæ correctionis zelum noli molestè ferre, sed gratulabundus amplectere, ac velut certa curationis antidotum in anima languentis interiora diffunde.*

I. Correptio patienter admittenda. — *Prou. 15.* — *Eccli. 10.* — *Eccli. 19.* — *Prou. 29. Probatur à simili. Chrysost. hom. 44. in 1. Cor. 16.* — *Quidam ægrè ferunt ab æquali moneri.* — *Prou. 27.* — *Petr. Dam. opusc. 46. c. 2.* — *Idem lib. 2. epist. 11.*

II. SECVNDÒ, cauendus omnis siue ad paternam, siue ad fraternam admonitionem indignationis motus, impatientia, oblocutio, & excusatio. Vnde in Capitulo ex monastica disciplina non loquendum, nisi ad sui accusationem, & respondendum imperanti vel interroganti Præsidi. Hinc in Re- E gula Orientali Statutum: *Frater, qui pro quolibet culpa arguitur, vel increpatur, patientiam habeat, & non respondeat arguenti se, sed humiliet se in omnibus, & emendet.* Et Regula Donati: *Qua pro qualibet culpa monetur, castigatur, corripitur, argucuti respondere non præsumat. Quod si fecerit, regulari subiaceat disciplinæ.* S. Columbanus: *Excusationem proferens cum simplicitate, quando in aliquo discutitur, & non dicit statim veniam petens, mea culpa, pœnitet me, quinquaginta percussionibus.* Itemque: *Excusans ad veniam, quinquaginta percussionibus.* Vbi *ad veniam*, intelligo, cùm

Indignatio & excusatio procul ablegantur. — *Pœna in se excusantes decreta. Reg. Donat cap. 22.* — *Columb. in Pœnit.*

stat in iudicio in quo venia petitur. Rursus: *Si quis veniam nō petit, aut dicit excusationem, duos dies vnum paximatium & aquam*, supple tantùm sumat. Grauior censura est, quæ habetur in Regula cuiusdam Patris: *Si quis tardior ad veniam inuentus fuerit, siue aliqua verba religioni contraria, siue pro excusatione delicti sui protulerit, mittendus est in carcerem, & pœniteat secundum quod iudicauerit senior, vsquequo corrigatur.* Licuisse autem olim in nostro Ordine, acceptâ, vt loquuntur, veniâ, & corpore in terram prostrato breuiter facti caussam reddere, S. Odonis factum edocet, qui humi prostratus veniam petijt, dicens dormitorij lumen sibi potuisse sufficere. Et Vindocinensis Cardinalis filios & fratres suos instituit, quomodo, vel cui, in Capitulo accusati respondere debeant. *Is, inquit, qui accusatus fuerit, aduersus suum accusatorem verbis quibuslibet non contendat: sed vnde accusatur soli Abbati, vel eius Priori humiliter atque veraciter respondeat. Liceat vnicuique qui accusatur, aut humiliter culpam agnoscere, vel si culpabilis minimè fuerit, se non audacter sed patienter excusare. Ordinationem istam à Deo potius, quàm à nobis pro pace & quiete animarum & corporum fratrum nostrorum factam, si quis scienter violauerit, præter præsentium plagas virgarum, septem continuatis diebus absque indulgentia cibus ei detur solummodo panis & aqua.* Sic ille.

Quomodo licitum in Capitulo loqui, & patienter excusare. — *Lib. 1. vit. S. Odonis.* — *Goffr. Vindoc. opusc. 11.*

TERTIÒ, quod ex prioribus sequitur, agnoscenda culpa, præsertim si vera subsit. Perfectionis autem est, etiam cùm nulla subest, humiliter accusationem admittere, & instar rei se habere: nam si vsquam, sanè in Capitulo conuenit paratum esse ad opprobria, *& quibuslibet irrogatis iniurijs, tacitâ conscientiâ patientiam amplecti*, vt S. Pater loquitur. Quâ in re notatu digna est Isaiæ Abbatis doctrina: *Si aliqua in re, vel iure, vel iniuria ab aliquo reprehensus fueris, ne perturberis, sed pœnitentiam age, Ignosce, inquiens, mihi non faciam amplius.* Quod quidem B. Petrus Damiani velut boni Cœnobitæ notam assignat: *Quisquis est*, inquit, *cui regularis vitæ feruor inastuat, correptiones libenter amplectitur: & tunc etiam, cùm innocens est, suis reprehensionibus delectatur. Non vt eum conscientia peccasse remordeat, sed quoniam hoc prodesse ceteris audientibus sperat: vt vnde ipse innocens, & mundus arguitur, alij, vel lapsi, vel lapsuri fortè, corrigantur.* Sic S. Paphnutius innocens, furti postulatus, sese non excusauit, sed tanquam reus veniam orauit, & pœnitentiam exsoluit, vt pluribus refert Cassianus. Sic Marina virgo inter viros Monachum professa, sub Marini nomine, fornicationis accusata, & ab Abbate correpta, dixit: *Peccaui Pater, pœnitentiam ago.* Sed post mortem sexu detecto, innocentia eius

apparuit,

III. Reus debet culpā agnoscere. — *Cap. 7. grad. 4.* — *Imò insons. Isai. orat.* — *Petr. Dam. opusc. 46. cap. 4.* — *Quod est magnæ perfectionis.* — *Et à sanctis factitatum.* — *Cassian. collat. 18. c. 15.* — *Vit. Patr. lib. 1.*

apparuit, quam Deus miraculis declarauit. A
Non minùs illustre est, quod his verbis

Ruf lib. 3. vit. Patr. num. 29.

narrat Rufinus: *Fuit quidam frater in Monasterio, nomine Eulalius, nimis gratiâ humilitatis ornatus. Si quid igitur, vt solet, culpabile admisissent fratres negligentiores, excusantes culpas suas, supradictum fratrem asserebant esse culpabilem. Cumque argueretur à senioribus fratribus, non negabat, sed prosternebat se in terram, & adorans eos, se dicebat peccasse, & negligenter fecisse. Cùm autem iterum ac frequenter accusarent eum, & secundum Regulam Monasticam biduana ac tridnana ieiunia* B
ei indicerentur, ille omnia patienter tolerabat.

IV. *Pœnitere debet correptus, & se emendare.* Eccli. 20.

QVARTÒ. Suscipienda ab eo qui corripitur, indicta pœnitentia, & seria instituenda erratorum emendatio, vt culpæ correptionem eiusdem sequatur correctio. *Quã bonum est*, inquit Siracides, *correptum manifestare pœnitentiam! Sic enim effugies voluntarium peccatum.* Per pœnitentiam enim ostendes te non voluntariè, sed ex humana infirmitate, vel ignorantia peccasse; defendendo, facies illud planè voluntarium. De- C
inde, effugies voluntarium peccatum: quia per pœnitentiam à peccato voluntariè admisso liberaberis, eiusque culpa & pœna tibi pœnitenti à Deo condonabitur.

V. *Diligere corripientem.* Prou. 9. Greg. lib. 10. Moral. c. 3.

QVINTÒ. Exercendus siue erga superiorem ex auctoritate, siue erga fratrem ex zelo Ordinis corripientem amor. *Argue sapientem*, inquit Sapiens, *& diliget te.* In eundem sensum Gregorius: *Recti de quibusdam quæ ab eis non rectè gesta sunt, correptionis vocem ministerium charitatis æstimant.* Cur autem charitas impendenda corripienti? 1.

Tribus ex caussis.

quia veræ charitatis actum exercet, tuum tibi ostendens errorem, tuam desiderans emendationem. 2. vulneribus tuis, vt dictum, adhibet medicinam. 3. Opus misericordiæ spiritualis tibi exhibet, nam vt ab

August. in Enchir. c. 71.

Augustino rectè dictum, *Qui corripit, atque aliqua emendatoria pœna plectit; eleëmosynam dat, quia misericordiam præstat. Multa enim præstantur inuitis, quando eorum consulitur vtilitati, non voluntati.* Et hinc meritò correctori tamquam benè de nobis merito referendæ gratiæ. Vnde rursus Salomon: *Qui*

Prou. 28.

corripit hominem, gratiam postea inueniet apud eum, magis quàm ille, qui per lingua blandimenta decipit. Hinc piè Religiosos noster admonet Trithemius: *Si verus es Monachus, etiam*

Trithem. in exercit. Monach.

pro te accusantibus ora. Verus enim Dei amator, ampliùs proclamantem se diligit, & ei semper eodem die aut orationem aliquam, aut speciale obsequium impendit.

DISQVISITIO IV.

CAPITVLVM.

Quæ circa culparum proclamationem obseruanda?

CVLPARVM, quæ in Capitulo fiunt, denunciationes, siue mutuæ fratrum accusationes vsitato inter Cœnobitas vocabulo PROCLAMATIONES dici solẽt, quarum vsus iam olim receptus apud Carthusianos, Præmonstratenses, Prædicatores, Carme- B litas, Eremitas Augustinianos, vt ex singulorum Constitutionibus manifestum est.

Proclamationes, quid, & apud quos in vsu.

A nostro, ad alios Ordines hunc ritum profluxisse, omninò verisimile est, eius enim expressè meminit Liber vsuũ Cistertiensis Ordinis, S. Bernardi æuo conscriptus. Agit & Goffridus Vindocinensis S. R. E. Cardinalis de illis, *qui*, vt loquitur, *de alijs in Capitulo clamores faciunt*, vel, *de quibus clamores fiũt.* Pluribus quoque Statuta Lanfranci. Supponit hunc vsum Petrus Damiani, cùm Ariprandum, spiritualis militiæ tironem C instruens, ita ait: *Vnum præ ceteris caue ne correptiones aliquando grauiter feras, ne qualibet occasione redargui à tuis quoque erubescas. Quod videlicet huius loci tam familiare est, atque natiuum: vt qui * corripitur fugit, nobiscum habitare non possit. Ad hoc enim homo de sæculo, magisterio regularis disciplinæ submittitur, vt rubiginem, quam de mundo lenocinante contraxerat, aspera correptionis lima detergat.* Viguisse item æuo S. Odonis, ex eius colligitur vita. Nam & ipse sanctus ob leuem aut nũllam culpam, & alius quidam Monastica reprehendens signa, in Capitulo ab alijs D accusari leguntur. Ex Pœnitentiali S. Columbani eadem consuetudo eruitur, statuit enim, *vt proferens correctionem contra correctionem, hoc est, castigans castigantem se, tribus superpositionibus*, supple puniatur. Nihil autem hoc aliud est, quàm quod Lanfrancus dixit: *Clamato, super eum à quo clamatus est, in ipso Capitulo clamorem facere non licet.* Pergit Columbanus: *Qui abscondit aliquod crimen videns in fratre suo, vsque dum corrigatur de alio vitio, vel de ipso, & tunc profert illud aduersus fratrem, tribus superpositionibus.* Voluit er- E go primâ occasione proferri. Inter Pœnas incerti auctoris Basilio adscriptas, & hæc legitur: *Si quis caruerit benedictione, & contristatus castigantem castigauerit, aut contradicens non susceperit, excommunicetur.* Sed quid de S. P. N. BENEDICTO dicemus? videtur sanè & ille has Proclamationes agnouisse, earumque approbasse praxim; nam cùm de eo, *qui in aliquibus rebus leuibus, delinquit*, statuisset, *vt veniens continuò ante Abbatem vel congregationem*, ipse vltrò satisfaceret, & proderet delictum suum, mox subdit: *Dum per alium cognitum fuerit,*

Manarunt à Benedictinis. Vsus Cist. cap. 70. Goffrid. opusc. 11. Stat. Lanfr. c. 19. Petr. Dam. opusc. 46. * correptus. *Vsitata apud Cluniacenses.* Lib. 1. & 2. vit. S. Odonis. *Et alios.* Stat. Lanfr. cap. 19. Pœnæ nu. 18. *Eruta ex S. Benedicti verbis.* Reg. cap. 46.

CAPITVLVM. Boet. in cap. 46. Non sunt contra Regulam.

maiori subiaceat emendationi. Hunc autē alium Boerius vocat *proclamatorem delicti, per quem superiori reuelatum, vel in Capitulo reus accusatus fuerit & proclamatus*. Ex quibus vtrumque colligitur Regulæ nostræ non aduersari, sed maximè consonas esse has proclamationes, quarum antiquitatem adstruere placuit, ne recens videatur inuentum, aut legi Christi de fraternâ correptione, & prægiâ admonitione secreta contrarium. Nam earum patrocinium Angelicus suscipiens Doctor, ait, *consuetum esse in Religionibus, quòd in Capitulis aliqui proclamentur de culpis, nullâ secretâ admonitione præmissâ. Sed huiusmodi*, inquit, *proclamationes fieri de aliquibus leuibus, quæ famæ non derogant: vnde sunt quasi quædam commemorationes potiùs oblitarum culparum quā accusationes vel denunciationes*. Quæ quidem S. BENEDICTO consentanea sunt: qui, dum de vltroneâ sui accusatione, vel alterius denunciatione agit, lemma hoc capiti præfixit: *Deijs qui in rebus leuibus delinquunt*: & talia sunt quæ ibidem enumerat, in labore, vel in quocumque loco aliquid delinquere, aut frangere quidpiam, aut perdere, vel excedere.

S. Thom. 2. 2. q. 33 art. 7. Et leges fratres corripientis.

Cap. 46.

Quomodo instituenda Proclamatio.

Quo modo autem, & quâ discretione culparū proclamatio instituenda, ne diuersorum hic Ordinum aut Congregationum Statuta coaceruem, omniū instar esse possunt, quæ nostri in hunc modum præscripsere Bursfeldenses. Cùm Capitulum ad hoc institutum sit, vt illic stabiliatur firmamentum religionis, renouetur studium diuinæ seruitutis, vitia corrigantur, virtutes instituantur: ipsum agendum est cum summa reuerentia, cum diuino timore, ac fraterna charitate. Igitur fratres in proclamando se mutuo, discreti sint. Caueat qui proclamat, ne hoc faciat ex auersione vel rancore; sed affectuoso fraternæ dilectionis amore: non ex passione, cum quadam animi indignatione, seu cordis amaritudine; sed pia magis compassione, in spiritu lenitatis: & ita honestè & modestè in proclamando se gerat, vt nec voce nec nutu, aut signo aliquo appareat. Quidquam indecens in proclamante, vel distortum, vnde possit perturbari proclamatus, aut scandalizari circumsedentes pusilli. Quinimò, dulci quodam affatu, & vultu placido & sereno, ostentet ipse se diligere fratrē, quem tam benignè, solius salutis gratiâ proclamat. Nulla vnquam proclamatio fiat, nisi præsumatur verisimiliter, per eam ad principalem finem eius, id est, fratris emendationem posse perueniri. Præterea videat proclamans, vt non nisi nudam in proclamādo proferat rei veritatem, & ne ex solâ suspicione, vel ex incerto quemquā proclamet: sed quæ certissimè ex visu vel auditu ipse nouit: si tamen talia sint, vt publicari ea liceat, & ne debeant absque correctione sub silentio præteriri. Non verbis vtatur contumeliosis, corrosiuis aut conuitiosis: nec tale aliquid proclametur, in quo notari possit turpitudo, aut vnde risus excitari possit. Quinimò, si quis illic neglectâ honestatis modestiâ, loqui cœperit quod non decet: ei ab eo qui Capitulo præsidet, silentium citiùs imponatur. Deinde subijciunt; Valdè enim cauendum est, ne crimen vel factum quodlibet tale in quempiam proclametur, aut aliàs prodatur, ordine fraternæ correctionis prætermisso, vnde suæ famæ detrimentum patiatur; si aliàs occultum sit, vel non sit adeò diuulgatum, quod iuxta Apostoli sententiam, peccans veniat coram omnibus arguendus. Hæc ibi.

Bursfeld. dist. 1. c. 5.

Fiat ex verâ charitate.

Habenda ratio veritatis.

Nec vulganda secreta crimina.

Quia autem nimis verum est illud, *Veritas odium parit*; & inuidiosum videtur aliorum detegere culpas, attēdant fratres apud quos hęc obtinet cōsuetudo, ne alienæ culpæ reticentia eidem se peccato inuoluant. Hinc suos Bernardus exhortans, ait: *Nemo vitia palpet, peccata dissimulet nemo, nemo dicat: Numquid custos fratris mei ego sum? Nemo, quod in se est, æquanimiter ferat, cum viderit Ordinem deperire, minui disciplinam. Est enim consentire, silere, cùm arguere possis. Et scimus quia similis pœna facientes maneat & consentientes*.

Periculosâ negligitur Proclamatio.

Bern. serm. in Natiuit. S. Ioan.

Proclamationis verò hanc formulā præscribit Trithemius: *Dilectus Frater noster hoc, vel illud commisit, rogo quatenus emendare se propter Dominum velit*.

Formula proclamandi.

Trithem. in exercit. Monach.

Qui denique hoc proclamanti suggerit monitum: *Si contra fratrem tuum te senseris aliquâ indignatione commotum, melius est proclamationem ad tempus intermittere, quàm te alieno vulnere tam crudeliter fauciare*. Sic ille.

DISQVISITIO V.

Quâ prudentiâ delinquentes corripiendi?

NON minima officij Superioris, siue Prælati cuiuscumque pars est, delinquentes siue publicè in Capitulo, siue priuatim, corripere, & opportunam pro excessibus inferre cēsuram. Quæ res vt cum fructu fiat, magnâ opus esse prudentiâ & dexteritate, quotidianâ discimus experientiâ: Quòd enim tam frequentes correptiones & inflictas pœnitentias, tam exigua, vt dolentes animaduertimus, plerumque sequatur emendatio, id nō rarò inde euenit, quòd imperitè, nec suo tempore & loco adhibita sit correctio: vt non immeritò regum sapientissimus concessâ sibi quiduis à Deo postulandi optione, nō aliud petierit quàm sapientiam. *Dabis*, inquit, *seruo tuo cor docile, vt populum tuum iudicare possit, & discernere inter bonum & malū*. Intelligebat siquidem magnā opus

Superior prudenter corripiat subditos.

3. Reg. 3.

opus eſſe ſapientiâ & diſcretione, ad bo-
Bern. ſerm. 49. in Cant. *Virtus ſine diſcretione ſit vitium.*
mines regendos. *Tolle enim diſcretionem*, inquit Bernardus, *& virtus vitium erit.* Nam fortitudo, quæ tegenti adeſſe debet, degenerabit in aſperitatem; ſuauitas in remiſſionem; zelus in furorem; compaſſio vertetur in conniuentiam. Patientia ſine diſcretione, audaciam & conſuetudinem gignet peccandi. Cùm autem Regula noſtra, Magni Gregotij elogio, ſit DISCRETIONE præcipua: hāc in ſupetiore cotripiente præcipuè requiſiuit. Vnde diſertè ait: *Oderit vitia, diligat fratres. In ipſa autem correptione prudenter agat.*
Cap. 64. *Odio habēda vitia,*
B Oderit, inquit, vitia; nibil enim maiori odio dignum quàm vitia, quæ ſeparant à Deo: non autē odio proſequendus vitioſus, ſed amote, & ex illo corrigendus. Nimirùm *quem diligit Dominus, caſtigat; flagellat autem omnem filium quem recipit.* Hinc in Leuitico præceptum: *Non oderis fratrem tuum in corde tuo, ſed publicè argue eum, ne habeas ſuper illo peccatū.* Vbi in verbo *fratris* innuitur dilectio, & dilecti adiungitur correptio. Vnde & in Eccleſiaſtico dicitur: *Corripe amicum ne fortè non intellexerit, & dicat, non feci: aut ſi fecerit, ne addat facere.* Diligendi igitur fratres, diligēdi amici, nec tamen propter dilectionem deſerenda cotteptio peccati, quod odio habetur. Correptio enim non odij ſed amoris actus eſt. Vnde Auguſtinus: *In corripiendo filio, quamlibet aſperè numquam profectò paternus amor amittitur.* Et Ambroſius: *Quando caſtigatur, qui diligitur, tunc circa eum pietas exercetur. Habet enim & amor plagas ſuas.*
Hebr. 10.
Leuit. 19.
Non perſona, quam argue.
Eccli. 19.
Aug. epiſt. ad Marcell.
Ambr. ſer. ad vinc. Petr.

Quatuor in correptione obſeruanda.
Cap. 64.
Suppoſitâ autem fratrum dilectione, & vitiorum odio, vult inſuper S. Pater, *vt in correptione prudenter agat.* Hæc autem prudentia in eo cōſiſtere videtur, vt corripere ex officio volens, quatuor has conſideret circumſtantias ab ipſa Regula ſatis indicatas, perſonæ ſcilicet, cauſſæ, tēporis, & modi. Expendat, inquam, Quos, Quamobtem, Quādo, & Quomodo corripiat; ne alicuius ex his defectu vigorem correptionis eneruet. Sed de bis ſigillatim agendum.

I.
Quis ſit, qui corripiendus.
2. Tim. 4.
PRIMÒ, autem, perſonarum, quibus adhibenda correctio, cōſiderationem clariſſimè explicat S. BENEDICTVS. Apoſtolicam enim illam ſententiam, *Argue, obſecra, Increpa,* tribus bominū generibus ab Abbate vult applicari, & ptimo loco tecēſet *Indiſciplinatos*, quos ait *duriùs arguendos*. Sed quinam *indiſciplinati?* carentes diſciplinâ, eruditione, inſtructione debitâ. Paulus Diaconus à Boërio citatus, tribus modis ponit aliquem dici indiſciplinatum. 1. *Qui non intelligens, aut verecundans excommunicationem cupidine iterum labitur.* 2. *Qui intelligens & verecundans excommunicationem, conſuetudine tamen peccati, licet quodammodo nolens, labitur.* 3. *Qui ſiue intelligas, ſiue non verecundetur ſiuè non, dicit ſe nolle accipere diſciplinam.* Ego verò, ſubdit
Qui ſint indiſciplinati.

A Boërius, intelligo qui verbis & exemplis corrigi nolunt. *Inquietos* verò, exponit Turrecremata propriè dici poſſe, qui curioſitate agitati, ſecum conſiſtere non poſſunt: ſed modò intus, modò extrà, modò in porta, modò cum extraneis, modò in locutorio cū ſtattibus; modò in hoſpitio cum hoſpitibus, modò in infirmitotio cum infirmis: modò in horto, modò in coquina ſunt, & ſic de alijs locis. Cur autem bos tales vult duriùs argui? quia ſuo exemplo alios prouocatum eunt ad relaxationem, & Ordinē
CAPITVLVM. *Qui inquieti.*
Turrecr. Tract. 11. in Reg.
Cur duriùs arguendi.
B perturbant. Quate Sanchez ait: ſi Religioſus nollet vnquā ſeruare ſilentium, nec orare nec modeſtè incedere, & ingrederetur omninm Religioſotum cubicula, & ſimilia teligionis ſtatuta tranſgredetetur, eò quòd ſingula ad culpam per ſe non obligant, abſq; dubio perturbaret grauitet totam Religionem, & ſe in eo ſtatu conſtitueret, vt oporteret tanquam incorrigibilem eum expellere. Sic ille. Meritò proinde argueudi, cùm & Paulus dicat: *Corripite inquietos.*
Sanchez to. 2. oper. mor l. 6 c. 4. num. 18.
1. Theſſ. 5.

Ad alterum genus hominum tranſiens S.
C Legiſlator: *Obedientes*, inquit, *& mites, & patientes, vt in melius proficiant, obſecrare* debet Abbas. *Hi tales*, vt à S. Bonauentura obſeruatum, *cùm deliquerunt, mox aut intus moti à ſpiritu, aut foris correpti ab homine, ad pænitentia remedium confugiunt. His cum clementia fomentis medicus ſpiritualis remedia ſatisfactionis ſic temperata debet adhibere; quibus, & ſatisfaciant Deo de offenſis, & proximo de ſcandalo, vt ceteri peccare magis timeant, & tamen propter leuitatem remedij ipſos non pæniteat, ſe pænitentia ſubmiſiſſe.*
Quomodo mites & obedientes corrigendi.
Bonau de ſex alis, cap 7.

D De tertio hominum genete ſic ait: *Negligentes & contemnentes, vt increpet & corripiat, admonemus.* Iam verò cùm vitioſorum cottectio & verbis fiat & verberibus, quibus hæc aut illa impendenda, ita explicat: *Honeſtiores quidem atque intelligibiles animos, primâ vel ſecundâ admonitione verbis corripiat: improbos autem, & duros corde, ac ſuperbos, vel inobedientes, verberum vel corporis caſtigatione in ipſo initio peccati coerceat: ſciens ſcriptum, ſtultus verbis non corripitur.* Boerius hic diſtingnens verberum, & corpotis caſtigationem, illam ait eſſe virgarum ſeu flagellotum coërcitionem; hanc, incarcerationem, vel nimia ieiunia.
Improbi & inobedientes verberibus emendandi.
Cap. 2.
Prou. 25.
E

II.
Attendat Prælatus cauſſam correptionis.
SECVNDÒ. Diſcretio Superiotis in eo elucet, vt attendat cauſſam, propter quam cenſuram inferat: neque enim inæquales culpæ æquali omnes plectendæ ſunt pœnâ, ſed vt S. Pater ait, *Secundùm modum culpæ, excommunicationis, vel diſciplina debet extendi menſura.* Notum hoc Venuſino vati, qui monet:
Cap. 23.

—— Adſit
Regula, peccatis quæ pænas irroget æquas,
Nec ſcuticâ dignum horribili ſectere flagello.
Horat. lib. 1. Sat. 3.

[CAPITVLVM.] scuticæ & ferulæ leuissima erat animaduersio, ac ferè priuata, in pueros atque impuberes exerceri solita. In flagellis verò maior & atrocitas & igoominia erat. Spectandum igitur quale peccatum sit quod reprehenditur, an communitati valde noxium, ao relaxationi viam steroat, an malo exemplo & contagio alios inficiat, an ex consuetudine sæpiùs perpetratum, ao verò rariùs, & ex iofirmitate vel casu.

III. [*Et tempus opportunū.*] TERTIÒ. Consideret discretus superior QVANDO corripiendom, & tempus præstoletur opportunum. Hæc voluit S. BENEDICTVS, cùm Abbatem docuit *Miscere temporibus tempora.* [Reg. cap. 2.] Quod illustrans Beroardus, ait; [Bern. ferm. 2. de Resur.] *Habeat mens nostra spiritum discretionis, vt misceēs aptè temporibus tempora, opportunè æmulari, & nihilominus ignoscere sciat. Samaritanus sit, custodiens & obseruans quando oleum misericordiæ, quando vinum feruoris exhibeat.* Benè Turrecremata: [Turrecr. Tract. in Reg.] Non indifferenter omoi tēpore argueodus aut increpandus quisque est. Erit profectò tempus loquendi vni, & taceodi alteri: erit tempus arguendi, & non increpandi: tempus obsecrandi, & non obiurgandi quæ varietas potest accipi & respectu diuersarum, & respectu earumdem persooarum. Hic scilicet locum habet illud Pittaci Mityleoæi vnius è septem Græciæ sapientibus: *γνῶθι καιρὸν, noris tempus*, siue opportuoitatem, Quid correptio, nisi medicioa? [*Correptio medicina comparata.*] Quid superior, nisi medicus? *Nihil in morbis*, ait Seneca, [Senec consol. ad Albin.] *magis periculosum quàm immatura medicina.* Apposite Ouidius:

—— Medici quoque tempora seruant.

Et rursus:

[Ouid. 1. de remed.] *Temporibus medicina valet; data tempore prosunt,*
Et data non apto tempore vina nocent.

Hinc Gregorius: [Gregor. p. 2. cur. Past. c. 10.] *Nonnulla vel apertè cognita, maturè toleranda sunt, cum videlicet rerum minimè opportunitas congruit, vt apertè corrigantur. Nam secta immaturè vulnera deterius infervescunt, & nisi cum tempore medicamenta conueniant, constat proculdubio quòd medendi officium amittant.* Si quis enim fureote passione aliquem admoneat, [*Subinde differenda.*] quid aliud quàm oleum camino addiderit? Laudata Abigail, quæ Nabal maritum ebrium oon repreheudit, [1. Reg. 25.] nisi postridie cùm digessisset vinum. Deus ipse primum quasi Capitulum celebrans, protoplastos noo corripuit, nisi postqoam cognooissent se esse nodos, & præ confusione abscondereot se à facie Domini. [Genes. 3.] Sepius igitur parcēdum, & punitio in commodius tempus differenda. Nonnumquam etiam dissimulandum, & à cura prorsus abstinendum. [*Et ea prorsus abstinendum.*]

[Ouid. lib. de Ponto Eleg. 7.] *Curanda fieri quadam maiora videmus*
Vulnera, quæ melius non tetigisse fuit.

Quid? quod & ipse Deus nōnumquam dissimulet: hæc eoim illius apud Prophetam verba: *Mentita es, & mei non es recordata, neque cogitasti in corde tuo, quia ego tacens, & quasi non videns.* [Isaiæ 57.]

DISQVISITIO VI.

Quis in corripiendo seruandus modus?

INTER circumstantias, quas Prælato seruandas prudeotia dictat,

IV. [*Modus in correptione tenendus.*] QVARTÒ loco modum eoumerauimus, qui nobis seorsim hîc explicandus. Hunc porrò S. BENEDICTVS ita describit. [Cap. 64.] *In ipsa correptione prudenter agat, & ne quid nimis: ne dum nimis cupit eradere æruginem, frangatur vas.* Nimia correptio ceoseri queat, cùm culpa vltrà meritum & plus æquo exaggeratur. Cùm inter iocrepandum opprobria adduotur & conoitia; cùm idem oimis crebrò & ad nauseam vsque repetitur; cùm acerbioribus verbis acriores accedunt pœnæ. Hæc enim delinquentis animum frangunt, & in desperatiooem subinde præcipitaot. Deinde ad huoc excessum euitandum, [*Vitandus excessus.*] mooet, vt Abbas suam fragilitatem semper suspectā babeat. Cōformiter prorsus Apostolo diceoti: *Fratres, & si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos, qui spirituales estis, huiusmodi instruite in spiritu lenitatis, cōsiderans te ipsum, ne & tu tenteris.* [Galat. 6.] Propriæ enim fragilitatis memoria efficiet, vt modestiùs & benigniùs alios corripiat, eorumque defectus patientiùs toleret. Mooet id magnus Gregorius: *Consideremus*, ioquit, *quia aut tales sumus, quales nonnullos corrigimus; aut tales aliquando fuimus, etiamsi diuinâ gratiâ operante non sumus: vt tantò temperantius humili corde corrigamus, quantò nosmetipsos verius in his quos emēdamus, agnoscimus.* [Gregor. lib. lib. 23. mor. c. 8.] Addit S. Pater: *Meminerit calamum quassatum non conterendum.* [*Adagium S. Scripturæ explicatur.* Isai. 42. Matth. 12.] Quod ex Isaia & Euangelio desumptum, significat Christū sequiores aliorum mores patienter tulisse, nec insultasse illis, qui quasi confracti erant. Vsurpatur Adagium hoc, inquit Delrio, [Delr. Adag. S. Scriptur. 771.] de crudelibus, qui miseris addunt miserias, & afflictos affligunt, & qui cœperunt ruere, eos porrò præcipitaot. Sic exponit Chaldæus, & pertioet ad sæculares magistratus ac Prælatos qui fragilibus nequeuut igooscere, io hoc Christo dissimiles qui placabilis & veniam dare solitus. Pusillanimes proinde, timidi, & exulcerati ingenij, cautè tractandi sunt & mansuetè, præsertim si dolorem ostendant, ne abundantiori fortè tristitiâ absorbeaotur.

[*Vitanda etiam nimia indulgentia.*] Vt aotem io correptione vitandus excessus, ita superiori cautè prospiciendum, ne in alterom labatur extremum, peccetque defectu & nimiâ remissione, siue iodulgentia; hanc ita proscribit S. BENEDICTVS: *neque dissimulet peccata delinquentium, sed mox vt cœpe-*

cæperint oriri, radicitus ea (vt prævalet) amputet; memor periculi Heli Sacerdotis de Silo. Statuitur autem tam à Græcis quā Latinis Patribus, quos sigillatim recẽset Franciscus de Mendoza, hic Heli tamquam speculum ignaui, desidis & remissi superioris. Cuius nobis & pœna & culpa proponitur, vt vtramque vitare discamus. Quamuis autē Heli filios suos admonuerit, quadruplex tamen in ipsa eius admonitione depreheditur peccatum.

Heli speculum remissi superioris. Mend. in l. 1. Reg. 2. annot. 21.

Peccauit admonendo filios.

1\. Primum, quia sera nimis fuit, cùm iam inueterata essent filiorum scelera, quę ille aut ignorabat aut dissimulabat, cùm statim monendi & castigandi essent, nec semel tantū, sed frequentius. *1. quia nimis serò.*

2\. Secundum fuit, quòd non redarguerit publica peccata publicè, sed priuatim & secretò. *quia non publicè.*

3\. Tertium, quòd nimis lenis fuerit & blanda correptio, cū deberit esse seuera. *quia nimis blandè.* Vnde scriptura ait, quòd filios quos nouerat, *indignè agere, non corripuerit*, quasi blandior correptio nulla esset. Nam ex Hebræo verti potest, *Non fuit obscurus ad eos*; siue: *Non fuit in rugas contractus*, quia non toruo, & minaci, sed hilari & benigno vultu increpauit. Addc, quod nec eos grauioribus verbis perstrinxerit, sed leniter tantùm palpauerit. *1. Reg. 3.* Vnde Rupertus: *Heli nullā sanientis magistri disciplinā, solāsque patris seniles balbutiens blāditias, Nolite, inquit filij mei*, &c. *Rupert in hunc loc.* Idemque alibi: *Nouerat indignè agere filios; & non dignè zelando secundum legem corripuit eos; sed cū blanditijs nimium paternus imò penè femineus.* *Idem in 2. Apoc. 11. 18.*

4\. Quartum, quòd verbis tantùm, non supplicijs in eos animaduerterit. *quia sine verberibus.* *Minas*, inquit Chrysostomus, *addere debuerat, & à suo conspectu amouere, & verberibus afficere, multoque illis grauius & durius instare.* *Chrysost. l. 3. adu. vitup. vit. Monast.* S. Ephræm: *Hic*, inquit, *Sacerdos, cùm posset coërcere, pro nihilo hanc eorum iniquitatem duxit, nullamque eis, quā refrenarentur, disciplinam dedit, nō alapam, non verba duriora.* *Ephræm in Apolog. Heli.* Grauiter S. Leo: *Abijcienda prorsus pestifera hæc à sacerdotali vigore patiētia est, quæ sibimet, peccatis aliorum parcendo, non parcit.* *Leo epist. 76.* Quod confirmat exemplo Heli, qui diuinæ iustitiæ pœnas dedit; *Quia*, inquit, *segni indulgētia dissimulauis plectere peccatores.* Denique S. Petrus Damiani: *Heli*, inquit, *sacerdotij dignitate detruditur, dum non intentat filijs verbera, sed blanditur.* *Petr Dam. l. 6. epist. 3.*

Hæc peccata Heli, quibus peritus animarum medicus S. BENEDICTVS totidem Aphorismos antidoti loco opposuit. *Vt S. Benedictus his malis occurrat.* *Primò* enim contra tardam correptionem ait: *Neque dissimulet peccata delinquentium: sed MOX vt cæperint oriri, radicitus ea, vt prævalet, amputet.* *Cap. 2. Primò.* Vbi notandum *τὸ mox*, ne cunctatione suā Superior *permittat nutriri vitia*, vt alibi S. Pater loquitur. *Cap. 64.* Benè Hieronymus: *Dum paruus est hostis, interfice: nequitia, ne zizania crescant, elidatur in semine.* *Hieron. epist. 22.* Et Cyrillus Ierosolymitanus: *Prinsquam floreat, radicitus erue malum; ne si ab initio neglexeris, postea nequidquam incidas, & ignem magis excites.* *Cyrill. Catech. 2.*

Secundum quoque elidit S. Legislator, cùm ait: *Peccantes coram omnibus arguantur, vt ceteri metum habeant.* *CAPITVLVM. secundò. Cap. 70.* Quod quidem de publicis intelligitur culpis. Et ipsa Capituli disciplina nihil aliud est, vt vidimus, quàm publica sui accusatio, & quæ eam sequitur correptionis admissio. Tertiò, remissam & nimis lenem correptionē excludit, cùm indisciplinatos & inquietos, iubet *durius argui*. *Tertiò.* At verò, ne nimia asperitas animū fortè frangat, & ipsa correptio fiat corruptio, prudēter monet, *vt superior miscens terroribus blandimenta, dirum magistri, pium patris ostendat affectum.* *Cap. 2.* Hinc illæ Gregorij voces: *Curandum est, vt rectorem subditis & matrem pietas, & patrē exhibeat disciplina.* *Miscenda lenitas cum seueritate.* Et paulò pòst: *Erga subditos suos inesse Rectoribus debet & iustè cōsolans misericordia, & piè sæuiens disciplina.* *Gregor. 2. pastr. Past. c. 6.* *Miscenda ergo est lenitas cum seueritate, faciendū quoddam temperamentum ex vtraque, vt neque multā asperitate exulcerētur subditi, neque nimiā benignitate soluantur.* Remissior fuit Heli: austerior Roboam: & illi quibus Propheta ait: *Vos autem cum austeritate imperabatis eis, & cum potentia.* *Ezech. 34.* Vis autem videre miscētem terroribus blandimenta? diuinum attende Paulum, qui Corinthijs scribit: *Quid vultis? in virga veniā ad vos, an in charitate & spiritu mansuetudinis?* *1. Cor. 4.* Prudenter sanè Iosue egit cum Achan suauiter eum primò adducens ad peccati confessionem, eique dicens: *Fili mi da gloriā Domino Deo Israël.* *Iosue 7.* Post humilem verò illius confessionē, pronūtiauit in eum sententiam: *Quia turbasti nos, exturbet te Dominus, &c.*

Quarto Heli defectui, quo verbis tantū, sed nullis pœnis in filios animaduertit S. P. obuiam iuit, cū expressè decreuit, *superbos, vel inobedientes verberum vel corporis castigatione in ipso initio peccati coërcendos.* *Quartò.* & rursum: *Si quis Frater frequenter correptus pro qualibet culpa, si etiam excommunicatus non emendauerit, acrior ei accedat correctio; id est, vt verberum vindicta in eum procedat.* *Cap. 28.*

Verùm hæc, vt & alia quæ adduximus hactenus, vult S. BENEDICTVS cū *Charitate* fieri. *Correptio omnis cum charitate fiat.* *Prudenter*, inquit, *& cum charitate ea amputet; prout viderit cuique expedire.* Id ipsum non vno loco charitatis igne inflammatus inculcat Augustinus, cuius hìc vnam alteramque cape scintillam: *Quid ergo inquis? dormiet disciplina, auferetur omnis correptio? non auferetur. Quid enim de luxurioso filio facturus? non castigabis, non verberabis? seruum & ipsum tuum si malè viuentem videris, non pœnā aliquā, non verberibus refrenabis? Fiat hoc, fiat, admittis Deus, imò reprehendit si non fiat, sed animo dilectionis fac, nō animo vltionis.* *August. in Psal. 102.* Et paulò pòst: *Qui fortè pertinet ad gubernationem tuam, vindica, coerce cum dilectione, cum charitate, attendens salutem æternam, ne cùm parcis carni, anima pereat.*

CAPITVLVM. Idem in epist. ad Galat. 6.

perest. Idem alibi corripiendi praxim explicans, air. *Numquam alieni peccati obiurgandi suscipiendum est negotium, nisi cum internis interrogationibus examinantes nostram conscientiam, liquidò nobis coram Deo responderimus, dilectione nos facere. Quidquid enim lacerato animo dixeris, punientis est impetus, non charitas* A *corrigentis. Dilige, & dic quod voles, nullo modo maledictum erit quod specie maledicti sonuerit, si memineris senserisq; te in gladio verbi Dei liberatorem hominis esse velle ab obsidione vitiorum.* Plura eodem loco recenset superioribus, & quibuscumq; correctionis munus obituris perquam vtilia.

TRACTATVS III.

DE CVLPIS, ET POENIS.

Cap. 7. grad. 12.

R E V M *se agnoscit, qui vel culpam sponte fatetur, vel obiectam non diluit, aut excusat. Humilitati id, quâ omnes Monachorum actiones imbui par est, vel maximè consentaneum. Hinc diuinus Magister noster præscripsit, vt non tantùm quot hebdomadis aut quotidie, sed* reum se omni horâ de peccatis suis existimãs Monachus, iam se tremendo iudicio Dei præsentari existimet: *Conuicto autem & condemnato in iudicio reo, pœna subeunda est. Quamobrem hic de Monasticis Culpis & Pœnis deinceps agendum, de quibus* Prima *erit disquisitio, Quæ Culparum distinctio?* Secunda, *Quam varia earum Pœnæ?* Tertia, *quales pœnæ quæ reo aliquid auferunt?* Quarta, *qualε pœnitentiæ genus sit Superpositio?*

DISQVISITIO I.

Quæ Culparum Distinctio?

Stoicorum & Nouatianorum error. Cyprian. epist. 52.

D ECANTATVM Stoicorum Paradoxum, imò & damnata Nouatianorum hæresis fuit, Delicta omnia paria iudicare, nec vllum inter scelus & Erratum discrimen facere. Sed naturali hoc rationi, & diuinis repugnat legibus. Nam in veteri testamento, pro peccatorum varietate varias legimus pœnas, nunc grauiores, nunc leuiores, quod in omni republica semper seruatum, & legibus decretum, vt ipsis pœnis delicti grauitas non rarò agnoscatur. Qui monasticas instiruêre respublicas, & in hanc partem soliciti, inter eas, quæ accidere possunt, præuaricationes, discrimen posuerunt cum quibus mulctari deberent pœnis, sigillatim expresserunt. Quod quidem in Regula S. Pachomij, & Basilij satis apparet, qui & iam habet peculiares *Animaduersiones aduersus Canonicos & Canonicas delinquentes*, quæ breuioribus Regulis subijciuntur. Inter opera eius repertæ atque insertæ sunt *Pœnæ incerti Auctoris*, inscriptione carentes. Cassianus, diuersarum quoq; correptionum regulas tradẽs, culpas leuiores à grauioribus, & vtriusq; generis aliquot exempla recẽset, atque etiam vtri- A que generi diuersam pœnam, & correctionem ab illis Patribus statutam & adhibitam cõmemorat; leuioribus nimirùm spiritualem, grauioribus corporalem: quam rursus duplicem facit, alteram verberum, siue plagarum; alteram expulsionis è monasterio. Altera S. Columbani Regula (vti alias quoque diximus) quid aliud quæso est, quã quod titulo præfert, *liber de quotidianis Pœnitentijs Monachorum*? in quo etiam quædam ex Cassiano expressa.

Scriptores monastici discrimen ponunt inter culpas.

Cassi lib. 4. cap. 16.

S. verò BENEDICTVS leuiores & grauiores culpas distinguens, pro vtrisque satisfaciendi modum præscribit, quem pro æui sui more exponit Lanfrancus. Et hinc nata, passimque nota in Ordine nostro Regularium criminũ discrimina: quorum singulæ penè Congregationes particulares texunt syllabos. Vetus Affligeniense nostrum Rituale distinguit culpas *grauissimas, grauiores, graues, leues, & leuiores*, ijsque proprias assignat pœnas. Cærimoniale S. Iustinæ à minoribus culpis ad maximas gradum faciẽs, ponit leuiores, leues, graues, grauiores, & grauissimas. His similia reperire est in Constitutionibus aliorum Ordinum.

Ostenditur ex S. Benedicto. Reg. cap. 24. 25 & 44. Lanfr. stat. c. 17.

Et varijs Cærimonialibus. Rat. Affligen. part. 1. Cærim. S. Iust. part. 5.

DISQVI-

DISQVISITIO II.

Quàm variæ Culparum Pœnæ?

Pœnæ in remedium culparum statutæ.

VT morbis varia sunt remedia, ita culpis diuersæ statutæ sunt pœnæ tanquam earum antidota. Vnde Bernardus obseruantiam regularem diuidens in præcepta & remedia, *Præceptis*, inquit, *instituitur vita contra peccatum, remedijs restituitur post peccatum, innocentia. Regulares namque terminos et si sæpe deliquerit, non euadit, qui censuræ ex Regula disciplinam non subterfugit. Pars siquidem Regulæ est regularis correctio, & in ea reperitur non solùm bonæ vitæ instructio, sed etiam emendatio prauæ. Inueniuntur in ea & præcepta Obedientiæ & inobedientiæ remedia, vt non peccando quidem à Regula recedatur.* Lubet proinde præscripta à varijs Regularum conditoribus pœnarum pharmaca hîc vno aspectu velut in officina quadam exhibere. Pœnæ autem pro nostro instituto sic non incongruè diuidi posse videntur, vt quædam sint, quæ vel adferunt aliquem laborem, dolorem, infamiam: vel auferunt delinquenti communem victum, fratrum societatem in certis actibus, vel gradum aut locum acquisitum, vel ius Monasterij, de quibus dicemus sigillatim.

Bernard. de præcept. & disp. c. 16.

Earum diuisio.

I. Laborem adferentes.

PRIMÒ. Laborem adferunt illæ pœnæ, quæ pensum aliquid legendi, scribendi, aut faciendi, mulctæ loco iniungunt. Communissimum autem apud Monachos est, psalmos, aut orationes pro pœnitentia iniungere. Climacus ad Pastorem: *Iubetur hic, priusquam se quieti daret, psalmorum odaria pronunciare quinquaginta, ille triginta, alius centum; centies aliquis in genua procumbere, alius sessitando somnum capere; horam alius lectioni tribuere, per idem tempus alius precibus insistere.* S. Columbanus ait præscribi alijs viginti quatuor psalmos in ordine, alijs quindecim, alijs duodecim. Et recurrit ibidem crebrò psalmorum pœnitentia Eodem modo iniuncta subinde scriptio, siue libri alicuius vel partis descriptio: Vnde quidam frater ad calcem libri à se exarati hunc pro coronide subiecit versiculum:

Clim. lib. ad Past. c. 14.

Vt prolixius orare.

Columb. in Pœnitent.

Scribere.

Explicit iste liber, à pœna sum modò liber.

Huc etiam spectant haurire aquam, secare & ferre ligna, stercorare hortum, molestiora & viliora ad tempus subire officia. Regula cuiusdam ad Virgines: *Focos in schola pœnitentes si fuerint, binæ & binæ per hebdomadas faciant. Similiter ad caput sororum lauandum per singula sabbata vel balneorum vsus per festas solemnitates praparent, vt si sint alia extrema facienda pœnitentes faciant, vt dum mente humili & contrito corde hæc propter timorem Domini faciunt, ab omnipotentis Dei misericordia celeriùs à suis delictis lauetur.* Climacus describens pœnitentiæ locum *Carcerem* appellatum, in quo

Haurire aquam.

Reg. ad Virg. c. 12.

Climac. grad. 5.

A delinquentes singuli seorsum claudebantur, ait; *Præfectum perpetuam ferè orationem ab his qui sibi seruandi tradebantur, exegisse. Erant illis etiā ad acediam vitādam plurima palmarum folia.* Palmarū porrò vsus priscis illis Monachis multiplex ac familiaris fuit: nam & victū & vestitum, & variorū operum eis materiam suppeditabat. Sozomenus de Dorotheo Anachoreta: *Noctu autem folia palmarum nectebat texturā tortili, & ex illis sportulas faciebat, quibus victum sibi suppeditaret.* Ac de Stephano infra: *Tamen opus facere, foliaque palmarum manibus texere, complicareque non destitit.*

CAPITVLVM.

Folia palmarum nectere.

Sozom. lib. 6. Hist. cap. cap 29.

B Inter laboriosas pœnitentias recenseri etiā potest, cùm alijs sedentibus alicui in pœnā iniungitur ad tempus stare. Nota S. Pachomio hęc castigatio, qui delinquenti iniungit in Collecta & in loco conuiuij stare. Idem dormiturientē exhortationis tempore surgere iubet, & tamdiu stare donec Præposito videbitur, vt sedeat: vult etiam, vt qui locutus fuerit, vel riserit vescendi tempore, in eodem loco mox increpetur, & stet donec alij surgant de vescēdo. Diuturnæ stationis

Stare longo tempore.

Pachom. art 2. 117. 121.

Art. 8.

Art. 11.

C exemplum habet Climacus, apud quem inuenitur etiam tam prolixa prostratio donec recitatum esset psalterium. In Stabulēsi Monasterio viguisse consuetudinem, quā sub Cruce longo tempore starent delinquentes, ex S. Lamberti discimus historiā, qui gelidissima nocte sub illa diutissimè stetit.

Climac. grad. 4.

Sur. 17. Septemb. in vit. cap. 10.

SECVNDÒ. Dolorem inferunt verbera virgis, flagellis, vel fustibus impacta. Milites olim plerique ex his puniti. Lampridius in Alexandro: *Si quis militum de via in alicuius*

II.

Pœna dolorem inferentes.

D *possessionem deflexisset, pro qualitate loci, aut fustibus subijciebatur, aut virgis, aut condemnationi.* vbi fustium pœna (vt notat Lipsius) leuior illâ virgarum. Sed vt de Monachorum castigatione agamus, iam suprà ex Palladio diximus, in Nitriæ monte tria ex tribus palmis flagella castigandis delinquentibus pependisse. Inuenitur autem in ipsis Monachorum Regulis sancita virgarum inflictio, vsu quoque ipso probata. S. Pachomius de eo qui fratres ad peccandum sollicitat, & simpliciorum animos peruertit, *separabunt,*

Lips. de Milit. Roman. lib. 5. Dialog. 18.

Art. 87.

E inquit, *eum extra Monasterium, & verberabunt eum ante fores triginta nouem.* Intelligit Cæzaus triginta nouem plagis, siue verberibus, videntur enim spectasse exemplum Apostoli, qui quinquies quadragenas vna minus, id est, triginta nouem plagas à Iudæis accepit. Quorsum enim triginta nouem Monachi ad vnum verberandum concurrissent? Cassianus grauiores culpas plagis ait emendari, vel expulsione. Similiter apud Isidorum in Regula Monachorum, *grauior culpa diurnā excommunicatione purgatur, & flagellis emendatur.* Concilium Veneticum: *In Monachis quoque par sententia forma seruatur.*

Per virgarum inflictionem.

2. Cor. 11.

Cassian lib. cap 16.

Isidor. cap. 17. in Reg. Monach.

Quà in Monachos plurimū animaduertunt.

Venet. Cōcil. can. 6.

CAPITVLVM.

seruetur: quos si verborum increpatio non emendauerit, etiam verberibus statuimus coerceri. Noster porrò Legislator vagum Monachum, ab oratione se subducentem virgâ percussit, & emendauit. Crebra autem in Regula occurrit corporalis castigationis mentio, capite enim 28. nominat *acriorem correctionem, id est, verberum vindictam, & plagas virgorum.* Alibi vocat *vindictam corporalem*, [a] vel *regularem*, [b] vel *maiorem vindictam*,[c] & *emendationem.*[d] Vtitur etiam nomine *disciplinæ*,[e] *regularis districtionis*, [f] & *grauissimæ.* [g] Non tradi autem hanc disciplinam verbis, sed verberibus, patet ex capite 65. vbi de præposito agens, *admoneatur*, inquit, *verbis vsque quater, si non emendauerit, adhibeatur ei correctio disciplinæ regularis.* Idemque statuit, *vt nulli liceat quemquam fratrum suorum cædere, nisi cui potestas ab Abbate data fuerit.* Discrimen autem quod inter Iuniores & Seniores à S. BENEDICTO scribit Statutum Prædicans quidam Lutheranus apud Gretserum, necdum in eius Regula deprehendere potui, aut ab alijs memini obseruatum. Ait autem: *Nõ malè à Sancto* BENEDICTO *statutum, vt Iuniores Monachi virgis cædantur, seniores verò flagellis castigentur, fieri enim posse, vt tali supplicio dæmon quispiam pellatur, & rebelles ad officium reuocentur.*

Cap. 28. — a Cap. 23. & 71. b c. 67. & 70. c cap. 45. d 46. e 54. f 34. g 55. — Cap. 70. — Gretf. Apologet pro discipl. lib. 1. cap 16 Prædicans fol. 176.

Verberum numerus definitus.

Vt autem constaret castigationis mensura, definierunt nonnulli quot verberibus certorum criminum rei plectendi essent. Triginta nouem plagas ad veteris legis præscriptum Pachomius, vt vidimus, irrogari vult. Imitatus est Cæsarius Arelatensis, de quo Cyprianus eius discipulus: *Solebat vir Sanctus id accuratè obseruare, vt nemo ex illis qui ipsi parebant, si pro culpa sua flagellandi essent, ampliùs triginta nouem ictibus ferirentur: Ita tamen vt si quis in graui culpa esset deprehensus, permitteret, vt post dies paucos vapularet iterum.* Frequentissimum est in pœnitẽtiali S. Columbani, qui tale, vel tale quid fecerit, sex, vel duodecim percussionibus emendetur. Aliquando etiam quinquaginta & centum plagis coerceatur. *Minutas verò pœnitentias* (vt ibidem habetur) *iuxta mensam si scierit, Præpositus mensa imponat, & ampliùs viginti quinque percussiones simul non dentur.*

Surius 27. August.

In Ordine S. BENEDICTI quales tempore Petri Damiani infligi soleant disciplinæ, & quæ leues haberentur, ex ipsomet ad Petrum Cerebrosum Monachum scribente discimus: *Dic*, inquit, *obsecro frater, vt cum pace bona loquar, detestaris illas, quæ ex more fiunt in Capitulo disciplinas? Damnas fortasis & hoc, quod sæpe fratri de leui qualibet offensione confesso, vicenas fortasse, vel vt multum quinquagenas verberum plagas subire præcipimus? sed quia disciplina ista ad tolerandum leues sunt & exiguæ, atque inter fratres regulariter assuetæ, perspicuum est, quia non derogas, non reprehendis, ne contra communem sancti Ordinis consuetudinem venire videaris.* Regula S. Fructuosi Episcopi præscribit, vt qui deprehensus fuerit solus cum sola fabulari, *centum ictibus flagellorum extensus publicè verberetur.*

Apud Benedictinos. Petr Dam. lib. 6. epist. 17. — Reg. Fruct. cap. 15.

Sed non Monachi tantùm, verumetiam Clerici olim verberibus coërciti: Vnde S. Augustinus: *Corripiamus*, inquit, *verbis, & si opus est etiam verberibus.* Synodus Agathensis; *Clericum aut Monachum sine commendatitijs vagum, si verborum increpatione non emendetur, etiam verberibus statuimus coërceri.* Idem: *Qui ebrius fuerit aut triginta dierum spatio communione priuetur, aut corporali subdatur supplicio.* Narbonense Concilium eos, qui exeuntibus atque ingredientibus senioribus vela subleuare contempserint, si subdiaconi sint, verbis vult corripi, etsi non emendauerint, stipendio priuari, reliquos flagris coerceri. Consilium Aquisgranense Canonicis viuendi formam præscribens, ait: *Ei qui incorrigibilis extiterit, si ætas permiserit congrua verberum adhibeatur castigatio.* Distinguit posteà inter eos qui flagellatur, & quem flagellari ætas, aut qualitas personæ prohibent. Laudat Cantipratanus Rhemensem Decanum, qui Canonicos suos pro excessibus viriliter corrigebat: quod Rotardum ex regali genere ortum, & electum Cathalaunensem Episcopum validissimâ afflixerit disciplinâ, quòd ad exequias sine nuptiali veste venisset. Sed ad Monachos redeamus.

Clerici etiã verberibus emendati. — Aug. serm. 15 de verb. Dom. — Agath. can. 38. — Can. 40. — Conc Narbon can. 13. — Concil Aquisgrau. cap. 134. — *Exemplum de hoc memorabile.* — Cantipr. lib. 2. apum cap 19.

Durior in hoc genere videtur fuisse S. Leodegarius Episcopus, qui in Canonibus Augustodunensibus, fustibus verberari Monachum statuit: *Quisquis*, ait, *hæc à nobis Deo præcipiente dictata in confirmationem regularem Monachorum tentauerit aliquâ transgressione cassare, si Abbas est, anno vno ei communionis potestas suspendatur; si Præpositus, annos duos; si Monachus, aut fustibus verberetur, aut à communione, & missa & caritate annos tres suspendatur.*

Fustigatio. — Tom. 1. Conc. Galliæ pag. 506.

Mitior pœna ferulæ est, quâ in suos vsus S. Wolstanus, de quo sic vitæ auctor: *Disciplinam domus suæ tam in laicis quàm in clericis seuerissimè exercens legem statuit, vt omnes tam missæ, quàm omnibus horis interessent. Custodes ad hoc constituit vt nullum impunè ridere sinerent; alioqui aut potu eo die careret, aut palma ictum ferulæ exciperet. Si quis ante eum iuraret, statim ferulæ vindicta sequebatur.* S. Cæsarius in Regula Monachorum: *Cui in remoto loco est, signo tacto, ad omne opus Dei nullus tardiùs veniat. Si tardiùs venerit, statim de ferula in manus accipiat.* Ferula autem nonnullis à feriendo dicta. *Hac enim*, vt Isidorus inquit, *Pueri & puellæ vapulare solent.* Regula

Mitior ferularum pœna. — Apud Sur. 19. Ianu. — Cæsar. in Reg. ca. 55. — Isidor lib. 19. orig. cap 9.

cuiusdam

Reg. ad Virg. c.12. cuiusdam ad Virgines: *Propter singulas negligentias tam cocæ quàm Cellariæ, vigintiquinque palmarum percussionibus quotidianis diebus emendentur, ne minimas paruipendentes culpas in maioribus procliuiores reperiantur.*

Quid palmata. Petr. Dam. op.15.c.18. Vocat hanc pœnitentiam S. Petrus Damiani *Palmatam*: *Super metanæis verò, disciplinis atque palmatis, siue etiam brachiis extendendis in orationibus, ceterisq; sancti feruoris exercitiis, nullâ fratrem lege constringimus.* Ita quoque *palmatas* interpretatur Baronius, exponens quid apud Burchardum sit, *vt dies vnus pœnitentiæ palmatis viginti redimi posset,* B ait; nimirùm vt ferulâ palma manus pœnitentis verberaretur, vt sub austero Orbilio in scholis pueri accipere consueuêre.

Baron. to. 11. an. 1056. Burchard. l.19. c.17. & 25.

Gretser. l.1. de discip. cap. 9. Dubitat tamen Gretserus, vtrùm hæc *palmatarum* explicatio scopū Damiani tangat. Scrupulū enim inicit ipse Damianus, qui in epistolâ ad Petrum Monachum indicare videtur, *Palmatas* nihil fuisse aliud quàm manus ad terram violentam allisionem.

Petr. Dam. l.6. epist.27. Accipe Damiani verba: *Lorica est hamo indutus ad carnem: ferreis membra diuulsa circulis ambit, mittit cum labore metanæas, allidit in pauimentum sæpius palmas* (en quid *palmatæ*) C Ita Gretserus. Proba tamen mihi videtur Baronij explanatio, & modum hunc allidendi in pauimentum palmas ideò dici posse *palmatas*, quòd eum imitetur modum, quo ferulâ percuti palma solet. Etenim vt ipse sibi homo palmatas infligat, haud adeò congruè fieri potest, quàm vt pauimento lapidibus aut asseribus strato, aut duriori alicui materiæ, palmas illidat vtrasque, vt neutri sua desit afflictio: tam igitur hoc quàm alterum illud Burchardi genus, *palmatarum* nomine censeri queat. At pœnitentias dolorem inferentes spectat quoque gestatio cilicij, catenæ ferreæ, funis nodosi, & aliæ id genus afflictationes.

Duplex explanatio admissa.

III. TERTIÒ. Pœnitentiæ nonnullæ ad hoc sunt institutæ, vt infamiam quamdam videantur inferre, vt per confusionem salutem adferant reo, boni enim honestique animi non minùs ignominiis coercentur, quam pœnis. Sic in Romanâ militiâ in pœnam subinde discincti milites & turpi habitu prostituebantur, tamquam parum viri. Exempla hæc profert Lipsius. Suetonius de Augusto: *Pro cetero delictorum genere variis ignominiis affecit, vt stare per totum diem iuberet ante prætorium, interdum tunicatos, discinctosq;.* Valerius de Calpurnio Pisone, qui *iussit Titium togâ laciniis abscissis amictum, decinctaque tunicâ indutum, à mane in noctem vsque ad principia adesse.* Plutarchus de Lucullo: *quosdam notauit, vt discincti fossam foderent, reliquo exercitu spectante.* Zosimus denique de Iuliano Cæsare: *Amictos veste muliebri per castra duxit, ratus mi-*

Pœna infamiam inferentes. Lips. de Mili. Rom. lib. 5. c.18. Sueton. l.2. c.24. Milites ignaui discingebantur. Valer. l.2. cap. 7. Zosim. l.3.

litibus, qui viri essent, eam pœnam grauiorem morte futuram. CAPITVLVM.

Spirituales Christi milites per infamiam quoque & ea, quæ verecūdiam incutiunt, puniri solent. Talis pœna est poni in loco negligentium. Hanc Legislator decernit iis, qui ad opus Dei tardiùs venerint. Alij tardè venientes iubent foris manere, vt Regula S. Macarij, & Regula à SS. Patribus prolata. Huc spectant pœnitentiæ à S. Pachomio præscriptæ. Poni in loco infirmorum, ibique ali otiosum *art.* 88. & 95. B ferre super humeros rem vsurpatam *art.* 121. Et ibidem agere pœnitentiam per singula orationum tempora cinere & cilicio opertum. Regula S. Fructuosi Episcopi præscribit, vt excommunicatus *indutus tegmine raso, aut cilicio seminudus atque discalceatus opus Monasterij exerceat,* vultque à Seniore quodam ab Abbate submisso contumeliosis verbis increpari. Idemque reconciliandus iubetur *ecclesiam ingredi & cingulum in manibus gestare, Abbatis vel fratrum pedibus cùm lachrymis prouolui.* Ita Cassinenses præscribunt *comedere in pane & aqua in* C *terra in refectorio cum zona ad collum.* Alterius Fructuosi Regula præscribit, vt excommunicatus *prostratus humi cingulo simul apertortoque abiecto pascat veniam negligentiæ suæ. Et refectionis tempore, coram Refectario adstabit sine deposito & habitu.* Eadem Regula in pœnam iniungit, *vt reus Monachus coronam capitis quam gestat, amittat; decaluatusq; turpiter opprobrio pateat, omniumq; sputamentis oblitus in facie probraque æquè suscipiat.* In Concilio Ratisbonensi inter ceteras pœnas præscribitur, vt *Non-* D *nis velatis radantur omnes capilli capitis.* Vetus autē mos fuit ad ignominiam reos tondere: Vnde S. Cyprianus scribit ad metalla damnatos capite fuisse semitonsos capillo horrescente. Leges Caroli Magni de Conspirationibus præscribunt, *Vt rei inter se flagellentur, & capillos sibi inuicem tondeant.* Et alibi statuitur, vt contemptor epistolæ Imperatoris, *si seruus fuerit nudus ad palum vapulet, & caput ei tondeatur.* In Constitutionibus Carmelitarum Ioannis Soreth, *falsum testimonium dicenti iniūgitur vt come-* E *dat in terrâ coram toto conuentu in pluribus conuentibus suæ prouinciæ ad hoc missus per tot dies quàm Superiori videbitur expedire, indutus aliquo scapulari super quo duadecim linguæ aut circiter ante & retro de panno rubeo vel albo consuta hinc inde modo vario, in signum quod propter magnum suæ linguæ vitium illo modo merito sit puniendus.* Ignominia quoq; Monachum afficiunt commemoratæ à Climaco pœnitentiæ. A mensâ expelli; contumeliis in conspectu aduentantium affici, ignobiliora obire ministeria, prosternere

Monachi in loco negligentium positi. Cap. 43. Reg. Reg. Macar. cap. 6. Reg. Fruct. cap.14. Cassin. ad c.70 Reg. num. 6. Reg. alterius Fruct. cap.14. Cap.16. Coronâ capitis mulctati. Cypr. epist. 77. Sicut rei. Leg. Carol. M. l.3. a.9. Lib.4. art. 17. Const. Carmelit. part. 3. cap. 40. Pœna falsi criminatoris. Climac. grad. 4. Alta ignobilia ministeria.

CAPITV- ſe ante fores templi per ſeptem dies, ſtatui A
LVM. in urdine pœnitentium, manere ad ia-
nuam Monaſterij per ſeptem dies, remitti
ad pœnitentiæ carcerem vbi ſeurſim habi-
tant ſinguli. Simile eſt remitti ad nouitia-
tum, vel rurſus ſubdi Magiſtro Nouitio-
Oſculari rum. Huc ſpectat, cùm aliqui in pœnam
pedes, aut iubentur aliorum oſculari pedes, aut ter-
terram. ram, quòd apud Monachos non infrequens
Val. Max. eſt. Sic apud Valerium Maximum Lucius
lib. 8. cap. 1. Piſo reus proſtratus humi pedeſque iudi-
cum oſculans, os cæno repleuit, & indul-
Martial lib. gentiam obtinuit. Martialis quoque au- B
10. Epi- ctor eſt
gram. 72.

Et parthos humileſque, ſupplicesque
Pictorum ſola baſiaſſe Regum.

Et hunc pœnitendi modum inſinuat Pſal-
Pſal. 43. 25. miſta: *Quoniam humiliata eſt in puluere ani-
ma noſtra, conglutinatus eſt in terrâ venter no-*
Ierem. *ſter.* Et Ieremias: *Ponet in puluere os ſuum.*
Thren. 3. Hic enim reorum & ſupplicum mos eſt,
21. Gen. 18. quaſi cùm Abraham dicenti: *Cum ſim pul-
uis, & cinis.* Affinis huic eſt in genua ſe
prouoluere, ſeu genuflectere, inter Mona-
chos æquè vſitatum.

DISQVISITIO III.

Quales Pœnæ, quæ reo aliquid auferunt?

QVAMVIS omnibus pœnis hoc com-
mune eſſe videatur vt aliquid aufe-
rant: nam quæ laborem ingerunt, priuant
ſine dubio lætitiâ, quæ laborem, quiete:
quæ infamiam, bonâ famâ: placuit tamen
diſtinctionis causâ, hæc aliquatenus ſe-
parare, & ſeorſim tractare de iis mulctis, D
quæ à victu, ſocietate, oratione, vel gradu
reum excludunt.

I. PRIMÒ igitur, victu pœnitentes priuan-
Ieiunio ple- tur, cùm vel ieiuniis affliguntur, vel, vt S.
ctuntur pœ- BENEDICTVS loquitur, *non permittuntur ad*
nitentes *communis menſæ participationem.* Sic Clima-
Cap. 43. cus tradit ſolere quoſdam à menſâ expel-
Climac. li, cui ſimile eſt, quod inter pœnas incerti
grad. 4. Auctoris inter opera Baſilij præſcribitur,
Num. 38. *vt ſolus per ſeipſum cibum ſumat.* Quod intel-
ligi poteſt vel extra refectorium, vel in eo E
poſt aliorum refectionem, vel ſedendo in
pauimento in medio triclinij, aliis ad men-
Quod fit ſam reſidentibus. In iiſdem pœnis ſtatui-
variis mo- tur: *Si quis in menſâ comedens nugatur, ſuſci-*
dis. Num. 17. *tetur, vt exurgat ad orationem.* Frequens fe-
rè apud omnes Monachos eſt ieiunium in
Pachom. pane & aqua, præſcriptum quoque à S. Pa-
art. 84. chomio. Huc ſpectat, ſubſtractio vini, vel
alicuius ferculi. Quare in Pœnitentiali S.
Columbani ſæpius occurrit, vt delinquens
habeat vnum paximatium, & aquam per
duos dies, quibus nimirum alterum ſub-
trahebatur paximatium. Spectat huc com-

mutatio in viliorem cibum, quaſi indigni
eſſent communi aliorum fratrum cibo, ſed
reiicerentur potiùs, iungerenturque cum
iumentis. Et Polybius auctor eſt, peccan- Polyb.
tibus militibus *hordeum pro tritico datum.* apud Lipſ.
Sed & Vegetius notat. *Tirones, ſi parum in* lib. 5. de mi-
proluſione & exercitio profeciſſent, pro frumen- lit. Rom. Dialog. 18.
to hordeum coactos accipere. Altera Fructuoſi Veget. l. 1.
Regula impudico Monacho inter cetera cap. 13.
præſcribit: *Triduanâ per hebdomadas ſingulas* *Hordeaceo pane paſti.*
refectione, panis exigui hordeacei veſpertino Reg. Fruct.
tempore ſubleuari; quod ſub titulo S. Baſilij cap. 16.
citat Petrus Damiani. Additque quam di- Petr. Dam.
ximus cauſſam, *quia qui factus eſt ſicut equus* opuſc. 7.
& mulus, congruè non cibo hominum, ſed anno- cap. 15.
nâ paſcitur iumentorum.

SECVNDÒ. Fratrum ſocietate præuari- II.
cantes non rarò leguntur priuati, quod va- *Aliorum*
riis fiebat modis, ſubinde enim aliis con- *ſocietate*
gregatis aut honeſtæ recreationi intentis, *iuſſi abſti-*
rei iubebantur ſeorſum manere; alis ex- *nere.*
euntibus, illi domi manere: aliis in horto
ambulantibus, illis iniungebatur ſcriptio,
lectio, oratio. Tale quoque eſt manere in
C clauſtro, quod iam olim practitatũ colligas
ex vita Notkeri. Sic inter pœnas incerti Ekkehard.
auctoris legitur: *Si quis veſpers non acceſſerit* in vit. Not-
ad Pater noſter, abſque aliquâ cauſâ, in oratione ker. c. 27.
perſiſtere cogitor donec omnes dormierint. Et *ſi* Num. 26.
quis ſurgit de menſâ præter voluntatem Archi- Num. 30.
mandritæ, ſiſtatur in oratione vſque ad tempus
lucernarum. Alia ſeparandi forma eſt, cùm
rei excluduntur à communi fratrum ora-
tione, de quâ Caſſianus. Et Cæſarius Are- Caſſ. lib. 2.
latenſis præſcribit ſeparationem à cõmu- cap. 15.
nione, vel à conuiuio: quod art. 11. expo- Cæſar. in
D nitur idem eſſe atque *à communione oratio-* Reg. Sanctimonial.
nis, vel à menſâ ſequeſtrari. Adeoque parua art. 10.
quædam eſt excommunicatio. Grauior ſe-
queſtratio eſt, quam præſcribit S. Pacho- Pachom.
mius, mandans detractorem ſeparari extra art 84.
conuentum fratrum ſeptem diebus. Item- *Subinde*
que, *ſeparari extra monaſterium, & verberari* *multo tem-*
ante fores triginta nouem, ſubintellige, pla- *pore.* Art. 87.
gis. Animaduerſiones S. Baſilij ſæpius ha-
bent *hebdomadam vnam vel duas à reliquorum*
conſortio abeſſe cogitor, vel hebdomadam vnam
E *ſegregator.* Regula ſecunda à Patribus pro- Reg. 2.
lata: *triginta diebus à communione ſeparetur,* Patr. c. 9.
aut virgis cæſus emendetur.

TERTIÒ. Peccantibus monachis com- III.
munis conuictus vel maximè auferebatur *Peccantes*
per excõmunicationem, cuius pœnæ fre- *Monachi*
quens mentio apud Regulatum auctores: *excommu-*
& S. BENEDICTVS expreſsè agit de excom- *nicabantur.*
municatione culparum, & de iis qui ex- Cap. 23. & 44.
communicantur, quomodo ſatisfaciant.
Caſſianus excommunicatum vocat ab ora-
tione ſuſpenſum, quem imitatus quoque
S. BENEDICTVS. Regula Iſidori pro leui- Cap. 25.
bus culpis triduanam præſcribit excom- Reg. Iſid.
cap. 17.
muni-

municationem, pro grauiotibus iuxta arbitrium Patris, excommunicationem diuturnam, & flagella. Auctor Anonymus pœnarum apud Basilium, sæpe habet, *sit excommunicatus: & careat benedictione.* Quòd *Quid sit carere benedictione.* posterius distinctum est ab excommunicatione, vt patet num. 5. quo dicitur: *Si quis careat benedictione castigationis gratia, & ex contemptu se non excusarit, & acceperit benedictionem, excommunicetur.* Num. 37. Et: *si quis egressus fuerit ad ostiarium siue ianitorem, si non permissum fuerit ipsi à designatis præfectis, careat benedictione. Si verò egressus fuerit ad munitionis prospectum, excommunicetur.* Plus ergo est excommunicatio, quàm benedictionis carentia, vel substractio.

IV. *Pœna degradationis.* QVARTÒ. Quemadmodum milites subinde mutabant Militiam, & ab honestiore genere in humilius transscribebantur; *vt qui equo meruerant, peditum numero militarent; qui pedites fuerant in funditorum auxilia* Valer. lib. 2 *transscriberentur*, vt Valerius ait: Ita apud spirituales Christi milites, si peccauerint, vsurpatur quædam degradatio. Colligimus hanc ex ipsis S. BENEDICTI verbis, cùm Cap. 63. ait: *Exceptis his, quos, vt diximus altiori consilio Abbas prætulerit, vel* DEGRADAVERIT *certis ex caussis, reliqui omnes vt conuertuntur, ita sint.* *Priuatio officiorum.* Quò sine dubio spectat officiorum vel dignitatum præuiâ culpâ priuatio. Ita de Præposito incorrigibili decernitur, Cap. 65. *vt deiiciatur de ordine Præpositura, & alius, qui dignus est, in loco eius subrogetur.* Eadem Cap. 21. iam ante de Decanis statuerat. Similiter Cap. 29. fratrem, *qui proprio vitio egreditur vel proiicitur de Monasterio, si reuerti voluerit, in vltimo gradu recipi mandat.* Imitatus est eum Fruct. c. 20. Sanctus Fructuosus Episcopus. Regula quoque S. Macarij pœnitentiæ loco statuit fieri nouissimum. Climac. grad 4. Climacus refert Macedonium Diaconum, quòd seriùs ad Monasterium redisset amotum à ministerio, atque in vltimo incipientium constitutum ordine per quadraginta dies. Leuior porrò pœna est, quam Legislator noster infligit ad diuinum officium serius occurrenti, *Pœna serò venientium.* Cap. 41. nimirùm *vt non stet in ordine suo in choro, sed vltimus omnium stet, aut in loco quem talibus negligentibus seorsum constituerit Abbas, vt videatur ab ipso, vel ab omnibus: vsque dum completo opere Dei publicâ satisfactione pœniteat.* Num. 79. Nota & S. Pachomio hęc mulcta, apud quē occurrit *nō esse in ordine suo, absque maioris imperio.* Et de iracūdo septies admonito: Num. 85. *Faciet eum surgere de ordine sessionis suæ, & inter vltimos collocabitur.* Item de alio delinquente: Num. 92. *Iudicabunt eum, & degradabunt in vltimum gradum donec corrigatur.* Regula secunda à Sanctis Patribus prolata de mona- Reg. 2.a Patr. c. 13. cho qui furtum fecerit, ordinat, *Vt si iunior fuerit, virgis cæsus numquam officium clericatus excipiat; si verò iam Clericus in id facinus fuerit deprehensus, nominis ipsius dignitate priuetur.* CAPITVLVM.

V. *De incarceratione.* QVINTÒ. Delinquentes carceri etiam leguntur inclusi, & celebris est pœnitentiū Carcer à Climaco descriptus, omni mortali consolatione destitutus. Climac. grad 4. *Non illic vnquā fumi vapor apparebat, non vinum, non oleum ad cibum, non aliud quidquam præter panem & minuta olera. In hoc si qui post supernam vocationem deliquissent, ita eos claudebat pater, vt procedere inde nusquam valerent. Non quidem omnes simul, sed seorsum singulos, aut certè multum duos simul, ibiq́ tam diu morabantur, quo ad eum Dominus de singulorum remissione certiorem faceret.* Regula S. Fructuosi: Reg. Fruct. cap. 16. *Et vinculis.* *vinculisq́ arctatus ferreis carcerali sex mensibus angustiâ maceretur.* Vbi præter carcerē animaduertis etiam adhibita vincula. Pallad. Lausiac. c. 31. Palladius quoque scribit Valentem per superbiam à dæmonibus seductum, à Patribus anno vno vinctum, & in ferreos compedes coniectū. Reg. Isid. cap. 20. Isidorus Episcopus decreuit, vt fugitiuus *vinctis post tergum manibus* Abbati reducatur proprio. Mitior inclusionis species est, cùm delinquens ad tempus remanere in cellâ, vel aliquo cubiculo iubetur, vel non egredi certum locum. Extat huius exemplum apud Fructuosum. Reg. Fruct. cap. 16. Incarcerationem posteriores ordines plures prǽscripseruut.

VI. *Pœna expulsionis grauissima.* SEXTÒ. Omnium seuerissima pœna est, expelli à Monasterio, cùm incurabilis & desperatæ sanitatis velut putridum membrum à corpore monasterij resecatur. Nota antiquis hæc pœna, de quâ inferiùs, cùm de incorrigibili agetur.

DISQVISITIO IV.

Quale pœnitentiæ genus sit Superpositio?

NON omnibus nota est illa pœna, quæ *Superpositionis* nomine designatur. *Superpositio vox obscura.* Occurrit autem hæc vox sæpius in Pœnitentiali S. Columbani, in quo legere est, *Superpositione puniatur.* Et: *tribus superpositionibus castigetur.* Iterumque: *Vbi occurrat.* *Qui profert altum sermonem, vel modicum ad reprehendendū opus Ostiarij: aut Ostiarius horas nō benè custodierit, Superpositione Silentij; aut quinquaginta percussionibus*, supple puniatur. Eum de more sequens Donatus in Regulâ; Reg. Don. cap 28. *Tractantes*, inquit, *eas Superpositione silentij, aut quinquaginta percussionibus pœniteat.* Et: Cap. 29. *Castigans castigantem se, tribus Superpositionibus pœniteat.* Sæpiusque eam vocem repetit Cap. 31. 35. & 24. Regula Cuiusdam ad Virgines: Reg. ad Virg. c. 8. *Si verò ex toto cursum suum perdiderit præcipuè nocturnis horis, in quibus nullum aliud opus impedit, Superpositione dampetur.* Regula Magistri: Reg. Mag. c. 53. *Et cùm aliis superponentibus pro Dei sperandā*

CAPITVLVM. *mercede vnum diem non posse ieiunium voluntariè pertransire*. Agit de eo qui feriâ 6. Parasceues nequit ieiunare.

Quidam interpretantur ieiunium. Eliber. C. 30. 23. Can 26.

Sed quid *Superpositio*? Quidam interpretantur esse Ieiunium; quia Concilium Eliberitanum ait: *Ieiuniorum Superpositiones per singulos menses placuit celebrari, exceptis diebus duorum mensium Iulij, & Augusti*. Et: *Errorem placuit corrigi, & omni Sabbati die Superpositiones celebremus*. Ad quem locum Gabriel Albaspinæus, Aurelianensis Episcopus ait: B Ieiunia superponere, est ieiunia de nouo imponere, & indicere. Garsias Loaysa: Ieiunium, inquit, Superpositio vocatur, vt patet ex indiculo pœnitentiæ. Eadem notione Dionysius Alexandrinus epistolâ ad Basilidem vsurpauit Græcam vocem ὑπερθέσιν. Et S. Epiphanius in expositione fidei, numero 22. καὶ πεντάδας ὑπερτιθέασι, id est, *ad quatriduum vsque superponunt*. Petauius vertit: *ieiunia prorogant*. Optimè autem Græcam hanc vocem explicasse mihi vi- C detur Euagrius, qui de Monachis agens, ait: *Nonnulli eorum leges, quas ὑπερθέσεις vocant, id est, leges legibus, quibus tenentur, suprà irrogatas sæpè exequuntur: quippe ieiunant ad biduum, atque etiam ad triduum. Sunt ex illis qui quinque dies continuos & amplius ieiunant,*

Et probant.

Euag. hist. Eccles. l. 1. cap. 21.

A *& vix tum cibum capiunt necessarium*. Ita habet versio Ioannis Christophorsoni Cicestrensis Episcopi.

Non videtur sic propriè accipi.

Verùm quia non tantùm simpliciter dicitur, *Superpositio*, sed Superpositio ieiunij, silentij, vt iam vidimus, atque etiam psalmorum, & officiorum, vt constat ex Commentario MS. Stephani Parisiensis ad cap. 19. Regulæ S. BENEDICTI dicentis, *Monasteria quædam quadam vti Psalmorum & officiorum Superpositione*: Hinc dicendum B videtur, superponere aliud nihil esse, quàm superaddere, superadiicere. Vtitur hoc modo Tertullianus: *Exinde apertè Dominus amplians legem, iram in fratrem homicidam superponit*; id est, addit, superaddit. Et sensus est, cùm lex tantùm prohiberet homicidium, Christus in Euangelio iram in proximum superadiecit.

Apud Menard. Concord. Reg. c. 54. §. 2.

Tertul. lib. de orat. c. 10.

Alia, & verior expositio.

Videtur porrò mihi simpliciter significare cuiuscumque pœnæ impositionem, C eâ notione quâ Principum exactiones, quę rebus quibusdam imponuntur, *Impositiones*, & *Impostæ* vocantur. Quod ex Latino desumptum. Cicero enim dixit: *Vectigal esse impositum fructibus nostris dicitur*. Item: *Agris publicis per grande vectigal imponere*.

Cic. orat. pro Fonteio. Contra Rul.

TRACTATVS IV.

DE EXCOMMVNICATIONE CVLPARVM.

POENARVM *hactenus nomina & genera, vt licuit, exposuimus, nunc porrò cum ipso Legislatore nostro censuras, quas delinquentibus infligit, & quo modo ab ijs congruâ satisfactione absoluantur, discutere est animus*. Primâ disquisitione quæritur, *An de Excommunicatione Ecclesiasticâ agat S.* BENEDICTVS? Secundâ, *Quæ pro leuioribus culpis irroganda excommunicatio?* Tertiâ, *Quibus ex Regulâ inferenda Excommunicatio?* Quartâ, *Quomodo sententiæ Excommunicationis satisfaciendum!* Quintâ, *Quæ Abbatis circa Excommunicatos sollicitudo? Quid Sempectæ?* Sextâ, *Quid agendum cum eo qui sæpius correctus non se emendat?* Septimâ, *Liceátne hoc tempore è Monasterio expellere, aut ab Ordine præscindere?* Octauâ, *Quoties, & quomodo recipiendi qui suo vitio egrediuntur Monasterio?*

CAPITVLVM.

DISQVISITIO I.

An de Excommunicatione Ecclesiastica agat S. BENEDICTVS?

Duplex ecclesia excommunicatio.

DVPLEX in Ecclesiâ viget excommunicatio: altera maior, quæ plena est, & antonomasticè vocatur excommunicatio: altera minor, quæ partialis & non plena, directè vetans participationem Sacramentorum. Addunt his aliqui tertiam Monasticam, siue Claustralem, quæ secundùm quid tantùm Excommunicatio dicatur, qua pars tantum communionis, quæ inter fideles intercedit, tollitur: verbi gratiâ, colloquium, aut discubitus ad eandem mensam, inchoatio quorumdam in diuino officio. His positis, Quæritur, de quâ Excommunicationis specie agat S. BENEDICTVS? Et an de eâ, quæ maior vocatur, & Ecclesiastica est censura? Columbanus Vranck in MS. Commentario ad Regulam, asserit eum tantùm agere de Monasticâ, siue Claustrali, aut Regulari; quia autem Regula distinguit inter leuiores & grauiores culpas, & pro illis à mensæ participatione: pro his à mensâ simul & ab oratorio excludit; ideò duplicem quoque facit excommunicationem monasticam; maiorem pro grauioribus culpis, de quâ capite 25. & minorem pro leuioribus, de quâ capite 24. S. Hildegardis quoque non Ecclesiasticam, sed Monasticam solùm videtur agnoscere excommunicationem, ita scribens: *Si intelligit qualis sit pœna, excommunicationi subiaceat, non illa iure Sacerdotij sub stolâ prolatâ, sed excommunicationi, quâ verbis tantùm simplicibus à consortio fratrum, seu in refectorio, seu in diuino officio in choro, seu in dormitorio, seu his similibus separatur, quoniam pœna hæc intelligentibus grauiorem confusionis ruborem infert, quàm vindicta corporalis, cùm non intelligentibus corporalis disciplina inferenda sit.* Hæc illa. Cuius sententiæ etiam est Siluanus Razzi Camaldulensis in suis ad Regulam Commentariis. In ipsis verò Constitutionibus Camaldulensium à Pio V. approbatis scribitur: Quæ S. BENEDICTVS cap. 23. 24. & 25. de Excommunicatione habet, propriè non esse eius generis, cuius est illa, de quâ loquitur Ecclesia Sancta, additurque: Possumus etiam dicere, duplicem esse excommunicationem, videlicet Monasticam & Ecclesiasticam.

De quâ agat S. Benedictus.

Quidam censent non agere de ecclesiasticâ.

S. Hildeg. in cap. 23.

Camald. ad cap. 23.

Præfertur sententia affirmatiua.

Verùm probabilius alij existimant S. BENEDICTVM etiam de verâ Excommunicatione maiore, & censurâ Ecclesiasticâ agere capitibus præsertim 25. & 27. cuius A satisfactionis modus præscribitur cap. 44. In hac sententiâ sunt Boërius ad cap. 25. Turrecremata, Guido Iuuenalis, Perez, Craesbeeck, Menardus in Conc. Reg. cap. 30. §. 1. Alardus Gazæus, Theophilus Raynaudus l. de monitoriis Eccle. p. 2. c. 1. n. 6.

Gaz. in c. 16. l. 2. Cassian.

Probatur *Primò*, quia pleraque quæ de ecclesiasticâ dicũtur excommunicatione, de suâ asserit S. BENEDICTVS. Nam cap. 23. requirit contumaciam, inobedientiam, contemptum, &c. & vult præmitti ternas munitiones, antequam excommunicatio B infligatur.

Probatur Primò.

Probatur *Secundò*, quia cap. 25. priuat eum omnibus, à quibus Ecclesiasticâ Excõmunicatione innodatus prohibetur, quę communiter hoc versiculo exprimuntur:

Secundò, ex iis quæ prohibentur excommunicato.

Si pro delictis anathema quis efficiatur:
Os, orare, vale, communia, mensa negatur.

1. Negatur ipsi *os*, quia S. BENEDICTVS ait: *Nullus ei fratrum in vllo iungatur colloquio.* Cap 44.
2. *Oratio*, quia suspenditur ab oratorio, ante cuius fores prostratus iacere debet, nihil C dicens: prohibetur quoque cibus qui ei datur, benedici. 3. Negatur ipsi *vale*, siue salutatio, quia præcipit Regula, *Ne à quoquam benedicatur transeunte.* 4. Interdicta illi *communio* his verbis: *Nullus ei fratrum in vlla iungatur consortio.* Et: *Solus sit ad opus sibi iniunctum.* 5. Negatur *mensa*: Cibi, inquit, *refectionem solus percipiat, mensura vel hora quâ præuiderit Abbas ei competere.* Cap. 25.

Probatur *Tertiò*, quia mandat S. BENEDICTVS, vt persistat *in pœnitentiæ luctu, D sciens illam terribilem Apostoli sententiam dicentis: Traditum huiusmodi hominem satanæ in interitum carnis, vt spiritus saluus sit in die Domini.* Hæc autem sententia de Excommunicatione intelligitur maiore; sic enim explicat Augustinus: *Omnis Christianus*, inquit, *qui à Sacerdotibus excommunicatur, satanæ traditur; quomodo? quia extra ecclesiam diabolus est; sicut in Ecclesiâ Christus; ac per hoc quasi satanæ traditur, qui ab Ecclesiasticâ communione remouetur. Vnde illos, quos tunc Apo- E stolus satanæ traditos prædicat, excommunicatos à se esse demonstrat.* Quid autem est tradi satanæ in interitum carnis? plures sensus ex Patribus adfert Raynaudus. Vnum hîc sufficerit audisse Hieronymum, qui ait tradi satanam in interitum carnis, *vt arripiendi illum corporaliter habeat potestatem. Quod dum viderit se nec carnis hic, nec in futuro spiritus requiem habiturum, de facto pœniteat vt saluetur. Sicue sic, quisque pro meritis suis de Ecclesiâ* pelli-

Probatur Tertiò.

1 Corint. 5.

August. de verb. Apo. serm. 68.

Quid sit tradi satanæ.

Rayn. supr. p. 2. c. 8 n. 8. & seq.

Hieron. in 1. Cor. 5.

CAPITVLVM. *pellitur, & satanæ traditur potestati, vt dum caro eius per pœnitentiam afflicta quendam interitum patitur, spiritus conseruetur.* Et olim quidem excommunicatos, dæmonique traditos ab eo corporaliter fuisse diuexatos, & quasi possessos, Theodoretus & alij tradunt.

Probatur Quartò à pœnâ communicanti cum excommunicato inflicta. Cap. 26. Probatur *Quartò*, quia communicantem, aut vt S. BENEDICTVS loquitur, *sine iussione Abbatis fratri excommunicato* quolibet modo se iūgentem, vult similem sortiri Excommunicationis vindictam. Quod constat tantummodò cauendum cum maiore excōmunicatione deuinctō. Quamuis autem iuxta eam, quæ nunc viget in Ecclesia consuetudinem, communicantes cum excommunicatis minorem tantùm incurrant excommunicationem; hìc tamen S. BENEDICTVS per *similem excommunicationis vindictam*, videtur maiorem intelligere excommunicationem. Tum quòd olim non esset excōmunicatio minor; tum *Cassian. l. 2. cap. 16.* quòd prisci monachi, Cassiano teste, crediderint, si quis orationi eius qui excommunicatus est, communicaret; *complicem se damnationis eius effici, tradens scilicet semetipsum voluntariè satanæ, cui ille (excommunicatus) pro sui reatus emendatione fuerat deputatus, in eo vel maximè grauiùs crimen incurrens, quod maiorem illi ingeneret insolentiæ fomitem.* Viden' eos non minorem, sed æqualem vel grauiorem æstimasse excommunicationem communicare cum excommunicato. Et S. BENEDICTVS diligens Cassiani imitator, ad hunc locum fortè respexerit. *Calixt. ep. 2. ad Episc. Gall.* Calixtus Papa eodem modo scribit: *Quia quicumque in his, vel aliis prohibitis scienter excommunicatis communicauerit, iuxta Apostolorum institutionem, & ipse simili excommunicatione subiacebit.*

Obiectiones contra prædicta. Prima. Sed contra prædicta quædam fiunt obiectiones. *Prima*, Non datur potestas fulminandi excommunicationes ecclesiasticas, quæ non dimanet ab Ecclesiâ: Atqui quando has excommunicationum leges ferebat BENEDICTVS nullam habebat auctoritatē ecclesiasticam dimanantem ex clauibus: Ergo diras ecclesiasticas fulminare non potuit. Minor probatur, quia quando scripsit Regulam nondum erexerat Monasterium Cassinense, sed antequam habebat Monasterium non habebat aliquam auctoritatem; ergo non potuit leges ecclesiasticæ excommunicationis ferre. Hanc auctoritatem cùm fuit Abbas non habuit, quia fuit merus Paterfamilias & caput Ordinis nondum ab Ecclesiâ approbati. Nam approbatio Regulæ S. BENEDICTI à Magno *Soluitur.* Gregorio posteà facta est. Respondeo negando minorem: habebat enim S. BENEDICTVS auctoritatem ecclesiasticam excommunicandi, eo modo, quo veteri id iure aut consuetudine habebant Abbates, aliique monasteriorum præfecti, vt ex citato Cassiani loco asserit Gazæus. Obserua, inquit, antiquum Monasticæ disciplinæ vigorem, & rigorem, quo solebant interdum Monachi contumaces suspendi ab oratione, id est, excommunicari à suis Abbatibus, & Superioribus, licet fortasse non Sacerdotibus, huiusmodi enim facultatem in Monachos sibi subditos habere possunt & habent Abbates, etiam non benedicti, nec presbyteri, modò legitimè instituti, & confirmati. Sanctum verò BENEDICTVM fuisse le- *Et ostenditur S. Benedictum fuisse legitimum Abbatem.* gitimum Abbatem non tantùm Cassinensis monasterij, sed etiam aliorum duodecim, quæ in Sublacensi exædificarat & rexerat solitudine, tanquam Generalis & caput Ordinis à se instituti, ex vitæ constat historia. Nec refert quòd Ordo tum ab Apostolicâ sede non legatur approbatus, quia tacitè videtur approbatus, cùm Romæ fama illius diuulgata esset, & nobiles *Dial. lib. 2. cap. 3.* Romani suos filios omnipotenti Deo nutriendos darent. Tolerabatur ergo à Pontifice hæc eius institutio, nec opus tum temporis erat expresso Apostolicæ sedis diplomate, quòd hoc ecclesia necdum sibi reseruauerat: Vnde sufficiebat Episcopi, in cuius diœcesi monasteria exstruebātur, approbatio, vt lib. 2. tract. 5. disq. 1. diximus. Quod nisi dicamus, totā vitā non fuerit nisi merus paterfamilias, & caput Ordinis nondum ab Ecclesiâ approbati. Quid, *An potuisse excommunicare.* quod Sanctimonialibus incontinentioris linguæ excommunicationem aliquando interminatus sit, cui tamen effectus respondit, ac si verè fuissent excommunicatæ; nam ad Diaconi vocem iam defunctæ Ecclesiâ egredi visæ sunt. Ex quo colligas eam S. Patrem minatum fuisse excommunicationem, quæ sacris interdiceret. Frustra autem humillimus Pater minaretur quod eius excederet potestatem.

Secunda obiectio. *Secunda* obiectio, Si ecclesiasticâ excommunicatione plecteretur *Frater, qui grauioris culpæ noxâ tenetur*, videtur quòd pro quouis peccato mortali notorio hæc censura possit inferri, adeoque longè grauior futura sit Monachorum, quàm sæcularium vel aliorum Ecclesiasticorū conditio. Re- *Diluitur.* sponderi potest in his grauioribus noxis ex cap. 23. supponendum esse ex parte delinquentis præcessisse contumaciam, & contemptum, & monitionem ternam ex parte Superioris. Sic enim & Gazæus dicit par esse existimare neminem fratrum ab Ægyptiis Monachis fuisse ab oratione suspensum, siue excommunicatum, nisi grauioris culpæ reus iudicatus, eam tamen regulari & statutā pœnitētiā diluere recusaret.

Deio-

Cap. 14. *Alia responsio.* Deinde, cùm S. BENEDICTVS dicat, culparum modum in Abbatis pendere iudicio, non pro quouis manifesto peccato mortali infligenda excommunicatio maior, sed quòd tale est iudicio Abbatis. Abbas autem, vt Boërius ait, semper ex sententiâ sacrorum Canonum discretè pensabit, quæ peccata plus minúsve debeant condemnari. Vnde de excommunicato iuxta cap. 25. Regulæ ait, taliter suspensum si ministraret in diuinis sicut priùs, irregularitatis laqueum non euasurum. Addo, non vsque adeò mirandum iuxta Monasticæ disciplinæ rigorem olim sæpius, & ob culpas non adeò graues fulminatam excommunicationem, vt fartam tectam seruarent Religionis integritatem, & terribili hâc sententiâ reliquis metum iniicerent.

Boër. in cap. 25.

Tertia obiectio. Obiectio *Tertia*: Abbatissæ & Priorissæ, iuxta hunc textum Regulæ subditas delinquentes suspendunt à mensâ simul & ab oratorio. Vnde Hieronymus de Paulâ Romanâ: *Quam linguosam, garrulam ac procacem, rixisq; perspexerat delectari, & sæpius commonitam nolle conuerti, inter vltimas, & extra conuentum sororum, ad fores triclinij orare faciebat, & separatim cibum sumere: vt quam obiurgatio non correxerat, emendaret pudor.* Ex quo inferas S. BENEDICTVM non egisse de Ecclesiasticâ Excõmunicatione, cùm hanc feminæ infligere non possint. Respondetur, Paulæ, aliarumque Abbatissarum similes animaduersiones, non esse veras excommunicationes, sed pœnas Monasticas illis vtcumque similes, & quasieri potest respondentes: & sic intelligendum caput 18. Regulæ Cuiusdam ad Virgines, quòd S. BENEDICTI constitutionem sororibus adaptat. Regula autem Donati cap. 69. & 70. merè transcribit S. BENEDICTI verba, mutato tantùm genere. Vnde Guido Iuuenalis cùm dixisset S. BENEDICTVM in cap. de grauioribus culpis intelligere has committentes maiori Excommunicationi subiiciendos, posteà addit: Abbatissa quamuis prælata sit, vibrare tamen excommunicationem, & ab eâdem absoluere non potest, vtpote clauium potestate carẽs, & incapax ad ordines suscipiẽdos. Separare illi quidẽ subditam licet ab aliarum societate, mensâ, colloquio, & aliis pœnis in eam animaduertere, sed non excommunicatione, quæ est Ecclesiæ censura. Similiter Constitutiones Benedictinarum B. Mariæ Vallis Gratiæ statuunt Abbatissam vti posse excommunicatione regulari. Quòd si opus sit Ecclesiasticâ censurâ, euocandum Visitatorem.

Hieron. in Epitaph. Paulæ.

Dissoluitur.

Abbatissæ non possunt suas excommunicare.

Quarta obiectio respondetur. *Quarta* obiectio, Cùm suspensio sit quid distinctum ab excommunicatione, & S. BENEDICTVS de grauioribus culpis dicat, *Suspenditur à mensâ simul, & ab oratorio*, non videtur intelligere Ecclesiasticam excommunicationem: atque ita colligunt Camaldulenses. Respondetur, Legislatorem nostrum Cassiani phrasim imitatum, qui ante dixerat: *Si quis pro admisso delicto fuerit ab oratione suspensus*, quod de excommunicatione intelligendum ostendit Gazæus. Et quæ hactenus attulimus, satis, ni fallor, probant S. BENEDICTVM loqui de eâdem Excommunicatione.

CAPITVLVM.

Cassian. l. 2. cap. 16.

DISQVISITIO II.

Quæ pro leuioribus culpis irroganda Excommunicatio?

DE Ecclesiasticâ censurâ actum: superest leuioribus transgressionibus à S. BENEDICTO decreta Excommunicatio. Proinde hîc tria consideranda. 1. Quænam culpæ leuiores. 2. Qualis pro illis infligenda excommunicatio. 3. Quomodo fiat absolutio, vel reconciliatio.

Ordo dicendorum.

PRIMÒ itaq; leuiores culpas vocat Boërius peccata venialia: alij asserunt, leues diei respectu grauiorum, quibus maior debetur pœna. Quinimò apud Religiosos frequenter leues culpæ vocantur regulares transgressiones Constitutionum quarumdam, quæ ad culpam in conscientiâ non obligant, sed ad meram pœnam regularem. Cassianus autem catalogum texit culparũ, quæ apud Ægyptios spiritali animaduersione vel increpatione purgabantur, quem vide libro 4. cap. 16. Imitatus eum videtur Isidorus Hispalensis, qui hæc in Regulâ Monachorum habet: *Delicta autem aut grauia, aut leuia. Leuioris culpæ reus est, qui ottosus esse dilexerit, qui ad officium, vel ad Collationem, vel ad mensam tardiùs venerit, qui in choro horis riserit, fabulisve vacauerit; qui relicto officio vel opere, extra necessitatis caussam foras discesserit: qui torporem, aut somnum amauerit: qui sæpius iurauerit: qui multiloquus fuerit: qui ministerium cuiuslibet operis iniunctum sibi sine benedictione susceperit: aut perfecto opere benedictionem minimè postulauerit: qui iniunctum opus negligenter vel tardiùs expleuerit: qui casu aliquid fregerit: qui damnum rei paruæ intulerit: qui codice negligenter vsus fuerit: qui alicubi ad momentum secesserit: qui occultè ab aliquo litteras, vel quodlibet munus acceperit, vel epistolam suscipiens sine Abbatis consensu rescripserit: vel quemlibet parentum seu sæcularium sine iussu Senioris, aut viderit, aut cum eis locutus fuerit: qui seniori inobediens fuerit: Qui contumaciter seniori responderit: qui erga seniorem linguam non represserit: qui lasciuus in linguâ fuerit: qui inhonestè incesserit: qui iocauerit: qui satis riserit: qui cum excom-*

I. *Quænam leuiores Culpæ.*

Isidor. in Reg. c. 17. *Texitur catalogus ex Isidoro.*

CAPITVLVM. *excommunicato locutus fuerit, orauerit aut comederit, qui illusionem nocturnam Patri non patefecerit. Hæc igitur, & his similia, triduanâ excommunicatione emendanda sunt.* Hæc ille:

Quid ex his colligendum. Ex quibus animaduertas, vetusti apud Monachos moris esse culpas distinguere, & pro earum qualitate & quantitate constituere pœnas; vt inter seruos Dei nihil maneret inultum, foretque ipsa animaduersio non modò commissi medela, sed committendi quoque cautela; ne leuiter iterarent hæc leuia delicta, quæ non leuibus viderent expiari pœnis.

II. *Quæ mulcta leuibus culpis infligatur.* Sed quod SECVNDVM erat, præscriptam à S.BENEDICTO mulctam, siue excommunicationis, vt loquitur, modum expendamus. Vbi notandum, non esse hanc excommunicationem Ecclesiasticam censuram, ne quidem eam, quam vocant, minorem, quâ à Sacramentorum participatione quis arcetur; sed meram pœnam Monasticam: quæ anagogicè dicatur excommunicatio. Cùm enim hoc verbum significet priuationem communicationis, & plura sint in quibus homines inter se communicant; quidquid ab aliquo eorum excludit, dici

Separatio à communi mensa. potest excommunicatio. A quibus autem hæc excludat, ita exponit S. Regula: *Si*

Cap. 24. *quis frater in leuioribus culpis inu. nitur, tantùm à mensæ participatione priuetur.* Communis mensæ participatio, amicitiæ symbolum est; ab eâdem per sententiam separatio pœnæ locum habet: censetur enim talis reliquorum conuictu indignus. Quæ

Basil. serm. de instit. Monach. quidem pœna, & à S.Basilio præscripta: *His,* inquit, *qui in culpâ aliquâ deprehensi fuerint, ad magnitudinem delicti, pœna quoque modus accommodetur, videlicet vt vel in communi cùm ceteris psalmorum decantationi interesse prohibeantur, vel ad orationis communionem neutiquam admittantur, itemq; à cibi communione arceantur. Quo autem modo id fiat, expo-*

Et ieiunij prorogatio. *nit* S.BENEDICTVS: *Refectionem cibi post fratrum refectionem solus accipiat: vt si verbi gratiâ fratres reficiunt horâ sextâ, ille frater nonâ; si fratres nonâ, ille vespertinâ.* Vbi nihil iam subtrahitur de ciborum quantitate, sed ipsâ tantummodò refectionis dilatione, quæ ieiunij quoddam augmentum est, reus pu-

Stat.Lanfr. cap.17. nitur. Vnde Lanfrancus: *Ad leuis culpæ satisfactionem adiudicatus frater, à communi mensâ separatur, vsurus cibo & potu, quibus alij fratres, nisi ei nominatim fuerit interdictum.*

Non substractio annonæ. Et hinc Boëtius definit talem non priuandum suo vino, quod id in casu speciali tantùm decernatur pro iis qui bis admoniti non occurrerint tempestiuè ad mensam.

Cap. 43. Notat præterea ex Bernardo Cassinensi, non debere hunc cum seruitoribus comedere, sed solùm, quod intellige quantum ad horam, & & quantum ad locum, vt sci-

A licet non in mensâ cõmuni, sed in alio loco refectorij ad hoc deputato, vel in aliquo diuersorio secundùm consuetudinem Monachorum. Definitores tamen Ordinis Cistertiensis volunt, vt extra refectorium comedant. *Vbi comedant rei leuioris culpæ.* Dist.7.c.5.

Sed quid prætereà taliter excommunicato faciendum? *Priuati à mensæ consortio ista erit ratio, vt in oratorio psalmum aut antiphonam non imponat, neque lectionem recitet vsque ad satisfactionem.* Vbi *imponat* Boëtius exponit: id est, solus vel per se incipiat, siue

B intonet, quod extendendum ait ad responsorium, hymnum aliaque similia. Quærit autem, an possit epistolam vel Euangelium legere, aut missam celebrare? Respondet, quòd non in communi consortio fratrum: quia ex quo propter delictum priuatus est à minoribus, & maioribus priuatus esse censetur. Cui enim prohibetur minus, & maius prohibitum esse intelligitur. Priuatim tamen celebrare, & alia diuina ministeria dicere poterit, quia pœnæ sunt restringendæ, nec hic suspensus est à diuinis; *An possit legere Euangelium, & celebrare.*

C quinimò iis interesse potest, & cùm iis psallere, sed nihil inchoare. Similia occurrunt in Statutis Lanfranci & Bursfeldensium. Bursfeld. dist.2. c. 8.

Quod spectat *Tertium*, de modo huius pœnitentiæ satisfaciendi, præscribit S.BENEDICTVS: *Qui verò pro leuibus culpis excommunicantur tantùm à mensâ, in oratorio satisfaciant, vsque ad satisfactionem Abbatis hoc semper faciant.* Ritum autem paulò antè ita expressit, vt præter iam dicta, *Omnibus horis dum completur opus Dei, proiiciat se in ter-* III. *Modus satisfaciendi pro leuibus culpis.* Cap. 44.

D *ram in loco quo stat.* Quod specialius explicat Lanfrancus: *Tam in nocte, quàm in die, cùm incipiunt Kyrie eleison, prosternat se ante gradum vbi benedictiones accipiuntur, ibique tamdiu prostratus iaceat, vsquequo dicatur Qui tecum viuit; si festiuitas 12. lectionum eueniat, tamdiu ab hâc satisfactione quiescat, quousque priuati dies redeant.* Absolutionis formulam ita exprimunt Bursfeldenses: Dum autem absoluendus fuerit in Capitulo, iussus surgere, à præsidente veniam petat: vel si aliàs pro qualibet culpa, spontè veniam pe- *In Oratorio.* Stat. Lanfr. cap.17. *Absolutionis formula.* Bursfeld. dist.1.c.8.

E tierit; Præsidens præmotione si quam ei facere voluerit præmissa, subiungat: *Frater, indulgeat vobis Deus, cessetis iam ab hâc satisfactione.*

Quia autem hæc iuxta Regulam pœnitentia satis diuturna est, & vt apparet grauis, rarior eius in leuioribus culpis vsus est. Vnde Cæremoniale S.Iustinæ pro leui culpâ has decernit pœnitētias, vt scilicet dicantur septem psalmi pœnitētiales cum Litaniis, vel totum officium mortuorum, vel psalmi vnius nocturni officij de Domino vel totus psal. *Beati immaculati*, vel psalmi gradua- *Aliæ pœnæ leuibus culpis decretæ.* Cærimon. part.3.c.3.

graduales, vel diſciplinam faciant ſeorſim cum tribus *Miſerere*; vel aliquæ genuflexiones in refectorio ante refectionẽ oſculando pariter pedes omnium fratrum: vel abſtineat culpabilis à pitantiâ ſi ieiunctur, vel ſi non ieiunetur abſtineat in prandio à pitantiâ, vel per hebdomadam, vel menſem à fructibus, vel in terrâ comedat de iis quæ aliis dantur.

DISQVISITIO III.

Quibus ex Regulâ inferenda Excommunicatio?

Sex caſus Excommunicatione digni.

CArdinalis à Turrecremata exponens cap. 23. Regulæ, ait S. BENEDICTVM ſex ponere caſus, in quibus excommunicationis adhibẽda ſit Medela. *Primus*, ſi frater fuerit contumax. *Secundus*, ſi inobediens; *tertius*, ſi ſuperbus. *Quartus*, ſi murmurans, *Quintus*, ſi in aliquo exiſtat cõtrarius ſanctæ Regulæ & præceptis. *Sextus*, ſi ſeniorum ſuorum cõteptor repertus fuerit. Ex quibus apparet, quomodo ab eo lecta & intellecta fuerit S. BENEDICTI ſententia: quam ſic interpunxit: *vel in aliquo cõtrarius ſanctæ Regulæ & præceptis, ſeniorum ſuorum contẽptor repertus fuerit.* Quam lectionem confirmat editio S. Dunſtani, Guidonis Iuuenalis, Pariſienſis, anno 1522. in quibus legitur: *Contrarius exiſtens ſanctæ Regulæ & præceptis, ſi ſeniorum ſuorũ contemptor repertus fuerit.* MSS. Codices S. Ebrulphi, S. Andreæ, & Affligenienſis, cum recentioribus editis legunt: *Et præceptis ſeniorum ſuorum contemptor.* Parum Latinè, minuſq; probabiliter, quamuis eam lectionem ſuâ expoſitione confirmet Bernardus Caſſinenſis, dicens intelligendũ de præceptis prohibitoriis vel ſatisfactoriis in ſeniorum correctione ſecreta. Sed meliorem & veram lectionẽ eſſe exiſtimo, quam habet MS. Dionyſianus, Benedictus Anianæ in Concordiâ, Smaragdus impreſſus, & Regulæ textus illi & Turrecrematæ præfixus, Coloniæ apud Calenium anno 1575. Veneta editio anni 1593. curante Arnoldo Wion, vbi textus ſic exprimitur: *Si quis frater contumax, aut inobediens, aut ſuperbus, aut murmurans, vel in aliquo contrarius exiſtens ſanctæ Regulæ, & præceptis ſeniorũ ſuorum, contemptor repertus fuerit.* Quòd etiã ſequitur & probat Menardus ex vtroq; MS. S. Germani, & S. Faronis. & ſenſus eſt: ſi frater vitiis ſuprà enumeratis, nempe contumaciâ, inobedientiâ, murmuratione, aut Regulę, ac pręceptis ſeniorum ſuorum violatione contaminatus, ea quę ſalutis ſuę ſunt, contẽnere repertus fuerit, nec vitia emendare curauerit, moneatur, &c. vt non ſufficiat peccata hæc incurriſſe & eorum eſſe reum, ſed accedat inſuper contemptus.

Locus Regulæ variè interpunctus, & intellectus.

Aſſeritur vera lectio.

Paraphraſticè exponitur.

A Agitur enim hic de excommunicatione maiori: ex parte enim delinquentis præcedit contumacia, contemptus & grauitas culpæ, quæ mortalis eſſe debet, ex parte verò excommunicantis, trina monitio. CAPITVLVM.

Sed vt S. BENEDICTI verba explicemus, videndum quis *Contumax*. Dictum autem volunt contumacem ſiue à contemnendo, ſiue, vt aliis placet, à tumore; hoc eſt ſuperbia. Iuriſcõſultus *Contumax* dicitur, qui tribus propoſitis edictis, vel vno pro tribus, quòd vulgò *Peremptorium* appellatur, Iudiciſq; litteris euocatus, præſentiam ſui facere contemnit. Apud Monachos autẽ, qui non tantùm comparet, ſed qui non paret, *Contumax* cẽſetur & rebellis. Vnde Contumaciæ iungit *Inobedientiam*, non quamlibet, ſed eam quâ quis non vult pręcipienti obedire, aut ſatisfacere monitionibus & pœnitentiis iniunctis, vel ſicuti alibi S. Pater loquitur de ſacerdote rebelle: *Si talis fuerit eius contumacia, vt ſubdi aut obedire Regulæ nolit:* Meritò autem excommunicatur talis inobediens, quia vt Paulus ait: *Quòd ſi quis non obedit verbo noſtro per epiſtolam, hunc notate, & ne commiſceamini cum illo, vt cõfundatur.* Oritur autem hæc ex fonte *ſuperbiæ*, per quam humiliari & acquieſcere recuſat. Vnde in Deuteronomio legitur: *Qui autem ſuperbierit, nolens obedire ſacerdotis imperio, & decreto iudicis, morietur homo ille.* Deinde ponitur *Murmur*, quo non tãtùm ſuperbo & præfracto animo tacitè inobediens eſt, ſed per apertum murmur virus ſuũ in alios diffundit, & eorũ animos ad contradictionem excitat. Similiter quod ait, *Contrarius exiſtens ſanctæ Regulæ, & præceptis ſeniorum ſuorũ*, intelligendũ in materiâ graui. Vt in his poſt trinam monitionem cõtemptor repertus, meritò poſſit excommunicationis ſententiâ perſtringi. *Tunc autem*, vt Angelicus dixit Doctor, *cõmittit aliquis vel tranſgreditur ex contẽptu, quando voluntas eius renuit ſubiici ordinationi legis vel Regulæ: & ex hoc procedit ad faciendum contra legem vel Regulam. Quando autẽ econuerſo propter aliquã particularem cauſſam, puta concupiſcentiam vel iram, inducitur ad aliquid faciẽdum contra ſtatuta legis vel Regulæ, non peccat ex contẽptu; ſed ex aliquâ aliâ cauſſâ, etiamſi frequẽter ex eâdem cauſſâ vel aliâ, ſimile peccatum iteret.* Sed plura quæ ad Excomunicationem pertinent, videre eſt apud Scholaſticos & Canoniſtas, & præſertim Couar. in cap. *Alma mater* §. 7.

Quis dicendus contumax.

Inobediens.

Cap. 62.

B, C, D, E

1. Theſſ. 3.

Deut. 16.

Murmurans.

S. Thom. 2. 2. q. 186. art. 9. ad 3.

Quando peccetur ex contemptu.

Quòd pręterea S. BENEDICTVS ait: *Admoneatur ſemel & ſecundò à ſenioribus ſuis*; ſecundum Paulum Diaconum illa monitio dicitur ſecreta, quæ fit in præſentiâ duorum vel trium teſtium: debetque reputari ſecreta reſpectu ſubſequentis, in quâ obiurgatur publicè coram omnibus. *Si verò neque*

Quæ monitio præmittenda Excommunicationi.

CAPITVLVM.

neque sic correxerit, si intelligit qualis pœna sit excommunicationi subiaceat. Huius porrò excommunicationis formulam videre est apud Goffridum Vindocinensem, quâ Ioannem cęmentarium Monachum à corpore sanctæ Ecclesiæ separat, *in quantum*, ait, *Regula sancta docet & pracipit.*

Vindoc. l. 3. epist. 30.

DISQVISITIO IV.

Quomodo sententiæ Excommunicationis satisfaciendum?

PRÆTER ea, quæ ecclesiasticæ excommunicationis sententia percusso communiter seruanda, alia quædam iuxta Monasticas Regulas inueniuntur superaddita, quæ hîc nobis commemoranda.

I. *Monachi ad certū tempus excommunicātur.*

PRIMÒ enim, Ecclesiastica excōmunicatio ferri solet indefinitè, vt à gremio sanctæ Matris Ecclesiæ, & à consortio totius Christianitatis rei eliminentur, quousque resipiscāt, & Ecclesię Dei satisfaciant. Quę autem in Monachos fertur excommunicatio, certi temporis spatio solet definiri. S. BENEDICTVS pręscribens, vt se excommunicatus gerere debeat: *Hoc*, inquit, *tamdiu faciat, vsque dum Abbas iudicauerit, satisfactū esse.* Hinc Concilij Duziacensis Patres Excōmunicationem in Dudam Monialem sacrilego adulterio corruptam explicantes, *secūdùm capitul. 25. Regulæ*, inquiunt, *iudiciū pro graui culpa suscipiat, in quo iudicio tribus annis immoretur; & Abbatissa sollicitudinem de illius pœnitentia & consolatione secūdùm Capitulū 27. Regulæ diligēter adhibeat. Et alios tres annos secundùm capitulum* * *49. Regulæ, sororibus in oratione communicet, non tamen in choro cum sororibus, sed retrò ostium stans, vel orans.* Ex quo videas diuturni satis temporis excommunicationem, quàm Regulæ nostræ iudicabant cōformem. Isidorus Hispalensis breuioris meminit, nempe biduanæ, & etiā plurimorum dierū. Regula Fructuosi Episcopi similiter biduanæ vel triduanæ. Et Fructuosus alter: *Si nec sic se emendauerit, flagelletur acerrimè, & trium mensium spatio Excommunicationis vindictam suscipiens*, &c. Idipsum etiam in aliis delinquentibus obseruatum Concilia docent, Agathense can. 62. Epaonense, can. 3. Aurelianēse 3. can. 4.

Cap. 44.
Duz 1. c. 7.
Diutius pro graui culpa.
* nunc est 44.
Isid. in Regul cap. 18.
Fruct. in Reg. c. 14.
Fruct. c. 16. Reg.

II. *Excommunicati ab aliis separati.*

SECVNDÒ. Cùm excommunicatus reliquorū debeat abstinere communicatione, vult S. BENEDICTVS, *solus sit ad opus sibi iniunctū, persistens in pœnitentiæ luctu. Cibi refectionem solus percipiat.* Hoc vt meliùs seruarent, solebant eos recludere, vel in separatā aliquam cellulam, vel in carcerē. Fructuosus Episcopus: *Cùm excommunicatur aliquis pro culpâ, mittatur solitarius in cellam obscurā.* Regula Cæsarij Arelatensis: *Qui pro aliquâ culpâ excommunicatus fuerit, in vnâ cellâ recludatur, & cum vno seniore ibi legat donec iubeatur ad veniam venire.* Regula cuiusdam ad Virgines: *Excōmunicata soror, quæ culpis existentibus, aut cellulâ recluditur, aut à consortio Congregationis separatur*, &c. Meminit Fructuosus alter Carcealis angustię, & segregatę corticulæ, in quâ degēs operi manuū, orationi, &c. incumbat: quæ corticula pro cellulâ accipienda. Statuta Lanfranci pręscribunt, vt acceptâ disciplinâ, deposito cultello, & capite caputio cooperto ad locum huic negotio ordinatum pergat, præcedēte fratre qui clauem ipsius loci seruat.

Cap. 25.
Reg Fruct. cap. 14.
Cæsar. in Reg. ad Monach. art. 23.
Per inclusionem, aut carcerem.
Reg. ad Virg. c. 19.
Fruct. c. 16.
Cap. 13.

III. *Cibus illis parcè datus.*

TERTIÒ. Quod cibū spectat, pręscribit S. Legislator, vt eum sumat *mēsurâ, vel hora qua prauiderit Abbas ei cōpetere.* Ex quo colligas, nōnihil etiam de cōmuni annona Excommunicato subductum. Hinc Regula Magistri. *Quòd si fortè propter leuitatem culpæ non ei voluerit Abbas duplicare ieiunia, si fratres sexta reficiunt, ille ad nonam horam de vno pulmento; & panis cibarij sibi fragmentum, & aquâ à Præposito suo pro misericordia porrigatur.* Et ante ipsum Isidorus: *Si plurimorum dierum illato fuerit communionis suspensio, sola panis & aqua in vespertinū erit adhibenda refectio.* Fructuosus Episcopus vult, *vt in solo pane & aqua in vespera post cœnam fratrum medium accipiat paximatium, & non ad satietatem aquam, & hoc ab Abbate exsufflatum non sanctificatum.* Nimirùm hoc est quod S. BENEDICTVS dixit: *Neque benedicatur cibus qui ei datur.* Alias quoque hi duo Episcopi adiiciunt pœnas. Isidorus: *Excommunicatis præter hiemis violentiam cubile humus erit, stratum, siue storea: amictus autem tegmen rasum, aut certè cilicium: calceamentum, aut spartea, aut quodlibet genus solearum.* Est autem *Spartea* calceus ex sparto confectus, de quo Plinius: *Hinc calceamenta, & pastorum vestis.* Sunt autem hi calcei Hispanis proprij, vnde eorum lingua *Alporga* & *Alpargata* calceamēti genus est ex laneis aut cannabinis funiculis contexti. Vnde in Constitutionibus Teresianarum pręscribitur vsus calceorum ex funibus, quos *Alpargates* appellant. Fructuosus autem: *Indutus tegmine raso, aut cilicio, seminudus atque discalceatus, opus monasterij exerceat excōmunicatus.* Quem deinceps à submisso de industriâ Præposito iubet tribus distinctis vicibus verbis cōtumeliosis increpari, vt eius comprobetur patientia. Ex Lanfranco Statutis ab Abbate diebus à custode ducitur ad Capitulum, vt corporale iudicium sustineat.

Cap 13.
Isid. in Reg. cap. 18.
Fruct. c. 24.
Non benedictus.
Isid. ibid.
Indumentum vilius.
Plin lib 9. cap. 1.
Spartea, quid.
Constit. Teres. c. 8.
Fruct. vbi supra.
Aliæ afflictiones.
Lanfr. Stat. c. 17.

IV. *Prosternuntur excommunicati ante Oratorium.*

QVARTÒ. Statuit S. BENEDICTVS, *vt qui pro grauiori culpa ab oratorio, & à mensâ excommunicatur, horâ quâ opus Dei in Oratorio celebratur, ante fores Oratorij prostratus iaceat, nihil dicens, nisi tantùm posito in terram capite, & prostratus, pronus omnium de Oratorio exeundum pedibus se proiiciat.* Cùm autem hoc toto

Cap 44.

toto excommunicationis tempore vſque ad ipſam abſolutionem faciendum ſit, veriſimiliter non fuerint ex S. BENEDICTI mente recluſi, aut ſingulis vicibus ad opus Dei à ſuo cuſtode adducti. Cùm enim tunc temporis ſeparatas non haberent cellulas, à communi dormitorio excluſi alio in loco degebant & operabantur. Hic ritus in Regulâ Fructuoſi ita deſcribitur.

Fruct. in Reg. c. 14. *Quo ritu id olim factum.*

Omnibus ad orationum ſtudia conuenientibus, ille proſtratus humi, cingulo, opertorioq́; ablato; poſcet veniam negligentiæ ſuæ. Hoc etiam ab officio egredientibus exhibebit. Similiter quoque & refectionis tempore coram refectorio adſtabit vultu depoſito B *& habitu; quouſque fratrum compaſſione ſalutis veniam percipiat.* Et Regula Cuiuſdam ad Virgines:

Reg. ad Virg. cap. 6.

Sorores, quæ pro grauibus culpis in pænitentiâ detinentur, in eccleſiâ cùm ceteris quæ communicant non ſtent, ſed in aliâ Eccleſiâ ſecretè curſum cantent. Et expleto curſu egredientes, ante fores Eccleſiæ, in quâ communicantes curſum explent, ſtare præcipiantur. Et egrediente congregatione ſuprà humum proſtratæ rogent pro ſe Dominum exorari. Eundem ferè ritum videre eſt in ſtatutis Lanfranci.

Lanfr. vbi ſuprà.

V. *Abſoluuntur à Prælato.*

QVINTÒ. Quo modo abſoluendus excõmunicatus, ita exponit S. Patriarcha: C *Dum iuſſus ab Abbate venerit, prauoluat ſe ipſius Abbatis pedibus, deinde omnium veſtigiis fratrum, vt orent pro eo.* Iſidorus ita deſcribit:

Iſid. Reg. cap. 18.

Satisfactio delinquentium hæc eſt: In officio fratribus conſtitutis, peracto pænitentiæ tempore, vocatus is, qui excommunicatus eſt, ſoluet ſtatim cingulum, humiq́; extra chorũ proſtratus iacebit agens pænitentiam, quouſque expleatur celebritas. Cumque iuſſus fuerit ab Abbate de ſolo ſurgere, ingrediensq́; in chorum, datâ oratione pro eo ab Abbate, & reſpondentibus cunctis Amen, ſurgat. Apud Lanfrancum, in capitulo proſtratus veniam petit, emendationem ſpondet, & corporalis diſciplinæ iudicium ſuſtinet. D Abſoluit eum Abbas, & ad refectorium admittit loco quẽ deſignauerit.

Nec ſtatim in ſolidum.

Ad vlteriorem humilitatem probandam iubetur ſe gerere ſicut frater qui in leuioris culpæ pœnitentiâ eſt, nimirùm, *vt pſalmum, aut lectionem vel aliud quid non præſumat in Oratoria imponere, niſi iterum Abbas iubeat. Et omnibus horis dum completur opus Dei, proiiciat ſe in terram in loca in quo ſtat.*

Cap. 44.

Locus in quo ſtandũ reconciliatio.

Quis autem locus in quo pòſt excõmunicationem ſtandum reconciliato? Num qui ei ordine cõgregationis aſſignatus eſt, E an vltimus omnium, aut peculiaris ille, *quem negligentibus ſeorſim conſtituerit Abbas?* Reſpondetur, arbitrariũ id eſſe, cùm S. Pater dixerit: *Recipiatur in choro vel ordine quo Abbas decreuerit:* vbi *vel* copulatiuè ſumitur pro *Et.* Non enim videntur ſtatim priſtino reſtituti loco. Quare in Duziacenſi concilio vidimus Dudam poſt primam reconci- A liationem admiſſam ad orationis communionem: non tamen in choro cum ſororibus, ſed retrò oſtium ſtantem vel orantem.

Cap. 43.

Duz. Conc. ſuprà.

CAPITVLVM.

DISQVISITIO V.

Quæ Abbatis circa excommunicatos ſolicitudo? Quid Sempectæ?

Excommunicatus ægro ſimilis.

EXcommunicatum S. P. BENEDICTVS miſericordię ſuę oculis aſpiciens, eum vt graui morbo afflictũ, imò & contagioſâ lue, aut leprâ infectum conſiderat. Huic proinde pro valetudinario locum ſeparatum, pro dietâ, menſuram & horam refectionis: pro venæ ſectione, pœnitentiæ luctum, pro exercitio, opus iniunctum: pro pharmaco, ipſam excõmunicationis præſcribit medelam. Quis verò tam periculosè ægrotantis Medicus? Non alius quàm Abbas, cui hanc curandi pręſcribit methodũ.

Abbatis medicinâ curandus. Cap. 27.

Omni ſollicitudine curam gerat Abbas circa delinquentes fratres. quia non eſt opus ſanis medicus, ſed malè habentibus. Et ideò vti debet omni modo, vt ſapiens medicus, immittere quaſi occultos conſolatores, ſenpectas, id eſt ſeniores ſapientes fratres, qui quaſi ſecretè conſolentur fratrem fluctuantem.

De voce Senpectæ accuratè quæſitum.

In quâ ſententiâ vocabulum *Senpectas,* quod variè legitur, caliginẽ non modicam offudit. Pleraque impreſſa cum aliquot MSS. legunt *Senipetas*; vnum, alterumq; *Senipectas,* prout etiã Guido Iuuenalis. Smaragdus cum antiquioribus MSS. *Sempectas, Simpectas, Senpectas*; nec ſcio an alibi apud Latinos hæc vox occurrat, inuenio tamen apud Ingulphum Croylandenſem Abbatẽ de Turketuli Abbatis agentem ſtatutis, in quibus hæc habentur: *Quinquagenarius autẽ in ordine* SEMPECTA *vocãdus, honeſtam cameram in infirmitorio de Prioris aſſignatione accipiat,* &c. Ibidemque ſæpius repetitur hoc verbum *Sempecta,* vel *Sempectas.* Notio eius pleriſq; ignota. Regulæ noſtræ Commentatores Turrecremata, Craesbeeck, & Perez nullam hîc interpretationẽ adiiciunt: exiſtimantes, ni fallor, ſatis ſuperq; ab ipſo Legiſlatore noſtro explicari, cùm dicit; *id eſt, ſeniores ſapientes fratres.* Petrus Walloncappellius in MS. Commentario *Senipetas,* inquit, *id eſt, ſapientes fratres quaſi ſenium petentes ſeu appropinquantes.* Similiter Petrus Walnem Guilielmita: Debet Abbas immittere ſecretò *Senipetas* ſapientes fratres, vt ſit maturitas in ſene, diſcretio in ſapiente, amor in fratre. *Sempetæ* autem dicuntur fratres ſeniũ petentes, non tam annis quàm religioſis moribus prouecti. Rectè enim Sapiens: *Senectus venerabilis eſt, non diuturna, neque annorũ numero computata. Cani autẽ ſunt ſenſus hominis, & ætas ſenectutis vita immaculata.* Quæ quidẽ explicatio veriſimilis ſatis eſt,

Variè legitur.

Sempecta. Ingulph. anno 878.

Quomodo exponãt qui Senipetas hîc legunt.

Sap. 4.

CAPITVLVM. *Rompeta.* est, si reciperetur scribendum *Sempetas.* Qua formâ loquendi dicimus *Rompetas*, & *Ierosolympetas*, de quibus scholiastes Sidonij Apollinaris in epistolam 5. lib. 1. Et Calistus Papa ait (q. 14. cap. 3.): *Si quis Rompetas, & peregrinos, & Apostolorum limina, & aliorum Sanctorum oratoria visitantes cepere*, &c. Sic in vitâ Posthumij dæmones vocantur *Noctipetæ*. Hieronymus quoq; *Heredipetam* dixit. Solent & parasiti cœnarum captatores, *Cœnipetæ* appellari. Smaragdus noster MS. *Sempectas*, vel vt est in editis, *Sempictas*, dicit B *esse nomen Græcum, non Latinum, quò secundum ipsius B. BENEDICTI interpretationem, seniores & sapientes fratres intelliguntur.*

Nostra sententia. Cùm autem circa hanc vocem diu hærerem, & vndequaque veram lectionem eiusque expositionem venarer, lucem, vt arbitror, inueni, in Notis Rosweydi ad Paradisum Heraclidis (Heracl. cap. 7.), quo refertur Moysen Æthiopem, Clemonem malorum consortem suorũ conuertisse. Vbi notat Rosweydus in Græco Palladio Parisiensi haberi (Cap. 14.), συμπαίκτην αὐτοῦ, *Collusorem suum*. Et cùm idem C Heraclides scribit de Serapione Sidonio, *quòd per monachum aliquem Collusorem suum se mimis vendiderit*, Notatur in Palladio cap. 83. Græcè esse συμπαίκτην δουλεύειν. Quod Heruetus vertit, *exercitatorem, qui cum eo luderet*. Intellige eum subornasse quendam Monachum, qui eum mimis distraheret. Hæc Rosweydus.

Videtur legendum Sympæctas, id est, collusores. Vult ergo S. BENEDICTVS, submitti aliquos socios & familiares, cum quibus olim forsitan colludere fuerat solitus, & qui actionum eius fuerint consortes, vt ita grati & amici efficaciorem ei exhibeant consolationem. Recta proinde lectio esset D συμπαίκτας, *Sympæctas*. Verum an omninò S. Patris mentem assecutus sim, doctiores iudicabunt. Sed omisso nomine vsque adeò intricato rem spectemus.

I. *Sympæctarum est consolari excommunicatum.* Tria autem animaduerto ex S. BENEDICTI præscripto ab his Sympæctis præstanda. *Primò*, vt secretò consolentur fratrem fluctuantem; quamuis enim de licentiâ Abbatis accesserint, peculiari tamen ratione testentur se excommunicato benè affici, bonum ipsius desiderare, eique omnia charitatis officia exhibere paratos. Quorũ E industria id efficiet, ne indignationem aduersus Abbatem corripientem concipiat excommunicatus: tum etiam vt recreatur diligatque Seniores, quos sentit malis suis compati, atque ita à vocatione suâ non prorsus abhorreat, alacriusque reuertatur ad solita Religionis exercitia.

II. *Prouocare ad humilitatis satisfactionem.* *Secundò, prouocent eum ad humilitatis satisfactionem*; quod Smaragdus ita explicat (Smarag. in Reg. c. 27.): *Humilitatis satisfactio est, quando se cognoscit homo per superbiam peccasse, & humiliato corde* A *& corpore pro peccatis suis fructus dignos pœnitentiæ facit, quem ad humilitatis satisfactionem Seniores fratres prouocare debent, dicentes: Humilia te per pœnitentiam sub potenti manu Dei, vt te exaltet in tempore iustificationis, quia Dominus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam.*

III. *Confirmare in ægrotante charitatem.* *Tertiò, Confirmetur in eo charitas.* Ita nimirùm consolatio ei adhibeatur, vt non absorbeatur abundantiori tristitia propter nimiam pœnitentiæ asperitatem desperans, sed ita in charitate confirmetur, vt non vacillet circa statum suum immutandum, aut à bono proposito deficiat, & præfractè rebellis efficiatur quæ ex consolationis defectu suboriri possunt. Quòd autem S. BENEDICTVS addat; *& oretur pro eo ab omnibus*, id non de publicâ oratione, sed priuatâ intelligendum. Aut vult, vt omnes pro excommunicato apud Prælatum intercedant, vt ab excommunicatione absoluatur.

DISQVISITIO VI.

Quid agendum cum eo, qui sæpius correctus non se emendat?

Medicina non semper sanat. NON rarò contingit, vt adhibita etiam conueniens medicina sine suo frustretur, &, vt inquit ille:

Non est in medico, semper releuetur vt æger. Ouid.
Interdum doctâ plus valet arte malum.

Expertissimus proinde infirmarum animarum medicus huic malo prouidere volens, cõgrua præscripsit antidota: Nam cap. 28. ita ordinat: *Si quis frater frequenter correptus pro qualibet culpa, si etiam excommunicatus non emendauerit, acrior ei accedat correctio*, &c. Ex quo capite, aliisque de culparum correctione agentibus iam olim desumpti sunt septem illi gradus, per quos delinquens Monachus deducendus. (*Septem gradus correctionum.*) Primus qui eos collegit, videtur mihi esse Halitgarius, seu vt alij scribunt, Halitcharius, Cameracensis Episcopus, qui anno Christi 817. vixit, scripsitque *Pœnitentiale*, quod tomo 5. Antiquæ lectionis exhibet Henricus Canisius; subiunctâ verò eidem Pœnitentiali appendix, producit fragmentum ex Regulâ S. Fructuosi, quod incipit, *Monachus paruulorum aut adolescentium consectator*, &c. Finitâ autem sententiâ S. Fructuosi, subsequitur discursus ille de culparum differentiis & correctionum gradibus, incipiens, (*Vnde desumptus.*) *Plurimi nequaquam*, quem alij vocant: *Bonum notabile super Regulam S. BENEDICTI, quod spectat & seruit Abbatibus & Prioribus ad rectè iudicandum.* An autem hoc ipsius sit Halitgarij, vel ex quo alio desumptum, non vsquequaque liquet. Eosdem gradus recen-

Smaragd. in cap. 3. to 4. prax. cum, tit. de pen Reg. Turrecr. tract 87. in Reg. S. Ben. Czrim. S. Iulian. patt. 1. cap. 10. recensent Smaragdus, Bernardus Cassinensis, Boerius, Ostiensis, Turrecremata, Cærimoniale S. Iustinæ, Gazæus ad cap. 16. lib. 4. Cassiani. Sunt autem hi.

Primus. *Primus* est, admonitio secreta, de quâ S. BENEDICTVS: *Admoneatur semel, & secundò secretè à senioribus suis.* Et hæc dici possunt fomenta & vnguenta adhortationum, vel medicamina Scripturarum diuinarum. Delinquens autem tamdiu secretè moneri debet, donec seipsum non emendando reddat manifestum, & tuoc adhibendus est

Secundus. *Secundus* gradus, correptio publica: *Si non emendauerit*, inquit Legislator, *obiurgetur publicè coram omnibus.*

Tertius. *Tertius* est, excommunicatio, vnde Regula: *Si verò neque sic correxerit, si intelligit qualis pœna sit, excommunicationi subiaceat.* Quam de leuioribus culpis accipit Halirgarius, Perez de maiori excommunicatione.

Quartus. *Quartus* est, vt ieinoijs affligatur.

Quintus. *Quintus*, vt verberibus coerceatur. Hos duos vno verbo indicauit S. BENEDICTVS, cùm ait: *Si autem improbus est, vindictæ corporali subdatur.* In quâ duo hæc ex eius meote includi, colligas ex cap. 30. vbi de pueris ait: *Aut ieiunijs nimijs affligantur, aut acribus verberibus coërceantur, vt sanentur.* Cur verbera ex communicatis. Quærit autem Perez, cur post Excommunicationem adhibeatur verberû vindicta, cùm excommunicatio multò grauior pœna sit. Respōdet id fieri ad eum modum, quo post censuras rebelles traduntur brachio sæculari, quasi illud durius sit illis qui excommunicationi non cedunt. Improbus sanè, qui animæ suæ non metuit, corpori suo subinde timet, de illorum numero, quibus iuxta Prophetæ dictum, *tantummodo sola vexatio dat intellectum.* Isai. 28.

Sextus gradus. *Sextus* gradus est, communis omnium fratrum oratio, de quâ piè admodum Archiater noster: *Si viderit nihil suam præualere industriam, adhibeat etiam (quod maius est) suam & omnium fratrum pro eo orationem: vt Dominus, qui omnia potest, operetur salutem circa infirmum fratrem.* Et in hac vnanimi fratrum deprecatione maius præsidium S. Pater posuit, quàm in præcedentibus remedijs. Vnde B. Leo: Leo serm. 3. de ieiun. *Plenissima peccatorum obtinetur abolitio, quando totius ecclesiæ vna est oratio, & vna confessio. Si enim duorum vel trium sanctorum pio consensu, omnia quæ poposcerint, Dominus præstanda promittit: Quid negabitur, multorum millium plebi, vnam obseruantiam pariter exequenti, & per vnum spiritum concorditer supplicanti?* Efficacia orationis communis. Quamuis enim excommunicatus publicis Ecclesiæ priuetur orationibus, licet tamen priuatim pro eo ad Deum suspirare, & conuersioem eius rogare: Quod ex singulari charitatis affectu legislator sanctus infirmo & pænè desperato voluit impendi. Vnde & Augustinus ait: *Cùm ad talem vindictam necessitas cogit, humilitas ilugentium debet impetrare misericordiam, quam repelli superbia; nec illius ipsius qui de medio fratrum tollitur, debet negligi salus: sed ita agendum est, vt ei talis vindicta sit vtilis, & agendum votis & precibus, si corrigi obiurgationibus non potest.* CAPITVLVM. August. lib. contra Permenian. c. 1.

Septimus gradus est expulsio. *Septimus* gradus est, eiectio è Monasterio, de quâ S. Pater: *Quod si nec isto modo sanatus fuerit: tunc iam vtatur Abbas ferro abscisionis,* Cap. 28. vt ait Apostolus: *Auferte malum ex vobis.* Et 1. Cor. 5. iterum: *Infidelis si discedit, discedat: ne vna* 1. Cor. 7. *ouis morbida omnem gregem contaminet.* Eiusdem sensus fuit S. Augustinus: *Conuictus* August. in Reg. c. 4. *si ferre recusauerit, etiamsi ipse non abscesserit, de vestrâ societate proijciatur: non enim hoc fit crudeliter, sed misericorditer, ne contagione pestiferâ plurimos perdat.* Prudenter tamen circa hos gradus agendum, nec vno altero'ue Omnes gradus deinceps adhibendi. erga delinqnentem adhibito, statim ad subsequentes procedendum, sed iteranda subinde remedia, vt sapientes faciunt medici. Si enim incautè & indiscretè hi gradus adhibeantur, plures sensim è monasterijs eliminarentur.

DISQVISITIO VII.

Liceâtne hoc tempore Monachos è Monasterio expellere, aut ab Ordine præscindere?

ABSCISSIONIS ferrum, quo vltimo tandem loco vtendum censuit S. BENEDICTVS, vsque adeò caute tractandum, vt dubitari queat, an vsus eius hoc tempore probandus, & ao noo fuerit interdictus. Et S. Benedictus expulsionem è Monasterio decreuit. quidem legifer noster, præter Augustinum proximè allatum, & alios habuit quos sequeretur, ipsiusque deinde vestigijs inhæserunt posteriores. Nam Basilius, agēs de eo, qui priùs ad aliquod tēpus segregatus fuerat, ait: Basil Reg. Breuior 44. *Si verò non sentiens permaneat, prorsus is à reliquo corpore veluti putrefactum, ac penitus vitiatum mēbrum præciditor. Scriptum est enim: Expedit tibi vt vnum pereat membrorum tuorum, quàm totum corpus tuum mittatur in gehennam.* Ex veteri Monachorum præscriptio. Cassianus recenset delicta, quæ vel plagis, vel expulsione purgantur. Cassian. lib. 4. cap. 16. Proximè eandem velut vsitatam suo tempore innuit Pelusiota, Lucæ Archimandritæ ita scribens: Isidor Pelus. lib. 1. epist. 318. *E fratrum tranquillitate foras ablegetur; ne tumidos fluctus, ac vertigines, placidis & quietis ipsorum moribus excitet. Nam hoc quoque Lex nobis sub parabolæ cortice præscribit, cùm eos qui leprâ laborant, extra castra emittit.* Sic ille. Regula S. Macarij id habet: Reg. Mac. num. 28. *Quòd si casu quisfrater extre voluerit, nihil penitus accipiat, nisi in notatissimo vestimento, & extra communionem infidelis discedat.* Et Regula Orientalis: *Si fuerit aliquis*

 tam

CAPITVLVM. *tam durus, tam alienus à timore Domini, vt tot castigationibus, & tot remissionibus non emendetur, proijciatur de Monasterio.* De Lernensium consuetudine hæc Cæsarius Arelatensis:
Cæsar homil. 3. ad Monach. *Illis ipsis, qui grauius apud nos delinquunt, nullam tristitorem, nullam acerbiorem possumus inuenire sententiam, quàm à corpore Congregationis abscissi sine pace discedant.*

Alij in hoc ipsum secuti. Post S. BENEDICTVM Fructuosus Episcopus ait: *Si se corripere non permiserint, foras proijciantur.* Et rursum agens de eo, qui ergastulo coarctatus contumax & murmurator perstiterit, ait: *In collatione deductus exuatur Monasterij vestibus, & induatur quas olim adduxerat sæcularibus, & per densissimas tenebras, & cum confusionis notâ à Monasterio expellatur.* Sic Regula cuiusdam Patris: *Si quis ex fratribus post examinationem carceris, cauere hæc vitia non paterit, eijciendus est à fratribus, & damnandus est.*
Reg Fruct. cap. 8.
Id cap. 14.

Quidam censent rebelles non eijciendos. Contrà verò sunt, quibus rebelles hos & incorrigibiles magis placet includi quàm excludi. In quibus est Isidorus Hispalensis:
Isidor. Reg. cap. 16. *Quamuis frequentium grauiorumque vitiorum voragine sit quisquam immersus, non tamen est à Monasterio proijciendus, sed iuxta qualitatem coercendus: ne fortè qui poterat per diuturnam pœnitudinem emendari, dum proijcitur, ore diaboli deuoretur.* In hanc sententiam inclinare quoque videtur Bernardus, qui recensitis
Bern. epist. 102. ferè S. BENEDICTI gradibus, ait: *Quod si iam hæc fecisti, nec profecisti, ad Apostoli consi-*
1. Cor. 5. *lium confugiendum est dicentis: Auferte malum ex vobis. Auferatur ergo malus, ne malos generet. Neque enim potest arbor mala fructus bonos facere. Auferatur autem dico, sed non quomodo*
Sed ab alijs segregandos. *ipse vult: vt videlicet tanquam ex tua licentia, cum malè secura conscientia extra congregationem contra professionem deuitans subiectionem, sui iuris esse, suâ permittatur viuere lege. Sed abscindatur vt ouis morbida à grege, vt putridum membrum à corpore: qui iam exinde se procerto nouerit à te haberi tanquam Ethnicum & publicanum.* Quibus verbis innuit, potiùs sequestrandum in ipsa congregatione, quàm in
Epist. 298. Ordine præcidendum. Sicut alibi ad Eugenium Papam scribit de falsario Monacho: *Nullus perpetuâ dignior conclusione; nihil ei perpetuo silentio iustius.* Clariùs verò De-
Cassin in cap 28. n. 1. Et fauent Cassinensium Declarationes. clarationes Cassinensium: Iste modus abscisionis videtur reuocatus, per *cap. Finale extra de reg. & transf.* vbi expressè habetur, fugitiuos requirendos esse, & in carcerem retrudendos, si opus est. Cui & suffragatur Tridentina Synodus, quæ præcipit eos etiam requiri debere, & tanquam Apostatas puniri, qui aliquam iustam caussam suæ fugæ prætendentes, sine eiusdem tamen allegatione & approbatione, sponte discedunt: quod nos quoque seruari volumus, districtè præcipientes omnibus Monasteriorum nostrorum Prælatis, vt in singulis

A Monasterijs habeant loca custodiæ sana, & solida, vbi huiusmodi fugitiui, rebelles, & incorrigibiles retrudantur. Hæc illi.

Verùm communis & vera est sententia, posse à Religione expelli contumaces & incorrigibiles, quam tenent S. [a] Thomas, [b] Bonauentura, [c] Siluester [d] Nanarrus, & plures alij, quos longo ordine recitat Thomas Sanchez, lib. 6. Moral. c. 9. quibus alios addit Tamburinius, Tom. 3. de Iure Abbat. disp. 8. quæst. 7. Nec vllus ambigendi superest locus, cùm in decretis S. Congre-
B gationis Concilij S. D. N. Vrbani Papæ VIII. iussu editis in hunc modum statuatur: *Vt inposterum è Religionibus nullus legitimè professus eijci possit, nisi sit verè incorrigibilis; Verè autem incorrigibilis minimè censeatur, nisi non solùm concurrant ea omnia, quæ ad hoc ex iuris communis dispositione requiruntur, sublatis hac in parte statutis, & Constitutionibus cuiusque Religionis, & Ordinis, etiam à Sede Apostolica approbatis & confirmatis: verùmetiam vnius anni spatio in ieiunio, & pœnitentia probetur in carceribus; proindeque vnaqua-*
C *que Religio priuatos habeat carceres, in qualibet saltem prouincia. Elapso autem anno, si nihilominus non resipuerit, sed animo indurato in sua pernicacia perseuerauerit, ne contagione pestiferâ plurimos perdat, tanquam pecus morbida, ac membrum putre eijci tandem possit, sed ab ipsomet Generali tantùm, de consilio; & assensu sex Patrum ex grauioribus Religionis eligendorum in singulis Capitulis, vel Congregationibus generalibus; tumque nonnisi instructo secundum eorum stylum & Constitutiones processu, & plenè probatis caussis expulsionis ad sa-*
D *crorum Canonum præscriptum.* Hactenus decretum quod instar omnium esse queat.

Vera sententia. Incorrigibiles possunt expelli. [a] Quodlib. 12. [b] In Reg. S. Franc. q. 14. [c] Verb. Religio. [d] Comm. 2. de regul. num. 33. Ex vi decretorum S. Congregationis Concil. Certis tamen conditionibus.

Vnde quamuis in Ordine Prædicatorum incorrigibilis dicatur, *qui nec culpas timet admittere, & pœnas recusat ferre;* & in Ordine Minorum, is qui ter conuictus, & punitus, de crimine non emendatur; vel qui in eisdem, aut æqualibus, vel grauioribus criminibus persistunt, nec spem faciunt resipiscentiæ & emendationis, iuxta quosdam: expelli tamen ab Ordine non possunt, nisi vt in hoc præscribitur de-
E creto.

Quinam incorrigibiles. Const. Præd. dist. 1. cap. 19.

DISQVISITIO VIII.

Quoties, & quo modo recipiendi, qui suo vitio egrediuntur Monasterio?

NON obscura de his S. Patriarchæ est constitutio. *Frater, ait, qui proprio vitio egreditur, aut proijcitur de Monasterio, si reuerti voluerit, spondeat prius omnem emendationem vitij, pro quo egressus est: & sic in vltimo gradu recipiatur, vt ex hoc eius humilitas comprobetur.*

Fugitiui vsque tert iò recepti. Cap. 29.

Quod

A *Quod si denuo exierit, vsque tertiò recipiatur. Iam verò postea sciat omnem sibi reuersionis aditum denegari.* Idē statuerunt Regula Cuiusdam ad virgines, & Regula Magistri. Quæras autem an non liceat fugitiuum post tertiam vicem iterum admittere in Monasterium? Benigniores enim & hâc in parte fuerunt olim Cluniacenses, quibus à Cistertiensibus obiectum, quòd transgressores & professionis suæ præuaricatores, qui ad sæculum de Monasterijs fugientes reuertuntur, quotiescumque libet, aduenientes contra Regulæ præcepta susciperent. Pluribus autem adhæc respondet Petrus Cluniacensis. Præcipua sunt, quòd Christus Petro dixerit, nō septies, sed septuagies septies peccanti fratri indulgēdum. Et cùm Dominus dixit: *Si dimiseritis vnusquisque fratri suo de cordibus vestris, dimittet & vobis Pater vester cælestis peccata vestra.* Numerum remissionis indefinitè posuerit, dans intelligi, quòd quoties quis fratri indulserit, toties ei Deus indulgeat. Adhæc, pœnitentibus ianuam misericordiæ vsque ad vltimum spiritum semper esse reseratam. Nec Regulam dicere, denegetur, sed, *sciat sibi denegari* aditum. In quâ sententiâ cùm nihil præcepti inueniatur, non obicem misericordiæ posuisse, sed terrorem temerarijs intentasse cognoscitur. Eiusdem mentis videtur fuisse Petrus Blesensis, qui ait: *Misericordiam, quam Monastici Ordinis institutor ad ternarium numerum coarctauit, euangelica mansuetudo gratiæ septuagies septies ampliauit.* Et Boërius ait, imponi legem Monacho, non misericordiæ Abbatis. Nam secundùm Bernardum Cassinensem, quoties misericordia Abbatem mouet, potest expulsum vel exeuntem recipere. Ipse tamen vitiosus ex hâc Regulâ debet scire, quòd non fit ei iniuria, si non recipiatur quartâ vice. In eâdem sententiâ est Turrecremata.

Regul. ad Virg. c. 24. Reg. Mag. cap. 64.

Cluniacenses hic benigniores.

Petr. Venerab. lib. 1. epist. 28.

Quæ pro se allegauerint.

Matth. 24. Matth. 6.

Alij in eandem sententiam.

Blesf. epist. 28.

Verùm simplicior sensus est, vt dicamus voluisse S. BENEDICTVM post tertiam apostasiam vel fugam relabēti quartâ vice aditum præcludi, quòd nimirùm ille tot iteratis vicibus satis probet se incorrigibilem: adeòque ne nimia indulgentiæ facilitas vigorem labefactet disciplinæ, meritò huic regressum denegare. Conformant se huic decreto Eremitæ Augustiniani, ita statuentes: *Quicumque ab Ordine nostro apostatauerit, si posteà misertus sui, & pœnitentiâ ductus, vel vi aliquâ compulsus ad Ordinem redire voluerit, vsque tertiò porta misericordiæ non ei claudatur. Quòd si ad quartam apostasiam deuenerit, ad Ordinem non recipiatur, sed omnino repudietur, & à nostra societate proijciatur.* Similiter Carmelitæ Discalceati: *Qui quartâ vice fugerit, iuxta litteras Pij V. Sanctæ memoriæ tanquam incorrigibilis expellatur.*

S. Benedictus post tertiam fugam nullum admittit.

Cum alijs.

Const. Eremit. p. 6. c. 14.

Discalc. p. 3. Const. c. 35 num. 9.

Neque his obstat quòd Saluator noster septuagies septies iubeat peccanti fratri ignosci: hoc enim dictum est de priuatæ offensæ remissione: & sic etiam culpa fugitiuo remittenda est, quamuis ad aliorum exemplum pœna infligatur, & ad totius cōmunitatis cōseruationem putridum membrum resecetur. Notum quoque satis est, ciuilibus legibus secundò tertioque grauia admittentibus crimina exilium, vel pœnam mortis irrogari; sæpiùs etiam in hæresim post reconciliationem relapsos brachio tradi sæculari, cui nō dissimile videri queat B ab Ordine præscindi, vel ad eum ampliùs non admitti.

Occurritur obiectioni.

CAPITVLVM.

Boërius tamen sui æui praxim exponēs; *Hodie*, inquit, *recipitur non solùm septies, imò septuagies septies, licet longo tempore, vel perpetuo separetur à consortio fratrum, vel carcere, vel ad aliud Monasteriū mittatur.* Additque. *Oportet supplere hodie vbicumque inuenitur in Regula, Monachus proijciatur, vel expellatur à Monasterio, id est, retrudatur in ergastulum, siue in carcerem, siue in aliud Monasterium pro agenda pœnitentia transmittatur. Vnde quod hic dicitur de* C *non recipiendo fugitiuo vltra tertiam vicem, intellige de communi consortio, sed benè ad ergastulum.* Vnde in cap. *Ne religiosi*, statuitur, *vt Abbates, aut Priores fugitiuos suos, & eiectos de Ordine suo requirant sollicitè annuatim, qui si in Monasterijs suis recipi possunt secundum ordinem regularem, per censuram ecclesiasticam compellātur ad receptionem ipsorum, saluâ Ordinis disciplinâ: quod si hoc regularis Ordo non patitur, auctoritate nostrâ prouideant, vt apud eadem Monasteria in locis competentibus, si absque scandalo fieri poterit, alioquin in alijs religiosis domibus* D *eiusdem Ordinis ad agendum ibi pœnitentiam, talibus vitæ necessaria ministrentur.*

Praxis recipiendi sæpius apostatantes.

In carcere.

Extra. de regul. in 6.

Quòd autem Superiores transfugas Monachos teneantur requirere, antiquis sancitum est Canonibus. Concilium Aurelianense I. *Ipsi autem Monachi qui fuerint peruagati, vbi inuenti fuerint, cum auxilio Episcopi tanquam fugaces sub custodia reuocentur.* Toletanum VII. vult vagos ab Episcopis, siue rectoribus Monasteriorum, ex quorum cōgregatione fuerunt, vel in quorum vicinitate consistunt, in Monasterijs omnimodò E deputari. Synodus Constantinopolitana II. *Si quis qui præest Monasterio, eos qui ei subiecti sunt Monachos non cum multa diligentia requirat, vel inueniens non recipiat, statuit Sancta Synodus eum segregationi subijci.* Quē canonem de fugitiuis intelligit Balsamō. Vsqueadeò, inquit, exigit *vt Monachi in suis Monasterijs maneant, vt eorum inde recessum fugam nominauerit: Quod quidem de seruis, & ijs qui custodia ac vinculis tenentur, dici consueuit.*

Prælati tenentur requirere fugitiuos.

Aurel. 1. can. 19.

Tolet. 7. can. 5.

Constant. 2. can. 1. apud Balsamon.

De modo autem fugitiuos hos recipiēdi, hæc Cassinenses statuunt: Quicumque intra dies quinque ad Monasteria fuerint reuersi, arbitrio Prælatorum, non per carce-

Cassin. ad cap. 29 n. 1. *Quo modo ijdem recipiendi.*

 rem,

CAPITVLVM.

rem, pro sola fuga puniantur. Transactis autem quinque diebus, carceri mancipentur. Quod si vltra dies triginta redire distulerint, tum iuxta Sanctissimi P.N. BENEDICTI Regulam in vltimo loco, & in carcere recipiantur. Si autem per integrum annum à Congregatione eos abfuisse contigerit, præterquam quod prædictis omnibus pœnis subiacebunt, in nullo insuper Monasterio, incõsulto regimine suscipi possint, quas pœnas declaramus solius fugæ caussâ talibus deberi. Horum verò nulli è formali A carcere liberari possint, nisi per definitores, aut per regimẽ. Plura ibidem de eorum restitutione in locum professionis, & ad altaris ministeria admissione legere est. Bursfeldenses & Vallisoletani discalceatum & denudatũ vsque ad femoralia in capitulum introducunt, & virgis, quas manu ipse gerit apostata, hanc noxam expiant, & deinceps in carcerem conijciunt pro delicti qualitate. Quibus ex parte consentiunt Statuta [a] Præmonstratensium, [b] Prędicatorum, [c] & Eremitarum Augustinianorum.

Bursf. dist. 1. cap. 11. Vallis. in Cętim. cap. 61.

[a] Dist. 3. cap. 12. [b] p. 4. c. 19. [c] part. 6. c. 14.

TRACTATVS V.

DE DISCIPLINIS.

COENOBITICI *tribunalis pœnas scrutati sumus hactenus, quibus nunc addendum aliquid, de eâ corporis castigatione, quæ non ex sententia Præsidentis Capitulo tamquam delicti pœna, sed ex pietatis affectu, omnibus communiter infligi consueuit. Hoc enim salutare mortificationis exercitium, vt apud plerasque Religiosorum familias nunc vsu receptum, ita seculis aliquot in nostro Ordine præcessit. Disquiremus igitur* Primò, *Vnde apud Benedictinos spontanearum diuerberationum, siue Disciplinarum vsus?* Secundò, *Quænam Benedictinarum Congregationum de hoc disciplinæ genere decreta?* Tertiò, *Quid alij Ordines de illo præscribunt?* Quartò, *Quibus communiter Ritibus corporalis Disciplina peragatur?* Quintò, *Quo fructu?*

DISQVISITIO I.

Vnde apud Benedictinos spontanearum diuerberationum, siue Disciplinarum vsus?

Origo disciplinarũ apud Monachos.

ORIGINEM tam piæ quàm salutaris huius apud nostros cõsuetudinis plures frequẽter inquirunt. Quod enim eam ipso Regulæ textu præscriptam non legerint, hinc scilicet mirantur vnde inualuerint hæc

Bella, quibus torto mulctamus terga flagello,
Nobisque iratas cogimus esse manus.

Proindè, vt inquirentibus fiat satis, & hoc afflictationis genus de more obseruantibus animus magis confirmetur, de ortu, progressu & vsu harum Disciplinarum meritò inquirendum duximus.

Tribuitur Petro Damiani.

Sciendum igitur, S. Petrum Damiani ante annos quingentos id Cassinensibus persuasisse Monachis, vt Leo Ostiensis his verbis testatur: *Domnus Petrus Damiani ad Monasterium Cassinense veniens, cum verbo pariter & exemplo quoscumque posset feruenter accenderet: tandem permissione D. Abbatis ab omni con-*

Leo Ost. lib. 3. c. 21.

A *gregatione obtinuit, voluntaria oblatione in remissionem peccatorum omnium, vt sextâ feriâ per totum annum pane & aquâ contenti Disciplinam singuli factâ confessione perciperent, insuper & triduanum ieiunium in capite quadragesimæ per annos singulos agerent.* Meminit eiusdẽ Ioannes Monachus in vitâ S. Petri, ita scribens: Sed & sextam omni tempore feriam, præter Paschales vel ceteros dies solemnes, sub eadem t. m Disciplinæ, quàm abstinentiæ B (in pane & aquâ) norma ob reuerentiam Crucis, illis (Monasterijs) obseruandam adhibuit. Denique omnis illius adhortatio adeò cooperante Domino fructificasse dignoscitur; vt insigne illud quoque Cassini montis Cœnobium tãto eam feruore sumpserit, quod præfata omnia inter Regularia mandata conscribenda statuerit. Hæc ille. Receptus igitur instar statuti, aut regularis cuiusdam præcepti mos hic à Cassinensibus fuit, & eorum exemplo longè latèque propa-

Qui Cassinenses induxit.

Ioan. Monachus in vit. S. Petri cap. 19.

Apud quos disciplina statuti locum obtinuit.

Petr. Dam. l.6. epist. 1.

propagatus, vt ipsemet Petrus Damiani ad Cassinenses scribit: *Obseruatia sextæ feriæ, dilectissimi, cui vestro sancta deuotio dedicauit, & ieiunij salutaris incdiam, & Apostolicorũ verbarum Disciplinam, quot hominum multitudines ad exemplum salutis attraxerit, & tamquam nouella diuinæ plantationis oliua, in exuberantium germinum propagines pullulauerit; testes sunt non modò Manasteria vestra, hoc est, quæ suorum gaudent imitari vestigia magistrorum; sed & multitudines vrbium atque villarum; quæ se cõmuniter ingerentes, atque latantes, idipsum plausibiliter arripiunt institutum. Adeò vt plerisque* B *præ deuotionis ardore concepto, nisi quantocyus huius obseruantiæ suscipiant Regulam, non leuem se reputent propriæ salutis perferre iacturam: nullatenus ambigentes, quia dum die crucis per corporalem alimentorum se continentiam mactant, passioni Redemptoris in veritate communicant, atque ad Dominicæ Resurrectionis gloriã se peruenire non inaniter credũt, dum Christo in Cruce pendente, ipsi quoque suæ carnis illecebras, per abnegatæ refectionis patibulum crucifigunt.* Hactenus ille. Qui tota illa epistola aliud nihil agit, quàm vt intermissam à Cassinensibus C hâc verberibus in conspectu omnium corpus affligendi consuetudinem doceat reuocandam. Cùm enim Stephanus Monachus Cassinensis, & S.R.E. Cardinalis hoc fugillãdo derisisset, ac velut indignam rem conspuens, & execrando despiciens, ne vlteriùs fieret penitus interdixisset, hortatur ne malè suadentis attendant verbis, cuius etiam repentinam enarrat mortem. *Et fortè!* inquit, *iusto Dei omnipotentis exigente iudicio, factum est, vt propter huius verbi piaculum obitum incurreret repentinum. Breui quippe tempo-* D *ris spatio, postquam hæc vobis verba locutus est, accepit antidotum: sestiuitate verò B. Scholasticæ virginis inuitante, quasi vegetus, & iam incolumis ad nocturnum surrexit officium; eodemque die prior ipse, deinde germanus eius iunior repentè defuncti, atque altera die pariter sunt sepulti.*

Stephanus eum ritum ridens, repentè moritur.

Cap. 2.

Laudabilem porrò hanc cõsuetudinem omnibus Monachis adscribit, cùm Desiderio Cassinensi Abbati, ita scribit: *Sexta quaque feriæ viuificæ cruci non inconuenienter ad-* E *scribitur, quæ scilicet dies pendentis in Cruce Domini glorioso sanguine purpuratur, quã die omnes fratres nostri, quos vtique manasterialis ordo connectit, hoc etiam ad cumulum propriæ salutis adijciunt, vt se mactent in capitula vicariâ collisione scoparum, & insuper celebrent in pane & aqua ieiunium. Asserentes, quia in hoc Cruci verè communicamus, in hoc procul dubio Christo commorimur, si hoc eodem die, qua ipse passus est, nos etiam carnem nostram per inediã cruciamenta mactemus.*

Monachi feria sextâ se flagellabant.

Petr. Dam. lib. 2. epist. 14.

Non fuit autem S. Petrus Damiani huius flagellationis primus inuentor siue auctor, eam enim S. Romualdi discipulis vsurpatã

Disciplina vsus ante Petrum Damiani.

ipsemet asserit: *Sed cur ego,* inquit, *de Monachis loquor, cùm & ipsi Monachorum famuli, ipsi quoque custodes pecorum ieiunarẽt, silentium tenerẽt. Disciplinas inter se inuicẽ facerent, & de quibuslibet verbis pœnitẽtiam flagitarent? O aureum Romualdi sæculum; quod etsi tormenta persecutorum non nouerat, sponteanea tamen martyrio nan carebat!* Idemque ad Petrum Cerebrosum Monachum ita scribit: *Hoc itaque disciplinæ genus, nequaquam modernis est studijs nouiter adinuentum. Nam & ante nos, omnibus ferè sanctis Monasterijs, hæc disciplinæ regula nequaquõ fuit incognita; etsi non adeò frequentata. Vnde, & singulos annos pænitẽtiã, millenis scopis redimere consueuerant.* Sanè ante tempora Damiani Guilielmus ex Comite Monachus S. BENEDICTI Anianæ Abbatis, qui tempore Caroli Magni & Ludouici Pij vixit, lectuli duritiem auidiùs expetebat, *corpus etiam flagellis cædebat,* vt ex Ardone vitæ auctore refert Menardus. Sed & alios idem fecisse vix dubitauerim, cur enim quod delinquentibus infligi S. BENEDICTVS alijq; Monachorum Patres præscripserunt, non vltrò suscepernt subinde feruentiores in peccatorum suorum expiationem? Cur non putemus quosdam Apostolorum Coriphæum fuisse imitatos, qui de se aiebat: *Castigo corpus meum, & in seruitutem redigo?* Climacus sanè non semel verberum & flagellationis Monachorum meminit vt gradu 5. 27. & 15. vbi sic de carne ait: *Si foueatur, oppugnat; si affligatur, debilior fit; lasciuit per quietem; rursus verbera & flagella nõ sustinet.* Sed & Chrysostomus agens de examine conscientiæ quotidie sub vesperam instituendo, quotidianam corporis diuerberationem suadet: *Sedeat, inquit, mens, atque cogitatio tua index in animam atque conscientiam tuam, adducaõ omnia delicta tua in medium scrutare quæ animo cõmisisti, & pone dignas singularum pœnas, dicas tecum assiduè. Quare hoc atque hoc ausus es? quare illud & illud perpetrasti? Sic assidue ipsam ad hũc terrarum reuoca, deinde si coussam suam dicere non possit, sed balbutiat atque stupescat, quasi superbam ancillam & de fornicatione corruptam cade, verberibus ac flagellis dilania. Hoc iudicium quatidie tibi diligenter constituatur Venenosum vermem propane, ceteraq; omnia tormenta astrede, neque dimittas in posterũ cum diabolo fornicari, neque patiaris, si imprudenter dicit, diabalum ad ipsã venire, insidias sibi ab eo strui. Sed dic ad eã. Superflua sunt hæc omnia, si tu velis. Quod si hæc audiens doleat, non subtrahas manum, non enim morietur percussa, sed mortem effugiet.* Hæc Chrysostomus. Hesychius quoque Presbyter, qui anno Domini 490. claruit, mortificationis hoc genus aduersus carnis insolentiam suadet. *Soles,* inquit *corpus inseruientem voluptatibus inquinare. Idcirco, prò modo delicti, flagellis & pugnis cædatur acerrimè, velut seruus fugitiuus, multa plenus, in dorsa flagellis* obnoxio,

CAPITVLVM.

Petr. Dam. tom. 2. in vit. S. Romuald.

S. Guilelmus se flagellat.

Menard. obseruat. lib. 1. 12. Februar.

Et alij exemplo S. Pauli. 1. Cor. 9.

Chrysost. homil. 14. *Flagellatio nota ævo S. Chrysostomi.*

Hesych. Centur. 1. cap. 43.

CAPITVLVM.

excommunicato locutus fuerit, orauerit aut comederit, qui illusionem nocturnam Patri non patefecerit. Hæc igitur, & his similia, triduanâ excommunicatione emendanda sunt. Hæc ille:

Quid ex his colligendum.

Ex quibus animaduertas, vetusti apud Monachos moris esse culpas distinguere, & pro earum qualitate & quantitate constituere pœnas; vt inter seruos Dei nihil maneret inultum, foretque ipsa animaduersio non modò commissi medela, sed committendi quoque cautela; ne leuiter iterarent hæc leuia delicta, quæ non leuibus videtent expiari pœnis.

II. *Quæ mulcta leuibus culpis infligatur.*

Sed quod SECVNDVM erat, præscriptam à S.BENEDICTO mulctam, siue excommunicationis, vt loquitur, modum expendamus. Vbi notandum, non esse hanc excommunicationem Ecclesiasticam censuram, ne quidem eam, quam vocant, minorem, qua à Sacramentorum participatione quis arcetur; sed meram pœnam Monasticam: quæ anagogicè dicatur excommnnicatio. Cùm enim hoc verbum significet priuationem communicationis, & plura sint in quibus homines inter se communicant; quidquid ab aliquo eorum excludit, dici

Separatio à communi mensa. Cap. 24.

potest excommunicatio. A quibus autem hæc excludat, ita exponit S. Regula: *Si quis frater in leuioribus culpis inu. nitur, tantùm à mensæ participatione priuetur.* Communis mensæ participatio, amicitiæ symbolum est; ab eâdem per sententiam separatio pœnæ locum habet: censerur enim talis reliquorum conuictu indignus. Quæ

Basil. serm. de instit. Monach.

quidem pœna, & à S.Basilio præscripta: *His*, inquit, *qui in culpâ aliquâ deprehensi fuerint, ad magnitudinem delicti, pœnæ quoque modus accommodetur, videlicet vt vel in communi cùm ceteris psalmorum decantationi interesse prohibeantur, vel od orationis communionem neutiquam admittantur, itemq; à cibi communione arceantur. Quo autem modo id fiat,* expo-

Et ieiunij prorogatio.

nit S.BENEDICTVS: *Refectionem cibi post fratrum refectionem solus accipiat: vt si verbi gratiâ fratres reficiunt horâ sextâ, ille frater nonâ; si fratres nonâ, ille vespertinâ.* Vbi nihil iam subtrahitur de ciborum quantitate, sed ipsâ tantummodò refectionis dilatione, quæ ieiunij quoddam augmentum est, reus pu-

Stat. Lanfr. cap. 17.

nitur. Vnde Lanfrancus: *Ad leuis culpæ satisfactionem adiudicatus frater, à communi mensâ separatur, vsurus cibo & potu, quibus alij fratres, nisi ei nominatim fuerit interdictum.*

Non substractio annonæ.

Et hinc Boërius definit talem non priuandum suo vino, quod id in casu speciali tantùm decernatur pro iis qui bis admoniti non occurrerint tempestiuè ad mensam.

Cap. 43.

Notat præterea ex Bernardo Cassinensi, non debere hunc cum seruitoribus comedere, sed solùm, quod intellige quantum ad horam, & & quantum ad locum, vt sci-

A licet non in mensâ cõmuni, sed in alio loco refectorij ad hoc deputato, vel in aliquo diuersorio secundùm consuetudinem Monachorum. Definitores tamen Ordinis Cistertiensis volunt, vt extra refectorium comedant.

Vbi comedant rei leuioris culpæ. *Dist. 7. c. 5.*

Sed quid præterea taliter excommunicato faciendum? *Priuati à mensæ consortio ista erit ratio, vt in oratorio psalmum aut antiphonam non imponat, neque lectionem recitet vsque ad satisfactionem.* Vbi *imponat* Boërius exponit: id est, solus vel per se incipiat, siue B intonet, quod extendendum ait ad responsorium, hymnum aliaque similia. Quærit autem, an possit epistolam vel Euangelium legere, aut missam celebrare? Respondet, quòd non in communi consortio fratrum: quia ex quo propter delictum priuatus est à minoribus, & maioribus priuatus esse censetur. Cui enim prohibetur minus, & maius prohibitum esse intelligitur. Priuatim tamen celebrare, & alia diuina ministeria dicere poterit, quia pœnæ sunt restringendæ, nec hic suspensus est à diuinis; C quinimò iis interesse potest, & cum iis psallere, sed nihil inchoare. Similia occurrunt in Statutis Lanfranci & Bursfeldensium.

An possint legere Euangelium, & celebrare.

Bursfeld. dist. 2. c. 8.

III. *Modus satisfaciendi pro leuibus culpis.* *Cap. 44.*

Quod spectat *Tertium*, de modo huic pœnitentiæ satisfaciendi, præscribit S.BENEDICTVS: *Qui verò pro leuibus culpis excommunicantur tantùm à mensâ, in oratorio satisfaciant, vsque ad satisfactionem Abbatis hoc semper faciant.* Ritum autem paulò antè ita expressit, vt præter iam dicta, *Omnibus horis dum completur opus Dei, proiiciat se in ter-* D *ram in loco quo stat.* Quod specialius explicat Lanfrancus: *Tam in nocte, quàm in die, cùm incipiunt Kyrie eleison, prosternat se ante gradum vbi benedictiones accipiuntur, ibique tamdiu prostratus iaceat, vsquequo dicatur Qui tecum viuit; si festiuitas 12. lectionum eueniat, tamdiu ab hâc satisfactione quiescat, quousque priuati dies redeant.* Absolutionis formulam ita exprimunt Bursfeldenses: Dum autem absoluendus fuerit in Capitulo, iussus surgere, à præsidente veniam petat: vel si aliàs pro qualibet culpa, spontè veniam pe- E tierit; Præsidens præmotione si quam ei facere voluerit præmissa, subiungat: *Frater, indulgeat vobis Deus, cessetis iam ab hâc satisfactione.*

In Oratorio. *Stat. Lanfr. cap. 17.* *Absolutionis formula.* *Bursfeld. dist. 1. c. 8.*

Quia autem hæc iuxta Regulam pœnitentia satis diuturna est, & vt apparet grauis, rarior eius in leuioribus culpis vsus est. Vnde Cęrimoniale S. Iustinę pro leui culpâ has decernit pœnitentias, vt scilicet dicantur septem psalmi pœnitentiales cum Litaniis, vel totum officium mortuorum, vel psalmi vnius nocturni officij de Domino vel totus psal. *Beati immaculati*, vel psalmi gradua-

Alia pœna leuibus culpis decreta. *Cærimon. part 5. c. 3.*

graduales, vel diſciplinam faciant ſeorſim A cum tribus *Miſerere*; vel aliquæ genufle-xiones in refectorio ante refectionē oſculando pariter pedes omnium fratrum: vel abſtineat culpabilis à pitantiâ ſi ieiunetur, vel ſi non ieiunetur abſtineat in prandio à pitantiâ, vel per hebdomadam, vel menſem à fructibus, vel in terrâ comedat de iis quæ aliis dantur.

DISQVISITIO III.

Quibus ex Regulâ inferenda Excommunicatio?

Sex caſus Excommunicatione digni.

CArdinalis à Turrecremata exponens cap. 23. Regulæ, ait S. BENEDICTVM ſex ponere caſus, in quibus excommunicationis adhibēda ſit Medela. *Primus*, ſi frater fuerit contumax. *Secundus*, ſi inobediens; *tertius*, ſi ſuperbus. *Quartus*, ſi murmurans. *Quintus*, ſi in aliquo exiſtat cōtrarius ſanctę Regulæ & præceptis. *Sextus*, ſi ſeniorum ſuorum contēptor repertus fuerit. Ex quibus apparet, quomodo ab eo lecta & intellecta fuerit S. BENEDICTI ſententia: quam ſic interpunxit: *vel in aliquo cōtrarius ſanctæ Regulæ & præceptis, ſeniorum ſuorum contēptor repertus fuerit.*

Locus Regulæ variè interpunctus, & intellectus.

Quam lectionem confirmat editio S. Dunſtani, Guidonis Iuuenalis, Pariſienſis, anno 1522. in quibus legitur: *Contrarius exiſtens ſanctæ Regulæ & præceptis, ſi ſeniorum ſuorū contemptor repertus fuerit.* MSS. Codices S. Ebrulphi, S. Andreæ, & Affligenienſis, cum recentioribus editis legunt: *Et præceptis ſeniorum ſuorum contemptor.* Parum Latinè, minuſq; probabiliter, quamuis eam lectionem ſuâ expoſitione confirmet Bernardus Caſſinenſis, dicens intelligendū de pręceptis prohibitoriis vel ſatisfactoriis in ſeniorum correctione ſecreta. Sed meliorem & veram lectionē eſſe exiſtimo, quam habet MS. Dionyſianus, Benedictus Anianæ in Concordia, Smaragdus impreſſus, & Regulæ textus illi & Turrecrematæ præfixus, Coloniæ apud Calenium anno 1575. Veneta editio anni 1593. curante Arnoldo Wion, vbi textus ſic exprimitur: *Si quis frater contumax, aut inobediens, aut ſuperbus, aut murmurans, vel in aliquo contrarius exiſtens ſanctæ Regulæ, & præceptis ſeniorū ſuorum, contemptor repertus fuerit.*

Adſtruitur vera lectio.

Quòd etiā ſequitur & probat Menardus ex vtroq; MS. S. Germani, & S. Faronis. & ſenſus eſt: ſi frater vitiis ſuprà enumeratis, nempe contumaciâ, inobedientiâ, murmuratione, aut Regulę, ac pręceptis ſeniorum ſuorum violatione contaminatus, ea quę ſalutis ſuę ſunt, contēnere repertus fuerit, nec vitia emendare curauerit, moneatur, &c. vt non ſufficiat peccata hæc incurriſſe & eorum eſſe reum, ſed accedat inſuper contemptus.

Paraphraſticè exponitur.

Agitur enim hîc de excommunicatione maiori: ex parte enim delinquentis præcedit contumacia, contemptus & grauitas culpæ, quæ mortalis eſſe debet, ex parte verò excommunicantis, trina monitio.

CAPITVLVM.

Sed vt S. BENEDICTI verba explicemus, videndum quis *Contumax*. Dictum autem volunt contumacem ſiue à contemnendo, ſiue, vt aliis placet, à tumore; hoc eſt ſuperbia. Iuriſcōſultus *Contumax* dicitur, qui tribus propoſitis edictis, vel vno pro tribus, quòd vulgò *Peremptorium* appellatur, Iudiciſq; litteris euocatus, præſentiam ſui facere contemnit. Apud Monachos autē, qui non tantùm comparet, ſed qui non paret, *Contumax* cēſetur & rebellis.

Quis dicendus contumax.

Vnde Contumaciæ iungit *Inobedientiam*, non quamlibet, ſed eam quâ quis non vult pręcipienti obedire, aut ſatisfacere monitionibus & pœnitentiis iniunctis, vel ſicuti alibi S. Pater loquitur de ſacerdote rebelle: *Si talis fuerit eius contumacia, vt ſubdi aut obedire Regulæ nolit:* Meritò autem excommunicatur talis inobediens, quia vt Paulus ait: *Quòd ſi quis non obedit verbo noſtro per epiſtolam, hunc notate, & ne commiſceamini cum illo, vt cōfundatur.* Oritur autem hæc ex fonte *ſuperbiæ*, per quam humiliari & acquieſcere recuſat. Vnde in Deuteronomio legitur: *Qui autem ſuperbierit, nolens obedire ſacerdotis imperio, & decreto iudicis, morietur homo ille.*

Inobediens. — *Cap. 62.* — *2. Theſſ. 3.* — *Deut. 16.*

Deinde ponitur *Murmur*, quo non tātùm ſuperbo & præfracto animo tacitè inobediens eſt, ſed per apertum murmur virus ſuū in alios diffundit, & eorū animos ad contradictionem excitat. Similiter quod ait, *Contrarius exiſtens ſanctæ Regulæ, & præceptis ſeniorum ſuorū*, intelligendū in materiâ graui. Vt in his poſt trinam monitionem cōtemptor repertus, meritò poſſit excommunicationis ſententiâ perſtringi. *Tunc autem*, vt Angelicus dixit Doctor, *cōmittit aliquis vel tranſgreditur ex contēptu, quando voluntas eius renuit ſubiici ordinationi legis vel Regulæ: & ex hoc procedit ad faciendum contra legem vel Regulam. Quando autē econuerſo propter aliquā particularem cauſſam, puta concupiſcentiam vel iram, inducitur ad aliquid faciēdum contra ſtatuta legis vel Regulæ, non peccat ex contēptu; ſed ex aliquâ aliâ cauſâ, etiamſi frequēter ex eâdem cauſâ vel aliâ, ſimile peccatum iteret.* Sed plura quæ ad Excōmunicationem pertinent, videre eſt apud Scholaſticos & Canoniſtas, & pręſertim Couar. in cap. *Alma mater* §. 7.

Murmurans. — *S. Thom. 2. 2. q. 186. art. 9. ad 3.* — *Quando peccatur ex contemptu.*

Quòd pręterea S. BENEDICTVS ait: *Admoneatur ſemel & ſecundò à ſenioribus ſuis*; ſecundùm Paulum Diaconum illa monitio dicitur ſecreta, quæ fit in præſentiâ duorum vel trium teſtium: debetque reputari ſecreta reſpectu ſubſequentis, in quâ obiurgatur publicè coram omnibus. *Si verò neque*

Quæ monitio præmittenda Excommunicationi.

[CAPITVLVM.] *neque sic correxerit, si intelligit qualis pœna sit excommunicationi subiaceat.* Huius porrò excommunicationis formulam videre est apud Goffridum Vindocinensem, quâ Ioannem cœmentarium Monachum à corpore sanctæ Ecclesiæ separat, *in quantum,* ait, *Regula sancta docet & præcipit.* [Vindoc. l. 4. epist. 30.]

DISQVISITIO IV.

Quomodo sententiæ Excommunicationis satisfaciendum?

PRÆTER ea, quæ ecclesiasticæ excommunicationis sententiâ percusso communiter seruanda, alia quædam iuxta Monasticas Regulas inueniuntur superaddita, quæ hic nobis commemoranda.

I. [Monachi ad certū tempus excommunicātur.] PRIMÒ enim, Ecclesiastica excōmunicatio ferri solet indefinitè, vt à gremio sanctæ Matris Ecclesiæ, & à consortio totius Christianitatis rei eliminentur, quousque resipiscāt, & Ecclesię Dei satisfaciant. Quę autem in Monachos fertur excommunicatio, certi temporis spatio solet definiri. S. BENEDICTVS præscribens, vt se excommunicatus gerere debeat: *Hoc,* inquit, *tamdiu faciat, vsque dum Abbas iudicauerit, satisfactū esse.* [Cap. 44.] Hinc Concilij Duziacensis Patres Excōmunicationem in Dudam Monialem sacrilego adulterio corruptam explicantes, [Duz. 1. c. 7.] *secūdum capitul. 25. Regulæ,* inquiunt, *iudiciū pro graui culpa suscipiat, in quo iudicio tribus annis immoretur; & Abbatissa sollicitudinem de illius pœnitentia & consolatione secūdum Capitulū 27. Regulæ diligēter adhibeat. Et alios tres annos secundùm capitulum * 49. Regulæ sororibus in oratione communicet, non tamen in choro cum sororibus, sed retrò ostium stans, vel orans.* [Diuinus pro graui culpa.] [* nunc est 44.]

Ex quo videas diuturni satis temporis excommunicationem, quàm Regulæ nostræ iudicabant cōformem. Isidorus Hispalensis breuioris meminit, nempe biduanæ, & etiā plurimorum dierū. [Isid. in Regul. cap. 18.] Regula Fructuosi Episcopi similiter biduanæ vel triduanæ. [Fruct. in Reg. c. 14.] Et Fructuosus alter: *Si nec sic se emendauerit, flagelletur acerrimè, & trium mensium spatio Excommunicationis vindictam suscipiens,* &c. [Fruct. c. 16. Reg.] Idipsum etiam in aliis delinquentibus obseruatum Concilia docent, Agathense can. 62. Epaonense, can. 3. Aurelianēse 3. can. 4.

II. [Excommunicati ab aliis separati. Cap. 25.] SECVNDÒ. Cùm excommunicatus reliquorū debeat abstinere communicatione, vult S. BENEDICTVS, *solus sit ad opus sibi iniunctū, persistens in pœnitentia luctu. Cibi refectionem solus percipiat.* Hoc vt meliùs seruarent, solebant eos recludere, vel in separatā aliquam cellulam, vel in carcerē. Fructuosus Episcopus: *Cùm excommunicatur aliquis pro culpâ, mittatur solitarius in cellam obscurā.* [Reg. Fruct. cap. 14.] Regula Cæsarij Arelatensis: *Qui pro aliquā culpâ excommunicatus fuerit, in vnâ cellâ recludatur, & cum vno seniore ibi legat donec iubeatur ad veniam venire.* [Cæsar. in Reg. ad Monach. art. 25.] [Per inclusionem, aut carcerem.] Regula cuiusdam ad Virgines: *Excōmunicata soror, quæ culpis exigentibus, aut cellulā recluditur, aut à consortio Congregationis separatur,* &c. [Reg. ad Virg. c. 19.] Meminit Fructuosus alter Carcecalis angustię, & segregatę corticulæ, in quā degēs operi manuū, orationi, &c. incumbat: quæ corticula pro cellulā accipienda. [Fruct. c. 16.] Statuta Laofranci præscribunt, vt acceptâ disciplinâ, deposito cultello, & capite caputio cooperto ad locum huic negotio ordinatum pergat, præcedēte fratre qui clauem ipsius loci seruat. [Cap. 17.]

III. [Cibus illis parcè datus.] TERTIÒ. Quod cibū spectat, præscribit S. Legislator, vt eum sumat *mēsurā, vel hora qua præuiderit Abbas ei cōpetere.* Ex quo colligas, nōnihil etiam de cōmuni annona Excommunicato subductum. Hinc Regula Magistri. *Quòd si fortè propter leuitatem culpæ non ei voluerit Abbas duplicare ieiunia, si fratres sexta reficiunt, ille ad nonam horam de vno pulmento; & panis cibarij sibi fragmentum, & aquā à Præposito suo pro misericordia porrigatur.* [Cap. 13.] Et ante ipsum Isidorus: *Si plurimorum dierum illata fuerit communionis suspensio, sola panis & aqua in vespertinū erit adhibenda refectio.* [Isid. in Reg. cap. 18.] Fructuosus Episcopus vult, *vt in solo pane & aqua in vespera post cœnam fratrum medium accipiat paximatium, & non ad satietatem aquam, & hoc ab Abbate exsufflatum non sanctificatum.* [Fruct. c. 14.] [Nec benedictus.] Nimirùm hoc est quod S. BENEDICTVS dixit: *Neque benedicatur cibus qui ei datur.* Alias quoque hi duo Episcopi adiiciunt pœnas. Isidorus: *Excommunicatis præter hiemis violentiam cubile humus erit, stratum sine storea: amictus autem tegmen rasum, aut certè cilicium: calceamentum, aut spartea, aut quodlibet genus solearum.* [Isid. ibid.] [Indumentum vilius.] Est autem *Spartea* calceus ex sparto confectus, de quo Plinius: *Hinc caleeamenta, & pastorum vestis.* [Plin. lib. 9. cap. 2.] [Spartea, quid.] Sunt autem hi calcei Hispanis proprij, vnde eorum lingua *Alpargates* & *Alpargata* calceamēti genus est ex laneis aut cannabinis funiculis contexti. Vnde in Constitutionibus Teresianarum præscribitur vsus calceorum ex funibus, quos *Alpargates* appellant. [Constit. Teres. c. 8.] Fructuosus autem: *Indutus tegmine raso, aut cilicio, seminudus atque discalceatus, opus monasterij exerceat excōmunicatus.* [Fruct. vbi suprà.] Quem deinceps à submisso de industriâ Præposito iubet tribus distinctis vicibus verbis cōtumeliosis increpari, vt eius comprobetur patientia. [Alia afflictiones.] Ex Lanfranco Statutis ab Abbate diebus à custode ducitur ad Capitulum, vt corporale iudicium sustineat. [Lanfr. Stat. c. 17.]

IV. [Prosternuntur excommunicati ante Oratorium.] QVARTÒ. Statuit S. BENEDICTVS, *vt qui pro grauiori culpa ab oratorio, & à mensâ excommunicatur, horâ quâ opus Dei in Oratorio celebratur, ante fores Oratorij prostratus iaceat, nihil dicens, nisi tantùm posito in terram capite, & prostratus, pronus omnium de Oratorio exeuntium pedibus se proiiciat.* [Cap. 44.] Cùm autem hoc toto

toto excommunicationis tempore vsque ad ipsam absolutionem faciendum sit, verisimiliter non fuerint ex S. BENEDICTI mente reclusi, aut singulis vicibus ad opus Dei à suo custode adducti. Cùm enim tunc temporis separatas non haberent cellulas, à communi dormitorio exclusi alio in loco degebant & operabantur. Hic ritus in Regulâ Fructuosi ita describitur: *Omnibus ad orationum studia conuenientibus, ille prostratus humo, cingulo, opertorioq́; ablato; poscet veniam negligentiæ suæ. Hoc etiam ab officio egredientibus exhibebit. Similiter quoque & refectionis tempore coram refectorio adstabit vultu deposito & habitu; quousque fratrum compassione solutus veniam percipiat.* Et Regula Cuiusdam ad Virgines: *Sorores, quæ pro grauibus culpis in pœnitentiâ detinentur, in ecclesiâ cùm ceteris quæ communicant non stent, sed in aliâ Ecclesiâ secretè cursum cantent. Et expleto cursu egredientes, ante fores Ecclesiæ, in quâ communicantes cursum explent, stare præcipiantur. Et egrediente congregatione suprà humum prostrata rogent pro se Dominum exorari.* Eundem ferè ritum videre est in statutis Lanfranci.

Fruct. in Reg. c. 14. Quo ritu id olim factum.

Reg. ad Virg. cap. 6.

Lanfr. vbi suprà.

V. Absoluuntur à Prælato.

QVINTÒ. Quo modo absoluendus excõmunicatus, ita exponit S. Patriarcha: *Dum iussus ab Abbate venerit, prouoluat se ipsius Abbatis pedibus, deinde omnium vestigiis fratrum, vt orent pro eo.* Isidorus ita describit: *Satisfactio delinquentium hæc est: In officio fratribus constitutis, peracto pœnitentiæ tempore, vocatus is, qui excommunicatus est, soluet statim cingulum, humiq́; extra chorũ prostratus iacebit agens pœnitentiam, quousque expleatur celebritas. Cumque iussus fuerit ab Abbate de solo surgere, ingrediensq́; in chorum, datâ oratione pro eo ab Abbate, & respondentibus cunctis Amen, surgat.* Apud Lanfrancum, in capitulo prostratus veniam petit, emendationem spondet, & corporalis disciplinæ iudicium sustinet. Absoluit cum Abbas, & ad refectorium admittit loco quẽ designauerit. Ad vlteriorem humilitatem probandam iubetur se gerere sicut frater qui in leuioris culpæ pœnitentiâ est, nimirùm, *vt psalmum, aut lectionem vel aliud quid non præsumat in Oratorio imponere, nisi iterum Abbas iubeat. Et omnibus horis dum completur opus Dei, proiiciat se in terram in loco in quo stat.*

Isid. Reg. cap. 18.

Nec statim in solidum.

Cap. 44.

Quis autem locus in quo pòst excõmunicationem standum reconciliato? Num qui ei ordine cõgregationis assignatus est, an vltimus omnium, aut peculiaris ille, *quem negligentibus seorsim constituerit Abbas?* Respondetur, arbitrariũ id esse, cùm S. Pater dixerit: *Recipiatur in choro vel ordine quo Abbas decreuerit:* vbi *vel* copulatiuè sumitur pro *Et*. Non enim videntur statim pristino restituti loco. Quare in Duziacensi concilio vidimus Dudam post primam reconciliationem admissam ad orationis communionem: non tamen in choro cum sororibus, sed retrò ostium stantem vel orantem.

Locus in quo standũ reconciliatio.

Cap. 43.

Duz. Conc. suprà.

CAPITVLVM.

DISQVISITIO V.

Quæ Abbatis circa excommunicatos sollicitudo? Quid Sempectæ?

EXcommunicatum S. P. BENEDICTVS misericordię suę oculis aspicieus, eum vt graui morbo afflictũ, imò & contagiosâ lue, aut leprâ infectum considerat. Huic proinde pro valetudinario locum separatum, pro dietâ, mensuram & horam refectionis: pro venæ sectione, pœnitentiæ luctum, pro exercitio, opus iniunctum: pro pharmaco, ipsam excõmunicationis pœnam præscribit medelam. Quis verò tam periculosè ægrotantis Medicus? Non alius quàm Abbas, cui hanc curandi pręscribit methodũ. *Omni sollicitudine curam gerat Abbas circa delinquentes fratres, quia non est opus sanis medicus, sed malè habentibus. Et ideo vti debet omni modo, vt sapiens medicus, immittere quasi occultos consolatores, senpectas, id est seniores sapientes fratres, qui quasi secretè consolentur fratrem fluctuantem.*

Excommunicatus ægro similis.

Abbatis medicinâ curandus.

Cap. 27.

In quâ sententiâ vocabulum *Senpectas*, quod variè legitur, caligine non modicam offudit. Pleraque impressâ cum aliquot MSS. legunt *Senipetas*; vnum, alterumq; *Senipectas*, prout etiã Guido Iuuenalis. Smaragdus cum antiquioribus MSS. *Sempectas*, *Simpectas*, *Senpectas*; nec scio an alibi apud Latinos hæc vox occurrat, inuenio tamen apud Ingulphum Croylandensem Abbatẽ de Turketuli Abbatis agentem statutis, in quibus hæc habentur: *Quinquagenarius autẽ in ordine* SEMPECTA *vocãdus, honestam cameram in infirmitorio de Prioris assignatione accipiat*, &c. Ibidemque sæpius repetitur hoc verbum *Sempecta*, vel *Sempectas*. Notio eius plerisq; ignota. Regulæ nostræ Commentatores Turrecremata, Craesbeeck, & Perez nullam hic interpretationẽ adiiciunt: existimantes, ni fallor, satis superq; ab ipso Legislatore nostro explicari, cùm dicit; *id est, seniores sapientes fratres.* Petrus Wallon-cappellius in MS. Commentario *Senipetas*, inquit, *id est, sapientes fratres quasi senium petentes seu appropinquantes.* Similiter Petrus Walnem Guilielmita: Debet Abbas immittere secretò *Senipetas* sapientes fratres, vt sit maturitas in sene, discretio in sapiente, amor in fratre. *Sempeta* autem dicuntur fratres seniũ petentes, non tam annis quàm religiosis moribus prouecti. Rectè enim Sapiens: *Senectus venerabilis est, non diuturna, neque annorũ numero computata. Cani autẽ sunt sensus hominis, & ætas senectutis vita immaculata.* Quæ quidẽ explicatio verisimilis satis est,

De voce Senpectæ accuratè quæsitum.

Variè legitur.

Sempecta. Ingulph. anno 878.

Quomodo exponãt qui Senipetas hic legunt.

Sap. 4.

CAPITVLVM. Rompeta. est, si reciperetur scribendum *Senipetas*. Quâ formâ loquendi dicimus *Romipetas*, & *Ierosolymipetas*, de quibus scholiastes Sidonij Apollinaris in epistolam 5. lib. I. Et Calq. 14 cap. 3. listus Papa ait: *Si quis Romipetas, & peregrinos, & Apostolorum limina, & aliorum Sanctorum oratoria visitantes capere*, &c. Sic in vitâ Posthumij dæmones vocantur *Noctipetæ*. Hieronymus quoq; *Heredipetam* dixit. Solent & parasiti cœnarum captatores, *Cœnipetæ* appellari. Smaragdus noster MS. *Sempectas*, vel vt est in editis, *Senipectas*, dicit *esse nomen Græcum, non Latinum, quo secundum ipsius B. Benedicti interpretationem, seniores & sapientes fratres intelliguntur*.

Nostra sententia. Cùm autem circa hanc vocem diu hærerem, & vndequaque veram lectionem eiusque expositionem venarer, lucem, vt arbitror, inueni, in Notis Rosweydi ad Paradisum Heraclidis, quo refertur Moysen Heracl. cap. 7. Æthiopem, Clemonem malorum consortem suorũ conuertisse. Vbi notat Rosweydus in Græco Palladio Parisiensi haberi, Cap. 14. συμπαίκτην αὐτοῦ, *Collusorem suum*. Et cùm idem Heraclides scribit de Serapione Sidonio, *quòd per monachum aliquem Collusorem suum se mimis vẽdiderit*. Notatur in Palladio cap. 83. Græcè esse συμπαίκτην ἑαυτοῦ. Quod Heruetus vertit, *exercitatorem, qui cum eo luderet*. Intellige eum subornasse quendam Monachum, qui eum mimis distraheret. Hæc Rosweydus.

Videtur legendum Sympactas, id est, collusores. Vult ergo S. Benedictvs, submitti aliquos socios & familiares, cum quibus olim forsitan colludere fuerat solitus, & qui actionum eius fuerint consortes, vt ita grati & amici efficaciorem ei exhibeant consolationem. Recta proinde lectio esset συμπαίκτας, *Sympactas*. Verum an omninò S. Patris mentem assecutus sim, doctiores iudicabunt. Sed omisso nomine vsque adeò intricato rem spectemus.

I. *Sympactarum est consolari excommunicatum.* Tria autem animaduerto ex S. Benedicti præscripto ab his Sympæctis præstanda. *Primò*, vt secretò consolentur fratrem fluctuantem; quamuis enim de licentiâ Abbatis accesserint, peculiari tamen ratione testentur se excommunicato benè affici, bonum ipsius desiderare, eique omnia charitatis officia exhibere paratos. Quorũ industria id efficiet, ne indignationem aduersus Abbatem corripientem concipiat excommunicatus: tum etiam vt reuereatur diligatque Seniores, quos sentit malis suis compati, atque ita à vocatione sua non prorsus abhorreat, alacriusque reuertatur ad solita Religionis exercitia.

II. *Prouocare ad humilitatis satisfactionem. Smarag. in Reg. c. 27.* *Secundò, prouocent eum ad humilitatis satisfactionem*; quod Smaragdus ita explicat: *Humilitatis satisfactio est, quando se cognoscit homo per superbiam peccasse, & humiliato corde & corpore pro peccatis suis fructus dignos pœnitentiæ facit, quem ad humilitatis satisfactionem Seniores fratres prouocare debent, dicentes: Humilia te per pœnitentiam sub potenti manu Dei, vt te exaltet in tempore visitationis, quia Dominus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam.*

III. *Confirmare in ægrotho charitatem.* *Tertiò, Confirmetur in eo charitas*. Ita nimirùm consolatio ei adhibeatur, vt non absorbeatur abundantiori tristitiâ propter nimiam pœnitentiæ asperitatem desperans, sed ita in charitate confirmetur, vt non vacillet circa statum suum immutandum, aut à bono proposito deficiat, & præfractè rebellis efficiatur quæ ex consolationis defectu suboriri possunt. Quòd autem S. Benedictvs addat; *& oretur pro eo ab omnibus*, id non de publicâ oratione, sed priuatâ intelligendum. Aut vult, vt omnes pro excommunicato apud Prælatum intercedant, vt ab excommunicatione absoluatur.

DISQVISITIO VI.

Quid agendum cum eo, qui sæpius correctus non se emendat?

Medicina non semper sanat. NON rarò contingit, vt adhibita etiam conueniens medicina fine suo frustretur, &, vt inquit ille:

Non est in medico, semper releuetur vt æger. Ouid.
Interdum doctâ plus valet arte malum.

Expertissimus proinde infirmarum animarum medicus huic malo prouidere volens, cõgrua præscripsit antidota: Nam cap. 28. ita ordinat: *Si quis frater frequenter correptus pro qualibet culpa, si etiam excommunicatus non emendauerit, acrior ei accedat correctio*, &c. Ex quo capite, aliisque de culparum correctione agentibus iam olim desumpti sunt *Septem gradus correctionum.* septem illi gradus, per quos delinquens Monachus deducendus. Primus qui eos collegit, videtur mihi esse Halitgarius, seu vt alij scribunt, Halitcharius, Cameracensis Episcopus, qui anno Christi 817. vixit, scripsitque *Pœnitentiale*, quod tomo 5. Antiquæ lectionis exhibet Henricus Canisius; subiunctâ verò eidem Pœnitentiali appendix, producit fragmentum ex Regulâ S. Fructuosi, quod incipit, *Monachus paruulorum aut adolescentium consectator*, &c. Finitâ autem sententiâ S. Fructuosi, subsequitur discursus ille de culparum differen- *Vnde desumpti.* tiis & correctionum gradibus, incipiens, *Plurimi nequaquam*, quem alij vocant: *Bonum notabile super Regulam S. Benedicti, quod spectat & seruit Abbatibus & Prioribus ad rectè iudicandum.* An autem hoc ipsius sit Haltgarij, vel ex quo alio desumptum, non vsquequaque liquet. Eosdem gradus recen-

Smaragd. in cap. 5. to 4. praz. cum. tit. de pen. Reg. Turrecr. tract 87. in Reg. S. Ben. Cassian. S. Iustin. patr. 5. cap. 10. — recensent Smaragdus, Bernardus Cassinensis, Boerius, Ostiensis, Turrecremata, Cærimoniale S. Iustinæ, Gazæus ad cap. 16. lib. 4. Cassiani. Sunt autem hi.

Primus. — *Primus* est, admonitio secreta, de quâ S. Benedictvs: *Admoneatur semel, & secundò secretè à senioribus suis.* Et hæc dici possunt fomenta & vnguenta adhortationum, vel medicamina Scripturarum diuinarum. Delinquens autem tamdiu secretè moneri debet, donec seipsum non emendando reddat manifestum, & tunc adhibendus est

Secundus. — *Secundus* gradus, correptio publica: *Si non emendauerit*, inquit Legislator, *obiurgetur publicè coram omnibus.*

Tertius. — *Tertius* est, excommunicatio, vnde Regula: *Si verò neque sic correxerit, si intelligit qualis pœna sit, excommunicationi subiaceat.* Quam de leuioribus culpis accipit Halitgarius, Perez de maiori excommunicatione.

Quartus. — *Quartus* est, vt ieiunijs affligatur.

Quintus. — *Quintus*, vt verberibus coerceatur. Hos duos vno verbo indicauit S. Benedictvs, cùm ait: *Si autem improbus est, vindictæ corporali subdatur.* In quâ duo hæc ex eius mente includi, colligas ex cap. 30. vbi de pueris ait: *Aut ieiunijs nimijs affligantur, aut acribus verberibus coërceantur, vt sanentur.* Quærit autem Perez, cur post Excommunicationem adhibeatur verberũ vindicta, cùm excommunicatio multò grauior pœna sit. Respõdet id fieri ad eum modum, quo post censuras rebelles traduntur brachio sæculari, quasi illud durius sit illis qui excommunicationi non cedunt. Improbus sanè, qui animæ suæ non metuit, corpori suo subinde timet, de illorum numero, quibus iuxta Prophetæ dictum, *tantummodo sola vexatio dat intellectum.*

Cur verberentur excommunicati. — Isai. 28.

Sextus gradus. — *Sextus* gradus est, communis omnium fratrum oratio, de quâ piè admodum Archiater noster: *Si viderit nihil suam praualere industriam, adhibeat etiam (quod maius est) suam & omnium fratrum pro eo orationem: vt Dominus, qui omnia potest, operetur salutem circa infirmum fratrem.* Et in hâc vnanimi fratrum deprecatione maius præsidium S. Pater posuit, quàm in præcedentibus remedijs. Vnde B. Leo: *Plenissima peccatorum obtinetur abolitio, quando totius ecclesiæ vna est oratio, & vna confessio. Si enim duorum vel trium sanctorum pio consensu, omnia quæ poposcerint, Dominus præstanda promittit: Quid negabitur, multorum millium plebi, vnam obseruantiam pariter exequenti, & per vnum spiritum concorditer supplicanti?* Quamuis enim excommunicatus publicis Ecclesiæ priuetur orationibus, licet tamen priuatim pro eo ad Deum suspirare, & conuersionem eius rogare: Quod ex singulari charitatis affectu legislator sanctus infirmo & pænè desperato voluit impendi. Vnde & Augustinus ait: *Cùm ad talem vindictam necessitas cogit, humilitas ilugent tum debet impetrare misericordiam, quam repellit superbia; nec illius ipsius qui de medio fratrum tollitur, debet negligi salus: sed ita agendum est, vt ei talis vindicta sit vtilis, & agendum vatu & precibus, si carrigi obiurgationibus non potest.*

Leo serm. 3. de ieiun. — Efficacia orationis communis. — Capitulum. August. lib. contra Per. mentian. c. 1.

Septimus gradus est, eiectio è Monasterio, de quâ S. Pater: *Quod si nec isto modo sanatus fuerit: tunc iam vtatur Abbas ferro abscissionis*, vt ait Apostolus: *Auferte malum ex vobis.* Et iterum: *Infidelis si discedit, discedat: ne vna ouis morbida omnem gregem contaminet.* Eiusdem sensus fuit S. Augustinus: *Conuictus debet emendatoriam sustinere vindictam; quam si ferre recusauerit, etiamsi ipse non abscesserit, de vestrâ societate proijciatur: non enim hoc fit crudeliter, sed misericorditer, ne contagione pestiferâ plurimos perdat.* Prudenter tamen circa hos gradus agendum, nec vno alteróve erga delinquentem adhibito, statim ad subsequentes procedendum, sed iteranda subinde remedia, vt sapientes faciunt medici. Si enim incautè & indiscretè hi gradus adhibeantur, plures sensim è monasterijs eliminarentur.

Septimus gradus est expulsio. Cap. 28. 1. Cor. 5. 1. Cor. 7. August. in Reg. c. 4. Omnes prudenter adhibendi.

DISQVISITIO VII.

Liceátne hoc tempore Monachos è Monasterio expellere, aut ab Ordine præscindere?

Abscissionis ferrum, quo vltimo tandem loco vtendum censuit S. Benedictvs, vsque adeò caute tractandum, vt dubitari queat, an vsus eius hoc tempore probandus, & an non fuerit interdictus. Et quidem legifer noster, præter Augustinum proximè allatum, & alios habuit quos sequeretur, ipsiusque deinde vestigijs inhæserunt posteriores. Nam Basilius, agẽs de eo, qui priùs ad aliquod tẽpus segregatus fuerat, ait: *Si verò non sentiens permaneat, prorsus is à reliquo corpore veluti putrefactum, ac penitus vitiatum membrum præciditor. Scriptum est enim: expedit tibi vt vnum pereat membrorum tuorum, quàm totum corpus tuum mittatur in gehennam.* Cassianus recenset delicta, quæ vel plagis, vel expulsione purgantur. Proximè eandem velut vsitatam suo tempore innuit Pelusiota, Lucæ Archimandritæ ita scribens: *E fratrum tranquillitate foras ablegetur; ne tumidos fluctus, ac vertigines, placidis & quietis ipsarum moribus excitet. Nam hoc quoque Lex nobis sub parabolæ cortice præscribit, cùm eos qui leprâ laborant, extra castra emittit.* Sic ille. Regula S. Macarij id habet: *Quod si casu quis frater exire voluerit, nihil penitus accipiat, nisi in notatissima vestimenta, & extra communionem infidelis discedat.* Et Regula Orientalis: *Si fuerit aliquis*

S. Benedictus expulsionem è Monasterio decreuit. Basil. Reg. Breuior. 44. Ex veteri Monachorum præscripto. Cassian. lib. 4. cap. 16. Isidor. Pelus. lib. 1. epist. 318. Reg. Mac. num. 28.

CAPITVLVM.

tam durus, tam alienus à timore Domini, vt tot castigationibus, & tot remissionibus non emendet, proijciatur de Monasterio. De Lerinensium consuetudine hæc Cæsarius Arelatensis: *Illis ipsis, qui grauius apud nos delinquunt, nullam tristiorem, nullam acerbiorem possumus inuenire sententiam, quàm à corpore Congregationis abscisi sine pace discedant.*

Cæsar homil. 1. ad Monach.

Alij in hoc ipsum secuti. Reg. Fruct. cap. 8. Id. cap. 14.

Post S. BENEDICTVM Fructuosus Episcopus ait: *Si se corripere non permiserint, foras proijciantur.* Et rursum agens de eo, qui ergastulo coarctatus contumax & murmurator perstiterit, ait: *In collatione deductus exuatur Monasterij vestibus, & induatur quas olim adduxerat sæcularibus, & per densissimas tenebras, & cum confusionis notâ à Monasterio expellatur.* Sic Regula cuiusdam Patris: *Si quis ex fratribus post examinationem carceris, cauere hæc vitia non poterit, eijciendus est à fratribus, & damnandus est.*

Quidam sensent rebelles non eijciendos. Isidor. Reg. cap. 16.

Contrà verò sunt, quibus rebelles hos & incorrigibiles magis placet includi quàm excludi. In quibus est Isidorus Hispalensis: *Quamuis frequentium grauiorumque vitiorum voragine sit quisquam immersus, non tamen est à Monasterio proijciendus, sed iuxta qualitatem coercendus: ne fortè qui poterat per diuturnam pænitudinem emendari, dum proijcitur, ore diaboli deuoretur.* In hanc sententiam inclinare quoque videtur Bernardus, qui recensitis ferè S. BENEDICTI gradibus, ait: *Quod si iam hæc fecisti, nec profecisti, ad Apostoli consilium confugiendum est dicentis: Auferte malum ex vobis. Auferatur ergo malus, ne malos generet. Neque enim potest arbor mala fructus bonos facere. Auferatur autem dico, sed non quomodo ipse vult: vt videlicet tanquam ex tua licentia, eum malè secura conscientia extra congregationem contra professionem deuitans subiectionem, sui iuris esse, suâ permittatur viuere lege. Sed abscindatur vt ouis morbida à grege, vt putridum membrum à corpore: qui iam exinde se pro certo nouerit à te haberi tanquam Ethnicum & publicanum.* Quibus verbis innuit, potiùs sequestrandum in ipsa congregatione, quàm in Ordine præcidendum. Sicut alibi ad Eugenium Papam scribit de falsario Monacho: *Nullus perpetuâ dignior conclusione; nihil ei perpetuo silentio iustius.* Clariùs verò Declarationes Cassinensium: Iste modus abscisionis videtur reuocatus, per *cap. Finale extra de reg. & trans.* vbi expressè habetur, fugitiuos requirendos esse, & in carcerem retrudendos, si opus est. Cui & suffragatur Tridentina Synodus, quæ præcipit eos etiam requiri debere, & tanquam Apostatas puniri, qui aliquam iustam caussam suæ fugæ prætendentes, sine eiusdem tamen allegatione & approbatione, sponte discedunt: quod nos quoque seruari volumus, districtè præcipientes omnibus Monasteriorum nostrorum Prælatis, vt in singulis

Bern. epist. 102. 1. Cor. 5. *Sed ab alijs segregandos.* Epist. 298. Cassio in cap. 28. n. 1. *Et fauent Cassinensium Declarationes.*

A Monasterijs habeant loca custodiæ sana, & solida, vbi huiusmodi fugitiui, rebelles, & incorrigibiles retrudantur. Hæc illi.

Vera sententia. Incorrigibiles possunt expelli.

Verùm communis & vera est sententia, posse à Religione expelli contumaces & incorrigibiles, quam tenent S. [a] Thomas; [b] Bonauentura, [c] Siluester [d] Nauarrus, & plures alij, quos longo ordine recitat Thomas Sanchez, lib. 6. Moral. c. 9. quibus alios addit Tamburinius, Tom. 3. de Iure Abbat. disp. 8. quæst. 7. Nec vllus ambigendi superest locus, cùm in decretis S. Congre-B gationis Concilij S. D. N. Vrbani Papæ VIII. iussu editis in hunc modum statuatur: *Vt in posterum è Religionibus nullus legitimè professus eijci possit, nisi sit verè incorrigibilis; Verè autem incorrigibilis minimè censeatur, nisi non solùm concurrant ea omnia, quæ ad hoc ex iuris communis dispositione requiruntur, sublatis hac in parte statutis, & Constitutionibus cuiusque Religionis, & Ordinis, etiam à Sede Apostolica approbatis & confirmatis: verùm etiam vnius anni spatio in ieiunio, & pænitentia probetur in carceribus; proindeque vnaquæ-C que Religio priuatos habeat carceres, in qualibet saltem prouincia. Elapso autem anno, si nihilominus non resipuerit, sed animo indurato in sua peruicacia perseuerauerit, ne contagione pestiferâ plurimos perdat, tanquam pecus morbida, ac membrum putre eijci tandem possit, sed ab ipsomet Generali tantùm, de consilio; & assensu sex Patrum ex grauioribus Religionis eligendorum in singulis Capitulis, vel Congregationibus generalibus; tumque nonnisi instructo secundùm eorum stylum & Constitutiones processu, & plenè probatis caussis expulsionis ad sa-D crorum Canonum præscriptum.* Hactenus decretum quod instar omnium esse queat.

[a] Quodlib. 12. [b] In Reg. S. Franc. q. 14. [c] Verb. Religio. [d] Comm. 2. de regul. num. 33.

Ex vi decretorum S. Congregationis Concil.

Certis tamen conditionibus.

Quinam incorrigibiles. Const. Prædic dist. 1. cap. 19.

Vnde quamuis in Ordine Prædicatorum incorrigibilis dicatur, *qui nec culpas timet admittere, & pœnas recusat ferre;* & in Ordine Minorum, is qui ter conuictus, & punitus, de crimine non emendatur; vel qui in eisdem, aut æqualibus, vel grauioribus criminibus persistunt, nec spem faciunt resipiscentiæ & emendationis, iuxta quosdam: expelli tamen ab Ordine non possunt, nisi vt in hoc præscribitur de-E creto.

DISQVISITIO VIII.

Quoties, & quo modo recipiendi, qui suo vitio egrediuntur Monasterio?

Fugitiui vsque tertiò recepti. Cap. 29.

NON obscura de his S. Patriarchæ est constitutio. *Frater,* ait, *qui proprio vitio egreditur, aut proijcitur de Monasterio, si reuerti voluerit, spondeat prius omnem emendationem vitij, pro quo egressus est: & sic in vltimo gradu recipiatur, vt ex hoc eius humilitas comprobetur.*

Quod

Quod si denuo exierit, usque tertiò recipiatur. Iam verò posteà sciat omnem sibi reuersionis aditum denegari. Idē statuerunt Regula Cuiusdam ad virgines, & Regula Magistri. Quæras autem an non liceat fugitiuum post tertiam vicem iterum admittere in Monasterium? Benigniores enim & hâc in parte fuerunt olim Cluniacenses, quibus à Cistertiensibus obiectum, quòd transgressores & professionis suæ præuaricatores, qui ad sæculum de Monasterijs fugientes reuertuntur, quotiescumque libet, aduenientes contra Regulæ præcepta susciperent. Pluribus autem adhęc respondet Petrus Cluniacensis. Præcipua sunt, quòd Christus Petro dixerit, nō septies, sed septuagies septies peccanti fratri indulgēdum. Et cùm Dominus dixit: *Si dimiseritis vnusquisque fratri suo de cordibus vestris, dimittet & vobis Pater vester calestis peccata vestra.* Numerum remissionis indefinitè posuerit, dans intelligi, quòd quoties quis fratri indulserit, toties ei Deus indulgeat. Adhæc, pœnitentibus ianuam misericordiæ vsque ad vltimum spiritum semper esse reseratam. Nec Regulam dicere, denegetur, sed, *sciat sibi denegari* aditum. In quâ sententiâ cùm nihil præcepti inueniatur, non obicem misericordiæ posuisse, sed terrorem temerarijs intentasse cognoscitur. Eiusdem mentis videtur fuisse Petrus Blesensis, qui ait: *Misericordiam, quam Monastici Ordinis institutor ad ternarium numerum coarctauit, euangelica mansuetudo gratiæ septuagies septies ampliauit.* Et Boërius ait, imponi legem Monacho, non misericordiæ Abbatis. Nam secundùm Bernardum Cassinensem, quoties misericordia Abbatem mouet, potest expulsum vel exeuntem recipere. Ipse tamen vitiosus ex hâc Regulâ debet scire, quòd non fit ei iniuria, si non recipiatur quartâ vice. In eâdem sententiâ est Turrecremata.

Regul. ad Virg. c. 24. Reg. Mag. cap. 64.

Cluniacenses hic beniguiores.

Petr. Venerab. lib. 1. epist. 28.

Quæ pro se allegauerint.

Matth. 14. Matth. 6.

Alij in eadem sententia.

Bles. epist. 88.

Verùm simplicior sensus est, vt dicamus voluisse S. BENEDICTVM post tertiam apostasiam vel fugam relabēti quartâ vice aditum pręcludi, quòd nimirùm ille tot iteratis vicibus satis probet se incorrigibilem: adeòque ne nimia indulgentiæ facilitas vigorem labefactet disciplinæ, meritò huic regressum denegare. Conformant se huic decreto Eremitæ Augustiniani, ita statuentes: *Quicumque ab Ordine nostro apostatauerit, si posteà misertus sui, & pœnitentiâ ductus, velvi aliquâ compulsus ad Ordinem redire voluerit, vsque tertiò porta misericordia non ei claudatur. Quòd si ad quartam apostasiam deuenerit, ad Ordinem non recipiatur, sed omnino repudietur, & à nostrâ societate proijciatur.* Similiter Carmelitæ Discalceati: *Qui quartâ vice fugerit, iuxta litteras Pij V. Sanctæ memoria tanquam incorrigibilis expellatur.*

S. Benedictus post tertiam fugam nullum admittit.

Cum alijs.

Const. Eremit. p. 6 c. 14.

Discalc. p. 3. Const. c. 35 num. 9.

Neque his obstat quòd Saluator noster septuagies septies iubeat peccanti fratri ignosci: hoc enim dictum est de priuatæ offensæ remissione: & sic etiam culpa fugitiuo remittenda est, quamuis ad aliorum exemplum pœna infligatur, & ad totius cōmunitatis conseruationem putridum membrum resecetur. Notum quoque satis est, ciuilibus legibus secundò tertioque grauia admittentibus crimina exsilium, vel pœnam mortis irrogari; sæpiùs etiam in hæresim post reconciliationem relapsos brachio tradi sæculari, cui nō dissimile videri queat ab Ordine præsciudi, vel ad eum ampliùs non admitti.

Occurritur obiectioni.

CAPITVLVM.

Boërius tamen sui æui praxim exponēs; *Hodie,* inquit, *recipitur non solùm septies, imò plus septuagies septies, licet longo tempore, vel perpetuo separetur à consortio fratrum, vel carcere, vel ad aliud Monasteriū missione.* Additque: *Oportet supplere hodie vbicumque inuenitur in Regula, Monachus proijciatur, vel expellatur à Monasterio, id est, retrudatur in ergastulum, siue in carcerem, siue in aliud Monasterium pro agenda pœnitentia transmittatur. Vnde quod hic dicitur de non recipiendo fugitiuo vltra tertiam vicem, intellige de communi consortio, sed benè ad ergastulum.* Vnde in cap. *Ne religiosi,* statuitur, *vt Abbates, aut Priores fugitiuos suos, & eiectos de Ordine suo requirant solicitè annuatim, qui si in Monasterijs suis recipi possunt secundum ordinem regularem, per censuram ecclesiasticam compellatur ad receptionem ipsorum, saluâ Ordinis disciplinâ: quod si hoc regularis Ordo non patitur, auctoritate nostrâ prouideant, vt apud eadem Monasteria in locis competentibus si absque scandalo fieri poterit, alioquin in alijs religiosis domibus eiusdem Ordinis ad agendum ibi pœnitentiam, talibus vitæ necessaria ministrentur.*

Praxis recipiendi fugitiuos apostatantes.

In carcere.

Extra. de regul. in 6.

Quòd autem Superiores transfugas Monachos teneantur requirere, antiquis sancitum est Canonibus. Concilium Aurelianense I. *Ipsi autem Monachi qui fuerint peruagati, vbi inuenti fuerint, cum auxilio Episcopi tanquam fugaces sub custodia reuocentur.* Toletanum VII. vult vagos ab Episcopis, siue rectoribus Monasteriorum, ex quorum cōgregatione fuerunt, vel in quorum vicinitate consistunt, in Monasterijs omnimodò deputari. Synodus Constantinopolitana II. *Si quis qui præest Monasterio, eos qui ei subiecti sunt Monachos non cum multa diligentia requirat, vel inueniens non recipiat, statuit Sancta Synodus eum segregationi subijci.* Quē canonem de fugitiuis intelligit Balsamō. Vsqueadeò, inquit, exigit *vt Monachi in suis Monasterijs maneant, vt eorum inde recessum fugam nominauerit: Quod quidem de seruis, & ijs qui custodia ac vinculis tenentur, dici consueuit.*

Prælati tenentur requirere fugitiuos.

Aurel. 1. can. 19.

Tolet. 7. can. 5.

Constant. 2. can. 3. apud Balsamon.

De modo autem fugitiuos hos recipiēdi, hæc Cassinenses statuunt: Quicumque intra dies quinque ad Monasteria fuerint reuersi, arbitrio Prælatorum, non per carcerem,

Cassin. ad cap. 29 n. 1.

Quo modo ijdem recipiendi.

propagatus, vt ipsemet Petrus Damiani ad A Cassinenses scribit: *Obseruatio sextæ feriæ, dilectissimi, cui vestra sancta deuotio dedicauit, & ieiunij salutaris inediam, & Apostolicorũ verborum Disciplinam, quot hominum multitudines ad exemplum salutis attraxerit, & tanquam nouella diuinæ plantationis oliua, in exuberantium germinum propagines pullulauerit; testes sunt non modò Monasteria vestra, hoc est, quæ suorum gaudent imitari vestigia magistrorum; sed & multitudines vrbium atque villarum; quæ se communiter ingerentes, atque latantes, idipsum plausibiliter arripiunt institutum. Adeò vt plerisque* B *pia deuotionis ardore concepto, nisi quantocyus huius obseruantiæ suscipiant Regulam, non leuem se reputent propriæ salutis perferre iacturam: nullatenus ambigentes, quia dum die crucis per corporalem alimentorum se continentiam mactant, passioni Redemptoris in veritate communicant, atque ad Dominicæ Resurrectionis gloriã se peruenire non inauiter credũt, dum Christo in Cruce pendente, ipsi quoque suæ carnis illecebras, per abnegatæ refectionis patibulum crucifigunt.* Hactenus ille. Qui tota illa epistola aliud nihil agit, quàm vt intermissam à Cassinensibus C hic verberibus in conspectu omnium corpus afflictandi consuetudinem doceat reuocandam. Cùm enim Stephanus Monachus Cassinensis, & S.R.E. Cardinalis hoc sugillãdo derisisset, ac velut indignam rem conspuens, & execrando despiciens, ne vlteriùs fieret penitus interdixisset, hortatur ne malè suadentis attendant verbis, cuius etiam repentinam enarrat mortem. *Et fortè*, inquit, *iusto Dei omnipotentis exigente iudicio, factum est, vt propter huius verbi piaculum obitum incurreret repentinum. Breui quippe tempo-* D *ris spatio, postquam hæc vobis verba locutus est, accipit antidotum: festiuitate verò* B. Scholasticæ virginis inuitante, quasi vegetus, & *iam incolumis ad nocturnum surrexit officium; eodemque die prior ipse, deinde germanus eius iunior repentè defuncti, atque altera die pariter sunt sepulti.*

Petr. Dam. l. 6. epist. 1.

Stephanus eum ritum ridens, repente mortuus.

Cap. 2.

Laudabilem porrò hanc cõsuetudinem omnibus Monachis adscribit, cùm Desiderio Cassinensi Abbati, ita scribit: *Sexta quoque feriæ viuificæ cruci non inconuenienter adscribitur, quæ scilicet dies pendentis in Cruce Do-* E *mini glorioso sanguine purpuratur, quâ die omnes fratres nostri, quos vtique monasterialis ordo connectit, hoc etiam ad cumulum propriæ salutis adijciunt, vt se mactent in capitulo vicariâ collisione scoparum, & insuper celebrent in pane & aqua ieiunium. Asserentes, quia in hoc Cruci verè communicamus, in hoc proculdubio Christo commorimur, si hoc eodem die, quo ipse passus est, nos etiam carnem nostram per inediæ cruciamenta mactemus.*

Monachi feriá sextá se flagellarunt.

Petr. Dam. lib. 2. epist. 14.

Non fuit autem S. Petrus Damiani huius flagellationis primus inuentor siue auctor, eam enim S. Romualdi discipulis vsurpatã ipsemet asserit: *Sed cur ego*, inquit, *de Monachis loquor, cùm & ipsi Monachorum famuli, ipsi quoq; custodes pecorum ieiunarẽt, silentium tenerẽt, Disciplinas inter se inuicẽ facerent, & de quibuslibet verbis pœnitẽtiam flagitarent? O aureum Romualdi sæculum; quod etsi tormenta persecutorum non nouerat, spontaneo tamen martyrio non carebat!* Idemque ad Petrum Cerebrosum Monachum ita scribit: *Hoc itaque disciplinæ genus, nequaquam modernis est studijs nouiter adinuentum. Nam & ante nos omnibus ferè sanctis Monasterijs, hæc disciplinæ regula nequaquã fuit incognita; etsi non adeò frequentata. Vnde, & singulos annos pœnitẽtiæ, millenis scopis redimere consueuerant.* Sanè ante tempora Damiani Guilielmus ex Comite Monachus S. BENEDICTI Anianæ Abbatis, qui tempore Caroli Magni & Ludouici Pij vixit, lectuli duritiem auidiùs expetebat, *corpus etiam flagellis cædebat*, vt ex Ardone vitæ auctore refert Menardus. Sed & alios idem fecisse vix dubitauerim, cur enim quod delinquentibus infligi S. BENEDICTVS alijq; Monachorum Patres præscripserunt, non vltrò susceperint subinde feruentiores in peccatorum suorum expiationem? Cur non putemus quosdam Apostolorum Coriphæum fuisse imitatos, qui de se aiebat: *Castigo corpus meum, & in seruitutem redigo?* Climacus sanè non semel verberum & flagellationis Monachorum meminit vt gradu 5. 27. & 15. vbi sic de carne ait: *Si foueatur, oppugnat; si affligatur, debilior fit; lasciuit per quietem; rursus verbera & flagella nõ sustinet.* Sed & Chrysostomus agens de examine conscientiæ quotidie sub vesperam instituendo, quotidianam corporis diuerberationem suadet: *Sedeat*, inquit, *mens, atque cogitatio tua iudex in animam atque conscientiam tuam, adducas omnia delicta tua in medium scrutare quæ animo commisisti, & pone dignas singulorum pœnas, dicas tecum assiduè. Quare hoc atque hoc ausus es? quare illud & illud perpetrasti? Sic assiduè ipsam ad hũc terrorem reuoca, deinde si caussam suam dicere non possit, sed balbutiat atque stupescat, quasi superbam ancillam & de fornicatione corruptam cæde, verberibus ac flagellis dilania. Hoc iudicium quotidie tibi diligenter constituatur. Venenosum vermem propone, ceteraq; omnia tormenta ostẽde, neque dimittas in posterũ cum diabolo fornicari, neque patiaris, si imprudenter dicit, diabolum ad ipsã venire, insidias sibi ab eo strui. Sed dic ad eã. Superflua sunt hæc omnia, si tu velis. Quod si hæc audiens doleat, non subtrahas manum, non enim morietur percussa, sed mortem effugiet.* Hæc Chrysostomus. Hesychius quoque Presbyter, qui anno Domini 490. claruit, mortificationis hoc genus aduersus carnis insolentiam suadet. *Solet*, inquit *corpus inseruientem voluptatibus inquinare. Idcirco, pro modo delicti flagellis & pugnis cædatur acerrimè, velut seruus fugitiuus, musto plenus, in dorso flagellis*

Disciplinæ vsus ante Petrum Damiani.

CAPITVLVM. Petr. Dam. tom. 2. in vit. S. Romuald.

S. Guilielmus se flagellat.

Menard. obseruat. lib. 2. 12. Februar.

Et alij exemplo S. Pauli. 1. Cor. 9.

Chrysost. homil. 14. *Flagellatio vsitata aeuo S. Chrysostomi.*

Hesych. Centur. 1. cap. 31.

 obnoxio,

CAPITVLVM.

obnoxio, ne, dominum tractet vt cauponem: ne corruptibile lutum, & ancilla obscura, ignoret Dominam, & corruptionis expertem. Ad vsque decessum, ne fidas carni tuæ. Idem: *Væ interiori homini, propter exteriorem. Grauem enim molestiam internus homo contrahet ab externis sensibus; tum, ille molestiâ affectus, flagellis castigabit eos. Qui executus est, quod habet littera, tam nouit quod theoremate continetur.*

Idem cent. tur. 2. c. 70.

Ex his patet & Disciplinarum vsum antiquis satis commendari auctoribus.

DISQVISITIO II.

Quænam Benedictinarum Congregationum de hoc Disciplinæ genere decreta?

CASSINENSIVM exẽplo cumplura Monasteria mortificationis hoc genus suscepisse, ex Petro Damiani vidimus. Tantus porrò fuit Monachorum eius circa disciplinas seruor, vt modum etiam præscribere, vltra quem progredi non liceret, necesse fuerit. Quidam enim integrum Psalterium, quidam etiam duo quotidie cum disciplina decurrebant. Vnde regulam, quam in eiusdem Epistolis legere est, statuit.

Feruor Monachorum ad disciplinas.

Petr. Dam. l. 6. epist. 34.

Quid autem sequentibus inde temporibus à nostris circa hoc factum, nunc discutiemus.

Ordior à Cluniacensibus, apud quos tempore S. Petri Venerabilis vsu receptum erat, vt pro hac flagellatione ex spontaneâ deuotione faciendâ certum quemdam in templo peterent locum, de quo sic præscribit: *Quia fratres præter veterem Ecclesiam S. Petri non habebant vbi quædam sacra & secretiora ad Religiosos homines pertinentia exercere valerent, iam dictam illam nouæ ecclesiæ partem sibi diebus & noctibus vendicarent, vbi sancta & secreta orationum aromata Deo assiduè accenderent, frequentibus metanoeis vel genu flexionibus pio Conditori supplicarent,* [a] *à tribus sæpe flagellis, vel ob pænitentiam, vel ad meritum augendum corpus attererent,* &c. Petrus Blesensis hæc de sui temporis Religiosis scribit: *Vitam Religiosorum tota cordis affectione veneror, ipsorumque pedes, brachijs deuotissimæ humilitatis amplector. Scio enim, quia præ cunctis sæcularibus, & clericis & laicis, tanto differentius virtutum titulos referunt, quantò impressioribus vestigijs Apostolorum regulis inhæserunt. Hi carnem deprimunt, spiritum erigunt, vitam in terra ducentes angelicam, Christo militant in tenuitate ciborum, in asperitate vestium, in vigiliarum excubijs, in psalmis, & hymnis, & canticis spiritualibus, in confessionibus, in* DISCIPLINIS *& lacrymis, in cælestium suspirijs.* Quod quidem testimonium Ioannes Busæus ad Cistertienses refert Monachos, aitque ex pluribus locis, quibus auctor hic de Disciplinis agit, apparere proprij hanc corporis

Disciplinæ vsus apud Cluniacenses.

Stat. Petr. Venerab. num. 53.

[a] forte, acribus.

Blesens. in opusc. Inuect.

Cistertienses.

Bus. in notis ad Bles. comm. in Iob.

A diuerberationem, ante annos quadringentos & ampliùs fuisse in Galliâ & Angliâ frequentatam, nec solùm apud Monasticæ vitæ cultores, sed etiam apud clericos & laicos, Episcopos, Principes, Reges. In peruetusto Rituali Affligeniensi pluribus describitur, quo ritu quis priuatam, siue spontaneam recipere debeat Disciplinam; quam quidem non ipse sibi, sed is cui innuisset Sacerdos, ei in Capitulo infligebat, definitque singulas huiusmodi Disciplinas quindecim terminari percussionibus. Cuilibet

Rit. Afflig. part. 2. c. 6. *Ritus capiendi priuatim disciplinam.*

B verò (vt auctor loquitur) permissum regulariter, vt tales disciplinas tres vno die suscipere valeat, siue in vna confessione, siue in pluribus. Qui autem plures vellet recipere, posset super hoc in Capitulo reprehendi, maximè si hoc in consuetudinem verteret. Sciendum verò quòd huiusmodi dantur tantùm in priuatis diebus, & numquam in duodecim lectionibus. Dantur etiam in omni spatio diei, vsque ad prandium, excepto dumtaxat tempore quo regulares horæ canuntur, & quo Capitulum

C celebratur. Priuatas porrò has à quotidianis distinguit Disciplinis, quæ omni fiebant die, nisi ob reuerentiam alicuius eximiæ solemnitatis Præsidens eam duceret omittendam, vel etiam differendam. Atque ita Monachi quotidie in Capitulo vapulabant. Hæc Rituale ex Cluniacensium consuetudinibus desumptum.

Et publicè.

Cassinenses antiqui moris seruantissimi ita statuunt: *Vt iuxta Regulam, augeamus aliquid ad solitum pensum seruitutis nostræ, Disciplina, quæ fit omni tempore feriâ sextâ, fiat totâ*

Cassinensium de ea statutum.

Cassin. ad cap. 49.

D *quadragesimâ, quartâ & sextâ feriâ, præterquam in festis de præcepto, in illis diebus occurrentibus. In hebdomada autẽ sancta addatur feria quinta.* Atque hanc constitutionem seruant Reformata Monasteria Congregationis SS. Vitoni & Hidulphi, Gallicanæ, B. Mariæ Virginis in Belgio. In veteri autem Cærimoniali S. Iustinæ præscribitur hæc Disciplina singulis ferijs sextis per totũ annum, vesperi in Dormitorio antequam pulsetur Dormitio. Si autem feriâ sextâ occurrat dies festus, Disciplina fit pridie vel postri-

Et Benedictinorum reformatorum.

In Cærim. S. Iustin. part. 1. c. 23.

E die. Camaldulẽses Cœnobitæ ita statuunt: ferijs sextis in quadragesima Prælatus dat Disciplinam, dicendo super quolibet fratrum dum verberat, *Misereatur tui,* &c. De Eremitis verò hæc in Italicis eorum Constitutionibus: Olim Eremitæ singulis diebus Dominicis nudo dorso à Maiore, ipse ab aliquo seniore Disciplinam accipiebat.

Camaldulensium.

Camald. ad cap. 46.

Pag. 178.

Vallisoletani, & qui eos sequuntur Benedictini Angli, à Pentecoste vsque ad Aduentum semel per hebdomadam feriâ nimirum sextâ Disciplinas faciunt. In Aduentu, feriâ secundâ & sextâ. In quadragesima, feriâ secundâ, quartâ, & sextâ.

Vallisoletanorum.

Bursfel-

Bursfeldenses. Bursfeld. in Ordinar. diuin. offic. cap. 31.

Bursfeldẽses de Disciplinæ vsu per quadragesimam ita statuunt: Præfatis nihilominus ferijs secundis, quartis & sextis vsque ad parasceuem (nisi in aliqua earumdem, festum prout præfertur, sed etiam profestum duodecim lectionũ fuerit) omnes fratres, tam Monachi quàm conuersi, seu etiam Nouitij mox finito Completorio Disciplinam accipiant à Priore vel Subpriore circumeunte per cellas. Quod & similiter in eisdem ferijs per Aduentum Domini obseruari consueuit.

Suadetur omnibus Benedictinis.

Sed quàm omnibus Ordinis S. BENEDICTI Congregationibus commendata esse B debeat Disciplinæ huius frequentatio, ostendit Breuiarium Monasticum Pauli V. Pontificis Maximi auctoritate editum, atq; ab Abbatibus & Præsidentibus generalibus Congregationum sub Regula S. BENEDICTI militantium recipi præceptum, ad cuius calcem habetur *Ordo ad Disciplinam faciendam*, præscribiturque quid durante hoc mortificationis exercitio recitandum. Quod sanè non existimarem Breuiario insertum, nisi supponeretur omnibus aut ple- C risque Congregationibus ex vsu competere. Quod ergo B. BENEDICTVS inter instrumenta bonorum operum præscripsit, *Carnem castigare*, eius faciendi tempus & modum posteriores Congregationes hoc Disciplinarum ritu videri queant determinasse.

Cap. 4.

DISQVISITIO III.

Quid alij Ordines de hoc Disciplinæ genere præscribant?

VT Religiosis Ordinibus omnibus scopus vnus, idemque finis principalis est, perfectio scilicet diuinæ charitatis, ad quam varia eorum diriguntur exercitia: ita & in ipsis, quæ ex instituto cuiusque præscribuntur, medijs; magna est conformitas, & quod ab vno Ordine laudabiliter suscipitur, ad alios passim deriuatur. In hoc genere vltroneam carnis castigationem reponendam nemo dubitauerit, cui exploratum sit, quàm ea in plerisque Ordinibus siue ad peccatorum expiationem, siue ad gratam Dominicæ Passionis memoriam certatim sit frequentata.

Disciplinæ vsus viguit apud Canonicos Regulares. Cantipr. l. 2. cap. 16. num. 5.

Regularibus Canonicis vsitatam Disciplinam colligere licet ex eo quod Cantipratanus de Hugone refert Victorino, qui, etsi vitæ valdè laudabilis fuerit; in hoc tamen minus perfectè fecit, quòd Disciplinas in secreto, vel in Capitulo cum alijs pro quotidianis excessibus non accepit. Ex quo facile intelligas id de more factum fuisse. Quanti autem hæc ei negligentia steterit, socio post mortem apparẽs ipse Hugo ape- A ruit. *Quia*, inquit, *dum viuerem, accipere renui Disciplinam, vix vllus dæmonum in inferno remansit, qui non mihi ictum validum dedit ad purgatorium transeunti.*

CAPITVLVM.

VVindesemensis Capituli. Busch. Chron. Windese. lib. 2. c. 51.

Windesemẽsis quoq; Capituli Regulares hoc mortificationis exercitio vsos, testis est Ioãnes Buschius, cuius hęc verba: Generale habemus institutum quod Priores non in publico, sed tantùm in priuato accipiant Disciplinam. Quod Patres nostri primitiui Statutorũ editores, & eorũ successores sic semper seruauerũt, vt Capitulo Disciplinæ finito, ipsi à Subpriore, vel in eius absentia, à Seniore in domo Capituli secũ solùm remanente, acciperent Disciplinam. Prior autem noster Wilhelmus Vornken hęc aliter interpretatus non à Subpriore, aut aliquo Seniore, sed tantùm à seipso in cella sua seorsim Disciplinam accepit. Tactus verò apoplexiâ, & linguæ priuatus officio, non tamen ratione ex toto, totis suis viribus conatus est emendare, quæ priùs ignoranter aut etiam scienter se sensit deliquisse.

Præmonstratenses. Statut. Præmonst. dist. 1. cap. 7. num. 27.

C In recentioribus Ordinis Præmonstratensis Statutis ita sancitur: *Omni feria sexta in festum triplex vel duplex non incidente, in passionis Christi memoriam, maioremque sui mortificationem in Capitulo matutino, omnes professi, absentibus improfessis, à Priore vel aliquo Superiore Capitulo præsidente, ritu in Ordinario præfixo, Disciplinam accipiãt corporalem, quam improfessi quoq; à Magistro suo, loco & tempore ad hoc ordinatis, accipient. Modus verò disciplinæ, à consuetudine pendeat Circariæ.*

Prædicatores. Lib. 3. vit. S. Dominic. cap. 12. & l. 4. c. 9. 11.

Ordinis Prædicatorum gloriosus Pa- D triarcha Dominicus, non sat habuit, perpetuis vigilijs carnem macerasse suam, sed etiam quamuis innocentem, & virgineam, multis verberibus & castigationibus attriuit. Singulis enim noctibus ter catenâ ferreâ se flagellauit; primò pro seipso, tum propter peccatores in mundo degentes: tertiò pro animabus pœnas in purgatorio luentibus. Quid verò tanti parentis fecerint discipuli, vitæ auctor ita recenset: Expleto Completorio, salutataque beatissima Dei matre per Antiphonam *Salue regina*, E fratres se subijciebant virgarum ictibus, quod *Disciplinas* vocant, &c. Nec tamen his exercitijs contenti, in quolibet Monasterij angulos se recipiebant, actusque suos seuero examine discutientes, nodosis loris corpora sua dirè lacerabant. Ordinis huius morem non seruauit modò sed & superauit Margareta Hungarię Regis filia, de quâ hęc vitæ auctor: Corpus suum multis ictibus flagellabat, nocte qualibet, post *Disciplinam*, vt vocant, communiter acceptam, secedentibus ceteris, rursus ipsa se cædebat.

Lib. 6. cap. 4. & 5.

Sur. 18. Ianu.

Minores.

S. Francisci fratres Minores, & præsertim qui strictiorẽ sectantur obseruantiam,

CAPITVLVM. *Capucinos.* frequenter admodum, & maximè sextis ferijs flagellis & Disciplinis in sua desæuiunt corpora. Constitutiones Patrum Capucinorum in prima generali Congregatione Aluacinæ Anno 1529. editæ, ita decernunt: Statuimus, vt consueta flagellatio quotidie post Matutinam horam fiat, præterquam in hieme vbi frigidiora sunt loca: tunc enim ad diei vesperum transferri poterit. Ita habet Zacharias Bouerius tom. 1. Annal. Capucinor. anno 1529. In margine verò adscribit: Consuetæ flagellationes ternæ in hebdomada.

Birgittinas. Ad Sanctissimi Saluatoris Regulam S. Birgittæ traditam professæ sorores, iubentur singulis sextis ferijs (nisi festus fuerit dies, vel Octaua alicuius Sancti) & in quadragesima etiam quartis accipere Disciplinam. Quod idem quoque fratribus iniungitur, vt habetur in additionibus, siue Constitutionibus Petri de Aluastro, cap. 33.

Carmel. Discalceat. Thom à Iesu dub. vlt. in Reg. Carmelit. & Const. Discal p. 1. cap 8. Carmelitæ Discalceati ita statuunt: Omnibus anni diebus alternatiuè (exceptâ die Dominicâ) omnes in communi Disciplinam accipiunt, quæ durat quamdiu cum cantu dicitur Psalmus, *Miserere mei*, cum Antiphona *Christus factus est pro nobis*, &c. & tribus orationibus.

Clericos Minores. Clerici Minores; singulis sextis per annum ferijs in vnaquaque domo communis flagellatio (quam *Disciplinam* vocant) intra ecclesiam celebretur. Ita ipsorum Constitutiones à Paulo V. approbatæ. Ordinibus hisce Religiosis subjiciamus Patres *Patres Oratorij.* Oratorij, quorum viuendi modus ad religiosam formam quàm maximè accedit, qui & hoc afflictationis genere à S. Philippo Nerio parente suo edocti sunt carnem spiritui subiugare, de quo Gallonius in vita hæc habet: Secundâ, quartâ, & sextâ feriâ, lucerna in laterna abscondita, quæ papiraceam in *Pio ritu.* anteriore facie Saluatoris nostri in crucem acti effigiem habebat; quæque sola à fratribus cernebatur, singuli, qui eo (ad oratorium) conuenerant, funiculis tanto temporis spatio sese percutiebant, donec recitato prius Dominicæ Passionis compendio (cuius id est initium; *Recordemini fratres charissimi*) totus Psalmus 50. & 129. atque Antiphona *Salue Regina*, vel alia, quæ tempori congrueret, mœsta ac lugubri voce caneretur. Quæ consuetudo Christianæ pietatis plena, hodie apud Patres nostros magno cum animorum fructu perseuerat.

De sæcularium flagellatione. Coronidis loco subijciendum aliquid de sæcularibus pœnitentiæ caussâ hoc exercitiũ obeuntibus, Ducebat S. Vincẽtius Ferrerius magnam flagellantium se cateruam, *Sur. tom. 2. cap. 7. vit S. Vincent.* atque vt vitæ auctor habet, Eos, qui eũ pro agenda pœnitentia sequebantur, singulis diebus post solis occasum per vrbes, & quæcumque alia loca, ad quæ declinabaut, quasdam processiones facere volebat, eisq; quosdam hymnos, quos eo modo procedentes cantarent, ipse composuit; ac iubebat, vt quisque eorũ nudatis humeris seipsum flagellis cæderet, & altâ voce diceret: *quam instituit S. Vincentius.* *Hoc fit in memoriam Passionis Iesu Christi, & in remissionem peccatorum meorum.* Inter quæ flagella, tanta cordium deuotio, tantus erat omnium luctus, tanta contritio, tanta religio, vt ipsi quoque incolæ locorum, vbi hęc agebantur, non solùm in lacrymas soluerentur, sed etiam complures ex eis, flexi talibus exemplis, virum Dei, sanctamque societatem eius per multa terrarum spatia religiosè sequerentur. Ex quo factum est, vt aliquando supra numerum decem millium hominum peruenerit religiosa illa societas.

Sodalitates Disciplinantium in Italiâ. Fuit & Senis olim spectatæ religionis Sodalitas benè moratorum, quam vulgo vocant *Confraternitatem Disciplinatorum B. Mariæ Virginis*, in qua corporis flagellationes, aliaque tum iucunda, tum aspera exercitia, noctu diuque frequentabantur, cui & S. Bernardinus in iuuentute sua cùm adhuc laicus esset, adscriptus est, vt in eius vita refertur. Quin hodieque in Italia in vsu sunt Sodalitates Disciplinantium, quarum regulæ in secundo Cõcilio prouinciali iussu S. Caroli Borromæi, reformatæ sũt, quas *Cum certis regulis. Reg Sodal. discip. c. 8.* ad finẽ Apologetici sui pro Disciplinis exhibet Iacobus Gretserus, in ijsque capite 8. ita præscribitur: Disciplinis vtentur ex funiculis, æqualibus omnes, & huic pio exercitio vacabunt omnibus diebus Dominicis in Aduentu, & à Septuagesima vsque ad Dominicam Palmarum inclusiuè, tribusq; Dominicis processionum generalium, & feriâ quintâ in Cœna Domini.

Præterea eas corporis afflictationes & Disciplinas, quas particulares & illustres Sancti, & in his etiam fragilioris sexus sibimet inflixerunt, iam enim satis superque probatum est, haud posse meritò hoc pœnitentiæ genus à quopiam improbari.

DISQVISITIO IV.

Quibus communiter Ritibus corporalis Disciplina peragatur?

VT aliquid etiam dicamus de ijs, quæ circa hoc exercitium adhibentur, cærimonijs; *Primò* considerandum ipsum instrumentum, quo corpus affligitur, quod *Disciplinam* non tantùm nominauit Petrus Damiani, sed ab ipso sacræ Scripturæ interprete ita nominari probat Gretserus, Prouerb. 22. vbi dicitur: *Stultitia colligata est in collo pueri, & virga disciplinæ fugabit eam* Item *Noli à puero subtrahere disciplinam: si enim percusseris eum virgâ, non morietur: tu virgâ percu-* 1. *Disciplina vox pro virga.* *Gretser. lib. 1. de discip. cap. 1. Prou. 23.*

ties

ties eum, & animam eius de inferno liberabis.

II. *Materia disciplinarum.* *Secundò.* Videndum ex qua materia *Disciplinæ* conficiantur. Busæus annotauit plerumque ex pluribus funiculis nodosis contexi, vel Betula, vel catenula ferrea. Nam omnium horum vsus fuit apud Sanctos. Dominicus Loricatus primùm virgarum scopas, deindè verò corrigiarum scuticas, siue lora assumpsit. S. Dominicus Prædicatorum Auctor catenâ ferreâ, discipuli eius nodosis loris vtebantur. S. Franciscus chordâ quâ erat præcinctus. Margareta Hungarica vel virgis, vel virgultis spinosis, vel cum virgulis circùpositis pellibus aculeatis ericij iubebat se ab alijs verberari vsque ad sanguinis effusionem. S. Teresia etiam vrticas adhibuit. Antiquum Rituale Affligeniense pro priuatis Disciplinis auellanas virgulas graciles præscribit paucas scilicet: aliàs in ramorum densitate colligatas. Manuale quoddam Religiosorum Gallicè Parisijs impressum, Sanctimonialium Disciplinas fieri iubet ex pergameno, aut filamentis; verùm vt Busæus annotauit, receptissimum nũc est in Religiosis Congregationibus & publicis processionibus, vt ex funiculis fiant. Cuius, inquit, typũ gessisse videtur, flagellum à Christo confectũ, nam S. Ioannes in Euangelio ita scribit: *Cùm Iesus fecisset flagellum quasi de funiculis, omnes* (ementes & vendentes) *eiecit è templo, oues quoq; & boues, & numulariorũ effudit æs.* Quod enim ille fecit de templo corporali Hierosolymitano, hoc nos de corpore nostro, quod teste Apostolo, templum est Spiritus S. facere debemus, vt hoc flagro facto omnes belluinas cupiditates ab eo depellamus, & consequenter omnia peccata, quæ ex ijs originem trahunt. Vnde Petrus Blesensis non dubitauit ita scribere: *Duo sunt, quæ hominem mirabiliter à peccato conseruant; scilicet frequens confessio, & frequentior Disciplina.*

Busæus de Stat. pœnit. cap. 7. — *Ex loris, scuticis, catenis.* — *Bonauent. in vit. c. 5.* — *Ribera cap. 4. vit. c. 18.* — *Virgulis auellanis,* — *Ordinariè ex funiculis,* — *Ioan. 2.* — *Cum mysterio.* — *1. Cor. 6.* — *Bles. opusc. Compend. in Iob.*

III. *Quidam ab alijs cæduntur, alij seipsos flagellant.* *Tertiò,* à quo infligẽda Disciplina, ab alio, an a semetipso? Vterque modus nostris & priscis temporibus vsitatus fuit. Citatum Affligemense Rituale ab alio iubet infligi, vt & Bursfeldenses, Præmonstratenses, & Birgittanæ. S. Dominicus vterque, S. Vincẽtius, Margareta Hungarica, Hedwigis, & primi Prædicatores vtrumq; modum vsurpabant. In seipsos animaduertunt hodie plures Religiosorum Ordines, quem modum ab obtrectatorum calumnijs vindicat Petrus Damiani his rationibus. Prima, quòd hoc modo vltroneâ mortificatione ad exemplum Christi crucem feramus, nec Deum in afflictione nostra despicere quod in semetipso dignatus est pro nostra salute perferre. Secunda, quòd hoc pacto puniendo commissa, sumet se quisque exhibeat tortorem & ad euadendum iudicium sibi se constituat iudicem, dicente Apostolo: *Si nosmetipsos diiudicaremus, non vtique iudicaremur.* Tertia, sicut licet spontè ieiunare, ita quoque non alienis dumtaxat, sed proprijs manibus affligere carnem. Sic Achab, reprobi regis cilicium diuina pietas non contempsit. Quarta, optimè pœnitet, qui dum carnem verberibus mactat, lucrum, quod delectatione carnis amiserat, afflictionibus recompensat, & salubrem illi nunc amaritudinem ingerit, cuius olim noxia delectatione peccauit. Quinta, *Cùm spontè me proprijs manibus ante conspectum Dei verbero, deuotionis ingenua desiderium, si carnifex accurreret, promptus ostendo. Quia si pro amore Christi, tam dulcis est mihi pœna, cùm deest; quo susciperetur animo, si persecutor offerret? Vellem pro Christo subire martyrium, non habeo facultatem; ipse me verberibus atterens, ostendo saltem feruentis animi voluntatem.* Sexta, *Quia tympanum est pellis arida, ille (iuxta Prophetam) in tympano Dominum veraciter laudat, qui confectum ieiunio corpus, per Disciplinam verberat.* Sed accedat Septimum, exemplum S. Pauli dicentis: *Castigo corpus meum;* ὑπωπιάζω *fugillo, cædo, verbero;* Ego, non alius. S. Hilarion & S. Hieronymus pectus pugnis cædebant. Pœnitentes apud Climacum, iugiter pectora sua tundebant, de quibus ait: *Pectora tunsionum ictibus delebant; liuidaque sanguinem ex crebris illisionibus emittebant.*

Posterior modus defenditur. — *Primò* *Petr. Dam. l. 5. epist. 8.* — *Secundò.* — CAPITVLVM. — *1. Cor. 11.* — *Tertiò.* *3. Reg. 21.* — *Quartò.* — *Quintò.* *Idem lib. 6. epist. 27.* — *Sextò.* *Psal. 150.* — *Septimò.* *1. Cor. 9.* — *Climac. grad. 5.*

Quærat aliquis, vter modus magis probandus. Buschius ex Windesemensium sententia præferre videtur, vt ab alio quis cædatur. Ait enim Wilhelmum Priorem, qui non ab alio, sed à seipso Disciplinam accipere consueuerat, hoc posteà conatũ emendare, cùm semper in Capitulo ab alijs sibi vellet infligi. Quod plures, inquit, sic accеperunt, quasi tunc inde notabilem haberet conscientiam, quod ante non ab alio, sed magis à seipso Disciplinam accepisset. Tam multas enim Disciplinas sic importunè nõ petijsset, si magna conscientiæ necessitas ad hoc ipsum non impulisset. Religiosorum quippe Disciplina nõ tam propter pœnam, quæ satis est permodica, quàm propter humilitatem, & curam hominibus erubescentiam à Pátribus est instituta. Qui autem accipit eam à seipso, caret erubescentiâ, & sępè in parcitate, quandoque in nimietate mensuram potest excedere, in propria conscientia vtrobiq; grauatus. Nihil ergo melius quàm Patrum instituta in debita forma seruare, si conscientiæ scrupulositatem in futurum quis velit euadere. Sic ille: & rectè, quando ipsis Constitutionibus hic modus præscribitur.

Vter modus magis probandus. — *Busch lib. 2. Chron. Windes. cap. 51.* — *Rationes pro primo.*

Sed nec alter sua laude caret. Guilielmus enim Pariensis disputans in sua Rhetorica diuina de pœnis, quas à se peccator ob iniuriam Deo illatam reposcit; multis probat Deo lõgè acceptiores esse pœnas, quas homo ipse

Laudatur modus se ipsum verberandi.

CAPITVLVM. Cap. 9. mo ipse sibi infligit, quàm quas infligunt dæmones in inferno. Sic enim scribit alloquens diuinam iustitiam: *Magis placet tibi pœnitentialis vindicta, quam de meipso facere cupio, quàm illa, quæ per tortores dæmones, vel per quæcumque tormenta inferri posset. Amplius nonne maioris est gloria Creatori, vt ipse faciat sibi ministros deuotissimos, quos habuit hostes & aduersarios? totum autem ei hoc per pœnitentiam efficitur; qui enim per peccata & vitia inimici Dei sunt, cōuersi per pœnitentiam eiusdem deuotissimi serui efficiuntur: & quod est mirabilius, sui ipsorum hostes & aduersarij propter ipsum fiūt, simul etiam vindices & tortores, dummodò in semetipsis quidquid cōtra Creatorem egerunt, districtè vindicant, & seuerè puniunt.* Hoc profectò, quod Doctor iste Deo tam gratum scribit; præclare præstant illi, qui *Disciplinas* faciunt, hoc est, qui seipsos verberant.

IV. *Nudo dorso sapitur Disciplina.* Quartò, Cōsiderandum quā corporis parte excipienda Disciplina. Communissimum est vt nudo illidatur dorso. S. Lanfrancus tamen hanc adfert distinctionē: *Stat. Lanfr. cap. 19. Super flamineam.* *Suscepturus iudicium, aut sola grossiori virgâ super Stamineā verberetur, & prostratus iaceat; aut pluribus gracilioribus virgis, & nudus sedeat, vtrumque ad arbitrium eius, qui præest ordini.* Similiter in antiquo Rituali Affligeniēsi præscribitur, vt in quotidianis Disciplinis stamineâ indutus super reliqua vestimenta suo toto corpore prostratus iaceat Disciplinandus, hoc ideò decretum existimauerim, quod in Aquisgranensi Synodo pro Monachis statutum legatur: *Concil Aquisgran. num. 14.* *Vt nudi pro qualibet culpa coram fratrum obtutibus non flagellentur.* In eodem tamen Rituali priuatæ disciplinæ, & quæ pro maioribus infliguntur delictis, nudo iubentur infligi tergo. *Prior modus celebrior.* Qui mos & apud Cluniacenses tempore Petri Venerabilis obtinuit, qui ita decreuit: *Stat. Petr. Venerab. num. 63.* *Statutū est, ne Staminea, quæ ex more antiquo, propter grauiora quælibet fratribus acrius flagellandis scindi solebāt, & vsq; ad cingulum violenter detrahi vlterius scinderentur, sed Staminea integra manente, verberibus subijciendus frater ex ea ex toto exuetur. Caussa instituti huius fuit, vt & frequens damnum scissarum Stamineārum vitaretur, & plenius nudatus frater expeditius verberaretur.* *Petr. Dam. l. 6. epist. 1.* Nudi etiam coram fratribus vapulabant S. Petri Damiani discipuli, & eius temporis Cassinenses, qui cùm ob nuditatis verecundiam de pristino feruore nonnihil remisissent, lōgâ oratione eos Petrus Damiani hortatur, ne hisce antiqui serpentis attēdant sibilis, & nuditatem Christi pro nobis flagellati & crucifixi erubescant, aliaque plura pro hac re adfert argumenta.

Occurritur indecentiæ quæ ex nuditate concipitur. Sed quia fatendum omninò est indecentiam quandam esse in nudi corporis aspectu, quem & in semetipsis viri sancti horruerunt, hinc religiosā horum temporum obseruantiā in plerisque monasterijs receptum est, vt in loco omninò obscuro vbi nihil videri queat, communis Disciplina exerceatur. Aliud aduersus nuditatē in flagellando remedium suggerit Iulius Nigronus, *Nigron. comment. ad reg. 12. Societ. nu. 12.* dicitque verberationem illam religiosè ac modestè fieri posse, vel pertuso sub humeris sacco induendo, vel aduersâ tunicâ, vt nō nisi curiosè intuentibus tergi nuditas appareat. Hāc moderationē, inquit, si Cassinenses, qui se publicè sextâ quaque feriâ verberandi cōsuetudinem intermiserant, quòd nudari vestibus erubescerent, adhibere nouissent: *Praxis hæc priscis non ita cognita.* non tantopere B. Petrus Damiani cupidus salutaris consuetudinis reuocandæ in monasterium, calamo laborasset, in minuenda per epistolam erubescentia è nuditate corporis, quam in ea afflictatione prætendebant. Hæc ille. Ad euitandam nuditatis confusionem, qui in publicis processionibus diuerberationes obeunt, sacco in dorso tantùm aperto teguntur, quo & hoc consequuntur, ne à comitibus aut sequacibus facilè agnosci queant.

V. *Preces dicta inter flagellandum.* Quintò, inter flagellandum pium aliquid solet recitari; cū psalmorum decantatione, imò & integri psalterij, Dominicus Loricatus suas peragebat Disciplinas, & psalmos semper adhibebant qui Petri Damiani sequebantur instituta. Vulgatissimum porrò est apud plerosque Religiosos, vt psalmus, *Miserere mei Deus*, cum aliquot orationibus lugubri voce recitetur, vt videre est ad calcem Breuiarij nostri Monastici. Atque hoc est in arcano sensu, non tantùm laudare Dominum in tympano & choro, vt Petrus dicebat Damiani, verùm etiam in psalterio & cithara. *Quid, laudare Dominum in tympano.* Quid enim? An non laudat Dominum in cithara, qui plectro Disciplinæ carnem suam affligit? Cithara enim quia ab inferiori parte resonat, humanū designat corpus, quod dum per mortificationem atteritur, spirituale in Dei auribus efficit harmoniam. Passio Christi, ait Ansbertus, lignū est citharæ, chordæ verò extēsæ Sanctorū sunt corpora terrenis concupiscentijs emortua. *Ansbert. in cap. 14. Apocal.* De quibus Paulus dicit: *Qui sunt Christi, carnem suam crucifixerunt cum vitijs & concupiscentijs.* Et Gregorius: *Gregor. 2. Moral. cap. 31.* *Dum ad vitam aliam per afflictionem carnis tenditur, quasi extenuata chorda in citharam per intuentium admirationem sonat. Siccatur enim chorda, vt congruum in cithara cantum reddat, quia & Sancti viri castigant corpus suum, & seruituti subijciunt, atque ab infimis ad superiora tendunt.* Quid igitur Disciplinantes, nisi Citharœdi citharizantes in citharis suis? hæc voluntariæ mortificationis cithara, instar illius Dauidicæ malignum compescit spiritum, nam vt S. Franciscus experientiâ dicebat se comperisse, *Chron Ordin. S Frāc. part. 1. lib. 1. cap. 11.* dæmones horrent, & fugiunt austeritatem vitæ, & rigorem pœnitentiæ: appropinquant verò ijs, qui carnem delicate habent,

bent, eosque validè tentant & impugnant.

DISQVISITIO V.

Quo fructu Disciplinæ suscipiantur?

Disciplinæ fructus.

VT spirituale hoc duellum, carni vtcumque molestum, maiore spiritu & alacritate suscipiatur, in medium proferendi sunt, quos ex se gignit fructus, & vtilitates.

I. *Carnem spiritui subijcit. 1 Cor. 9.*

Primus fructus est, quem Apostolus, his indicat verbis: *Castigo corpus meum, & in seruitutem redigo.* B Hæc enim corporis afflictio carnem subigit, subijcitque spiritui, nimirū affligenda est Agar, ne in Saram dominam suam rebellis insiliat. *In vigilijs*, inquit, Petrus Blesensis, *ieiunijs, Disciplinis, mortificatio carnis assumpta in omnibus membris cum lacrymarum profusione se offerat, vt holocaustum cordis deuotissimorum affectuum suauitate pinguescens coram summo Sacerdote de ara spiritus interioris odorem suauitatis effundat. Expedit eis, qui conuertuntur ad cor, bestiales sensuum motus districtiore censurâ cohibeant, quatenus tota sensualitas ad arbitrium spiritus in Christi obsequium captiuetur. In initijs igitur, abstinentia* (& Disciplinæ) *nodis alligandaest caro, vt ita sine difficultate ipsam cum vitijs & concupiscentijs crucifigas.* Hæc ille. Ante quem S. Basilius: *Est*, inquit, *corpus castigandum, ac feræ cuiusdam instar cohibendum, & ab ipso aduersus animam tumultus orientes, ratione veluti flagello compescendi; ne frænum voluptati omnino laxando, mens velut auriga ab equis contumacibus, & minimè obtemperantibus feratur ac rapiatur.*

Blesens. lib. de confess. Sacram. — *Basil. hom. de legend. Gentil. lib.*

II. *Retrahit à malo. Prou. 23.13.*

Secundus ab eodem Apostolo indicatus D fructus est, ne reprobus efficeretur. Huc spectant & illa Salomonis verba: *Tu virgā percuties eum* (puerum;) *& animam eius de inferno liberabis.* Exemplum habemus apud Theodoretum, qui cum Thalelæum Eremitam interrogasset, cur tam durum vitæ genus sectaretur, respondit ille: *Ego multis peccatis obnoxius, & credens supplicijs, quorum minæ sunt intentatæ, hoc vitæ genus excogitaui, hoc agens, vt castigetur corpus pœnis mediocribus, vt eripiar à magnitudine earum quæ exspectantur. Sunt enim illæ grauiores non solùm quantitate,* E *sed etiam ipsa qualitate: Sunt enim inuoluntariæ. Quod autem ab inuito fit, id est valdè molestum. Quod autem est voluntarium, etiamsi sit laboriosum, minorem adfert dolorem: sponte enim suscipitur.* Dicitur autem *Disciplina* liberare ab inferno, nō immediatè, hoc est, sine contritione & cōfessione, sed quia reuocat hominem à grauioribus sceleribus, quæ sunt caussa inferni. Neque enim ille tantùm quępiamà peste liberat, qui iam peste correptū sanat, sed etiam qui studio suo cauet, ne peste corripiatur.

Theodor. in hist. rel. cap. 28. — *Mortificatio carnis fuga est pœnæ infernalis.*

III. *Est opus satisfactorium.*

Tertius fructus est, quod cùm Disciplina A opus sit in primis pœnale, vim habeat satisfaciendi, non secùs ac ieiunium, gestatio Cilicij, aliaque pœnitentiæ opera, de quo vide Gretserum. Accedit & illud quod & hæc satisfactio prodesse possit, non secùs ac cetera bona iustorum opera satisfactoria, animabus in Purgatorio, si eis applicentur.

CAPITVLVM. — *Gretser lib. 1. de Disciplin. cap. 1.*

IV. *Meretur vitam æternam.*

Quartus fructus est, vt ait Busæus, quod eiusdem beneficio homo, si sit in gratia Dei, promereatur vitam æternam. *Id enim*, inquit Apostolus, *quod in præsenti est momentaneum & leue tribulationis nostræ, supra modum in sublimitate æternum gloriæ pondus operatur in nobis.* Et ad Timotheum. *Bonum*, ait, *certamen certaui, cursum cōsummaui, fidem seruaui, in reliquo reposita est mihi corona iustitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die iustus iudex.* At Paulus tunc maximè certauit, cùm castigauit corpus suum: ait enim: *Ego igitur sic curro, non quasi in incertum: sic pugno, non quasi aërem verberans, sed castigo corpus meum.* In eadem mente est & Petrus Damiani: *Quodcumque*, ait, *illud est, per quod caro pœnitentiæ caussa* C *laceratur, atque percellitur: per hoc, homo procul dubio ad æternam requiem perducetur.* Idem in carmine de laudibus Claræuallis asserit Richardus de Grandisilua, dum ita versificatur:

Busæ. lib. de Statib. hom. tit. Pœnitent. cap. 6. 2. Cor. 4. 17. 2. Tim. 4. 7. 1. Cor. 9. 26. Petr. Dam. l. 6 epist. 1.

Hac in Valle sacra, caro marcida, pallida macra,
Impinguat mentem cælestia regna petentem.
Cælesti vitâ fruitur caro verbere trita.

Ex arduitate porrò operis meritū hoc crescit, vt exponit Isaacus Presbyter: *Parua afflictio*, inquit, *propter Deum suscepta aut tolerata, præstat operi magno sine afflictione facto. Quia voluntaria afflictio specimen fidei & charitatis edit. Propterea sanctorum in Christum charitas per afflictiones probata fuit. Itaque opus sine labore factum, sæcularium est iustitia, qui ex bonis exterioribus eleemosynam largiuntur, & non ex seipsis lucrum faciunt.* Sic ille.

Meritum crescit ex difficultate. Isaac Schol. ad grad. 4. Climac. num. 32.

V. *Flagellans se, Christi passionem imitatur.*

Quintus fructus est, quòd hac flagellatione Christi passionibus vtcumque communicemus, & in nobis studeamus idem sentire quod & in Christo Iesu, qui passus est pro nobis, nobis relinquens exemplum. Pia est hæc flagellationis Christi commemoratio, & gratiarum actio. *Deuotio sancta fidelium*, inquit Petrus Damiani, *cùm se pro peccatorum suorum memoriâ, verberibus afficit, communicare se sui Redemptoris passionibus credit, nam & ipse Saluator noster, Euangelio teste, flagellis cæsus est.* Idemque alio loco docet hoc spirituale sacrificium permisceri vnico illi sacrificio Crucis. *Huic spectaculo assistunt Angeli, qui gaudent de peccatore conuerso, & hoc Deo gaudentes annunciant: cùm iam inuisibilis Iudex idipsum per se delectabiliter cernat. Hac est hostia, quæ viua mactatur, ad Deum per Angelos oblata defertur: & sic humani corporis victima illi vnico sacrificio, quod in ara Crucis oblatum est, in-*

Petr. Dam. lib. 6. epist. 30. — *Idem lib. 6. epist. 1.*

CAPITVLVM. *est, innisibiliter permiscetur: & sic in vno thesauro sacrificium omne reconditur, videlicet, & quod vnumquodque membrum & quod caput omnium obtulit electorum.*

VI. *Iuuat & promouet orationem.* *Sextum* Disciplinę fructum exponit Guilielmus Parisiensis agēs de illis, quæ ad preces piè ardenterque concipiendas conducunt. *Est* inquit, *aliud adiutoriū orationi grande atque fortissimum, ipsa afflictio seu tribulatio propter quam clamatur ad Deum. Propter quod ab ipso Spiritu S. edocti Patres affligebant se cùm orationibus suis impetrare vellent magnum quid à Domino, quod adhuc seruat omnis Ecclesia sanctorum, affligens se ieiunijs, cilicijs, laboribus & flagellorum etiam Disciplinis.*

Liceret his adiungere, flagelli Disciplinâ vehementiores aliquando excussas tentationes, sic enim & S.P.N. BENEDICTVS vagum Monachum virgâ emendauit, vt refert S. Gtegorius, vbi & nos similia nonnulla annotauimus. *Gregor. lib. 2 Dialog. cap. 4.* Illustre quoque in hoc genere est, quod in vitâ S. Virgilij, quam exhibet Messinghamus, narratur de Monacho quodam diutino languore scapulæ laborante adeò quidem, vt viribus corporis destituetur. *Io Florileg. SS Hibern.* Sed cum *iuxta Monachicæ Regulæ rigarem* dies adesset, *in quo flagella carnis Monachi de more suscipiunt*, cùm ceteris etiam morbidus ille coram Domino Abbate prosternitur castigandus, partem quoque dorsi videlicet saniorem plagis exponens, cùm benè exaratam sensisset, alteram quoque, cui pepercerat, in honore S. Virgilij, flagellari supplicitet postulauit, post cuius petitionis effectum, plenariæ salutis adeptus est præsidium. *Monachus infirmus Disciplinâ sanatur.* Exemplum hoc & certum morem & diem, & fructum prorsus mirabilem declarat.

Verùm quia illæ Disciplinæ ab alijs inflictæ fuerunt, Iubet hîc de spontaneis, siue ex præscripto Ordinis propriâ manu inflictis vnum alterumq; attexere exemplum, quo declaretur quàm Deo grata hæc mortificationis & pœnitentiæ ratio.

Refert siquidem Bouerius, quo tempore frater Eusebius à Tarēto, egregius Concionator Hydrunti cum socio nocturnæ flagellationi vacabat, accensas tædas velut igneos globulos è domicilio sursum ferri conspectas: quæ res cùm omnes in admirationem raperet; nobilis quædam mulier curiosiùs ab Eusebio inquirere cœpit, quid eâ noctis horâ, suo in cubiculo cum socio *Bouer. in Annal. Capucin. ann. Christi 1570. nu. 8. Deus signum ostēdit gratam sibi esse flagellationem.* A operis præstet. Cui Eusebius simplicissimè: *Ea, inquit, cōmunis est nostræ flagellationis hora, cui vno, ex consensu vacamus*, Intellexit tunc pia mulier, pœnalem illam Dominicæ Passionis memoriam, velut ardentem flammā ad Deum euolare. Alter quoque eiusdem Hydruntinæ Prouinciæ Cōcionator, Grauinæ prædicans, communemq; cum plerisque sæcularibus viris, in ecclesia flagellationem exercens; dum cum Psalmi quinquagesimi versum feruentiùs decantat: *Cor mundum crea in me Deus*, &c. ex sanctissimæ B Euchatistiæ tabernaculo, flamma etumpere, atque in eum rapidissimè ferri conspicitur, quæ cælestε illi donum collatum declararet. Idem refert mulierem quandam à nefario spiritu infessam cōmuni fratrum flagellatione, quæ pro eius incolumitāte Domino offerebatur, à cacodæmone liberatam. *Ann. 1577. num. 31.*

Sed plerasque harum diuerbetationum caussas fructusque breuiter exposuit Hieremias Patriarcha Constantinopolitanus in censura Confessionis Augustanæ. *Alij eius fructus cōpendio relati. Censf. c. 11.* Reddens caussas cur cōfitentibus ἐπιτίμια & ἱκανοποιίας, C hoc est, satisfactiones iniungātur, eas adfert, quę examussim in nostras Disciplinas competunt: quandoquidē & ipsæ, ἐπιτίμια quædam & ἱκανοποιίαι iure optimo censentur. Ait igitur hoc fieri, primùm, vt per sponte & voluntariè susceptas afflictiones, ab eis pœnis, quæ illis ipsis inuitis aliquando subeundæ essent, liberētur. Nulla enim res est, quæ Deum magis nobis placatum & propitium reddit, quam sponte & liberè suscepta *Disciplina*, atque correctio. Vnde Gregorius dicit; *Lacrymarum, misericordiam, & pietatem* D *mercedem esse.*

Deinde, vt hæc ipsa voluntate suscepta afflictio, fontem & radicem omnis mali, atdentem scilicet voluptatis cupiditatem ex carne nostra euellat, ac planè exstirpet. Contrarijs enim morbis, contraria remedia adhibenda esse nouimus. Tertiò, vt ipsa correctio, sit velut frænum, & retinaculum quoddam, & quasi animæ compes, ne iterū in eadem, vel deteriora prolabatur mala. Quartò, vt labori & duriori vitæ per hæc exercitia assuescamus. Laboriosa enim res est virtus: & ideo studio, & multo laboris exercitio opus est. Vltimò, quo nobis, & alijs omnibus persuadeamus nos peccatum verè & ex animo odisse.

SIT NOMEN DOMINI BENEDICTVM
EX HOC NVNC, ET VSQVE IN SÆCVLVM.

MONA-

MONASTICARVM DISQVISITIONVM LIBER NONVS:

OFFICINA,

SIVE

DE LABORE, ET LECTIONE.

Certis temporibus occupari debent Fratres in LABORE MANVVM: certis iterum horis in LECTIONE diuina. *S.P. Benedict. Reg. cap.* 48.

ARGVMENTVM.

DIVRNI temporis spatia tripartito operi, cùm ad euitandum otium, tum ad Dei promerendam gratiam S. BENEDICTVS impendi voluit, operi scilicet Dei, siue Psalmodiæ & orationi, operi manuum, & Lectioni. Erat hæc quotidiana priscorum Monachorum occupatio. Vnde Cassianus de primis à S. Marco Euangelista Alexandriæ institutis Monachis agens, *eo*, inquit, *feruore* (qui stupori erat vel ipsis Gentibus alienis à fide) *Scripturarum diuinarum Lectionibus, Orationiq; & Operi manuum diebus ac noctibus incubabant, vt nec escarum quidem appetitus, vel memoria nisi alio, tertióve die corporis interpellaret inediam.* Easdem exercitationes in Pachomij & Basilij inuenire est Regulis. De Cœnobitis Hieronymus: *Dominicis*, inquit, *diebus orationi tantùm & Lectionibus vacant, quod quidem & omni tempore completis opusculis, faciunt.* Hinc & Isidorus Hispalensis ait: *Dei seruum sine intermissione legere, orare, & operari oportet, ne fortè mentem otio deditam spiritus fornicationis subripiat.*

Tria Monachorum exercitia. Cass. lib. 2. cap 5. Hieron. epist. 22. Isid. 3. sent. c. 10.

Tria hæc Monachorum exercitia ex instituto nostro illustranda sumpsimus. Et opus quidem Dei, quod ceteris dignitate præ- *Vbinam explicentur.*

 stat,

OPVS MANVUM. ſtat, *Oratorium* ingreſſi ſeptimo proſecuti ſumus Libro: ad *Laborem* in *Capitulo* inſtructi ſumus. Quid ſupereſt, niſi vt illum ſtrenuè aggrediamur; & *Lectioni* deinceps operam demus? Proſequere igitur, mi Lector, exeuntes è Capitulo Monachos, & cum iis *Officinam* hanc ingredere, vt certis horis manibus operantes; certis iterùm horis diuinâ Lectione occupatos vel videas, vel quod voueo, etiam imiteris. Hac enim viciſſitudine tædium, quod ex vniformitate eiuſdem, & quidem quotidiani obrepere poſſet exercitij, S. P. cenſuit ſubleuandum. Tractatus proinde huius libri erunt quinque. *Primus* agit de Labore eiuſque obligatione. *Secundus*, De Laboris qualitate. *Tertius*, De præfectis Operum, eorumque diſtractione. *Quartus*, De Lectione. *Quintus*, De Lectione Collationis. Ceterùm explicata hoc Libro reperiet Lector Regulæ noſtræ Capita XXXII. XLII. XLVI. XLVIII. LVII.

Huius Libri argumentum & idea.

TRACTATVS I.

DE LABORE, EIVSQVE OBLIGATIONE.

OTIVM S. P. BENEDICTVS *à ſuo vt grege proſcribat, quotidianum manuum Laborem ſuâ lege præſcribit. Hinc illius damna, huius verò obligationem, cauſſas & exemplum hoc Tractatu oculis obiicimus, atque de his ſex ordine diſquirimus.* Primò, *Quanta ex otio mala?* Secundò, *Num licitum Monachis manibus operari?* Tertiò, *An Monachi ad laborem manuum teneantur?* Quartò, *Poſſintne Benedictini à manuum labore excuſari?* Quintò, *Quibus de cauſſis opus manuum indictum?* Sextò, *Num Chriſtus manibus laborauerit?*

DISQVISITIO I.

Quanta ex otio mala?

DE manuum labore quotidiano acturus B. P. N. BENEDICTVS, hanc gnomen toti tractatu præmittit:

Otioſitas inimica eſt animæ.

Cap. 5. Quàm eodem modò extulit Theodulphus Aurelianenſis in Capitulari. Rabanus, lib. 3. de agone Chriſtiano. Petrus Bleſenſis, ſerm. 4. Alludit & Anſelmus, dicens. *Otioſitatem ſicut rem inimicam animarum veſtrarum à vobis excludite.* Cuius quidem ea cauſſa eſt, quam Spiritus ſanctus in Eccleſiaſtico tradidit his verbis: *Multam enim malitiam*

Cap. de Acediâ. Anſelm. epiſt. 6. *Otioſitas animæ inimica.* Eccli 33. 29.

A *docuit otioſitas.* Malitia autem velut hoſtis militat aduerſus animam: *Anima* enim *quæ peccauerit, ipſa morietur.* Quam inimica igitur animæ eſt otioſitas, quæ eſt vitiorum omnium magiſtra & origo, nutrix peccati, atque vt Bernardus ait: *Mater nugarum, nouerca virtutum, ſentina omnium tentationum, & cogitationum malarum & inutilium.* Quare optimè Trithemius noſter ait: omni hora atque momento contra hanc beſtiam vigilandum eſſe: *quoniam admiſſa in cor nunquam ſola ingreditur, ſed eam tota congeries & ſcaturigo omnium vitiorum comitatur.* Sed expe-

Ezech. 18. Bernard. lib. 2. de Conſider. cap. 13. Trithem. hom. 16. ad Monach. *Eius damna.*

expediet damna aliquot otij recensere, vt illud magis horreamus & euitemus.

I. *Est malarum tentationum sent.* *Bernard. lib de vit. Solitar.* *Hieron. ep. 4. ad Rust.* *Chrysost. hom. 4. adu.*

Primum autem sit, quòd otium sentina omnium tentationum à Bernardo dicatur. Hinc optimè Hieronymus: *Semper aliquid operis facito, vt te diabolus inueniat occupatum.* Nam *si viderit*, inquit Chrysostomus, *desidiosum & oscitantem, otio & pigritiâ marcescentem, compendio te, vtpate diuersorium desertum ingredietur.* Ægyptij Monachi longâ experientiâ docti celebrem hanc sententiam aduersus otiosos Monachos protulerunt: *Hac est apud Ægyptum ab antiquis Patribus sancita sententia, operantem Monachum dæmone vno pulsari, otiosum verò innumeris spiritibus deuastari.* Operans vno dæmone tentatur, spiritu nimirum accediæ, qui operantem à labore suo, nisi resistat, nititur auertere. Otiosus verò innumeris tentatur, nam dum sensus & phantasia nulli rei alligantur, facilè occurrunt ea quæ hominis animum ad voluptatem, appetitum diuitiarum, vanitatem, superbiam, iram, vindictam, aliaque peccata sollicitant. Atque hinc sequitur

Cassian. lib. 10. cap. 23.

II. *Producit perniciosas cogitationes.* *Hieron. in c. 16. Ezech.* *Cassian. lib. 10. cap. 6.*

Secundum malum, agmen scilicet inutilium, ac perniciosarum cogitationum. Vnde Hieronymus: *Semper aliquid agendum, ne ager pectoris nostri, cessante manu malarum cogitationum sentibus occupetur.* Et Cassianus: *Mens otiosi nihil aliud cogitare nouit, quàm de escis ac ventre, donec inuenta quandoque sodalitate cuiusquam viri vel feminæ tempore æquali torpentis, rebus eorum ac necessitatibus inuoluatur, & ita paulatim reddatur noxijs occupationibus irretitus, vt tanquam serpentinis spinis obstrictus, numquam deinceps ad perfectionem professionis antiquæ se valeat enodare.* Aptâ similitudine rem hanc post S. Anselmum Patisiensis Cancellarius exposuit: Non est, inquit, aliqua cogitatio tam turpis, tam abominabilis, mala & execranda, quam non inueniat detestanda otiositas. Nam cor vacantis otio est adinstar moleudini, quod cùm non habeat ad molendum bonum frumentum, quia in continuo motu est, molit & consumit seipsum, & iam vsque ad totalem sui consummationẽ, aut destructionem, nisi prohibeatur alicuius diligentiâ: Et æquè citò molit aduolantes fædas muscas, sicut granorum electorum adipes. Non incognitū id Philosophis. Crates cùm vidisset adolescentem secretò ambulantem, interrogauit, *Quid illic solus faceret? Mecum*, inquit, *loquor.* Cui Crates: *Caue*, inquit, *roga, & diligenter attende, ne cum homine malo loquaris.*

Declaratur a simili. *Ansel. lib. Simil. c. 41.* *Gers. part. 3. tract. de Exercit. discretis, &c. §. dicamus.*

III. *Otium ad luxuriam inducit.*

Tertium malum, Castitatis periculum, & lapsus in turpitudinem. *Non aliunde*, inquit Chrysostomus, *nascitur hic malus morbus, vt* A *à consuetudine, à verbis adulantibus, ab otio & inertiâ, ex eo quòd nihil habemus quo occupemur.* Et Laurentius Iustinianus: *Sicut aqua, quæ caret decursu, & iacet in foueis, putrescit: & humano vsui aliena efficitur, repleturque animalibus venenatis & noxijs; ita & corpus otij tabe confectum, concupiscentiarum & voluptatum carnalium parit, & nutrit insaniam.* Hæc ille. Nimirùm vt Poëta ait:

OPVS MANVVM. *Chrysost. hom 7. in 1. Corinth.* *Laurent. Iust. lib de grad perfect. c. 9.*

Otia si tollas, periere Cupidinis arcus,
Contemptaq; iacent, & sine luce faces.
Quæritur Ægistus quare sit factus adulter?
B *In promptu caussa est, desidiosus erat.*

Ouid lib 1. de remed. Amor.

Huic autem morbo laborem mederi pseudo-Augustinus docuit: *Quem tædet*, inquit, *orare vel psallere, laborare manibus non differat, cogitantes, quòd quamdiu Dauid exercitauit se in militiâ, non insultauit ei luxuria, sed postquam in damno otiosus remansit, laborauit adulterio & homicidium commisit. Samson dum cum Philistæis pugnauit, non potuit capi ab hostibus, sed postquam dormiuit in sinu feminæ, & otiosè cum ea remansit, mox capitur & cæcatur ab hostibus. Salomon dum occupatus esset in* C *ædificatione templi, non sensit luxuriam, sed mox recedens ab opere persensit insultum luxuriæ, & deficiens feminâ instigante, ad idola, adorauit in thalamo vitulum aureum. Vigilate ergo fratres mei, & nolite deficere, quia nec sanctiores Dauide, nec fortiores Samsone, nec sapientiores Salomone vos esse cognosca.*

Serm. ad Frat. in eremo. *Exempli ostenduntur.*

IV. *Gignit curiositatem.* *2. Thess. 3. 11.* *Chrysost. hom. 3. in Thess.* *Cassian lib. 10. cap. 7.*

Quartum damnum est, Curiositas, Apostolo teste, qui ait: *Audiuimus enim inter vos quosdam ambulare inquietè, nihil operantes, sed curiosè agentes.* Quod exponens S. Chrysostomus, ait: *necesse est, vt qui est otiosus, &* D *potest operari, sit curiosus.* Cassianus quoque Apostoli verba exponens, ita differit: *& operam detis, vt quieti sitis, id est, in vestris cellulis commorantes, nec diuersis rumoribus, qui solent otiosorum votis, vel fabulis generari, inquieti effecti, alijs quoque inquietudines inferatis. Et vt vestra negatia agatis, non vestrâ curiositate actus mundi velitis inquirere, ac diuersorum conuersationes explorantes, opera vestra non ad correctionem vestram seu virtutum studia, sed ad detractiones fratrum velitis impendere.*

V. *Otio dediti vagantur & discurrunt.* *1. Timoth. 5. 13.* *August. lib. de opere Monac. cap. 22.* *Serm. 17. ad Fratr. in eremo.*

E *Quintum* damnum est, vagatio & circumcursatio. Quęrunt enim curiosi & otio vacantes, nunc hos nunc illos, cum quibus conferant. In feminis id reprehendit Apostolus: *Simul autem & otiosæ discunt circuire domos: non solùm otiosæ, sed & verbosæ & curiosæ, loquentes quæ non oportet.* Augustinus verò à feminis hanc labem ad viros deriuatam scribit: & creditus Augustinus: *Per otiositatem, fratres, rigorem sanctæ solitariæ Religionis fastidimus: per hanc eremum sæpe exire tentamur: per hanc accendimur frequenter: per hanc animamur ad superbiam:*

OPVS MANVVM

Cassian lib. 10. cap. 7.

per hanc ducimur ad mundi gloriam. Et Cassianus: *Nunquam potest, nec apud eos quidem qui seculi homines sunt, honestè incedere, qui nequaquam claustris cellæ, & operi manuum suarum inhærere contentus est, sed necesse est eum inhonestum esse, dum necessaria victus requirit; adulationi quoque operam dare, nouitates etiam rumorum sectari, causarum fabularumque occasiones conquirere, per quas sibimetipsi aditum paret, ac facultatem quâ diuersorum domos valeat penetrare.* Alibi quoque ait: *Sine opere manuum nec in loco posse Monachum perdurare, nec ad perfectionis culmen aliquando conscendere.* Antiochus ex otioso Monacho docet fieri gyrouagum, aptisque similitudinibus explicat: *Tali,* inquit, *suggerit dæmon cogitationum intemperiem, nempe, vt aliò emigret, & quia tempus omne, & labor omnis, vacua sibi erunt frugis bonæ & inania, ni se ad alia conferat loca. Is tandem nihil dissimilis comperitur virgulto deserti, quod vbi aliquantulum interquieuit, rursu huc illucque aspiratione ventorum perpellitur: aut certè quemadmodum planta procerior, & exolescens genitali loco emota: ita & Monachus gyrouages, ne vnius quidem virtutis frugem refert. Quemadmodum item nubes nullo aqua humore concreta venti agitatione percellitur: ita Monachus spiritu agitatus accediæ, nullam habet solidam requiem.* Hæc ille.

Eod. lib. cap. 14.

Antioch. hom. 26.

Et fiunt gyrouagi.

VI.

Otiosi in garrulitatem effusi.

Bonauent. par. 2. Spec. discip. c. 5.

Sextum damnum præcedenti coniunctum, atque ex eo fluens, est Garrulitas & intempesta locutio. Ideò enim otiosus vagatur, vt cum obuiis fabulas misceat, de quo Bonauentura: *Locis sibi non concessis, congregationi, & collocutionibus fratrum se ingerit non vocatus. Cùm eum abesse putaueris, adest impudens lateri, adest auri; vt ne secretum valeas occultare sermonem. Obseruat angulos, vagis circumspicit oculis, hæret ad singula quæ occurrunt. Communes obsidet transitus: Superuenientium & forensium gaudet occursu. Rumoribus & secularibus verbis hauriendis & referendis intendit.* Sanctus Paulus otiosas viduas dixit *verbosas*, & *curiosas*, loquentes quæ non oportet. Et Theodoretus ait: *Otiosorum propria sunt nugæ futilisq́ loquacitas.*

1. Timoth. 5. 13.

Theod. in 2. Thessal. cap. 3.

Videmus ergo quantam malitiam doceat otiositas, & quàm inimica sit animæ. Angelicus sanè Doctor non dubitauit de otiosis Monachis hæc scribere: *Si verò aliqui sint Religiosi, qui absque necessitate, & vtilitate quam afferant, velint otiosi de eleemosynis viuere, hoc est eis illicitum.* Omnes autem etiam non mendicantes ex eleemosynis viuunt, certi enim reditus, & fundationes ideò assignatæ sunt, vt Religiosorum egestatem subleuarent. Et Cardinalis Caietanus quamuis censeat non obligari ad restitutionem religiosos, qui desistunt à religiosis actibus debitis ex Regula: tamen non eos excusat à peccato, & pariter culpabiles esse definit otiosos qui pigritiâ & inuigilantiâ in ipsis regnante, quasi inutiles viuunt in Monasterio, ex eius prouentibus.

S. Thom. 2. 2. q. 187. a. 4.

Mendicantes non possunt in otio viuere.

Caiet. 2. 2. q. 187. a. 4. ad 2. dub.

DISQVISITIO II.

Num licitum Monachis manibus operari?

Monachi quidam laboris osores.

FVERE olim in Syriâ Monachi, dicentes nullum manuum laborem esse Monachis licitum, etiam sustentandæ vitæ caussâ. In hoc enim se Monachos esse profitebantur, vt ab omni labore manus vacantes, orationi semper insisterent. Huius hæresis auctores vocantur linguâ Syrâ *Psalliani*: sic enim eos nominat Augustinus. Verùm Epiphanius, & tripartita historia eos appellat *Messalianos*, dicitque Græcè vocari εὐχίτας, id est, precatores, quòd solam orationem ad salutem necessariam, nulloque tempore intermittẽdam dicerent. Et Augustinus ait: *Illos tantum orare, vt eis, qui hoc de illis audiunt, incredibile videatur.* Eundem verò errorem quidam in Africâ Monachi præsertim iuxta Carthaginem propugnarunt, vt constat ex libro Sancti Augustini de opere Monachorum, quem ait se scripsisse iubente Aurelio Carthaginensi Episcopo, cui & eundem inscribit. Damnatus autem fuit hic error in Concilio Carthaginensi IV. cui & Augustinus ipse subscripsit, in quo hi Canones: *Clericus victum & vestimentum sibi artificiolo vel agricultura, absque officij sui detrimento paret.* Et: *Omnes Clerici qui ad operandum validiores sunt, & artificiola & litteras discant.* Ita ibi.

Inter hæreticos numerati.

August. de Hæres. 57.

Epiphan. Hæres. 80.

Tripart. lib. 7. c. 11.

Et condemnati.

Carthag. can. 51. 52. 53.

Fundamenta tria huius erroris.

Fundamenta autem quibus hunc errorem tueri nitebãtur, tria potissimùm sunt. Primum, ex Euangelio afferebant illud Christi: *Operamini non cibum qui perit, sed qui permanet in vitam æternam.*

Ioan. 6.

Deinde obiiciunt reprehensam Martham, quod solicita esset & turbaretur erga plurima, cùm vnum esset necessarium, & vniuersim hanc solicitudinem omnibus inhibitam, cùm Dominus dixerit: *Nolite ergo soliciti esse, dicentes: quid manducabimus, aut quid bibemus, aut quo operiemur?* Et infrà: *Nolite soliciti esse in crastinum. Crastinus enim dies solicitus erit sibi ipsi.*

Matth. 6.

Tertiò. Argumentantur ex eo quòd Saluator dixit: *Oportet semper orare, & non deficere.* Et Sanctus Paulus: *Sine intermissione orate.*

Luc. 18.

2. Thess. 5.

Dissoluitur primum.

Theoph. in cap. 6. Ioan.

Sed facilis est ad hæc Responsio. Theophylactus enim ad primum illum locum ita

ita respondet: *quia multi sunt cupientes ignaui viuere, & maximè Messaliani, qui vsi sunt hoc dicto ad patrocinium suæ ignauiæ, operæpretium fuerit declarare hoc dictum. Non enim hoc dixit Dominus Iesus Christus vt corporalem quidem operationem ab eis velit amouere & ipsos ad otium cogere. Omnem enim malitiam docuit otiositas: & si oportet euidenter dicere, ipsum otiosè velle viuere, cibus est qui perit, & ita eum qui Christum sequitur, oportet operari vt habeat quod & alijs communicet. Hoc enim habet mercedem & promissionem futuri regni. Et quomodo igitur, inquiunt, dicit Dominus quod non oporteat operari cibum qui perit? Continuum circo cibos studium resciens, & ad spiritualia non parum inducens.* Hæc Theophylactus.

Conuellitur secundum fundamentum. Idem.

Ad Marthæ reprehensionem idem respondet: Non de opere & operatione dictum esse, sed de temporis obseruatione, & ne tempus audiendi insumatur in occupationes parandorum ciborum. Persuadet igitur ei ne perdat tempus doctrinæ frustrà, propter occupationem in his quæ ventris sunt. Ad Christi verò verba, *Ne soliciti sitis animæ vestræ quid manducetis*, &c. Respondetur; non prohiberi moderatam solicitudinem, sed superfluam & immodicam. Tribus autem modis fit inordinata. Primò, ratione finis, cùm cibus quæritur præcipuâ intentione, velut si ille vltimus esset finis, vt faciunt qui Euangelizant, vt comedant; cùm comedendum foret vt Euangelizarent. Vnde Dominus hoc reprehendens, aiebat: *Primum quærite regnum Dei.* Secundò, ratione diffidentiæ, cùm quis adeò solicitus est de temporalibus, vt vix credat Deum sibi adfuturum etiamsi suum adhibeat laborem. Tertiò, ratione temporis, cùm quis solicitus est hodie pro eâ re, pro quâ satis tempestiuè cras inciperet solicitus esse: & hoc reprehendit Dominus cùm ait: ibidem: *Nolite soliciti esse de crastino: sufficit diei malitia sua.*

Math. 6.

Math. 6.

Et tertium.

Ad Tertium verò Respondet Augustinus: *Semper orari, si nullo dies absque oratione intermittatur.* Alij dicunt locutum Christum per hyperbolen, & hac exaggeratione orationis necessitatem, & frequentiam commendare voluisse. Alibi verò Augustinus ait: *Ille semper orat, qui semper benè agit; & numquam cessat orare, qui non cessat benefacere.* Et sanctus Thomas dicit, *orationem debere esse assiduam, non quidem secundùm se, sed secundum caussam suam, hoc est, secundum affectum, seu desiderium Charitatis, ex quo procedere debet oratio, quod quidem in nobis debet esse continuũ vel actu vel virtute.* Sanctus Eligius Episcopus Nouiomensis: *Quis poterit semper orare, ac sine defectu & intermissione precibus insistere, vt nec alimentum sumendi, nec dormiendi tempus habeat? Cui ergo dicendum est: Oportet semper orare & non deficere, nisi ei qui Canonicis horis quotidie, iuxta ritum Ecclesiasticæ traditionis psalmodiis præcibusque consuetis Dominum laudare & rogare non desistit.* Alij denique dicunt semper orandum, id est, perseueranter, neque ab oratione cessandum, sed magis ac magis debere nos instare, pulsare, iterum atque iterum petere, vt vel tandem propter improbitatem, id est, importunitatem si nobis expediat, exaudiamur. Vnde satis liquet his Scripturis non repugnare laborem, aut alia exercitia victui quærendo necessaria. Atque hæc satis ad fundamenta alterius sententiæ destruenda.

August. de hæres. c. 57. Alphons. à Castro adu. hæres. lib. 11. V. oratio. hær. 2. August. in psal. 33. Thom. 2. 2. q. 83. a. 14. Elig. Hom. 11. in cœnâ Domini.

OPVS MANVVM. Quomodo semper orandum.

Licitum porrò Monachis laborem manuum, bene probat Augustinus ex verbis & exemplo Apostoli, qui ait: *Non inquieti fuimus inter vos, neque gratis panem manducauimus ab aliquo, sed in labore, & in fatigatione nocte & die operantes, ne quem vestrûm grauaremus.* Et ad Corinthios: *Laboramus operantes manibus nostris.* Quia verò respondebant Monachi, beatum Paulum loqui de opere spirituali, id est, de oratione & exhortatione, notanda sunt alia loca, vbi expressè ponitur labor manuum. [a] *Ad ea, quæ mihi opus erant, & his, qui mecum sunt, ministrauerunt manus istæ.* [b] *Qui furabatur, iam non furetur, magis autem laboret, operando manibus suis.* [c] *Operamini manibus vestris.* Adhæc, vt acutè notauit Augustinus, idem Apostolus dicit se operatum, cùm tamen liceret sibi secundùm Domini ordinationem non operari. At certè non licebat ei secundùm Domini ordinationem non concionari; & non orare. Ait enim *Si non euangelizauero, væ mihi*, &c. Loquitur igitur de corporali labore, dum dicit se laborasse, cùm tamen non teneretur.

Probatur licere Monachis operari. August. de opere Monach. 2. Thess. 3. 1. Corinth. 4. 12. a Act. 20. b Ephes. 4. c 1. Thess. 4. 1. Cor. 9.

Pluribus opus non est hunc errorẽ conuellere cùm omnia testimonia Patrum, quę laborem probant, eum refutent, & plura videre liceat apud Augustinũ de opere Monachorũ. Lepidè autem Siluanus Abbas quendam Monachũ siue ignauum, siue hoc errore imbutum docuit contemplationi manuum laborẽ coniungere, & Martham Mariæ sociare. Rem ita narrat Ruffinus: Quidam peregrinus frater venit ad Abbatem Siluanum in mõte Sina, & vidit quòd fratres operarentur, & dicit eis: *Quare operamini escam, quæ perit? Maria enim bonam partem elegit.* Tunc senex dixit discipulo suo Zachariæ: *Da illi codicem vt legat, & mitte illum in cellulam, quæ nihil habet.* Horâ autem nonâ circumspiciebat frater ille viam, si fortè vocaret eum senex ad comedendum. Postquam verò transiit hora nona, venit ad Senem, dicens ei: *Nunquid hodie*

Lepidum exemplum de Monacho qui non laborabat. Ruffin. in vit. Pat. lib. 3. num. 55. Ioan. 6. Luc. 10. Non vocatur, vt cum aliis manducet.

OPVS MANVVM. *hodie non comederunt fratres, Abba? Cumque senex fateretur, ait ille: Quare me non vocasti?* Tunc dixit ei Abbas Siluanus: *Tu homo spiritualis es, & non habes necesse hanc escam: nos autem tanquam carnales opus habemus comedere, ideò operamur, tu autem bonam partem elegisti. Legis enim omni die, & non vis carnalem escam accipere.* Quod cùm audisset cœpit pœnitere, ac dicere: *Indulge mihi, Abba.* tunc respondit illi Siluanus: *ergo necessaria est Martha Mariæ, propter Martham enim & Maria laudatur.*

DISQVISITIO III.

An Monachi ad Laborem manuum teneantur?

IN alterum extremum hìc impingunt hæretici, asserentes Monachos omnino obligari ad laborandum manibus, nec licere eis aliùnde quàm ex mechanicis opificiis victum parare, quantumuis assidui essent in orationibus, psalmodiis & sacris studijs. Ita docuit Caluinus. Et Lutherus hoc nomine scripsit, se optare nullos esse Ordines Mendicantium, vultque horum Religiosos coërceri vt hostes diuinæ legis, in quâ nimirum habeatur: *Omninò non erit egenus & mendicus apud vos.* Ioannes verò Wicleffus docuit fratres teneri per labores manuum victum acquirere, & non per mendicitatem; ita ex Walsinghamo refert Bzouius. Sed hunc errorem benè refutarunt Sanctus Thomas, & Bonauentura: Breuiter autem Bellarminus probat, non magis Religiosos ad manuum laborē obligari quàm sæculares; vel enim laborare manibus, inquit, est præceptum, vel consilium. Si primum, omnes obligat, tam sæculares, quàm Religiosos. Præcepta enim dantur omnibus, omnibus enim dicitur: *Si vis ad vitam ingredi, serua mandata.* Si secundum, ergo nemo tenetur laborare manibus, nisi qui sponte ad huius Consilij obseruationem se obligauerit, talis enim est natura omnium consiliorum: Ergo Religiosi qui id consilium non receperunt, non tenentur manibus laborare. Non enim tenentur Religiosi ad omnia consilia, sed solùm ad illa, quæ sponte suscipiunt.

Haeretici volunt Monachos vivere ex labore manuum. Caluin. l. 4. institut. c. 13. §. 10. Luther. apud Roffens. art. 41. Deuter. 15. Wiclef. art. 12. Bzou. tom. 15. an. 1382. *Refutantur.* S. Thom. opusc. 19. & in 2. 2. q. 187. a. 3. Bonau. de paupert. Christi p. 2. & in apolog. paup. Bellar. l. 2. de Monac. cap. 42. Matt. 19. *Probatur Monachos non magis teneri quàm saeculares.*

Confirmatur *Primò*, ex Augustino. *Illi*, inquit, *qui saltem habebant aliquid de sæculo, quo facilè sine opificio sustentarent hanc vitam, quod conuersi ad Deum indigentibus dispertiti sunt, & credenda est eorum infirmitas & ferenda. Solent enim tales laborem operum corporalium sustinere non posse.* Itemque agens deinde de diuite, qui bona sua Monasterio tribuit, ait eum benefacere manibus laborando, vt aliis exemplum det: *quod quidem si nolit, quis eum audeat cogere?* Censebat ergo etiam S. Augustinus, non cogendos Religiosos ad laborem, adeoque nec stricto præcepto eos ad laborem obligari.

Primò. August. de opere Monach. c. 21. Cap. 25.

Secundò, probatur ex finibus ad quos labor destinatur: quorum primus est ad victum quærendum. Secundus, ad tollendum otium, vt Ecclesiasticus ait: *Mitte seruum tuum in operationem ne vacet, multam enim malitiam docuit otiositas.* Tertius, ad refrænandum concupiscentiam in quantum per laborem maceratur corpus. Quartus, ad faciendam eleemosynam. Sed hi omnes fines obligant etiam sæculares, quibus æqualiter incumbit prouidere ne moriantur fame, otium fugere, tentationes superare, eleemosynam largiri; ergo præ illis non tenentur religiosi. Deinde cessant plerumque hi fines in Religiosis Ordinibus, victum enim habent, vel ex bonis communibus monasterio relictis, vel ex eleemosynis. Otium fugiunt diuino officio, lectionibus ac studiis occupati. Tentationes aliis multis modis, ieiuniis, v. g. & precibus, corporis afflictationibus superari possunt. Eleemosynas dare possunt ex possessionibus communibus, ex oblationibus, iisque quæ etiam mendicato obtinuerunt.

Secundò, ex finibus laboris. Eccli. 33.

Tertiò, Naturale laborandi præceptum non obligat singulos, sed tantum rempublicam, & communitatem. Patet, quia oportet aliquos esse opifices, alios agricolas, alios medicos, alios fabros lignarios, cæmentarios, ferrarios, &c. sed Religiosi habent officium orandi, psallendi, sacramenta administrandi, &c. ergo non conuenit eis præ ceteris laborare manibus.

Tertiò.

Neque obstat quod obiiciunt, Apostolum laborem manuum præcepisse cùm dixit, *Operamini manibus vestris, sicut præcepimus vobis.* Et: *si quis non vult operari, non manducet.* Hæc enim non Monachis scripsit, cùm nullæ tunc, vt dicunt, exstiterint Religiones in particulari, sed sæcularibus: quare præ illis non obstringunt hæc Religiosos. Deinde Apostolus numquam præcipit operari absolutè, sed solùm ad euitandum furtum, vel scandalum, vel otium, nam ait: *Qui furabatur, iam non furetur, magis autem laboret operando manibus suis.* Et 1. Thessal. 4. posteaquam dixerat, vt operarentur, subiungit rationem: *Vt honestè ambuletis ad eos, qui foris sunt.* Scandalizabantur infideles, cùm videbant Christianos ex alienis bonis velle viuere. Et postquam dixerat, *Qui non laborat, non manducet*, subdit: *Audiuimus enim quosdam inter vos inquietas esse, nihil operantes, sed curiosè agentes.* Qui ergo possunt furtum euitare, & scandalum, & otium, alio modo quàm corporaliter

Occurritur obiectioni. 1. Thess. 4. 2. Thess. 3. Ephes. 4. 2. Thess. 3.

raliter operando, eos Paulus ad hoc non obligat.

Obiectiones ex S. Augustino. Obiicitur vlterius, S. Augustinum refutare omnes caussas, quibus Monachi à laboribus possint excusari: *Quid agant*, ait, *qui operari corporaliter nolunt, cui rei vacent scire desidero. Orationibus, inquiunt & psalmis, & lectioni, & verbo Dei.* Sed quod per ista non excusentur, ostendit per singula. Nam primò de oratione dicit: *Citiùs exauditur vna obedientis oratio, quàm decem millia contemptoris:* illos contemptores intelligens & indignos exaudiri, qui manibus non operantur. Secundò, de diuinis laudibus subdit: *Cantica verò diuina cantare, etiam manibus operantes, facilè possunt.* Tertiò, de lectione; *Qui autem se dicunt vacare lectioni, nonne illic inueniunt quod præcipit Apostolus? Quæ est ergo ista peruersitas lectioni nolle obtemperare, dum vult ei vacare?* Quartò, de prædicatione: *Si autem alicui sermo erogandus est, & ita occupatur vt manibus operari non vacet, nunquid hoc omnes in monasterio possunt? Quando ergo non omnes possunt, cur omnes sub hoc obtentu vacare volunt?* Respondet S. Thomas, Augustinum non loqui de oratione quæ pro psalmodia publica, sed priuata: ait enim, vt opifices, qui fabulis linguas dant, *cùm tamen manibus ab opere non recedant*, posse etiam monachos Cantica diuina cantare, dum manibus operantur. Similiter de lectione, oratione & prædicatione intelligi, quæ propria auctoritate priuatim exercentur, non autem de lectione quæ fit in scholis, aut prædicatione, quæ fit publicè ad populum. Illos autem qui spiritualibus istis operibus publicè vacant, & ex officio deputati sunt, per eiusmodi opera excusat à labore manuali: quia oportet eos totaliter esse occupatos circa eiusmodi opera. Ita ferè Sanctus Thomas, & quidem conformiter ad mentem Augustini, qui tantùm volebat, validos homines, & ex seruili conditione ad Monachatum conuersos vt vitam inopem & laboriosam fugerent, & otiosi interim pascerētur ac vestirentur, manualibus operibus deputari. Vnde ait, *Nullo modo decet, vt in eâ vitâ, vbi fiunt senatores laboriosi, ibi fiant apifices otiosi, & quo veniunt relictis deliciis suis, qui fuerant prædiorum Domini, ibi sint rustici delicati.* Et alibi: *Ostendite*, inquit, *hominibus, non vos in otio facilem vitam, sed per angustam & arctam portam regnum Dei quærere.*

Aug. de opere Monach. c. 17. *Explicatur S. Augustinus. S. Tho. 2. 2. q. 187. a. 3.* *August. cap. 25.* *Cap. 28.*

Qui nobis saner. Quod autem spiritualibus exercitiis publicè deputatos ad manuum laborem non cogeret, satis constat ex eodem libro, in quo ait: *Si Euangelistæ sunt, si ministri altaris, si dispensatores Sacramentorum, benè sibi istam non arrogant, sed planè vendicant potestatem*, nimirum viuendi ex facultatibus populi. Ita Augustinus. *Cap. 21.* *Opus manuum.*

His porrò temporibus plerique Ordines ecclesiastica ministeria exercent, choro & studiis deputantur, vt proinde iusto titulo à labore eximi possint. Antequam verò Clericatus monachatui coniungeretur, plerique monachi, excepto Abbate, laici erant, & ideò ad fugiendum fugandumque otium necessarium ipsis erat laborare. Deinde, sub vno Abbate degebant aliquando terna hominum millia, vt Augustinus testatur, & cùm non haberent prædia & possessiones, cogebantur laborare, nec poterant pro tantâ multitudine eleemosynas colligere, & fortè non audebant petere, cùm populo non inseruirent. *Cur olim labor Monachis indictus.* *August. l. 1. de morib. Eccles. c. 31.*

Quod autem contra Mendicantes Ordines adferunt hæretici: *Omnis indigens, & mendicus non erit inter vos*; non conuincit: sensus enim est; tantam promitti Iudæis rerum abundantiam, vt nullus sit futurus Mendicus. quod apertè ex sequentibus colligitur verbis, quibus præcedentium caussa redditur: subdit enim Scriptura: *Quia benedicet tibi Dominus Deus tuus.* *Soluitur alia obiectio. Deuteron. 15.*

Errant proinde hæretici, & omnes illi qui rigido præcepto Monachos ad manualia opera constringunt, quos Glossa ordinaria ex Origene similes dicit Pharaoni: Hodie si Moyses & Aaron, id est, propheticus & sacerdotalis sermo animam solicitet ad seruitutem Dei, attendere legi & verbo Dei: continuò audies vnanimes, & amicos Pharaonis dicentes: *Videte quomodo seducuntur homines, & peruertuntur Adolescentes ne laborent, ne militent, ne agant aliquid quod prosit; relictis rebus necessariis ineptias sectantur & otium. Quid est seruire Deo? laborare nolunt, & otij occasiones quærunt. Hæc erant tunc verba Pharaonis, hæc & nunc amici eius loquuntur.* *Hæretici cum Pharaone comparati. Glossa in c. 5. Exodi. Origen. Hom. 3. in Exod.*

DISQVISITIO IV.

Possintne Benedictini à manuum labore excusari?

SVPEREST peculiaris difficultas ex Regulâ nostrâ, in quâ opus manuum quotidianum non tantùm præscribitur, sed horæ etiam quibus laborandum, exactissimè assignantur. Et Sanctus Thomas cùm ait: *Religiosos non teneri ad alio quàm sæculares*, statim subiungit: *nisi propter Regulæ professionem, & ideò si in statutis Regulæ non continetur aliquid de opere manuali, non tenentur alter ad operandum manibus Religiosi, quàm sæculares.* Vnde sequi videtur, si Regula laborem exigat, Monachos ad eum teneri. Vrgebant id Cistertienses, qui de obser- *Videntur Benedictini ad laborem teneri. S. Tho. 2. 2. q. 187. a. 3.*

OPVS MANVVM. Apud Pet. Venerab. lib. 1. ep. 28. obseruantiâ Regulæ Sancti BENEDICTI li-A rem Cluniacensibus indixerant, & eum iisdem sic expostulabant: *Opus manuum, quo sancti Patres eremitæ & antiqui Monachi semper vsi sunt, quo ipsi Apostoli victum sibi & aliis ministrabant,* &c. *ita abiectistis, vt nec obedientia, quam iuxta Regulam Deo vos exhibere promisistis, delicatas otio manus de sinu ad opus extrahere valeat.* Ita illi. Wiclefus porrò hanc inter ceteras contra Monachos posuit assertionem: *Omnes Monachi* Bzouius to. 15. anno 1382. S. BENEDICTI *nolentes labore manuum victum acquirere, non solùm ab Ordine Sancti* BENE-B DICTI, *sed quod verius est, à discipulatu Christi sunt apostatæ.*

Oppositum asseritur. His tamen nequidquam obstantibus, dicendum, quòd postquam Monachis de victu & necessariis corporis per fundationes satis prospectum est, licitè manualem laborem in spiritualia commutari exercitia. Ita expressè asserit Bonauentura, eius hæc verba: *Quia Ecclesia iam ditata* Bonauent. lib. de paup. Chris. q. 2. *magis indigebat spiritualibus operariis, quàm vinitoribus & Agricolis: hinc est quòd Monachi laborem manualem siue corporalem benè &* I. Labor mutari potest in spiritualia exercitia. *rectè in spiritualem exercitationem commutauerunt.* Et post pauca ait: *Sunt ergo ad opus manuale adstricti illi, qui habent ex obligatione professionis, nisi fortè opus manuale commutent in spirituale, ita quod hoc etiam fit de voluntate & licentiâ Superioris.* Censet ergo ex Superioris voluntate in locum laboris substitui posse exercitia spiritualia Orationum, lectionum, studiorum. Hoc autem à mente Sancti BENEDICTI non esse prorsus alienum, probari potest his eius ver- Ex mente S. Benedicti. Cap. 48. bis: *Si quis verò ita negligens & desidiosus fuerit, vt non velit, aut non possit meditari,* D *aut legere; iniungatur ei opus quod faciat, vt non vacet.* Ex quibus verbis à contrario sensu ita argumentari liceret: Si quis non velit aut non possit operari, meditetur, aut legat, vt non vacet. Et fortè id volunt verba sequentia; *Fratribus infirmis, vel delicatis, talis opera aut ars iniungatur, vt nec otiosi sint, nec violentiâ laboris opprimantur, vt effugentur.* His igitur, qui ad laborem non adeò dispositi sunt, vtilius studium, & lectio iniungetur.

II. Cessant caussæ, ob quas labor decretus. Cap. 7. *Secundò*, probatur eadem assertio. Duas E caussas laboris assignauit Sanctus BENEDICTVS; prior est necessitas, siue paupertas loci; altera, otij fuga: nam ex eo quòd otiositas inimica sit animæ, infert *certis temporibus occupari debere fratres in labore manuum.* His verò cessantibus caussis, quis nesciat laborem posse intermitti? abesse autem plerumque has caussas satis constar. Penuria enim loci vbique ferè per sufficientem Monasteriorum dotationem sublata est. Otiandi plerumq; occasio cessat, si Theologicis studiis scriptione, piarum rerum commentatione tempus traducatur.

Tertiò, decreta Pontificum, præsertim Innocentii III. & Clementis V. quæ de Monachis nigris, hoc est Benedictinis, præcipuè, eorumque reformatione disponunt, necnon constitutio Benedicti XII. quæ omnia ferè ad hunc ordinem spectantia Decreta collegit, ac renouauit, nullam de opere manuum à Monachis exercendo faciunt mentionem. Quod signum est manifestum, hanc obligationem operis manualis esse extinctam, nisi quatenus vel iuris est naturalis, vel à Prælatis iustè & salubriter imponitur. Lanfrancus quoque Becci Monachus factus (vbi & ipse Abbas Herluinus panes coquebat, & alia manualia exercitia frequentabat) eùm nesciret agresti opere victum quærere, publicas scholas de Dialecticâ professus est, vt egestatem Monasterij scholarum liberalitate temperaret. Ex aduerso scribit Beda, Owinum Monachum magni meriti, quo minùs sufficiebat meditationi C scripturarum, eò amplius operi manuum studium impendisse. Ex quo rectè colligas alios minus labori, plusculum studio tribuisse. Atque hoc titulo sanctus Ferreolus Abbatem à labore eximit: *Abbas*, inquit, *si non operetur vt ceteri, nemo audeat reprehendere: quia lectioni eum magis vacare conuenit, quâ quotidie ceteros doceat; quâ commissos eruditos reddat, quâ cunctos sanctâ semper admonitione componat.* Quòd si & aliis hæc, & similia sint præstanda, quis neget eos meliùs studiis, quàm labore manuum distineri?

III. Faucnt decreta Pontificum. Cap. Monach. &c. Cum ad Monast. Clement. Ne in agro. de statu Monach. vide cap. exist. de verb. sign. in Sexto. Studiosi à Labore absoluti. Malmesbur. de gest. Pontific. Anglor. li. 1. Beda lib. 4. Hist. Eccl. Anglor. c. 3. Et Abbates. Ferreol. in Reg. c. 30.

IV. Cluniacenses laboris omissionem propugnant. Pett. Venc. l. 1. ep. 28. *Quartò*, Probatur ex defensione Cluniacensium & responsione sancti Petri Venerabilis ad sanctum Bernardum benè longa, cuius hæc summa. Contendit S. Abbas otiositatem posse excludi per alia pietatis exercitia, & Regulam, quæ laborem contra otium indicit, quocumque alio bono exercitio obseruari. Spiritualia corporalibus præstare, ex Domini sententia Mariæ optimam tribuentis partem. Adhæc sanctum Maurum in Gallias à Sancto BENEDICTO ad Ordinis propagationem missum, laborem manuum spiritualibus exercitiis commutasse; nec vllatenus existimandum talem virum contra professionis suæ votum quidquam agere voluisse. Sed ad sancti Mauri exemplum addere licet ipsiusmet Patris nostri BENEDICTI allatum ab Angelico Doctore S. Thoma quod expendimus in Commentario ad vitam *cap.* 1. *num.* 16.

V. Bernardus præfert studium. *Quintò*, & ipse Bernardus, qui Cluniacenses impugnabant, pro hac sententia allegari

ritualia operi manuum. legari potest, adeoque suâ illi satisfiet monetâ, scribit enim ad Guilielmum Abbatem: *Iam verò de labore manuum quid gloriaris, cùm & Martha laborans increpata, & Maria quiescens laudata sit; & Paulus apertè dicat: Labor corporalis ad modicum vtilis est, pietas autem ad omnia? Optimus labor de quo Propheta dicebat: Laboraui in gemitu meo. Et de quo alibi: Memor fui Dei, & delectatus sum, & exercitatus sum, at (ne corporale intelligas exercitium) & defecit spiritus meus, inquit, vnde vbi non corpus, sed spiritus fatigatur, spiritualis labor proculdubio intelligitur. Quid ergo inquis? Sicne spiritualia illa persuades, vt etiam hæc quæ ex Regulâ habemus corporalia damnes? Nequaquam. Illa oportet agere, & illa non omittere: alioquin cùm aut ista omitti necesse est aut illa, ista potius omittenda sunt quàm illa. Quantò enim spiritus melior corpore, tantò spiritualis, quàm corporalis exercitatio fructuosior. Tu verò cum de horum obseruatione elatus, aliis non eadem obseruantibus derogas, nonne te magis Regulæ transgressorem indicas?* Hæc mellifluus Doctor: cui omninò consentit Angelicus Doctor, dicens eos, qui religiosos homines manibus volunt laborare, voce Marthæ vti, quæ de Mariæ quiete murmurauit, vnde à Domino Mariæ otium est excusatum. Quare Abbates in Prouinciali Capitulo apud Northamptoniam in Anglia celebrato anno 1343. studium & scriptionem labori videntur substituere, sic enim statuunt: *Præcauere volentes, ne quem ordinis nostri otium præcipitet in reatum, præsenti constitutione statuimus, vt Abbates, & Priores Monachos suos claustrales loco operis manualis, secundum habilitatem eorundem, certis faciant exercitiis occupari: videlicet studendo, legendo, librosque scribendo, corrigendo, illuminando, pariter & ligando; vel aliter secundùm quod eorum viderint expedire saluti.*

Bernard. in Apolog. ad Guilielm. Abbat.

1. Tim. 4.

Psal. 6.

S. Thom. opusc. 19. cap. 5.

Studium & scriptio labori subsituta.

Occurritur obiectioni. Cap. 48. Sed obiiciet aliquis: Sanctus BENEDICTVS ait: *Tunc veri Monachi sunt, si de labore manuum suarum viuunt, sicut & Patres nostri & Apostoli*; Ergo veri Monachi non sunt, si de labore manuum non viuant. Respondet Turrecremata; non esse ita accipiendum quasi desinant esse Monachi, qui de bonis aut beneficiis aliorum viuunt, lectioni & contemplationi vacantes, cùm ipse hoc fecerit (vt paulò ante vidimus) Sanctus BENEDICTVS: sed viuentes de labore manuum dicuntur verè Monachi, quia in hoc imitantur veteres Patres, à quibus Monastici ordinis disciplina primò videtur emanasse, apud quos quasi regularis mos fuit de labore manuum viuere. Vnde Bernardus: *Labor & latebræ, & voluntaria paupertas, hæc sunt Monachorum insignia, hæc vitam solent nobilitare monasticam.*

Bernard. Epist. 42.

OPVS MANVVM.

Atque hæc satis declarant posse Benedictinos tutâ conscientiâ horas laboris orationibus ac studiis impendere, si ita Superiori videatur. Tenentur autem laborare cùm Superior id iniungit; præcipit enim hoc casu secundùm Regulam, quæ expressè hunc laborem præscribit: & vtiliter omninò fecerint, qui aliquod tempus quotidiano labori, quo saltem validiores & iuniores occupentur, præscripserint. Ita enim à Regulâ quam minimum recedetur, & sanitati ac studiis optimè erit consultum; atque sic etiam ipsum Petrum Cluniacensem fecisse (saltem post Cistertiensium obiectiones) facilè mihi persuasero. Nam in statutis fert, it: *horis summam missam præcedentibus per obedientiam, & per opera diuersa fratres fuisse dispersos*: Et: *Statutum est, vt antiquum & sanctum opus manuum, vel in claustris ipsis, aut vbi honestè remoto conspectu sæcularium, fieri poterit, ex parte saltem aliquâ restauretur, ita vt omni tempore præter festiues dies, quibus operari non licet, quolibet semper Fratres vtili opere exerceantur.*

Quo modo Benedictini obligentur ad operandum.

Stat. Pet. Ven. Attic. 7.

Attic. 39.

DISQVISITIO V.

Quibus de Caussis opus manuum indictum?

ALLATÆ iam sunt in superioribus nonnullæ laboris caussæ. Hic autem velut proprio loco, paulò latiùs easdem explicabimus. Ordiemur autem ab iis, quas vel allegauit vel insinuauit S. P. N. BENEDICTVS, quibus & alias subiiciemus.

Labor præscriptus.

I. *Prima* est, otij fuga. Vnde ait: *Otiositas inimica est animæ, & ideò certis temporibus occupari debent fratres in labore manuum.* Basilius quoque ob hanc caussam laborem necessarium dixit, neque enim temerè laudis loco positum fuit illud à Salomone, *Panem otiosa non comedit*: Itemque ab Apostolo de seipso dictum est illud: *neque gratis panem manducauimus ab aliquo, sed in labore & fatigatione nocte & die operantes.* Albertus Patriarcha in Carmelitarum Regula: *Faciendum est vobis aliquid operis, vt semper diabolus inueniat vos occupatos: ne ex otiositate vestra aliquem intrandi aditum ad animas vestras valeat inuenire.* Similiter sanctus Franciscus: *Fratres illi quibus gratiam dedit Dominus laborandi, laborent fideliter & deuotè, ita quod excluso otio animæ inimico, sanctæ orationis ac deuotionis spiritum non exstinguant.* Et in testamento suo: *Ego manibus meis laborabam, & volo laborare & omnes*

Ad fugandum otium. Cap. 48.

Basil. in Reg. fus. interrog. 33.

Prouerb. 31.

2. Thess. 3.

Albert. in reg. de opere manuũ.

Francisc. in Reg. cap. 5.

OPVS MANVVM. omnes alij fratres mei firmiter volo vt laborent non propter cupiditatem recipiendi pretium laboris, sed propter bonum exemplum, & ad repellendum otiositatem. Cùm verò dicimus laborem otium excludere, simul intelligendum est præscindi omnia illa mala germina, quæ ex otio nasci superiùs diximus.

Cassian. lib. 10. c. 14. Testatur id Cassianus, qui recensitis otiositatis damnis, ita concludit: *Caussas tantorum vlcerum, quæ de radice otiositatis emergunt, vno laboris salutari præcepto curauit.*

II. *Ad victum comparandum.* Genes. 3. *Secunda* Caussa est, vt victum sibi labore manuum acquirant; sic protoparenti nostro dictum est: *In sudore vultus tui, vesceris pane tuo.* Indicat hanc caussam Legislator noster, eùm ait: *Si autem necessitas loci, aut paupertas exegerit, vt ad fruges colligendas per se occupentur, non contristentur: quia tunc verè Monachi sunt, si de labore manuum suarum viuunt.* S. Bonifacius de Fuldensibus ad Zachariam Papam scribens ait: sibi decretum Monasterium construere, monachosque constituere, sub Regulâ S. P. BENEDICTI viuentes, *viros strictæ abstinentiæ, absque carne & vino, absque cicera, & seruis, proprio manuum suarum labore contentos.* *Quod Benedictinus olim frequens.* Executos autem posteà fundatoris sui voluntatem, testis est Trithemius. Trithem. in vitâ Rabani Mauri li. 1. Beda lib. 4. Hist. gent. Anglor. c. 4. De Monachis monasterij, quod *Inisgeo* vocabant, sic Venerabilis Beda: *Ad exemplum venerabilium Patrum sub Regulâ & Abbate in magnâ continentiâ, & sinceritate proprio labore manuum viuunt.* Et de monasterio Vallisvmbrosæ hæc auctor vitæ sancti Alberti: Apud Sur. 7. April. *Strictè & inuiolabiliter obseruatur institutum & Canon S.* BENEDICTI, *viuuntque laboribus manuum suarum, spe cælestis vitæ corpora sua multifario labore indesinenter afficientes.*

Et priscis Monachis. Veteres autem Monachos, quos Sanctus BENEDICTVS libenter imitatur, de labore manuum vixisse satis constat ex Cassiano, Cassian. coll. 24. c. 11. & 12. qui sanctum Antonium induxit reprehendentem eum monachum, qui cùm sani corporis ac robusti esset, stipe sustentari alienâ prætextu lectionis, & Scripturarum meditationis cupiebat, quem ait fructu manuum suarum & iustâ laboris proprij mercede se defraudasse. Atque hæc caussa erat cur Monachorum labores olim venundarentur, de quo infrà.

III. *Ad erogandas eleemosynas.* Ephes. 4. *Tertia* Caussa esse potest, vt de laborum pretio eleemosynæ dentur; sic Paulus fideles monuit laborare manibus, *vt habeant*, inquit, *vnde tribuant necessitatem patienti.* Quam caussam etiam Basilius tetigit. Basil. in reg. fus. interrog. 47. *Non solùm*, inquit, *propter corporis castigationem est nobis vtilis talis vita ductus: sed etiam propter dilectionem erga proximum: vt etiam debilibus fratribus per nos exhibeat Deus sufficientiam iuxta formam in Actibus ab Apostolo datam dum ait: Omnia ostendi vobis, quod sic* Act. 20. *laborantes oportet subuenire infirmis.* Cassianus sanè testatur, per Ægyptum fratres ita suis Cassian. l. 10. c. 22. manibus operatos fuisse, vt non solùm propriis necessitatibus satisfacerent, aut superuenientes ac peregrinos reficerent fratres; verumetiam per loca Libyæ, quæ sterilitate ac fame laborant, nec non etiam per Ciuitates his qui squalore carcerum contabescunt, immanem dirigerent alimoniæ victusque substantiam, de fructu manuum suarum rationabile ac verum sacrificium Domino tali oblatione se offerre credentes. Hanc & inter ceteras caussas S. Antiochus assignat, sic dicens: Homil. 16. de Acediâ. *Prorsus conducibile fuerit nobis, vt operi cuiquam Manuario commodemus operam: non acediæ solùm gratiâ à nobis depellendæ, atque in exilium ablegandæ, sed & vt hinc nobis alimonia suppetat, & eadem operâ alienæ inopiæ consulamus.* Cui consentit Regula Cuiusdam Patris dicens: *Monachos semper oportet laborare, & sine solicitudine vitam suam transigere. Omnia quæcumque laborauerunt, excepto, vt suprà diximus, pane exiguo & vestimento, pauperibus distribuant.*

IV. *Ad corporis & animæ quietem.* *Quarta* caussa sit, vt laborantes manibus quietem corporis ac mentis retinerent, nec è cella facilè egrederentur Monachi. Hanc quoque tradit Cassianus, dicens: Cassian. l. 2. instit. c. 14. *Ægyptios Patres lubricis motibus cordis, & fluctuationi cogitationum instabili, operum pondera, velut quandam tenacem, atque immobilem anchoram præfixisse.* Hoc fine laborabat Paulus ille Patrum probatissimus, Cassl. 10. instit. c. 24. *qui quotidianum pensum laboris velut inde sustentandus è semetipso iugiter exigebat. Cumque opere totius anni antrum eius fuisset impletum, id quod sollicitâ curâ laborauerat, singulis annis supposito igne concremabat; in tantum probans sine opere manuum nec in loco posse Monachum perdurare.*

V. *Ad imitationem SS. Patrum.* *Quinta* caussa sit, quam insinuat Sanctus BENEDICTVS, vt nimirùm imitemur SS. Patres & Apostolos. *Tunc*, inquit, *verè Monachi sunt, si de labore manuum suarum viuunt: sicut & Patres nostri & Apostoli.* Quærit hîc Turrecremata, quinam hi Patres nostri, & respondet vel intelligi eos, qui præcesserant aduentum filij Dei in carnem, cuiusmodi fuerunt Patriarchæ & Prophetæ, de quibus Iacob ad Pharaonem: Genes. 46. *Viri pastores sumus serui tui ab infantia nostra vsque ad præsens; & nos & Patres nostri.* Constat autem Abraham, Isaac, Iacob, Ioseph, Moysen, Dauidem pascendis ouibus occupari solitos: vel Patres dicuntur, qui in Monasterio ordine probatissimi floruerunt, sicut Paulus primus Eremita, Antonius, Hilarion, Siluanus, &c. qui omnes victum sibi labore manuum conquirebant. Bonauent. tom. 7. de paup. Christi. S. Bonauētura verò citans hunc locū,

absque

absque coniunctione *&* legit, *sicut Patres nostri Apostoli*, quæ lectio si vera esset, iam cessaret quæstio, quinam hi Patres: sed mendum forsitan Typographicum irrepserit in S. Bonauenturæ editione.

Apostoli manibus operati sunt.

Apostolos autem manuum laborē exercuisse, in confesso est: nam & Apostolorum Princeps Petrus cum aliis Apostolis post Domini resurrectionem ad piscationem rediit. *Negotium enim*, ait Gregorius, *quod ante conuersionem sine peccato extitit, post conuersionem repetere culpa non fuit*. De S. Barnaba testatur S. Paulus, communem sibi cum eo fuisse laborem, & aliorum Apostolorum priuilegio noluisse se vti, idque ea de caussâ: ne quod offendiculum darent Euangelio Christi. Clemens verò Romanus non dubitauit Apostolorum exemplo laborem manualem velut ex Apostolicâ constitutione reliquis commendare: *Qui in Ecclesiâ iuuenes estis*, inquit, *curate in omnibus rebus necessariis sedulò ministrare, cum omni sanctitate operi vestro vacate, vt omni tempore & vobis, & egentibus suppeditare possitis, ne ecclesiam Dei oneretis: etenim nos quoque vocantes verbo Euangelij subcisiuas operas non negligimus, alij enim ex nobis piscatores sunt, alij scenarum artifices, alij Agricolæ, nec vnquam otiosi sumus.* Isidorus quoque Hispalensis ait: *Petrus Princeps Apostolorum piscatoris officium gessit: & omnes Apostoli corporale opus faciebant, vnde vitam corporis sustentabant.* Sed & Apostolorum & Sanctorum omnium Regina, Deipara Virgo Maria manibus laborasse traditur, & colo ac acu se exercuisse: Euthymius enim velut à Patrum traditione acceptum refert, Virginem Matrem inconsutilem tunicam Iesu, pro quâ milites sortiebantur, propriis manibus confecisse. Nemini proinde qui pietatem ex animo colit graue videbitur ad imitationem sacratissimę huius Virginis, & Apostolorum, aliorumq; Sanctorum manualibus se exercitiis occupare, præsertim tot iustis accedentibus eorumdem caussis ac rationibus. Sed à Matre ad filium accedamus.

Gregor. Hom. 24. in Euang. — 1. Corint. 9. — Clem. constit. l. 2. c. 67 — In Reg. Monach. cap. 5. — *Et B. V. Maria.*

DISQVISITIO VI.

Num Christus manibus laborauerit?

Christus Religionum auctor.

MAGNA sine dubio Religiosorum labori dignitas ac commendatio accedat necesse est, si illum probari possit ab eo vsurpatum, qui Religiosorum Ordinum inspirator, forma & remunerator exstitit, quique in Euangelio suo Regulam regularum omnium principem sacro ore dictauit, æternusq; Pontifex proprio sanguine confirmauit. Cuius quidem cum omnis actio nostra sit instructio, visum est peculiariter disquirendum, num in manuum opere seipsum etiam nobis formam præbuerit & exemplum, de quo & illud dicere posset: *Exemplum enim dedi vobis, vt quemadmodum ego feci, ita & vos faciatis.* Non desunt autem qui arbitrentur, Christum Dominum non aliis operibus quàm internis & spiritualibus vacasse. Simon de Cassia: Artem, inquit, nullam Christus discebat, vnde captaret necessaria vitæ, sed aut maternis aut paternis lucris, & interdum quæstu humiliter fouebatur. Item; operari erat oratio, & subleuatio ineffabilis, tota deifica erat vita eius. Paulus Burgensis Episcopus Liranum reprehēdens, ita scripsit. Cùm Christus summum gradum contemplationis attigerit, nullo modo dici potuit otiosus, etsi aliquando ab omni actione, seu exercitio corporali cessaret. Hoc enim pertinet ad Contemplatiuam vitam, ab exteriori actione quiescere: & ideò irrationabile est, attribuere Christo occupationem in artibus mechanicis, ad remouendum ab eo otiositatem; neque ex hoc quod illi de Nazareth ipsum fabrum vocabant, cōcluditur ipsum fuisse fabrum: sed fabrum illum dicebant, ad vilipendendam eius doctrinam, vel dicendum secundùm Augustinum, quod fabrum Christum credebant quia fabri filius. Barradius quoque verisimilius putat Christum religiosi instar viri Orationibus, ieiuniis, spiritualibusque rebus potiùs, quàm fabrili arti vacasse. Quis enim dixerit Dominum, vt solent, per alienas ædes fabrilia opera exercuisse, conscendisse tecta, ligna cum aliis fabris dolasse, eorum fabulis ac sermonibus indecoris interfuisse? Hæc ille.

OPVS MANVVM. — Ioan. 13. — *Quidam censent eum non laborasse manibus.* — Sim. de Cassia l. 4. cap. 2. — Burg. sup. c. 6 Marc. addit. 1. — Barrad. to. 1. l. 10. c. 15. *Sed vacasse spiritualibus.*

Alij tamen (& vt nostra quidem fert sententia probabilius) sentiunt Christum cum Parentibus suis manuali operi operam nauasse. In quibus est Salmeron: Multi, inquit, quid ab anno 12. ad trigesimum fecerit Christus discrucientur, quibus hoc verbo Lucas satisfacit: *erat Iesus subditus illis*. Orabat, ieiunabat, silebat, pauperibus Parentibus collaborabat: ex quo & faber, & fabri filius à turba vocitatur. Basilius: *verisimile est*, inquit, *cùm homines illi essent (scilicet Maria & Ioseph) & iustitiæ & pietatis cultores, tenues tamen, neque necessariis ad viuendum copiis satis instructi (quod illo ex præsepi intelligi potest in quo venerabilis ille fotus est fœtus) solitos eos in assiduis corporis laboribus versari, & hac ratione quotidianum sibi victum quæritare. Porrò Iesus cum his vt diuinæ litteræ prædicant, esset subiectus, sine dubio in perferendis etiam vnà cum ipsis laboribus, morigeram declarabat suam obedientiam.* Hæc Basilius. Idem porrò, & alij docuerunt. Caietanus: *A multis, ait, quæritur, quid fecerit Domi-*

Probabilius est exercuisse manuum opus. — Salmeron to. 3. tr. 47. — *Confirmatur auctoritate.* — Basil. in const. Monast. c. 5. — 3. part. 8. Thom. quæst. 40.

OPVS MANVVM.

Dominus ante Ioannis Baptismum? Respondendum est, quòd exercuit artem fabrilem in ciuitate Nazareth. Similiter Liranus: *Probabile videtur, quòd Christus eandem Iosephi artem exercuit: & quòd in arte patris sui putatiui fuit occupatus: quia in doctrinâ, & miraculis, vsque ad trigesimum annum se non exercuit.* Abulensis: *Christus erat subditus parentibus suis, id est, ministrabat eis opere manuali, ad sustentationem vitæ, & sicut Ioseph erat faber lignarius, fortè ipse in eodem officio adiuuaret.* His annumerari potest Dionysius Carthusianus, dicens: *Iudæos Christum appellasse fabrum, vel contemptus causâ, vel quòd fabrili arti operam daret.* Sed qui hos omnes præcessit Iustinus Martyr, sic loquitur: *Christus faber esse putabatur; hac enim fabrilia opera cùm inter homines versaretur, aratra & iuga faciebat, ex his & iustitiæ signa docens, & vitam ab opere remotam,* &c. Ex quo Cardinalis Baronius aliique existimant Christum Dominum, iuxta illud, *tractant fabrilia fabri,* non semel iugi & aratri exempla adduxisse, & hisce symbolis euangelicam legem adumbrasse.

Liran. sup. c. 6. Marc. — Abul. qu. 81. sup. cap. 13. Matth. — Dyonys. in cap. 13. Matth. — Iust. Mart. in Dialog. cũ Tryph. — Baron. tom. 1.

Qualis faber fuerit Christus.

Sed curiosior hic quispiam quærat, quamnam fabrilem artem Saluator exercuerit; etenim tam nomen Latinum *faber,* quàm Græcum τέκτων, fabros complectitur omnis generis, ferrarios, argentarios, aurarios, lignarios, cæmentarios. Et quidem Caietanus incertum esse ait, *cuius speciei faber fuerit, illud tamen certum, non aliam fabricandi rationem iniisse Christum, quàm eam quâ putatitius pater S. Ioseph vtebatur.* S. Augustinus (vt citatur à Carthagenâ) tradit Iosephum nõ absque singulari mysterio fuisse fabrum cæmentarium, vt qui secundùm diuinam generationem filius eius erat, qui ex nihilo mundum fabricauerat, idem secundum generationem humanam filius putaretur, & nominaretur fabri cæmentarij; maximè qui pulchram adeò domum, qualis est Ecclesia catholica, ab imis fundamentis vsque ad lacunaria erat erecturus. Ambrosius in allegoriâ fabri ludens, ferrarium & lignarium simul proponit: *Non alienum, inquit, videtur, vt quâ ratione fabrum patrem habuerit, declaremus. Hoc enim typo eum patrem sibi esse demonstrabat, qui fabricator omnium condidit mundum iuxta quod scriptum est: In principio fecit Deus cælum & terram. Nam etsi humana non sunt comparanda diuinis, typus tamen integer est, quòd pater Christi igne operatur & spiritu, & tanquam bonus animæ faber vitia nostra circumdolat, citò securim admouens arboribus infœcundis, secare doctus exigua, culminibus seruare sublimia, rigida mentium spiritus igne mollire, & in varios vsus omne humanum genus diuersâ ministeriorum qualitate formare.* Hæc Ambrosius. Beda similiter, & Anselmus Christum ferrarium fabrum facere videntur. Petrus quoque Chrysologus. *Christus erat fabri filius, sed illius qui mundi fabricam fecit, non malleo, sed præcepto, qui elementorum membra, non ingenio, sed iussione compegit, qui massam sæculi non carbone, sed auctoritate conflauit, qui solem non terreno igne, sed supremo calore succendit.* Isidorus Hispalensis: *Ioseph iustus, cui virgo Maria desponsata exstitit, faber ferrarius fuit.* In margine tamen nouissimæ editionis adscriptum est: fabrum legimus Matth. 13. & Marci 6. sed ferrarium nescio vbinam legerit; nam cum dolabra depingitur. Sed præter citatos Auctores S. Hilarius, quem legisse potuit Isidorus, id etiam asserit. *Planè hic fabri erat filius, ferrum igne vincentis, omnem sæculi virtutem iudicio decoquentis, massamq; formantis in omne opus vtilitatis humanæ.*

Caietan. in cap 13. Matth. — Carthagen. to. 1. lib. 4. Hom. 4. — *Argumentum pro cæmentario.* — Ambros. lib. 3 in cap. 5. Luc. — Gen. 1. — *Pro ferrario.* — Beda in 6. Marci. — Anselm in 13 Matth. — Chrysolog. serm. 48. — Isid. in Regul. Mon. c. 5. — Hilar. can. 14. in Matt.

Communior sententia Iosephũ fuisse fabrũ lignarium.

Communior tamen sententia est, quam S. Thomas singulariter annotauit, Iosephum non exercuisse artem ferrariam, sed lignariam: atque huic subscribunt Petrus Equilinus, Iacobus de Voragine, Liranus, & omnis pæne scholasticorum consessus. Neque ab hâc opinione, inquit Sixtus Senensis, discrepat vetustissima Ecclesiasticæ picturæ consuetudo, repræsentans Iosephum senem, vnà cum adolescentulo IESV ligneas tabulas tractantem. Nec caret hæc sententia vetustioribus testimoniis, nam Theodoretus scribit, Libanium Sophistam cùm Antiochenæ scholæ magistrum per ludibrium interrogasset; *Quid rerum gereret fabri filius?* illum respondisse: *Iuliano Apostatæ loculum fabricatur.* S. Leander in institutione Virginis: *Sed & Ioseph, cui fuerat desponsata (Virgo Maria) cùm esset iustus, erat tamen pauper, ita vt victum & vestitum artificio quæreret: certè faber lignarius fuisse legitur.* Ita habet editio Christophori Brouweri, vt mirum sit eum pro alterâ sententiâ à Carthagenâ citari. Sed vetustius testimonium est Iustini Martyris, cuius hęc verba: *Cum fabri lignarij filius haberetur, infamis videlicet quemadmodum Scriptura annunciauerant, apparens, faber atque adeò & ipse putaretur esse: fabrilia namq; cũ in hominibus esset faciebat opera, aratra & iuga conficiens.* Atque hæc satis est de hâc quæstione. Ex quâ hunc colligemus fructum, vt manibus operari non reformidemus, cùm ipse Dominus & Saluator noster suo nobis præiuerit exemplo.

S. Thom. in cap. 13. Matth. — Petr. in catalog. lib. 3. — Ne Vorag. in legendâ SS. — Sixt. Biblioth. Sanct. lib. 6. annot. 62. — *Probatur.* — Theod. Hist. Eccl. l. 3. cap. 18. — Leand. cap. 14. — Iust. Mart. lib. de verit. Relig. Christ.

TRA-

TRACTATVS II.

DE LABORIS QVALITATE.

INCHOATVM *iam antea manuum Laborem labore nostro calamoque prosequimur. De quo ista disquirimus.* Primò, *Quantæ vtilitatis sit manuum Labor?* Secundo, *Qui Labores Monachis magis conueniant? & ab alijs exercere soliti?* Tertiò, *Quo modo, quo ve spiritu laborandum?* Quartò, *Quàm commendata Monachis Librorum descriptio?* Quintò, *Cur Graphium & Tabulæ Monachis dandæ?*

DISQVISITIO I.

Quantæ vtilitatis sit manuum Labor?

Laboris vtilitates.

MERCES & vtilitas condimentum laboris sunt, tantò enim quisque diligentiùs operi incumbit, quantò maiora ex eodem expectat emolumenta. Illa proinde hîc aliquousque recensebimus, vt ad iniunctum laborem expeditus accurramus.

I. *Conseruat corporis sanitatem.* Hippocrat. Epedemic. lib. 5. sect. 4. Aristot. 5. Metaphys.

PRIMA sit, manualibus exercitijs etiam corporis sanitatem cõseruari. Nam vt Hippocrates dixit: *Exercitatio sanitatis, vesci citra satietatem, & non refugere Laborem.* Aristoteles quoque Exercitium sanitatis caussam dixit: ciborum enim facilem concoctionem parat; vnde Socrates vsque ad vesperum contentius interdum ambulasse dicitur. Interrogatus autem, cur id faceret: Quo meliùs cænaret, obsonari in ambulãdo famem, respondit. Contrà verò qui sine motu torper, facilè in morbum incidit, nam vt Chrysostomus air, *& oculus, & os, & venter, & vnumquodque membrorum, nisi quod suum est operetur, in extremũ incidit morbum.*

Plat. lib. 8. de opt. ciue. Chrysost. homil. 35. in Acta.

Probatur à simili.

Vter equus vtilis, is qui in delicijs, an qui exercetur? Vtra nauis, ea, quæ nauigat, an quæ in littore manet? Vtra aqua, eáne quæ fluit, an quæ stat? Vtrum ferrum, quod mouetur, an quo nemo vtitur? Nonne illud quidem splendet, atque argento simile est, hoc autem rubigine consumitur, & vbique inutile est, ac etiam aliquid suæ materia amittens? Tale quiddam fit etiam in anima otiosa. Rubigo enim quædam apprehendit illam, & consumit splendorem atque alia omnia. Idemque alibi: *Corpus quod otiosum quidem & immobile, magis morbis obnoxium & fædum: quod autem mouetur & laborat, & ærumnis exercètur, formosius est ac sanius.* Hæc Chrysostomus. Non malè igitur Poëta:

Homil. 54. in acta.

> *Cernis vt ignauum corrumpant otia corpus?*
> *Vt capiant vitium, ni moueantur, aquæ?*

Ouid. lib. 1. de Pont. eleg. 6.

II. *Ad spiritualem profectum facit.*

SECVNDA vtilitas, quòd animæ quoque prosit externus labor. Bernardus enim *opus manuum ad spiritualem profectũ esse introductum* ait, & Cassianus scribit: nullo modo Patres Ægypti Monachos pati otiosos, ac præcipuè iuuenes, quia nimirùm actũ cordis & profectum patientiæ & humilitatis sedulitate operis metiebantur. Ex quo capire & alibi dicit, Monachos laborasse, *vt fastus vitæ præteritæ possint, & delitias obliuisci, & humilitatem cordis, cõtritione laboris acquirere.* Cùm autem tota Benedictina perfectio in humilitate sit fundata, & radicata; meritò etiam manuum opus, quod ad humilitatem ipsam nos manuducit, magnifaciendum. Dicitur enim in libro Seniorum, quòd interrogatus quidam senex à fratre quopiam, *Quid sit Humilitas?* Respondit dicens, *magnum opus est Humilitas, atque diuinum: Iter autem, quod nos ad humilitatem perducit, labores sunt atque corporeæ molestiæ, quas volentes, & non inuiti suscipimus.* Quærit autem S. Dorotheus, cur dixerit labores corporeos perducere animam ad humilitatem? *Quid enim habet corporeus labor ad ingerendos in animam nostram habitus, & excitandos affectus?* Respondet verò animam nostram post peccatum primorum parentum factam velut carnalem & corpoream, sicut scriptum est: *Non permanebit spiritus meus in hominibus his, propterea quod effecti sunt caro. Et anima nostra fermè ita disponitur, & efficitur, prout sunt ea, quæ tractantur & geruntur in corpore.* Alio enim modo afficitur anima vnius, qui equo vehitur, aliter qui asello: *alio modo disponitur & afficitur animus illius qui sedet in throno; alio autem illius, qui*

Bernard. in epist. ad fratr. de monte Dei. Cass. l. 10. cap. 22. Lib. 2. c. 3.

Perducit ad humilitatem.

Doroth. serm. 2.

Quo modo id fiat.

sedet

OPVS MANVVM.

sedet in terra; aliter illius, qui pulchris ac pretiosis, vel mollibus indutus est indumentis; multò aliter illius, qui pannosas, & laceras gerit vestes. Labor igitur corpus humiliat, atque demittit. Humiliato verò ac demisso corpore, humiliatur pariter & anima. Vnde probè senex asseruit, labore corporeo animam ad humilitatem dirigi, atque à Deo deduci.

III. *Labor satisfacit pro peccatis.* Cantiprat. lib. 2. apum c. 3 part. 2.

TERTIA Vtilitas ea est, quòd cùm labor manuum corpus affligat, hoc nomine satisfactorius sit, & minuat pœnam peccatis debitam. Vnde de S. Bernardo Cantipratanus refert, quod videns aliquando in messe segetum fratrem conuersum deuotè & vltra vires cum Monachis laborantem, Spiritu sancto attactus dixerit: *Eia frater, age quod agis, nullum aliud post hanc vitam purgatorium sustinebis.*

IV. *Præmium in cælis tribuit.* Vit. Patr. libell. 7. num. 31.

QVARTA vtilitas sit, quòd opus manuũ debitis circumstantijs exercitum, præmium etiam mereatur in cœlo, quod ita Deus ostendit: habitabat in Eremo senex quidam, qui longè habebat aquam à cella sua per duodecim millia, vbi dum semel iret haurire aquam, defecit, & dixit: *Quid necesse est vt hunc laborem patiar? venio & habito circa aquam hanc.* Et cùm hoc dixisset, conuersus vidit quemdam sequentem se, & numerantem vestigia sua: interrogauit autem eum, dicens: *Quis es tu?* Et ille dixit: *Angelus Domini sum, & missus sum numerare vestigia tua, & dare tibi mercedem.* Quod cùm audisset senex, forti animo factus promptior, & adhuc longiùs posuit cellam suam ab aquâ illâ. Sed quis enarret, quo fauore Regina cœli Cistertienses Monachos triticeæ messis opere detentos prosecuta sit? Reinaldus fuit inter ipsos non postremus. Is paululum à socijs sequestratus, simulque cum animi voluptate feruorem operantium prospectans, *vidit venientem è cælis Beatissimam Virginem Mariam, Sanctis Elisabeth & Magdalena comitantibus ad messores fratres accedere, quæ salutauit fratres in osculo sancto, amplexans brachijs charitatis suæ, duabus quoque comitibus linteola prætendentibus extergebat puluerem, & sudorem de Monachorum frontibus, & duriùs laborantes dulciùs consolabatur.*

Lib. de vir. illust. Ord. Cisterc.

B. Maria laborantium sudorem extergit.

Accipe & aliud non minùs mirãdum apud eosdem. Cùm Stephanus Abbas adiunctis fratribus in agro magno cum feruore operaretur, repentè aspicientibus & mirantibus cunctis, gloriosa virgo adfuit, quæ dilectum famulũ suum Stephanum benigno vultu aspiciens, candidissima & laneâ zonâ, quam è cœlo visa est portare, eum suprà scapulare proprijs manibus cinxit. In cuius rei signum Cistertienses regularis obseruantiæ in Hispaniâ hodieque laneâ zonâ eaque albâ super scapulari præcincti sunt, vt in Menologio suo Henriquez testatur. Cælestibus his prærogatiuis Monachorum labor magnificè extollitur, & omnibus modis commendatur.

Angel Manrique in Sanctorali Cistert. in proem.

Stephanum candidâ zonâ cingit.

Henriq. 6. April.

DISQVISITIO II.

Qui Labores Monachis magis conueniant? & ab ijs exerceri soliti?

Basil. in Reg. fus. disp. interrog. 38.

QVÆSTIONEM hanc proponit ac dissoluit S. Basilius in hunc ferè modum. *Omninò etsi artes quasdam statuere in quibus non versari conueniat, haud facile est; quod alia alijs magis sunt opportuna: Quemadmodũ videlicet cùm locorum, tum negotiationum, quæ in singulis regionibus tractantur, & natura & commoditas desiderat: in vniuersum tamen harum describi & consignari delectus quidam potest. Ac nimirùm ea videntur esse, quæcumque vitæ nostræ, & quietem, & tranquillitatem conseruent, quarum scilicet materia magno labore quæratur, neque opera magnâ solicitudine diuendantur: similiterq; illa omnes, per quas neque virorum, neque mulierum indecoros cõgressus nobis conciliãt, & noxios. Siquidem omnibus in rebus illud peculiariter debemus spectare, vt simplicitatem ac frugalitatem teneamus.* Posteà verò subiungit declinari debere quæ quietem perturbant, aut animũm nimis distrahunt, quæque impedimento sunt, quò minùs Deo assiduè cohæreamus, quæque à pietatis studio auocant. Sed operæ pretium fuerit in particulari illa operum genera explicemus, quibus Monachi olim destinati fuere.

Labores qui sunt quietè deligendi.

Vitandi, qui distrahunt.

Olim à Monachis exercita.

I. *Agricultura.* Basil. loco citat.

Primum placuisse video agriculturam, *quæ, vt Basilius ait, ad vitam necessaria & magnam vtilitatem adfert, modò tamen hi qui in ea versantur, nullas sursum ac deorsum cursitationes cogantur subire, & neque à vicinis, neque ab accolis tumultus afferat, aut turbas.* De hoc opere Palladius in vitâ Serapionis: *Hoc autem moris erat non solùm ipsis, sed & omnibus penè Ægyptijs Monachis, vt messis tempore elocent ad metendum operam suam, atque ex ea mercede octogenos vnusquisque modios frumenti plus minùs conquireret, & horum partem plurimam pauperum vsibus offerant.* In Concilio Agathensi & Epaonensi, scribitur Monachos quotidianum *rurale opus* fecisse. Palladius de Pachomianis Monachis: *Alius quidem laborat in agro colendo, alius in horto.* Nec displicuit S. BENEDICTO, qui monet suos, vt si *ad fruges colligendas per se occupẽtur, non contristentur.* Atque alibi ait: *Si labores agrorum non habeant Monachi* &c. Huic affinis est horti cultura ab eodem S. BENEDICTO insinuata, dum ait: *Si quis in labore quouis, in pistrino in horto, vel in quocumque loco aliquid deliquerit, vel fregerit,* &c. Hispalensis tamen Isidorus hæc duo distingit, hortos enim & olera Monachis, cultum verò agrorum seruis assignat. Cassianus etiam propter distractiones

Vit. Patr. lib. 2. c. 18.

Agathens. can. 16. Epaonens. can. 8.

Pallad. in Lausi. c. 39.

Quæ S. Benedicto placuit.

Cap. 48.

Cap. 41.

Cap. 46.

Isidor. in Reg. Monach. cap. 5.

Quidam in aula mem...

ctiones

Cassia. col. lat. 24. c. 12. ctiones agriculturam à Monachis negle-A ctam scribit, ideoque amœnam habitationem ab ipsis deuitari, *Non solùm*, inquit, *vt frequentias hominum obtentu tuutæ solitudinis declinemus, sed etiam nequaquam nos ad qualiscumque cultura distentionem vberis soli natura solicitet, per quam mens ab illa principali obseruatione cordis distracta spiritualibus studijs reddere efficeta.* Fuldenses tamen Carolo Magno supplicantes, vt ipsa Monasterij ministeria per fratres ordinentur, *horti & agriculturæ simul* meminerunt. Et nostri olim ab eo non abhorruerunt. S. Sequanus vnà B cum Monachis in agrum concessit ad fœnum metendum. S. Herluinus necdum Monachus factus terram fodiebat, lapides, arenam, & calcem humeris comportabat, parietes quoque ipsemet componens, annos prope quadraginta natus, & ex illustri stirpe ortus. Abbas autem creatus suo exemplo Monachos incitare cœpit. Peracto in Ecclesia officio, rastrum accipiebat, terram subigebat, & alia agricolæ munia miles strennè obibat. Monachi autem Patrem imitabantur, vitam siccam & austeram du- C centes. Ijdem laboribus Cistercienses S. Bernardi æuo distentos, ipse insinuat, cùm aliorum hanc obiectionem ponit: *Qualis verò religio est fodere terram, siluam exscindere, stercora comportare? si tantum in die quantum professus es manibus laboraueris, durus erit cibus quem libenter non comedas.* Clotarius rex interrogauit S. Iunianum, num aliquã re indigeret? cui ille dulcissimo alloquio respondit, se sub Monastico Ordine vitam degere, & Monachis prælatum, & Beatissimi BENEDICTI Regulam seruare, nisi quòd D propter angustiam loci non eam plenissimè custodire cum suis valeret: nec se habere vbi operis exercitium fieret secundùm Regulam iam supradicti BENEDICTI Patris. His rex auditis, dixit B. Viro, vt tantundem spatij ex prædio fisci sui caperet, quãtum sufficeret ad opus diurnum Monachorum. Et reperto loco qui dicitur Mariacus, Monasterium ædificauit, & Monachos iuxta Regulam S. BENEDICTI viuere fecit. Vixit hic sanctus tempore S. Mauri, & per diem se operibus manuum exer- E cebat, per noctem in orationem incumbebat.

Antiquit. Fuld. lib. 1. c. 11.

Sed plures Sancti agri culturam coluerunt.

Menard. l. 1. obseruat. 19. Sept.

Gilbert. apud Menard. 20. August.

Bernard. epist. 1.

Wlphin. Boet. in vit. apud Menard. 13 August.

II. SECVNDÒ. Iniunctum aliquibus pecora pascere, vnde Heraclides scribit, scandalizatum se videns à Pacbomij Monachis sues pasci, sed reprehendenti responderunt, se id ex maiorum traditione suscepisse. Carolomannus ouium pastor à Cassinensibus constitutus fuit. S. Petrus, Albanensis postea Episcopus & Cardinalis, ex nobilissima Aldobrandinorum familia, tanta fuit humilitatis, vt vaccarum custodiam in cœnobio libenter susciperet.

Quidam pauerunt pecora.

Parad. Heraclid. c. 19.

Naucler. generat. 15.

Menard. l. 1. obseruat. 8 Ianuar.

TERTIÒ, Habebant olim in Monasterijs omnis generis artifices, nam de Pachomianis Heraclides ait, se vidisse inter eos *sarcinatores quindecim, fabros ferrarios septem, Carpentarios quatuor, Camelarios duodecim, Fullones quindecim* numero, singulos in arte propria laborantes. Alij deinde pellium, alij coriorum confectione sudabant.

OPVS MANVVM. III. *Omnis generis artes exercebant.*

Parad. Heraclid. c. 19.

Sed & B. P. N. BENEDICTO, non defuerunt opifices bis aut similibus operibus intenti: vt alibi probatum. Isidorus Hispalensis plura opificum exercitia recenset, ait enim *ad Custodem sacrarij pertinere vestes sacre, aurum atque argentum, ceteraque fracta aris, ferrique metalla. Ordinatio quoque linteariorum, Fullonum, Calcariorum atque sartorum.* Ad cellarium verò spectant horrea, greges ouium & porcorum, lana & linum, de area solicitudo, cibaria administrauda pistoribus, iumentis, bobus, & auibus, industria quoque calceamentorum, cura pastorum, seu piscatorum.

Lib. 2. tr. 2. ct 7. disq. 5.

Isid cap. 20. Reg. Monach.

Alacriter porrò manuarijs hisce exercitijs nostros insudasse, comperimus. S. Cinnus artem in Cœnobio exercuit Fabrilem. S. Theobaldus Abbas latomis seruiebat, suis humeris cœmentum & lapides ferens. Aliquando in Comitijs generalibus apud Cistertium eo nomine obiurgatus, quòd nempe eiusmodi opera Prælatum & Abbatem minimè decerent: respondit se, non increpatum iri, si haberet vestes pretiosas, aut equum superbum. S. Eostrowinus ex Ergfridi regis ministro Monachus Benedictinus, qui anno 687. obijt, non tantùm triticum ventilare & triturare, oues vitulasque mulgere, aliaque Monasterij opera in pistrino, in horto, in coquina exercere solebat, sed & Abbas factus arare, ferrum malleo domare, ventilabrum manu concutere, aliaque talia gerere non dedignabatur, vt refert Venerabilis Beda apud Eduardum Maibew. S. Thiemon in sculptura, pictura, & fusoria versatissimus fuit. Valdè autem celebratum fuit apud priscos Cœnobitas exercitium texendi cistellas, sportas, canistra, tegetes siue mattas, vt passim in vitis Patrum videre est. Humiliati primis institutionis suæ sæculis Lanificio operam dabant. S. Romualdi Monachi omnes opera manuum faciebant, alij scilicet cochlearia, alij nebant, alij retia nectebant, alij cilicia. Ioannes quidam apud Rufinum iumentorum cingula ex palmarum folijs texebat, vt in illis locis haberi moris est. Funiculos torquere non insolitum illis fuit. Sanctus Petrus Cælestinus libros compingebat, vel suebat vestes suas, aut suorum confratrum, vt tentator malorum diabolus in bonorum labore semper eum inueniret occupatum. Sed & Nicolaus Baccetius Ordinis Cister-

Probatur exemplis quorundam Sanctorum.

Menard. l. 2. obseruat. 11. Iun.

Idem 8. Iul.

In addend. tab 1. Trophæor. 7. Martr.

Henric. Canis. tom. 4. antiq. lect.

Petr. Dam. in vit. c. 16.

Vit. Patr. lib. 2. cap. 5.

Petr. de Aliaco in vita lib. 2. c. 1.

Refert Inngelinus l. 7. Notit. Abb. Cist.

OPVS MANVVM.

A Cistertiensis Abbas, in descriptinne Abbatiæ septimianæ manualia sex recenset exercitia priscis Cistertiensibus familiaria, agriculturam scilicet, Textoriam, Sutoriam, Phryginniam, Scriptoriam atque Picturam.

IV. *Domestica opera ad victum necessaria obibant.*

Qvartò, domestica opera, & quæ ad victum necessaria ab ipsis Monachis præcipue exercebantur. Hinc hebdomadatim coquinæ officijs inseruiebant, in quibus vasa mundare, lintea lauare, loca & vtensilia reliqua purgare oportebat, vt ex Regulæ textu colligitur. Fuldenses Monachi B Carolum Magnum rogarunt: *Vt ipsa Monasterij ministeria per fratres ordinentur, id est, pistrinum, hortus, bratiarium, coquina, agricultura, & cetera ministeria.* Hæc autem quæ ab Imperatore tum poscebant Fuldenses, posteà sub eius filio pro toto ordine Benedictino decreta sunt. Nam in Concilio Aquisgranensi hæc leguntur: *Vt in coquina, in pistrino, & in ceteris artium officinis, proprijs manibus operentur.* Curam autem pinsendi panes vsque adeò quibusdam placuisse animaduerto, vt omnibus eam iniunxerint. Nam in Regula Ternantensi panes pinsere ad omnes spectare insinuatur, cùm dicitur; *de quo opere nullum deesse conuenit.* Isidorus Hispalensis: *Ars autem pistoria ad laicos pertinebit: ipsi enim triticum purgant, ipsi ex more molant. Massam tantùm Monachi conficiant, & panem sibi proprijs manibus ipsi faciant.* Herluinus ad vsum fratrum annonam ipse Abbas torrebat. S. Richmirus tempore quadragesimæ sicca edulia ad panem bordeaceum adhibebat, quem suâ manu pinsebat, erat enim laboris amantissimus. S. Plato farinam patiēter subigebat, vt refert Theodorus Studita. Quâ verò disciplinâ farina conspergenda, & massa subigenda, explicat S. Pachomius. Neque adeò mirum est vel omnes vel plures huic operi destinari, cùm multa ei sint coniūcta, ligna nimirùm comportare, furnum purgare, aquam adferre, farinam miscere, massam subigere, panes formare eosque furno imponere & eximere: denique totam pistrini supellectilem purgare.

Cap. 35. Antiq Fuldens. lib. 5. c 12.
Concil. Aquisgran. cap. 4.
Ars pinsendi panes omnibus imperata.
Reg. Ternant. c. 10.
In Reg. Monach. cap. 10.
Gilbert. apud Menard. 20. August.
Idem 14. Febr. lib 2.
Theodor. apud Sur. in vitâ.
Pachom. in Reg. art. 65.

Humiliter omnia peragenda.

Hæc porrò in speciem vilia officia magna humilitate sunt peragenda, nec repudianda velut nobis indigna, magnum enim decorem & dignitatem ex eo contrahunt, quòd ad Dei honorem ex obedientia exerceantur. *Pudor ille in vitio est*, inquit Iustinus Martyr, *vt vereamur si ipsi manibus nostris opus fecerimus, ne quis nos miseros, & auxilio destitutos esse suspicetur.*

Iustin de vitâ Christianâ.

DISQVISITIO III.

Quo modo, quóve spiritu laborandum?

Religiosi opera sint perfecta.

VT Religiosnrum opera à vulgaribus sæcularium hominum distent, & verè religiosa sint, id est, vt Dei cultum aliquo modo contineant, & ad eum referantur, magni interest illa perfectè & iuxta spiritum Regulæ, & Patriarchæ nostri B Benedicti intentionem exercere. In ipsis enim corporalibus laboribus non modica perfectionis portio, & spiritualis lucri occasio est constituta. Quare quod Ecclesiasticus monuit: *In omnibus operibus tuis præcellens esto*: id sibi peculiariter dictum Religinsi existimare possunt, ac si eo admonerentur, vt quæcumque faciunt, perfectissimo ea modo efficere studeant. Ita vt non sint opera merè naturalia, aut indifferentia, sed spiritualia vitæque æternæ meritoria. Intendebat hoc Seraphicus C Pater Franciscus, cùm diceret: *Laborent fideliter ac deuotè, ita quod excluso otio animæ inimico, sanctæ orationis ac deuotionis spiritum non extinguant, cui debent cetera temporalia deseruire.* Et Hugo Dinensis: Quasi otiosus est Religiosus, dum se vel actione, vel contemplatione (quorum vsu religio maximè constat) pro sui status exigentia non exercet: vel dum non potiùs miscet vtrumque, alterum alteri connectens.

Eccli. 33.
Et meritoria vitæ æternæ.
Cap. 5. Reg.
Hugo Dinens. in Reg. S. Francisci.

Modi operandi ad mentem S. Benedicti.

Dispiciendum igitur est, quâ ratione secundùm spiritum S. Benedicti laboretur. D Seraphim illi, quos Isaias olim videbat, sex alis instructi erant. Opera Benedictinorum Monachorum, qui habitu suo (vt Bonifacius IV. alijque dixerunt) senas Seraphinorum alas repræsentant, totidem pijs conditionibus ex mente Sancti Benedicti sunt exornanda, vt ita ad cœlum euolent, & diuinæ sint accepta Maiestati.

Isai 6.

I. *In Dei præsentia.*

Prima autem ala sit, vt opera manuum fiant in Dei præsentia, vnde Sanctus Pa- E ter ait: *Æstimet se homo de cælis semper à Deo respici omni horâ, & facta sua in omni loco ab aspectu diuinitatis videri.* Requirebat idipsum à laborantibus Basilius, cuius hæc verba: *Ceterùm assignato iam sibi artificio, vacare vnusquisque attentè debet, studioséque inuigilare, & nihilo secius, quasi inspectore Deo, summâ sedulitate, & attentiore curâ accuratissimè illud exercere, vt fidente animo semper dicere illud possit: Ecce sicut oculi seruorum ad manus spectant dominorum suorum, ita oculi nostri ad Dominum Deum nostrum.*

Cap 7.
Basil. in Reg. fusior. 41.
Psal. 119.

II. *Cum sui diffidentia.*

Secunda ala est, vt fiant cum diffidentia de viri-

de viribus proprijs: *Ad omnia quæ sibi iniunguntur* (ait S. Legislator noster) *velut operarium malum & indignum se iudicet* Monachus.

Cap 7.

III. *Cum diuini auxilij inuocatione.* *Tertia* ex præcedenti consequens est, vt confidens de diuino auxilio, Dei opem imploret, quod S. Pater his verbis extulit: *Quidquid agendum inchoas bonum, à Deo perfici instantissimâ oratione deposcas.* Expressius S. Fructuosus monet labori præmittendam orationem: *Dato signo sumptis ferramentis, congregentur in vnum, factaque oratione pergent recitantes ad opus vsque ad horam dies tertiam.* Ad huius verò rei praxim, orandi formulam in principio laboris multi in Ordine nostro præscripserunt. S. Dunstanus: *Si opus habuerint, pulsatâ tabulâ; Prior auxilium prius inuocet diuinum dicens tertiò: Deus in adiutorium meū intende,* &c. quę pro parasceue manualis operis in Capitulo fieri ostendimus. S. Columbanus tāti orationem ante & post laborem dicendam fecit, vt duodecim percussionibus emendandum statuerit, qui ex obliuione eam neglexisset.

In Prolog. Reg. — Reg Fruct. cap. 6. — Stat Dunstan. c. 1. — Lib 8. tract. 1. disp. 2.

IV. *Cum humilitate.* *Quarta* ala, siue conditio Monastici operis est, vt cùm humilitate exerceatur, quod passim & præsertim cap. 7. inculcatur. Et alibi ait: *Artifices si sunt in Monasterio, cum omni humilitate & reuerentia faciant ipsas artes.* Quod satis ei non fuit, nisi etiam adderet, malle se vt ab opere omninò desisterent, quàm vt illud sine humilitate perficerent. *Quod si,* inquit, *aliquis ex ijs extollitur pro scientia artis suæ, eò quòd videatur aliquid conferre Monasterio, hic talis auellatur ab ipsâ arte, & denuò per eam non transeat; nisi fortè humiliato ei iterum Abbas iubeat.* Tanti scilicet fecit hic Sanctus humilitatem.

Cap. 57.

V. *Cum Obedientia.* *Quinta*, vt fiat cum Obedientia. *Cùm voluntate enim Abbatis omnia agenda sunt*, vt habet Regula. Et: *Quod sine permissione Patris spiritualis fit, præsumptioni deputabitur & vanæ gloriæ, non mercedi.* Hinc Basilius multis ostēdit, rectam rationem non permittere, *vt qui gubernationem sui alijs tradiderit, ipse sibi deligat quid operari velit. Hic enim cupiditati suæ obsequitur, proditque se sibiipsi placere: documento est deinde artem illam ceteris anteponere, aut propter gloriam vitæ huius, aut lucri spem, aut aliud quid id genus in eam artem propensiore sit affectu: neque semetipsam abnegauit, qui suis ipse affectibus perficiendis obsequitur.*

Cap. 49. — Basil. in Reg. fusior. 41.

VI. *Ad Dei gloriam omnia referendo.* *Sexta*, & vltima operum nostrorum ala est, vt Religiosus ipso se opere quasi abdicans & exproprians, totum Deo attribuat, ad eius gloriam dirigat, ipsique offerat. Insinuat id S. BENEDICTVS, cùm ait. *Bonum aliquid in se cum viderit, Deo applicet, non sibi.* Quod clariùs exponit in prologo. *Timentes Dominum de bona obseruantia sua non se reddunt elatos: sed ipsa in se bona non à se posse, sed à Domino fieri existimantes, operantem in se Dominum magnificant, illud cum Propheta dicentes: Non nobis Domine, non nobis: sed nomini tuo da gloriam.* Atque hic est sublimissimus omnino finis, quem in operando bomo intendere potest, vt nimirùm omnia referat ad Dei gloriam; ad quam etiam beati omnia sua referunt. Imò ipse Deus in omnibus operibus ad extra (vt Theologi loquuntur) semper agit ex affectu & intentione suæ gloriæ. Gloria enim Dei excellentius bonum est quàm omne bonum creaturæ. Quare magnæ perfectionis erit agnoscere in se operantem Deum, & ipsum opus non quasi nostrum, sed quasi ipsius Dei ad eius solius gloriam dirigere, illique offerre. His alis opera nostra, quæ alioquin humi reperent, in cœlum subuolant, & spiritualia efficiuntur.

Cap. 4. In strum. 42. — OPVS MANVVM.

Quo verò copiosius meritum operi manuum nostrarum respondeat, iuuerit illud vnire operibus ac meritis Domini nostri Iesu Christi. Scribit enim Blosius, Sanctis Ordinis nostri monialibus Gertrudi & Mechtildi ab ipso Domino reuelatum fuisse, opera nostra miram excellentiam ac nobilitatem ex coniunctione illa operum Christi contrahere, Deoque Patri plurimum placere. Nam reputabitur, inquit, quasi vnum exercitium cum Christi exercitio, sicut modica aqua missa in vinum, & vino vnita, iam vinum reputatur. Quanti autem meriti sit opera sua Christo vnire, & per eum Deo Patri offerre, eidem S. Gertrudi diuinitus declaratum fuit: sentiens enim magnam in quodam opere difficultatem, cùm Deo Patri diceret: *Domine, hoc opus offero tibi in laudem æternam, per vnicum Filium tuum, in virtute Spiritus sancti;* intellexit quod quidquid piè offertur Patri per Filium, quidquid item humiliter petitur per filium, illud mirificè supra humanam æstimationem nobilitatur, & redditur Deo Patri acceptum. Quemadmodum viride vel aureum apparet, quidquid per vitrum, aut gemmam viridis aureíve coloris conspicitur.

Quàm meritorium opus, quod Christi operibus vnitur. — Blos. in Monil. c 3.

DISQVISITIO IV.

Quàm commendata Monachis Librorum descriptio?

CONSENTIVNT SS. Patres, illum potissimùm Monachis vsurpandum laborem, qui mētem minus distrahat, & ad spiritualia magis reddat idoneam. Ex quo capite passim commendata, & in vsum deducta librorum descriptio. Audiendus Bernardus: *Operandum est*, inquit, *aliquid manibus, quod spiritualibus studijs delectationem conseruet, & nutriat.* Et infrà: *Non spiritualia exercitia sunt propter corporalia, sed corporalia propter*

Scriptio librorum minimum vix distrahit. — Bern Epist. ad Fratres de monte Dei.

OPVS MANVVM.

pter spiritualia: Et sic cùm in oditoriū spiritualis studij necessaria sint, non tamen ad hoc aquè semper conuenire videntur omnia corporalia exercitia, sed quæ cum spiritualibus propiorem videntur habere similitudinem sicut ad ædificationem spiritualem, meditari quod scribatur, vel scribere quod legatur. Hactenus Bernardus.

Ideò priscis Monachis vsitata. Hac intentione olim Monachos scripsisse, auctor est Hieronymus: *Scribebantur,* inquit, *libri, vt manus operarentur cibum, & animus lectione saturaretur.* Chrysostomus de scriptoribus Monachis hæc pulchrè exarauit: *Neque verò canentes tantùm & orantes, verùm & libris affixi, iucundum sunt videntibus spectaculum. Cùm enim chorum dissoluerint, hic quidē Esaiam sumēs, cum illo loquitur: hic autem cum Apostolis conuersatur, alius ob alijs elaborata percurrit.* Idemque alibi de iisdem loquens: *Post completum orationis officium, scribendis libris operam dabant.* Heraclides opera Monachorum S. Pachomij recēsens, ait alios Codicum conscriptione occupatos, idemque exercitium iuniores Monachos S. Martini detinebat, vt testis est Sulpitius. Meminit & Cassianus huius exercitij: *Is qui opus scriptoris exercet, quam repertus fuerit inchoasse litteram, finire non audeat.* Sed quod ad commēdationem honestissimi huius exercitij plurimum facit, Theodosius Imperator cum à publicis vacabat, libros sacros tantâ elegantiâ scribebat, vt *Calligraphi* nomen inde acceperit. Et quod mirum est, inde victum veluti manupretio comparauit: cùmque in delicijs nauigare & natare posset, maluit suo labore viuere, quàm aliorum censibus, aut subiectorum quamuis iustis vectigalibus genium curare.

Hier. epist. ad Rustic.

Chrysost. hom. 66. ad pop. Antioch.

Idem in 1. ad Tim. homil. 14.

Paradis. Heraclid. cap. 19.

Sulpit. l. 1. vit. S. Mart.

Cass. lib. 4. cap. 12.

Theodosius à scriptione laudatur. Rader. in aulâ S. c. 6.

Commendatur scriptores. Trithem. c. 5. de laude Script. Manual.

Sed vt ad nostros accedamus, Trithemius Abbas ait: nullum laborem, qui manibus exerceatur, nostro magis conuenire proposito, quàm officium scribēdi, de cuius laudibus integrum librum conscripsit, in quo plures scriptionis ponit fructus, quos ante eum in simili scripto expresserat Ioannes Gerson. Vtrumque præcessit Cassiodorus, quem audire hîc iuuerit: *Ego,* inquit, *fateor votum meum inter vos quæcumque possunt corporeo labore compleri, Antiquariorum mihi studia, si tamen veraciter scribant, non immeritò forsan plus placere; quòd & mentem suam relegendo scripturas diuinas salutariter instruunt, & Domini præcepta scribendo longè latèque dissemi-*

Cassiod. instit. diuinar. lib. 1. cap. 30.

Vitam agit concionatorum.

nant. Felix intentio, laudanda sedulitas, manu hominibus prædicare, digitis linguas aperire; salutem mortalibus tacitam dare, & contra diaboli surreptiones illicitas calamo atramentoq; pugnare. Tot enim vulnera satanas accipit, quot Antiquarius Domini verba describit. Vno itaque loco situs, operis sui disseminatione, per diuersas prouincias vadit. In locis sanctis legitur labor ipsius. Audiunt populi vnde se à praua voluntate conuertant, & Domino purâ mente deseruiant. Operatur absens de opere suo. Nequeo dicere vicissitudinem illam de Doctorum bonis non posse percipere, si tamen non cupiditatis ambitu, sed rectò studio talia noscatur efficere. Verba cælestia multiplicat homo & quadam significatiane comprababili, si fas est dicere, tribus digitis scribitur, quod virtus sanctæ Trinitatis effatur. O spectaculum benè considerantibus gloriosum! Arundine currente verba cælestia describuntur, vt vnde diabolus caput Domini in passione fecit percuti, inde eius calliditas posset extingui. Accedit etiam laudibus eorum, quod factum Domini aliquo modo videntur imitari, qui legem suam (licet figuraliter sit dictum) omnipotentis digiti operatione conscripsit. Hęc Cassiodorus. Petrus Cluniacensis Gisleberto recluso pro manuum labore scriptionē suadet. *Plantari,* inquit, *non possunt arbuscula, rigari nequeunt sata, neque aliquid ruralis operis exerceri, reclusione perpetua prohibente: sed quod est vtilius, pro aratro conuertatur manus ad pennam, pro exarandis agris, diuinis litteris pagina exarentur, feratur in chartulis verbi Dei seminarium: quod maturatis segetibus, hoc est, libris perfectis, multiplicatis frugibus, esurientes lectores repleat, & sic panis cælestis letalem animæ famem depellat.* S. Ferreolus ait, *scribere, præcipuè esse Monachorum opus.*

Multiplicant verbum Dei.

Petr. Cluniac. lib. 1. epist. 20.

Reg. Ferreol. c. 28.

Hoc porrò tam laudatum exercitium S. BENEDICTVM à suis frequentari, voluisse, inde colligi satis potest, quòd enumerans ea quæ cuique sunt necessaria, & ab Abbate danda, inter ea quoque reposuerit scribendi instrumenta *Graphium & Tabulas.* fuit autem scribendi studium nostris vsitatissimū. *Fratres enim minus docti,* vt verbis vtar Trithemij, iuxta quod vetat Regula, *otio nō vacabant, sed post orationes operi manuum deuotè insistebant, libros scribebant qui ad hoc erant idonei, & à doctoribus edita, ex schedis ad mandum redigebāt. Alij scriptos codices artificiosè conglutinabant, corrigebant alij, rubro minio ceteri exornabant. Nullius manus huic sancto deerat officio, gaudebant se omnes participes haberi studiorum, quæ in expositionibus scripturarum gerebantur.* Et hinc tanta olim apud nostros MSS. copia, quam Philippus Bosquierus admiratur & celebrat. Nam quidam Noualesij in pia Taurinis Abbas anno Christi 531. metuens sibi à Saracenorum grassatione, inter pleraque alia multa, etiam sex millia septingenta volumina librorum (ô thesaurum omni æstimatione maiorem, præsertim illo tempore, vagiente pęnè adhuc dum in cunis illo Benedicto Benedictinorum Ordine, & illo loco, in Cœnobio inter rupes Alpinas abstruso!) conatus est in locum quàm potuit tutissimum à Barbaris illis transferre & recondere: Manuscriptorum haud dubiè omnium: (nam quâ ætate ea res contigit, nondum vel solū nomen Typographiæ fuerat auditum.) Qua vel vna ex re videre est Benedictinorum iam tū, vel in emendis MSS. vel in

S. Benedictus voluit suos scriptioni vacare.

Cap. 55.

Trithem. lib. vir. illust. ordin. S. Bened. cap. 6.

Hinc tanta Manuscriptorum copia.

Bosquier. not. ad Gerson de laud. script.

Viuente adhuc S. Benedicto.

Ex 1. tom. Chron. Benedict. Aur. de Yepez an. 531.

vel in scribendis libris (quod magis reor) miram diligentiam, & scientiarum studium incredibile. Laudem hâc in parte non minimam promeriti Fuldenses, præsertim sub primo Abbate Sturmi: nã vt testatur Bruschius, habuit præceptor ille quadringentos Monasticæ disciplinę discipulos, præter iuniores, & eos qui vilioribus officijs, excolendæ videlicet terrę, plantandis arboribus, pulsandis campanis, & id genus alijs deputati erant. Nam superiores illi describendis vtriusque linguæ auctoribus, omnium disciplinarum & professionum monumentis occupati, tantæ Bibliothecæ, quæ paulò post Philadelphicæ illi responsura erat, fundamenta iecerunt. Ex tanta autem Scriptorum industria non modò locupletissima instruebatur Bibliotheca, sed ex pretio scriptoræ multa Ecclesiæ & Monasterij ornamenta acquisita sunt, vt videre est apud Browerum in antiquitatibus Fuldensium. Erat porrò Antiquarijs his & Amanuensibus celebre Museum, quod *Scriptorium* nominabāt. Locus ijs Fuldæ fuit secessu & reticentiæ studio singularis; cui Flaccus Magister hos inscripsit versiculos:

Hic sedeant sacra scribentes *famina legis,*
Nec non Sanctorum dicta sacrata Patrum.
Hic interserere caueant sua friuola verbis
Friuola, nec propter erret & ipsa manus.
Correctosque sibi quærant studiosè libellos,
Tramite quo recto penna volantis eat.
Est labor egregius sacros iam scribere *libros,*
Nec mercede suâ scriptor *& ipse caret.*

Sed & antiquiores passim Bibliothecę omni Manuscriptorum gėnere instructissimæ facilè testantur, quàm impigri nostri in hoc studio fuerint. Quibus profectò litterati omnes veterum auctorum cōseruationem debent. Et quantum SS. Patrum & Ecclesiasticorum Scriptorū monumentis decessisset, nisi Monachorum operâ ad posteros fuissent trāsmissa? Caroli sanè Magni ætate, Alcuino præsertim eius magistro opus vrgente, nitor & artis elegantia cum Scriptorum labore & industria certarunt. Nam vt Browerus ait: Litteratissimi Cæsaris munificentiâ, & Albini doctoris inexhausto lectionis studio, corpus vtriusque Testamēti, seu librariorum vitio, seu tēporum iniuriâ variè deformatum, & ab integritate sua longè quidem abductum, ad veterum exemplarium fidem tunc reuocatum est. Atque ita Caroli iussu Bibliorum editionis vulgatæ passim ad vnguem facta castigatio.

Ceterùm non antiquis modò, sed & recentioribus Ordinis nostri professoribus maximè placuit hoc scribendi studium, vnde Bursfeldenses: *Opera autem quibus se occupare debent, sunt hæc, videlicet scribere libros, aut rubricare, vel ligare, pergamenum & alia necessaria preparare, & his similia. Inter quæ, scribendi exercitium tantò censetur esse vtilius, quantò spirituali vicinius.* Carthusiani: Omnes, quos suscipiunt, si fieri potest, scribere docent, & hanc scriptori præbent supellectilem; *Scriptorium, pennas, cretam, pumices duos, cornua duo, scalpellum vnum, ad radendum pergamena nouaculas siue rasoria duo, punctorium vnum, subulam vnam, plumbum, regulam, postem ad regulandum, tabulas, graphium.* Ita illi. Nihil patiētes deesse, quod ad scribendū requiri posset. Idemque statuūt, *vt qui scribere scit & potest & tamen noluerit, à vino abstineat arbitrio Prioris.* Tanti scilicet scriptionem hāc faciunt, quæ etiamnum in Græciæ Monasterijs passim in vsu est.

Scribendi porrò laborem gratū sibi esse, diuina bonitas miraculo etiam declarauit. Nam, vt refert Tritbemius: fuit in quodam Monasterio nostri Ordinis, mihi non incognito frater quidam deuotus, qui in *scribendis* ad ornatum Bibliothecæ voluminibus magnum habebat studium, ita vt quoties cunque à diuino potuisset vacare officio, ad secreta cellæ se conferens, huic sancto labori insisteret, vnde & multa Sanctorum opuscula cum ingenti deuotione excopiauit. Huius mortui ossa, cùm post multos annos leuarentur de terra tres digiti dextræ manus, quibus tot volumina scripserat, tam integri & incorrupti inuenti sunt, ac si eodem tempore sepulchro fuissent impositi. Reliquum autem corpus vt moris est, consumptum ad ossa fuit. Simile exemplum de Præmonstratensi Religioso, legere est apud Cæsarium.

Fuldenses à scribendi studio laudati.
Bruch in Chronolog. Monasth. German.
Brovv. l. 1. antiq Fuld. cap. 11.
De ipsorum scriptorio.
Benedictini litteras ab interitu vindicarunt.
Ibid.
Biblia vulgata editionis restituunt.
Quid de scriptione statuant Bursfeldenses.
Dist. 3. c. 9.
OPVS MANVVM.
Carthusian. ss.
2 Part. statut. antiq. c. 16. §. 8.
Ibid cap. 22. §. 5.
Exemplo insigni ostenditur Deo placere hoc studium.
Trithem. de Laud. Scriptor. Manual. cap. 6.
Cæsar. lib. 12. cap 47.

DISQVISITIO V.

Cur Graphium, & Tabulæ Monachis danda?

NECESSARIAM & religiosæ paupertati congruam supellectilē Monachis assignans Legislator noster, *Graphium* & *Tabulas* ceteris annumerauit, ne scribendi instrumenta vlli deessent. Mirari autē quis posset, cur eorum loco non reposuerit Chartam, pennas & atramentum, quorum vsus S. BENEDICTI tempora præcedit: cùm S. Ioannes Euangelista scribat: *Plura habens vobis scribere, nolui per chartam & atramentū:* & credibile omninò fit in Monasterijs iam tum receptum earumdem vsum. Morem verò illum in cera seu ceratis tabulis stylo, aut graphio scribendi tum antiquatum ferè fuisse. Hieronymus enim hoc nomine cum amico expostulat de litterarum intermissione, cùm id post chartæ vsum adeò esset facile, quod difficiliùs olim fiebat per tabulas. Verùm vt veterem scribendi modum intelligamus, iuuerit sanctum hunc docto-rem

Charta cur ius ante S. Benedictū.
1. Ioan.
Hieron. E. pist. 42.

OPVS MANVVM. *Scribendi modus apud veteres.*

rem audire: *Nam rudes illi*, inquit, *Italiæ homines, quos Cascos Ennius appellat, qui sibi, vt in Rhetoricis, Cicero ait, ritu ferino victum quærebant, ante chartæ & membranarum vsum, aut in dedolatis è ligno codicillis, aut in corticibus arborum mutuo epistolarũ alloquia missitabant: vnde & portitores earum Tabellarios, & scriptores, à libris arborum Librarios vocauere. Quantò magis igitur nos, expolito iam artibus mundo, id non debemus omittere, quod illi sibi præstiterunt, apud quos erat cruda rusticitas & qui humanitatem quodammodo nesciebant?* Et posteà subiungit: *præsta vnam chartæ schedulam.* Et in sequenti epistola: *Non debet charta diuidere, quos amor mutuus copulauit.* Et: *Chartam defuisse non puto. Ægypto ministrante commercia. Et*

Vbi, & quãdo inuenta membrana.

si alicui Ptolemæus maria clausisset, tamen rex Attalus membranas à Pergamo miserat, vt penuria chartæ pellibus pensaretur. Vnde & Pergamenarum nomen ad hunc vsque diem, tradente sibi inuicem posteritate, seruatum est. Quorum verborum sensus ab historia petendus: Cùm enim inuidiâ Ptolomæi, ne alibi Bibliothecæ fierent, clausis maribus papyrus ex Ægypto haberi non posset, membranas Eumenes Pergami reperit; quarum magnam copiam Attalus, eius frater Romam misit.

Cur S. Benedictus graphij & tabularum meminerit.

Quærimus igitur cur introducto papyri & membranarum vsu, S. BENEDICTVS *Graphij* & *Tabularum* meminerit. Qua in re tria mihi occurrebant, quæ non improbabiliter ad hanc dubitationculam afferri possent.

I. *His omnia complexus quæ seruiũt scriptioni.*

Primò, videri posset quamcumque materiam io qua scribitur, *Tabularum*, & quoduis instrumentũ, quo scribitur, *Graphij* nomine designasse. Quod nimirũ hãc loquendi formam apud Cassianum, quem frequenter exprimit, inuenisset. Ille eoim ait: *Magnum apud Æpyptios esse crimen, ex ore Monachi processisse codicem meum, Tabulas meas, Graphium meum, tunicam meam* &c. Et fortassis vsus obtinuerat his nominibus scribendi instrumenta appellare: nam & Carthusiani, Scriptoribus *Graphium & Tabulas* assignant, & hodieque nuntios chartaceas litteras deferentes, *Tabellarios* vocamus.

Cassian. lib. lib 4. c. 13.

Carthus. 2. part. stat. antiq. cap. 16 §. 8.

II. *Monachis erant tabulæ cum graphio.*

Secundò, habebãt fortè singuli Monachi tabulas, siue pogillares, (sic dictos quod stylo ant graphio ferreo, æoeo, vel eburneo in his pungendo scriberetur) quibus inscribebant ea quæ ad Abbatem, vel Patrem Spiritualem referre volebant. Refert enim Sozomenus solitum S. Antoniũ vnumquemque suorum discipulorum hortari, vt secũ coosideraret, rationemque sedulò ioiret, qoid noctu, quidque interdiu egisset; quod si quidquam contra quam debuerat commiserit, vti *illud scriberet in Tabulis, quo de reliquo tum à peccatis se temperaret, tum ipsum puderet sui, si multa delicta in tabulis conscripta offenderet, simulque vereretur, ne tabulis eius fortè repertis, improbus ab alijs planè deprehenderetur.*

Sozom. histor. Ecclesiast. lib. 1. cap. 13.

Ad cogitationes notandas.

Climacus de Monacho fratrum refectionẽ curãte: de simili tabella refert: *Ad cuius latus cum appensum cingulo breuem libellum conspicerem, didici eum quotidie cogitationes suas in eo notare, hasque omnes nuntiare Pastori solitum. Non solùm autem illum sed & alios quamplures id facere ibidem prospexi. Erat enim vt comperi sancti Patris mandatum.* Neque mirum videri debet, si & hoc S. BENEDICTO placuisse dicamus; qui suis discipulis tam seriò commendauit, *actus vitæ suæ omni horâ custodire.*

Climac. grad 4.

Cap. 4. Instrum. 48.

Appensa cingulo.

Quod autẽ de libello cingulo appenso Climacus scripsit, id sequentibus etiam temporibus videtur fuisse vsitatum. Nam S. Birgitta reprehendens Monachum sæculariter ense accinctum, ait: *Gladius quoque appendet lateri pro stylo & tabulis.* Gestasse autem veteres Romanos Graphia & Tabulas, siue pugillares, Lipsius ad Senecam annotauit. Scribit is Erixonem equitem Romanum, quia filium suum flagellis occiderat, à populo in foro *graphijs* confossum. Quæ explicans Lipsius, ait: Nec enim telis aut pugionibus vulgò tunc accincti. Itaque in subitâ ira, ad hæc, quæ prompta erant, confugiebãt, *Graphia* dico, quæ cum pugillaribus secum ferebant. Nam Graphium (Græcanicâ voce) stylus ferreus, acutus: quo & Cæsar Iulius *Casca brachium traiecit*: Et Caligula Senatorem quendam *Graphijs confossum, lacerandum ceteris tradidit.* Suetonius in vita vtriusque. *Graphij* vocabulo, licet Græco vsus etiam Ouidius:

Reuelat. lib. 4. c. 33.

Romani cũ tabulis & graphio.

Seneca l. 1. de Clemẽt. cap. 13.

Ouid. lib. 1. amor. Eleg. 11.

Quid digitis opus est, graphiũ *lassare tenẽdo.*

Hinc *Graphiarium*, theca in qua *graphia* & styli reponebantur. Martialis:

Mart. lib. 14. ep. 21.

Hæc tibi erunt armata suo graphiaria *ferro,*
Si puero dones, non leue munus erit.

Quid sit *Graphium*, elegaotissime exposuit, & velut spectandum proposuit Symposius Poëta.

Graphij elegans descriptio.

Sympos. in Ænigmat.

De summo planus, sed non ego planus in imo
Versor vtrimque manu, diuerso & munere fungor.
Altera pars reuocat quidquid pars altera fecit.

Graphium etiam Prudentius his versibus describit.

Prudent. peristeph. hymno 10.

Inde alij stimulos, & acumina ferrea vibrant,
Quâ parte aratis cera sulcis scribitur.
Et quâ secti apices abolentur, & æquoris hirti
Rursus nitescens innouatur area.

Stylus enim, qui antiquis sæculis pro calamo fuit, alterâ parte acutus erat, qui in cerata tabula notas exarabat, alterâ latior, & obtusior, quo si minus scripta probarẽtur, delebantur, vt eodem rursus complanatâ cerâ, nonæ inducerentur ootæ, aut rerum imagines. Quare *vertere stylum*, idem valet apud Latinos prouerbiali specie, atque corrigere, aut mutare sententiam, quod enim styli exaramus acumine, idem inuerso stylo latiori illius parte debemus. Sic Horatius:

Quid, stylum vertere.

Lib. 1. Satyr. 10.

Sæpe

Sape ſtylum vertas, iterum, quæ digna legi ſint, Scripturus.

August. de verâ Relig. cap. 20.

Et Auguſtinus: *Stylus ferreus alia parte quâ ſcribamus, alia quâ deleamus à fabro factus, & in ſuo genere pulcher, & ad vſum noſtrum accommodatus.*

III. *Poſt chartam inuentam adhuc ſcriptum in tabulis.*

Millet ad l. 2. Dialog. S Gregor.

Tertiò, veriſimile eſt etiam poſt chartæ & membranarum inuentionem perſeueraſſe aliquouſque veterem ſcribendi morem, ſiue in Tabulis, ſiue in árborum corticibus. Nam Simon Milletius teſtatur ſe vidiſſe in ſacrario Mõtis Caſſini vltimum caput Regulæ S. BENEDICTI propriâ ipſius manu in arboris cortice exaratum, quod alij fortè in dubium reuocauerint, an verè ipſius S. Patris ſcriptura ſit. Ceratis verò tabulis ideò nonnunquam vtebantur, quòd ea ſcriptura eſſet delebilis, & facilè aboleri poſſet, quod perperam exaratum, atque adeò opus non eſſet plures conſumere chartas.

Quâ ratione.

Hinc Poëtę carmina ſua primùm tabulis ceratis, aut palimpſeſto, vt delere & reſcribere pro libitu liceret, inſcribebant, teſtis Catullus vbi de Suffènio ait:

Catull. ad Varrum lib. 2.

Puto eſſe ego illi millia aut decem, aut plura
Perſcripta: nec ſit vt fit, in palimpſeſto
Relata chartæ regia, noui libri
Noui vmbilici, lora rubra, membrana
Directa plumbo, & pumice omnia
Æquata.

Palimpſeſtus, quid.

In nomenclat cap. 2.

Palimpſeſtus autem tabella eſt deletilis, vnicâ laminâ, membranâ, aut corio aſinino cretato gypſatóve conſtans, vt ait Hadrianus Iunius. Baronius notat cõſueuiſſe olim Epiſcopos ſcribere litteras in tabellis eburneis, vel in chartis, rarò verò, nec niſi chartæ inopiâ, in membranis: Quod probat ex Auguſtino ad Romanianum ſcribente: *Non hæc epiſtola ſic inopiam chartæ indicat, vt membranas ſaltem abundare teſtetur Tabellas eburneas, quas habeo auunculo tuo cũ litteris miſi. Tu enim huic pelliculæ faciliùs ignoſces, quia differri nõ potuit. Sed Tabellas, ſi quæ ibi noſtræ ſunt, mittas.*

Ad annum Chriſti 142. num 11. *Epiſcopi in tabulis eburneis ſcribebant.* Auguſt. Epiſt. 113.

Lib 9. confeſſ cap. 4. *Tabellarum ceratarum quis vſus.*

Idem Auguſtinus, cùm dolore dẽtium adeò torqueretur, vt non valeret loqui, velletque admonere ſuos, qui aderant, vt Dominum deprecarentur, ſcripſit hoc in cera, & dedit eis vt legeretur. Vnde colligas ſtylum & ceratas tabellas ei facilè ad manum fuiſſe.

Lib. 1. de Ordine cap. 10.

Idemque cõfirmari poteſt ex eiuſdem Auguſtini libro 1. de Ordine, vbi Licentius cũ Auguſtino alijſque diſputans, quædam deleri rogat, vt parceretur tabulis, quas plures non haberent. Et in fine libri ipſe Auguſtinus ait: *Cùm videremtam multa nos verba fudiſſe, vt neque ſcribenda non eſſent, & iam libri modus eſſet, neque tabulæ reliquæ forent:* &c. Idẽ Auguſtinus: *Quoniã video noſtras diſputationes graphio ceraque ligari, & nequaquam ſumus idonei lectitare.* Ex quibus colligas, ea quæ in tabulis relata eſſent, poſtea in libro correctiùs ſolere deſcribi. Pugillaria autem illa vt fieri ſolerent, docet Agellius.

Serm. 6. de Sanctis.

Agell. lib. 17. cap 9.

OPVS MANVVM

Habuiſſe S. Odonem tabulas lateri appenſas, auctor eſt Ioannes Monachus, qui ait eum noctu orationis gratiâ ad ſepulchrum B. Martini per duo ferè millia paſſuum ire ſolitum, non baculi corroboratum munimine, ſed duas ſolùm *Tabellas* manu baiulantem, ſcribendi officio aptiſſimas, ſabrili opere ita cõnexas, vt poſſint patefieri, nõ tamen diſiungi; quibus Scholaſtici dextero femore ſolent vti. Vbi vides & formam & morem.

In vitâ 1. 1. *Quæ forma.*

Caſſia collat. 10. cap. 10.

Quomodo pueros docebant in cera ſcribere.

Hinc etiam pueri docebantur in cera ſcribere, qui teſte Caſſiano, aliàs elementorum traditionem primam percipere non poſſunt, *nec eorum vel agnoſcere lineas, vel intrepidâ manu queunt deſcribere characteres; ii ſi quam primam typis quibuſdam & formulis ceræ diligẽter impreſſis effigies eorum exprimere contemplatione ſugi, & quotidiana imitatione conſueſcant.* Hunc porrò morem infantulæ pręſcribi voluit Hieronymus: *Cùm verò cœperit,* inquit, *trementi manu, ſtylum in cera deducere, vel alterius ſuperpoſitâ manu teneri, regantur articuli, vel in tabula ſculpantur elementa, vt per eoſdem ſulcos incluſa marginibus trahantur veſtigia, vt foras non queant euagari.* Idemque alibi: *Tremula manus per curuæ ceræ tramites errantem ſtylum ducit.* Hæc ille. Et quis non ſuſpicetur in S BENEDICTI Monaſterijs ſimilium tabularũ fuiſſe cõſuetudinem, cùm & pueros reciperent, & alios etiam Monachatui non deſtinatos primis inſtruerent elementis? Certè & diu poſt S. BENEDICTI tempora ceris illitas viguiſſe tabellas, ex S. Odulphi geſtis conſtat. Hic enim, vt auctor vitæ habet: Cùm ob ſenectutem abſque ſcipione progredi non poſſet, in ipſius ſcipione ſuprema parte ceream affixerat tabellam, in qua ſoleret oblatâ occaſione, nomina fidelium annotare, donec ea in libro vitæ deſcriberet. Orto autem aliquando incendio cellulæ viri ſancti, in medijs flammis adeò ſcipio ille manſit illæſus, vt ab igne indurata videretur, ne minutiſſimo quidem apice ex illa abolito.

Hieron Epiſt. 7. ad Lætam.

Epiſt. 10.

S. Odulphi tabella cerea.

Sur. tom. 3. in vit. c. 9.

Prima cõpoſitio ceris inſcribebatur.

Sur. in vit. 15. Auguſti c. 52.

Quod autem diximus, primas fortè compoſitiones, vt ſumptibus parceretur, ceris inſcriptas, perſpicuè id probatur ex Liſiardo Sueſſionenſi epiſcopo, qui vitam S. Arnulphi eiuſdem ſedis Antiſtitis deſcribens, teſtatur ſe eam primùm in cera, deinde in charta deſcripſiſſe. Ita enim loquitur: *Primus ex ijs fuit is, quẽ ſæpè diximus, Euerolphus, in eius ſeruitio perſeuerans: qui tùm præſens res eius certiùs cognouiſſet, mecum Aldenburgi manens ad dies aliquot, cuncta, quæ nouerat, mihi in cera exarauit, ordine enarrauit. Alter Arnulphus, ſancti viri ex ſorore nepos, & primus Abbas Aldenburgenſis, quæ ceris impreſſeram, mihi adiumento fuit, vt ea atramento in chartis conſcriberem.* Hæc ille. Quem morẽ S. BENEDICTI ætate fortè Monachi habebant. In Hagiologio

Tum atramento in charta.

Georgij

OPVS MANVVM. Georgij Wicelij habentur hęc verba in fine A vitæ S. Bonifacij à S. Wilibaldo scriptæ: *Ego Wilibaldus Episcopus*, &c. *vitam & passionem Bonificij conscripsi, primum in ceratis tabulis ad probationem Lulli & Megengaudi: Post eorum examen in pergamenis rescripsi.*

In pennas inquisitum. Quæri hic vlteriùs posset, an prisci nostri librarij, qui pellibus & membranis tot scrinia bibliothecarum impleuerunt, pennis, vt iam vulgò Scriptores, ex anserum, gruum, cygnorum alis vsi sint, an iuncis potiùs & arundinibus, ex quibus calamos aptabant prisci. Browerus ait se auctores, B qui rem certò definiat, non legisse. Ex arundinis autē & calami promiscua significatione, qua sequioris ętatis nonnulli vtuntur, rē definiri vix posse. Si quis tamen coniectur ę locus, ait, apices maiusculos, & ductus vnciales, quibus vetustiores membranæ plerumque exaratæ, ausim pronunciare calamorū operâ perfectos; minutiores litteras, & ταχυγραφίαν, pennis expedita fuisse. Quē sensum in versibus Albini, scriptorio consecratis, insinuari putamus.

Brovv. ad Rhabani poem. 18.

Scriptoria instrumenta, calamus & penna.

Tramite quo recto penna volantis eat.

Vtriusque, & calami & pennæ, in Monasterijs ad rituales libros, & cantum Ecclesiasticum celebrem vsum viguisse, recordantur Aui nostri. Ita ille. Arundine autem olim scripsisse Monachos, illa Cassiodori verba insinuant. *Arundine*, inquit, *currente verba cælestia describuntur.* Cassiod. lib. diuin. lect. cap. 30.

Annotat verò Gaspar Barthius, calamos veterum scriptorios maiores fuisse quauis anserina pinna, siue penna, quod probat ex Scribonij Largi, vel potiùs Siburij medici libro qui ait: *Oportet ergo sumere pennam anseris quàm maximam, vel calami scriptorij fistulā, modicè plenam.* Sed hæc aliorum curiositati relinquentes, antequam Amanuenses nostros relinquamus, lubet apponere hoc Alcuini nostri de ijs Celeusma:

Penna veterum quā magna. Barth. aduersar. lib. 39 c. 16. Sibur. cōposit. 47.

Baron. to. 9. ad ann. 778.

Nauta rudis, pelagi sæuis ereptus ab vndis,
In portum veniens, pectora læta tenet.
Sic scriptor fessus, calamum sub calce laboris,
Deponens, habeat pectora læta satis.
Ille Deo dicat grates pro sospite vita,
Proque laboris agat fructibus, & requie.

TRACTATVS III.

DE PRÆFECTIS OPERVM, EORVMQVE DISTRACTIONE.

Mart. lib. 10. epig. 47.

ENVMERANS *lepidissimus poëta, quæ beatiorem faciant vitam, in ijs & hoc reposuit;*

Res non parta labore, sed relicta.

Psal. 127. *Quomodo beati, qui labore manuum viuunt.*

Regius verò Propheta beatum dicit, qui labores manuum suarum manducabit. *At quâ ratione beatus, quia nimirum dum proprio necessaria sibi parit Labore, vitat vitia tum iniustitiæ, quæ rapit aliena; tum immoderatæ habendi cupiditatis, quia modica esse solent proprio acquisita labore; tum pigritiæ quæ laborem subterfugit. Huic igitur gustus de labore suauis, & non modica spes beatitudinis æternæ. Hinc veros Monachos Monachorum Pater dixit,* qui labore manuum suarum viuunt. *Quomodo autem ex eo viuent, nisi opera ipsa diuendantur, & Laboris pretium in cibum commutetur? Fieri id etiam in Monasterijs solet ab operum Præfectis, qui tam labori, quàm venditioni huic præerant. Hinc nobis Disquisitio* Prima; *Qui & quales Operum Præfecti?* Secunda, *Quâ diligentiâ Instrumenta Operum asseruanda?* Tertia, *Quomodo distrahenda Monachorum Opera?* Quarta, *Quod Ananiæ & Saphiræ peccatum, & quâ pœnâ punitum?*

Cap. 48.

DISQVI-

OPVS MANVVM.

DISQVISITIO I.

Qui, & quales Operum Præfecti?

Aliquis operi præficiendus.

PRÆSCRIPTVS manuum Labor non tantùm certis horis, sed suo etiam ordine modoque fieri debet. Hinc necessarium Operũ constitui Præfectos, qui & designent quę peragenda, qui fratres simul in Labore iungendi, & sollicitè etiam intẽdant, quàm diligenter muneri suo satisfaciant. Nulla porrò de his apud S. BENEDICTVM mentio. Supposuit tamen (vt equidem arbitror) esse aliquos qui Opera iniungerent, iisque intenderent. Expressè enim ait: *Operentur quod eis iniungitur.* Quod non ab Abbate tantùm, sed ab alijs etiã fieri solitum facilè eredet, qui legerit eundem præscripsisse, vt, *Obedientes sint sibi inuicem fratres.* Existimo autem ad Decanos spectasse hanc curam, quos Legislator noster vult *sollicitudinem gerere super decanias suas in omnibus secundũ mandata Dei & Abbatis.* Hoc enim Decanorum esse officium Hieronymus & Augustinus asseruerunt. Ille quidem; *Opus diei statum est, quod Decanareddidum fertur ad Oeconomum.* Hic verò: *Operantur manibus ea, quibus & corpus pasci possit, & à Deo mens impedíri non possit. Opus autem suum tradunt eis, quos Decanos vocant.* Sic illi. S. Fructuosus idem officium Decanis assignat: *Dictâ primâ,* inquit, *commoneantur Decani à Præposito suo, quale opus debeant exercere, atq; illi reliquos admoneant fratres.*

Cap. 71. Cap. 21. Vltim depu tabantur Decani. Hieron. Epist. 22. August de morib. eccles. cap. 31. Cap. 6. Reg.

Alij autem sancti Patres peculiaria quædam de Operum Præposito sanxerunt. S. Pachomius: *Si signum,* inquit, *datum fuerit, vt egrediantur ad opus, Præpositus antecedat eos, & nullus in Monasterio remanebit, nisi is cui Pater præceperit; & hi qui vadunt, quo pergunt non interrogabunt, sed vnusquisq; de scripturis aliquid meditabitur. Si fortè aliquis eis occurrerit: vel voluerit cum aliquo eorum loqui Præpositus, vel alius cui hoc iniunctum fuerit, occurrentibus respondebit.* Idemque monet texentes sportas, ne palmarum folia suo iure tollant, *absque eo cui palma sunt credita.* Iterumque: *Ad officinas diuersarum artium soli pergant Præpositi, vt accipiant quod necessarium est.* Præfectum Operum vocat *Ministrũ*, aitque: *Quod si quid perierit & negligentiâ fuerit dissipatum, increpabitur à Patre Minister operum singulorum, & ipse increpabit alterum qui opus perdiderit.* S. Basilius verò pluribus monet Artifices monasterij, ne arbitratu suo discant Artificium, quod ipsi velint: sed illud tantummodo ad quod aptos esse illos Antistites iudicauerint. In Regula autem Pauli & Stephani

Quodnam eorum officium. Reg. Pach. art. 35. Art. 39. Art. 60. Dicti Ministri. Art. 116. Basil. in Reg. fusior. 41. Priores.

A præscribitur; *vt qui inter operantes vadit Prior (quem eredo fuisse Decanum) à custode ferramentorum necessaria accipiat instrumenta, & vni de iunioribus ex his qui cum ipso ituri sunt, quem ad hoc idoneum viderit, custodienda assignet, & opere completo ab eodem recipiat.* Regula Magistri: *Mox vt exierint à Tertia vniuersi Præpositi aculos habeant ad Abbatem inquirentes eum, quid subeat suas operari decadas, & cùm is vnicuique decada diuersum Laboris assignauerit* B *opus, mox Obedientes vel à suis Præpositis ordinati assignatum Laboris opus cũ taciturnitate semper exerceant.* Regula Serui Dei ad Sorores præscribit, vt inter quatuor Moniales quæ pinsunt, *vna ex eis senior sit præposita, cuius religioni credatur, quæ & loquendi licentiam habeat & panem quem faciunt, Cellaria repræsentet, vt omni custodiâ tuta, in nulla reprehensibiles reperiantur. Similiter & quæ in Braciatorium ad cereuisiam faciendam inhabitauerint, vna ex eis* C *senior sit Præposita.*

Reg. Paul. & Stephan. cap. 35. Reg. Mag. cap. 50. Et Præpositi. Moniales cum Præposita laborabant. Cap. 12.

In Ordine Cistertiensi, designatio Laboris ad Priorem, vel eo absente aut impedito, ad Suppriorem pertinet, de quo Liber Vsuum: *Prior residens in Auditoria ordinet Laborem, signo si potest vniuersa ordinans; quod si signo nõ potuerit, verbum faciat omnino breuiatum, & de Labore tantùm ferramenta & alia instrumenta ad Laborem necessaria Prior diu dat prout viderit expedire. Exeuntes autem sequatur Priorem, vel quẽ Prior iusserit. Prouideat autem Abbas aliquem maturum fratrẽ, qui Conuentum subsequatur, cùm ad Laborem ierit, vel inde redierit. Si quis pro qualibet necessitate remanere voluerit, ostendat Priori caussam suam, & quod ei visum fuerit, faciat. Quòd si concesserit remanere, prouideat ipse, illo fratre commonente quid facere debeat, postquam illud compleuerit, & quo remanserit.* Hæc illi, quæ ab omnibus obseruari eouenit erga Laboris Præfectos, vel, vt dicũt etiam Cistertienses vocant, *Custodes Laboris.* E Bursfeldenses nostri eodem ferè modo Laboris directionem ad Priorem, Supriorem, vel alium Seniorem declarant pertinere.

Ritus designandi laborem. Lib. Vsuũ Cistert. c. 75. Et dirigendis operantes. Bursf. dist. 3. cap. 9.

DISQVISITIO II.

Qua diligentiâ Instrumenta Operum asseruanda?

AD religiosæ paupertatis exercitium spectat communi supellectili ita vti, ac si aliena & non nostra foret: Qui enim vtensilia commodatè accipiunt, id vel maxime

Mutuò accepta diligenter custodiuntur.

OPVS MANVVM 4. Reg. 6. 5. ximè cauent, ne frangantur, aut notabiliter imminuantur, aut fordidè tractentur. Vnde quidam ex filijs Prophetarum cùm ligna cæderet, & ferrum securis caderet in aquã, lamentabiliter exclamauit, & Elisæo dixit: *Heu, heu, heu Domine mi, & hoc ipsum mutuò acceperam.* Cuius querela virum Dei ad miraculum impulit. Quare magnam curam & solicitudinem Religiosorum Magistri circa communia laboris instrumenta, & quamcumque Monasterij supellectilem à suis requirunt. Noster verò Patriarcha tria de mobilium monasterij asseruatione statuit: Primum, vt sit aliquis Custos Instrumentorum, sicut est vestium. Secundò, vt omniũ rerum penes Abbatem sit catalogus. Tertiò, vt corripiatur ac puniatur fordidè tractans res Monasterij.

Vt S. Benedictus res Monasterij asseruari velit.

I. *Vt sit custos Instrumentorum.* Cap. 31. De primo ita ait: *Substantiæ monasterij in ferramentis, vel vestibus, seu quibuslibet rebus, prouideat Abbas fratres, de quorum vita & moribus securus sit: & eis singula, vt vtile iudicauerit, consignet custodienda, atque recolligenda.* Alij quoque Patres similia officia in suis cœnobijs instituerunt. S. Isidorus Hispalensis: *Instrumentorum,* inquit, *& ferramentorum custodia ad vnum quem Pater Monachorum elegerit, pertinebit: qui ea operantibus distribuat, receptaque custodiat.* Et S. Fructuosus: *Ferramenta vel vtensilia qualibet Artificum, sub vno recondenda sunt conclaui, & custodiâ vnius fratris industrij, prouidi quiq; segregatim illa idoneo collocans loco prout res expetit, poscentibus ad operandum fratribus tribuet, atque ad vesperum sua ea colligens locis, curam habebit ne quid de his aut pereat, aut per negligentiam æruginet, vel qualibet occasione vilescat.* Similia præscripta leguntur in Regula Serui Dei ad Sorores.

Isidor. in Reg. Monach. cap. Alij idem statunt. S. Fructuo in Reg. c. 7.

Cap. 13.

Regula Magistri accuratissimè hoc officiũ describit: *Ferramenta Monasterij,* inquit, *in vno contineantur cubiculo, & vni fratri, cuius diligentiam Abbas agnouerit, eorum conseruandam curam committat, qui quotidie fratribus ad facienda opera cõsignet ad numerum. Et à defungentibus similiter munda ipse recipiat, & reponat. Simul etiam & ipse frater consignatas habeat cotes & spongias calcariorum facitergia, mappas, vel* * *sauana, simul etiam & arcam cum rebus Abbatis, vel arcas diuersarum decadum cum rebus fratrum. Quæ iam perfecta sunt, recipiat & reponat: Imperfecta alio die laborantibus manè consignet, simul & vniuersarum artium ferramenta serò recipiat.* In Regula autem Ternanensi ferramenta omnia, & reliqua vtensilia à Cellerario & hortulano custodienda dicuntur. Cistertienses in Libro Vsuum hęc de Instrumentis statuunt: *Reuertentes de labore ponant Instrumenta, quæ detulerunt, vbi ad laborem præparari solent, aut Priori reddant exceptus forficibus, farcellis, furcis, rastris, & fasciculis, quæ per totum tempus tonsionis, sarculationis, secationis, vel messionis, vnusquisq; sua circa le-*

Quod officium huius custodis. Reg. Mag. cap. 7.

* *sabana.*

Reg. Ternant. c. 12.

Vsus. Cist. cap. 75. Quæ instrumenta reddenda & seruanda.

ctum custodire solet. Sic illi. Ex his portò colligere licet olim apud Monachos nostri Ordinis, ferramenta magnam partem facultatum monasterij constituisse, prout pauperũ opificum instrumenta potiores eorum sunt diuitiæ, atque ideo tantâ curâ vult S. BENEDICTVS singula Custodibus consignari custodienda, atque recolligenda, si fortè hic aut illuc dispersa fuerint.

II. *Penes Abbatem sit omnium rerum catalogus. Quid Breue significet.* Quod *Secundum* spectat, S. Pater ait: *Ex quibus Abbas breue teneat: vt dum sibi in ipsa assignata* (instrumenta) *fratres vicissim succedunt, sciat quid dat aut quid recipit.* In quibus verbis primò explicabo vocem illam *Breue,* deinde rem. Quod illam concernit, *Breuis,* vel *Breue,* quod Græci πιτάκιον & βιβλίον dicunt, est album, siue registrum, in quo aliquid describitur. Vitus Amerbachius in annotationibus ad Constitutiones Caroli Magni, putat Breue Germanicum esse, & Brieuen litteras, siue epistolas significare, vnde Romanorum Pontificum litteræ *Breuia* Apostolica dicuntur. Nec dissentit Balbus in Catholico: *Breue pro litteris, quod & Breues inuenitur.* Capitularia Caroli Magni: *De rebus quæ Hildegarda regina tradita fuerunt, volumus, vt fiant descripta Breues, & ipsa Breues ad nos fiant adducta.* Sed & alijs auctoribus ea vox vsurpata. Lampridius in Alexandro: *Milites suos sic vbique sciuit, vt in cubiculo haberet Breues, & numerum & tempora militantium,* Aurelianus Imperator: *Dabis ei iuxta Breue infrascriptum omnia quæ præcipimus.* Agit & de hac voce Baronius, apud Optatum Mileuitanũ. *Breuis* dicitur chartula illa, in qua conscripta essent bona Ecclesiastica, quam nos vsitatiùs dicere solemus Inuentarium, alio nomine idem Optatus vocat *Commemoratorium.* Eandem vocem in eundem sensum vsurpat S. Augustinus contra Crescõnium, *lib. 3. cap. 29.* Gregorius Papa *lib 6. epist.* 201. sed & Cassiodorus *lib. 4. epist. 21.* pro regijs iussionibus. Nam Theodoricus ad Gemellum scribens, ait: *Admonitio nostra non deerit, vt instructior reddaris: dum infrascriptis Breuibus definita susceperis.* Hæc de voce, ad rem veniamus.

Lib. 3. cap. 82. Capit. quæ licet pæcep. Dom. Aurel. Epist. ad Arit. Baron. ann. 341. nu. 10. Optat. l. 1. contra Parmen.

Neglectum huius capituli Cluniacensibus obiecerant Cistertienses, quibus respondet Petrus Cluniacensis: *Quia Breuem ferramentorum,* inquit, *& rerum monasterij Abbas non habet, eo vel superbum vel negligentem dicitis. Et quare alio in loco legitur: Decani tales eligantur, in quibus securus Abbas partiatur onera sua? Non potest, inquam, Abbas onera sua alijs imponere, & quod per se multis & diuersis implicatus negotijs facere non valet, per vicarios implere? Et quare illud hic ei denegatur, quod alibi conceditur? De significanda quippe hora Operis Dei loquens, ait: Significanda hora operis Dei, die noctuque sit cura Abbatis, aut ipse nuntiare, aut tali solicito fratri iniungat hanc curam,*

Petr. Ven. lib. 1. epist. 28. Cur Cluniacenses ab hoc capite recedant.

curam, qui aptus sit. Quod igitur, vt diximus, hic & vbique illi ex necessitate conceditur: cur in tam dicto capitulo negabitur? Hoc imitari & nostros Patres conuenit, & ferramenta vel quaslibet res monasterij numerandas, siue conseruandas fratribus ad hoc vtilibus, quando sibi non vacat, committere. Bene ergo sic intellecta Regula seruatur. Sic ille. Pro obseruantia verò huius textus hæc statuunt Cassinenses: Quilibet Officialis intra mensem, à die publicationis suæ faciat Inuentarium de rebus monasterij, quæ pertinent ad suum officium. Et Prælatus habeat apud se Inuentarium vniuersale omnium rerum tam mobilium, quàm immobilium Monasterij, ne perdantur: quod etiam omninò Visitatoribus exhibeatur.

Praxis Cassinensium.

III. Iam vt ad *Tertium* veniamus, reuerenter iubet ac nitidè res Monasterij tractari, vnde ait: *Si quis sordidè ac negligenter res Monasterij tractauerit, corripiatur, si non emendauerit, disciplinæ regulari subiaceat.* Adeò autem diligens cura hisce etiam Instrumentis impendenda est; quia vt alibi B. P. ait: *Omnia vasa Monasterij, cunctaque substantia ac si altaris vasa sacrata sunt conspicienda, nihilque negligendum.* De quo ex Cassiano & aliis nos * alibi. Regula Magistri etiam punit eum, qui Instrumenta non purgauit: *Frater*, inquit, *qui ferramentum non mundum à terrâ, de agro reuocauerit, accusatus ad mensam à Custode ferramentorum pœnæ nomine portionem panis sui, vnam scilicet quadram minus accipiat vsque ad satisfactionem vel emendationem promissam, quia exinde æruginat ferramentum cùm mundum non fuerit positum.*

Puniendus qui sordidè tractat res monasterij. — Cap. 31. — *lib.3.tr.7. disq.4. — Reg. Mag. cap.17.

Monet tandē Basilius, vt non modò Custodes ferramētorum, sed & omnes omninò fratres curent, ne vtensilia corrumpantur. *Cura*, inquit, *Instrumentorum quamquam ad eum præcipuè videtur pertinere, vt quis cuique artificio præpositus sit: nihilominus tamen, si fors tulerit, vt ex ijs aliquod aliquando neglectum fuerit, id perinde vt res, quæ ad omnes æquè pertineat, eo modo quo par fuerit, ab iis debet accurari, qui id primi animaduerterint. Licet enim illorum tractatio vnum aliquem seorsum priuatim attingat: attamen, quæ ex eo nascitur vtilitas ea promiscuè in cunctos redundat. Nam quæ alterius sunt artis, ea perinde, ac si sua nihil interesset, contemnere; argumento ipso tantidem fuerit, velut si alienaret.*

Omnibus incumbit vtensilium conseruatio. — Basil. reg. fusior. 41.

DISQVISITIO III.

Quomodo distrahenda Monachorum Opera?

INTER ceteras caussas, ob quas manuum laborem indictum suprà vidimus, & ea est, vt eiusdem pretio vitæ necessaria coë- A mere, & honestè sese Religiosi queant sustentare. Ex quo cōsequens est, Opera olim fuisse distracta. Nemo autem facilè explicet, quot discrimina, & non rarò etiam crimina incurrerint Monachi, cùm suos ad forum, vel nundinas deferrent labores. Quod quidē crebrioribus exemplis vitæ Patrum attestātur. Necessarium proinde fuit hanc venditionem iis circumscribere legibus, vt quàm minimum animæ immineret periculum. Quare Basilius illud suadet, ne quæ fecerimus Opera, ea in longinquas quasdā regiones exportemus: néve venditionis B caussâ temerè nos in publicū demus. Pergit verò describere quomodo nūdinarum loca adeunda, & in ijs degendum. *Deligere nos*, inquit, *& ciuitates, & loca oportebit hominum religiosorum, eoq; statis nundinarum temporibus plures vna simul fratres concurrere, nobiscumq; quisque, quas elaborauerimus, merces, adferre, communiterq; cuncti iter inire, viamq; psallendo, orandoq;, nosq; vicissim alter alterum ædificando conficere; ac postremò vbi ad locum iam peruenerimus, quem petebamus, eadem communiter cuncti hospitia capere, idq; cùm mutuæ custodiæ caussâ, tum vt nullū nos orationis tem*C*pus neque diurnum, neque nocturnum effugiat: tum etiam vt improborum ac fraudulentorū hominum congressus minore noxâ euadamus, si in multorum societate simus, quàm si soli tantummodò, quando etiam, qui iniuriosissimi sunt, iniuriarum suarum testes habere multos recusant.* Hæc Basilius.

OPVS MANVVM *Opera olim diuendita.*

Quomodo Monachis nundinæ adeundæ forum. — Basil. reg. fus. disp 39.

Sed quid Legislator noster BENEDICTVS? Duo statuit admodum vtilia & pia. *Primum*, vt cùm Opera diuenduntur, *semper aliquantulum vilius detur*, id est, benigniori pretio *quàm à sæcularibus datur.* Duplicē verò eius rei adfert caussā. Prior est, *ne in ipsis* D *pretiis subrepat auaritiæ malum*, & cōgregandis pecuniis studeat Monachus, adeoq; in proprietatis vitium prolabatur. Altera est, *vt in omnibus glorificetur Deus*, cuius nimirùm intuitu velut eleemosynam facientes Monachi, pretium diminuunt, ostenduntq; se in pecuniæ thesauris non sperare, & nō nisi necessaria ad victum suscipere, ex quo & proximus ædificatur, & Deus in seruis suis glorificatur. Citatus paulò antè Basilius consulit detrahendum aliquid de pretio potiùs, quàm modici lucri caussâ peregrè longiùs proficisci. Regula Magistri E vult ea, quæ monasterij vsibus superuacua fuerint, nec mittendis eulogiis destinata, minori semper distrahi pretio, quàm à sæcularibus soleat, *vt agnoscantur*, inquit, *in hâc parte spiritales à sæcularibus actibus separari, cùm non negotij caussâ, quæ inimica est animæ, lucrum supra iustitiam quærant, sed etiam ab ipsâ iustitiâ minus accipiendo pretij humanitati consentiant. Quæ diminutio pretij existimatione*

S. Benedictus vult Opera minori pretio vendi.

Quid de ijs alij statuerint. — Reg. Mag. cap. 85.

Opus Manuum.

matione Abbatis artificibus debet constitui, vt sciant quanta à mentibus summa respondeant, & accepti pretij fraudem non possint facere, de ipsâ quantitate tam sciente Abbate. S. Franciscus permittit, vt possint fratres Minores pro labore accipere omnia necessaria, præter pecuniam, vt habet 1. Regula cap. 7. Secunda verò ita ait: *De mercede verò laboris pro se & suis fratribus, corporis necessaria recipiant, præter denarios vel pecuniam. Et hoc humiliter, sicut decet seruos Dei, & paupertatis sanctissimæ sectatores.*

Regul S. Francisc. cap. 5.

Quòd autem de distrahendis operibus infrà vulgare pretium dictum est, id in S. Pachomij Monasterio seruatum legimus. Nam in vita eius sic habes: Frater quidam cùm aliquando accepisset à Scytensi multa sandalia, & quasdam alias species ad vendendum, attulit maius pretium, quàm Scytensis ei dixerat. Acceptâ autem pecuniâ, Scytensis dimensus est pretium pellis: & cùm laboris manuum eius pretium constituisset quinquaginta minuta pro illo die, quo eas laborauit species; triplam autem inuenisset pecuniam, statim veniens ad Magnum Pachomium, dixit ei: *Reuera, ô Pater, malè fecisti qui hunc fratrem præfeceris talibus negotiis Monasterij. Habet adhuc in se mundanam prudentiam.* Cùm autem Magnus dixisset Pachomius: *Quidnam malè fecit?* Respondit Scytensis, & dixit: *Dedi ei sandalia, & quasdam alias species ad vendendum, dicens ei quantitatem pretij. Is verò pluris ea vendidit: & triplum mihi attulit pretium eius, quod illi dixeram.* Cum hæc autem Magnus audiisset Pachomius, vocauit fratrem, & dicit ei: *Cur sic fecisti?* Is verò dixit illi: *Pretium, à Pater, quod frater dixit, vt acciperem dixi hominibus, qui emebant.* Illi verò dicebant mihi: *Si non sunt furtiua, ea sunt maioris pretij.* Ego verò conuersus dixi eis: *Non sunt quidem furtiua, sed iussus sum ea tanti vendere: Vos autem date, quantum vultis dare.* Illi verò tantùm dederunt, quantum eis placuit, me minimè dimetiente eam, quæ dabatur, pecuniam. Magnus autem ille cùm audisset, dixit ei: *Valdè peccasti, quem pluris habendi amor ceperit: sed curre citò, & redde id, quod superat pretium ijs, qui dederunt: & veniens, age pœnitentiam pro hoc tuo delicto: & sede in Monasterio propriam tuum opus operans. Non enim tibi expedit hoc opus amplius facere.* Sic autem fecit frater, sicut Magnus ille dixerat.

Metaphra. apud Sur. in vitâ 14. Maij c. 75.

Quam accuratè veteres id obseruarint.

Et puniebant transgressores.

Alterum verò circa hanc venditionem monitum ita S. P. BENEDICTVS exprimit: *Si quid verò ex operibus Artificum venumdandum est, videant ipsi per quorum manus transigenda sunt, ne aliquam fraudem præsumant inferre.* Supponere autem videtur non quemlibet fratrem sua diuendere artificiola, sed aliquos ad hoc peculiariter constituendos, qui omnium fratrum venumdent opera. Id autem ad Decanos vel Præpositos olim spectasse videtur. Regula Magistri præcipit, vt *Custos ferramentarum recipiat & asseruet vniuersa expensa Artificum, quæ ad diem de diuersis artibus laborantes consignauerint, opera quoque perfecta recipiat & reponat.* Isidorus: *Quæcumque autem operantur Monachi manibus suis; Præposito deferant, Præpositus autem Principi Monachorum. Nihil operis apud fratrem remaneat; ne solicitudinis eius cura mentem ab intentione contemplationis auertat.* Sed ad quemcumque tandem hæc spectet cura, fidelem illum oportet esse, & à fraude alienum, à quâ S. P. deterret exemplo Ananiæ & Saphiræ. *Memarentur*, inquit, *semper Ananiæ & Saphiræ: ne fortè mortem quam illi in corpore pertulerunt, hanc isti vel omnes qui aliquam fraudem de rebus monasterij fecerint, in animâ patiantur.* Nec primus est S. BENEDICTVS, qui horum coniugum exemplo Monachos à proprietatis & fraudis vitio auertere studuit. Nam & Ambrosius eodem vsus: *Exemplum, ait, auaris omnibus in Ananiâ propositum est; vt qui eiusdem criminis reus fuerit, eiusdem supplicij in iudicij die sententiâ feriatur.* Et Cassianus: *Damnationem erga Ananiam & Saphiram memoriter retinentes, horrescamus aliquid ex his reseruare, quæ renuntiantes penitus abdicare deuouimus.*

Cuius sit opera artificum venumdare.

Reg. Magi. cap. 17.

Isidor. in reg. cap. 5.

Fidelis sit & à fraude alienus.

Ambros. serm. 13. de Sanct.

Cassian. lib. 7. c. 30.

Sed occasione horum noua hîc oritur,

DISQVISITIO IV.

Quod Ananiæ & Saphiræ peccatum, & quâ pœnâ punitum?

NON ignoro ad sacræ Scripturæ interpretes quæstionem hanc pertinere, sed non multùm extra oleas saltare videbor, si P. N. BENEDICTI subsequens vestigia, accuratiùs disquiram in factum illud, quod suis ille proponendum iudicauit discipulis.

Peccatum autem horum ita describit sacer textus: *Vir autem quidam nomine Ananias, cum Saphira vxore sua vendidit agrum, & fraudauit de pretio agri, conscia vxore sua, & afferens partem quamdam, ad pedes Apostolorum posuit.* Peccatum autem eorum erat furtum & sacrilegium, vt exponit Hieronymus, Gregorius, Fulgentius. Audi Augustinum: *Dum, inquit, ex eo quod promiserat partem subtraxit, sacrilegij damnatur, & fraudis. Sacrilegij, quod Deum in pollicitatione fefellerit. Fraudis, quod integris muneribus portionem quamdam putauerit subtrahendam.* Chrysostomus: *Qui sacra diripit sacrilegus est. Pecunia illa iam erant sacra. Igitur qui iterum ex illis sibi accepit, sacrilegus erat.* Concurre-

Act. 5. 1.

Ananias & Saphira commiserunt furtum & sacrilegium.

Hier. ep. 8. Greg. l. 1. Reg. ep. 33 ad Venan. Fulgent. epist. 1. c. 8. Aug. ser. 2. de verb. Apost. Chrysost. hom. 12. iterata expos.

Alia eorum peccata. Basil. ser. 1. de instit. Monach. currebant autem & alia in hoc facto peccata; nam dicit Basilius, Ananiam humanæ gloriæ cupiditate inductum possessionem suam Deo consecrasse, quo videlicet egregio eiusmodi facto hominum de se admirationem excitaret. Aderat quoque auaritia, *quâ excæcatus*, vt Chrysostomus ait, *perniciem illam suo capiti conciliabat*. Alii addunt, voluisse quidem de communi viuere, sed vt lautius nonnihil haberet ex reseruato cogitasse adiicere. Vel, quod arbitratur Hieronymus, sibi in futuram necessitatem quædam reponere, si forte mobilia possessionibus destituta tandem aliquando deficerent, *metuens*, inquit, *famem, quam vera Christi fides non timet*.

Hieron. epist. 8.

Quâ pœna puniti. Act. 5. Sed quâ pœnâ ob hoc peccatum puniti S. Petri vehementi obiurgatione, *cecidit Ananias, & exspirauit; surgentes autem iuuenes amouerunt eum, & efferentes sepelierunt*. Idemque vxori post trium horarum spatium factum. Percussi autem sunt hac subitaneâ morte, vt exstaret in Ecclesiâ exemplum, quàm inuisa Deo vototum violatio; & seuere plerumque puniti sunt primi quarumque legum præuaricatores.

Primi præuaricatores seuere plexi. Qui primus datum sibi præceptum transgressus est, dedit gustati pomi pœnas, & graues, & diuturnas. Primus, qui se fraternâ cæde polluit, durè punitus est ob homicidium. Qui primi ignem alienum ad sacrificium adhibuerunt, igne à Deo misso consumpti sunt. Et qui colligendis lignis primus Sabbati sanctitatem contempsit, lapidatus est. Sic Ananias, vt aliis esset in Ecclesiæ principio documentum graue, quam non expediat Spiritui S. mentiri, tepentino casu sublatus est. Pulchrè in hanc rem Hieronymus: *Præsentem*, inquit, *meruere vindictam, non crudelitate sententiæ, sed correctionis exemplo, vt pœna duorum hominum sit doctrina multorum*.

Hieron. epist. 8. ad Demetr.

An hi coniuges sint damnati. Sed cùm de morte corporali nulla sit controuersia, quæstio est, an etiam incurrerint æternam, adeoque damnati sint? Visum id Auctoribus non contemnendis. Cassianus enim horum peccatum cum Iudæ proditoris conferens: *Vnus*, inquit, *finis in vtroque concurrit. Et ideò vtrobique sequitur mortis damnatio, quia vtrumque crimen de phylargyriæ radicibus pullulauit*. Censet & Basilius Ananiam impœnitentem decessisse. In eâdem sententiâ est Beda: *Nullâ*, inquit, *Petrus passus est perfidos pœnitentiâ curari*. Augustinus verò, vel potiùs Maximus Taurinensis (cui eum sermonem Louanienses Theologi tribuunt) perdidisse eos dicit *pecuniam & salutem*. Ambrosius autem clarissimè scribit, Apostolos *morti addictis æternæ perfidis, vniuersos ad fidei studium initio terrore composuisse*.

Cassian. l. 7. cap. 24. Sic censent graues auctores. Basil. hom. de iudicio. Beda in Act. Apost. August. de verb. Apo. serm. 27. Ambros. in Psal. 118. Oct. 2 & v. 2.

Confirmatur ex S. Bonifacij iuramento. Idipsum quoque confirmari videtur ex formulâ iuramenti, quam sanctus Bonifacius Germanorum Apostolus, cùm à Gregorio II. consecraretur Episcopus, his verbis concepit: *Quòd si (quod absit) contra huius promissionis meæ seriem aliquid facere quolibet modo, seu ingenio vel occasione tentauero, reus inueniar æterno iudicio, vltionem Ananiæ, & Saphiræ incurram, qui vobis (id est B. Petro) etiam de rebus proprijs fraudem facere præsumpserunt*. Cui testimonio plurimum accedit roboris, quòd ipsum hoc iuramentum ab Episcopis in suâ consecratione proferatur, vt scribunt Sanctius & Cornelius, quamquam id in Pontificali Romano Clementis VIII. non habeatur. Accedit denique ratio, sacrilegium enim fastum ab omnibus letale peccatum censetur, cùm autem statim mortui fuerint hi coniuges, pœnitendi tempus ijs non videtur relictum. Ob hæc igitur similiaque, sententia hæc probabilis est, vt Gaspar Sanctius annotauit.

OPVS MANVM.

Sanct. & Cornel. in 5. Act.

Oppositum tenet S. Benedictus. Cap. 57. Contrarium tamen insinuat S. P. N. BENEDICTVS: *Memorentur*, inquit, *Ananiæ & Saphiræ, ne fortè mortem, quam illi in corpore pertulerunt, hanc isti, vel omnes qui aliquam fraudem de rebus Monasterij fecerint, in animâ patiantur*. Quæ verba exponens Smaragdus, ait: *Peior & durior est mors, quam fraudem faciendo Monachi patiuntur in anima, quàm mors corporis, quam passi sunt Ananias & Saphira*. Atque hanc sententiam vt probabiliorem tuentur Dionysius Carthusianus, Salmeron, Cardinalis Baronius, Cornelius à Lapide, Gaspar Sanctius, quàm nos ad honorem S. P. N. BENEDICTI, nonnihil illustrabimus. Augustinus ait: *Quid erga agebat Apostolus, nisi vt per interitum carnis saluti spiritus consuleret; vt sine aliquâ pœnâ, & morte corporali, sicut Ananias & vxor eius ante pedes Apostoli Petri ceciderunt: siue per pœnitentiam, quoniam satanæ traditus erat, interimeret in se sceleratam carnis concupiscentiam*. Idemque: *Credendum est*, inquit, *quod post hanc vitam ijs pepercerit Deus; magnâ est enim eius misericordia*. Et posteà: *Correpti sunt mortis flagello, ne supplicio punirentur æterna*. Parentis quoque fuit sententis propugnat S. Petrus Damiani, dicens: *Ananias & Saphira in ipso fidei tirocinio quodammodo simpliciter peccauerunt, districto quidem, sed pio iudicio, falsâ, vt credimus, sunt corporum morte mulctati*. In eâdem sententiâ est Abbas Theodorus apud Cassianum.

Et plures cum eo. In cap. 5. Act.

Aug. contra Parmen. l. 3. c. Probatur ex Patribus.

Idem serm. 10. de diuers.

Pet. Dam. opusc. 14. cap. 3.

Cass. collat. 6. cap. 11. Et induratione. Hieron. in cap. 1. Nahum v. 9.

Ad hæc, si Hieronymus dicat, Deum non esse rigidum aut crudelem, quòd in diluuio genus deleuerit humanum: super Sodomam & Gomorrham ignem & sulphurem

OPVS MANVVM. phurem plucrit: Ægyptios submerserit A fluctibus: Israelitarum cadauera prostrauerit in Eremo: *scitote enim*, inquit, *ideò eum ad præsens reddidisse supplicia, ne in æternum puniret*. Cur autem non idipsum de Ananiâ & Saphirâ dicamus, qui ex ignorantia fortè existimauerunt se non tantum sceleris committere. Et seuera illa S. Petri reprehensio, instructio quædam illorum fuerit; ex quâ tantus dolor concipi potuit, vt ipsius oppressi pondere defecerint, vt inquit Sanctius.

Aliisq; rationibus. Malefico enim cuidam audienti concionem B. Vincentij Ferrerij id contigisse dicitur, vt contritione & do- B lore nimio exspirauerit. Sufficiebat quoque vt alij in Ecclesiæ primordiis violati voti grauitatē agnoscerent corporali morte extingui sacrilegij reos. Neque repentina mors æternæ mortis index est, nam Propheta, qui contra præceptum Domini

3. Reg. 13. 24. in Bethel comederat, à leone occisus est, & tamen culpa grauis non fuit, vel æterno

1. Reg. 6. 7. supplicio digna. Percussit Deus Ozam, quod labantem arcam attigisset, & quis hoc letalis damnet culpæ.

Respondetur ad tempus pænitentia. Quòd autem tempus pœnitendi defuisse dicatur: Responderi potest, reprehensionem Petri longiorem fortasse fuisse, & ad hoc institutam, vt propositâ sacrilegij fœditate, ad pœnitentiam præuaricatores induceret. Neque Deo difficile est subitò ita peccatoris mouere animum, vt perfectam breuissimo tempore eliciat contritionem.

Et ad iuramentum S. Bonifacij. Ad iuramentum S. Bonifacij respondetur, non apertè colligi suppliciū esse æternum, quo plexus Ananias: duo quippe mala sibi videtur imprecari Bonifacius, æternum scilicet, & illud quod Ananias pertulit, vtrúque temporale. *Reus*, inquit, *inueniar æterno iudicio*, (ecce prius) *vltionem Ananiæ & Saphiræ incurram*, ecce posterius. Atque hæc, ni fallor, satis pro huius sententiæ probabilitate, ex quâ hunc colligere licet fructum, vt à proprietatis vitio & fraude in diuidendis operibus simus alienissimi, metuentes tum corporis, tum animæ supplicium æternum.

TRACTATVS IV.

DE LECTIONE.

LECTIO. *A* *Labore ad Lectionem, alteram libri huius partem transimus. Ea enim vicissitudine, vt diximus, hæc duo S. P. permiscuit, vt inuicem sibi succederent, & vnum alterius esset condimentum. Labor corpus, mentem exercet Lectio, quæ ab ipsâ Regulâ varia est. Disquirendum igitur* Primò, *Quid Lectionis nomine* S. Benedictvs *intellexerit?* Secundò, *Quanta mala ex neglectu studiorum?* Tertiò, *Vbi, & quo ritu legendum?* Quartò, *Quomodo Lectio spiritualis instituenda?* Quintò, *Vnde Libri petendi?*

DISQVISITIO I.

Quid Lectionis nomine S. Benedictvs *intellexerit?*

VNICA voce non vnam Lectionem comprehendit, suisque præscripsit Legislator noster, vt pretium omninò sit operę ordine recensere vsitatas in Ordine nostro ex ipsâ Regulæ institutione Lectiones.

I. *Significatur Lectio spiritualis.* PRIMÒ autem, significatur Lectio spiritualis, quâ quisque ad animæ suæ profectum, asceticum aliquem librum quotidie legit. Ad huius porrò lectionis exercitium,

Cap. 48. voluit Legislator noster omnes accipere C *singulos codices de bibliotheca, quos per ordinem ex integro legant*. His autem verbis lectionem spiritualem cōmendari arbitror, quia pro studio non vno tantùm, sed pluribus opus est libris, eandemque lectionem alij etiam passim inculcant.

Quam & alij fuis inculcant. S. Hieronymus Paulinum Monachum instituens: *Semper*, inquit, *in manu tua sacra sit lectio*. Hieron. Epist. 13.

Theodoretus de Publio: *Psalmodiam quidem oratio, orationem verò psalmodia, vtrumq; autem excipiebat, diuinorum eloquiorum lectio*. Theodor. hist. relig. cap. 5.

Ex nostris de hoc pietatis studio ita B. Alcuinus: Alcuin. Ex. 101.

Nunquam

Nunquam sacra lectio temporibus opportunis de manibus recedat tuis, vices suas habeant lectio, & Oratio. Et B. Petrus Damiani ad Eremitas Fontis Auellani: *Plures libros*, inquit, *habetis, quibus vacare potestis, vt sancta anima vestra non solùm oratione crescant, sed lectione pinguescant.* Augustinum quoque sacram hanc lectionem respexisse, minimè dubito, cùm in Regulâ præscripsit: *Codices certâ horâ petantur singulis diebus: extra horam qui petierit, non accipiat.* Hæc autem scripta esse in ordine ad lectionem piam nemo negauerit, qui expenderit S. Augustinum Regulam monialibus primariò scripsisse, quæ deinde monachis accommodata est & commendata. Isidorus Hispalensis Augustini verba suæ etiam Regulæ intexuit.

Pet. Dam. Opusc. 14.

Reg. S. August. c. 14.

Isid. in reg. cap. 8.

II. SECVNDÒ. Lectionis nomine S. BENEDICTVS studium quoque variarum disciplinarum sine dubio intellexit. Nam cùm admodum pueros reciperet, humanioribus litteris atque altioribus etiam scientiis imbuendi erant. Emittebat enim suos B. Pater, vt sanctimonialibus, aliisque verbum Dei annuntiarent, quod absque studio fieri non potuit. Deinde recepti ab ipso S. BENEDICTO Faustus, Gordianus, Marcus Poëta, aliique, scriptis testati sunt quantum in litteris profecerint. Vnde autem illis tanta scientia, nisi in monasterio & Doctores & discipuli fuissent? De quibus videsis quæ ad vitam Sancti BENEDICTI annotauimus. Atque vt his omissis ad studium reuertamur, notissimum est summorum Pontificum Decretis Benedictinos ad studendum obstringi. Vnde Clementina sic statuit: *Vt ipsis Monachis proficiendi in scientiâ via opportuna non desit, in singulis ipsorum monasteriis, quibus ad hoc suppetent facultates, idoneus teneatur magister: qui eos in primitiuis scientiis instruat diligenter.* Benedictus XII. eandem constitutionem confirmat, & plura de studiosis ad generalia studia mittendis, eorumque Magistris statuit. Rationem verò assignat, cur eos studiis vacare velit: *Quia*, inquit, *per exercitium lectionis acquiritur scientiæ margarita, & per studium sacræ paginæ ad cognitionem excellentia diuinæ familiarius peruenitur: ac per agnitionem humani iuris, animus rationabilior efficitur, & ad iustitiam certiùs informatur.* Decretis hisce inhærentes Cassinenses Patres, vtilissimas pro studiorum conseruatione constitutiones ediderunt, quas Lotharingica Gallica, S. Mariæ in Belgio Congregatio amplectitur, vt mirum sit ab æmulis hactenus spargi, studia à nostris negligi, cùm vix quidquam grauiùs in constitutionibus commendetur.

Lectio S. Benedicti est studium variarum disciplinarum.

Cap. 3. n. 14.

Quod Benedictinus imperatum à Pontificibus.

Clement. Ne in agro.

In Benedict. cap. 6. & 7.

Cassin. ad cap. 47. n. 3. 4. 5. 11. 12. 13. & 14.

III. TERTIÒ. Lectionis tempore existimo olim Monachos eruditos in religiosæ vitæ ritibus, Cærimoniis, Cantu, & præcipuè Psalmorum recitatione. Nam cùm totum Psalterium (vt alibi dictum) memoriæ commendarent, opus erat tempus & opportunitatem ad hoc concedere. Insinuat id Regula S. Fructuosi, cùm de lectionis tempore agens, de Senioribus ait: *Residentes taciti per cellulas suas, hi quorum iam ætas perfecta est, & conscientia pura, meditentur eloquia Domini. Iuniores verò coram suis residentes Decanis lectioni vel recitationi vacent, nec inconsulto Seniore iunior à suâ se auferat sessione, aut ad alterius Decani locum audeat pergere.* Atque vt de his antiquas prodamus consuetudines, Regula Pauli & Stephani præscribit: *Vt qui psalmos discunt, deputatis eos recitent dictatoribus, qui pro eis aut de negligentiâ arguendi sunt; aut in eorum eruditione & studio approbandi.* Deinde decernitur: *vt quotidie accepta de psalmis reddantur ad mensam primam fratrum. Qui meditari neglexerit, & non reddiderit, nec manducet vsque ad horam refectionis venturi diei.* Similiter Regula Magistri: *Infantuli*, inquit, *in decadâ suâ in tabulis suis, ab vna litterato, litteras meditentur, & psalmos meditari à nescientibus ordinatione Præpositorum suorum admonemus.* Subiungit idem ritum, quo pensum ediscendorum psalmorum ab Abbate iniungebatur, & à iunioribus reddebatur. *Cùm psalmos*, inquit, *memoriâ perfectè tenuerint, adducti à Præpositis suis ipsum psalmum, aut canticum seu quamuis lectionem memoriter Abbati restituant. Et cùm perreddiderint, mox petant pro se orari. Et cùm pro eo à circumstantibus oratum fuerit, Abbatis genua osculetur is qui reddidit, cui mox ab Abbate, aut à Præpositis iubetur superponi* (intelligo imponi nouum psalmorum pensum) *& antequam meditetur, petat item à circumstantibus pro se orari, & sic incohet meditari.* Sic ibi.

Lectio comprehendit cærimonias, cantum, &c.

Reg. Fruct. cap. 6.

Iuniores quomodo psalmos didicerint.

Reg. Paul. & Steph. cap. 13.

Cap. 16.

Reg. Magi. cap. 50.

Ritus recitandi eorum Abbati.

DISQVISITIO II.

Quanta mala ex neglectu studiorum?

INTER ea quæ Ordinem nostrum toti mundo celeberrimum, Ecclesiæ Dei vtilissimum reddiderunt, non postremum est diuersarum disciplinarum, & præsertim S. Scripturæ studium. Aperiebant enim nostri non suis tantùm, sed quibusuis variarum artium Gymnasia, quo & scientiæ ad posteros transmittebantur, otium declinabatur, honestissima exercitatio nugas & friuola abigebat, monasteria viris doctis ad Sacrosanctæ Matris Ecclesiæ subsidium abundabant, & optimi quique ex iis ad ecclesiarum regimen assumebantur. Ab ipso autem Ordinis exordio viguit hæc institutio:

Benedictini à studiis celebrati.

LECTIO. stitutio: primum enim Gymnasiarcham, ipsum Ordinis Conditorem meritò agnoscimus, de quo Gregorius asserit, eum extructis duodecim monasteriis, & deputatis, qui ea incolerent, monachis, paucos secum retinuisse, *quos adhuc in suâ praesentiâ aptiùs erudiri iudicauit*. Atque haec erat schola Dominici seruitij, in quâ monasticis praesertim instruebantur disciplinis. Sed & de humanioribus scientiis, altioribusque studiis intelligi potest, quod Romanus Praesul subdit: *Coepere etiam tunc ad eum Romanae vrbis nobiles & religiosi concurrere, suosque ei filios omnipotenti Deo nutriendos dare*. Ex quibus videas Monachos statim litteris imbutos fuisse, quibus deinde etiam alij adiuncti fuerint, etiamsi monastico statui ex professo non dedicarentur. Atque illa puerorum susceptio ex Regulae constitutione & Ordinis consuetudine vsitata, planè arguit eos ibidem litteris operam dedisse.

La institut. S. Benedictus. *Greg. 2. Dialog. c. 3.*

Monasteria fidei & artium gymnasia. Qualia verò deinceps fuerint nostri Ordinis monasteria, cùm ex historicis satis superque liquet, tum vnico hoc argumento luculentissimè comprobatur, ea artium, & fidei fuisse gymnasia. Magnus enim Gregorius cùm vidisset aliquando Anglos adhuc Ethnicos Romae venales proponi, admiratus in iis formae elegantiam, quod angelicas, quę pingi solent, effigies imitarentur, magnum animo concepit desiderium eos Angelorum coetibus per baptismum inserendi. Quare Candido Presbytero, quem in Gallias miserat, scripsit, vt pueros Anglos ab annis decem & septem coëmeret, & in monasteriis ad fidem instruendos collocaret. In Angliam verò haec studia Theodorus Archiepiscopus Cantuariensis Monachus ante Romanus intulerat, postquam à Vitaliano Papa in illam Insulam missus est, vt rem Christianam constitueret. De quo magnificè Beda: *Numquam prorsus, ex quo Britanniam is, Hadriano comite petiit, Anglis feliciora fuisse tempora; dum & fortissimos Christianosque habentes reges, Barbaris essent omnibus terrori, & omnium vota ad nuper audita caelestis regni gaudia penderent. Et quicumque lectionibus sacris cuperent erudiri, haberent in promptu Magistros, qui docerent.* Hos quippe litteris sacris simul & saecularibus abundè fuisse instructos, & discipulorum congregatâ caterua, *scientiae salutaris quotidie flumina irrigandis eorum pectoribus emanasse; ita vt etiam Metricae artis, Astronomiae & Arithmeticae Ecclesiasticae disciplinam, inter sacrorum apicum volumina, suis auditoribus contraderent.* Et erant sanè ad Bedae aetatem de eorum discipulis, qui Latinam Graecamque linguam aequè vt propriam, in quâ nati, callerent. Ab Anglis in Germaniam Galliamque scholae monasticae derivatae sunt, vt Libro secundo luculentiùs probauimus.

Greg. l. 5. epist. 10. *Theodorus in Angliâ litterarum reparator.* *Beda Eccl. hist. l. 4. c. 1.* *Hinc floruit insula.* *Lib. 2. Tr. 4. disq. 1.*

A Testatur autem Alcuinus (at qualis quantusque vir?) se non vnam scientiam vno eodemque tempore docuisse, cùm ad Carolum Magnum ita scribit: *Ego Flaccus, vester secundum exhortationem, & bonam voluntatem vestram, aliis per tecta S. Martini, sanctarum mella scripturarum ministrare satago, alios vetere disciplinarum mero inebriare studeo: alios grammaticae subtilitatis enutrire B pomis incipiam. Quosdam stellarum ordinem, ceu picto cuiuslibet magnae domus culmine illuminare gestio. Plurima plurimis factus vt plurimos ad profectum sanctae Dei Ecclesiae, & ad decorem Imperialis Regni vestri erudiam.* Sic ille. Omitto, quod aliàs dictum, ab eodem institutam Vniuersitatem Parisiensem, & alibi aliàs à nostris erectas Academias.

Alcuinus varias scientias praelegit. *Alcuin. Ep. 1. ad Carol. Magn.* *Lib. 2. vbi supra.*

Illud autem opportunè hîc annotandum, quibusdam locis duplices nostros habuisse Scholas intra vnius monasterij C ambitum, vnam exteriorem, in quâ Magnatum Nobiliumque liberi erudiebantur, interiorem alteram, quâ, seueritate maiore cùm iuuentus ipsa Deo dicata, tum Monachi quâ incolae, quâ aduenae, ad cultum sapientiae efflorescebant. Quam certè Scholarum partitionem Ekkehardo S. Galli Decano debemus; qui in B. Notkeri vitâ, *Scholas claustri, vbi monachici habitus pueri instituebantur*, distinxit ab exterioribus, quas *Canonicas* ipse nuncupat. Et in Concilio Aquisgranensi decretum: *Vt Schola D in monasterio non habeatur, nisi eorum qui oblati sunt*; id est, Deo in religione consecrati.

Scholae interiores & exteriores in Monasteriis. *Ekkeh. in vit. Notk. c. 8.* *Aquisgr. can. 45.*

Hisce porrò studiorum exercitationibus stetit floruitque religio, nam vt benè notauit Trithemius: *Duo sunt, quae Ordinem in obseruantiâ tenuerunt, Amor videlicet Dei, & studium Scripturarum: quibus deficientibus, Monachi quoque à sanctâ institutione recesserunt. Nonnulli enim rudes, inexperti, & sine scientiâ Scripturarum, cùm non haberent vbi cor suum delectabiliter figerent, ad amorem saeculi conuersi, disciplinam Ordinis miserè destruxerunt.* Idipsum verò alibi saepius lugubriter deplorat: nam in oratione qua-E dam in Conuentu Abbatum habita haec ait: *Nihil principes terrae in Ordine nostro venerabantur antiquitus, nisi vitae meritum, & scientiae doctrinam: Quibus neglectis Ordo deuenit in contemptum. Mox enim, vt se negotiis saecularibus immerserunt, lectiones Scripturarum neglexerunt, mutari coepit color disciplinae optimus, deuotio tota exspirauit.* Subditque: *Saluo priuilegio paucorum, quòd non fecit legem communem, Monachus vel Abbas, absque*

Ordo per has exercitia stetit & viguit. *Trith. l. 1. de Viris Illust. Ord. S. Bened. c. 8.* *His neglectis, misere corruit.*

que amore & studio Scripturarum ad internæ dulcedinis gustum rarò, aut numquam potest pertingere. Cardinalis Vitriacus iacentem Ordinis S. BENEDICTI disciplinam & statum maiorem in modum labefactatum deplorans inter ceteras ruinæ caussas neglectum lectionum & sacrarum Scripturarum meditationum reponit, atque inde adeò factum, vt *prædæ ac direptioni* Monachi cum Monasteriis *expositi, hoc maiora adierint discrimina, quòd qui suspicere, & integros mores laudare consueuerant illustres viri, paulatim euaderent haud minùs ad auferendum proni, quàm olim fuerant ad largiendum prompti.* Hæc ferè Vitriacensis. Ante vtrumque verò non veritus est Guilielmus Malmesberiensis, immanes illas & sæuissimas clades quas anno Christi 869. & subsequentibus Dani Angliæ regno, & præcipuè monasteriis intulerunt, Monachorum otio & neglectis litterarum studiis adscribere. Quinimò ad hoc probandum nonnulla B. Alcuini, qui eodem sæculo claruit, testimonia in medium producit, quibus recensitis, ita concludit: *Planum vt arbitror factum est, quantam labem, quantam pestem, obliuio litterarum, & lubrici mores perditorum hominum Angliæ inuexerint.* Sic ipse.

Vitriac. hist Occid. c.20.

Hinc monasteria prædæ exposita.

Malmes. de gestis Regum Angl. l.1. cap 3.

Et regno illata clades à barbaris.

Sed & alij studiorum in Religiosis neglectum grauiter perstrinxerunt. Ioannes enim Nider radices lapsuum diuersorum Ordinum enumerans ita ait: Octaua radix est, studij religiosi omissio: quæ iam Mendicantium Ordines, eos comparando ad præterita, multum tendere facit ad occasum. Percepi idipsum ab Ordine possessionatorum à viris optimæ conscientiæ, se non diu reformatos esse mansuros: nisi studium apud se resuscitarent. Habet igitur locũ hodie in vtrisq; illud Oseæ: *Conticuit populus meus, eò quòd non habuerit scientiam: quia tu scientiã repulisti, repellam te, ne sacerdotio fungaris mihi: & oblita es legis Dei tui, obliuiscar filiorum tuorum ego.* Litteratorum enim virorum carentia in monasteriis, litteratis sæcularibus reddit ingressum vetat, Ordinis Prelatos reddit contemptibiles, vitiosos nescit corrigere; nec tentatos iuuenes credere finit suis rectoribus. Hæc Nider. Similem querelam de Seraphico S. Francisci Ordine depromit Henricus Sedulius. Nec opus hic erit duodecim illa damna intermissi studij, quæ post Humbertum Turrecremata attulit, recensere. Constat enim antiqui hostis hanc esse versutiam, vt quo Monachos in omne flagitij genus præcipitet, eisdem auferat instrumenta quibus contra vitia se tueri possent. Nimirùm, vt rectè à Browero annotatum: Quod de Mytelenæis scriptum legitur, cùm præclarè

Idem fecit Studiorum neglectus in aliis Ordinibus.

Nider de Reform. lib.2. c. 17.

Oseæ 4.

Ignorantia mala.

Sedul. ad cap 11. vit. S. Franc.

Brovv. Antiq. Fuld. lib.1.c.12.

didicissent ipsi, quantum ad hominum conseruandam societatem momentum ac vim litterarum studia & liberales artes haberent; quos populos bello superassent, his non aliam irrogasse pœnam, nisi vt ne filios suos litteris erudirent: id hostis humani generis, paulò antè enata hæc in Germaniâ tot hæreseon ac errorum pestifera monstra, in plerisque Cœnobitis tentasse videtur, vt ne diuinas litteras ac sacrarum Scripturarum monumenta attingerent, seu, pari curâ studioque quo maiores perdiscerent ac tractarent; quo & carnis seu Veneris imperio subditos, & auocantium voluptatum blanditiis faciliùs illigatos haberet: prorsusque obiiceret bello, quod iam tum Ecclesiæ per Lutherum similesque religionis hostes parabat, inermes. Hinc illæ tot nobilium in Germaniâ monasteriorum ruinæ, subitæque clades Monachorum extiterunt.

LECTIO.

Dæmon hæresi per ignorantiam Monasteriis inuectam patrocinatur.

Ite ergo, ite quicumque scientiam è Monachorum cœtu pellitis, & solùm piam adamatis inscitiam. Etsi enim *è duobus imperfectis* (Hieronymo teste) *melius sit rusticitatem sanctam habere, quàm eloquentiam peccatricem:* tamen vtrumque melius. Qui enim *vel vitam solùm rectè instituunt* (ait Gregorius Nazianzenus) *aut eloquentiæ tantummodo student, ita vt alterum omittant, nihil mihi à monoculis distare videntur, quibus magnum est nocumentum, maior verò turpitudo, quum quempiam inspiciunt, seu inspiciuntur: quibus verò contingit, vt in vtrisque excellant & sint idonei, ij illud etiam assequuntur, vt perfecti euadant, & cum beatitudine viuant futura.* Ita magnus ille Theologus. Iterum dico, dæmonis hæc impostura est, pietatis fuco studiorum neglectum commendare; & humilitatis titulum affingere ignorantiæ. Aufer doctrinæ hunc Solem à Religiosis Ordinibus, quid nisi cymmerias, vel Ægyptiacas speres tenebras? Deme arma militibus Christi, & gladium verbi Dei, quomodò stabunt fortes in fide aduersus phalangas dissectarum sectarum.

Contra eos qui scientiam à Monachis ablegant.

Hieron. Epist 2.

Ecclesi.11.

Nazianz. orat. 10.

Dæmon sub pietatis fuco multis imponit.

Caueránt olim Philisthijm, ne fortè facerent Hebræi gladium aut lanceam: *Porrò faberferrarius non inueniebatur in omni terrâ Israël.* Quid autem hoc in spirituali sensu designet, Magnus exponat Gregorius: *Apertè,* inquit, *dæmones sciunt, quia dum sæcularibus litteris instruimur, in spiritualibus adiuuamur. Cùm ergo nos ea discere dissuadent, quid aliud, quàm ne lanceam aut gladium faciamus præcauent? A nonnullorum enim cordibus discendi desiderium maligni spiritus tollunt: vt & sæcularia nesciant, & ad sublimitatem spiritualium non pertingant. Faber autem Ferrarius in Israël non inuenitur, quia*

1. Reg. 13.

Gregor. l. 5. in l. 1. Reg. cap. 3.

Et dissuadent litteras discere.

LECTIO. *fideles Domini arte ſæcularis ſcientiæ contra malignos ſpiritus nequaquam prælientur. Fabri namque arte adiuti vincerent, ſi ſæcularis eloquentiæ iaculis, occultis hoſtibus præualerent. Quæ profectò ſæcularium librorum eruditio, & ſi per ſemetipſam ad ſpiritualem ſanctorum conflictum non prodeſt, ſi diuinæ Scripturæ coniungitur, eiuſdem Scripturæ ſcientia ſubtiliùs eruditur.* Hæc Gregorius. Quæ ſi de ſæcularibus ſcientiis tantus Præſul dixerit, quid quæſo, de neglectu ſacrarum Litteratum dicturus fuiſſet? Quid de Doctorum & diſcipulorum in ordine religioſo defectu? Audi Rabanum Maurum hæc pulchrè interpretantem. *Diabolus quoque per paganos, per hæreticos & falſos Chriſtianos ſtudet prohibere, ne fiant Doctores in Eccleſiâ qui ſpiritualia arma ſociant, & nobis ad pugnandum tribuant. Pagani enim prohibuerunt, ne Chriſtiani liberalibus imbuerentur artibus. Hæretici quoque perſuaſerunt principibus, vt Catholici Eccleſiæ defenſores in exilium pellerentur, & deſolatam plebem faciliùs ſeducerent. Nunc quoque antiquus hoſtis ab inſtantiâ eruditionis prælatos auertit, vt & ipſos & ſubditos faciliùs decipere poſſit.* Sic ille. Non leui igitur periculo religioſæ exponuntur Congregationes, à quibus exulant ſcientiæ, nam & ipſa ſenſim deficere, & membra ignauo torpere otio neceſſe eſt. Non malè enim quidam cecinit:

Imò per ſuos ſupprimere nititur.

Vt mactet, perdat, & diſſipet.

Vito Sacerdotum niſi libris otia tollat,
Ducitur ancipiti deſidioſo loco.

DISQVISITIO III.

Vbi, & quo ritu legendum?

CERTVM & communem omnibus locum, in quo Lectio fieret, S. Legiſlator non deſignauit: magis autem innuit diuerſos diuerſis legiſſe locis, ideò enim ſtatuit, vt *deputentur vnus aut duo ſeniores, qui circumeant monaſterium horis quibus vacant Fratres lectioni.* Neque enim opus eſſet monaſterium circuire, ſi vno certoque loco adunati Fratres vacaſſent Lectioni. Quod tamen poſteà vſu introductum, ex Epitome Ludouici Pij conſtat, in quâ dicitur: *Certis iterùm horis Lectioni pleniter vacent; &, ſi fieri poteſt, in vno clauſtro ſedeant.* Sanctus Fructuoſus Legentes in duos diuidens ordines, decreuit, vt hi *quorum iam ætas perfecta eſt, & conſcientia pura, reſidentes taciti per cellulas ſuas, meditentur eloquia Domini. Iuniores verò coram ſuis reſidentes Decanis Lectioni vel recitationi vacent.* Sic ille. Prior ille modus ſpirituali lectioni propter eam, quæ requiritur, ſeorſuum recollectionem, magis eſt accommodatus: atque ita iam in cellis ſolet inſtitui. Poſterior modus communi magis fauet obſeruantiæ, facilius namque abſentes, dormitantes, non legentes notari poſſunt.

Certus locus à S. Benedicto lectioni non tribuitur.
Cap. 48.

Reg. Fruct. c. 6.
Duplicem innuit Fructuoſus.

Hinc Lectio ſiue ſtudium fiebat in Capitulo, quod eâ gratiâ adeò amplum in pleriſque Cœnobiis ædificatum fuit; vel in Clauſtro, aut aliqua parte, quam Cluniacenſes, Ciſtertienſes, & ſtatuta ſancti Dunſtani *Auditorium* vocant, cuius nominis ſignificationem ita Dunſtanus explicat. *A primo pulſu veſpertinalis ſynaxis ſilentium teneatur in clauſtro vſquequo Capitulum finiatur alterius diei, excepto Auditorij loco: qui & ad hoc maximè eo cenſetur nomine, quod ibi audiendum ſit, quid à præceptore iubeatur, non verò fabulis, aut otioſis ibi, aut alicubi vacare loquelis oportet.* Ita ille. Ciſtertienſes: *In Auditorio*, inquiunt, *non loquantur plures quàm duo ſimul cum Priore tempore lectionis: niſi fortè Prior pro aliquâ neceſſitate plures ſibi conuocandos iudicauerit.* Reddebant ergo Priori ſuas lectiones cum illo conferentes, & dubiorum enodationem ab eo requirentes; adeoque *Auditorium* hoc inſtar cuiuſdam erat ſcholæ, ſiue gymnaſij, quod deputati Officiales, quos *Circotores* nominabant, ſtatis temporibus viſitabant, vt conſiderarent quo modo fratres lectioni vacarent, & num aliqui deeſſent aut minùs religioſè ſe haberent, hiſque ſimilia.

Olim legebant in Capitulo, vel clauſtro.

Lib. vſuum Ciſterc. cap. 71.
Auditorium quid.

Erat Monaſteriorum ſchola.

Quam viſitabant Circatores.

Officium autem *Circotoris*, vt vocant, ex Sancti BENEDICTI verbis deſumptum, quibus ſtatuit, vt deputentur ſeniores, *qui* CIRCVMEANT *monaſterium horis quibus vacant fratres lectioni.* Hic talis olim appellatus *Circa*, vt videre eſt apud ſanctum Dunſtanum: *Secundùm Regulæ præceptum*, inquit, *conſtitui debet aliquis frater, qui ab officio circuitus ſui, Circa vocatur: eſt enim eius officium circuire clauſtrum: ne fortè inueniatur frater acedioſus, aut alicui vanitati deditus.* Lanfrancus: *Circumitores Monaſterij, quos alio nomine Circas vocant, iuxta Sancti* BENEDICTI *præceptum certis horis circumire debent monaſterij officinas, obſeruantes incurias & negligentias fratrum, & ſtatuti Ordinis præuaricationes.* Apud Ekkehardum Iuniorem dicuntur *Circatores: Ecce primo ſigno ad veſperas pulſato, Circator fratres collecturus*, &c. In quem locum Goldaſtus: *Circotor*, Circitor, vel Circuitor, tranſlatio à re militari. Sunt enim *Circitores* Vegetio, qui περίπολοι ἐφοδεύοντες Polybio. Vt hi vigiles recognoſcunt, an in officio ſint, ita ille Monachos, an in operis. Conradus Fabarienſis: *Circatoribus iuxta mandatum Apoſtolici monaſterio ſingula perluſtrantibus.* Dicti & citato mox Ekkehardo

Qui & iſti quoque Circa.

Stat. Dunſtan c.

Stat. Lanfr. c. 4.

Ekkeh. de caſ. mo. S. Galli c.

Fab. ca. 8.

Ekkeh. ſupra cap.

Exo-

Et Exactores.

Exactores, id est, auscultatores. Ceterùm A manſit *Circatorum* nomen & officiũm apud Præmonſtratenſes, qui & hinc *Circarias* vocant Ordinis ſui Prouincias, quod vt Benedictinus *Circator* monaſterium, ita Viſitator Prouinciam circumeat & luſtret.

Quâ diſciplinâ legendum.

Vſus Ciſtert. c. 71.

Quâ verò diſciplinâ in loco Lectioni deputato verſari quemque par eſt, accuratè deſcribunt Ciſtercienſes: *Qui in Clauſtro*, aiunt, *ſederint religioſè ſe habeant, ſinguli in ſingulis libris legentes, exceptis illis, qui in Antiphonariis, hymnariis, gradualibus cantauerint,* B *& illis qui lectiones ſuas præuiderint, quas auſcultet cantor vel quilibet frater ad hoc idoneus ab ipſo monitus. Neque inquietent ſe inuicem in quæſtionibus faciendis, niſi de productis & correptis accentibus, & de dictione quam legere ignorauerint, & de principiis lectionum ad menſam, & ad collationem, & ad vigilias cùm neceſſe fuerit, quæ breuiſſimè fiant. Si quis habuerit caputium in capite, dum legerit taliter, habeat ſe vt poſſit perpendi ſi dormiat. Quòd ſi aliquis neceſſe habuerit diuertere alicubi, librum ſuum in armario re-* C *ponat, aut ſi in ſede ſua eum dimittere voluerit, faciat ſignum fratri iuxta ſedenti vt illum cuſtodiat.* Sic illi. quorum veſtigiis ferè inſiſtunt Butsfeldenſes, qui etiam ſtatuunt ita caputium in capite diſponendum, vt poſſit perpendi an frater vigilet, vel dormiat.

Quomodo ponendum caputium.

Butsfeld. diſt. 3. c. 3.

Pachom. in reg. nu. 10.

Sed & S. Pachomius ſanciuit: *Peractâ diſputatione ſiue concione Præpoſiti ſinguli egredientes vſque ad cellulas ſuas, & vſque ad veſcendi locum, de ſcripturis aliquid meditabuntur* (memoriæ mandabunt & ruminabunt) *nullúſque habebit opertum ca-* D *put meditationis tempore.* Et de libris idem ſic ſtatuit: *Nemo dimittat codicem non ligatum, codicem poſt Nonam attendat, ad quem pertinet.*

Num. 36.

Cùm verò plura ſint, quæ de ſtudiorum ratione iuxta diſciplinarum varietatem dici poſſent, nos ea impræſentiarum libenter prætermittimus, quod ab aliis iam accuratè ſint pertractata, nec peculiaria occurrant, quæ à Religioſis in particulari magis quàm ab aliis ſtudentibus obſeruanda.

DISQVISITIO IV.

Quomodo Lectio ſpiritualis inſtituenda?

CVM ad animæ potiſſimum profectum lectio ſpiritualis inſtituta ſit, id ſolicitè procurandum eſt, vt iis exornetur circumſtantiis, ex quibus maior vtilitas & ſpiritualis profectus redundare poſſit. Non omiſit ſanè Legiſlator noſter eas vtcumque inſinuare.

LECTIO. I. Certo tempore quotidie legendum. Cap. 48.

A PRIMÒ enim, definiuit certum quotidie legendi tempus, quod quidem totum ita lectioni tributum voluit, vt obſeruatores etiam conſtituerit, qui attenderent, an, & quomodo fratres lectioni vacarent. *Ante omnia*, inquit, *deputentur vnus aut duo ſeniores, qui circumeant Monaſterium horis quibus vacant fratres Lectioni: & videant ne fortè inueniatur frater acedioſus, qui vacat otio, aut fabulis, & non eſt intentus lectioni.* Etſi autem vniuerſim tam de ſtudio, quàm de ſpirituali lectione hæc intelligantur, de B hac tamen peculiariter monendum, vt totum tempus illi adſcriptum fideliter & diligenter impendatur, quòd magnæ huius lectionis vtilitates meritò vnicuique perſuaſerint: quas qui legere vberiùs volet, adeat ſcriptores aſceticos. Mihi ſuffecerit digitum ad fontès intendiſſe; in his ſunt [a] Turrecremata, [b] Trithemius noſter, [c] Ioannes Trullus, [d] Mauburnus, [e] Alphonſus Rodericius, & [f] Nigronus.

Piæ Lectionis vtilitates.

a Tract. 4. in Reg. S. Ben. b in 4. cap. Reg. S. Ben. § 30. c l. 4 in reg. S. Auguſt. conſ. 1. d Roſet. p. 1. diſt. 1. tit. 4. c. 6. e p. 1. tit. 5. cap. 28. f Tr. aſcet. 5. c. 7.

II. Liber vnus tantùm legendus.

SECVNDÒ, vult S. BENEDICTVS, vt ſinguli legant ſingulos libros è Bibliothecâ C initio quadrageſimæ acceptos. Non probat igitur variorum librorum lectionem, quam pluribus argumentis Seneca improbauit: *Non refert*, inquit, *quàm multos, ſed quàm bonos habeas. Lectio certa prodeſt; varia delectat. Qui quò deſtinauit, peruenire vult, vnam ſequatur viam; non per multas vagetur. Non ire iſtud, ſed errare eſt.* Alibi copioſiùs: *Vide, ne iſta lectio multorum Auctorum; & omnis generis voluminum habeat aliquid vagum & inſtabile.* Et paulò pòſt: *Nihil æquè ſanitatem impedit, quam remedio-* D *rum crebra mutatio. Diſtrahit animum librorum multitudo. Itaque cùm legere non poſſis, quantum habueris, ſat eſt habere, quantum legas. Sed modò, inquis, hunc librum euoluere volo, modò illum. Faſtidientis ſtomachi eſt, multa deguſtare: quæ vbi varia ſunt, & diuerſa, inquinant, non alunt. Probatos itaque ſemper lege; & ſi quando ad alias diuertere libuerit, ad priores redi.* Et Bernardus: *Qui aliquò pergit, ſi vnam certam tenuerit viam, citò perueniet quò tendit; & itineris & laboris faciet finem. Si verò multas aggreditur vias,* E *errat; nec laboris aliquando finem facit; quia error finem non habet.* Polybius verò librorum helluones guloſis comparat conuiuis: *Qui appoſitos cibos variè & carptim delibantes, neque in præſentiâ voluptatem ſolidam, neque fructum, aut alimoniam in poſterum ferunt.*

Sen. epiſt. 45. Lectio varia improbatur. Idem ep. 2.

A Simili.

Bernard. epiſt. de vitâ ſolit.

Polyb. lib. 3.

III. Legendum ordine, nec carptim & vagè. Cap. 48.

TERTIÒ. Ordinem in legendo Legiſlator noſter requirit, cùm ait: *Quos per ordinem ex integro legant.* Noluit ergo carptim legi, modicum hîc, & modicum ibi, per folia vagè diſcurrendo, ſed ſtabilem, & ordinatam requirit lectionem, nam vt

Bloſius

LECTIO. Blosius noster ait: Lectio incerta & erratica spiritum magis dissipat, quàm promouet. Dionysius Carthusianus monet legendum, non varia percurrendo, & folia reuoluendo, non solùm notitiam, aut temporis deductionem, seu speculatiuam & superficialem delectationem quærendo. Quapropter si breuior alicui assignatus fuerit liber, expediet sensim & cum magnâ morâ legere, aut eundem librum sæpius repetere. Monachum sic instruit S. Ephræm: *Cùm autem leges, intentissimè lege, atque diligenter, cum multa constantia versum bis terve ponderans, & penetrans sensum: neque studens libri folia euoluere; verùm, vt dixi, bis, terque ac sæpius eundem repete versum; vt ipsius intelligentiam consequaris.* Fecisse id accepimus Siluaniam sanctissimam feminam, de quâ Palladius: *Hæc cùm esset doctissima, omnia antiquorum qui Commentarios ediderunt, scripta non leuiter, nec temerè percurrit, sed elaboratè septies, vel octies vnumquemque librum perlegens, vt horum verborum gratiâ, in altum erigeretur; spe bonâ seipsam auem efficiens spiritualem.* Optimè autem, & ad Sancti BENEDICTI mentem monet Quinctilianus: *Repetamus*, inquit, *& tractemus, vt cibos mansos ac propè liquefactos demittimus, quo faciliùs digerantur; ideò lectio non cruda, sed multâ iteratione mollita, & velut confecta memoriæ imitationique tradatur. Ac diu non nisi optimus quisque, & qui credentem sibi minimè fallat, legendus est: sed diligenter ac penè ad scribendi solicitudinem; nec per partes modò scrutanda omnia, sed perlectus liber vtiq; ex integro resumendus.* Hæc ille. Faciendum igitur quod Bernardus optimè monuit: *De quotidianâ lectione aliquid quotidie in ventrem memoriæ demittendum, quod fideliùs digeratur, & rursum reuocatum crebriùs ruminetur.* Atque hæ ferè sunt circumstantiæ, quas lectioni adhibendas Beatus BENEDICTVS præscripsit, quibus alij alias addiderunt, quas non inutile fuerit hîc compendio repræsentare, vt vndequaque lectio fit spiritualis.

Blos. can. vitæ spirit. cap. 16. — *Carthus. in instit. Nouit. art. 9.* — *Ephræm to. 1. serm. de patient. & consum. sæc.* — *Eadem sæpius repetenda.* — *Palla. Lausiac. c. 143.* — *Quinctil. lib. 10 c. 1.* — *Et cibis instar masticando.* — *Bernard. vbi suprà.*

B

C

D

IV. QVARTÒ igitur, Lectionem præcedat præparatio, & mentis in Deum per orationem aliquam eleuatio. Admonet nos huius S. Ephræm, dicens: *Cùm autem tead sedendum ac legendum, vel etiam ad alium legentem audiendum paras, Deum cumprimis ora, dicens: Domine Iesu Christe aperi aures & oculos cordis mei, ad audiendum & intelligendum sermonem tuum, faciendamque voluntatem tuam Domine.* B. Rogerius Ordinis Minorum ita præscribebat: Quando tu vis legere, antequam librum aperias, debes cor tuum ad Deum dirigere, & dicere: *Domine, iste vilissimus seruus tuus, indignus omni bona tuo, vult ingredi ad videndos thesauros tuos: placeat tibi vt eum intraducas, & des ei in his verbis sanctissimis te cognoscere, vt te diligat. Et tantum des ei diligere, quantum dabis ei cognoscere, nec des ampliùs cognoscere, quàm diligere: quia non vult te cognoscere, nisi vt te diligat.* Talis mens, subdit, primâ libri apertione inueniet Deum suum. Quia verò, vt Ambrosius dixit, *Deum alloquimur, eùm illum oramus; illum audimus, cùm diuina legimus oracula;* non inutiliter & illa ad Deum eiaculabimur verba: *Loquere Domine, quia audit seruus tuus.* Itemque: *Audiam quid loquatur in me Dominus.* Non tantùm autem initio lectionis mens ad Deum eleuanda, sed & ex ipsâ lectione ad Deum per interualla aspirandum. Quid vetat, inquit Dacrianus, quò minùs etiam in ipsâ lectione breuiusculas quasdam orationes subinde formes, & ad Deum per sancta desideria adspires? Sanctus Bernardus: *Hauriendus est sæpè de lectionis serie affectus, & formanda oratio, quæ lectionem interrumpat; & non tam impediat interrumpendo, quàm puriorem continuò animum ad intelligentiam lectionis restituat.* Ludouicus Blosius: Lectio tollat orationis tædium, oratio, vel meditatio condiat lectionis studium. Interserebat preces lectioni Sanctus Martinus, de quo Sulpitius: *Quamquam etiam inter legendum, aut si quid aliud fortè agebat, numquam animum ab oratione laxabat. Nimirùm vt fabris ferrariis moris est, qui inter operandum pro quodam laboris leuamine incudem suam feriunt; ita Martinus etiam, dum aliud agere videretur, semper orabat.*

Lectioni præmittëda præparatio. — *Ephræm to. 1 serm. de pat. & consum. sæcl.* — *Pisan. confor. Fruct. 8.* — *Mentem initio ad Deum eleuando.* — *Ambros. 1. offic. 20.* — *1. Reg. 3.* — *Psal. 84.* — *Dacrian. in specul. Monach.* — *Et in decursu formando sa precatiunculas inserenda.* — *S. Bern. 1 de vit. solit.* — *Blos. can. vit spiri. cap. 16.* — *Sulpit. l. de vit. S. Mart. c. 16.*

V. QVINTÒ, *In lectione*, vt ait Isidorus, *non verba, sed veritas est amanda.* Idem monitum inculcauit S. Ephræm: *Si lectioni incumbis, caue ex eâ, quæ ad fastum & elegantiam tantum pertinent sermonis, persequaris; & eousque dumtaxat tuum extendatur studium, vt spiritus arrogantiæ cor tuum feriat.* Cui quidem consentit Hugo Victorinus: *Sciat etiam ad propositum suum non conducere, vt inani raptus desiderio scientiæ, obscuras & profundæ intelligentiæ Scripturas exquirat, in quibus magis occupetur, quàm ædificetur animus.* Quare Richardus Pampolitanus rectè monet, difficiliores sententias disputantibus & ingeniosis viris longo tempore in sanctâ doctrinâ exercitatis relinquendas. Et auctor libri de Imitatione Christi: *Ita libenter deuotos & simplices libros legere debemus, sicut altos & profundos. Non te offendat auctoritas scribentis, vtrum paruæ, vel magnæ litteraturæ fuerit, sed amor puræ veritatis te trahat ad legendum.*

E

In lectione veritas amari debet. — *Isid. l. 3. sent. c. 13.* — *Ephræm l. 1. serm. de rect. viu. rat. n. 36.* — *Hug. Vict. l. 5. erud. didasc. c. 7.* — *Non curiositas.* — *Richard. I. de emend. pecc. c. 9.* — *Lib. 1. de imit. Christ. c. 5.*

VI. SEXTÒ. Cùm proposito lecta exsequendi, instituta est sacra lectio, vnde Dauid dice-

Legendum cum proposito faciendi.

Psal. 118. dicebat: *Da mihi intellectum, & scrutabor legem tuam: Et custodiam illam in toto corde meo.* Hoc scilicet fine legendum, vt lectio custodiatur in corde, & ex affectu cordis prorumpat in opus. Vnde idem dicebat: Ibid. *Et leuaui manus meas ad mandata tua, quæ dilexi: & exercebar in iustificationibus tuis.* In quem locum eleganter Sanctus Ambrosius: Ambros. serm. 6. in Psal. 118. *Pulcherrimus ordo iste, vt primò meditemur, & eorum præceptorum quæ diligimus, sit nobis assueta meditatio. Meditatione enim mandatorum cælestium, operis boni vsus inolescet. Nam sicut meditationi verborum, finis memoria est; vt quæ meditamur verba teneamus: sic meditationis præceptorum cælestium, intentio vel finis operatio est, actusque directus ad implenda præcepta diuina.* Sic ille. Augustinus ita Monachos quosdam perstringit: August. de opere Mon. c. 17. *Quæ est ista*, inquit, *peruersitas, lectioni nolle obtemperare, dum vult ei vacare, & vt, quod bonum est, diutiùs legatur, ideò facere nolle, quod legitur? Quis enim nesciat tantò citiùs quemque proficere, cùm bona legit, quantò citiùs facit quod legit?*

DISQVISITIO V.

Vnde Libri petendi?

RITVM modumque præscripsimus legendi: sed vnde nobis Libri? Digito verboque commonstrat Sanctus BENEDICTVS, dicens: Cap. 48. *Accipiant omnes singulos codices de Bibliothecâ.* Ex quibus colligas *Bibliothecarum in monasteriis antiquitas.* vetustum morem habendi Bibliothecas in monasteriis, sunt enim illæ velut Armamentaria militiæ spiritualis, & gazophylacia thesaurorum religiosorum. Vnde Themistius Themist. Orat. 13. de Bibliotheca loquens: *Solum illud ornamentum*, inquit, *meliores suos spectatores facit, quò attentiùs id quispiam considerauerit, atque interius penetrauerit, eò spectaculi huius ex intuitu felicior discedit. Ex hoc enim* *Earum commendatio.* *emporio virtus ac prudentia loco mercium exportantur.* Benè Chrysostomus: Chrysost. Concione 3. de Lazar. *Ipse etiam per se librorum aspectus segniores nos reddit ad peccandum.* *Librorum aspectus à malo reuocat.* *Quòd si peccauerimus, reuersi domum, conspectisque libris acriùs nos condemnat conscientia; reddimurque remissiores ad eadem repetenda, si in sanctimoniâ perstiterimus, ex libris reddimur tutiores, firmioresque. Nam simul atque tetigit aliquis euangelium, mox composuit suam ipsius mentem, & à rebus mundanis abduxit, idque ex ipso solo aspectu. Quòd si accesserit diligens lectio, non aliter quàm in sacris aditis rebus diuinis vacans anima, sic repurgatur, meliorque redditur, Deo cum ipso per ipsas scripturas colloquente.* Hæc ille. Magnum proinde detrimentum patiuntur religiosi à litteris alieni, *Religiosi litteris carere non debent.* nam vt Hugo Cardinalis ait: In Psa. 105. *Frangitur nauis religionis, quando subest parum aquæ, id est doctrinæ, tunc enim terræ colliditur, id est, terrenorum amori, & sic frangitur.* LECTIO. Pluribus verò similitudinibus explicat Thomas à Kempis, qualis sit Clericus, siue Monachus sine libris. To. 2. opusc. 11. cap. 7. *Est enim*, inquit, *quasi miles sine armis, equus sine frenis, nauis sine remis, scriptor sine pennis, auis sine alis*, &c.

Habuerunt autem antiqui Religiosi etiam ante S. BENEDICTVM suas Bibliothecas, *Quid alij de bibliothecâ statuerint.* vt patet ex Regulâ Sancti Augustini, qui meminit eorum, qui Codicibus præponuntur, August. in Reg. c. 23. aitque: *Codices certâ horâ singulis diebus petantur, extra horam, qui petierit, non accipiat.* Augustinum imitatus est sanctus Isidorus, qui ita statuit: Isid. reg. cap. 8. *Omnes codices custos sacrarij habeat deputatos, à quo singulos singuli fratres accipiant; quos prudenter lectos, vel habitos semper post vesperam reddant.* Sed & apud sancti Pachomij discipulos fuisse communi quodam loco libros repositos, cui ex officio fratrum quidam præpositus fuerit, ex eiusdem Regulâ patet, in quâ ita dicitur: *Codices post Nonam* Artic. 56. *attendat, ad quem pertinet.* Hic autem quis est nisi Præfectus Bibliothecæ? S. Ephræm Monachum instituens, meminit libri, qui Ephræm to. 3. ser. de tim. Dei. ad Cœnobium, non ad Religiosum singularem pertineret. Ex quibus patet antiquissimum olim fuisse monasteriorum *Communis fuit apud plerosque.* Præpositis communem Bibliothecam extruere, & omnium generum Auctoribus eam adimplere: quo in genere magni Cassiodori commendata est diligentia, qui monasterium suum Viuariense, eiusque Bibliothecam, optimis quibusque Scriptoribus vndequaque conquisitis instruxit, & codicum cooperiendorum artifices, ne quid ad ornatum desiderari posset, etiam addidit, vt ipsemet testatur. Lib. 1. diui. instit. lect. c. 8. & 30. De Bibliothecâ monasterio suo relictâ, & quantâ diligentiâ in conquirendis libris vsus fuerit S. Petrus Damiani, ita ipse testatur. Pet. Dam. opusc. 14. *Librorum numerum non minimum dereliquimus, vt fratribus nostris, qui pro nobis orare dignentur, meditandi copiam præberemus.* *Petri Damiani in eâ instruenda sedulitas.* *Bibliothecam namque omnium veteris & noui Testamenti voluminum, licet cursim & per hoc non exactè vobis emendare curauimus.* Subdit deinde catalogum plurium librorum, ac tandem concludit: *Plures libros habetis, quibus vacare potestis, vt sancta anima vestra non solùm oratione crescant, sed & lectione pinguescant.* Orbi autem notissimum est, quanta librorum copia Benedictinorum Bibliothecæ refertæ fuerint, præsertim cùm plurimos, vt suprà dictum, haberent, qui libros ex professo scriberent, vel etiam ab aliis compositos describerent.

Antequam verò à libris & Bibliotheca disce-

LECTIO. discedamus, opportunè aliquid adiiciendum de curâ, munditieque circa illos adhibenda. De Bibliothecâ quidem hæc Thomas Kempensis: *Magnâ cautelâ & firmâ clausurâ, seruanda est Libraria sacrorum eloquiorum ab omni putredine pulueris, ab incendio ignis, & stillicidio humoris; à raptu furis & strepitu clamoris, à luto pedum & morsu vermium, ab omni maculâ & rupturâ foliorum. Non enim dignus est in sacro libro legere, qui nescit benè custodire, & in apto loco negligit reponere.*

[*Quàm nitidè & accuratè Libri asseruanai.* Thomas à Kemp. to. 2. opusc. 18. cap. 5.]

Quod ipsos Codices spectat, obseruatum ab Aloysio Nouarino, Gentiles olim (B) libros sacros illotis manibus contingere piaculum existimasse. Probat autem Plutarchi auctoritate, cuius hæc verba: *Et nos fortassè peccamus, quia huiusmodi libros attingimus non lustratis manibus, oculis, pedibus, auribus.* Sic ille. Pari religione Prisci æui fideles sacros codices contrectare solitos, Auctor est Chrysostomus: *Statim,* inquit, *cohibemur; manus lauamus, cùm librum accipimus. Vides quantâ ante lectionem reuerentiâ moneamur? Quòd si diligenter accedamus, magna inde prouenîet vtilitas. Non enim, nisi reuerens animus manus lauerit, & vxor, si detectum caput habuerit, quàm primùm tegit; interioris reuerentiæ præferens indicium, vir autem tectum caput deteget.* Hæc de antiquorum religione ac pietate sanctus hic Pater, vbi etiam obiter vides, mulieres in reuerentiæ signum caput operuisse, aperuisse viros.

[*Veteres illotis manibus libros non tangebant.* Nouarin. Elect. Sacr. lib. 1 cap. 12 sect. 8. Plutarch. orat. 2. de esu carn. — Chrysost. homil. 52. in Ioan.]

Monet quoque S. Petrus Damiani, vt vnusquisque libros sanctos ita custodiat, vt numquam manum super litteras teneat, numquam fumo nigrescere, vel ignis odorem sentire permittat. Solerter & alij cauent, ne liber relinquatur apertus, aut (A) non complicatus, quod post Pachomium placuit S. Ephræm, qui ait: *Librum ne proiicias per negligentiam: sed studiosè complicatum serua atque custodi eum tamquam Domini esset.* Et Thomas à Kempis: *Postquam legisti, claude librum, & gratias age de omni verbo ex ore Dei; quia inuenisti in agro dominico thesaurum occultum.* S. Bonauentura Nouitios instruens, monet librum superfluè apertum non teneant, vel incautè relinquant. *Indignus est libro, qui negligit custodire. Qui munditiâ gaudet, honestatis pulchritudine delectatur.* Hæc ille. Hortatur (B) denique Kempensis, sic accipiendum librum in manibus ad legendum, sicut Simeon iustus puerum IESVM in vlnas suas accepit ad portandum & osculandum.

[*Alia monita pro librorum conseruatione.* Petr. Dam. op. 15. c. 18. — Ephræm to. 3. ser. de tim. Dei. *Claudendi post lectionem.* Thomas à Kemp. to. 2. opusc. 11. c. 5. — Bonauent. in spec. discip. ad Nouit. part. 2. cap. 4. — Kemp. loc. cit.]

Atque hæc de libris, eorumque receptaculo: quod olim etiam *Armarium* dictum. Sidonius: *Videre te crederes, aut grammaticales pluteos, aut Athenæi cuneos, aut Armaria extructa bibliopolarum.* Ad quem locum Ioannes Sauaro: *Armaria* bibliopolarum sunt bibliothecæ ex Neruæ sententia. Vlpianus, *in l. librorum 52. §. sed si bibliothecam, de lega. 3.* Plinius: *Parieti eius in (C) Bibliothecæ speciem Armarium insertum est.* Vitruuius: *Fretus memoriâ è certis Armarijs infinita volumina eduxit.* Eandem vocem pro loculis librorum vsurpauit Iuuenalis:

[*Armarium pro Bibliothecâ.* Sidon. lib. 2. epist. 9. — Plin. l. 2. Epist. 17. — Vitr. lib. 7. in præfat. — Iuuen. Satyr. 7.]

—— *Oenophorum, tripodes,* Armaria,
cystas.

Optatus: *Posteaquam peruentum est in Bibliothecam, inuenta sunt ibi Armaria inania.* S. Hilarius Arelatensis: *Et sanè tantum in scriptis illius salis, tantum dulcedinis erat, vt non scriniis aut Armariis, sed arcâ pectoris condi mererentur.*

[Optat. in gest. purg. Cæcil. & Felic. — De vit. S. Honorati.]

TRA-

TRACTATVS V.

DE LECTIONE COLLATIONIS.

PRÆTER *eam Lectionem, quâ proprio quis studet, siue in pietate, siue in cantu & cærimonijs Ordinis, siue in altioribus scientijs, profectui, ex Regula triplex Benedictinis insuper quotidie audienda Lectio. 1. Regulæ in Capitulo. 2. ad mensam in refectorio. 3. Collationis in claustro, vel alio ad hoc designato loco. De prima fusè actum libro 2. & 8. De secunda libro sequenti tractabimus. Tertia proinde, quæ reliqua est, huic tractatui argumentum præbet, de quo* Prima *Disquisitio est, Cur instituta Lectio Collationis?* Secunda, *Vbi legenda?* Tertia, *Quomodo & quantum in Collatione legendum?* Quarta, *Cur ad hanc lectionem, Collationes & vitæ Patrum præscriptæ?* Quinta, *Quid præter prædictos libros ad Collationem legi possit?* Sexta, *Cur ad Collationem non legendum Heptateucum, aut libri Regum?* Septima, *Quàm expediat vltra lectionem Collationis Spirituales fieri Conferentias & exhortationes?*

DISQVISITIO I.

Cur instituta Lectio Collationis?

Lectio Collationis vnde dicta.

Cap. 42.

QVÆ in Ordine nostro ante Completorium instituitur Lectio, ab ipsa Regula nomen & auctoritatem habet. *Omni tempore*, ait S. Pater, *siue ieiunij, siue prandij; si tempus fuerit, prandij, mox vt surrexerint à cœna sedeant omnes in vnum, & legat vnus Collationes, vel Vitas Patrum, aut certè aliquid, quod ædificet audientes.* Et paullò pòst: *Mox accedant ad Lectionem Collationum.* Ex quibus verbis, vt cuiuis obuium, etymologiam suam Lectio hæc accepit: quamuis non solæ Collationes, sed & alia quæ ædificare possent audientes, legerentur.

Cur instituta.

Quid autem mouerit S. Patrem, vt hanc lectionem indiceret, id esse arbitror, vt veterum Monachorum vestigijs, vt alibi passim, ita hîc etiam insisteret. Ægyptij enim Monachi solebant quotidie ad Collationem conuenire. Testis Honorius Augustodunensis, qui ita ait: *Quòd Religiosi ad Collationem conueniunt, hoc à sanctis Patribus acceperunt, qui in vesperis solebant in vnum conuenire, & de Scripturis insimul conferre, Collationes dicebantur, & hæc his simulia ad Collationem leguntur.* Quid autem sit Collatio, exponit Smaragdus, ita dicens: *Collatio dicitur, confessio, collocutio, vel confabulatio, vbi de*

Honor. Gem anim. lib. 2. c. 63.

Collationis descriptio. In cap. 42. Reg.

A *scripturis diuinis, alijs conferentibus interrogationes, conferunt alij congruas responsiones, & sic quæ diu latuerant occulta, conferentibus patefiunt perspicua.* Quòd autem dicit Collationem dici *confessionem*, crederem intelligendum de propriorum defectuum accusatione, quæ in Collationibus fortè fiebat, vel de confessione ignorantiæ, si quis ad interrogata respondere nesciisset: ita, inquam, crederem, si impressa exemplaria sequerer, & citationem Iulij Nigroni & Alardi Gazæi, qui legunt, *Confessionem*: Verùm melior lectio est in MS. nostro codice, qui habet: *Collatio dicitur consessio*: fiebat enim

Nigron. tract. ascet. 3. cap. 1. Gazæ. in præfat. ad Collat. Cass.

B collatio cunctis residentibus, vt locis infra citandis patebit. Et S. Basilius: *Collationem Consessum* vocat: *Operæpretium est*, inquit, *si statis interdum quibusdam temporibus, certisque locis Consessus celebretur eorum, qui fratrum conuentibus præsunt: in quibus videlicet, cùm de rebus ijs, quæ sibi præter rationem acciderint, tum de difficilibus etiam ad tractandum naturis, aut moribus, & quo modo in singulis moderandis se gesserint, vicissim inter se communicent, & conferant.* Ex quibus verbis vsus & antiquitas Collationis colligitur, quam S. Pachomius, & S. Hieronymus *Disputationem* vocant. Ille sic ait: *Manè per singulas domos finitis orationibus, non statim ad*

Locus Smaragdi restitutus.

In Regul. fuse disp. cap. 54.

Collationis vsus & antiquitas.

Pachom. in Reg. art. 7.

LECTIO *suas cellas reuertentur: sed conferent inter se, quæ* A *Præpositos audierint disputantes, & intrabunt cubicula sua. Disputatio autem à Præpositis domorum per singulas hebdomadas tertiò fiet, & in ipsa disputatione sedentes, siue stantes fratres suum ordinem non mutabunt, iuxta domorum ordinem, & hominum singulorum.* Hic verò: *Post horam nonam in commune concurritur: psalmi resonant, Scripturæ recitãtur ex more, & completis orationibus, cunctisque residentibus, medius quem Patrem vocant, incipit disputare: quo loquente tantum silentium fit, vt nemo alium respicere, nemo audeat excreare. Dicentis laus in fletu est audientium: tacitæ voluuntur per ora lacrymæ, & ne in singultus quidem erumpit dolor. Cum verò de regno Christi, & de futurâ beatitudine, & de gloriâ cœperit annuntiare ventura, videas cunctos, moderato suspirio, & oculis ad cœlum leuatis dicere: Quis dabit mihi pennas sicut columbæ, & volabo, & requiescam? Posteà concilium soluitur, & vnaquæque decuria cum suo parente pergit ad mensam.* Hæc Hieronymus.

Dictæ quoque Disputationes. — Hieron. Epist. 22. — *Earum materiis.* — Psal. 54.

Celebrata olim post cœnam. — Cap. 2. — Cassia. collat. 2. c. 11. — Lib. 5. c. 29. — Vit. Patr. lib. 5. num. 200.

Hæ autem Collationes licet ante pastum habitæ scribantur, frequentiùs tamen post vesperas & cœnam fiebant, vt patet ex secunda Collatione Cassiani; vbi leges, Seniores ad S. Antonium perfectionis inquirendæ gratiâ conuenisse, *& à vespertinis horis vsque ad lucem* protractam fuisse Collationem. Referens quoque Abbas Serapion, quo modo virtute Collationis Abbatis Theonæ à furti peccato quod committere solebat, liberatus sit, ait: *Cumque refectione transactâ, Collatio spiritualis cœpisset agitari, respondensque senex propositis interrogationibus eorum, &c.* Facta ergò post cœnam Collatio, vnde non mirum, si quandoque sub illa dormitarint. Hinc commendat Cassianus Abbatem Machetem, qui hanc à Domino gratiam diuturnis precibus impetrauerat, vt quotquot diebus ac noctibus agitaretur Collatio spiritualis, numquam somni torpore penitus laxaretur. Septem illi Eremitæ, quorum Rufinus meminit, sabbatinis diebus in vnum conueniebant, *post refectionem vsque ad vesperam, sedentes meditabantur de Scripturis sanctis. Non enim discurrebat inter eos sæcularis fabula, non cura sæculi, non actio terrenarum rerum, sed solummodo Collatio spiritalis, regni cælestis desiderabilis commemoratio.* Vbi Collationis materiam, fructum, & tempus assignatum vides.

S. BENEDICTVS igitur tam vtile institutum æmulari volens, eodem tempore Collationes Patrum suis voluit prælegi, quo veteres ad easdem conueniebant Monachi, nempe vesperis & cœnâ peractis.

Cur S. Benedictus nõ instituerit huiusmodi Collationes.

Cur autem non instituerit ipsam veterum praxim & vsum Collationum, duplicem esse arbitror caussam. Primam quidem, vt silentium post vesperas conseruaretur, & disputatione ipsâ non nimiùm distraherentur Religiosi, adeòq; varias mentis euagationes sub Completorio paterentur. Secunda est, quod non multum temporis plerumque sit cœnam inter & Completorium, atque ideo vix congrua Collatio inter fratres institui posset; vbi enim plures interrogant, aut ad interrogata respondent, plus sine dubio temporis insumi debet. In Regulâ tamen S. Isidori præter solemnes illas Collationes, quæ tribus in hebdomada vicibus post celebrationẽ Ter- B tiæ fiebant, etiam quotidiana post vesperas instituta est, quam Completorium statim excipiebat, sic enim ibi scribitur: *Post vespertinum autem congregatis fratribus, oportet vel aliquid meditari, vel de aliquibus diuinæ lectionis quæstionibus disputare, conferendo piè & salubriter. Tantumque meditando disputandoque immorari, quoad vsque Completorij tempus possit occurrere.* — Isidor. Reg. cap. 6.

Rationes institutæ Lectionis ante dormitionem.

Vt autem ad nostram Lectionem reuertamur, præter imitationem illam veterum Monachorũ, altera etiam institutionis eius C caussa est, nempe vt Religiosi dormituri piũ aliquid memoriæ commendarent, quod sub noctem liceat ruminare, vt ita à varijs tentationibus & illusionibus præseruentur. Quâ in re sanctissimam Dei parentem Virginem Mariam imitabuntur, de quâ Ambrosius scribit, quòd cùm quiesceret eius corpus, *vigilaret animus, qui frequenter in somnis aut lecta repetit, aut somno interrupta continuat, aut disposita gerit, aut gerenda prænuntiat.* Tertiam rationem acutè adinuenit Amalarius: *Quia*, inquit, *ex ordi-* D *ne Esdræ necessaria est lectio in isto officio* (Completorij) *vt quater in nocte legatur, solent Religiosi viri ante præsens officium lectionem legere.* Nimirùm innuit ad tres vices, quibus in nocturnis vigilijs lectiones recitantur, addendam quartam, quæ Completorium præcedat, vt ita secundùm Esdræ exemplum quater legant in nocte: Completorium enim ad nocturnum officium spectat, ideòque in illo dicitur: *Dignare Domine nocte ista* &c. Quartam caussam idem auctor subtexit. *Sicut Maria*, inquit, *quæ vn-* E *xit Dominum vnguento, præuenit facere quod faciendum erat in sepulchro eius, si inueniret corpus eius; ita lectio sua doctrina vngit animas deuotas ante commendationem dormitionis.*

Ambros. lib. 2. de virgin. — Amal. de eccles. offic. lib. 4. cap. 8.

DISQVISITIO II.

Vbi Collatio legenda?

LOCVM nullum, in quo Lectio Collationis facienda sit, S. BENEDICTVS nominauit: fuisse tamen semper vnum & eundem verisimile est, cùm cessarent illæ rationes ob quas alij posteà nunc hunc, nunc

nunc illum assignauerint locum.

I. *Cassinenses assignant capitulum.* *In declarat. cap. 41.*

PRIMÒ autem, Cassinenses assignant toto anno locum capitularem; *Pro quâ lectione pulsatur primum Completorij signum, & fratres omnes in Capitulo conueniunt ad huiusmodi lectionem.* Quod magis etiam explicatur in Cærimoniali S. Iustinæ, vbi dicitur, quod finitâ lectione, *bini & bini, ordinatè, & processionaliter vadant ad ecclesiam.* Diebus verò ieiuniorum, dicitur; *egredientes hac horâ Capitulum processionaliter bini, & bini vadant in Refectorium pro Collatione.* Vbi nihil videtur lectum, quòd fortè breuior esset, vel vt ruminarent auditam in Capitulo lectionem Collationis, nam post benedictionem vnicâ cruce super omnia factam præscribitur, vt vadant ad mensas quilibet suas, *& omnibus residentibus cum silentio, faciat Superior signum, & sic Collationem faciant. Qua peracta, faciat signum, & mox omnes surgentes bini, & ordinatè vadant ad ecclesiam.* Hæc ibi. Ex quibus, vt dixi, apparet totam lectionem in Capitulo perfectam.

Part. 1. cap. 20.

II. *S. Dunstanus ecclesiam & refectorium.* *In Stat. S. Dunst. c. 1.*

SECVNDÒ, Ex Statutis S. Dunstani colligere licet, lectionem hanc aliquando in ecclesia, aliquando in refectorio factam. Post vesperas enim refectorium petebant, *ad haurienda*, vt ibi dicitur, *pocula.* Ex hinc similiter cum signo Collationem adibant, quæ in ecclesia fiebat. Sabbatinis autem diebus post potum iam dictum, ibant ad mandatum, quo peracto, factoque signo, in ecclesia initiabatur Collatio, rursumque dato tintinnabuli signo, refectorium introibant charitatis gratiâ, *quotiescumque fratribus charitas, interim dum Collatio legitur, præbebatur,* &c. Inchoabatur ergo Collatio in templo, terminabatur in refectorio.

III. *Camaldulenses claustrum.* Manrique annal. Cist. tom. 1. anno 1111.

TERTIÒ, Camaldulenses hanc lectionem fieri volunt, in Capitulo, vel Claustro ecclesiæ proximiori. Quod & Cistertiensibus vsitatum, apud quos Lectio Completorium præcedens, *Lectio Claustri* dicitur. Vallisoletani in Capitulo, vel loco qui choro vicinior est, legunt.

IV. *Bursfeldenses Capitulum.* Bursf. dist. 3. cap. 4.

QVARTÒ, Bursfeldenses hac distinctione vtuntur: *Diebus quibus bis reficiunt, fratres, seruatur*, inquiunt, *in loco capitulari, aut claustro, vel alio aptiori iuxta temporis & cuiuslibet Monasterij dispositionem. Reliquo verò tempore, id est, in diebus ieiunij, in refectorio fratrum solita consuetudo fiat. Quando autem fit mandatum, lectio in capitulo inchoatur, & in refectorio perficitur.*

V. *Monasteria reformata Collationē legunt in choro.*

QVINTÒ, in Congregatione SS. Vitoni & Hydulphi toto anno fratres in choro conueniunt ad huiusmodi lectionem, & ieiunij tempore aliam legunt lectionem ad refectiunculam vespertinam, atque hæc consuetudo, quæ toto anno vniformis est, satis congruit cum illa, quæ fuit S. BENEDICTI tempore. Cùm enim tunc non nisi semel cibum sumerent, illoque sumpto (si cœnæ tempus esset) statim ad Collationem accederent, aut ieiunij tempore à mensa vesperas canerent, iisque finitis paruo facto interuallo ad Lectionem Collationis accederent; nihil opus erat loci variatione, sed perpetuò in ecclesia fieri poterat, vt ita statim & continuatè Completorium subiungeretur. Et verisimile admodum est, voluisse Sanctum BENEDICTVM hanc lectionem in ecclesia fieri, quia ideò præscribit lectionem quatuor aut quinque foliorum, *vt omnibus in vnum concurrentibus per hanc moram lectionis: si quis fortè in assignato sibi commisso fuerit occupatus, occurrat*, cùm ad hanc lectionem, tum etiam ad Completorium, de quo dicit: *Omnes ergo in vnum positi compleant*: insinuans in eo loco Completorium dicendum, in quo fuerit lectio recitata, qui sine dubio Oratorium est. Ita namque vult fratres durante hac lectione ad Completorium occurrere, vt qui post illam venerint, seriùs censeatur venisse: quemadmodum ad nocturnas vigilias vult psalmum 94. *Venite exultemus Domino* omninò protrahendo & morosè dici, vt qui post eius finem occurrerit, non stet in ordine suo in choro. Eadem ergò de caussâ voluerit lectionem Collationis prolixiorem, vt intereà fratres occurrere possint ad Completorium, cuius illa præambulum quoddam est. Atque ex hac Constitutione Regulæ Sancti BENEDICTI rationem colligit Francolinus, quâ factum sit, vt Completorium præter morem aliarum horarum à lectione incipiat. Puto enim, inquit, lectionem breuem Completorij repræsentare nobis lectionem illam, quæ ex Collationibus, vel vitis Patrum à S. BENEDICTO præcepta fuit. Quare minimè necessarium est, vt nostri, qui lectioni Collationis interfuerunt, breuem illam lectionem, quæ in Breuiario habetur, præmittant.

LECTIO.

Quod videtur placuisse S. Benedicto.

Cur Completorium incipiatur à lectione. Francol. de temp. hor. canon. cap. 17. num. 2.

Ceterùm corollarij vice hîc quæri possit, Cur refectiuncula illa serotina, quæ in diebus ieiuniorum sumitur, *Collationis* nomen tum apud Italos, cùm apud Belgas, Gallos, aliasque nationes acceperit? nam & qui de casibus conscientiæ scripserunt, de Collatione vespertina, num, & quatenus esurialibus diebus sumi possit, differunt. Et Cornelius Kilianus vocem **Collatie**, & Teutonibus & Gallis vsurpatam, interpretatur *antecœnium, procœnium, ientaculum, merendam.* Neque nescio apud Latinos Scriptores cœnam collatitiam, seu conuiuium, quod symbolis collatis instruitur, *Collationem* vocari, nam S. Hieronymus explicans illud Salomonis: *Vacantes potibus, & dantes symbola*

Cur cœnula serotina vocetur Collatio.

Kilian. in append. Etymolog.

Prou. 23. 21. Hieron. in illum locū.

LECTIO. *symbola consumentur*, ait: *Symbolum Græcum nomen est, & interpretatur Collatio: cùm vnusquisque solet pro sua parte cibos conferre ad vescendum.* Hoc quoque sensu *Collatio* sumitur in Concilio Laodiceno, quo decernitur: *Quod non oportet sacratos & Clericos ex Collatione conuiuia peragere; sed neque laicos.* Vbi pecuniæ collationem intelligit Zonaras. Verùm iuxta hanc significationem non potest sumi *Collatio*, quando agitur de tenui illa cœnula, quæ in ieiuniorum diebus exhiberi solet, in hac enim nihil confertur, nec lautum conuiuium instruitur, sed modicum quid cibi indulgetur, ne fortè potus noceat: atque à doctissimis Theologis & Iureconsultis nec reprehenditur, nec damnatur, vt videre est apud Caietanum, Nauarrum in Manuali, Panormitanum, & Innocentium in rubrica de obseruatione ieiuniorum. Quare *Collationis* nomen pro hac refectiuncula ex Regula S. BENEDICTI, & consuetudine Monachorum eius desumendam cum Francolino arbitror. Postquam enim & in Monasteria introducta est consuetudo relaxandi ieiunium, & ad mensam accedendi in meridie; simul quoque à Monachis admissus fuit mos ille ad vesperum semel bibendi, & frustum aliquod panis sumendi, atque vt id ordinatè fieret, & minori temporis dispendio, legi cœpit lectio *Collationis* in refectorio, eo tempore quo cœnula illa peragebatur, atque hinc tam apud Monachos, quàm sæculares vsus obtinuit, vt illa refectiuncula *Collatio* appellaretur: ne scilicet videamur ad cœnam, inquit Francolinus, aut ad comestionem congregari, quam in ieiunijs duplicare non licet, modestiori vocabulo rem honestantes, dicimus, ad *Collationem* conuenire. Monachi enim veteres ieiuniorum diebus non ad sumendum cibum, sed ad faciendam vel audiendam *Collationem* congregabantur. In hunc sensum accepisse videtur Concilium Nannetense, cùm ait: *Quando Presbyteri per Kalendas simul conueniunt post peractum diuinum mysterium, ad necessariam Collationem, non quasi ad plenam refectionem, sed quasi ad prandium, ibi ad tabulas resideant.* Atque hanc esse Concilij mentem præter Francolinum, arbitratur Ioannes Filesacus. Ita quoque in Concilio Cabilonensi II. præscribitur, vt Sanctimoniales omnibus diebus ad capitulum & *Collationem* veniant. Quæ quidem satis fuerint ad illustrandam vocem & consuetudinem *Collationis*.

[Margin: Concil. Laod. c. 15. — Zonar. in cap. 55. Synod. Laod. — *Permittitur à Theologis.* — Caiet. 2.2. q. 147. art. 6. Nauar. 21. num. 21. — *Nomenclatura hæc à Benedictinis profluxit.* — Francol. de temp. hor. Canon. c. 38. — *Declaratur.* — Cap. Quando dist. 44. — Filesac. de quadrag. Christ. c. 6. — Cap. 59. apud Burchard. lib. 8. c. 77. & apud Iuon. part. 7. cap. 151.]

DISQVISITIO III.

Quando, & quantum in Collatione legendum?

QVo tempore legendum sit, iam suprà ferè expediuimus, quod aut post cœnam, aut post vesperas, ex S. BENEDICTI verbis fieri debere diximus. Post cœnam quidem, cùm bis reficiũt fratres, & in Quadragesima, in qua vesperæ refectionẽ præcedunt. Post vesperas verò, diebus ieiuniorum siue regulariũ, siue Ecclesiasticorum. In verbis autem S. BENEDICTI aliqua apparet differentia, nam de cœnæ tempore ait: *Mox vt surrexerint à cœna, sedeãt omnes in vnũ, & legat vnus Collationes.* De altero verò: *Dictâ vesperâ, paruo interuallo, mox accedant ad lectionẽ Collationũ.* Vbi absque vllo interuallo & immediatè à cœnâ lectionem Collationis auspicari velle videtur, verùm quando illa vesperas subsequitur, medium aliquod inter has & illam concedere internallum. Cassinenses autem ad Mox, largo modo accipiunt, *quia plerumq; differunt per horam, vel amplius; ne huiusmodi lectio ob recentẽ cœnam sit tædiosa.* Præterea vt lector & minister mensæ interea cœnare, omniaque suis locis reponere possint: Denique, vt aliqua animi relaxatio cõcedatur religiosis, quibus graue fortè foret, ab vna lectione quã in cœna ad mensam audiuerunt, ad aliam statim accedere, adeòq; vtramque facilè negligerent.

Quanto verò temporis spatio hæc lectio durare debeat, non facile est definire. S. BENEDICTVS ait: *Lectis quatuor aut quinque foliis, aut quãtum hora permittit, omnibus in vnum concurrentibus per hanc moram lectionis.* Quantum verò spatij requirat lectio quatuor aut quinque foliorum, quis dicet, cùm pro libri & characterum quantitate plus aut minus temporis requiratur? Quod autem ait, quantum hora permittit, non videtur, inquit Ioannes Craesbeeck, hora hîc accipi pro certo tẽporis spatio, quasi lectio Collationis esse debeat integræ vnius horæ, sed pro tempore incerto, quasi dicat, quantum fert præsens tempus & spatium, multum scilicet vel parum pro horæ, seu temporis præsẽtis modo & permissione legatur. Cassinenses verò ita hunc locum declarant. *Aduertimus, prout infrà ordinabimus spatia diei, quorum quodlibet opus suum habet, quod hora permittit tãtum lectionem vnius horæ quarta parte, & nõ vltra durare posse.* Quare in Cæremoniali suo statuũt, vt à principio lectionis Sacrista vertat clepsydrã quartæ partis vnius horæ, quâ finitâ vel etiam ante, si pro causa videbitur Superiori, faciat signum, & Lector dicat: *Tu autem Domine miserere nobis.* In statutis S. Dunstani arbitrio Prioris relinquitur

[Margin: *Collatio quando legenda ex mente S. Benedicti.* — Cap. 42. — *Cassinenses interuallũ faciunt inter cœnam & Collationem.* — *Quamdiu durare hæc Lectio.* — *Non liquet.* — Cassin. ad cap. 42. n. 2. *Communiter per horæ quadrantem.* — Cap. 10.]

quitur quousq; extendenda sit lectio Collationis: *Cum signo*, inquit, *Collationem adeant, quæ prout tempus permiserit, vtq; Priori visum, legatur, & sic accedant ad Completorium.*

Stat. Dunstan. c. 1.

Nec olim diu legebatur.

Et verò iam olim ante octingẽtos annos breuior videtur fuisse hæc lectio Collationis, adeò vt quadrantem fortassis horæ non expleuerit. Quod colligere licet ex Diademate Monachorum Smaragdi Abbatis, in quo capita non admodum sunt prolixa. In eam autem rem libellum illum composuerat, vt singulis diebus ad Collationem ex eo caput legeretur.

Quanti æstimanda hæc Lectio.

Quanti porrò hanc lectionem Legislator noster faciat, ex eo apparet, quòd neminem ab eius auditione excipiat, immò ne occupatos quidem, in quorum gratiam extendi eam vult, vt qui tardiùs per negotiorum occupationem occurrerint, ex integro non perdant fructum desideratæ pietatis. Sic enim ait: *Omnibus in vnum concurrentibus, per hanc moram lectionis, si quis fortè in assignato sibi commisso fuerit occupatus, occurrat.* Quæ sententia vtcumque intricata, sic à Smaragdo ordinatur: *si quis fortè in assignato* Obediẽtiæ officio *sibi commisso fuerit occupatus, omnibus in vnum concurrẽtibus, occurrat.* Ex quo quidem apparet, quã fuerit S. P. circa subditos suos sollicitus, quin sine lectionis pabulo noluit cubitum concedere; nimirum, vt qui per diurna opera vel negotia nimiùm fuissent distracti, sub noctem à creaturis reuncarentur ad Deum. Nocte enim mens redit ad se, & à se ad Deum. Quare non immeritò ait Walloncapellius, inter ordinationes sanctas pro diuinis officijs nullam ex textu videri magis fuisse cordi B. P. BENEDICTO, quàm hoc præsens de lectione Collationis & Cõpletorio decretum, quod satis innuunt cùm illa præmissa verba; *Sedeant* OMNES *in vnum:* OMNIBVS *in vnum concurrentibus*, tum hæc sequẽtia: OMNES *ergo in vnum positi cõpleant.* Compleant, inquit Turrecremata, scilicet lectionem Collationum, & inde omnes ad Completorium vnanimiter intrẽt. Sed melius Francolinus: Mihi, inquit, significare videtur (vt innuit ibi etiã Smaragdus Abbas) *compleant*, id est, Completorium canant. Familiare est enim B. BENEDICTO complectionem operis Dei pro diuini officij terminatione accipere, vt patet ex cap. 43. vbi dicitur; *Vsque dum cõpleto opere Dei publicã satisfactione pœniteat.* Et cap. 44. *Omnibus horis dum completur opus Dei*, &c. Et alibi finẽ horarum indicans, non semel ait: *& completũ est.* Quare omnes prorsus huic lectioni, & quod eam subsequitur, Completorio interesse vult. *Non hic* (ait Smaragdus) *exceipit Abbatem, non Præpositum, non Decanos, qui aliquoties alijs cantantibus in Ecclesia, postibus aut fabulis aut cõsilijs vacant, in hac hora, sed omnes omninò in hac Collationis hora occurrere, omnes in vnum Completorium iubet cantare.* Hæc Smaragdus.

Valdè inculcatur à S. Benedicto.

Francol. de temp. hor. canon. cap. 17.

Complere est finire.

Cap. 43. & 44.

Nemo eximitur à Lectione Collationis.

LECTIO.

An hæ aduersetur Lanfrancus.

Stat. Lanfr. cap. 16.

Quò magis miror S. Lanfrancum in statutis suis indicere silẽtium per totum Monasterium, solo excepto Completorio, ita enim ait: *Cùm regularis hora præter Completorium in Monasterio cantitur, nullus fratrum loquatur intra officinas totius Monasterij, nec infrà totam curiam; nec etiam in domo infirmorum. Completorium verò dum cantitur, licet Priori, & eis qui per licentiam de Completorio remanent, de vtilibus & necessarijs rebus loqui. Similiter dum regularem horam fratres in Ecclesia dicunt, nullus comedat in refectorio, excepto solo Cõpletorio, tunc enim licet ijs qui aliquã vtilitate impediti ante illam horam se expedire non possunt, & fratribus, qui de foris veniũt, comedere in refectorio.* Caussam tamen huius esse, suspicor, quòd fortè immediatè à cœna habita sit lectio Collationis, cui mox subiũgebatur Cõpletorium: atque ideò qui primæ mensæ non interfuerãt, eodem tempore cœnam sumebãt, quòd indecẽs foret post Completorium eam sumere. Insinuat autem hanc nostram coniecturam ipse Lanfrancus, dum mox subdit: *Fratres si ante Collationem incipientes comedere circa finem Completerij cœnam suam commodè explere non valent, licet eis à mensa surgere, & in Monasterium ad benedictionem ire, & posteà in refectorium ad complendam cœnam redire.*

Explicatur.

DISQVISITIO IV.

Cur ad hanc Lectionem, Collationes, & vitæ Patrum præscriptæ?

MATERIAM lectionis Collationis tribus verbis cõplexus est S. BENEDICTVS, dicens: *Legat vnus Collationes, vel vitas Patrum, aut certè aliquid quod ædificet audientes.* De singulis verò aliquid dicemus.

Cap. 42.

I. *Quæ Collationes Patrum.*

PRIMO loco commẽdantur *Collationes Patrum*, quæ omnium sententiã illæ sunt, quas Cassianus descripsit. Nec ad has solas lectionem restringendam arbitror, sed alios eius libros de *Institutis renũtiantium, & vitijs Capitalibus* simul eodem nomine iudicari. Hic verò Auctor cùm primo loco à Legislatore nostro statuatur, tam hoc, quã extremo Regulæ capite, vbi Collationes Patrum, *benè viuentium & Obediẽtium Monachorum exempla & instrumenta virtutum appellat*; meritò quoque cõmendationis elogium à nobis requirit, qui non à nostro Patriarcha tantùm, sed ab omnibus ferè omnium sęculorum Scriptoribus probatur, & plurimùm cõmendatur. Eum enim S. Prosper *insignem & facundum Scriptorem* nominat. Et S. Climacus *Magni* titulo cohonestat. Ad eum scribens Castor, Episcopus Aptensis hisce vtitur epithetis: *Domino sanctitatis specialis gloria decorato, atque per omnia memorãdo: Sed & scientiarum decore pollenti, Patri scilicet Cassiano.* Quam

Earum cõmendatio.

Prosper in Chron. anno 416.

Climac. grad. 4.

 vtilis

LECTIO Lib. 1. tract. 3. disq. 4.

vtilis verò eius sit doctrina ex Gennadio, Photio alijsque suprà diximus.

Lecta à sanctis viris.

S. Dominicus, vt in vita legitur, librum illum, qui *Collationes Patrum* inscribitur, studiosè legens, ac vigilanter intelligens, salutis in eo rimatus semitas, magnum perfectionis apicem apprehendit. *Apud Sur. in vitâ 7. Maii.* Imitatus est parentem suum Angelicus Doctor, qui ideò libenter *Patrum Collationes* lectitabat, ne ex rerum subtilium speculatione affectus eius nonnihil tepesceret, possetque se rursus faciliùs ad diuina contemplanda colligere & erigere. Eadem lectione delectatos accepimus Dionysium Carthusianum, S. Ignatium Societatis Iesu institutorem, ceterosque vitæ sanctimoniâ & Monasticâ perfectione insignes. Quare non immeritò Cassiodorus ita Monachos suos exhortatur: *Cassiod. instit. diuin. lect. c. 29.* *Cassianum presbyterum, qui scripsit de institutione fidelium Monachorum; sedulò legite, frequenter audite, qui inter ipsa sancti propositi initia, octo principalia vitia dicit esse fugienda* Atque hæc pro commendatione huius Auctoris suffecerint.

Scrupulus de Cassiano earum auctore.

Verùm nō minimum hîc quispiam scrupulū forsitan mouerit, quòd Cassianus Pelagianæ hæresi fauisse videatur, eoque nomine B. Prosper librum contra eum sub nomine *Collatoris* scripserit. *Dist. 15. cap Sancta Romana.* Gelasius quoque Pontifex Ioannis Cassiani opuscula inter apocrypha numeret: sed egregiè cum defendit Reuerendissimus Cuyckius, & post eum noster Gazæus, quos videat benignus lector. *Præfat. ad Cassia. Eximistar.*

Nec refert, quod inter apocrypha numerentur.

Quod porrò Gelasius eius scripta inter apocrypha recenseat non valdè nostro instituto repugnat, quia, vt Glossa & Iacobus Pamelius annotarunt: Quæ tali notâ censentur, non omninò, sed publicè, & in templis tantùm pronuntiari prohibita: quod tum ex voce ἀπόκρυφα, quæ non aliud quàm occultum quid significat, manifestum est: tum ex Gelasij decreto comprobatur, in quo apocryphorum scriptorum mentionem inijcit, posteaquam eos libros recensuit, quos in ecclesia recitari voluit. *Gloss. cap. Sancta Romana dist. 15. Pamel. epistol. dedic. ad Tertull.* His accedat post Doctissimorum virorum Henrici Cuyckij, Ciaconij, Gazæi notas & obseruationes Auctorem illum, aut prorsus esse emendatum, aut certè errores ita indicatos, vt facilè iam sit scopulos vitare. *Et iam securè legun tur.* Quare Nigronus priuatam Cassiani lectionem semper ab Ecclesia putat fuisse permissam, propter spiritualem vtilitatem, quam ex eo haurire licet. *Tract. 5. Ascet cap. 3. §. 12.* Et Bellarminus de operibus eiusdem iudicium ferens: vtiliter, inquit, legi possunt, exceptâ collatione decimâ tertiâ, & paucis alijs, quæ in editione Romana notata sunt. *Lib. de Eccles. Scriptor.*

II. *Vitæ Patrū pro lectione assignata.*

SECVNDÒ. Post Patrum Collationes, eorumdem *Vitas* pro lectione Collationis S. BENEDICTVS assignat. Cur quæso? nisi quia illæ accommodatissimæ sunt ad huiusmodi lectionis genus, facillimè intelliguntur, virtutum exemplis mores, vitamque formant, & magna animi voluptate audiuntur, atque ad perfectionem adipiscendam plurimum conferunt. Vt vtilem maximè operam nauarit Heribertus Rosweydus, cùm doctissimis annotationibus Vitas Patrum illustrauit.

Quanta earum vtilitas.

Quâ verò vtilitate legantur, ex Prato spirituali colligas, vbi ita scribitur: *Accessit ad nos senex magnæ virtutis; legentibusque nobis* PATRVM VITAS *atque sententias, ad eum senem legendo ventum est*, qui furibus omnia sua auferentibus, relictum marsupium, quod solùm supererat, ijs reuocatis obtulit. *Prat. Spir. cap. 212.* Quod senex ille, qui *Vitas Patrum* libenter legebat, imitatum se dixit. Quantum verò ad districtiorem vitam ineundam simili lectione S. Fulgentius, Ruspensis Episcopus exarserit, auctor vitæ eius scribit: *Ægyptiorum*, inquit, *Monachorum* VITAS *admirabiles legens, Institutionum simul, atque Collationum spiritali meditatione succensus, memoratas terras nauigio petere statuit, duabus videlicet ex caussis; vt vel sibi deposito nomine Abbatis, sub Regula viueret in humilitate, vel districtioris abstinentiæ legibus subderetur.* *Sur. in vitâ c. 12.* Gregorius Turonensis scribit Leobardum reclusum, cui tentatio cellulam relinquendi incesserat, *Vitas Patrum*, legisse. *Greg. lib. 1. de vit. Patr. cap. 12.* *Quibus relectis, non solùm cogitationem prauam a se discussit, verùm etiam tanto sensum acumine erudiuit, vt mirarentur facundiam locutionis eius.* Familiaris quoque hæc lectio fuit Chrysostomo, nec sine fructu, de quo audi Georgium Alexandrinum ista narrantem. *In vitâ Chrysost. cap. 22.* Porrò in suis familiaribus colloquijs subinde commeminit *Vitæ Sanctorum Patrum*, & Anachoretarum, eorumque conuersationis ac virtutis, ita vt eiusmodi sermonibus compungerentur non pauci, ita vt ex eorum oculis vberrimæ elicerentur ac defluerent lacrymæ, & ingenti desiderio caperentur solitariam exercendi vitam, & extremum valedicendi turbulentæ confusioni vitæ huius. *Commendantur à magnis Viris.*

Quo minùs iam mirum videri debet, si tantopere hæc lectio à S. BENEDICTO commendetur, veluti quæ *benè viuentium & obedientium Monachorum exempla & instrumenta virtutum* suppeditet. Vt igitur cum Cassiodoro concludamus meritò nostris hoc monitum inculcabimus: *Cassiod instit diuin. lect. cap 32.* *Vitas Patrum, confessiones fidelium, passiones Martyrum legite constanter, qui per totum orbem terrarum floruere, vt sancta imitatio vos prouocans, ad cælestia regna perducat.*

DISQVI-

DISQVISITIO V.

Quid præter prædictos Libros ad Collationem legi possit?

QVEMADMODVM vnicus idemque cibus, quantumuis etiam bonus, si semper ingeratur, fastidium parit; varietas verò ferculorum appetitum excitat: ita quoque noluit S. BENEDICTVS angustis limitibus materiam Collationis circumscribere, sed ne quid illi deesset, magnâ copiâ spirituales has dapes filijs suis proposuit, ne iterata sæpiùs lectio nauseam fortè moueret. Hinc non Collationes modò, vel vitas Patrum legi instituit, verumetiam quodcũq; aliud, vt ipse ait, *quod ædificat audiẽtes.* Quod Smaragdo interprete, de homilijs intelligitur dixisse Parrum, *in quibus ædificationes pleniter scriptæ sunt audientium. Vel certè de expositionibus Librorum Catholicorum, quæ ab orthodoxis factæ sunt viris, in quibus sanctæ sufficienter sanctus doctrina redundat Monachis.* Optimè ille quidem, & prorsus ad mentem Patris sui S. BENEDICTI, qui de Sanctorum Patrum scriptis agens, hæc habet: *Ceterùm ad perfectionem qui tendit, sunt doctrinæ Sanctorum Patrum: quarum obseruatio perducit hominem ad celsitudinem perfectionis. Et quis liber sanctorum catholicorum Patrum hoc non resonat, vt recto cursu perueniamus ad Creatorem nostrum?* Itaque hîc aperitur tota sanctorum Patrum Bibliotheca, & maximus Asceticorũ Scriptorum numerus, ex quibus lectionem Collationis variè condire liceat.

S. Benedictus alia legi permisit.

Smarag. in cap. 42. Reg.

Ex sanctis Patribus.

Cap 73.

Tria autem maximè ex sanctis Patribus alijsque pijs libellis in Collatione propositis haurire oportet. Primum, præcepta doctrinæ, quibus mores instruantur. Secundò, viua virtutum exempla, quibus quod docetur, fieri posse, persuadetur & velut ob oculos proponitur. Tertium, pij affectus, quibus voluntas incitatur, vt ea quæ præcepta iubent, & exempla ostendunt, faciat. Iuxta triplicem hanc distinctionem licebit per classes assignare. Auctores aliquot huic lectioni opportunos.

Ex quibus tria discimus.

I. Et *primò* quidem, quod ad præcepta attinet, legi possunt Ascetica S. Basilij ab ipsa Regula nobis commendata, Epistolæ complures S. Hieronymi, nouem illæ homiliæ ad Monachos, quas alij Eusebio, alij Eucherio Lugdunensi, Nigronus verò Cæsario Arelatensi inscribit; homiliæ S. Macarij; Doctrinæ S. Dorothei; Opera omnia S. Ephræm; Scala Climaci; S. Prosper de vitâ cõtemplatiuâ; & Dionysius Carthusianus, alijque non pauci. Nostris verò cum primis seruient, Collationes S. Odonis, sermones & opuscula pia Ioannis Trithemij, Diadema Monachorum Smaragdi, ex professo ad hanc lectionem concinnatum. Sed qui omne punctum tulit, est Magnus Gregorius, præsertim in Libris Moralium, *in quibus*, vt Isidorus ait, *quanta mysteria sacramentorum aperiantur, quantaque sint in amorem vitæ æternæ morum præcepta, vel quanta clareant ornamenta verborum, nemo sapiens explicare valebit, etiamsi omnes artus eius vertantur in linguas.* Ioannes Diaconus de ijsdem libris ait eum de virtutibus vitijsque ita disseruisse, *vt non solùm videatur eadem verbis exponere, sed formis quodammodò visibilibus seu palpabilibus demonstrare.* De ijsdem Gerson ita scribit, Moralia S. Gregorij sunt omni admiratione, & veneratione atque vtilitate præclara: quæ etiam pro magnis ingenijs, sine exclusione tamen tardiorum, quia singulis lac & mel ministrant, sufficere possunt sua vbertate. Hæc autem tanti habita sunt, vt eò etiam viuente ac vetante, publicè Episcopi per diuersas Ecclesias ea legere cœperint. Et Ioannes Syracusanus Episcopus ad mensam coram exttaneis ea prælegi faciebat, quò minus mirandum, si pluribus eum pro hac nostra lectione, aut ea quæ in prandio & cœna fit, commendandum duxerim.

Moralia vitæ præcepta.

LECTIO. Libri Moralium S. Gregorij laudantur.

Isidor de illust. Eccles. Script. cap. 40.

Ioan. Diac. lib. 1. c. 17.

Gerson to. in 4. conf. consid. 4.

Recitantur ipso viuo in Ecclesijs.

II. Quoad *secundum* genus, quod exempla continet, legi possunt Vitæ Sãctorum à Surio, Francisco Haræo, alijsque collectæ; historia Ecclesiastica à Cardinale Baronio per annos digesta, aut à Spondano in epitomen contracta. Gregorius Turonensis de gloria Martyrum & Cõfessorum. Chronica Ordinis nostri, & aliorum. Nostris verò in hoc genere commendatissimi esse debent Dialogi S. Gregorij, in quibus non modò vitã S. BENEDICTI, sed multorum ex Ordine eius Sanctorum res gestæ commemorantur. Vitæ quoque & exempla, quæ habentur apud S. Petrum Damiani: Exempla & miracula S. Petri Venerabilis, Abbatis Cluniacensis.

Vitæ virtutum exempla.

III. *Tertiò*, qui præceptis pios affectus coniunxerunt, & ad deuotionem excitandam vim quandam, & stimulos scriptis suis indiderunt, ij vtilissimi prorsus sunt qui ad Collationem legantur. Qua in re excellit cum primis S. Augustinus in libris præsertim Confessionum, & explicatione quorundam psalmorum. Commendat Gerson opuscula Hugonis & Richardi de S. Victore, quod miscéant scilicet vtile dulci. Excellit autẽ hac laude dulcissimus Bernardus, cuius ab ore cùm melle suauior oratio fluat, hinc meritò melliflui Doctoris nomen accepit. Huius sermones tã opportuni ad Collationem nostris visi sunt, vt plurimis iam more receptum sit, eum solùm anno toto isti lectioni adhibere. Valdè vtilis est pro nostra instructione Epistola de vita solitaria ad fratres de Monte Dei, quam eius esse, pluribus adstruit Nigronus, etsi alijs probabiliter

Pios affectus qui scriptis suis inserant.

Gers. tom. 1. in sex consid. consid 4.

Bernardus in his triumphat.

Nigron. ad Reg. comm. n. 7.

LECTIO. liter videatur esse Guilielmi Abbatis S. Theoderici. Huic coniungendus S. Petrus Damiani; item S. Bonauentura, de quo Breuiarium: *Multa scripsit, in quibus summam eruditionem cum pari pietatis ardore contungens, lectorem docendo mouet.* Nec inferior B. Laurentius Iustinianus, & deuotissimus noster Ludouicus Blosius, Thomas à Kempis, alijque complures. Addi his possent, qui nostrâ ætate Asceticos libellos de varijs argumentis ediderunt, quorum plurima iam seges est.

Breuiar. Rom. 14. Iul.

A

Praxis legendi vespere materiam meditationis.

Probatur multis vt vesperi in extrema parte cœnæ aut ad Collationem prælegatur materia meditationis postridie instituēde, quod sanè vtiliter admodum fit. Quemadmodum enim qui ignem manè habere, optat, ignitos carbones pridie vesperi cineribus obtegit; ita cui desiderium est vt in meditatione eius exardescat ignis, pridie meditandi materiam in memoria recondat, vt euigilanti statim occurrat. Pulchrè id admonuit S. Bernardus: *Iturus ergo ad somnum, defer tecum in memoria, vel cogitatione, in quo placidè obdormias, quod nonnumquam etiam somniare iuuet, quod etiam euigilantem te excipiens in statum hesterna intentionis restituat. Sic tibi nox, sicut dies illuminabitur, & nox illuminatio tua erit in delicijs. Placidè obdormies, in pace quiesces, facilè euigilabis, & surgens facilis, & agilis eris ad redeundum in id, vnde non totus discessisti:* Hæc Bernardus. Neque opus est syllabum hîc texere, eorum qui sacras meditationes conscripsere, cùm omnium passim manibus terantur.

Vtilis & proba. Bern. epist. ad frat. de monte: &c.

B

DISQVISITIO VI.

Cur ad Collationem non legendum Heptaticum, aut Libri Regum?

POSTQVAM S. BENEDICTVS, designasset quid ad Collationem legi vellet, subtexuit materias, quæ huic lectioni minùs conuenirent: *Non autem heptaticum aut Regum legatur, heptaticum* verò vocat, quod S. Hieronymus *Heptatecum*, id est, septenarium sacrorum librorum appellauit. Hi autem libri sunt, Genesis, Exodus, Leuiticus, Numeri, Deuteronomium, Iosue, Iudicum, (cuius veluti appendix liber Ruth) quos sequuntur libri Regum. Vt enim Pentateuchum veteres appellarunt quinque libros Moysis, ita iunctis simul libris Iosuē, Iudicum, & Ruth Octateuchum nuncuparunt, vt Cassiodurus; & Græci auctores quorum scripta leguntur ἐς τὴν ὀκτάτευχον. Verùm quoniam Hebræi, vt Hieronymus obseruat, historiam Ruth in vnū librum cum Iudicibus compingunt; inde factum est, vt Heptateuchum plerique dixerint pro Octateucho, vt Hieronymus & ipse Pater noster BENEDICTVS.

Quid Heptaticum. Hieron. epist. 7. & 28.

Cassiod. diuin. inst. c. 1.

Cur verò libros hos vesperi legi prohibuerit, caussam se redditurum in Prolegomenis ad libros Regum Nicolaus Serarius promiserat, verùm in posthumis eius commentarijs iam pridem editis nullum hac de re verbum. Sed ipse S. BENEDICTVS caussam hanc reddit: *Quia infirmis intellectibus non erit vtile illâ horâ hanc scripturam audire.* Sed quamobrem id vtile non erit? Respondet Turrecremata: Quia libri legales & historiales cùm pleni sint, & tecti multis figurarum obscuritatibus, & plurima contineant profundissima mysteria, non sunt libri ita apti ad legendum simplicibus Monachis, & maximè illâ horâ, in quâ habenda lectio est, non dè varijs bellorum historijs; vnde varia dormiētibus possent generari phantasmata: sed quæ tota sit ædificatoria, & plena simplicitate moralis doctrinę, & quæ sanctis meditationibus præstet fulcimentum. Hæc ille: Duplicem assignans caussam huius prohibitionis.

Cur non legatur ad Collationem. Cap. 41. Prolegom. lib. cap. 17. q. 11. *Nec expediat.*

C

Prima est, obscuritas & difficultas intelligendi recondita in historijs mysteria, ex quo capite olim Hebræi interdicebant iunioribus lectionē Cantici Canticorū, Principij Genesis, Principij ac finis Ezechielis, vt testis est Origenes & Hieronymus. Benè Basilius: *Veteris præsertim instrumenti lectionem non probè intelligentes, noxam incurrunt non scripturæ culpâ, sed legentis.*

Prima caussa. Orig. hom. 1. in Cant. Hieron. Epist. 103. Basil. ad Chilon.

Secunda caussa est, quia in ijs narrantur regnorum mutationes, & euentus bellorum. Nihil autem attinet ad Monachos horum sub noctem præsertim crebriùs meminisse.

Secunda.

D

Tertiam caussā addit Colūbanus Vrancx, quia ijs in libris non rarò occurrūt carnales historiæ, quę Religiosis cibo, potuque refectis, & iam somno indulgentibus, inhonesta somnia, & noctium phantasmata mouere possent. Caussam hanc non ignorarunt Ægyptij Monachi, qui vt omnem rerum obscœnarum memoriam iuniorum mentibus subducerent, etiam ipsi has tales lectiones intermittebant, quod egregiè explicat Cassianus: *Quemadmodum, inquit, corpori vsus libidinis, carnisque vicinitas, ita etiam menti memoria eius est penitus subtrahēda. Satis enim perniciosum, adhuc infirmis ægrisque pectoribus, vel tenuissimam recordationē huius passionis admittere, ita vt nonnumquam eis, etiam sub recordatione sanctarū feminarum, vel sub sacræ lectionis historia, noxiæ titillationis stimulus excitetur. Cuius caussâ, Seniores nostri huiuscemodi lectiones sub præsentia iuniorum solent consultissimè præterire.* Hæc Cassianus. Ad hunc porrò locū S. BENEDICTVM respexisse, arbitratur Gazæus. Ob eandem hanc caussam S. Prosper ait, ab antiquis fuisse decretum, *ne quis adolescentium legerent Geneseos libros, ac partem Ezechie-*

Tertia caussa. *Ægyptij coram iunioribus non legunt Heptateucū.* Cassia. collat. 19. c. 16.

E

Etiam Patres qui[...] Scriptura libris abstinere monent. Prosp. de vit. contēp. lib. 1. cap. 6.

Ezechielis Propheta, vel Cantica Canticorum, & cetera talia, in quibus generationes, & actus & nomina quarumdã scripta sunt mulierum. Theodoretus quoque ait, adolescentibus atque ętate adhuc imperfectis lectionem Cantici Cãticorum interdictam, solumq; viris perfectis legẽdum præberi. Similia præmonet Gregorius Nyssenus, & grauissimè obtestatur Origenes his verbis: *Ob hoc ergo moneo, & consilium da omni, qui nondum carnis & sanguinis molestijs caret, neque ab affectu natura materialis abscedit, vt à lectione libelli huius, eorumque, qua in eo dicentur, penitus temperet.* De his & Elias Cretensis ait, verum esse quod Apostolus scripsit: *Littera occidit, spiritus autem viuificat. Littera occidit,* inquit, *improbarum enim rerum in se ipsa exempla nonnumquam habet: spiritus autem viuificat, vtpote qui sententiam in speciem absurdam & improbandam, ad diuiniorem speciem transferat.*

Theodor. Præfat. in Cant.

Nyssen. homil. 1. in Cant. Orig. hom. 1. in Cant.

Elias in orat. 1. Nazianz. num. 81. 2. Cor. 3.

Libri historiales à Collatione exclusi.

Ob suprà dictas autem rationes non modò heptateuchum, & libros Regum S. BENEDICTVM à Collatione excludere arbitror, sed etiã reliquos libros historiales, Paralipomenõ, Esdrę, Tobię, Iudith, Esther, & Machabæorum, & maximè Canticum Canticorum, licet id non nominauerit. Quinimmò apud plerosque in ordine nostro iam vsus obtinuit, vt ad Collationem nihil de scriptura legatur, quod etiam in cœna multi obseruant, cùm illa etiam à tempore somnum capiendi non multùm distet.

Alio tempore legendi.

De interdictis verò his libris ita S. Pater ait: *Alijs verò horis legantur*: Ecce, inquit Turrecremata, non vetat simpliciter præfatos libros legales & historiales legi; sed tantùm illâ horâ. Debet enim tunc, ait Smaragdus, *vnusquisque diuino ædificatus sermone, & ad Completorij officium, & ad suum ædificatus pergere lectum. Ceterùm alijs horis aut coram omnibus tempore suo in Ecclesia, aut vnusquisque legendi doctrina, debet eos legere in schola.*

Smaragd. in cap. 42. Reg.

DISQVISITIO VII.

Quàm expediat vltra lectionem Collationis Spirituales fieri Conferentias, & Exhortationes?

LECTIO Collationis, de quâ hactenus egimus, à S.P.N. BENEDICTO substituta est in locum earum Collationum, quas olim Patres post vesperas instituebant. Cùm autem Religio virtutum omnium sit gymnasium atque, vt S. BENEDICTVS loquitur, *schola dominici seruitij, & officina artis spiritualis*, conueniens omnino est, vt in Benedictinis Cœnobijs spirituales habeantur Conferentiæ, & frequẽtes de religiosa perfectione exhortationes. Quare admodùm prudẽter in reformatis Franciæ, Belgij, Lotharingiæq; Monasterijs pia introducta est cõsuetudo, vt à meridie certis temporibus Religiosi ad spiritualem conueniant Conferentiam, in qua de Monasticæ vitæ exercitijs, de Constitutionibus, de Regula S. BENEDICTI, de passionum mortificatione, de virtutibus & vitijs, de Orationis studio alijsque similibus spirituales tradantur lectiones.

Necessaria in Cœnobijs spiritales Conferentia.

LECTIO.

Fundamentum harum Conferentiarum (ita enim appellamus, vt à lectione Collationis meliùs distinguantur) quidam ex illis Regulæ verbis erui putat, quibus Legislator noster ait. *Loqui & docere, Magistrum condecet: tacere & audire, discipulo conuenit. Et ideò, si qua requirenda sunt à Priore, cum omni humilitate, & subiectione reuerentia requirantur, ne videatur plus loqui quam expedit.* His enim breuiter quædã Conferentiarũ forma adumbratur: nam in ijs Magister, siue Præfectus loquendi & docendi habet officium, ad alios verò spectat audire, tacere, humiliter respondere, & modestè atque cum reuerentia dubia proponere, & cum opus iudicauerit, interrogare.

Earum forma in Regula adumbratur.

Cap. 6. Reg.

Quamuis autem hoc Regulæ textu non satis euidenter hæ Conferentiæ præscribantur; mihi tamen dubium non est, quin S. BENEDICTI æuo, & sequentibus etiam temporibus ex veterum cõsuetudine aliquæ saltem in vsu fuerint. S. enim Pachomius vtcumque sub disputationis nomine indicauit: *Omne*, inquit, *quod in Conuentu fratrum audierint disputatum, cogentur inter se vt recolant*: S. Fructuosus *Collectam* vocat, atque ita decernit: *Ter per omnem hebdomadam Collecta facienda est & Regula Patrum legenda, differendum vel à seniore, & castigatia, ac sermo ædificationis preferenda:* Theodorus Studita moriturus ita Præpositum admonet: *Obseruabis prorsus, vt Catechesim ter qualibet hebdomadâ facias vesperi, vel per temetipsum, vel alium quempiam è filijs: quoniam à Patribus traditum est, & salutare.* Sed & Isidorus Hispalensis præter quotidianas post vespertinam synaxim Collationes, de aliâ, vt ita dicam, Conferentiâ sic ait: *Ad audiendum in Collatione Patrem tribus in hebdomada vicibus fratres post celebrationem tertia, data signo ad Collectam conueniant: audiant docentem seniorem, instruentem cunctos salutaribus preceptis.*

Licet obscurè.

Quid alij de ijsdem censuerint. Num. 80.

Fructuos. in Reg. c. 20.

Theodor. Stud. apud Baron. ann. 826.

Isid. Reg. cap. 7.

Et iam pridem vsus obtinuit, familiariores ac breuiores exhortationes, Collationis nomine appellare: atque ita crediderim S. Odonem libros suos *Collationum* nomine inscripsisse. Et S. Bernardus scribit de Cluniacensibus: *Ipsorum me commendans orationibus, interfui Collationibus; sæpe & de scripturis, & de salute animarũ habui sermonẽ cum multis, & publicè in Capitulis, & priuatim in cameris.* Nostri porrò Bursfeldenses de regulari lectione agentes, aiunt, illam communiter fieri

Vocata Collationes.

Bernard. apolog. ad Guiliel. Abbat.

Bursfeld. in Cærim. dist. 3. c. 1.

LECTIO. fieri in claustro, aut loco Capitulari: *Vbi etiam post lectionem si vacat, Prior Collationem habeat cum fratribus, pro eorum ædificatione.*

Earum fructus, & vsus hodie.

Hinc medio Collationum plurimum Nouitios ad perfectionem promouisse Iordanum secundum Generalem Ordinis Prædicatorum, scribit Ferdinandus à Castello. Vsurpantur & hæ Collationes nostrâ ætate in Ordine Clericorum Regularium S.Pauli quorum hæc est constitutio: *Retineat vnusquisque Præpositus in collegio suo illud Collationum institutum, quod à veteribus Patribus cum vocabulo acceptum, maiores nostri sanctè obseruarunt*: Vsitata & in Societate Iesu, ex quâ Crombecius, & Nigronus earundem formam præscribunt. Carolus verò Scribanus decimo quinto die habendas dicit,& plura in hanc rem notat vtilia, dum Religiosum Superiorem instruit. Nos verò antiquiora & nostra magis sectantes, hæc de forma Conferentiarum subijcimus.

Ferdinand. Castel. par. 1. hist. lib. 1. cap. 1.
Cleric. Regul S.Pauli lib. 2. const. c. 10.
Comb. lib. 2. de stud. perfect. c. 12.
Nigron. tract. ascet. 3 cap. 1.
Scrib Sup. relig. lib. 2. cap. 14.
Conferentiarum forma illustrata.

I. *Quoad materiam.* Isid. Reg. cap. 7.

PRIMÒ, Isidorus materiam præscribit: *Ipsa, inquit, Collatio erit, vel pro corrigendis vitijs, instruendisque moribus, vel pro reliquis caussis ad vtilitatem Cœnobij pertinentibus. Quod si talia desint, pro consuetudine tamen disciplina, nequaquam erit omittenda Collatio, sed in præfinitis diebus, cunctis pariter congregatis, præcepta Patrum regularia recensenda sunt.* Paulò pôst subdit: *Sedentes autem omnes in Collatione tacebunt, nisi fortè quam auctoritas Patris præceperit, vt loquatur.*

II. *Quoad modum.* Bursf. dist. 3. cap. 11.

SECVNDÒ, Congregationis Bursfeldensis Patres optimam Conferentiarum formam præscribunt: *Poterit,* inquiunt, *Abbas, vel Prior dum sibi visum fuerit totum conuocare Conuentum, & omnibus congregatis, præmisso* BENEDICITE, *interrogare sigillatim singulos, aut aliquos eorum quos voluerit, de cantatis seu recitatis in opere Dei in genere, & in specie, de lectione mensali, vel Collationali, de sermone si habitus sit, de studio suo aut similibus breuiter aliquid dicere. Hoc autem quisque interrogatus de stomacho cordis sui eructet, de quo magis fuerit satiatus, seu palatus eius interior magis delectatus, & liberè iuxta capacitatem suam quisque loquatur absque formidine, nec alter alterius simplicitatem vel ignorantiam spernat vel derideat. Nemo sibi insolescat, sed loquente vno, ceteri silendo auscultent, & Priore incipiente loqui, omnes intendant, qui & pusillanimes animare, & quod minus dicere potuerint, ipse supplere eosque qui scioli sibi videntur, ne de sua scientia extollantur, prudenter & sollicitè reprimere debet. Nemo enim illic duriùs obiurgandus vel corripiendus est, nisi pro arrogantia, irrisione vel cõtemptu, seu qualibet insolẽtia notabili. Solatiosam & iocundam conuenit esse huiusmodi Collationem, & ab omni dissolutione alienam: qualia Patres dum conuenirent in eremo habuisse inter se leguntur colloquia. Quibus etiam verba sanctissimi Patris* BENEDICTI (*quibus loquendi licentiam ad ædificationem dumtaxat restringit eloquia) consonare videntur.* Hactenus illi piè sanè & prudenter: quibus duplex monitum Nesterotis Abbatis apud Cassianum adiecerim Prius est; *Nihil,* inquit, *in Collatione seniorum proferre audeas, nisi quod interrogare te aut ignoratio nocitura, aut ratio necessaria cognitionis impulerit, vt quidam vana gloria amore distenti, pro ostentatione doctrinæ ea, quæ optimè norunt, interrogare se simulant.* Posterius est, quod hisce verbis ibidem legitur: *Illud omni obseruantiâ custodire te conuenit, vt etiam si ea, quæ optimè nosti, fortè audieris in collatione proferri, non ex hoc quod tibi iam nota sint, aspernanter fastidioseque suscipias, sed ea cordi tuo illâ auiditate commendes, quâ debent desiderabilia salutis verba, vel auribus nostris indesinenter infundi, vel de nostro ingiter ore proferri.* Hactenus ille. Quæ quidem suffecerint ad Conferentiarum methodum intelligendam, cetera enim ipse Præfectus atque vsus docebit.

Interrogati, sine fuco respondeant.

Sit iucunda Collatio.

Cassia. collat. 14. c. 9.
Qui se gerant hic doctores.

Conferentiarum vtilitas.

Iam verò vt de vtilitate Conferentiarum pauca adijciamus, certum est collatione mutuâ illustrari intellectum, moueri affectum, fieri conferentes sensim habiles ad spiritualia colloquia domi vel foris cum externis serenda, magnam rerum spiritualium acquiri notitiam, & non mediocrem meditandi facilitatem: *Proderunt,* inquiunt Bursfeldenses, *huiusmodi colloquia, si cum discretione agantur cum fratribus; qui dum de interrogatione Prioris ingiter sunt suspecti, circa orationis & lectionis attentionem coguntur quotidie esse solliciti: & ita passim assuefactione continuâ, discet tenera infantia sugere mel de petra, oleumque de saxo durissimo; & ita spiritualibus delicijs oblectari, vt carnalium & omnium terrenorum obliuiscatur, quod præcipuum esse debet studium Religiosorum.* Monet denique Cassianus: *Nullus sibi, quamuis scientiâ præditus, inani tumore persuadeat, quod possit Collatione alterius non egere.* Sic ille.

Cassiā. collat. 16. c. 12.

De Exhortationibus.

Coronidis loco subijcio, non Conferentias modò, sed & *Exhortationes,* siue Homilias & Conciones magis solemnes nostris olim in vsu fuisse, exemplo veterum, quibus id non infrequens erat. Hinc enim habemus homilias Basilij, Macarij, Cæsarij, Eucherij, Parænefes Ephræm, doctrinas Dorothei, Catecheses Theodori Studitæ, sermones Bernardi, Petri Damiani. In ordine porrò Cistertiensi iam inde à principio consuetudo hæc viguit habendi in Capitulo sermonem ad fratres, vnde liber vsuum determinat dies quibus hæ Cõciones habendæ. Quos imitati sunt vt in alijs plurimis Carthusiani, qui pauciores dies assignant, sed hanc adijciunt clausulam: *Per præmissa tamen non restringitur facultas aliàs faciendi sermonem, cum licentia tamen Præsidentis.* Quod idem & apud Cistertienses, aliasque nostri

Quam antiqua.

Certis diebus in Capitulo habita.

Lib. Vsuũ Ord. Cist. cap. 67.

Carthus. 2. part. statut. nouor. cap 5. §. 2.

nostri Ordinis Congregationes locum ha- A ciunt Superiores, qui verba salutis sæpiùs suis proponunt fratribus. Vnde in Decretali *Cùm ad monasterium* expressè dicitur ad Abbatem & Priorem pertinere, doctrinæ verbo fratres instruere. Quare etiam Clemens VIII. nihil ad monasticam perfectionem vtilius duxit frequenti exhortatione. In reformatione enim Cælestinorum Monachorum, hebdomadis singulis præscripsit sermonem de religiosa disciplina regularique obseruantia. Quare & alijs quibuscumq; congregationibus idem studium exhortandi meritò debet esse commendatissimum.

LECTIO.

Clem 8 de reformat. Cælest. nu. 41.

bere nemini dubium est, nam & Bernardus testatur, se ea quæ de gradibus humilitatis scripsit, priùs coram fratribus locutum; & satis apparet, sermones in Cantica, in Conuentu fratrum dictos: Quin & ipse quodam loco ait: *Sæpius loquor etiam præter consuetudinem Ordinis nostri, scio enim quis dixerit: Si quid supererogaueris, cùm rediero reddam tibi:* Et verò ipsa Regula insinuat Abbatem aliquando suos exhortari debere, quem duplici doctrina Legislator noster suis præesse vult discipulis, aitque *Oportere eum esse doctum lege diuinâ, vt sciat vnde proferat noua & vetera.* Ex quo capite laudabiliter fa-

Bernard. serm 1. de septuages. Luc. 10.

Cap. 2. *Superiores subditos docere & exhortari debent.*

Cap 64.

SIT

NOMEN DOMINI

BENEDICTVM

EX HOC

NVNC, ET VSQVE IN

SÆCVLVM.

MONA-

MONASTICARVM
DISQVISITIONVM
LIBER DECIMVS:
REFECTORIVM,
SIVE
DE CIBIS, ET IEIVNIIS.

Omnes Monachi in vno reficiantur REFECTORIO, de eodem pane & potu ac vnâ coquinâ. *Gregor. IX. & Nicolaus IV. in Bulla ad Cluniacenses.*

ARGVMENTVM.

Cibus post laborem sapit. DVLCIS post Laborem cibus, nec quidquam
esurienti opeiario feceris gratius, quàm vt men-
sæ adhibeas, quo defectas corporis vires congruo
alimento instauret, & reficiat. Ab officinâ itaque
Laboris, quo Lectorem meum Monastica ha-
ctenus lustrantem loca deducam, nisi in domum
De nomine Refectorij. cõuiuij, Monastica phrasi REFECTORIVM iam inde ab aliquot sæ-
culis appellatam? Quo nomine etsi S. BENEDICTVS in Regula
vsus non fuerit, æuo tamen eius viguisse vix dubito. Magnus enim
Greg. lib. 2. Dial. c. 22. Gregorius S. Patri hæc verba tribuit: *Ostendo vobis in quo loco Orato-
rium, in quo* REFECTORIVM *fratrum, in quo susceptionem hospitum ædi-
ficare debeatis.* Quemadmodum autẽ cœnationem dicimus locum
Ciacon. de Triclin. Rom. cœnæ, & Oratorium ab oratione, sic à refectione duci possit *Refe-
ctorium*, inquit Ciaconius. Familiarissimum autem nostro Patriar-
Refectio pro cibi sumptione. chæ *refectionem* pro cibi sumptione vsurpare, vt his locis: *Refectio-
Cap 24. nem cibi post fratrum refectionem, accipiat; vt si fratres reficiunt sextâ ho-
Cap. 25. râ, &c. Cibi refectionem solus percipiat.* Item: *Septimanarij ante vnam ho-
Cap. 35. ram refectionis, accipiant super statutam annonam singulos biberes & pa-
nem, vt horâ refectionis*, &c. Quid, quod apud Marcum *Refectio*
ipsum

ipsum vescendi designet locum, siue nostrum Refectorium? Nam quod ibi Dominus dici iubet: *Vbi est Refectio mea, vbi Pascha cum discipulis meis manducem?* Græcus habet: πᾶ ἐςι τὸ κατάλυμα; Quæ eadem vox est, apud Lucam, vbi vulgatus interpres vertit, *Diuersorium.* Franciscus Lucas ait *Refectionem* hîc sumi pro loco, in quo cibo potuque vires corporis reficiuntur. Vnde, *Vbi est refectio mea,* id est, assignâ, ac præbe mihi *Refectorium*(vt sic loquar cum sanctis Monachis.) Ita ille. *Refectorij* nomine [a] Isidorus Hispalensis, [b] Fructuosus, Canones Aquisgranenses, Smaragdus, Dunstanus, alijque veteres vsi sunt. Quo magis libuit & hoc titulo hunc insignire Librum, quàm vel Triclinij vel Cœnaculi. Licet enim hæc Latinis magis vsitata; illud tamen sæculorum aliquot confessione & suffragio ius in Religiosa republica obtinuit.

REFECTORIVM. Matt. 14. *Et ipso vescenti loco.* [a] In Reg. cap. 1. [b] In Reg. cap. 14.

Hoc igitur ingressi Refectorium, Tractatibus octo considerabimus. *Primò,* Refectionem præcedentia. *Secundò,* Lectionem mensæ. *Tertiò,* Panem & Pulmentaria. *Quartò,* Potum. *Quintò* Abstinentiam à carnibus. *Sextò,* Refectionem subsequentia. *Septimò,* Monastica Ieiunia. *Octauò,* Obseruantiam Quadragesimæ.

Tractatus huius Libri.

TRACTATVS I.

DE IIS QVÆ REFECTIONEM PRÆCEDVNT.

MONASTICAM *inuitati ad mensam, antequam accumbamus, præambuli loco considerabimus indictam nobis reficiendi horam ciborum coquos & ministros, benedictionem mensæ, legesque in ea seruandas. Erunt proinde disquisitiones septem* Prima quærit, *Quibus horis ex mente* S. BENEDICTI *reficiendum?* Secunda, *Quibus horis hoc sæculo Benedictinis reficiendum?* Tertia, *Cur vetet* S. BENEDICTVS *ad lucernam refici?* Quarta, *A quibus Religiosorum cibi coquendi & administrandi?* Quinta, *Quo spiritu fraterna obsequia impendenda?* Sexta, *Quantâ diligentiâ Mensæ benedictio, & gratiarum actio persoluenda?* Septima, *Quænam in mensa obseruanda?*

DISQVISITIO I.

Quibus horis ex mente S. BENEDICTI *reficiendum?*

Si non semper eadem horâ comedendum. Hipp. Aphoris. 5. l. 2.

ETSI quibusdã videatur non esse certam & inuariabilem refectionis horam definiendam, quod Hippocrates ad insolita faciendam esse mutationem iubeat; quem explicans Galenus, exactam consuetudinem quam Græci ἀκριβῆ vocant, parum esse tutam scribit, quod omnium hominum vita inopinatis, incertisque rerum casibus sit subiecta: id tamen hone-

Galen. in Comment.

REFECTORIVM

Conuenit statas seruare horas.

honestati, ipsique valetudini parum cōsentaneum videtur. Honestas enim suadet, vt sicut in alijs actionibus munijsque obeundis, sic in cibi sumptione certum diei tempus eligamus. Valetudo autem non permittit, nos incertam, inordinatam, & tumultuariam viuendi rationē sequi. Assueta quippe & ordinata insuetis & inordinatis minùs molesta sunt, cùm ordo sit naturæ opus. Apud Monachos temporis huius non infima cura; quod statum priscis erat. Basilius: *Cibi sumendi hora sit vnica & constituta, eademque semper per ambitum recurrens.* S.P.N. BENEDICTVS triplicem facit reficiendi horam Sextam nimirùm, Nonam, & vespertinam: de quibus ipsum audiamus: *A sancta Pascha vsque ad Pentecosten, ad Sextam reficiant fratres; & ad seram cœnent. A Pentecoste autem totâ æstate, Quartâ & Sextâ feriâ ieiunent, vsque ad Nonam; reliquis verò diebus ad Sextam prandeant. Ab Idibus autem Septembris, vsque ad caput Quadragesimæ, ad Nonam semper reficiant fratres. In Quadragesima verò vsque ad Pascha, ad vesperam reficiant.* Antiquorum hæc Monachorum, & veteris Ecclesiæ consuetudinibus valdè sunt conformia, prout de singulis videbimus.

Basil. epist. 1. — *Triplex reficiendi hora ex S. Benedicto.* — *Cap. 41.*

I. *Ad sextam in æstate.*

Et PRIMò quidem, de refectione ad sextam scribit Cassianus, *Tēpore Paschali cibum, qui horâ diei nonâ fuerat capiendus, paulò citiùs, id est, sextâ horâ pro festiuitatis tempore capi.* Idemque alibi ait, *acedia spiritum maximè circa horam sextam Monachum inquietare.* Sextam hanc horam esse comedendi tempus extra ieiunia, pluribus Patrum testimonijs comprobat Marcellus Francolinus, qui etiam ex sacris litteris eam prandendi horam olim fuisse adstruit. Quàm conuenienter autem sexta diei hora prandio destinata sit, optimè declarat Angelicus Doctor: *Est*, inquit, *debita & communis consuetudo comedendi hominibus circa horam sextam, tum quia tunc videtur completa esse digestio nocturno tempore, naturali calore interiùs reuocato propter frigus noctis circumstans, & diffuso humoris per membra, cooperante ad hoc calore diei vsque ad summum solis ascensum. Tum etiam quia tunc præcipuè natura corporis humani indiget iuuari contra exteriorem aëris calorem, ne humores interiùs adurantur.*

Coll. 21. c. 23. — *Lib. 10. c. 1.* — *Francol. l. de temp. hor. canon. cap. 31.* — *Quàm conueniens.* — *S. Thom. 2.2. qu. 147. art. 7.*

II. *Diebus ieiunij ad Nonam.*

SECVNDò, Ad Nonā refici solere priscos Monachos diebus ieiunij, auctor est Hieronymus, dicens apud eos ieiunij totius anni æquale esse, quotidieque ad horam nonam ad mēsas accedere. Idem supra docuit Cassianus, & S. Athanasius: *Ieiuna totum annum, etiamsi nulla cogat necessitas. Hora Nona diei cùm iam in hymnis & precibus perseueraueris, sume panes tuos cum oleribus conspersis oleo; omnia pura quæcumque carent anima.* Et Epiphanius: *Quarta*, inquit, *& prosabbato, ieiunium statutum est vsque ad horam nonam.* Eandem olim fuisse horam resignandi ieiunium, euidenter constat ex Prudentio:

Hieron. epist. 22. — *Athanas. lib. de Virginit.* — *Lib. 3. contra hæreses.*

Quæ apud veteres obseruata. — *Prudent. hymn. 10. peristeph.*

Quosdam de populo videt sacerdos
Libandum sibi poculum ferentes;
Ieiunamus, ait, recusa potum.
Nondum Nona *diem resignat hora.*

Erat eadem illa hora Nona olim Romanis hora cœnæ, vt testatur Lipsius, quod ex illo Martialis probat: *Lips. antiq. lect. lib. 3. cap. 1.*

Imperat exstructos frangere Nona *thoros.*

Cur autem ad nonam vsque protendatur ieiunium, hanc caussam reddit S. Thomas: *Vt ieiunans aliquam afflictionem sentiat pro culpa satisfactione, conueniens hora comedendi taxatur ieiunantibus circa horam Nonam. Conuenit etiam ista hora mysteria passionis Christi, quæ completa fuit hora nona, quando inclinato capite tradidit spiritum. Ieiunantes enim dum suam carnem affligunt, passioni Christi conformantur, secundùm illud: Qui autem Christi sunt, carnem suam crucifixerunt cum vitijs & concupiscentijs.*

S. Thom. vbi supra. — *Galat. 5.*

III. *In Quadragesima vsque ad vesperum ieiunandum.*

TERTIò. In Quadragesima vsque ad vesperum producēdum ieiunium, ex antiquorum imitatione, S. BENEDICTVS statuit. Iudæi enim in lege veteri vsque ad solis occasum semper ieiunabant. *Ieiunauerunt die illo vsque ad vesperam.* Item: *Planxerunt & fleuerunt, & ieiunauerunt vsque ad vesperam super Saul, & super Ionathan filium eius.* Et: *Iurauit Dauid, dicens: Hæc faciat mihi Deus, & hæc addat, si ante occasum solis gustauero panē, vel aliud quidpiam.* In noua verò lege multi sancti vsque ad vesperam quotidie ieiunarunt: vt discipuli S. Marci, S. Antonius Abbas, S. Hilarion, S. Patroclus Martyr, alijque plurimi. Notū est illud Abbatis Pesei dictum: *Nunquam me sol vidit reficientem.* De sancto Nicolao item dicitur, quod cum infans reliquos dies lac nutricis frequens sugeret, *quartâ & sextâ feriâ semel dumtaxat, idque vesperi sugebat, quam ieiunij consuetudinem in reliqua vita semper tenuit.*

Iudic. 20. — *2. Reg. 1.* — *Ibid. 3.* — *Cassian lib. 5. cap. 17.* — *Breuiar. Rom.*

De Quadragesimali verò ieiunio illud constat, vniuersalem fuisse Ecclesiæ cōsuetudinē ieiunandi vsque ad vesperam. Chrysostomus: *Nullus nostrum ieiunat quadraginta dies, nam quadraginta interuallis reficimur sicut viatores ad vesperam in diuersorio manentes, & iterū incipientes.* Ambrosius: *Quamuis vespere ad domum rediens, quamuis declinante iam sole manduces, potes videri tardiùs te refecisse.* Et S. Augustinus: *Ante omnia*, inquit, *in diebus ieiuniorum quod solebamus prandere, pauperibus erogemus, ne fortè aliquis sibi sumptuosas cœnas & exquisitis saporibus epulas studeat præparare, & corpori suo magis commutasse, quam substraxisse ciborum abundantiam videatur. Nihil prodest totâ die longum duxisse ieiunium, si postea ciborum suauitate vel nimietate obruatur.*

Ex antiquo Ecclesiæ more. — *Chrysost. serm. 1. de ieiunio.* — *Ambros. serm. 33.* — *August. serm. 57. de temp.*

Perseuerauit autem hæc consuetudo vsque ad tempora S. Bernardi, cuius illa verba: *Hactenus vsque ad nonam ieiunauimus soli,*

Quamdiu viguerit. — *Serm. 3. de quadrag.*

nunc

nunc vsque ad vesperam ieiunabunt nobiscum vniuersi Reges & principes, clerus & populus, nobiles & ignobiles, simul in vnum diues & pauper. Exstat autem de hac re Canon Concilij Cabilonensis à Gratiano citatus, qui ita habet: *Solent plures qui se ieiunare putant in Quadragesima, mox vt audierint signum ad horam nonam manducare. Qui nullatenus ieiunare credendi sunt, si ante manducauerint quàm vespertinum celebretur officium. Concurrendum est enim ad missam, & auditis missarum solemnijs, & vespertinis officijs, largitis eleemosynis, ad cibos accedendum est. Si verò aliquis ita necessitate constrictus fuerit, vt ad missam venire non valeat, æstimata vespertina hora, completâ oratione suâ ieiunium soluat.*

De consecrat. dist. 1. cap. Solent.

S. igitur BENEDICTVS nihil vltra communem omnibus fidelibus districtionem suis præscripsisse credendus est, & quas hic præscripsit refectionis horas, passim obseruasse videntur Christiani tẽpore Petri Blesensis, circa annum videlicet Domini 1160. ita enim loquitur: *Cùm non ieiunamus, post Missarum officia & sextam refici consueuimus. Temporibus verò ieiuniorum post sextam differtur Missæ officium, vt vsque post nonam protrahatur abstinentia ciborum. In Quadragesima verò etiam vsque post nonam differtur missæ officium, vt etiam vsque post vesperas refectio differatur.*

S. Benedictus in his non est restrictior.

Blés. serm. 11.

DISQVISITIO II.

Quibus horis hoc sæculo Benedictinis reficiendum?

VIDIMVS hactenus legem moremque cibum sumendi tempore S. BENEDICTI, reliquum est, vt quæ hoc tempore statæ sint reficiendi horæ, dispiciamus. Multum quippe à prisca illa obseruantia detractum est. Antiquitus enim, vt Francolinus ait, cùm homines essent sobriores, & ieiunijs magis assueti longè tardiùs ad cibum sumendum accedebant, quàm nunc nos facimus. Illi enim vel semel tantùm in die ad horam nonam, aut etiam ad solis occasum comedebãt, vel certè vsque ad sextam semper ieiunabant. Nunc verò adeò solliciti ad comedendum sumus, vt vix in solemni etiã quadragesimalis ieiunij tempore meridiem exspectemus, & illum quidem non plenè, & perfectè, sed crasso quodam modo sufficiat attigisse, vt scilicet vel in meridie, vel circiter meridiem iuxta Doctorum recentium interpretationem prandeamus. Reliquis verò temporibus extra ieiunia, tantâ vtimur preuentione horarum in comedendo, vt nunquam ferè vltra tertiam prandium differatur.

Veteres magis abstemij, quàm nos hodie.

Francol. de temp. hor. Canon. c. 31.

Quamuis autem Canonistæ probare cõtendant statutam prandendi horam esse tertiam (vt Archidiaconus, & Ioannes de Turrecrematâ, alijque fecerunt) eos tamen ad sui æui consuetudinem respexisse, idem Francolinus ait, nec Canonum auctoritate probari posse tertiã fuisse olim ordinariam horam prandij: vnde etiam reputat quandam esse nostri temporis calamitatem vel abusum, quod vesperæ in Quadragesima celebrentur manè, cùm vltimâ diei parte dici deberent. Petrus quoque de Palude, & ipsum secutus S. Antoninus, affirmant in Quadragesima non licere comedere, nisi constet transiuisse horam nonam, & recitatum fuisse vespertinum officium.

Tertia non est ordinaria prandij hora.

REFEC. TORIVM. In c. Quod dicit, dist. 41.

Palude in 4. sent. dist. 15. q. 4. art. 2. concl. 1.

Antonin. 2. part. tit. 6. cap. 2. §. vlt.

Verùm vt ad reficiendi horam, quæ nũc in Monasterijs obseruatur, veniamus, annotant Cassinenses, Quadragesimæ tempore ita moderanda diuina officia: *vt hora nona, qua est in meridie, completa sint & persoluta; postea reficiant fratres.* Reliquorum verò temporum dispositionem arbitrio permittũt Abbatis. Communitet autem id fere obseruari videmus, vt in diebus illis quibus cœnare licet, prandium fiat hora decima, vel paulò post; cœna verò horâ quintâ vespertinâ, aut ad medium sextæ. In Ieiunijs regularibus horâ vndecimâ detur refectio. In Quadragesima verò & ieiunijs Ecclesiasticis, horâ duodecimâ, iuxta horologia, quæ extra Italiam sunt, quod iuxta modum loquendi S. BENEDICTI esset horâ quartâ, quintâ & sextâ.

Cassin. ad cap. 41.

Hodie nostrâ die vel vndecimâ aut duodecimâ prandemus.

Id verò adeò recens nõ est, vt magnopere hinc nostri notandi sint, si communem Ecclesiæ consuetudinem, quæ iam vbique inualuit, hac in parte sequantur. Fuit enim idem obseruatum etiam ante tempora S. Thomæ (qui tamen horam sextam ait esse tempus communiter sumendi cibum) nam Alexander de Ales hæc scribit: *Consuetudo nostra, scilicet Christianorũ Latinorum est, quando bis in die comedimus, comedere horâ tertiâ, & vesperâ; ita quòd comestio hora tertia prandium nuncupatur, comestio verò vespertina nuncupatur cœna. In ieiunio verò simul est vtrumq; & prandium & cœna, & ideò debuit Ecclesia tenere medium, vt tempore ieiunij reficeremur tempore medio. Et quia magis tenet rationem cœnæ illa refectio, magis debuit accedere hora refectionis ad vesperam, quàm ad tertiam horam; & ideò hora nona magis congruit.* Sed & Hugo de S. Victore qui 150. ferè annis S. Thomam præcessit, ita ait: *Non ieiunantibus nec tamen infirmantibus rectam horam reficiendi intelligimus ab horâ tertiâ vsque ad sextam. Ieiunantibus verò ab horâ nonâ vsque ad vesperã.* Ex quibus colligas, iam tum horam prãdij fuisse non tãtùm sextam, siue nostram duodecimam, verumetiam tertiam, quartam & quintam, id est, nostro more nonam, decimam & vndecimam, siue tempus quod incurrit intet tertiã & sextam. Atque hoc modo Frãcolinus, Ale-

S. Thom. in 4. dist. 15. art. 3. q. 3. Alens. 4. p. quæst. 101. memb. 1.

Nec ideò notandi Monachi.

Hugo in Reg. S. August. cap. 3. in fin.

REFECTORIVM.

Alexandrum de Ales cum S. Thoma conciliat, dicens, vtrumque intellexisse tempus medium inter tertiam & sextam, prout expressè dixerat Hugo. Sed Alexandrum appellasse tertiam ab horâ iam perfectè & plenè completâ: S. Thomam verò appellasse sextam ab horâ iam inceptâ nondum tamen transactâ. Itaque habebimus quartam & quintam, siue decimam & vndecimam nostram esse prandendi tempus, præsertim ijs qui secundâ horâ post mediam noctem surgunt.

Veteres etiã pransi horâ quintâ. Sidon. lib. 2. epist. 9.

Sed enim neque veteres semper nonâ, aut sextâ prandebant, verumetiam quintâ, quod ex Sidonij Apollinaris epistolâ colligas: *Ecce*, inquit, *ab archimagiro aduentans, qui tẽpus instare curandi corpora moneret. Quem quidem nuntium per spatia clepsydræ horarum incrementa seruantem, probabat competenter ingressum quinta digrediens. Prandebamus breuiter, copiosè, senatorium ad morem.* Vbi ad verba, *Quinta digrediens* Sirmondus annotat hanc nostram esse vndecimam, quam etiam indicari ait à Persio:

Quæ est nostra vndecima. Pers. Satyr. 3.

Stertimus indomitũ quod despumare falernum
Sufficiat, Quintâ dum linea tangitur vmbrâ.

in solario scilicet heliotropio scioterico, in quo eiusmodi horæ notabantur. Quinta verò prandij hora fuit Martiali & Ausonio, vt * alibi dictum. Atque hinc decimam aut vndecimam nostrorum prandio satis vindicamus.

* Lib. 7. tr. 9. disq. 3.

DISQVISITIO III.

Cur vetet S. BENEDICTVS *ad lucernam refici?*

DE vespertinâ refectione, quæ in quadragesima fit, agens Legislator, ita ait: *In quadragesima vsque ad Pascha ad vesperam reficiant. Ipsa tamen vespera sic agatur, vt lumine lucernæ non indigeant reficientes: sed luce adhuc diei omnia consumentur.* Ex hâc verò occasione generale hoc pro toto anno decretum statuit. *Sed & omni tempore siue cœna, siue refectionis hora sic temperetur, vt cùm luce diei omnia fiant.* Tempus cœnæ hîc vocat (interprete Smaragdo) *quando duabus vicibus reficiunt fratres. Refectionis autem hora hic intelligitur, quando ieiunio peracto vnâ tantùm vice in vespera reficiuntur.* Sed cur absque lumine lucernæ vescendum, variè à varijs traditum. Vt autem nostram aperiamus sententiam totum anni considerandum spatium initio ducto à Quadragesima, & prænotandum, canonicum tempus recitandi vesperas esse extremam diei horam, ad horam scilicet vndecimam, vt diximus; vel duodecimam, iuxtà alios. Proinde si vndecimâ fiant vesperæ, illisque hora impendatur, sumenda est refectio

Cap. 42.

Cur S. Benedictus statuat luce diei semper edendum.

A horâ duodecimâ ante solis occasum: itaque sine lumine lucernæ. Quamobrem verò ita S.P. statuit?

Primò, ne imitentur Iudæos ieiunantes.

PRIMÒ, ne Monachi videantur ieiunare Iudæorum more, qui, teste Hieronymo, ieiunium non soluunt ante stellæ exortum. De quo & Tertullianus: *Iudaicum certè ieiunium vbique celebratur: cùm omissis templis per omne litus quocumque in aperto aliquando iam precem ad cælum mittunt, & licet cultu & ornatu mæroris munus infament, tamen fidem abstinentiæ affectant, & stellæ auctoritatem demorantes suspirant.* Secundò, ne nimis graue sit diutiùs ieiunium extendere, maximè ijs, qui plurimas horas labori manuum, prolixæ psalmodiæ, pijs lectionibus à secunda noctis hora impenderint. *Tertiò*, ne nocturnæ quieti notabilis pars subduceretur. Si enim circa æquinoctium, quo occurrit quadragesima, cum lumine lucernæ reficiant; vtcumque hoc fieret, etiam primâ noctis, id est, nostrâ septimâ horâ; & deinde subijceretur lectio Collationis ad Completorium, iam vix ante octauam liceret somno se dare: adeoque nocturnæ quieti nonnisi sex tribuerentur horæ, cum octauâ horâ noctis, id est, nostrâ secundâ ad vigilias surgendum sit. Et hæc de Quadragesimali tempore. Iam verò post Pascha totâ æstate maius inconueniens esset cœnam adeò differre, vt post occasum solis cum lumine sumenda esset. Vix enim tum tempus nocturnæ quieti concederetur, præsertim cum S. BENEDICTVS velit matutinas laudes incipiente luce recitari.

Tertull. lib. contra Psychic. c. 16.

Secundò.

Tertiò.

Expediuntur nonnullæ difficultates.

Cap. 8.

Quod autem ab Idibus Septembris vsque ad Pascha ita reficiant, vt lumine lucernæ non indigeant, nullam habet difficultatem, nam cùm tum sit vnica tantùm refectio, eaque horâ nonâ sumenda, satis multum superest diurnæ lucis.

Et præcipuè de festis & Dominicis.

Sola ergo difficultas esse posset in diebus Dominicis ijsque solemnitatibus, quibus regulare ieiunium de more vel indulgentia relaxatur, mensibus Nouembri, Decembri, Ianuario & Februario. Nam si bis diebus cœnandum sit ante solis occasum, & sine lumine candelæ, iam aliquando horâ tertiâ pomeridianâ, aut ad medium quartæ cœna instruenda erit, vt cum luce absoluatur. Cum autem Sanctus BENEDICTVS prandium fieri velit horâ sextâ (quæ correspondet nostræ duodecimæ) non videtur congruum satis interuallum relinqui inter prandium & cœnam, cùm non vltra trium horarum spatium illud futurum sit: Medici autem hanc ab illo distare volunt, quatuor, quinque aut sex horis, aliqui etiam pluribus, vt proba fiat assumpti cibi concoctio. Atque hac de causâ Columbanus Vranckx & Pe-

Quibus cœna non potest fieri sine lumine candelæ.

Quidam censent non posse Regulam seruari. — *Bursfeld in ordin. c. 3.*

& Petrus Walloncapellius in MSS. suis Commentarijs, dicunt hac in parte Regulam seruari non posse in septemtrionalibus regionibus. Bursfeldenses similiter: *In nostra regione illud conuenienter obseruari potest, vt matutini semper incipiantur, seu etiam omnia compleantur luce diei, propter nimiam diei & noctis inæqualitatem.*

Ne quidem apud Italos.

Videri forsitan posset in Italiâ inconueniens hoc cessare, quòd citiùs illic illucescat, seriùs itidem vesperascat. Verùm Cassinenses & Camaldulenses nō minus quàm alij hîc conqueruntur, & hanc declarationem siue dispensationem Cassinenses ad hunc Regulæ locum adiecerunt: *Quia nostris temporibus diuina officia ita aucta sunt, & officiorum solemnitates, quod quando ipsæ solemnitates occurrunt in diebus in quibus non est ieiunium hiemis tempore, quo dies sunt breuissimi, non videmus cœnam fieri posse in luce, absque manifestâ corporum læsione. Et si voluerimus diuinorum celebrationem multum tempestiuè expedire (cum maiori ex parte Monasteria nostra habeant maximum populi concursum) eis scandalum gigneretur: & malum exemplum caperent de vtrâque intempestiuâ refectione. Considerato etiam quòd non deuiat à iustitia variare quandóque antiqua, propter rerum & caussarum varietatem, & propter nouos Ecclesiæ ritus: propterea dispensando ordinamus, quòd ab Abbatis pendeat arbitrio temporum horum accommodatio, tam quoad officiorum solemnitates, quàm quoad refectionem, habitâ temporum & locorum diligenti consideratione, nec non saluâ corporum valetudine.* Hæc illi. Et crediderim nusquam ferè ad literam hunc Regulæ textum obseruari.

Qui in hâc parte dispensant.

Alia responsio.

Quòd si omninò Regulam seruandam quis vrgeat, quia illa sit discretione præcipua, & S. BENEDICTVS omnium iustorum spiritu plenus nihil incongruum ordinauerit; dicere liceret, nec ipsas fortè Dominicas, nec vlla festa à ieiunio regulari tempore S BENEDICTI fuisse exempta. Vt Regulam intellexisse videntur Fulienses Patres, de quorum obseruantia agens Ludouicus de S. Malachia, scribit Barrerium induxisse abstinentiam *cum ieiunijs secundum* S. BENEDICTI *Regulam ita sine intermissione continuatus, vt in eorum decursu neque dies Dominici, nec ipse Domini Natalis exciperentur, ac nihil prorsus vesperi, ne aquæ quidem stilla sumeretur.* Sin autem, quod Dominicis prohibitum esset ieiunare, velimus cœnasse, dicendum tam modicam fuisse hanc cœnam, vt graue inde non formidarint incommodum.

Apud Hētiq. in menol. Cister. 28. April.

DISQVISITIO IV.

REFECTORIVM.

A quibus Religiosorum Cibi coquendi & administrandi?

TEMPESTIVE' ad mensam accedentes, obiter etiam culinam transeamus, vt coquos, mensæ ministros, eorumque officia aliquousque consideremus. Vtrosque non sæculares famulos, sed ipsosmet Monachos cōstituit S. BENEDICTVS, dum vult, vt cùm coquinæ hebdomadarijs & seruitoribus comedat mensæ lector. *Cap. 38.*

I. De septimanarijs coquinæ. — *Cap. 35.*

De septimanarijs autem coquinæ, vt de illis primò agamus, statuit: *Fratres sic sibi inuicem seruiant, vt nullus excusetur à coquinæ officio, nisi aut ægritudine, aut in caussa grauis vtilitatis quis occupatus fuerit: quia inde maior merces acquiritur.* Vbi nota Beatum Patrem parabilem cibum, & velut obuium suis subministrasse, vt peritorum proinde non opus esset industriâ coquorum, sed quilibet religiosus eos condire & præparare posset. Idem apud Pachomianos Monachos in vsu erat, vt ex Regula patet. Voluit porrò S. BENEDICTVS, vt vnusquisque per integram septimanam in ordine vicis suæ hoc ministerio fungeretur, quod prisci quóque Monachi facere consueuerunt. *Per cunctam* (verba sunt Cassiani) *Mesopotamiam, Palæstinam, & Cappadociam, ac totum Orientem singulis hebdomadibus vicissim fratres ad hæc officia sibi reddenda succedunt, ita vt secundùm cœnobij multitudinem, ministrorum quóque numerus deputetur.* Meminit & huius moris B. Esaias Abbas: *Suâ*, inquit, *singuli hebdomadâ in timore Dei sic victus necessaria reliquis parent, vt ne interim propriam animi curam abijciant.* Apud Ægyptios porrò, quibus maxima cura est operis, *non est*, inquit, Cassianus, *hebdomadarum mutua vicissitudo, ne sub occasione huius officij omnes ab operis canone impediantur, sed vni probatissimo fratrum Cellarij vel coquinæ cura committitur, qui perpetuo donec vires eius vel ætas admittit, iugiter opus istud exerceat.* Hęc ille. Quę tamē non in omnibus Ægypti Monasterijs seruata fuisse apparet. Hieronymus enim de Pachomianis ita scribit: *Habent per singula Monasteria Patres, & dispensatores & hebdomadarios, ac ministros.* Id autem de coquinæ hebdomadarijs intelligi, ex Pachomij vitâ apparet, in quâ legitur: *Transiens autem Puerulus qui constitutus erat ad obsequium eius, qui septimanam faciebat*, &c. S. Euphrasia, grauiter etiam læsa hoc obsequium complere voluit: *Viuit*, inquiebat, *Dominus meus, nisi collegero ligna, & septimanam meam compleuero, non ascendam.*

Pachom. art 15. 29. & 41. — *Singulis hebdomadibus vicissim sibi succedunt.* — *Cassian. lib. 4. cap. 19.* — *B. Esaias orat. 1.* — *Aliter Ægyptij.* — *Cassian. lib. 4. cap. 22.* — *Sed non omnes.* — *Hier præfat. in reg. S. Pachom.* — *Vit. Pach. cap. 47.* — *Vit. S. Euphras. c. 22.*

Sancti, qui culinæ officia obtinerunt.

Hoc porrò summæ humilitatis & charitatis officium viri sancti magno animi ar-

 dore

REFECTORIVM. S. Stephanus. Menard. l. 2. obseru. 10 Mart. S. Gualterus. Ibid. 30. Maij. S. Malachias. Bernard. in vit. Malac. S. Antoninus. Prolegom. 18 §. 12.

dore amplexi sunt. S. Stephanus Obazinæ Ordinis Cistertiensis Abbas, vilia quæque culinæ munia libenter obibat. S. Gualterus itidem Abbas coquinarij munere non rarò fungebatur; sæpius furnum coquendis panibus parabat. De S. Malachia Bernardus scribit, quòd ipse in Monasterio Ibiacensi, *in ordine vicissua, quamuis Episcopus existens coquinæ ministerio inseruiebat, & fratribus recumbentibus ministrabat*. Idem fecit S. Adelbertus, Pragensis Episcopus, vt alibi diximus. S. Antoninus cœnobijs & prouincijs præfectus, eò se humilitatis abiecit, vt culinam adiret, cacabos, ollas, ahena mundaret, verriculo accepto domum purgaret, famulis etiam seruiret. Quod ipsum dum Pontificem ageret, constat etiam fecisse.

Memorabile de Carolomanno. Regino. l. 2. Chron. anno 746.

Sed illustrissimum prorsus ac planè memorabile exemplum est, quod de Carolomanno, Austrasiæ Principe, & Francorum rege à Reginone Abbate commemoratur. Hic enim cùm relicto, contemptoque terreno regno in Cassinense Cœnobium se recepisset, & S. BENEDICTI regulæ se subdidisset, accidit, vt iuxta quod mos est, ad coquinæ officiū hebdomadarius deputaretur, quod cùm libenter quidem faceret, sed in multis ignoranter offenderet, coquus vino exæstuans, ei alapam dedit, dicens: *Ita te fratribus deseruire oportet?* cui ille nil motus, placido vultu respondit: *Indulgeat tibi Dominus frater, & Carolomannus*, neque enim cuiquam nomen suum prodiderat, ne ex vocabulo agnosceretur.

Fuldenses. Antiq. Fuldens. lib. 1. c. 12. art. 16.

Vt porrò ex hac familia non recedamus, constat Fuldenses Monachos Carolo Magno, Carolomanni ex Pipino fratre nepoti supplicasse: *Vt ipsa Monasterij ministeria per fratres ordinentur, id est, pistrinum, hortus, brasiarium, coquina*, &c. Quod autem à Carolo tam ardentibus votis flagitatum fuit, id posteà sub eius filio Ludouico Pio, pro vniuerso Ordine ab Abbatibus Aquisgrani statutum fuit; his verbis:

Concil. Aquisg. can. 4.

Vt in coquina, in pistrino, & in ceteris officinis Monachi proprijs operentur manibus. Ita ibi.

S. Bathildis. Apud Sur. tom. 7.

Sed claudat hoc agmen S. Bathildis Franciæ Regina, quæ in fundato à se Calensi monasterio sanctimonialis effecta, forti animo omnibus exhibebat humilitatis exemplum, *vt ipsa quoque in officio coquinæ secundum Regulam ministraret sororibus, ipsa munditias omnes faceret, & quod maius dicam, ipsa purissima margarita inquinamenta stercorum proprijs manibus mundaret*.

S. Benedictus præmiū his obsequijs adiungit.

Ex quibus videas hanc Regulæ partem strenuis monasticæ vitæ zelatoribus maximè cordi fuisse. Nec iniuriâ; ipse enim Legislator vt obseruantiam hanc inculcaret, præmio suos excitare voluit, cùm ait: *quia inde maior merces & charitas acquiritur*. Merces apud Deum, qui nec calicem aquæ frigidæ irremuneratum relinquit. Charitas, cùm apud homines (apud quos *obsequium amicos*, vt inquiebat, ille, *parit*) tum apud Deum maximè augetur. Qui enim *in omnibus*, ait Smaragdus, *æquo animo cibaria præparat, ab omnibus charitatis gratias, & pro omnibus mercedem accipit sempiternam*. Scriptum est enim: Quia *qui plus laborat, plus mercedis accipiet*.

Terent. Eccli. 8.

Nec quemquam ab ijs eximit.

Meritò proindè ab hoc officio nullum Beatus Pater excusat, nisi ob ægritudinem, aut maiorem vtilitatem, cuius quidem constitutionis tres caussas adfert S. Basilius: *Porrò quæ necessariò in communi conuentu tractanda ministeria sunt, ea mutatis in orbem vicibus circumagantur, binique singulis hebdomadis necessariū omne in hoc genere munus explento, vt & humilitatis merces communis sit, neque cuiquam facultas in rebus etiam laudabilibus ceteros superandi amplior detur; & vt æqualiter à laboribus requiescere omnes possint. Nam hæc laboris & requiei repetita identidem vicissitudo lassitudinem laborantes sentire non sinit*. Sic ille.

Basil. serm. de instit. Monach.

II. Vult imbecilles ab alijs iuuari. Cap. 38.

SECVNDÒ. Vult Sanctus BENEDICTVS, *vt imbecillibus procurentur solatia, vt non cum tristitia hoc faciant, sed habeant omnes solatia, secundùm modum congregationis, aut positionem loci*. Quod exponit Smaragdus: *Secundum modum congregationis*, inquit, *secundum numeri modum, & quantitatem intelligitur Monachorum: Secundum multitudinem enim congregationis, & Ministrorum numerus, aut minor aut amplior deputetur. Aut positionem loci. Intelligitur secundum constructionem Monasterij: si enim congruo ponatur loco, vbi secundum huius Regulæ capitulum omnia in claustro continentur necessaria, minus coquus aliorum indiget adiutorio. Si verò in arcto loco & angusto vel arido ponitur situ, vbi nec aquam sine labore, nec hortum habere possit sine penuria, plus coquis administrare debent solatia*. Ita ille.

Explicātur eius verba.

Duo Septimanarij.

Crediderim verò, binos plerumque per hebdomadas huic officio deputatos, vt S. Basilius volebat: quod & textus innuit, de hebdomadarijs in plurali ferè semper loquens. Et citatus ante Hieronymus præter hebdomadarios nominat & *ministros*, quos Rosweydus ait hebdomadarijs fuisse assignatos.

Rosweyd. ad cap. 47. vit. S. Pachom.

III. Hebdomadarij munditias faciant. Cap. 35.

TERTIÒ. Præscribit S. BENEDICTVS quædam septimanariorum officia: *Egressurus siquidem de septimanâ sabbato munditias faciat*. Scopis (inquit S. Hildegardis) *sordes & puluerem vbi necesse fuerit extergendo*. Vel vt Turrecremata, studiosè mundet omnia vasa coquinæ. *Linteamina* insuper (vt cùm Sancto BENEDICTO pergamus) *cum quibus sibi fratres manus aut pedes tergunt, lauet. Pedes verò tam ipse qui egreditur, quàm ille qui intraturus est omnibus lauent*. Nam iuxta consuetudinem, ait Turrecremata, sabbato fratres lauant pedes & manus,

Pedes Confratribus lauent.

Cassian. loc. cit. manus, & ille qui exit de officio debet lauare, qui verò intrat, detergere. Olim autem (vt apud Cassianum videre est) non sabbato, sed dominicâ id fiebat. Benedictinum tamen morem Sancti Fructuosi Fructuos. Reg. cap. 9. Regula confirmat: *Hebdomadarij, inquit, quando exeunt die sabbati explicato vespere, congregatis in vnum ac residentibus fratribus & meditantibus, manibus proprijs aquâ calidâ singulorum abluantur pedes: alijs lauantibus, & alijs extergentibus linteo.* Synodus Synod. A-quisg. can. 23. & 24. Aquisgranensis: *Vt in quadragesima sicut & in alio tempore vicissim sibi pedes lauent, & antiphonas huic officio congruentes decantent, &, vt mandatum si tempus cœnæ est, tam fratrum quàm* Bursf. dist 3. cap. 21. *etiam peregrinorum post cœnam fiat.* Bursfeldenses verò hoc pedilauium post vesperas fieri mandant.

Ludouicus Galliæ rex pedilauio Benedictino monetur. Ceterùm ad laudem huius deuotæ humilitatis spectat, quod de Sancto Ludouico Franciæ Rege Gulielmus Nangius scribit, nam cùm in sabbato quodam esset in Abbatia Cartualli s, ablutioni pedum Monachorum, quod *Mandatum* vocant, voluit interesse, videlicet quando secundum morem Ordinis post vesperas solemniter & deuotè sibi mutuò lauant pedes, & affuit & respexit. Ipse verò ex humilitate sua pluries voluit cappam deponere, & genibus flexis manus apponere ad pedes seruorum Dei humiliter abluendos. Sed quia plures magnates nō sibi multùm familiares tunc sibi adstabant, de consilio aliquorum ab hoc humilitatis officio supersedit.

Leo IX. id exercet. Quod in Rege Christianissimo hoc pietatis spectaculum pæne effecit, id in Christi vicario Leone IX. Pontifice maximo planè perfecit. Nam eùm sabbato quodam ingressus esset ad mandatum, pedes duodecim Monachis lauit, inquit Leo Leo Ostie. lib. 2. c. 85. Chron. Cassin. Ostiensis, & ipse vicissim ab illis lotus est.

Quod autem hebdomadatim pedum institutur lotio, id præter humilitatis significationem, & hanc habet vtilitatem, quod, vt ex Arnoldo de Villanoua refert Boërius, conseruatiua sit sinceritatis visus, & auditus atque memoriæ, huius columnæ pedum ablutio, maximè si fomententur cum aqua moderatæ caliditatis.

Vasa ministri Cellario reddunt. Vult deinde S. BENEDICTVS, vt decessores *vasa ministerij sui munda & sana Cellerario reconsignent. Qui Cellerarius item intranti consignet, vt sciat, quid dat, aut quid recipit.* Magnâ idipsum religione olim seruatum Cassianus auctor est: *Secunda*, in- Cass. lib. 4. c. 22. quit, *sabbati post matutinos hymnos alijs rursum succedentibus vtensilia in quibus ministrauerunt, ac vasa consignant.* Quod autem præscribitur, vt septimanarij ante vnam refectionis horam accipiant super statutam annonam singulos biberes & panem, seorsim postea disquiremus.

REFECTORIVM.

IV. *Intrantes & exeuntes septimanarios benedictionem accipiunt.* QVARTÒ, Quâ religione ministerium hoc suscipiendum & complendum sit, deinceps Sanctus Pater declarat; dicens: *Intrantes & exeuntes hebdomadarij, in oratorio mox matutinis finitis Dominicâ, omnium genibus prouoluantur, postulantes pro se orari.* Quorsum autem hoc, audi Cassianum: *Hanc*, in- Cassian. loc. cit. quit, *à fratribus pro labore totius septimanæ benedictionis mercedem expetunt, vt eos emissa generaliter ab omnibus oratio prosequatur; quæ vel pro ignorationibus, vel pro admissis humanâ fragilitate peccatis intercedat: & commendet Deo velut sacrificium pingue, consummata eorum deuotionis obsequia.* Hæc Cassianus. Duplicis porrò benedictionis Fru- Fructuos. Reg. cap. 9. ctuosus meminit, vnam siquidem sabbato post pedum lotionem, alteram Dominicâ post matutinum impendi scribit. Quod autem ad orationes super egredientes & ingredientes spectat: Notandum est alias referri à Smaragdo, quàm quæ modò in vsu sunt. Pro egredientibus enim hanc ponit:

Formulæ veteres benedictionis.

Deus qui dixisti, venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos, hos famulos tuos laborum suorum æterno refice sempiterno. Per Dominum, &c.

Pro ingredientibus:

Adiuua quæso Domine, hos famulos tuos in obsequio laborantes fraterno, & sine murmuratione illis perseuerantiam, & proprij laboris mercedem concede perpetuam. Per Dominum, &c.

V. *Hebdomadarij comedunt post alios.* QVINTÒ. Quemadmodum B. Pater decreuit, vt hebdomadarij ante vnam refectionis horam aliquid sumerent, vt sine murmuratione & graui labore fratribus seruire possent, ita quoque voluit, vt absoluto prandio post reliquos cibum acciperent. Colligitur id ex cap. 38. Opportunè autem ad fabulas, quæ in secunda hac mensa fieri forsitan possent excludendas, in Aquisgranensi conuentu decretum est: *Vt* Concil. Aquisgr. nu. 28. *seruitores non ad vnam mensam, sed in proprijs locis post refectionem fratrum reficiantur, quibus eadem lectio quæ fratribus recitetur.* S. Pacho- *Quâ disciplinâ.* mius de iisdem: *Ministri absque his quæ in* Pachom in Reg. art. 15. *commune fratribus præparata sunt, nihil aliud comedant, nec mutatos cibos sibi audeant præparare.* Quod exponens Gazæus, mutatos cibos, inquit, id est, alios à communibus, vel eosdem quidem; sed aliqua in re mutatos, aut aliter apparatos, vel conditos. At- *Nihil prægustent.* que idem Pachomius vetuit, ne quid prægustarent, aut delibarent culinæ hebdomadarij: *Qui pulmentaria*, inquit, *coquunt, ipsi* Ibid. art. 21. *nihil gustantes edentibus ministrabunt.* Id verò non de cocis tantùm, aut culinæ ministris, verùm & de mensæ seruitoribus intelligendum est, atque omnino seruari conuenit.

REFECTORIVM. Petr. Dam. lib. 6. epist. 31.

nit. S. enim Petrus Damiani refert graue peccatum incurrisse illum Monachum, qui de cibis fratrum præcerpere aliquid ausus fuerat; quasi cum buccella introisset in eum satanas.

De mensa ministris.

Sed à cocis ad seruitores transeamus, qui & ipsi hebdomadatim sibi succedunt, ex veterum prorsus ritu: de quo Hieronymus: *Vnaquæque decuria cum suo parente pergit ad mensam: quibus per singulas hebdomadas vicissim ministrant.* Isidorus Hispalensis sæculares famulos arcet: *Laici*, inquit, *ministri mensis Monachorum nullatenus intererunt: nec enim poterit illis mensa communis esse locus quibus diuersum est propositum.* Tanti verò Magnus Basilius pium hoc ministeriũ fecit vt scripserit: *Quod nequaquam recusare inferiores debent, quo minùs interdum sibi ab Antistite ministretur.* Cuius etiam caussam subiungit: *Nam & superiorem*, inquit, *humilitatis ratio admonet, vt ministret: Et inferiorem, si ministrari sibi patiatur, nequaquam facere contra officium, declarat. Hoc enim ita fieri conuenire, Domini exemplo, ac discipulorum eius docemur: ac Domini quidem, qui discipulorum suorum pedes lauare ipse dedignatus non sit: Discipulorum verò, qui nequaquam contra hoc ausi sint repugnare.* Canonicis præscribit Synodus Aquisgranensis: *Vicissim in Refectorio & ceteris omnibus necessitatibus, sibi fraternitatis officio fungantur.*

Hieron. epist. 22. — Isidor in Reg. cap. 9. — *Quanti faciendum hoc obsequium.* — Basil. in Reg fusior. 31. — Concil. Aquisg. cap. 123.

DISQVISITIO V.

Quo spiritu fraterna obsequia impendenda?

Actiones Religiosorũ quã fiant meritoria.

RELIGIOSORVM actiones externæ si interiori spiritu & peculiari in Deũ directione destituantur, naturæ limites vix egrediuntur, nec quidquam distant ab ijs, quas sæculares homines, vel etiam ipsi ethnici faciunt, vnde meriti non admodum feraces sunt, sed remanent prorsus steriles ac infæcundæ. Si verò diuino quodam spiritu animentur, atque in Dei gloriam actu destinentur, vtilissimæ omnino sunt. Consilium proinde spiritualium Magistrorum est, vt dum manus laborat, spiritus oret; E atque ipsa manualia opera velut meditationis argumenta considerentur. Optimè Gregorius: *Actionis feruor tunc rectè disponitur cùm sic insistimus operi, vt tranquillo corde eum, cui opera nostra consecrare nitimur, videamus.* S. Ephræm: *Siue opereris, siue dormias, siue iter facias, siue comedas, siue bibas, siue decumbas, caue orationem tuam intermiseris.*

Gregor. in lib. 1 Reg. ante fin. — Ephræm sermon. de orat.

Vt autem salutaria hæc monita ad culinæ mensæque ministros referamus, S. Pachomium constat præscripsisse, *vt qui percutit ad vescendum, dum congregantur fratres, meditetur aliquid in percutiendo.* Idemque:

Pach. Reg. art. 16. — *Monachi in opere pia meditati.*

A *quando farinam conspergunt aquâ & massam subigunt, de psalmis, aut de scripturis aliquid meditabuntur, donec opus impleant.* Quod de alijs ministerijs similiter intelligendum. Id verò ab antiquis Monachis piè factitatum, dubium non est: refert enim Climacus, quòd ne ad mensam quidem sedentes à spiritali opere cessauerint: *Ceterùm signo quodam, nutuque incognito occultè in animo orationis semetipsos beati illi viri admonebant. Neque verò ad mensam solùm residentes, hoc eos facere animaduerteres, verùm etiam cùm sibi obuiarent, cùm* B *simul conuenirent, id faciebant.* Vt porrò à culina non recedamus, memorabilis meditatio illius erat Coci, qui in fratribus Christum; in foco, gehennæ incendia meditabatur. De quo ibidem. Ad huius, inquam, imitationem qui circa focum ex officio versantur, illud sibi proponere possunt: *Quis poterit habitare de vobis cum igne deuorante? aut quis habitabit ex vobis cum ardoribus sempiternis?* Rogare item Deum, qui *ignis consumens est*, vt excoquat ad purum scoriam animæ pœnitentis. Aliàs rogare licebit, C vt ignem sui amoris accendat Deus in cordibus nostris. Hic est enim ille ignis, quem Christus venit mittere in terram, & voluit vehementer accendi.

Idem art. 65. — Climac. grad. 4. — *In mensa etiam.* — *Quid cocis faciendum.* — Isaiæ 33. — Hebr. 12. — Luc. 12.

Considerationes pro ministris mensæ.

Venio ad mensæ ministros, quibus has suggero considerationes. *Primò*, cõsiderent se non tam fratribus suis, quàm ipsi Christo in eorum personis seruire, ipse enim dixit: *Quamdiu fecistis vni ex his fratribus meis minimis mihi fecistis.* Et S. BENEDICTVS de infirmis loquens, monet, *Vt sicut reuera Christo, ita eis seruiatur.* Diligens in hac exercita-D tione fuit sanctissima Catharina Senensis, quæ à Spiritu sancto edocta, dum mensæ inseruiret, imaginabatur Patrem suum repræsentare Christum Iesum: Matrem suam, sanctissimam Dei genitricem: ceteros de familia, Apostolos & discipulos Saluatoris.

I. *cogitent se Christo seruire.* — Matth. 25. — Cap. 36. — Raimund. in vit. 29. April.

Secundò, considerent se ad Angelicam dignitatem hoc pacto velut assumi. Esurienti enim Christo in deserto venerũt Angeli & ministrauerunt ei, cuius vt iam diximus, personam ipsi Religiosi referunt.

Secundò. — Matth.

Tertiò, ipsa Regina Angelorum & Dei Mater, etiam prægnans abijt cum festinatione in montana, vt seruiret Elisabeth cognatæ suæ, multò tamen se inferiori, *& mansit cum illa* (vt Lucas ait) *quasi mensibus tribus.*

Tertiò. — Luc. 1.

Quartò, Expendendum maximè exemplum Christi, qui cùm Deus esset, ac proinde nulli seruire posset, *humiliauit semetipsum, formam serui accipiens*, vt in ea nobis seruiret. Totum enim incarnati verbi mysterium quid aliud fuit, quàm humanæ naturæ salutare ministerium? vnde apud Prophetam ait: *Seruire me fecisti in peccatis tuis, præbuisti*

Quartò. Exemplum Christi, qui se ad vilia demisit. — Philipp. 2. — Isai 43. 24.

mihi

mihi laborem in iniquitatibus tuis. Sed & ipse Dominus discipulis suis corporale ministerium exhibuit, cùm pedes ipsorum humilitatis magister lauit. Atque hanc humilitatem vt ab ipso disceremus, nos docuit; *filius enim hominis non venit ministrari, sed ministrare.* Quod expendens Basilius, ait, *magnum homini esse, si Dei imitator existat, cum per hæc, quæ humilia sunt, ad altitudinem illam quod illum est imitatus, ascendat; quanquam quis tam humile ausit quidpiam appellare, quod Deus ipse attingere non recusauit?* Quinimò hoc obsequio ita delectari videtur Rex ille regum, vt idē fidelibus seruis suis, quos vigilantes inuenerit, in altera vita impensurus sit. *Beati, inquit, serui illi, quos cùm venerit Dominus, inuenerit vigilantes. Amen dico vobis, quod præcinget se, & faciet illos discumbere, & transiens ministrabit eis.* Hæc nimirùm gloria est seruorum Christi, quos velut Dominos ac pares sibi sedere faciat in thronis, edentes & bibentes super mensam suam in regno suo, vt ipsemet repromisit. *Ministrat dignis*, ait Theophylactus, *par eis tribuens, & sicut ei ministrauerunt, ita etiam ipse eis, vicissim ministrat, & dapsilem eis mensam præstat exhibens spiritualium ciborum lautitias.*

Matth. 10. — Basil. constit. Monast. c. 24. — *Quomodo in cælo seruis suis ministrabit.* — Luc. 12. 37. — Luc. 22. 30.

QVINTÒ, citatus paulò ante Basilius ait: *debere pietatis cultorem viliora etiam munera magno cum studio, magnaque eum animi alacritate suscipere, scientem nihil minutum esse quod Dei caussâ fiat, sed grande & spirituale, & eiusmodi, quod cælum nobis, & præmia cælestia conciliat.* Hinc felicem se Nolanus Antistes fore existimabat, si Felicis sui ædem euerrere liceret, quem audi canentem.

Quintò, præmium quod ob minima obsequia acquiritur.

— *Etsi iustus iniquis*
Non egeat seruis, tamen & patiere, & amabis
Qualescumque tibi Christo donante dicatos,
Et foribus seruire tuis; tua limina manè
Munditie curare sines, & nocte vicissim
Excubijs seruare pijs; & munere in isto
Claudere promeritam defesso corpore vitam.

Paulin. Natal. 1. S. Felic.

DISQVISITIO VI.

Quantâ diligentiâ Mensæ benedictio, & Gratiarum actio persoluenda?

QVOD Christianis omnibus iam inde ab Apostolorum temporibus in vsu semper fuit, vt ante refectionem conceptis, verbis cibo potuique benedicant, iisque sumptis, altori Deo gratias reuereter agant, id apud suos ita mordicus retineri B. BENEDICTVS voluit, vt omnes huic orationi voluerit interesse, & pœnam etiam in negligentiores statuerit. *Ad mensam*, inquit, *qui ante versum non occurrerit, vt simul omnes dicant versum, & orent, & sub vno simul omnes accedant ad mensam, qui per negligentiam suam, aut vitium non occurrerit, vsque ad secundam vicem, pro hoc corripiatur Si denuò non emendauerit, non permittatur ad mensæ communis participationem, sed sequestratus à consortio omnium, reficiat solus, sublata ei sua portione vini vsque ad satisfactionem & emendationem. Similiter autem patiatur, qui ad illum versum non fuerit præsens, qui post cibum dicitur.*

Benedictioni mensæ omnes interesse vult S. Bened. — Cap. 43. — REFECTORIVM.

Hunc porrò locum ita illustrat Magister. *Ad mensæ verò antiphonam, versum priorem qui non adfuerint, semotè & non signatum, & sine data & accepta benedictione manducent & bibant, & sine alicuius eloquio. Et meritò sine hominis eloquio debet reficere, qui ante refectionem cum Deo non est locutus. Qui verò posteriori mensæ versui non affuerit, talem pœnam suscipiat, quam ille, qui ante refectionem non est locutus cum Deo.* S. Fructuosus vtriusque huius orationis meminit: *Priusquam, inquit, ad mensam conueniant, præcedat oratio, postquam à mensa surrexerint, sequatur oratio, nec ante quisquam alicubi præsumet progredi, quàm coram altari Christo gratiarum resoluerit actiones.*

Reg. Mag. cap. 23. et alij id statuunt. — Fruct. in Reg. cap. 5.

Ex quo loco colligas gratiarum actionem in templo dictam. Et confirmat vita S. Odonis: *Cùm post versum ab Ecclesia essem regressi*, &c. Ekkehardus: *surgitur à mensa, itur solitis benedictionum hymnis in Ecclesiam.* Vetus nostrum Rituale Affligeniense, par. 1. & vsus Cistertiensis c. 76. idem statuunt. Cærimoniale tamen S. Iustinæ post prandium tantùm gratias in choro agendas præscribit, post cœnam autem in Refectorio. Isidorus Hispalensis serò ad mensam venientem sic punit: *Qui ad mensam tardiùs venerit, aut pœnitentiam agat, aut ieiunus ad suum opus vel cubile recurrat.* Similiter Pachomius: *Si quis ad comedendum tardiùs aduenerit, excepto maioris imperio, similiter aget pœnitentiam, aut domum ieiunus reuertatur.* Ex quibus meritò colligas, magni habitam mensæ benedictionem, & gratiarum actionem. S. BENEDICTVS enim tam grauem pœnam infert hac in re negligenti, quàm serò ad diuinum officium accedenti. Dominicus de S. Geminiano ex S. Pauli testimonio: *Sine ergo manducatis, sine bibitis, sine aliud quid faciatis, omnia in gloriam Dei facite*, infert: quod non benedicentes mensam, & post prandium gratias non agentes, videntur peccare mortaliter quia faciunt cōtra præcepta legis. Caietanus enumerans peccata Clericorum ex transgressione iuris positiui, recenset quoque omissionem benedictionis mensæ, vel gratiarum actionis. Idem ait, peccare Clericos violantes præceptum de benedictione mensæ, sed non mortaliter. Similiter Siluester & Angelus venialem culpam hîc agnoscunt, quibus subscribit Nauarrus. Et certè aliquod peccatum in omissione hac incurri, hinc conijci potest, quod legantur à Deo puniti harum

Gratiarum actio in tēplo facta. — Lib. 1. Ekk. de cas. mon. S. Galli. c. 11. — Part. 3. c. 21. — Isid. Reg. cap. 9. — *Pœna serò venientium ad mensam.* — Pachom. in Reg. nu. 11. — 1. Cor. 10. 31. — Geminia. cap. non sicut dist. 44. — *Quomodo obligentur Clerici ad benedictionē mensæ.* — Caietan. in sum. V. Clericus. — Id. tom. 1. opusc. — Siluest. Cler. 1. n. 1. — Angel. Cler. 11. nu. 1. 6. — Nauarr. Manual. de orat. c. 18. num. 42.

REFECTORIVM. S. Gregor. lib. 1. Dialog cap. 4.

rum precum neglectores. S. Gregorius Papa de sanctimoniali femina scribit: *Quod hortum ingressa lactucam conspiciens concupiuit, eamque signo crucis benedicere oblita, auidè momordit, sed arrepta à diabolo protinus cecidit.* In Ordine Prædicatorum idem contigit conuerso, qui vinum sine prænia benedictione biberat, vt tradit eius Ordinis historia.

Ferdin. Castel p. 1 histor. Præd. lib. 1. c. 60.

Rationes ad obseruantia huius ritus. I. *Christi exemplum.* Nigron. tr. ascet. 7 cap. 1. §. 3. Ioan 6. Luc. 9. Marc 6. Luc. 24. Matth. 26. 30. Marc. 14. 26.

Neque verò desunt rationes, quæ accuratam huius consuetudinis obseruantiam suadeant. *Prima* sit, quòd non Iudæi modò (vt probat Nigronus) sed ipse Christus Dominus omnis sanctitatis forma, cibos benedixerit, & pro ijs gratias egerit. Benedixit enim quinque panibus hordeaceis, deinde septem alijs panibus miraculo multiplicandis, in vltima quoque cœna, & coram discipulis in Emmaus benedictionem adhibuit. Nec gratiarum actionem prætermisit, nam vt Euangelistæ scribunt, ab vltima cœna in montem Oliuarum secessit hymno dicto. Ex quo SS. Patres inferunt, gratias percepto cibo agendas. *Audiant*, inquit Chrysostomus, *quicumque velut porci simpliciter manducantes cum ebrietate surgunt: cùm deceret gratias agere & in hymnum mensam desinere*, Victor Antiochenus: *Ciboque sumpto de percepto munere Deo largitori debitam gratiarum actionem persoluimus.* Et S. Hilarius: *Sicut gratias egerunt antequam biberent, ita etiam gratias agunt postquam biberunt: vnde dicitur; & hymno dicto exierunt in montem Oliueti, vt scilicet addiscas & ante cibum, & post cibum gratiarum actiones reddere Deo.*

Chrysost. homil. 83. in Matth. Vict. Antioch. in Marc. 14. S Hilar. in Cat. 5. Marc. 14.

II. *Sanctificatio aliqua.* 1. Timoth. 4. 5.

Secunda ratio sit, quòd ex ipsa benedictione, cibo potuique sanctitatis aliquid accedat. *Omnis creatura Dei*, inquit Apostolus, *bona est, & nihil reijciendum quod cum gratiarum actione percipitur; sanctificatur enim per verbum Dei & orationem.* Quem locum Cyrillus Alexandrinus de oratione, quæ in mensa dicitur, intelligit. Similiter Origenes: *Vbi gratias egimus, pane vescimur; qui vtique oratione & precibus sanctus quoddam corpus conflatur, quod sanè sanctiores hos reddit, qui mente integriore hoc ipso vtuntur.*

Cyrill. Alexand lib. 3. in Ioan. c. 17. Orig. lib. 8. ad Cels.

III. *Refrenat à peccatis.* Chrysost. de fide Annæ. Ibid.

Tertia ratio sit, multiplex bonum, quod ritui huic S. Chrysostomus tribuit: *Conuiuium*, inquit, *quod à precatione cœptum in precationem desinit, nunquam deficiet, sed quouis fonte vberius nobis omnia afferet bona.* Quomodo autem id faciat, idem deinceps explicat: *Hoc enim à femina lucrum consecuti sumus, vt sciamus & post conuiuium orare. Quisquis enim ad hoc præparatus fuerit, nūquam in ebrietatem aut vinolentiam incidet, nunquam edacitate distendetur: sed quoniam exspectationem precationis habet pro freno impositam animo, conuenienti mensura attinget ex omnibus, quæ fuerint apposita, multâ benedictione tum animam* A *tum corpus implebit.* Subdit: *si quando quis excedat fines temperantiæ, fore vt tandem virtutem consequatur, dummodo benedictionis, seu gratiarum actionis hoc freno continenter vtatur.*

IV. *Virtutum exercitium.*

Quarta ratio est, exercitium variarum virtutum, quod in ipsa benedicendi ac gratias agendi formula insinuatur, atque ab ijs quorum mens concordat voci, non sine fructu exercetur. Nam vt Cornelius annotauit, mensæ benedictione & inuocatione Dei, quam mensæ præmittimus, ostendimus & profitemur nos à Deo cibos & B fercula omnia accipere; spem quoque excitamus nos deinceps ab eadem Dei munificentia cibos accepturos: gratias pro ijsdem agimus, ad honorem Dei profitemur nos ijs velle vesci, taciteque eos Deo offerimus. Petimus deinde, vt vsus cibi sit animæ & corpori salutaris, ac demum vt inter vescendum mens pia aliquâ cogitatione pascatur. Affectus autem hi orationem adeoque religionis virtutem concernunt.

Cornel. in 1. Timoth. 4. 10.

Quàm antiqui Psalmi, quibus Deo post cibum gratiæ dantur.

Cæterùm quod pro festorum varietate ad calcem Romani Breuiarij varij assignantur C psalmi, & versiculi ad benedictionem & gratiarum actionem dicendi, pium id omnino est, atque ipsis solemnitatibus congruum, quodque ab antiquitate exemplum habet. Solebant enim Iudæi (vt ex Rituali eorum libro colligitur) in dierum solemnium cœnis alios atque alios dicere psalmos ad mysterium illius diei accommodatos: in Paschali autem cœna psalmum 113. cuius initium est *In exitu Israel de Ægypto*; & alios perbreues, vt tradit Baronius. Paulus verò Burgensis Episcopus, existimat D Christum Dominum vltimâ cœnâ absolutâ recitasse psalmum 117. qui incipit: *Confitemini Domino quoniam bonus*, Et Cassianus refert consuetudinarios psalmos à Monachis, cùm ad mensam accederent aut ab ea recederent, dici solitos.

Baron. to. 1. an. Christi 14 n. 65. Burgens. in c. 26. Matt. Cass. lib. 3. c. 12.

In magnis festis olim à Monachis decantati.

Ad Solemnitatis porrò decorem & augmentum & illud spectat, quod in multis Monasterijs psalmi illi à Romano Breuiario assignati certis festiuitatibus non indirectū recitentur, sed consueto psalmorū tono decantentur. Quæ consuetudo Christi & A E postolorum exemplo defendi potest. Nam quod Matthæus & Marcus aiunt, Hymno dicto eum è cœnaculo exiuisse, Origenes & B. Hilarius indicant hunc hymnum discipulos cum Christo cecinisse: imò id Græca verba planè significant, ϗ ὑμνήσαντες. Et S. Chrysostomus hymnum gratiarum actionis, quo Monachi suo tempore vtebantur, populo expositurus, eum decantari solitum non obscurè insinuat, ita enim exorditur: *Sed si placet vniuersum sanctissimum illum cantum vobis exponam, vt assiduè illum vos quoque canatis.* Regula Magistri: *Psalmi refectionum sine antiphona directanei dicantur,*

Chrysost. homil. 56. in Matth. Reg. Mag. cap. 43.

sed

sed in Dominica vel diebus festis, cum antiphona vel Alleluia. Plura porrò de benedictione

Nigron. tr. 1. sect. 7. ae gratiarum actione legere est apud Nigronium.

DISQVISITIO VII.

Quænam in mensa obseruanda?

Leges conuiuiales. Lipſ. antiq. lect. l. 3. c. 1. LEGES conuiuiales Romanos Græcosque olim scripsisse, doctissimus Lipsius commemorat; Et Xenoctatem, inquit, in Academia, Aristotelem in Lyceo συμποτικοὺς νόμους scripsisse, Athenæus testabitur.

A quibus lata. Qui has leges ferebat, *Magister* vulgò dicebatur: Varroni etiam *Modimperator*: Horatio, *Arbiter*: Plauto *Dictator*: Græcis, συμποσιάρχης, βασιλεύς, vel στρατηγός. Quâ postremâ voce & Plautus vsus est,

Plaut. Sticho.

——— *Strategum te facio huic conuiuio.*

Pro Monachis. Fas erit & religiosæ mensæ leges præscribere, quas magni Strategi ac modimperatores, Ordinum Patriarchæ, quà verbis, quà consuetudine sanxerunt.

Pachom. in Reg. art. 11. S. Pachomius mensæ arbitros statuere videtur, cùm ita præscribit: *vnusquisque præpositorum docebit in domo sua, quomodo debeant cum disciplina & mansuetudine comedere.* Vt igitur colligamus Cœnobitici leges conuiuij,

I. *Tempestiuè occurrent.* *Prima* sit, ad mensam tempestiuè, & cum grauitate accedendum, nec ante gratiarum actionem recedendum, Tardiorem occursum, vel ante finem abitum à S. Pachomio & S. P. N. BENEDICTO puniri, iam ante vidimus.

II. *Ordine sedebunt.* Ibid. *Secunda* lex, *Cum ad vescendum venerint, sedebunt per ordinem statutis locis, & operient capita. Statim vt tibi à maiore fuerit imperatum, vt de alia mensa ad aliam transeas, ire debebis in nulla penitus contradicens.* Ita S. Pachomius. Ex quo obserua, non promiscuè, sed ordine ad mensam Monachos resedisse. Nam vt

Hieron. præfat. ad Reg. S. Pachom. Hieronymus ait: *Quicumque monasterium prius ingrediebatur, primus sedebat, primus ambulabat, primus in mensa manum extendebat, nec ætas inter eos quærebatur, sed professio.* Quæ verba Smaragdus Isidoro & Fructuoso quoque adscribit.

Cap. 63. S. BENEDICTVS eundem ordinem requirit. Quo ad modum verò sedendi, hanc S. Dorotheus inculcat monitionem

Doroth. serm. 20. *In mensa religiosè & modestè, non dissolutè & confusè sedeas.*

III. *Vescentes alios ne aspiciant.* Pachom. supra. Lex *tertia.* *Vescentes alios ne circumspiciant,* inquit, S. Pachomius; cuius rei caussa oculos cucullis tegebant. Ita enim Cassianus:

Cassian. lib. 4. cap. 17. *Apud Ægyptios & maximè Tabennensiotas, tanta vescentibus silentij disciplina seruatur, vt cucullis vltra oculorum palpebras demissis (ne scilicet liber aspectus habeat curiosius copiam euagandi) nihil amplius intueantur, quàm mensam, & appositas in ea, vel quos ex ea capiunt cibos, ita vt quemadmodum, vel quantum reficiat alius, nullus inuicem notet.* His conformis est illa S. Hieronymi probibitio: *Nequaquam oculi per discumbentes vagentur.* REFECTORIVM. Hieron. in Reg. Monach.

B. Isaias Abbas: *Inter vescendum oculos tuos in proximum ne conieceris, neve respexeris huc & illuc.* Esai orat. 3.

Similiter S. Ephræm: *Accumbis mensæ? vt homo comede, & ne huc illucque circumspicias velut immodestus & insolens.* Ephr. to. 1. de timore Dei &c.

IV. *Silentium seruent.* Cap. 38. Lex *Quarta* à S. BENEDICTO in hunc modum profertur: *Summum fiat silentium ad mensam, vt nullius mussitatio, vel vox, nisi solius legentis ibi audiatur.* Sed & alij ante eum silentij legem refectionis tempore indixerunt.

Hieron. epist. 22. S. Hieronymus de Ægyptijs: *nullus,* inquit, *in cibo strepitus, nemo comedens loquitur.*

Cassian. lib. 4. cap. 17. Et Cassianus: *Cùm in vnum tanta numerositas fratrum refectionis obtentu consederit, nullus nec mutire quidem audeat, præter eum qui sua decaniæ præest.*

August. cap. 7. Augustinus in Regula: *Sedentes in mensa taceant, audientes lectionem.*

Isid. cap. 9. in Reg. Monach. 2. Thessal. 3. Isidorus autem Hispalensis Apostolico testimonio hanc legem confirmat. *Tempore conuescentium fratrum,* inquit *omnes disciplina gerant silentium, Apostola obtemperantes, qui dicit: Cum silentio operantes suum panem manducent.*

Pœna in violatores. Pachom. in Reg. art. 11. Huius porrò silentij violatores hac pœnâ notauit S. Pachomius: *Quòd si quis locutus fuerit, vel riserit in vescendi tempore, agat pœnitentiam, & in eodem loco mox increpabitur, & stabit, donec surgant alij de vescenda,* Sed ne quis fortè obijciat, hoc silentio non satis cautum Religiosorum necessitatibus, opus enim esse petere ea quæ cuique defuerint, occurrit S. BENEDICTVS, cujus hæc est

V. *Signis petant necessaria.* Cap. 38. Lex *Quinta*: *Quæ verò necessaria sunt comedentibus & bibentibus, sic sibi inuicem ministrent fratres, vt nullus indigeat petere aliquid. Si quid tamen opus fuerit, sonitu cuiuscumque signi potius petatur quàm voce.* Vide quæ * alibi diximus de signis. Iam verò quod ad cibos modumque eos sumendi spectat, sit

* Lib. 6. tr. 1. disq. 11.

VI. *Caueant à crapula.* Cap. 39. Lex *Sexta* à S. BENEDICTO tradita: Cibi ita sumendi sunt, *vt remotâ præ omnibus crapulâ, nunquam subrepat Monacho indigeries: quia nihil sic contrarium est omni christiano quomodo crapula, sicut ait Dominus noster: videte ne grauentur corda vestra crapulâ & ebrietate.* Non importuna hæc Monachis, quibus tenuior victus exhibetur, monitio videri debet, nam & Augustinus aduersus suauitatem edendi pugnans, quotidianum bellum gerebat in ieiunijs, ad Dominum ingemiscens & clamans: Lucæ 21.

August. l. 10. confess. c. 31. *Ebrietas longè est à me, misereberis, ne appropinquet mihi. Crapula autem nonnunquam surrepit seruo tuo, misereberis; vt longè fiat à me, & quis est, Domine, qui non rapiatur aliquantulum extra metas necessitatis? quisquis, est, magnus est, magnificet nomen tuum. Ego autem non sum quia peccator homo sum.*

Quæ Dei seruos etiā infestat. Idem. Quanta autem astutia blandiens gula nobis imponat, ibidem pulcherrimè explicat: *Dum ad quietem*

REFECTORIVM. *quietem satietatis ex indigẽtia molestia transeo, in ipso transitu mihi insidiatur laqueus concupiscentiæ. Ipse enim transitus voluptas est: & non est alius quà transeatur, quàm quò transire cogit necessitas. Et cùm salus sit caussa edendi ac bibẽdi, adiungit se tanquam pedissequa periculosa iucunditas; & plerumque præire conatur, vt eius caussâ fiat, quod salutis caussâ me facere vel dico*

Sub specie necessitatis. *vel volo; nec idem modus vtrinsque est. Nam quod saluti satis est, delectationi parum est, & sæpe incertum fit, vtrum adhuc necessaria corporis cura subsidium petat, an voluptuaria cupiditatis fallacia ministerium suppetat. Ad hoc incertum hilarescit infelix anima, & in eo præparat excusationis patrocinium, gaudens non apparere, quid satis sit moderationi valetudinis; vt obtentu salutis obumbret negotium voluptatis.* Contra hæc autem salutare concilium ibidem suggerit: *Hoc*, inquit, *me docuisti Domine, vt quemadmodum medicamenta, sic alimenta sumpturus accedam.*

Cibi cum mensura sumendi. Cauenda ergo nimia in cibo quantitas, atque eam mensuram adhibeamus, quæ corpus sustentet, non prægrauet. Optimè

Bern. serm. 66. in Cant. Bernardus: *Panem ipsum cum mensura studebo sumere, ne onerato ventre stare ad orationem tædeat, & ne improperet etiam mihi Propheta, quia panem meum comederim in saturitate, sed ne simplici quidem aquâ ingurgitare me assuescam, ne distentio ventris vsque ad titillationem pertingat libidinis.* Hęc Bernardus. Vtile etiã

Hieron lib. 2. cont. Iouinian. S. Hieronymi monitũ: *sed & ex vilissimis cibis vitanda satietas est. Nihil enim ita obruit ani-*

A *mum, vt plenus venter & exæstuans, & huc illucque se vertens, & in ructus vel in crepitus ventorum efflatione respirans.*

Septima huic similis lex sit illa, quam tradit Sapiens: *Noli auidus esse in omni epulatione, & non te effundas super omnem escam.* Nam, vt Augustinus ait: *Fieri potest vt sapiens pretiosissimo vtatur cibo sine vitio cupiditatis: Insipiens autem fœdissimâ gulæ flammâ in vilissimum ardescat. Sanius enim quisq; maluerit more Do-* VII. Compescens edendi auiditatem. Eccli. 37. 32. August. lib. 3. de doctr. Christian. cap. 12.

B *mini pisce vesci, quàm lenticulâ more Esau nepotis Abraham, aut hordeo more iumentorum. Non enim propterea continentiores nobis sunt pleraque bestiæ, quia vilioribus aluntur escis. Nam in omnibus huiusmodi rebus, non ex earum rerũ natura quibus vtimur, sed ex caussa vtẽdi vel modo appetendi, vel probandum est, vel improbandum quod facimus.* Salubris proinde hęc est Maximi veri exercitatoris, monitio: *In capiendo cibo omnis celeritas absit: hoc enim canum est, bestiamque magis quàm hominem decet.* Maxim. Exercitat. serm. 27.

C Alias plures leges, quæ morum vrbanitatem, & religiosam modestiam spectant, videre est apud S. Bonauenturam. Cuius generis est istud S. Dorothei: *Ne impudenter, & irreligiosè manum tuam extendas, vt quæ sunt ante fratrem tuum capias.* Similiter Esaias Abbas: *Manum tuam ante te solùm protende. Si quid autem ante alium positum est; ad id manum ne iniicias caue.* Omnia verò hac sententiâ concludere visus est S. Dorotheus: *Inter edendum & bibendum memineris, te seruum Dei, &, vt illos decet, comede, & bibe.* Alia leges. Bonauent. in spec. discipl. part. 1. Doroth. serm. 20. Esaias orat. 3. Ibid.

TRACTATVS II.

DE LECTIONE MENSALI.

Musica in conuiuijs. *VETERES Hebræos, Græcos, Latinos, conuiuijs musicam adhibuisse, tradunt historiæ. Cuius quidem hanc nonnulli assignant caussam, vt seria iucundis temperarentur, conuiuæ exhilararentur, lites & rixæ, quæ inter pocula suboriri solent, suauitate cantus sopirentur. Adhæc, vt animus musicæ intentus, non dicat nec audiat verba scurrilia & detractoria. Musicæ huius vicem sacratiori modo apud Monachos implet spiritualis, quæ ad mensam adhibetur, Lectio, vt quemadmodum cibi corporis, sic illa iucunda quædam sit mentis refectio. Hanc igitur primo loco animæ, ceu nobiliori hospiti, hoc tractatu exhibebimus.* Primâ *Disquisitione quæritur, Cur lectio ad mensam adhibenda?* Secundâ, *Quæ Lectoris mensæ munia?* Tertiâ, *Quomodò Lectio ad mensam audienda?* Quartâ, *Quàm laudanda eius repetitio?* Quintâ, *Quid agendum, cùm ad mensam non legitur?*

DISQVI-

DISQVISITIO I.

Cur Lectio ad mensam adhibenda?

[Cap 18. *Vetus consuetudo legendi ad mensas Monachorum.*] MENSIS *fratrum edentium lectio deesse non debet*, inquit Legislator noster. Qui consuetudinem eam à maioribus acceptam meritò retinendam, & Regulę auctoritate stabiliendam duxit. [Cass lib. 4. cap. 17.] De eius verò origine Cassianus disputans, non ab Ægyptiorũ typo, sed de Cappadocum more processisse scribit. Cappadoces autem illi Monachi ex disciplina S. Basilij [Basil. in Reg. breu. 180.] fuerint, ipse enim perspicuè hanc supponit, cùm quærit: *Cuiusmadi animi affectione, attentioneque ea debemus audire, quæ ad mensam accumbentibus nobis leguntur?* Eandem [August in Reg. c. 7.] suis præscripserat Augustinus: *Dum acceditis ad mensam, donec inde surgatis, quod vobis secundùm consuetudinem legitur, sine tumultu & contentionibus audite.* Et Isidorus Hispa- [Isidor. in Reg. c. 9.] lensis: *vnus in medio residens, benedictione acceptâ, de Scripturis aliquid legat.* Similiter [Fruct. in Reg. cap. 5.] S. Fructuosus: *Cùm horâ nonâ ad vescendum conuenitur, dicto psalmo residentibus aliis, vnus legat in medio.* Eandem lectionem S. [Cæsar. in Reg. Monach. art. 9.] Cæsarius Arelatensis, & posteriores ferè omnes Ordines suis constitutionibus sanxerunt. [*Transiit ad Clericos.* Nigron. tr. ascet. 4. p. 1. cap. 1.] Hanc laudabilem Monachorum consuetudinem, inquit, Nigronus, probabile est in Clericorum perfectionis amantiorum venisse morem, ac pedetentim in legẽ transiisse, non modò longinqui temporis vsu, sed etiam Ecclesiæ consensu atque iussu. [Cap. Quãdo dist. 44. Tolet. c. 7.] In Conciliis siquidem Nannetensi & Toletano III. præscribitur, vt in omni sacerdotali conuiuio lectio diuinarum scripturarum misceatur. [Dist. 5. de consec cap. in omnibus.] In Moguntino Concilio Canonicis præscribitur, vt ad mensam lectionem audiant.

[*Caussæ huius institutionis.*] Sed iam, quod Disquisitionis lemma præfert, caussas huius institutionis discutiamus. Tres autem recenset Turrecremata, quarum [*Prima; Vt anima etiam pascatur*] *Prima*, vt in mensâ non solùm exterior homo, sed etiam interior pascere- [Math. 4. 4.] tur verbo Dei: Non enim *in solo pane viuit homo, sed in omni verbo quod procedit de ore Dei.* Hinc Eutychianus Papa: [Pœnitentiale Rom. tit. 5. cap. 7.] *Recitetur sacra lectio, & non tantùm corporali cibo, imò verbi cælestis alimento conuiuantes se refectos gratulentur.* [August. in Reg. cap. 7.] S. Augustinus: *Nec solæ vobis fauces sumant cibum, sed & aures esuriant verbum Dei.* Quia vt Cæsarius Arelatensis de [Cæsar in Reg. art. 9.] eâdem lectione agens, dixit: *Qualis est terra sine pluuiâ, & caro sine cibo, talis est anima si non reficiatur Dei verbo. Nam si sola caro reficitur*, inquit Augustinus, [Aug ser. 56. de temp.] *& anima Dei verbo non pascitur, ancilla satiatur, & domina fame*

A *torquetur: & hoc quàm sit iniustum sanctitas vestra non potest ignarare.* Commendantur ex hoc capite Sancti Ordinis nostri. Eugendus enim in tãtum reficiebatur lectio- [Sur in vit. to. 1.] ne ad mensam, vt sæpissimè futurorum victus aspectu velut in ecstasi obliuisceretur appositorum. S. Poppo inter prandendum [In vit. eod. tom.] magis lectione, quàm comestione pasci optabat. B. Alcuinus dum parcum sumeret cibum, lectoris linguæ non parcebat, vtroque vt reficeretur pane, vt habet Anonymus in vitâ.

B *Secunda* lectionis huius caussa est, vt ani- [*Secunda, vt refrenetur cibi delectatio.*] ma intenta diuinæ lectioni refrenaretur ab auiditate & delectatione ciborum: & ita caueat peccata, quæ ex huiusmodi delectationibus nasci solent. Explicat hanc S. Laurentius Iustinianus: [B. Laurent. l. de discipl. & perfect. Mon. conu. cap. 20.] *Sancti patres*, inquit, *cælesti afflati spiritu, & sapientiæ lumine radiantes sanxerunt, vt in congregationibus & refectionibus Christo militantium, cùm mensis discumbitur, martyrum certamina aut sanctarum gesta seu ipsorum dicta, ab vna altâ voce cantentur, vt ex iis quæ pronuntiantur exte-* C *riùs, eleuata mens ab infimis, in sensus carnalium non transeat delectationum.*

Tertia caussa est, vt à mensâ excluderen- [*Tertia. Vt excludantur fabulæ.*] tur fabulę. Tradidit hanc Cassianus dicens, dubiũ non esse Cappadoces legendi morẽ introduxisse, [Cassian lib. 4. cap 17.] *non tam exercitationis spiritualis caussâ, quàm compescendæ superfluæ otiosæq; confabulationis gratiâ, & maximè contentionum, quæ plerumque solent in conuiuiis generari.* Spectabat idipsum Augustinus, qui in mensa (vt Possidius ait) [Possid in vit. August. cap. 22.] *magis lectionem vel disputationem, quàm epulationem, potationemq; diligebat;* D *& contra pestilentiam humanæ consuetudinis in eâ ita scriptum habebat:*

Quisquis amat dictis absentum rodere vitam,
*Hanc mensam * vetitam nouerit esse sibi.* [* al. indignam.]

Et ideò omnem conuiuam à superfluis & noxiis fabulis, & detractionibus sese abstinere debere admonebat. Grauiter verò Bernardus deplorabat, obrepsisse fabulas neglectâ lectione: [Bernard. in Apolog. ad Guihel. Abbat.] *O quantum*, inquit, *distamus ab his, qui in diebus Antonij extitère Monachi. Siquidẽ illi cùm se inuicẽ per tempus ex charitate reuiserent, tantâ ab inuicem auiditate panem animarum perci-* [*Quæ deplorantur apud aliquos irrepsisse.*] E *piebant, vt corporis cibum penitus obliti diem plerumque totum ieiunis ventribus, sed non mentibus transigerent. Et hic erat rectus ordo, quando digniori parti priùs inseruiebatur. Hæc summa discretio, cùm ampliùs sumebat, quæ maior erat. Hæc denique vera charitas vbi animæ, quarum charitate Christus mortuus est,*

REFECTORIVM.

tantâ ſolicitudine refocillabantur. Nobis autem conuenientibus in vnum (vt verbis Apoſtoli vtar) iam non eſt Dominicam cœnam manducare, panem quippe cæleſtem iam non eſt qui requirat, nemo qui tribuat: Nihil de ſcripturis, nihil de ſalute agitur animarum: ſed nugæ, & riſus, & verba proferuntur in ventum. Inter prandendum quantum fauces dapibus, tantum aures paſcuntur rumoribus, quibus totus intentus modum neſcias in edendo. Cauebant verò ab his Cluniacenſes Monachi tempore S. Hugonis Abbatis, qui in capitulo Monachorum narrauit dæmonem viſum omnes Monaſterij officinas obeuntem, vt aliquid ſuum poſſet reperire, ſed vndique fuiſſe excluſum. Cùm autem in Refectorio, propter aliquantam corporis curam ſe maiorem ſperaret reperturum mentium incuriam, ibi etiam, vt Petrus Venerabilis ait, tot obices diuinorum ex lectione librorũ, tot trabes ex deuotionibus auditorum, tot repagula offendit ex charitate ſibi inuicem ſeruientium, vt nullo modo vltrà procedere præualens, retrò cogeretur redire. Atque hæc de Cauſſis introductæ lectionis.

Cluniacenſium in his amouendis diligentia.

Petr. Cluniac l. 1. mirac. c. 15.

Legendum quoque in ſecundâ menſâ. Cap. 38.

Quòd verò ad verba S. BENEDICTI attinet, cùm ait: *Menſis fratrum edentium lectio deeſſe non debet*: intelligendus eſt loqui de vtraque menſa: ſecundam enim ſuo tempore in vſu fuiſſe ſatis declarat, cùm de hoc ipſo Lectore ait: *Poſteà autẽ cum coquinæ hebdomadariis & ſeruitoribus reficiat.* Ad quem locum Caſſinenſes: *Ad ſecũdam menſam vbi maior fuerit congregatio, non deſit lectio.* Monachi mõtis Oliueti vulgarem aliquem librum ſpiritualem in ſecundâ menſa legi volunt: eſtque hæc vetus Ordinis noſtri cõſuetudo. Nam in Cœnobio, quod S. Odo inhabitabat, cùm cibus ſumeretur, nunquam deerat lectio vtriſque menſis, vt auctor vitæ ait. Et in Aquiſgranenſi Synodo ita ſtatuitur: *Vt ſeruitores non ad vnam menſam, ſed in propriis locis poſt refectionem fratrum reficiantur: quibus eadem lectio quæ fratribus recitata eſt, recitetur.*

Oliuet. ad c. 38. Reg.

Ioan. in vit. S. Odon. lib. 1. c. 14.

Concil. Aquiſgr. can. 28.

In cap. 38. Reg.

Et in valetudinario.

Deinde Cardinalis Turrecremata exiſtimat hanc lectionem adhibendam eſſe etiã in infirmitorio ac in locis alijs, vbi ſunt infirmi aut debiles, vbi commodè ſeruari poterit. Caſſinenſes de iiſdem præſcribunt, vt *ſaltem aliquid in principio refectionis legatur.* Vnde ſatis colligitur in ordinariâ Religioſorum menſâ continuã debere eſſe lectionem, quæ duret vſque ad finem, quod inſinuauit Smaragdus, dicens: *Lectio quotidie & omni tempore dum cibus ſumitur, legatur.* Clarius S. Auguſtinus: *Cùm acceditis ad menſam, donec inde ſurgatis, quod vobis ſecundum conſuetudinem legitur, ſine tumultu & contentionibus audite.* Quod Vmbertus exponens,

Auguſt. in Reg. cap. 7.

A Vt lectionem, inquit, audiamus per totum conuiuium non in parte, vt Epiſcopi.

Qui, qualeſve libri ad menſam legendi.

Nigron. part. 1. §. 6. & ſequent.

Si quæras, qui & quales libri huic lectioni ſint idonei, videre licebit tractatum Aſceticum quartum Iulij Nigroni, in quo fusè ſatis ſuggerit auctores ad menſam legendos, & qui cauendi vt minus apti, monet. Caſſinenſes breuiter ita ſtatuunt: *In lectionibus menſæ hic ordo ſeruetur: In primis legatur caput de Scripturâ ſacrâ noui vel veteris teſtamenti, cui ſuccedet aliquis commentarius ſuper eandem ſcripturam, vel homilia aliqua in Euangelium diei, aut libri hiſtoriales ecclesiaſtici: poſteà legantur vitæ Sanctorum, vel libri aliqui in vulgari pro arbitrio Superioris. In cœnâ legatur Regula in vulgari, quæ lecta fuerit in capitulo, cum tota declaratione in principio menſæ, niſi adſint externi, quæ etiam ad ſecundam menſam repetatur.*

B

DISQVISITIO II.

Quæ Lectoris menſæ munia?

C PLVRA ſunt quæ in lectore menſæ tam à Legiſlatore noſtro, quàm aliis deſiderantur. *Primum* ſit, non obuium quemuis ſingulis diebus, ſed ſtatum aliquem totâ ſeptimanâ conſtituendum Lectorem, qui ædificet audientes. *Nec fortuito caſu*, inquit S. BENEDICTVS, *qui arripuerit codicem legere audeat ibi, ſed lecturus totâ hebdomadâ, Dominicâ ingrediatur.* Hinc paſſim non in noſtro tantùm Ordine, ſed aliis etiam poſterioribus vſu receptiſſimum hebdomarium menſæ adhibere lectorem.

I. *Conſtituendus certus lector.* Cap. 38.

D

II. *Cum benedictione ſolenni.*

SECVNDÒ, non niſi ſacrâ benedictione & totius cõuentus precibus munitus, munus hoc auſpicetur: *Ingrediens*, inquit S. Regula, *poſt miſſas & communionem, petat ab omnibus pro ſe orari, vt auertat ab eo Deus ſpiritum elationis.* Quod autem ait, poſt miſſas & communionem, indicat lectorem ſacrâ communione primò reficiendum, cuius rationem S. Hildegardis depromit: *In tempore B.* BENEDICTI, inquit, *ad menſam lecturus velut Deo ad altare ſeruiret, quoniam ſancta verba proferre debebat, Dominicâ die communicabat: ſed deinde prandebat, ne ieiunans, in legendo fortè defectum cordis ſentiret.* Ex hoc tamen loco, & ex eo quòd infrà dicitur: *Frater autem hebdomadarius accipiat mixtum priuſquam incipiat legere, propter communionem ſanctam*; patres Caſſinenſes, Perez, Craesbeeck, & alij, colligunt quolibet dominico die non lectorẽ tantùm, ſed omnes fratres cõmunicaſſe. Vult deinde S. Pater, vt petat ab omnibus pro ſe orari. *In omnibus enim*, ait Smaragdus, *quæ Monachi agere debent, oratio fratrum aſſiduè præcedere debet.* Petẽdum autem, vt Deus auertat à lectore

S. Hildeg. in expoſit. Reg.

Dominico die communicabant.

E

Smarag. in c. 38. Reg.

ſpiri-

Cur Lector petat ab omnibus pro se orari. Pet. Dam. op. 11. c. 18. spiritum elationis. *Lectoribus namque*, Petri A Damiani verba sunt, *nonnullis vitium arrogantiæ familiare est, præsertim si cui lepor eloquentiæ suppetit, dum patentes Scripturæ campos effrænis lingua percurrit, populari fauori cor deditum spiritus elationis inuadit, & dum alios per recti itineris tramitem dirigit, ipse diuerticulum erroneæ confusionis incurrit. Hinc est etiam quod mensæ lectoribus ex more dicitur: Auferat à te Deus spiritum elationis: vt ergo imminenti forsitan arrogantiæ iam in ipso lectionis exordio humilitas opponatur, rectè tantâ subiectionis arte benedictio & fratrum oratio petitur.* Hæc ille. B

Et dicat ter, Domine labia, &c. *Et dicatur*, inquit S. BENEDICTVS, *hic versus in oratorio tertiò ab omnibus, ipso tamen incipiente: Domine labia mea aperies, & os meum annuntiabit laudem tuam.* Quæ exponens Smaragdus, ait: *Ab illo enim quærenda est labiorum apertio, à quo primum facta est linguarum omnium distributio. Ab ipso enim qui disertas fecit esse linguas infantium & labiorum apertio, & cordis quærenda est illustratio, vt os lectoris illi annuntiet laudis officium, à quo misericorditer esse cognoscit apertum.* Pergit S. Pater: *& sic accepta benedictione, ingrediatur ad legendum.* Benedictio hæc solenniter Dominico die vel immediatè post summum sacrum (vt antiquus monasterij Cistertien. cap. 106. nostri, & Cistertiēsium ac Bursfeldensium Bursfeld. dist. 2. c. 17. vsus habet) vel interpositâ sextâ, vt Cassinenses lectori impenditur, recitatis versiculis & Collectâ, quam Smaragdus exprimit conformem ei, quæ nunc in vsu est.

III. Præuidenda ipsa lectio. TERTIÒ, Præuidenda est ipsa lectio: significatum id vult Smaragdus ijs S. BENEDICTI verbis: *Nec fortuito casu, qui arripuerit codicem, legere audeat;* fortuito casu, inquit, id est, subitò vel improuisò. *diligenter enim debet lectio præuideri, quæ pro ædificatione tantis debet hominibus legi, ne improuisa lectio audientibus non vitale pabulum præstet, sed nociuum magis murmurium generet.* Antiquus Codex rituum Affligeniensis Monasterij tempus & modum particulariter assignat: Quando & vbi. *De hebdomadario*, inquit, *lectore hoc sciendum, quod infrà ambas Missas matutinalem scilicet & maiorem lectionem suam præuideat, & affirmat sedens in posteriori loco vbi videri valeat à conuentu, & si quidem iunior est, aut minus in legendo exercitatus, aduocetur aliquis Seniorum, qui lectionem eius auscultet, & accentuare doceat secundùm vsum monasterij obseruatum.*

IV. Lectio quādo incipienda. Cassin. Camald. Bursfeld. ad cap. 38. QVARTÒ, non incipiat lectionem, nisi petitâ de more benedictione, & nisi fratres prius ad mensam sederint. Quod posterius inculcant nostri Cassinenses, Camaldulenses, Bursfeldenses: nisi enim pedum strepitus, qui inter sedendum excitatur, conquieuerit, vix percipi potest quid legatur, & refert nouisse librorum Auctores & capitum titulos, quos exprimi mandant REFECTORIVM. Ord Carthus. c. 11. Bursfeldenses & Carthusiani. Et ante omnes hoc monuit S. Ephræm: *Si onus legendi tibi mandatum fuerit fratribus audientibus, aduerte diligenter, vbi, qui auspicatus est, finiuit; & resumptis verbis lectionem incipe: vt sit lectio tua instar catenæ ex auro contextæ. Nam qui verbum vnum contemnit, & versus transilit, hic neque discere vult, sicut oportet, neque eos docere qui attendunt. Si autem initium sermonis sit, dic titulum & inscriptionem: sic enim quod legitur, intelligetur.* Ephræm. num. 18. tom. 2. paræn. 56. Et à quo loco.

V. Modus legendi. QVINTÒ, Quod de Missâ aliqui dixerunt, id & de hac lectione dicere licebit, legendum scilicet cum A. B. C. D. id est, altè, benè, clarè, & distinctè. *Altè*, vt per totum cœnaculum exaudiri possit, vnde quidam cantum adhibent. *Benè*, vt accentus & syllabarum quantitates ritè pronuntiet, nec vnum pro alio legat. *Clarè*, vt singulis verbis, syllabis, litteris suum tribuat sonum. *Distinctè*, vt commata, cola, periodos, aliasque distinctiones obseruet, & competentes cùm opus est faciat pausas. Altè, benè, clarè, & distinctè.

C Absit denique omnis affectatio, aut vocis adulteratio, sed simplici tenore, ac naturali pronuntiatione lectio decurrat. Non dissimiliter Petrus Damiani monet: *Mensæ Lector sollicitâ consideratione perpendat, quàm distinctè, quàm apertè, quàm denique intelligibiliter legere debeat. Quandoquidem cum refectione corporum, ille pabulum exhibet animarum.* Subdit deinde aliud monitum: *Legatur itaq; non Lectori, sed Auditori, nec aucupetur propria rumusculos famæ, sed ædificationi potiùs consulat alienæ. Nec curet quid de Lectore dici, sed quid de lectione possit intelligi.* Hæc D verò aliaque non sine spirituali vtilitate seruabit. Nam & Thomas a Kempis: *Qui inter refectionem*, inquit, *benè & distinctè legit, conuiuantes in mensâ IESV poculo cælesti lætificat, & inebriat sitientes.* Et paulò antè scripserat: *Qui fratri librum sacræ lectionis porrigit, vinum optimum ori IESV propinat. Qui malè legit, saporem cibi minuit; & qui sæpè titubat, mappam IESV maculat.* Ita pius ille scriptor. Petr. Dam. opusc. 13. de perfect. Mon. c. 18. Lector animum pascit. Thom. à Kemp. in hort. ros. cap. 17. Si benè & distinctè recitet.

VI. Auscultet correctori. SEXTÒ, Inter legendum autem accommodet correctori, & repetat quæ ille emēdanda suggesserit. Si non intelligat, versum ab initio incipiat, idque toties, quoties corrector insinuauerit, ita ferè MS. liber consuetudinum Affligeniensis nostri Cap 106. monasterij. Cui consentit liber vsuum Ordinis Cistertiensis, Antiquum Cerimoniale S. Iustinæ, & Bursfeldenses. Quod & in Patt. 3. c. 11. Bursfeld. dist. 2. c. 17. aliis Ordinibus vsu obtinuit, quem satis antiquum esse, Sanctorum exempla probant, qui etiam malè correcti summâ humilitate ad correctoris arbitrium verba protulerunt. De S. Platone Abbate Theodorus Sancti viri perperam correcti emendant. E

REFECTORIVM Theodor. Stud. in o rat. funeb. B. Platon. Pet. Sut. li. 2. de vit. Cart. tract. 4. cap. 3. Ribad. in flor. Sanct. in Thom. Aquin. 7. Mart.

dorus Studites: *Cùm fratribus audientibus legeret, idque rectè faceret, increpatus tamquam perperam legisset, vir prudentissimus verecundè ac timidè se gerebat.* Refert Petrus Sutor simile quid de S. Bernardo, qui nescio à quo imperito reprehensus, & iussus, vt lapidem mediâ productâ proferret, statim obediuit. Post Bernardum S. Thomas Aquinas, summi vir ingenij ac doctrinæ, correctus perperam, emendatori paruit, & à sodalibus cur id fecisset posteà rogatus, dignam respondit suâ sanctitate sententiam. *Parum refert syllabam longam, aut breuem pronuntiare: multum interest humilem atque obedientem esse.*

VII. Lector dato signo, finiat.

SEPTIMÒ. Audito Superioris signo Lectionem concludat, dicens: *Tu autem Domine miserere nobis*, & notet vbi desierit, vt instar catenæ sequentem lectionem præcedenti aptè connectat. Quòd si inter legendum errauerit, postquam descenderit (vt

Part. 3. c. 21.

præscribit Cæremoniale S. Iustinæ) genuflectat in medio coram Superiore, & facto signo surgat. Quod laudabile est, inquit Nigronus, & prodest ad humilitatem exercendam, notatque idem fieri ab Ere-

Part. 2. constit. c. 9.

mitis S. Augustini.

DISQVISITIO III.

Quomodo Lectio ad mensam audienda?

NONNVLLA quoque ad Auditores mensalis lectionis spectant hoc loco breuiter explicanda.

I. Comedentes esuriant verbum Dei.

PRIMVM sit ex Augustino, *vt aures esuriant verbum Dei.* Quod exponens Hugo de S. Victore: *Illi esuriunt*, inquit, *verbum Dei, qui desiderant audire.* Primum ergo præparare debemus cor nostrum ad esuriendum, vt desiderandum verbum Dei. Adeerit diuina gratia, quæ nos intus perfundat, & dulcedine atque sapore spirituali reficiat, & delectet nos cantare. *Quàm dulcia faucibus meis eloquia tua Domine?*

August. in Reg. cap. 7. Hug. in cap. 7. Reg. S. August.

Psal. 118.

II. Silentium obseruent. Cap. 38.

SECVNDÒ, ex S. P. N. præcepto: *Summum fiat silentium ad mensam, vt nullius mussitatio, vel vox, nisi solius legentis ibi audiatur.* Seruarunt id accuratissimè Ægyptij Monachi, de quibus Augustinus: *Corpus deinde cum silentio magno reficiunt tantum, quantum saluti necesse est.* De iisdem, vt vidimus, idem dixit Cassianus. Optimè monet Laurentius Iustinianus, *vt lingua omninò sibi silenti rigore persistente, tota mens in considerationè eorum, quæ leguntur, delectabiliter occupetur, & de ijs saginetur, ne alio vagetur; nisi fortè ex superueniente gratia ad altiora traheretur.*

August. lib. de morib. Eccle. c. 17.

Cass. lib. 4. cap. 17. Laur. Iust. de disc. & perf. mon. conuers. cap. 20.

III. Lectionem

TERTIÒ, Lectionem attentissimè audiant, vt Isidori habet Regula. Et Thomas à Kempis ait: Attēde sacræ lectioni magis quàm epulis sumendis. Quanta autem hæc attentio esse debeat, exponit Basilius, interrogans enim: *Cuiusmodi affectione attentionève ea debemus audire, quæ ad mensam accumbentibus nobis leguntur?* respondet: *Maiore multo cùm delectatione; quàm cum quanta aut edimus aut bibimus; idque vt appareat mentem nequaquam distrahi, ad corporis voluptates, sed maiorem in modum se in verbis Domini oblectare: quod ille faciebat, qui dixit: Dulciora super mel & fauum.*

attentè audiant. Reg. Isid. cap. 9. Thom. à Kemp. lib. de discip. claust. c. 6. Basil. reg. breuior. resp. 180.

Psal. 18. 11.

Ad hanc attentionem quoque spectat, vt quæ legi andierimus, nobis dicta existimemus, ex quo varij pietatis affectus Deo aspirante excitabuntur.

IV. Dissimulent errata Lectoris.

QVARTÒ, Errata Lectoris siue in accentibus, siue in pronuntiando vnum pro alio, Auditores dissimulent, risum, oculorum nutum, strepitum, aut aliam quamcumque erroris significationem sedulò caueant. Vnde Bursfeldenses monent: *Nemo vt Lectorem signo aut verbo emendare præsumat, præter Præsidem, aut cui iussum fuerit.* Et superbiæ notam inurit tacitis hisce correctoribus S. Vincentius Ferrerius: *Si aliquis*, inquit, *malè legit vel cantat, vel quocumque modo ineptè se habet, non submurmures, vel corrigas. Est enim species cuiusdam iactantiæ talis correctio. Idem in lectione quantùcumque quis malè & ineptè legat, nec enim aliquod signum facias: quia hoc est signum mentis vento elationis inflata.* Bonauentura præsumptionem in gestibus describens, ait eam committi, *si quis pro fratrum defectibus, satyricè nubilum vultuositatis assumat, vel leui cachinno, id est, risu, vel motu capitis, oculorum circumlustratione, narium contractione, labiorum compressione, vel alio quouis modo, defectum fratris tacitè arguat, vel subsannet: si errante in choro, vel in mensâ lectore submussitet, aut circumspiciat, quasi eum defectus legentis non lateat; quod frequenter solent facere etiam minus docti.* Quilibet ergo sibi dictum putet illud Ecclesiastici: *In multis esto quasi inscius, & audi tacens simul & quærens.* Quòd tamen posterius non in mensa, sed aliàs posteà faciendum. Disertè enim B. P. N. ait: *Nec præsumat aliquis de ipsâ lectione, aut aliunde quidquam requirere, ne detur occasio maligno.*

In Cærim. dist. 2. c. 17.

Vincent. tr. de vitâ spirit. c. 10.

Notati, & descripti scioli.

Bonau. in spec. discip. part. 1. c. 5.

Eccli. 32. 12.

Cap. 38.

V. Aliquid ex lectione retinendum.

QVINTÒ, Ex spiritualibus lectionum ferculis aliquid semper in ventrem memoriæ recondant, vt memoriam abundantiæ suauitatis eius in piis colloquiis, cùm ea instituere licebit, posteà eructent, aut tacitè mūdorum instar animalium apud se ruminent. Hoc quisquis fecerit, Thoma Kempensi auctore, cum S. Ioanne Apostolo suprà pectus Iesu in cœnâ recubuit. Inculcatum hoc monitum fuit à S. Ambrosio: *Lectiones diuinas, ait, tali desiderio & legere & audire*

Thom. à Kemp. in hort. ros. cap. 17. Ambros. serm. 25.

audire debetis, vt de ipsis in domibus vestris, & vbicumque fueritis, etiam loqui, & alios docere possitis; & verbum Dei velut munda animalia, cogitatione assiduâ ruminantes, vtilem succum, id est, spiritualem sensum & vobis sumere, & alijs, Deo auxiliante, propinare possitis, vt in vobis impleatur illud, quod scriptum est: Et calix tuus inebrians quàm præclarus est.

Psal. 22. 5.

DISQVISITIO IV.

Quàm laudanda mensalis lectionis repetitio?

Mos repetenda lectionem mensa.

VT quo fructu lectionem ad mensam Religiosi audierint, Superiores discernere possint, non inutile fuerit lectionem mensalem repetere, & inde spiritualium colloquiorum initium sumere. Quare apud quosdam laudabili vsu receptum est, vt peractis gratiis, Superior ex fratribus quibuslibet sciscitetur, quidnam ex lectione mensali retinuerint.

S. Cæsario cognitus & vsitatus.

Cypr. l. 1. vit. S. Cæsar.

Pro confirmandâ hac consuetudine, notandum duxi eam iam olim à S. Cæsario Arelatensi vsurpatam, de quo hæc vitæ Auctor: Cùm iam serò quiescere venisset B. Cæsarius, vt vel vnius horæ momento de scripturis, & de institutione sancta non vacaret, aiebat ad nos: *Dicite mihi quid cœnauimus hodie, qualia ferculo habuimus?* Nos tamen tacentes suspirabamus, quia illuc intellectus noster ducebatur, quò ille solitus erat nos prouocare, quod de cibo spirituali loqui volebat, & ideò nos interrogaret. Dicebat iterùm, *scio quòd si sollicitus fuero quid cœnauerimus, etiam & quod prandistis retinetis. Si autem interrogauerimus, quid ad mensam lectum sit, non recordamur, vnde datis intelligi, quia illud nobis quod retinemus, dulciter sapuit: illud verò quòd non retinemus, non solùm saporem cordi nostro nullum præstitit, sed etiam forsitan fecit*; & ingemiscens dicebat: *O infelix obliuio bonorum, quia nihil infelicius!* & incipiens ab initio, quod lectum fuerat, vel expositum repetebat, nobisque misellis voce propheticâ cum gemitu dicebat: *Colligite, colligite triticum Domini, quia verè dico vobis, non diu erit vt colligatis, videte quæ dico, colligite, quia quæsituri estis istud tempus.* Bursfeldenses nostri dicunt, Abbatem posse interrogare singulos, aut aliquos eorum quos voluerit, de recitatis in opere Dei, de lectione mensali, vel collationali. Canonici Regulares S. Saluatoris definientes, quid singulis diebus post prandium actis gratiis faciendum sit Canonicis in loco deputato considentibus, hæc habent: *Examinet Prælatus vel Præsidens spiritualem lectionem in mensâ recitatam; quo modo vnusquisque memoriæ commendauerit, prout sibi videbitur.*

Quid de hac Congregationes statuant.

Bursfeld. dist. 3. c. 11.

Canon. S. Saluat. c. 6. consl. §. 19.

Confirmare hunc morem poterit S. Chrysostomi doctrina, qui post mensam auditam in templo suadebat repeti concionem: *Rogamus autem charitatem vestram, vt dictorum sitis memores, & semper horum memoria vobis insonet. Et post sensibilem mensam cùm hinc abieritis, apponite & spiritualem mensam. Et dicat quidē vir aliquo eorum, quæ nunc hic sunt dicta: audiat autem mulier, discant pueri, discant & familiares, fiatq; domus ecclesia, vt effugetur diabolus.* S. Wolstanus Episcopus Wigorniensis, ad cuius mensam ędificationum libri legebantur, *Quiete epulis datâ, vt cælestem impartiret alimoniam, quibus ministrauerat corporalem, lectionem patriâ linguâ exponebat.*

REFECTORIVM. Chrysost. Homil. 2. in Genes.

Suadetur laicis repetitio concionis.

Sur. 19. Ianuar.

Videtur porrò hoc examen olim in ipsâ mensâ factum. In Regulâ enim Magistri ita sancitur: *Tempore ipso refectionis dum legitur Regula, vt solliciti vniuersorum fratrum excitentur auditus, de singulis mensis quos voluerit fratres, quid lectum est Abbas interroget, vt cùm vnusquisque frater recitauerit quod audiuit, agnoscatur plus lectioni illâ horâ intendisse quàm ventri, vt cùm surdus, negligens, non narrauerit quod audiuit, plus carnem iudicetur amasse quàm animam. Qui mox de negligētiâ ab Abbate iustè corripi debet, vt dum vnusquisque frater interrogatus timet erubescere, mentem suam alibi non faciat aberrare, sed in hoc intendat quod legitur.* Ita ibi, quod Regulæ nostrę neutiquam contrarium est, quæ permittit Priori, si fortè voluerit pro ædificatione aliquid breuiter dicere. Et crediderim examinationem hanc sub finem mensæ institutam, intereà dum lances & scutellæ auferuntur.

Monachi in mensâ examinati super Lectione.

Reg. Mag. cap. 24.

Cap. 38.

DISQVISITIO V.

Quid agendum cùm ad mensam non legitur?

IN monasteriis quibusdam ad secundam mensam non legitur, aut parum tantùm ex lectione delibatur. In itinere quoque constituti lectione plerumque destituuntur, quod & aliàs subinde potest accidere: qui verò defectus hîc supplendus, optimè docet Ludouicus Blosius: *Si fortè*, inquit, *ad eam mensam occumbis in quâ lectio sacra deest; tu ne sic quidem animum tuum cibo spirituali priuaueris, sed quantum per silentium licet, cum ipso aut cum Deo tuo intus colloquere, & pium aliquid apud te, pertracta.* Alibi verò huius rei praxim explicans, ita ait: Vt autem animi deuotionem inter edendum in te alas, potes si non impediris, buccellas, quas sumis, intingere mente in pretiosum sanguinem Christi, & è roseis vulneribus eius potum haurire. Potes etiam dum mandu-

Praxis eliciendi pios affectus in mensâ.

Blos. in spec. Mon. §. de lect. mens.

Idem spec. spir. cap. 4.

REFECTORIVM

manducas, ruminare hæc verba: *Virtus diuini amoris tui, dilecte mi* IESV, *me tibi incarporet, & intimè vniat.* Dum verò bibis, ista: *Dulceda diuinæ charitatis tuæ amantissime* IESV, *insluat in intima mea, & penetret totam substantiam meam ad æternam laudem tuam.*

Digna Religiosi.

Meritò autem hæc piissimus scriptor monuit, nam vt Clemens apud Damascenum ait: *Mensa in quâ nulla Dei memoria adhibetur, è brutorum stabula nan differt.* Quare S. Bernardus ita Monachum informat: *Cùm manducas*, inquit, *nequaquam totus manduces, sed carpore tua suam refectionem pracurante, mens suam non negligat: sed de memoriâ suauitatis Damini, vel scripturarum aliquid, quad eam pascat, meditanda, vel saltem memarando secum ruminet ac digerat.*

Damascen. lib. 2. parall. cap. 5. Bernard. epist. de vit. solit.

Et Deo apprimè grata.

Quòd autem Deo gratum sit, pium aliquid inter comedendum mente reuoluere, in vitis Patrum seniori cuidam ostensum fuit. Comedens enim cum pluribus fratribus, vidit in spiritu quosdam edentes mel, alios autem panem, alios verò stercus, & admirans deprecabatur Deum, vt reuelaret mysterium huius rei, & venit vox desuper dicens: *Illi qui manducant mel, ij sunt, qui cum timore & tremore, & gratiarum actione sedent ad mensam, & incessanter arant. Panem manducant gratias agentes, & appositis contenti cibis, stercus verà murmurantes.*

Materia horum affectuum.

Materia autem eorum, quæ ad mensam expendi possent, varia admodum est.

I. Esaias orat. 5.

PRIMÒ enim, B. Esaias peccata in mentem reuocari vult, ne cum voluptate comedamus.

II. *Ex cõpunctione* Pallad. hist. Laus. cap. 1.

SECVNDÒ, Confusionem & compunctionẽ in se excitabat Isidorus Monachus, de quo Palladius: *Scio eum sæpe in mensâ fuisse lacrymatum, & cùm rogaretur caussam, cur fuisset lacrymatus, audiui dicentem: Pudet me vesci ciba à ratione alieno, cùm sim ratiane præditus, & sim futurus in paradiso deliciarum, & replendus ambrosiæ nutrimento, propter eam quæ data est nobis à Domino potestatem.*

III. *Ex cæli epulis.* Laur. Iust. lib. de discip. & perfect. mon. conuers. cap. 20.

TERTIÒ, S. Laurentius Iustinianus ad cælestes epulas suspirare monet: *Euntes enim ad hæc carnale cauuiuium, vocari se ad æternum arbitrentur, & in illud totâ suspendantur mente. Considerent namque conuiuantium numerositatem, residentium vnitatem, deliciarum affluentiam, ciborum vniformitatem, cænaculi immensitatem, & bonarum omnium opulentissimam satietatem. In his etenim euecta mens, & spiritualibus dapibus saginata, vix corpori necessaria indulgere valebit.*

IV. *Ex pauperum inopia.* Trithem. in exen. Monach. conf. 5.

QVARTÒ, Trithemius vult nos infirmis, egenis, & pauperibus compati, & pro eis cùm aliud non licet Dominum deprecari: *Cogita*, inquit, *multas inter Christianas esse te longè meliores, quos dura paupertas in hâc vitâ* A *opprimit, quibus nec cibus ad victum necessarius hac barâ porrigitur, nec vestes saltem tenuissimæ ad amictum carparis ministrantur. Tu autem Monachus cùm sis, contemptor sæculi, optimis indutus vestibus, tamquam princeps ad mensam resides, cibus tibi ad satietatem per fratres te meliores apponitur, omnia vsque ad nauseam tibi indigna peccatori per Dei seruos necessaria ministrantur.*

V. *Quid meditandum sub cibo.* Basil. epist. 1.

QVINTÒ, S. Basilius ita ad Gregorium Theologum scribit: *Ne in mensâ quidem ita animis esse feriatis nos oportet, vt à commenta-* B *tione rerum diuinarum vacemus. Quippe qui alimentorum naturam, carporisque alti opificium, argumentum habeamus, diuinas laudes exordiendi, vtique cùm in mentem nobis venit, quomoda varia cibi genera carporum qualitati accommodata, ab eo sint inuenta, qui omnia moderatur & regit.* Hæc ille.

De iaculatoriis. Mauburn. dist. 1. Roset. H. 8. Psal. 62. Matth. 6. Luc 11. Matth. 7. Psal. 41.

Cui consonat Mauburnus, monens iaculatorias ad Deum dirigendas v.g. *Sicut adipe & pinguedine repleatur anima mea.* Itemque vbi acceperis panem: *Panem nostrum supersubstantialem da nabis hodie.* Ad pisces autem: *Si piscem pe-* C *tieris, nequaquam serpentem dabit tibi.* Vbi autem potum suscipies dicito cum Psalmista: *Quemadmodum desiderat Ceruus ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te Deus.*

VI. *Sapores mystici.* Guil. lib. de virtut.

SEXTÒ, Guilielmus Parisiensis è cibo potuq; corporali quatuordecim sapores spirituales meditando extraxit, quibus anima refici possit. *Nescit*, inquit, *camedere qui ex cibis sapares huiusmodi attritione meditationis extrahere non nauit: nec palatum habet, siue fauces ad manducandum, qui sapares huiusmodi sentire non preualet. Sine his enim saparibus,* D *non vt hamines, sed magis vt asini, aut porci cibos carporales potiùs cansumunt, quàm comedunt.* Mysticos autem hos sapores Sanctorum Patrum sale ac saccaro conditos compendio repræsentat Nigronus.

Nigron. tr. Ascet. 4. par. 2. cap. 4. §. 12.

VII. Capella in man exerc. spirit. exercit. 33. & deinceps.

SEPTIMÒ, Andreas Capella ex Carthusiano Episcopus Vrgellensis, septem mensas in singulas hebdomadæ ferias considerationibus & piis affectibus instructas spiritualibus viris exhibet, in quibus liceat epulari in Domino.

VIII. *Fercula euangelica.* Mauburn. vbi supra.

OCTAVÒ, Ioannes Mauburnus, fercula E siue conuiuia euangelica inter prandendum commemorata in singulos hebdomadæ dies apparauit. Similiter quoque praxis spiritualis piæ cuiusdam virginis in Italiâ à Nicolao Sfondrato, Cremonensi primùm Episcopo, deinde Papa Gregorio XIV. edita, quotidie ex Christi Domini prandiis aut cœnis terna instruxit fercula, piis mentibus omnino vtilissima. Qui inde depromat, cui hæc non sufficiunt.

REFEC TORIVM.

TRACTATVS III.

DE PANE, ET PVLMENTARIIS.

SACRATIS benedictione cibis, auditâ lectionis particulâ, quò prius mens quàm corpus reficiatur, tempus est, vt ipsa tandem aggrediamur fercula. Quæ quidem tam prouidè nobis noster paterfamilias decreuit administranda, vt in eo æternam æmularetur Sapientiam, quæ omnia in mensurâ, & numero, & pondere dispo- nit. *Panem enim in* pondere; *Pulmentaria in* numero; *potum exhibet in* mensurâ. *De his deinceps acturi, à Pane, omnium antiquissimo, communissimo, & maximè necessario alimento, vsque adeò vt eius nomine Hebræi quemcumque designent cibum, exordiemur. De quo Disquisitio* Prima, *Cur Panis mensuram S.* BENEDICTVS *determinauit?* Secunda, *Quanti ponderis sit libra Panis à* S. BENEDICTO *præscripta?* Tertia, *Cur tam largam Panis mensuram S.* BENEDICTVS *indulserit?* Quarta, *Cur minor portio Panis cœnæ assignata quàm prandio?* Quinta, *Quis vsus administrandi Panem in Ordine nostro?* Sexta, *Quæ Pulmentaria, & quot fratribus danda?*

Sap. 11. *Prouidum S. Benedicti de cibis decretum.*

DISQVISITIO I.

Cur Panis mensuram S. BENEDICTVS *determinauit?*

Panis mensuram definit.

CVM difficillimum omninò sit in vsu necessariæ voluptatis, per quam reficimus corpus, debitam moderationem non excedere (nescit enim nostra cupiditas vbi finiatur comedendi necessitas) voluit S. P. BENEDICTVS etiam victus quotidiani, & qui in eo præcipuus est, Panis mensuram definire.

I. *Quia seruis id olim fiebat.* *Primò*, quia seruis olim tam apud Græcos, quàm Romanos definitâ mensurâ panis admetiebatur, quod inde *dimensum* dicebatur, solebatque primo die cuiusque mensis distribui: quò alludit Antipho apud Plantum cùm seruos suos alloquens, inquit:

Plaut. Sticho act. 1. scen. 2. *Quid dimensum.*

Vos meministis, quot Kalendis petere dimensum cibum,
Qui minus meministis, quod opus sit facto, facere in ædibus?

Hinc apud Lucam fidelis dispensator & prudens dicitur à Domino constitutus suprà familiã suam, *vt det illis in tempore tritici mensuram.* Luc. 12. Græcè, σιτομέτριον, hoc est, *dimensum*, destinatam singulis mensibus siue diebus frumenti mensuram. Apud Græcos Choenix, diurnus siue diarius erat cibus, cùm autem Monachi serui appellentur Dei, voluit & S. P. certam eis panis assignare mensuram.

II. *Veteres Monachos imitari voluit.* *Secundò*, imitandos sibi duxit veteres Monachos, qui certâ & definitâ mensurâ cibum sumere soliti sunt. Ita Macarius Alexandrinus quatuor vel quinque vncias buccellati comedebat, & aquam quæ eis responderet. Pallad. Lausi. cap. 20. Abbas Moyses annis sex in cellulâ inclusus nihil præter sicci panis vncias duodecim sumpsisse legitur. Ibid. c. 22. *Qui panẽ in pondere sumebant.* S. verò Hilarion à trigesimo primo anno vsque ad trigesimum quintum sex tantùm vncias hordeacei panis cum olere modicè cocto in cibo habuit. S. Hieron. in vitâ Hilarion. Dorotheo item Abbati vnciæ panis sex, & olusculorum fasciculus, refectio erant, teste Sozomeno. Lib 6. c. 29. Publius, vt refert Theodoretus, Monachos inuisens, qui diuisis cellulis iuxta eius habitaculũ positi erant, ad trutinam panis mensuram, diligenter perpendebat: & si quando inuenisset plus quàm esset definitum, ægrè ferebat, & eos qui hoc faciebant, helluones appellabat. Theodor. in Philoth. cap 5. Sed vt à singulis Monachis ad integras congregationes transeamus, constat Ægyptiis Monachis diurnum victum

REFECTORIVM. Cassian. Collat. 2. cap. 19.

victum certo pondere definitum fuisse, de quo Abbas Moyses apud Cassianum: *Maiores nostri cunctis abstinentiis præposuere refectionem solius panis, cuius æquissimum modum in duobus paximatiis statuerunt, quos paruulos panes vix libræ vnius pondus habere certissimum est.*

Quæsitum, quid sint Paximatia.

Quid verò hæc *Paximatia*, aut vt alij vocant, *Paxamidia* sint, aut quot vnciis constent, non inutiliter hîc discutietur, quia ex ijs nonnihil lucis accedet disquisitioni sequenti, de librâ panis à S. BENEDICTO constituta. Frequens autem mentio est *Paximatiorum* in vitis Patrum, vt videre est in Onomastico Rosweydi, qui explicationem eius hanc adfert ex glossis Isidori: *Paximatium, panis subcinericius.* Suidas ait: *Paxamas, panis biscoctus: est autem vox Romana.* Nicolaus Rigaltius in Glossario suo Tacticomixobarbaro non improbabiliter existimat, à *Paxamâ* cupediario dictum, de quo Suidas: *Paxamus scripsit de arte culinaria, ordine alphabetico; & Bœoticorum libros duos.* Ex eo autem quòd panes hi essent bis cocti, vt nimirùm diutiùs incorrupti perdurarent, sicci admodum & duri erant, vnde etiam frequenter in iisdem Patrum vitis *panes sicci* vocantur, & ideò comesturi eos aquâ macerabant & madefaciebant, quod ibidem sæpe dicitur infundere panes. S. Columbanus *Paximatij* meminit, describens enim Monachorum cibum, nominat *Olera, legumina, farinam aquâ mixtam cum paruo pane paximate, ne venter oneretur.* Sed & idem in Pœnitentiali frequentiùs *Paximatiorum* meminit, v. g. *si quis frater inobediens fuerit, duos dies vnum Paximatium, & aquam.*

Columb. reg. c. 3.

Et quantum pendant.

De pondere verò, ait suprà citato loco Moyses, *quos paruulos panes vix libræ vnius pondus habere certissimum est*, quæ quidem amphibologica locutio est: incertum enim est, num singulos panes vnius libræ, an verò vtrumque simul id ponderis habuisse velit. Quidam singula Paximatia vnius libræ fuisse contendunt: sed non id de singulis, verùm de duobus iunctim esse intelligendum, pluribus docet Lessius, qui discursum suum his verbis concludit: Itaq; certum videtur, singula Paximatia fuisse solùm sex vnciarum, & duo simul iuncta pendisse circiter libram. Ex quibus colligas veteres illos in singulos dies statuisse circiter duodecim vncias panis, quæ mensura omnibus passim satis esse posset. Libra enim apud veteres erat duodecim vnciarum, non sexdecim, vt apud nos, atque ideò Germanus in eâdem Collatione Moysis respondit, se mensuram vnius libræ minimæ *pro continentiâ reputare*, quippe qui integram eam nequaquam posset consumere.

Sex vncias pendebant singula paximatia. Less. Hygiast. c. 3. n. 15.

Libra 12. vnciarum.

Cass. coll. 2. cap. 20.

DISQVISITIO II.

Quanti ponderis sit libra Panis à S. BENEDICTO præscripta?

DE pane quotidiano ita Legislator noster statuit: *Panis libra vna propensa sufficiat in die, siue vna sit refectio, siue prandij, & cœnæ. Quòd si cœnaturi sunt, de eâdem librâ tertia pars à Cellerario reseruetur, reddenda cœnaturis.* Quòd autem dicit Panis libra propensa, Smaragdus interpretatur, *ante pensata*, vel *librata*. Et Turrecremata: propensa ait, id est, moderata. Alardus verò Gazæus, propensam, inquit, intelligo propendentem ac profusam, id est, largam & copiosam, non parcam, aut diminutam; iuxta illud Lucæ: *Mensuram bonam, & confertam, & coagitatam, & supereffluentem dabunt in sinum vestrum:* Et apud Plautum; *propensa munera*, id est, magna. Antequam verò determinemus quot vnciis hæc libra Benedictina constet, prænotandum est cum eodem Gazæo, duplicem esse libram ponderalem. Alteram sexdecim vnciarum, quam mercatoriam siue Zygostaticam, Galli regiam, aut Parisinam nuncupant: quâ mercatores institoresque, quicumque merces appensas venumdant, vtuntur: alteram Romanam, duodecim dumtaxat vnciarum, quæ Romanis olim vsitata, & Scriptoribus est nominatissima. Ita S. Epiphanius, qui de mensuris & ponderibus librum scripsit: *Libra*, inquit, *est duodecim vnciarum.* Isidorus ait, Vnciam duodecies computatam libram efficere. Sed Benedictinam libram iam expendamus, de quâ variæ sunt variorum opiniones.

Cap. 39.

Quid, libra panis propensa.

Gaz. ad Cass. lib. 5. cap. 5.

Luc. 6.

Plaut. in Truculento.

Duplex libra ponderalis. Budæus lib. 2. de asse.

Iunius, Nomenclat.

Isid. lib. 16. Etymolog. cap. 24.

Quod pondus Libræ Benedictinæ.

I. *Primò*, Regula Magistri ait: *Medius panis pensans libram, singulis fratribus in die sufficiat, secundùm formam diuinæ dispensationis. Cùm medium panis cælestis coruus Paulo seruo Dei quotidie vescendum parauerit.*

Reg. Mag. cap. 26.

II. *Secundò*, Turrecremata ait: Pondus huius libræ panis maius esse credimus, quàm sit pondus Libræ Florentinæ, quæ tantùm duodecim vncias dicitur continere: quia ista non sufficeret duabus refectionibus.

III. *Tertiò*, B. Petrus Damiani Eremitis suis sub Regulâ S. BENEDICTI militantibus hęc pręscribit: *Panis autem eadem in Eremo, qua & in Monasterio est mēsura, hac tamen discretione seruatâ: vt in diebus quidē refectionis siue singulæ, siue binæ, si totum vult frater comedere, reprehensioni non cogitur subiacere. In diebus verò ieiunij* (cum nimirùm seorsim comedunt) *quia vnusquisque frater lances habet in cella, illis semper librat, quod sibimet cœnaturus apponat. Mensura autem illa hunc habet modum, vt superaddito quadræ dimidio, dimidium*

Mensura panis à Petro Damiano præscripta. Pet. Dam. op. 15. c. 8.

Appensa cum tribus anserum ouis. *dium: buccella totius appendat: quadro videlicet remanente integrâ semis. Et vt nulla dubietas super huiusmodi mensurâ remoneat, nouem ornicum, vel tria anserum oua libratis lancibus tantumdem pensant.* Sed quanta sit hæc mensura panis, mihi vix liquet, & crediderim restrictiorem illam fuisse, quàm S. BENEDICTI, cùm aliàs sæpe rigidiora præscribat, quàm ipsa Regula.

IV. *Quid Concilium Aquisgranense de pane statuit.* *Quartò*, Concilium Aquisgranense sic habet: *Vt libra panis, quæ Monachis datur, triginta solidis per denarios ponderetur, antequam coquatur.* Quod Alardus Gazæus ita intelligit, vt libra panis, nempe quotidiana portio Monachorum, triginta solidos, id est *Can. 37.* assibus, Turonensibus saltem, si non Parisiensibus, siue trecentis sexaginta denariis pendere, hoc est, valere debeat: vnde eius magnitudo, & pondus æstimari possit. Quare mirum non est, si S. Odo Cluniacensis Abbas mediâ panis librâ contentus fuisse scribatur, cùm admodum magna illa esse debuerit. Quot autem vnciarum panis *Quot vnciarum fuerit.* ille fuerit, haud facile assequor, si tamen coniecturis vti fas sit, existimauerim coctos Monachorum panes appendisse quatuor libras, id est, quadraginta octo vncias. In præcedentis anni 816. Aquisgranensi *Cap. 122.* Synodo hæc Canonicis portio statuitur: *Communi voto, communique consensu sacro conuentui statuere placuit, vt omnibus locis, maioribus scilicet, & minoribus, accipiant singuli Canonici per singulos dies quatuor libras panis.* In fine autē declaratur libram accipi duodecim vnciarum. Monialibus in eâdem *Reg. Monial. c 13.* Synodo per dies singulos *tres libræ panis* assignatæ sunt. Et credibile est maiorem Monachis mensuram ab Abbatibus tributam. Cur ergo non dicunt, tres aut quatuor libras? arbitror inhærere voluisse textui Regulæ, & determinare eam, quam S. BENEDICTVS vocat libram panis. Quod confirmatur ex Epistolâ Theodemari: *Direximus* *Theodem. ep. ad Carol. Magn.* *quoque pondus quatuor librarum, ad cuius æqualitatem ponderis panis debeat fieri: qui in quaternos quadros singularum librarum, iuxta sacrum textum Regulæ possit diuidi: quando pondus, sicut ab ipso Patre est institutum, in hoc est loco repertum.*

V. *Cassinenses libra 33. vnciarum.* *Quintò*, Cassinenses in suo Declaratorio ita scribunt: *Pondus libræ (vt habuimus à Monasterio nostro Cassinensi) fuit vnciarum triginta trium, & semis.* *Cassin. in c. 39.*

Nullus verò locus esset, tam variis opinionibus, si ipsum pōdus libræ panis, quod tempore S. BENEDICTI in vsu erat, quodque S. Mauro in Gallias proficiscenti (teste Fausto) ipse dederat, haberi posset. In *Conuenit cum Fossatensi.* Archiuo S. Mauri Fossatensis Cœnobij, erat sacculus coriaceus, continens pondera plumbea panis & vini, & libra quidem panis, quam se à Canonicis, qui Monachis *REFECTORIVM.* suffecti sunt, acceptam ponderasse, scribit Iacobus Breulius, triginta trium vnciarum *Breul. suppl. antiq. Paris. pag. 91.* & semis fuit, quòd omninò cum Cassinensibus congruit. Pro quâ interpretatione illustrandâ, hæc subdit: Hanc multa Galliæ monasteria sub ipso Patre BENEDICTO *Et aliis Galliæ cœnobiis.* militantia, antiquitus retinuisse constat. Quin etiam anno Domini 1571. adhuc panis conuentualis cœnobij S. Medardi Suessionensis, erat triginta duarum vnciarum: vt scilicet sescuncia cum furfure penes pistorem, pro decoctione & labore eius remaneret. Ab his simile pondus panis Cælestini vicini mutuati sunt: ne scilicet à Regulâ S. BENEDICTI (in quam pariter voto solemni iurarunt) vel in hoc deuiareut. Turpinus Archiepiscopus Rhemensis in suo Chronico, loquens de Monachis *Mensura panis Crassensis monasterij.* monasterij Crassæ, siue Crassensis, de nouo constructi, ait Carolo Magno. *Ponatis eis pondus in pane, ne possit diminui: vt æqualis portio omnibus tribuatur.* Et multis intermediis foliis subiungitur: *Et dedit pondus panis, vt numquam augmentetur, nec minuatur, de lapide quodam, qui fuit inuentus in capite cuiusdam piscis, qui Cetus ab omnibus nuncupatur.* Hoc in nostro Turpino MS. habetur, non in aliis impressis & adulteratis. Hactenus Breulius.

Alterum porrò pondus remansit Cassinensi monasterio, quod eo à Longobardis *De pondere panis quod Cassini mansit.* incenso; Bonitus eiusdem S.P. discipulus apud vrbem in monasterio Lateranēsi deposuit, & per Zachariam Papam redditum tempore restaurationis ipsius monasterij fuit, vbi vsque hodie reseruatur, sicut tradunt Petrus & Paulus Diaconi, qui fuerūt Monachi Cassinenses, inquit Bernardus, & ipse Cassinensis. Et hoc fortassè fuerit, cuius meminit Theodemarus.

Fulienses nostra ætate in initio Congre- *Fulienses 18 vnciis habent.* gationis suæ octodecim vnciarum pondus fratribus viritim per singulos dies dabant. Sed qualis hic panis fuerit, explicat Ludo- *Apud Henriquez in Menolog. 18. April.* uicus à S. Malachia. Erat, inquit, planè cibarius & autopyrus panis, & sic ater, vt pastores in agris non facilè reperiantur, qui molossis ad pecoris custodiam adhiberi solitis magis atrum obiiciant.

DISQVISITIO III.

Cur tam largam Panis mensuram S. BENEDICTVS indulserit?

LIBERALIS admodum in assignandâ Panis portione Legislator noster fuit. *Cur tātum panis S. Benedictus assignauerit.* Libra enim panis tot vnciarum, quot iam vidimus, *maior est*, inquiunt Cassinenses, *quàm vt tantum vnus frater die vnâ mādúcare possit,*

REFECTORIVM. Cap. 39.

posſit. Cur autem ſobrietatis Magiſter ita ſtatuit, qui tam ſolicitus erat, *vt nunquam ſubreperet Monacho indigeries*? Non ſine iuſtis rationibus id factum, credibile eſt.

Primò, vt omnibus ſatisfaceret.

Prima autem cauſſa tam amplæ portionis, quæ ad triginta tres vncias & amplius ſe extendit, hæc eſſe poteſt, quia nimirùm voluit omnibus omninò ſatisfacere, & nulli dare vllam anſam querelæ aut murmurationis. Vbi enim eſt tanta diuerſitas corporum, & virium ventriculi, non poteſt eadem menſura omnibus eſſe accommodata; ſed quod huic robuſto & iuueni eſt B æquale, illi debili & ſeni in duplum vel triplum eſt nimium. *Sicut enim*, vt Plutarchus obſeruauit, *qui multis ægrotantibus æqualia medicamenta menſuris & ponderibus exactis diſtribueret, per eſſet ridiculus: ita etiam habendus eſt prabitor, qui homines neque ſitientes æqualiter, neque eſurientes, vniuerſos æquali modo velet curare, menſuram & quod cuiq; tribuendum ſit arithmetica, non geometricâ definiens ratione.* Itaque eo conſilio tanta panis quantitas conſtituta eſt, vt etiam robuſtiſſimi ſatis haberent. Inſinuat hanc rationem C S. Pater, cùm ita ait: *Vnuſquiſque proprium habet donum ex Deo, alius ſic, alius verò ſic. Et ideò cum aliqua ſcrupuloſitate à nobis menſura victus aliorum conſtituitur.*

Plutarch. Sympoſ.l.2. q.10.

Cap. 40.

Certa menſura non poteſt omnibus dari.

Cur autem cum ſcrupuloſitate? quia nimirùm certa menſura, quæ omnibus conueniat, inueniri facile nequit. Quod enim vni ſatis eſt, alteri aut minus aut nimium eſt. Quod euidentius efficitur, ſi conſideremus veteres olim plus panis, quàm nunc ferè fit comediſſe, vel quia maiore ſtomachi calore vigebant, vel quia D diutius manuum inſudabāt operibus. Obſeruatum enim à Marſilio Cagnato apud veteres vulgare dimenſum panis, quod pro diurno cibario viritim dabatur, fuiſſe Chænicem, ſeu quantum Chænice capiebatur. Iuxta Budæum autem in Chœnice vnciç quadraginta octo fuerunt, ex quibus Athenis quatuor magni panes conficiebantur; octo verò parui ex interprete Ariſtophanis, *in veſpis*. Cibus igitur diurnus & vulgaris quatuor panes fuere, quorum ſinguli ex farinæ tritici libra vel libræ ſextantibus quinque cōſtabantur. Notandum tamen eſt, eos, qui libras panis quatuor ſingulis diebus abſumebant, & pauco obſonio vſos, & magnâ exercitatione. Diurna verò panis portio, vt Alcaſar ait, quæ in Hiſpania famulis ſingulis dari ſolet, duas & triginta vncias non excedit; quod cum Caſſinenſi libra ferè conuenit. Apud Hebræos, Cornelio teſte, cabus diurni victus menſura erat, quinquaginta trium vnciarum & quadrantis. Ex quibus videas magnam ſatis quantitatem ab omnibus aſſi-

Cagnat.l.1. de ſanit. tuend.c.18.

Veteres multum panis edebant.

Alcaſ. in c.6. Apoc.

A gnari diario cibo, vt mirum non fit, ſi largiter quoque eam S. BENEDICTVS indulſerit. Nam S. Doſitheus, qui delicatus ac tenerrimus ad monaſterium Abbatis Seridi venerat, *panem cum dimidio* ſcribitur comediſſe: *erat autem panis quatuor librarum.*

Doroth. in vit. Doſith.

Secunda cauſſa à Legiſlatore adſertur: *Si labor fortè factus fuerit maior, in arbitrio & poteſtate Abbatis erit, ſi expediat aliquid augere.* Bernardus Caſſinenſis hoc intelligendum ait, non ſolùm in agris, aut aliis operibus, ſed etiam in officiis diuinis, ſicut eſt in ſolemnibus diebus, quando fratres amplius in eccleſiâ conſueuerunt laborare.

Secundò propter laborem.

Tertia cauſſa eſſe potuit ſubſidium pauperum, vt nimirùm quod reliquum fuerit ex menſâ fratrum, pauperibus in eleemoſynam erogetur. Nam vt vetuſtas veſtes etiam à Religioſorum vſu ſepoſitas, S. BENEDICTVS aſſeruari voluit propter pauperes, ita exiſtimandum eſt mentem eius fuiſſe, vt etiam ciborum reliquiæ egenis diſtribuerentur. Quod quidem multis monaſteriis in vſu fuit. De quo ſic in Capitulo prouinciali Northamptoniæ in Angliâ: *Cùm, iuxta teſtimonium ſapientis, panis egentium vita ſit eorum; & qui defraudat eos, homo ſanguinis ſit cenſendus, diſtrictè præcipimus, vt eleemoſyna de reliquiis poſt refectionem, iuxta Statutum Patrum præcedentium, largiatur; nec de cætero liceat eleemoſynario, ſicut nec aliis; ſuos operarios vel miniſtros extrinſecos de fratrum ſuſtentare fragmentis, vel eos paſcere de eiſdem. Et vt eleemoſyna efficacius conſeruetur, ſtatuimus, vt quamdiu conuentus fuerit in prandio, vel in cœnâ, oſtia clauſtri cuſtodiantur vbivis, ne his temporibus in clauſtrum quiſquam intret ſæcularis; & vt pauperes debitis eleemoſynis non fraudentur, prouiſum eſt, vt omnia apponenda ſine diminutione apponantur in refectorio, & infirmatorio, & alibi, vbi Monachi reficiuntur, & de appoſitis totum reſiduum in eleemoſynam cedat, per eleemoſynarium pauperibus fideliter erogandum: Præſidente dumtaxat excepto: conſumptores verò eleemoſynæ ſi ſemel, ſecundò, & tertiò in Capitulo correpti* non emēdauerint, *tribus diebus continuis in pane, & aquâ ieiunent, vt aliis ſint in exemplum.* Similia ſtatuta E fuere pro Cluniacenſibus ſub Hugone V. anno 1200. Præceſſerat iam ante Iſidorus: *Quod menſæ redundauerit, omni curâ ſeruatum egentibus diſpenſabitur.*

Tertiò, vt reliquiæ pauperibus erogentur.

Anno Domini 1444. cap. 7.

Quod olim apud noſtros vſitatum.

Iſid. reg. cap. 11.

Quarta cauſſa fit, vt habeant Religioſi occaſionem meriri, frenando gulam. Non eſt difficile, ait Leſſius, dum illecebræ abſunt, temperantiam præſtare; ſed eſurire inter epulas, & cohibere ventris ingluuiem irritamentis præſentibus, hoc opus, hic labor eſt, præſertim iunioribus, & aliis nondum gulam penitus domitam habentibus, ac proinde magni apud Deum meriti.

Quartò, vt gulam frenent.

Leſſ. Hygiaſt. c.2.

Vnde

Vnde ne in Religionibus hæc augendæ A coronæ occasio desit, subinde aliquid amplius, & in varietate, & in quantitate conceditur, quàm temperantiæ mensura requirat. Qua de re habemus præclarum exemplum in vitâ S. Pachomij, quod hic etsi longiusculum, apponere visum est. Profectus est aliquando S. vir ad monasterium, quod sub eius erat ditione. Quem cùm fratres omnes in occursum eius properantes, summâ veneratione susciperent, infantulus quidam de ipsâ congregatione, qui inter alios occurrerat, clamare cœpit B ac dicere: *Verè, Pater, ex quo hinc ambulasti, nullus nobis olera, nec legumen aliquod coxit.* Ad quem Sanctus gratâ mente respondit: *Non contristeris fili mi: ego iam coquam.* Ingressusque monasterium, post orationem venit ad coquinam, & inueniens fratrem, qui coquinæ præerat, psiathios operantem, ait ad eum: *Dic mihi frater, quantum temporis habes, ex quo non coxisti fratribus olera vel legumina?* Qui respondit: *Sunt ferè duo menses.* Et S. Pachomius ait: *Quare contra præceptum facere voluisti, vt tanta fratrum negligeretur vtilitas?* Qui sub humili satisfa- C ctione respondit: *Optaueram quidem venerabilis Pater, quotidie implere ministeriũ meum: sed quia quidquid coquebam, non consumebatur à fratribus, quia omnes abstinent:* (soli quippe pueri aliquid cocturæ percipiunt) *ne tanto labore parata proicerentur expensæ, propterea pulmentum non coxi. At ne otiosus essem psiathos elegi cum fratribus texere, sciens vnum de his qui mihi deputati sunt, ad opus huiuscemodi posse sufficere, vt paruas escas, id est olinas & herbulas ad refectionem fratribus pararet.* Hæc audiens Pachomius: *Et quot sunt*, inquit, D *psiathi, quos te fecisse dixisti?* Qui respondit: *Quingenti.* Et ille: *Defer*, inquit, *huc omnes, vt videam.* Qui cùm fuissent allati, protinus eos igne supposito iussit exuri. Tunc ait illis: *Sicut vos traditam vobis erga dispensationem fratrum Regulam despexistis, sic ego passim labores vestros incendio concremaui: quatenus cognoscatis, quam perniciosum sit, Patrum instituta conuellere, quæ pro animarum salute promulgata sunt. An ignoratis quòd gloriosum sit semper, abstinere præsentibus? Nam si quis ab eâ re, quæ in eius est potestate, diuinâ consideratione* E *se continet, magnum consequitur à Domino præmium. Ab eâ verò re, cuius vtendi licentiam non habet, quadam noscitur necessitate cohiberi: & ideò propter abstinentiam coactam atque inutilem frustra videtur exspectare mercedem. Denique cùm plures escæ appositæ fuerint, si fratres parciùs his vtuntur propter Deum; tunc apud Deum sibi maximam spem reponunt. De cibis autem quos non vident, nec eis ad percipiendum facultas vlla tribuitur, quomodo pro parsimonia præmium conceditur? Ideoq; propter*

Quo fine pulmentum apponitur.

Vit. Pach. lib. 1. cap. 45. apud Sur. 14. Maij.

Fecit id Monachus suo S. Pachomio.

Et coquum negligentem castigauit.

Abstinentia voluntaria Deo grata.

exiguos sumptus tanta fratrum non debuit intermitti commoditas. Ex quo exemplo hæc duo discere possumus.

REFECTORIVM.

Primum, bonum esse plusculum cibi Religiosis proponere, vt vltroneæ mortificationis occasionem habeant. Alterum, expedire vt ad Dei honorem ex singulis ferculis aliquod intactum Religiosus relinquat. Quo in genere laudanda est primorum fratrum S. Dominici temperantia, de quibus ita scribitur. Quamuis mensa fratrum per se satis frugalis & sobria esset, attamen non parum illi addebat ornamenti quorumdam mira abstinentia. Alij enim ad dies octo potu prorsus sibi interdictum volebant: alij cibo apposito aquam frigidam infundebant: multi, ne notam singularitatis contraherent, modò ab hoc, modò ab illo edulio sibi temperabant, de appositis sibi quippiam subtrahentes. Monet etiam S. Hildegardis: *De quolibet regulari, & communi cibo, & potu, in conuentu fratrum suorũ sibi regulariter & communiter apposito, corpori suo partem subtrahere licenter poterit, ita sanè, ne clamor inde rumoris exurgat, sic communem consuetudinem monasterij regulariter & humiliter sine querimonia vbique sequendo.*

Laudati qui non omnes escas edebant.

Vita S. Domin. 4. August. apud Sur.

Hildeg. in explicat. Reg. c. 49.

DISQVISITIO IV.

Cur minor portio Panis cœnæ assignata quàm prandio?

Libram panis ita pro diurno pastu assignauit S. BENEDICTVS, vt ea sufficere debeat, *siue vna sit refectio, siue prandij & cœna.* Cùm ergo vna esset refectio, totum panem licebat absumere. Cùm autem cœnaturi essent, de *eâdem libra* (vt Regula loquitur) *tertia pars à Cellerario* reseruabatur, *reddenda cœnaturis.* Quomodo autem hæc tertia pars reseruaretur, quæri posset. Respondetur, id non fuisse admodum difficile, quod, vt notat Baronius, apud Romanos vsu receptum esset, panem quemlibet quadrifidâ decussatum incisione, ad diuidendum postea in partes quatuor, coquere, cuius singulæ partes *quadræ* nominarentur, non quòd quadratam figuram referrent, sed quod quarta pars panis esset. Virgilius:

Iamq; subactum
Format opus palmisq; suis dilatat in orbem,
Et notat impressis æquo discrimine quadris.

S. Gregorius de S. Martyrio Monacho: *Dum quadam die fratres illius panem subcinericium fecissent, eique obliti essent signum Crucis imprimere, sicut in hâc prouinciâ crudi panes signo signari solent, vt per quadras partiri videantur.* Sic ibi. Apparet autem & *quadram*

Quomodo reseruata pars panis pro cœnâ.

Baron. anno 58.

Per quadras diuidebatur panis.

Virg. in Moret.

Lib. 1. Dial. cap. 11.

noli

REFECTORIVM Reg. Mag. cap. 26.

non pro quartâ tantùm, sed pro quota-cumque acceptam parte. Sic Regula Magistri: *Quando ad sextam horam tempore æstiua, vel aliis temporibus reficiunt, tertia quadra ipsius dominici panis à cellerario subtracta sera ante illud crudum pulmentarium inferendum mensis ponatur.* Quo loco, cùm S. BENEDICTVM exprimat, videtur tertia quadra accipi pro tertiâ parte. Obiter hîc adiecerim, *quadram*, vt annotauit Torrentius, esse ex mensario instrumento, cui conscillæ dapes imponuntur, olim etiam ex pane ad eum vsum fieri solitam, quam in fame comestam scribit Virgilius:

Quadra pro panis orbibus. Torrent. in Horat. epist. 17. l. 1. Virg. 7. Æneid.

Vertere morsus
Exiguam in Cererem penuria adegit edendi;
Et violare manu, malisq; audacibus orbem
Fatalis cruiti, patulis nec parcere quadris:
Heus etiam mensas consumimus, inquit Iülus.

In plurimis monasteriis olim obtinuit, panicios hos singulis apponere orbes, qui pauperibus posteà erogabantur.

Commodior ratio diuidendi libræ in tres panes.

Sed vt reuertamur ad tertiam partem cœnaturis reseruandam, commodissimam eius rationem iniit Bernardus Cassinensis, quem audi: *Vsque ad tempus meum fuit in hoc Casinensi monasterio obseruatum, quod quadam distinctio fiebat in tertiâ parte panis, vt non essent duo vel tres panes, sed vnus. Ego autem videns hoc non multum esse decens, libram in tres partes diuisi, vt tertia pars libræ possit non in pane fracto, sed integro reseruari.* Sic ille, quem legisse videtur Turrecremata: Ista, inquit, diuisio libræ panis honestius ac vtilius diuideretur in plures panes, vt tertia pars in pane integro possit reseruari fratri pro cœnâ.

Cœna frugalis à S. Benedicto indicta.

Ex quibus constat noluisse S. BENEDICTVM, vt cœna prandio æquaretur. Et quidem inter medicos constat, cùm corpus bis est in die reficiendum, alteram refectionem debere esse minorem. Quare Lessius in suo Hygiastico assignans diętam duodecim, tredecim, vel quatuordecim vnciarum, cùm illa in duas partes est distribuenda, ait in prandio posse sumi septem vel octo vncias, vesperi tres vel quatuor, aut contra, prout cuilibet est commodius. Etsi autem Medicorum schola disputet de prandio, & cœnâ, vtrum eorum scilicet parcius vel vberius esse debeat (quam quæstionem Arnoldus Villanouanus exactè discutit) nobis, qui Monachos, non medicos nos profitemur, sufficerit S. BENEDICTI auctoritas & voluntas, frugalem cœnam nobis indicentis. Caussam verò, quæ illum monit, hanc esse existimo, ne scilicet ex maiori cœnâ *subrepat Monacho indigeries*, vt ipse loquitur, quæ ex abundantiori cœnâ frequenter caussari solet.

Less. Hygiast. cap. 4. num. 22. Villan. in Schol. Salern. *Assignatur caussa* Cap. 40.

Cui & illud accedit, quod velit suos horâ octauâ noctis surgere ad laudandū Deum, idque *vt modicè amplius de mediâ nocte pausetur, & iam digesti surgant*. Idemque Hieronymus innuit, dicens: *Ad orationem tibi nocte surgenti, non indigestio ructum faciat, sed inanitas.* Ex eodem igitur capite, quo vltra mediam noctem indulget quietem, etiam minorem præscripserit cœnam, parcus enim cibus breui negotio concoquitur. Largior verò, capitis grauedinem, & profundiorem caussat somnum, aliaq; incommoda generat, vnde sunt triti illi ex scholâ Salernitana versiculi:

Cap. 8. Hieron. epist. 22. *Stant pro medici.* Salet. c. 13.

Ex magnâ cœnâ stomacho fit maxima pœna,
Vt sis nocte leuis, sit tibi cœna breuis.
Cœna breuis, vel cœna leuis, fit raro molesta,
Magna nocet, medicina docet, res est manifesta.

Ceterùm, quamquam concederemus ex Hieronymi Cardani, Leonardi Fuchsij, aliorumque Medicorum sententia, satius esse amplius in cœnâ sumere quàm in prandio, ijdem tamen fatentur, quod eorum, qui consueuerunt parciùs cœnare, quàm prandere, consuetudo temere immutanda non sit. *Quæ enim ex longo tempore consueta sunt*, vt ait Hippocrates, *etsi deteriora sint, insuetis minus molestare solent.* Nostris autem Benedictinis copiosius prandium, cœna verò frugalior exhiberi solet, quare Vallisoletani, aliique qui carnibus vescuntur, eas tantùm in prandio permittunt.

Quid dicendum de ijs qui vberiorem cœnam indulgent. Hippoc. 2. Aphorism. 10.

DISQVISITIO V.

Quis vsus administrandi Panem in Ordine nostro?

LONGO satis tempore quotidianum panem Benedictini ad trutinam expendisse videntur, vt vel inde patet, quòd cùm restitutionem Ordinis in Gallia Carolus Magnus meditaretur, & ad hoc à Cassinensibus subsidium per litteras peteret, Theodemarus Abbas, vt suprà vidimus, inter cetera ei libram panis dirigendam duxerit. Abbates & Monachi in Concilio Aquisgranensi congregati certam panis mensuram iam ante commemoratam definierunt, non Monachis tantùm, sed etiam Canonicis. Ante sexcentos quoque annos Floriacenses dimensum ad libram panem manducasse, ex vetustis eorum Consuetudinibus colligere licet, in quibus ita scribitur: *In Quadragesimâ libra panis maior facta, & delicatior quàm alio tempore debet esse.* De Monachis S. Petri Damiani suprà diximus. Atque vsum hunc apud alios antiquâ traditione, & ex Regulæ

Benedictini diu panem in pondere comederūt.

gulæ præscripto retentum; apud alios autem postliminiò reuocatum fuisse, ex nostro Iacobo Breulio facilè mihi persuadeo, ait enim conuentualem panem cœnobij S. Medardi Suessionensis, anno Domini 1571. fuisse triginta duarum unciarum, vt iam antè quoque retulimus.

Quod & alijs placuit. Pet. Aluast. cap. 10.

Accuratam autem hanc nostrorum circa panem obseruantiam video etiam alijs placuisse, nam Petrus Prior de Aluastro in Additionibus ad Regulam S. Saluatoris Birgittinis pro prandio assignat *mediam libram panis*, pro cœna tertiam libræ partem, id est, in prandio, sesquipanem, vesperi minorem panem. Imitatus quoque est nostro æuo Camillus de Lellis, Institutor ministrantium ægrotis, qui agens iter die ieiunij Ecclesiastici, à matrefamilias hospitij meritorij petiuit auxiè bilancem, quâ panis frustum in vespertina collatione, pro consuetudine nostri æui sumendum appenderet, ne tres vncias excederet. Et cùm sæpè id reptatum non posset in hospitijs impetrare, consueuit diebus ieiuniorum secum deferre panis frustulum, in collegio, vnde discedebat, accuratè dimensum. Sed ad nostros reuertamur.

Cicatell. lib. 3 vitæ Camill. c. 13.

Bursfeldẽses quantum panis assignant. Cærimon. Bursfeld. cap. 18.

Bursfeldenses de panis mensura hæc statuunt: In pistrino quoque respectus habeatur, vt panes in tali formentur quantitate, vt qui singulis apponendus est, siue in vna, siue in pluribus petijs, pondus habeat vel quasi in Regula definitum: & de parte cœnaturis reseruanda fiat, quemadmodum eadem Regula præscribit: ita planè vt cùm visum fuerit Priori, ex gratia superaddere possit plus indigenti. Hæc illi satis conformiter Regulæ.

Cassinenses & alij apponũt quantum satis est.

Cassinenses verò, & quæ eos sequuntur monasteria Reformata in Lotharingia, Francia, Belgio, atque alibi, considerantes pondus libræ excedere eam quantitatem, quam communiter Religiosus sumere possit, volunt seruari hanc suam consuetudinem, vt scilicet *apponatur panis, quantum satis est*. Similiter Camaldulenses, Maiorum vestigijs (vt aiunt) inhærentes, declarant ac ordinant, *Vt in mensa nullâ habitâ ratione ponderis, tantum panis in mensa vnicuique fratri apponatur, quantum ei necesse fuerit.*

Camald. ad cap. 39.

Quod valdè rationabile. Petr. Ven. lib. 1. epist.

Quod quidem rationi admodum consentaneum est, nec à S. BENEDICTI mente recedit, nam vt S. Petrus Venerabilis S. Bernardo scripsit: *De cibis, Legislator noster nihil definire, nihil præcipere valuit, sed pro qualitate locorum, temporum, morum infirmorum, & diuersorum accidentium, cibos, potus, vestes, & ad extremum vniuersa tam corporibus quàm animabus necessaria, subditus à Patribus dari sanciuit: animarum saluti tantummodò intentus, & eam, siue dando, siue subtrahendo, siue parcendo, siue corripiendo procurare sollicitus. Hoc ostendit omnibus ferè in locis Regula sua, hoc specialiter dicit in Capitulo superiùs dicto, quo tractat, si omnes debent æqualiter necessaria accipere. Sicut, inquit, scriptum est: diuidebatur singulis, prout cuique opus erat. Vbi non dicimus, vt personarum, quod absit, acceptio sit, sed infirmitatum consideratio. Vbi qui minus indiget, agat Deo gratias, & non contristetur. Qui verò plus indiget, humilietur pro infirmitate, non extollatur pro misericordia: & ita omnia membra erunt in pace.*

REFECTORIVM. Cap. 34. Act. 4.

Propter incommoda quæ nasci possunt.

Quod si autem ad litteram Regulæ magis, quàm ad mentem respicere voluerimus, & rigidè prorsus vsque ad iota vnum aut vnum apicem verba sequi, in illa incurremus incommoda, quæ idem S. Abbas Cistertiensibus obijcit, eos redarguens simul, & solerter instruens. *Si enim,* inquit, *propensa libra panis in die Monacho non suffecerit, si vel modicum supra libram, vel pro libra aliud sumpserit, nisi integram tertiam partem ad opus cœnæ sibi reddendam Cellerario non alteri reddiderit: si plus vel minus de libra in prima refectione comederit, quàm vt tertia pars ad seruandum residua sit, id est, vt nec plus tertiâ parte, nec minus comedenti supersit; num ideò condemnamur, è paradiso excludimur, vt periuri, & filij perditionis in infernum retrudimur? Quid autem de illis dicetis, qui extra equitant, & necessitate monasterij per diuersa euntes multo tempore à monasterio absunt? Numquid semper panem suum trutinare poterunt? Numquid semper & vbique Cellerarium monasterij secum habere valebunt? cui quando bis comederint: tertiam partem libræ suæ ad cœnam illam recepturi, nec de alio pane comesturà commendare valeant?* Et infrà. *Non ita, non ita sensit Sanctus, qui spiritu omnium iustorum plenus fuisse dicitur, non ita sensit, sed audite, quid senserit. Intellectum eius verba sequentia demonstrant. Quod si labor,* inquit, *fortè maior factus fuerit, in arbitrio, & potestate Abbatis erit, (si expediat) aliquid augere, remotâ præ omnibus crapulâ; vt numquam subrepat Monacho indigeries, quia nihil sic contrarium est omni Christiano, sicut crapula, quomodo ait Dominus noster: Videte ne grauentur corda vestra in crapula. Hæc dicens, quid aliud quàm necessitatem retinuit, vitium amputauit, atque in arbitrio Abbatis cuncta huiusmodi esse censuit?* Hactenus ille, qui plura etiam addit, quibus vsus, qui nunc passim apud nostros viget, distribuendi scilicet singulis tantum panis, quantum opus est, optimè comprobatur & stabilitur.

Ibid.

Si ad litteram Regula seruetur.

Vsus moderaus non est contra Regulam. Cap. 39.

Luc. 21.

Deliciæ in pane vitandæ.

Denique hîc non immeritò addiderim, etiam in ipso pane vitasse Monachos de-

REFEC. TORIVM. licias, proinde minus suauem ex professo assumpsisse. Hinc Abaelardus in Regula ad Moniales: *Triticea quoque medulla simulaginem omninò prohibemus, sed semper cùm habuerint triticum, tertia pars ad minus grossioris annonæ misceatur. Nec calidis umquam oblectentur panibus, sed qui ad minus vno die ante cocti fuerint.* Quod postremum valetudini conducit; calidus enim panis, vt Auicenna scriptum reliquit, *propterea quod inflet, & immodicè viscera obsepiat atque obstruat, naturæ aduersus, insensusque est.* Adde ex Hippocrate, quod manifestâ caliditate & recenti fuligine sitim faciat, celeriterque vaporosa humiditate satiet, & tardè descendat.

Abael. epist. 8. ad Heloïs.

Calidus valetudini officit.

Auicenn. can. 2. tract. 2. cap. 572.

Hippoc. l. 2. de vict. ratio. in morb. acut. aph. 34.

DISQVISITIO VI.

Quæ Pulmentaria? & quot fratribus danda?

Cass. collat. 2. cap 19.

ÆGYPTII Monachi quotidianæ refectionis modum in solius sicci panis sumptione ponebant, *nullo extrinsecus coctionis Pulmento, quauis occasione addito*, vt Cassianus scribit. At B. P. BENEDICTVS non in solo pane Monachorum suorum annonam constituit, sed *Pulmentaria* quoque exhiberi voluit, de quorum nomine, & numero hac Disquisitione agemus.

Ibid. cap. 21.

Quid Pulmentarium.

Quod nominis etymon spectat, *Pulmentarium*, vel *Pulmentum* propriè pulrem significat, vel cibum in modum pultis factum. Isidorus: *Pulmentum vocatur à pulte, siue enim sola pulsis, siue quid aliud eius permixtione sumatur, Pulmentum propriè dicitur.* Atque in hac significatione strictè Legislatorem nostrum B. Hildegardis intelligit. *Pulmentaria*, inquit, *cibos illos esse dicit, qui ad ignem positi; hàc & illac lignolo mouentur ne comburantur.* Verùm non ita verba S. BENEDICTI accipi posse, ex ipso textu constat; cùm ait: *Si fuerint inde poma aut nascentia leguminum, addatur & tertium*, scilicet *Pulmentarium.* Quod de pulte accipi nequit, cùm crudum esse velit, & priora duo cocta. Pulmentarium igitur largiùs sumptum, pro quouis obsonio sumitur. *Nam palte*, ait Plinius, *non pane vixisse longo tempore Romanos manifestum est, quoniam indè Pulmentaria hodieque dicuntur.* Vocati inde olim Romani *Pultiphagi*. Pro quouis autem obsonio etiam apud Gentiles *Pulmentaria* posita legas. Sic Horatius:

Isid. lib. 20. Etymolog. cap. 2.

Strictè pro pulte.

Sumptum pro quouis obsonio.

Plin. lib. 18. cap. 8.

Horat. l. 2. Sat. 2.

——— *Tu Pulmentaria quære Sudando.*

Pers. Satyr. 3.

Pachom. num. 21.

Et Persius, *vncta Pulmentaria* dixit. S. Pachomius: *Qui Pulmentaria coquunt, ipsi nihil gustantes, edentibus ministrabunt.* Turrecremata verò S. BENEDICTI mentem explicaturus, ait: *Pulmentaria* multis modis dicuntur secundum varietatem materiarum, ex quibus fiunt: sed hoc loco *Pulmentarium* idem est quod Pulmentum factum ex piscibus, aut leguminibus, siue de herbis, vel farina, aut caseo. Dicunt autem aliqui quod quidquid pani additur, vt melius comedatur, *Pulmentum* dicitur. Ita ille. In cuius confirmationem addi potest, quod Isaac dixerit ad Esau, *Cum venatu aliquid ceperis, fac mihi inde Pulmentum, vt comedam.* Et Dominus: *Pueri nunquid Pulmentarium habetis?* Græcè προσφάγιον, id est, omne id quod pani additur, vel obsonium. Hoc autem loco, vt Salmeron, Barradius, aliique interpretes annotarunt, Dominus eâ voce pisces intelligebat. Et apud Terentium pisces vocantur *obsonium*. Hoc itidem modo putarim pisces, oua, olera, & legumina cocta, à S. BENEDICTO Pulmentaria dici. Atque ita intelligunt Bursfeldenses: *Neque*, inquiunt, *ad sola legumina vel olera Pulmentaria prædicta restringenda sunt: sed quidquid ex ijs omnibus quibus vesci licitum est Monachis, id est, piscibus, ouis, lacticinijs, & ceteris huiusmodi, eis in edulium poterit competenter & honestè præparari.* Atque hæc de nomine, & materia Pulmentariorum.

Genes. 27.

Ioan. 21.

Terent. Adelph.

S. Benedictus quid intelligat per pulmentaria.

Bursf. dist. 3. cap. 18.

Concilium Aquisgranense etiam Canonicis in refectorio simul comedentibus Pulmenta præscribit, *Dent*, inquit, *eis Pulmentum, iuxta quod vires suppetunt, & loca eis congrua attribuant, in quibus nutrimina fiant, vnde necessaria Pulmenta habeant, exceptis his quæ de ecclesiæ villis, vel oblationibus fidelium accipiunt. Habeant itaque ijdem Canonici hortos olerum, vnde cum ceteris additamentis aliquod Pulmentum quotidie in refectorio sibi vicissim ministrent.* Regula cuiusdam ad Virgines: *Quotidianis diebus sufficere decernimus duo fercula, exceptis pomorum donis & leguminibus, vel oleribus confecta, seu farinæ qualibet conspersione.*

Canonicis etiam præscripta.

Concil. Aquisg. anno 816. c. 122.

Reg. ad Virg. c. 10.

Quoad numerum verò eorumdemque qualitatem, tria S. Pater esse decreuit, quorum priora duo cocta sint, tertium verò non coctum, sed crudum ex pomis aut leguminibus. Similiter Isidorus: *In vtrisque temporibus refectio mensæ tribus erit pulmentis, olerum scilicet, & leguminum. Et si quid tertium fuerit, id est, pomorum.* S. Petri Damiani Constitutiones vnum, alterumque tantum Pulmentum permittunt. *Pomum* autem generale nomen est omnium fructuum, qui ex arboribus esui apti proueniunt, siue mollium, siue durorum. Vide Plinius nuces pomorum genere comprehendit, & etiam mora. Sic & Ouidius de Nuce:

Tria Monachis danda.

Isidor. reg. cap. 9.

Vide opusc. 12. cap. 6.

Quid pomum.

Plin. lib. 15. cap. 22. & 24.

Annua cultori poma referre suo.

Legumina verò appellantur omnia ea, quæ ex terræ

Legumina quæ dicantur. ex terræ fatis in filiquis nafcuntur, vt funt fabæ, pifa, cicer, lactucæ, cucumeres, pepones, raphani, rapæ, radices, lentes, & fimilia. Dicuntur autem legumina, quod manu leguntur. Vnde Varro de cicere: *Hoc enim quoque legumen, vt cetera quæ euelluntur è terra, non fubfecantur, vt fruges, quæ quòd ita legantur, legumina dicta funt.* *Varr. lib. 1. de re Rust.* Smaragdus ait: Leguminum nafcentia eorumdem leguminum intelliguntur grana, quæ cum aceto, vel alijs fructibus compofita ad comedendum funt apta. Theodemarus Caffinenfis Abbas ait: *Pulmẽtarium* tertium effe *de leguminibus crudis aquâ infufis.* *Varia expositiones.* Quare miror S. Hildegardẽ ad hoc tertium ferculum retuliffe pifces, cafeum, & oua, cùm ad priora manifeftè pertineant, & ipfamet dicat, quæ in tertio cibario apponũtur, non cocta, fed à cortice ablata cruda effe debere. Atque ita etiam dixit Turrecremata, in tertio Pulmentario intelligi fructus, aut falata apud Italos, de herbis cum aceto & oleo. Cùm autem fabæ, pifa, rapæ, quæ principem inter legumina locum obtinent, non cruda, fed cocta apponi foleant, forfitan ad priora Pulmentaria magis pertinebunt, quàm ad tertium. *Legumina cocta ad quæ pulmẽtaria spectent.* Quòd fi quæras, an fructus, & legumina, quæ in tertio ferculo dantur, ad tollendam cruditatem coqui non poffint aquâ, vel affata apponi, refpondeo poffe; cùm id quidam in collatione aut cœnula, quæ in ecclefiaftico ieiunio fumitur, permittant, eâ ratione moti, quòd fola elixatio, aut affatio, fi aliud nihil condimenti adhibeatur, cibi fubftantiam non immutet. *An pro tertio coqui possint.*

An fingula pulmentaria fufficiant fingulis. Circa quantitatem verò horum Pulmentariorum quæri deinde poffet, an tanta effe debeat, vt fingula Pulmentaria pro integro paftu vni Monacho fufficiant? Refpondeo, ita videri de prioribus duobus intelligendum Legiflatorem noftrum, qui ait: *Sufficere credimus ad refectionem quotidianam cocta duo Pulmentaria pro diuerforum infirmitatibus, vt fortè qui ex vno non potuerit edere, ex altero reficiatur.* *Videtur.* Vbi apertè fignificauit vtrumque fufficiens effe debere ad moderatam hominis refectionem, alioqui, qui ex vno omninò edere non poffet, ex alio infufficienti refici ac fuftentari nequiret.

Poffunt omnia degustari. Prudenter tamen in hunc locum notat Antonius Perez, fi fortè aliquibus neutrum feorfim fumptum, vel fatis ad fuftentationem, vel ingratum & infipidum ad guftum effet, vtroque fimul & mixtim pafcerentur. Quod crediderim vbique ferè nunc obferuari, abfque vllo timore excedendi limites à S.P.N. præfcriptos, quæ monafticam temperantiam, cũ minor fingulorum fit quantitas, adeò vt bina fercula & frugalis hominis paftum non excedant. *Et fauent Declarationes.* Atque ita locum hunc Cafinenfes intelligunt, qui fuam confuetudinem exponentes aiunt: *Iuxta morem antiquum noftrum, quando ieiunamus damus ferculum, pitantiam, & fructus, vel aliquid loco fructuum. Adduntur aliquando olufcula cocta vel cruda. Quando verò non ieiunamus, datur ferculum aut olufculum, & pitantia & fructus.* *REFECTORIVM. Caffin. ad cap. 39.* Similiter Burfeldenfes: Quia omnis cibus nofter trium Pulmentariorum numero in Regula comprehenfus eft: congruit vt tria generalia huiufmodi, tribus diftinctis ab inuicem vicibus apponantur, competentibus interiectis interuallis, quatenus neceffaria fuccedat fratribus reficiendi mora.

An plura bis pulmentaria dantur. Petat aliquis, an plura etiam cocta fercula fratribus exhiberi poffint? Refpondetur: Petrus Venerabilis contendit propter diuerforum infirmitates, etiam tertium & quartum exhiberi poffe, fi ex duobus illis non potuerit edere, idque charitatem fuadere. *Petr. Ven. lib. 1. epist. 28.* *Et quia*, vt ipfe ait, *de Pulmentarijs S. BENEDICTVS nihil affirmando, nihil præcipiendo, fed totum fub moderamine ponendo, ita fcripferit, fufficere credimus ad refectionem quotidianam omnibus menfis, cocta duo Pulmentaria.*

Mos Caffinenfium. Epist. ad Carol. Magn. Morem verò fui temporis exponit Theodemarus: *Beatus Pater nofter inftituit duo cocta pulmentaria in quotidiana refectione fratribus præparari, & tertium de leguminibus crudis aquâ infufis. Nos verò ex inftitutione Maiorum noftrorum tria cocta Pulmentaria alijs diebus, quartâ & fextâ feriâ duo tantùm reficiendis fratribus præparamus: excepto quòd plures ex fratribus noftris pane tantùm his diebus herbifque hortenfibus vefcantur. Die verò Dominico & in feftiuitatibus præcipuis etiam quartum addimus Pulmentum, exceptis fecunda, quarta, & fexta feria.* *In Dominicis & feftis data quatuor fercula.* Sic ille. Sed & Smaragdus augmentum aliquod in Sanctorum folemnitatibus concedit: *Feftiuis*, inquit, *diebus pro reuerentia facræ folemnitatis pluribus cibis, id eft, ternis vel quaternis ferculis funt corpora reficienda.* Sed hanc adhibet moderationem, vt fi plura fint cibaria, fint minora, vt corpora neceffario cibo reficiantur, non nimiâ faturitate damnentur. Succreuit porrò fenfim confuetudo multiplicandi portiones, fiue ob Sanctorum feftiuitates, fiue ob piorum fundationes, vel anniuerfaria defunctorum. Et quidem permittit S. BENEDICTVS, *vt fi labor fortè factus fuerit maior, in arbitrio & poteftate Abbatis fit, fi expediat, aliquid augere.* Notabilem tamen abufum atque exceffum in ferculorum multiplicitate, ac quantitate, qui paulatim fubintrauerat, grauiter caftigauit S. Bernardus. *Cauendus in bis abusus. Bernard. Apolog.* Quare in frugalitatem ac parcitatem magis propendere deberent Monachi, eorumque Superiores.

S. Benedictus vetera rigorem in cibis temperauit. Poftremò, notare hîc debemus, & cum gratiarum actione fufcipere liberalitatem, ac be-

REFECTORIVM. ac benignam discretionẽ Sanctissimi Patris nostri tria hæc Pulmentaria indulgentis; cùm veteres Monachi aut sicco, vt diximus, pane, aut solis oleribus & leguminibus vixerint. Vt locuples testis est Hieronymus: qui de iisdem scribit: *Viuitur pane, leguminibus, & oleribus; quæ sale solo conduntur.* Chrysostomus: *Pane & sale plerique viuunt contenti; alij oleo adiuncto qui infirmiores fuerint, oleribus & leguminibus vescuntur, ad necessitatem sumentes cibum & potum, non ad delitias.* Caussas verò cur prisci illi Anachoretæ olerum & leguminum adeò probarint esum, adfert idem Hieronymus: *Ole-* A *rum*, inquit, *pomorum, ac leguminum facilior apparatus est, & arte impendijsque coquorum non indiget; & sine cura sustentat humanum corpus, moderatèque sumptus (quia nec auidè deuoratur, quod irritamenta gulæ non habet) leuiori digestione concoquitur. Nemo enim vno aut duobus cibis, hisque vilibus, vsque ad inflationem ventris oneratur, quæ diuersitate carnium, & saporis delectatione percipitur. Cùm varijs nidoribus fumant patinæ; ad esum sui, expletâ esurie, quasi captiuos trahunt. Vnde & morbi ex saturitate nimiâ concitantur.* Nec liberalior est S. Isidori Regula, quæ per omnem hebdomadam *pallentia* tantùm subministrat *legumina*.

Hieron. epist. 22.
Chrysost. hom. 14. in 1. Tim. 5.
Hieron lib. 2. cont. Iouinian.
Cur illi olera & legumina probarint.
Isidor. Reg. cap. 9.

TRACTATVS IV.

DE POTV, ET VINO.

PANEM *cum suo degustauimus obsonio, nunc inter bibendum est. Nam vt cibus id quod ex sicco solidoq; consumptum est instaurat, ita potus deperditum reparat humorem. Vtrumque homini necessarium. Quare & S.* BENEDICTVS *postquam egisset de mensura ciborum, immediatè subtexuit caput,* De mensurâ Potus; *innuens tam hunc, quàm illos certo moderamine & mensurâ sumendos. Potum proinde propinaturus hic Tractatus disquirit* Primò, *Vbi scriptum sit, Vinum omninò Monachorum non esse?* Secundò, *Quanta sit* Hemina *Benedictina?* Tertiò, *Quibus ea assignata?* Quartò, *Quâ moderatione potus sumendus?* Quintò, *Quid Mixtum?* Sextò, *Quid Biberes?* Septimò, *Quænam Mixti mensura?* Octauò, *An Mixti sumptione Ecclesiasticum violetur ieiunium?* Nonò, *Vbi, quando, & quomodo* Mixtum *sumendum?*

Cap. 40.

DISQVISITIO I.

Vbi scriptum sit, Vinum omninò Monachorum non esse?

PRIVSQVAM cum S. BEDINECTO Monastici potus assignemus mensuram, præmittendum videtur, quis qualisve esse debeat Monachorum Potus, an vinum, an aqua, an alius quispiam liquor. Siracidis sententia est: *Initium vitæ hominis, aqua & panis.* Id est, præcipuum caput, & summa requisitorum ad vitam, est aqua & panis. Nimirùm natura paucis est cõtenta, atque vt de pane nunc taceamus, aquâ primi homines vitam ad nongentos annos sani & validi extenderunt. Hinc Galenus: *Aqua est conuenientissima omnibus hominibus, tum sanis, tum ægrotis, & ad vitam maximè necessaria.* Pluribus autem heroibus & præclaris viris aquæ vsus placuit, quos recenset Plinius. Christi amore idipsum à Monachis & eremi cultoribus passim vsurpatum, hi- A storiæ produnt. Quod vsqueadeò vulgò inter eos obtinuit, vt S. BENEDICTVS legi scribat, *Vinum omninò Monachorum non esse.* Vbi opportunè quęritur, vbi hoc scriptum, aut quem verisimiliter auctorem vel librum citare voluerit?

Eccli. 29.
Aqua potus laudatus.
Galen lib. 2. simpl. medicam. c. 4.
Plin lib. 23. cap. 1.
Vbi legatur, vinum non esse Monachorum.

Respondet *Primò* Turrecremata legi in Num. 6. vbi habetur, Nazaræos, qui figuram gesserunt Monachorum, à tempore B consecrationis suæ non bibisse vinum, vel aliquid quod inebriare posset. Sed non putarim huc S. BENEDICTVM respexisse, possetque exemplum Rechabitarum eodem modo huc trahi.

Primò.

Secundò, idem Turrecremata ait: Legerat S. P. BENEDICTVS illam veterem sanctorum Patrum sententiam, *Caro & vinum, siue potus qui inebriare potest, suscipiendus non est, quibus pro Christo crucifixus est mundus, & ipsi mundo.*

Secundò.

mundo. Eandem sententiam Smaragdus, ex quo fortè Turrecremata desumpsit, anonymo cuidam ex antiquis Patribus tribuit, & plenius sententiam totam extulit, sic dicens: Vbi hoc scriptum B. BENEDICTVS legerit, audi. Ait enim quidam antiquus Patrum: *Caro & vinum, siue potus, in quo sit ebrietas, refutanda sunt à Monachis, nec suscipienda, quibus pro Christo crucifixus est mundus, & ipsi mundo, & ferias non esse Monacho super terram, nisi modicum in aduentu fratrum, tamquam Christi letior fuerit cibus gratiâ charitatis.* Hæc Smaragdus.

Tertiò, Basil. serm. de Ascesi. *Tertiò*, videri queat, ad S. Basilium, quem sine dubio legerat, allusisse, qui ait: *Potissimùm autem debet se Monachus à congressione mulierum abstinere, itemque à vini vsu: Quia vinum & mulieres apostatare faciunt sapientes.* Eccli. 19. Quia eandem Scripturam S. BENEDICTVS hoc loco citauit. Idem tamen Basilius vino suis non interdixit, ita scribens: *Cibi vsus eiusmodi esse debet, qui ad solam necessitatem referatur.* Serm. 1. de institut. Monach. Itemque: *Vinum neque omninò respui debet, si quando valetudinis causâ assumendum sit, neque studiosè nimis, si necessitas non sit, exquirendum: ac reliqua omnia similiter eiusmodi sunto, vt necessariò ad victum vsui, non autem libidinosis voluptatibus inseruiant eorum, qui se ad Religionis exercent cultum.* Hæc Basilius. Vnde satis liquet, vini vsum non omninò enim à cœtibus Monachorum excludere, vt S. BENEDICTVS insinuat se legisse.

Quartò. *Quartò*, legerat fortasse S. Pater Regulam S. Pachomij, quæ à B. Hieronymo in Num. 22. Latinum conuersa sic habet: *Vinum & liquamen, absque loco ægrotantium, nullus attingat.* Ad quam constitutionem annotat Gazæus D. Hieronymum de iisdem Monachis Ægyptijs agentem sic scribere: *Vinum tantùm senes accipiunt.* Hieron. epist. 22.

Quintò. *Quintò*, S. Augustinus itidem de Monachis ait: *Non solùm à carnibus, & vino abstinent pro sufficientia domandarum libidinum; sed ab ijs etiam, quæ tantò concitatiùs ventris & gutturis prouocant appetitum.* August. lib. 1. de morib. eccles. Cathol. c. 31. Atque hinc opinor (ait idem Gazæus) D. BENEDICTVS accepit, quod ait cap. 40. *Licet legamus Vinum omninò non esse Monachorum.* Quibus adiungere licet, eam communem olim Monachorum fuisse cõsuetudinem. Monachi veteres vino abstinebant. De sui temporis Monachis ita Hieronymus: *Etiam lãguentes Monachi aquâ frigidâ vtuntur.* Hieron. epist. 22. Pratum Spirituale (licet S. BENEDICTO posterius) de Elia Ierosolymorum antistite scribit, quòd sicut cùm esset Monachus, *vinum non bibebat, ita nec Patriarcha quidem factus bibit, sed eandem seruauit regulam.* Prat. Spirit. cap. 35. Ergo ex regula & consuetudine, à vino Monachi tum abstinebant. Ibidem scriptum leges, quòd cùm in Sciti senex quidam splene doleret, & modicum aceti quæsitum esset in quatuor eius loci Monasterijs, inuentum non fuisse. Cap. 113. *Erant autem ibi Patres quasi ter mille & quingenti.* Hæc refectorium. Longiùs ergo à vino aberant, quibus ne tantillum quidem aceti superesset. Ad hanc igitur consuetudinem verosimiliter referri possent S. BENEDICTI verba. Verùm enim verò vt hæc ita sint, necdum tamen auctorem inuenimus certum, apud quem prædicta verba legantur, quare illud vlteriùs etiam disquirendum restat.

Respondeo igitur, & dico *Sextò*: *Vinum omninò Monachorum* non esse legitur in Vitis Patrum. Sextò, indicantur locum huius sententiæ. Nam libro 5. (vt nunc est in accuratissima editione Rosweydi) sic habetur: *Narrauerunt quidam Abbati Pastori, de quodam Monacho, qui non bibebat vinum, & dixit eis:* Lib. 4. de Continentiâ num. 31. QVIA VINUM MONACHORVM OMNINÒ NON EST. Ecce hic & auctorem, & librum habemus, vbi non modò sensus, sed ipsa etiã verba, quibus S. BENEDICTVS vtitur, habentur. Ad hunc porrò librum S. P. respexisse, atque hunc eius locum indicare voluisse, mihi satis verisimile apparet, quòd *Vitas Patrum, tamquam benè viuentium & obedientium Monachorum exempla, & instrumenta virtutum* suis commendauerit. Cap. 73. Adde his quod præscripserit, vt singulis diebus à cœna legerentur *Collationes*, vel *Vitæ Patrum.* Cap. 42. Reg. Quas igitur ita continuò suis discipulis in manibus esse voluit, eas procul dubio non ignorauit, & ex ijs hoc dictum, de quo disputamus, citauit.

Remorari aliquem posset ille scrupulus, an hunc librum B. P. N. legerit, quod tum temporis necdum Lato donatus esset. Monetur dubium, an S. B. hunc librum legerit. Illum enim ex Græco auctore incerto vertit Pelagius S. R. E. Diaconus, quẽ posteà Romanum Pontificem anno Domini 555. arbitratur Georgius Garnefelt, nec repugnat Rosweydus, sed eo anno iã S. BENEDICTVS decem vel vndecim annis obierat, atque ita fortasse librum huius Pelagij videre nõ potuit. Garnef. in append. elucidat. Imag. erem. Nam etsi fateamur eum versum ante Pontificatum, cùm in Oriente & Palæstina anno 537. Pelagius legationem obiret, inciderit que fortè in eum librũ Græcum, cuius Photius meminit in Bibliotheca (is enim est, in quo dictum illud habetur) & hunc secum Romam comportauerit, atque ibidem in Latinum transtulerit; Cum fuerit ex Græco versus fuerit. Phot. Cod. 198. non tamen inde inferri potest hunc librum à S. BENEDICTO lectum, & in Regula sua citatum. Putamus enim eam scriptam, vt alibi diximus, in Monte Cassino, in quem commigrauit anno ętatis suæ 49. qui est Christi 529. adeoque Regula S. BENEDICTI versionem Pelagij octo annis vt minimum præcedit.

Responderi posset *Primò*, S. BENEDICTVM vltimis quinque annis vitæ suæ in librum Pelagij incidisse, ac tum Regulæ suæ inseruisse, si fortè (vti fieri solet) eam tunc recognouit. Respondetur. I. Id verò cùm ab alijs traditum non acceperim, asserere non ausim.

REFECTORIVM

II. *Fortè in alio libro hoc S. Benedictus legit.*

Respondeo *Secundò*, S. BENEDICTVM Apothegma hoc Abbatis Pastoris in alio quodam libro fortè legisse, plurimæ enim sententiæ huius Pastoris siue Pœmenis referuntur lib. 3. de Vitis Patrum, quem Rufino tribuit Rosweydus. Præcessit autem Rufinus integro ferè sæculo S. BENEDICTVM, etsi autem dictum hoc nunc in illo Rufini libro non habeatur, olim tamen in illo, vel alio simili legi potuit, plures enim Patrum vitas & Apothegmata conscripserunt.

III. *Vel in Græco codice.*

Respondeo *Tertiò*. Hauserit fortasse S. BENEDICTVS ex ipso fonte Græco. Probabile enim est eum Græcè fuisse peritum, nam Gordianus, qui à septimo ætatis suæ anno S. Patri oblatus fuit, vitam S. Placidi Greco sermone eleganter elucubrauit, quē à S. BENEDICTO didicisse, Laurentius Benard asserit. Sed vt demus alium quempiam fuisse, à quo Græcum idioma Gordianus didicerit, certè ab eodem intelligere potuit, quid Grecus codex de vino Monachorum assereret.

IV. Gazæus ad Reg. S. Pacho. art. 22.

Quartam responsionem suppeditat Gazæus, qui allatis Abbatis Pastoris verbis subiungit, verisimile esse hoc dictum abijsse in prouerbium, quod S. BENEDICTVS alicubi legerit.

S. Benedictus maluisset suos vino abstinere.

Ceterùm ex allata hac sententia, & quæ deinceps S. BENEDICTVS scribit, animaduertere licet, ita eum vini vsum permittere, vt tamen non obscurè insinuet, votum suum esse, vt ab eo Monachi, si eis id quidē persuaderi posset, omninò abstinerent. Atque ideò non vtentibus propriam mercedem attribuit, omnesque ad hoc, quantum quidem potest, prouocat. Sensum hunc è sanctissimi Institutoris nostri verbis exsculpsit S. Petrus Damiani: *Quid aliud*, inquit, *de vino Monachus* (S. BENEDICTVS) *quàm quod Apostolus de communi amplexu coniugibus dicit:* Hoc autem, *inquit*, dico secundùm indulgentiam, non secundùm imperium; *vbi mox addit:* Volo autem omnes homines esse sicut meipsum: sed vnusquisque proprium donum habet ex Deo; alius quidem sic, alius verò sic. *Aliud itaque volebat Apostolus, & aliud permittebat. Volebat siquidem omnes homines esse sicut semetipsum, hoc est, coniugalibus negotijs alienos: sed quia id omnibus persuadere non poterat, necessitate coactus, nuptias permittebat; melius esse iudicans, vt nuptiarum lecto, velut infirmi iacerent: quàm vt in luxuriæ voraginem decidentes, ceruices effringerent. Sed beatus, qui audit Apostolum quod vult præcipientem: non quod vult ignoscentem. Sic itaque auctor Sanctæ Regulæ, librato discretionis examine, alia ex auctoritate præcipit, alia propter imbecillitatem fragilium ex necessitate permittit. Nam eùm dicit:* Licet legamus vinum Monachorum omninò non esse: *Et alibi:* Licet omni

Petr. Dam. opusc. 13. cap. 7.
1. Cor. 7.
Et illud indulsit propter fragilium imbecillitatem.
Cap. 40.

A tempore vita Monachi quadragesimæ debeat obseruationem habere, tamen quia paucorum est ista virtus, *& multa similia; quid est aliud, quàm si dicat: Alta quidem ostendo, sed poplitibus teneris adhuc vos claudicare conspiciens, per plana deduco, si cui autem possibilitatis vigor accesserit, deserat ima, quæ inuitus indulgeo, teneat alta, quæ volo.* Hactenus S. Petrus Damiani. Alibi porrò idē auctor Guilielmum Monachum eremi propositū propterea differentem, quod aquam bibere refugeret, pluribus perstringit, inductaque

Cap. 49.
Lib. 6. epistol. 23.

B aquæ prosopopæia eius elementi dignitatem, atque in homines vtilitatem explicat, vini contra damna recenset, & citra eius vsum valetudinem conseruari posse affirmat.

Vini damna.

Nec desunt, qui calorem vini, cum naturali grauissimas inimicitias gerere scribant, quos inter est Hadrianus Turnebus libro singulari de vino; quasi vini vis humidum illud, quo naturalis calor alitur, depasceret. Germani olim, vt testis est Iulius Cæsar, vinum à finibus suis etiam lege defende-

Quidam illud proscripsere.

C bant; quod imbelles animos generare crederetur. Aristoteles vinum remouet à seruis, quia contumaces eos faciat, & liberos insolentes. *Quare*, inquit, *apud multas nationes etiam ingenui illo abstinēt: vt Carthaginienses, dum militant*. Hæc ille. De quibus tamen illud fortè S. BENEDICTI dici posset, quod Monachis nostris ea persuaderi non possint, quibus vulgatus scholæ Salernitanæ versiculus menti nimis sit impressus:

Arist. Oeconom. l. 1. c. 5.
Ægrè illo abstinent Monachi.

Vina bibant homines, animantia cetera fontes.

Persuasit tamen S. Bonifacius Fuldensibus

D à vino & sicerâ abstinere, vt ipse scribit ad Zachariam Papam. Theodemarus Abbas testatur plurimos Cassinensium suo tempore numquam vinum, nisi de sacro calice bibere solitos. Primi S. P. BENEDICTI discipuli Maurus & Placidus, à vino semper abstinuerunt, quod multi alij Ordinis nostri Sancti imitati leguntur.

Veteres tamen Benedictini fecerunt.

Sed mirandum hoc in genere maximè est, quod de Ruperto Limpurgensi Abbate refert Trithemius: Introduxit enim eum viuendi modum Abbas, *vt non solùm à carni-*

E *bus omninò secundùm Regulam* S. P. N. BENEDICTI *abstinerent, verùm etiam à piscibus, ouis, lacticinijsque, & omnibus generaliter, quæ vel vixerunt vmquam aut viuere potuissent, solis leguminibus, pisis & fabis, exemplo veterum sanctorum Patrum, tam in eremo, quàm in cœnobijs quondam victitantium contenti. Vinum extra infirmitatem, sicut de S. Martino & Monachis eius legimus, non bibebant.*

Trithem. Chron. Hirsaug ad ann. 1124.
Limpurgensium stricta abstinentia.

Sed & alibi sensim Monachis nostris persuaderi cœpit, vt a vino, vel in parte, aut ex toto abstinerent. Vnde Concilium Aquisgranense: *Vbi vinum non est, vnde hemina detur, duplicem mensuram de ceruisia bona accipiant.*

Concil. Aquisg. can. 22.

Monachi aquam & lac bibunt. piant. In Lindisfaroensi Monasterio eo tempore primum vinum bibere fuit permissum, quo Ethelredus Rex habitum Monasticum suscepit: anteà enim aquam solummodò & lac potabant, vt tradit Clemens Reyneri. Regula cuiusdam Patris: *Fratribus quibus habitatio in sterili terra, id est, absque pane, & sunt in montanis, & infructuosis, modicum lactis permittimus cum aqua mixtum.*

Reyn. in Apost. Benedict. in Anglia t. 1 sect. 1. §. 10.

DISQVISITIO II.

Quanta sit Hemina *Benedictina?*

SOBRIETATIS magister, & monasticæ mensæ modimperator BENEDICTVS, Potus mensuram definire volens, *Credimus*, inquit, *Heminam vini per singulos sufficere per diem.* Adeò verò accuratè hāc mensurā seruari voluit, vt S. Mauro in Gallias ad Ordinis sui propagationem proficiscenti, eam secum deferendam tradiderit, vt eadem semper seruaretur, nec quidquam temerè contra semel præscriptam regulam aut immutaretur, vel adijceretur. Testatur id Faustus, oculatus testis: *Proferri*, inquit, *iussit* (S. BENEDICTVS) *pondus libræ panis, & vasculum æneum, vini heminam capiens, & ita nos fecit abire.* Eiusdem verò sanctissimi Patris discipuli non minori solicitudine eandam heminæ mēsuram asseruare conati sunt. Nam cùm Longobardi Casinense monasterium, vt aliàs diximus, sub Abbate Bonito vastarent, Monachi Romam fugientes, inter alia quæ inde asportarunt, etiam *libram panis, & mensuram vini secum detulerunt*, vt scribit Leo Ostiensis. Atque easdem panis viniq; mensuras Zacharias Papa restituto tandem sub Petronace Cassinensi Monasterio, eidem; ipso consecrationis templi die obtulit, vt ipse Pontifex in suo diplomate testatur. Vnde colligere licet quā curā summus Catholicæ Ecclesiæ Pastor ea seruanda censuerit, quæ ad Regularem spectarent obseruantiam. Posterioribus deinde temporibus Theodematus, Cassinensis Abbas eandem vini mensuram ad Carolum Magnum pro reformatione monasteriorum Franciæ transmisit. Quod ipse Theodemarus in suā ad eum epistolā sic testatur: *Misimus etiam mensuram potus, quæ prandio, & aliam quæ cœna tempore debeat fratribus præberi. Quas duas mensuras æstimauerunt maiores nostri Heminæ mensuram esse.*

Cap 40.

S. Benedictus accuratè vini mensuram seruari voluit.

Faust. in vitâ 15. Ianuar.

Curarunt id solicitè Cassinenses.

Ostiens. l. 1. Chronic. Cassin. c. 2.

Ex quo conficias vsque ad illa tempora (annum scilicet Domini iuxta Baronium 787.) vel vt ex Francorum annalibus corrigendum censet Iacobus Breulius, 774. in Italia retentam fuisse eam panis, & vini mensuram, quam ab initio S. P. BENEDICTVS præscripserat. Quin imò Trithemius in c. 40. Regulæ, tract. 105. (vt idem Breulius eum citat) ait hanc mensuram Heminæ adhuc, suo tempore seruari in monasterio Casinensi. Ostenduot verò Fossatenses æneum vas Heminæ, quod an illud sit, quod S BENEDICTVS Mauro tradidit, non satis constat.

Quamdiu eam mensuram retinuerint.

Breul. annot marg. ad cap. 14. L. 1. Chron. Cassin.

REFECTORIVM. In Suppl. antiq. Paris.

Sed disquirendum nunc est, quæ qualisve mensura Hemina. Variant enim de ea interpretum expositiones. *Primò*, Turrecremata ait: Hemina vini est mensura quædam illius regionis secundum quam loquebatur B. BENEDICTVS, & quæ adhuc dicitur reseruari in monasterio Cassinensi. Eodem modo Bursfeldenses: *In ijs locis vbi fuerit vini copia (etsi non plenè cognoscatur, qualis sit hic mensura constituta in Regula, id est Hemina, nec tanta sit virtutu vinum in his partibus, sicut in Italia) ita tamen temperatè ministretur, vt non voluptati, sed tantùm necessitati deseruiat.*

Quanta sit hemina.

Primò.

Bursf dist. 3. cap. 18.

Secundò. Cassinenses ita habent: *Quia (vt ex monasterio nostro Cassinensi percepimus) Hemina vini est multò plus quam communi necessitati vnius Monachi sufficiat: ideo de vino damus vnicuique, quantum sufficit: ita tamen, vt iuxta Regulam, ebrietas, vel satietas non subrepat.* Sed hinc certa Heminæ mensura non colligitur.

Secundò. Cassin. ad cap. 40.

Tertiò, Sunt qui Heminam Benedictinam, Dionysianæ Parisiorum pintæ æquant. Quod Iacobus Breulius ait, satis congruere humanæ necessitati, illa in prandium & cœnam, seu refectionem quotidianam partita.

Tertiò. Breul. vbi suprà.

Quartò, Ex eodem Breulio, Hemina Parisiensem pintam tribus vncijs excedit. Nam in Archiuo S. Mauri Fossatensis, erat sacculus coriaceus, continens pondera plumbea panis & vini pro victu quotidiano cuiuslibet Monachi à B. BENEDICTO præscripta, in quo illud quod erat Heminæ vini, 25. vncias pendebat, *pintam* Parisinam tribus vncijs excedens. Et hæc quidem sobrio, pulmonisque integritate conseruandi studioso Monacho sufficere poterat, *cheopina* in prandio, & altera in cœna, seu collatione sumpta. Sic ille.

Quartò.

Quintò, Venerabilis Petrus du Mas (vt est apud eundem Breulium) Reformator monasterij Casæ Benedicti, hanc vocem ita interpretatur: *Hemina (sicut à quibusdam expositoribus Regulæ accepimus) est quadam mensura continens vnam libram cum quarta parte alicuius liquoris. Et est quasi tertia pars quartæ vini Parisiensis. Quæ mensura satis est consona & sufficiens Religiosis. Ideò hanc mensuram volumus & ordinamus cuilibet Religioso Monasterij nostri dare.* Consentit secunda editio Guidonis Iuuenalis, quæ habet: Singulis per diem sufficere debet Hemina vini, quæ est libra cum quarta parte, faciens circiter

Quintò.

REFECTORIVM.

vnam pintam mensuræ Parisiensis, quæ parua est. Prima tamen editio habet: Credimus singulis per diem sufficere mediam mensuram vini, puta vnam *cheopinam*.

Sextò, Perez in cap. 40.

Sextò, Antonius Perez, Heminam ad Hispanicas mensuras reducens, ait: Est quidem Hemina breuis mensura, nimirùm quarta pars (vulgò *quartillo*) illius vsualis amphoræ, quâ tabernarij metiuntur vinum, quod minutim venditur, vulgò *azumbre*. Cùm autem *azumbre* idem sit quod *boccale* Italicum, contineatque (vt refert Cornelius ex Alcasar) sexaginta quatuor vncias vnum *quartillo* (quod *foglietta* Italicè dicitur) erit sexdecim vnciarum.

Septimò, proponitur verior sententia. Isidor. lib. 16. orig. c. 25.

Septimò, Smaragdus: *Hemina vini appendit libram vnam, quæ geminata Sextarium facit.* Festus: *Hemina ex Græco ἥμισυ, quod est dimidia pars Sextarij.* Quod & affirmat Isidorus. Et patet ex carmine Fannij de ponderibus & mensuris.

At Cotylas (quas, si placeat, dixisse licebit
Heminas) recipit geminas Sextarius vnus.
At Cotyle Cyathos bis ternos vna receptat.

Qua Heminam comparat semisextario.

Est igitur Hemina semisextarius, continens sex cyathos. Vt autem sciatur quantum hoc sit, pergit idem Fannius:

Sextari cyathus pars est, quæ est vncia libræ.

Senec. lib. 2. de irâ.

Id est duodecima. Confirmat Lipsius, qui ad illud Senecæ: *Propinauit illi Cæsar Heminam, & posuit illi custodem*, Heminam exponit vncias nouem, vel dimidium Sextarium.

Mar. in 16. Exod. Menard. in c. 49. Conc. reg.

Leonardus verò Marius & Cornelius Heminam Italicam, siue Romanam aiunt constare decem vncijs. Menardus scribit Heminam non plus pendere, quàm septem vncias & semis.

Heminam pintæ qui conferant.

Quia autem apud Calepinum, *Hemina* Gallicè, Belgicè, Anglicè vertitur *Pinte*: & Hadrianus Iunius in Nomenclatore, ait esse circiter Pintam; Kilianus in suo Etymologico **een pint-pot** interpretatur Heminam; & hinc forsitan mensura potus nostri vtcumque colligetur. Coloniensem pintam Marius ait constare vncijs vndecim & quadrante. Columbanus verò Vrancx vult Heminam paulò plus esse, quàm pintam Gandensem: vnde fortè coincidat cum Bruxellensi, aut Brabantica, quæ Gandensi maior, & Coloniensi minor est. Lipsius ait Sextarios sex esse nobis *tria vini pocula*, *largè*. Cùm autem Hemina, vt dictum, dimidia sit Sextarij pars, erit eius calculo quarta poculi Brabantici pars. Proinde vt singulis Monachis sua per diem tribuatur Hemina, vnum in quatuor Religiosos distribuendum poculum.

Lips. Cent. miscell. 3. epist. 13. *Est quarta pars poculi Brabantici.*

An non nimis parua hæc mensura.

Fateor interim Heminas proximè descriptas exiguæ satis esse quantitatis pro potu integri diei. Nam & Lessius in suo Hygiastico sobriam victus rationem docens, in singulos: dies quatuordecim, vel paulò plures vncias potus assignat: & Congregatio Casalis-Benedicti viginti, vt vidimus, permittit, alij etiam viginti duas, & viginti quinque, vt suprà retulimus. Respondet Menardus: Primò, Monachis iuxta Apostoli sententiam modico vino vtendum, eoque multâ aquâ diluto. Secundò, S. BENEDICTVM de sua patria loqui maximè, hoc est, Italia, vinorum generosorum feracissima, quæ multam aquam remanente sufficienre sapore, & viribus ferre possunt. Vnde postea subiunxit, *Si loci necessitas postulet*, ampliùs addendum: si nempe illius regionis, in qua situm est monasterium, vina debilia sunt, aut certè si est illa siticulosa natio.

Respondetur.

Fructuosus adhuc minorem statuit. Reg. Fruct. cap. 5.

Neque verò miranda admodum exigua hæc vini mensura, cùm S. Fructuosus eam dimidio minorem fecerit, decernens, *Vt inter quatuor fratres Sextarius diuidatur.* Singulis nimirum media Hemina assignata.

DISQVISITIO III.

Quibus Hemina assignata?

Videri vinum tantùm ægris indulgendum. Sulp. in vit. cap. 7. Leand. instit. Virg. c. 9. Reg. Solit. cap. 44.

QVOD vinum Monachorum, vt dictum est, non sit, videri queat non sanis, sed ægris deb[illegible]busque dumtaxat indulgendum. De S. Martini Monachis Sulpitius scribit: *Vinum nemo nouerat, nisi quem infirmitas coëgisset.* S. Leander: *Virgo, quæ virtute corporis viget, benè facit, si omninò se à vino abstinuerit. Inualidam verò & imbecillem pro medicina decet vti vino, non pro temulentia.* Clariùs Regula Solitariorum: *Nihil contra abstinentiam faciunt, qui vinum non pro ebrietate, sed tantùm pro corporis salute percipiunt. Nec hoc eis offert voluntas, sed permittit infirmitas. Si autem infirmitas defuerit, à vino est abstinendum, ne vini perceptio quæ infirmum corpus sustentat, sanum incendat.* Sic ibi.

Perez in cap. 40. *Etiam ex mente S. Benedicti.*

Nec defuit è nostris, qui Heminam sanis pænè subduxerit. R.mus enim Perez ita S. BENEDICTI mentem interpretatur. Pater sanctissimus, inquit, non pro omnibus, sed pro debilibus tantùm mensuram vini præfixit, vtique Heminam vini ad singulos dies.

1. Tim. 5.

Etenim cum debilibus & vinum, & modicum vinum opportunum sit, iuxta illud Pauli: *Noli adhuc aquam bibere, sed modico vtere vino propter stomachum tuum, & frequentes tuas infirmitates*; præfinit D. Pater breuem hanc vini portionem, vtique Heminam vini. Ita ille.

Probatur contrarium.

Sed ægre, vt arbitror ferent hoc nostri non ægri: quibus suam lubet vendicare Heminam.

Primò.

Primò enim, nihil obstat quod S. P. dicat, *Infirmorum contuentes imbecillitatem, credimus Heminam vini per singulos sufficere per diem.*

Nam

Nam vt Smaragdus exponit, *Infirmorum infirmitatem non pro corporis ægritudine, sed pro animi dicit impossibilitate. Non enim abstinentiā exterius corpus valet implere, nisi et interius animus abstinentiæ consenserit. Sunt enim multi, qui abstinere poterant, propter concessam salutem, sed non valent propter animi imbecillitatem.* Ita ille. Intelliguntur ergo hîc infirmi illi, de quibus hoc eodem capite S. Pater ait, quibus persuaderi non potest, Vinum Monachorum non esse. Et verò de omnibus omninò se loqui, satis innuit, cùm dicit: *Credimus Heminam vini* PER SINGVLOS *sufficere:* Quid enim id aliud est, quàm si dixisset; Cùm vnusquisq; proprium donum habeat à Deo, ita vt vnus minore, alius maiore potus mensurâ egeat; adeoque certa quoad omnes statui nequeat: singulis tamen sufficere credimus Heminam vini. Hanc verò sufficere credimus; quia qui vel à natura, vel ex Dei gratia acceperunt abstinentiæ tolerantiam, in ea etiam inuenient quod pro mercede sibi subtrahant: ijs autem qui aut nequeunt, aut nolunt abstinere præ animi infirmitate, assignata mensura sufficiēs erit. Alij sic exponunt: Etsi aliqui adeò sint robusti, vt plusculum vini citra sanitatis detrimentum ferant, tamen contuentes aliorum infirmitatem, quibus noxium esse posset plus vini haurire, satis erit tam bis, quàm illis tātùm Heminam indulgere: vt qui fortiores ad bibendum fuerint, discant gulam refrenare: & modicâ hac mensurâ infirmorum consulatur valetudini, quæ maiori quantitate offendi ac lædi posset.

Quinam per infirmos hic intelliguntur.

Omnibus & singulis sufficiendum vinum.

Secundò, si de infirmis solis loqueretur Legislator, cur quæso adderet: *Quod si aut loci necessitas, vel labor, aut ardor æstatis amplius poposcerit, in arbitrio Prioris consistat.* Certum enim est infirmos non adigi ad laborem, nec in vno monasterio esse eam loci necessitatem, quæ vni plus, alteri minus vini ex solius loci qualitate concedat.

Secundò.

Tertiò, ipse Perez ait dispensationē Priori committi, non Abbati, quia proximior Monachis in omni illorum opere & exercitio quàm Abbas. Verùm si adsit Monachorum exercitijs, abest profectò ab ægrotis, quibus solis vinum vult permissum. Addit deinde, strepitum in conuentu fieri propter additionem vini, ergo pro conuentu designata Hemina, ad quam incrementū adijcitur. Ait deinde: Sæpius vrgente siti, quæ nec breues patiatur inducias, dispensationem peti, & ideò non recurrendum ad Abbatem, qui non ita sit ad manum. Sed si tam crebra petenda dispensatio, quis non videat non de infirmis, sed de sanis hæc intelligenda, vt proinde in eodem capite parum conformiter loquatur.

Tertiò, ex dispensatione Prioris.

Quartò, monet S. BENEDICTVS, ne murmurent, vbi supradicta inueniri mensura non possit. Ex quo colligas de omnibus locutum, nam si de solis infirmis locutus fuisset, id congruentius cap. 36. vbi de infirmis agit fratribus, expressisset. Quemadmodum enim ibi carnium esum infirmis pro reparatione concedit; at vbi meliorati fuerint, ab ijs more solito vult abstinere; ita facillimum omninò fuisset eodem ex titulo vinum concedere, cum hac restrictione, vt pristinæ redditi sanitati, eodem vt ceteri abstinerent.

Quartò.

REFECTORIVM.

Quintò, decernit S. Pater, vt is qui per negligentiam ad horam refectionis ante horam non occurrerit, & bis correptus non emendauerit, *reficiat solus, sublatā ei portione suâ vini, vsque ad satisfactionem & emendationem.* Ergò non solis ægris indultum vinum, sed omnibus quibus mensæ cōmunis commissa participatio: alioqui nulla esset hæc pœna. Vt omittam ægros plerumque in Valetudinario curari, nec communem accedere mensam.

Probatur Quintò.

Cap. 43.

DISQVISITIO IV.

Quâ moderatione potus sumendus?

VINI vsum moderatum concedens S. BENEDICTVS, monitum hoc saluberrimum adiungit: *Hoc saltem consentiamus, vt non vsque ad satietatem bibamus sed parcius: quia vinum apostatare facit etiam sapientes.* Turrecremata aliique commentatores plura hîc contra ebrietatem & immodicū vini vsum, velut maximorum malorum fontem iure meritoque aggerunt, quæ non repeto, quia obuia, & confido Religiosis mētibus ipsum ebrietatis turpissimum nomen, magnum satis horrorem incutere. Modum ergò cum S. BENEDICTO hîc statuere conabimur, & consistit ille quidem in his tribus.

Cap. 40. Ebrietas fugienda. Eccli. 19.

Vinum vt sumendum.

I. *Primum*, vt non nimis generosum aut fortè assumatur vinum, quod cerebrum facilè tentet, & suo calore libidinis fomitem accendat. *Sufficiens*, ait Ecclesiasticus, *est homini erudito vinum exiguum.* Id est debile, interprete Turrecremata. Hinc in Concilio Lateranensi sub Innocentio III. statuitur: *A crapula & ebrietate omnes Clerici diligenter abstineant: vnde vinum sibi temperent, & se vino. Nec ad bibendum quispiam incitetur: cùm ebrietas & mentis inducat exilium, & libidinis prouocet incentiuum.*

Ne sit nimis generosum.

Eccli. 31.

Concil. Lateran. c. 15.

II. *Secundum* est, ne vinum merum bibatur, sed aquâ dilutum. Antiquis id in vsu fuit, quod ingeniosâ etiam fabulâ significarunt: Bacchi enim educatrices Nymphas, Lymphasque fuisse fingebant. Cui affine est, quod apud Athenæum legitur, Aram Nymphis iuxta Bacchum poni solitam: quo insinuat a-

Aquâ misceatur.

REFECTORIVM. Quòd veteribus in vsu fuit.

finuabatur vinum propinaturis permiscendæ aquæ memores essent. Recitat idem auctor cummendatam fuisse à veteribus eam vini & aquæ mixtionem, in qua tantò plus aquæ esset quàm vini, quantò quinque excedunt duo: atque inde habuisse originem adagium, *Bibe quinque, & duo*, vel vt alij interpretantur, pro duobus scyphis vini exhauriendos esse quinque scyphos aquæ. Ponit verò & Hesiodus mensuram quâ sit ad salubritatem bibendum:

Tres miscebis aquæ partes, sit quarta Lyæi.

Et Monachis præscriptum. Proa 10. Bursf. dist. cap. 15.

Laudandi proinde Callicenses Patres, B qui ad Regulam hanc declarationem adiecerunt: *Hortamur fratres, ne bibant vinum purum, nisi hoc infirmitas requirat.* Bursfeldenses quoque idipsum fieri oportere non obscurè insinuant, cùm ad hebdomadarium seruitorem spectare aiunt, aquam ad bibendum, seu ad lymphandum, ad vtramque refectionem & ad biberes, in locis vbi vinum fratribus ministrari consueuit, procurare. Consentiunt monitioni huic Patres Carthusiani: *In Refectorio qui voluerint aquam petant, vel coram se in vasis apponant.* C Quod in Lotharingiæ, Franciæ, & Belgij reformatis Monasterijs obseruari quoque videmus. Et crediderim alijs etiam Ordinibus id vsitatum. Et iam olim id à Monachis nostri Ordinis factum, vel fieri debuisse, facilè sibi persuaserit, qui acrem hanc Bernardi, quâ Cluniacenses perstringit, attenderit increpationem: *Iam verò, inquit, de aquæ potu quid dicam? quando ne vllo quidem pacto vinum aquatum admittitur? Omnes nimirum ex quo Monachi sumus, infirmos stomachos habemus, & tam necessarium Apostoli de vtendo vino consilium* D *merito non negligimus, modico tamen quod ille præmisit, nescio cur prætermisso?* Hæc Bernardus. Petrus Blesensis referens caussam, cur Monachus subinde communem horreat mensam, ait eam esse, *quòd olera semicocta fastidiat, & vinum aquâ mixtum, appetit enim edere lautiùs, bibere sapidiùs.* Porrò Carthusiani pœnam in delinquentes hanc statuunt: *Exeuntes, inquiunt, extra terminos, vino puro numquam ad mensam scienter, nisi vrgente necessitate vtantur. Quoties aliquis contra fecerit, toties à vino abstineat, quando bibere poterat ordinatè.* E Neque verò rigidior censura hæc existimanda est, nam S. Antoninus commemorat quemdam visum affligi in purgatorio, eò quòd alijs lymphatibus vinum ipse purum bibisset, vt posset dormire.

(Carthus. stat. antiq. 2. part. cap. 14. — Bernard. in Apolog. ad Guiliel. Abbat. — Notati, qui negligebat. — Blesf. serm. 49. — Et puniti. — Anton. 4. part. tit. 14. cap. 10. § 5.)

Laudati hinc aliqui. Marul. lib. 4. cap. 2.

Sed religiosæ huius sobrietatis tenax fuit Lingonensis Antistes Gregorius, de quo narrat Marulus: Panes hordeaceos triticeâ crustâ oblitos esitabat: in aquæ poculum tantillum vini addere solitus, vt aqua suum saporem seruaret, colore mu- A tato. De Germano idem auctor refert, quòd ex Burgundiæ præfecto Monachus factus, mox Antissiodorensis Episcopus, tenuissimo victu contentus, vino abstinnit: solemnibus tamen festis ita aquâ dilnto vtebatur, vt vinum non saperet. Fredericus III. (vt auctor est Æneas Sylnius) extra cœnam numquam vtebatur vino. In cœna lectissimum bibebat, & id aqnâ perdomitum. Horum igitur exemplo, & nos insanum Deum subitò coërcitum, vt Plato dicebat, corrigamus.

(Ibid. — Syl. lib. 2. Comment. in Panorm.)

Modus miscendi vinum. Abael. epist. 8.

Quâ autem mensurâ, in sua Regula Monialibus præscribit Abaëlardus: *Ita*, inquit, *vinum aquâ temperent, vt & siti pariter & sanitati consulat, & vires nocendi non habeat. Hoc autem fieri credimus si huius mixturæ quarta pars ad minus aquæ fuerit.* Sed non nemo forsan dixerit:

Vinum lymphatum perturbat viscera fratrum.

Cui quidem iam olim responsum:

Lymphatum crescit, dulcescit, lædere nescit.

III. Modicè potandum vinum.

Tertium sit, Vt iuxta Apostoli monitum, modico vino vtamur, de quò audiendus iterum Bernardus: *Si autem*, inquit, *vobis placeat auctoritas Pauli de bibendo vino, obsecro ne tradatis obliuioni quod dicit, modico.* Non igitur multum, ant crebrò hauriendum vinum, *cui enim va?* inquit Sacra Scriptnra, *Nonne his, qui commorantur in vino, & student calicibus epotandis?* (1. Tim. 5. — Prou. 23.)

Quoties bibendum.

Sed quoties bibendum? Non vltra ternarium scyphorum numerum in simposijs progrediendum esse, lex conuiuialis edicit. Ausonius: *Ter bibe.* Petronius: *Excusare cæpit moram, quòd amica se non dimisisset, tribus nisi potionibus ex lege siccatis.* Neque quaternos potandos esse cyathos, Democritus Physicus volumen condidit, vt auctor est Plinius. Hinc sanctissimus Antistes Augustinus, numerum suis secum commorantibus & conuiuantibus Clericis poculorum præfixerat. *Quòd si prolapsus quisquam fuisset, vt iuraret, vnam de statutis perdebat potionem*, vt Possidius in vitâ refert. In Concilio Nannetensi præscribitur Presbyteris, per calendas simul post peractum diuinum mysterium ad necessariam collationem conuenientibus, *ne vltra tertiam vicem poculum contingant.* Ipse Augustinus homini parco & frugi propter indigentiam valetudinis duas aut tres vini meracis tribuit potiones, siue vt posteà loquitur, *tres cyathos vini.*

(Auson. Edyl. 13. — Petr. Satyr. — Ter, ex veterum lege. — Plin. lib. 18. c. 61. — Qua data Clericis. — Possid. cap. 25. — Concil. Nannet. can. 4. — Aug. lib. de morib. Manich. c. 13.)

Et Monachis. Isid. in reg. Monach. cap. 9. Orat. 5.

Sed vt ad Monachos veniamus, Isidorus ad eundem numerum suorum potum restrinxit: *Ternis*, inquit *poculis, fraterna reficienda est sitis.* Et B. Esaias Abbas iuniores fratres instituens: *Ad ternum*, inquit, *vsque cyathum si id valetudinis ratio postulat, vinum bibat.* Ex quibus facilè constat, quantâ solici-

tâ solicitudine SS. Patres curauerint, ne A excessus vllus in potu fieret.

Quomodo id intelligendum. Quod autem tribus vicibus bibendum præscripserunt citati auctores, id eo modo in vsu reor fuisse, vt scyphos habuerint, qui ter repleti congruam coique personæ potus mensuram suppeditauerint. Atque ita crediderim licuisse ex eodem scypho, si vno haustu non exhauriretur, sæpius bibere; modò vltra tertiam vicem non impleretur. Eodem enim recidit, siue crebrò paruum, siue tertiò vtcumque magnam quis sumat quantitatem, multis enim placet illud scholæ Sa- B lernitanæ:

Inter prandendum sit sæpe parumque bibendum.

Sed haud facilè notabilis in potu excessus fiet, si iuxta sacratissimi Patris nostri monitum non vsque ad satietatem bibamus, sed parciùs.

IV. *Quibus scyphis bibendum.* *Quartò*, ex Cassinensium Declarationibus: *Vt ab actibus sæcularibus nos faciamus alienos, bibimus in scyphis fictilibus in refectorio* (impressio Lotharingica habet) *stanneis. In alijs verò locis*, inquiunt, *possumus vti vitreis.* Addit Craesbeeck: In Claravalle etiam hodie bibitur vinum in refectorio lignea scutellâ. Olim tamen honestioribus vsi sunt Cassinenses phialis, nam vt Leo Ostiensis ait: *Dux Robertus Guiscardus dedit Monasterio Cassinensi pateras argenteas deauratas cum nigello librarum quindecim, cum quibus fratres in præcipuis festiuitatibus biberent.*

Craesb. in hunc loc.

Leo Ostie. l. 3. Chron. Cass. c. 57.

V. *Vtraq; manu scyphus tenendus.* *Quintò*, quod ritum concernit, vtraque manu scypho admotâ bibendum. Præter Cassinenses, Bursfeldenses statuunt, vt vtraque manu scyphus decenter applicetur. Qui mos ad Cistertienses etiam transijt, vt Craesbeeck testatur. Seruant idipsum Carthusiani, & alij. Nam Minores instituens S. Bonauentura: *Bibentes*, inquit, *cum duabus manibus scyphum teneant.* Ritus huius rationem variè icio à varijs assignari. Mihi ea maximè probatur, quæ ideò id fieri tradit, vt puerorum innocentiam præ se ferant Monachi, nam & Cucullæ mysticam significationem ad pueros Cassianus reuocauit. Videre autem est infantes ambabus manibus scyphos, aliaque E quæ ipsis præbentur, apprehendere. Alij temperantiæ signum putant, vt vna manus admoueat, alia veluti remoueat, quamquam & de his cum Chrysostomo dicere liceret: *Traditio est, nihil quæras amplius.*

Carth. Stat. antiq. part. 2. cap. 13.

Bonauent. p. 1. spec. cap. 2.

Mystica eius rei ratio.

Cassian. lib. 1. cap. 4.

Chrysost. homil. 4. in 2. Thessal. c. 2.

DISQVISITIO V.

Quid Mixtum?

Mensæ accumbentibus suam apposuimus mensuram vini, quæ eadem Hebdomadarijs seruientibus & Lectori mensæ posteà tribuenda. Verùm quia his ientaculum quoddam præbet, quod nunc *Biberes*, nunc *Mixtum* appellat; opportunè de his inquirendum, & primò quid Mixtum. Et quidem satis nota *Mixti* significatio vt opponitur puro, vt apud Prophetam: *Vinum tuum mistum est aqua.* Substantiuè, vt hic, sumitur Psalmo 74. *Vini meri plenus mixto.* Martialis opponit mero:

Quid sit mixtum.

Isaiæ 1. v. 22.

Mart. lib. 3. epig. 56.

Callidus imposuit nuper mihi copo Rauennæ:
Cùm peterem mixtum, vendidit ille merum.

Hoc sensu Mixtum significaret vinū aquâ temperatum, sed aliorum sententias inquiramus.

Ioannes Belethus *Mixtum* hoc vocat paruum prandiolum, quod fieri debet ante ma- C gnum prandium in Paschate, quando communicatum est. *Statutum*, inquit, *est in quibusdam ecclesijs, vt illo die panis, & vinum in ecclesia habeant, & cùm homines communicauerint, detur statim vnicuique panis buxea, priusquam recedant, & paululum vini, ne fortè quippiam de sacramento in ore remanserit, quod expuendo facilè emitti queat. Quæ sanè laudata consuetudo omnibus probatur, sumpsitque originem ex institutione B. Benedicti. Instituit namque vir ille sanctissimus ob eandem caussam, vt illi, qui alijs fratribus debent in prandio post communionem ministrare, aliquid priùs comede- D rent. Atque hoc quidem prandium Mixtum appellari solet.* Sic ille. Quem longè antè præcesserat Smaragdus Abbas, paulò concisiùs ista exponens: *Quod dicit, accipiat Mixtum, panis intelligitur simul & vinum. In multis enim prouincijs panis tantum & vinum, quod super altare offertur, Mixtum vocatur. Propter Communionem sanctam dicit, ne aliquid inde sumptum excreans proijciat in sputo.* Auctores bi sacram Communionem respiciunt. Sed præter hanc caussam ex ipsa constat Regula, & ideò Mixtum sumi à Lectore: *ne fortè graue E sit ei ieiunium sustinere*: à septimanarijs Coquinæ: *vt hora refectionis sine murmuratione & graui labore seruiant fratribus suis.* Proinde Mixtum hoc ientaculum esse puto, non tantùm Lectori & ministris, sed etiam senibus & infantibus, ex Regulæ auctoritate indultum.

Beleth. in explicat. diuin offic. cap. 119.

Sumptum pro pane, & vino communicatis dari solito.

Smaragd. ad cap. 36. Reg.

Cap. 38.

Cap. 35. Propriè pro ientaculo.

Cap. 37.

Verùm cur illud *Mixtum* vocetur, potissimùm inquirimus. Boerius hanc etymologiæ rationem assignat: *Apud nos, ait, & in quibusdam Monasterijs fiunt quidam panes, qui Mixtones, siue Mixtum vocantur. Sic fortè dici,* quod

Cur illud vocetur mixtum.

REFECTORIVM.

quod ex mixtura frumenti & hordei vel siliginis fiunt, & sunt ita modici, quod quatuor aut quinque sunt necessarij vni fratri per diem. Et quia quarta pars annonæ dari debet fratri prægustanti, dicitur quod frater Lector Mixtum accipiat, id est; vnum panem modicum vocatum Mixtum siue Mixtonem; vel ab ipso Mixto sunt verius Mixtones appellati. Sic ille, & solus.

Fortè à Græcorum consuetudine.

Videri autem queat S. BENEDICTVM antemeridianum cibum *Mixtum* nuncupasse ab antiquâ Græcorum consuetudine, qui buccella panis vino meraco maceratâ, matutino tempore vesci consueuerunt. Vnde ientaculum hoc vocabant ἀκράτισμα siue ἀκρατισμὸν, ἀπὸ τοῦ ἀκράτου, vt ait Athenæus, hoc est à vino mero, non lymphato. Quoniam panis buccellas siue offulas meraco rinctas atque imbutas tempore matutino comedebant. Qui idem hodie mos Gallorum est, vt ait Ioannes Guilielmus Stuckius. Germani similiter ientaculum appellant Fru-suppen, id est, pulmentum matut[inum]; morgen-suppen, offulæ matutinæ. Hinc nostra S. Hildegardis Germana *Mixtum* interpretatur, panem & potum: *Panem videlicet potui intinctum quod offa sunt; quoniam ibi panis potui commiscetur.* Crediderim tamen parum referre, an illa singula, an verò commixta per modum insculi sumantur, & in plerisque Ordinis nostri Monasterijs seorsim hæc, panis scilicet pro cibo, vinum, aut cereuisia pro potu sumuntur.

Athen. lib. 1. dipnos. c. 9.
Stuck antiq. conuiual. lib. 1. cap. 7. Germanorum ientacula.
Hildegard. in explic. reg.

DISQVISITIO VI.

Quid Biberes?

ET hæc vox S. BENEDICTO vsurpata, idemque quod Mixtum, iuxta aliquos significans, aut certè altera eius pars, hic nobis discutienda. De Septimanarijs Coquinæ tractans S. P. ita ait: *Ante vnam horam refectionis accipiant super statutam annonam singulos Biberes, & panem, vt horâ refectionis sine murmuratione, & graui labore seruiant fratribus suis.* Vbi Bernardus Cassinensis annotat, quosdam libros in feminino legere, *Singulas Biberes*, vt in singulari sit *Biberis*. Alia forma est apud Ioannem de Garlandria in suo *Cornuto* dicentem:

Cap. 35.
Quid sint Biberes.

Ob Biberam biga vellus vafer cano varrus.

quod explicans in Commentario, ex Huguitione ait: *Bibera idem est quod potatio, vel superfluitas bibendi.* Biberes verò masculine deducitur à *Biber*, quod Marthias Marinius interpretatur potum. Petrus verò Boerius asserit apud Gratianum legi in neutrum genere, cùm dicitur: *Et singuli singulum Bibere faciant.* Sic enim est in editione antiqua: at in correctione Gregorij XIII. *Singuli singulos Bibere faciant.* Quod si *Bibere*, vel *Biber* neutrius esset generis, huc referri fortè queat, quod Fannius apud Charisium dixit: *Domina eius vbi villam venerat, iubebat Biber dari.* Quomodo locutum & Catonem Originibus tradit, & Tirinnium: *Date illi Biber, iracunda hæc est.* Quamquam, ne quid dissimulem, Gaspar Barthius (ex quo hæc delibaui) notat *Biber* his locis esse infinitiuum, omissâ vltimâ vocali, E, iuxta vetustissimam Latinæ linguæ consuetudinem, & hinc Gallorum infinitiuos in R consonam terminari. Nec dubito, inquit, ita locutos etiam florente æuo rei Romanæ, vt vocalis minus audiretur, quia seruant idiotismi id hodie quoque. Sic ille. Ex infinitino igitur *Biber*, facili flexu formatum fuerit nomen *Biberes*; quod quidem rariùs apud auctores occurrit. Legitur tamen apud Cæsarium Arelatensem, qui ait: *In prandio binas Biberes, & in cœna accipiant, in ieiunio ternas.* Concilium Nannetense: *Qui voluerint Eulogias à Presbytero accipiant: & panem tantum frangentes, singulos accipiant Biberes, & nihil ampliùs contingere præsumant.* Vbi vides ipsa Sancti BENEDICTI verba à Patribus istis expressa, quæ cùm alij non assequerentur, ad marginem adiecerunt, fortè, *bilibres*. Iuo legit *Singuli singulos Bibere faciant.* Occurrit eadem vox Ekkehardo, de *cas. Monast. S. Galli, cap. 11.* & in Chronico Windelemensi: *Donec ipsi ad semet ipsos & ad Biberes cum iucunditate reuerterentur.* Et: *Sæpissimè vsque ad sudoris sui detersionem sine Biberibus laborabat.* Atque hæc de voce.

Martin. in Lexico distinct. 44. cap. Quando Presbyteri.
Fann. 2. Annal.
Biber pro Bibere olim dictum.
Barthius aduers. lib. 4. cap. 5.
Quinam vsurparint hanc vocem.
Cæsar. reg. art. 22. edic. Paris.
Cap. 15.
Iuo part. 6. cap. 255.
Chronic. Windesl. 2. cap. 17.
Cap. 31.

Quod autem rem spectat, quid sit aperit Cardinalis Turrecremata, dicens *Biberes* esse parua vascula, quæ plena sufficiant ad vnum moderatum haustum. Quæ verbotenus, vt sæpe aliàs, ex Bernardo Cassinensi desumpsit. Et quidem tempore S. P. N. BENEDICTI videntur habuisse certam mensuram in hunc vsum factam, quâ Seruitoribus haustum hunc admetiebantur, sicuti superiùs de libra panis, & hemina vini vidimus. Nam Theodemarus Cassinensis Abbas (vt Leo Ostiensis testatur) inter cetera ad Monasticam obseruantiam spectantia Carolo Magno misit *calicis mensuram, quam in Mixto seruitores accipere debent.* De quo & ipse Theodemarus ad eundem Carolum scribens, sic ait: *Direximus etiam mensuram vnius calicis, quam obsequuturi fratres iuxta sacra Regulæ textum solent accipere.*

Biberes pro paruis vasculis.
Leo Ostie. l. 1. Chron. Cass. c. 14.

Ex his porrò facilè colligas, *Biberes, & panem*, idem esse quod Mixtum, vt post Bernardum Cassinensem, annotatur in Declarationibus Cassinensium. Voluit enim S. Pater

Biberes, & panis, idem sunt quod mixtum.
Cassin. ad c. 35. & 38.

S. Pater eandem esse conditionem Lectoris mensæ, & hebdomadariorum seruitorum. Sicut enim vult eos posteà simul reficere, ita & ante cõmunem mensam eodẽ modo aliquid prægustare. Quod obseruãdum hîc fuit, propter Guidonem Iuuenalem, qui in translatione Gallica, duo hæc distinguit: & *Biberes* vocat *scyphum vini, & aliquid panis. Mixtum verò, haustum vini aquâ mixtum, propter communionem sanctam, quam recepit.* Hoc Guidonem ex aliorum iudicio & consuetudine hausisse suspicor. Nam & vsus Cisterciensis manifestè hæc distinguit. Mixtum enim vocat, quod à mensæ Lectore, & Coquo ante, vel post sextam sumitur. De *Bibere* verò agens, duplex assignat tempus, quo sumi solet, prius est post Vesperas, ante Collationem scilicet: nam illo tempore non comedebatur quidquam aut bibebatur sub ipsâ Collatione. Posterius post Nonam, æstiuo enim tẽpore tum potus indulgebatur. His verò prætermissis de Mixto deinceps agemus.

Nec rectè distinguuntur.

Vsus Cist. cap 73.

DISQVISITIO VII.

Quænam Mixti *mensura?*

NON vno hæc ab omnibus assignatur modo. Patres in Concilio Aquisgranenſi congregati, Regulæ mordicus inhærentes, statuerunt: *Vt Lectoribus nihil, præter id quod Regula iubet, detur.* Sed cùm illa Mixtum, siue Biberes & panem iubeat dari, de vtriusque hîc inquirimus quantitate. Quòd si exstaret ea calcis, siue Biberis mensura, quam Theodemarus Carolo Magno direxit, hinc sanè colligeretur, quantum olim potus pro Mixto dari consueuerit. Bernardus enim Cassinensis semel tantùm bibendum asserit, in Mixti prægustatione. Cui sanè alij consonant. Sed ordine recenseamus auctorum, & Constitutionum de Mixto sententias.

Variè assignata mixti quantitas. Concil. Aquisgr. num. 29.

I. *Primò*, Guido (vt vidimus) Biberes definit, scyphum vini & aliquid panis, quod sequitur Regula Sanctimonialium Ordinis S. BENEDICTI à Stephano Ponchero Parisiensi Episcopo edita. Similiter Camaldulenses, qui Mixtum definiunt buccellam panis, & cyathum vini, vti & Cistercienses Regularis obseruantię in Hispaniâ. Antonius Perez ita habet: Refectio autem ista aliquo panis frustulo, & haustu vini conficienda indicitur.

Scyphus vini, & aliquid panis.

Perez ad cap. 35.

II. *Secundò*, alij particulariùs definiunt *Mixti* quantitatem, nam quartam partem libræ panis cuilibet Seruitori solere apponi, ait Bernardus Cassinensis, sequiturque Boërius, & liber vsuum Ordinis Cisterciensis, dicens: *Mensura Mixti sit quarta pars libræ panis, & tertia pars heminæ vini, sumpto itaque Mixto, si quid residuum fuerit, referant panem in arcam & vinum in vas.* Idipsum pænè ad verbum sequuntur Bursfeldenses, qui tamen addunt, *posse Abbatem quibus necessarium viderit, loco Mixti pulmentarium aliquod indulgere.* Non fuisse autem hos primos, qui pulmenti aliquid permiserint, ex Boerio constat, qui ait, vidisse se in Franciâ *huiusmodi seruitoribus dari legumina, vel olera, modicâ tamen quantitate respectu prandentium, quod non reprobo,* inquit. Deinde subiungit; *in quibusdam magnis monasteriis dari panem sine certâ mensurâ huiusmodi prægustantibus. Sed Magister Nouitiorum, quia ibi consueuerunt pueri confluere, faciebat signum sufficientiæ, & tunc vno momento omnes pariter recedebant.*

Libra panis quadrans.

Vsus Cist. cap. 73.

REFECTORIVM. Et heminæ tertia pars.

Bursfeld. dist 3. c. 17.

Pulmentum aliquis addunt.

III. *Tertiò*, largiorem, imò duplo maiorem quantitatem, teste Ioanne Craesbeeck, assignat definitio Ordinis Cisterciensis, cui Mixti quantitas est *medietas libræ panis, vel maior quãtitas grossioris panis & aquæ.* Æquè, si non magis benignus mihi fuisse videtur Petrus de Aluastro, qui in Constitutionibus ad Regulam Saluatoris, Mixtum definit, quartam partem vnius panis, similiter quartam partem mensuræ cereuisiæ, aut vini, cum parte piscis, casei, & butyri.

Alij adhuc largiores. Craesb. ad c. 36. Reg. Dist. 14. c. 5.

Pet. de Aluast. in adnot. cap. 28.

IV. *Quartò*, moderata admodum, atque optima apparet Cassinensium declaratio, qui aiunt: *Mixtum intelligimus tantum vini, quantum capere potest vnus scyphus, cum quo in refectorio bibitur, & circa vncias duas panis.* Quod quidem cum exclusione intelligendum crediderim, ita vt nihil addatur obsonij. Quare Camaldulenses expressè addunt, *& nihil ampliùs.* Cælestini graues addunt pœnas iis, qui Mixto obsonium adiecerint. Et sanè cùm id, quod in Mixto sumitur, auctarium quoddam sit ad communem cibi mensuram (nam suprà statutam annonam S. P. Biberes, & panem indulget) expedit illud non esse nimium, ne vel hoc prætextu Seruitoris mensæ, aut Lectoris munia ambiantur. Adde quod obseruatum à Iulio Nigrono, Ientaculum hoc, non voluptatis esse, sed tantùm necessitatis ad fulciendas nonnihil vires, & ne graue sit ieiunium sustinere vsque ad secundam mensam.

Laudata Cassinensium sententia.

Cassin ad c. 35. Reg.

Mixto nullum addendum obsonium.

Nigron. tr. ascet. 4. p. 1. § 34.

Debet deinde hoc Mixtum Religiosis satis esse, quia paupertatem professos, pauperum cibo decet esse contentos, illi autem cibario ac vulgari tantùm pane vescũtur. Meminisse prætereà debent Religiosi, præscriptum sibi esse, *Delicias non amplecti,* sed abstinentiam sibi vel maximè colendam. Et sanè Plutarchus de veterum Græcorum ientaculo agens, Mixtum hominibus moderatis suffecisse scribit, verba eius hæc

Nec plus à Religiosis requirendum.

Cap. 4.

REFECTORIVM. Plutarch. lib. 8. Sympos. q. 6.

hæc sunt : *Fides adhibenda est ijs , qui vitæ rationem, quâ prisci vsi sunt memoriæ prodiderunt. Ht docent illos cùm & laboribus dediti & temperantes essent , mane edisse mero intinctum , aliud nihil.* Atqui illi non ad horam vnam , sed ad cœnam vsque deinde abstinebant. Quare meritò Religiosis sufficere debeat , quod Regula aut Superiorum licentia statuit.

DISQVISITIO VIII.

An Mixti sumptione Ecclesiasticum violetur ieiunium ?

DVbitandi ratio ea esse queat , quòd cùm ad ieiunij rationem vnica tantum concedatur refectio, his mensæ seruitoribus duplex exhibeatur, vna ante, altera post communem mensam: quod magis etiam apparet , si primum hoc prandiolum, siue, vt appellamus, *Mixtum*, largiori præbeatur mensurâ. Ieiunij proinde violationem metuisse videtur, qui diebus ieiuniorum Mixto interdicunt. Hinc vsus Cisterciensis : *Sciendum quòd à capite ieiunij vsque ad Pascha (exceptis Dominicis diebus) & tribus diebus Rogationum , & quatuor temporum & vigiliis Domini & Sanctorum, Mixtum non sumitur.* Sic ibi, quod pro more suo sequuntur Bursfeldenses , additâ tamen pia hac moderatione. *Quòd si quis aliquo die ieiunij, nequeat præ debilitate omnimodis abstinere, moderatius aliquid quod Abbas permiserit , Dei cum timore prægustare licebit.* Camaldulenses tamen qui *buccellam* dumtaxat *panis ac vini cyathum, nec quidpiam aliud* permittunt, expressè addunt , *exceptis tamen diebus ieiuniorum Ecclesiæ, tum nihil sumant.* Vallisoletani in Hispania Mixtum omninò abrogarunt , hac , quam in suo Cærimoniali assignant, ratione : In nostra, inquiunt, Congregatione nullus est Mixti vsus , quòd nonnulli sensim comedendi horas notabiliter præuenirent. In quadragesimâ autem à primo die lunæ vsque ad diem Mercurij maioris hebdomadę, statim atque inchoantur vesperæ, mensæ seruitores, & Lector facultatem petunt, eaque obtentâ prandere incipiunt , & antequam conuentus veniat , absoluunt. Quod quidem permittitur, vt sine molestiâ deinde inseruiant. Alio autem anni tempore inseruiunt ministri, donec alij duo fratres surgant : cùm verò primus surrexerit , senior seruitorum sedet , & alteri tradit præcinctorium. Secundo deinde surgente , sedet alter minister. Sic illi : resecare , ni fallor , volentes omnem violandi ieiunij occasionem , & crebriorem aut præmaturam refectionem.

In ieiuniis quidam mixto interdicunt. — Vsus Cist. cap. 73. — Bursfeld. dist. 3. c. 17. — Camald. ad cap. 35. — Cærim. Valisl. c. 52. *Vallisoletani illud abrogarunt.* — *In ieiuniis præsumunt prandium.*

A Petrus tamen de Aluastro, qui Monialibus S. Birgittæ satis largam , vt vidimus, Mixti præscripsit mensuram , confidenter & resolutè ait, *ne credant se violare ieiunium, sed confidant id sibi in Domino magis profuturum. Nam quod ex compassione & charitate rationabiliter conceditur , hoc ipsum obedientia Deo efficit gratum.*

Constitut. Pet. Aluast. cap. 28.

Verùm vt quæstionem hanc penitiùs intelligamus , lubet etiam Doctorum hac de re audire sententias. Bernardus Cassinensis positâ quęstione, an diebus quadra- B gesimæ & ieiuniorum aliorum Ecclesiæ, seruitores isti debeant prægustare , & si prægustent, an violent ieiunium : Respondet : *Verè si Magister distingueret hoc sicut distinxit cap. de hospitibus suscipiendis , suæ staretur declarationi , sed quia nec per ipsum inueni positum , nec per aliquem expositorē determinatum , dico quod mihi videtur. In prædicto capite dicitur , quòd frangatur à Priore ieiunium propter hospites , nisi fuerit dies præcipuus , qui non possit violari. Igitur videtur quòd huiusmodi dies violari non debeat , & si* C *seruitores degustent , ieiunium violant. Secundò , non est dubium quod violant ieiunium necessitatis & Ecclesiæ , sed hac Regula eos excusat à ieiunio abstinentiæ , & puto quod tam auctoritate huius Regulæ , quàm propter charitatem quam exhibent seruiendo , & si frangatur Ecclesiæ & necessitatis ieiunium , non tamen perdunt ieiunij meritum. Consulo tamen fratri potenti ieiunium sustinere , vt pensatis viribus suis , & hoc exposito Abbati , & cum eius benedictione , Mixtum cum omni temperantia & parcitate sumat.* Sic ille apud Boerium , qui D addit Innocentium dicere huiusmodi prę gustantes non soluere ieiunium Ecclesiæ. Positâ deinde obiectione , quomodo Abbas possit dissoluere , quod Romana statuit & obseruat Ecclesia. Respondet, quòd & hoc quasi statuerit cùm ipsam Regulam approbauit. Nec mirum fore , si ad vitandum murmurationis malum Abbas cum aliquibus fratribus dispensaret super indictis ieiuniis. Cardinalis Turrecremata itidem putat Mixto non solui ieiunium, citatque Gilbertum in apparatu suo de E Seruitoribus & Lectoribus in mensis Religiosorum , qui tamen requirit , vt fiat cum licentia Superiorum. In eâdem sententiâ est S. [a] Antoninus , [b] Syluester , [c] Ioannes Molanus in compendio Theologiæ practicæ , [d] Abulensis , [e] Gregorius à Valentia , [f] Azorius, Lessius lib. 4. cap. 2. dub. 2. num. 11. qui has assignat caussas : tum quia Lectores & Ministri mensæ id faciunt, ne vires notabiliter debilitentur : tum quia illud est inchoatio quędam prandij , & illa diuisio , seu interpositio temporis fit ex iustâ caussâ.

Doctorum sententiæ. — *Bernardus Cassinensis censet non violari ieiunium mixti sumptione.* — Innocent. extra de obseru. ieiun. sup. Rubrica V. Item contra. — *Alij Doctores in eâdē sententia.* — [a] 2. part. Sum. tit. 6. cap. 2. §. 6. — [b] V. Ieiun. 2. — [c] Tract. 3. c. 11. n. 46. — [d] In cap. 6. Matt. q. 145. — [e] Tom. 3. disp. 9. q. 2. p. 4. — [f] Tom. 1. l. 7. q. 9. q. 1.

Sed

Quam aliqui restringunt. Bonac. t. 2. disp. vlt. de præcept. Eccles. q. 1. punct. 3.

Sed limitat hanc doctrinam nonnihil Martinus Bonacina: Hoc, inquit, solum admiserim, dum alioquin inseruientes, aut intentâ voce legentes nimiùm defatigarentur, vel debilitarentur, non prægustato aliquo cibo, non enim licet sine caussâ prandium interrumpere, aut multiplicem refectionem capere, nisi fortè cibus sit modicę quantitatis, nam parum pro nihilo reputatur, aut nisi aliquid sumatur ob probabilem timorem deficiendi prę nimia vacuitate. In eâdem sentẽtia est Reginaldus. Reginald. lib. 4. n. 175.

DISQVISITIO IX.

Vbi, quando, & quomodo *Mixtum sumendum?*

EXpediemus hac diquisitione quæ locum, tempus, & modum sumendi Mixtum spectant.

I. *Mixtum in refectorio sumendum.* Lanfr. Stat. cap. 7. Vsus Cist. cap. 73.

Primò, igitur, Lanfrancus cùm pluscula de Mixto præscripsisset, tandem subdit. *In refectorio totum fiat.* Vsus Cistertiensis tam Mixto, quàm vtroque biberi pro loco assignat refectorium, atque ita apud alios communi credo cõnsuetudine receptum. Cælestini sanè pœnas præscripserunt ijs, qui Mixtum extra refectorium, horasve designatas sumpserint. *Debet*, inquit Boëtius, *hæc prægustatio fieri in refectorio publicè, non in coquinâ, non in camerâ, aut aliis locis suspectis.*

II. *Quo tempore & hora.* Cap. 36. Cap. 24.

Secundò, cùm de tempore siue ieiunij siue duplicis refectionis iam suprà actum sit, hîc tantùm de horâ, quâ Mixtum sumendum, inquirimus. Illam verò S. BENEDICTVS ita expressit: *Septimanarij ante vnam horam refectionis accipiant super statutam annonam singulas Biberes & panem.* Hanc autem horam Bernardus Cassinensis ita explicat: *Vt si fratres reficiant ad Sextam, isti debent recipere Mixtum post Tertiam: Si fratres ad Nonam, isti ad Sextam: Si fratres ad Vesperas, isti ad Nonam.* Sumpsit autem hanc explicationem à proportione, quâ S. BENEDICTVS excommunicato cibum dari voluit.

Exponitur præsitè hora mixti.

Ne autem nimiùm anticipetur hęc Mixti sumptio, tam Bernardum Cassinensem, quàm S. Legislatorem prædictis locis intelligendum arbitror, labente, aut ferè finitâ vltimâ horâ ex tribus ęquinoctialibus respondentibus vni horæ canonicæ, ita vt qui post Tertiam iubetur Mixtum sumere, reficientibus fratribus horâ sextâ, illud sumat sub finem horæ quintæ: & qui ad Sextam, aliis comedentibus nonâ, Mixtum sumat circa finem horæ octauæ, siue paulò ante nonam, & sic de reliquis. Confirmatur autem hæc explicatio, quia S. BENEDICTVS cùm prescribit refectionis horam sextam aut nonam, non intelligit adhuc labentem, sed iam elapsam: sic enim communi hominum consuetudine dicimus aliquid fieri tali vel tali horâ, postquam illa in horologio iam effluxerit, & hoc modo intellexisse videtur Smaragdus, dum ait: *Quod autem dicit ante vnam refectionis horam: subintelligitur in vnâ horâ illa antequam fratres reficiantur.* Vsus Cistertiensis eidem inhærens sententiæ, sic distinguit: *Si dies fuerit prandij, ad Mixtum percutiatur signum in ecclesiâ tribus ictibus ante sextam. Si autem ieiunij, totidem post Sextam.* Intellige Sextam Canonicam, quæ canitur in templo, non horam diei. Similiter Bursfeldenses tempus Mixti definiunt: *Decantatâ in Ecclesiâ horâ illâ post quam immediatè reficere debent fratres, siue sexta fuerit, siue nona.* Ex veteribus autem Floriacensis Monasterij Consuetudinibus & Cistertiensi vsu constat, pueros & adolescentes ante Tertiam Mixtum sumere solitos.

REFECTORIVM. *Et confirmatur.* Bursfeld. dist. 3. c. 17. Bibliothec. Floriac. Ioan. à Bosco.

Cur diebus solemnibus mixtum dilatum.

Quod autem S. Pater ait: *In diebus tamen solemnibus vsque ad missas sustineant:* supponere videtur quòd aliis diebus Mixtum sumpserint ante Missam. Quinimò si ritè expendantur quæ in capite de opere manuum quotidiano dicuntur, verosimile est tempore S. P. BENEDICTI Monachos feriatis diebus, Missam, vt ante diximus, non audiuisse. Vt illius proinde in Mixto sumendo nulla habita fuerit ratio. Smaragdus verò posteriorum temporum vsum respiciens, ita interpretatur. *Quòd autem dicit vsque ad Missas sustineant: intelligitur, vsque ad Missam principalem, qua omnibus solemniter canitur. Nam sunt plerique Manachorum ministeriales, qui manè audiunt missam, & comedunt, & pergunt, quò volunt, & dicunt se missam audisse, & ita comedisse. Quod vitium prævidens & probibens* B. BENEDICTVS, *dixit: In diebus solemnibus vsque ad Missas sustineant.* Sed & altera subest ratio, cur eousque tum sustinere debeant, si enim vt Cassinenses annotarunt, quolibet Dominico die fratres communicabant, idemque iudicium sit de aliis solemnitatibus; euidens est, eos propter hanc communionem à Mixto abstinere debuisse. *Alia ratio.*

III. *Ritus sumendi mixtum.* Lanfr. Stat. cap. 7. *Premittitur benedictio.*

Tertiò, quod modum aut ritum sumendi Mixtum spectat, illud tantùm obseruandum, ne benedictio aut gratiarum actio prætermittantur. Inculcauit hoc iam olim Lanfrancus, qui sanguine minutis Mixti sumptionem indulgens, hæc habet: *Cùm ad ipsum Mixtum ventum fuerit, si tempus sit qua fratres semel reficiunt, simul omnes dicant versum, & ante Mixtum, & past Mixtum cum psalma Miserere mei Deus. Et reliquis eo mado qua dicitur à Conuentu, cùm bis reficiunt omnes*

fratres:

REFECTORIVM.

fratres: Benedictio à priore Sacerdote detur, lectio ab vno aliquo memoriter recitetur. Vſus Ciſtertienſis breuiorem præſcribit benedictionem. Nimirùm, vt *qui inferioris gradus eſt, dicat, Benedicite. Qui maioris, benedicens dicat, Largitor omnium bonorum benedicat cibum & potum ſeruorum ſuorum.* Burſfeldenſes dicunt: *Benedic Domine dona tua, quæ de tuâ largitate ſumus ſumpturi, per Christum Dominum noſtrum.* Et poſt Mixtum dicat quiſque ſub ſilentio, *Retribuere dignare,* Quod ab omnibus merito obſeruandum; ne fortè ſubrepat praua conſuetudo abſque benedictione aut gratiarum actione

Quæ non debet à quoquam intermitti.

A ientaculum ſumendi, legimus enim eam paſſim à ſanctis viris in ſimilibus adhibitam. De S. Cuthberto Venerabilis Beda refert, *non ſine benedictione paululum aquæ guſtaſſe.* Et S. Theodorus Studita ſcribit potum ſibi in carcere porrectum à quodam Præfecto, ter à ſe fuiſſe ſignatum. Idem autem in quouis potu faciendum, Chriſtianum Adoleſcentem Clemens Alexandrinus monuit. *Quemadmodum,* inquit, *antequam ſumamus alimentum, laudare nos conuenit factorem vniuerſorum: ita & in potu nos decet ei pſallere, cùm eius creaturarum efficimur participes.*

Beda in vitâ S. Cuthbert. c. 35.
Studit. lib. 2. epiſt. 63.
Clem. lib. 2. Pædagog. cap. 4. & 9.

TRACTATVS V.

DE REFECTIONEM CONSEQVENTIBVS.

POSTQVAM monaſticis his epulis ad neceſſitatem magis quàm ad voluptatem propoſitis exempta fames, tempus erit conuiuium claudere, & largitori omnium, vt ante monuimus gratias agere. Antequam verò cœnaculo exeamus, nonnulla refectionem ipſam ſubſequentia hic nobis expendenda. Primò, *Cur analecta ſub finem menſæ colligantur?* Secundò, *Cur extra refectionis tempora nihil potus cibique ſumendum?* Tertiò, *Cur prohibita propter cibum murmuratio?* Quartò, *Num licita Benedictinis à refectione recreatio?*

DISQVISITIO I.

Cur Analecta ſub finem menſæ colligantur?

Ritus colligendi analecta.

VSV iam olim in Ordine noſtro, qui apud multos hodieque perſeuerat, receptum fuit, vt antequam è menſâ Religioſi ſurgerent, analecta, & micæ panis, in præparatum ad hoc vaſculum, caniſtrum, vel ciſtellam colligerentur. Abiit hic mos à noſtro (vt arbitror) ad alios Ordines; & apud Clericos regulares Theatinos id fieri, auctot eſt Caracciolus, qui exiſtimat ritum hunc etiam vetuſtiorem, & amanuenſem illam ſportam, quam Abbas Ioannes apud Caſſianum, *Procherium* vocat, in hunc vſum fabrefactam, ex quâ paximatia promebant. Sed animaduertendum, non agi de cœnobitis communiter veſcentibus, ſed de Anachoretis, qui caniſtro illo quotidianum cibum, duo ſcilicet ſumebant paximatia, & ſabbato ſeptem paximatiorum in eo reponebant paria, vt ſi quando cibi ſumendi

Carac. not. ad Conſtit. Cler. Reg. p. 2. c. 3. n. 1.
An apud Caſſianum expreſſus. Caſſian. collat. 19. cap. 4.
Non videri.

B fuiſſent obliti (quod propter mentis exceſſus, & ſpirituales delicias iis non raró accidebat) refectio prętermiſſa ex panum numero colligeretur. Hæc igitur ſporta non fragmentis, ſed integris panibus aſſeruandis ſeruiebat. Si enim in eâ fruſta conieciſſent, non ita dierum numerus, aut dies Dominica colligi potuiſſet. Eratque vnius tantùm Anachoretæ, & de micis in eam coniectis nullum hîc verbum, adeoque cum noſtro ritu non concordat.

C Vt igitur certiorem demonſtremus originem, refert eam Ioannes Monachus in vitâ S. Odonis his verbis: *Micas quæ ex ſectione panum fiebant, vnuſquiſque ante ſe diligenter recolligens, priuſquam lectio finiretur, cum gratiarum actione ſumebant. Finitâ itaq; lectione, nec eas, nec cibum alium vltra ſumere aliquis audebat.* Has autem micas ſacratiores aliis cibis eſſe fatebãtut: quod dein probat duobus

Oſtenditur vera eius origo.
Lib. 1. vit. S. Odon.

* Lib. 1. tr. 8. disq. 1.

duobus miraculis, quæ * alibi retulimus.

Modus colligendi micas.

Citatur in not. ad bibliotb. Cluniac.

Ritum autem colligendi hæc fragmenta breuiter describit Liber Consuetudinum Cluniacensium. *De micis*, inquit, *diligentissimè cauet, ne quid vel minutissimum cadat ad terram, & pereat. Cum cultello corrodit eas de mensali, vt ad vltimum cum flabello gromineo in scutellam colligantur, & ad eleemosynam deferantur.* Morem hunc & alibi seruatum vel inde colligas, quod Malmesberiensis agens de S. Birstano Wintoniensi episcopo, viro purissimę sanctitatis, magnę insuper humilitatis, & pietatis erga pauperes, ait eum egenis mensam & cibos apposuisse, nec minus, pro disciplinâ famulantium reliquias abstersisse. Ex S. Columbani quoque disciplinâ hoc manasse videtur, ita scribentis: *Qui perdiderit micas, oratione in ecclesiâ emendetur.* Quod transscripsit S. Donatus cap. 26.

Malmesb. de gest. Pont. Anglor. l. 2. §. de Episcopis Occident. Saxon. Birstanus claruit 934. Columb. pœnitent.

Magnâ reuerentiâ asseruata. Reg. Mag. cap. 25.

Magnâ porrò reuerentiâ olim has micas collectas & asseruatas, ex Regulâ Magistri colligere licet. Præscribitur enim, vt micæ panis quotidie de mensis mundando *collecta in vno vase seruentur, & ab hebdomadariis sabbato patello exinde cum farre, aut ouis astricto coquotur, & ad finem cœnæ in mensô Abbatis ponotur, qui signans patellam ipsam, sumit de benedictione cum cochleari, & assidentibus primum sibi, deinde hebdomadariis singulis cochlear vnum in ore ministrat. In aliis verò mensis Præpositi fratribus singulis cochleario in ore porrigunt, vt omnes de ipsâ benedictione percipiant. Quod cùm adimpletum fuerit, sic vltimum caldum occipientes, surgant dicentes: Deo gratias. Qui verò patellam istam per negligentiam septimo die non exhibuerint, sequenti hebdomada per singulos dies, singulas quadras panis ab Abbate subductas amittant.*

Et Sabbato pro obsonio data.

Rationes pro hoc ritu.

Laudabilis hæc consuetudo, & monasticæ pietati conformis meritò retinenda, cuius aliquot rationes suggero.

Primò, Christi exemplum & monitum. Ioan. 6.

PRIMÒ, ita obseruabimus Christi exemplum & monitum. Qui cum quinque millia hominum ex hordeaceis panibus quinque pauisset, Apostolis dixit: *Colligite quæ superauerunt fragmenta ne pereant.* Noluit enim in abundantiâ sperni modica, docuitque reliquias bonorum, quibus pasti sumus, pedibus non cōculcandas, vt pingues equi, & sues facere consueuerunt. Oeconomi nimirùm sumus, & quidquid à Domino accepimus, diligenter custodiendum ac dispensandum. Quare etiam ad hæc fragmēta transferre illud licet, quod Cellerarium S. BENEDICTVS monuit: *Vt nihil ducat negligendum.*

Cap. 31.

Veteres accuratè cibos custodiebant. Cassian. lib. 4. instit. cap. 20.

Etiam olim magnam esculentorum atque vtensilium habitam rationem, ex Cassiano colligere licet. Scribit enim ob paruam negligentiam, quemdam non leuiter punitum: *In septimanâ cuiusdam fratris cùm præteriens Oeconomus tria lenticu-* A *la grana vidisset iacere in terrâ, quæ hebdomadario festinanti, dum ea præparat coctioni, inter manus cum aquam, quâ diluebantur elapsa sunt, confestim super hoc Abbatē consuluit; à quo velut interuersor neglectorque sacri peculij indicatus ab oratione suspensus est. Cuius negligentia reatus non aliter ei remissus est, nisi eum publicâ pœnitentiâ diluisset.* Hæc ibi. Quod signū est, veteres illos Monachos magnâ diligentiâ etiam minima fragmenta custodisse.

REFECTORIVM.

Secunda ratio.

SECVNDÒ, Panis antiquissimus & vsitatissimus cibus, res quædam sacra est, vnde B in terram delapsum cum osculo & reuerentia sustollimus. Cui adde, eum benedictione, quæ ante cibum recitatur, benedici ac sanctificari, indignum proinde foret eius reliquias pedibus proteri.

Tertia.

TERTIÒ, eo ipso quo Religiosorum pastui panis destinatus, vel ex eo Monachi refecti, certam quandam dignitatem contrahit. Gerebat hoc animo impressum S. Hedwigis Poloniæ Ducissa, quæ *cibos Religiosorum hominum, sanctorum Angelorum escam æstimans, fragmina panum à Monachorum &* C *Monacharum mensis collecta, à mendicis, quibus eo dabantur, pretio redimebat, & priusquam inde ederet, multo oscula eis imprimebat. Cumque nollet diu carere eiusmodi pauperum epulis, quæ ei dulces erant, duas pauperes feminas pretio cōduxerat, vt alternis hebdomadibus ad portam Lubensis monasterij accederēt, & quidquid illic casei & panis è mensâ Monachorum pro eleemosyna accepissent, ipsi apportarent, pro deliciis illud habitura. A mensô etiam, ad quam Monachi, ipsâ interdum eos inuitante, cibos sumpserant, præcisas panis erustas vel particulas ab illis relictas* D *colligebat, & tamquam sanctorum reliquias admodum reuerenter pro cibo suo conseruabat. Malebat enim cum paupere Lazaro buccellis mendicorum refici, quàm delicatis panibus & cibis saturari, animo retinens verbum illius Chananææ mulieris magnæ fidei, etiam catellos edere de micis, quæ cadant de mensis Dominorum suorum. Persuaserat enim sibi, pauperes omnes, & præsertim Religiosos esse suos Dominos.* Hæc vitæ auctor.

Apud Sur. 15. Octob. S. Heduuigis micas Monachorū reuerenter sumit.

Luc. 16.

Matth. 15.

Quarta ratio.

QVARTÒ, Vel hinc excellentissima dignitas pani accessit, quod is S. Eucharistiæ E materia sit, sub cuius specie verum IESV Christi corpus, panis ille viuus & verè cælestis, ad vescendum est derelictum. Quo nomine nullus negauerit eidem venerationem quandam præ omnibus aliis comestibilibus deberi.

Quinta.

QVINTÒ, Mendicorum & Pauperum est, frusta panis & micas colligere, atque ex iis esurientem implere ventrem. Diuitum verò, hęc ceu vilia & nullius momenti fastidire, & tantum non abiicere. Quare hac fragmentorum accuratiore collectione monentur Religiosi professæ paupertatis,

REFECTORIVM. tis, & quòd omni vilitate atque extremitate contenti esse debeant.

Sexta. Luc. 16. SEXTO, Cùm Lazaro pauperi negatæ fuerint micæ, quæ cadebant de mensa diuitis, quibus saturari cupiebat, monemur reliquias mensæ nostræ erogare pauperibus. Atque ita, vt vidimus, Cluniacensium consuetudines præscribunt, vt collectæ in scutellam micæ ad eleemosynam deferantur. Et in Rituali nostro Affligeniensi ita scribitur: *Hos verò cophinos & pelues, quibus cochleario colliguntur, circa finem comestionis ad gradus deferunt seruitores; & comestione finitâ cum reliquiis mensarum referunt ad locum, vbi à seruitore eleemosynarij in promptu valeant inueniri.*

DISQVISITIO II.

Cur extra refectionis tempora nihil cibi potusve sumendum?

Strictè vetat S. Benedictus extra tempus comedere. Cap. 41. DISTRICTE admodum Legislator noster prohibet, *ne quisquam præsumat ante statutam horam, vel postea quidquam cibi vel potus percipere.* Decretum hoc cùm priscis, tum neotericis religiosorum Ordinū consuetudinibus conforme est. Ægyptij enim Monachi, vt auctor est Cassianus; Cassian. lib. 4. c. 18. antequam vel postquam legitimam communemque refectionem perciperent, summâ cautione seruabant, ne extra mēsam quidquam cibi, potúsve ori suo quisquam indulgere præsumeret. Ex mente priscorum Monachorum. Idem l. 5. cap. 20. Idem alibi: *Igitur Monachus ad pugnas internorū certaminum cupiēs peruenire, hanc in primis cautionem sibimet indicat, vt non potus quidquam, non esus vllo oblectatione deuictus, ante stationem legitimam, communemque refectionis horam, extra mensam percipere sibimet prorsus indulgeat, sed ne refectione quidem transactâ, ex his præsumere sibi quantulumcumque permittat.* August. Reg. c. 9. Augustinus: *Quando aliquis non potest ieiunare, non tamen extra horam prandij aliquid alimentorum sumat, nisi cùm ægrotat.* Basil. serm. de abdicat. rerum. S. Basilius: *Caue ne clandestinæ esitationis peccatum incurras.* Isid. Reg. c. 9. S. Isidorus: *Nullum esus furtiui contaminatio polluat, aut impudens, vel priuatus extra communem mensam appetitus.* Fruct. Reg. cap. 5. S. Fructuosus: *Quilibet ex Monachis ieiunium soluere non præsumat, nec priusquam in communi reficiant cum ceteris, vel postquam refecerint, quidquam, quod ad potandum vel edendum pertinet, gustare vel contingere audeat, vel occultè quodlibet peculiariter recondere, vel habere præsumat.*

Decretum hoc tribus modis infringitur. Nigron. Reg. 16. Soc. Iesu. Omitto plerosque Ordines S. BENEDICTO posteriores vnanimi consensu hanc legem stabilientes, vt videre est apud Nigronum, qui ritè notat tribus modis præcepti huius violationem contingere. Primò, vt quispiam solus sine teste, esculentis & poculentis sibi furtim sepositis, vel sub lectulo, vt obseruauit S. Dorotheus, S. Doroth. serm. 11. clam omnibus extra tempora canonica, sine magnâ necessitate vescatur. Secundo modo, qui est damnabilior, vt inter aliquos sodales coitio fiat, & conspiratio ad intempestiuam & clandestinam comessationem. Tertio modo, qui est pessimus omnium, vt ad hanc socialem refectionem sæcularis aliquis admittatur. Vetuit S. Petrus Damiani: Pet. Dam. opusc. 13. cap. 18. *Nequis frater cum alio fratre siue de proprio conuentu, siue tum extraneo præsumat aliquando simul in cellâ comedere, vel ad comedendum alios inuitare.*

Quàm magni verò huius præcepti transgressionem antiqui Patres fecerint, ex pœnis, quas pro illâ infligunt, colligere licet. Pœna in transgressores. S. Basilius ad multam diem ieiunium permanere iubet, *qui alieno tempore cibum sumpserit.* Basil. Reg. 15. fus. disp. Isidorus: *Excommunicationis*, inquit, *sententiæ subiacebit, qui vel occultè, vel extra ordinariā mensam aliquid degustauerit.* Isid. Reg. cap. 9. Idemque ait, *Culpam hanc flagellis emendandam.* Idem cap. 17. Reg. Cassian. l. 4. cap. 16. Quod ex Cassiano hausit, qui extraordinariam ac furtiuam cibi refectionem plagis emendari scribit, vel expulsione purgari. At, inquies, tam magna pœna, tam exiguo peccato? Respondet Nigronus: Non adeò Iustè infliguntur. paruum esse cùm violetur religiosa paupertas in clandestina acceptione; imò etiam furtum committatur, res enim aliena contrectatur inuito Domino, seu Administratoribus à Domino constitutis, qui sunt Superiores. Vnde Abbas Serapion, qui Cass. col. 2. cap. 11. quotidie paximatium vnum latenter abscondebat, & serò, ignorante Abbate, occultè edebat, factum suum clandestinum furtum appellare non dubitauit. Et Theologi docent, non posse Religiosum vllius rei vsum habere, sine dependentia Superioris vel expressa vel tacita, siue ea res consumatur vsu, vt sunt esculenta, & poculenta; siue non, vt liber: quia per votum paupertatis vsui renunciauit. Vide Siluestrum, Ludov. Molinam *tom.* 3. *de iust. & iure p.* 2. *disp.* 687. Valentiam *tom.* 3. *disp.* 10. *q.* 4. *punct.* 3. Silu. v. religio 6. q. 7.

Clancularia comestio haud facilè tollitur. Accedit his, quòd qui hoc vitio laborant, difficilè emendentur, adeoque incorrigibiles euadant, quos è cœnobiis expellendos iura passim clamant. Locuples testis est S. Basilius: *Multos*, inquit, *ego animaduerti sæpe, qui cum alterius cuiusuis generis vitiis laborarent, ad sanitatem redierunt posteà, qui autem hoc morbo tenerentur, vt aut in occulto esitare eos delectaret, aut ventris ingluuie duci se sinerent; neminem ex omnibus vidi vnquam qui conualuerit.* Basil. serm. de abdicat. rer. Eosdem posteà vitiis omnibus opertos atque contaminatos prædicat, cùm ait: *Nam qui eiusmodi sunt, & mendaces sunt, ad iusiurandum parati, periuriosi,* Descriptio eiusmodi hominum.

riosi, litigiosi, pertinaces, clamosi; & qui saturi, edisse se pertinacissimè pernegent, illiberales qui victu delicato apprimè gaudeant, queruli, aliarum curiosi exploratores, tenebriones, totius honesta vita de industria inimici, qui ut gulæ libinem obtegant, innumerabilibus se aliis vitiis euoluunt, qui cum habitu quidem inter saluos esse videantur, rebus ipsis inter perditos numerandi sunt. Veram hanc esse tanti Præsulis doctrinam, confirmat id quod de fratre quodam sibi subdito S. Dorotheus refert: *Furabatur enim ille fabas, palmulas, ficus, cepas, & alia id genus qua poterat inuenire: qua quidem omnia partim sub lectulo sua, partim alibi occultabat. Demum, cùm quid ex eis ageret prarsus non inueniret; vbi corrupta & putrida effecta erant, asina ac iumentis ea apponebat.* Eò tandem miser ille redactus est, cùm primùm vrgente fame esculenta subriperet, tandem etiam furti habitum ac consuetudinem contraxerit, vt sine vllâ necessitate aut vtilitate id committeret. Optimè proinde monuit B. Esaias Abbas: *Ne quidquam, licet pauxillum sit, comede, præter tempus: ne paulatim ex minimis ad deteriora prolabare.*

Dorotb. serm 11. Frater furari solitus corrigi nequit.

Esai. orat. 17.

Quàm grata autem Deo sit huius præcepti de vitanda intempestiua comestione obseruatio, S. Patricio olim ostensum fuit. Erat enim in quodam Cœnobiorum zelosissimus & exactæ obseruãtiæ frater quidam, qui (vt refert Iocelinus) nolens ante statutam horam secundùm Regulam S. Patricij, quidquam cibi aut potus sumere, siti extinctus fuit, cuius animam ad cælos ascendere, & inter Martyres collocari S. Patricius vidit.

Quàm grata Deo abstinētia.

Peculiariter hîc annotandum, non licere etiam fructus comedere, in quibus ut procliuior lapsus, ita eorum esum intempestiuum Benedictinis Monachis Abbates Aquisgrani congregati prohibuerunt: *Poma*, inquiunt, *& lactuca, nisi quando alius sumitur cibus, non comedantur.* Præcesserat S. Pachomius, qui plures leges hac de re suis præscripsit. *Nullus vuas aut spicas adhuc immaturas camedere audeat prater ordinem disciplina; & omninò de omnibus, qua in agro sunt, vel in pomario nemo comedet separatim, antequam cunctis fratribus Pater exhibeat:* Item: *Qui super arbores pomarias, & super vineas sunt, non comedant de fructibus earum, nisi fratres prius comederint. Si autem inuenerint sub arboribus poma cecidisse, comedere non audebunt: sed inuenta in transitu iuxta radices arborum collocabunt.* Cassianus ait, tantam Ægyptios Monachos à fructibus abstinentiam seruasse, vt strata per terram poma non modò degustasse, verumetiam manu contigisse, sacrilegium diceretur.

Fructibus etiam abstinendum. Concil. Aquisgr. can. 10.

S. Pachom. Reg. 40.

Idem Reg. 41.

Cassian. l. 4. cap. 18.

Et meritò ab his abstinendum censuerunt, nam gulæ vitium, vt Basilius ait, *non in escarum copia natura sua vim positam exercere nauit, sed in voluptate atque gustatu, licet modicis admodum vtare.* Primus homo, inquit Hugo Victorinus, *tentatus est non de porco, sed de pomo; Esau non de gallinâ, sed de lenticulâ: Saluator noster non de carne, sed de pane. Neque enim*, vt præclarè Magnus Gregorius, *cibus sed appetitus in vitia est. Vnde*, inquit, *& antiquus hostis, quia non cibum, sed cibi concupiscentiam esse caussam damnationis intelligit: & primum sibi hominem, non carne, sed pomo subdidit: & secundum non carne, sed pane tentauit. Hinc est quod plerumque Adam culpa committitur, etiam cùm abiecta, & vilia sumuntur.*

Gula vitiū nili cibo committi potest.

REFECTORIVM. Basil. de abdi. sec. Hugo in cap. 6. Reg. S August.

Greg. lib. 30. Moral. c. 13. al. 17.

Conari verò antiquum serpentem monachos & præsertim iuniores fructuum esu, vt olim Protoplastes, seducere, diuinitus S. Pachomio aliquando ostensum fuit. Visitans monasterium, in altâ quadā ficu, in quam adolescētes Monachi clam ascēdere cōsueuerant, & fructus edere, vidit spiritū immundum insidentem, & cognouit esse dæmonem Gulæ illum, qui adolescentes decipiebat. Iussit exscindi arborem, vt amoliretur offendiculum: Ionas hortulanus indoluit grauiter, quòd ficulnea valdè fructifera esset: Pachomius ne molestus esset Ionæ viro probo, destitit ab eo præcepto. Sed postero die inuenta est arbor vnà cum foliis arefacta, quod Ionas videns maiorem concepit ex suâ inobedientiâ dolorem, quàm ex arboris euulsione cepisset. Non immeritò igitur Metaphrastes Ionam huius Pachomij discipulum commendat, qui, cùm octoginta annos egisset in monasterio, solusque horti curam gereret, & frugiferas ipse plantasset arbores, nullum vnquam omninò fructum gustauit vsque ad mortem: omnibus fratribus & hospitibus, & iis, qui circumcirca incolebant, vescentibus fructibus vsque ad satietatem. Quàm verò turpe esset, si à Romanis militibus hac pomorum obiectorum continentiâ vinceremur? Rem miram atque huic loco peropportunam narrat Frontinus: *Vniuersi exercitus*, inquit, *notabilis sæpe fuit continentia; sicuti eius qui sub Marco Scauro meruit. Nam memoriâ tradidit Scaurus, pomiferam arborem, quam in pede castrorum amplexa fuerat metatia, postera die abeunte exercitu, intactis fructibus relictam.*

Iuniores tentantur ad fructus furtiuè edendos.

Metaphrast. in vit. S. Pachom. cap 44.

Iona hortulani laudata continentia.

Metaph. in ead. vit. cap 46.

Et militum Romanorum.

Front. lib. 4. de re milit. cap. 3.

DISQVISITIO III.

Cur prohibita propter cibum murmuratio?

CONCLVDIT tractatum de cibi potusque mensura Legislator noster his verbis: *Vbi autem loci necessitas expascit*, vt nec

Cap. 40.

REFECTORIVM.

nec suprascripta mensura inueniri possit, sed multo minùs, aut ex toto nihil: benedicant Deum qui ibi habitant, & non murmurent. Hoc ante omnia admonentes, vt absque murmurationibus sint. Cur hoc mouuerit, obuium vtcumque est, nimirùm frequentiùs & faciliùs in hac materiâ murmurationes excitantur. Notum est enim illud Psalmistæ:

Murmur crebrò fit ob cibos.

Psal. 58. 16.

Si verò non fuerint saturati, & murmurabunt. Hebraicus ille populus, qui toties murmurauit contra Moysen, plerumque ob cibi potusque inopiam conquestus est: *Murmurauit*, ait Scriptura, *populus contra Moysen: dicens quid bibemus?* Alias murmurauit omnis congregatio filiorum Israel contra Moysen & Aaron in solitudine. Dixeruntque ad eos: *Vtinam mortui essemus, per manum Domini in terrâ Ægypti, quando sedebamus super ollas carnium, & comedebamus panem in saturitate.* Cùm autem Dominus panem de cælo præstitisset eis omne delectamentum in se habentem, etiam de illo quasi leuior esset, murmurauerunt, dicentes: *Quis dabit nobis ad vescendum carnes? Recordamur piscium quos comedebamus in Ægypto gratis: in mentem nobis veniunt cucumeres, & pepones, porrique & cepe, & allia. Anima nostra arida est, nihil aliud respiciunt oculi nostri nisi Man.* Quod *cibum leuissimum* nauseabundi alibi vocant, quorum murmur ignitis serpentibus Dominus castigauit. His exemplis instructus Legislator noster, admonendos putauit Religiosos, ne similes ob caussas murmurationis peccatum committerent, & pœnã incurrerent. Subrepit enim & hæc pestis in claustra Monachorũ, & abstinentiæ professores, prò dolor! in murmurationis improperiũ & impatientiam subinde impellit. Meminit enim Basilius quosdam murmurare, quod vnde ventrem suum distendant non habent, vt qui gulæ præter modum dediti sint, & ventrem faciant Deum suum. Quinimò, pulchrâ aliquando visione cuidam seni ostensum est, aliis mel & panem comedentibus, eos qui murmurant, & dicunt: *Hoc bonum est, illud malum est*, stercus manducare.

Exod. 15. 24.

Praiuerunt Hebræi.
Exod. 16. 3.

Num. 11.

Nec Monachi ab hoc vitio liberi.

Basil. qu. breuior. 63.

Vit. Patr. l. 6. libel. 2.

Multifariam autem murmurari solet: alij enim de minore ciborum quantitate, alij de qualitate conqueruntur. Hic non satis aut fortè etiam nimis, alter minus coctas dapes, nec ad palatum suum conditas caussabitur. Et nunc Superiorem murmuratio perstringet, quasi non satis accuratè victui suorum prospiciat, nunc cellerarium notabit, velut non satis bona aut multa subministrantem, nec cocus immunis erit, qui malè coxerit, qui salis, obsonij, alteriusve rei oblitus fuerit.

Multis modis committitur.

Sed quomodocumque murmurari contingat, certum est à religiosâ temperantiâ id esse alienum. Acriter sanè Bernardus inuehitur in quosdam obseruatores ciborum, morum neglectores, quibus familiare sit sic disputare: *Hoc oculis, hoc capiti, & illud pectori vel stomacho nocet. Quid verò prodest inuestigãdis diuersitatibus complexionum, ciborumque varietatibus exquirendis quotidianam expendere curam. Legumina, inquit, ventosa sunt, caseus stomachum grauat, lac capiti nocet, potum aquæ non sustinet pectus, caules nutriunt melancholiam, choleram porri accendunt, pisces de stagno aut de lutosa aqua mea penitus complexioni non congruunt. Quale est hoc, vt in totis fluuiis, agris, hortis, cellarijsque reperiri vix possit quod comedas? Puta te, quæso, Monachum esse, non medicum, nec de complexione iudicandum, sed de professione. Parce obsecro primùm quidem quieti tuæ, parce deinde labori ministrantium, parce grauamini domus, parce conscientiæ. Conscientiæ dico, non tuæ, sed alterius, illius videlicet qui prope sedens, & edens quod sibi apponitur, de tuo singulari ieiunio murmurat. Scandalo quippe est ei, aut tua odiosa superstitio, aut duritia quam fortè putat illius, qui tibi habet prouidere: Scandalizatur, inquam, in tuâ singularitate frater iudicans te superstitiosum tamquam superflua quæritantem, aut certè me durum caussans, qui non perquiram victui tuo necessaria.* Hæc Bernardus.

Bernard. serm. 30. in Cant.

Notati, qui cibos discernunt.

Et abstinens cum aliorũ scandalo.

Basilius reprehẽdit præposteram hanc curam discernendi quid valetudini noceat, quidve prosit. Quærit enim, qui aliquo cibi genere lædi se dicat, & ægrè ferat, nisi aliud detur, quid de hoc dici debeat? Respondet verò: *Apparet hunc non plenè habere illam spem Lazari, neque perspectam habere charitatem illius, cui omnium, atque ipsius etiam cura commissa est. In vniuersum autem de eo quòd obsit, prosit ve, non cuique sibiipsi quisque debeat iudicium arrogare, tùm hoc ad iudicandum eius arbitrio relinquendum sit, cui datum negotium sit, vt singulorum necessitates animaduertat.* Basilio synchronos S. Ephræm: *Quòd si*, inquit, *in disceptationem mens venerit, quasi multa sint, in mensâ apposita fercula: est quod cogitemus, non nostra cibos ordinatione, præparatos esse. Quòd si vicissim quæ sunt opportunè parata, vilia, & perpauca videantur, atque id incipiat animus ferre molestiùs; cogitemus & Dominum ipsum gloriæ, qui pro nobis carnem assumpsit, panes hordeaceos non respuisse.* Rectè etiam monet S. Vincentius: *Si panem diuersum, durum, mollem, album, aut aliter factum ante te habeas, illum comedas, qui est vicinior, & libentiùs comedas illum, ad quem minus sensualitas inclinatur.* Quin Petrus Venerabilis refert, beatissimam Virginem Mariam Conuerso cuidam Carthusiensis Ordinis apparuisse, & hæc tria illi his verbis peculiatiter demandasse: *Stude vilibus escis, complectere*

Basil. regul. breu. 132.

Nec cuiusuis est arrogare sibi arrogare sibi hoc iudicium.

S. Ephræm adhort. 3. ex 4. ad Nouit. Mon.

Vincent tr. de vitâ spirit. cap. 5. *Mortificanda sensualitas.*

Pet. Clun. l. 2. mirac. cap. 29.

plectere abiectas vestes, operi manuum deuotus insiste.

Doroth. serm. 11. *Contra eos, qui coquum molestant.*

S. Dorotheus taxat & eos, qui in coquum dentes stringunt, cōmendans enim frequens conscientię examen, inrer cetera ait: *Deberet vnusquisque nostrum dicere sibi-ipsi: num quidquam locutus sum, quod fratrem meum momorderit? num sermo meus aliquem perstrinxit, seu carpsit? num vidi coquum, qui non lautè & delitiosè coquebat, & murmuraui aduersus eum; atque illum infestaui, eò quòd cibaria non benè coxisset, nec artificiosè curasset? est enim ingens crimen & peccatum aduersus coquum obmurmurare.* Hęc Dorotheus. Quale verò hoc peccatum sit, Basilius aperuit, dicens eum, qui ob cibum murmurauerit, prorsus eorū qui in deserto murmurauerunt, iudicio obnoxium esse. Scriptum est enim apud Apostolum: *Neque murmuraueritis, sicut quidam eorum murmurauerunt, & perierunt ab exterminatione.* Rectè proinde Carthusienses: *Non est nostræ consuetudinis pro victualibus murmurare, maximè in Conuentu.* Atque vtinam hæc generalis omnium Ordinum, & singulorum Religiosorum esset consuetudo! inordinatum siquidem est murmurationi assuescere, quæ nihil prodest.

Basil. Reg. breu. 133. *Pœna murmurantium.*

1. Cor. 10.

Carthus. Stat. antiq. part. 2. c. 21.

DISQVISITIO IV.

Num licita Benedictinis Monachis à refectione recreatio?

S. Benedictus non meminit huius recreationis. Cap. 48.

NEFAS id cuipiam videri possit, quod B.P.B. ita tempus omne partitus sit, vt ne momentum quidem ab exercitiis reliquerit vacuum, vt suprà vidimus, & de refectione, quæ in æstate fit, agens, *Post Sextam,* inquit, *surgentes à mensâ, pausent in lectis suis cum omni silentiô, aut fortè, qui voluerit legere, sibi sic legat, vt alium non inquietet.* De hibernâ autem refectione ait: *Post refectionem autem vacent lectionibus suis aut psalmis.* Neque vllam recreationem à cœnâ vel collatione indulsit, ita enim pręscribit: *Omni tempore siue ieiunij, siue prandij, mox vt surrexerint à cœnâ, sedeant omnes in vnum,* &c. Alij spiritualis vitæ Magistri statim à mensâ silētium & secessum discipulis pręscripserunt. Esaias Abbas ita iuniorem instruit: *Cum è mensâ surgis, in cellam tuam ingredere, & precibus incumbe.* Thomas Kempensis: *Prandio facto ori tuo frenum impone; quia tunc promptior est homo ad loquendum & ridendum.*

Cap. 42.

Nec alij eam admittunt.

Esaias Ab. orat. 3.

Kemp. l. 2. de discip. claust. c. 7.

Est tamen concedenda post cibum.

Eustrat. in 4. Ethicor. cap. 8.

Verùm his non obstantibus, respondendum, non inutiliter concedi fratribus à mensâ aliquam recreationem, nam vt Eustratius ait: Cùm vir probus in assiduâ feriarū rerum tractatione occupatam mentem habeat, requie aliqua & recreatione interdum indiget; ne diuturna defatigatione oppressum ingenij sui acumen obtundatur, more arcuum, qui si semper intenti relinquantur, durum illud suum robur amittunt, laxique & inutiles euadunt. Idcirco iocosa quædam mediocritas extitit, quæ animos ingenuâ vrbanitate aliquantulum relaxaret; atque ita alacriores posteà ad res serias obeundas remitteret. Hæc ille. Et Seneca: *Indulgendum est animo, dandumq; subinde otium, quod alimenti ac virium loco sit.* Quando autē magis conueniet relaxationi nonnihil indulgere, quàm post pastum? Nam vt Cornelius Celsus dixit: *Omnibus inutilis est post cibum, aut contentio aut cogitatio animi.* Et Marsilius Ficinus: Cauendum, inquit, ne post cibum, duabus aut tribus proximis horis vel cogitationi difficili, vel lectioni sedulò incumbamus.

REFECTORIVM.

Ob rationes.

Senec. l. 1. de Tranquil. c. 5.

Celsus l. 1. de remed. cap. 11.

Marsil. lib. de vit. sana cap. 11.

Prudenter ergo Cassinenses Patres priscorum secuti vestigia, moderatam animi remissionem post refectionem introduxerunt. Declarantes enim illa Regulæ verba: *Post refectionem vacent lectionibus.* Dispensamus, inquiunt, quod fratribus nostris post refectionem primæ mensæ, per spatium vnius horæ liceat ire per hortum, aut per Monasteriū, pro suâ recreatione, dummodò alter alteri non se coniungat absque Patris aut Seniorum licentia. Prælati verò monasteriorum nostrorum sint benigni ad concedendam huiusmodi licētiam fratribus nostris pro eorum recreatione, pręcipuè in solemnitatibus duplicibus, exceptis illis, quæ occurrunt in Quadragesimâ & Aduentu. Similiter Camaldulenses: Dispensant Patres cum fratribus, vt possint à prandio per dimidium horæ, animi gratiâ, per viridarium, aut aliquam aliam Monasterij partem, in quo non sit perpetuum silentium, deambulando simul, de rebus sanctis, aut litteris colloqui. Post cœnam autem Cassinenses iterum horam deambulationi concedunt.

Et dispensationem Cassinensium.

Cassin. in Declarat. ad cap. 48.

Item Camaldulensium.

Camald. lib. 1. const.

Non esse autem irrationabilem horum Patrum dispensationem, aut nimiam, facile apparet; nam nec longi est temporis, nec passim durante deambulatione, colloquium permittunt, sed tantùm certis diebus, idque non promiscuè, sed cùm designatis tantummodò sociis. Et nostri illi Monachi, quorum in vitâ S. Dominici Loricati meminit Petrus Damiani, qui hebdomadâ totâ silebant, Dominicâ die post vesperam cibumque, soluentes silentium, habebant loquēdi inuicem vsque ad completionis officium libertatem. De Carthusianis ait Dionysius: *Licet vitæ solitariæ accedant, tamen diebus festis vnà prandent, &*

Quæ prudenter facta.

Dionys. Carthus. lib. de laud. vit. sol. c. 2.

habent

REFECTORIVM. *habent à nonâ ad vesperam vsque colloquium.* Recentiores plerosque Ordines eundem morem tenere, probat Nigronus. In ijs autem Carmelitæ Discalceati, qui eremiticam vitam, silentium & secessum maximè amplectuntur, ita statuunt: Iuxta disciplinam SS. Patrum, qui laborem intermittere consueuerunt, vt diutius laborarent; præcipimus, vt quotidie statim à prandio, in opportunum aliquem locum fratres conueniant: & ibi per vnam horam mutuâ charitate simul læti permaneant; vbi de rebus spiritualibus atque honestis, iuxta instructiones loquantur. Ita illi. Qui rectè omninò iuxta disciplinam SS. Patrum se id statuere dicunt. Nam vt ex Cassiano constat, apud veteres illos Ægyptios Patres refectione transactâ, Collatio spiritalis agitabatur, in quâ senex aliorum propositis interrogationibus respondebat. In historiâ Lausiacâ post refectionem postularunt fratres verbum salutis ab hospite illo, qui alios exhortans, se ipse ab apostasiâ liberauit. Non id petiissent, si monasterij disciplina silentium illâ horâ exegisset. S. Hieronymus Monachorum mores describens, insinuat, quænam post mensam colloquia instituerint.

Recentiores Ordines in hac praxi. Nigron. tr. Ascet. 15. §.28. Caim Disc. p.1. const. c.16. §.1.

Quæ à prisca traditione potest. Cassian. col.2. c.11. Coll.8. c.1. Col.12. c.1. Pallad. hist. Lausiac. cap 46. Hieron. epist.22.

Sed & vlteriùs in confirmationem huius consuetudinis adferri illud potest, quod Christus Dominus post refectionem pia etiam instituerit colloquia. Absolutâ vltimâ cœnâ, diu multumque cum discipulis egit familiariter, & grauiter de regno Dei. Post resurrectionem in tertiâ sui manifestatione cùm prandissent discipuli, Petrum examinauit de dilectione. Quin & in Regulâ, quam Saluator S. Birgittæ tradidit, ita præscribitur: *Lectis gratijs in ecclesiâ inter se sorores loqui possunt donec vesperas incipiant. Illo quoque modico interuallo, quod post cœnam est inter gratias & collationem, loquendi licentia condonatur.* Consonat benedicto in æternum filio suo benedicta inter mulieres, Virgo Mater, quæ S. Birgittæ ita aliquando locuta est: *Amici Dei quandoque possunt consolari, consolatione temporali, sicut de verbis ædificatoriis, de ludo honesto, seu de aliis operibus, in quibus nihil detractorium sit, aut inhonestum. Sicut per exemplum intelligere poteris. Si enim pugnus semper tenetur clau-*

Confirmatur vlteriùs hæc consuetudo. Ioan.13. Reg. Saluat. cap.6. Birgit. l.4. Reuel. c.12.

sus, aut contraherentur nerui, aut manus debilitaretur. Sic est etiam in spiritualibus.

Tales porrò fuisse ante quadringentos annos Cistertiensium collocutiones, testis est Iacobus à Vitriaco, cuius hæc verba: *Silentium autem per totum ferè diem obseruantes, mutuis collocutionibus & collationibus spiritualibus vnam sibi horam reseruant, inuicem consolantes, & inuicem instruentes.*

Vitriaco lib.2. hist. Occid. c.14.

Ex his porrò constat, non illegitimum esse hunc morem, nec difficulter ad ea quæ initio in contrarium adferebamus posse responderi. Nam ad S. P. N. auctoritatem dicimus posse Abbatem, & multò magis integram congregationem dispensare accedente præsertim Summi Pontificis voluntate & consensu: quibus fulti Cassinensis Congregationis Patres moderatam illam relaxationem decreuerunt. Omitto nunc ipsum Legislatorem nostrũ hæc talia Abbatis dispositioni commisisse, & voluisse, *vt fratribus, qui indigent, solatia accommodentur.* Monetque Abbatem, vt *omnia sic temperet atque disponat, qualiter & animæ saluentur, & quod faciunt fratres, absque murmuratione faciant.* Atque alibi vult, vt *sic omnia temperet, vt & fortes sint qui cupiant, & infirmi non refugiant.* Quæ sententiæ sine dubio admittunt facilè eam, de quâ agimus, relaxationem.

Respondetur ad auctoritatem S. Benedicti. Cap. 55. Cap. 41. Cap. 64.

Ad B. Esaiæ testimonium respondetur, non omninò voluisse eum ne post mensam fratres loquerẽtur, sed vt gratiarum actionem vel breuem aliquam orationem colloquio præmitterent, & ne quibusuis promiscuè se adiungerent, aut sine venia Superioris colloquerentur. Quod ex sequentibus manifestum est. Subiungit enim: *Nec cum illis conside, qui tibi non prosunt, quòd si senes de Deo colloquantur, Abbatem tuum roga, vtrùm tibi audiendum sit, an eundum ad cellam.*

Esaiæ Abbatis. Esaias Ab. orat.3.

Ad Thomam porrò à Kempis dico, non interdicere illum omnem collocutionem à mensâ, sed voluisse tantùm Religiosos à multiloquio refrenare; quia, inquit, tunc promptior est homo ad loquendum & ridendum. Atque satis, vt arbitror de religiosâ hac animi relaxatione, de quâ plura Nigronus.

Et Thomæ Kempensis. Nigron. tr. ascet. 15.

TRA-

TRACTATVS VI.

DE ABSTINENTIA A CARNIBVS.

FRVGALEM *hactenus instruximus mensam, cuius fercula & pocula considerauimus. Nunc ne lautiora forsitan quis requirat, cur Carnes ab ea, Modimperator noster excluserit, sequentibus disquisitionibus indagabimus.* Prima est, *Cur carnium esum S.* BENEDICTVS *vetuerit?* Secunda, *Num volatilium esus Benedictinis permissus?* Tertia, *Quid respondendum ad argumenta, quæ volatilium vsum adstruere videntur.* Quarta, *An licitum Benedictinis adipe carnium vti?* Quinta, *Quanti ipsa S.* BENEDICTI *de abstinentiâ à carnibus constitutio facienda?* Sexta, *Quo loco ea olim apud Benedictinos habita?* Septima, *Quid statuerint Benedictinæ Congregationes de carnium abstinentia?* Octaua, *Quid alij Ordines?* Nona, *An à vino abstemiis carnes* S. BENEDICTVS *indulsisset?* Decima, *Num valetudini ac ingenio noceat à carnibus abstinentia?* Vndecima, *Quibus ex Regulâ carnium esus permissus?* Duodecima, *An hospitibus exhibendæ carnes?* Decimatertia, *Quale peccatum contra Regulam eas manducare.* Decimaquarta, *Num generaliter aliquando cum Benedictinis dispensatum circa esum carnium?* Decimaquinta, *An Abbas possit dispensare?*

DISQVISITIO I.

Cur Carnium esum S. BENEDICTVS *vetuerit.*

Nouatores abstinentiam carnium & ieiunia ridet.

NOSTRI temporis sectarij ecclesiastica ieiunia, & Monasticam à carnibus abstinentiam falsis scommatibus vellicant, & populo persuadere conantur, Catholicos Tatianorum, Manichæorum, Priscillianistarum, aliorumque veterum hæreticorum more existimare cibos quosdam naturâ suâ esse immundos, atque per hoc illicitos. Sed ne his refutandis diutiùs immorer, pro ecclesiastico ritu audiendus est S. Fulgentius: *Firmissimè*, inquit, *tene, & nullatenus dubites omnem creaturam Dei bonam esse, & nihil reiiciendum, quod cum gratiarum actione percipitur, & Dei seruos qui à carnibus aut vino abstinent, non tanquam immunda quæ à Deo sunt respuere, sed à fortiori cibo & potu pro solâ castigatione corporis abstinere.* Pro Monasticâ obseruantia in Iure Canonico dicitur: *Carnem cuique Monacho nec gustandi nec sumendi est concessa licentia: non quia creaturam Dei indicemus indignam, sed quia carnis abstinentia apta, & vtilis monachis æstimatur.* Hæc aduersus Nouatores. A B

Fulgent. de Fide ad Petr.

Refutantur.

De consec. dist. 5.

A Veram igitur caussam interdicti esus carnium præcipuam eam esse arbitror, quòd imitari voluerit S. BENEDICTVS priscorum exempla. Ab omni enim æuo qui pietatem colebant, à carnibus sibi temperarunt. Hinc S. Chrysostomus, Theodoretus, Pererius & alij censent, ante diluuium non interdictum sed licitum fuisse esum carnium: ab eo tamen abstinuisse viros religiosores, puta posteros Seth, eò quòd Deus assignans homini cibum, disertè tantùm expressisset olera, non autem carnem, dicens: *Ecce dedi vobis omnem herbam afferentem semen super terram, & vniuersa ligna quæ habent in semetipsis sementem generis sui, vt sint vobis in escam.* Laudat hanc abstinentiam apud Ouidium Pythagoras:

Veteres ante diluuium carnibus abstinuerunt.

B

Genes. 1. 29.

Ouid lib. 15. Metamorph.

At vetus illa ætas, cui fecimus aurea nomen,
Fœtibus arboreis, & quas humus educat herbis
Fortunata fuit, nec polluit ora cruore.
Tunc & aues tuta mouere per aëra pennas
Et lepus impauidus mediis errauit in agris.

Et Boëtius:

Felix

REFECTORIVM. Boet. lib. 2. de Consol. metr. 5.

Felix nimiùm prior ætas
Contenta fidelibus aruis,
Nec inerti perdita luxu,
Facili quæ sera solebat
Ieiunia soluere glande.

Plato lib. 6. de leg. Religionis ritulo id factum Plato asserit: *A carnibus*, inquit, *maiores nostri abstinuerunt, tanquam pium non esset illas edere.* Sed vt ad Scripturam reuertamur, constat sanctissimum Prophetam Daniëlem in ieiunio, carne & vino abstinuisse: (Daniel. 10. 2.) *Lugebam*, ait, *trium hebdomadarum diebus, panem desiderabilem non comedi, & caro & vinum non introierunt in os meum.*

(Ioannes Baptista, in nouo testamento locustis pascitur.) In nouo Testamento præcursor Domini locustis & melle siluestri vescebatur, cibo sanè, Augustino teste, qui carnes & pisces excluderet: (Aug. ser. 65. de temp.) *Ioannes*, inquit, *præcursor Domini locustis in eremo, & agresti melle nutritur, non animalium carnibus, non volucrum suauitatibus pascitur. Poterat vtiq; iuxta Iordanem positus, piscium sibi exhibere delicias: sed pœnitentiam prædicaturus, rigarem leinij exemplo suo magis debuit & factis ostendere quàm voce.* Sanctissimo igitur Hipponensi Præsuli contradicunt Melanchton, Losfius, Strigelius, Chytræus & Centuriatores, (Haretici eas cancros faciunt.) qui locustas has cancros interpretantur, quos ad Iordanem piscatores Ioanni dederint, non enim vendebant, quia ex lege cancris vesci illicitum. Sed ijs etiam contradicunt Erasmus & Brentius. (Paraph. in 3. cap. Matt.)

(An Christus carnes comederit.) Sed quis Christo Domino cibus? Vincentius Consentinus, Doctor & Prouincialis Ordinis Minimorum, libello hac de re edito, probare contendit Christum & Apostolos numquam carnes comedisse. Quòd tamen cum grano salis accipiendum, Cornelius à Lapide asserit. In Euangelio certè sæpius pisces, nunquam carnes (excepto Agno paschali) comedisse legitur. (Hieron. lib. 2. cont. Iouin.) Hieronymus sanè cùm dixisset homines ante diluuium carnibus abstinuisse, subdit: *Postquam Christus venit in fine temporum, & extremitatem traxit ad principium, nec repudium dare nobis permittitur, nec circumcidimur, nec comedimus carnes, dicente Apostolo: Bonum est vinum non bibere, & carnem non manducare. Vinum enim cum carnibus post diluuium dedicatum est.* (Rom. 14.) Vt autem ad discipulos Christi veniamus, (Qui discipulorum ijs abstinuerint.) Hegesippus, & ex eo S. Hieronymus, de Iacobo fratre Domini ait: (Hieron. lib. de viris illust.) *Hic ex vtero matris suæ sanctus fuit, vinum & siceram non bibit, carnes numquam manducauit.* S. Petrum lupinis, herbis, & leguminibus victitasse, tradit Nazianzenus. (Nazianz. orat. de amore paupert.) Matthæus, oleribus, baccis, & feminibus, non autem carnibus vescebatur, vt auctor est Clemens Alexandrinus. (Clem. l. 2. pædagog. cap. 1.)

Primi Christiani, qui apud Alexãdriam à S. Marco erudiebantur, ad vesperam tan-

A tùm cibum sumere, & à carnibus & vino abstinere solebant, vt ex Philone referunt Eusebius, Epiphanius, & sanctus Hieronymus. (Euseb. l. 2. hist. c. 17. Epiphan. hæres. 29. Hiero. l. de viris illust. in philon.)

Verùm vt ad Monachos sermo conuertatur, facilè colligitur ex Regulâ S. Pachomij, eius instituti Religiosos à carnibus sibi temperasse. (Monachi prisci carnes non edebãt.) De Ægyptiis Hieronymus: (Hieron. epist. 22.) *Viuitur pane, leguminibus, & oleribus, quæ sale solo condiuntur.* S. Ephræm: *Insolentia & immodestia est Monacho, vesci velle animalibus.* (Ephræm prouerb. 19)

B Quanta autem districtio fuerit eorum Monachorum, qui Chrysostomo erant coæui, ipse ita edisserit: (Chrysost. hom. 14. in 1. Tim. 5.) *Neque pretiosas dapes & coquorum arte elaboratas apponentes; sed alij panem tantùm, & sal, alij & oleum sumunt, plerique infirmiores olera atque legumina in cibum accipiunt.* Augustinus similia tradit. Porrò Cassianus tantam docet apud Ægyptios Monachos vigere abstinentiam, vt summæ reputarentur deliciæ, si herbæ sale conditæ ad refectionem fratribus apponantur. (Cass. l. 4. cap. 11.)

C Horum igitur aliorumque Monachorum à carnibus abstinentiam imitari voluit S. BENEDICTVS, ne à veterum exemplis declinare videretur. (Eos imitari voluit S. Benedictus.) Et habebant abstinentiæ suæ caussas sanè iustissimas; nimirùm *vt repugnantem carnem* (verba sunt Hieronymi) *& ad libidinũ incentiua rapientem, inediâ subiugarent. Esus carnium, & potus vini, ventrisque saturitas, seminarium libidinis est.* (Hieron. lib. 2. cont. Iouinian.) Deinde cùm Religio sit schola pœnitentiæ, maximè ad eam spectat delicias non amplecti, & carnales contemnere voluptates. (Assignantur aliæ huius abstinentiæ caussæ.)

D Carnes autem cum ex genere suo magis nutriant & delectent, vtpote humanæ carni propinquiores, & auidiùs appetuntur ac maiori gulâ comeduntur.

Seruit quoque hæc abstinentia ad subiiciendum carnem spiritui, moderandasque eius passiones, adeoque vt liberiùs in aulâ mentis diuinæ possimus vacare contemplationi. Narrat S. Hieronymus, Ægyptios Sacerdotes *ex eo tempore, quo cœpissent diuini culti deseruire, carnibus & vino se semper abstinuisse.* (Hieron. ibid.) Plures idem refert, qui hanc sibi continentiam indixerint, vt Sapientiæ operam darent.

E Sed illustrius exemplum est, quod de se narrat Propheta Daniel, (Daniel. 10.) qui carnium & vini abstinentiâ diuinam illustrationem & prophetiæ donum consecutus est. Quare Benedictini non immeritò hanc castigati victus rationem sectantur, qui ex professo vitam instituunt contemplatiuam.

DIS-

DISQVISITIO II.

Num volatilium esus Benedictinis permissus?

DVBITANDI materiam ipsa S. BENEDICTI verba suggerunt, ait enim: *Carnium verò quadrupedum omninò ab omnibus abstineatur comestio.* Atque hinc meritò ambigitur, num bipedum, siue volucrum carne vesci fas sit.

Prima sententia ait licitum omnibus bipedum esum. Tres autem hîc occurrunt diuersæ sententiæ. PRIMA est, licitam esse omnibus B bipedum carnium comestionem. Infirmis autem debilibusque etiam quadrupedum. Tenent hanc expressè S. Hildegardis, Rabanus Maurus, eamque insinuat Trithemius infrà citandus. Nicolaus Serarius: *Serar. not. ad Epist. 141 S. Bonifac.* potest, inquit caro, dum ab Ecclesiâ certis diebus vetatur, latiùs & pressiùs intelligi. Latiùs quidem, vt significet quidquid in animante quadrupede ac terrestri, bipede & volatili, aptum vsui est: seu ipsæ animantes terrestres & aëriæ. Pressiùs, si ex- C cipiantur hæc & illa animantium genera, vt in sua Regula Cap. 39. fecit S. BENEDICTVS, qui suos à quadrupedum tantummodo esu iubet abstinere. *Mersen. in Genes. c. 1. v. 20.* Huic accedit Mersennus ex Ordine Minimorum, qui sic ait: ex eo verò quod piscium & auium origo communis est, quidam esu auium ieiunia *Socr. hist. eccl. lib. 5. cap. 20.* minimè solui crediderunt, teste Socrate. Quod etiam secutus videtur BENEDICTVS, referente Mariana, cùm suis quadrupedum carnibus interdixit, auium concessit ex Fructuoso in Reg. Monachorum. D Hæc ille.

Probatur ex Regula. Probari hæc sententia potest ex ipsa Regula, in quâ cùm quadrupedum carnes prohibeantur, rectè à contrario sensu inferas, ergo bipedum permittuntur, nec prohibitio extendi debet vltra casum. Quis enim nesciat eo ipso quo Deus Iudæis vetuit esum immundorum animalium, concessisse mundorum? Et cur obsecro quadrupedum carnes expressit, si bipedum similiter voluit interdictas? intermissâ enim hac quadrupedum expressione, nulla prorsus esset E difficultas, omnesque carnes intelligeremus vetitas, quod cùm de solis quadrupedum conuincere possumus, restat bipedum esse licitas.

Aues olim non videntur inter carnes numeratæ. Dei nde confirmari potest, quia olim etiam ante S. BENEDICTI tempora, aues inter carnes non videntur numeratæ, & qui à quadrupedibus sibi temperabant, frugales at[...] abstemij habebantur, & plures multò æstimabâtur à volatilibus abstinere, quàm *Hieron. lib. 2. aduers. Iouinian.* à quadrupedibus. Testis S. Hieronymus, cuius hæc verba: *Cheremon Stoicus narrat de vitâ antiquorum Ægypti sacerdotum, quòd carnibus & vino se semper abstinuerint. Quid loquar,* inquit, *de volatilibus, cùm ouum quoque pro carnibus vitauerint, & lac? quorum alterum carnes liquidas, alterum sanguinem esse dicebant, colore mutato.* *REFECTORIVM.* Idemque colligitur ex epistola ad Saluinam de viduitate seruanda, & S. Prospero, loco inferiùs citando. *Epist. 9.* Prudentius quoque volucres, pisces, panem, aliosque Christianorum cibos commemorans, indicat eos à quadrupedum manducatione abstinuisse, sic enim canit:

Prudent. Cathemeri hymno 3. Christiani quadrupedibus abstinebant.

Sint fera gentibus indomitis
Prandia de nece quadrupedum;
Nos oleris coma, nos siliqua
Fœta legumine multimodo
Pauerit innocuis epulis.

Bipedum ergo carne Christiani tempore Prudentij vescebantur, quadrupedum verò vesci, ethnicum habebatur. Et Faustus Manichæus de Catholicis agens cum Augustino, ita scribit: *De vobis verò quid dicam, id est, de Christianioribus apud vos, quorum nonnulli quidem porcinâ, plerique verò quadrupede omni, alij etiam cuncto animali penitus abstinent, fertque ob hoc in oculis eos omnis Ecclesia, & summâ cum veneratione suscipiens, solùm non Deos existimat.* Quod Augustinus concedit, atque: *Cathaucos à carnibus abstinere non tanquam malis, sicut Manichæi, sed ad castigandam carnem.* *Aug. contr. Faustum lib 30. c. 5.* S. Epiphanius: *Sunt,* inquit, *alia in eadem Ecclesia Catholica instituta viuendi præstantia, nimirum quod alij carnibus prorsus abstineant, tam quadrupedum & auium, quàm piscium, nec non ouis & caseo:* *Io expositi. fid. Cathol.* Et paulò pòst: *Sunt qui quadrupedibus duntaxat abstineant, sed auibus ac cæteris vescuntur, alij etiam ab auibus temperant, oua & pisces adhibent: alij etiam oua repudiant. Sunt qui salos pisces retineant, quibus nonnulli etiam abstinent, qui tamen caseum sibi permittant: alij verò caseo non vtuntur. Præterea quidam à pane abstinent. Quidam ab arborum fructibus & coctis omnibus.* *Notat volatilibus.*

Cùm ergo ante S. BENEDICTVM Monachorum quidam solis abstinerent quadrupedibus, videtur hanc abstinendi formam suis præscripsisse. Quid plura? Nicephorus & Socrates asserunt quosdam etiam in quadragesima cum piscibus volatilia degustare. *Etiam in quadragesima. Nicephor. lib. 11. hist. Ecclesi. cap. 34. Socrat lib. 5. hist. c. 21.* Ex quo colligas volucres olim non habitas inter vetitos cibos. Quare si ea consuetudo S. BENEDICTI tempore viguerit, mirum non esset, si auium esum suis permisisset. Si enim in Hispaniæ prouincijs, vt Azorius scribit, Sabbatinis diebus ex more & consuetudine extremas cæsorum animalium partes comedere liceat (quod tamen alibi nefas) quis ibit inficias, potuisse S. BENEDICTVM communem aliorum morem sequi, nec volatilia inter carnes computare? *Azor. tom. 1. lib 7. cap. 19.*

REFECTORIVM.

Probatur vlterius ex vsu veterum Benedictinorum.

Et verò vt ad Ordinem nostrum accedamus, constat iam inde ab anno Domini 830. imò etiam aute, Benedictinos certis quibusdam diebus volatilia comedisse. Patet id ex edicto Ludouici & Lotharij Imperatorum, in quo Monasterio S. Germani Parisiensis victualia assignantes, hæc habẽt: *Statuimus atque iubemus, vt dentur eis* (Monachis) *annis singulis volatilia cum ouis de duobus festis; id est, Pascha, & Natalis Domini.* Ita refert Aimoinus. Eadem posteà confirmauit Carolus Caluus, vt idem refert. Sed & Aquisgranensis Synodus ait: *Volatilia in Natale Domini & in Pascha tantùm, quatuor diebus* (*si est vnde comedant*) *habeant; si verò non fuerit vnde, non requiratur per debitum. Si autem Abbas aut Monachi abstinere se voluerint, in eorum sit arbitrio.* Antiquior autem est hac sanctione epistola Theodemari Abbatis Cassinensis ad Carolum Magnum, in quâ sic habetur: *Volatilia nunquam, nisi in die Natalis Domini* (*si est vnde*) *vsque ad dies octo comedimus; similiter etiam Paschalibus festiuitatibus.* Deinde vniuersim quomodo S. BENEDICTI Regulam circa hoc punctum intelligat, ita aperit: *Sed de esu volatilium tam cautè Pater noster prudentissimus in sua Regula posuit, vt si vellent comedere Monachi, cùm opportunum est, non subiaceant culpæ. Sin autem eis à suo tale edulium non præbetur Abbate, vt quasi ex debita non possunt requirere. Multi tamen fratrum nostrorum neque volatilia comedunt.* Hæc ille.

Aimon. de gest. Franc. lib. 5. c. 10. Id. lib. 5. c. 34.

Concil. Aquisg. can. 78.

Qua certis diebus aues comederũt.

S. Cuthbertus aucam hospitibus proposuit.

S. Cuthbertus Lindisfarnensis Episcopus, qui anno 687. obijt, cùm Episcopatui renunciasset, & Eremiticam vitam ageret, duobus fratribus Lindisfarnensis Monasterij illum visitantibus præcepit, vt aucam, quam pendentem in pariete suæ mansionis habebat, coquerent & manducarent, vt narrat S. Beda. Non habuisset autem hic sanctus, qui magno zelo Benedictinam obseruantiam suos docuit, aucam (quam anserem passim interpretantur) in esum asseruatam, nec Monachis eam exhibuisset comedendam, si volatilium esum putasset illicitum.

Beda in vit. c. 36.

Isidor. in Reg. cap. 9.

Aues ab Isidoro permissæ.

Quid, quod Isidorus Hispalensis etiam Regulæ auctoritate præscribendum duxerit, vt diebus sanctis *inducant cum oleribus leuissimarum carnium alimenta?* Subdit tamen: *Quicumque ad mensam residens, à carnibus vel vino abstinere voluerit non est prohibendus.* Andoënus in vitâ S. Eligij insinuat non graue esse volatilia comedere, scribit enim eum, carnes nec edisse nec attigisse; nisi quod semel propter hospites, charitate exigente, ex volatilibus parum aliquid gustauerit.

Trith. lib. 3. de vir. Illust. Ord. S. Bened. cap. 48.

Earum abstinentia supra Regulæ rigorem habita.

Trithemius Abbas S. Paulum B. Eltuti Abbatis Monachũ, & posteà Leonensem Episcopum plurimum commendat, quòd in cibũ nihil aliud, quàm panem siccum, & sal sumere consueuerit. In diebus verò solemnibus addebat, quasi pro magno apparatu paucos pisciculos. Carnes autem non quadrupedum, secundùm Regulam, sed etiam bipedum, in omni vitâ suâ gustu non legitur contigisse. Claruit autem hic Ordinis nostri sanctus anno 600. Intellexit ergo Trithemius quadrupedia tantùm in Regula prohiberi, & virum sanctum vltra Regulæ mensuram rigorem intendisse, & abstinentiam à volatilibus, per modum supererogationis adiecisse.

Nec ab illã præscriptam quidam censent.

Rabau. lib. 2. de instit. cler. cap. 27.

Verùm & Regulam nostram ab annis ampliùs sexcentis ita intellexisse videtur Rabanus Maurus: *Auium*, inquit, *vsum credo inde à patribus permissum esse: eò quòd ex eodem elemento de qua & pisces creata sunt. Nam in Regula Monachorum non inuenimus aliarum carnium esum eis contradictum, nisi quadrupedum.* Ita ille, Benedictinæ Regulæ professor eximius. Similiter Abaelardus: *Vilium*, inquit, *licentia carnium minus habet oblectamenti, quàm ipsa piscium vel auium carnes, quas minimè tamen nobis beatus interdicit* BENEDICTVS.

Abaëlard. epist. 8.

Rationes pro hac sententia. Prima.

Verùm ne quid desit, opinionis huius rationes adferamus. Tres autem ab auctoribus allegantur, quarum prima est iam à Rabano recensita, quã Nicephorus quoque & Socrates locis suprà citatis attingunt. *Sunt*, ait ille, *qui cum piscibus volatilia etiam degustant: ex aquis ea quoque progenita esse* (*vt Moyses inquit*) *dicentes.*

Secunda, ex S. Hildegarde.

Alteram rationem, quæ nostras propriè spectat, adfert S. Hildegardis, exponens illa verba Regulæ: *Sed & carnium esus infirmis omninoque debilibus pro reparatione concedatur.* Carnes, inquit, tam quadrupedum, quàm volatilium intelligi volens, & nullas carnes quas homines comedere solent excipiens. *At vbi meliorati fuerint, à carnibus omnes more solita abstineant*, scilicet à carnibus quadrupedum, quia sani illas in succum eorum comedere non solebant, sed infirmi: Sani verò carnes volatilium quoniam mundæ sunt, nec ardentem libidinem comedentibus inferũt, manducabant.

Tertia, ex eâdem.

Tertia ratio eiusdem est S. Virginis ad illa Regulæ verba: *Carnium quadrupedum omninò ab omnibus abstineatur comestio, præter omninò debiles & ægrotos.* Vbi de volatilibus, inquit reticet, quoniam comestionem illorum sanis nõ interdicit. Nam idem Pater, quia tempore suo Monachorum conuersatio rudis & adhuc ferè insolita fuit, esum carnium ipsis per omnia interdicere deuitabat, vnde vt esu volatilium vterentur eis permittebat. Hæc illa; cuius auctoritas non est contemnenda. Atque hæc hactenus de primâ sententiâ.

Secunda sententia ægris vult prohibitas quadrupedum carnes.

SECVNDA SENTENTIA est: Vegetis ac sanis omnem carnis esum, ægrotis verò quadrupedum tantùm interdictum, adeò vt solis volatilibus in morbo vesci fas sit. Ita

asserit

asserit in Gallicâ Regulæ traductione Guido Iuueoalis. Illud enim *carnium quadrupedum omninò ab omnibus abstineatur comestio, præter omninò debiles & ægrotos.* Hoc ferè reddit sensu: Omnes Mooachi prorsus abstineant esu carnium animalium quadrupedum: exceptis omninò debilibus & ægrotis, quibus bipedum carnes concessæ sunt, vt puta volatilium, gallinarum, columbarum, perdicum, aliarumque similium, secundum morborum diuersitatem. Atque hic verborum S. BENEDICTI, illo interprete, sensus. Addit tamen, ijsdem infirmis æquè quadrupedum carnes permissas, si sanitati conueniant, quod rariùs tamen accidit; vt aliquando esse possunt, ouillæ, vitulinæ, aliæque carnes. Sic ille. Vult ergo sanis, vt diximus, omnes carnes interdictas, ægris autem solas quadrupedum: etsi enim hæ nonnunquam vtiles, tamen quia rariùs id contingit, nullam illarum S. Legislator rationem habuit.

Nisi infirmitas aliud exposcat.

Probatur Primò.

Hæc sententia non improbabilis mihi videtur. Primò, quia ita apparet, non de nihilo positam esse vocem illam *quadrupedum.* Inferentibus enim, ergo licitas esse carnes bipedum, respondere licebit: ita rem se habere, in casu scilicet morbi, aut magnæ debilitatis. Fateor tamen obscuriùs hoc ex S. BENEDICTI verbis colligi. Sed quid vetat in re non admodum clara coniecturis vti? Secundò, nullum inconueniens hinc sequitur, si infirmis dicamus volucrum carnes permissas: Nam si secundum aliam & communem sententiam, quibusuis ijs vti liceat carnibus, multò magis volatilium. Tertiò, non desunt exempla monasticarum legum, quæ cùm carnes generatim interdicerent, solos pullos & aues iofirmis permiserunt. Ita S. Aurelianus: *Carnes in cibo nunquam sumantur. Pulli verò vel altilia cuncta in congregatione non ministrentur: Infirmis verò tantùm prouideatur, & accipere liceat.* Ita MS. Regula Monachorum cap. 51. & Sanctimonialium cap. 35. vnde corrigendus Smaragdus, qui hoc testimonium referens, omissâ negatione legit: *Altilia in congregatione ministrentur.* B. Fructuosus cùm dixisset: *Carnem cuiquam nec sumendi, nec gustandi, est concessa licentia;* Subiecit: *Seruato tamen moderamine pietatis erga ægrotorum necessitudines, vel longè proficiscentium qualitates, vt & volatilium esibus infirmi sustententur; & longinquo itinere destinati, si aut à Principe, vel Episcopo petantur, pro benedictione & obedientia degustare non metuant, seruantes apud se de reliquo continentiam consuetam.* Duobus ergo casibus volatilia permittit, in morbo nimirùm, & in Principis vel Episcopi mensa, si ad eam Monachi inuiteotur. Quod posterius tamen in Synodo Aquisgranensi vetitum. Atque hæc explicatio quædam huius loci Regulæ Sancti BENEDICTI fortasse dici queat. Sed & S. Cęsarius Arelatēsis ægrotis aues, reliquas verò carnes non nisi in extrema necessitate permittit: *Pulli verò infirmis tantummodo præbeantur, nam in congregatione nunquam ministrentur. Carnes verò à nulla vnquam penitus in cibo sumantur: si fortè aliqua in desperata infirmitate fuerit, iubente prouidente Abbatissa, accipiat.*

Secundò.

Tertiò, ex legibus Monasticis.

Aurel. cap. 41. Reg. Monach.

Emendatus Smaragdus.

Fructuos. in Reg. c. 5.

Quomodo Fructuosus volatilia permittat.

Concil. Aquisg. cap. 8. & 9.

REFECTORIVM.

Cæsar. in recapit. reg. Monial. art. 17.

Quartò, neque desunt rationes, cur hi Sancti, atque etiam ipse Pater noster BENEDICTVS bipedum potiùs carnes, quàm quadrupedum ægris iodulgendas putarint. Volucria enim carnes habent omnium saluberrimas, succique ad coqueodum facillimi. Terrena verò difficiliùs coquuntur, magis tamen nutriunt, quia succum habent crassiorem & diutiùs permanentem, vt ex Actuario tradit Reoatus Moreau in commentario ad scholam Salernitanam. Quin ipse medicorum Prioceps Galenus, *Auium*, inquit, *omnium volucrum genus paucissimi est alimenti, si cùm genere gressilium conferatur.* Et mox: *Volucrum caro concoctu facilior est.* Plura in hanc rem vide apud Petrum Castellanum, qui ait: propter hanc leuitatem & concoctionis facilitatem, salubres sunt aues, & in tuenda recuperandaque valetudine vim magnam habent. Quod Aristotelis auctoritate confirmat, ita dicentis: *Si quis sciat carnes leues, esse faciles ad concoquendum & salubres, leues autem quæ sint ignoret, sanitatem non efficiet; sed is potiùs qui auium carnes scit esse leues, & salubres.* Cardanus aues commendat, quòd nullæ venenosæ reperiantur. Quid ni igitur præ quadrupedibus, ægris & conualescentibus concedantur? Accedat his, quòd aues gallinacei generis, columbæ, & similes in Monasterijs facilè alantur, & propter oua etiam haberi possint: vt proinde nullâ difficultate Monachis infirmis exhibeaotur. Quæ mens fuit Guidonis Iuuenalis, siue potiùs Monachi illius Claræuallensis, qui Gallicam illius versionem correxit, & emendauit. Nam io posteriore editiooe ita Regula explicatur. Prætereà abstinebunt Monachi à carne cuiuscumque quadrupedis, exceptis infirmis omninòque debilibns, quibus non licebit vesci nisi volatilibus in Monasterio ipso enutritis, vt necesse non sit ouem aut bouem mactari, aut cum Religionis scandalo in macello caroes coemere. Ita ille. Quæ suffecerint pro huius sententiæ probabilitate adstruenda. Verùm cùm ea singularis sit, & à communi Interpretum opinione nonnihil deflectat,

Probatur quartò rationibus.

Auium carnes aliis salubriores.

Actuar lib. 2. de spécieb. animal c. 1.

Galen. lib. 1 de facult. aliment. cap. 19.

Castell lib. 4. de esu carn. cap. 1.

Arist lib. 6. ethic. c 8.

Sine impendijs haberi possunt.

TERTIA SENTENTIA est. Ægris nullis, sanis omoes à Sancto BENEDICTO carnes interdictas. Concors hæc est & communis inter-

Tertia sententia, ægris omnes, sanis nullas concedit carnes.

REFECTORIVM.

interpretum Regulæ nostræ sententia. Turrecrematæ, S. Antonini, Antonij Perez, Ioannis Craesbeeck, aliorumque; & confirmatur à cõmuni Monasteriorum & Religiosorum Ordinis nostri antiquâ consuetudine (quæ optima legum interpres) à volatilium æquè atque à terrestrium carnibus abstinentium. Idem conuincitur ex Declarationibus Cassinẽsium & Camaldulensium, aliarumque Congregationum. Et hanc sententiam absque dubio tenebant Abbates in Aquisgranensi Concilio congregati, statuentes: *Vt volatilia intus forisve, nisi pro infirmitate, nullo tempore comedant.* Et: *Vt nullus Episcoporum Monachus volatilia comedere præcipiat.*

Concil. Aquisgran. cap. 8. Can. 9.

Et verò si volatilium esus ex ipsa Regula esset licitus, cur quæso Nicolaus IV. circa esum carnium, vt ipse loquitur, licentiam reliquisset dispensationi Abbatis, secundùm indulgẽtiam Clementinæ? aut cur Benedictus XII. permisisset carnium esum in infirmitorio, sic tamẽ quod in refectorio remaneret ad minimum medietas conuentus? Illæ enim loquendi formæ prorsus euincunt cuiusuis; carnis abstinentiam à S. BENEDICTO indictam. Quid enim opus foret hac indulgentiâ, si volatilibus passim vti liceret? Verùm huius rei veritas ex responsionibus ad obiecta magis patebit, quas explicabit

Euincitur nec volatilia sanis tribuenda.

DISQVISITIO III.

Quid respondendum ad argumenta, quæ volatilium esum promiscuum adstruere videntur?

CONVELLENDA nobis sunt primæ sententiæ fundamenta vt communem cõnfirmemus atque illustremus doctrinam: Potissima difficultas est, quòd S. BENEDICTVS dixerit, *Carnium verò quadrupedum omninò ab omnibus abstineatur comestio.* Ex quo inferebamus, volatilia non prohibita. Respondet verò Seruatius Lairuelz, ex fide aliquorum exemplarium legendum. *Carnium verò etiam quadrupedum ab omnibus abstineatur comestio.* Hausit id fortasse ex Camaldulensium Constitutionibus anno Domini 1572. editis, quæ hanc declarationem verbis suprascriptis adijciunt, vbi dicitur in Regula *Carnium verò quadrupedum*: Credunt patres (secundùm opinionem aliquorum) textum esse mendosum, & legendum esse: *Carnium verò etiam quadrupedum*: voluntque per hunc locum, esum carnium omninò Monachis nostris interdici, tam quadrupedum, quàm volatilium, & omnium aliorum. Hæc ibi.

Regulam qui corrigat ad excludenda volatilia. Seruat. to. 2. Cathec. nouit. sect. 9. Camald. ad Cap. Reg. 39.

Verùm illud, *etiam*, in nullis impressis, ant MSS. exemplaribus quæ viderim (vidi autem plura) inuenire potui. Neque qui Regulam nostram ad plus quàm triginta exemplaria castigauit Baldninus Moreau, Camberonensis Cœnobita, illius lectionis meminit. Quamuis autem non ita in textu legatur, puto tamen eum ipsius textus genuinum esse sensum: & fortasse adiecerit aliquis in margine, τὸ *Etiam*, quod in textum postea irrepserit. Atque ita Regula Solitariorum S. BENEDICTI mentem expressit: *A carnibus verò tam quadrupedum, quàm volucrum omninò abstineant: nisi fortè aliqui in graui infirmitate detenti fuerint. Ipsis enim pro reparatione tantùm concedatur.* In titulo quoque capitis præposuerat: *Vt à carnibus tam quadrupedum, quàm volucrum abstineant.* Excludere solerter volens sinistrum, qui ex S. BENEDICTI verbis elici posset, sensum.

Textus non videtur mendosus. Reg. Solit. cap. 42.

Seruatâ autem communi lectione, hoc modo Turrecremata respõdet: Licet S. Pater tantùm nominet carnes quadrupedum; prohibitio tamen extenditur vsque ad carnes etiam animalium bipedum, scilicet & volatilium. Cùm enim carnes volatilium sint dulciores, magis delicatæ & pretiosiores, quando minùs delicatas vetuit, proculdubio magis delicatas & pretiosiores prohibere credendus est. Mos enim Sanctorum Doctorum est, in minore comprehendere maius. Ita quoque respondet Antonius Perez, alijque nostræ Regulæ commentatores. Denique Cassinenses ad vocem *quadrupedum*, hanc declarationem adijciunt: *Multò magis volatilium, quàm prohibitionem seruare volumus etiam in itinere constitutos.* Poterant responsionem suam S. Hieronymi auctoritate tueri, qui ait: *Procul sint à conuiuijs tuis phasides aues, crassi turtures, attagen Ionicus, & omnes aues, quibus amplissima patrimonia auolant. Nec ideò te carne vesci non putes, si suum agrestium, leporum atque ceruorum, & quadrupedum animantium esculentius reprobes, non enim hæc pedum numero, sed suauitate & gustu comprobantur.* Conformiter S. Prosper: *Si à quadrupedibus abstinentes, phasianis altilibus, vel alijs auibus pretiosis perfruantur, non mihi videntur resecare delectationes sui corporis, sed mutare: nec pro abstinentia, sed velut pro nescio qua immunditia, vel certè (quod verius est) pro stomachi nauseantis teneritudine, delicatas illas communes ac viles carnes abijcere: quò possint alijs non solùm carnibus, sed etiam delicatioribus, ac pretiosioribus carnibus suas voluptates explere.* Hæc Prosper.

Quomodo explicandus, vt excludat etiã volatilia. Turrecr. tract. 104. in Reg. Hieron. ad Saluin. epist. 9. *Auium carnes delicatiores quàm quadrupedum.* Prosp. lib. 2. de vit. contemp. cap. 23.

Argumentum illud à contrario sensu ita explicat, & explodit S. Antoninus: *Quia*, inquit, *in Regula S. BENEDICTI dicitur: Carnium quadrupedum ab omnibus abstineatur comestio. Ex hoc arguunt aliqui, quòd carnibus bipedum vel gallinis, & alijs auibus vti liceat, per* argu-

Anton. 3. p. sum. Theolog. tit. 16. c. 6. § 5. *Soluitur argumentum a contrario sensu.*

argumentum à contrarijs, quod est fortissimum A *regulariter. Quod tamen aliquando fallit, sicut* C. de epi. & Cle. l. Conuenticulam. *Et similiter fallit argumentum hoc secundum Ioannem Andream, quia contradicit tali intellectui ratio naturalis, & capitulum 36. ipsius Regulæ.* Vbi nimirùm de infirmis absolutè dicitur: *Vbi meliorati fuerint, à carnibus more solito omnes abstineant.* Si quæras, cur quadrupedum carnes S. Pater nominauerit, si pariter bipedum voluerit vetitas? Respondet noster à Graffijs, quia talium communior est frequentia, citatque Ostiensem, & Zabarel- B lam in cap. *Cum ad Monasterium.*

Graff. part. 2. decision. lib. 1. cap. 20. n[illegible].

Responde-tur ad abstinentiam à solis quadrupedibus. Ad ea quæ ex Hieronymo, Prudentio, Fausto apud Augustinum, Nicephoro, & Socrate allata sunt, respondendum est ex ijs satis colligi, id quod intenditur, olim nimirùm apud quosdam viguisse abstinētiam à solis quadrupedibus, eamque religiosum cultum existimatam: sed ipse S. Hieronymus & S. Prosper hoc, vt suprà vidimus, reprehendunt, nec credibile id S. BENEDICTVM Monachis indulsisse.

Ad Impp. & Conc. Aquisgran. statuta. Neque verò magnoperè vrget edictum C Imperatorum, aut statutum Abbatum Aquisgrani congregatorum, quo volatilia in Natali Domini, & Paschate Monachis permittuntur. Id enim non tam ex Regula fieri posse deceruitur, quam contra Regulam ob tantorum festorum lætitiam pro paruo tempore misericorditer indulgetur, atque ipsius Regulæ rigor nonnihil remittitur & mitigatur. Nec temerè factum existimare fas est. Ludouicus enim Pius, qui omnes Benedictinos iuxta Regulæ normam exactissimè viuere cupiebat, non sine legitima auctoritate contra eam quidquam per- D misisset.

Responde-tur ad Epistolā Theodemari. Idipsum ad exemplum ex Theodemari epistola petitum respondēri potest: eius nimirùm tempore ex indulgentia Apostolicæ sedis, vel Abbatis fortassè dispensatione, aliquot diebus volatilia in cibum adhibita; Vel quod ipse insinuat, putauit ex Abbatis pendere dispensatione, cùm opportunum est volatilia exhibere, aliàs autem ex debito non posse requiri. Vnde sequitur, ex Regula non posse præberi sine dispensa- E tione.

Frequens olim apud Monachos volatilium esus. Verumenimuerò, ne quid dissimulemus, videntur nostri sensim licentiam hanc vlterius extendisse, & non ex dispensationis gratiâ, sed quasi ex Regulæ auctoritate volatilia manducasse, adeò quidem vt ipsius Ludouici Pij tempore remedium adferri oportuerit. Nam additio adscripta ad cap. 27. lib. 2. de institutis Clericorum Rabani Mauri, ita habet: *Sola quadrupedia non volatilia Monachis interdicta. Hoc autem tempore Pij Ludouici sic immutatum esse dicitur, vt in omni eorum pulmento sanguine vti liceat, propter ni-*

miam & alijs damnosam consumptionem volatilium, quam faciebant. Cuius verò additio hæc sit, ibi non adscribitur. *REFECTORIVM.*

Soluitur argumentum ex Regula Isidori. Ad Regulam S. Isidori Hispalensis responsione opus non est, cùm omnia eius decreta Regulæ S. BENEDICTI non sint conformia, nec Benedictinos stringant. Licitè quoque S. Eligius volatilibus vesci poterat quantumuis Ordinis nostri Monachus fuisset. Per Episcopatum enim Religiosi velut exeunt è familia monastica, nec omnibus eius obseruantijs manent de- uincti.

Et exemplū Pauli Leonensis. Quod deinde adsertur exemplum S. Pauli Leonensis Episcopi à volatilibus abstinentis, id fortassè nostræ parti magis fauet; ex eo enim facto non malè quis colligat, virum hunc sanctum ita Regulæ præceptum intellexisse, licet Trithemius putauerit id vltra Regulæ mensuram obseruasse, qui fortasse in illa fuerit sententia, vt volatilium esum ab ipsa Regula permissum putarit.

Responde-tur sententia Rabani Mauri. Ad Rabanum Maurum respondeo, eum ex aliorum fortè sententia scripsisse in Regula Monachorum (sine dubio S. BENEDICTI) non prohiberi nisi quadrupedum carnes: vel eius fuerit ista sententia singularis. Constat enim ab ipso Fuldēsis Monasterij exordio Monachos carne abstinuisse, prout ad Zachariam Papam illius Monasterij fundator S. Bonifacius scribebat. Neque exuleuerat stricta illa obseruantia Rabani tempore, nam cum Fuldensi Cœnobio etiamnum puer traderetur, arduam tum pro Dei amore Monachi vitam ducebant: *Et*, vt ait Trithemius, *à vino & carne omni tempore abstinebant, & nec ius carnium præter infirmos, omninoque debiles sumebant in cibum, nec huius mundi voluptatibus vtebantur.* Hanc autem viuendi rationem credibile est non statim defecisse, aut ab ipso Rabano immutatam: quippe qui ob religionis obseruantiam ab Einardo Abbate dicitur *vir valdè religiosus*, cui cura quàm maxima circa disciplinam Monasticam, & profectum discipulorum: qui in oratione, vigilijs, & abstinentia, ceterisque virtutum titulis formam se suis subditis præbebat.

Trithem. lib. 1 vitæ Rabani.

Libr. de transl. SS. Marcell. & Pet.

Item exemplo Cuthberti ancā exhibentis pro edulio. Ad id verò quod de S. Cutbberto adferebatur, responderi posset, Monachos illos ad abstinentiam à carnibus, præsertim volatilium, quorum maxima erat in illis insulis copia, aliarum verò rerum ingens, eo præsertim sæculo pœnuria, nondum fuisse à S. Cutbberto perductos. Sed duplicem aliam responsionem adfert Edoardus Maihew. Prior est, eam hospitalitatis tum apud priscos illos Monachos, tum apud Benedictinos fuisse curam, vt cùm alia non haberent, etiam in diebus ab Ecclesiā probibitis, carnes hospitibus, & peregrinis non- num-

Maihevv Tab. 2. 20. Martij.

REFECTORIVM.

numquam apposuisse legantur. Cùm igitur præceptum Regulæ S. BENEDICTI de abstinentiâ à carnibus in diebus ab Ecclesiâ non interdictis, regulare tantùm sit, quis non videt Sanctum Cutbbertum in Regulam S. BENEDICTI non peccasse, cùm aliud non habens, carnes suis fratribus, quos vt hospites habuit, comedendas obtulit? Quamuis enim fratres illi secum alia, quæ comederent attulerant, hoc tamen S. Cuthberto erat incognitum, imò ex iure hospitalitatis debebat ipse mensam illis ex proprijs parare. Posterior est, Aucam illam fortasse fuisse quoddam genus piscium; & contrarium nullo modo ex relatione Venerabilis Bedæ conuinci posse. Auca enim & anser idem significant; sub Anseris enim nomine comprehendi ea volatilium genera, quæ nos Anglicè *Bernacles*, & *Puffines* vocamus (Latinè *Brantas*, vel *Berniclas*, & *Puffinos* appellat Gesnerus) quæ nostrates inter pisces computant, & comedunt, certissimum est. Et certè verisimile est, aucam illã S. Cutberti non fuisse anserem domesticum; Primùm, quia non est probabile S. Cuthbertum, quem etiam in ægritudine per quinque continuos dies nihil aliud præter cepas manducasse S. Beda refert, talem auem in mansione sua habuisse: deinde, quia nimis magnum duobus Monachis struxisset epulum. Denique per septem dies reseruata, & ad parietem appensa hæc auis, vt ex Beda colligitur, non est putrefacta. Erat igitur fortasse ex illis auibus, quas *Puffinos* appellamus, quasque sale conditas in quadragesimam nonnulli reseruant. Hæc Edouardus.

Secundò.

Quid sit auca. Gesner. lib. 3. de auibus §. de Ansere.

Tertiò.

Quibus addere licet, potuisse Aucam à fratribus illis comedi, tum quia iter suscipiebant, tum quia ab Episcopo rogabantur. In vtroque enim hoc casu S. Fructuosus esum carnium permittit, *seruato*, inquit, *moderamine pietatis*. Probabiliorem tamen arbitror posteriorem illam Edouardi respõsionem: si enim dispensatiò hîc aliqua intercedere debuisset, facilè allegare potuissent puniti ob relictam Aucam fratres, nihil opus esse dispensatione, cùm regulares cibos ipsi attulissent.

Cap. Carnem de cõsecrat. dist. 5.

Sed discutiamus etiam allatas pro volucribus rationes. Prima sanè illa, quod eodem die, eodem ex elemento pisces & aues conditæ dicantur, parum vrget. Non enim propterea eãdem habēt naturam: cùm aues calidi sint sanguinis, pisces autem frigidi. Et licet, vt Galenus dixit, *volucrum caro concoctu facilior sit*, nonnulla tamen volatilia, etiam ex Medicorum sententia duriorem & crassiorem habent substantiam, quàm multa terrestria: sic Anseres, Anates, Palumbi, Vultures, arietes duritie superant, vt tradit Celsus. Et vt ita non esset, lautorum hominum, & qui delicatè corpus suum nutriunt

Soluitur quòd aues sint eiusdem generis cum piscibus.

Galen. l. 3. de facult. alim. c. 19.

Cels. lib. 2. cap. 17.

A exemplum, facilè euincit auium carnes inter delicias haberi: Has enim quadrupedũ præferunt, & mensis suis crebrò inferunt. Quare vel hoc nomine Monachi nostri, quibus præscriptum est, *Delicias non amplecti*, laudabiliter ijs abstinebunt.

Cap. 4.

Sed enim libet hîc referre horrendum exemplum, quo huius obiectionis vis aliquando retusa, & volucrum comestio in Benedictino Monacho punita fuit. S. Odo Cluniacensis Abbas illud refert, vt habet in eius vitâ Ioannes Monachus: Frater qui-B dam manè ad Patris sui ædes veniens, rogat, num quid habeant quod possint ipsi edendum apponere. Illis dicentibus nondum esse edendi tempus, respondit iratus: *Hem totâ nocte equitaui, vt explerem quod iussus sum, & vos ieiunare me cogitis?* Afferte si quid habetis. aiunt illi, se habere pisces. At miser acrioribus etiam iracundræ stimulis percitus, & fastu tumidus, huc illucque circumfert oculos, videtque gallinarum gregem ad pedes suos. Mox non nisi furiâ quadam arrepto baculo vnam ex eis, quæ ei arride-C ret percussit, oreque rabido: *Hæc mihi*, inquit, *modo piscis erit*. Qui tum illic aderant, non sine rubore aiunt ad eum: *Fortassis licet tibi pater vesci carnibus? Volatilia*, inquit, *non sunt caro. Vnam enim habent cum piscibus originem parisque cum illis conditionis sunt, sicut habet quidam hymnus noster* (innuens id quod feriâ V.) ad vesperas ex Ambrosio canitur:

Obiectio hæc horribili exemplo retusa.

Ioan in vit. S. Odon. l. 3. cap. 2.

Monachus gallinam sibi apparari facit.

Magne Deus potentiæ,
Qui ex aquis ortum genus,
Partim remittis gurgiti,
Partim leuas in aëra.
D *Demersa lymphis imprimens,*
Subuecta cælis irrigans,
Vt stirpe vnâ prodita,
Diuersa rapiant loca.

Pergit verò S. Odo: Ad hæc eius verba conticuerunt omnes. Deinde apposita est illi assa Gallina, ex qua cùm morsellum accepisset, eum nec traijcere in stomachum, nec exspuere potuit, repentè è medio sublatus.

Strangulatur primo bolo.

Restant S. Hildegardis rationes, quæ nec ipsæ magnam difficultatem habent. E Nam quod ait, Carnes volatilium esse mundas, si de legali munditia intelligat, non vniuersè verum est. Leuiticus enim plures enumerat aues, quarum esus vitandus. At quamuis omnes aues mundæ essent, id parum referret, cùm post Euangelicam lucem notum sit legis vmbras cessasse, nec Mosaicas cærimonias Christianos obstringere, nec Monachis suis eas S. BENEDICTVS præscribere voluit, aut debuit. An verò minùs libidinem excitent, auium carnes, quàm terrestrium animalium, Medicis examinandum relinquo. Id sanè constat delectabiliores esse volatilium carnes, & gulam

Satisfit rationibus S. Hildegardis.

Leuit. 11.

gulam magis irritare, quæ sufficiens ratio fuerit ad earundem abstinentiam indicendam.

An ob Monachorum imperfectionem carnes à S. Benedicto concessæ.

Quod vltimò ex S. Hildegarde adfertur, Monachorum conuersationem tempore S. P. BENEDICTI rudem & ferè insolitam fuisse, adeoque tanquam valdè imperfectis anima carnes permitti debuerint, id ex vero non est. Constat enim primos S. Patris nostri discipulos, vt Maurum & Placidum, aliosque rigidissimæ abstinentiæ fuisse, & totâ vitâ quadragesimalem viuendi formam ex S. BENEDICTO exemplo obseruasse. Quinimo S. Maurus existente adhuc in viuis S. BENEDICTO, de eodem dicere veritus non est, quòd multorum exstiterit fundator Cœnobiorum multaque Domino acquisierit millia perfectorum Monachorum, vt testatur Faustus. *Faust in vita S Mauri.* Non igitur tãquam imperfectis opus erat carnium esum indulgere. Sed & si fateamur sanctissimum Legislatorem antiquorum Monachorum rigorem temperasse, non ideo tamen volucrum carnes permittere debuit, quas plerique Religionum conditores, qui eum postea sunt secuti, à suis congregationibus excluserunt. Neque crediderim eo tempore pro magno habitam fuisse abstinentiam à carnibus, quam olim primi Christiani Alexandriæ sub S. Marco obseruabant, vt ex Philone refert Eusebius. *Eusebius lib. 2. Eccles. hist. cap. 22. & 17.*

Ostenditur oppositum.

Vtcumque ergo admitteremus tempore S. BENEDICTI multos rudes fuisse, & imperfectos; non tamen eousque sanctissimum Patrem eorum imperfectioni condescendisse crediderim, vt volatilium carnes eis in cibum concesserit. Voluit potiùs eos ad quæque perfectissima manuducere, & iam tum sine dubio sciebat toti mundo se Regulam exarare, quam proinde opus non esset ob suorum Monachorum imperfectionem, nimiùm relaxare. Quomodo verò à S. Gregorio vocaretur *Arctissimæ vitæ Magister optimus*, si volatilium comestionem, à quibus etiam multi non Monachi omni æuo abstinuerunt, permisisset? aut quomodo vita illa arcta & stricta diceretur, quæ delicatiorum hominum cibos à sua mensa non remoueret?

Respondetur ad auctoritatem S. Hildegardis.

Verùm vrgetur S. Hildegardis auctoritas, cuius scripta in Concilio Treuirensi, agente S. Bernardo, approbata sunt, ipsaque dicit se lumine Dei vidisse quæ in Regulam S. BENEDICTI commentata est. Sed respondendum (quod ex S. Gregorio Angelicus doctor adfert) quòd aliquando Prophetæ sancti dum consuluntur, ex magno vsu prophetandi, quędam ex suo spiritu proferunt, & se hæc ex prophetia dicere suspicantur. *Greg. hom. 1. in Ezechiel. S. Thom. 2. 2. qu. 171. art. 5.* Atque hanc responsionem ad aliam quamdam eiusdem S. Hildegardis adhibendam putauit Martinus Delrio. *Delrio disquis. mag. l. 4. c. 1. q. 4. sect. 7.* Postquam enim reuelationem de quadã energumena enarrasset: hic locus, inquit, ostendit verissimum esse dictum Theologorum, sæpè eos, qui assueuere multis reuelationibus etiam veris, putare se habere per reuelationẽ, quod habuêre per discursum opinionemque. Atque eo loco habet idẽ auctor, quod B. Hildegardis affirmauit corpus B. Pauli cùm raptus est ad tertium cœlum, verè ab anima fuisse separatum. Dubitant, ait, quotquot memini Patres, dubitant etiam Scholastici omnes: ipse Paulus se nescire professus est.

REFECTORIVM. Reuelationes putantur quæ non sunt.

Idem lib. 2. q. 25. Hildeg. in quæstionib. suis.

Et verò, si vt sacras prophetias accipere velimus quæcumque ad Regulam annotauit, cogemur admittere, id quod S. BENEDICTVS de Cellerario Monasterij scripsit: *Fratribus constitutam annonam sine aliquo typo, vel mora offerat*, ex diuinâ reuelatione idem esse atque, *sine præsignata mensura determinatæ institutionis. Vbi etiam in typo intelligitur Ty, quod est, tibi: Et Po, quod est potestas, scilicet ne Cellerarius intra se dicat: Tibi potestas dare & negare vbi vis.* Quis autem hanc interpretationẽ ex mẽte dicat esse S. BENEDICTI, magisq; ex Spiritus sancti reuelatione? omitto alia quæ adferri possent.

Cap. 31. S. Hildegardis in explicatione Regulæ alucinata.

Certè Columbanus Vrancx in MS. Commentario non veretur dicere: Cùm S. Hildegardis paradoxum, & ab omnium opinione extraneam adferat huius loci (*quadrupedum abstineatur comestio*) expositionem videtur non Dei, sed suum & humanum hac in parte secuta spiritum. Cognouerit igitur, hæc quæ ad S. BENEDICTI Regulam explanandum adfert, non per expressam reuelationem, sed per instinctum quemdam occultissimum, quẽ (vt Augustinus ait) *nescientes humanæ mentes patiuntur*, ad ea autem quæ cognoscit homo per instinctum, *aliquando sic se habet* (inquit Thomas) *vt non plenè discernere possit, vtrum hæc cogitauerit aliquo diuino instinctu, vel per spiritum proprium: Non autem omnia quæ cognoscimus diuino instinctu, sub certitudine prophetica nobis manifestantur. Talis enim instinctus, est quiddam imperfectum in genere prophetiæ.* Ita S. Doctor.

Nec semper secuta Dei spiritum.

August. l. 2. de Genes. ad lit. c. 17. S. Thom. 2. 2. qu. 171. art. 5. Qui non facilè cognoscuntur.

Tempore Hildegardis aliud sentiunt viri docti & sancti.

Constat autem viros sanctos & doctos etiam eodem tempore, quo B. Hildegardis vixit, aliter de hoc puncto iudicasse, vt patet ex S. Petro Venerabili, Cluniacensi Abbate, qui carnium esum in suis reprehendens, inter cætera vrget, quod etiam anser, Gallinæ & prorsus omne volatile domesticum Sanctorum Monachorum mensas operiant. *Aucupum arte*, ait, *Phasiani, perdices, turtures capiendi sunt: ne seruus Dei fame pereat.* Non ergo existimauit ille fas esse nostris volucrum carne vesci, neque hæc quam carpit creophagia totum Ordinem inquinauerat, sed quosdam tantùm in Prioratibus commorantes, vt ex ipsa epistolæ inscriptione patet. *Petr. Ven. lib. 6. epist. 15.*

REFECTORIVM.

Cluniacenses abstinebant à carnibus.

Viguisse autem apud cæteros Cluniacenses omnimodam à carnibus abstinentiam, vel inde patet, quòd S. Bernardus in illa sua Apologia contrarium non eis obiecerit. Quinimò ipse huius abstinentiæ assertor & testis est. *Fercula*, inquit, *ferculis apponuntur; & pro solis carnibus, à quibus abstinetur, grandia piscium corpora duplicantur.* Aliter ergo S.Hildegardi coæui de S.BENEDICTI meote iudicabant, quàm ipsa, vt proinde ab eorum sententia non sit declinandum. Atque ista sufficerint, vt volatilia à Monachorum mensis auolare faciamus.

DISQVISITIO IV.

An licitum Benedictinis adipe Carnium vti?

Status quæstionis.

SVppositâ obseruantiâ Regulæ circa abstinentiam à carnibus, dubium est, ao saltem sagimine, aut pinguedine carniũ vesci fas sit ijs diebus, quibus vel communi lege, vel loci consuetudine, aut speciali priuilegio licitum est lacticinijs, ouis, C & butyro vti. Quamuis enim non propriè caro dicatur, maximam tamen cum ea propinquitatem habet. Similiter ambigi potest de iure, in quo carnes decoquuntur, aut de oleribus & leguminbus cũ carnibus simul coctis; hęc enim ex illa coniunctione multũ de earum substantia & virtute participant.

Quidam sagimen admittunt.

Sagiminis autem vsum, esumque admittit Glossa in *c. admonere* 33.q.2.& *in c. Presbyter. dist.*82. Abbas *c. consuluit. num.*2. *de Iudæis.* Siluester, Hostiensis autem in sum, de obseruat. ieiunij ait: *Cui conceditur vsus ouorum & casei, intelligitur concessum vt possit vti sagimine, & sic*, inquit, *vtuntur Cluniacenses Monachi, sed Cistertiẽses, & quidam alij Religiosi contrarium seruant.* Sic ille. Quod refert, nec refutat Azorius. Henricus quoque ob penuriam olei, sagimen adhibere, vbi mos id suscepit, ait non esse damnandum. Quod etiam apud Monachos locum habet: Nam vt Azorius ait; Consuetudo inducta aduersus ea, quæ tantùm Regula præcipit, aut prohibet, valet, si fuerit impunè permissa. Hinc est, vt in Hispania, si apud Monachos S. BENEDICTI Regulam professos sit inducta consuetudo in Sabbatis extremas animalium partes edendi, ea valeat: non quia laicorum consuetudo ad Monachos protendatur, sed quia sit Monachorum consuetudo vsu approbata, quæ sicut legem humanam ex toto vel ex parte interdum abrogat: sic etiam Religiosi instituti Regulam ex a parte, quâ tantùm est iuris humani non diuini vel naturalis, vel communis.

Siluest. v. ieiunium q.5.nu.16. — Azor.10.1. lib.7.c.10. quæst.vlt. — Henric.l.7. de indulg. cap.13. — Etiam apud Monachos. — Azor.lib.7. c.19.qu.3.

Contrarium magis probabile.

His tamen non obstantibus, dicendum arbitror, eo ipso quo carnes Monachis interdicuntur, similiter interdictum censeri A esum lardi, & sagiminis, nisi speciali priuilegio aut consuetudine vim legis obtinente contrarium permissum sit. Ita Paulus Layman. Et ante illum Nicolaus Serarius multis refutauit & dissoluit argumenta in contrarium adducta, quæ, ne forsitan prolixior sim, adtexere supersedeo. Thomas verò a Iesu sententiam hanc confirmat ex iure: Nam *cap. de esu carnium* præcipitur, vt sextâ feria Christiani à carnibus abstineant: In Ecclesia verò, inquit, communi interpretatione & iure receptum est, quod B ibi oomine carnium non solùm carnes ipsæ, sed etiam sagimen, lardum, pinguedo, &c. prohibeantur; quod non fieret, si hæc nomine carnium non comprehenderentur.

Laym.l.4. tract.8.c.1. num.1. — Serar. Noc. in epist. 142.S.Bonifac. — Tho.à Iesu in Regul. Carm.c.12. dub.1. — Confirmatur. — Cap. de consecrat. dist.5.

Deinde idem probat ex sua Regula, nam cùm Albertus absolutè carnium esum interdixisset: Innocentius IV. id mitigaos indulsit, vt itinerantes vti possent pulmentis coctis cum carnibus. Ex quo quasi per necessariam sequelam rectè inferas cetera prohiberi: nam si nomine carnium non prohibeantur in Regula sagimen, pinguedo, C ius aut pulmentum, supernacanea esset hæc permissio, siue exceptio. Atque ita in sua Religione ait communi interpretatione & consensu receptum. In Ordine verò S.BENEDICTI idem puto obseruatum apud eos, qui constitutiones Cassinenses, & Bursfeldenses sequuntur. In his enim nulla de pinguedine, aut adipe mentio. Sed iam olim etiam Fuldẽses ab ijs abstinebant. Testatur enim Tritbemius in vita Rabani Mauri, eo tempore quo monasticam ille vitam suscipiebat, pane, vino & caroibus omni tempore ab- D stinuisse, *& nec ius carnium*, inquit, *præter infirmos, omninoque debiles sumebant in cibum.* Postea tamen id vsurpatum Pontificis dispensatione. Qua de re posteris documentum relinqui placuit, quod monachi illi *Capitulum* dixere *necessariò sciendum* de Ludouico videlicet Pio Caroli Magni filio: *Quod Monachus in ciuitatibus & in matricularibus ecclesiarum locis consistentibus, qui cum maximo labore & studio diuinum seruitium toto anni tempore peragũt, obtineret apud Papam sui temporis Gregorium, sagiminis vti cibis.* Ita Browerus.

Ex vsu Benedictinorum. — Trith.l.1. vit.Raban. — Quando in eo ceptum dispensari. — Antiq. Fuldens.lib.2. c.16.

E Consuetudinem autem illam Cluniacensium, cuius Hostiensis meminit, expressam inuenimus in statutis S.Petri Venerabilis, in quibus habetur: *Statutum est, vt vniuersi fratres Cluniacenses, omni sextâ feriâ, præter natiuitatem Domini, si eadem die occurrerit ab adipe abstineant.* Solebant autem, vt ibidem dicitur, adipe legumina sua infundere, & eo frixa diuersa fercula comedere. Et infrà. *Statutum est, vt omni die aduentus Domini, exceptâ primâ dominicâ, ab adipe, qui in duodecim lectionum festis in vsu esse solebat, omnes abstineant.* Sed & aote eum Lanfrancus statuit, *vt Dominicâ primâ Septuagesimæ fratres*

Cluniacenses adipe vsi. — Stat.Petr. Clun.art.10. — Art.11. — Lanfr. statut.c.1.§.3.

fratres

Monachi Anglicani.

fratres adipem comedant, deinceps vsque ad Pascha abstineant. Itemque: *In Dominicis aduentus, & festis quibus duodecim lectiones faciunt, adipem comedant.* Præcesserat S. Dunstanus, cuius hæc verba: *In aduentu Domini pinguedo interdicitur, scilicet lardi, nisi festiuis diebus. In septuagesima verò pinguedo intermittatur vsque in quinquagesimam.* S. Petrus Damiani de suæ Congregationis institutis agens, insinuat suillæ carnis adipem in vsu fuisse: nam de ijs, qui arctiori viuendi genere se obstrinxerunt, ait, aliquos esse, *qui ouis, lacte simul & caseo, suinâ quoque pinguedine non vescantur.* Regula Solitariorum: *In his regionibus vbi defuerit oleum, si necessitas exposcerit, adipe vtantur interdum.* Rupertus Tuitiensis, respondens Clericis regularibus hoc nomine se Monachis præferentibus, quòd adipis vsum sponte proiecissent, ait: *Hoc neque illis augere, neque his minuere altitudinem meriti, Ecclesiæ namque Dominus claues regni cælorum in B. Petro tradidit. Ecclesia autem tantam potestatem habens generali Synodo Monachis (quoniam olei copiam non haberent) non carnes, sed carnibus cognatum indulsit adipem.*

Dunstan. in stat.

Opusc. 15. cap. 14. S. Petri Damiani.

Reg. Solit. cap 44. Item Germani.

Rupert. lib. 4. in Reg. S. Bened. cap. 13.

Sed non Paderbornenses.

Auct. vit. apud Brouuer. inter sidera German.

Rigidioris obseruantiæ fuere Monachi Paderbornenses, quantumuis ex Cluniacensium familia existerent, vt patet ex facto Meinwerci Episcopi, quod ad illustrandam hanc disquisitionem adscribere visum, Quodam tempore officinas Monasterij sui noui, more solito circumiens, fratribus ad capitulum considentibus, coquinā intrauit, & seruis fortuitò vacantem inueniens, inuento frusto panis, in ollas igni appositas trusit, nullius autem pinguedinis vel admixtionis speciem præter aquam & cibum animaduertens simplicem, tēpore coquendi, Conuentum intrauit, & causatus filiorum suorum, & fratrum aridum cibum, quem in coquina vidisset & fecisset, retulit: Abbate autem ob virtutum custodiam seruandam asserente parcimoniam: respondit Venerabilis episcopus, vt si ipse religiosus esset, vel videri vellet, circa vitam propriam seuerus, erga subditorū benignus existeret, Euangelicis & Apostolicis documētis propositis, quomodo laborans agricola, mercede operis sui dignus esset. Et, data auctoritate, quomodo Dominus Ecclesiæ claues B. Petro Apostolo tradiderit, & Ecclesia tantam habens potestatem generali Synodo, Monachis, quoniam olei copiam non haberent, non carnium, quadrupedum esum, *sed carnibus cognatum adipem indulserit;* aduocatis villicis, porcos dari mandauit, de quorum sagimine & pinguedine, cibum fratrum parari mandauit. Probare autem volens Episcopus dispositionis suæ obseruantiam, quadam die indutus cappâ laicali, coquinam iterum fratrum intrauit, & quasi aduena ignotus, de scitu, habitu monasticæ conuersationis, claustralis religionis, quotidianæ refectionis, curiosè quæritans; beatam vitam, quantum ad Deum inibi duci; miseram verò, quantum ad corporis indigentiæ vsum, agi, à coquo audiuit. Vnde festinus ad cubiculum rediens, Abbatem aduocari velociter mandauit, & de segni dispositionum suarum executione eum arguit, incusans; nouem pernas optimas secum ad claustrum deferri mandauit. Hæc ibi.

Qui ab Episcopo rogati, non acquiescunt.

Licet is porcos eorum vsibus assignet.

REFECTORIVM.

Quæ Synodus adipis vsum Monachis indulserit.

Brouu. not. in hanc vit. num. 45.

Inquirens verò Browerus, quænam hæc Ecclesiæ Synodus, quæ sagiminis vsum indulserit, ait, se haud facilè id explicare: Laudari solet Capitulum *Presbyter*, in quo *vini & saginimis, ouorum, & casei vsus pænitenti indulgetur.* Id caput, quia Glossa meminit, ex Gangrensi Concilio depromptum fortè ob hanc caussam vsus sagiminis, eadem hinc operâ censetur stabiliri. Ita ille.

Aquisgranensis, anno 817. celebrata.

Concil. Aquisg. can. 77.

Mihi autem minimè dubium est, Meinwercum & Rupertum respexisse Concilium Aquisgranense, anno 817. in quo ita habetur: *Vt fratres aliquid pinguedinis in victu quotidiano habeant, exceptâ sextâ feriâ, & diebus octo ante natale Domini, & à quinquagesima vsque ad pascha.* Atque ex hac huius Synodi indulgentiâ crediderim morem illum à Dunstano & Lanfranco commemoratum, & à Cluniacensibus vsitatum profluxisse, atque ita passim obtinuisse. Neque enim credibile est, absque sufficienti auctoritate id viros sanctos permisisse.

Guid Iuu. Reform. Monast. vindict. lib. 1. cap. 13.

Quam indiscretè quidā idē vellicat.

Bilem verò mouit Synodalis hæc constitutio Guidoni Iuuenali, qui sexcentis & amplius post eam annis acerbo calamo eam ita perstrinxit: vt mihi persuadeam compellit quoddam Cōcilium Aquisgranis celebratum nō generale, sed particulare quorundam Prælatorum. In quo nescio qui Abbates congregati, nescio quo spiritu, statuerunt præmaturo (ne dicam maturo) consilio, vt Monachi vterentur oleo lardino. Egregium scilicet statutum multisque prædicandum sæculis. Sed lardini quod decretum facere possunt, nisi lardinum? ex abundantia cordis os loquitur, & viuendi mores lingua tacere non potuit. Vtinam dorminissent in stratis suis, cùm talia protulerunt, & suis vanis decretis Ordini tam præclaro notam inurere non erubuerunt! Ita ille. Sed nimio zelo, nec secūdùm scientiam, abripi se vir bonus passus est, & credere debuit non defuisse caussas rationabiles, cur ita Patres isti constituerint, olei scilicet aut butyri defectum, vel eam tum fuisse consuetudinem, vt difficile admodum videretur, eam tolli posse.

Cistertienses olim non edebant adipem.

Ceterùm, quod Hostiensis suprà dixit, Cistertienses à sagimine abstinuisse, cōstat ex statutis in generali Capitulo anni 1134.

quæ

REFECTORIVM. Cap. 24. apud Man-riq. tom. 1. Annal. Ciftert. Cæfar. l. 6. cap. 3. Ibid. cap. 4.

quæ fic habent: *Infra Monasterium nullus fagimine, & carne vescatur, nisi omninò infirmi, & artifices conducti.* Praxim confirmant exempla à Cæfario commemorata de Hermanno Abbate Hemmenrodenfi, & Daniele Priore eiufdem loci. Quibus autem fagiminis vfus vetitus, eifdem ius carnium, & legumina cum carnibus fimul cocta arbitror interdicta.

DISQVISITIO V.

Quanti ipsa S. Patris Benedicti *de abstinentiâ à carnibus constitutio facienda?*

Ivverit, ni fallor, hoc loco aliorum fenfu Legiflatoris noftri prohibitionem expendere, vt piam hanc obferuantiam, qua licet foueamus. Et quidem Edouardus Mahew in MS. tractatu *de abstinentia à carnibus iuxta Regulam* S. Benedicti, tanti ponderis hoc Legiflatoris noftri præceptum arbitratus eft, vt fcripferit, verè & propriè S. P. N. Benedicti filium non effe, qui accidentale aliquod alicuius ponderis illius Regulæ ex inftituto non feraut, fed ad maiorem libertatem deflectit. Rem autem eiufmodi magni ponderis nos æftimamus meritò inter plura alia ab ipfo præfcripta præceptum ipfius de abftinentia à carnibus extra cafus à Regula permiffos. Idque confirmat hac ratione: Omnes omnino Religioforum Ordines eundem finem vltimum fibi propofitum habent, tam in hac, quàm in altera vita, perfectam fcilicet cum Deo per charitatem vnionem, & perpetuam deinde eiufdem fruitionem. Ex hoc igitur capite nulla inter religiones diftinctio: fed neque per media effentialia, quibus ad propofitum finem tendunt, inter fe differunt. Omnes namque eadem media effentialia, nimirum tria vota, Paupertatis, Caftitatis, & Obedientiæ amplectuntur. Differentia ergo inter Religiofos ex accidentalibus quibufdam oritur, per quæ ad finem generalem omnibus Religiofis communem contendunt. Huiufmodi autem media funt diuerfi modi exercendi diuerfas virtutes, & varias mortificationes, tam animæ quàm corporis: quales funt abftinentiæ, ieiunia, vigiliæ, &c. Ratione quarum differentiarum fancta Dei Ecclefia mirâ religioforum ordinum ornatur varietate. Ex quibus clariffimum videtur, non eum tantùm, qui effentialia fua Ordinis tranfgreditur, verùm illum, qui accidentale aliquod alicuius momenti præuaricatur, verè & propriè illius Ordinis non effe. Hinc enim eft quòd fi Carthufiani abftinentiam à carnibus, fiue filentium; fiue Minimi abftinentiam ab ouis & lacticinijs ex inftituto fuo abijcerent, verè & propriè Carthufiani & Minimi iuxta ftatuta fua, & regulas fundatorum fuorum non effent. Atque idem de Benedictinis, alijfque Religiofis afferendum: Et noftro, inquit, iudicio fatius & melius foret, vt qui liberiùs viuere cupit quàm Regula Benedictina permittit, alium ordinem laxiorem fibi eligeret, quam fi fub Benedictino nomine alterius, imò nullius Ordinis inftituta fequeretur. Ita ille.

Mahew *capit. Quidam censet non esse veros Benedictinos, qui carnes comedunt.*

Probat ex eodem fine omnium Ordinum religiosorum.

Qui differunt tantum accidentaliter.

Qui accidentale omittit, deflectit à sui instituti perfectione.

Cuius fententiam ad rigidiorem ftateram forfitan examinantes non prorfus probauerint. Nobis tamen non omittenda videbatur, quod vix dici poffit, quænam fit differentia, quæ religiofum per tria effentialia vota in communi Religioforum genere conftitutum, ad hanc vel illam religionis fpeciem contrahat, nifi id aliquid ex accidentalibus effe dicamns. In effentialibus enim omnes, vt dictum, conueniunt.

Iudicium de hac sententia.

Atque ita ferè ante aliquot fæcula ratiocinari vifus eft Petrus Blefenfis; nam Cœnobiticam vitam dicens ab Apoftolis inftitutam, in tribus maximis confiftere, in communi dilectione fraterna, in communi fubftantia, in communi obedientia. Hæc tria caput funt Monafticæ religionis. *Domnus autem* Benedictvs *huic capiti quadam supererogauit, ornamenta, vel, vt veriùs dicam, circa sterilem ficulneam fodit, vt fructum ferret, & stercora appofuit, vt plus ferret; de ariditate fcilicet ciborum, de vilitate vestium, de humilitate lectorum, de temporibus ieiuniorum, de custodia labiorum, de exercitio laborum, de distinctionibus orationum.* Cenfet ergo has obferuantias veluti notas & characteres effe Benedictinifmi, & per eas verum conftitui Benedictinum. Vnde alibi ait: *Character Ordinis tui est, mediocritas in victu, vestitu, habitu, incessu, tonsura, in psallenda & eiusmodi. Non extenues* igitur *soliditatem, neque emollias Ordinis rigorem, vt tanquam priuilegiatus velis edere lautiùs, bibere sapidiùs, cubare molliùs, loqui licentiùs, vigilare parciùs, arare tenuiùs. Hunc enim Ordinis rigorem quasi iureiurando professionis sancitum quædam vitia latenter emolliunt,* inter quæ recenfet, abfentare fe à communi fratrum menfa, *& cùm sub obtentu boni hoc se facere proponat, veriùs tamen causa, quoniam olera claustri semicocta fastidit, & inuncta, & vinum aquâ mixtum, silentium, sessionem in claustro carcerem reputans.* Hactenus ille.

Blef. ferm. 50. ad Monach. Vita Monastica in tribus maximis consistit.

Quibus quædam addita.

Idem ferm. 11. Quæ eniq. Ordini propria.

Idem ferm. 50.

Sed & alij in hoc fenfu fuiffe videntur, vt fanos carnibus vefcentes à Benedictino grege excluderent. Nam Petrus Cluniacenfis fic fcribit: *Aut ergo nega* S. Benedictvm *patrem tuum, & comede carnes tuas:*

Iudicia aliorum super ereophagia Benedictinorum.

Petr. Ven. lib. 6. epist. 15.

aut

aut confitere, & abstine à carnibus non tuis. Dico eas non tuas, si Monachus & sanus es. Polydorus Vergilius falsè subsannat, qui creophagiam admittunt: *Benedictini*, ait, *à carnibus perpetuò se abstinent, nisi cùm ægrotare cœperint. Vnde Monachi, qui hodie continenter carnibus vescuntur, quorum numerus vbique gentium extra Italiam, ingentissimus est, perpetuò ægrotent necesse est, nisi velint impudenter fateri, se contra suas leges facere.* Sed & Cardinalis à Vitriaco, Ordinis nostri à primæuo vigore collapsi ruinam deplorans, inter ceteras caussas etiam illam insinnat, quòd pristinam abstinentiam relaxauerint. Atque in eos torquet illud Isaiæ: *Vocauit Dominus ad fletum & ad planctum, & ad caluitium, & cingulum facci, & ecce gaudium & latitia, occidere vitulos, iugulare arietes, comedere carnes, & bibere vinum, & idcirco facti sunt hodie contemptibiles Deo & hominibus odibiles.*

Polyd lib. 7. de inuent. rerum c.2.

Ordinis ruina illi tributa. Vitri. Hist. occident. lib.2.c.10.

Isai 22.

Contra verò cõtinuum Carthusiani Ordinis in pristino statu vigorem non dubitauit Richardus Hallus eò referre, quòd ne quidem in necessitate carnes comedant. Nam si in aliquibus casibus dispensatio admitteretur, id eis sensim accideret quod in alijs Ordinibus, maximè Benedictinorum factum est, vbi cùm primùm liceret in infirmarijs comedere carnes, postea ad ipsum refectorium commune potestas hæc translata fuit, non sine graui incommodo totius Religionis Monasticæ. Sic ille.

Carthusianorum vigor ob eam retentam. Richard. l. 3 de conscient. c.46.

Et horum quidem non eo fine addnxi testimonia, quasi asserere velim, carnibns ex Dispensatione vel consuetudine vtentes non esse verè & propriè Benedictinos; sed eò dumtaxat, vt ostenderẽ quanti hunc Regulæ articulum prædicti auctores fecerint: quorum rationes alijs expendendas lubens relinquo.

Quo fine hæc adferantur.

DISQVISITIO VI.

Quo loco olim habita inter Benedictinos fuerit abstinentia à Carnibus?

NON inter minima habitam hanc abstinentiam, ex pluribus capitibus potest comprobari.

I. *Monasteria celebriora carnibus abstinuerunt.*

PRIMÒ enim, quotquot ferè insigni pietatis & sanctitatis laude floruerunt Monasteria, in hac obseruantia fuisse memorantur, vel ab ea commendantur. Fuldensium sanè & Hirsaugiensium laudabilis vigor hoc nomine non semel Trithemij nostri præconium meruit. Cassinenses olim sub Theodemaro Abbate, cùm non nisi in Paschate & Natiuitate Domini volatilium carnes admitterent, plurimi tamen eorum ab ijs abstinebant, vt in eiusdem habetur epistola. Quibus verò cibis ante sexcentos & ampliùs annos Floriacenses in Gallia vsi A sint, liquidò patet ex vetustis eiusdem Monasterij Consuetudinibus. Quæ dum Monachorum recensent fercula, *oua, legumina, & pisces* perpetuò commemorant. Idem alia passim Monasteria laudabiliter præstiterunt, vt minimè operæ pretium sit, prolixum hîc eorundem texere catalogum. Nec pauca hæc adduxi, quasi ceteris hæc obseruantia defuisset, sed quod in memoriam & calamum primò influxerint.

Tritthem. Chron. Hirsaug.

Post Chron. Cassin.

REFECTORIVM.

Deficiente autem hac obseruantiâ, tota regularis disciplina relaxata fuit. Testatur B id, & Angliæ suæ accidisse deplorat Edonardus Mathew: tantum, inquit, abest, vt stricta obseruantia Regulæ S. BENEDICTI cum ieiunijs & abstinentia à carnibus eruditioni obsit, vt etiam eidem prosit. Ex his enim quæ in hac tabula commemorata sunt, est manifestum Ordinem S. BENEDICTI nunquam plures præclaros, & eruditione celebres viros in Anglia peperisse, quàm cùm in eo floruit stricta illa Regulæ obseruantia. Quàm primùm verò ab ea recesserunt, & ad libertatem declinauerunt maC iores nostri, vnà cum obseruantia Regulæ perijt etiam omnis ferè eruditio, sanctitas, dignitas, honor. Quod etiam in Monasterijs Fuldensi, Hirsaugiensi in Germania, Cluniacensi & Floriacensi in Gallijs, & alijs plurimis contigisse, facillimum est demonstrare.

Math. in Troph. Angl. ad calcem tab. 3.

Obseruantia hac deficiente, regularis disciplina relaxata fuit.

II. *Benedictini Episcopi ab hac obseruantia claruerunt.*

SECVNDÒ. Tanti hanc abstinentiam Ordinis nostri sancti, & Episcopi nonnulli fecerũt, vt ne in Episcopatu quidem eam deseruerint. Laudatur hoc nomine S. Guilielmus ex Monacho Cistertiensi Archiepi D scopus Bituricensis, qui ab eo tempore, quo relicto sæculo, monasticum vitæ genus amplexus est, *nunquam carnibus vesci voluit:* licet ob gratiam hospitum, tam ex aucupio, quàm venatione apparata fercula iuberet mensæ suæ inferri, cùm id ratio postnlaret. Sanctus Elphegus, Malmesbnriensi, & Osberno testibus, carnibus nunquam nisi æger indulsit: Et qui eundem in Episcopatu præcessit S. Ethelwoldus, Abendoniæ primò monachus, & Abbas, deinde Wintoniensis episcopus, & si permolestis E afficeretur doloribus, nunquam tamen carnibus vesci voluit, nisi semel grauissimo compulsus morbo, idque iubente B. Dunstano Archiepiscopo, & rursus in ea infirmitate quâ discessit. Ita vitæ auctor.

Sur. in vit. 10. Ianuar.

Sur. in vit. 1. Augusti.

Sed quid mirum est, tam accuratè hunc Regulæ illud præceptum seruasse, cùm ipse vnà cum S. Dunstano Archiepiscopo, & Oswaldo episcopo egregiam nauauerit operam, vt Benedictina Religio, sæuis Danorum persecutionibus pæne exstincta in integrum restauraretur. Nam in Concordia regulari Monachorum, Sanctimonialiumque

Quoniam in Anglia pro abstinentia carnium laborarint.

Præfat. ad Reg. Dunst.

REFECTORIVM

liumque Anglicæ nationis, in Wintoniensi Cōcilio edita, *legitimum votum Domino nostro Iesu Christo vouerunt, pactoque spirituali confirmauerunt se vitâ comite, iugo Regulæ deditos, has adnotatas morum consuetudines communi palam custodire conuersatione.* Postea autem subijciunt: *victum cum pondere, mensura & numero. vestitum, ieiunium, abstinentiam, vigiliam, taciturnitatem, obedientia bonum & cetera quæque, quæ Patroni nostri* BENEDICTI *traditione voluntariè suscepimus.* &c.

Verùm vt quæ de abstinentia à carnibus in Anglicana Ecclesia olim constituta sunt, hic consequenter exhibeamus, transcribenda sunt quæ de ijs Edouardus Maibew iam pridem annotauit: Accedamus, inquit, ad posteriora sæcula, in quibus capitula generalia à nostris prædecessoribus celebrata sunt. In horum enim antiquissimo, cuius memoria exstat, eadem obseruantia in particulari quantum ad abstinentiam à carnibus decreta & stabilita est. Imò idem decretum auctoritate sedis Apostolicæ & Conciliorum prouincialium totius Angliæ, quæ illis præsidentibus celebrata sunt, confirmatum. Demonstrari ista poterunt ex Concilio Londinensi, in quo præsidente Ottone Cardinale, Gregorij IX. summi Pontificis Legato à latere, anno Christi 1237. pro reformatione Ordinis S. BENEDICTI, hoc modo constitutum est: *Audiuimus & lætati sumus, quòd religiosi viri Abbates Ordinis* S. BENEDICTI *per Angliam constituti, conuenientes in vnum nuper in Concilio suo generali tanquam filij iuxta sermonem propheticum ad suos terminos reuertentes, proinde statuerunt, vt de cetero secundum* S. BENEDICTI *Regulam ab esu carnium debeant abstinere, exceptis debilibus & infirmis, quibus debet secundum eiusdem Regulæ continentiam in infirmitorio prouideri. Quod vtique approbantes statuimus inuiolabiliter obseruari.* Hæc ipse in Concilio Londinensi. Præterea sequenti anno 1238. idem D. Legatus Otto (vt scribit Matthæus Paris) omnes Abbates Angliæ nigri Ordinis auctoritate Domini Papæ citauit, vt coram eo apparerent Londini in Ecclesia S. Martini, de Ordine Monastico reformando tractaturi. Inter plurima verò & ista habet: *Ad hæc cùm esus carnium sit Monachis nigri Ordinis per Regulam S. BENEDICTI, ac statutum nostrum, nec non & Abbatum præsidentium generali capitulo interdictus, vt Monachus, qui consueuerunt vesci carnibus per abusum, tollatur occasio & materia murmurandi, præcipimus Abbatibus & Prioribus, vt loco illius cibi illis vetiti studeant, & procurent iuxta facultatem domus cibum alium competentem ministrari.* Anno denique Christi 1266. à Clemente IV. summo Pontifice missus est in Angliam Othonus S. Hadriani Diaconus Cardinalis, qui anno Christi 1268. Londini conuocato Concilio, plurima pro reformatione Ecclesiæ Anglicanæ & monastici Ordinis egregiè instituit. Quæ quidem omnia vnà cum Constitutionibus Angliæ impressa exstant. Inter alia autem Legatus iste, quæ suprà recitauimus ab Othone priùs constituta, confirmauit, & insuper vt ea exactiùs obseruentur, hoc decretum adiunxit: *Nos autem adijciendo firmiter & districtè præcipimus, & inhibemus, vt Abbates & Priores Abbates proprios non habentes. Abbatissæ seu Priorissæ Ordinis* S. BENEDICTI *contra esum carnium diligenter & sollicitè inquirant, vt eos quos inuenerint in hoc delinquentes, grauiter puniant delicti & delinquentium circumstantias attendētes. Episcopi quoq; cùm subiecta Monasteria visitant, de eiusmodi esu carnium subtiliter inquirant, & puniāt illos, quos pœnâ inuenerint indigere. Alioquin præter indignationis & maledictionis æternæ acerbitatem, donec id fecerint sint suspensi.*

Maih tract. MS de abstin. à carnib. c. 2. In Capitulis.

In Concilio Londinensi anno 1237.

Tom. 3. Conc. p. 2.

Item anno 1238.

Quid in eadem causa decretum ab Othobono Cardinale.

Et pœna in prævaricantes constituta.

III. TERTIÒ. Zelus Sanctorum & acris Superiorum reprehensio aduersus transgressores regularis præcepti de abstinentia à carnibus satis arguit, quo loco hanc S. BENEDICTI constitutionem habuerint. Atque vt in ore duorū aut trium testium stet hoc verbum, Primò, occurrit qui abhinc sexcentis annis vixit, Cardinalis Vindocinensis, ita scribens: *Goffridus Vindocinensis monasterij seruus, Guillelmo Priori de Castello, & fratribus qui cum eo sunt, obseruare Regulam, & regulæ irritamenta declinare. Peruenit ad aures nostras de vobis irreligiosa & inordinata prorsus opinio: dictum est enim quòd contra Regulam, quam Deo & sanctis eius vos obseruaturos promisistis, carnes solemniter & generaliter manducatis. Vnde si ita est, imò quoniam ita esse credimus, vestra intemperantia vehementer condolemus, & ne vlteriùs fiat, Regulæ vobis auctoritate prohibemus. Carnis comestio sicut Monachis pro corporis infirmitate conceditur; ita eis in carnis voluptate negatur. Infirmi etiamsi à carne penitus abstinuerunt, non propter hoc Regulam violarent.* Ita ille. Secundus fit S. Petrus Venerabilis, qui multò acerbiùs in transgressores inuehitur, qui passim omnibus diebus Ecclesiæ præcepto non interdictis carnes manducabant. Atque inter cetera ait: *O quicumque es talium conuiuiorum carnifex, hoccine est quod Monachum profitens Deo vouisti? hæccine est Regula secundum quam te viuere spopondisti? videamus, videamus ipsa Regula in mediū adducatur, & vtrum professus quod de carnibus profitetur teneat, agnoscatur. Carnium quadrupedum, inquit, omnino ab omnibus abstineatur comestio præter omnino debiles & ægrotos. Et in alio loco. Carnium esus infirmis quoties expedit offeratur. At vbi meliorati fuerint, à carnibus more solito omnes abstineant. Quid dicis, Monachus fum? & ô vtinam! Si ergo Monachus es, vbi est hoc quod professus es? professus es certè obedientiam secundum Regulam* S. BENEDICTI.

Sancti acriter in creophagos Monachos inuecti.

Goffrid lib. 4. epist. 42. Primò, Goffridus Vindocinensis.

Secundò, S. Petrus Abbas Cluniacensis. Petr. Ven. lib. 6. epist. 15.

Hæc

Hæc sunt autem de hoc capitulo verba Regulæ, quæ audisti. Quid igitur prauaricaris? Quid Deo mentiris? Quid te ipsum fallis? verba tua te condemnant, de ore tuo vt seruum nequam te iudicant, chirographum quod scripsisti homines seruant, Angeli retinent, proponendum tibi in die magni iudicij Dei ante tribunal summi & veri iudicis Iesu Christi: proponẽdum, inquam, & legendum, siue ad vitam, siue ad mortem. Soluit deinde obiectionem quam mouere potuissent.

Soluit obiectionem aliquorum.

Et ne tibi, inquit, *incurrere liceat ad id quod soles, vt dicas, & hoc capitulum sicut & alia quædam à sanctis quibusdam Patribus certâ ratione mutatum. Respondeo; aliter est. Si enim de Nouitiis suscipiendis, si de opere manuum, si de vestibus & quibusdam similibus, ò bonis patribus post S.* BENEDICTVM *mutatum est: non dubiâ, sed certâ & rationabili caussâ factum est. At huius capituli prauaricatio, quâ ratione excusabitur? Quâ caussâ sospes & integris viribus Monachus carnibus vtens, reus non esse monstrabitur?* Hæc ille, & plura in eundem sensum.

Tertiò, S. Bernardus.

Tertius testis accedat S. Bernardus, qui reprehendens morem quemdam Cluniacensium, qui sani & validi in valetudinarium se quibusdam recreationum diebus recipiebant, vt ibidem carnes comederẽt, ita ait: *Ridiculum verò (si tamen verum est) quod relatum est mihi à pluribus, qui hæc se pro certo scire dicebant, reticendum esse non arbitror. Aiunt enim incolumes & validos iuuenes conuentum solere deserere, in domo se infirmorum, qui non sunt infirmi collocare, carnium esu (qui vix ægrotis dumtaxat & omnino debilibus ex Regulæ discretione pro virium reparatione conceditur) non quidem corporis infirmantis ruinas reficere pro incommodo, sed carnis luxuriantis curam perficere in desiderio. Rogo quæ est hæc securitas inter frendentium vndique hostium fulgurantes hastas, & circumuolantia spicula, tanquam finito iam bello, & triumphato aduersario proiicere arma; & aut prandiis incubare longioribus, aut nudum molli volutari in lectulo? Quid hoc ignauiæ est, ô boni milites? sociis in sanguine & cæde versantibus, vos aut cibos diligitis delicatos, aut somnos capitis matutinos?* Hæc Bernardus.

Bern. Apolog. ad Guil. Abb.

DISQVISITIO VII.

Quæ Benedictinarum Congregationum de esu Carnium decreta?

Benedictinæ congregationes initio carnibus abstinuerunt.

NON agam hîc de Congregationibus illis sub Regulâ S. BENEDICTI militantibus, quæ mutato habitu nouorum Ordinum nomina sunt sortitæ: quamuis eas viri docti vnius S. BENEDICTI Ordinis distincta membra, siue Congregationes censuerint vocandas. Pleræque enim in exordio hanc abstinentiam sectatæ sunt, suisque constitutionibus præscripsere, vt Camaldulenses, Cistertienses, Vallisumbrosani, Cælestini, & alij. De Cistertiensibus sanè ex definitionibus Ordinis ait Ioannes Craesbeeck: legem abstinendi à carnibus etiam Ordinis nostri patres confirmauerunt, tamque irrefragabiliter teneri mandauerunt, vt eam latâ sententiâ excommunicationis sanxiuerint. Cælestini verò sic olim decreuerunt: *Nulli omnino permittimus esum carnium exceptis ægrotis. Contrafacientes pro qualibet vice tribus diebus in capitulo recipiant disciplinam ad vnum miserere: quibus etiam diebus ieiunent in pane & aqua.* De aliis verò longiori non opus probatione, cùm potior caussa nouum instituendi Ordinem illis fuerit, quod accuratam regularis vitæ obseruantiam, pristinumq; Regulæ vigorem iam pridem collapsum vellent postliminio restituere. De ijs igitur tantùm agemus Congregationibus, quæ nigro retento habitu, relaxatam Ordinis disciplinam in pristinum statum reuocare conatæ sunt: nec de omnibus tamen, sed ijs dumtaxat quæ celebriores, hodieque aut integræ, aut magnâ ex parte subsistunt.

REFECTORIVM.

Dist. 13. c. 2.

Stat. Cælest. l. 2. c. 5.

De Cluniacensibus.

Initium sumo à celeberrimâ Congregatione Cluniacensi, *quæ in ecclesiæ paradiso* (vt Gregorius IX. loquitur) *dextero Dei plantata, à mari vsque ad mare protensis palmitibus gratos flores, & vberes fructus produxit honestatis.* Hæc autem Congregatio, quàm Regulæ tenax in ipso suo flore fuerit, * alibi dictum, & rigidè à carnibus abstinuisse ipsa S. Odonis, totius reformationis auctoris vita declarat, in quâ diuinitus puniti leguntur huius legis transgressores, & ad obseruantiæ commendationem miracula quædam facta. S. verò Petrus Venerabilis etiam carnibus vescentes Monachos redarguit, tanquam à S. Odonis institutis deuiantes: *Veniat,* inquit, *post Magnum* BENEDICTVM *& eius discipulum Maurum, summus Ordinis Monastici in Galliis reparator, præcipuus Regulæ reformator, Odo: Odo, inquam, primus Cluniacensis Ordinis Pater, qui emortuum iam & penè vbique sepultum Monastici propositi feruorem resuscitare summo conamine aggressus est. In cunctis penè Europæ nostræ finibus, de monacho præter tonsuram & habitum nihil. Institit ille diuino operi penè tunc solus, & Cluniaci prima iaciens fundamenta, post huc illucque religionis semina, quamdiu ad vixit serere non cessauit. Ille ergo, ô frater, primus tuus Pater, quid de carnium capitulo sensit? quid dixit? Quid scripsit? consule librum eius, relege verba eius. Inuenies inter alia, quæ ad terrorem talium scripserit.* Subdit deinde terribilem

** l. 2. tr. 8. disq. 9.*

Qui à S. Odone instituti.

Petr. Vener. l. 6. ep. 15.

Et à carnibus docti abstinere.

REFECTORIVM.

ribilem punitionem in Monachum carnibus vescentem factam. Deinde refert eum Floriacensibus Monachis, qui cuncta mandendo moliebantur consumere, vt ita saltem inuitis carnem eis edendam concederet, cuncta impendisse competentia, vt ab vno eos prohiberet. *A quo*, inquit, *vno? A carne vtiq; edenda. Hæc est*, inquam, *vt dixi, si Cluniacensis es, doctrina Patris tui.* Sed & idem Petrus in Statutis suis, cùm fortè nonnulla circa hunc articulum irrepsisset corruptela, ita decreuit: *Statutum est, vt exceptis infirmis & omninò debilibus, carnibus nullus vescatur.* Reddidit verò rationem decreti sui: *Caussa*, inquit, *instituti huius fuit ipsa Regulæ auctoritas, in quâ hoc idem præcipitur: & ne sanus & integris viribus Monachus carnem comedat, prohibetur. Insuper etiam quia nulla rationabilis caussa mutandi huius capituli inueniri poterat, sicut in quibusdam aliis eiusdem Regulæ olim mutatis capitulis à Patribus inuenta est.* Sub Hugone tamen 5. receptus videtur carniũ vsus, qui scandali metuens, sic decernendum putauit: *Statuimus, ne quis carnibus vescatur, nisi in domibus nostris, & nostri Ordinis, & diebus constitutis.* Solebant enim tum recreationis caussâ aliquot diebus infirmariam intrare, & ibidem etiam sani & valentes carnes comedere, vt ex statutis colligitur.

Petrus Venerabilis eandem abstinentiam præscripsit. Petr. in Stat art. 12.

Quando ea relaxata. Stat. Hug. in Bibliot. Cluniac. pag 1463.

Sed paulò post Hugonis tempora Gregorius IX. pro reformatione Cluniacensium bullam edidit, quâ hanc licentiam reuocauit. Ita enim habet: *Præcipimus etiam (iuxta quod in B.* BENEDICTI *Regula continetur) vt nullus Monachus in quouis loco vel domo Cluniacensis Ordinis aut extra, nisi tantùm in infirmaria (vt prædictum est) carnes manducare præsumat: quod qui præsumpserit, si claustralis fuerit, graui pœnâ subdatur, vel si dignitatem vel administrationem habuerit, priuetur eadem.* Paulò antè verò decreuerat, vt in infirmariâ nullus comederet, nisi *propter infirmitatem, vel debilitatem* illuc fuisset destinatus. Nicolaus tamen IV. ad Cluniacenses scribens, *Circa esum*, inquit, *carnium, licentiam relinquimus dispensationi Abbatis, secundum indulgentiam Clementinæ.* Vnde posteà paulò latiùs dispensatum fuit, vt in *Infirmariarum generalibus* (vt loquebantur) & aliis recreationibus consuetis, extra refectorium carnes comederent.

Et à Gregorio IX. instaurata. Anno 1227.

Anno 1288.

Sed ad Cassinensem Congregationem conuertamur, quæ carnium vsum Regulæ contrarium sentiens, statuit prohibitionem de abstinentiâ à carnibus etiam seruandam ab iis, qui in itinere sunt constituti, ac deinde hæc subiungit: *Vnde vt honestas Religionis arctiùs conseruetur, & nulla proximis propter hoc scandali præbeatur occasio, ordinamus & arctiùs prohibemus, ne quis nostra congregationis, etiamsi hospes fuerit, extra ipsius congregationis Monasteria carnes vllatenus manducare præsumat, sine licentiâ prælati: neque etiam in locis, vel membris eis annexis, cessante legitimo infirmitatis impedimento: quæ fortè ei extra dicta monasteria posito superuenerit, aut si caussa infirmitatis ad Balnea accesserit, cui pro sui sustentatione eo casu carnes comedere, stando & redeundo de indulgentiâ singulari concedimus, quod tamen ita fiat, vt nemini scandalum præbeatur. Quam constitutionem si quis transgressus fuisse repertus, aut conuictus fuerit: quot vicibus carnes comederit, tot diebus ieiunet in pane & aqua, & insuper stet per mensem degradatus.* Vt autem omnis auferretur occasio carnes concupiscendi, alio loco eiusdem congregationis Patres statuunt, vt hospitibus præterquam infirmis, debilibus, aut ex itinere fatigatis, in infirmitorio, aut alio loco seorsum esus carnium non concedatur, iuxta conditionem personarum. Atque eadem mens est recentiorum Congregationum SS. Vitoni & Hydulphi in Lotharingiâ S. BENEDICTI, aliàs Cluniacensis, & S. Mauri in Galliâ, item nostræ in Belgio. Sed notandum Lotharingicas Constitutiones citata Cassinensium verba nõnihil restringere, intermittunt enim illũ de balneis casum: hospitibus autẽ præterquã omnino infirmis carnibus interdicũt.

Cassinensis de abstinentiâ à carnibus decreta.

In declarat. ad c. Reg. 39. n. 1.

Ad c. Reg. 53. num 7. *Etiam ad hospites restricta.*

Sed in Germaniam tendamus, & quid Bursfeldensis Reformatio de carnium esu censuerit, inspiciamus. In statutis enim recenset *legumina & olera, pisces: oua, lacticinia*, & cetera huiusmodi, nulla carnium factâ mentione. Contra quas anno 1512. tale decretum in annali Capitulo constitutum fuit: Ad aures venerabilium Dominorum Præsidentium grauis & enormis præcedente clamosa insinuatione crebrò querimonia deuoluta est super esu carniũ; cùm etiam secundùm Regulam & sacros canones Abbatibus seu Monachis sanis esus carnium interdicatur, quare etiam omnem esum carnium procul abiecimus. Nos Præsidentes, Definitores totumque Capitulum statuimus, vt quicumque nostræ obseruantiæ professus huiusmodi tam laudabilis institutionis trãsgressor fuerit, carnes scilicet comedendo, seu alicui personę ministrando, aut comedẽtibus siue ministrantibus cõsentiendo, nisi & in quantum sancta Regula permittit, ipso facto tanquam suæ professionis calumniator & transgressor indicetur, ad arbitrium capituli sine misericordia puniendus. Anno autẽ 1521. de eodem articulo patres in Capitulo congregati agentes, citant bullam Pij II. qui hanc congregationem primo Pontificatus sui anno approbauit, ac priuilegiis exornauit. Is autẽ à quibusdam Monachis consultus

Quid Bursfeldenses de carnium esu censuerint. Bursfeld. dist. 5. c. 18.

Eum sæpe prohibent.

Anno 1459. Pius II. *Allegata sententia Pij II.*

tus declarauit, non licere Religiosis Benedictinis vti carnibus, his verbis: *Sanè certis reformatis Ordinis S.* BENEDICTI *Monachis referentibus ad nostrum peruenit auditum, quod iam diuturna altercatio etiam districtionis & inconstantia generatiua, circa esum & abstinentiam carnium inter aliquos habita sit, quadsalubre foret nostræ declarationis adminiculo submoueri. Volentes igitur paci & quieti ipsarum Reformatorũ consulere, & distractionis & euagationis materias amputare, attendentesq; Regulam S.* BENEDICTI, *discretione præcipuam, decernimus & declaramus non licere Monachis S.* BENEDICTI, *submissis obseruantia Regularisiue non submissis, vti carnibus, nisi secundum Regulam prætacti Ordinis, & cum suorum superiorũ licentia, non per importunitatẽ extorta, sed piâ consideratione concedenda sub hac moderationis & discretionis modestia.* Deinde ibidem citatur decretum Nicolai de Cusa tituli S. Petri ad Vincula Cardinalis & Legati, quod sic habet: *Carnium esus sub vniuersis omni tempore & loco (casu à Regulâ permisso dumtaxat excepto) strictissimè interdictus.* Sequenti autem anno eadem confirmata sunt. Anno verò 1530. cum quidam ab hâc obseruantiâ desciuissent, in virtute Sanctę obedientiæ, & sub pœnâ excommunicationis præcipiunt à carnibus abstineri. Quod quidem octo capitulis consequentibus identidem sancitum, & confirmatum fuit, tanti scilicet ad Regulæ obseruantiam his patribus visa est à carnibus abstinentia.

Et Cardinalis de Cusa.

Et sub pœnâ excommunicationis.

De Vallisoletanâ, quæ in Hispaniâ viget Congregatione, nihil hîc dicendum, quòd ob piscium raritatem, congruam habeant dispensationem vescendi carnibus omnibus (ni quadragesima aliaque probibitio obstet) totius anni diebus, vt loquitur Antonius Perez, eiusdem Congregationis aliquando Generalis. Eremitæ tamen Montisserrati ab ijs abstinent, vt expressum in Constitutionibus Vallisoletanis.

Dispensatio cum Vallisoletanis.

Perez ad cap. Reg. 39. Vallis. cap. 122.

DISQVISITIO VIII.

Quid alij Ordines circa Carnium abstinentiam statuerint?

TANTI habita fuit in Ecclesiâ Dei carnium abstinentia, vt complures sancti, etiamsi nulla monastica instituta suscepissent, à carnibus sibi temperandum duxerint. Quod ex historiis, quas breuitatis caussâ omitto, euidentissimum est. Porrò religiosi Ordines plerique carnibus abstinuerunt, & vel latâ lege, vel inductâ consuetudine earumdem abstinẽtiam stabilierunt. Omissis illis, qui sub S. BENEDICTI signis militant, solos ex iis Grandimontenses in medium adduco, qui, referente Cardinale Vitriaco, Regulam & instituta Cistertiensium in omnibus pænè obseruant, excepto quòd *numquam carnes postquam professionem fecerunt, de cetero licet eis manducare, quantacumque agritudine prægrauentur.* Hos proximè sequuntur Carthusiani, qui tanto rigore carnium abstinẽtiam amplexi sunt, vt ne imminente quidem mortis periculo, earundem esum permittant. Quare etiã in dubium reuocatum est hoc eorum statutum, & non defuerũt, qui affirmarent illud irrationabile & crudele, atque ita teneri Carthusienses non abstinere à carnibus in articulo mortis quamuis scãdalum sequeretur. Hanc sententiam amplexi sunt [a] Martinus à Magistris, [b] Medina Complutensis, & [c] Syluester. Sed eorum statutũ siue consuetudinem latè defendunt [d] Gerson peculiari libro de abstinentiâ Carthusianorum, [e] Maior, [f] Arnoldus de villa noua, [g] Richardus Hallus, aliique plures Scholastici. Nec improbari potest, quia ab Ecclesiâ hoc statutum fuit semper laudatum & approbatum, imò & fortè ratione huius abstinentiæ, Carthusianorum religio, vt strictior & perfectior ab Ecclesiâ iudicatur.

I. *Grandimontenses perpetuò carnibus abstinent.*

REFECTORIVM. Vitriac l. 2. hist. occid. c. 15.

Item Carthusienses.

Quid de hu quidam senserint. [a] q. 2. de abstinent. [b] C. de Ie. iu. q. 4. ad vlt. arg. [c] V. ieiunium 4. §. 10 [d] Alphab. 59. lit. C. [e] in 4. dist. 18 q. 4. concl. 5. [f] apud S. Anton 3. p. Sum tit. 16. c. 6. §. 5. [g] lib 3 de quib. conscient. c. 47.

Secundò, Ordo Præmonstratensis antè centum triginta annos perpetuam à carnibus abstinẽtiam seruabat, & si qui ab illâ deuiarant, inquit Seruatius Lairuelz, id non sine conscientiæ scrupulis faciebant, vt satis prodit diploma Pontificium, quo carnis esus dispensationis beneficio permissus fuit. Quinimò Ordini ipsi coæua hęc abstinentia. De parente enim eius S. Norberto, ita vitæ auctor: *Cibus ab ea nisi quadragesimalis & vespertinus, præterquam Dominicis diebus minimè sumebatur: Piscibus autem seu vino rarissimè vtebatur.* Est probabile videri possit eam id à Sigebergensibus Benedictinis, à quibus institutus fuit, assumpsisse, cui fauet præfatus Seruatius, dicens: Proponebat sibi consuetam Monachorum viuendi normam, quibus esus carnium interdicitur: etsi enim fratres suos in Ordinem Monachorum non redegerit, sed Canonicorum, eos tamen non solùm Canonicis legibus, sed & Monachorum austeritatibus, aduersus duros insolentesque carnis impetus, communiuit, ptout fidem faciunt subuculæ laneæ, quæ (teste Nauarro) Monachorum sunt, non Canonicorum, ne quidem regularium.

II. *Præmonstratenses iamolim non edebant carnes.* Lairu. to. 2. Cathes. no. uit. lect. 9. Apud Sur. 6. Iunij. *Nec ipse S. Norbertus.*

Cap. Cum ad Monast. de stat. Monach.

Nauar. de Regular. comment. 3. n. 42.

Tertiò, inter Ordines Mendicantium Carmelitæ ex præscripto Regulæ etiam abstinent, ita enim pręscribitur: *Ab esu carnium abstineatis, nisi pro infirmitatis, vel debilitatis remedio sumantur.* Quam constitutionẽ à summis Pontificibus mitigatam in vsum postliminio reuocarunt Carmelitę Discalceati, qui sese antiquo Patrum suorum spi-

III. *Carmelitæ.* Reg. Albert. cap. 12.

Et hodie Discalceati.

Kkkkk 2 ritui

REFECTORIVM ritui restituere non posse, nisi relicto carnium esu arbitrati sunt.

IV. Prædicatorum Ordo. Apud Sur. 4. August. *Quartò*, illustris Prædicatorum Ordinis Patriarcha Dominicus, vt Theodoricus de Apoldiâ narrat: *Quidquid esset appositum, patienter edebat, nisi quod carnes noluit edere, nec cibos vllos carnibus admixtos, vel sanguini, vbi id scire potuit.* Eiusdē verò Ordinis Professores, ex primæuis Constitutionibus ab edundis carnibus excluduntur, ad quarum obseruantiā aliquibus locis iam remearūt;

Dist. 1. c. 5. n. 3. Verba Constitutionum hæc sunt: *Pulmenta nostra sint vbiq; sine carnibus in conuētibus nostris, præterquam in infirmariis. Fratribus autē nostris (ne sint hospitibus onerosi) pulmenta cocta cum carnibus comedere liceat, extra claustrum.*

V. Quid in hoc genere S. Augustinus. *Quintò*, Carnium abstinentiam, aut saltē parcum earū vsum S. Augustinus suo exemplo commendauit. Vescebatur enim vt semper oleribus aut leguminibus, interdū autem hospitibus aduentātibus, pauxillum carnis adhibebat. In Regulā verò, carnem ieiuniis & abstinētiā domandam monebat, quantum valetudo permittit; atque ex hoc

Et S. Nicolaus, Sur. 10. Septemb. capite, crediderim Nicolaum Tolentinatē Eremitam Augustinianum, etiam in morbo tam constanter carnes, à quibus semper abstinebat, reiecisse, vt nec medicorū consilio, nec Prioris suasu eas admiserit. Obedientiā autem Patris Generalis cōstrictus, vix modicè eas gustauit. Sed laudandi cum primis inter Augustinianę Regulę profes-

Canonici Aroasienses. sores Canonici Aroasienses, quorum præteritis sæculis in Artesiā floruit Congre-

Vitr. Hist. occid. c. 23. gatio, de quā Vitriacum audi: *Regulares Canonici qui de Arroasia nuncupantur, fundamentum Regula D. Augustini retinentes, vt carnem suam cum vitiis & concupiscentiis arctiùs crucifigerent, carnes à refectorio suo subtraxerunt.*

Fratres de Brittinis. Quin & congregatio fratrum de Brittinis peculiares constitutiones cōmuni consensu olim fecerat, quas Gregorius IX. diplomate suo confirmauit; inter cetera autem decernitur: *Insuper fratres, quorum vnusquisque cultellum habeat non acutum, ab esu carnium & cōdimento saginis præter infirmos penitus*

Gabr. Pen. c. 47. n. 8. *abstinebūt.* Recitat hanc bullā Gabriel Pennottus in historiā Canonicorū regularium.

VI. S. Frāciscus carnibus abstinuit. *Sextò*, Non dubito hanc abstinētiam maximo Minimorum Patri S. Frācisco admodum placuisse. Abstinētiæ enim fuit maximè deditus, de quo hæc scribit Cyprianus

Crouſ. lect. 5. ad cap. 3. Reg. S. Franc. Crousers: Seraphicus Pater, & plures alij SS. Ordinis fratres nec vinum nec siceram biberunt, nec aliquid præter panē siccum, & olera māducauerunt, *ab omni carne abstinuerunt*, imò nec pane in cibum vsi sunt. Quod verò ad decreta eiusdē Sanctissimi

Cap. 3. Reg. S. Francisc. Patris spectat, scimus eum ita statuisse: *Secundùm Euāgelium, de omnibus cibis, qui apponuntur eis, liceat manducare.* Quæ verba exponens Hugo de Dinâ: Abstinentia carniū, inquit, in locis fratrum B. Francisci tēpore dicitur incepisse. Sanè qui Ægypti carnes in eremo religionis desiderant, iram Dei contra se prouocant. Ita ille. Et Cyprianus Crousers eundem Regulæ textum explicans, ait, quosdam ad austeritatem propensiores, existimare esum carniū in conuentu nō esse per Regulā concessum: quod enim expressè non conceditur, iuxta aliquos cēseri prohibitum. Imò aliquorum, inquit, sententia est, esum carniū non fuisse in vsu intra conuentum apud priscos Ordinis Patres: sed Martinum V. dispensasse pro esu carnium. Huic sentētiæ suffragari videtur quædā ordinatio facta in octauo capitulo Generali, sub S. Bonauentura. Verùm non arbitror hac ordinatione aliquid amplius statui, quàm quod Cōstitutionibus nostris statuitur de non procurandis carnibus pro fratribus benè valentibus, & robustis: ad eum modum scilicet, quo pro valetudinariis ex charitatis præcepto, cuius etiam regula meminit, procurantur. Sic ille. — Exponitur eius Regula in hunc sensum. — Crouſ. lect. 10. ad cap. 3. Reg. — Quis pro esu carniū in illa dispensauerit.

Minoribus non est interdictus carnium esus. Quamuis autem mihi certum sit, non interdictū Minoribus carnium in conuētu esum, hæc tamen attuli, vt ostenderē quàm etiam huic Ordini probata sit à carnibus abstinētia. Quod non obscurè S. Frāciscus insinuauit, dum Monialibus S. Claræ iniunxit, omni tempore ieiunarent, ita tamen, *vt in Natiuitate Domini, quacūque die venerit, bis refici possint.* Sed antequam S. Francisci acceplissent regulam, viuente adhuc eodem S. Patre, sub Regulā militabant S. BENEDICTI, cuidam Ambrosio Cistertiensi vt visitatori subiectæ. Gregorius enim IX. referēte Innocentio IV. in bullā anno sui pontificatus 3. data, tradidit eis obseruandam Regulā Beatissimi BENEDICTI, atque iisdē esum carnium idem Gregorius IX. interdixit, quia vt ait: *In Cistertiensi, & quibusdam aliis Ordinibus laudabiliter est statutum, vt carnes infrà Monasteriorum suorum septa, exceptis* (secundùm S. BENEDICTI Regulam) *infirmis & debilibus non edantur.* Quod ex Registro Vaticano, ep. 357. recitat Waddingus. — Clarissa olim sub Regulā S. Benedicti. — Carnes non edebant. — Wadding. in annal. Minor. to. 1 an. 1219. num. 45.

VII. Minimi ad ad quadragesimalem vitam adstricti. Franc. de Paula in Reg. c. 6. *Septimò*, S. Franciscus de Paulā, parens Minimorum Maximus, suos ad quadragesimalem vitam quarto voto obstrinxit, cuius hoc decretum: *Singuli fratres huius Ordinis à cibis carnalibus omninò abstineant, & dignos pœnitentia fructus in cibo quadragesimali taliter agant, quod ipsi carnes ac omnia sementinam originem à carnibus ipsis trahentia, penitus vitent. Carnes igitur & pinguedo, oua, butyrum, caseus, & quæuis lacticinia ex eisdem congesta & producta, quæcumque intus ac extra (saluis modificationibus infrascriptis) omnibus ac singulis fratribus ipsis & oblatis sint omninò & irrefragabiliter interdicta.* Et paulò infrà: *Caueant*

neant autem omnes ipsi fratres ac oblati, ne quemquàm medicorum pro quadragesimali vito deserendo, & Paschali seu pingui assumenda, per se nec per interpositam personam inducant. Ita vir sanctissimus.

Pseudo-Hieronymi Regula Moniales à carne arcet. Reg. Monach c. 35.

Postremò annotandum est, eandem abstinentiam præscribi in Regulâ Monacharum, quæ inter opera S. Hieronymi habetur, in quâ ita sancitur: *Non apponantur incitatiua libidinum, sed quæ possint famem extinguere, aut legumina, aut olera cōdiantur in oleo. Carnes verò solùm sint ex licētiâ Abbatissæ indultæ debilibus & infirmis: alioquin cuius sint* B *saporis ignoret cænobium.* Tot igitur Ordinum in hanc abstinentiam consensus stimulo nobis esset debet, ne in quo nos alij imitati sunt, in eo ipsi deficiamus.

Miracula quibus hæc abstinentia illustrata.

Nec leuius calcar subdit consideratio miraculorum, quæ diuina bonitas in huius abstinentiæ fauorem operata est, aut pœnarum, quibus præuaricatores subinde affecit. Obuia hæc passim in SS. Historiis. Miracula vide apud S. Gregoriū de S. Honorato. De S. Prœiecto apud Surium 25. *Ianuar.* De S. Gerardo Bromēsi Abbate apud C eundem 3. *Octobris*. De S. Romualdo legendus [a] Petrus Damiani in vitâ. De S. Berengario cōfessore, [b] Menardus. [c] Petrus Sutor mira refert de Carthusianis suis. De S. Stephano [d] Henriquez in fasciculo SS. Cister. De viuario S. Odonis precibus impetrato, ne Benedictini piscibus carerent, [e] Ioannes Monachus in vitâ.

Greg. l. 1. dial. c. 1.
a Cap. 69.
b l. 2. obser. 26. Maij.
c l. 1. vit. Carth. tr. 3. cap. 8.
d l. 1. dist. 3. cap. 4.
e Apud Sur. 18 Nouemb. l. 3. c. 11.

Pœna trāsgressoribus inflicta.
Vit. S. Odon. l 3. c. 2. & Collat. l. 3. c. 10. & 30.
Apud Sur. 22. April.

Quod pœnas spectat transgressoribus inflictas, adeat pius Lector vitam S. Odonis, & eiusdem Collationes, quæ Bibliothecæ Patrum & Cluniacensi insertę sunt: D Quin vt videat etiam Deum animaduertere in laicos, qui in Monasteriis quæ carnibus abstinent, eas ediderint, legat vitam S. Theodori Archimandritæ, à Metaphraste exaratam.

DISQVISITIO IX.

An à vino abstemiis carnium esum S. BENEDICTVS *indulsisset?*

Quidam eo propendent.

VIRI quidam docti ac pij non rarò mecum de hoc Regulæ nostræ articulo agentes, in eam propendere visi sunt sententiam, vt putarent, si S. P. N. BENEDICTO constitisset, alium potum præter vinū, qui corporis valetudini non aduersaretur, Monachis exhiberi posse, eum potiùs cum illo vel aquæ potu, carnium esum permissurū fuisse, quàm pisces cum continuo vsu vini. Ducebantur autem hoc potissimum argumento:

Ipsorum argumentum.

A carnibus abstinētia, ad refrenandam carnis petulantiam maximè pręcepta videtur. Sed vinum magis ad libidinem in- A citat, quàm caro: scriptum est enim: *Luxuriosa res vinum, & tumultuosa ebrietas.* Item: *Vinum & mulieres apostare faciunt sapientes.* Et Ephes. 5. *Nolite inebriari vino, in quo est luxuria.* Scriptura autem nusquam ita asserit carnes luxuriæ esse seminariū: Nazaræi quoque & Rechabitæ à vino, non autem à carnibus abstinebant, quod signū est maioris olim habitam abstinētiam vini, quàm carnium. Ergo S. BENEDICTVS potiori ratione vini vsum, quàm carnium sustulisset. Verùm quia Italis monachis difficillimum B fuisset, solùm aquam bibere, quod eis persuaderi non posse Legislator noster testatur, maluit carnium esum prohibere, vt ita libidinis fomitem restringeret. Alioqui si de cereuisiâ, aut alio simili potu cogitasset, saniori consilio illum carnes quàm vinum concessurum fuisse.

REFECTORIVM.
Prouerb. 20.
Eccli. 19.
Num. 6.
Iud. 13.

Non placet hæc coniectura.

Mihi verò (saluo meliori iudicio) hæc coniectura non omnimodo probatur, quia supponere videtur Legislatorem nostrum, omnium iustorum spiritu plenum, quique Spiritu sancto dictāte Regulam scripserit, C aut ignorasse aliquibus locis non esse familiarem vini potum, aut eo locorum degentibus Monachis sarcophagiam permisisse, cùm tamen expressè dixerit: *Vbi autem loci necessitas exposcit, vt nec suprascripta mensura inueniri possit, sed multò minùs, aut ex toto nihil: benedicant Deum qui ibi habitant, & non murmurent.* Ex quibus verbis duo colligo. Primum, non latuisse B. Patrem aliquibus locis vini defectum, vel in toto, vel saltem in parte accidere posse. Alterum, posito hoc casu, nihil eum in vini compensationē D indulgere, neque Abbatis considerationi aut iudicio quidpiam vti aliàs facit, in hoc concedere: neque enim ait: hæc consideratio penes Abbatē sit; vel, in arbitrio & potestate Abbatis sit, si expediat aliquid mutare, vel carnes indulgere: sed simpliciter ait, *Benedicant Dominum qui ibi habitant, & non murmurent,* ac si dicat: Gratias agant, & benedicant Deo, qui manifestam occasionē exercendæ paupertatis, patientiæ, mansuetudinis ac sobrietatis tribuit, discantque E cum Paulo abundare, & penuriam pati, atque in illâ cum S. Iob dicant: *Sit nomen Domini benedictum. Si bona suscepimus de manu Dei, mala quare non sustineamus?* Atque hæc de sensu S. BENEDICTI.

Cap. 40.
Et aliud colligitur ex verbis S. Regulæ.
Quæ obiter explicantur.
Iob. 1. & 2.

Benedictini vino carentes olim non admiserunt carnes.

Sed videamus, an vbi in Ordine nostro à vino abstinuerunt, ibi carnes in compensationem admiserint. Sanctus Bonifacius Zachariæ Papæ scribit sibi decretum, Monachos constituere sub Regulâ S. BENEDICTI viuentes; *viros strictæ abstinentiæ absque carne & vino; absque sicera & seruis.* Quomodo hoc animi sui propositum executus sit, in vitâ B. Sturmi, Ægil discipu-

 lus

REFEC. TORIVM. *Cluniacenses abstinebant à carnibus.* Viguisse autem apud cæteros Cluniacenses omnimodam à carnibus abstinentiam, vel inde patet, quòd S. Bernardus in illa sua Apologia contrarium non eis obiecerit. Quinimò ipse huius abstinentiæ assertor & testis est. *Fercula*, inquit, *ferculis apponuntur; & pro solis carnibus, à quibus abstinetur, grandis piscium corpora duplicantur.* Aliter ergo S.Hildegardi cœni de S.BENEDICTI mente iudicabant, quàm ipsa, vt proinde ab eorum sententia non sit declinandum. Atque ista suffecerint, vt volatilia à Monachorum mensis auolare faciamus.

DISQVISITIO IV.

An licitum Benedictinis adipe Carnium vti?

Status quæstionis. SVPPOSITÂ obseruantiâ Regulæ circa abstinentiam à carnibus, dubium est, an saltem sagimine, aut pinguedine carniū vesci fas sit ijs diebus, quibus vel communi lege, vel loci consuetudine, aut speciali priuilegio licitum est lacticiojis, ouis, & butyro vti. Quamuis enim non propriè caro dicatur, maximam tamen cum ea propinquitatem habet. Similiter ambigi potest de iure, in quo carnes decoquuntur, aut de oleribus & leguminibus cū carnibus simul coctis; hęc enim ex illa coniunctione multū de earum substantia & virtute participant. *Quidam sagimen admittunt.* Sagiminis autem vsum, esumque admittit Glossa in *c. admonere 33. q. 2. & in c. Presbyter. dist. 82.* Abbas *c. consuluit. num. 2. de Iudæis.* Silnester, Hostiensis autem in sum, de obseruat. ieiunij ait: *Cui conceditur vsus ouorum & casei, intelligitur concessum vt possit vti sagimine, & sic*, inquit, *vtuntur Cluniacenses Monachi, sed Cistertienses, & quidam alij Religiosi contrarium seruant.* Sic ille. Quod refert, nec refutat Azorius. Henricus quoque ob penuriam olei, sagimen adhibere, vbi mos id suscepit, ait non esse damnandum. Quod etiam apud Monachos locum habet: Nam vt Azorius ait; Consuetudo inducta aduersus ea, quæ tantùm Regula præcipit, aut prohibet, valet, si fuerit impunè permissa. Hinc est, vt in Hispania, si apud Monachos S. BENEDICTI Regulam professos sit inducta consuetudo in Sabbatis extremas animalium partes edendi, ea valeat: non quia laicorum consuetudo ad Monachos protendatur, sed quia sit Monachorum consuetudo vsu approbata, quæ sicut legem humanam ex toto vel ex parte interdum abrogat: sic etiam Religiosi instituti Regulam ex ea parte, quâ tantùm est iuris humani non diuini vel naturalis, vel communis.

Silvest. v. ieiunium q. 5. nu. 16. *Azor. to. 1. lib. 7. c. 10. quæst. vlt.* *Henric. l. 7. de indulg. cap. 13.* *Etiam apud Monachos.* *Azor. lib. 7. c. 19. qu. 3.*

Contrarium magis probabile. His tamen non obstantibus, dicendum arbitror, eo ipso quo carnes Monachis interdicuntur, similiter interdictum censeri A esum lardi, & sagiminis, nisi speciali priuilegio aut consuetudine vim legis obtinente contrarium permissum sit. Ita Paulus Layman. Et ante illum Nicolaus Serarius multis refutauit & dissoluit argumenta in contrarium adducta, quæ, ne forsitan prolixior sim, adtexere supersedeo. Thomas verò à Iesu sententiam hanc confirmat ex iure: Nam *cap. de esu carnium* præcipitur, vt sextâ feriâ Christiani à carnibus abstineant: In Ecclesia verò, inquit, communi interpretatione & iure receptum est, quod B ibi nomine carnium non solùm carnes ipsæ, sed etiam sagimen, lardum, pinguedo, &c. prohibeantur; quod non fieret, si hæc nomine carnium non comprehenderentur. Deinde idem probat ex sua Regula, nam cùm Albertus absolutè carnium esum interdixisset: Innocentius IV. id mitigans indulsit, vt itinerantes vti possent pulmentis coctis cum carnibus. Ex quo quasi per necessariam sequelam rectè inferas cetera prohiberi: nam si nomine carnium non prohibeantur in Regula sagimen, pinguedo, C ius aut pulmentum, superuacanea esset hæc permissio, siue exceptio. Atque ita in sua Religione ait communi interpretatione & consensu receptum. In Ordine verò S. BENEDICTI idem puto obseruatum apud eos, qui constitutiones Cassinenses, & Bursfeldenses sequuntur. In his enim nulla de pinguedine, aut adipe mentio. Sed iam olim etiam Fuldēses ab ijs abstinebant. Testatur enim Trithemius in vita Rabani Mauri, eo tempore quo monasticam ille vitam suscipiebat, vino & carnibus omni tempore abD stinuisse, *& nec ius carnium*, inquit, *præter infirmos, omninoque debiles sumebant in cibum.* Postea tamen id vsurpatum Pontificis dispensatione. Qua de re posteris documentum relinqui placuit, quod monachi illi *Capitulum* dixere *necessariò sciendum* de Ludouico videlicet Pio Caroli Magni filio: *Quod Monachus in ciuitatibus & in matricularibus ecclesiarum locis consistentibus, qui cum maximo labore & studio diuinum seruitium toto anni tempore peragūt, obtineret apud Papam sui temporis Gregorium, saginatis vti cibis.* Ita Browerus.

Laym. l. 4. tract. 8. c. 1. num. 5. *Serar. Not. in epist. 141. S. Bonifac.* *Tho. à Iesu in Regul. Carm. c. 12. dub. 2.* *Confirmatur.* *Cap. de consecrat. dist. 3.* *Ex vsu Benedictinorum.* *Trith. l. 1. vit. Raban.* *Quando id cœptum dispensari.* *Antiq. Fuldens. lib. 2. c. 16.*

E Consuetudinem autem illam Cluniacensium, cuius Hostiensis meminit, expressam inuenimus in statutis S. Petri Venerabilis, in quibus habetur: *Statutum est, vt vniuersi fratres Cluniacenses, omni sextâ feriâ, præter natiuitatem Domini, si eadem die occurrerit ab adipe abstineant.* Solebant autem, vt ibidem dicitur, adipe legumina sua infundère, & eo frixa diuersa fercula comedere. Et infrà. *Statutum est, vt omni die aduentus Domini, exceptâ primâ dominicâ, ab adipe, qui in duodecim lectionum festis in vsu esse solebat, omnes abstineant.* Sed & ante eum Lanfrancus statuit, *vt Dominicâ primâ Septuagesimæ fratres*

Cluniacenses adipe vsi. *Stat. Petr. Clun. art. 10.* *Art. 11.* *Lanfr. stat. c. 1. §. 1.*

Monachi Anglicani. *fratres adipem comedant, deinceps vsque ad Pascha abstineant.* Itemque: *In Dominicis aduentus, & festis quibus duodecim lectiones faciunt, adipem comedant.* Præcesserat S. Dunstanus, cuius hæc verba: *In aduentu Domini pinguedo interdicitur, scilicet lardi, nisi festiuis diebus. In septuagesima verò pinguedo intermittatur vsque in quinquagesimam.* S. Petrus Damiani de suæ Congregationis institutis agens, insinuat suillæ carnis adipem in vsu fuisse: nam de ijs, qui arctiori viuendi genere se obstrinxerunt, ait, aliquos esse, *qui ouis, lacte simul & caseo, suinâ quoque pinguedine non vescantur.* Regula Solitariorum: *In his regionibus vbi defuerit oleum, si necessitas exposcerit, adipe vtantur interdum.* Rupertus Tuitiensis, respondens Clericis regularibus hoc nomine se Monachis præferentibus, quòd adipis vsum sponte proiecissent, ait: *Hoc neque illis augere, neque his minuere altitudinem meriti, Ecclesiæ namque Dominus claues regni cælorum in B. Petro tradidit. Ecclesia autem tantam potestatem habens generali Synodo Monachis (quoniam olei copiam non haberent) non carnes, sed carnibus cognatum indulsit adipem.*

Dunstan. in stat. — Opusc. 13. cap. 14. S. Petri Damiani. — Reg. Solit. cap 44. Item Germani. — Rupert. lib. 4. in Reg. S. Bened. cap. 13.

Sed non Paderbornenses. Rigidioris obseruantiæ fuere Monachi Paderbornenses, quantumuis ex Cluniacensium familia existerent, vt patet ex facto Meinwerci Episcopi, quod ad illustrandam hanc disquisitionem adscribere visum, Quodam tempore officinas Monasterij sui noui, more solito circumiens, fratribus ad capitulum considentibus, coquinã intrauit, & seruis fortuitò vacantem inueniens, inuento frusto panis, in ollas igni appositas trusit, nullius autem pinguedinis vel admixtionis speciem præter aquam & cibum animaduertens simplicem, tẽpore coquendi, Conuentum intrauit, & causatus filiorum suorum, & fratrum aridum cibum, quem in coquina vidisset & fecisset, retulit: Abbate autem ob virtutum custodiam seruandam asserente parcimoniam: respondit Venerabilis episcopus, vt si ipse religiosus esset, vel videri vellet, circa vitam propriam seuerus, erga subditorũ benignus existeret, Euangelicis & Apostolicis documẽtis propositis, quomodo laborans agricola, mercede operis sui dignus esset. Et, data auctoritate, quomodo Dominus Ecclesiæ claues B. Petro Apostolo tradiderit, & Ecclesia tantam habens potestatem generali Synodo, Monachis, quoniam olei copiam non haberent, non carnium, quadrupedum esum, *sed carnibus cognatum adipem indulserit;* aduocatis villicis, porcos dari mandauit, de quorum sagimine & pinguedine, cibum fratrum parari mandauit. Probare autem volens Episcopus dispositionis suæ obseruantiam, quadam die indutus cappâ laicali, coquinam iterum fratrum intrauit, & quasi A aduena ignotus, de scitu, habitu monasticæ conuersationis, claustralis religionis, quotidianæ refectionis, curiosè quæritans; beatam vitam, quantum ad Deum inibi duci; miseram verò, quantum ad corporis indigentiæ vsum, agi, à coquo audiuit. Vnde festinus ad cubiculum rediens, Abbatem aduocari velociter mandauit, & de segni dispositionum suarum executione eum arguit, incusans; nouem pernas optimas secum ad claustrum deferri mandauit. Hæc ibi.

Auct. vit. apud Browver. inter sidera German. — *Qui ab Episcopo rogati, non acquiescunt.* — *Licet is porcos eorum vsibus assignet.* — REFECTORIVM.

B Inquirens verò Browerus, quænam hæc Ecclesiæ Synodus, quæ saginiminis vsum indulserit, ait, se haud facilè id explicare: Laudari solet Capitulum *Presbyter*, in quo *vini & sagiminis, ouorum, & casei vsus pœnitenti indulgetur.* Id caput, quia Glossa meminit, ex Gangrensi Concilio depromptum fortè ob hanc caussam vsus sagiminis, eadem hinc operâ censetur stabiliri. Ita ille.

Quæ Synodus adipis vsum Monachis indulserit. Brovv. not. in hanc vit. num. 45.

Mihi autem minimè dubium est, Meinwercum & Rupertum respexisse Concilium Aquisgranense, anno 817. in quo ita C habetur: *Vt fratres aliquid pinguedinis in victu quotidiano habeant, exceptâ sextâ feriâ, & diebus octo ante natale Domini, & à quinquagesima vsque ad pascha.* Atque ex hac huius Synodi indulgentiâ crediderim morem illum à Dunstano & Lanfranco commemoratum, & à Cluniacensibus vsitatum profluxisse, atque ita passim obtinuisse. Neque enim credibile est, absque sufficienti auctoritate id viros sanctos permisisse.

Aquisgranensis, anno 817. celebrata. Concil Aquisg can. 77.

Bilem verò mouit Synodalis hæc constitutio Guidoni Iuuenali, qui sexcentis & D amplius post eam annis acerbo calamo eam ita perstrinxit: vt mihi persuadeam compellit quoddam Cõcilium Aquisgranis celebratum nõ generale, sed particulare quorundam Prelatorum. In quo nescio qui Abbates congregati, nescio quo spiritu, statuerunt præmaturo (ne dicam maturo) consilio, vt Monachi vterentur oleo lardino. Egregium scilicet statutum multisque prædicandum sæculis. Sed lardini quod decretum facere possunt, nisi lardinum? ex abundantia cordis os loquitur, & viuendi E mores lingua tacere non potuit. Vtinam dorminissent in stratis suis, cùm talia protulerunt, & suis vanis decretis Ordini tam præclaro notam inurere non erubuerunt! Ita ille. Sed nimio zelo, nec secũdùm scientiam, abripi se vir bonus passus est, & credere debuit non defuisse caussas rationabiles, cur ita Patres isti constituerint, olei scilicet aut butyri defectum, vel eam tum fuisse consuetudinem, vt difficile admodum videretur, eam tolli posse.

Guid Iuu. Reform. Monast. vindict. lib. 1. cap. 13. *Quam indiscretè quidã idcò vellicat.*

Ceterùm, quod Hostiensis suprà dixit, Cistertienses à sagimine abstinuisse, cõstat ex statutis in generali Capitulo anni 1134. quæ

Cistertienses olim non edebant adipem.

REFECTORIVM. Cap. 34. apud Manriq. tom. 1. Annal. Cistert. Cæsar. l. 6. cap. 3. Ibid. cap. 4.

quæ sic habent: *Infra Monasterium nullus sagimine, & carne vescatur, nisi omninò infirmi, & artifices conducti.* Praxim confirmant exempla à Cæsario commemorata de Hermaono Abbate Hemmeorodeosi, & Daniele Priore eiusdem loci. Quibus autem sagiminis vsus vetitus, eisdem ius carnium, & legumina cum carnibus simul cocta arbitror interdicta.

DISQVISITIO V.

Quanti ipsa S. Patris BENEDICTI *de abstinentiâ à carnibus constitutio facienda?*

Maihew cap. 1. Quidam censet non esse veros Benedictinos, qui carnes comedunt.

IVVERIT, ni fallor, hoc loco aliorum sensu. Legislatoris nostri prohibitionem expendere, vt piam hanc obseruantiam, qua licet foueamus. Et quidem Edouardus Maihew in MS. tractatu *de abstinentia à carnibus iuxta Regulam* S. BENEDICTI, taoti ponderis hoc Legislatoris nostri præceptum arbitratus est, vt scripserit, verè & propriè S. P. N. BENEDICTI filium noo esse, qui accidentale aliquod alicuius ponderis illius Regulæ ex instituto non seruat, sed ad maiorem libertatem deflectit. Rem autem eiusmodi magni ponderis nos æstimamus meritò inter plura alia ab ipso præscripta præceptum ipsius de abstinentia à carnibus extra casus à Regula permissos. Idque confirmat hac ratione: Omnes omnino Religiosorum Ordines eundem finem vltimum sibi propositum habent, tam in hac, quàm in altera vita, perfectam scilicet cum Deo per charitatem vnionem, & perpetuam deinde eiusdem fruitionem. Ex hoc igitur capite nulla inter religiones distinctio: sed neque pet media essentialia, quibus ad propositum finem tendunt, inter se differunt. Omnes namque eadem media essentialia, nimirum tria vota, Paupertatis, Castitatis, & Obedientiæ amplectuntur. Differentia ergo inter Religiosos ex accideotalibus quibusdam oritur, per quæ ad finem generalem omnibus Religiosis communem contendunt. Huiusmodi autem media sunt diuersi modi exercendi diuersas virtutes, & varias mortificationes, tam animæ quàm corporis: quales sunt abstinentiæ, ieiunia, vigiliæ, &c. Ratione quarum differentiarum sancta Dei Ecclesia mirâ religiosorum ordinum ornatur varietate. Ex quibus clarissimum videtur, oon eum tantùm, qui essentialia sua Ordinis transgreditur, verùm illum, qui accidentale aliquod alicuius momenti præuaricatur, verè & propriè illius Ordinis non esse. Hinc eoim est quòd si Carthusiani abstiuentiam à carnibus, siue silentium; siue Minimi abstinentiam ab

Probat ex eodem fine omnium Ordinum religiosorum.

Qui differunt tatum accidentaliter.

Qui accidentale omittit, deflectit à sui instituti perfectione.

A ouis & lacticinijs ex instituto suo abijcerent, verè & propriè Carthusiani & Minimi iuxta statuta sua, & regulas fundatorum suorum non essent. Atque idem de Beoedictinis, alijsque Religiosis asserendum: Et nostro, inquit, iudicio satius & melius foret, vt qui liberiùs viuere cupit quàm Regula Benedictina permittit, alium ordinem laxiorem sibi eligeret, quam si sub Benedictino nomine alterius, imò nullius Ordinis instituta sequeretur. Ita ille.

Iudicium de hac sententia.

B Cuius sententiam ad rigidiorem stateram forsitan examinantes non prorsus probauerint. Nobis tamen non omittenda videbatur, quod vix dici possit, quænam sit differentia, quæ religiosum per tria essentialia vota in communi Religiosorum genere constitutum, ad hanc vel illam religionis speciem contrahat, nisi id aliquid ex accidentalibus esse dicamus. In essentialibus enim omnes, vt dictum, conueniunt.

Bles. serm. 50. ad Monach. *Vita Monastica in tribus maximè consistit.*

Atque ita ferè ante aliquot sæcula ra- C tiocinari visus est Petrus Blesensis; nam Cœnobiticam vitam dicens ab Apostolis institutam, in tribus maximis consistere, in communi dilectione fraterna, in communi substantia, in communi obedientia. Hæc tria caput sunt Monasticæ religionis. *Domnus autem* BENEDICTVS *huic capiti quadam supererogauit, ornamenta, vel, vt veriùs dicam, circa sterilem ficulneam fodit, vt fructum ferret, & stercora apposuit, vt plus ferret; de ariditate scilicet ciborum, de vilitate vestium, de humilitate lectorum, de temporibus ieiuniorum, de custodia labiorum, de exercitio* D *laborum, de distinctionibus orationum.* Censet ergo has obseruantias veluti notas & characteres esse Benedictinismi, & per eas verum constitui Benedictinum. Vnde alibi ait: *Character Ordinis tui est, mediocritas in victu, vestitu, habitu, incessu, tonsura, in psallendo & eiusmodi. Non extennes* igitur *soliditatem, neque emollias Ordinis rigorem, vt tanquam priuilegiatus velis edere lautiùs, bibere sapidiùs, cubare molliùs, loqui licentiùs, vigilare parcius, orare tenuius. Hunc enim* E *Ordinis rigorem quasi iureiurando professionis sancitum quædam vitia latenter emolliunt,* inter quæ recenset, absentare se à communi fratrum mensa, *& cùm sub obtentu boni hoc se facere proponat, verior tamen caussa, quoniam olera claustri semicocta fastidit, & inuncta, & vinum aquâ mixtum, silentium, sessionem in claustro carcerem reputans.* Hactenus ille.

Quibus quædam addita.

Idem serm. 33. *Quæ cuique Ordini propria.*

Idem serm. 50.

Indicia aliorum super creophagia Benedictinorum.

Sed & alij in hoc sensu fuisse videntur, vt sanos carnibus vescentes à Benedictino grege excluderent. Nam Petrus Cluniacensis sic scribit: *Aut ergo nega* S. BENEDICTVM *patrem tuum, & comede carnes tuas:*

Petr. Ven. lib. 6. epist. 15.

aut

aut confitere, & abstine à carnibus nontuis. Dico eas non tuas, si Monachus & sanus es. Polydorus Vergilius falsè subsannat, qui creophagiam admittunt: *Benedictini, ait, à carnibus perpetuò se abstinent, nisi cùm ægrotare cœperint. Vnde Monachi, qui hodie continenter carnibus vescuntur, quorum numerus vbique gentium extra Italiam, ingentissimus est, perpetuò ægrotent necesse est, nisi velint impudenter fateri, se contra suas leges facere.* Sed & Cardinalis à Vitriaco, Ordinis nostri à primæuo vigore collapsi ruinam deplorans, inter cæteras caussas etiam illam insinuat, quòd pristinam abstinentiam relaxauerint. Atque in eos torquet illud Isaiæ: *Vocauit Dominus ad fletum & ad planctum, & ad caluitium, & cingulum facci, & ecce gaudium & lætitia, occidere vitulos, iugulare arietes, comedere carnes, & bibere vinum, & idcirco facti sunt hodie contemptibiles Deo & hominibus odibiles.*

Polyd. lib. 7. de inuent. rerum c. 4. — *Ordinis ruina illi tributa.* — Vitri. Hist. occident. lib. 2. c. 10. — Isaiæ 22.

Contra verò cõtinuum Carthusiani Ordinis in pristino statu vigorem non dubitauit Richardus Hallus eò referre, quòd ne quidem in necessitate carnes comedant. Nam si in aliquibus casibus dispensatio admitteretur, id eis sensim accideret quod in alijs Ordinibus, maximè Benedictinorum factum est, vbi cùm primùm liceret in infirmarijs comedere carnes, postea ad ipsum refectorium commune potestas hæc translata fuit, non sine graui incommodo totius Religionis Monasticæ. Sic ille.

Carthusianorum vigor ei iam tributum. — Richard. l. 3. de conscient. c. 46.

Et horum quidem non eo fine adduxi testimonia, quasi asserere velim, carnibus ex Dispensatione vel consuetudine vtentes non esse verè & propriè Benedictinos; sed eò dumtaxat, vt ostenderē quanti hunc Regulæ articulum prædicti auctores fecerint: quorum rationes alijs expendendas lubens relinquo.

Quo fine hæc adferantur.

DISQVISITIO VI.

Quo loco olim habita inter Benedictinos fuerit abstinentia à Carnibus?

NON inter minima habitam hanc abstinentiam, ex pluribus capitibus potest comprobari.

I. PRIMÒ enim, quotquot ferè insigni pietatis & sanctitatis laude floruerunt Monasteria, in hac obseruantia fuisse memorantur, vel ab ea commendantur. Fuldensium sanè & Hirsaugiensium laudabilis vigor hoc nomine non semel Trithemij nostri præconium meruit. Cassinenses olim sub Theodemaro Abbate, cùm non nisi in Paschate & Natiuitate Domini volatilium carnes admitterent, plurimi tamen eorum ab ijs abstinebant, vt in eiusdem habetur epistola. Quibus verò cibis ante sexcentos & ampliùs annos Floriacenses in Gallia vsi sint, liquidò patet ex vetustis eiusdem Monasterij Consuetudinibus. Quæ dum Monachorum recensent fercula, *oua, legumina, & pisces* perpetuò commemorant. Idem alia passim Monasteria laudabiliter præstiterunt, vt minimè operæ pretium sit, prolixum hîc eorundem texere catalogum. Nec pauca hæc adduxi, quasi ceteris hæc obseruantia defuisset, sed quod in memoriam & calamum primò influxerint.

Monasteria celebriora carnibus abstinuerunt. — Trithem. Chron. Hirsaug. — Post Chro. Cassin. — REFECTORIVM.

Deficiente autem hac obseruantiâ, tota regularis disciplina relaxata fuit. Testatur id, & Angliæ suæ accidisse deplorat Edonardus Mathew: tantum, inquit, abest, vt stricta obseruantia Regulæ S. BENEDICTI cum ieiunijs & abstinentia à carnibus eruditioni obsit, vt etiam eidem prosit. Ex his enim quæ in hac tabula commemorata sunt, est manifestum Ordinem S. BENEDICTI nunquam plures præclaros, & eruditione celebres viros in Anglia peperisse, quàm cùm in eo floruit stricta illa Regulæ obseruantia. Quàm primùm verò ab ea recesserunt, & ad libertatem declinauerunt maiores nostri, vnà cum obseruantia Regulæ perijt etiam omnis ferè eruditio, sanctitas, dignitas, honor. Quod etiam in Monasterijs Fuldensi, Hirsaugiensi in Germania, Cluniacensi & Floriacensi in Gallijs, & alijs plurimis contigisse, facillimum est demonstrare.

Math. in Troph. Angl. ad calcem tab. 1. — *Obseruantia hac deficiente, regularis disciplina laxata fuit.*

II. SECVNDÒ. Tanti hanc abstinentiam Ordinis nostri sancti, & Episcopi nonnulli fecerūt, vt ne in Episcopatu quidem eam deseruerint. Laudatur hoc nomine S. Guilielmus ex Monacho Cistertiensi Archiepiscopus Bituricensis, qui ab eo tempore, quo relicto sæculo, monasticum vitæ genus amplexus est, *nunquam carnibus vesci voluit:* licet ob gratiam hospitum, tam ex aucupio, quàm venatione apparata fercula iuberet mensæ suæ inferri, cùm id ratio postularet. Sanctus Elphegus, Malmesburiensi, & Osberno testibus, carnibus nunquam nisi æger indulsit: Et qui eundem in Episcopatu præcessit S. Ethelwoldus, Abendoniæ primò monachus, & Abbas, deinde Wintoniensis episcopus, & si permolestis afficeretur doloribus, nunquam tamen carnibus vesci voluit, nisi semel grauissimo compulsus morbo, idque iubente B. Dunstano Archiepiscopo, & rursus in ea infirmitate quâ discessit. Ita vitæ auctor.

Benedictini Episcopi ab hac obseruantia clarui. — Sur. in vit. 10. Ianuar. — Sur. in vit. 1. Augusti.

Sed quid mirum est, tam accuratè hunc Regulæ illud præceptum seruasse, cùm ipse vnà cum S. Dunstano Archiepiscopo, & Oswaldo episcopo egregiam nauauerit operam, vt Benedictina Religio sæuis Danorum persecutionibus pæne exstincta in integrum restauraretur. Nam in Concordia regulari Monachorum, Sanctimonialiumque

Quoniam in Anglia pro abstinentia carnium laborarint. — Præfat. ad stat. Dunst.

REFECTORIUM

liumque Anglicæ nationis, in Wintoniensi A Cōcilio edita, *legitimum votum Domino nostro Iesu Christo vouerunt, pactoque spirituali confirmauerunt se vitâ comite, iugo Regulæ deditos, has adnotatas morum consuetudines communi palam custodire conuersatione.* Postea autem subijciunt: *victum cum pondere, mensura & numero, vestitum, ieiunium, abstinentiam, vigiliam, taciturnitatem, obedientiæ bonum & cetera quæque, quæ Patroni nostri* BENEDICTI *traditione voluntariè suscepimus.* &c.

Verùm vt quæ de abstinentia à carnibus in Anglicana Ecclesia olim constituta sunt, hîc consequenter exhibeamus, transcriben- B da sunt quæ de ijs Edouardus Maihew iam pridem annotauit: Accedamus, inquit, ad posteriora sæcula, in quibus capitula generalia à nostris prædecessoribus celebrata sunt. In horum enim antiquissimo, cuius memoria exstat, eadem obseruantia in particulari quantum ad abstinentiam à carnibus decreta & stabilita est. Imò idem decretum auctoritate sedis Apostolicæ & Conciliorum prouincialium totius Angliæ, quæ illis præsidentibus celebrata sunt, confirmatum. Demonstrari ista poterunt C ex Concilio Londinensi, in quo præsidente Ottone Cardinale, Gregorij IX. summi Pontificis Legato à latere, anno Christi 1237. pro reformatione Ordinis S. BENEDICTI, hoc modo constitutum est: *Audiuimus & lætati sumus, quòd religiosi viri Abbates Ordinis S.* BENEDICTI *per Angliam constituti, conuenientes in vnum nuper in Concilio suo generali tanquam filij iuxta sermonem propheticum ad suos terminos reuertentes, proinde statuerunt, vt de cetero secundum S.* BENEDICTI *Regulam ab esu carnium debeant abstinere, exceptis debilibus & infirmis, quibus debet secundum eiusdem* D *Regulæ continentiam in infirmatorio prouideri. Quod vtique approbantes statuimus inuiolabiliter obseruari.* Hæc ipse in Concilio Londinensi. Præterea sequenti anno 1238. idem D. Legatus Otto (vt scribit Matthæus Paris) omnes Abbates Angliæ nigri Ordinis auctoritate Domini Papæ citauit, vt coram eo apparerent Londini in Ecclesia S. Martini, de Ordine Monastico reformando tractaturi. Inter plurima verò & ista habet: *Ad hæc cùm esus carnium sit Monachus nigri Ordinis per Regulam S.* BENEDICTI, *ac statutum* E *nostrum, nec non & Abbatum præsidentium generali capitulo interdictus, vt Monachus, qui consueuerunt vesci carnibus per abusum, tollatur occasio & materia murmurandi, præcipimus Abbatibus & Prioribus, vt loco illius cibi illis vetiti studeant, & procurent iuxta facultatem domus cibum alium competentem ministrari.* Anno denique Christi 1266. à Clemente IV. summo Pontifice missus est in Angliam Othobonus S. Hadriani Diaconus Cardinalis, qui anno Christi 1268. Londini conuocato Concilio, plurima pro reformatione Ecclesiæ Anglicanæ & monastici Ordinis egregiè instituit. Quæ quidem omnia vnà cum Constitutionibus Angliæ impressa exstant. Inter alia autem Legatus iste, quæ suprà recitauimus ab Othone priùs constituta, confirmauit, & insuper vt ea exactiùs obseruentur, hoc decretum adiunxit: *Nos autem adijciendo firmiter & districtè præcipimus, & inhibemus, vt Abbates & Priores Abbates proprios non habentes, Abbatissæ seu Priorissæ Ordinis S.* BENEDICTI *contra esum carnium diligenter & sollicitè inquirant, vt eos quos inuenerint in hoc delinquentes, grauiter puniant delicti & delinquentium circumstantias attendẽtes. Episcopi quoq; cùm subiecta Monasteria visitant, de eiusmodi esu carnium subtiliter inquirant, & puniāt illos, quos pœnâ inuenerint indigere. Alioquin præter indignationis & maledictionis æternæ acerbitatem, donec id fecerint sint suspensi.*

III. TERTIÒ. Zelus Sanctorum & acris Superiorum reprehensio aduersus transgressores regularis præcepti de abstinentia à carnibus satis arguit, quo loco hanc S. BENEDICTI constitutionem habuerint. Atque vt in ore duorū aut trium testium stet hoc verbum, Primò, occurrit qui abhinc sexcentis annis vixit, Cardinalis Vindocinensis, ita scribens: *Goffridus Vindocinensis monasterij seruus, Guillelmo Priori de Castello, & fratribus qui cum eo sunt, obseruare Regulam, & regulæ irritament à declinare. Peruenit ad aures nostras de vobis irreligiosa & inordinata prorsus opinio: dictum est enim quòd contra Regulam, quam Deo & sanctis eius vos obseruaturos promisistis, carnes solemniter & generaliter manducatis. Vnde si ita est, imò quoniam ita esse credimus, vestræ intemperantiæ vehementer condolemus, & ne vlteriùs fiat, Regulæ vobis auctoritate prohibemus. Carnis comestio sicut Monachis pro corporis infirmitate conceditur; ita eis in carnis voluptate negatur. Infirmi etiamsi à carne pœnitus abstinerent, non propter hoc Regulam violarent.* Ita ille. Secundus fit S. Petrus Venerabilis, qui multò acerbiùs in transgressores inuehitur, qui passim omnibus diebus Ecclesiæ præcepto non interdictis carnes manducabant. Atque inter cetera ait: *Quicumque es talium conuiuiorum carnifex, hoccine est quod Monachum profitens Deo vouisti? hæccine est Regula secundum quam te viuere spopondisti? videamus, videamus ipsa Regula in mediū adducatur, & vtrum profitens quod de carnibus profitetur teneat, agnoscatur. Carnium quadrupedum, inquit, omnino ab omnibus abstineatur comestio præter omnino debiles & ægrotas. Et in alio loco. Carnium esus infirmis quoties expedit offeratur. At vbi meliorati fuerint, à carnibus more solito omnes abstineant. Quid dicis, Monachus sum? & ô vtinam! Si ergo Monachus es, vbi est hoc quod professus es? professus es certè obedientiam secundum Regulam S.* BENEDICTI. *Hæc*

Mah. tract. MS de abstin. à carnib. c. 2. In Capitulis.

In Concilio Londinensi anno 1237.

Tom. 1. Conc. p. 2.

Item anno 1238.

Quid in eadem caussa decretum ab Othobono Cardinale.

Et pœna in prævaricantes constituta.

Sancti acriter in creophages Monachos inuecti.

Goffrid. lib. 4. epist. 42. Primò, Goffridus Vindocinensis.

Secundò, S. Petrus Abbas Cluniacensis. Petr. Ven. lib. 6. epist. 15.

Hæc sunt autem de hoc capitulo verba Regulæ, quæ audisti. Quid igitur præuaricaris? Quid Deo mentiris? Quid te ipsum fallis? verba tua te condemnant, de ore tuo vt seruum nequam te iudicant, chirographum quod scripsisti homines seruant, Angeli retinent, proponendum tibi in die magni iudicij Dei ante tribunal summi & veri iudicis Iesu Christi: proponẽdum, inquam, & legendum, siue ad vitam, siue ad mortem. Soluit deinde obiectionem quam monere potuissent. *Et ne tibi,* inquit, *incurrere liceat ad id quod soles, vt dicas, & hoc capitulum sicut & alia quædam à sanctis quibusdam Patribus certâ ratione mutatum. Respondeo; aliter est. Si enim de Nouitiis suscipiendis, si de opere manuum, si de vestibus & quibusdam similibus, à bonis patribus post S.* BENEDICTVM *mutatum est: non dubiâ, sed certâ & rationabili caussâ factum est. At huius capituli præuaricatio, quâ ratione excusabitur? Quâ caussâ sospes & integris viribus Monachus carnibus vtens, reus non esse monstrabitur?* Hæc ille, & plura in eundem sensum.

Soluit obiectionem aliquorum.

Tertiò, S. Bernardus.

Tertius testis accedat S.Bernardus, qui reprehendens morem quemdam Cluniacensium, qui sani & validi in valetudinarium se quibusdam recreationum diebus recipiebant, vt ibidem carnes comederẽt, ita ait: *Ridiculum verò (si tamen verum est) quod relatum est mihi à pluribus, qui hæc se pro certo scire dicebant, reticendum esse non arbitror. Aiunt enim incolumes & validos iuuenes conuentum solere deserere, in domo se infirmorum, qui non sunt infirmi collocare, carnium esu (qui vix ægrotis dumtaxat & omnino debilibus ex Regulæ discretione pro virium reparatione conceditur) non quidem corporis infirmantis ruinas reficere pro incommodo, sed carnis luxuriantis curam perficere in desiderio. Rogo quæ est hæc securitas inter frendentium vndique hostium fulgurantes hastas, & circumuolantia spicula, tanquam finito iam bello, & triumphato aduersario proiicere arma; & aut prandiis incubare longioribus, aut nudum molli volutari in lectulo? Quid hoc ignauia est, ô boni milites? sociis in sanguine & cæde versantibus, vos aut cibos diligitis delicatos, aut somnos capitis matutinos?* Hæc Bernardus.

Bern. Apolog. ad Guil. Abb.

DISQVISITIO VII.

Quæ Benedictinarum Congregationum de esu Carnium decreta?

NON agam hîc de Congregationibus illis sub Regulâ S. BENEDICTI militantibus, quæ mutato habitu nouorum Ordinum nomina sunt sortitæ: quamuis eas viri docti vnius S. BENEDICTI Ordinis distincta membra, siue Congregationes censuerint vocandas. Pleræque enim in exordio hanc abstinentiam sectatæ sunt, suisque constitutionibus præscripsere, vt Camaldulenses, Cistertienses, Vallisumbrosani, Cælestini, & alij. De Cistertiensibus sanè ex definitionibus Ordinis ait Ioannes Craesbeeck: legem abstinendi à carnibus etiam Ordinis nostri patres confirmauerunt, tamque irrefragabiliter teneri mandauerunt, vt eam latâ sententiâ excommunicationis sanxiuerint. Cælestini verò sic olim decreuerunt: *Nulli omnino permittimus esum carnium exceptis ægrotis. Contrafacientes pro qualibet vice tribus diebus in capitulo recipiant disciplinam ad vnum miserere: quibus etiam diebus ieiunent in pane & aqua.* De aliis verò longiori non opus probatione, cùm potior caussa nouum instituendi Ordinem illis fuerit, quod accuratam regularis vitæ obseruantiam, pristinumq; Regulæ vigorem iam pridem collapsum vellent postliminio restituere. De ijs igitur tantùm agemus Congregationibus, quæ nigro retento habitu, relaxatam Ordinis disciplinam in pristinum statum reuocare conatæ sunt: nec de omnibus tamen, sed ijs dumtaxat quæ celebriores, hodieque aut integræ, aut magnâ ex parte subsistunt.

Benedictinæ congregationes initio carnibus abstinuerunt.

REFECTORIVM.

Dist. 13. c. 2.

Stat. Cælest. l. 2. c. 5.

Initium sumo à celeberrimâ Congregatione Cluniacensi, *quæ in ecclesiæ paradiso* (vt Gregorius IX. loquitur) *dextera Dei plantata, à mari vsque ad mare protensis palmitibus gratos flores, & vberes fructus produxit honestatis.* Hæc autem Congregatio, quàm Regulæ tenax in ipso suo flore fuerit, * alibi dictum, & rigidè à carnibus abstinuisse ipsa S. Odonis, totius reformationis auctoris vita declarat, in quâ diuinitus puniti leguntur huius legis transgressores, & ad obseruantiæ commendationem miracula quædam facta. S. verò Petrus Venerabilis etiam carnibus vescentes Monachos redarguit, tanquam à S. Odonis institutis deuiantes: *Veniat,* inquit, *post Magnum* BENEDICTVM *& eius discipulum Maurum, summus Ordinis Monastici in Galliis reparator, præcipuus Regulæ reformator, Odo: Odo, inquam, primus Cluniacensis Ordinis Pater, qui emortuum iam & penè vbique sepultum Monastici propositi feruorem resuscitare summo conamine aggressus est. In cunctis penè Europæ nostræ finibus, de monacho præter tonsuram & habitum nihil. Institit ille diuino operi penè tunc solus, & Cluniaci prima iaciens fundamenta, post huc illucque religionis semina, quamdiu ad vixit serere non cessauit. Ille ergo, ô frater, primus tuus Pater, quid de carnium capitulo sensit? quid dixit? Quid scripsit? consule librum eius, relege verba eius. Inuenies inter alia, quæ ad terrorem talium scripserit.* Subdit deinde terribilem

De Cluniacensibus.

** l. 2. tr. 8. disq. 9.*

Qui à S. Odone instituti.

Petr. Venet. l. 6. ep. 15.

Et à carnibus docti abstinere.

REFECTORIVM.

ribilem punitionem in Monachum carnibus vescentem factam. Deinde refert enim Floriacensibus Monachis, qui cuncta mandeudo moliebantur consumere, vt ita saltem inuitis carnem eis edendam concederet, cuncta impendisse competentia, vt ab vno eos prohiberet. *A quo*, inquit, *vno? A carne vtiq. edenda. Hæc est*, inquam, *vt dixi, si Cluniacensis es, doctrina Patris tui.* Sed & idem Petrus in Statutis suis, cùm forte nonnulla circa hunc articulum irrepsisset corruptela, ita decreuit: *Statutum est, vt exceptis infirmis & omninò debilibus, carnibus nullus vescatur.* Reddidit verò rationem decreti sui: *Caussa*, inquit, *instituti huius fuit ipsa Regulæ auctoritas, in quâ hoc idem præcipitur: & ne sanus & integris viribus Monachus carnem comedat, prohibetur. Insuper etiam quia nulla rationabilis caussa mutandi huius capituli inueniri poterat, sicut in quibusdam aliis eiusdem Regulæ aliquis mutatis capitulis à Patribus inuenta est.* Sub Hugone tamen 5. receptus videtur carniū vsus, qui scandali metuens, sic decernendum putauit: *Statuimus, ne quis carnibus vescatur, nisi in domibus nostris, & nostri Ordinis, & diebus constitutis.* Solebant enim tum recreationis caussâ aliquot diebus infirmariam intrare, & ibidem etiam sani & valentes carnes comedere, vt ex statutis colligitur.

Petrus Venerabilis eandem abstinentiam præscripsit. Petr. in Stat art. 12.

Quando ea relaxata. Stat. Hug. in Bibliot. Cluniac. pag. 1463.

Sed paulò post Hugonis tempora Gregorius IX. pro reformatione Cluniacensium bullam edidit, quâ hanc licentiam reuocauit. Ita enim habet: *Præcipimus etiam (iuxta quod in B. BENEDICTI Regula continetur) vt nullus Monachus in quauis loco vel damo Cluniacensis Ordinis aut extra, nisi tantùm in infirmaria (vt prædictum est) carnes manducare præsumat: quod qui præsumpserit, si claustralis fuerit, graui pœnæ subdatur, vel si dignitatem vel administrationem habuerit, priuetur eadem.* Paulò antè verò decreuerat, vt in infirmariâ nullus comederet, nisi *propter infirmitatem, vel debilitatem* illuc fuisset destinatus. Nicolaus tamen IV. ad Cluniacenses scribens, *Circa esum*, inquit, *carnium, licentiam relinquimus dispensationi Abbatis, secundum indulgentiam Clementinæ.* Vnde posteà paulò latiùs dispensatum fuit, vt in *Infirmariarum generalibus* (vt loquebantur) & aliis recreationibus consuetis, extra refectorium carnes comederent.

Et à Gregorio IX. instaurata. Anno 1227.

Anno 1288.

Sed ad Cassinensem Congregationem conuertamur, quæ carnium vsum Regulæ contrarium sentiens, statuit prohibitionem de abstinentiâ à carnibus etiam seruandam ab iis, qui in itinere sunt constituti, ac deinde hæc subiungit: *Vnde vt honestas Religionis arctiùs conseruetur, & nulla proximis propter hoc scandali præbeatur occasio, ordinam s & arctiùs prohibemus, ne quis nostræ congregationis, etiamsi hospes fuerit, extra ipsius congregationis Monasteria carnes vllatenus manducare præsumat, sine licentiâ prælati: neque etiam in locis, vel membris eis annexis, cessante legitimo infirmitatis impedimento: quæ fortè ei extra dicta monasteria posito superuenerit, aut si caussa infirmitatis ad Balnea accesserit, cui pro sua sustentatione ea casu carnes comedere, standa & redeundo de indulgentiâ singulari concedimus, quod tamen ita fiat, vt nemini scandalum præbeatur. Quam constitutionem si quis transgressus fuisse repertus, aut conuictus fuerit: quot victibus carnes comederit, tat diebus ieiunet in pane & aqua, & insuper stet per mensem degradatus.* Vt autem omnis auferretur occasio carnes concupiscendi, alio loco eiusdem congregationis Patres statuunt, vt hospitibus præterquam infirmis, debilibus, aut ex itinere fatigatis, in infirmorio, aut alio loco seorsum esus carnium non concedatur, iuxta conditionem personarum. Atque eadem mens est recentiorum Congregationum SS. Vitoni & Hydulphi in Lotharingiâ S. BENEDICTI, aliàs Cluniacensis, & S. Mauri in Galliâ, item nostræ in Belgio. Sed notandum Lotharingicas Constitutiones citata Cassinensium verba nōnihil restringere, intermittunt enim illū de balneis casum: hospitibus antè præterquā omnino infirmis carnibus interdicūt.

Cassinensiū de abstinentiā à carnibus decreta.

In declarat. ad c. Reg. 39. n. 3.

Ad c. Reg. 53. num. 7. Etiam ad hospites restricta.

Sed in Germaniam tendamus, & quid Bursfeldensis Reformatio de carnium esu censuerit, inspiciamus. In statutis enim recenset *legumina & olera, pisces: oua, lacticinia*, & cetera huiusmodi, nulla carnium factâ mentione. Contra quas anno 1512. tale decretum in annali Capitulo constitutum fuit: Ad aures venerabilium Dominorum Præsidentium grauis & enormis præcedente clamosâ insinuatione crebrò querimonia deuoluta est super esu carniū; cùm etiam secundùm Regulam & sacros canones Abbatibus seu Monachis sanis esus carnium interdicatur, quare etiam omnem esum carnium procul abiicimus. Nos Præsidentes, Definitores totumque Capitulum statuimus, vt quicumque nostræ obseruantiæ professus huiusmodi tam laudabilis institutionis trāsgressor fuerit, carnes scilicet comedendo, seu alicui personæ ministrando, aut comedētibus siue ministrantibus cōsentiendo, nisi & in quantum sancta Regula permittit, ipso facto tanquam suæ professionis calumniator & transgressor indicetur, ad arbitrium capituli sine misericordia puniendus. Anno autē 1521. de eodem articulo patres in Capitulo congregati agentes, citant bullam Pij II. qui hanc congregationem primo Pontificatus sui anno approbauit, ac priuilegiis exornauit. Is autē à quibusdam Monachis consultus

Quid Bursfeldenses de carnium esu censuerint. Bursfeld. dist. 3. c. 18.

Eum sæpe prohibens.

Anno 1459. Pius II. Allegata sententia Pij II.

tus declarauit, non licere Religiosis Benedictinis vti carnibus, his verbis : *Sanè certis reformatis Ordinis* S. BENEDICTI *Monachis referentibus ad nostrum peruenit auditum, quod iam diuturna altercatio etiam districtionis & inconstantiæ generatiua, circa esum & abstinentiam carnium inter aliquos habita sit, quod salubre foret nostræ declarationis adminiculo submoueri. Volentes igitur paci & quieti ipsorum Reformatorū consulere, & distractionis & euagationis materias amputare, attendentesq; Regulam* S. BENEDICTI, *discretione præcipuam, decernimus & declaramus non licere Monachis* S. BENEDICTI, *submissis obseruantiæ Regulari siue non submissis, vti carnibus, nisi secundùm Regulam prætacti Ordinis, & cum suorum superiorū licentia, non per importunitatē extorta, sed piâ consideratione concedenda sub hac moderationis & discretionis modestia.* Deinde ibidem citatur decretum Nicolai de Cusa tituli S. Petri ad Vincula Cardinalis & Legati, quod sic habet : *Carnium esus sub vniuersis omni tempore & loco (casu à Regulâ permisso dumtaxat excepto) strictissimè interdictus.* Sequenti autem anno eadem confirmata sunt. Anno verò 1530. cum quidam ab hâc obseruantiâ desciuissent, in virtute Sanctę obedientiæ, & sub pœnâ excommunicationis pręcipiunt à carnibus abstineri. Quod quidem octo capitulis consequentibus identidem sancitum, & confirmatum fuit, tanti scilicet ad Regulæ obseruantiam his patribus visa est à carnibus abstinentia.

Et Cardinalis de Cusa.

Et sub pœnâ excommunicationis.

De Vallisoletanâ, quæ in Hispaniâ viget Congregatione, nihil hîc dicendum, quòd ob piscium raritatem, congruam habeant dispensationem vescendi carnibus omnibus (ni quadragesima aliaque prohibitio obstet) totius anni diebus, vt loquitur Antonius Perez, eiusdem Congregationis aliquando Generalis. Eremitæ tamen Montisserrati ab ijs abstinent, vt expressum in Constitutionibus Vallisoletanis.

Dispensati cum Vallisoletanis.

Perez ad cap. Reg. 39. Vallis. cap. 122.

DISQVISITIO VIII.

Quid alij Ordines circa Carnium abstinenteam statuerint?

TANTI habita fuit in Ecclesiâ Dei carnium abstinentia, vt complures sancti, etiamsi nulla monastica instituta suscepissent, à carnibus sibi temperandum duxerint. Quod ex historiis, quas breuitatis caussâ omitto, euidentissimum est. Porrò religiosi Ordines plerique carnibus abstinuerunt, & vel latâ lege, vel inductâ consuetudine earumdem abstinētiam stabilierunt. Omissis illis, qui sub S. BENEDICTI signis militant, solos ex iis Grandimontenses in medium adduco, qui, referente Cardinale Vitriaco, Regulam & instituta Cistertiensium in omnibus pænè obseruant, excepto quòd *numquam carnes postquam professionem fecerunt, de cetero licet eis manducare, quantacumque ægritudine prægrauentur.* Hos proximè sequuntur Carthusiani, qui tanto rigore carnium abstinētiam amplexi sunt, vt ne imminente quidem mortis periculo, earundem esum permittant. Quare etiā in dubium reuocatum est hoc eorum statutum, & non defuerūt, qui affirmarent illud irrationabile & crudele, atque ita teneri Carthusienses non abstinere à carnibus in articulo mortis quamuis scādalum sequeretur. Hanc sentētiam amplexi sunt [a] Martinus à Magistris, [b] Medina Complutensis, & [c] Syluester. Sed eorum statutū siue consuetudinem latè defendunt [d] Gerson peculiari libro de abstinentiâ Carthusianorum, [e] Maior, [f] Arnoldus de villa noua, [g] Richardus Hallus, aliique plures Scholastici. Nec improbari potest, quia ab Ecclesiâ hoc statutum fuit semper laudatum & approbatum, imò & fortè ratione huius abstinentiæ, Carthusianorum religio, vt strictior & perfectior ab Ecclesiâ iudicatur.

I. *Grandimontenses perpetuò carnibus abstinent.*

REFECTORIVM. Vitriac. l. 2. hist. occid. c. 15.

Item Carthusienses.

Quid de his quidam senserint.

a q. 2. de abstinent. b C. de ie. in. q. 4. ad vlt. arg. c V. iuramentum 4. §. 10 d Alphab. 39. litt. C. e in 4. dist. 38 q. 4. concl. 5. f apud S. Anton 3. p. Sum tit. 16. c. 6. §. 5. g lib 1 de quin. conscient. c. 47.

Secundò, Ordo Præmonstratensis ante centum triginta annos perpetuam à carnibus abstinētiam seruabat, & si qui ab illâ deuiarant, inquit Seruatius Lairuelz, id non sine conscientiæ scrupulis faciebant, vt satis prodit diploma Pontificium, quo carnis esus dispensationis beneficio permissus fuit. Quinimò Ordini ipsi coæua hęc abstinentia. De parente enim eius S. Norbetto, ita vitæ auctor : *Cibus ab eo nisi quadragesimalis & vespertinus, præterquam Dominicis diebus minimè sumebatur: Piscibus autem seu vino rarissimè vtebatur.* Et probabile videri possit eum id à Sigebergensibus Benedictinis, à quibus institutus fuit, assumpsisse, cui fauet pręfatus Seruatius, dicens: Proponebat sibi consuetam Monachorum viuendi normam, quibus esus carnium interdicitur : etsi enim fratres suos in Ordinem Monachorum non redegerit, sed Canonicorum; eos tamen non solùm Canonicis legibus, sed & Monachorum austeritatibus, aduersus duros insolentesque carnis impetus, communiuit, prout fidem faciunt subuculæ laneæ, quæ (teste Nauarro) Monachorum sunt, non Canonicorum, ne quidem regularium.

II. *Præmonstratenses iamolim non edebant carnes.*

Lairu. to. 2. Cathol. normæ. lect. 9. Apud Sur. 6. Iunij.

Nec ipse S. Norbertus.

Cap. Cum ad Monast. de stat. Monach.

Nauar. de Regular. comment. 3. n. 42.

Tertiò, inter Ordines Mendicantium Carmelitæ ex præscripto Regulæ etiam abstinent, ita enim pręscribitur: *Ab esu carnium abstineatis, nisi pro infirmitatis, vel debilitatis remedio sumantur.* Quam constitutionē à summis Pontificibus mitigatam in vsum postliminio reuocarunt Carmelitę Discalceati, qui sese antiquo Patrum suorum spi-

III. *Carmelitæ.*

Reg. Alberti cap. 12.

Et hodie Discalceati.

neant autem omnes ipsi fratres ac oblati, ne quemquam medicorum pro quadragesimali vita deserenda, & Paschali seu pingui assumenda, per se nec per interpositam personam inducant. Ita vir sanctissimus.

Pseudo-Hieronymi Regula Moniales à carne arcet. Reg. Monach c. 35.

Postremò annotandum est, eandem abstinentiam præscribi in Regulâ Monacharum, quæ inter opera S. Hieronymi habetur, in quâ ita sancitur: *Non apponantur incitatiua libidinum, sed quæ possint famem extinguere, aut legumina, aut olera cōdiantur in oleo. Carnes verò solùm sint ex licētiâ Abbatissæ indultæ debilibus & infirmis: alioquin cuius sint* B *saporis ignoret cœnobium.* Tot igitur Ordinum in hanc abstinentiam consensus stimulo nobis esset debet, ne in quo nos alij imitati sunt, in eo ipsi deficiamus.

Miracula quibus hæc abstinentia illustrata.

Nec leuius calcar subdit consideratio miraculorum, quæ diuina bonitas in huius abstinentiæ fauorem operata est, aut pœnarum, quibus præuaricatores subinde afficit. Obuia hæc passim in SS. Historiis. Miracula vide apud S. Gregoriū de S. Honorato. De S. Preiecto apud Surium 25. *Ianuar.* De S. Gerardo Broniēsi Abbate apud C eundem 3. *Octobris.* De S. Romualdo legendus [a] Petrus Damiani in vitâ. De S. Berengario cōfessore, [b] Menardus. [c] Petrus Sutor mira refert de Carthusianis suis. De S. Stephano [d] Henriquez in fasciculo SS. Cister. De viuario S. Odonis precibus impetrato, ne Benedictini piscibus carerent, [e] Ioannes Monachus in vitâ.

Greg. l. 1. dial. c. 1.

a Cap. 69. b l. 2. obser. 26. Maij. c l. 1. vit. Carth. tr. 3. cap. 8. d l. 1. dist. 3. cap. 4. e Apud Sur. 18 Nouemb. l. 3. c. 11.

Pœna trāsgressoribus inflicta. Vit. S. Odon. l. 3. c. 2. & Collat. l. 3. c. 10. & 30.

Quod pœnas spectat transgressoribus inflictas, adeat pius Lector vitam S. Odonis, & eiusdem Collationes, quæ Bibliothecæ Patrum & Cluniacensi insertę sunt: Quin vt videat etiam Deum animaduertere in laicos, qui in Monasteriis quæ carnibus abstinent, eas ediderint, legat vitam S. Theodori Archimandritæ, à Metaphraste exaratam.

Apud Sur. 22. April.

DISQVISITIO IX.

An à vino abstemiis carnium esum S. BENEDICTVS *indulsisset?*

Quidam eo propendent.

VIRI quidam docti ac pij non rarò mecum de hoc Regulæ nostræ articulo agentes, in eam propendere visi sunt sententiam, vt putarent, si S. P. N. BENEDICTO constitisset, alium potum præter vinū, qui corporis valetudini non aduersaretur, Monachis exhiberi posse, eum potiùs cum illo vel aquæ potu, carnium esum permissurū fuisse, quàm pisces cum continuo vsu vini. Ducebantur autem hoc potissimum argumento: A carnibus abstinētia, ad refrenandam carnis petulantiam maximè precepta videtur. Sed vinum magis ad libidinem in- A citat, quàm caro: scriptum est enim: *Luxuriosa res vinum, & tumultuosa ebrietas.* Item: *Vinum & mulieres apostare faciunt sapientes.* Et Ephes. 5. *Nolite inebriari vino, in quo est luxuria.* Scriptura autem nusquam ita asserit carnes luxuriæ esse seminariū: Nazaræi quoque & Rechabitæ à vino, non autem à carnibus abstinebant, quod signū est maioris olim habitam abstinētiam vini, quàm carnium. Ergo S. BENEDICTVS potiori ratione vini vsum, quàm carnium sustulisset. Verùm quia Italis monachis difficillimum B fuisset, solùm aquam bibere, quod eis persuaderi non posse Legislator noster testatur, maluit carnium esum prohibere, vt ita libidinis fomitem restringeret. Alioqui si de cereuisiâ, aut alio simili potu cogitasset, saniori consilio illum carnes quàm vinum concessurum fuisse.

Ipsorum argumentum.

REFECTORIVM. Prouerb. 20. Eccli. 19. Num. 6. Iud. 13.

Mihi verò (saluo meliori iudicio) hæc coniectura non omnimodo probatur, quia supponere videtur Legislatorem nostrum, omnium iustorum spiritu plenum, quique Spiritu sancto dictāte Regulam scripserit, C aut ignorasse aliquibus locis non esse familiarem vini potum, aut eo locorum degentibus Monachis sarcophagiam permisisse, cùm tamen expresse dixerit: *Vbi autem loci necessitas exposcit, vt nec suprascripta mensura inueniri possit, sed multò minùs, aut ex toto nihil: benedicant Deum qui ibi habitant, & non murmurent.* Ex quibus verbis duo colligo. Primum, non latuisse B. Patrem aliquibus locis vini defectum, vel in toto, vel saltem in parte accidere posse. Alterum, posito hoc casu, nihil eum in vini compensationē D indulgere, neque Abbatis considerationi aut iudicio quidpiam vti aliàs facit, in hoc concedere: neque enim ait: hæc consideratio penes Abbatē sit; vel, in arbitrio & potestate Abbatis sit, si expediat aliquid mutare, vel carnes indulgere: sed simpliciter ait, *Benedicant Dominum qui ibi habitant, & non murmurent,* ac si dicat: Gratias agant, & benedicant Deo, qui manifestam occasionē exercendæ paupertatis, patientiæ, mansuetudinis ac sobrietatis tribuit, discantque E cum Paulo abundare, & penuriam pati, atque in illâ cum S. Iob dicant: *Sit nomen Domini benedictum. Si bona suscepimus de manu Dei, mala quare non sustineamus?* Atque hæc de sensu S. BENEDICTI.

Non placet hæc coniectura.

Cap. 40. *Et aliud colligitur ex verbis S. Regulæ.*

Quæ obiter explicantur.

Iob. 1. & 2.

Sed videamus, an vbi in Ordine nostro à vino abstinuerunt, ibi carnes in compensationem admiserint. Sanctus Bonifacius Zachariæ Papæ scribit sibi decretum, Monachos constituere sub Regulâ S. BENEDICTI viuentes; *viros strictæ abstinentiæ absque carne & vino; absque sicera & seruis.* Quomodo hoc animi sui propositum executus sit, in vitâ B. Sturmi, Ægil discipu-

Benedictini vino carentes olim non admiserunt carnes.

 lus

REFECTORIVM. *Ægil. in vit. Sturm. apud Brovv.*

lus & successor ita exponit: S. Episcopus A cùm fratribus sacras exposuisset Scripturas, *& quod nusquam vinum Monachorum legeret esse, consensu omnium decretum est, vt apud illos nulla potio fortis, quâ inebriari possit, sed tenuis ceruisia biberetur. Quod post plures annos, crescente familia, propter ægrotos & imbecilles, tempore Pipini regis, Synodali decreto, immutatum est; aliqui tantùm ex fratribus vsque ad finem vitæ suæ, se à vino, & ceteris fortibus potionibus abstinuerunt.* Meminit huius abstinentiæ etiam Trithemius Abbas, aitque in vsu etiam fuisse cùm Rabanus B monasticum institutum susciperet: *A vino*, inquit, *& carnibus omni tempore abstinebant. Panis eorum cribarius erat & rusticus: fabæ pisa, & olera cibus, aqua vel cereuisia potus.* Sed & Cassinates illi monachi, qui Theodemaro teste, vinum numquam nisi de sacro calice bibere soliti erant, à carnibus abstinebant. Quid, quod in Aquisgranēsi Synodo vniuersim statutum legamus: *Vbi autem vinum non est vnde hemina detur, duplicem mensuram de cereuisiâ bonâ accipiant.* Nec tamen Abbates illi ob vini defectum; C carnes in compensationem concedendam putauerunt.

Trithem. in vit. Rabani. l. 1.

Nec in hoc casu dispensatum à Concilio Aquisgran. Can. 22.

Antequam verò ad argumenta initio proposita respondeam, monendum hîc duxi, non dissimili argumentandi genere hæreticos, quosdam in Monachos Ecclesiamque catholicā incurrere. Rodolphus Hospinianus ex Zwinglij grege, hanc inter Nazaræos, nostrosque Monachos ponit differentiam: *Nazaræis*, inquit, *vinum quidem & sicera interdicebatur, non autem esus carnium. Monachis autem, vice versâ, vsus carnium olim* D *in vniuersum vetitus fuit, licet Carthusiani soli eam legem obseruent hodie, ceteri verò certis quibusdam diebus per annum à carnibus abstineant. A vino autē tantum abest, vt sibi tēperent Monachi, vt nullum aliud genus hominum eo se magis ingurgitet, nec iniuriâ eorum stomachi amphoræ Bacchi, in veteri epigrammate vocati sunt. Cùm autem multæ sint carnes, quæ vt vinum, calorem & libidinem non accendant, mea quidem iudicio potus vini magis, quàm esus carnium prohiberi debebat.* Ita histrio ille, vt eum vocat Serarius, qui respondet falsum esse olim Monachis omnibus vsum carniū vetitum, & quod ait de vini ingurgitatio- E ne, si fuerint ista quorumdam vitia, esse non debere in omnes conuitia. Addo ego non videri vetus epigramma, quod hæreticus citat, sed in Monachorum odium à Nouatoribus nequiter compositum, felle enim & amaritudine plenum est; ita namque (si Musis & Apollini placet) Poëtaster ille cecinit, aut potiùs eructauit:

Hospin. lib. de orig. Monach. c. 4.

Quidam hæretici vinum potiùs, quàm carnes Monachis adimunt.

Serar. in Iud. c. 13. q. 9. *Refutantur.*

Et insulsum quòd in Monachos stringunt epigramma.

O Monachi, vestri stomachi, sunt amphora Bacchi,
A *Vos estis, Deus est testis, teterrima pestis.*

Sed hęc ipsa aliaq; validiora in prædicantes, Epicuri de grege porcos, retorqueri possent. Quod autem vini potiùs quàm carnium vsum prohibendum indicet, reponit Serarius: Si qui velint possunt sibiipsis omne vinum, cereuisiam, medonem, siceramque omnem prohibere. Incipiant prædicantes. Si quorum tamen legibus Monachorum vinum esset prohibitum, hos dicerent noui isti Misomonachi, Turcas & Mahometanos, qui Alcorano vinum ve- B tanti, quàm Euangelio vinum concedenti, morem mallent gerere.

Et sanè iam olim Turcarum Saladinus, qui Ierosolymam expugnauit, hoc ipso argumento S. BENEDICTI de abstinentiâ à carnibus sanctionem oppugnauit, eiusque Regulæ Mahumetanam legem à vino suos arcentem prætulit. Rem narrat Guilielmus Neubrigensis. Nam cùm ex duobus Cisterciensibus de institutis Regulę S. BENEDICTI, plura esset percunctatus, atque inter cetera de cœlibatu & abstinentia à C carnibus intellexisset, iussit, illos indulgentiori custodiæ mancipari, & per duas decentis formæ mulierculas ad eorum ministerium deputatas, solas eis carnes cum potu aquæ ad victum ministrari. Qui carnibus vsi & aquâ madentes, exemplo B. Iob fœdus pepigerunt cum oculis suis, vt ne cogitarent quidem de turpitudine, sed sobrietate comite solliciti pudicitiæ suæ custodes, orationi vacabant. Quod vbi comperit Saladinus, carnes & aquam, piscibus & vino iussit mutari. Insidiabatur D callidus, vt simplicitatem arte deluderet, & ex hoc Religioni calumniam concinnaret. Vinum ergo sumentes, dum blandientibus mulierculis tristitiam suam paulò indulgentiori haustu lenirent, illam Apostolicam regulam, *modico vino vtere propter stomachum tuum*, minimè tenuerunt. Nam quod stomacho sat est, hilaritati minus est. Vbi autem in hilaritate, honestatis irrepsit obliuio. Salomonicæ de vino sententię veritas claruit. Quippe ingressum est blandè, sed in nouissimo momordit vt coluber. Denique inciderunt in feminas idipsum molientes. Manè digesto vino, & reatu agnito, E fleuerunt amarè, & lacrymis madidi producti sunt iubēte molitionis artifice. Quibus ait: *Cur solito tristiores estis? Quia*, inquiunt, *peccauimus grauiter vino absorpti.* Et ille: *Cùm carnibus*, inquit, *vesceremini & aquam biberetis, propositum vestrum, cautè custodistis. Porrò absque esu carnium vino madentes, Regulæ vestræ, & propositi nostri præuaricatores inuenti estis, ex quo apparet quòd ille vestræ Philosophiæ auctor* BENEDICTVS *minus sapiens fuerit, esum scilicet carnium inhibens,*

Saladinus eodem argumento vsus.

Neubrig. hist. Angli. l. 5. c. 12.

Duobus Monachis carnes cum aquâ apponi iubet.

Inde pisces cum vino.

Quo ad luxuriam inducti.

Hinc lapsis insultat tyrannus.

hibens, quo animi status nequaquam turbatur, & vini vobis vsum relaxans, quo etiam integerrima rationis vigor eneruatur, quod tam recenti vestro probatis exemplo. An non ergo prudentior philosophus noster & Legislator, qui nobis animi turbatorem vini vsum inhibuit, & semper innoxium carnium vsum indulsit? Dimisitque eos liberè ad propria reuersuros, homo inueteratâ peste imbutus, & ad sugillandum quod sapere non valebat, argutus. Ita quidē cum nostris visus est ludere, qui tamen magis studuit sanæ doctrinæ, cuius ignarus erat, illudere, cæcâ vanitate carpens virum Spiritu Dei plenum, de quo ait beatus Papa Gregorius, quod scripserit *Monachorum Regulam, discretione præcipuam, sermone luculentam.* Nam reuera præcipuæ discretionis fuit, quod ad sacram militiam transeuntibus ciborum delitias, quæ animum emolliunt, & resoluunt, curaret restringere, iuxta formam Apostolicam, modicum vini vsum, quo & caro infirma refocillatur, & animus non grauatur, voluit relaxare. Hactenus ille.

Et Alteranum S. Benedicti decretum stolidis animi turbatorem præfert.

Ea defenditur.

Respondetur ad argumentum de vini energia ad libidinem.

Quod verò adducebatur, de vini ad concitandam libidinem energia, id quoque contra Ecclesiastica ieiunia obiici potest; in ijs enim interdicto carnium esu, vini potus permittitur, & obiectionem hanc iam olim Angelicus Doctor proposuit. Er post cum Martinus Kemnitius hæreticus ait, non esse dubium quin concupiscentia carnis magis & facilius irritetur per potum vini, quàm per esum casei & ouorum, proinde nullam esse caussam, cur ieiunantes potiùs ab ouis & caseo, quàm à vino contineant. Sed respondet post S. Thomam Cardinalis Bellarminus, noluisse Ecclesiam vini abstinentiam imperare, quoniam à plurimis fine magno valetudinis periculo tolerari non potuisset. Carnes verò interdixit, quia cùm magis conformeutur humano corpori, plus delectet, & maius suppeditent nutrimentum, adeoque caussa luxuriæ sint magis principalis, quàm potus vini. Carnis siquidem alimentum parat materiam generationis, quâ exuberante despumat corpus in luxuriam, vinum autem non parando materiam, sed calefaciendo corpus incitat ad libidinem. Sed flamma, quæ ex vino concipitur, si materia generationis non suppetat, non difficulter extinguitur; materia verò generationis exuberans, etiamsi vinum absit, stimulare non cessat ad libidinem. Hæc ille. Quibus adde, si vinum, prout Regula iubet, non vsque ad satietatem bibatur, sed parciùs, ac vt Cassinenses moneut, aquâ temperatum; non adeò magnum fore periculum. Complures quoque experientiâ docti non semel testati sunt, se post receptam à carnibus abstinentiam multò rariores carnis stimulos sensisse, quantumuis quotidie vino vterentur, cùm antea crebriùs impugnarentur. Quid, quod & cereuisia potentior non minùs libidinem prouocet, & pollutionibus corpora reddat obnoxia, quàm potus vini?

S.Tho. 2.2. q.148.a.8.

Kemnit. 4. par. exam. pag.441.

Bellar. l.2. de bon. op. in part. c.3.

Cur Ecclesia carnibus interdicat, non item vino.

Vini modicus vsus non adeò periculosus.

REFECTORIVM.

Eadem igitur ex caussâ, quâ Ecclesia hunc in ieiuniis permisit, & carnium abstinentiam indixit, idipsum à S. BENEDICTO circa Monachos factum arbitror. Voluit enim Ecclesia prohibere certum cibi genus, quòd magis nutriret, & delectabilius esset, & à quo omnes sibi possent temperare, vt ita vniformis esset ieiunaudi ratio, non autem porum vini, quo plurimis esset necessarius. Non dissimili, inquam, ratione placuit S. BENEDICTO eam abstinentiam monachis præscribere, quæ in Ecclesiâ esset vsitatissima, quamque veteres Anachoretæ & Monachi religiosè obseruassent.

S. Benedictus Ecclesiæ decretū hic secutus.

Hinc & illud soluitur, quod quidam dicunt: cùm S. BENEDICTVS dicat, *vinum Monachorum non est,* illud potiùs fuerat prohibendum, quàm carnes, quando præsertim non de carnibus perinde ac de vino meritò quis dixerit, non esse Monachorum. Respondetur enim, perinde ac de vino dixisse S. BENEDICTVM; *omni tempore vita Monachi quadragesima debet obseruatione habere.* Ac proinde videmus nullo tempore carnes esse Monachorum, nisi forsan ægrotent. Quod quidem veteribus ita persuasum erat Monachis, vt prouerbij instar velut minus malum inferentes dicere solerent, præstare carnes manducare, quàm hoc, aut illud facere. Hinc dixit Abbas Hyperichius: *Melius est comedere carnes, & vinum bibere, quàm comedere in vituperatione carnes fratrum.* Vide etiam Pelagium l. 4. n. 51. Refert & Ioannes Moschus scandalizatum quempiam sæcularium, quòd Abbatem Stephanum carnibus vescentem vidisset. Nec tamen eadem religione à vino abstinebant omnes, eùm illud solemnitatis & lętitiæ caussâ subinde admissū sit. Nonnus enim ex Tabennensi Monacho Episcopus, cum Pelagiam meretricem conuertisset ad Christum, illi sibique congratulans, dixit: *Tibi dico frater Diacone, lætemur hodie cum Angelis Dei, & oleum extra consuetudinem sumamus in cibo, & vinum cum lætitia spiritali accipiamus, propter salutem huius puellæ.* Et S. BENEDICTVS vinum indulsit, quod illud etiam in quadragesimâ Christianis omnibus Ecclesia permittat.

Soluitur aliud argumentum.

Cap. 49.

Caro non est magis Monachorum, quàm vinum.

Vit. Patr. l. 5. n.134.

Prat. Spir. c.65.

Vit. Patr. l.1. in vit. Pelag.

Vinum subinde à Sanctis admissum.

REFEC-TORIVM.

DISQVISITIO X.

Num valetudini ac ingenio noceat à carnibus abstinentia?

QVÆ Monastica exhibet mensa olera, legumina, ac præsertim pisces, quidam prorsus insalubria clamant. Hinc è medicorum schola petitis argumentis, grauiter in pisces incurrunt. Rhasis, inquiunt, dicit omnes pisces difficilis esse concoctionis, longo tempore in stomacho hærere, sitim inducere. Iulius Alexandrinus, magni nominis Medicus, ait, Piscium alimento, id vitij inesse, vt excrementitium valde sit, concoctu sæpè contumax, tardi descensus ex ventriculo in intestina: facilè corrumpi: neruosis partibus maximè noxium: articulorum, podagricisque doloribus nocumentum præbens. Quid, quod nonnulli affirment, esu piscium vitam abbreuiari, nam ex Hippocratis oraculo: *Imbecillis cibi breuem vitam præstant.* Hieronymus Cardanus, carniuora animalia vult esse sagaciora, adeoque à carnibus abstemios censet stupidiores. In eodē sensu est Petrus Castellanus, Medicinæ Louanij professor, cuius hæc verba: Substantia piscium aquea est, & labilis, atque obnoxia putredini. Quocirca propter defectum caloris, spiritus generat frigidos, impuros, & aqueos, à quibus obtusius ingenium. Atque hæc præcipua ferè quæ contra Ichtyophagiam obiiciuntur.

Pisces quidam velut difficulter concoqui. Rhasis l. 4. ad Almansf. c. 16. Iul. l. 14. Salubrium. Esse mali succi. Abbreuiare vitam. 6 Epidem. sect. 5. sent. 20. Et hebetare ingenium. Petr. Cast. l. 1. c. 2

Ad hæc verò nostri instituti hominibus vno Bernardi verbo respondere possem: *Puta te, quaso, Monachum esse, non medicum, nec de complexione iudicandum, sed de professione. Quid hic vas dicitis obseruatores ciborum, morum neglectores? Hippocrates & sequaces eius docent animas saluas facere in hac mundo, Christus & eius discipuli perdere. Quemnam vos è duobus sequi Magistrum eligitis? at manifestum se facit, qui sic disputat, hoc oculis, hoc capiti, & illud pectori vel stomacho nocet.* Hæc Bernardus. Verùm quia hoc videri possit non tam respondere, quàm aduersariorum argumenta concedere, aut subterfugere, operæ pretium fuerit Æsculapij hortos, ad quos nos deducunt, nonnihil ingredi, & vt paribus armis pugnemus, ex ijs delibare, quæ piscium innocentiam tueantur.

Qua Monacho parum curanda. Bernard. Serm. 30. in Cant. Suscipitur piscium patrocinium.

Sapientissimis profectò viris, inquit Renatus Moreau, Parisiensis medicus, non absurdum visum fuit, reuocare in dubium deterioresne essent carnes aliorum animalium, quàm piscium. Ac inter alios Ferdinādus Rodericus Cardosus rem ita examinauit, vt pænè à piscium partibus stare videatur. Ab eo Ludouicus Nonnius ope-

Renat. animaduers. ad c. 68. Schol. Salet. Controuersum an turnibus non præstent. Ferd. c. 30. de reb. non natural. q. 5 problem. 5.

A re proprio de piscium esu, salubres esse probat. Ex quo deinceps quæ ad rem videbuntur, sublegam.

Xenocrates apud Oribasium magnum vsum ad salubrem victus rationem præstare pisces, auctor est. Plutarchus verò: *Nam & marina obsonia præterquam quòd sint suauissima, maximè etiam sunt innoxia, nam & carnosa sunt, & non perinde vt carnes grauant, sed facilè concoquuntur, & digeruntur.* Quod non indiscriminatim cuivis vitæ generi conducere, Nonnius monet, sed ijs qui forensem vitam, quia otia, ac studiorum amœna sectantur. Testem adducit Galenum ita loquentem: *Piscium alimentum hominibus otiosis, senibus, imbecillis, & ægrotis est commodissimum, qui verò corpus exercerent, cibos postulant firmiores.* Idem asserit Simeon Sethi: *Conueniunt, inquit, pisces otiosis hominibus, & non robustis, & à morbo conualescentibus.*

Laudantur à salubritate. Plutarch 4. Symp. q. 4. Conueniūt sedentarijs. Galen. lib. 3. de alim. facult. c. 29. Seth. l. de alim. facul.

Quod verò obiiciunt, pisces concoctu esse difficiles, excrementis abundare, ac tardè ex ventriculo descendere: hæc à vero maximè aliena sunt. Namque Galeno, Xenocrate, præcipuisque medicorū suffragantibus, nunc εὔχυμοι, nunc εὔπεπτοι, aliàs εὐκατέργαστοι, boni succi, facilis concoctionis, facilis digestionis passim dicantur. Certè malè de humano genere meritus fuisset Galenus, aliique classici scriptores, si magnas hasce piscium noxas imprudenter vel malignè præteriissent. Sed adiiciamus eiusdem Galeni verba, quæ facilè omnes aduersariorum rationes subuertunt: *Alimentum, inquit, quod ex piscibus sumitur, non modò ad coquendum est facile, sed hominum etiam corporibus est saluberrimum, vt quòd sanguinem medium consistentia generet, medium autem vaco, qui neque admodum tenuis, neque aquosus, neque vehementer crassus est.*

Falsum est, quòd sint concoctu difficiles. Galen. l. 3. de alim. fac. c. 2.

Quid, quòd pisces in ægrorum diæta à medicis exhibiti fuerint: Plutarchus refert, Zenonem ac Cratonem consueuisse, ægrotantes ante omnes alios cibos, ad pisces ablegare, veluti cibum leuissimum. Idem pluribus in morbis fecit Galenus, vt videre est apud Nonnium. Alexander verò Trallianus doctissimus post Galenum medicus, in omnibus pænè morbis ægros piscibus varijs nutrit. Recenti quoque memoria Ioannes Alphonsus Complutensis Academiæ publicus professor speculū medicinæ Christianæ conscripsit, in quo examinat, quibus in morbis, ægritudinibus, corporis affectionibus, aut debilitatibus absque periculo vesci piscibus possimus, paucosque omninò recenset morbos, quibus esus piscium non conueniat.

Ægris pro diætâ exhibiti. Plutarch. 4 Sympos. Non. c. 11. de pisc. esu. Omnibus ferè in morbis vtiles.

Iam quod secundò loco adferebatur, piscium esum vitæ officere, eamque breuiorem reddere, impugnat id Arnoldus de

Non corripiunt vitam.

Villa

Io. Andr. in nouell. de obser. ieiu. Anton. 3. p. sum. tit. 16. c. 6. §. 5.

Villa noua apud Ioannem Andreæ, & S. Antoninum, aitque id falsum & phantasticum, atque hæresim sapere: nam aduersatur, inquit, approbationi & tolerātiæ Romanæ Ecclesiæ, & fingit nouum dogma in pertinentibus ad vtilem statum fidelium, ponendo, quandoq; à mortis periculo non posse sine vsu carnium liberari; & sic ad vitę longitudinem carnium vsum necessarium, quod est falsum. Quod pluribus deinde probat. Tandemque subdit: In Ordine Carthusiano multi senescunt & viuunt etiam octogenarij. Et ante diluuium non comedebantur carnes, vt dicitur *dist.* 35. & tamen longiùs viuebant. Hæc Arnoldus.

Cap. ab Exordio.

Populi quidam solis piscibus victitantes.

Quòd si vetustatis tabularia introspicere lubet, & gentium aliquot consensu, pisces inter salubria alimenta reponere; occurrunt plures nationes, quæ solis piscibus saluberrimè ętatē egerunt. Grauis Auctor est Strabo, prope Geodrosiam Ichtyophagorum esse nationem, quæ non solùm piscibus pro obsonio & pane vescebatur, sed quod magis mirere, eorum pecora ijs vtebātur, *pecorum verò carnes piscibus præbebant.* Arrianus verò refert, Nearchum multas Ichtyophagorum nationes detexisse, quæ etiam farinam ex assis piscibus contritis parabant, vnde mox panes conficiebant, triticeo verò pane pro obsonio vescebantur. Plura de his curiosus Lector apud Diodorum Siculum, & Philostratū inueniet. Sed ne antiquis his nimiùm immorer, ferunt auctores circa promontorium Bonæspei, Æthiopes habitare, qui ex piscibus sole exsiccatis panes sibi conficiunt frumenti penuriâ. Auctor est Petrus Bellonius, plerosque Asiæ, & Gręciæ populos, piscibus frequentissimè vesci, ac salubetrimè viuere. In Hollandiâ & Zelandiâ, inquit, Ioannes Viringus, quotquot ex piscatione viuunt, vix vnquam carnes attingunt: sed & multis è vulgo passim fortuna non carnes solùm, sed & pisces denegat totâ vitâ, vt ferè perpetuam seruare quadragesimam videantur, & videmus interim eos optimâ frui valetudine.

Strabo Geograph. lib. 15.

Arrian. l. 8. *Ichtyophagorum populi.*

Diod. Sic. lib. 4. Philost. in vit. Apoll. Thyan. l. 3.

Bellon. l. 1. obseruat.

Viring. l. 5. de ieiu. & abstin. c. 17.

Anachoretæ & Monachi sine carniū esu longæui.

Quid verò de priscis Anachoretis & sanctis Monachis dicemus? cōstat sanè eos admodum fuisse longæuos, quantumuis non carne tantùm, sed aliis etiam plurimis cibis abstinerent, quibus rigidioris continentiæ Monachi licitè vescuntur. S. Paulus primus Eremita ætatem ad annos fere 116. produxit: ex quibus circiter centum egit in eremo, quadraginta quidem primos paucis dactylis, & haustu aquæ; reliquos cùm dactyli defecissent, pane dimidio, quem coruus ei quotidie subministrabat. S. Antonius ad annos 105. peruenit, è quibus nonaginta egit in eremo, solo pane & aquâ (quibus aliquid oleris in extremâ senectute addebat) corpus sustentans. S. Paphnutius excessit annos 90. solo pane vescens. S. Hilarion etsi naturæ esset teneræ, & semper rebus diuinis intentus, vixit annos circiter 84. ex quibus ferè 70. transegit in eremo mirâ abstinētiâ, & cultus victusque asperitate. Iacobus eremita Persa genere partim in eremo, partim in Monasterio transegit annos 104. victu tenuissimo. S. Macarius, cuius extant homiliæ, excessit annum nonagesimum, ex quibus in eremo, assiduo ieiunio peregit 60. Arsenius præceptor Arcadij Imperatoris annos vixit centum viginti, ex quibus 55. transegit in deserto abstinētiâ admirabili.

Hieron. in vitâ.

Athan. in Vitâ.

REFECTORIVM.

Cass. coll. 3. cap. 1.

Hieron. in Vitâ.

Theodor. in Philotheo.

Ostenditur idipsum in Benedictinis.

Sed ne solos Anachoretas commemoremus nostri instituti prodeant Monachi, qui in summâ abstinentiâ carnibus prorsus destituti, vsque in senectam & senium ętatem duxerunt. Venerabilis Beda ab anno ætatis septimo vsque ad nonagesimum secundum in Religione vixit. Sed & omnes quos venerandos nobis Monasticum Breuiarium Pauli V. exhibet, diuturno vixerunt tempore, nec ex iis vllus præmaturè mortuus est, præter S. Placidum martyrij laureâ decoratum & cælesti gloriâ iam satis maturum. Ipse Sanctissimus Patriarcha BENEDICTVS sexagesimum tertium ætatis attigit annum. S. Maurus districtissimè viuens septuagenario maior migrauit in cælum. S. Romualdus cùm annos centum & viginti ageret, & centum ipsos in summâ vitę austeritate Deo seruiuisset, migrauit in cælum. S. Robertus nonagesimo tertio ætatis anno spiritum reddidit Creatori, cùm annó vndecimo habitum suscepisset regularem. S. Petrus Cælestinus etiamnum puer asperam duxit vitam, & quamuis ieiuniū perpetuò seruaret, (Dominicis diebus exceptis) nihilominùs sex quadragenas per annum disposuit: in quibus pane tantùm & interdum solis oleribus, aut pomis, vel castaneis, siue fabis emollitis, aut crudis rapis vescebatur, & sitim aquâ sedabat. Carnes numquam, vinum raró gustauit, & tamen ætatem perduxit ad annū vsq; octogesimum primum. Ioannes Gualbertus septuagesimū octauum annū agens ieiuniis, abstinentiis & vigiliis confectus ex hac vitâ discessit. S. Gallus nonaginta quinque annis vixit, quem quinquennio etiam superauit S. Æmilianus, qui ex centum octoginta Christo dedicauit. B. Siluester Abbas ferè nonagenarius vltimum spiritum exhalauit. Omitto plures alios longæuos, quos ex historiis eruere liceret. Hi suffecerint ad refellendum id quod de breuitate vitæ ex carnium abstinentiâ timebatur,

S. Benedicto.

S. Mauro.

S. Romualdo.

S. Roberto.

S. Cælestino.

S. Gallo.

S. Æmiliano.

S. Siluestro.

Quod

REFECTORIVM. An pisces ingenium obtundant. Scalig. Exerc. 152. in Card.

Quod autem postremò pisces ingenium obtundere dicebantur, ridet id Scaliger, atque ita contra Cardanum disserit: Caro, inquit, crassa est, & crassè alit. Herbæ tametsi crassiores, tamen ex earum subtilissimis partibus confit alimentum. Itaq; Septemtrionales barbaros, Scythas, Sarmatas, Islandos, Lituanos, multâ vescentes carne, crasso oblitos ingenio, stupidos, bardos, videmus. Ægyptios, Syros, Assyrios, Chaldæos, longè omnium sapientissimos. Galenus aliquot locis, Laërtius, perpetuo instituto virorum illustrium vitas narrant: rarò carnes in eorum cibis commemorant. Percurres etiam Brachmanum, Gymnosophistarum mores. τραγήματα, πέμματα, πλακοῦντας, ῥοφήματα, lac, mel, ficus passas: quæ etiam munera Prophetarum, panem satis habuisse pro opulentiâ. Hæc Scaliger.

Heroës rarò carnibus vsi.

Sed quid doctissimis ac sanctissimis patribus Cardanus faciet? An eos, qui à carnibus abstinuerunt, in Bœotia omnes, aut

Iuuen. Sat. 10. Sapientes etsiam abstinuerunt.

Veruecum in patriâ, crassoq; sub aëre natos censebit? Apud Persas tria genera Magorum fuisse, Hieronymus narrat, quorum primi, quos doctissimos & eloquentissimos facit, exceptâ farina & olere, nihil amplius in cibum sumebant. De Iaponibus fertur, quòd dociles sint, & ingeniosi, quos constat non solùm parcissimè, sed etiam tenuiter admodum victitare, adeò vt vix piscibus vtantur; legumina, oriza præcipuæ epulæ nobilium, & rarò satis vsurpantur, alioqui folia colligunt, & siccant in annonam, viuunt nihilominùs, & valent quantumuis medicis destituti.

Hieron. l. 2. aduers. Iouinian. Viting. de ieiu. & abstin. l. 5. c. 17.

Sed vt ad Benedictinos reuertamur, audiendus hîc R. P. Edouardus Maihew, ita disserens: Liceat hîc quorundam periculosum admodum errorem si non deplorare, saltem admirari, qui autumant sine carnium esu non posse Monachum vt decet, vel studiis incumbere, vel in re litteraria proficere. Numquid enim iis seculis queis doctissimi viri Ordinis nostri claruerunt, nostri Monachi, contradicente Regula, carnibus vescebantur? Absit sanè vt huiusmodi quid vel leuiter suspicemur, & quidem de Fuldensibus Monachis oppositum est manifestum. Verùm non nostri tantùm Ordinis viri plurimi, qui ad summum eruditionis apicem absque carnium esu peruenerunt, hunc errorem reiiciendum demonstrant, sed etiam alterius: Quid enim de Alberto Magno, quid de Angelico Doctore Thoma Aquinate, quid de aliis Ordinis S. Dominici religiosis, qui in ipsius exordio summè floruerunt, affirmabimus? Numquid ipsi carnes comedebant? Sanctus sanè Dominicus constitutis suis, quæ adhuc eo saltem tempore à discipulis suis

Maih. Præfat. ad 3. tab. Troph. Anglican. An sine carnibus Monachi studere nequeant.

Abstinentia studia promouet.

obseruantur, id vetuit. Denique antiquorum Monachorum, imò antiquorum Patrum ea fuit sententia, ieiunia & abstinentias ad felicem in studiis progressum, præcipuè verò ad contemplationem & sacrarum Scripturarum intelligentiam plurimum conducere.

Verùm vt aduersariorum aduersus pisces tela retorqueamus, non desunt qui carnibus hanc noxam tribuant, quòd concoctu sint difficiliores, & ingenij obtundant vigorem. Ea mens Plutarchi fuit, qui vehementiùs etiam sarcophagiam exagitat: *etenim carnes*, inquit, *quas edimus, difficile est à concoctione subigi: quin etiam superata vi concoctionis carnes, cruditates tamen molestas gignunt*. Et paulò pòst: *Porrò carnis esus non modò præter naturam corporibus nostris accidunt, sed satietatem quoque crassitiemq; ingenerant. Vinum enim & cornium esus, corpus quidem robustum validumq; efficiunt, animos autẽ hebetant*. Et infrà: *Oculus humore occupatus abundante hebescit, & officium suum facere nequit. Solem per aërem humidũ, vaporumq; multitudinem crudorum intuentes, non purum aut splendidum, sed obscurum & caliginosum dubioque lumine conspicimus. Ita profectò etiam in corpore repleto & turbido, alienisq; cibis grauato, omninò necesse est splendorem animi lucemq; retundi atque conturbari, vagariq; & ad viles res cernendas se conferre, cùm ad considerandā eo qua aliquid habent difficultatis, nihil ei sit acuminis atque virium*. Idemque alio loco: *Maximè cruditates metuendæ sunt ab esu carnium. Nam hæ & initio statim valdè pragrauant, & reliquias post se malignas relinquunt: ac optimum quidem erat ita corpus assuescere, vt nullum id carniũ requireret esum. Non enim ad nutriendum modò sufficientia largiter tellus producit, sed etiam ad delectationem & voluptatem: quibus partim nullum alium apparatum requirentibus vesci possis, partim sexcentis modis miscere & suauia reddere*. Ad cuius sententiam (inquit Lessius) accedunt multi medici, eamque probat experientia: multæ enim sunt nationes, quæ rarò carne vescuntur, sed potissimùm viuunt orizâ & fructibus, & tamen diutissimè viuunt, & sanissimè, vt Iaponij, Sinenses, Africani multis regionibus, & Turcæ.

Contra Creophagos etiam quæ obiiciantur. Plutarch. orat. 1. de esu carn. Carnes concoctu difficiles. Alia earum vitia, & noxa. Plut. lib. de san. tuenda. Less. Hygiast.

Ceterùm, *copiâ ciborum*, inquit Seneca, *subtilitas animi impeditur*. Ad quæ Lipsius: *veríssimè. & Ariston scitè Athletas assimilabat columnis quæ sunt in Gymnasio, pariter nitidos & saxeos*, id est, sine sensu. Magis etiam Diogenes Cynicus, qui *interrogatus, quare athletæ ferè sine sensu aut mente essent? Quia, inquit, ex suillis & bouillis carnibus constant*: acutè ad stuporem animalium alludens, & ijs aptans, qui vescebantur. Galenus etiam de Athletarum sagina & ab eâ stupore,

Senec. epist. 15. Carnes, si nimis edantur, stupidos faciunt.

ſtupore, idem fatetur: additque *hoc ab omnibus hominibus decantatur, quod venter pinguis, mentem non gignit tenuem.* Hæc ille. Alibi idem Seneca ait, ſe Attali inſtinctu *abſtinere animalibus* cœpiſſe: & *anno*, inquit, *peracto non tantùm facilis erat mihi conſuetudo, ſed dulcis: agiliorem mihi animum eſſe credebam.* Tecum ſentiam (ait ibidem Lipſius) & aſſidua hæc κρεωφαγία, nimis Europæis vſurpata, brutos facit. Clemens Alexandrinus de carnium comeſtione agens, ait, *ijs quidem qui corpus exercent eſt vtilis, ijs autem qui ipſam conantur augere animam, propter eam quæ ex eſu carnium ingeneratur hebetudinem, non vtique. Creophogia*, vt aiebat Theopompus apud Athenæum, *rationem conſiliumque exhaurit, & animi lucem imminuit.* Hæc nos ex citatis auctoribus delibaumus, quæ peritioribus Medicis penitiùs examinanda relinquimus.

Idem epiſt. 108. — *Et brutos.* — *Clemens Strom. l. 7.* — *Athen. l. 4. deipnos.*

DISQVISITIO XI.

Quibus ex Regulâ Carnium eſus permiſſus?

Sapientiſſimus Legiſlator noſter etſi pro carnis caſtigatione eſum carnium à ſuis proſcripſerit, ne tamen id rigidum fortaſsè videretur, ſolitâ ſuâ diſcretione moderandum duxit, cùm ab hac abſtinentiâ infirmos exemit, ita ſiquidem ait: *Carnium verò quadrupedum omnino ab omnibus abſtineatur comeſtio, præter omnino debiles & ægrotos.* Et alio loco: *Sed & carnium eſus infirmis omninoq; debilibus, pro reparatione concedatur. At vbi meliorati fuerint, à carnibus more ſolito omnes abſtineant.* Quæ conſtitutio maiorum nititur exemplis, nam S. Pachomius vinum & liquamen ex piſcibus à quibus ſani abſtinebant, ægrotantibus indulget, *ad omnē abundantiam*, vt ipſe loquitur, *vt in nullo frater languidus contriſtetur.* S. Hieronymus de ſui temporis Monachis: *Si quis cœperit ægrotare, tanto ſenum miniſterio confouetur, vt nec delicias vrbium, nec matris quærat affectū.* Regula monacharum eidem ſancto, ſed perperam adſcripta, eadē prorſus cum S. Benedicto habet: *Carnes*, inquit, *ſolùm ſint ex licentiâ Abbatiſſæ indultæ debilibus & infirmis: alioquin cuius ſint ſaporis ignoret cœnobium.* Laudat porrò ab hac benignitate idē Hieronymus S. Paulam: *Quid memorem*, ait, *clementiam & ſedulitatē in ægrotantes, quas miris obſequiis & miniſteriis confouebat? Languentibus enim largè præbebat omnia, & eſum quoque exhibebat carnium.* S. Cæſarius Arelatenſis hæc de ægrotis: *Pullos & carnes numquam ſanì accipiant, infirmis quidquid neceſſe fuerit, miniſtretur.* Iſidorus: *ægrotis delicatiora ſunt præbenda alimenta, quouſque ad incolumitatem perueniant. Poſtquam ſalutem receperint, ad vſum priſtinum reuertentur.* Carmelitarum Regula eandem exceptionem poſuit: *Ab eſu*, ait, *carnium ſemper abſtineatis, niſi pro infirmitatis aut nimiâ debilitatis remedio ſint ſumenda.*

S. Benedictus eſum carnis permittit infirmis. Cap. 39. — *Cap. 36.* — *Reg. Pachom. art. 22. & 24. Exemplo veterum, qui ægrotantibus indulgebant.* — *Hieron. epiſt. 22.* — *Reg. Monach. c. 35.* — *Hieron. in vit. S. Paulæ c. 19.* — *Quinam carnes exhibuerint.* — *Cæſar. in Reg. art. 24.* — *Iſid. Reg. c. 21.* — *REFECTORIVM.* — *Albert in Reg. Carm. c. 12.*

Verùm vt Regulam noſtram elucidemus, prima hîc oritur quæſtio: An duobus hominum generibus carnium eſus conceditur, primò, *ægrotis*, ſecundò, *debilibus*? An verò vni tantùm, ita ſcilicet, vt ægrotus ſimul debeat eſſe debilis, vt alterutrum non ſufficiat? Quæ quidem diſquiſitio aliis quoq; ſeruire poteſt, nam Innocentius III. Archiepiſcopo Braccarēſi reſcribens, dum carnes die Sabbati prohibet, ait; *ſic tamen, quod debilibus & infirmis periculum non emergat.* Idemque de noſtris in Cap. *Cùm ad monaſterium* agens, *debiles & infirmi*, inquit, *quæ neceſſaria fuerint ſibi, tam in carnibus, quàm in aliis recipiant competenter.* Reſpondet verò Cardinalis Turrecremata, duo hominum genera hîc poni, quibus eſum carnium S. Pater concedat, ſcilicet infirmorum, & debilium, Infirmis pro reparatione ſanitatis; debilibus pro reparatione valetudinis, ſiue virium. Ita quoque ſentit Thomas à Ieſu. Contra verò Smaragdus ait: *Quod autem dicit* S. Benedictvs, *debiles ægrotos, non duas vt plerią; putant, ſed vnam tantùm ſignificat eſſe perſonam.* Quiſnam autem, dicendus ſit debilis ægrotus, ita definit: *Debilis ægrotus dicitur, qui longâ vel durâ ægritudine preſſus eſt, ad debilitatem perductus, cui reparationis cauſſa victus eſt carneus adhibendus.* S. Fructuoſus Epiſcopus agens de ouium paſtoribus, ait: *Inde ſuſtententur infirmi, & recreantur paruuli, inde foueantur ſenes, inde redimuntur captiui, inde ſuſcipiuntur hoſpites & peregrini.*

An infirmi diſtincti à debilibus, & ſingulis danda carnes. — *Cap. Concarnem de conſecr. ieiu.* — *De Statu Monach.* — *Sententia affirmatiua.* — *Thom.* — *commentar. ad Reg. Albert.* — *Negatiua.* — *Cap. 9.*

Verùm, ſaluo meliori iudicio, priorem ſententiam, ſi benè explicetur, exiſtimo veriorem: nimirùm vt ægroti, qui à morbo ægrè ſanari abſque carnium indulgentia poſſunt, ijs veſcatur. Deinde, idem concedatur quoque debilibus, & magnâ imbecillitate laborantibus. Dicuntur autem debilitate laborare illa corpora, quæ à Medicis dicuntur neutra, & velut media inter corpora ſana & ægra: quoniam non habent illam perfectionem actionum, quæ ſanis debetur; neque illud vitiū quod ineſt ęgris, ſed medio quodā modo conſiſtunt, & ideò dici ſolent debilia, languida, corpora lapſa, ſiue neutra. Sunt autem iſta corpora, teſte Galeno, in duplici differentia, nam alia ſunt neutra decidentiæ, alia conualeſcentiæ. Decidentiæ illa corpora neutra dicuntur, quæ ſunt paratiſſima ad ęgrotandum: quæ licet actu non ęgrotent, habent tamen tantam debilitatem, vt ex qualibet minima occa-

Prior magis probabilis. — *Qui propriè debiles.* — *Galen lib. art. medic. c. 6.* — *Sunt dupli. ci generis.*

Sed vt propiùs ad Monasticas consuetu- A dines veniamus, Cistertienses olim in Monasterio hospitibus carnes non indulserũt, Clement. l. 3 tit. 13. c. 1. *Probatur ex Clement. & Concil. Viennensi.* vt constat ex Clementin. & Concil. Viennensi, vbi ita Pontifex loquitur: *Ad nostrum (quod dolentes referimus) peruenit auditum, quòd Ecclesiarum Prælati ad Monasteria Cistertiensis Ordinis accedentes, licet ab eis charitatiuè recipiantur, & eis curialiter necessaria ministrentur, cibis tamen regularibus non contenti, contra priuilegia dicti Ordinis carnes petunt: & si eis non ministrentur, auferunt violenter.* Hisce verò incommodis occurrere B volens Pontifex, sacro approbante Concilio, statuit, *vt si Episcopi non causâ visitationis, sed charitatiuæ hospitalitatis ad Monasteria venerint supradicta, victualia gratiosè recipiant, quæ charitatis gratiâ eis fuerint ministrata.* Si autem ex debito officij in Monasterijs fuerint, & à carnibus abstinere noluerint, extra septa Monasterij, vel saltem extra portam regularem administrari de- *Ex Cassinensibus. Cassin. ad cap. 53.* bent. Sic & Cassinenses: *Hospitibus autem, præterquam infirmis, debilibus aut ex itinere fatigatis, in infirmitorio, aut alio loca seorsum esus* C *carnium non concedatur, iuxta conditionem per-* Num. 15. *sonarum.* Rursum: *prohibemus autem omninò esum carnium sæcularibus in Monasterijs nostris concedi.*

Et doctrina SS. Patrũ. Quod ne cui inhumanũ videatur, etiam antiquioribus sanctis, & Monachorum Magistris placuisse legitur. Ephræm doctr. var. S. Ephræm: *Monache, si accesserit ad te Monachus, siue sæcularis quispiam; noli supra vires offerre te ei: ne post fratris discessum doleas de bonis insumptis apud fratrem tuum: sed appone quod tibi Dominus largitur. Melius est enim apponere olera cum* D Ambros l. 1. de Abraham c. 5. *charitate, quàm victimas cum tristitia.* Consonat S. Ambrosius: *Non opes à te hospes requirit, sed gratiam: non ornatum conuiuium, sed cibum obuium.* Beatus verò Basilius propiùs hanc quæstionem tangens, positâ in- Basil. reg. fus. disp. 20. *Rationes pro hâc sententiâ.* terrogatione; *Quæ ratio Monachis tenenda sit in accipiendis hospitibus*, non tantùm huic quæstioni respondet, Monachos non decere, vt hospitibus exquisitas apponant epulas, verùm etiam pluribus eam rationibus confirmat.

Prima, ne Monachi sæculo conformentur. PRIMÒ enim, ait, hoc pacto Religiosos E nimiùm conformari huic sæculo, quod iam deseruerunt. *Videmus*, inquit, *eos qui inciuili vitæ genere versantur, humilitatem paupertatis fugere veluti rem ignominiosam, ob eamque rem quotiescumque aliquis ipsis suscipiendus hospes sit, epularum & copiam & magnificentiam studiosiùs consectari. Equidem metuo nè ad nos quoque furtim se istiusmodi pestis insinuet, neve planè ij esse conuincamur, quos tantopere commendatæ à Christo paupertatis pudeat. Vt igitur si vasa argentea, velave purpurea prætexta, aut mollia stragula, & pellucida amicula foris arcessita compararemus, ex decoro* REFECTORIVM. *nostro non esset: sic indecorum prorsus fuerit, si noua & à* COMMVNI VICTVS NOSTRI, RATIONE *longè abhorrentia escarum genera excogitare velimus.* Et post pauca: *Quòd si fu-* *Et hospites nimio luxu scandalizant.* *turum est, vt nos quoque in ijsdem in quibus ipsi* (diuites) *criminibus simus, & ea quæ voluptaria sunt, inquiramus, & ad ostentationem ea apparemus; equidem metuo, ne quæ destruximus, ea ædificare videamur, illis etiam ijsdem rebus per quas ceteros iudicamus, nempè quorum vita assimilatio sit, qui videlicet modò in hanc modò in illam formam pro varia temporum ratione transeamus, nisi fortè vestitus etiam demutandus nobis sit, quotiescumque casus tulerit, vt in superbos, ac fastidio elatos aliquos inciderimus. Quòd si hoc facere minus instituto nostra conueniat, illud certè multo ab honesto alienum, si ob istos delicatulos à* MENSÆ NOSTRÆ SOLITO RITV RECESSERIMVS.

SECVNDÒ, arguit sollicitudinem con- *Secunda, ne nimia solicitudine perturbentur.* quirendi hospitibus alium cibum, Monachos sæcularibus æquare, atque eorum quietem interturbare. *Illud enim circumcursare nos, vt ea peruestigemus, quæ non ad necessarium vitæ vsum requiruntur, sed ad explendam miseram libidinem ambitionemque anxiè solita sunt inueniri: præterquam quod fœdum ac turpe est, & ab instituto nostro alienum, exempla etiam apprimè nocet: quando videlicet qui luxu diffluunt ac delicijs, & vitam beatam ventris voluptatibus finiunt, nos quoque in earumdem rerum, quibus inhiant ipsi, curis solicitudinibusque versari animaduertunt.* Quod paucis interiectis Christi Domini verbis, Marthæ solicitudinem reprehendentis, confirmat: Atque in communi hoc statui vult, vt cibaria, quæ promiscuè omnibus apponantur eiusmodi sint quæ cum vili pretio, tum paruo etiam negotio comparentur.

TERTIÒ, hoc vtitur dilemmate. *Acces-* *Tertia ratio.* *sit ad nos hospes aliquis? si frater est, & idem nobiscum vitæ institutum habet, is domesticam suam mensam agnoscet: quippè cùm, quæ domi reliquerit, ea inuenturus sit apud nos. Accessit alius à communi vulgarique viuendi consuetudine? Hic discat ex factis, quæ ratio illi persuadere non potuit, formulam & adumbrationem hinc mutuetur vitæ frugalioris. Insideant in eius animo monumenta, quæ ipsi memoriam excitent mensæ Christianorum, neque pudendæ propter Christum paupertatis. Quòd si his minimè ille permouebitur, ac potiùs ridiculo habebit, prorsus iterum nobis molestus non erit.*

QVARTÒ, Saluatoris nostri exemplum in *Quarta.* medium adducit, qui quinque millia hominum parcissimâ mensa excepit, cui tamen facili-

REFECTORIVM. facillimum erat quoduis eduliorum genus, pari miraculo, quo panes multiplicauit, exhibere.

Quinta, ne hospites intemperantia arguantur. QVINTÒ, ait notari hospitum intemperantiam, quasi non pietatis causâ, sed gulæ ac ventris Cœnobia visitarint. *Quamobrem, ait, tu quoque cum & largiore epularum copiâ & requisitâ nimis in illis ad voluptatem apparandis solertiâ in fratre accipiendo mensæ tuæ solitum ritum immutas, sine controuersia ipsum veluti hominem voluptatibus deditum accusas, & apparatu illo ei contumeliam infligis, nimirùm qui ventris illi libidinem obijcias. An non sæpenumerò, & genere ipso, & modo apparatus animaduerso, conjecturam consueuimus facere, quis aut cuiusmodi ille sit, qui exspectetur?*

Adhac sum ptus & expensæ multiplicarentur. Atque hactenus quidem S. Basilium dis-ferentem audiuimus, quibus hoc adijciamus, hospites incertis horis atque etiam diebus superueniant, ijque, vt S. P. N. BENEDICTVS loquitur, *nunquam desunt Monasterio*; omni propemodum tempore, interdictos Monachis cibos præparare, atque in promptu habere necessarium esset. Quod quis non videat valdè inconueniens, cùm deficientibus hospitibus cibos illos corrumpi, aut pauperibus elargiri oporteret, qui facilè hinc scandalizarentur, arbitrantes de superfluo Monasticæ mensæ eleemosynam sibi fieri, aut ipsos Religiosos eo cibo vesci. Omitto nunc excessum sumptuum & expensarum, quæ consequuntur ex duplici illo ciborum genere, quorum alterum hospitibus, alterum Monachis præbeatur.

Et periculum est, ne Monachi tententur ad crapulam. Iam verò quanta carnes concupiscendi Religiosis tentatio ingeritur, dum eas toties mensæ inferri, hospitesque comedere viderint? Imò verò cùm ipsimet eas præparare, coquere, diuidere, lancibus imponere, ac demum ijsdem eximere, eas abluere, aliaque circa illas facere coguntur, quæ coquinæ ministeria, ab ipsis Religiosis iuxta nostram Regulam obeunda, exigunt? Quæ sanè nemo negauerit esse irritamenta malorum, ab oculis infirmiorum & iuniorum, quà fieri potest longissimè remouenda. Non rarò quoque accidit honestos piosque hospites adeò non abhorrere à Religiosorum frugali mensâ victusque ratione, vt eâ etiam vehementer delectentur: dum quod sensualitati deesse videtur, id copiosiùs animæ subministratur, & piâ lectione, quæ conuentuali mensæ adhibetur, cibi quodammodo condiuntur.

Honesti non refugiunt Monasticã frugalitatem.

Suo subinde commodo. Neque verò desunt frequentia satis exempla eorum hospitum, qui ad Religiosorum mensam & communem cum eis cibum sumendum admissi, magna cum ædificatione, fructuque spirituali ab eis recesserunt, adeoque nonnulli compuncti interdum fuere, vt vel simile vitæ institutum, vel morum saltem mutationem inde meditari cœperint. Atque quemadmodum legere est clementissimũ Deum, ijs quos ad rigidiorem abstinentiam ex religionis præscripto tolerandam vocauerat, ita nonnunquam suaues reddidisse eos cibos, à quibus delicatior aliàs stomachus abhorrebat, vt meliùs se nunquam refectos ipsimet fateantur: ita & hospites Religiosorum victu contentos huius suauitatis aliquando fecit participes.

Quo in genere memorabile valdè est, quod de Theodosio Imperatore ex Vitis Patrum refert Baronius. Manebat, inquit, quidam Monachus Ægyptius in suburbano Constantinopolitanæ ciuitatis: Et dum transit Theodosius Iunior Imperator per illam viam, reliquit omnes qui in obsequio eius erant, & venit solus ad cellam eius, & pulsans ad ostium Monachi, aperuit ei Monachus. Cùm ergo introissent, fecerunt orationem, & sederunt. Cœpit autem eum interrogare Imperator, dicens: *Quomodo sint Patres in Ægypto:* Et ille; *orant pro salute nostra omnes.* Imperator autem circumspiciebat in cella eius, & quid haberet: & nihil ibi vidit, nisi paruam sportulam habentem modicum panis, & lageoam aquæ; & dixit ei Monachus: *Gusta modicum*: & infudit ei panem, & misit oleum & sal, & manducauit, & dedit ei aquam bibere. Dixit autem ei Imperator: *Scis quis sim ego?* Et ille dixit ei: *Deus te scit quis sis.* Tunc dixit ei: *Ego sum Theodosius Imperator*: ille autem statim adorauit, salutans eum humiliter. Et dixit Imperator: *Beati estis vos Monachi: quia licet in Imperio natus sim, nunquam tamen delectatus sum, sicut hodie pane & aqua: satis enim & libenter comedi.* Hæc ibi.

Baron. anno 429. nu. 18.

Theodosius Imp. visitat Anachoretam.

Pane & aqua suauissimè pascitur.

DISQVISITIO XIII.

Quale peccatum contra Regulam carnes manducare?

S. [a] Antoninus, [b] Cardinalis Turrecremata, & noster [c] Iacobus à Graffijs tractantes hanc quæstionem, vno ore respondent: Monachum non peccare mortaliter comedendo carnes, si absit scandalum, formalis inobedientia contra præceptum prælati abstinentiam iubentis, & contemptus Regulæ. Nituntur autem maximè auctoritate S. Thomæ, qui hunc in modum disserit: *Dicendum quod nihil est peccatum Monacho, vel Religioso cuicumque per se loquendo,*

Monachus comedens carnes, non peccat mortaliter.

[a] Part. 3. tit. 16. c. 6. §. 5.
[b] Tr. 104. in Reg. S. Benedict.
[c] Decision. l. 3. c. 5. nu. 66.
Thom. quodlib. 1. art. 20.

Probatur ex S. Thoma. *loquendo, quod non sit peccatum mortale alteri, nisi sit contrarium ei, ad quod se voto professionis obligauit, per accidens tamen, vt ratione scandali, vel alicuius huiusmodi posset aliquid et esse peccatum, quod non esset alij peccatum. Cęterùm quæ non continentur in Regula sub præcepto, non cadunt directè sub voto, vnde ea prætermittens non peccat mortaliter. Abstinentia autem à Carnibus non ponitur in Regula Beati* BENEDICTI *vt præceptum, sed vt statutum quoddam: vnde Monachus comedens carnes, non ex hoc ipso peccat mortaliter, nisi in casu propter inobedientiam, vel contemptum.* Ita Angelicus Doctor. Cuius doctrina confirmari potest ex S. Bernardo, qui ait: *Vniuersorum quæ per se, aut propter se nec bona nec mala sunt, aut diuinâ institutione aut propriâ, cuiusque professione fixa non sunt, non iussa quidem licitè, vtrumlibet, vel admittantur vel omittantur; iussa verò sine culpa non negligantur, sine crimine non contemnantur.* Sentit ergo, inquit Suarez, quæ sunt in Regula, secluso contemptu sine mortali omitti, hoc enim vocat crimen, non tamen sine aliqua culpa, etiamsi ex negligentia fiat, quæ ad minimum erit venialis. Expressiùs Bernardus alter Cassinensis Abbas: *Inter maiora Regulæ instituta*, ait, *sunt esus carnium sine necessitate, vel reparationis vtilitate, vel Superiore mandante. Hoc nisi ex contemptu frequentetur, & indifferenter ex consuetudine patretur, peccatum mortale non iudico, nec ad pœnam mortalem obligare credo. Sed pro certo si frequentatio eius sine caussa rationabili fiat, sicut ligna longum cruciatum habebit delinquent, tamen quasi per ignem saluus erit.* Hæc ille. Nec dissimiliter Pater Thomas à Iesu obligationem quâ Carmelitæ ex Regula à carnibus abstinere tenentur, explicat: Certum est, inquit, eum qui carnes sine scandalo ederet, non peccare mortaliter: quia cùm hoc Regulæ statutum de se solùm obliget ad venialem culpam, & ex aliâ parte non appareat aliquod aliud præceptum, sine dubio eius transgressio non est de genere letalis culpæ: quamuis non dubitem inter venialem offensam esse grauissimam, & dignam, vt à Prælato seuerè & acriter puniatur.

S. Bernardo. Bernard. de præcept. & dispens.

Item ex Bernardo Cassinensi. Bern. Cassin. in spec. part. 1.

Thom. in exposit. Reg. c. 12. dub. 4.

Dum tamē absit scandalum.

Obiectio. Distinct. 5. de consec. Obijcitur Cap. *Carnem*, in quo ita statuitur: *Si Monachus contra sanctionem Regulæ vsumque veterum escam carnis præsumpserit, sex mensium spatio retrusioni & pœnitentiæ subiaceat.* Sed talis pœna non infligitur nisi pro peccato mortali, ergo comedens illud incurrit. *Soluitur. S. Thom. vbi suprà.* Respondet S. Thomas, pœnam illam infligi Monacho contumaciter & inobedienter carnes comedenti. Atque hæc sunt, quæ de hâc materiâ apud auctores ferè inueni. Vide etiam quæ ad hanc obiectionem * aliàs respondimus.

* Lib. 2. tr. 8. disq. 1.

REFECTORIVM. *Alia sententia Schinckelij.* *Schinck in MSS. resolut.*

Consultus tamen à Prælato S. Andreæ A Eximius Dominus Ioannes Schinckelius S. Theol. in Vniuersitate Louaniensi Doctor, aliter ad hanc quæstionem respondet, supponit enim tria. Primum, in omni Regula præter Dei præcepta & materiam voti, quædam præcipi sub mortali. Secundum, omnia Regulæ præcepta atque Ordinis statuta hoc ipso quo circa grauem versantur materiam, obligare sub mortali, tam ratione præcepti, quàm voti. Tertium, quando Legislator nō declarat quantam inducere velit obligationem, tum B ipsa præcepti seu legis obligatio adæquatur materiæ, adeò vt tanta sit, quantæ materia est capax. Quæ ipse latiùs deducit. Ex quibus deinde infert, Regulam S. BENEDICTI obligare secundum capacitatem materiæ ad mortale aut veniale, nusquam enim declarauit se velle imminuere obligationem infrà proportionem materiæ. Sed contrà articulos Regulæ sub nomine præceptorum, & legis inculcat, atque transgressoribus, tanquam Dei irrisoribus grauem pœnam denuntiat. Atque hinc vl- C teriùs concludit abstinentiam à carnibus obligare sub mortali, quando earum comestio constituit materiam grauem seu notabilem. Hanc autem materiæ grauitatem non ita strictim vult accipi, atque in ieiunio Ecclesiastico, adeò vt vnicâ refectione peccatum mortale incurratur. Quia, inquit, Ecclesiasticum ieiunium distinctè præscribitur quoad certos dies, ita vt si singula ieiunij Ecclesiastici præcepta obligent sub graui culpa (prout habet sensus fidelium & Ecclesiæ) eorum tota materia vni diei adstricta non possit non censeri D grauis. At ieiunium hoc Benedictinum quoad esum carnium simul & semel statuitur pro toto tempore vitæ religiosæ, in quo obiecto non videtur notabile esse, quod quis semel aut iterum toto eo tempore carnibus reficiatur, non solùm si quantitatem spectes & compares, sed neque si perfectionis detrimentum aut cautelæ necessitatem; neque enim magnum periculum incontinentiæ aut alterius vitij ex vna aut altera huiusmodi refectione E mox consequitur. Subditque: Tantùm ergo volui præceptum hoc Benedictini ieiunij Religiosos obligare sub mortali, ne quinque diebus continuis, aut saltem toties repetitis vicibus carnes edant, quot iudicio prudentum censetur constituere notabilem transgressionem illius articuli, notabilemque disciplinæ Benedictinæ in hac parte laxationem. Quando enim ex repetitione vel continuatione actuum de se venialium nascitur occasio, vel periculum alicuius mali grauioris, quod sub mortali vitare teneamur, tum etiam inducunt speciem culpæ mortalis.

Qui censet abstinentiam à carnibus obligare sub mortali.

Quoties edenda carnes ut fiat peccatum.

Repetitio venialium quando fiat mortalis.

REFECTORIVM.

Atque hoc nomine non solùm Religiosi in communitate viuentes, sed etiam sæculares mortaliter peccabunt, nisi periculi caussam præscindant. Hoc solùm interest, quòd frequentiùs magna incommoda sequantur ex cõtinuatione & frequentatione actuum, qui sunt contra statuta aut Regulam Ordinis Religiosi, quàm in vitâ priuatâ, ex frequentatione actuum, qui sunt cõtra legem Dei. Et hoc capite Superiores Religionum tenentur sub mortali principijs obstare, ne laxatâ disciplinâ in minoribus, ad maiora deinde gradatim procedatur.

Probatur ex Iure Canonico.

Violationem autem illius articuli de abstinentia à carnibus in materia notabili inducere culpam mortalem, præterquam quod ex prædictis illis tribus principijs sequatur, probatur etiam ex pœna illa carceris, ad sex menses præuaricatori in cap. *Carnem*, decreta. Hæc enim tam grauis pœna grauem culpam indicat, quam Ordo concepit in huius articuli transgressione. Ita verò etiã Suarez admittit articulos Regulæ sub mortali obligare, quando consensus & vsus Ordinis ita eos interpretatur. Etsi autem capitula illa, quæ Gratianus in Decretum retulit, non plures, nec fortiùs obliget, quàm iuxta authoritatem eorum à quibus sunt primùm edita: Hoc ipso tamen quo corpori Iuris Canonici sunt inserta, neque vel notâ aliquâ perstricta, neque à Iuris interpretibus repudiata, existimo solemniùs & validiùs testari sensum Ecclesiæ & fidelium circa id quod continent. Quare cùm Iuris interpretes huius capituli auctoritatem receperint, illudque ad Benedictinos extenderint, nominatim D. Thomas, Antoninus & Cardinalis à Turrecremata, duo videtur mihi admodum probabiliter posse inferri. Prius, quòd religiosum ieiunium materiam contineat capacem obligationis ad mortale, adeoque meritò sub ea obligatione præcipiatur. Posterius, quod non modò Fructuosus, sed etiam BENEDICTVS sub eâ obligatione illud Regulæ suæ inseruerit: illudque ita non solùm Fructuosum existimasse aut præcepisse, sed fideles communiter hoc idem sibi persuasum habuisse, hoc ipso quo nemo rigorem illum pœnæ, vti nimium reprehendit, & tam celebres ac religiosi auctores publicis scriptis Ordini S. BENEDICTI Capitulum hoc applicuerunt. Neque huius argumenti vim elidit, quod Fructuosus videatur non fuisse Religiosus S. BENEDICTI, vt enim hoc demus, quod fortassis non satis certò probari posset: Est tamen omninò verisimile, eum vti BENEDICTO posteriorem (quippe qui sæculo sexto floruit) ex Regula BENEDICTI hoc statutum in suorum Monasteriorum Regulam transcripsisse, eo rigore ac sensu, quo illud religiosi Benedictini tunc temporis seruandum indicabant.

Gratiani Decretum quomodo obliget.

De auctoritate cap. Carnem.

Occurritur obiectioni.

S. Fructuosus fuit Benedictinus.

Quæ coniectura admodum probabilis est. Fructuosum enim Arnoldus Wion, Antonius de Yepez & Hugo Menardus inter Benedictinæ Regulæ professores connumerant, atque hi regulam eius existimant quandam Regulæ S. BENEDICTI explicationem. Ego verò, qui manuscriptum Regulæ S. Fructuosi exemplar penes me habeo, facilè adducor vt credam in eius Monasterijs vnà cum ipsius Regula etiam S. BENEDICTI, tanquam principalem fuisse seruatam, prout olim moris fuisse * aliàs probauimus. Id quod ex ipsis S. Fructuosi verbis non obscurè colligitur, ita enim ait: *Obedientia, præceptum est Regulæ, vt in impossibilibus quoque rebus opere atque affectu ostentetur, & teneatur vsque ad mortem.* Vbi per antonomasiam præceptum Regulæ S. BENEDICTI intelligit, quæ capite 68. id habet quod S. Fructuosus citauit. Omitto maximam vnius cum altera Regula similitudinem & conformitatem.

Wion in Martyrol. Monast. 16. April. Yepez to. 2. Chron. Bened.

** Lib. 1. tr. 1. disq. 6.*

Reg. Fruct. cap. 8.

Probatur vlterius ex cap. Exiui.

Vt verò in viam redeam: Abstinentiam à carnibus sub mortali obligare argumento à simili colligitur ex cap. *Exiui* de verborum significatione, vbi ex sententia Concilij Viennensis Clemens V. inter articulos Regulæ S. Francisci, quos vult seruari tãquam obligantes sub mortali, ponit ieiunium à festo omnium Sanctorum vsque ad Natalem Domini, & ieiunium feriæ sextæ.

Respondetur ad S. Thomam.

Ad S. Thomæ responsionem, quâ putat pœnam in cap. *Carnem* infligi ob contemptum & inobedientiam, respondet Schinckelius: videri eam magis ad suffugium quæsitam, quàm ex verbis genuinè elicitam. Quod enim non decernatur in eos, qui personale Abbatis præceptum transgressi fuerint, clarè indicant ista capituli verba: *Contra sanctionem Regulæ, & vsum veterum.* Neque vllum est discrimen à parte rei & ceteris paribus inter præceptum personæ & Regulæ quoad obligationem sub mortali, cum neque Abbas, neque fundator Ordinis possit materiam leuem præcipere sub mortali. Quod si peccatum mortale est, non obedire Superiori præcipienti abstinentiam à carnibus, mortale quoque erit non obedire legi, quâ præcipitur eadem abstinentia, tantùm enim lex obligat quantum mandatum. Quare videtur sibi S. Thomas cõtradicere, cùm esum carnium ob præceptũ Superioris, non item ob præceptum legis vult esse mortale; & confusè admodum distinguit in Regula, præcepta, statuta, consilia: neque distinctionis suæ vllam caussam allegat: aut quare abstinentia à carnibus statuta sit, non præcepta.

Ad sententiam S. Bernardi.

Ad S. Bernardi sententiam respondet, eam vniuersaliter intellectam non videri probabilem, nec ipse illam specificauit in esu

esu carnium, neque forsitan tam vniuersaliter intellexit. Hactenus ex illo Doctore.

Afferuntur alia pro hac sententia. Cuius discursus ex eo etiam confirmari posset, quòd inter casus reseruatos Præsidenti & Visitatoribus Congregationis Cassinensis, secundo loco recenseantur: *Comedentes carnes extra Monasteria, aut alia loca eis annexa, contra formam præstitutam, & exceptis casibus in Ordinatione expressis.* Et quòd *Esus carnium inter casus reseruatos.* *vnâ die pro qualibet vice, pro peccati sui satisfactione in pane & aqua ieiunent.* Ita ad finem

Ann. 1604. Constitutionum Cassinensium editionis Moguntinæ, quod in Florentina anni 1520. B textui Declarationum insertum erat. Iatet casus autem Prælatis reseruatos poni-

Num. 15. tur in dicta editione Moguntina & hic: *Si quis sine licentiâ carnes manducauerit*, citatque cap. 39. Declaratorij, in quo decernitur, vt, *quot vicibus carnes comederit, tot diebus ieiunet in pane & aqua, & insuper stet per mensem degradatus.* Suprà quoq; vidimus Bursfeldenses carnium esum, exceptis casibus à Regula permissis, sub pœna excommunicationis Præsidenti reseruatæ interdicentes. Sed casus reseruatio & excommunica- C tio peccatum supponit mortale.

Et hæc quidem adferre placuit, vt nostri penitiùs intelligant, quid de hoc articulo viri docti sentiant, & cognitâ opinionum varietate, altiùs indagare, vel tutio-

Lib. 2. tr. 8. disq. 1. rem possint eligere partem. Quamuis enim, vt aliàs diximus, secluso contemptu Regula non obliget ad peccatum mortale, nisi in materia votorum, aut alia sub hoc reatu præcepta; potuit tamen ex particularium Congregationum Constitutionibus grauior obligatio induci.

DISQVISITIO XIV.

Num generaliter aliquando cum Benedictinis dispensatum sit circa esum carnium?

SVMMVM Christi vicarium, Romanum Pontificem posse in hoc aliisque Regulæ articulis dispensare, dubitandum non

Alexander VI. dispensauit cum Cistertiensibus. est. Generaliter enim cum toto Ordine Cistertiensi dispensatum fuit ab Alexandro E VI. & Antonius Perez scribit, Monachos Benedictinos Hispaniæ ob piscium in illis

Ann. 1498. Perez ad c. 40. nu. 13. regnis raritatem à summo Pontifice habere dispensationem congruam vescendi carnibus (ni quadragesima aliaque prohibitio obstet) totius anni diebus. Aliæ etiam Congregationes & particularia Monasteria suis hac in parte fulciuntur prærogatiuis, & Apostolicis, vt credimus, indultis.

An generaliter pro toto Ordine dispensatum. An autem aliquando generalis aliqua pro toto Ordine à S. Sede emanauerit dispensatio, disputari posset ob decretum

A Benedicti XII. qui in Benedictina hoc modo statuit: *Verum quia ad salutis profectum tenditur, si moderationis sobrietas & modestia obseruentur: volentes ea, quæ circa esum & abstinentiam carnium B. BENEDICTI regularis institutio tradidit, & in constitutione piæ memoriæ Innocentij Papæ III. prædecessoris nostri, sunt statuta, firmiter obseruari: Statuimus & ordinamus, quod per totum annum feriâ quartâ & die Sabbati, & à prima Dominica de Aduentu, vsque ad diem Natalis Domini, & à Dominica Septuagesima vsque ad diem Paschæ, omnes regulares eiusdem Ordinis, seu religionis ab esu carnium vbique abstineant: nisi necessitas infirmitatis non ficta, per Abbatem vel alium Prælatum proprium fortè suadeat cum aliquo dispensandum Diebus autem quibus Monachi in infirmitorio carnes edent, sic prouideatur omninò, quod in refectorio remaneat ad minùs medietas Monachorum, Capituli vel Conuentus: & idem fiat vbi Abbas, seu alius Prælatus principalis, aliquos ad domum, seu ad cameram suam vocabit, ad meliùs & pleniùs exhibendum. Quoties verò plures simul carnes in infirmitorio comedent, versus & oratio in principio mensæ, ac post refectionem hymnus & versus dicatur; & continuum discumbendo silentium obseruetur. Ibique legatur, sicut in Refectorio, continuè aliquid quod ædificet audientes: nullaque persona sæcularis ad comedendum inibi aliquatenus inuitetur.* Hæc Pontifex. Ex quo iam olim multi conficiebant, licere Benedictinis omnibus diebus (præterquam hoc decreto exceptis) in Infirmitorio carnes comedere, remanente tamen mediâ conuentus parte in Refectorio, & ibidem à D carnibus abstinente. Hoc ipso enim quo certis diebus esum carnium interdicit, reliquis videtur permittere. Vt quid enim feriam quartam & Sabbatum, dies aduentus, & septuagesimæ nominat, si omnibus omninò à carnibus sit abstinendum?

REFECTORIVM. Benedict. cap. 26. anno 1336. Bulla Benedicti XII.

Variè exponitur.

Verùm, respondendum puto, Benedictinam hanc Bullam non dispensasse generatim, vt temporibus & locis non prohibitis liceat Monachis carnes comedere, nec significasse quòd possit subesse iusta caussa, ob quam Abbates ita generatim cum Religiosis suis dispensent: sed tantùm permisisse, vt intra hæc tempora & hunc numerum possint iustâ occurrente caussâ dispensare. Pugnauit pro hac sententia iam olim Guido Iuuenalis in Reformationis Monasticæ vindicta: Et probatur *Primò*, quia vt vrget ille, Pontifex suo decreto non derogat Regulæ Sancti BENEDICTI, cùm id non exprimat: quando autem id non fit, manet Regula & statuta in suo vigore. Quinimò contrarium potiùs facit, nam in fronte capitis expressè ait, se velle ea quæ circa esum & abstinentiam carnium Beati BENEDICTI Regularis institutio tradi-

Sed veriùs, eam non generatim esum carnium permittere.

Guid. Iuuenal. l. 2. cap. 13.

Probatur Primò.

REFECTORIVM. tradidit, & in constitutione Innocentij III. sunt statuta, firmiter obseruari. Quod si idem Pontifex protinus carnes permitteret, temporibus tantùm quibusdam exceptis, quomodo sibi constaret in dictis suis, quæ tam limata, tamque accuratè digesta, solent semper ex Apostolico pectore in publicum procedere? Sic ferè ille.

Secundò. Schinckel. in MS. Resolut. q. 4. *Secundò*, nullo verbo, vt ait Eximius D. Schinckelius, in Bullæ textu exprimitur proprius & positiuus actus dispensandi, sed tantùm vetatur vlterior dispensatio, vel consuetudo vltra terminos præscriptos. Qui autem prohibet ne dispensando excedatur, non idcirco ipse intra eosdem terminos dispensat, sed discretioni eorum, penes quos est dispensandi potestas, permittit, quando, & cum quibus intra hoc terminos indicauerint dispensandum. Aduertendum tamen, quòd etsi licitum sit ex hac bulla dispensare temporibus in ea non interdictis, non tamen intelligendum id quasi dispensari possit pro toto illo tempore copulatim siue simul sumpto, sed seorsim quouis die non prohibito, nunc cum hoc, nunc cum illo, vel etiam pluribus, modò non vltra medietatem Conuentus carnibus vescantur.

Tertiò probatur. *Tertiò*, probatur ex ipsis verbis Pontificis, qui ait: *Verùm quia ad salutis profectum tenditur, si moderationis sobrietas & modestia obseruentur.* Innuens se non relaxationem, sed potiùs restrictionem velle inducere. At qualis quæso reformatio foret, si quatuor hebdomadatim diebus carnium esum sanis indulgeret, quas Regula, & Innocentius III. tantùm infirmis concedunt (licet Innocentius permittat, vt Abbas subinde nunc his, nunc illis carnes in camera sua recreationis causâ exhibeat.) Benedictus autem XII. nihil aliud hîc facit, quàm quòd Abbatibus prohibeat, ne hac dispensandi potestate vtantur ferijs quartis & Sabbatis, diebus Aduentus & Septuagesimæ. Alijs verò diebus dispensare possint, & fratres ad cameram Abbatialem vocare: atque insuper vt subinde liceat medietatē conuentus in Infirmitorio carnibus pascere. Certum enim est non de infirmis eum agere, quando enim medietas conuentus simul ægrotat? & quid si vltra medietatem sint infirmi, an illi ad refectorium ablegandi? Deinde, cùm vult continuam fieri lectionem ad mensam, & cùm ait: *Diebus verò quibus Monachi in Infirmitorio carne edent.* Et posteà: *Quoties verò plures simul carnes in infirmitorio comedent*: Innuit satis se loqui de sanis, ægris enim molestior & importunior posset esse continua lectio.

Quomodo dispenset Benedictus XII.

Absurda quæ hinc sequentur. Præterea, si admittamus BENEDICTVM dispensasse, sequetur maximâ anni parte conuentum comedere diuersis in locis, vnam partem in Refectorio, alteram in Infirmitorio. At quantam hoc diuersitatem, quantas molestias adferret? oporteret enim duas esse culinas, duos coquos, duos lectores mensæ, plures Seruitores, & plura alia. Quis verò credat Pontificem reformationis studiosum, & cui ea laus tribuitur, quòd duos Ordines, Cisterciensem & Benedictinum reformauerit, hæc omnia fundecreto concessisse?

Probatur Quartò, ex varijs Capitulis generalibus. Probatur *Quartò*, quia ipsi Ordinis nostri professores, viri docti & pij, nullam hîc agnouêre dispensationem. Abbates enim capituli generalis prouinciarum Rhemensis & Senonensis in oppido Compendij, anno Christi 1379. ita statuerunt: *Cum omnes & singuli Monachi, exceptis debilibus & ægrotis, iuxta monasticam Regulam ab esu carnium debeant abstinere, statuimus & ordinamus ab esu carnium abstineri secundum constitutionem felicis recordationis Papæ Benedicti XII. nec non & vigilias festorum Beatissimæ Virginis Mariæ ieiunari.* Quòd si quatuor diebus per hebdomadam ex concessione Benedicti XII. fas esset carnibus vesci, non vocassent hanc abstinentiam, sed potiùs indulgentiam, quam amplecterentur. Idem probari potest ex quibusdam Capitulis Anglicanis, nam in Capitulo Anni 1338. (quod biennio post editam Benedictinam celebratum) Patres expressè dicunt Benedictum statuisse, quòd diebus recreationis Monachorum medietas conuentus in Refectorio remaneat. Non putabant ergo Benedictinam intelligendam de quibusuis diebus, sed tantùm de ijs, quibus concedi solent recreationes. Rursum in capitulo an. 1444. allatis pluribus Regulæ, canonum & doctorum auctoritatibus, legem de esu carnium moderatur & modificant. Quod sine dubio non fecissent, si à Papa dispensatum putassent. Ex allegatis enim auctoribus probant se posse dispensare. In Capitulo quoque anni 1422. hic articulus conceptus erat: *Quia esus carnium ipsis Religiosis, exceptis certis casibus, quodammodo est interdictus: pensataque infirmitate modernorum, & longa ac diutina obseruantia in contrarium; videtur multùm expediens, vt fiat auctoritate Apostolicâ modificatio gratiosa.* Sed quid opus esset sedis Apostolicæ modificatione gratiosâ, si iam ante Benedictus Papa tam effusam indulsisset comedendi carnes licentiam? Eadem sentit Carolus Ferdinandus Benedictinus, in epistola parenetica ad Monachos Sagienses.

Num. 3.

Qua Benedictinam sic intellexerunt.

Ferdinand. epist. c. 65. & seq.

Probatur Quintò ex Bulla Pij II. Probatur *Quintò*, ex Bulla Pij II. qui à quibusdam reformatis Monachis interrogatus, declarauit anno 1459. non licere Religiosis Benedictinis vti carnibus, his verbis: *Sanè certus reformatus Ordinis* S. BENEDICTI *Monachis referentibus ad nostrum peruenit auditum,*

auditum, quòd iam diuturna altercatio etiam distractionis & inconstantiæ generatiua circa esum & abstinentiam carnium inter aliquos habita sit, quod salubre foret nostræ declarationis adminiculo submoueri. Volentes igitur paci & quieti ipsorum reformatorum consulere, & distractionis & euagationis materias amputare, attendentesq́; Regulam S. BENEDICTI *discretione præcipuam, decernimus & declaramus, non licere Monachis* S. BENEDICTI *submissis obseruantiæ Regulari, siue nondum submissis, vti carnibus, nisi secundùm Regulam prætacti Ordinis, & cum Superiorum suorum licentiâ, non per importunitatem extortâ, sed piâ consideratione concedendâ, sub hâc moderationis & discretionis modestia.* Deinde permittit Pius visitatoribus, quod si aliquod Monasterium reformādum foret siue Monachorum, siue Monialium, & putaretur ob quorumdam teneritudinem vel debilitatem non introducēda reformatio, nisi cōcesso esu carnium, vt cum talibus dispensent, vt eas edant bis aut ter in hebdomada, *ceteris tamen* (inquit) *in regulari institutione Innocentij III. & Benedicti XII. constitutionibus contentis modificationibus obseruatis.* Dicerte hic ait Pontifex, etiam non reformatis Benedictinis nefas esse vti carnibus. At hoc non subsisteret, si Benedictus XII. absolutè dispensasset, nec ait Pius, Benedictum dispensationem vel moderationem regulari institutioni adhibuisse, sed modificationes, quas ex Innocentij III. & Benedicti XII. constitutionibus obseruari vult, hoc modo intelligendæ sunt; vt Monachi, quibus visitatores bis aut ter in hebdomada esum carnium permittunt, seruent modum in Benedictina præscriptum, vt videlicet non comedant eas in communi refectorio, sed in infirmitorio, ibiq; habeatur continua lectio, seruetur silentium, dicatur Benedictio, gratia regulari modo sicut in conuentu. Atque hinc satis, ni fallor, patet quæ mens Benedicti XII. in illa Bulla fuerit: quam eodem penè modo interpretatur Clarissimus IC.[tus] Franciscus Zypæus, Archidiaconus Antuerpiensis.

Qui supponit Benedictum XII. non absolutè dispensasse.

Zypę Conſul. Can. l. 1. c. 4.

Ex quibus etiam facile est respondere ad obiectionē initio huius disquisitionis propositam, non enim sequitur quòd inhibens ne carnes à Monachis edantur, quartâ feriâ & Sabbato, reliquis id diebus concesserit: *Quasi verò*, inquit Guido Iuuenalis, *si Abbas prohibuerit Religiosis suis, ne ad vrbem se conferant, videatur concessisse vt ad agros aliorum locorum vel gentium illis liceat proficisci; ridicula sunt hæc & circulatorum ludo similia, mentiturq́; vt assolet sibi iniquitas, quæ omnia præcipitat.* Hæc ille.

Soluitur obiectio.

Sed mirabitur forsitan quis, cur Sabbatinis diebus carnium esum Monachis Benedictinis Papa prohibeat, cum omnes ab ijs abstinere cogantur Christiani? Respondetur, hunc morem non fuisse vniuersalem, nam Gregorius VII. in Synodo Romana hāc abstinentiam decreuit, vt alibi dictum. Sed cùm ducenti quinquaginta anni à Gregorio VII. vsque ad Benedictum XII. interfluxerint, videtur carnium esus diebus Sabbati in Gallia sensim inualuisse, vel quia Gregorij lex recepta non fuerit, vel contrariâ consuetudine abrogata: vel si in festiuitatibus Sanctorum Sabbato occurrentibus, populus (vt Gregorij constitutio permittit) carnibus vescebatur, voluerit Benedictus XII. id Monachis illo die non concedi. Sic enim & nunc consuetudo habet, vt ob gaudiū Dominicę Natiuitatis & B. V. Mariæ honorē omnibus Sabbatis à Natali Domini vsque ad Purificationem Deiparæ Virginis multis locis carnes tam Clerus quàm populus manducet, quod Guido Iuuenalis in Gallia quoque suo tempore vsitatum testatur, & tamen Religiosi passim (vti credo) à carnibus tunc abstinent, nisi fortè magis placeat eiusdem Guidonis suspicio, qui ait, ita pessumdatum Monasticum Ordinem, vt etiam diebus insuetis aruina, tuisisque forsan carnibus vterentur: adeò vt acceperim, inquit, in quodam solemni Monasterio idipsum crebrò contigisse, vt pauperes ad agapen ex more venientes, carnium nidore, aut certè pinguedinis afflati, horrore abscurrerent, malentes mediâ laborare, quàm communem Ecclesiæ ritum violare, id quidem verum sit necne, vtique me latet, nil enim præter auditum habeo. Hæc ille.

REFECTORIVM.

Coniectura Guidonis Iuuenalis.

Cur Sabbatis Benedictinis à Papa prohibitæ carnes.

Non esse autem omninò vanam hanc eius coniecturam, vel inde liquet, quòd iam olim S. Bernardi æuo Petrus Cluniacensis Abbas, statuens, vt vniuersi fratres Cluniacenses, omni sexta feria præter Natiuitatem Domini, si eadem die occurrerit, ab adipe abstineant: hanc instituti sui caussam assignauerit, *quia id esset inconueniens non paruum quod non solùm Clerici, non solùm laici, sed & ipsi pueri & infimi totius Latinæ Ecclesiæ ab omni esu carnis, & solida vel attrita, & liquefacta pro more iam antiquo ea die, ob reuerentiam passionis Dominicæ abstinebant, soli Monachi tam dicti adipe & legumina sua infundebant, & eo frixa diuersa fercula assumebant. Insuper autem tam absurdum hoc omnibus præter Monachos videbatur, vt nec ipsi pauperes datas sibi talium ciborum reliquias comederent, sed aut in posterum diem reseruarent, aut statim indignantes projicerent.* Si autem in posterum diem, qui erat Sabbati, illas reliquias asseruabant, & comedebant, signum est non tantâ religione Sabbatum fuisse cultum, vt nefas putaretur adipem, aut fortè etiam carnes manducare, vt proinde decretum Gregorij VII. saltem quoad Monachos, in vsum reuocare forsitan voluerit Benedictus XII. Quin ipse Petrus

Confirmatur.

Petr. Ven. in Stat. art. 10.

Cluniacenses feria 6. olim adipe vsi.

Fortè & Sabbato carnes mãducarunt.

REFEC- TORIVM. Petr. Clun. lib. 6. epist. 33.

Petrus Cluniacensis scribit: *Abstinent causâ Dei ipsi Mimi vel lixæ à carnibus omni sabbato: abstinent insuper plerique laicorum omni quarta, abstinent quidam ex ipsis etiam omni secunda feria. At fratres nostri Sancti Ordinis, cælestis propositi Monachi, & hoc Cluniacenses, spreto Deo, & abiecto pudore, totum vt dicitur annum, nullâ præter sextam, exceptâ feriâ, in absumendis carnibus continuant, nec hoc saltem occultè, sed palam & publicè.*

DISQVISITIO XV.

Possitne Abbas in abstinentia à carnibus dispensare?

Abbas potest dispensare in abstinentia à carnibus.

EX ijs, quæ superiori Disquisitione attulimus, facilè colligitur Abbatem circa abstinentiam à carnibus posse dispensare. Nam si Benedictus XII. limites constituit intra quos Abbas ex rationabili causâ posset dispensare; quis non videat supponi hoc ei esse licitum, seruatis regulis à Pontifice præscriptis, qui nimiam dispensandi licentiam suâ voluit constitutione cohibere & restringere.

Probatur Primò, ex ipsâ Regulâ. Cap. 41.

Verùm vt altiùs hoc repetamus, probatur *Primò*, ex ipsa Regula, quæ regularia ieiunia in *Abbatis vult esse prouidentia*, additque: *Et sic omnia temperet, atque disponat, qualiter & animæ saluentur, & quod faciunt fratres, absque murmuratione faciant.* Ad quæ verba Boerius: *Nota hic Abbatem posse disponere in ieiunijs regularibus, & in cibo augmentando*, additque casus, in quibus tam ex Regula, quàm ex iure possit Abbas dispēsare. Rursus S. Pater de Abbate loquens: *Sic omnia temperet, vt & fortes sint qui cupiant & infirmi non refugiant.* Qui *omnia dixit, nihil excepit*, inquit Petrus Venerabilis. Et Turrecremata in hunc locum scribens, tradit Abbatem posse dispensare in *ieiunio, in esu carnium, silentio*, & similibus.

Cap. 64.

Petr. lib. 2. epist. 28.

Secundò, ex consuetudine. Petr. Clun. lib. 4. epist. 17.

Probatur *Secundò*, ex vsu & consuetudine Ordinis, quà Abbates sæpiùs vsi, testis Petrus Cluniacensis: *Habes*, inquit, *& Maurum præcipuum inter eius* (S. BENEDICTVM intelligit) *discipulos discipulum, qui ab eo missus in Gallias, aliqua vel multa de eius Regula, eo quem suprà scripsi oculo legitur immutasse. Habes & plurimos post ipsum Monasteriorum Patres, quos spiritu Dei, pro temporibus, pro locis, pro personis ad moderanda sæpe dictæ Regulæ scripta, actas esse, & vita præcellens, & innumera tam in vita quàm post mortem à Deo per ipsos facta miracula, luce clarius manifestant.*

Tertiò, ex S. Bernardo. De præcep. & disp. c. 2.

Probatur *Tertiò*, ex S. Beroardo, qui ait: *Ita sanè necessaria dixerim* (Regulæ statuta,) *vt ex eis minimè præiudicetur necessarijs rationabilibusque dispensationibus. Sed non omnibus in huiusmodi credita est dispensatio, nisi his dumtaxat, qui cum Apostolis dicere possunt: sic nos*

1. Cor. 4.

A *existimet homo, vt ministras Christi, & dispensatores mysteriorum Dei*, Et rursus de institutis Basilij, Augustini, BENEDICTI agens: *Licitè interdum innoxièque pro caussis, personis, locis, & temporibus dispensantur. Vbi sanè qui hæc legit, attendat me cautè non dicere ea posse vel ab istis leuiter pro voluntate mutari, sed ex ratione fideliter dispensari.* Et infrà: *Patet quòd ex magna parte regularis traditio subest eius qui præest, & si non voluntati, certè discretioni.* Plura vide ibidem.

Bern. ibid. cap. 3.

Ibid. c. 7.

Quartò, ex Innocentio III.

Probatur *Quartò*, ex Innocentio III qui B in cap. *Cùm ad Monasterium*, ait: *Non existimet Abbas, quòd super habenda proprietate possit cum aliquo Monacho dispensare.* Quod sanè non diceret, nisi in alijs aliquibus Abbas posset dispensare. Caussam autem cur in proprietate habenda nequeat dispensare, hanc reddit Pontifex, *Quia abdicatio proprietatis, sicut & custodia castitatis, adeò est annexa Regulæ Monachali, vt circa eam nec summus Pontifex possit licentiam indulgere.* Vnde inferas, à contrario sensu posse Abbatem dispensare in ijs, quæ non repugnant substantiæ seu C essentiæ status Religiosi, si subsit caussa rationabilis. Sixtus autem IV. in Priuilegio Cistertiensibus concesso ait, *Quod esus vel non esus carnium de substantialibus Regulæ eiusdem Ordinis non sit.* Sed in hoc ipso casu, de quo agimus, idem Innocentius significat Abbatem posse dispensare, ait enim: *Nec extra refectorium, nisi in infirmitorio esum carnium credant sibi licere: quamquam ex indulgentia possit Abbas interdum aliquos fratrum, nunc hos nunc illos, prout necessitas postulauerit, aduocare, ipsosque secum in camera sua meliùs & pleniùs* D *excipere.* Vbi illud, *ex indulgentia*, dispensationem importat, quam quidem non ait se Abbati de nouo tribuere, sed supponit tanquam ex Regula & instituto Ordinis Abbati cōpetere. Neque referri potest hęc indulgentia ad pisces, vel alios regulares cibos meliùs & pleniùs in camera Abbatis exhibendos: quia particula *quamquam*, vt obseruauit Panormitanus, *debet propriè intelligi in esu carnium, cùm veniat aduersatiuè ad præcedentia, & sic debet aduersari in iure & in facto.* Et hoc modo hanc *Indulgentiam* in E his verbis Innocentij intellexit Nicolaus IV. in Bulla sua ad Cluniacenses, sic loquens: *Circa esum verò carnium licentiam relinquimus dispensationi Abbatis, secundum indulgentiam Clementinæ.* Hæc autem quoad esum carnium refert se ad Innocentium III. Et Pius II. declarauit non licere Monachis S. BENEDICTI vti carnibus, *nisi secundum Regulam prætacti Ordinis, & cum suorum Superiorum licentia, non per importunitatem extorta, sed pia consideratione concedenda.*

Abstinentia hæc an sit de substantialibus Regulæ.

Ann. 1475. Idib. Dec.

Quid indulgentia importet in verbis Innocentij.

Panorm. in hunc loc.

Clem. ne in agro.

Auctores pro hâc sententiâ.

In c. Cum ad Monast.

Eandem sententiam tenet Glossa, Speculator, Ioannes Andreæ, & Turrecremata, qui & hanc præscribit regulam: *Circa*

Specul. tit. de legato §. sunt quoque.

Turrecr. tr. 104. & 139.

Quid cauendum in dispensatione. *Circa dispensationes cauenda est semper generalitas tam locorum, quàm personarum, quàm temporum: quia nec debet fieri cum toto conuentu dispensatio sine maxima caussa.* Ex quo patet, quòd dispensationes de ieiunio regulari, aut de esu *carnium cum toto conuentu, non sunt rationabiles.* Sic ille. REFECTORIVM.

TRACTATVS VII.

DE IEIVNIIS MONASTICIS.

IN religioso hoc Refectorio non de cibis dumtaxat, sed & de eorumdem abstinentia, ac ieiunijs monasticis tractandum. Cum enim in his vnica per diem concedatur refectio, non alio loco de ijs sermo institui poterat. Hæc igitur ordine quæremus. Primò, *cur feriâ quartâ & Sextâ ieiunandum?* Secundò, *cur nihil de Sabbati ieiunio præscripserit* S.BENEDICTVS? Tertiò, *quod Ieiunium Regulare?* Quartò, *Cur illud institutum?* Quintò, *Quo die inchoandum?* Sextò, *An Ieiunium Regulare nonnunquam relaxetur?* Septimò, *An omnibus feriatis diebus ieiunandum?*

DISQVISITIO I.

Cur feriâ quartâ & sextâ ieiunandum?

QVæ suis S.P.BENEDICTVS indixit ieiunia, à quarta & sexta inchoat feria, de quibus sic loquitur: *A Pentecoste tota æstate, si labores agrorum non habent Monachi, aut nimietas æstatis non perturbat, Quartâ & Sextâ feriâ ieiunent vsque ad Nonam.* Ieiunij huius antiquitatem & caussas ex SS. Patribus optimè adstruit Baronius, dicens illud ex Apostolica obseruatione & traditione manasse. Vnde S.Ignatius ad Philippenses scribens, post inculcatum ieiunium Quadragesimæ, quartâ insuper & sextâ feriâ singulis hebdomadis esse ieiunandum admonet; quod quidem vsu receptum in Ecclesia fuisse, docet Tertullianus, cùm ait: *Cur stationibus quartam & sextam Sabbati dicamus?* Stationes enim more suo ieiunia nominat. Itidem Clemens Alexandrinus: *Nouit ipse*, fidelis scilicet, *ieiunij quoque ænigmata horum dierum, quarti inquam, & sexti: Dicitur autem ille quidem Mercurij, hic verò Veneris*, appellat Clemens æoigmata, caussam videlicet ac latentem rationem, seu mysterium, cuius intuitu præ ceteris diebus hebdomadæ Ecclesia ex traditione Apostolica dictos dies ieiunandos suscepit. De ijsdem ieiunij diebus Epiphanius: *Per totum quidem annum ieiunium hoc seruatur in eadem sancta catholica Ecclesia, quarta, inquam, & pro sabbato vsque ad horam nonam, exceptâ solâ Pentecoste.*

Cap. 41. Quàm vetus consuetudo ieiunandi 4. & 6. feriâ.

Baron. anno 57. nu. 159.

Ignat. ep. 8.

Tertull. aduers. Psychic. c. 14.

Clem. Strom. lib. 7.

Epiph. in Compend. Doct. Eccl.

A B C

Sed quam ob caussam ieiunium illud siue à veteribus Christianis, siue à Monachis susceptum sit, disquiramus. Explicat verò eam antiquus Canon S.Petri Martyris Episcopi Alexandrini, his verbis: *Non reprehendat nos quispiam quartam & sextam feriam obseruantes, & quibus nos ieiunare secundum traditionem præceptum est. Quartam enim propter initum à Iudæis concilium de proditione Domini; Sextam verò quòd ipse pro nobis passus sit.* Pluribus verò eam caussam explicat Augustinus, *Cur autem*, loquit, *quartâ & sextâ maximè ieiunet Ecclesia, illa ratio reddi videtur, quòd considerato Euangelio, ipsa quarta sabbati, quam vulgo quartam feriam vocant, concilium reperiuntur ad occidendum Dominum fecisse Iudæi: intermisso autem vno die cuius vespera Dominus Pascha cum discipulis manducauit, qui finis est eius diei quam vocamus quintam sabbati; deinde traditus est ea nocte, quæ iam ad sextam sabbati, qui dies passionis eius, manifestus est, pertinebat.* Et paulò pòst: *Passus est Dominus (quod nullus ambigit) sextâ sabbati; quapropter & ipsa sexta rectè ieiunio deputatur: ieiunia quippe humilitatem significant. Vnde dictum est: humiliabam in ieiunio animam meam.*

Caussa huius ieiunij.

Aug. epist. 68. ad Casulan.

Fusius explicatur.

Huc

REFECTORVM.

Quæ S. Benedictum mouerint ad in ictionem huius ieiunij. — Præfat. in regul S. Pachom. — *Strictè à prisci Monachis seruatum.* — Hist. Lauf. cap 4. — De consec. dist. 3. cap. ieiun. — Cass lib. 5. cap. 24.

Huc vsque Augustinus.

Ob has igitur caussas, & vt à veterum Christianorum disciplina non discederet B. BENEDICTVS, duabus hisce ferijs etiam ieiunium indixit, quod Monachis à B. Pachomio institutis in vsu fuit, de quibus Hieronymus: *Bis in hebdomada, die quarta & sexta sabbati ab omnibus ieiunatur, excepto Pentecoste.* Ieiunium autem horum dierum districtiùs seruabatur, quàm alia monasticis regulis instituta, vnde Abbas Apollo apud Palladium: *Catholica, & generalia ieiunia non licet soluere sine ingenti necessitate. In quarta enim feria traditur Saluator, & in Parasceue crucifigitur; qui ergo ea soluit, Saluatorem vnà tradit, & crucifigit.* Sed & Cassianus scribit, indifferenter quotidiana ieiunia à Monachis in Ægypto ad aduentum hospitum solui solere, *absque* (ait) *legitimis quartæ sextæque ferijs*, hoc est, exceptis quartæ & sextæ feriæ ieiunijs, quæ lege, & præcepto Ecclesiæ sancita, & illis temporibus communi fidelium vsu recepta & obseruata erant. Quantâ verò religione filij S. BENEDICTI indictum hoc à Patre suo ieiunium susceperint, & obseruauerint, testis est Theodemarus Casinensis Abbas, qui de duorum horum dierum ieiunio Carolo Magno scribit; *Quarta & Sexta feria, duo tantùm reficiendis fratribus præparamus pulmentaria; excepto quod plures ex fratribus nostris pane tantùm his diebus, herbisq; hortensibus vescantur.*

Et à Benedictinis.

De ieiunio feria sexta. — Ioan in vità Petr. Damian. c. 19.

Succedentibus deinde temporibus, suadente potissimùm S. Petro Damiani, magnâ districtione feriæ sextæ ieiunium ijdem Cassinenses monachi obseruarunt, de quo Auctor vitæ: *Sed & sextam omni tempore feriam, præter Paschales, vel ceteros dies solemnes, sub eadem tam disciplina, quā abstinentiæ norma, ob reuerentiam Crucis, illis* (suis Monachis) *obseruandam adhibuit. Deniq; omnis illius adhortatio adeò, cooperante Domino, fructificasse dignoscitur; vt insigne illud quoq; Cassini mōtis Cœnobium tanto eam feruore sumpsisset, quòd præfata omnia inter regularia mandata conscribenda statuisset.* Quàm rigidum verò fuerit illud sextæ feriæ ieiunium, Leo Ostiensis exponit: *Porrò Domnus Petrus Damianus ad monasterium veniens, cum verbo pariter & exemplo ad Dei seruitium quoscumque posset ferventer accenderet: tandem permissione Domni Abbatis ab omni congregatione obtinuit voluntariâ oblatione, in remissione peccatorum omnium, vt sextâ feriâ per totum annum, pane & aquâ contenti, disciplinam singuli factâ confessione perciperent.* Neque verò à prisca hac pietate recedere Cassinenses voluerunt, qui etiam paschali tempore sextæ feriæ inediam vltra Regulæ mensuram decernunt: *Ordinamus*, inquiunt, *vt omnes Congregationis nostræ Monachi, & Commissi ieiunent per totum annum omnibus diebus Veneris, ob reuerentiam eius diei, in quo Dominus ac Redemptor noster Iesus Christus passus est. Nisi fortè tali die aliquando contingeret aliquod solemne & præcipuum festum celebrari, quo casu dispensandum esset.* Eadem propemodum Camaldulenses statuunt, ijsdemque vestigijs gradiuntur Bursfeldenses, quorum hæc verba: *Omnibus sextis ferijs, etiam eo tempore quo bis in die refici permittit Regula nostra, ieiunamus: exceptâ feriâ sextâ in hebdomada Paschæ, & si Natiuitas Domini ceciderit in sextam feriam* Sed hæc obseruantia & ieiunium feriæ sextæ omnibus ferè Religiosis Ordinibus communis est, vt videre est apud Iulium Nigronum.

Leo Chron. Cassin lib. 3. cap. 21. — *Rigidè à Cassinensibus obseruatum.* — Declarat. ad cap. 41. — *Nec hodie intermittitur.* — *Etiam ab alijs.* — Bursf. dist. 3. cap. 16. — Nigron in reg. 5. Soc.

Stimuli ad ieiunium hoc retinendum. — Beda lib. de offic. c. vlt. Isid. lib. 1. de off. eccl. cap. 42. — Nicephor. lib. 14. c. 3. — Vinc. Maina in vit. S. Antonini. — Glass. lib. 2. vit S. Car. cap. 3. — *A laicis hodieq; colitur.*

Neque desunt inuitamenta & stimuli, quibus ad hanc obseruantiam retinendam Religiosi incitentur, quorum potissimùm est, cultus & veneratio Dominicę passionis & sanctissimæ crucis; quæ ratio permouit etiam sæculares, vt illâ die abstinentiam aliquam seruarent. Testis est in primis Venerabilis Beda & S. Isidorus, qui ita loquūtur: *Præter hæc autem legitima tempora ieiuniorum, omni sexta feria propter passionem Domini à quibusdam ieiunatur.* Theodosius iunior (vt auctor est Nicephorus) feriâ quartâ & sextâ quot hebdomadibus ieiunio corpus domabat: Antoninus Archiepiscopus Florentinus, & S. Carolus Borromæus toti familiæ suæ, in necis Christi memoriam ferijs sextis ieiunium indixerunt. Quinetiam (vt Nigronus scribit) hoc ipso tempore in regno Poloniæ, & Angliæ sextâ quaque feriâ ieiunatur ab omnibus Catholicis, ex antiqua consuetudine, & in aliquot Italiæ prouincijs religio est, vulgo eo die lac & oua comedere. Cùm in Ecclesia primæua generale erat illud, siue præceptum, siue consilium ieiunandi feriâ quartâ & sextâ, quis non intelligit quā multos laicorum vtriusque sexus ea sancta consuetudo comprehenderet? Sed vel ideò hæc nostris Religiosis commendatior esse debet obseruantia, quod eam S. Petrus Damiani nostri Ordinis Monachus in magnam Italiæ partem, vt ait Hieronymus Rubeus, induxerit ac potiùs antiquitus institutam, & iam ferè obliteratam reuocauit. Propagata autem maximè fuit per suos & Cassini mōtis Monachos, vt ipsemet S. Petrus ad eos scribens testatur.

Petrus Damiani illud propagat. — Rub. lib. 5. histor. Rauen. — Petr. Dam. opusc. 43.

Verùm enim verò, quemadmodum à nostri instituti Monachis hæc sancta obseruantia multis locis inducta & propagata fuit, ita placuit diuinæ bonitati cælesti reuelatione eam confirmare, quam pluribus leges in vita B. Petri Damiani.

Cap. 19.

DISQVI-

DISQVISITIO II.

Cur nihil de Sabbati ieiunio præscripserit S. BENEDICTVS?

[*Ieiunium Sabbati ante S. Benedictum.*] MIRABITVR nonnemo prætermissum à S. Legislatore Sabbati ieiunium, cùm in Ecclesia Dei à carnibus eo die omnes abstineant, & ante S. BENEDICTI tempora Sabbatini ieiunij vsus viguerit. Innocentius siquidem I. sic decreuit: [Innocent. epist. 1. c. 4.] *Sabbato ieiunandum esse ratio euidentissima demonstrat.* Subditque rationem: *Si feriâ sextâ propter passionem Domini ieiunamus; Sabbatum prætermittere non debemus, quod inter tristitiam atque lætitiam temporis illius videtur inclusum. Nam vtiq; constat Apostolos biduo isto in mœrore fuisse, & propter metum Iudæorum se occultasse, & ieiunasse.* Exstat & Concilij Eliberini canon 26. vt omni Sabbato ieiunetur. [*Cur eius non meminerit.*] Non defuit tamen S. BENEDICTO sufficiens ratio, cur de hoc ieiunio ne verbum quidem diceret. Ea nimirũ quòd sancta Dei Ecclesia etiam in hac parte circumamicta esset varietate. [*Orientalis ecclesia non ieiunabat Sabbato.*] Orientalis enim ex pia consuetudine Sabbato, vno Paschali excepto, non ieiunabat, idque in detestationem hæreticorum, Simonis Magi, Menandri, Saturnini, Cerinthi, Carpocratis, eorumque sectariorum Cerdonis & Marcionis; [*Et quare.*] qui omnes Deum auctorem mundi, cum omnibus à se creatis rebus, malum esse, atque ideò à carnis esu, & propagatione per matrimonium, abstinentes, die Sabbato ieiunandum esse, ne creator mundi, qui die septima requieuit, honorari videatur; docebant & obseruabant: vt constat ex Irenæo, & Epiphanio. [Iren. lib. 1. cap. 20. Epiph. hæres. 21. & 41. Ignat. epist. 8. ad Philipp.] Hoc sensu dixit S. Ignatius: *Si quis Dominicam diem, aut Sabbatum, vno excepto,* (nempe Paschali) *ieiunarit, hic Christi interfector est.* Cur autem Christi interfector est? quia nimirum Deo debitum honorem, & gloriam adimere conatur.

[*Occidentalis ieiunabat.*] Occidẽtalis verò Ecclesia hæresi iam illâ extinctâ, non licitè modò, sed piè Sabbato ieiunat, vt quàm longissimè à Iudæis Sabbatum colentibus recedat: cùm ob rationes ex Innocentio iam allatas, tum ob memoriam Dominicæ sepulturæ: & vt quasi præparationem Dominicæ præmittat diei. Quibus adde venerationem Deiparæ Virginis.

[*Non vbiq; tamen.*] Non fuit tamen vniuersalis hæc per Occidentem consuetudo. Scribit siquidem Augustinus: [August. epist. 86. ad Casul.] *Contingit maximè in Africa, vt vna Ecclesia, vel vnius regionis ecclesiæ, alios habeant Sabbato prandentes, alios ieiunantes.* De Italia testatur idem, [Ibid. & epist. 118.] Romæ Sabbato seruatum ieiunium, cùm Mediolani pranderent. [Hieron. epist. 28.] Ex Hispania Lucinius Bæticus Hieronymum consuluit, an Sabbato esset ieiunandum. [REFECTORIVM.] Regula Fructuosi à ieiunio eximit Sabbatum: [Reg. Fruct. cap. 5.] *Sabbato,* inquit, *vel Dominicis diebus ad vesperum vna potio adijciatur.* In Francia relaxatum Sabbato ieiunium, constat ex Regula S. Aureliani Arelatensis: [Reg. Aurel. cap. 6.] *A kalendis Nouembris vsque ad Natale cottidie ieiunandum est, absque Sabbato & Dominica.* Concilium Agathense [Agath. can. 12.] præcipiens ieiunium Sabbati in quadragesima, innuit alio tempore non ieiunasse Christianos.

[*Propter hanc varietatem S. B. nihil statuit de hoc ieiunio.*] Cùm igitur varia esset circa Sabbati ieiunium obseruantia, nihil de eo præscribendum duxit S. BENEDICTVS, relinquens hoc cuiusque Ecclesiæ consuetudini. Secutus nimirum trium celeberrimorum Ecclesiæ Doctorum resolutionem, Hieronymi inquam, Ambrosij & Augustini. Hieronymi [Hieron. vbi supra.] verba sunt: *Traditiones Ecclesiasticas, præsertim quæ fidei non officiant, ita obseruandas, vt à maioribus traditæ sunt, nec aliorum consuetudinem aliorum contrario more subuerti.* Augustinus [Aug. epist. 86.] pro se & matre sua Ambrosium super hac diuersitate consulens, hoc tulit responsi: *Quando hic sum* (Mediolani) *non ieiuno Sabbato, quando Romæ sum, ieiuno Sabbato: & ad quamcumque Ecclesiam veneritis, eius morem seruate, si pati scandalum non vultis, aut facere.* Huic sententiæ Augustinus consensit, eamdemque Ianuario inculcauit. [Epist. 118.]

[*Nec erat opus id exprimere.*] Nec verò necessarium adeò erat, Sabbati ieiunium à S. BENEDICTO exprimi, nam ab Idibus Septembris vsque ad Pascha prolixiori isti ieiunio ex Regulæ decreto Sabbatinum includebatur. A Paschate vsque ad Pentecostem ieiunia relaxabantur. Residuis ergo mensibus æstiuis satis illi fuerit, si per hebdomadam bis ieiunarent, quartâ scilicet & sextâ feriâ, quibus tamen & prandium ex Abbatis prouidentia indulget, *si opera in agris habuerint, aut æstatis feruor nimius fuerit.* [Cap. 41.] Vt proinde facilè credam nimiùm S. Patri visum prædictis duabus ferijs tertium superaddere ieiunium Sabbatinum.

[*Quis statuerit Sabbato carnibus abstinendum.*] Quod autem in Ecclesia Sabbato à carnibus abstineant, posterius est S. BENEDICTO, nam à Gregorio VII. Benedictino in Synodo Romana sic anno 1078. decretum: [Refertur dist. 5. de consecr. c. 31.] *Quia dies Sabbati apud sanctos Patres nostros in abstinentia celebris est habitus, nos eorumdem auctoritatem sequentes, salubriter admonemus, vt quicumque se Christianæ religionis participem esse desiderat, ab esu carnium eadem die, nisi maiori festiuitate interueniente, vel infirmitate impediente, abstineat.* S. Petrus Damiani [Petr. Dam. opusc. 54.] Gamognenses Monachos ad Sabbati ieiunium in sepulturæ Christi honorem vehementer hortatur.

DISQVI-

REFECTORIVM.

DISQVISITIO III.

Quod Ieiunium Regulare?

Vnde ieiunium regulare.

PRÆTER ea ieiunia, quæ vniuerſalis Eccleſiæ indixit Auctoritas, & quartæ ac ſextæ feriæ, aliud prolixum ſatis ieiunium apud Benedictinos viget, quod *Regulare* vocamus, quia à Regula nobis præſcriptum; ita enim Legiſlator noſter ait: *Ab Idibus Septembris vſque ad caput quadrageſimæ, ad Nonam ſemper reficiant fratres.* Reficere autem ad Nonam S BENEDICTO & veteribus Patribus, idem quod ieiunare eſt, quod multis probari poſſet; hîc ſuffecerit quod S. BENEDICTVS de quarta & ſexta feria loquens, dicat, *ieiunent vſque ad Nonam*, & quod ab Idibus Septembris vſque ad caput quadrageſimæ ſtatuens ad Nonam ſumendam refectionem, cœnæ non meminerit, nec eam prandium vocauit, prout fecit cùm de refectione ad ſextam ſumenda egit. Prandere enim eſt non ieiunare. Vnde S. Ambroſius: *Illud etiam fratres ad perfectionem ieiunij tacendum non eſt, vt qui abſtinemus, & minimè prandemus, hoc tempore prandia noſtra pauperibus prærogemus.* Et Auguſtinus: *Rogo vos fratres chariſſimi, & admoneo vt in iſto legitimo, ac ſacratiſſimo tempore, excepto Dominicis diebus nullus prandere præſumat.* Sed & Hippocrates; *Semel in die*, inquit, *cibum capere, attenuat, & ſiccat, & aluum ſiſtit. Prandium contraria facit.* Quo in loco, vt benè notat Matthæus Curtius, clarè indicat, idem eſſe prandere & bis comedere, ſemel in die comedere, & cœnare.

Cap. 41. — *Reficere ad nonam, quid.* — *Prandere eſt, non ieiunare.* — Ambroſ. ſerm. 33. — Aug. ſerm. 62 de tempor. — Hippocr. l. 2. de Diæta — Curt. de prand. ac cœnæ modo.

S. Benedictus ieiunium ab Idibus Septemb. præſcripſit.

Verùm ex vſu & praxi Regulæ notiſſimum omninò eſt, prædictis illis S. BENE- D DICTI verbis, Monachis noſtris ieiunium præſcribi, cuius obſeruationem S. Bernardus quoque confirmat, dicens de quadrageſima: *Hactenus vſque ad nonam ieiunauimus ſoli, nunc vſque ad veſperam ieiunabunt nobiſcum vniuerſi.* Quod miror obſeruatum nō fuiſſe à R. P. Thoma à Ieſu, qui exponens cap. 11. Regulę Carmelitarum S. Alberti, ad marginem adiecit: *In nulla verò Regula ieiunium ab exaltatione S. Crucis vſque ad Paſcha Reſurrectionis decernitur:* exiſtimans nimirum id ſuæ Regulæ peculiare, quod dubio 2. dubitan- E ter affirmat: quantum, inquit, opinor, nulla Regula tam prolongata ieiunia ſtatuit. Sed de noſtra eum docere potuiſſet Smaragdus & Turrecremata, alijque Commentatores, vt omittam variarum Congregationum Conſtitutiones.

Bern. ſerm. 3. de quadrag. — *Allucinatio viri docti.*

Idem ieiunium ab alijs indictum. — Iſid. Reg. cap. 9.

Idem porrò ieiunium in Regula S. Iſidori præſcribitur: *In refectione Monachorum* ait, *à diebus Pentecoſtes vſque ad autumni principium tota æſtas interdiana prandia inuitet, reliquum tempus ſuſpendat prandia: cœna tantùm* A *apponatur*, Interdiana vocat prandia, quia alternis ferè diebus exhibebantur, ternis enim diebus per ſingulas hebdomadas ieiunabant, ferijs nimirum ſecundis, quartis, & ſextis. Ieiunium autem illud, quod ad Autumni principium inchoari vult, prorſus idem videtur cum eo, quod S BENEDICTVS præſcripſit, nam vt patet capite ſequenti, voluit illud ſtatim inchoari ab æquinoctio autumnali, quod non longè ab Idibus Septembris incidit. Quare quod ait: *Tertium ſequitur quotidianum ieiunium, ab Octauo Calendas Octobris vſque ad Natalem Dominicum* For- B tè mendum ibi eſt, & legendum, *A decimo Octauo Calendas Octobris*; tum enim cum S. BENEDICTO conſentiret, proximus enim dies ab Idibus Septembris eſt decimus octauus Kalendarum Octobris, in quem feſtum Exaltationis S. Crucis incidit, eſtque principio & æquinoctio autumnali vicinior.

Et ad formam Benedictinam. — Iſidor. cap. 11.

Coniecturam porrò hanc non vanam eſſe, hinc apparere poteſt, quòd S. Fructuoſus à Smaragdo relatus dicat: *A Paſcha vſque ad Pentecoſtem reficiendum eſt ad ſextam. A Pentecoſte vſque decimo octauo Kalend. Octobris* C *interdiana ieiunia retinenda ſunt.* Quæ videntur ex Iſidoro deſumpta, & vnitatis nota forſitan exciderit, vt pro 18. poſtea lectum ſit 8. Pergit verò Fructuoſus: *Ab octauo decimo Calendas Octobris vſque ad Paſcha ſollicitè ieiunandum eſt.* vbi ipſum Regulæ ieiunium eadem, quâ S. BENEDICTVS formâ præſcribit. Sed vtut hæc ſint, tantùm decem dierum differentia eſſet. Et quamuis ieiunium hoc ad Chriſti natiuitatem ſiſtat, mox tamen à circumciſione Domini vſque ad Paſcha reſumendum & continuandum ibidem præſcribitur.

Confirmatur ex Regula Fructuoſi. — Cap. 18.

S. BENEDICTVM verò præter Iſidorum & Albertum, imitati ſunt Patres Ordinis Prædicatorum, in quorum Conſtitutionibus hæc habentur: *A feſto autem ſanctæ Crucis vſque ad Paſcha continuum tenebimus ieiunium, & Nonâ dictâ, comedemus, exceptis Dominicis diebus.*

Prædic. diſtinct. 1. c. 4.

DISQVISITIO IV.

Cur Ieiunium Regulare inſtitutum?

Duplex cauſſa ieiunij regularis.

CAVSSAM indicti huius ieiunij ſæpiùs mihi diſquirenti duplex hæc occurrit. Prior, ieiunij vtilitas, per quod Deo pro peccatis ſatisfacimus, ac deinde animam ad orationem, & cæleſtium rerum cōtemplationem diſponimus. Altera cauſſa eſt, veterum Monachorum imitatio, quorum veſtigijs S. P. N. libenter inſiſtit, vt paſſim totâ Regulâ vidimus. Qualia autem eorum fuerint ieiunia, ex Hieronymo diſce, qui ait: *Ieiunium totius anni æquale*

Hieron. epiſt. 22.

Qualia veterum Monachorum ieiunia.

æquale est, exceptâ quadrogesimâ; in quâ solâ conceditur districtius viuere. A Paschâ vsque ad Pentecosten, cœna mutantur in prandia, quo & traditioni ecclesiasticæ satisfiat, & ventrem cibo non onerent duplicato. Idemque patet ex Cassiano, qui ait, in Ægypto indifferenter ad aduentum hospitum quotidiana solui solere ieiunia. Augustinus quoque Cœnobitas quotidie ieiunasse scribit. Chrysostomus de Monachis loquens: *Illi,* inquit, *postquam pransi fuerint, imò verò post cœnam, numquam enim prädium norunt, scientes quod præsens tempus sit luctus & ieiunij.* Esseni à S. Marco instituti nec cibum, nec potum ante solis occasum accipiebant, vt ex Philone scribit Eusebius. Idemque Magnus Antonius & S. Hilarion præstitêre. Hos imitari, quantum licuit Regulæ nostræ conditor voluit.

Cass. lib. 5. cap. 14. — Aug. lib. de mor. eccl. — Chrysost. homil. 57. ad pop. Antioch. — Euseb. hist. eccles. l. 2. cap. 16. — Athan. in vit. Anton. — Hieron. in vit. Hilar.

Cur S. B. nō indixerit ieiunia quotidiana à Pentecoste.

Sed quare, inquies, à Pentecoste vsque ad Exaltationem S. Crucis quotidiana non indixit ieiunia? Respondeo, cùm scripserit Regulam discretione præcipuam, voluisse veterum Monachorum rigorem nonnihil temperare. Caussas autem moderationis suæ habuit omnino duas, quarum prior est, *nimietas*, vt loquitur, *aut nimius feruor æstatis.* Altera, *labores agrorum*, qui ipsis totâ æstate ferè erant quotidiani: vsque adeò, vt ob easdem has caussas, etiam quartâ & sextâ feriâ ieiunium post Pentecosten relaxari permittat, eademque consideratione prandij tempora prorogari indulgeat. Ob æstatis feruorem ieiunium tantùm ternis diebus post Pentecosten seruari, etiam Isidorus scribit. Sed & S. Petrus Damiani non iudicauit post Pentecosten quotidiana statim assumenda ieiunia, sed tantùm aliquot dierum, de quo ipsum loquentem audire iuuat: *Ab octaua,* inquit, *Pentecostes vsque ad Natiuitatem B. Ioannis, tertiâ quidem feriâ pulmentum fratribus horâ nonâ tribuitur, quintâ verò feriâ refectio iteratur. Porrò à festiuitate S. Ioannis vsque ad idus Septembris, tertiâ, & quintâ feriâ bina refectio in die teneatur: reliquis verò quatuor diebus ieiunium ex more seruetur.* In II. Turonica Synodo ita scribitur: *De ieiunijs, antiquo à Monachis instituta conseruentur. Post quinquagesimam* (Paschale tempus quinquaginta dierum, quod in Pentecoste terminatur intelligit) *vsque ad Kalendas Augusti in septimanâ ieiunent, secundâ, quartâ, & sextâ die, exceptis his qui aliquo infirmitate constricti sunt. In Augusto quia quotidie Missæ Sanctorum sunt, prandium habeant.* Valdè ergo antiqua est etiam apud Monachos ieiuniorum remissio æstiuo tempore, quare non malè annotauit Thomas à Iesu, quotidianam illam ieiunij districtionem, quam Ægyptij Monachi tenebant, sequentibus temporibus propter nimium æstatis rigorem, nullibi apud Religionum institutores communi præcepto obseruatam inueniri.

Ob feruorē æstatis, & labores. — Cap. 41. — Quid de his alij senserint. — Petr. Dam. opusc. 15. cap. 6. — Concil. Turon. 2. cap. 18. Ieiuniorum remissio in æstate valdè vetus. — Thom. in exposit. reg. Carm. c. 11. dub. 2. — REFECTORIVM.

Quàm grata Deo regularis ieiunij obseruatio. — Lib. 4. Insi. diuin. Piet. cap. 54.

Quàm verò gratum sit Deo regularis huius continentiæ libamen, patet ex reuelatione, quam S. Gertrudis, Ordinis nostri Monialis habuit. Cùm enim in festo Exaltationis S. Crucis inuocaret auxilium Domini ad inchoandum ipso die *Ieiunium Regulare*, quod per dimidium annum à Religiosis obseruatur: Dominus dignantissimè respondit: *Quicumque Religionis zelo instigante, voluntariè pro amore meo se præbet ad obseruantiam ieiunij Regularis, & per hoc non suam, sed meam desiderat gloriam: hoc ego, licet bonorum vestrorum non egeam, tamen propriâ benignitate tanti accepto, quanti Imperator acceptaret à fideli principe suo, si se offerret singulis diebus ad mensam proprijs expensis ipsi sufficientissimè ministraturum.* Quantâ igitur animi deuotione fratres nostri suscipient regulare ieiunium, quod tantò nobis commendatur promisso? Laudandus meritò Ordinis nostri Martyr & Abbas B. Aygulphus, qui malè multatus, & ergastulo clausus, statam à Regulâ comedendi horam infringere renuit, vt *aliàs retulimus.

*Laudata abeâ B. Aygulphus. — * Lib. 2. tr. 8. disq. 9.*

DISQVISITIO V.

Quo die inchoandum Regulare Ieiunium?

Cap. 41.

AB *Idibus Septembris* (ait Legislator noster) *vsque ad caput quadrogesimæ, ad Nonam reficiant fratres.* Iisdem vocibus vtitur S. Petrus Damiani, Lanfrancus, aliique. Sed quæstio est, an ipsis Idibus, an verò postridie incipiat hoc ieiunium. Smaragdus eandem quæstionem proponens, dubitandi rationem etiam adiecit, sic enim habet: *Quæstio oritur, quomodo hîc ab Idibus Septembris ieiunandum quotidie dicat, cùm in capitulo 48. dicturus sit, A Paschâ vsque ad Kalendas Octobris post sextam surgentes à mensâ pausent. Quæ ita soluitur: Si habuerint operam in agris, vel vindemiam in vineis, vbi per se occupentur, vsque ad Kalendas Octobris ad sextam reficiant. Sin autem non habuerint, ab Idibus Septembris generale ieiunium inchoetur.* Hæc ille. Verùm non arbitror hanc esse S. BENEDICTI mentem, ita enim non esset certum & statum ieiunij Regularis exordium, illa autem verba capitis 48. aliter posteà explicabimus, atque ex iis verum huius textus sensum eruemus.

An ipsis Idibus, an postridie ieiunium incipiat. — Smarag. in cap. 41.

I. *Smaragdi sententia. — Non placet.*

II. *Thom in c. 11. Reg. Carm. dub. 1.*

Secundò igitur, P. Thomas à Iesu eandem quæstionem proponit de ieiunio suæ Regulæ, in quâ dicitur; *Ieiunium singulis diebus* (exceptis Dominicis) *obseruetis à festo exaltationis S. Crucis.* Hic igitur quærit, an

REFECTORIVM. An à, excludat vel includat diem. Nau. conf. 18. de præbend & di gnit. nu. 6. illa præpositio, à, includat etiam ipsum A diem termini, cui adiungitur; an verò illum excludat? Pro resolutione hanc ex Nauarro adfert regulam: quod quando, à, præpositio adiicitur à lege alicui diei determinato, tunc includit ipsum, nisi inclusio sit contra ius commune. Pro quo aliqua iura affert. Et facit pro hâc sententiâ *l. 3. §. minorem ff. de minoribus, l. pater, ad legem Iuliam de adulteriis*. Ex quibus sic infert: cùm, à, præpositio in nostro casu adiuncta sit diei determinato, nec sit contra ins, quod illa dies interno includatur; apertè colligi- B tur ipsâ etiam die Exaltationis ieiunandū esse. Ita ille. Iuxta quem sensum Benedictinis ieiunium inchoandum esset pridie Exaltationis S. Crucis, cum Regula dicat, *ab Idibus Septembris*: ille enim festum illud immediatè præcedunt, atque hoc modo Regulam nostram intellexit Lanfrancus, qui ait: *Ab Idibus Septembris priuatis diebus agantur continuè ieiunia, quæ Regula præcipit, atque ipsâ die Iduum incipiant ieiunare, sicut B. Benedictus instituit*. Sed nec hanc sententiam arbitror explicare verum sensum C Regulæ nostræ.

Pro inchoãdo ieiunio pridie Idus Septemb.

Lanfr. Stat. cap. 1. §. 6.

III Quare dico Tertiò, illud *Ab Idibus Septembris*, intelligendum esse exclusiuè, ita vt postridie Iduum inchoetur regulare Ieiniū. Ita Cassinenses: probantque hanc expositionem ex cap. 48. vbi dicitur: *A Paschâ vsque ad Kalendas Octobris post sextam surgentes à mensâ, pausent in lectis*. Hæc enim verba sic declarant: Intellige omnes Kalendas, quæ sunt decem, & octo: aliter contradiceretur iis, quæ statuuntur in Capitulo quadragesimo primo, quibus horis oporteat D reficere fratres: vbi dicitur, quòd *ab Idibus Septembris vsque ad caput quadragesimæ, ad Nonam semper reficiant fratres: & sic incipimus ieiunare, & cessare à meridianâ dormitione, in ipsâ die in quâ occurrit festum S. Crucis*. Ita illi. Kalendæ igitur Octobris non primam illius mensis diem, sed omnes octodecim Kalendas simul, vel potius primum ex illis diem significant, cuius rei ignoratio Smaragdum decepit, illamque euasionem, vt loca in speciem pugnantia conciliaret, E procudere fecit.

Propositur vera sententia.

Cassin. ad cap. 48. n. 3.

Kalendæ Octobris S. Benedicto non sunt prima dies mensis.

Atque ità præter Cassinenses Regulam intelligunt Vallisoletani in Hispaniâ, & Bursfeldenses, qui expressè sic scribunt: *Ieiunium regulare incipitur, ipso die Exaltationis S. Crucis*. Et suprà vidimus tempore S. Gertrudis eodem die illud incboatum fuisse. Conuenimus ergo in exordiendo hoc ieiunio cum Patribus Carmelitis & Prædicatoribus, quibus idem nobiscum commune est.

Qui nobiscum hic sentiant. Bursf. dist. 3. cap. 16.

DISQVISITIO VI.

An Ieiunium regulare nonnumquam relaxetur?

NVllos omninò dies à regulari ieiunio nominatim excipit S. BENEDICTVS. Excipiendi autem Dominici dies, prout I. expressit in Regulâ Carmelitarum Albertus, eamdemque fuisse mentem S. BENEDICTO, fas fuerit existimare, cùm communis Ecclesiæ traditio sit, his diebus soluendum ieiunium. Tertullianus: *Diebus Dominicis ieiunare, nefas ducimus*. Cassianus: *Diem Dominicam custodimus, in quâ maiores nostri, nec ieiunium agendum, nec genu esse flectēdum, ob reuerentiam Resurrectionis Dominicæ tradiderunt*. Vbi primam vides assignari caussam, cur Dominica non ieiunetur, nam in ea Dominus resurrexit. Secundam verò caussam assignat Ambrosius: *Dominicâ*, inquit, *ieiunare non possumus: quia Manichæos etiam ob istius diei ieiunia iure damnamus*. Tertiam caussam Monachis peculiarem addit Cassianus, vt hic dies totius septimanæ videatur obseruantiam relaxare, *& pro hac ipsâ, quâ intermiscetur, quadam differentia, eumdem diem velut festiuum pronocet rursum solemnius exspectari, minusque faciat hebdomadis ventura ieiunia huius exspectatione sentiri*.

Dominici dies à ieiunio exempti.

Tertul. l. de coronâ Militis cap. 3. Cass. coll. 21. cap. 20.

Tribus de caussis.

Ambr. ep. 83.

Cassian. lib. 3. cap. 11.

II. *Secundò*, dispensant Cassinenses infrà scriptis diebus, propter reuerentiam solemnitatum, in festo S. Matthæi Apostoli, Dedicationis S. Michaëlis, S. Iustinæ de Paduâ, S. Lucæ, SS. Simonis & Iudæ, Omnium Sanctorum, S. Martini, S. Andreæ quando celebratur extra Aduentum, Natiuitatis Domini nostri Iesu Christi, cum tribus sequentibus diebus, Circumcisionis ipsius, Epiphaniorum eius, S. Antonij Abbatis, Purificationis B. Mariæ Virginis, S. Matthiæ, quando extra quadragesimam venit, Tituli loci. Patres Congregationis SS. Vitoni & Hydulphi in Lotharingiâ, Cassinensium inhærentes vestigiis, dispensant in omnibus festis, quæ sunt de præcepto occurrentibus extra Aduentum & Quadragesimam, excepto festo Exaltationis sanctæ Crucis. Item in festo omnium SS. Monachorum Ordinis, S. Placidi, S. Mauri, B. item Scholasticæ, Titularis congregationis, & loci & Dedicationis propriæ ecclesiæ.

Catalogus festorum in quibus dispensant Cassinenses.

Declar. Cassin. anni 1520. ad c. 41.

Et qui eos sequuntur.

An autem rationi consentanea sit horum Patrum dispensatio, & num nimia relaxatio videri possit, forsitan quis dubitauerit. Verùm non desunt argumenta & exempla quibus tueri se possint. Nam & S. Isidorus festiuis diebus indulgentiùs, & meliùs fratres

An hæc dispensatio nimia.

Defenditur ex S. Isidoro.

Reg.cap.9. tres haberi voluit: *Per omnem autem hebdomadam fratres viles olerum cibos, ac pallentia habeant legumina. Diebus verò sanctis inducant cum oleribus leuissimarum carnium alimenta.* Sequenti verò capite catalogum texit solemniorum dierum, quos *Monachorum ferias* vocat, in quibus ieiunia conquiescunt. Nominat autem dies Dominicos, totum tempus Paschale, à die Natalis Domini, vsque ad diem Circumcisionis, festum Epiphaniæ, diem item quo quisque fratrum conuertuntur, aut ex aliis monasteriis fratres visitandi gratiâ occurrunt, tum verò pro charitate adimplenda interrumpuntur ieiunia. S. Ambrosium, scribit Paulinus, singulis diebus ieiunasse, nec prandisse, exceptis Dominicis, sabbatis, & præcipuis Martyrum festis. Et suprà ex Turonensi Concilio vidimus, iuxta veterum Monachorum instituta, toto Augusto indulta fuisse prandia, sine resoluta ieiunia, quia (vt ibi dicitur) *quotidie Missæ sanctorum sunt.* Vbi etiam subditur: *Et quia inter natalem Domini, & Epiphaniam omni die festiuitates sunt, item prandebunt.*

Exemplis item sanctorum. In vitâ S. Ambros.

Conc.Turon 2.

Sufficiens ergo caussa relaxandi ieiunium SS. Patribus visa est, Sanctorum solemnitas, vnde tempore S. Petri Damiani, vt ipse ad suos eremitas scribit, hoc axioma ferebatur: *Cum solemnitate ieiunium conuenire non potest, & apud quorumdam examen sub festiuitatis præsentia ieiunium vires non habet, sed semper festiuitas præualet.* Quod quidem cum in totum negare non posset, verum esse concedit in præcipuis festiuitatibus, quia vt S. Thomas affirmat, *ieiunia quæ præcepto Ecclesiæ instituuntur, cum sint magis ieiunia afflictionis, quam exultationis, non conueniunt in diebus lætitiæ.*

Solemnitatibus ieiunia soluunt. Pet Dam. opusc. 55. cap. 5.

Thom. 2.2. q. 147. a. 5. ad 3.

Solemne autem fuit etiam Christianis, festis diebus conuiuia celebrare, vnde Festiuare quibusdam conuinari est. Et iam olim in Concilio Laodiceno statutum est, in quadragesimâ non oportere Martyrum natalitia celebrari, sed eorum in Sabbato ac Dominica tantùm memoriam fieri. Refert idem Gratianus. Cuius quidem instituti caussa fuit, ne ob festiuitates soluerentur ieiunium, quod sabbatis & dominicis non seruabatur.

Veteres in iis epulabantur. Cap. 51.

33. q. 4. c. non licet.

Sed vt ad Ordinis nostri ieiunia reuertamur, certum omninò est, iam olim ob festorum celebritates regulare ieiunium relaxatum fuisse, & quidem tempore Lanfranci non videtur nostri ieiunasse in Sanctorum festiuitatibus. Ait enim: *Ab Idibus Septembris priuatis diebus agantur continuè ieiunia, quæ Regula præcipit.* S. Petrus Damiani eamdem consuetudinem inualuisse subindicare videtur, quam tamen corrigit, & relaxationem ieiunij, ad pauciora festa restringit: *In festiuitatibus duodecim lectionum, quæcumque veniunt ab Idibus Septembris vsque ad Resurrectionem Domini, semel tantum reficiunt fratres, exceptis videlicet his solemnitatibus, Omnium Sanctorum, S. Martini, S. Andreæ, hebdomada natalis Domini, & vna die Epiphaniæ & Hypopanti. Quibus nimirùm diebus iteratur pro mare refectio. In ceteris autem festiuitatibus, vnâ tantummodo sint refectione contenti.* Designauit & S. Petrus Cluniacensis, quibus Festis gemina refectio fratribus danda, nempe in festo *S. Michaëlis, Dedicationis Ecclesiæ, & Apostolorum, extra Aduentum, & Septuagesimam, prouenientibus, festiuitatibus Abbatum Cluniacensium, octa diebus natalis Domini, Epiphania prima tantum, die festo S. Marcelli Papæ, & S. Vincentij Martyris atque Purificationis S. Mariæ. In conuersione verò S. Pauli ieiunium non soluetur, quoniam de eodem Apostolo alias aliis temporibus festiuitates ecclesia celebrat. Cathedra S. Petri eadem ieiunium relaxabitur, & etiam quia infrà Septuagesimam festiuitas illa semper occurrit.*

Benedictini olim in festis ieiunium relaxarunt.

Lanfr. Stat. cap. 1. §. 6.

Pet. Dam. opusc. 15. cap. 6.

REFECTORIVM. *Eremita S. Petri Damiani.*

Cluniacenses. Petr. in Stat. Cluniac. n. 14.

Et iam olim ipsi Cassinenses sub Theodemaro Abbate, aliquam indulgentiam ob Sanctorum solennia habebant, scribit enim Carolo Magno: *Die Dominica, & in festiuitatibus præcipuis quartum additum pulmentum, in iisque bis ad prandium phialas misceri,* quod aliàs non nisi semel fiebat. In vetustis Consuetudinibus Floriacensis Monasterij legitur: *Si festiuitas conuersionis S. Pauli extra Septuagesimam venerit, bis comedere debemus, & ad prandium duo fercula.* Neque dubito, quin aliis quoque diebus ieiunium resoluerint, & fortè Cluniacensium Constitutiones sequebantur, & iisdem diebus, quibus illi ieiunium dispensabant, hac tantùm exceptione, quod in conuersione S. Pauli cùm illi ieiunarent, his cænare liceret. Carolus Caluus Frãcorum Rex Cœnobitis S. Germani victualia assignans, expressè ait se illis villas quasdam confirmare, ad refectiones in Dominicis diebus, & deputatis solemnitatibus Sanctorum fratribus administrandas, vt refert Aimoinus. Sed & Statuta Capituli Prouincialis Northamptoniæ in Angliâ, ab Idibus Septembris vsque ad caput quadragesimæ, cænam indulgent *diebus Dominicis, festis principalibus, duplicibus duodecim lectionũ, ac Natalis Domini festiuo tempore, vsque ad octauam Epiphaniæ.* Ob eamdem quoque festorum celebrationẽ etiam alij Ordines ieiuniũ sextæ feriæ relaxant.

Cassinenses. Epistol. Theod ad Carol. M.

Floriacenses.

S. Germani Monachi. Anno 877. Aimoin. l. 5 de gest. Franc. c. 34.

Angli. Anno 1444. cap 7.

DISQVISITIO VII.

An omnibus feriatis Diebus ieiunandum?

NEque Regula, neque antiqua Ordinis nostri statuta, quæ superiori disquisitione

REFECTORIVM

Cassinenses diem vnam præter festa à ieiunio eximunt. *Ad cap. 41. Reg.*

quisitione attulimus, alios dies à ieiuniis A eximunt, præter festiuos. Cassinenses tamen, & qui eos sequuntur Patres Congregationis Lotharingicæ, hoc addiderunt: *Vt fratres nostri alacrius inseruiãt his, & aliis regularibus obseruantiis, concedimus Prælatis licentiam eosdem dispensandi alterâ die, præter dictas festiuitates in qualibet hebdomada.* Quam quidem relaxationem non nemo in dubium reuocauerit, quasi à Regulæ districtione nimiùm exorbitet.

Licitè omninò. *Cap. 41.*

Verùm certissimum mihi prorsus est, licentiam hanc sufficienti subnixam esse auctoritate. S. enim BENEDICTVS Abbati concedit, vt ob agrorum labores, aut nimium æstatis feruorem, in ieiuniis regularibus dispenset: atque insuper mandat, *vt sic omnia temperet atque disponat, qualiter & animæ saluentur, & quod faciunt fratres, absque vllâ murmuratione faciant.* Quòd si tantum vnicuique Abbati indulget, nullo modo id denegandum est integræ Congregationi, præsertim quæ ad hoc sedis Apostolicæ auctoritate munita fuerit, quod Cassinenses in principio suarum Declarationum testantur.

Nec sine veterum Monachorum exemplo. *Cass. lib. 3. cap. 9.*

Neque verò citra rationem, aut veterum Monachorum exempla, vnum in septimanâ diem à ieiunio immunem fecerunt. Ægyptij enim Monachi non nisi quinis in hebdomadâ diebus ieiunabant, feriâ nimirum secundâ, tertiâ, quartâ, quintâ & & sextâ, Sabbato ieiunium soluentes, vt testis est Cassianus. Quòd si & nos nonnisi quinis diebus in hebdomade ieiunandum duxerimus, alio quàm Sabbati die ieiunium solui conuenit. Nec leuis subest caussa, quod nimirum S. BENEDICTVS ex veterum Monachorum, & præsertim Ægyptiorum imitatione regulare ieiunium instituerit, vt suprà commemorauimus, atque ita videri queat, non fuisse ex eius mente, vt durante regulari ieiunio, crebriùs nostri ieiunarent, quàm illi, præsertim cum eorum rigorem suâ discretione temperasse passim affirmetur. Et ne Ordinis nostri exemplum hîc desideretur, refert de suis Monachis S. Petrus Damiani, eos ab Idibus Septembris vsque ad resurrectionem Dominicam quinque per hebdomadam diebus ex more ieiunium tenuisse.

Quos imitatur S. Benedictus. *Pet. Dam. op. 15. c. 6.*

Feriâ quintâ dispensant Cassinenses.

Iam verò vt de die, quo hac dispensatione vtuntur, aliquid agamus, sciendum est illum ex consuetudine esse *feriam quintam*, vt in medio hebdomadæ quietem aliA quam indulgeant, non secus atque in medio longioris itineris commodè constituitur diuersorium, in quo viatores ad reliquum viæ facilius emetiendum, prostratas nonnihil reparant vires. Sed & solidiores caussæ, cur hic dies relaxationi decretus sit, adferri possunt. Nam vetus imprimis obseruatio est in ecclesia Dei, vt in memoriam Ascensionis Christi illâ die non ieiunetur, de quâ noster Alcuinus: *Melchiades Papa natione Afer, trigesimus quartus post S. Petrum, constituit, vt nemo præsumeret in* B *primâ vel quintâ feriâ ieiunare. In primâ propter Domini resurrectionem: in quintâ, quia in eâ cænauit Dominus cum discipulis suis, & in eâ ascendit in cælum. Tunc placuit fidelibus, vt octa hebdomadas consecrarent ieiunia,* quia nimirùm ex singulis septimanis Dominicum diem, & feriam quintam subtrahebant. Idem testatur Micrologus, additque S. Gregorium in dispositione officiorum, quintam feriam infra quadragesimam vacantem dimisisse; *vt quia festiua erat, sicut Dominica, etiam officia Dominicali honorare*C*tur. Sed quia eadem feria ieiuniis postmodum applicata est, Gregorius iunior officia illi adiecit.* Si ergo etiam quadragesimale ieiunium ob gaudium ascensionis Dominicæ olim soluebatur, æquiori iure regulare ieiunium, quod tantæ obligationis non est, eadem die intermitti poterit.

Cur hic dies electus. *Alcuin. lib. de diuin. offic.* *Quia olim in eo non ieiunabant.* *Microl. de Ecclesiast. obseruat. cap. 50.* *Nò quidem in quadragesima.*

Porrò eadem hac quintâ feriâ S. Petri Damiani Monachos ieiunium relaxasse, ex eius scriptis colligere licet. *Omnem enim relaxationem ieiunij tempore Paschali, & à Pentecoste vsque ad Idus Septembris assignat feria* D *tertia, & quinta, in easque transferri vult Sanctorum festiuitates, ne scilicet ratione festi solueretur regulare ieiunium.* Quòd si ergo vnus hic dies Eremitis istis, strictè alioqui ieiunantibus, hebdomadatim indulgebatur, non admodum incongruum erit, id etiam Benedictinis hoc sæculo concedi, præsertim si in aliis regularibus obseruantiis ad primæuum regulæ vigorem studeant accedere. Guigo qui primus Carthusianorum statuta scripsit cap. 33. ait: *in quinta feria caseum, vel aliquid cibi lautioris* E *accipimus.* Vnde colligitur quintam feriam vtcumque solemnem haberi, atque eius gratiâ nonnihil de rigore remitti. Quamquam inficias ire nolim, Regulæ omninò conformius esse, si omnibus omnino diebus ieiunium teneatur: Festiuitatibus tantùm, iisque solemnioribus, aut quæ ecclesiæ præcepto celebrantur, exceptis.

Monachi S. Damiani feria V. non ieiunabant. *Opusc. 15. cap. 6.* *Quid sit conformius Regulæ.*

TRA-

TRACTATVS VIII.

DE QVADRAGESIMÆ OBSERVATIONE.

Quadragesimalis ieiunij dignitas.

PRINCIPEM inter Ieiunia, siue antiquitatem, siue prolixitatem, siue etiam dignitatem spectemus, locum obtinet Quadragesimale Ieiunium; *Moysis & Eliæ, qui in typo præcesserunt, exemplis nobilitatum,* IESV *Christi obseruantiâ sanctificatum; & ad imitationem Christianis propositum. Hoc secundum Apostolicam traditionem vniuersa tenet Ecclesia. Monachi verò quadragenos hosce dies veluti spiritualium nundinarum tempus, quo vberius liceat lucrari, & cælestes congregare thesauros, existimantes, pietati suæ de Superiorum licentia habenas laxare consueuerunt. Quo nomine & S.P.*BENEDICTVS *peculiari capite* de Quadragesimæ obseruatione *tractandum sibi putauit; vt quid sacro hoc tempore à suis potissimum conueniret fieri, præscriberet, & spontaneæ cuiusque deuotioni ad quædam supererogationis opera locum concederet & indulgentiam. Huius proinde Tractatus disquisitionibus explicabimus,* Primò, *Cur Quadragesimale ieiunium institutum?* Secundò, *Cur omni tempore Quadragesimæ obseruantia Monachis commendata?* Tertiò, *Quomodo veteres Monachi obseruauerint Quadragesimam?* Quartò *Quænam peculiariter in Quadragesimâ S.* BENEDICTVS *fieri voluerit?* Quintò, *Quâ religione Benedictini Quadragesimam transegerint?* Sextò, *Quare ad opera supererogationis facultas Abbatis petenda?* Septimò, *quâ id formâ fieri soleat?* Octauò, *Cur libri initio Quadragesimæ distribuendi?* Nonò *Quodnam sit caput Quadragesimæ?* Decimò, *Quo ritu libri distribuendi?*

DISQVISITIO I.

Cur Quadragesimale Ieiunium institutum?

De antiquitate ieiunij quadragesimalis.

RECEPTAM passim in Ecclesiâ Quadragesimę obseruantiam & magno pietatis affectu à priscis illis Monachis cultam, supponit S. Legislator. Nos autem vt plenior sit traditę ab eo doctrinę explicatio, institutionis eius caussas hîc disquiremus. Prænotandum autē non esse nuperam huius ieiunij adinuentionem, sed ex Apostolicâ traditione, siue scripto ad nos transmissam. Vnde Canones Apostolorum Clericum Quadragesimam non ieiunantem ab officio deponēdum, laicum excommunicandum censent. Clemens Romanus testatur Apostolos sic docuisse. *Seruandum est à vobis ieiuniū Quadragesimæ continens memoriam cōuersationis Legislatoris Domini.* S. Ignatius Martyr: *Quadragesimam ne pro nihilo habeatis.* Et Abdias refert Matthæum Apostolum, in oratione quam habuit pro virginis Iphigeniæ castitate tuenda, sic locutum: *Diebus certis, siue Quadragesimæ, siue legitimorum ieiuniorum temporibus, tam ab edacitate carnium, quàm à commixtione corporum, qui non abstinuerit, non pollutionem solùm, sed etiam simul crimen incurrit.* Non ergo Telesphorus, vt quidam volunt, Quadragesimale instituit ieiunium, cùm hæc ante eius tempora scripta sint. Ansam autē ita opinandi inde sumpserunt, quod Telesphorus legatur Clericis mandasse, vt septem integras hebdomadas à carnibus abstinerent, cùm laici septem hebdomadas non integras abstineant. Montanus autem tres induxit Quadragesimas; in quibus nihil præter panem, & salem, & aquam, ex voluntate (vt dicebat) Spiritus sancti permisit, sed ab Ecclesiâ eiectus est. Catholica igitur sententia est, quam S. Hieronymus ita expressit: *Nos vnam Quadragesimam, secundùm*

Can. 68. Clem. l. 5. Constitut. Apostolic. cap. 12. Ignat. ep. ad Philip. Abdias l. 7. certam. apost. Telesphorus illud non instituit. Telesph. epist. ad omnes fideles. Hieron. ep. ad Marcellam aduers. Montan.

REFECTORIVM. cundùm traditionem Apostolorum, toto anno, tempore nobis cõgruo, ieiunamus. Et Leo: Apostolica institutio quadraginta dierum ieiuniis impleatur. Iterumque: A Sanctis Apostolis per doctrinam Spiritus S. maiora sunt instituta ieiunia. Sed caussas hîc inquirimus.

Leo ser. 6. de Quadr. & serm. 9. Quadrag. Cur instituium.

Primò. Prima sit, quam tradit Ignatius Martyr, quia Quadragesima continet imitationem conuersationis Domini. Hieronymus: Dominus, inquit, quadraginta diebus in solitudine ieiunauit, vt nobis solemnes ieiuniorum dies relinqueret. Ambrosius: Quadragesimam, inquit, nobis Dominus suo ieiunio consecrauit. Et alibi: Hoc fecit caussa salutis nostræ, vt rem vtilem non solùm doceret verbis, sed etiam exemplis instrueret, vt iisdem vestigiis, quibus ad fidem currimus, ad abstinentiam graderemur. Hinc sancti Patres a Hieronymus, b Augustinus, c Leo atque ipse d Ambrosius ab ipso Christo Domino indictam Quadragesimam fuisse docent, non quidem verbo, sed exemplo.

Ignat. ep. ad Philipp. Hieron. in cap. 58. Isa. Ambros. serm. 34. Serm. 37. a in cap. 58. Isa & 3. Ionæ. b in psal. 110. c Serm. 12. de quadr. d Serm. 16.

Secundò. Secundam rationem tradit Cassianus: Vt ipsius, inquit, conuersationis nostræ, & humani vsus operumq; nostrorum decimas offeramus, quæ profectò in supputatione Quadragesimæ euidenter implentur. Omnium enim dierum numerus, quibus reuolutus in orbẽ annus includitur, triginta sex semis dierum numero, decimatur. Rectè autem dixit, triginta sex semis dierum numero, nam decima pars dierum totius anni triginta sex dies cum dimidio cõplectitur secundum exactissimum calculum. Gregorius autem & Isidorus triginta tantum sex dies posuit, non habitâ ratione dimidij diei, qui tamen addendus. Cùm enim, ipso Gregorio teste, trecẽtos, & sexaginta quinque dies annus contineat, & triginta sex decies multiplicati efficiant trecentos sexaginta dies, remanent quinque dies, quarũ decima pars dimidium constituit diem. Adiiciamus autem ad triginta dies alios quatuor, vt ita quadragenarium numerum expleamus, & quod fortè alis diebus defuerit quatuor istis suppleatur. Ita ergo iuxta veteris legis præceptum decimas Domino offerimus, vt qui nobismetipsis (inquit Gregorius) per acceptum annum viximus, auctori nostro nos in eius decimis per abstinentiam mortificemus. Vnde, fratres charissimi, sicut offerre in lege iubemini decimas rerum, ita offerre contendite decimas dierum.

Cassian. collat. 21. cap. 25. Quadragesima decimæ dierum pro decimis solutis. Gregor. hom. 16. in Euang. Isidor. lib. 1. de offic. cap. 36. Exod. 22. Leuit. 27.

Tertiò, ad diluendas negligentias toto anno commissas. Tertia ratio, Vt Christiani omnes pro negligentiis toto anno commissis agant, quasi communem & publicam pœnitentiam, & Deum coniunctis studiis, precibus & lacrymis placare nitantur. Sic enim loquitur S. Leo: Dum per varias actiones vitæ huius solicitudo distenditur, necesse est de mundano puluere etiã religiosa corda sordescere, ideò magna diuinæ institutionis salubritate prouisum est, vt ad reparandam mentium puritatem quadraginta nobis dierũ exercitatio mederetur: in quibus aliorum temporum culpas & pia opera redimerent, & ieiunia casta decoquerent. Et Gregorius: Quia per carnis desideria, decalogi mandata contempsimus, dignum est vt eandem carnem quater decies affligamus.

Leo fer. 4. de Quadr. Gregor. homil. 16. in Euang.

Quartò, ad memoriam Passionis Christi. Quarta ratio, vt impleatur quod Dominus ait: Cùm auferetur ab eis sponsus, tunc ieiunabunt. Hanc enim rationem reddebant antiquissimi Christiani apud Tertullianum. Et Hieronymus scribit, Montanistas occasione huius sententiæ, instituisse vnam quadragesimam ieiuniorum post Pentecosten, quod ablato sponso, filij sponsi debeant ieiunare. Sed Ecclesia Catholica à Spiritu S. meliùs edocta, per ablationem sponsi passionem eius & mortẽ interpretatur. Et ideò tunc maiora ieiunia instituit, cùm ipsam Dominicam Passionem cõmemorare aggreditur.

Matth. 9. Tertull. lib. de ieiun. Hieron. in cap. 9. Mat.

Quintò. Quinta, Vt Quadragesima sit parasceve Paschæ, sicut enim Christus, antequam resurgeret fuit mortuus: sic & nos ante resurrectionẽ spiritualem, peccato mori debemus. Hanc tradit S. Leo: Cognoscimus, inquit, ad celebrandum Pascha diem meritò nos quadraginta dierum ieiunio præparari, vt digni possimus diuinis interesse mysteriis.

Leo fer. 10. de Quadr.

Sextò. Sexta ratio, vt ad dignã sacrosanctæ Eucharistiæ sumptionem præparemur. Sic nimirum Elias quadraginta dierum ieiunio purgatus fuit, vt veniret ad montem Dei Horeb. Ita Hieronymus scribit, ieiunari Quadragesimam, vt spirituali saginâ, ieiunio corporis præparemur. Et alibi: Ipse Dominus verus Ionas ieiunauit quadraginta dies & hereditatẽ nobis ieiunij derelinquẽs, ad esum corporis sui, sub hoc numero nostras animas præparat.

3 Reg. 19. Hieron. in cap. 9. Mat. Idem in c. 3. Ionæ.

Septimò, propter allegorias numeri quadragenarij. Pro Septima ratione adiici possent variæ allegoriæ quadragenarij numeri, cuius mysterium quadragesimæ nostræ SS. Patres non rarò accommodant. Primò enim, Deus in diluuio quadraginta dies pluit, de quo Ambrosius: Legimus in veteri testamento Noë temporibus, cum omne genus humanum scelerata iniquitas occupasset, tot dierum numero patefactis cataractis cæli, aquarum pluuias defluxisse, & mysterio quodam quadragesimæ, inundatione orbi terrarum factã, non tam diluuium quàm baptismum contigisse. I.

Ambros. serm. 3. de Quadrag.

Deinde, vt cum eodem Ambrosio pergamus, S. Moyses in eremo quadraginta annarum curricula filios Israël cælesti manna nutriuit. Bonus numerus, qui semper cælum aperit. Vnde & nos obseruemus hunc numerum, vt aperiantur nobis cæli, quatenus & nos spiritualium sacramentorum manna reficiat. II.

Præterea ad eiusdem numeri sacramentum quadraginta mãsiones (vt Cassianus ait) quibus solitudinem Israël mysticè pertransisse describitur, non incongruè coaptantur. Eodem enim numero (vt ait citatus Ambrosius) Moyses III.

Cass. coll. 21. c. 28. Ambros. serm. 23.

Moyſes per manſiones peruenit ad requiem, quò A *& nos per ieiunia properamus ad cælum.* Huc referri etiam poteſt, Iſraelitas per quadraginta annos fuiſſe in itinere ad terram promiſſionis. Exploratores à Moyſe miſſos quadraginta diebus abfuiſſe. Ezechiel quadraginta dies decubuit in latere dextero, portans peccata domus Iuda. Totidem diebus Niniuitæ pœnituerunt. Totidem Moyſes. Elias, & Chriſtus Dominus ieiunauerunt. Tot quoque diebus poſt reſurrectionem idem manſit in terris.

Num. 13. 13. Num. 13. 26. Ezech 4. 6. Ion. 3. 4.

Alia quadragenarij numeri ſymbola, noſter Hieronymus Lauretus in Siluâ Allegoriarum, Concionatores, & Patres ſuppeditabunt. Hęc nobis ſuffecerint, vt cōgruâ veneratione quadrageſimale ieiuniū ſuſcipiamus, magna deuotione obſeruemus, & *cum ſpiritualis deſiderij gaudio*, iuxta Legiſlatoris noſtri votū, *ſanctum Paſchae expectemus.*

Alia ſymbola huius numeri.

DISQVISITIO II.

Cur omni tempore Quadrageſimæ obſeruantia Monachis commendata?

DE Quadrageſimâ acturus S. Legiſlator, præmittit: *Licet omni tempore vita Monachi Quadrageſimæ obſeruationem debet habere.* Videtur autem eam ſentētiam ex S. Leonis verbis didiciſſe, qui ait: *Debebatur quidem tantis myſteriis ita inceſſabilis deuotio, & continuata reuerentia, vt tales permaneremus in conſpectu Dei, quales nos in ipſo Paſchali feſto dignum eſt inueniri.* Hęc Leo. Patrem autem ſuum imitatus S. Bernardus, & ipſe perpetuam veluti Quadrageſimam Monachis commendat: *Nouerimus*, inquit, *Quadrageſimam noſtram non ſolos quadraginta dies habere: continuanda enim nobis eſt quadrageſima cunctis diebus miſeræ huius vitæ. Errant planè, qui pauciſſimos dies iſtos ad pœnitentiā ſufficere credunt, cùm certum ſit totum vitæ huius tempus non niſi ad pœnitentiam inſtitutum. Quærite Dominum* (ait Propheta) *non ſolùm quadraginta diebus, ſed dum inueniri poteſt.* Sed iam dicti huius rationes adſeramus.

Cap. 49. *Qui cenſeant vitā Monachi perpetuam eſſe quadrageſimā.* Leo ſer. 4. de Quadr. Bernard. de Quadrag. Iſa. 55.

Primò, quia cùm Quadrageſimę tempus luctui & pœnitentiæ ſit dedicatum, *Monachus autē*, vt S. Hieronymus loquitur, *plangentis habeat officium*, & pœnitentiam Benedictini nigrā veſte profiteantur, optauit Monachalem vitam tantæ eſſe diſtrictionis, tantumque pœnitentiæ, orationi, lectioni, & compunctioni toto anno deditam, quantum hiſce operibus reliqui Chriſtiani vacare ſolent in Quadrageſima.

Aſſignantur rationes. Prima.

Secundò, quia multi veterum Monachorum perpetuam quaſi Quadrageſimam obſeruabant, pauciſſimo cibo vtentes ſemel in die, idque ad veſperam. Ita de primis illis Eſſenis à S. Marco inſtitutis ſcribit Philo Iudæus: *Temperantiæ tanquam fundamento in animâ iacto virtutes ceteras ſuperſtruunt. Nec cibum, nec potum quiſquam ſumit ante ſolis occaſum, quod ſapientiæ ſtudium luci conuenire iudicent, tenebris verò curam corporis, ideò totos dies alteri, alteri verò exiguam noctis partem tribuunt.* Auguſtinus agens de Cœnobitis: *Conueniunt*, ait, *diei tempore extremo de ſuis quiſque habitaculis, dum adhuc ieiuni ſunt ad audiendum illum Patrem*, &c. Et de Ægyptiis Monachis ſcribit S. Hieronymus, eos poſt nonam ſolere refici. *Ieiunium*, B inquit, *totius anni æquale eſt, exceptâ Quadrageſimâ, in quâ ſolâ conceditur diſtrictius viuere. A Paſchâ vſque ad Pentecoſten cæna mutantur in prandia, quo & traditioni eccleſiaſticæ ſatisfiat, & ventrem cibo non onerent duplicato.* Quare quod de S. Ioanne Baptiſta magnus Baſilius dixit, vitam eius aliud non fuiſſe, quàm *vnicum & perpetuum ieiunium*; id de Monachis his non diſſimiliter dici poterit, eos ſcilicet totâ vitâ Quadrageſimæ obſeruationem habuiſſe.

Secunda. Veteres Monachi ſemper ieiunabant. REFECTORIVM. Philo lib. de vit. contemp. Auguſt. lib. de mor. Eccleſ. c. 31. Hieron. epiſt. 22. Baſil. ſerm. 5. de ieiun.

C *Tertiò*, voluit S. BENEDICTVS ſuos ad antiquorum Patrum perfectionē prouocare. Explicauit id S. Petrus Damiani his verbis; *Cùm dicit, Licet omni tempore vita Monachi Quadrageſimæ debeat obſeruationem habere, tamen quia paucorum eſt iſta virtus, & multa ſimilia; quid eſt aliud, quàm ſi dicat; alta quidem oſtendo, ſed poplitibus teneris adhuc vos claudicare conſpiciens, per plana deduco, ſi cui autem poſſibilitatis vigor acceſſerit, deſerat ima, quæ innitus indulgeo, teneat alta quæ volo.* Sic ille. D Sed cùm ad alta gradiētium Monachorum S. P. proponit veſtigia, quæ ſuorum etiam pedibus optabat teri, videamus deinceps, quid in hoc genere illi præſtiterint.

Tertia, hos imitandos proponit S. Benedictus. Petr. Dam. op. 13. c. 7.

DISQVISITIO III.

Quomodo veteres Monachi obſeruauerint Quadrageſimam?

CVM *omnem obſeruātiam noſtram*, vt Leo Papa ait, *ratio dierum iſtorum depoſcat augeri*, ſanctis Monachis quotidianū ieiu- E nium ſatis nō fuit, ſed magno vigore multa eidem ſuperaddiderunt. Tabenneſiotæ, vt refert Palladius, nihil cocti cibi per Quadrageſimā totam comedere cōſueuerunt. Quod vbi S. Macarius intellexiſſet, ſtatuit ſeptē annis nihil comedere quod per ignē tranſiſſet: & toto illo ſeptennio nihil guſtauit præter cruda olera, vel ſi quæ fortè inueniſſet legumina humectata. De diuerſo verò eorumdem Monachorum in Quadrageſima viuendi modo, hęc ibidem: *Cum præteriiſſet aliquantum temporis, aduenit Quadrageſima; & vidit ſenex Macarius vnumquem-*

Leo ſerm. 1. de Quadr. *Tabenneſiotarum rigor in Quadrageſima.* Pallad. Lauſiac. cap. 19.

REFECTORIVM Et varia viuendi forma. *quæ suscepisse diuersas viuendi rationes: alium* A *quidem comedere vespere, alium verò post duos dies, alium post quinque, alium stare per totam noctem, interdiu verò sedere ad opus.* Paulus Abbas Galata in vna Quadragesimâ *cum sextario lentis, & paruo vasculo aquæ perdurauit, & vnam mattulam faciens, eandem texebat & retexebat, ne tantummodò foras exiret.* Adolius Abbas in Quadragesimâ post quinque tantùm dies comedebat. Simeon Stylites exemplo Christi, Moysis, & Eliæ, per integram Quadragesimam absque vllo cibo annis 28. ieiunauit. Eusebius quindecim ca icis totam transigebat Quadragesimam, B cùm iam vixisset plusquam nonaginta annos. De Christianis verò testatur Lucianus, sic solitos esse seruare ieiunium, vt, *decem soles sine cibo transigerent.*

Vit. Patr. lib. 7. c. 2. Alterum Monachorū abstinentia in Quadragesima. Pallad. Lausiac. cap. 104. Theodor. in Philoth. cap. 26. Lucian. in Philopat.

At verò maiora his sunt, quæ Gregorius Nazianzenus de inhabitantibus Ponticam solitudinem Monachis sui temporis ad Hellenium scribit, complures nimirum ex illis fuisse, qui totos viginti dies, totidemque noctes à cibo abstinerent, dimidia ex parte Christi ieiunium imitantes; ex cisq; vnum sui gregis ouem fuisse testatur. Augustinus nonullos qui vltra hebdomadam C perpetuum seruassent ieiunium, se nouisse tradit, atque addit: *ad ipsum quadragenarium numerum peruenisse quemdam, à fratribus fide dignis nobis asseueratum est.* Sed vix operæ pretium est Monachorum stupendam abstinentiam in Quadragesimâ recensere, cùm multi totâ vitâ, pane, sale, & aquâ dumtaxat vixerint: quidam etiam crudis herbis, ac oleribus longo tempore se sustentarint, quæ miranda potiùs, quàm imitanda censentur.

Greg. Naz. ad Hell. de Monachis. Viginti dierum. August. ad Calul. epist. 86. Et quadraginta.

Sed prætermittenda non est Monachorum circa Iordanem commorantium insi- D gnis Quadragesimæ tempore pietas, quam ex Sophronio, Ierosolymorum Episcopo, hîc adscribere visum est. Dominica, quam primam ieiuniorum hebdomadam nominari mos erat, agebantur diuina sacramenta consuetè, & vnusquisque particeps efficiebatur viuifici, ac intemerati corporis & sanguinis Domini nostri Iesu Christi, & solito modicum cibum sumentes, congregabantur omnes in oratorium, & curuatis genibus, factaque suppliciter oratione, sa- E lutabant se inuicem Monachi, & vnusquisque genu flexo publicè amplectebatur Abbatem, *postulantes orationem, vt haberent ad inchoatum certamen, eum cooperatorem & comitatorem.* His ita se habentibus, fores monasterij patefiebant, & psallentes consonâ voce: *Dominus illuminatio mea, & salus mea, quem timebo? Dominus defensor vitæ meæ, à quo trepidabo?* &c. exibant, vnum multoties, aut duos monasterij custodes relinquentes, non vt custodirent ea, quæ intus erant reposita (non enim erant apud illos aliqua furibus congrua) sed ne Oratorium absque diuinis relinquerent solemniis. Vnusquisque autem se annotabat, prout poterat, aut volebat. Nam vnus portabat corpori ad mensuram sufficiens, alius caricas, alius palmarum fructus dactylos, alius verò legumina aquis infusa, alius nihil præter corpus proprium, & vestimentum quo vtebatur. Nutriebantur autem, quando necessitas exigebat naturæ, herbis quæ nascebantur per solitudinem. Canon autem erat vnusquisque sibiipsi, & lex absque præuaricatione, vt non cognosceret aliquis consocium, qualiter abstinebat, aut quomodo agebat. Iordanem enim mox transmeantes, longè ab inuicem se sequestrabant, & nullus se iungebat ad sociū, ciuitatem æstimantes solitudinem. Sed & si vnus ex ipsis à longè venientem ad se aliquem videbat, mox declinabat de itinere, & ad aliam partem pergebat. Viuebat autem sibi & Deo; psallens frequenter, & constituto gustans tempore cibum. Ita omnia ieiunia celebrantes, reuertebantur ad monasterium ante viuificum diem Resurrectionis Domini & Saluatoris nostri Iesu Christi, quam festā Dominicam cum ramis palmarum celebrare sanctā accepit Ecclesia. Hæc ibi. In Hispaniis quo rigore Quadragesimam Monachi transegerint, docet nos Regula S. Isidori: *In obseruatione Quadragesimali*, inquit, *sicut fieri solet post exemptum ieiunium, pane solo & aquâ contenti omnes erunt, à vino quoque & oleo abstinebunt.*

Monachorum ad Iordanem pietas. Sophron. in vit. Mariæ Ægypt. c. 6. Prima Dominica Quadragesimæ communicabāt. Psal. 26.

Inde etc. mum petebant. Eorum edulia. Reuertebantur Dominica in Psalmis. Reg. Isid. c. 9.

DISQVISITIO IV.

Quænam peculiariter in Quadragesimâ S. BENEDICTVS fieri voluerit?

CVM paucorum ea sit virtus, vt perpetuò Quadragesimalem obseruationem retineant, *ideò*, inquit S. BENEDICTVS, *suademus istis diebus Quadragesimæ omni puritate vitam suam custodire, omnes pariter negligentias aliorum temporum his diebus sanctis diluere. Quamuis enim*, vt ait S. Leo, *nulla sint tempora, quæ diuinis non sint plena muneribus, & semper nobis ad misericordiam Dei per ipsius gratiam præstetur accessus: nunc tamen omnium mentes maiori studio ad spiritales profectus moueri, & ampliori fiduciâ oportet animari, quādo ad vniuersa pietatis officia, illius nos diei, in quo redempti sumus, recursus inuitat; vt excellens super omnia passionis Dominicæ sacramentū purificatis & corporibus & animis celebremus.* His ergo diebus vult S. BENEDICTVS præteritorum temporum negligentias dilui, quod tunc dignè fit, si primò ab omnibus vitiis nos tēperemus. *Illa est enim*, Augustino teste,

Cap. 49. Primò. Vitare peccata. Leo ser. 4. de Quadr. Aug. ser. 24. de temp.

ste, *Quadragesimæ diebus grandis vtilitas, quod dum etiam à licitis abstinemus, magis ac magis admonemur illicita vitare. Qui enim abstinemus nos à carnibus, quibus aliis diebus vti licet, qui nos abstinemus à vino, quo moderatè vti licet, qui ergo ista vitamus, quæ aliquando licent, in primis peccata vitemus, quæ omninò numquam licent. Itaq; volumus bene ieiunare à cibis? ante omnia ieiunemus & à vitiis.*

Secundò, bona facere. Secundò, quia non satis est mala fugere, sed bona insuper oportet facere; subiungit S.P. pia exercitia, quibus per Quadragesimam insistendum. *Orationi,* inquit, *cum fletibus, lectioni & compunctioni cordis, atque abstinētiæ operam demus.* B Optimè autem coniunxit ieiunio orationē, nam vt Bernardus ait: *Bern. ser. 4. de ieiun. & orat.* *Ieiunium & oratio sic socientur, vt frater adiuuans fratrem ambo consolentur. Oratio virtutem impetrat ieiunādi, & ieiunium gratiam promeretur orandi. Ieiunium orationem roborat, oratio sanctificat ieiunium, & Domino repræsentat. Quid enim ieiunium nobis proderit, si relinquatur in terra? Subleuetur ergo ieiunium pennâ quadam orationis.* *Mediante oratione.* Orationi autem fletum & compunctionem cordis pro more suo S. BENEDICTVS adiūgit, qui alibi quoque ait: C *In puritate cordis & compunctione lacrymarū nos exaudiri sciamus.* *Cap. 20.* Et cùm instruit eum, qui secretiùs vult orare, monet vt id faciat, *non in clamosa voce, sed in lacrymis & intentione cordis.* *cap. 52.* Cùm autē in Quadragesimâ suadeat peculiares orationes, illas sine dubio tales requirit, quales hisce locis descripsit.

Tertiò, addere aliqua supererogationis opera. *Tertiò*, non contentus hac admonitione, quam ad omnes generatim direxit, singulos deinde hortatur opera quædam supererogationis hoc sancto tempore consuetæ obseruātiæ adiicere. D *Ergo his diebus,* inquit, *Cap. 49.* *augeamus nobis aliquid ad solitum pensum seruitutis nostræ: Orationes peculiares, ciborum & potus abstinentiam: vt vnusquisque super mensuram sibi indictam, aliquid propria voluntate cum gaudio sancti Spiritus offerat Deo: id est, subtrahat corpori suo de cibo, de potu, de somno, de loquacitate, de scurrilitate, & cum spiritualis desiderij gaudio sanctum Pascha exspectet.* Optima prorsus admonitio, in quâ S. N. Patri præiuit S. Leo: *Leo ser. 2. de Quad.* *Quia nemo nostrum, ait, tam perfectus & sanctus est, vt perfectior, sanctiorq́; esse non possit: omnes simul sine differentiâ gra-* E *duum, sine discretione meritorum, ab iis, in quæ peruenimus, in eâ quæ nondum apprehendimus, pia auiditate curramus, & ad mensurā consuetudinis nostræ necessarij aliquid addamus augmēti. Parum enim religiosus alio tēpore demonstratur, qui in his diebus non religiosior inuenitur.*

Ecclesia in Quadragesima preces auget. Ipsa quoque Ecclesia his quadraginta diebus preces Ministrorum suorum multiplicat, & officiū Defunctorum, Psalmos graduales, & Pœnitentiales singulis septimanis semel iniungit. Olim plura fuisse adA iuncta, colligere licet ex Radulpho Tungrensi, qui ait: *REFECTORIVM. Propos. 16.* *Diebus priuatis Quadragesimæ, pensum seruitutis nostræ augmentare debemus, in orationibus & operibus bonis, vt omninò tūc efficiamur religiosiores. Et hoc augmentum fit, quia ad Miserere mei Deus in septē horis superadduntur septem psalmi pœnitentiales, & Inclina, vel altero in sexta adiuncto. Vigiliæ mortuorum cum nouem lectionibus celebrantur. Post primam, decem Psalmi de Psalterio recitentur, quolibet die decem, bini & bini sub vna Gloria, cum Litania, septem psalmis iterum & orationibus consuetis. Huiusmodi seu alia particularia officia in ipso sancto ieiunio addi debent.*

Supererogationis autem opera à S. BENEDICTO commēdata, breui versiculo conclusit S. Gregorius: qui vt Benedictinæ Regulæ se probet professorem, non rarò eius verba transcribit, ait igitur: *S. Gregorius Benedictinas phrases amat.*

Vtamur ergo parciùs
Verbis, cibis, & potibus,
Somno, iocis, & arctiùs
Perstemus in custodia.

Quæ nemo non videt ex superiori loco S. BENEDICTI esse adumbrata. Strenua fuit in hoc ieiuniorum incremento S. Asella, quæ Hieronymo teste, *Cùm per omnem annū iugi ieiunio pasceretur, biduo, triduoq́; sic permanens, tum verò in Quadragesima nauigij sui vela tendebat: omnes penè hebdomadas vultu lætāte coniungens.* *Hieron ep. 15. ad Marcellam.* Sed ad nostros se flectat oratio.

DISQVISITIO V.

Qua religione Benedictini Quadragesimam transegerint?

QVÆ de quadragesimali ieiunio piis operibus sanctificando Legislator noster suis commendauit, ea tum ipse in primis, tum discipuli eius exactissimè obseruarunt. De rigidissimâ viuendi ratione, quam sanctissimus BENEDICTVS toto illo triennio, quo in specu vixit, tenuit, lege quæ in Commentario ad vitam diximus. *Ad cap. 1. num. 13.* Magistrum secuti sunt primi Discipuli Maurus & Placidus. *S. Mauri abstinentia in Quadragesima.* De illo Faustus: *Frequenter eum vidimus in diebus sanctæ Quadragesimæ nec tunica, nec cuculla, nisi solummodo sacco vti cilicino, & duabus tātummodò vicibus in hebdomadâ paruissimum potiùs prægustare, quàm sumere cibū. Iste quippe mos in omni vita sanctissimo fuit Benedicto: cuius ille exemplo prouocatus, afflictione præualida carnē macerabat, in quantum illi eiusdem Patris sui permittebat licentio. Tunc etiam satagebat, non iacendo, sed potiùs stando, vel cùm nimia eum lassitudo compulisset, sedendo somnum capere.* *Faustus in vit. apud Sur. 15 Ian.* De S. Placido testatur Gordianus, *quod omni tempore quadragesimalem vitam ducens, vinū nunquam bibit. In Quadragesima Dominico die, tertia & quinta feria, pane tantum & aqua cōtentus erat,* *S. Placidi. Gordian. in vit apud Sur. 5. Octob.*

S. Lau-

REFECTORIVM. *S. Laurentij.* Apud Sur. in vit. cap. 17. 14. Nouemb.

S. Laurentius Dublinensis Episcopus in concauitate cuiusdam rupis per Quadragesimam latitans, *ter tantùm in hebdomada panem & aquam, interdum etiam olus sumebat, tanquã alter Moyses contẽplationis diuinæ suauitate refectus.* Nec impar huic fuit S. Ioannes, ex Monacho Episcopus Hagulstadẽsis, qui in Quadragesimâ secretam quandam mansionẽ, nemore raro & vallo circumdatam petebat, vbi manere cum paucis, atque orationibus & lectioni quietiùs operã dare consueuerat. *Cumq́ue tempore quodam, incipiente Quadragesima, ibidẽ mansurus adueniret, iussit suis quærere pauperem aliquem maiore infirmitate vel inopia grauatum, quem secum habere illis diebus ad faciendam eleëmosynam posset. Sic enim semper facere solebat.* Adduci autem præcepit mutum & scabiosum, cui quotidianam impendebat stipem, & tandem etiam loquelæ eum miraculosè restituit.

Beda Eccl. hist. Ang. lib. 5. c. 2. *Ioannes Episcopus Hagulstadensis.*

Bern. epist. 89.

Quid verò de S. Bernardo dicemus, qui Quadragesimæ tempore tam religiosè coluit silentium, vt etiam illud litteris scribendis violare metueret.

Sed & Sanctimoniales peculiaria pietatis opera hoc sancto tempore exercuerũt. S. Austrebertha omnibus Quadragesimis, præter dies Dominicos, non nisi ter inter hebdomadam comedebat. Quis verò non miretur S. Radegundis ex reginâ Monialis pœnitẽtiam? Totâ Quadragesimâ etiamnũ nupta cilicio induebatur. Sanctimonialis verò effecta, *more S. Germani, iubet sibi molam secretissimè deferri, ex qua tota Quadragesima, inquantum quatriduana refectio postulauit, sua manu commoluit. Prima Quadragesima, qua se reclusit in cellulâ, donec fuisset transacta, panis non sumpsit cibaria, nisi die Dominico tantùm. Radices herbarum aut olera de malua sine olei gutta, sine sale composita sumebat in cibum: verùm ex aqua toto ieiunio nec sumens duo sextaria. Hinc tanta siti laborabat, vt faucibus desiccatis, vix psalmũ diceret arida.* Eadem quoq; catena ferrea corpus allegare & collum, brachiaq; ferreis circulis in Quadragesima innexuit, quin & ignitâ cruce, duobus locis corpus adussit, aliaque tormenta spiritu feruens mulier sibi ipsi inflixit, vt voluntario martyrio se Deo immolaret, quæ miranda potiùs quàm imitanda dixerim.

Sur. in vitâ tom. 1. 10. Februar.

S. Radegundis. Fortunat. lib. 1. vitæ apud Sur. 13. August.

Abstinentia Monachorum S. Petri Damiani in Quadragesima. Pet. Dam. op. 15. c. 6.

Sed iam à singulis Monachis ad integras Congregationes transeamus, & quid ad solitum pensum seruitutis diuinæ adiiciendum putauerint, dispiciamus. S. Petrus Damiani sic de Eremitis suis: *Ieiunare illos dicimus, qui panem cum sale, & aqua percipiunt. Vbi præter hæc aliud quid additur, in eremo ieiunium non vocatur. Duabus autem illis Quadragesimis, quæ vel natale Domini, vel sanctum Pascha præcedunt, nonnulli fratres hic sunt, qui totam hebdomadam ieiunando transcurrunt: & quotidie, exceptis Dominicis diebus: in pane & aqua viuunt. Quidam etiam fratres in vtriusq́ue Quadragesimæ nõ solùm quibusq́ue festiuitatibus, sed & Dominicis diebus coquinatibus abstinent. Vescuntur autem pomis, & herbarum radicibus, ac leguminibus infusis, vel etiam elixis. Nec illud planè silenter omisimus, quòd in Quadragesimæ vtriusq́ue principia omnes Monachi, nec non & laici triduanum ieiunium districtè conseruant: ita vt qui à percipiendis alimentis omninò se compescere nequeunt, sola tamen pane, simul & aqua contenti viuant.* Idem quoq; in Monasterio B. Vincentij à Petrâ pertusa, hoc tamquam regulare constituerat edictum, vt sub districta censura rigoris quadragesimale celebraretur initium: *nimirùm, vt per triduum non nisi modicum panis cum aqua omnes fratres comederent: nulla nisi lectionum, sine ordinum verba proferrent, nudis pedibus lugubres, ac mœrentes incederent: expleto communi modulatione psalterio, mutua se scaparum castigatione purgarent.*

Idem lib. 6. epist. 32.

Vt porrò ad aliarum Ordinis nostri Congregationum decreta veniamus, notare hîc licet omnibus omninò cõmune esse, quadragesimale ieiunium ad biduum anticipare, ita vt strictiorem abstinentiam à feriâ secundâ post Dominicam quinquagesimę incipiant. Suis autem in Angliâ Benedictinis hæc S. Dunstanus præscribit: *Quia Regulæ tenemus ornamentum in his sanctis diebus Quadragesimæ aliquid nobis augẽdi diuinæ seruitutis ad solitum pensum nostræ seruitutis, censuimus vt à capite Quadragesimæ vsque ad cœnam Domini, festiuis exceptis diebus, quotidie post expletionem vniuscuiusque horæ duos psalmos prostrati solo oratorij peroremus deuoti,* quorum ordinem per singulas horas, additis & aliis precibus, adtexit. Similia habent Statuta Lanfranci, quę etiam addunt feriis quartis & sextis processionẽ, cum litaniis, quam peragebant nudis pedibus, excepto Sacerdote & Diacono. *Institutum est* (ait Petrus Blesensis) *vt singulis diebus Quadragesimæ fratres, antequam comedant, pedes pauperum lauent, & victualia eis ministrẽt.* De quibus autẽ fratribus loquatur, incompertum mihi est. Cassinenses ad augendum pensum seruitutis suæ, iubent tota Quadragesima dicta Prima recitari psalmos pœnitẽtiales, cum litaniis, si officiũ fiat de feriâ, & quot hebdomadibus feriis quartis alteram infligi disciplinã, pręter eam quæ toto anno fit feria sexta. Bursfeldenses à capite ieiunij vsque ad cœnã Domini, omnibus secũdis, quartis & sextis feriis, nisi festo duodecim lectionũ impediãtur, septem psalmos pœnitentiales flexis genibus dicunt, post eam horã, quę immediatè precedit summã missam, atq; absolutis psalmis instituitur processio per circuitũ claustri, & in cã litaniæ decan-

Quid Angliæ Benedictini olim superaddiderint. Dunst. in Stat. c. 4.

Stat. Lanfr. §. 1.

Bles. serm. 11.

Quid Cassinenses.

Bursfeldenses. In ordinar. diuin. off. cap. 7.

Ibid. c. 13.

decantantur. Iisdem tribus feriis disciplinam post Completorium à Priore singulis infligi mandant. Iisdem diebus Vallisoletani in Hispaniâ disciplinam decernunt, & quoties fit officium de feriâ, psalmos pœnitentiales ad Completorium stando dicunt, litanias verò ad Primam, & insuper ante singularum horarum collectas interserunt psalmum *Miserere mei Deus.*

Vallisoletani.

Optimè autem recitatio septem psalmorum quadragesimali tempore ab hisce Patribus decreta est. Quid enim magis congruat pœnitentiæ, quàm psalmi pœnitentiales, vnde in publicâ & solemni pœnitentia, quę olim in capite Quadragesimæ suscipi solet, Episcopus cum omni Clero, septem pœnitentiæ psalmos, in terram prostratus cum lacrymis pro pœnitentium absolutione decantabat, vt constat ex Concilio Agathensi; vide Iuonem p. 15. cap. 45. Burchardum lib. 19. cap. 26. Gratianum dist. 50. c. *In capite.* Solent eidem septem psalmi præmitti in reconciliatione, & absolutione publica pœnitentium, quæ fit in die Cœnæ Domini. Quare Radulphus Tungrensis hoc consilium omnibus pœnitentibus suggerit: *Si vis pœnitentiam agere, & peccatorum confessionem, non celeritate verborum, sed intentâ mente decanta septenos Dauid pœnitentiæ psalmos, & celerrimam experieris Dei clementiam, tuam mentem spirituali gaudio illuminare, & magnam tibi spem indulgentiæ promittere.* Litaniæ verò non minùs pœnitentibus conueniunt, quibus creberrimè ira Dei placata legitur, quod pluribus exemplis confirmat Serarius.

Psalmi pœnitentiales rectè in Quadragesimâ dicuntur.

Agath. can. 9.

Radulph. propos. 9.

Serar. L. 1. de Litan. c. [illegible]

Atque hæc sunt, quæ in Congregationibus Ordinis nostri vniuersim statuta sunt, de quibus illud Bernardi iure meritoque vsurpauerim: *Si quid additur ad solitũ abstinentiæ modum, numquid non valdè indignum est, vt nobis onerosum sit quod Ecclesia portat vniuersa nobiscum.* Quare hæc etiam multò solicitiùs obseruanda cuique sunt, quàm ea quæ quisque sibi propriâ voluntate delegerit. Nam vt S. Leo ait: *Diuinarum quoque sanctionum inter qualibet spontaneæ obseruantiæ studia habet semper priuilegium suum, vt sacratius sit quod publicâ lege celebratur, quàm quod priuatâ institutione defenditur. Exercitatio enim continentiæ quam sibi quisque proprio arbitrio inducit, ad vtilitatem cuiusdam pertinet portionis. Ieiunium verò quod vniuersa Ecclesia suscipit, neminem à generali purificatione seiungit, & tunc fit potentissimus Dei populus, quando in vnitatem sanctæ obedientiæ omnium corda conueniunt, & in castris militiæ Christianæ, similis ex omni parte præparatio, & eadem est vbique munitio.*

Bern. serm. 3. in cap. Ieiun.

Communis abstinentia priuatæ præferenda.

Leo serm. 3. de ieiu. sept. mens. cap. 2.

DISQVISITIO VI.

REFECTORIVM.

Quare ad opera supererogationis facultas Abbatis petenda?

Cum incrementum aliquod pietatis Quadragesimę tempore à suis suscipi vellet S. BENEDICTVS, rationem quâ id facerent adiũxit: *Hoc ipsum,* inquit, *quod vnusquisque offert, Abbati suo suggerat, & cum eius fiat oratione & voluntate.* Quæ verba hac disquisitione illustranda sunt. Et primò quidem, spiritualis vitæ Magistri docent, pœnitentiæ austeritates, ne in iis mensura excedatur, accedente Superioris voluntate obeundas. Audi magnum Basilium: *Vera,* inquit, *perfectaq; subiectorum aduersus moderatorem Ordinis obedientia in eo cernitur: si quis ex eius cõsilio non à rebus modò flagitiosis abstineat, sed si ne ea quidem, quæ laudabiliora sunt, sine eius sententia faciat. Nam abstinentia & omnis corporis incõmodorum perpessio, vtiliter hæc quidem comparata ad aliquid sunt at si quis propriæ obsequens volũtati, spretis consiliis Antistitis sui, id facere voluerit, quidquid ipsi collibitũ sit, hic plus erit, quod faciat mali, quàm quod boni.* B. Theodorus Studita doctrinam eandem nobis exhibuit: *Continentia,* inquit, *vigiliæ, & vnaquæq; earum rerum, quæ suprà diximus* (commemorarat autẽ plura corporalium afflictationum genera) *ipsa quidẽ per se laudabiliora esse concedet aliquis; sed nihil tamen expedire, imò verò & ruinæ caussam illi esse affirmamus, qui sua arbitrio in his faciendis vtitur, nisi eius, qui præest ductu & regula dirigatur.* Bernardus sanè pulchrè allata S. BENEDICTI verba illustrat: *Vereor ne & inter nos aliqui sint, quorũ non acceptet munera sponsus: eò quòd non redoleant lilia. Etenim si in die ieiunij mei inueniatur voluntas mea, non tale ieiunium eligit sponsus, nec sapit illi ieiunium meum, quod non lilium obedientiæ, sed vitium propriæ voluntatis sapit. Ego autem non solùm de ieiunio, sed de silentio, de vigiliis, de oratione, de lectione, de opere manuum, postremo de omni obseruantia Monachi, vbi inuenitur voluntas sua in eâ, & non obedientia Magistri sui, idipsum sentio. Minimè prorsus obseruãtias illas & si bonas in se, tamen inter lilia, id est, inter virtutes censuerim deputandas: Sed audiet à Prophetâ qui eiusmodi est. Nunquid tale est obsequium quod elegi, dicit Dominus? Et addit: In die bonorum tuorum inueniũtur voluntates tuæ.* Hæc Bernardus. S. Hildegardis ita hanc Regulę nostræ partem explicat: *Nullus itaq; fratrum Regularem aut communem cibum & potum in conuentu fratrum suorum sibi regulariter & communiter appositum deuitare debet ex integro, nisi Abbatis sui permissione.*

Cap. 49.

Austeritates cum licentia Superioris facienda.

Basil. serm. 2. de instit. Monach.

Theod. Stud. in laud. B. Plat.

Bern. ser. 71 in Cant.

Ieiunium voluntatis propriæ displicet Deo.

Isai. 58.

S. Hildeg. in explic. Reg.

Tria autem damna incurrit, qui propriâ voluntate hæc pietatis opera aggreditur.

Tria damna facientium opera supererogationis sine venia.

Incur-

REFECTORIVM Incurrit enim primò præsumptionem. Secundò, vanam gloriam. Tertiò, amittit præmium, de quibus ita S. BENEDICTVS: *Quia quod sine permissione patris spiritualis fit, præsumptioni deputabitur, & vanæ gloriæ, non mercedi. Ergo cum voluntate Abbatis omnia facienda sunt.* Argutè Bernardus dixit: *Qui se sibi magistrum constituit, stulto se discipulum subdit.* Hieronymus monet: *Bonum est obedire maioribus, parere perfectis, & post regulas Scripturarum, vitæ suæ tramitem ab aliis discere, nec præceptore uti pessimo, scilicet præsumptione sua.*

I. Præsumptionem. Bern. ep 87. Hieronym. epist. 22.

II. Vana gloria. Patent deinde hi tales vanæ gloriæ, dum sibi in actibus propriis complacent, quorum soli sibi sint conscij, quare lepido admodum apothegmate prisci illi monachorum antistites, vt refert S. Ephræm, dicebant: *Si videris iuuenem voluntate sua ascendentem in cælum, tene pedem eius, & præcipita eum in terram, quia non expedit ei.* Cur autem non expedit ei? quia (vt Parisiensis Cancellarius exposuit) cum tali vno superbiæ pede, clarum est ipsum numquam totum introire cælum. S. Basilius, positâ interrogatione: *Nunquid in fratrum familia permitti alicui debeat, vt plusquam ceteri ieiunet, vigiletve ex proprio ipsius voluntatis arbitrio?* Respondet: *Quicquid quisque ex propriæ voluntatis arbitrio facit, id cum facientis proprium sit, alienum est à cultu pietatis: metuendumq; est, ne de eo quod videtur facere, ipsi dicatur à Domino:* Ad te conuersio eius, & tu dominaberis ei: *Quamquam etiam in collatione cum ceteris, hoc quod quis in rebus etiam bonis velit excellere, contentionis vitium est, quod ex appetitione nascitur inanis gloriæ.*

Ephræm to. 2. paræn. 55. Gerson to. 3. tr. de relig. perfect. consi 12. Basil. reg. breu. 138. Genes. 4.

Obiectio. Sed instabit aliquis: maius periculum vanæ gloriæ videri, si ad supererogationis opera facultas Prælati petatur, facilè enim inimicus alicui suggeret propriam complacentiam, & quod à Superiore inter perfectos habebitur, & veluti maioris profectus studiosus. Respondet Thomas à Iesu: Periculum vanæ gloriæ, paulatim obedientiæ merito extingui, & cum in hac mortali vita omnia sint plena laqueis & periculis, illud inter duo eligendum, quod minori discrimini subiacet. Minus autem periculum est vanæ gloriæ, quàm proprij iudicij & voluntatis. Nam per hoc ad innumera alia aditus patefit. Addiderim ego, non tam facilem vanæ gloriæ esse occasionem, quādo lege statutum est, vt supererogationis opera hoc tēpore fiant, & omnes omnino illa de Prælati venia faciant. Muniendus igitur animus est, etiā contra hunc hostem. Rectè enim Ambrosius: *debet esse aliquid, quod quadragesimæ diebus addatur: sed ita vt nihil ostentationis causâ fiat, sed religionis.*

Thom. in epilog. reg. Carmelit. dub. 2. Soluitur. Ambr. l. 3. de Virg.

III. Perdunt mercedem. Perdunt prætereà mercedem, *grande enim malum*, ait Bernardus, *propria voluntas, qua fit, vt bona tua tibi bona non sint.* Bern. ser. 71. in Cant.

Ob hasce caussas grauiter nostri corripuerunt, qui propriâ auctoritate sibi abstinentias aliquas indixissent. S. Romualdus noluit orari pro Gaudentio defuncto Monacho, qui contra eius licentiam cunctis pulmentis dimissis, pane & aqua contentus, pomis quoque siue crudis oleribus victitauerat. Cumq; ex quadā visione cognouisset eum in aliā vitā mœstum esse (quod eā fortè de causâ detineretur in Purgatorio) iussit pro eo precibus enixiùs insisti; vt narrat B. Petrus Damiani. Alcuinus castigauit Monachi sui clanculariam & propriâ voluntate assumptam abstinētiam quod in eius vitâ ita refertur: Raganardus tentauit se nimiis vigiliis, & abstinentiæ nimia superfluitate, ignorantibus omnibus, affligere: Ita vt pro hac intemperantia grauissimæ succūberet febri. Ad quem visitandum pater veniens Albinus, iubet omnes præter Sigulfum exire de domo eius, quem increpans, ait: *Cur sine cuiusquam consilio tam intemperanter agere tentasti? Nam ego considerans te velle hoc agere, in domo in quâ dormio te quoque dormire iussi. Tu verò statim vt omnes dormire noueras, candelam latenter accendens in laternâ celabas, ac ad lucum illum pergens totâ nocte vigilabas, & quidquid occultè ibi faciebas, nouerat quod Deus solus.* Et ipse ei indicauit, addens: *Quando mecum quoque ad mandatum pergebas, & te vinum bibere iubebam: arte callidissimâ dicebas: Bibi, Domine pater, mea cum auunculo sufficienter. Cùm autem ad tuum venires auunculum, & ipse quoque hoc te iuberet, aiebas mecum te bibisse. Voluisti nos deludere, & deceptus es. Caue ergo ista postquam surrexeris de febre, ne tale aliquid indiscretè vnquam caueris agere.* Hæc ibi. Goffridus Vindocinensis Robertum monachum iubet intermittere abstinentiam, quam propriâ voluntate susceperat, verba eius grauissima hæc sunt: *Abstinentia, quam facis, scilicet quod tribus diebus tantummodò in hebdomada reficis, satis laudabilis esset, si quo modo videretur regularis. Regula namque, quam te obseruaturum coram Deo & sanctis eius promisisti, præcipit, quòd si quis fratrum, aliquid Deo offerre voluerit, illud prius Abbati suo ostendat, vt eius voluntate & consilio fiat: si autem aliter fecerit, præsumptioni deputabitur, & non mercedi. Tu verò sine voluntate nostra hanc abstinentiam arripuisti. Vnde timeo ne vanitati potiùs deputetur, quàm saluti. Te igitur, frater, admoneo, vt quod voluntate propriâ præsumpsisti, voluntate nostra & consilio deseras, & non veni facere voluntatem, cum Domino dicas.*

Correpti, qui extraordinariè abstinentes sunt sine veniâ. Petr. Dam. in vit. S. Romuald. c. 37. In vit. Alcuini. ante eius opera. Raganardi clancularia abstinentia castigata. Item Roberti Monachi. Goffrid. l. 4. ep 28. Cap. 49.

Notum porrò est Heronis illius à Cassiano relatum exemplum. Is quia in remissione ieiunij & silentij nunquam maiorum consi-

Hero Monachus ob idiorythmiam à dæmone decipitur. Cass. coll. 2. cap. 5.

conſilijs & mandatis acquieuit, permiſſus A eſt à dæmone miſerabiliter decipi. Perſuaſit enim illi, vt in profundiſſimum puteum ſeipſum conijceret, quo experimento probaret tanta eſſe merita ſua, vt nequaquam iam poſſet alicui diſcrimini ſubiacere. Paruit miſer conſilio hoſtis maligniſſimi, qui monitis amicorum & præceptis maiorum obedire noluerat, & ingenti caſu præcipitatus in eadem opinione, quòd Angelo lucis crediciſſet, poſt tertiam diem vitam finiuit. Quo exemplo Dominus commonſtrauit, obedientiam in omnibus eſſe ſeruandã, nec B fas eſſe homini colore alicuius boni ſeipſum regere, & à cõſilijs & mandatis Præpoſitorum deuiare. Sed quã hic vituperio, tam laude dignus fuit B. Ioannes de Monte mirabili, regia Francorum ſtirpe ortus, hic Ciſtertienſem Ordinem ingreſſus, abſtinentię admodum deditus erat. Sed cùm quidã Abbatem monerent, quòd indiſcretã abſtinentiã ſe affligeret ſeuerius eum Abbas corripuit, præcipiens, vt tantum panis, quantum poſſet maximè, comederet: quod fecit Ioannes, ita vt nihil reliquiarum ſupereſſet. C Magno tamen ſuo incommodo Abbati paruit, quare eũ rogauit ne ſe deinceps ad id cogeret: quod miſertus Abbas tandẽ conceſſit. Relatum eſt rurſus Abbati, quod pulmentum non comederet, ei Abbas piſcem miſit non modicum, mandans vt integrum comederet, ille morem gerens, etiam oſſa piſcis non ſine magno cruciatu comedit. *Ergo* (vt S. BENEDICTVS dixit) *cum voluntate Abbatis omnia facienda ſunt.*

Menard. l. 2. obſeruat. 19 Sept. *Ioannis à Monte mirabili Obedientia cõmendatur.*

DISQVISITIO VII.

Quâ formâ ad peculiaria pietatis exercitia peti & concedi ſolet venia?

SI quis attentiùs conſiderare voluerit, quę Cardinalis Turrecremata, Smaragdus, & Regula Magiſtri annotarunt, facilè deprehendet certo ritu ac religioſa cęrimonia conſueuiſſe olim Monachos veniam ad ſupererogationis opera petere, & ab Abbate concedi; & veroſimile eſt, eam in noſtro Ordine vſitatã fuiſſe, quibuſdam ſaltem in locis. Quare non grauabor eam ordine hîc ex ipſis Auctoribus deſcribere, vt ſi quibus forſitan exemplum hoc placuerit, habeant quod imitentur.

Smaragd. & Turrect. in cap. 49. *Antiquitas huius ritus.*

I. *Abbas dat veniam.* Reg. Mag. cap. 43.

Primò, igitur, Regula Magiſtri: Ipſo die quadrageſimę antequã communicẽt, detur licentia ab Abbate in oratorio talis: *Dicat Abbas omnibus fratribus. Qui vult pro anima ſua ſpiritualiter laborare, & aliquid abſtinere, ad bonum hoc opus liberam ei voluntatem concedimus. Qui verò noluerit, Regula de hoc titulo conſtituta accipiet, & quadrageſimæ contentus erit menſurã.* Quæ inde tranſſcripſit Smaragdus.

II. REFECTORIVM. *Religioſi inceſſu ſupererogationis.*

Secundò, pergit Magiſter: *Iam qui de fratribus voluerint abſtinere, humiliẽt ſe ad genua Abbatis, agentes gratias de boni actus voluntate conceſſa: & poſt impenſam humilitatẽ ſimul & ore ſuo Abbati indicent, quis quid voluerit abſtinere.* Turrecremata verò vtcumque ſpecificat quænam ferè illa ſint, quę Religioſi ad ſolitum penſum adiungere poſsẽt. Qui, inquit, vltra menſurã & generalem metam Regulę aliquid vult addere ieiuniorũ, vigiliarum, aut diſciplinæ & auſteritatis: vt puta abſtinere à vino per quadrageſimã, portare cilicium, aut cingulũ ferreum, & ſimilia; debet patri ſuo Abbati pandere. Non diſſimiliter Burſfeldẽſes ſtatuunt: *Quia his diebus ſanctis in quadrageſimæ, ſecundùm Beatiſſimi patris noſtri admonitionem, augendũ nobis eſt aliquid de ſolito penſo ſeruitutis noſtræ: in orationibus videlicet particularibus, ciborumque & potus abſtinentia: Idcirco ſatageat vnuſquiſq; fratrum, quotidie eodẽ currente tempore peculiarem aliquam hora & loco competentibus orationem facere, arbitrio Abbatis ſui moderandam. Similiter ſi quis de cibo, potu, aut ſomno ſibi quidquam ſubtrahere voluerit: non niſi Abbatis licentiâ & moderamine fiat.*

Qualia hæc ſint.

Burſfeld. in ord. diuin. offic. c. 31.

III. *Abbas expendit conditiones & vires perſonæ.*

Tertiò, intellectâ ſubditi voluntate, Abbas tanquã prudens Paſtor, ait poſt Bernardum Caſinenſem (quem hîc & alibi ſæpè exprimit) Turrecremata, debet conſiderare & cõditiones perſonę, & vires naturæ. Cõditiones perſonæ, ſi ſit leuis & mobilis, aut diſcreta & conſtans. Vires naturę etiam debet conſiderare, ſi ſit fortis, debilis, ægrotatiuus aut robuſtus: & ſecundum iſta poteſt aut totum, aut partem cõcedere aut omnino nihil. Vbi nota quòd duo requiruntur D ab Abbate, ſcilicet voluntas, ſiue licentia, & orationis ſuffragium. Voluntas ſiue licentia ad operandum, oratio verò in auxilium.

IV. *Benedicit illis Religioſis.*

Quartò, Abbas cùm dat huiuſmodi licentias, debet ſimul adiungere benedictionem ſuam cũ oratione dicendo huiuſmodi verba: *Dominus qui incepit in te hoc opus virtuoſum, bonum deſiderium perficiat; tribuendo tibi gratiã illud perficiendi & cõſummandi ad gloriam ſuam & tua animæ ſalutem, Amen.* Aut ſimilia.

V. *Poſcit aliorum pro vſdem preces.*

Quintò, Quia Abbas nõ debet de ſua tantùm oratione in huiuſmodi operibus præ- E ſumere: debet in generali & ſpeciali aliorũ fratrũ orationes poſtulare. In generali quidem, vt in capitulo dicat ita: *Fratres rogemus Dominum, vt illi qui in hoc ſancto tẽpore quadrageſimæ proponunt Deo aliquid offerre vltra ſolitũ morem de orationibus, abſtinentijs, pſalmodia, vel diſciplinis, cum eius adiutorio incipiant, & in augmentum gratiæ proſequantur.* Et finaliter in ſpeciali dicit, vt tacito nomine fratris dicat Abbas: *Eſt quidam frater, qui cũ licentia noſtra ſe aſtrinxit ad aliquam ſingularem pænitentiam, habete eum recommiſſum in orationibus veſtris, vt illam diuina virtute adiutus ſalubriter valeat adimplere.* Hactenus Turrecremata.

Nnnnn Quæ

REFECTORIVM. *Prædicta omnia consentanea instituto Benedictino.*

Quæ quidem consentanea sunt admodum instituto S. BENEDICTI, & digna sanè, nostro iudicio, quæ in vsum reuocentur, vt externo & pio hoc ritu Religiosi admoniti, alacriùs deinceps in opera supererogationis incumbant. Vestigiũ aliquod huius cærimoniæ iã suprà vidimus in Monachis illis circa Iordanem cum Zosima habitantibus. Illi enim post sacram cõmunionem congregabantur omnes in oratorium, & curuatis genibus, factaque suppliciter oratione, salutabant seinuicem, & vnusquisque genuflexus publicè amplectebatur Abbatem postulans orationem, vt haberet ad inchoatum certamen eum cooperatorem & comitatorem. Hoc autem quid aliud erat, quam cum voluntate, Benedictione & oratione Abbatis, pietatis exercitia suscipere?

DISQVISITIO VIII.

Cur Libri initio Quadragesimæ distribuendi sint?

Cap. 48. — *Caussæ huius instituti.*

QVOTIDIANAM, quam suis Legislator noster indixit lectionem, ab ipsa quadragesima exordiũ sumere voluit, ita enim statuit: *In diebus quadragesimæ accipiant omnes singulos codices de Bibliotheca, quos per ordinẽ ex integro legant. Qui codices in capite Quadragesimæ dandi sunt.* Decreti verò huius optimas caussas habuit, quarum

Prima ieiunium mentem disponit ad Deũ.

Prima sit. Cũ in Spirituali lectione Deus nobis loqui dicatur, quemadmodum nos in oratione Deo, ieiunium animum nostrum disponit, vt Deum in se loquentem audiat, magisque percipiat doctrinam illam, quam pij libri suggerunt. Deus enim, vt canit Ecclesia: *Corporali ieiunio vitia cõprimit, mentem eleuat.* Et S. Cyprianus: *Ieiunijs*, inquit, *vitiorum sentina siccatur, petulantia marcet, concupiscẽtiæ languent, fugitiua abeunt voluptates. Ieiunium si discretione regatur, omnem carnis rebellionem edomat, & tyrannidem gulæ spoliat & exarmat. Ieiuniũ extraordinarios motus in cippo claudit & arctat, & appetitus vagos distringit & ligat.* Voluptates verò & gulæ illecebræ ingenium obtundunt, mentem in cœno quasi demergunt, nec facilè sapientiæ vacare permittunt. Moyses sanè quadraginta dierum ieiunio, promeruit colloquium cum Deo. Daniel trium hebdomadarũ inedia se comparauit ad excipiendas diuinas reuelationes. Optimè proinde Chrysostomus: *Ieiuniũ animæ nostræ alimentũ est, leues ei pennas producit, vt in sublime feratur & summa contemplari queat, voluptatibusque, & omnibus, quæ in hoc mundo habentur suauia, ipsa sit superior.* Cùm igitur, vt vetus habet prouerbium, *Anima sicca sit sapientissima*; Voluit S. BENEDICTVS ieiuniũ lectioni piæ coniungi, imò hanc cum illo sumere initium, vt ab eodem vires acciperet, & ad lectionis fructum, piosq; affectus, per ieiunium animus disponeretur.

Cyprian. de ieiunio & tentat. — Ieiunij bona & fructus. — Exod. 34. — Dan. 10. — Chrysost. homil. 1. in Genes. — Cur lectioni iungatur.

Secunda caussa.

Secunda caussa hæc esse potest. Cum videamus passim etiam à sæcularibus in quadragesima frequentari sacras cõciones, quę tum ferè singulis diebus habentur, voluerit S. BENEDICTVS eas in Monachis sacrâ lectione cõpensari, in qua ipsi pabulum verbi Dei sibi sumerẽt ac ruminarent: atque ideo plus temporis lectioni impendi vult in quadragesima, quàm aliàs. Statuit enim à manè vsque ad tertiam plenam lectioni vacandũ esse; atque inter ea quibus aliorum temporũ hisce diebus sanctis diluuntur negligentiæ, præter orationem, etiam enumerat *lectionem*, illique statim subiungit *compunctionẽ cordis* quasi indicare vellet, hãc ab illa velut è fonte proprio profluere. Et sanè quàm compuncti fuerint duo Aulici, lectâ vitâ S. Antonij grauissimis verbis refert Augustinus. S. Fulgentius legens expositionem B. Augustini in psalmum 36. corde compunctus, religiosũ statũ amplexus est. Bene ergo Smaragdus noster: *Lectio salubrẽ gemitum facit & lacrymas compunctionis corde producit.*

Compunctio ex lectione sequitur. — Aug. lib. 8. confess. c. 6. — Vit. S. Fulg. c. 3. — In cap. 4. Reg. instrum. 56.

Tertia caussa, vt animus lectione pascatur.

Tertia caussa sit, vt dum corpus ieiunat, animus lectione reficiatur, est siquidem spiritualis lectio, mentis refectio. Hæc ieiuno corpore, erit panis cor hominis cõfirmans. Quare bene in vitis Patrum quidam dixit: *Labor honestus est lectionis & multũ ad emendationem animæ proficit. Sicut enim ex carnalibus escis alitur caro, ita ex diuinis eloquijs homo interior nutritur.* De B. Platone refert Theodorus Studita, eum quotidianã oratione ac lectione, veluti cibis pro delicijs ac suauibus condimentis vsum. Absque hoc lectionis pastu anima macrescit, & fame velut cõsumitur. Quare auctor Epistolæ ad Demetriadem benè eam monet: *Nihil in hoc secreto magis agere debes, quàm animã diuinis eloquijs pascere, & quantum es per totum sufficere possit diem, hoc eam veluti cibo pinguiore satiare.*

Vit. Patr. p. 1. lib. de laud. vitæ. c. 16. — Stud. in orat. funeb. de Plat. — Epist. ad Demetriad. cap. 13.

Quarta, quia frequens lectio Quadragesimæ commendatur.

Quartam caussam habuit, imitatione aliorum sanctorum, qui Quadragesimę tempore, frequentiorem suadent lectionem. Audi Augustinum: *Tempus*, inquit, *quadragesimæ celebremus, vt obseruatio sancta quadragesimæ non nobis iudicium pariat, sed profectum. Si enim negligenter agimus si scripturas diuinas, aut ipsi non legimus, aut legentes alios non libenter audimus, ipsa nobis medicamẽta conuertuntur in vulnera & inde habebimus iudicium, unde potuimus habere remedium. Nec solùm vobis sufficiat, quod in Ecclesia diuinas lectiones auditis, sed etiam in domibus vestris, aut ipsi legite, aut alios legentes requirite, & libenter audite.* Infra: *Ideo fratres in istis quadraginta diebus quasi totius anni cibaria animæ nostræ ieiunando, legendo, vel orando prouidere debemus. Nam licet per totum annum (Deo propitio) lectiones frequenter & fideliter audiatis,*

Aug. serm. 10. de tẽp. tom. 10.

in istis

in iſtis tamen diebus de fluctibus & pelago huius mundi quaſi ad portum quadrageſimæ confugientes debemus requieſcere, & lectiones diuinas in exceptorio cordis noſtri cum ſilentio & pace ſuſcipere. Ita Auguſtinus,qui inſtar omniũ nobis eſſe poterit. Quòd ſi ille crebram, & quidem attentam lectionem ab omnibus Chriſtianis iu quadrageſima requirat, meritò eã S.BENEDICTVS à Monachis vitæ contemplatiuæ deditis exiget.

DISQVISITIO IX.

Quodnam ſit caput Quadrageſimæ?

Veteres varie obſeruabant Quadrageſimã.

LIBROS diſtribui pro Spirituali lectione vult S. BENEDICTVS *in capite quadrageſimæ*, ſed cùm varia apud antiquos fuerit quadrageſimæ obſeruatio,nõ vnum potuit apud omnes babere initium,ſiue caput. Alij enim ſex, alij ſeptẽ hebdomadibus ieiunabant. Latini, ſiue Romani per ſex tantũ hebdomadas ieiunabãt, quia ſolos dies Dominicos à ieiunio quadrageſimali excipiebant, vt patet ex Caſſiano. Græci verò quadrageſimæ tempus ſeptem bebdomadibus circumſcribebant, vt docet S. Damaſcenus, dies enim ſabbarinos à ieiunijs eximebant, vnde in numero dierũ concordia erat, licet differrent in numero hebdomadarum. Latini ieiunabãt quadraginta duobus diebus, *Ex quibus dum ſex dies Dominici abſtinẽtiæ ſubſtrahuntur*, ait Gregorius, *non plus in abſtinentia, quàm triginta & ſex dies remanent*. Græci verè per ſeptem hebdomadas, ſiue quadraginta nouem dies ieiunabant; ſubductis autem inde ſeptem dominicis diebus, & ſex Sabbatinis (ſabbato enim Sancto ieiunabant) remanent itidem triginta ſex dies ieiunio deputati. Atque hinc diuerſum eſſe debebat quadrageſimalis ieiunij initium, quod erat vel Dominica, quã primam Quadrageſimæ vocamus, vel Dominica Quinquageſimæ. Cùm autem vt facer numerus quadraginta dierũ adimpleretur additi fuerint quatuor dies (quod quando factũ fuerit, non ſatis conſtat, antiqui enim patres quadragenarium dierũ numerum, paſchali ieiunio ferè tribuunt) hinc exurget tertius dies, qui ieiunij quadrageſimalis caput poſſit appellari.

Caſſ. coll. 21. c. 17.

Damaſc. l. de ieiunijs ad Comet.

Latini.

Homil 16. in Euang.

Græci.

Hinc diuerſum Quadrageſimæ apud illos exordium.

Quidam illud ſtatuunt Dominicã primã Quadrageſimæ.

Microl. de Eccleſ. obſeruat. c. 14.

Sed vt Græcos miſſos faciamus, in Latina Eccleſia non niſi de Feria IV. Cinerum & Dominica eam ſubſequente cõtrouerſia eſſe poteſt. Et quidem Micrologus caput quadrageſimæ contendit eſſe primam Dominicam Quadrageſimæ, ita loquens: *Hoc autem initium Quadrageſimæ, non à capite ieiunij ſed à ſubſequenti Dominica eſt computandum. Nam quamuis à capite ieiunij pro quodam complemento quadrageſimalis abſtinẽtiæ incipiamus, à ſubſequenti tamen Dominica iuxta aſſertionem*

A *ſancti Ambroſij & S. Gregorij, & aliorum ſanctorum Patrum, quadrageſimam propriè exordimur.* Alcuinus dicit, Quadrageſimam incipere Dominica, quæ ſequitur quinquageſimam. Quin ipſe Eccleſiæ vſus videtur hanc Dominicam caput quadrageſimæ conſtituere. Vt enim ex noſtra Regula alijſque auctoribus patet, ieiuniũ in quadrageſima ſoluitur poſt veſperas: Eccleſia autem illum vſum non incipit, niſi ſabbato ante hanc Dominicam. Hymni quoque, capitula, & reſponſoria, quæ quadrageſimali tẽpore congruunt, non ante hanc Dominicam inchoantur.

REFECTORIVM.

Alcuin. lib. de diuin. offic.

Quæ ipſi ſanciant.

B Verùm niſi caput quadrageſimæ in feriam quartã Cinerum collocemus, non habebimus quadraginta dies, à quibus Quadrageſima nomen habet. Conſtat enim Dominicos dies è ieiunio exemptos eſſe, quis ergo dies quadrageſimæ poſſit eſſe caput, niſi ille qui ex quadraginta primus eſt? Adhæc, Conciliũ Agathenſe circa annum Domini 506. celebratum præcipit pœnitentes cinere aſperſos, & cilicio indutos ab Epiſcopo extra Eccleſiam eijci *in capite quadrageſimæ*, quod non aliud eſſe videtur, quã ipſa quarta feria cinerũ. Amalarius Fortunatus C ait, Quartam feriam, quâ hoc ieiunium inchoamus, *caput quadrageſimæ* appellari conſueuiſſe. S. Auguſtinus ſermonem, illa feriâ habitum inſcripſit, *in capite ieiunij*. Ita quoque Petrus Bleſenſis, & illi contemporaneus S. Bernardus, qui ſuum ſermonem ita exorditur: *hodie dilectiſſimi ſacrum quadrageſimæ tempus ingredimur: tẽpus militiæ Chriſtianæ: Non nobis ſingularis eſt hæc obſeruatio, vna omnium eſt quicumque in eamdem fidei conueniunt vnitatem.*

Alij, Feriã quartã Cinerum.

Agath. c. 9.

Et variè probant.

De Eccleſ. offic. lib. 1. cap. 7.

Sed facilè hæc conciliari poſſunt, ſi dica-D mus hanc feriam quartam eſſe caput ieiunij quadraginta dierum, ſiue primã ex quadraginta: Primam autem Dominicam quadrageſimæ dici caput quadrageſimæ, prout olim triginta tãtum ſex diebus, decimâ ſcilicet parte anni, ieiunabatur. Eſt hęc Dominica Quadrageſimę caput, quia ab ea (vt iam dictum eſt) incipiunt Eccleſiaſtica officia, quadrageſimali tempori peculiaria.

Conciliatur vtraque ſententia.

Quod verò librorum diſtributionem à S. BENEDICTO præſcriptam ſpectat, ea ſecundum communẽ Ordinis obſeruantiam E facienda iuxta poſteriorem hanc explicationem, qua caput quadrageſimæ intelligitur ipſa Dominica prima quadrageſimę, atque ita Burſfeldenſes eam fieri decernũt. Statuta tamen S. Lanfranci & Valliſoletanæ Congregationis in Hiſpania, eam differunt in feriam ſecundam ſequentem.

Quo die Libri diſtribuendi.

In ordin. diuin. offic. cap. 34.

REFECTORIVM.

DISQVISITIO X.

Quo ritu Librorum distributio facienda?

Ritus distribuendi Libros. *Thom 1.2 q. 101. art. 4. in corp.* *Excitat ad pietatem.*

VT quotidianæ lectionis studium à S. BENEDICTO præscriptũ maiori curâ ac diligentiâ à Religiosis susciperetur, non inutiliter quarundam Cõgregationum Patres decreuerunt, vt librorum distributio, quæ in capite quadragesimæ ex præscripto Regulæ fieri debet certâ quadã ac solemni cerimoniâ exornaretur. Nam vt Angelicus B Doctor ait: *Habet hoc humanus affectus, vt ea quæ communia sunt, & nõ distincta ab alijs, minus reuereatur, ea verò quæ habent aliquam excellentiæ discretionem ab alijs, magis admiretur & reuereatur.* Cùm ergo viderint Religiosi solemni quodam apparatu, ritibusque conuenientibus quotannis libros distribui, hinc animus eorum sine dubio excitatur, vt non vulgarem de spirituali lectione opinionem habeant, magniq; apud illos sit pretij, quod conspiciunt tot verbis à Legislatore præcipi, tãque celebri cærimonia cohonestari.

C Visum ideo hîc ex Lanfranci, Vallisoletanis, & Bursfeldensibus Constitutionibus communem ritum, quo libros distribuendos statuunt, ordine describere.

I. *Celebratur Capitulum solemne.*

In*primis* volunt solemne fieri capitulum, cui præsideat Abbas, omnesque intersint Monachi & Nouitij, *etiam infirmi*, aiunt Bursfeldenses, *si tamen valetudo corporalis permittat.*

II. *Bibliothecarius libros præparat.* Stat. Lanfran. cap. 1. §. 1.

Secundò, prinsquã fratres intrent capitulum (cõstitutio est S. Lanfranci) *Custos librorum debet habere congregatos libros in Capitulo super tapetum extensum, præter eos qui præterito* D *anno ad legendum dati sunt; illos enim intrantes capitulum ferre debent quisq; suum in manu sua: de quâ repræmonti esse debẽt à prædicto librorum custode in capitulo præcedentis diei.* Bursfeldenses verò iubent pridie huius capituli libros distribuendos à fratribus ad Cantorem deferri, qui eos in capitulo reponat.

III. *Legitur caput 49. Regulæ.*

Tertiò, in principio huius actus capitularis legitur caput 49. *De quadragesimæ obseruatione*, & secundum Bursfeldẽses etiam vltima pars capitis præcedentis, ab illis scilicet verbis: *In quadragesima verò diebus*: ac deinde A fit de illis sermo & exhortatio, quâ finitâ, Cantor iussu Præsidentis, singulis secundũ ordinem codices distribuat. Qui eos ambabus manibus præ gaudio diuinarũ scripturarum suscipiant, modicè se inclinantes. Ita Bursfeldẽses. Paulò solemnius Lanfrancus: Vult enim, vt Bibliothecarius, quem *librorũ custodem* nominat, *legat breue, qualiter præterito anno fratres habuerunt libros; cùm verò audierit vnusquisq; nomẽ suum pronunciari, reddat librũ, qui ad legendum sibi alio anno fuerat commendatus; & qui cognouerit se non perlegisse librum, quẽ* B *recepit, prostratus culpam dicat, & indulgentiam petat. Iterum prædictus librorum custos vnicuique fratri alium librum tribuat ad legendum.* Vallisoletani verò volunt, vt Cantor in inferiori gradu iuxta Abbatem sedens, legat memoriale librorum ab Abbate Monachis distribuendorum, & vnusquisq; vbi nomen suum legi audierit, humiliter se inclinet, & eleuans se vadat ad Abbatem, & osculetur eius manum dum librum accipit, iterumq; se profundè inclinans, reuertatur ad locum suum. Factâ deinde librorũ partitione omnes se in locis suis prosternãt in signum hu- C miliationis, veniam petentes negligentiarũ in choro, lectione, studijs, operæq; commissarum. Abbas suauiter reprehendat, & pro pœnitentia iniungat choro dextro septem psalmos pœnitentiales, & choro sinistro officium defunctorum.

Quomodo Monachi Libros suscipiant. *Iuxta Lanfranci decreta.* *Item Vallisoletanorum.*

IV. *Inscribuntur libri quos quisq; accepit.* Lanfranc. vbi supra.

Quartò, Ne libros cõtingat fortasse amitti, aut si negligenter & sordidè tractati fuerint, vt sciatur cuius id culpâ euenerit, sanxit Lanfrancus, vt: *distributis per ordinẽ libris, præfatus librorum custos in eodem capitulo inbreuiet nomina librorum, & eos recipientium.* Annotet D nimirum in catalogo, quem vnicuique librum dedit.

V. *Deputantur à Prælato circitores.*

Quintò denique, Regulæ inhærendo, hæc Bursfeldẽses subiungunt: Postea præsidens deputet vnũ aut duos è fratribus, qui horis quibus vacãdum est lectioni, per totum annum circumeant Monasterium & officinas eius, solicitius explorãdo, si fortè sint aliqui vacantes otio, aut fabulis, seu aliàs inordinatè se gerentes. Quod si tales reperti fuerint, ac semel & secundò admoniti non emendauerint; secundum Regulam taliter corripiantur, vt alijs cedat in exemplum.

SIT NOMEN DOMINI BENEDICTVM
EX HOC NVNC, ET VSQVE IN SÆCVLVM.

MONA-

MONASTICARVM

DISQVISITIONVM

LIBER VNDECIMVS:

IN QVO

HOSPITIVM,

ITINERARIVM,

VALETVDINARIVM.

Charitas fraternitatis maneat in vobis. Et HOSPITALITATEM nolite obliuisci, per hanc enim latuerunt quidam, Angelis HOSPITIO receptis. *Hebr.* 13.

ARGVMENTVM.

REFECTORIO, actis de more Deo gratijs egredientes, quò nos potissimùm conferemus, nisi ad eos, qui extra illud refici consueuerunt: *Hospites,* inquam, *Itinerantes, Infirmos?* Hos in tribus ab inuicem vtcumque disparatis inuenire erit cubiculis, quæ suis inscripta titulis, se primo aspectu offerunt; *Hospitium, Itinerarium, Valetudinarium.* Quæ ne quid præterijsse videamur, sigillatim nobis lustranda. Manifestum autem est, quantam Hospitum, in viam dirigendorum fratrum, & Infirmorum curam accuratissimus nostræ familiæ Pater habuerit. In Hospitibus enim Christum suscipi, in ægrotis eidem seruiri, pro Itinerantibus eidem supplicari præcepit. Nimirùm sciebat in extremo iudicij die omnium remuneratorem dicturum: *Venite benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum: Hospes eram, & collegistis me; Infirmus, & visitastis me.* Itinerantium autem tantò maior Matth. 25.

 exhi-

HOSPITIVM.

exhibenda solicitudo, quantò maioribus siue corporis, siue animæ periculis plerumque expositi. Cum his igitur, & de his toto hoc agemus Libro, quem in quinque partimur Tractatus, quorum *Primus* De Hospitibus suscipiendis. *Secundus*, De modo eos excipiendi. *Tertius*, De mensa Hospitum. *Quartus*, De Fratribus in viam directis. *Quintus*, De Infirmis. Elucidamus autem hoc Libro Regulæ S. BENEDICTI capita XXXVI. XXXVII. LI. LIII. LVI. & LXVII.

TRACTATVS I.

DE HOSPITIBVS SVSCIPIENDIS.

HOSPITALEM *ingredimur domum, ad Regulam* S. P. BENEDICTI *constructam; legibus eius instructam, circa quam disquirimus* Primò, *Cur de Hospitibus suscipiendis peculiariter* S. BENEDICTVS *egerit?* Secundò, *Quinam Hospitio excipiendi?* Tertiò, *An mulieres?* Quartò, *Quanti temporis Hospitium indulgendum?* Quintò, *Quo loco excipiendi Hospites?* Sextò, *Quid Fratribus circa Hospites obseruandum?*

DISQVISITIO I.

Cur de Hospitibus suscipiendis peculiariter S. BENEDICTVS *egerit?*

1. *Quia Christus in hospite suscipitur.*

Cap. 53.

Math. 18.

PLVRES sanctissimum Patriarcham impellere potuerunt caussæ. Principem autem eam statuo, quam ipsemet expressit, statim in ipso initio dicens: *Omnes superuenientes Hospites tamquam Christus suscipiantur: quia ipse dicturus est. Hospes fui, & suscepistis me.* Quomodo autem Christus suscipiatur, ipsemet declarat: inducens enim saluandos in extremo iudicio dicturos *Domine quando te vidimus Hospitem, & collegimus te.* Respondet: *Amen dico vobis, quamdiu fecistis vni ex his fratribus meis minimis, mihi fecistis.* Et alibi dixerat: *Qui recipit vos, me recipit, & qui me recipit, recipit eum qui me misit.* Hinc Hieronymus Nepotianum monet: *Mensulam tuam pauperes & peregrini, & cum illis Christus nouerit.* Ita Abraham Patriarcha in Angelis Hospitibus Deum suscepisse scribitur. *Vides*, inquit Ambrosius, *quia Abraham Deum recipit hospitio, dum Hospites quærit. Vides, quia Loth Angelos suscepit; Qui scis an & tu cum suscipis Hospitem, suscipias Christum? Licet in Hospite sit Christus, quia Christus in paupere est, sicus ipse ait: In carcere eram & venistis ad me: nudus eram & operuistis me.* Augustinus: *Diligenter*, inquit, *hæc audite fratres, qui hospitalitatem exercere non vultis, qui Hospitem velut hostem excipitis. Ecce beatus Abraham, dum homines feruenter exciperet, ipsum Deum suscipere hospitalitatis contemplatione promeruit. Hoc etiam in Euangelio Christus confirmauit dicens: Hospes fui, & suscepistis me. Nolite ergo negligere peregrinos, ne fortè quem non excepistis, sit ipse Christus.* Vnde Chrysostomus: *Habes domum, in quam veniat Christus. Dic, hæc cellula Christi est. cubiculum hoc ei segregatum est. Licet humi situm sit, ac vile, non despiciet.* Exemplo autem res hæc non semel declarata est, audi S. Gregorium; *Quidam Paterfamilias cum tota domo sua magno hospitalitatis studio seruiebat. Cumq; quotidie ad mensam suam peregrinos susciperet, quodam die peregrinus quidam inter alios aduenit, ad mensam ductus: dumque paterfamilias ex humilitatis consuetudine aquam vellet in eius manibus fundere,*

Marginal notes: Math. 25. 35. — Math. 10. 40. — Hieron. epist. 2. ad Nepot. — *Probatur ex Patribus.* — Gen 18 19. — Ambros. l. 2. offic. cap. 21. — (A) — August. serm 63. de temp. — Math. 25. — (B) — Chrysost. homil. 45. in Acta. — *Et exemplo S. Gregorij.* — Greg. hom. 23. in Euang.

dere, conuersus vrceum accepit: sed repentè eum, in cuius manibus aquam fundere voluerat, non inuenit. Cumq; hoc factum secum ipse miraretur, eadem ei nocte Dominus per visionem dixit: Ceteris diebus me in membris meis, hesterno autem die me in memetipso suscepisti. *Ecce in iudicium veniens dicet: Quod vni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis.* Hæc Gregorius, quasi de alio, quæ Ioannes Diaconus in vita de illomet refert. Viuâ igitur fide Christus in hospitis persona concipiendus, vt tantò accuratiùs ei hospitalitatis iura impendantur. Quæ consideratio, præterquam quod B meriti sit feracissima, animum ad pietatem & sedulam diligentiam magis excitabit.

[Ioan. Diac. lib. 2. c. 22.]

II. *Quia S. Scriptura hospitalitatem inculcat.* *[Isa 58.7. Rom. 12. 13. 1. Petr. 4. 8. 3 Ioan.]*

Secunda caussa esse potest, quòd legisset in sacris litteris crebras ad hospitalitatem cohortationes, vnde Isaias. *Frange esurienti panem tuum, & egenos vagosq; induc in domum tuam.* Et B. Paulus: *Necessitatibus sanctorum communicantes. Hospitalitatem sectantes.* B. Petrus: *Hospitales inuicem sine murmuratione. Vnusquisq; sicut accepit gratiam, in alterutrum illam administrantes, sicut boni dispensatores* C *multiformis gratiæ Dei.* Et S. Ioannes ab hac virtute Gaium commendat: *Charissime,* ait, *fideliter facis quidquid operaris in fratres, & hoc in peregrinos, qui testimonium reddiderunt charitati tuæ in conspectu Ecclesiæ, quos benefaciens, deduces dignè Deo.* Pettranseo hospitalitatis exempla in Scripruris commemorata. Abrahæ, Loth, Iob, & aliorum.

III. *Præmium hospitalitatis in hoc sæculo.* *[Ambros. 1. offic. cap. 21. Idem lib. 1. de Abrah. cap. 5. Genes 29.9. 3 Reg. 1. 7. 4. Reg. 4. Matth. 10. 42. August. lib. Euangel. quæst. cap. vlt.]*

Tertia caussa sit, ingens præmium huic virtuti tam in hac, quàm in altera vita destinatum, de quo passim Patres. S. Ambrosius: *Abraham,* inquit *pro hospitalitatis mercede fructum posteritatis recepit. Loth quoq; nepos eius* D *non solùm genere, sed etiam virtute proximus, propter hospitalitatis affectũ Sodomitana à se suisque supplicia detorsit.* Idemque rursus: *Deniq; Iacob oues adaquauit Rachel, & gratiam reperit, & vxorem acquisiuit. Vnius hora hospitio vidua illa, quæ suscepit Eliam, & exiguo cibo perpetuum toto tempore famis inuenit alimentum, & mercedem accepit mirabilem, vt numquam de hydria farina deficeret. Eliseus quoque defuncti pignoris resuscitatione donata resoluit hospitij pensionem.* E *Et Dominus Iesus in Euangelio, eum quicumque dederit hospitis potum aquæ frigidæ, cælestium asserit præmiorum non exortem futurum.* Hospitalitatis quoque merito discipuli Emmauntem petentes illuminati sunt. *Quia hospitalitatem,* ait Augustinus, *sectati sunt, eum quem in expositione Scripturarum non cognouerunt, in panis fractione cognoscunt.* Quid Christi hospites Martha & Magdalena. Matthæus, Zachæus consecuti sunt, ex Euangelio notum est. Denique amplissimum præmium est, quod hospitalitas *non tantùm habeat mercedem humanæ gratiæ* (vt Ambrosius loquitur) *sed quod maius est, remunerationis diuinæ.*

[Et in futuro. Ambros. l. 1. de Abrah. cap. 5.]

A Et Chrysostomus: *Eiusmodi res hospitalitas est, quâ magis accipit, quam dat, qui illam promptè & alacriter exercet.*

[HOSPITIVM. Chrysost. homil. 41. in Gen.]

IV. *Exemplum primorum Christianorum.* *[Tertull. de præscript. cap. 20.]*

Quarta caussa sit, primitiuorum Christianorum exemplum. Tanta enim inter eos intercessit hospitalitatis beneuolentia, vt inter Catholicæ communicationis symbola illam annumeret Tertullianus, dicens: *Itaque tot ac tantæ ecclesiæ, vna est illa ab Apostolis prima, ex qua omnes. Sic omnes primæ, & omnes Apostolicæ, dum vnam omnes probãt vnitatem. Communicatio pacis, & appellatio frater-* B *nitatis, & contesseratio hospitalitatis, quæ iura non alia regit, quam eiusdem sacramenti vna traditio.* Hæc Tertullianus, qui per *contesserationem hospitalitatis*, certum quoddam signum intelligit, quod qui ferret, vt Ecclesiæ Catholicę legitimus filius, quocumque pergeret, à fidelibus æquè Catholicis honorificè recipiebatur hospitio. Quod quidem signum cùm adulterassent hæretici, à Catholicis noscitur sæpè mutatum, ac litteris tandem commissum, quas Patres in Nicæno Concilio nominauêre *Formatas*, vt C annotat Baronius. Litteris autem illis subscribebant has quatuor Græcas litteras, quasi tesseram, & professionem Christianismi, scilicet, π. υ. α. π. id est, πατὴρ, υἱὸς, ἅγιον πνεῦμα; hoc est, *Pater, Filius, & Spiritus sanctus.* Hinc Peregrinns impostor, teste Luciano, Christianum se finxit, quia satis sibi viatici esse dicebat in Christianorum hospitalitate; ita vt non tantùm ab illis aleretur, sed etiam in via deduceretur, atque sic quaqnauersum stipatus incederet: nam non recipere, nec coniungere oblatam tesseram, idem erat, quod à Catholica communione D seiungere; perinde vt apud gentiles confringere hospitalem tesseram, erat amicitiam dissoluere. Hac de caussâ magnus ille Pachomius, cùm adhuc ethnicus militaret in castris Constantini Imperatoris, Thebasque venisset, visâ Christianorum Thebanorum in commilitones suos hospitalitate & charitate, ad Christum conuersus fuit, tantusque euasit, quantum iam omnes miramur.

[Tessera hospitalitatis apud Christianos quæ & qualis. Baron. anno 75. nu. 13. Lucian. in Dialog Peregrin. Impostor eâ abusus. Vit. Pach. cap 4. Pachomius ad Christũ conuersus.]

V. *Imitatio veterum Monachorum.* *[Cass. lib. 5. de institut. cap. 24. Pallad. Laus. c. 69.]*

Quinta caussa hæc esse potnit, vt suo mo- E re B. Pater veterum Monachorum imitaretur exempla. Apud Ægyptios scribit Cassianus, magnâ cordis alacritate vbiq; hospites suscipi, & ad illorum aduentum quotidiana solui ieiunia. De Nitriensibus Palladius: *Cùm vidissent,* inqnit, *aliqui ex ipsis nos procul venientes, aliqui quidem nobis cum aqua occurrerunt & alij quidem pedes nostros lauabãt, alij verò vestes mundabant, alij verò ad cibum inuitabant, alij autem ad contemplationem & Dei cognitionem, & quod vnusquisque ex ijs poterat, in eo studebat nos iuuare.* Oxyrinchi Magistratus & principales ciuitatis, & reliqui ciues (qui omnes pænè Monachi) *studiosè*

 per

HOSPITIVM. Rufin. in vit. Patr. lib 2 c.5. *Hospitalitas, regula Monachorum.* Vit. Patr. lib.5 libel. 13. num.7.

per singulas portas statuunt, qui obseruent, vt sicubi apparuerit peregrinus aut pauper, certatim ad eum qui praeoccupauerit adductus, quae sunt necessaria consequatur. Hospitalitatem velut suam Regulam olim Monachi censebant, vnde cùm quidam frater hospitio egrediens, diceret: *Ignosce mihi, Abba, quia impediui Regulam tuam.* Ille respondit, & dixit ei: *Mea Regula est, vt recipiam te in hospitalitate, & cum pace dimittam.* Quare Blesensis à Priore quodam hospitio exclusus, ita expostulat: *Vbi est quaeso illa hospitalitatis gratia, quam olim vestri antecessores exercebant in Scithi, Mutius, Apollonius, Paphnutius, Macarius, Antonius, Paulus: inter quos diuitissimè certatum est piâ contentione, quis alteri panem frangeret, cùm Dominus gratiâ hospitalitatis quotidianum annonae stipendium duplicasset.*

Blesens. epist. 19.

Ex his porrò alijsque capitibus S. BENEDICTO commendatissima fuit hospitalitas, quam ad actiuae vitae exercitium suis quoque praescripsit discipulis. Hinc olim, vt * alias dictum, plerisque Monasterijs coniuncta erant hospitalia. Quantae verò obligationis illa sit; nolim mea sententia definire. Walloncappellius noster de ea sic loquitur: In hoc Ordine, vt in alijs plerisque praeter essentialia communia, id est, paupertatem, castitatem, & obedientiam, peculiare aliquod praeceptum inuenire est, scilicet Hospitalitatis. Sicut enim per institutionem sui Ordinis, alij tenentur praedicare verbum Dei, alij ministrare sacramenta, alij audire confessiones, alij militare pro fide, infirmos & aegros visitare, sepelire mortuos, & similia facere. Ita etiam instituto D. BENEDICTI proprium est ac peculiare, excipere omnes hospites & peregrinos, maximè tamen pauperes; quod vbi non obseruatur, secundum D. BENEDICTI institutum non viuitur. Sic ille. Quae hausisse videtur ex responsione D. Ioannis Hesselij Doctoris Louaniensis à Facultate Theologica approbata, anno 1565. qua probat, hospitalitatem in Regula S. BENEDICTI censeri ex substantialibus, quae nulla ratione praetermitti possunt. Nam S. BENEDICTVS *religionem suam instituit ad vitam contemplatiuam, ita tamen vt simul coniungeret absque impedimento contemplationis vitam actiuam. In quantum igitur eius religio est contemplatiua, praecipitur opus Dei, in quantum verò aliquo modo actiua, praecipitur hospitalitas, ita tamen vt per hospites conuentus non distrahatur.*

* Lib.2. tr. 7. disq 5. *Quomodo obliget Benedictinos.* Wallon. cap. io institut. Monast. tract. de hospit. c.1.

Quidam censent hospitalitatem inter substantialia Regulae S. Benedicti.

His porrò respondet D. Ioannes Caramuel, & oppositum validissimè confirmat ex Diplomate Alexandri IV. qui à Cistertiensibus consultus rescripsit: *Intimantibus vobis accepimus, cùm exhibeatis vos in hospitalitate omnibus liberales, Diœcesanis vestris ac alijs Ecclesiarum Praelatis, eorumque familijs, cùm ad vestra Monasteria declinant, charitatiuè (iuxta* A *facultatum vestrarum exigentiam) necessaria ministrantes; nonnulli Praelatorū ipsorum huiusmodi gratiam conuertere molientes in debitum, & quod sic spontè ipsis impenditis, sibi deberi ex antiqua consuetudine asserentes, vos & Monasteria vestra propter hoc multipliciter aggrauant, & molestant. Nos igitur vestris supplicationibus inclinati, & volentes in hac parte quieti vestrae paternâ diligentiâ prouidere, ne quisquam Praelatus, id quod sic gratiosè impenditis, à vobis ex debito seu praescripta consuetudine praesumat exigere, auctoritate praesentium districtiùs inhibe*- B *mus.* Nec refert, peculiariter Cistertiensibus hanc bullam directam, quia Pontifex non eximit eos ab obligatione, quâ aliàs tenebantur, sed declarat non esse obligatos, cùm ait eos se exhibere *in hospitalitate omnibus liberales, charitatiuè necessaria ministrare;* & quosdam gratiam conuertere moliri in debitum, & quod spontè ipsis impēditur, &c. Censuit ergo illos non teneri ex vi Regulae, aut cōsuetudinis, sed esse meram liberalitatem charitatiuè de gratia spontè impēsam. Cùm ergo Cistertiēses exactiùs studuerint C Regulam obseruare, quàm alij, si hi ad hospitalitatem non obligentur, ergo nec alij.

Probatur contrarium. Caram. disq 47. a.3. & disq 151. num.1669. in Reg. S. Bened. *Ex Bulla Alexandri IV.*

Explicatur eius mens.

DISQVISITIO II.

Quinam Hospitio excipiendi?

LIBERALI prorsus animo ac verè Christiano S. Legislator ait: *Omnes superuenientes Hospites tamquam* CHRISTVS *suscipiantur.* Illud autem vocabulum superuenientes excludere videtur, ait Boërius, *contiguos* D *vel proximos habitatores, qui potiùs domestici velciues quàm Hospites appellari possunt.* Indifferenter verò quoslibet admittendos SS. Patrum exempla & admonitiones suadent. Audi quid de se scribat Hieronymus: *Fateor, inquit, me explanationes in Ezechiel multo ante tempore promisisse, & occupatione de toto huc orbe venientium implere non posse, dum nulla hora, nullumque momentum est, in quo non fratrum occurramus turbis, & Monasterij solitudinem hospitum frequentia commutamus, in tantum, vt aut claudendum sit nobis ostium, aut Scri*- E *pturarum, per quas aperiendae sunt fores, studia relinquenda.* Et in Rufinum: *Nobis in Monasterio hospitalitas cordi est, omnesque ad nos venientes laetâ humanitatis fronte suscipimus. Veremur enim ne Maria cum Ioseph locum non inueniat in diuersorio: ne nobis Iesus dicat exclusus: Hospes eram, & non suscepistis me. Solos haereticos non suscipimus.* Haec Hieronymus. Meritò autem excludit haereticos, quibus nec aue dicere liceat, vnde & abstinendum ab omnibus excommunicatis. Sic quoque publicè infames, blasphemi, periuri, adulteri, fures, alijsque vitijs notati, minimè admittendi; ne vitijs eorum fauere videamur.

Cap. 53. *Omnes promiscuè hospitio excipiendi.*

Hieron in procem. l.7. comment. in Ezech.

Hieron. Apolog. in Rufin.

Exclusis haereticis & criminosis.

Bonos

Boni cur semper admittendi.

Bonos verò promiscuè admittendos, S. BENEDICTI ratio suadet. Omnes enim Christum repræsentant, omnes Christi sunt membra, & pro omnibus Christus mortuus est: Christus proinde in eis aut suscipitur, aut excluditur. Quare S. Siluester omnes peregrinos Romam venientes (teste Metaphraste) lubenter excipiebat. Et S. Gregorius peregrinos quoslibet ad mēsam suam quotidie innitabat. Ambrosius verò promiscuam hāc hospitalitatem meritò commendat. *Magna*, inquit, *hospitalitatis est gratia, nec facilè violanda; omnibus aperta est, omnibus parata est: & Sanctos libenter suscipit & peccatores tolerat patienter.* Quid, quod sancti Patres moneant, non anxiè scrutanda merita, aut statum suscipiendorum hospitum. *Propositum nobis est*, inquit Hieronymus, *pedes lauare venientiū.* Similiter Augustinus: *Multò meliùs esse arbitramur in hospitibus ignotis suscipiendis malum hominem perpeti, quàm forsitan per ignorantiam excludi bonum, dum cauetur, ne recipiatur malus.* Vide plura apud Chrysostomum.

Metaphr. apud Sur. 30. Dec. Ioan Diac. lib. 2. c. 22. Ambros. serm. 7.

Non anxiè nimis inquirendum. Hieron. in Apol. aduers. Rufin. August. epist. 149. Chrysost. hom. 41. in Genes. & hom. 11. in epist. ad Hebr.

Sed enim, dicet aliquis, quomodo omnes poterunt recipi in Monasterijs præsertim pauperioribus? Vnde tāta opum vis, vt omnibus congruum præstetur subsidium? Vix ipsis Religiosis alicubi suppetit necessaria, & qui illi obuios quoq; hospitio & mensa excipient? Respōdere hic illud liceat quod filio suo Tobias dicebat: *Quomodo potueris, ita esto misericors. Si multum tibi fuerit, abūdanter tribue: si exiguum tibi fuerit, etiam exiguum libenter impertiri stude.* Et verò opus hic in Deo fiducia, cui fœneratur, qui miseretur pauperis. Nam *qui dat semen seminanti, & panem ad manducandum præstabit*, inquit Apostolus. Quin & illud dicere liceret, quod Cellerario S. BENEDICTVS inculcat: *Cui substantia non est quæ tribuatur, sermo responsionis porrigatur bonus, vt scriptum est: Sermo bonus super datum optimum.* Si desint diuitiæ, & varij mensuram apparatus, saltem tecto & lecto, & qualicumque mensā Hospites excipiantur.

Quid, si nō suppetant diuitiæ ad omnes excipiendos. Tob. 4. 8. Prou. 19. 2. Cor. 9. Cap. 31. Eccl. 18. *Saltem aliquid impendendum.*

Nullam enim hic admittit excusationem S. Hieronymus. *Poterit alius*, inquit, *caussari & dicere, paupertate prohibeor, tenuitas me retinet, vt hospitalis esse non possim: & hanc excusationem leuissimo præcepto diluit, vt calicem aquæ frigidæ totò animo porrigamus. Frigidæ, inquit, aquæ, non calidæ, ne & in calida paupertatis ex penuria lignorum occasio quæreretur.* Hęc Hieronymus.

Hieron. in Matth. lib. 2. cap. 10.

Fateor tamē difficile esse omnes passim admittere. Vnde Cassinenses: Etsi, inquiunt, modernis temporibus frequētia hospitum difficultatem generet adimplendi omnia, quæ textus Regulæ continet: habitā tamen discretione, & temporum ac personarum consideratione, facilè saltem vtiliora implebuntur. Sic ibi.

Cassin. ad cap. 53.

Quinam maximè excipiendi.

Verùm enimuerò, etsi commonis & congrua omnibus debeat impēdi charitas, designat tamen S. Pater quibus ea magis exhibenda: *Omnibus*, inquit, *cōgruus honor exhibeatur, maximè domesticis fidei, & peregrinis*. Quod exponens Smaragdus: *Quamuis*, inquit, *vna charitas omnes amplectatur interiùs, aliter tamē exteriùs congruit ministrare pauperibus, aliter potentibus, neque enim æqualis omnibus danda est sessio, neque æqualis omnibus ciborum cōuenit præparatio: sed vnicuiq; necesse est cum charitatis discretione congruus locus, congruus cibus, congruus lectus, congruus omnibus exhibeatur & honor. Vt congruè à nobis recepti sine murmurio ad propria reuertātur amici.* Aliter ergo, vt habet Petrus Boërius, honorari debet Episcopus & Abbas, aliter Clericus & Monachus: aliter Prælatus, aliter subditus: aliter magne religionis & famæ adueniens frater, aliter Sarabaita vel Gyrouagus: aliter nobiles, & aliter pauperes, & generatim secundùm qualitatem susceptæ personæ seruetur decentia in honoris exhibitione, in ciborum præparatione, in occursione & in associatione. Quod autē ait *Domesticos fidei*, duobus modis, inquit Smaragdus, *intelligere debemus, siue omnes generaliter Christianos, vnā nobiscum fidem vnam habentes baptisma, siue spiritualiter Monachos qui nobiscum Deo peculiarem fidei cultū, & religionis exhibent famulatum.* Quod posterius magis placet. Qui enim à fidei communione exortes sunt, vt hæretici, Gentiles, Iudæi, hi ad hospitalitatis participationem vix sunt admittendi. Quod Isidorus disertis verbis expressit: *Licet omnibus hospitalitatis bonum cum gratia oporteat referri, vberior tamen Monachis deferenda est honorificentia hospitalitatis.*

HOSPITIVM.

Discrimen attendendum inter personas.

Qui sint domestici fidei.

Isidor. in Reg. c. 22.

Ponit autē S. BENEDICTVS quoddam inter pauperes, & diuites discrimen: *Pauperum & peregrinorū maximè susceptio omni curā solicitè exhibeatur, quia in ipsis magis Christus suscipitur. Nam diuitum terror ipse sibi exigit honorem.* Præfert pauperes diuitibus secūdùm interiorem affectum & susceptionem deuotionis, vt inquit Bernardus Cassinensis, *Diuitibus autē quoad externa maior honos exhibēdus.* Caussam autē assignat, quia in pauperibus magis Christus suscipitur. Ipse enim propter nos pauper fuit, natus in paupere domo, paupere matre, & tota vita paupertatem adeò coluit, vt nō haberet vbi caput reclinaret. Magis ergo in pauperibus Christus suscipitur, quia meliùs eum repræsentant. Deinde nulla ferè caussa suscipiendi pauperes esse potest, quam ipse Christus, ob cuius amorem admittuntur. In diuitibus sæpe nobilitas, splendor generis, affectatio amicitiæ, spes retributionis, aucupatio alicuius fauoris aut beneuolentiæ, aliaque considerari possunt, quæ ad eorum permoueant susceptionem, vt non tam propter Christum, quā ob alium quemuis respectū grati sint. Audiendus hic pro multis Chrysostomus: *Non sub hac spe*, inquit, *alijs beneficia confera-*

Pauperum cur habenda ratio.

Bernard. Cassin. in cap. Reg. 53.

Diuites quibus titulis præferantur.

Chrysost. homil. ... in epist. ad Coloss.

HOSPITIVM.

conferamus, vt nobis retribuant. Hæc enim frigida est intẽtio, vnde talis amicitia celeriùs euanescit. Si verò pauperem vocaueris, Deum nũquam obliuiscentem habebis debitorem.

An rectè.

Quantò minor est frater, tantò magis per eum Christus accedit & visitat. Nam qui magnum suscipit, sæpe propter vanam gloriam facit, & vtilitas pluries quæritur, vt promoueatur per illum. Pluribus autem Ambrosius contendit pauperes diuitibus præferendos, quem vide si placet.

Ambros. l. 2. offic. cap. 25.

Religiosi Mendicantes maximè suscipiendi.

Ex huc verò capite maximè suscipiendi sunt Religiosi Ordinũ Mendicãtium, digni vtique duplici honore, vtpotè laborantes *in verbo & doctrina*, de quibus Dominus: *Qui recipit Prophetam in nomine Prophetæ, mercedem Prophetæ accipiet. & qui recipit iustum in nomine iusti, mercedem iusti accipiet.* Quare & in Statutis Capituli prouincialis Monachorũ nostri Ordinis in Prouincijs Cantuariensi & Eboracensi hoc decretum: *Cùm iuxta canonũ sanctiones in hospitalitate non sit facienda distinctio, sed indifferẽter, & absque personarũ delectu, hospitales nos exhibere, quibuscumque sufficimus, debeamus: ne quod absit, dum hominem quempiam repellere credimus, Deum à nobis in homine repellamus: id firmiter obseruari mandamus, vt fratribus Mendicantibus quibuscumq; ad nostri Ordinis Monasteria venientibus, iuxta statum eorũ exigentiam, victualia ministrentur.* Desumptum autem id est ex antiquiori Capitulo anni 1343. vbi iisdem verbis hoc præscribitur.

1. Tim. 5. Matth. 10.

Anno 1444. cap. 9.

DISQVISITIO III.

An Mulieres Hospitio suscipiendæ?

TANTA est sequioris sexus illecebra, tantum meliori ab eà periculũ, vt tam diuinæ litteræ, quàm Patrũ sententiæ omne commercium inter inæquales sexu intercidere videantur. Occurrunt hæ passim, vna alterave hîc suffecerit. *Hospitiolum tuum*, inquir Hieronymus, *aut rarò, aut nunquã mulierum pedes terãt. Omnes puellas & virgines Christi, aut æqualiter ignora, aut æqualiter dilige. Ne sub eodem tecto mansites.* Et B. Ephrem: *Non decet*, inquit, *Monachum vllam habere cum femina societatẽ: ad eam verò quæ virginitatẽ profitetur, prorsus ne accesseris, siquidem vllus in te carnalis sensus viget. Nam Monachũ inter epulas cum feminis versari, idem est ac se in ignem projcere. Qui autem earum fugit consuetudinẽ, fugiat tamquam dama ex retibus, & velut auis ex laqueo. Mulieres*, inquir Basilius, *à Monasteriorum ingressu prorsus arcento.* Idemq; alibi: *Fugiendæ in primis, cum mulieribus nobis cõgressiones sunt, collocutionesque, neque ad eas vnquã accedẽdum, nisi cùm grauissima nos aliqua ad eas necessitas impellat, & aliter facere non possimus. Atque ipsa etiam vbi nos necessitas adegerit, ab ipsis nõ secus atque ab igne cauendũ est. Adeò vt quàm ocyssimè nulla mora ab istis nos extricemus.* Pluribus verò interiectis: *Danda opera est, vt si fieri possit mulierũ colloquia congressusq; funditus fugiamus. Sin id non possit, in eo enitẽdum est certè, vt quàm rarissima illa, & quàm breuissima fiant: neque id ex odio sexus, apage, neque vt qui cognationẽ illarum abnegemus: quin potiùs earum etiam patrocinũ suscipiamus, congressum tamen defugiamus, ne ex ipsarum aspectu in memoriam eius, cui semel nuntiũ remisimus, libidinis redire cogamur.* Hæc Basilius. Prudenter proinde dixit quidam Senior: *Filioli sal ex aqua est, & si appropinquauerit aqua continuò soluitur, & deficit: & Monachus similiter ex muliere est, itaque si appropinquauerit mulieri, soluitur & ipse, atque in id desinit, vt iam Monachus non sit.*

Patres vix sinunt Monachos cum mulieribus loqui.

Hieron. ad Nepot. epist. 2.

Ephræm tom. 1. in doctr. varia.

Ob periculum castitatis.

Basil. serm. de Monast. institut.

Idem cap. 4.

Mosch. in Prat. Spirit. cap. 217.

His alijsque de caussis, plerique sanctorum Patrum feminas omnes omnibus Monachorum claustris excluserunt. Sanè de Fiacrio notæ sanctitatis Eremita apud Meldẽses, memoriæ proditum est, feminis Monasterij septa, quod Virgini Matri istic extruxerat, vsque adeò voluisse interdicta, vt precibus à Deo cõsecutus sit, vti quæcumque pedem proteruè intulisset, hanc protinus vltio diuina repelleret. Huius instituti tanta fuit in Fuldẽsi Monasterio obseruantia; vt feminam recipere, non dicam aliquatenus intra septa, sed in publicæ basilicæ penetralia, multis sæculis nefas extiterit atque religio. Cuius rei testem familiarẽ habemus Rudulphum in memoria S. Liobæ, quam Fuldensium Monasterium sic ingressam fatetur, vt nec priùs, nec posteà vlli vnquam feminarum id concedi potuerit: *Qui loco illi*, inquit, *ex eo quo Monachis habitari cœptus est, femineus negabatur ingressus. Tãtùm autem huic Liobæ soli concessus erat; quia S. Bonifacius Martyr senioribus eam commendarat, corpusq; eius ibi sepeliendum decreuerat.* Hoc autem priuilegiũ Zacharias Papa S. Bonifacio concesserat, quo æternùm vetitus feminarum ingressus, quod tãti deinceps habitum fuit, vt cõfirmari etiam à summis deinceps Pontificibus Martino, Siluestro, & Ioanne alijsque petierint. Hinc cùm Lotharius rex anno Christi 1132. Fuldæ cum coniuge Pẽtecosten celebraret, sacrum nõ in primario, sed in noui montis vicino Monasterio celebratum fuit, eò quòd reginæ in istud aditus esset interclusus. Tale & illud quod ex veteri Chronico habetur. Anno 1165. *Fridericus Imperator de Saxonia, in qua ieiunauerat, in vigilia Palmarum Fuldam peruenit; & quia regina in comitatu eius erat, vrbem ei intrare nõ licuit. Montem igitur Episcopi adiens, ibi sequentem diem Palmarum honorificè celebrauit.* Scribit verò Browerus, cùm Bonifacius IX. certis diebus mulieribus templi ingressum indulsisset, templum fulmine de cœlo tactum conflagrasse, septima die mensis Iunij, id est, triduũ postquam S. Bonifacij festâ luce, feminis in basilicam & Monasterij septa, tũc primùm

Mulieres à claustris exclusæ.

Sur. 30. vit. 30. Augost.

Browver. antiq. Fuldens. lib. 1. c. 8.

Fulda etiã à templo.

Sur. in vit. c. 22.

Cum Pontificum priuilegio.

Etiam reginæ exclusa.

Browv. suprà.

Templi conflagratio, vnde.

primùm ingressus datus. Tam chara nimirùm Deo fuit hæc feminarum à Monasterijs exclusio.

Canones à Monasterijs feminas arcent. Prudenter proinde olim Gregorius Magnus in Concilio Lateranensi, Monachis priuilegia exemptionésq; concedens, prohibuit missas publicas ab Episcopis in coenobijs fieri; *Ne*, inquit, *in seruorum Dei recessibus, & eorum receptaculis vlla popularis conuentus prabeatur occasio, vel mulierum fiat nouus introitus, quod omninò nō expedit animabus eorum.* *Concil. Later. I.* Hæc Gregorius. Hinc Turonense Concilium I. statuit: *Mulier intra septa Monasterij nullatenus introire permittatur. Si Abbas in hac parte aut Præpositus negligēs apparuerit, qui eam viderit, & non statim eiecerit, excommunicetur.* *Conc. Turon. I. can. 17.*

Conc. Antissiod. can. 26. Sub certis pœnis. Et Antissiodorense: *Si quis Abbas mulierem in Monasterio suo ingredi permiserit, aut festiuitates aliquas ibi spectare præceperit, tribus mensibus in alio Monasterio retrudatur pane & aqua contentus.* Cassinenses in Declaratorio, de hâc *Cassin. ad cap. 53. num. 21.* re ita præscribunt: *Mulieres verò siue laicas, siue Religiosas, cuiuscumque ætatis, gradus, status, & conditionis sint, prohibemus districtiùs intra septa Monasteriorum nostrorum quauis occasione duci, ingredi, aut morari. Quòd si contra scienter fuerit attentatum, iuxta litteras Eugenij IV. Pij V. & Gregorij XIII. tam ipsæ mulieres, quàm earum ductores & receptores (si voluntariè hoc fecerint) ipso facto sententiam excommunicationis incurrent, alijsque pœnis, pro vt in ipsis bullis subiacebunt.*

Mulieres casibus suscipi possunt. Quamquam autem hæc ita sint, meritòque mulieres à claustro, choro, & habitaculis Monachorum arceantur, aliquid tamen hospitalitatis infirmiori sexui extra loca regularia impendi charitas subinde suadet, aut ineuitabilis necessitas. Vnde S. Pachomius feminas quoq; ad xenodochium Monasterij sui recipiebat, cuius hæc in Regula constitutio: *Si sæculares homines, aut debiles, aut vasa infirmiora, id est, mulierculæ, venerint ad ostium, suscipient singulos in diuersis locis iuxta ordinem Præpositi, & sexus sui, præcipuè feminas maiori honore & diligentiâ curabunt, cùm omni timore Dei, & locum separatum ab omni virorum vicinia eis tribuent; vt nulla sit occasio blasphemandi. Quod si ad vesperas venerint, abijcere eas nefas est, sed accipient, vt diximus separatum locum, & clausum cum omni disciplina, atque cautela, vt grex fratrum liberè suo officio seruiat, & nulli detur offendiculum detrahendi.* *Pachom in Reg. ar. 29.*

Exemplo S. Benedicti. Hæc S. Pachomius. S. P. N. BENEDICTVM feminas suscepisse insinuat S. Hildegardis, vt & aliàs citauimus. Minimè verò dubito, si feminas vllas B. Pater vmquā susceperit, quin id fecerit tanta, si non maiore cautione, quā quotannis sororem suam ad colloquium admittebat. Non ergo intra Monasterij septa, vel illa, vel vlla fuit mulier recepta. Cluniacenses quoque mulieres alicubi *Cluniacens.* recepisse, auctor est Petrus Venerabilis, qui

A S. Bernardo ita scribit: *Clericis, militibus rusticis, clientibus, mimis, & diuersarū qualitatum hominibus ipsi quoque, quæ ab hospitali charitate non excluduntur, mulieribus, Monachi cohabitabunt;* si nimirùm singulos salutare, & manus pedésque abluere velint. *HOSPITIVM. Petr. Ven. lib. 1. epist. 28.* Vsus Cistertiensis feminas, quas intra regularia loca nō admittit, alicubi foris excipere solet. *Et Cistertiensium.* Sic enim habet: *Pueri paruuli non solent duci ad orationem. Sed nec qui cum mulieribus veniunt recipi, sed foris cum mulieribus victus datur eis.* *Vsus Cist. cap. 120.*

B

DISQVISITIO IV.

Quanti temporis Hospitum indulgendum?

CERTVM temporis spatium Legislator non definiuit, quo hospites in Monasterio morari possint, relinquens hoc, prout multa alia, Abbatis discretioni, & charitati, cui nullam opus est præfigere mensuram. *Nihil definitum à S. Benedicto.* Patres verò Camaldulenses ita habent: *Nullus cuiusuis rei prætextu, vltra tres dies in nostris Monasterijs detineatur, nisi fortè ob negotium aliquod Monasterij, aut ob vrgētem aliquā necessitatem.* *Camald. ad cap. 35. Reg. S. Bened.* C Sic illi. Quorum rationabilis cōstitutio, nam propter multitudinem & frequētiam hospitum huius temporis, vix aliter potest fieri. Tēpore verò S. BENEDICTI rariorem arbitror hospitum fuisse aduentum, nam vt S. Hildegardis ait: *Illo tempore Monachi tumultum superuenientium extraneorum nondum sentiebant: sed qui eos adibāt, Christum & non aliud ibi quærebant, quem etiam in sanctis operibus ibi inuenie bant.* *Cuius æuo rariores erant hospites. Hildegard. in Reg. S. Bened.* Innuit ergo sancta hæc virgo, etiam suo tempore non tam propter Chri- *Et aliâ caussâ venisbant.* D stum, quàm alijs de caussis sæculum & carnem magis sapientibus, adita fuisse Monasteria, prout hodie etiam plerisque locis fit; vt proinde tridui hospitalitas abundè eis sufficere debeat, ne superfluitate sua (vt sæpè fit) seruos Dei perturbent, aut sæcularibus moribus Religiosos inficiant. Neque verò honestiores vltra hoc tempus absque caussa remorari vellent. *Tridui hospitalitas sufficiens.*

Post tres quippe dies, vilescit piscis & hospes:
Ni sale conditus, vel sit specialis amicus.

Obseruatum id etiam à Comico:

E *Hospes nullus tam in amici hospitium diuorti potest,*
Quin, vbi triduum continuum fuerit, iam odiosus fiet. *Plaut. in milit. act. scen. I.*

Olim quoq; tantumdem temporis hospitalitati prisci illi Monachi in eremo degentes tribuebant. Vnde quidā, vt in Vitis Patrum legitur, discedentes fratres, qui charitatis officium non benè interpretabantur, retinere volens, dicebat: *Manete aliquantum temporis nobiscum; sin aliàs, vel propter mandatum, dies tres secundùm consuetudinem eremi facite nobiscum. Illi autem videntes, quia non relaxaret eos, fugerunt occultè.* Sic ibi. *Vit. Patr. lib. 5. libel. 10. nu. 97.*

Cete-

HOSPITIVM. *An Monachi peregrini suscipi possint quamdiu voluerint.* Wallon. cap. tract. hospit. c. 4.

Ceterùm indicat Petrus Walloncapellius, Monachos peregrinos & Sacerdotes ob fidem patriâ pulsos tanto tempore suscipiendos, quanto desiderauerint, idque auctoritate S. BENEDICTI nititur confirmare: Equidem, inquit, quod D. BENEDICTVS auctoritate Regulæ in Monachorum peregrinorum susceptione sanxit obseruandum, idipsum omninò in susceptione Sacerdorum egenorum seruandum censuerim, & tantò magis, quantò dignitate præstat ordo Sacerdotalis Monastico. *Si quis*, ait, *Monachus peregrinus de longinquis regionibus superuenerit, & pro hospite voluerit habitare in Monasterio, & contentus fuerit consuetudine loci, quam inuenerit, & non fortè superfluitate sua perturbat Monasterium, sed simpliciter contentus est eo, quod inuenerit, suscipiatur quanto tempore cupit.* Quid ni sic hodie suscipiantur Sacerdotes, ob Catholicam fidē exules, cùm Monasteriorum bona, post iustam satisfactionem pauperum esse constet? Sic ille. Cuius quidem vt zelum pro pauperibus Sacerdotibus indico commendandum; ita persuadere mihi non possum confici ex S. BENEDICTI verbis, quod ille intendit. Agitur enim illo capite de Monachis peregrinis non simpliciter ad hospitium suscipiendis, sed ad Monasticam professionem, siue loci stabilitatem, vt omnes fatentur, & ex ipso textu paret. Quod autem dicit, *si pro hospite voluerit habitare in Monasterio, suscipiatur quanto tempore cupit*, id ita intelligendum, vt hospitalitatis tempus loco nouitiatus ei seruiat, cùm in priori Monasterio professus, secundo non videatur egere tirocinio. Id verò ex ipsis S. BENEDICTI verbis intelligitur, ait enim: *Si verò postea voluerit stabilitatem suam firmare, non renuatur talis voluntas, & maximè quia tempore hospitalitatis potuit eius vita dignosci. Quod si superfluus aut vitiosus repertus fuerit tempore hospitalitatis, non solùm non debet sociari corpori Monasterij: verumetiam dicatur ei honestè vt discedat, ne eius miseriâ etiam alij vitientur.* Ex quibus manifestum est, hanc peregrinorum Monachorum susceptionem intelligi in ordine ad professionem, eadem phrasi, quâ caput 58. inscriptum est: *De disciplinâ suscipiendorum fratrum*, & quâ dixit: *Si quis de ordine Sacerdotum in Monasterio se suscipi rogauerit.* Et ipse Walloncapellius in MS. Regulæ commentario sic prorsus sentit.

Patet quidam. Cap. 61. — *Et ad Sacerdotes ob fidem exules extendit.* — *Non videtur id confici ex Regula.* — Cap. 58. — Cap. 60.

Quibus diuturnior hospitalitas indulgenda.

In viam igitur redeuntes asserimus, longioris temporis hospitalitatem iure meritòque indulgeri ijs, qui eo animo Monasteria accedunt, vt bonam Monachorum conuersationem cominus spectent, ab eaque ædificentur; & qui experiri voluerint, num Ordinis nostri exercitijs pares futuri sint. Addo his, qui pietatis & recollectionis causâ se in Monastica solitudine exercere ad tempus voluerint; aut quos ibidē detinet negotiorum honesta caussa, aut alia necessitas ex iudicio & voluntate Abbatis, cuius discretioni atque arbitrio, vt dixi, S. Pater totam hanc rem reliquit. Inhospitalis etenim videbitur Superior, qui quantumuis importunum hospitem vltra triduum remanentem, inurbanè dimiserit; totamque quam præcedentium dierum beneuolentiâ contraxerat gratiam, inciuili dimissione, quam expulsionem ingrati interpretabuntur, elidet. Nam vt dici solet:

Turpius eijcitur, quàm non admittitur hospes.

DISQVISITIO V.

Quo loco excipiendi Hospites?

Cella hospitum S. Benedicto nota. — Cap. 22. Cap. 36.

NON omittenda in hoc Tractatu circumstantia loci, in quo hospites tractandi: peculiarem enim his domum, aut cubiculum destinari, & ratio suadet, & vsus ostendit. Vocatur autem à S. BENEDICTO *cella hospitum*: ea notione, quâ integrum dormitorium, & locum infirmorum *cellam* dixit. Bernardus Cassinensis ait: *Licet in singulari de cella loquatur, non debet tamen esse Religiosorum, & laicorum, diuitum, & pauperum peregrinorum vna cella, sed plures: alius enim frater pauperum, alius diuitum, debet curam habere, & in alio loco debent prouisores vtrisque separatim prouidere.* Hospitalis ergo aliqua domus, in qua plures cellæ siue cubicula, aut saltem lecti strati, in Monasterijs exstruenda est, cuius quidem magnam olim habitam rationem, vt congruo ædificaretur loco, ex S. BENEDICTI vita constat: nam fratribus iuxta Taracinensem vrbem Monasterium ædificaturis dixerat: *Ite, & die illo ego venio, & ostendo vobis, in quo loco Oratorium, in quo refectorium fratrum, in quo* SVSCEPTIONEM HOSPITVM, *ædificare debeatis.*

Eius habitatio in Monasterijs ædificanda. — Gregor. lib. 2. Dial. cap. 22.

Constructa circa portam Monasterij. — Cap. 53.

Quo autem loco putamus ab eo Hospitum susceptionem designatam? existimare licet remotiori à claustro & conuentu fratrum, ob eam quam alibi dat rationem: *Coquina Abbatis & Hospitum per se sit, vt incertis horis superuenientes Hospites, non inquietent fratres.* Quod si specialius Hospitij locum petas designari, verosimilius est circa portam, aut introitum Monasterij fuisse exædificatum. Nam S. Pachomius *sequestrato loco iuxta Monasterij fores Hospites excipiebat.* Cuius facti eam Dionysio Presbytero reddidit rationem: Quod nuper multi ex fratribus essent conuersi, nec satis instructi, inter quos & pueri. *Idcirco*, inquit, *credidi esse commodius, vt superuenientes fratres seorsum susciperentur, in honore maximo constituti.* Sed quid de his ipsa Pachomij Regula? *Quando*, inquit, *ad ostium Monasterij aliqui venerint, si Clerici fuerint, aut Monachi, maiori honore suscipiantur; lauabunt pedes eorum; seruabunt Euangelij præcepta,*

Vita Pach. cap. 33. — *Quam vt sui consuetudo separandis hospitibus à Religiosis.* — Reg. Pach. art. 48.

cepta, & deducent ad locum Xenodochij, præbebunt omnia, quæ apta sunt vsui Monachorum. Caussam verò cur peculiare constituerit Xenodochium, ipse subiungit: *Vt nimirùm grex fratrum liberè suo officio seruiat, & nulli detur offendiculum detrahendi.*

Viguit etiã post S. Benedictum. Reg. Mag cap. 79. * Id est, mãticas, peras, a Gallico, *Besace.* Conc. I. Aquisg. can. 27.

Sed & post S. Benedictvm id obseruatum, ex Regula colligas Magistri, cuius hæc verba: *Cella peregrinorum semotè à Monasterio constituatur cum lectis stratis, vbi superuenientes fratres, maximè ignoti dormiant, & * bisacias suas ponant.* Supponit idipsum Concilium Aquisgranense decernens, *Vt Abbas, vel quispiam fratrum, ad portam Monasterij cum Hospitibus non reficiantur.* Ad portam, inquit, quod ibi eorum esset Hospitium: nam alibi exceptos aduentantes aliunde Monachos, constat ex can. 58. quo dicitur: *Vt dormitoriũ iuxta oratorium constituatur, vbi superuenientes Monachi dormiant.* Cõformiter Cærimoniale S. Iustinæ statuit, *vt vbi fuerint hospitia Religiosorum & sæcularium per se separata, secundùm statum suum ad locum conuenientem deducantur.*

Cærim. S. Iustin. p. 3. cap. 10

Metuebant quoque Camaldulẽses ex Hospitum cum fratribus coniunctione nonnihil periculi, proinde præscripserint: *Vt dum ibi morãtur, remotiùs à Monachorum habitatione hospitentur, ne fortè illi à nobis, vel nos ab illis incommodum aliquod patiamur.*

Camald. ad c. 53. Reg.

Quæ hospitij supellex.

In hac autem cella hospitum vult S. Benedictvs esse *lectos stratos sufficiẽter.* Quod intelligendũ non tantùm ad lectorum qualitatem, sed etiam ad numerum; vt sensus sit; tot sint lecticæ cum lectulis suis, quot aduentãtium personarum numerus requirit. Conuenit etiam vt alia Hospitibus necessaria in eodem cubiculo non desiderentur.

DISQVISITIO VI.

Quid Fratribus circa Hospites obseruandum?

Tria circa Hospites seruanda.

Qvia fratrum contemplatiuæ vitę vacantium quies, silentij vigor, & regularis disciplina Hospitum aduentu interturbari facile posset, voluit prudentissimus Legislator huic incommodo, quà liceret, obuiare. Tria proinde circa illos fratres, quibus iussum non est cum hospitibus agere, constituit.

1. *Vt conuentus propter ipsos non frangat ieiunium.* Cap. 53.

Primvm, vt etsi *ieiunium à Priore frangatur propter hospitem, fratres tamen consuetudines ieiuniorum prosequãtur.* Caussam assignat Smaragdus: *Ne pro vno,* inquit, *hospite à toto Monasterio ieiunij solemnitas auferatur. Nam vt charitas monstretur haberi in hospite, solummodo ieiunium mandat frangi à Priore, & maximè propter ipsum hospitis honorem solui mãdat ieiunium ab ipso Monasterij Seniore.* Sic ille. Et sane si ab omnibus in aduentu Hospitum solueretur ieiunium, iam nulla superessent regularia ieiunia. Cùm enim, vt S. Benedictvs ait, hospites numquam desint Monasterio, nũquam etiam deesset occasio frangendi ieiunium. Regula tamen Magistri indulget ieiuniorum diebus propter hospites communem refectionem fratrum anticipari, idque ideò, quia non alio loco, quàm in refectorio hospites excipiebantur, sed verba eius sistamus: *Cũ fratres extranei superuenerint, si quarta, sexta feria & sabbatum fuerit, voce præsentis Abbatis, aut Cellerarij, si absens fuerit Abbas, rogentur ad refectionem remorari ad Nonam, si autem vsque ad tertiam admonitionem, non vsque ad nonam consenserint remorari, sed pro certo se vrserint ambulare propter charitatem aduentus eorum, fracto ieiunio, omnes fratres Monasterij, cum eis ad Sextam communicent. Si autem ante Sextam se vrserint ambulare quauis hora fuerit festinationis inuenta, iam sine domesticis fratribus ipsi soli reficiant.* Sic ibi. Non est autem magna ieiunij violatio horam refectionis ad horam vnam aut alteram præuenire ex rationabili caussa: cùm id etiam in Ecclesiastico ieiunio licere, auctores tradant. Circumstãtia enim temporis non est de intrinseca ratione ieiunij, & hora sumendæ refectionis non est de ieiunij substantia, vt ait Bonacina, & Doctores ab eo citati.

HOSPITIVM.

Reg. Mag. cap. 72. *Magister hic indulgenter.*

An præuentio ieiunij violet.

Bonac. to. 2 disp. vlt. q. 1. p. 4. n. 2.

II. *Vt non loquantur hospitis sine licentia.*

Secvndvm, quod fratribus præscribitur, est, *Vt hospitibus cui non præcipitur nullatenus societur, neque colloquatur.* Hinc B. Macarius apud Smaragdum ait: *Nullus nisi cui cura circa hospites fuerit iniuncta responsum det venientibus, neque sermocinari alicui fratri licebit, nisi soli qui præest, aut quos ipse iusserit.* Veterem autem esse hanc Monachorum obseruantiam, testatur S. Dorotheus diligẽs eiusdẽ obseruator. Refert enim se in tentatione positum vidisse quemdam virum grauissimum Episcopali schemate insignem, sacra quædam manibus ferentem, sacrarium ingredi. *Ego verò qui numquam ex veteri Monachorum consuetudine hospitibus adhæseram; absque necessitate, aut sine permissione & voluntate Senioris, ac Patris Monasterij, eo tempore nescio quo trahente illum secutus sum.*

Doroth. serm. 5.

Pœna decreta in præuaricantes. Basil. in animaduers. nu. 10.

Sanctus verò Basilius mulctam imposuit cum externis vel hospitibus loquentibus. Sic enim in animaduersionibus aduersus Canonicas delinquentes ait. *Quæ cum extrario aliquo, eorum qui intrò ingrediuntur, sermonem contulerit, antequam ei permissum sit ab ea, cui moderanda disciplina summa tradita sit auctoritas, hebdomadam vnam segregator.* Et Auctor Pœnarum apud eundem Basilium, de viris agens: *Si quis cum externis aut proprijs accedentibus conuersatur, non permissus ab Archimandrita exceptis ad hoc designatis, careat benedictione.* Isidorus Hispalensis: *Nullus propinquum vel extraneum hospitem vel Monachum familiarem, seu parentem videre absque imperio*

Auctor. pœn. nu 8.

Isidor in Reg. c. 24.

Ooooo *audeat*

REFECTORIVM.

DISQVISITIO X.

Quo ritu Librorum distributio facienda?

VT quotidianæ lectionis studium à S. BENEDICTO præscriptū maiori curâ ac diligentiâ à Religiosis susciperetur, non inutiliter quarundam Cōgregationum Patres decreuerunt, vt librorum distributio, quæ in capite quadragesimæ ex præscripto Regulæ fieri debet certâ quadā ac solemni cerimoniâ exornaretur. Nam vt Angelicus Doctor ait: *Habet hoc humanus affectus, vt ea quæ communia sunt, & nō distincta ab alijs, minus reuereatur, ea verò quæ habent aliquam excellentiæ discretionem ab alijs, magis admiretur & reuereatur.* Cùm ergo viderint Religiosi solemni quodam apparatu, ritibusque conuenientibus quotannis libros distribui, hinc animus eorum sine dubio excitatur, vt non vulgarem de spirituali lectione opinionem habeant, magniq; apud illos sit pretij, quod conspiciunt tot verbis à Legislatore præcipi, tāque celebri cærimonia cohonestari.

Ritus distribuendi Libros.

Thom. 1.2 q. 101. art. 4. in corp.

Excitat ad pietatem.

Visum ideo hîc ex Lanfranci, Vallisoletanis, & Bursfeldensibus Constitutionibus communem ritum, quo libros distribuendos statuunt, ordine describere.

I. *Celebratur Capitulum solemne.* In *primis* volunt solemne fieri capitulum, cui præsideat Abbas, omnesque intersint Monachi & Nouitij, *etiam infirmi*, aiunt Bursfeldenses, *si tamen valetudo corporalis permittat.*

II. *Bibliothecarius libros præparat. Stat. Lanfranc. cap. 1. §. 3.* *Secundò*, prinsquā fratres intrent capitulum (cōstitutio est S. Lanfranci) *Custos librorum debet habere congregatos libros in Capitulo super tapetum extensum, præter eos qui præterito anno ad legendum dati sunt; illos enim intrantes capitulum ferre debent quisq; suum in manu sua: de quâ repræmonitiesse debet à prædicto librorum custode in capitulo præcedentis diei.* Bursfeldenses verò iubent pridie huius capituli libros distribuendos à fratribus ad Cantorem deferri, qui eos in capitulo reponat.

III. *Legitur caput 49. Regulæ.* *Tertiò*, in principio huius actus capitularis legitur caput 49. *De quadragesima obseruatione*, & secundum Bursfeldēses etiam vltima pars capitis præcedentis, ab illis scilicet verbis: *In quadragesima verò diebus*: ac deinde fit de illis sermo & exhortatio, quâ finitâ, Cantor iussu Præsidentis, singulis secundū ordinem codices distribuat. Qui eos ambabus manibus præ gaudio diuinarū scripturarum suscipiant, modicè se inclinantes. Ita Bursfeldēses. Paulò solemniùs Lanfrancus: Vult enim, vt Bibliothecarius, quem *librorū custodem* nominat, *legat breue, qualiter præterito anno fratres habuerunt libros; cùm verò audierit vnusquisq; nomē suum pronunciari, reddat librū, qui ad legendum sibi alio anno fuerat commendatus; & qui cognouerit se non perlegisse librum, quē recepit, prostratus culpam dicat, & indulgentiam petat. Iterum prædictus librorum custos vnicuique fratri alium librum tribuat ad legendum.* Vallisoletani verò volunt, vt Cantor in inferiori gradu iuxta Abbatem sedens, legat memoriale librorum ab Abbate Monachis distribuendorum, & vnusquisq; vbi nomen suum legi audierit, humiliter se inclinet, & eleuans se vadat ad Abbatem, & osculetur eius manum dum librum accipit, iterumq; se profundè inclinans, reuertatur ad locum suum. Factâ deinde librorū partitione omnes se in locis suis prosternāt in signum humiliationis, veniam petentes negligentiarū in choro, lectione, studijs, operæq; commissarum. Abbas suauiter reprehendat, & pro pœnitentia iniungat choro dextro septem psalmos pœnitentiales, & choro sinistro officium defunctorum.

Quomodo Monachi Libros suscipiant.

Iuxta Lanfranci decreta.

Item Vallisoletanorum.

IV. *Inscribuntur libri quos quisq; accepit. Lanfranc. vbi supra.* *Quartò*, Ne libros cōtingat fortasse amitti, aut si negligenter & sordidè tractati fuerint, vt sciatur cuius id culpâ euenerit, sanxit Lanfrancus, vt: *distributis per ordinē libris, præfatus librorum custos in eodem capitulo inbreuiet nomina librorum, & eos recipientium.* Annotet nimirum in catalogo, quem vnicuique librum dedit.

V. *Deputantur à Prælato circuitores.* *Quintò* denique, Regulæ inhærendo, hæc Bursfeldēses subiungunt: Postea præsidens deputet vnū aut duos è fratribus, qui horis quibus vacādum est lectioni, per totum annum circumeant Monasterium & officinas eius, solicitius explorādo, si fortè sint aliqui vacantes otio, aut fabulis, seu aliàs inordinatè se gerentes. Quod si tales reperti fuerint, ac semel & secundò admoniti non emendauerint; secundum Regulam taliter corripiantur, vt alijs cedat in exemplum.

SIT NOMEN DOMINI BENEDICTVM
EX HOC NVNC, ET VSQVE IN SÆCVLVM.

MONA-

MONASTICARVM

DISQVISITIONVM

LIBER VNDECIMVS:

IN QVO

HOSPITIVM,

ITINERARIVM,

VALETVDINARIVM.

Charitas fraternitatis maneat in vobis. Et HOSPITALITATEM nolite obliuisci, per hanc enim latuerunt quidam, Angelis HOSPITIO receptis. *Hebr.* 13.

ARGVMENTVM.

REFECTORIO, actis de more Deo gratijs egredientes, quò nos potissimùm conferemus, nisi ad eos, qui extra illud refici consueuerunt: *Hospites*, inquam, *Itinerantes, Infirmos?* Hos in tribus ab inuicem vtcumque disparatis inuenire erit cubiculis, quæ suis inscripta titulis, se primo aspectu offerunt; *Hospitium, Itinerarium, Valetudinarium.* Quæ ne quid prætcrijsse videamur, sigillatim nobis lustranda. Manifestum autem est, quantam Hospitum, in viam dirigendorum fratrum, & Infirmorum curam accuratissimus nostræ familiæ Pater habuerit. In Hospitibus enim Christum suscipi, in ægrotis eidem seruiri, pro Itinerantibus eidem supplicari præcepit. Nimirùm sciebat in extremo iudicij die omnium remuneratorem dicturum: *Venite benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum: Hospes eram, & collegistis me; Infirmus, & visitastis me.* Itinerantium autem tantò maior Matth. 25.

 exhi-

HOSPITIVM. exhibenda solicitudo, quantò maioribus siue corporis, siue animæ periculis plerumque expositi. Cum his igitur, & de his toto hoc agemus Libro, quem in quinque partimur Tractatus, quorum *Primus* De Hospitibus suscipiendis. *Secundus*, De modo eos excipiendi. *Tertius*, De mensa Hospitum. *Quartus*, De Fratribus in viam directis. *Quintus*, De Infirmis. Elucidamus autem hoc Libro Regulæ S. BENEDICTI capita XXXVI. XXXVII. LI. LIII. LVI. & LXVII.

TRACTATVS I.

DE HOSPITIBVS SVSCIPIENDIS.

HOSPITALEM *ingredimur domum, ad Regulam* S. P. BENEDICTI *constructam; legibus eius instructam, circa quam disquirimus* Primò, *Cur de Hospitibus suscipiendis peculiariter* S. BENEDICTVS *egerit?* Secundò, *Quinam Hospitio excipiendi?* Tertiò, *An mulieres?* Quartò, *Quanti temporis Hospitium indulgendum?* Quintò, *Quo loco excipiendi Hospites?* Sextò, *Quid Fratribus circa Hospites obseruandum?*

DISQVISITIO I.

Cur de Hospitibus suscipiendis peculiariter S. BENEDICTVS *egerit?*

I. *Quia Christus in hospite suscipitur.* Cap. 53. Match. 18.

PLVRES sanctissimum Patriarcham impellere potuerunt caussę. Principem autem eam statuo, quam ipsemet expressit, statim in ipso initio dicens: *Omnes superuenientes Hospites tamquam Christus suscipiatur: quia ipse dicturus est. Hospes fui, & suscepistis me.* Quomodo autem Christus suscipiatur, ipsemet declarat: inducens enim saluandos in extremo iudicio dicturos *Domine quando te vidimus Hospitem, & collegimus te.* Respondet: *Amen dico vobis, quamdiu fecistis vni ex his fratribus meis minimis, mihi fecistis.* Et alibi dixerat: *Qui recipit vos, me recipit, & qui me recipit, recipit eum qui me misit.* Hinc Hieronymus Nepotianum monet: *Mensulam tuam pauperes & peregrini, & cum illis Christus nouerit.* Ita Abraham Patriarcha in Angelis Hospitibus Deum suscepisse scribitur. *Vides*, inquit Ambrosius, *quia Abraham Deum recipit hospitio, dum Hospites quærit. Vides, quia Loth Angelos suscepit; Qui scis an & tu cum suscipis Hospitem, suscipias Christum? Licet in Hospite sit Christus, quia Christus in paupere est, sicut ipse ait: In carcere eram & venistis ad me: nudus eram & operuistis me.* Augustinus: *Diligenter*, inquit, *hæc audite fratres, qui hospitalitatem exercere non vultis, qui Hospitem velut hostem excipitis. Ecce beatus Abraham, dum homines feruenter exciperet, ipsum Deum suscipere hospitalitatis contemplatione promeruit. Hæc etiam in Euangelio Christus confirmauit dicens: Hospes fui, & suscepistis me. Nolite ergo negligere peregrinos, ne fortè quem non excepistis, sit ipse Christus.* Vnde Chrysostomus: *Habes domum, in quam veniat Christus. Dic, hæc cellula Christi est. cubiculum hoc ei segregatum est. Licet humi situm sit, ac vile, non despiciet.* Exemplo autem res hæc non semel declarata est, audi S. Gregorium; *Quidam Paterfamilias cum tota domo suo magno hospitalitatis studio seruiebat. Cumq; quotidie ad mensam suam peregrinos susciperet, quodam die peregrinus quidam inter alios aduenit, ad mensam ductus: dumque paterfamilias ex humilitatis consuetudine aquam vellet in eius manibus fundere,*

Margin notes: Match. 25. 35. — Match. 10. 40. — Hieron. epist. 2. ad Nepot. — *Probatur ex Patribus.* — Gen. 18. 19. — Ambros. l. 2. offic. cap. 21. — A — August. serm. 63. de temp. — Match. 25. — B — Chrysost. homil. 45. in Acta. — *Et exemplo S. Gregorij.* — Greg. hom. 23. in Euang.

dere, conuersus vrceum accepit: sed repentè eum, in cuius manibus aquam fundere valuerat, non inuenit. Cumq; hac factum secum ipse miraretur, eadem ei nocte Dominus per visionem dixit: Ceteris diebus me in membris meis, hesterno autem die me in memetipso suscepisti. *Ecce in iudicium veniens dicet: Quod vni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis.* Hæc Gregorius, quasi de alio, quæ Ioannes Diaconus in vita de illomet refert. Viuâ igitur fide Christus in hospitis persona concipiendus, vt tantò accuratiùs ei hospitalitatis iura impendantur. Quæ consideratio, præterquam quod B meriti sit feracissima, animum ad pietatem & sedulam diligentiam magis excitabit.

Ioan. Diac. lib. 2. c. 22.

II. *Quam S. Scriptura hospitalitatem inculcat.*

Secunda caussa esse potest, quòd legisset in sacris litteris crebras ad hospitalitatem cohortationes, vnde Isaias. *Frange esurienti panem tuum, & egenos vagosq; induc in domum tuam.* Et B. Paulus: *Necessitatibus sanctorum communicantes. Hospitalitatem sectantes.* B. Petrus: *Hospitales inuicem sine murmuratione. Vnusquisq; sicut accepit gratiam, in alterutrum illam administrantes, sicut boni dispensatores multiformis gratiæ Dei.* Et S. Ioannes ab hac virtute Gaium commendat: *Charissime,* ait, *fideliter facis quidquid operaris in fratres, & hoc in peregrinos, qui testimonium reddiderunt charitati tuæ in conspectu Ecclesiæ, quos benefaciens, deduces dignè Deo.* Pertranseo hospitalitatis exempla in Scripturis commemorata. Abrahæ, Loth, Iob, & aliorum.

Isa 58. 7. Rom. 12. 13. 1. Petr. 4. 8. 3 Ioan.

III. *Præmium hospitalitatis in hoc sæculo.*

Tertia caussa sit, ingens præmium huic virtuti tam in hac, quàm in altera vita destinatum, de quo passim Patres. S. Ambrosius: *Abraham,* inquit *pro hospitalitatis mercede fructum posteritatis recepit. Loth quoq; nepos eius* D *non solùm genere, sed etiam virtute proximus, propter hospitalitatis affectũ Sodomitana à se suisque supplicia detorsit.* Idemque rursus: *Deniq; Iacob oues adaquauit Rachel, & gratiam reperit, & vxorem acquisiuit. Vnius horæ hospitia vidua illa, quæ suscepit Eliam, & exiguo cibo perpetuum toto tempore famis inuenit alimentum, & mercedem accepit mirabilem, vt numquam de hydria farina deficeret. Eliseus quoque defuncti pignoris resuscitatione donata resoluit hospitij pensionem. Et Dominus Iesus in Euangelio, eum quicumque* E *dederit hospiti potum aquæ frigidæ, cælestium asserit præmiorum non exortem futurum.* Hospitalitatis quoque merito discipuli Emmauntem petentes illuminati sunt. *Quia hospitalitatem,* ait Augustinus, *sectati sunt, eum quem in expositione Scripturarum non cognouerunt, in panis fractione cognoscunt.* Quid Christi hospites Martha & Magdalena. Matthæus, Zachæus consecuti sunt, ex Euangelio notum est. Denique amplissimum præmium est, quod hospitalitas *non tantùm habeat mercedem humanæ gratiæ* (vt Ambrosius loquitur) *sed quod maius est, remunerationis diuinæ.*

Ambros. 1. offic. cap. 21. Idem lib. 1. de Abrah. cap. 5. Genes 29. 9. Reg. 3. 7. 4. Reg. 4. Matth. 10. 42. August. lib. Euangel. quæst. cap. vlt. *Et in futuro.* Ambros. l. 1. de Abrah. cap. 5.

A Et Chrysostomus: *Eiusmodi res hospitalitas est, quâ magis accipit, quam dat, qui illam promptè & alacriter exercet.*

HOSPITIVM. Chrysost. homil. 42. in Gen.

Quarta caussa sit, primitiuorum Christianorum exemplum. Tanta enim inter eos intercessit hospitalitatis beneuolentia, vt inter Catholicæ communicationis symbola illam annumeret Tertullianus, dicens: *Itaque tot ac tantæ ecclesiæ, vna est illa ab Apostolis prima, ex qua omnes. Sic omnes primæ. & omnes Apostolicæ, dum vnam omnes probãt vnitatem. Communicatio pacis, & appellatio fraternitatis,* B *& contesseratio hospitalitatis, quæ iura non alia regit, quam eiusdem sacramenti vna traditio.* Hæc Tertullianus, qui per *contesserationem hospitalitatis,* certum quoddam signum intelligit, quod qui ferret, vt Ecclesiæ Catholicę legitimus filius, quocumque pergeret, à fidelibus æquè Catholicis honorificè recipiebatur hospitio. Quod quidem signum cùm adulterassent hæretici, à Catholicis noscitur sæpè mutatum, ac litteris tandem commissum, quas Patres in Nicæno Concilio nominauêre *Formatas,* vt C annotat Baronius. Litteris autem illis subscribebant has quatuor Græcas litteras, quasi tesseram, & professionem Christianismi, scilicet, π. υ. α. π. id est, πατὴρ, υἱὸς, ἅγιον πνεῦμα; hoc est, *Pater, Filius,* & *Spiritus sanctus.* Hinc Peregrinus impostor, teste Luciano, Christianum se finxit, quia satis sibi viatici esse dicebat in Christianorum hospitalitate; ita vt non tantùm ab illis aleretur, sed etiam in via deduceretur, atque sic quaquaversum stipatus incederet: nam non recipere, nec coniungere oblatam tesseram, idem erat, quod à Catholica communione D seiungere; perinde vt apud gentiles confringere hospitalem tesseram, erat amicitiam dissoluere. Hac de caussâ magnus ille Pachomius, cùm adhuc ethnicus militaret in castris Constantini Imperatoris, Thebasque venisset, visâ Christianorum Thebanorum in commilitones suos hospitalitate & charitate, ad Christum conuersus fuit, tantusque euasit, quantum iam omnes miramur.

IV. *Exemplum primorum Christianorum.* Tertull. de præscript. cap. 20. *Tessera hospitalitatis apud Christianos quæ & qualis.* Baron. anno 73. nu. 25. Lucian. in Dialog Peregrin. *Impostor eã abusus.* Vit. Pach. cap 4. *Pachomius ad Christũ conuersus.*

Quinta caussa hæc esse potuit, vt suo more B. Pater veterum Monachorum imita- E retur exempla. Apud Ægyptios scribit Cassianus, magnâ cordis alacritate vbiq; hospites suscipi, & ad illorum aduentum quotidiana solui ieiunia. De Nitriensibus Palladius: *Cùm vidissent,* inquit, *aliqui ex ipsis nos procul venientes, aliqui quidem nobis cum aqua occurrerunt & alij quidem pedes nostros lauabãt, alij verò vestes mundabant, alij verò ad cibum inuitabant, alij autem ad contemplationem & Dei cognitionem, & quod vnusquisque ex ijs poterat, in eo studebat nos iuuare.* Oxyrinchi Magistratus & principales ciuitatis, & reliqui ciues (qui omnes pænè Monachi) *studiosè*

V. *Imitatio veterum Monachorum.* Cass. lib. 5. de institut. cap. 24. Pallad. Lauſ. c. 69.

HOSPITIVM. Rufin. in vit. Patr. lib. 2 c. 5. *Hospitalitas, regula Monachorum.* Vit. Patr. lib. 5 libel. 13. num. 7.

per singulas portas statuunt, qui obseruent, vt sicubi apparuerit peregrinus aut pauper, certatim ad eum qui præoccupauerit adductus, quæ sunt necessaria consequatur. Hospitalitatem velut suam Regulam olim Monachi censebant, vnde cùm quidam frater hospitio egrediens, diceret: *Ignosce mihi, Abba, quia impediui Regulam tuam.* Ille respondit, & dixit ei: *Mea Regula est, vt recipiam te in hospitalitate, & cum pace dimittam.* Quare Blesensis à Priore quodam hospitio exclusus, ita expostulat: *Vbi est quæso illa hospitalitatis gratia, quam olim vestri antecessores exercebant in Scithi, Mutius, Apollonius, Paphnutius, Macarius, Antonius, Paulus: inter quos diutissimè certatum est piâ contentione, quis alteri panem frangeret, cùm Dominus gratiâ hospitalitatis quotidianum annonæ stipendium duplicasset.*

Blesens. epist. 19.

Ex his porrò alijsque capitibus S. BENEDICTO commendatissima fuit hospitalitas, quam ad actiuæ vitæ exercitium suis quoque præscripsit discipulis. Hinc olim, vt * alias dictum, plerisque Monasterijs coniuncta erant hospitalia. Quantæ verò obligationis illa sit, nolim meâ sententiâ definire. Walloncappellius noster de ea sic loquitur: In hoc Ordine, vt in alijs plerisque præter essentialia communia, id est, paupertatem, castitatem, & obedientiam, peculiare aliquod præceptum inuenire est, scilicet Hospitalitatis. Sicut enim per institutionem sui Ordinis, alij tenentur prædicare verbum Dei, alij ministrare sacramenta, alij audire confessiones, alij militare pro fide, infirmos & ægros visitare, sepelire mortuos, & similia facere. Ita etiam instituto D. BENEDICTI proprium est ac peculiare, excipere omnes hospites & peregrinos, maximè tamen pauperes; quod vbi non obseruatur, secundum D. BENEDICTI institutum non viuitur. Sic ille. Quæ hausisse videtur ex responsione D. Ioannis Hesselij Doctoris Louaniensis à Facultate Theologica approbata, anno 1565. qua probat, hospitalitatem in Regula S. BENEDICTI censeri ex substantialibus, quæ nullâ ratione prætermitti possunt. Nam S. BENEDICTVS *religionem suam instituit ad vitam contemplatiuam, ita tamen vt simul coniungeret absque impedimento contemplationis vitam actiuam. In quantum igitur eius religio est contemplatiua, præcipitur opus Dei, in quantũ verò aliquo modo actiua, præcipitur hospitalitas, ita tamen vt per hospites conuentus non distrahatur.*

* Lib. 2. tr. 7. disq 5. *Quomodo obliget Benedictinos.* Wallon-cap. in instit. Monast. tract. de hospit. c. 1.

Quidam censent hospitalitatem inter substantialia Regulæ S. Benedicti.

His porrò respondet D. Ioannes Caramuel, & oppositum validissimè confirmat ex Diplomate Alexandri IV. qui à Cistertiensibus consultus rescripsit: *Intimantibus vobis accepimus, cùm exhibeatis vos in hospitalitate omnibus liberales, Diœcesanis vestris ac alijs Ecclesiarum Prælatis, eorumque familijs, cùm ad vestra Monasteria declinant, charitatiuè (iuxta facultatum vestrarum exigentiam) necessaria ministrantes; nonnulli Prælatorũ ipsorum huiusmodi gratiam conuertere molientes in debitum, & quod sic spontè ipsis impenditis, sibi deberi ex antiqua consuetudine asserentes, vos & Monasteria vestra propter hoc multipliciter aggrauant, & molestant. Nos igitur vestris supplicationibus inclinati, & volentes in hac parte quieti vestræ paternâ diligentiâ prouidere, ne quisquam Prælatus, id quod sic gratiosè impenditis, à vobis ex debito seu præscripta consuetudine præsumat exigere, auctoritate præsentium districtiùs inhibemus.* Nec refert, peculiariter Cistertiensibus hanc bullam directam, quia Pontifex non eximit eos ab obligatione, quâ aliàs tenebantur, sed declarat non esse obligatos, cùm ait eos se exhibere *in hospitalitate omnibus liberales, charitatiuè necessaria ministrare;* & quosdam gratiam conuertere moliri in debitum, & quod spontè ipsis impẽditur, &c. Censuit ergo illos non teneri ex vi Regulæ, aut cõsuetudinis, sed esse meram liberalitatem charitatiuè de gratia spontè impẽsam. Cùm ergo Cistertiẽses exactiùs studuerint Regulam obseruare, quàm alij, si hi ad hospitalitatem non obligentur, ergo nec alij.

Probatur cõtrarium. Caram. disq 47. a. 5. & disq 111. num 1669. in Reg. S. Bened. *Ex Bulla Alexandri IV.*

Explicatur eius mens.

DISQVISITIO II.

Quinam Hospitio excipiendi?

LIBERALI prorsus animo ac verè Christiano S. Legislator ait: *Omnes superuenientes Hospites tamquam* CHRISTVS *suscipiantur.* Illud autem vocabulum superuenientes excludere videtur, ait Boërius, *contiguos vel proximos habitatores, qui potiùs domestici vel ciues quàm Hospites appellari possunt.* Indifferenter verò quoslibet admittendos SS. Patrum exempla & admonitiones suadent. Audi quid de se scribat Hieronymus: *Fateor,* inquit, *me explanationes in Ezechiel multo ante tempore promisisse, & occupatione de toto huc orbe venientium implere non posse, dum nulla hora, nullumque momentum est, in quo non fratrum occurramus turbis, & Monasterij solitudinem hospitum frequentia commutamus, in tantùm, vt aut claudẽdum sit nobis ostium, aut Scripturarum, per quas aperiendæ sunt fores, studia relinquenda.* Et in Rufinum: *Nobis in Monasterio hospitalitas cordi est, omnesque ad nos venientes latâ humanitatis fronte suscipimus. Veremur enim ne Maria cum Ioseph locum non inueniat in diuersorio: ne nobis Iesus dicat exclusus: Hospes eram, & non suscepistis me. Solos hæreticos non suscipimus.* Hæc Hieronymus. Meritò autem excludit hæreticos, quibus nec aue dicere liceat, vnde & abstinendum ab omnibus excommunicatis. Sic quoque publicè infames, blasphemi, periuri, adulteri, fures, alijsque vitijs notati, minimè admittendi; ne vitijs eorum fauere videamur.

Cap. 53. *Omnes promiscuè hospitio excipiendi.*

Hieron in proœm. l. 7. comment. in Ezech.

Hieron. Apolog. in Rufin.

Exclusis hæreticis & criminosis.

Boni cur semper admittendi. Bonos verò promiscuè admittendos, S. A BENEDICTI ratio suadet. Omnes enim Christum repræsentant, omnes Christi sunt membra, & pro omnibus Christus mortuus est: Christus proinde in eis aut suscipitur, aut excluditur. Quare S. Siluester omnes peregrinos Romam venientes (teste Metaphraste) lubenter excipiebat. Et S. Gregorius peregrinos quolibet ad mensam suam quotidie inuitabat. Ambrosius verò promiscuam hanc hospitalitatem meritò commendat. *Magna*, inquit, *hospitalitatis est gratia, nec facilè violanda; omnibus aperta est, omnibus parata est: & Sanctos libenter suscipis & peccatores* B *tolerat patienter.* Quid, quod sancti Patres moneant, non anxiè scrutanda merita, aut statum suscipiendorum hospitum. *Propositum nobis est*, inquit Hieronymus, *pedes lauare venientiũ.* Similiter Augustinus: *Multò meliùs esse arbitramur in hospitibus ignotis suscipiendis malum hominem perpeti, quàm forsitan per ignorantiam excludi bonum, dum cauetur, ne recipiatur malus.* Vide plura apud Chrysostomum.

Metaph. apud Sur. 10. Dec. Ioan. Diac. lib. 2. c. 22. Ambros. serm. 70. Non anxiè animis inquirendum. Hieron. in Apol. ad uers. Rufin. August. epist. 149. Chrysost. hom. 41. in Genes. & hom. 11. in epist. ad Hebr.

Sed enim, dicet aliquis, quomodo omnes poterunt recipi in Monasterijs præsertim C pauperioribus? Vnde tãta opum vis, vt omnibus congruum præstetur subsidium? Vix ipsis Religiosis alicubi suppetũt necessaria, & qui illi obuios quosq; hospitio & mensa excipient? Respõdere hic illud liceat quod filio suo Tobias dicebat: *Quomodo potueris, ita esto misericors. Si multum tibi fuerit, abũdanter tribue: si exiguum tibi fuerit, etiam exiguum libenter impertiri stude.* Et verò opus hic in Deo fiducia, cui fœneratur, qui miseretur pauperis. Nam *qui dat semen seminanti, & panem ad manducandum præstabit*, inquit Apostolus. Quin & illud dicere liceret, quod Cellerario S. BENEDICTVS inculcat: *Cui substantia non est quæ tribuatur, sermo responsionis porrigatur bonus, vt scriptum est: Sermo bonus super datum optimum.* Si desint diuitiæ, & varij mensarum apparatus, saltem tecto & lecto, & qualicumque mensa Hospites excipiantur. Nullam enim hic admittit excusationem S. Hieronymus. *Poterit alius*, inquit, *caussari & dicere, paupertate prohibeor, tenuitas me retinet, vt hospitalis esse non possim: & hanc excusationem leuissimo præcepto diluit, vt calicem aquæ frigidæ totò animo porrigamus. Frigidæ, inquit, aqua, non calidæ, ne & in calida paupertatis ex penuria lignorum occasio quæreretur.* Hæc Hieronymus. Fateor tamẽ difficile esse omnes passim admittere. Vnde Cassinenses: Etsi, inquiunt, modernis temporibus frequẽtia hospitum difficultatem generet adimplendi omnia, quæ textus Regulæ continet: habitâ tamen discretione, & temporum ac personarum consideratione, facilè saltem vtiliora implebuntur. Sic ibi.

Quid, si nõ suppetant diuitiæ ad omnes excipiendos. Tob 4. 8. Prou. 19. 2. Cor. 9. Cap. 31. Eccl. 18. Saltem aliquid impendendum. Hieron. in Matth. lib. 2. cap. 10. Cassin. ad cap. 53.

Quinam maximè excipiendi. Verùm enimuerò, etsi communis & congrua omnibus debeat impẽdi charitas, desi- gnat tamen S. Pater quibus ea magis exhibenda: *Omnibus*, inquit, *cõgruus honor exhibeatur, maximè domesticis fidei, & peregrinis.* Quod exponens Smaragdus: *Quamuis*, inquit, *vna charitas omnes amplectatur interiùs, aliter tamẽ exteriùs congruit ministrare pauperibus, aliter patentibus, neque enim æqualis omnibus danda est sessio, neque æqualis omnibus ciborum cõuenit præparatio: sed vnicuiq́; necesse est cum charitatis discretione congruus locus, congruus cibus, congruus lectus, congruus omnibus exhibeatur & honor. Vt congruè à nobis recepti sine murmurio ad propria reuertãtur amici.* Aliter ergo, vt habet Petrus Boërius, honorari debet Episcopus & Abbas, aliter Clericus & Monachus: aliter Prælatus, aliter subditus: aliter magnæ religionis & famæ adueniens frater, aliter Sarabaita vel Gyrouagus: aliter nobiles, & aliter pauperes, & generatim secundùm qualitatem susceptæ personæ seruetur decentia in honoris exhibitione, in ciborum præparatione, in occursione & in associatione. Quod autẽ ait *Domesticos fidei*, duobus modis, inquit Smaragdus, *intelligere debemus, siue omnes generaliter Christianos, vnã nobiscum fidem vnam habentes baptisma, siue spiritaliter Monachos qui nobiscum Deo peculiarem fidei cultũ, & religionis exhibent famulatum.* Quod posterius magis placet. Qui enim à fidei communione exortes sunt, vt hæretici, Gentiles, Iudæi, hi ad hospitalitatis participationem vix sunt admittendi. Quod Isidorus disertis verbis expressit: *Licet omnibus hospitalitatis bonum cum gratia oporteat referri, vberior tamen Monachis deferenda est honorificentia hospitalitatis.*

HOSPITIVM. Discrimen attendendum inter personas. Qui sint domestici fidei. Isidor. in Reg. c. 22.

Ponit autẽ & S. BENEDICTVS quoddam D inter pauperes, & diuites discrimen: *Pauperum & peregrinorũ maximè susceptio omni curã solicitè exhibeatur, quia in ipsis magis Christus suscipitur. Nam diuitum terror ipse sibi exigit honorem.* Præfert pauperes diuitibus secũdùm interiorem affectum & susceptionem deuotionis, vt inquit Bernardus Cassinensis, *Diuitibus autẽ quoad externa maior honos exhibedus.* Caussam autẽ assignat, quia in pauperibus magis Christus suscipitur. Ipse enim propter nos pauper fuit, natus in paupere domo, paupere matre, & tota vita pauper- E tatem adeò coluit, vt nõ haberet vbi caput reclinaret. Magis ergo in pauperibus Christus suscipitur, quia meliùs eum repræsentant. Deinde nulla ferè caussa suscipiendi pauperes esse potest, quam ipse Christus, ob cuius amorem admittuntur. In diuitibus sæpe nobilitas, splẽdor generis, affectatio amicitiæ, spes retributionis, aucupatio alicuius fauoris aut beneuolentiæ, aliaque considerari possunt, quæ ad eorum permoueant susceptionem, vt non tam propter Christum, quã ob alium quemuis respectũ grati sint. Audiendus hic pro multis Chrysostomus: *Non sub hac spe, inquit, alijs beneficia confera-*

Pauperum cur habenda ratio. Bernard. Cassin. in cap. Reg. 53. Diuites quibus titulis præferantur. Chrysost. homil. in epist. ad Coloss.

HOSPITIVM. conferamus, vt nobis retribuant. Hac enim frigida est intentio, vnde talis amicitia celeriùs enanescit. Si verò pauperem vocaueris, Deum nūquam obliuiscentem habebis debitorem. Quantò minor est frater, tantò magis per eum Christus accedit & visitat. Nam qui magnum suscipit, sæpe propter vanam gloriam facit, & vtilitas pluries quæritur, vt promoueatur per illum. Pluribus autem Ambrosius contendit pauperes diuitibus præferendos, quem vide si placet.

Au rectè.

Ambros. l. 2. offic. cap. 25.

Ex hoc verò capite maximè suscipiendi sunt Religiosi Ordinū Mendicātium, digni vtique duplici honore, vtpotè laborantes *in verbo & doctrina*, de quibus Dominus: *Qui recipit Prophetam in nomine Prophetæ, mercedem Prophetæ accipiet. & qui recipit iustum in nomine iusti, mercedem iusti accipiet.* Quare & in Statutis Capituli prouincialis Monachorū nostri Ordinis in Prouincijs Cantuariensi & Eboracensi hoc decretum: *Cùm iuxta canonū sanctiones in hospitalitate non sit facienda distinctio, sed indifferēter, & absque personarū delectu, hospitales nos exhibere, quibuscumque sufficimus, debeamus: ne quod absit, dum hominem quempiam repellere credimus, Deum à nobis in homine repellamus: id firmiter obseruari mandamus, vt fratribus Mendicantibus quibuscumq; ad nostri Ordinis Monasteria venientibus, iuxta statum eorū exigentiam, victualia ministrentur.* Desumptum autem id est ex antiquiori Capitulo anni 1343. vbi iisdem verbis hoc præscribitur.

Religiosi Mendicantes maximè suscipiendi. 1. Tim. 5. Matth. 10.

Anno 1444. cap. 9.

DISQVISITIO III.

An Mulieres Hospitio suscipiendæ?

TANTA est sequioris sexus illecebra, tantum meliori ab eâ periculū, vt tam diuinæ litteræ, quàm Patrū sententiæ omne commercium inter inæquales sexu intercidere videantur. Occurrunt hæ passim, vna alterave hîc suffecerit. *Hospitiolum tuum,* inquit Hieronymus, *aut rarò, aut nunquā mulierum pedes terāt. Omnes puellas & virgines Christi, aut æqualiter ignora, aut æqualiter dilige. Ne sub eodem tecto mansites.* Et B. Ephrem: *Non decet,* inquit, *Monachum vllam habere cum fœmina societatē: ad eam verò quæ virginitatē profitetur, prorsus ne accesseris, siquidem vllus in te carnalis sensus viget. Nam Monachū inter epulas cum fœminis versari, idem est ac se in ignem proijcere. Qui autem earum fugit consuetudinē, fugiat tamquam dama ex retibus, & velut auis ex laqueo. Mulieres,* inquit Basilius, *à Monasteriorum ingressu prorsus arcento.* Idemq; alibi: *Fugiendæ in primis, cùm mulieribus nobis cōgressiones sunt, collocutionesque, neque ad eas vmquā accedēdum, nisi cùm grauissima nos aliqua ad eas necessitas impellat, & aliter facere non possimus. Atque ipsa etiam vbi nos necessitas adegerit, ab ipsis nō secus atque ab igne cauendū est. Adeò vt quàm ocyssimè nulla mora ab istis nos extricemus.* Pluribus verò interiectis: *Danda opera est, vt si fieri possit mulierū colloquia congressusq; funditus fugiamus. Sin id non possit, in eo enitendum est certè, vt quàm rarissima illa, & quàm breuissima fiant: neque id ex odio sexus, apage, neque vt qui cognationē illarum abnegemus: quin potiùs earum etiam patrocinium suscipiamus, congressum tamen defugiamus, ne ex ipsarum aspectu in memoriam eius, cui semel nuntiū remisimus, libidinis redire cogamur.* Hæc Basilius. Prudenter proinde dixit quidam Senior: *Filiolis sal ex aqua est, & si appropinquauerit aquæ continuò soluitur, & deficit: & Monachus similiter ex muliere est, itaque si appropinquauerit mulieri, soluitur & ipse, atque in id desinit, vt iam Monachus non sit.*

Patres vix finunt Monachos cum mulieribus loqui.

Hieron. ad Nepot. epist. 2.

Ephræm tom. 2. in doctr. va. 112.

Ob periculum castitatis.

Basil. serm. de Monast. institut.

Idem cap. 4.

Mosch. in Prat. Spirit. cap. 217.

His alijsque de caussis, plerique sanctorum Patrum feminas omnes omnibus Monachorum claustris excluserunt. Sanè de Fiacrio notæ sanctitatis Eremita apud Meldēses, memoriæ proditum est, feminis Monasterij septa, quod Virgini Matri istic extruxerat, vsque adeò voluisse interdicta, vt precibus à Deo cōsecutus sit, vti quæcumque pedem proteruè intulisset, hanc protinus vltio diuina repelleret. Huius instituti tanta fuit in Fuldēsi Monasterio obseruantia, vt feminam recipere, non dicam aliquatenus intra septa, sed in publicæ basilicæ penetralia, multis sæculis nefas extiterit atque religio. Cuius rei testem familiarē habemus Rudulphum in memoria S. Liobæ, quam Fuldensium Monasterium sic ingressam fatetur, vt nec priùs, nec posteà vlli vmquam feminarum id concedi potuerit: *Quia loco illi,* inquit, *ex eo quo Monachis habitari cœptus est, femineus negabatur ingressus. Tātùm autem huic Liobæ soli concessus erat; quia S. Bonifacius Martyr senioribus eam commendarat, corpusq; eius ibi sepeliendum decreuerat.* Hoc autem priuilegiū Zacharias Papa S. Bonifacio concesserat, quo æternum vetitus feminarum ingressus, quod tāti deinceps habitum fuit, vt cōfirmari etiam à summis deinceps Pontificibus Martino, Siluestro, & Ioanne alijsque petierint. Hinc cùm Lotharius rex anno Christi 1132. Fuldæ cum coniuge Pētecosten celebraret, sacrum nō in primario, sed in noui montis vicino Monasterio celebratum fuit, eò quòd reginæ in illud aditus esset interclusus. Tale & illud quod ex veteri Chronico habetur. Anno 1165. *Fridericus Imperator de Saxonia, in qua ieiunauerat, in vigilia Palmarum Fuldam peruenit; & quia regina in comitatu eius erat, vrbem ei intrare nō licuit. Montem igitur Episcopi adiens, ibi sequentem diem Palmarum honorificè celebrauit.* Scribit verò Browerus, cùm Bonifacius IX. certis diebus mulieribus templi ingressum indulsisset, templum fulmine de cœlo tactum conflagrasse, septima die mensis Iunij, id est, triduo postquam S. Bonifacij festâ luce, feminis in basilicam & Monasterij septa, tūc primùm

Mulieres à claustris exclusæ.

Sur. in vit. 30. August.

Brovver. antiq. Fuldens. lib. 1. c. 8.

Fuldæ etiā è templo.

Sur. in vit. c. 22.

Cum Pontificum priuilegio.

Etiam reginæ exclusa.

Brovv. sup. prà.

Templi conflagratio, vnde.

primùm ingressus datus. Tam chara nimirùm Deo fuit hæc feminarum à Monasterijs exclusio.

Caution à Monasterijs feminas arcent. Concil. Lat. act. I. Prudenter proinde olim Gregorius Magnus in Concilio Lateranensi, Monachis priuilegia exemptionesq; concedens, prohibuit missas publicas ab Episcopis in cœnobijs fieri; *Ne*, inquit, *in seruorum Dei recessibus, & eorum receptaculis ulla popularis conuentus prabeatur occasio, vel mulierum fiat nouus introitus, quod omninò nō expedit animabus eorum.* Hæc Gregorius. Hinc Turonense Concilium I. statuit: *Mulier intra septa Monasterij* B *nullatenus introire permittatur. Si Abbas in hac parte aut Præpositus negligēs apparuerit, qui eam viderit, & non statim eiecerit, excommunicetur.* *Conc. Turon. I. can. 17.*

Conc. Antissiod. can. 26. sub certis pœnis. Et Antissiodorense: *Si quis Abbas mulierem in Monasterio suo ingredi permiserit, aut festiuitates aliquas ibi spectare præceperit, tribus mensibus in alio Monasterio retrudatur pane & aqua contentus.* Cassinenses in Declaratorio, de hâc re ita præscribunt: *Mulieres verò siue laicas, siue Religiosas, cuiuscumque ætatis, gradus, status, & conditionis sint, prohibemus districtiùs intra septa Monasteriorum nostrorum quauis occasione* C *duci, ingredi, aut morari. Quòd si contra scienter fuerit attentatum, iuxta litteras Eugenij IV. Pij V. & Gregorij XIII. tam ipsæ mulieres, quàm earum ductores & receptores (si voluntariè hoc fecerint) ipso facto sententiam excommunicationis incurrent, alijsque pœnis, pro vt in ipsis bullis subiacebunt.* *Cassin. ad cap. 53. nu. 21.*

Mulieres casibus suscipi possunt. Quamquam autem hæc ita sint, meritòque mulieres à claustro, choro, & habitaculis Monachorum arceantur, aliquid tamen hospitalitatis infirmiori sexui extra loca regularia impendi charitas subinde suadet, D aut ineuitabilis necessitas. Vnde S. Pachomius feminas quoq; ad xenodochium Monasterij sui recipiebat, cuius hæc in Regula constitutio: *Si sæculares homines, aut debiles, aut vasa infirmiora, id est, muliercula, venerint ad ostium, suscipient singulos in diuersis locis iuxta ordinem Præpositi, & sexus sui, præcipuè feminas maiori honore & diligentiâ curabunt, cùm omni timore Dei, & locum separatum ab omni virorum vicinia eis tribuent; vt nulla sit occasio blasphemandi. Quod si ad vesperas venerint, abijcere eas nefas est, sed accipient, vt diximus separatum locum, & clausum cum omni disciplina, atque cautela, vt grex fratrum liberè suo officio* E *seruiat, & nulli detur offendiculum detrahendi.* Hæc S. Pachomius. S. P. N. BENEDICTVM feminas suscepisse insinuat S. Hildegardis, vt & aliàs citauimus. Minimè verò dubito, si feminas vllas B. Pater vmquā susceperit, quin id fecerit tanta, si non maiore cautione, quā quotannis sororem suam ad colloquium admittebat. Non ergo intra Monasterij septa, vel illa, vel vlla fuit mulier recepta. Cluniacenses quoque mulieres alicubi recepisse, auctor est Petrus Venerabilis, qui *Pachom in Reg. ar. 29.* *Exemplo S. Benedicti.* *Cluniacensium.*

S. Bernardo ita scribit: *Clericis, militibus rusticis, clientibus, mimis, & diuersarū qualitatum hominibus, ipsis quoque, quæ ab hospitali charitate non excluduntur, mulieribus, Monachi cohabitabunt;* si nimirùm singulos salutare, & manus pedesque abluere velint. Vsus Cisterciensis feminas, quas intra regularia loca nō admittit, alicubi foris excipere solet. Sic enim habet: *Pueri paruuli non solent duci ad orationem. Sed nec qui cum mulieribus veniunt recipi, sed foris cum mulieribus victus datur eis.* *HOSPITIVM. Petr. Ven. lib. I. epist. 28.* *Et Cisterciensium.* *Vsus Cist. cap. 120.*

DISQVISITIO IV.

Quanti temporis Hospitum indulgendum?

CERTVM temporis spatium Legislator non definiuit, quo hospites in Monasterio morari possint, relinquens hoc, prout multa alia, Abbatis discretioni, & charitati, cui nullam opus est præfigere mensuram. Patres verò Camaldulenses ita habent: *Nullus cuiusuis rei prætextu, vltra tres dies in nostris Monasterijs detineatur, nisi fortè ob negotium aliquod Monasterij, aut ob vrgētem aliquā necessitatem.* Sic illi. Quorum rationabilis cōstitutio, nam propter multitudinem & frequētiam hospitum huius temporis, vix aliter potest fieri. Tēpore verò S. BENEDICTI rariorem arbitror hospitum fuisse aduentum, nam vt S. Hildegardis ait: *Illo tempore Monachi tumultum superuenientium extraneorum nondum sentiebant: sed qui eos adibāt, Christum & non aliud ibi quærebant, quem etiam in sanctis operibus ibi inueniebant.* Innuit ergo sancta hæc virgō, etiam suo tempore non tam propter Christum, quàm alijs de caussis sæculum & carnem magis sapientibus, adita fuisse Monasteria, prout hodie etiam plerisque locis fit; vt proinde tridui hospitalitas abundè eis sufficere debeat, ne superfluitate sua (vt sæpè fit) seruos Dei perturbent, aut sæcularibus moribus Religiosos inficiant. Neque verò honestiores vltra hoc tempus absque caussa remorari vellent. *Nihil definitum à S. Benedicto.* *Camald. ad cap. 11. Reg. S. Bened.* *Cur ius rariores erant hospites.* *Hildegard. in Reg. S. Bened.* *Et aliâ caussâ veniebant.* *Tridui hospitalitas sufficiens.*

Post tres quippe dies, vilescit piscis & hospes:
Ni sale conditus, vel sit specialis amicus.

Obseruatum id etiam à Comico:

Hospes nullus tam in amici hospitium diuorti potest, *Plaut. in milit. act. scen. I.*
Quin, vbi triduum continuum fuerit, iam odiosus fiet.

Olim quoq; tantumdem temporis hospitalitati prisci illi Monachi in eremo degentes tribuebant. Vnde quidā, vt in Vitis Patrum legitur, discedentes fratres, qui charitatis officium non benè interpretabantur, retinere volens, dicebat: *Manete aliquantum temporis nobiscum; sin aliàs, vel propter mandatum, dies tres secundùm consuetudinem eremi facite nobiscum. Illi autem videntes, quia non relaxaret eos, fugerunt occultè.* Sic ibi. *Vit. Patr. lib. 5. libel. 10. nu. 97.*

Cete-

HOSPITIVM.

An Monachi peregrini suscipi possint quãdiu voluerint.

Wallon. cap. tract. hospit. c. 2.

Ceterùm indicat Petrus Walloncapellius, Monachos peregrinos & Sacerdotes ob fidem patriâ pulsos tanto tempore suscipiendos, quanto desiderauerint, idque auctoritate S. BENEDICTI nititur confirmare: Equidem, inquit, quod D. BENEDICTVS auctoritate Regulæ in Monachorum peregrinorum susceptione sanxit obseruandum, idipsum omninò in susceptione Sacerdotum egenorum seruandum censuerim, & tantò magis, quantò dignitate præstat ordo Sacerdotalis Monastico. *Si quis*, ait, *Monachus peregrinus de longinquis regionibus superuenerit, & pro hospite voluerit habitare in Monasterio, & contentus fuerit consuetudine loci, quam inuenerit, & non fortè superfluitate sua perturbat Monasterium, sed simpliciter contentus est eo, quod inuenerit, suscipiatur quanto tempore cupit.* Quid ni sic hodie suscipiantur Sacerdotes, ob Catholicam fidê exules, cùm Monasteriorum bona, post iustam satisfactionem pauperum esse constet? Sic ille. Cuius quidem vt zelum pro pauperibus Sacerdotibus iudico commendandum; ita persuadere mihi non possum confici ex S. BENEDICTI verbis, quod ille intendit. Agitur enim illo capite de Monachis peregrinis non simpliciter ad hospitium suscipiendis, sed ad Monasticam professionem, sine loci stabilitatem, vt omnes fatentur, & ex ipso textu patet. Quod autem dicit, *si pro hospite voluerit habitare in Monasterio, suscipiatur quanto tempore cupit*, id ita intelligendum, vt hospitalitatis tempus loco nouitiatus ei seruiat, cùm in priori Monasterio professus, secundo non videatur egere tirocinio. Id verò ex ipsis S. BENEDICTI verbis intelligitur, ait enim: *Si verò postea voluerit stabilitatem suam firmare, non renuatur talis volũtas, & maximè quia tempore hospitalitatis potuit eius vita dignosci. Quod si superfluus aut vitiosus repertus fuerit tempore hospitalitatis, non solùm non debet sociari corpori Monasterij: verumetiam dicatur ei honestè vt discedat, ne eius miseriâ etiam alij vitientur.* Ex quibus manifestum est, hanc peregrinorum Monachorum susceptionem intelligi in ordine ad professionem, eadem phrasi, quâ caput 58. inscriptum est: *De disciplinâ suscipiendorum fratrum*, & quâ dicit: *Si quis de ordine Sacerdotum in Monasterio se suscipi rogauerit.* Et ipse Walloncappellius in MS. Regulæ commentario sic prorsus sentit.

Putat quidam. Cap. 61.

Et ad Sacerdotes ob fidem exules extendit.

Non videtur id censeri ex Regula.

Cap. 58. Cap. 60.

Quibus diuturnior hospitalitas indulgenda.

In viam igitur redeuntes asserimus, longioris temporis hospitalitatem iure meritòque indulgeri ijs, qui eo animo Monasteria accedunt, vt bonam Monachorum conuersationem cominus spectent, ab eaque ædificentur; & qui experiri voluerint, num Ordinis nostri exercitijs pares futuri sint. Addo his, qui pietatis & recollectionis caussâ se in Monastica solitudine exercere ad tempus voluerint; aut quos ibidẽ detinet

A negotiorum honesta caussa, aut alia necessitas ex iudicio & voluntate Abbatis, cuius discretioni atque arbitrio, vt dixi, S. Pater totam hanc rem reliquit. Inhospitalis etenim videbitur Superior, qui quantumuis importunum hospitem vltra triduum remanentem, inurbanè dimiserit; totamque quam præcedentium dierum beneuolentiâ contraxerat gratiam, inciuili dimissione, quam expulsionem ingrati interpretabuntur, elidet. Nam vt dici solet:

Turpius eijcitur, quàm non admittitur hospes.

B

DISQVISITIO V.

Quo loco excipiendi Hospites?

NON omittenda in hoc Tractatu circumstantia loci, in quo hospites tractandi: peculiarem enim his domum, aut cubiculum destinari, & ratio suadet, & vsus ostendit. Vocatur autem à S. BENEDICTO *cella hospitum:* ea notione, quâ integrum dormitotium, & locum infirmorum *cellam* dixit. Bernardus Cassinensis ait: *Licet in singulari de cella loquatur, non debet tamen esse Religiosorum, & laicorum, diuitum, & pauperum peregrinorum vna cella, sed plures: alius enim frater pauperum, alius diuitum, debet curam habere, & in alio loco debent prouisores vtrisque separatim prouidere.* Hospitalis ergo aliqua domus, in qua plures cellæ siue cubicula, aut saltem lecti strati, in Monasterijs exstruenda est, cuius quidem magnam olim habitam rationem, vt congruo ædificaretur loco, ex S. BENEDICTI vita constat: nam fratribus iuxta Taracinensem vrbem Monasterium ædificaturis dixerat: *Ite, & die illo ego venio, & ostendo vobis, in quo loco Oratorium, in quo refectorium fratrum, in quo* SVSCEPTIONEM HOSPITVM, *ædificare debeatis.*

Cella hospitum S. Benedicti notata. Cap. 22. Cap. 56.

C

Eius habitatio in Monasterijs ædificanda.

Gregor. lib. 2. Dial. cap. 22.

D

Quo autem loco putamus ab eo Hospitum susceptionem designatam? existimare licet remotiori à claustro & conuentu fratrum, ob eam quam alibi dat rationem: *Coquina Abbatis & Hospitum per se sit, vt incertis horis superuenientes Hospites, non inquietent fratres.* Quod si specialius Hospitij locum petas designari, verosimilius est circa portam, aut introitum Monasterij fuisse exædificatum. Nam S. Pachomius *sequestrato loco iuxta Monasterij fores Hospites excipiebat.* Cuius facti eam Dionysio Presbytero reddidit rationem: Quod nuper multi ex fratribus essent conuersi, nec satis instructi, inter quos & pueri. *Idcircò*, inquit, *credidi esse commodius, vt superuenientes fratres seorsum susciperentur, in honore maximo constituti.* Sed quid de his ipsa Pachomij Regula? *Quando*, inquit, *ad ostium Monasterij aliqui venerint, si Clerici fuerint, aut Monachi, maiori honore suscipiantur; lauabunt pedes eorum; seruabunt Euangelij præcepta,*

Constructa circa portam Monasterij. Cap. 53.

E

Vita Pach. cap. 15.

Quam vetus consuetudo separandi hospites à Religiosis.

Reg. Pach. art. 28.

cepta, & deducent ad locum Xenodochij, prabebunt omnia, qua apta sunt vsui Monachorum. Caussam verò cur peculiare constituerit Xenodochium, ipse subiungit: *Vt nimirùm grex fratrum liberè suo officio seruiat, & nulli detur offendiculum detrahendi.*

Viguit etiā post S. Benedictum. Reg. Mag cap.79. * Id est, mātas, pecias, a Gallico, Besace. Conc. I. Aquisg. can. 27.

Sed & post S. BENEDICTVM id obseruatum, ex Regula colligas Magistri, cuius hæc verba: *Cella peregrinorum semotè à Monasterio constituatur cum lectis stratis, vbi superuenientes fratres, maximè ignoti dormiant, & * bisacias suas ponant.* Supponit idipsum Concilium Aquisgranense decernens, *Vt Abbas, vel quispiam fratrum, ad portam Monasterij cum Hospitibus non reficiantur.* Ad portam, inquit, quia ibi eorum esset Hospitium: nam alibi exceptos aduentantes aliunde Monachos, constat ex can. 58. quo dicitur: *Vt dormitoriū iuxta oratorium constituatur, vbi superuenientes Monachi dormiant.* Cōformiter Cærimoniale S. Iustinæ statuit, *vt vbi fuerint hospitia Religiosorum & sæcularium semper separata, secundùm statum suum ad locum conuenientem deducantur.*

Cærim S. Iustin. p. 3. cap. 10

Metuebant quoque Camaldulēses ex Hospitum cum fratribus coniunctione nonnihil periculi, proinde præscripserint: *Vt dum ibi morātur, remotiùs à Monachorum habitatione hospitentur, ne fortè illi à nobis, vel nos ab illis incommodum aliquod patiamur.*

Camald. ad c. 53. Reg.

Qua hospitij supellex. In hac autem cella hospitum vult S. BENEDICTVS esse *lectos stratos sufficiēter.* Quod intelligendū non tantùm ad lectorum qualitatem, sed etiam ad numerum; vt sensus sit; tot sint lecticæ cum lectulis suis, quot aduentātium personarum numerus requirit. Conuenit etiam vt alia Hospitibus necessaria in eodem cubiculo non desiderentur.

DISQVISITIO VI.

Quid Fratribus circa Hospites obseruandum?

Tria circa Hospites seruanda.

QVIA fratrum contemplatiuæ vitę vacantium quies, silentij vigor, & regularis disciplina Hospitum aduentu interturbari facilè posset, voluit prudentissimus Legislator huic incommodo, quà liceret, obuiare. Tria proinde circa illos fratres, quibus iussum non est cum hospitibus agere, constituit.

I. *Vt conuentus propter ipsos non frangat ieiunium.* Cap. 51.

PRIMVM, vt etsi *ieiunium à Priore frangatur propter hospitem, fratres tamen consuetudines ieiuniorum prosequātur.* Caussam assignat Smaragdus: *Ne pro vno, inquit, hospite à toto Monasterio ieiunij solemnitas auferatur. Nam vt charitas monstretur haberi in hospite, solummodo ieiunium mandat frangi à Priore, & maximè propter ipsum hospitis honorem solus mādat ieiunium ab ipso Monasterij Seniore.* Sic ille. Et sanè si ab omnibus in aduentu Hospitum solueretur A ieiunium, iam nulla superessent regularia ieiunia. Cùm enim, vt S. BENEDICTVS ait, hospites numquam desint Monasterio, nūquam etiam deesset occasio frangendi ieiunium. Regula tamen Magistri indulget iuniorum diebus propter hospites commu-nem refectionem fratrum anticipari, idque ideò, quia non alio loco, quàm in refectorio hospites excipiebantur, sed verba eius sistamus: *Cū fratres extranei superuenerint, si quarta, sexta feria & sabbatum fuerit, voce præsentis Abbatis, aut Cellerarij, si absens fuerit Abbas, ro-* B *gentur ad refectionem remorari ad Nonam, si autem vsque ad tertiam admonitionem, non vsque ad nonam consenserint remorari, sed pro certo se vrserint ambulare propter charitatem aduentus eorum, fracto ieiunio, omnes fratres Monasterij, cum eis ad Sextam communicent. Si autem ante Sextam se vrserint ambulare quauis hora fuerit festinationis inuenta, iam sine domesticis fratribus ipsi soli reficiant.* Sic ibi. Non est autem magna ieiunij violatio horam refectionis ad horam vnam aut alteram præuenire ex rationabili caussa: cùm id etiam in Ecclesia-C stico ieiunio licere, auctores tradant. Circumstātia enim temporis non est de intrinseca ratione ieiunij, & hora sumendæ refectionis non est de ieiunij substantia, vt ait Bonacina, & Doctores ab eo citati.

HOSPITIVM.

Reg. Magistr. cap. 72. *Magister hic indulgentior.*

An præuentio ieiunii violet.

Bonac. to. 2. disp. vlt. q. 1. p. 4. n. 2.

SECVNDVM, quod fratribus præscribitur, est, *Vt hospitibus cui non præcipitur nullatenus societur neque colloquatur.* Hinc B. Macarius apud Smaragdum ait: *Nullus nisi cui cura circa hospites fuerit iniuncta responsum det venientibus, neque sermocinari alicui fratri licebit, nisi soli qui præest, aut quos ipse iusserit.* Vetere D rem autem esse hanc Monachorum obseruantiam, testatur S. Dorotheus diligēs eiusdē obseruator. Refert enim se in tentatione positum vidisse quemdam virum grauissimum Episcopali schemate insignem, sacra quædam manibus ferentem, sactatium ingredi. *Ego verò qui numquam ex veteri Monachorum consuetudine hospitibus adhæseram, absq́ necessitate, aut sine permissione & voluntate Senioris, ac Patris Monasterij, eo tempore nescio quo trahente illum secutus sum.*

II. *Vt non loquantur hospitibus sine licentia.*

Doroth. serm. 5.

Sanctus verò Basilius mulctam imposuit E cum externis vel hospitibus loquentibus. Sic enim in animaduersionibus aduersus Canonicas delinquentes ait: *Quæ cum extrario aliquo, eorum qui intrò ingrediuntur, sermonem contulerit, antequam ei permissum sit ab ea, cui moderanda disciplina summa tradita sit auctoritas, hebdomadam vnam segregator.* Et Auctor Pœnarum apud eundem Basilium, de viris agens: *Si quis cum externis aut proprijs accedentibus conuersatur, non permissus ab Archimandrita exceptis ad hoc designatis, careat benedictione.* Isidorus Hispalensis: *Nullus propinquum vel extraneum hospitem vel Monachum familiarem, seu parentem v. dere absque imperio audeat*

Pœna data errāte in præmario cantes.

Basil. in animaduers. ou. 10.

Auctor. pœn. nu. 8.

Isidor in Reg c. 24.

Ooooo

DISQVISITIO X.

Quo ritu Librorum distributio facienda?

Ritus distribuendi Libros.

Thom 2.2 q.104.art.4.in corp.

Excitat ad pietatem.

VT quotidianæ lectionis studium à S. BENEDICTO præscriptū maiori curâ ac diligentiâ à Religiosis susciperetur, non inutiliter quarundam Cōgregationum Patres decreuerunt, vt librorum distributio, quæ in capite quadragesimæ ex præscripto Regulæ fieri debet certâ quadā ac solemni cerimoniâ exornaretur. Nam vt Angelicus Doctor ait: *Habet hoc humanus affectus, vt ea quæ communia sunt, & nō distincta ab alijs, minus reuereatur, ea verò quæ habent aliquam excellentiæ discretionem ab alijs, magis admiretur & reuereatur.* Cùm ergo viderint Religiosi solemni quodam apparatu, ritibusque conuenientibus quotannis libros distribui, hinc animus eorum sine dubio excitatur, vt non vulgarem de spirituali lectione opinionem habeant, magniq; apud illos sit pretij, quod conspiciunt tot verbis à Legislatore præcipi, tâque celebri cærimoniâ cohonestari.

Visum ideo hîc ex Lanfranci, Vallisoletanis, & Bursfeldensibus Constitutionibus communem ritum, quo libros distribuendos statuunt, ordine describere.

I. *Celebratur Capitulum solemne.* In *primis* volunt solemne fieri capitulum, cui præsideat Abbas, omnesque intersint Monachi & Nouitij, *etiam infirmi*, aiunt Bursfeldenses, *si tamen valetudo corporalis permittat.*

II. *Bibliothecarius libros præparat. Stat. Lanfran.cap.1.§.3.* *Secundò*, priusquā fratres intrent capitulum (cōstitutio est S. Lanfranci) *Custos librorum debet habere congregatos libros in Capitulo super tapetum extensum, præter eos qui præterito anno ad legendum dati sunt; illos enim intrantes capitulum ferre debent quisq; suum in manu sua: de quâ præmoniti esse debēt à prædicto librorum custode in capitulo præcedentis diei.* Bursfeldenses verò iubent pridie huius capituli libros distribuendos à fratribus ad Cantorem deferri, qui eos in capitulo reponat.

III. *Legitur caput 49. Regulæ.* *Tertiò*, in principio huius actus capitularis legitur caput 49. *De quadragesima obseruatione*, & secundum Bursfeldēses etiam vltima pars capitis præcedentis, ab illis scilicet verbis: *In quadragesima verò diebus*: ac deinde fit de illis sermo & exhortatio, quâ finitâ, Cantor iussu Præsidentis, singulis secundū ordinem codices distribuat. Qui eos ambabus manibus præ gaudio diuinarū scripturarum suscipiant, modicè se inclinantes. Ita Bursfeldēses. Paulò solemniùs Lanfrancus: Vult enim, vt Bibliothecariùs, quem *librorū custodem* nominat, *legat breue, quāliter præterito anno fratres habuerunt libros; cùm verò audierit vnusquisq; nomē suum pronunciari, reddat librū, qui ad legendum sibi alio anno fuerat commendatus; & qui cognouerit se non perlegisse librum, quē recepit, prostratus culpam dicat, & indulgentiam petat. Iterum prædictus librorum custos vnicuique fratri alium librum tribuat ad legendum.* Vallisoletani verò volunt, vt Cantor in inferiori gradu iuxta Abbatem sedens, legat memoriale librorum ab Abbate Monachis distribuendorum, & vnusquisq; vbi nomen suum legi audierit, humiliter se incliuet, & eleuans se vadat ad Abbatem, & osculetur eius manum dum librum accipit, iterumq; se profundè inclinans, reuertatur ad locum suum. Factâ deinde librorū partitione omnes se in locis suis prosternāt in signum humiliationis, veniam petentes negligentiarū in choro, lectione, studijs, operæq; commissarum. Abbas suauiter reprehendat, & pro pœnitentia iniungat choro dextro septem psalmos pœnitentiales, & choro sinistro officium defunctorum.

Quomodo Monachi Libros suscipiant.

iuxta Lancfranci decreta.

Item Vallisoletanorum.

IV. *Inscribuntur libri quos quisq; accepit. Lanfranc. vbi supra.* *Quartò*, Ne libros cōtingat fortasse amitti, aut si negligenter & sordidè tractati fuerint, vt sciatur cuius id culpâ euenerit, sanxit Lanfrancus, vt: *distributis per ordinē libris, præfatus librorum custos in eodem capitulo inbreuiet nomina librorum, & eos recipientium.* Annotet nimirum in catalogo, quem vnicuique librum dedit.

V. *Deputantur à Prælato circitores.* *Quintò* denique, Regulæ inhærendo, hæc Bursfeldēses subiungunt: Postea præsidens deputet vnū aut duos è fratribus, qui horis quibus vacādum est lectioni, per totum annum circumeant Monasterium & officinas eius, solicitius explorādo, si fortè sint aliqui vacantes otio, aut fabulis, seu aliàs inordinatè se gerentes. Quod si tales reperti fuerint, ac semel & secundò admoniti non emendauerint; secundum Regulam taliter corripiantur, vt alijs cedat in exemplum.

SIT NOMEN DOMINI BENEDICTVM
EX HOC NVNC, ET VSQVE IN SÆCVLVM.

MONA-

MONASTICARVM

DISQVISITIONVM

LIBER VNDECIMVS:

IN QVO

HOSPITIVM,

ITINERARIVM,

VALETVDINARIVM.

Charitas fraternitatis maneat in vobis. Et HOSPITALITATEM nolite obliuiſci, per hanc enim latuerunt quidam, Angelis HOSPITIO receptis. *Hebr.* 13.

ARGVMENTVM.

REFECTORIO, actis de more Deo gratijs egredientes, quò nos potiſſimùm conferemus, niſi ad eos, qui extra illud refici conſueuerunt: *Hoſpites*, inquam, *Itinerantes, Infirmos?* Hos in tribus ab inuicem vtcumque diſparatis inuenire erit cubiculis, quæ ſuis inſcripta titulis, ſe primo aſpectu offerunt; *Hoſpitium, Itinerarium, Valetudinarium.* Quæ ne quid prætermiſiſſe videamur, ſigillatim nobis luſtranda. Manifeſtum autem eſt, quantam Hoſpitum, in viam dirigendorum fratrum, & Infirmorum curam accuratiſſimus noſtræ familiæ Pater habuerit. In Hoſpitibus enim Chriſtum ſuſcipi, in ægrotis eidem ſeruiri, pro Itinerantibus eidem ſupplicari præcepit. Nimirùm ſciebat in extremo iudicij die omnium remuneratorem dicturum: *Venite benedicti Patris mei, poſſidete paratum vobis regnum: Hoſpes eram, & collegiſtis me; Infirmus, & viſitaſtis me.* Itinerantium autem tantò maior Matth. 25.

HOSPITIVM. exhibenda solicitudo, quantò maioribus siue corporis, siue animæ periculis plerumque expositi. Cum his igitur, & de his toto hoc agemus Libro, quem in quinque partimur Tractatus, quorum *Primus* De Hospitibus suscipiendis. *Secundus*, De modo eos excipiendi. *Tertius*, De mensa Hospitum. *Quartus*, De Fratribus in viam directis. *Quintus*, De Infirmis. Elucidamus autem hoc Libro Regulæ S. BENEDICTI capita XXXVI. XXXVII. LI. LIII. LVI. & LXVII.

TRACTATVS I.

DE HOSPITIBVS SVSCIPIENDIS.

HOSPITALEM *ingredimur domum, ad Regulam* S. P. BENEDICTI *constructam; legibus eius instructam, circa quam disquirimus* Primò, *Cur de Hospitibus suscipiendis peculiariter* S. BENEDICTVS *egerit?* Secundò, *Quinam Hospitio excipiendi?* Tertiò, *An mulieres?* Quartò, *Quanti temporis Hospitium indulgendum?* Quintò, *Quo loco excipiendi Hospites?* Sextò, *Quid Fratribus circa Hospites obseruandum?*

DISQVISITIO I.

Cur de Hospitibus suscipiendis peculiariter S. BENEDICTVS *egerit?*

PLVRES sanctissimum Patriarcham impellere potueruot caussæ. Principem autem eam
I. *Quia Christus in hospite suscipitur.* statuo, quam ipsemet expressit, statim in ipso initio dicens: *Omnes superuenientes Hospites tamquam*
Cap. 53. *Christus suscipiantur: quia ipse dicturus est. Hospes*
Matth. 18. *fui, & suscepistis me.* Quomodo autem Christus suscipiatur, ipsemet declarat: inducens enim saluandos in extremo iudicio dicturos *Domine quando te vidimus Hospitem, &*
Matth. 25. 35. *collegimus te.* Respondet: *Amen dico vobis, quamdiu fecistis vni ex his fratribus meis minimis, mihi fecistis.* Et alibi dixerat: *Qui recipit*
Matth. 10. 40. *vos, me recipit, & qui me recipit, recipit eum qui me misit.* Hinc Hieronymus Nepotianum
Hieron. epist. 2. ad Nepot. monet: *Mensulam tuam pauperes & peregrini, & cum illis Christus nouerit.* Ita Abraham Patriarcha in Angelis Hospitibus Deum
Probatur ex Patribus. suscepisse scribitur. *Vides*, inquit Ambrosius,
Gen 18. 19. Ambros. l. 2. offic. cap. 21. *quia Abraham Deum recipit hospitio, dum Hospites quærit. Vides, quia Loth Angelos suscepit; Qui scis an & tu cum suscipis Hospitem, suscipias Christum?* A *Licet in Hospite sit Christus, quia Christus in paupere est, sicut ipse ait: In carcere eram & venistis ad me: nudus eram & operuistis me.* Augustinus: *Diligenter*, inquit, *hæc audite*
fratres, qui hospitalitatem exercere non vultis, August. serm 63. de temp.
qui Hospitem velut hostem excipitis. Ecce beatus Abraham, dum homines feruenter exciperet, ipsum Deum suscipere hospitalitatis contemplatione promeruit. Hoc etiam in Euangelio Christus con-
firmauit dicens: Hospes fui, & suscepistis me. No- Matth. 25.
lite ergo negligere peregrinos, ne fortè quem non B *excepistis, sit ipse Christus.* Vnde Chrysosto-
mus: *Habes domum, in quam veniat Christus.* Chrysost. homil. 45. in Acta.
Dic, hæc cellula Christi est, cubiculum hoc ei segregatum est. Licet humi situm sit, ac vile, non despiciet. Exemplo autem res hæc non semel *Et exemplo*
declarata est, audi S. Gregorium; *Quidam* *S. Gregorij.*
Paterfamilias cum tota domo sua magno hospitalitatis studio seruiebat. Cumq; quotidie ad men- Greg. hom. 23. in Euang.
sam suam peregrinos susciperet, quodam die peregrinus quidam inter alios aduenit, ad mensam ductus: dumque paterfamilias ex humilitatis consuetudine aquam vellet in eius manibus fundere,

dere, conuersus vrceum accepit: sed repentè eum, in cuius manibus aquam fundere voluerat, non inuenit. Cumq́; hoc factum secum ipse miraretur, eadem ei nocte Dominus per visionem dixit: Ceteris diebus me in membris meis, hesterno autem die me in memetipso suscepisti. *Ecce in indicium veniens dicet: Quod vni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis.* Hæc Gregorius, quasi de alio, quæ Ioannes Diaconus in vita de illomet refert. Viuâ igitur fide Christus in hospitis persona concipiendus, vt tantò accuratiùs ei hospitalitatis iura impendantur. Quæ consideratio, præterquam quod B meriti sit feracissima, animum ad pietatem & sedulam diligentiam magis excitabit.

Ioan. Diac. lib. 2. c. 22.

II. *Quia S. Scriptura hospitalitatem inculcat.* Isa 58.7. Rom. 12. 13. 1. Petr. 4. 8. 3 Ioan.

Secunda caussa esse potest, quòd legisset in sacris litteris crebras ad hospitaliratem cohortationes, vnde Isaias. *Frange esurienti panem tuum, & egenos vagosq́; induc in domum tuam.* Et B. Paulus: *Necessitatibus sanctorum communicantes. Hospitalitatem sectantes.* B. Petrus: *Hospitales inuicem sine murmuratione. Vnusquisq́; sicut accepit gratiam, in alterutrum illam administrantes, sicut boni dispensatores* C *multiformis gratiæ Dei.* Et S. Ioannes ab hac virtute Gaium commendat: *Charissime,* ait, *fideliter facis quidquid operaris in fratres, & hoc in peregrinos, qui testimonium reddiderunt charitati tuæ in conspectu Ecclesiæ, quos benefaciens, deduces dignè Deo.* Pertranseo hospitalitatis exempla in Scripturis commemorata. Abrahæ, Loth, Iob, & aliorum.

III. *Præmium hospitalitatis in hoc sæculo.* Ambros. 2. offic. cap. 21. Idem lib. 1. de Abrah. cap. 5. Genes 29. 9. 3. Reg. 17. 4. Reg. 4.

Tertia caussa sit, ingens præmium huic virtuti tam in hac, quàm in altera vita destinarum, de quo passim Patres. S. Ambrosius: *Abraham,* inquit *pro hospitalitatis mercede fructum posteritatis recepit. Loth quoq́; nepos eius* D *non solùm genere, sed etiam virtute proximus, propter hospitalitatis affectũ Sodomitana à se suisque supplicia detorsit.* Idemq́ue rursus: *Deniq́; Iacob oues adaquauit Rachel, & gratiam reperit, & vxorem acquisiuit. Vnius hora hospitio vidua illa, quæ suscepit Eliam, & exiguo cibo perpetuum toto tempore famis inuenit alimentum, & mercedem accepit mirabilem, vt numquam de hydria farina deficeret. Eliseus quoque defuncti pignoris resuscitatione donata resoluit hospitij pensionem. Et Dominus Iesus in Euangelio, eum quicumque* E *dederit hospiti potum aquæ frigidæ, cælestium asserit præmiorum non exortem futurum.* Hospitalitaris quoq́ue merito discipuli Emmauntem petentes illuminati sunt. *Quia hospitalitatem,* ait Augustinus, *sectati sunt, eum quem in expositione Scripturarum non cognouerunt, in panis fractione cognoscunt.* Quid Christi hospites Martha & Magdalena. Matthæus, Zachæus consecuti sunt, ex Euangelio notum est. Denique amplissimum præmium est, quod hospitalitas *non tantùm habeat mercedem humanæ gratiæ* (vt Ambrosius loquitur) *sed quod maius est, remunerationis diuinæ.*

Matth. 10. 42.

August. lib. Euagel. quæst. cap. vlt.

Et in futuro. Ambros. l. 1. de Abrah. cap. 5.

HOSPITIVM. Chrysost. homil. 41. in Gen.

A Et Chrysostomus: *Eiusmodi res hospitalitas est, quæ magis accipit, quam dat, qui illam promptè & alacriter exercet.*

IV. *Exemplum primorum Christianorum.* Tertull. de præscript. cap. 20.

Quarta caussa sit, primitiuorum Christianorum exemplum. Tanta enim inter eos intercessit hospitalitatis beneuolentia, vt inter Catholicæ communicationis symbola illam annumeret Tertullianus, dicens: *Itaq́ue tot ac tantæ ecclesiæ, vna est illa ab Apostolis prima, ex qua omnes. Sic omnes prima. & omnes Apostolicæ, dum vnam omnes probãt vnitatem. Communicatio pacis, & appellatio fraternitatis, & contesseratio hospitalitatis, quæ iura non alia regit, quam eiusdem sacramenti vna traditio.* Hæc Terrullianus, qui per *contesserationem hospitalitatis*, certum quoddam signum intelligit, quod qui ferret, vt Ecclesiæ Catholicę legitimus filius, quocumq́ue pergeret, à fidelibus æquè Carholicis honorificè recipiebatur hospitio. Quod quidem signum cùm adulterassent hæretici, à Catholicis noscitur sæpè mutatum, ac litteris tandem commissum, quas Patres in Nicæno Concilio nominauêre *Formatas*, vt annotat Baronius. Litteris autem illis subscribebant has quatuor Græcas litteras, quasi tesseram, & professionem Christianismi, scilicet, π. υ. α. π. id est, πατὴρ, υἱὸς, ἅγιον πνεῦμα; hoc est, *Pater, Filius, & Spiritus sanctus.* Hinc Peregrinus impostor, teste Luciano, Christianum se finxit, quia satis sibi viatici esse dicebat in Christianorum hospitalitate; ita vt non tantùm ab illis aleretur, sed etiam in via deduceretur, atque sic quaquauersum stipatus incederet: nam non recipere, nec coniungere oblatam tesseram, idem erat, quod à Carholica communione seiungere; perinde vt apud gentiles confringere hospitalem tesseram, erat amicitiam dissoluere. Hac de caussâ magnus ille Pachomius, cùm adhuc ethnicus militaret in castris Constantini Imperatoris, Thebasq́ue venisset, visâ Christianorum Thebanorum in commilitones suos hospitalitate & charitate, ad Christum conuersus fuit, tantusq́ue euasit, quantum iam omnes miramur.

Tessera hospitalitatis apud Christianos quæ & qualis.

Baron. anno 75. nu. 15.

Lucian. in Dialog. Peregrin. *Impostor eã abusus.*

Vit. Pach. cap. 4. *Pachomius ad Christũ conuersus.*

V. *Imitatio veterum Monachorum.* Cass. lib. 5. de institut. cap. 24. Pallad. Laus. c. 69.

Quinta caussa hæc esse potuit, vt suo more B. Pater veterum Monachorum imitaretur exempla. Apud Ægyptios scribit Cassianus, magnâ cordis alacritate vbiq́; hospites suscipi, & ad illorum aduentum quotidiana solui ieiunia. De Nitriensibus Palladius: *Cùm vidissent,* inquit, *aliqui ex ipsis nos procul venientes, aliqui quidem nobis cum aqua occurrerunt & alij quidem pedes nostros lauabãt, alij verò vestes mundabant, alij verò ad cibum inuitabant, alij autem ad contemplationem & Dei cognitionem, & quod vnusquisq́ue ex ijs poterat, in eo studebat nos iuuare.* Oxyrinchi Magistratus & principales ciuitatis, & reliqui ciues (qui omnes penè Monachi) *studiosè*

HOSPITIVM. Rufin. in vit. Patr. lib. 2 c. 5. *Hospitalitas, regula Monachorum.* Vit. Patr. lib. 3. libel. 13. num. 7.

per singulas portas statuunt, qui obseruent, vt sicubi apparuerit peregrinus aut pauper, certatim ad eum qui praeoccupauerit adductus, quae sunt necessaria consequatur. Hospitalitatem velut suam Regulam olim Monachi censebant, vnde cùm quidam frater hospitio egrediens, diceret: *Ignosce mihi, Abba, quia impediui Regulam tuam.* Ille respondit, & dixit ei: *Mea Regula est, vt recipiam te in hospitalitate, & cum pace dimittam.* Quare Blesensis à Priore quodam hospitio exclusus, ita expostulat: *Vbi est quaeso illa hospitalitatis gratia, quam olim vestri antecessores exercebant in Scithi, Mutius, Apollonius, Paphnutius, Macarius, Antonius, Paulus: inter quos diutissimè certatum est piâ contentione, quis alteri panem frangeret, cùm Dominus gratiâ hospitalitatis quotidianum annonae stipendium duplicasset.*

Blesens. epist. 29.

Ex his porrò alijsque capitibus S. BENEDICTO commendatissima fuit hospitalitas, quam ad actiuae vitae exercitium suis quoque praescripsit discipulis. Hinc olim, vt * alias dictum, plerisque Monasterijs coniuncta erant hospitalia. Quantae verò obligationis illa sit; nolim meâ sententiâ definire. Walloncappellius noster de ea sic loquitur: In hoc Ordine, vt in alijs plerisque praeter essentialia communia, id est, paupertatem, castitatem, & obedientiam, peculiare aliquod praeceptum inuenire est, scilicet Hospitalitatis. Sicur enim per institutionem sui Ordinis, alij tenentur praedicare verbum Dei, alij ministrare sacramenta, alij audire confessiones, alij militare pro fide, infirmos & aegros visitare, sepelire mortuos, & similia facere. Ita etiam instituto D. BENEDICTI proprium est ac peculiare, excipere omnes hospites & peregrinos, maximè tamen pauperes; quod vbi non obseruatur, secundum D. BENEDICTI institutum non viuitur. Sic ille. Quae hausisse videtur ex responsione D. Ioannis Hesselij Doctoris Louaniensis à Facultate Theologica approbata, anno 1565. qua probat, hospitalitatem in Regula S. BENEDICTI censeri ex substantialibus, quae nulla ratione praetermitti possunt. Nam S. BENEDICTVS *religionem suam instituit ad vitam contemplatiuam, ita tamen vt simul coniungeret absque impedimento contemplationis vitam actiuam. In quantum igitur eius religio est contemplatiua, praecipitur opus Dei, in quantū verò aliquo modo actiua, praecipitur hospitalitas, ita tamen vt per hospites conuentus non distrahatur.*

* Lib. 2. tr. 7. disq. 5. *Quomodo obliget Benedictinos.* Wallon. cap. in institut. Monast. tract. de hospit. c. 1.

Quidam censent hospitalitatem inter substantialia Regulae S. Benedicti.

His porrò responder D. Ioannes Caramuel, & oppositum validissimè confirmat ex Diplomate Alexandri IV. qui à Cistertiensibus consultus rescripsit: *Intimantibus vobis accepimus, cùm exhibeatis vos in hospitalitate omnibus liberales, Dioecesanis vestris ac alijs Ecclesiarum Praelatis, eorumque familijs, cùm ad vestra Monasteria declinant, charitatiuè (iuxta facultatum vestrarum exigentiam) necessaria ministrantes; nonnulli Praelatorū ipsorum huiusmodi gratiam conuertere molientes in debitum, & quod sic spontè ipsis impenditis, sibi deberi ex antiqua consuetudine asserentes, vos & Monasteria vestra propter hoc multipliciter aggrauant, & molestant. Nos igitur vestris supplicationibus inclinati, & volentes in hac parte quieti vestrae paternâ diligentiâ prouidere, ne quisquam Praelatus, id quod sic gratiosè impenditis, à vobis ex debito seu praescripta consuetudine praesumat exigere, auctoritate praesentium districtiùs inhibemus.* Nec refert, peculiariter Cistertiensibus hanc bullam directam, quia Pontifex non eximit eos ab obligatione, quâ aliàs tenebantur, sed declarat non esse obligatos, cùm ait eus se exhibere *in hospitalitate omnibus liberales, charitatiuè necessaria ministrare;* & quosdam gratiam conuertere moliri in debitum, & quod spontè ipsis impēditur, &c. Censuit ergo illos non teneri ex vi Regulae, aut cōsuetudinis, sed esse meram liberalitatem charitatiuè de gratia spontè impēsam. Cùm ergo Cistertiēses exactiùs studuerint Regulam obseruare, quàm alij, si hi ad hospitalitatem non obligentur, ergo nec alij.

Probatur contrarium. Caram. disq. 47. 2. 3. & disq. 155. num. 1669. in Reg. S. Bened. *Ex Bulla Alexandri IV.*

Explicatur eius mens.

DISQVISITIO II.

Quinam Hospitio excipiendi?

LIBERALI prorsus animo ac verè Christiano S. Legislator ait: *Omnes superuenientes Hospites tamquam* CHRISTVS *suscipiantur.* Illud autem vocabulum superuenientes excludere videtur, ait Boërius, *contiguos vel proximos habitatores, qui potiùs domestici vel ciues quàm Hospites appellari possunt.* Indifferenter verò quoslibet admittendos SS. Patrum exempla & admonitiones suadent. Audi quid de se scribat Hieronymus: *Fateor,* inquit, *me explanationes in Ezechiel multo ante tempore promisisse, & occupatione de toto huc orbe venientium implere non posse, dum nulla hora, nullumque momentum est, in quo non fratrum occurramus turbis, & Monasterij solitudinem hospitum frequentia commutamus, in tantùm, vt aut claudēdum sit nobis ostium, aut Scripturarum, per quas aperiendae sunt fores, studia relinquenda.* Et in Rufinum: *Nobis in Monasterio hospitalitas cordi est, omnesque ad nos venientes laetâ humanitatis fronte suscipimus. Veremur enim ne Maria cum Ioseph locum non inueniat in diuersorio: ne nobis Iesus dicat exclusus: Hospes eram, & non suscepistis me. Solos haereticos non suscipimus.* Haec Hieronymus. Meritò autem excludit haereticos, quibus nec aue dicere liceat, vnde & abstinendum ab omnibus excommunicatis. Sic quoque publicè infames, blasphemi, periuri, adulteri, fures, alijsque vitijs notati, minimè admittendi; ne vitijs eorum fauere videamur.

Cap. 53. *Omnes promiscuè hospitio excipiendi.*

Hieron in proem. l. 7. comment. in Ezech.

Hieron. Apolog. in Rufin.

Exclusis haereticis & criminosis.

Bonos

Boni cur semper admittendi. Bonos verò promiscuè admittendos, S. BENEDICTI ratio suadet. Omnes enim Christum repræsentant, omnes Christi sunt membra, & pro omnibus Christus mortuus est: Christus proinde in eis aut suscipitur, aut excluditur. Quare S. Siluester omnes peregrinos Romam venientes (teste Metaphraste) lubenter excipiebat. Et S. Gregorius peregrinos quoslibet ad mensam suam quotidie inuitabat, Ambrosius verò promiscuam hanc hospitalitatem meritò commendat. *Magna*, inquit, *hospitalitatis est gratia, nec facilè violanda; omnibus aperta est, omnibus parata est: & Sanctos libenter suscipit & peccatores tolerat patienter.* Quid, quod sancti Patres moneant, non anxiè scrutanda merita, aut statum suscipiendorum hospitum. *Propositum nobis est*, inquit Hieronymus, *pedes lauare venientium*. Similiter Augustinus: *Multò melius esse arbitramur in hospitibus ignotis suscipiendis malum hominem perpeti, quàm forsitan per ignorantiam excludi bonum, dum cauetur, ne recipiatur malus.* Vide plura apud Chrysostomum.

Metaph. apud Sur. 30. Dec. Ioan Diac. lib. 2. c. 22. Ambros. lectu. ... Non anxiè nimis inquirendum. Hieron. in Apol. adu. Rufin. August. epist. 149. Chrysost. hom. 41. in Genes. & hom. 11. in epist. ad Hebr.

Sed enim, dicet aliquis, quomodo omnes poterunt recipi in Monasterijs præsertim pauperioribus? Vnde tâta opum vis, vt omnibus congruum præstetur subsidium? Vix ipsis Religiosis alicubi suppetūt necessaria, & quî illi obuios quosq; hospitio & mensa excipient? Respōdere hic illud liceat quod filio suo Tobias dicebat: *Quomodo potueris, ita esto misericors. Si multum tibi fuerit, abundanter tribue: si exiguum tibi fuerit, etiam exiguum libenter impertiri stude.* Et verò opus hic in Deo fiducia, cui fœneratur, qui miseretur pauperis. Nam *qui dat semen seminanti, & panem ad manducandum præstabit*, inquit Apostolus. Quin & illud dicere liceret, quod Cellerario S. BENEDICTVS inculcat: *Cui substantia non est quæ tribuatur, sermo responsionis porrigatur bonus, vt scriptum est: Sermo bonus super datum optimum.* Si desint diuitiæ, & varij menfutam apparatus, saltem tecto & lecto, & qualicumque mensâ Hospites excipiantur.

Quid, si nō suppetant diuitiæ ad omnes excipiendos. Tob. 4. 8. Prou. 19. 2. Cor. 9. Cap. 31. Eccl. 18. Saltem aliquid impendendum.

Nullam enim hic admittit excusationem S. Hieronymus. *Poterit alius*, inquit, *caussari & dicere, paupertate prohibeor, tenuitas me retinet, vt hospitalis esse non possim: & hanc excusationem leuissimo præcepto diluit, vt calicem aquæ frigidæ totō animo porrigamus. Frigidæ, inquit, aquæ, non calidæ, ne & in calida paupertatis ex penuria lignorum occasio quæreretur.* Hæc Hieronymus. Fateor tamē difficile esse omnes passim admittere. Vnde Cassinenses: Etsi, inquiunt, modernis temporibus frequētia hospitum difficultatem generet adimplendi omnia, quæ textus Regulæ continet: habitâ tamen discretione, & temporum ac personarum consideratione, facilè saltem vtiliora implebuntur. Sic ibi.

Hieron. in Matth. lib. 2. cap. 10. Cassin. ad cap. 53.

Quinam maximè excipiendi. Verùm enimuerò, etsi communis & congrua omnibus debeat impēdi charitas, designat tamen S. Pater quibus ea magis exhibenda: *Omnibus*, inquit, *cōgruus honor exhibeatur, maximè domesticis fidei, & peregrinis.* Quod exponens Smaragdus: *Quamuis*, inquit, *vna charitas omnes amplectatur interiùs, aliter tamē exteriùs congruit ministrare pauperibus, aliter potentibus, neque enim æqualis omnibus danda est sessio, neque æqualis omnibus ciborum conuenit præparatio: sed vnicuiq; necesse est cum charitatis discretione congruus locus, congruus cibus, congruus lectus, congruus omnibus exhibeatur & honor. Vt congruè à nobis recepti sine murmurio ad propria reuertâtur amici.* Aliter ergo, vt habet Petrus Boerius, honorari debet Episcopus & Abbas, aliter Clericus & Monachus: aliter Prælatus, aliter subditus: aliter magnæ religionis & famæ adueniens frater, aliter Sarabaita vel Gyrouagus: aliter nobiles, & aliter pauperes, & generatim secundùm qualitatem susceptæ personæ seruetur decentia in honoris exhibitione, in ciborum præparatione, in occursione & in associatione. Quod autē ait *Domesticos fidei*, duobus modis, inquit Smaragdus, *intelligere debemus, siue omnes generaliter Christianos, vnā nobiscum fidem vnum habentes baptisma, siue spiritualiter Monachos qui nobiscum Deo peculiarem fidei cultū, & religionis exhibent famulatum.* Quod posterius magis placet. Qui enim à fidei communione exortes sunt, vt hæretici, Gentiles, Iudæi, hi ad hospitalitatis participationem vix sunt admittendi. Quod Isidorus disertis verbis expressit: *Licet omnibus hospitalitatis bonum cum gratia oporteat referri, vberior tamen Monachis deferenda est honorificentia hospitalitatis.*

HOSPITIVM. Discrimen attendendum inter personas. Qui sint domestici fidei. Isidor. in Reg. c. 22.

Ponit autē & S. BENEDICTVS quoddam inter pauperes, & diuites discrimen: *Pauperum & peregrinorū maximè susceptio omni curā solicitè exhibeatur, quia in ipsis magis Christus suscipitur. Nam diuitum terror ipse sibi exigit honorem.* Præfert pauperes diuitibus secūdùm interiorem affectum & susceptionem deuotionis, vt inquit Bernardus Cassinensis, *Diuitibus autē quoad externa maior honos exhibēdus.* Caussam autē assignat, quia in pauperibus magis Christus suscipitur. Ipse enim propter nos pauper fuit, natus in paupere domo, paupere matre, & tota vita paupertatem adeò coluit, vt nō haberet vbi caput reclinaret. Magis ergo in pauperibus Christus suscipitur, quia meliùs eum repræsentant. Deinde nulla ferè caussa suscipiendi pauperes esse potest, quam ipse Christus, ob cuius amorem admittuntur. In diuitibus sæpe nobilitas, splendor generis, affectatio amicitiæ, spes retributionis, aucupatio alicuius fauoris aut beneuolentiæ, aliaque considerari possunt, quæ ad eorum permoueant susceptionem, vt non tam propter Christum, quā ob alium quemuis respectū grati sint. Audiendus hic pro multis Chrysostomus: *Non sub hac spe*, inquit, *alijs beneficia confera-*

Pauperum cur habenda ratio. Bernard. Cassin. in cap. Reg. 53. Diuites quibus titulis præferantur. Chrysost. homil. ... in epist. ad Coloss.

HOSPITIVM.

conferamus, vt nobis retribuant. Hæc enim frigida est intētio, unde talis amicitia celeriùs euanescit. Si verò pauperem vocaueris, Deum nūquam obliviscentem habebis debitorem. *An rectè.* Quantò minor est frater, tantò magis per eum Christus accedit & visitat. Nam qui magnum suscipit, sæpe propter vanam gloriam facit, & vtilitas pluries quæritur, vt promoueatur per illum. Pluribus autem *Ambrof. l. 2. offic. cap. 25.* Ambrosius contendit pauperes diuitibus præferendos, quem vide si placet.

Religiosi Mendicantes maximè suscipiendi. 1. Tim. 5. Matth. 10. Ex hoc verò capite maximè suscipiendi sunt Religiosi Ordinū Mendicātium, digni vtique duplici honore, vtpotè laborantes *in verbo & doctrina*, de quibus Dominus: *Qui recipit Prophetam in nomine Prophetæ, mercedem Prophetæ accipiet, & qui recipit iustum in nomine iusti, mercedem iusti accipiet.* Quare & in Statutis Capituli prouincialis Monachorū nostri Ordinis in Prouincijs Cantuariensi & *Anno 1444. cap. 9.* Eboracensi hoc decretum: *Cùm iuxta canonū sanctiones in hospitalitate non sit facienda distinctio, sed indifferēter, & absque personarū delectu, hospitales nos exhibere, quibuscumque sufficimus, debeamus: ne quod absit, dum hominem quempiam repellere credimus, Deum à nobis in homine repellamus: id firmiter obseruari mandamus, vt fratribus Mendicantibus quibuscumq. ad nostri Ordinis Monasteria venientibus, iuxta statum eorū exigentiam, victualia ministrentur.* Desumptum autem id est ex antiquiori Capitulo anni 1343. vbi iisdem verbis hoc præscribitur.

DISQVISITIO III.

An Mulieres Hospitio suscipiendæ?

TANTA est sequioris sexus illecebra, tantum meliori ab eâ periculū, vt tam diuinæ litteræ, quàm Patrū sententiæ omne commercium inter inequales sexu intercidere videantur. Occurrunt hæc passim, vna *Patres vix vnquam Monachos cum mulieribus loqui.* alterave hîc suffecerit. *Hospitiolum tuum*, inquit Hieronymus, *aut raro, aut nunquā mulierum pedes terāt. Omnes puellas & virgines Christi, aut aequaliter ignora, aut aequaliter dilige. Ne* *Hieron. ad Nepot. epist. 2.* *sub eodem tecto mansites.* Et B. Ephrem: *Non decet*, inquit, *Monachum vllam habere cum femina* *Ephræm tom. 2. in doctr. var. 112.* *societatē: ad eam verò quæ virginitatē profitetur, prorsus ne accesseris, siquidem vllus in te carnalis* *Ob periculum castitatis.* *sensus viget. Nam Monachū inter epulas cum feminis versari, idem est ac se in ignem proijcere. Qui autem earum fugit consuetudinē, fugiat tamquam dama ex retibus, & velut auis ex laqueo.* *Basil. serm. de Monast. institut. Idem cap. 4.* *Mulieres*, inquit Basilius, *à Monasteriorum ingressu prorsus arcentor.* Idemq; alibi: *Fugienda in primis, cum mulieribus nobis cōgressiones sunt, collocutionesque, nec ad eas vmquā accedendum, nisi cùm grauissima nos aliqua ad eas necessitas impellat, & aliter facere non possimus. Atque ipsa etiam vbi nos necessitas adegerit, ab ipsis nō secus atque ab igne cauendū est. Adeò vt quàm ocyssimè nulla mora ab istis nos extricemus.* Pluribus verò interiectis: *Danda opera est, vt si fieri possit mulierū colloquia congressusq. funditus fugiamus. Sin id non possit, in eo enitēdum est certè, vt quàm rarissima illa, & quàm breuissima fiant: neque id ex odio sexus, apage, neque vt qui cognationē illarum abnegemus: quin potius earum etiam patrocinium suscipiamus, congressum tamen defugiamus, ne ex ipsarum aspectu in memoriam eius, cui semel nuntiū remisimus, libidinis redire cogamur.* Hæc Basilius. Prudenter proinde dixit quidam Senior: *Filioli sal ex aqua est, & si appropinquauerit aqua continuò soluitur, & deficit: & Mona-* *Mosch. in Prat. Spirit. cap. 217.* *chus similiter ex muliere est, itaque si appropinquauerit mulieri, soluitur & ipse, atque in id desinit, vt iam Monachus non sit.*

Mulieres à claustris exclusæ. His alijsque de caussis, plerique sanctorum Patrum feminas omnes omnibus Monachorum claustris excluserunt. Sanè de *Sur. in vit. 30. August.* Fiacrio notę sanctitatis Eremita apud Meldēses, memoriæ proditum est, feminis Monasterij septa, quod Virgini Matri istic extruxerat, vtque adeò voluisse interdicta, vt precibus à Deo cōsecutus sit, vti quæcumque pedem proterue intulisset, hanc prorinus vltio diuina repelleret. Huius instituti *Browver. antiq. Fuldens. lib. 1. c. 8.* tanta fuit in Fuldēsi Monasterio obseruantia; vt feminam recipere, non dicam aliquatenus intra septa, sed in publicæ basilicæ *Fuldæ etiā à templo.* penetralia, multis sæculis nefas extiterit atque religio. Cuius rei testem familiarē habemus Rudulphum in memoria S. Liobæ, quam Fuldensium Monasterium sic ingressam fatetur, vt nec prius, nec posteà vlli, vmquam feminarum id concedi potuerit: *Quia loco illi*, inquit, *ex eo quo Monachis habi-* *Sur. in vit. c. 22.* *tari cœptus est, femineus negabatur ingressus. Tātum autem huic Liobæ soli concessus erat, quia S. Bonifacius Martyr senioribus eam commendarat, corpusq. eius ibi sepeliendum decreuerat.* Hoc autem priuilegiū Zacharias Papa S. Bonifacio *Cum Pontificum priuilegiis.* concesserat, quo æternum vetitus feminarum ingressus, quod tāti deinceps habitum fuit, vt cōfirmari etiam à summis deinceps Pontificibus Martino, Siluestro, & Ioanne alijsque petierint. Hinc cùm Lotharius rex anno Christi 1132. Fuldæ cum coniuge Pētecosten celebraret, sacrum nō in primario, sed in noui montis vicino Monasterio celebratum fuit, eò quòd reginæ in istud aditus esset interclusus. Tale & illud quod ex ve- *Etiam reginæ exclusa.* teri Chronico habetur. Anno 1165. *Fridericus Imperator de Saxonia, in qua ieiunauerat, in vigilia Palmarum Fuldam peruenit; & quia regina in comitatu eius erat, vrbem ei intrare nō licuit. Montem igitur Episcopi adiens, ibi sequentem diem Palmarum honorificè celebrauit.* Scri- *Brovv. supra.* bit verò Browerus, cùm Bonifacius IX. certis diebus mulieribus templi ingressum in- *Templi conflagratio, vnde.* dulsisset, templum fulmine de cœlo tactum conflagrasse, septima die mensis Iunij, id est, triduo postquam S. Bonifacij festā luce, feminis in basilicam & Monasterij septa, tūc primùm

primùm ingreſſus datus. Tam chara nimi- rùm Deo fuit hæc feminarum à Monaſterijs excluſio.

Canones à Monaſterijs feminas arcent. Concil. Lat. ect. I.

Prudenter proinde olim Gregorius Magnus in Concilio Lateranenſi, Monachis priuilegia exemptioneſq; concedens, prohibuit miſſas publicas ab Epiſcopis in cœnobijs fieri; *Ne,* inquit, *in ſeruorum Dei receſſibus, & eorum receptaculis vlla popularis conuentus præbeatur occaſio, vel mulierum fiat nouus introitus, quod omninò nō expedit animabus eorum.* Hæc Gregorius. Hinc Turonenſe Concilium I. ſtatuit: *Mulier intra ſepta Monaſterij* B *nullatenus introire permittatur. Si Abbas in hac parte aut Præpoſitus negligēs apparuerit, qui eam viderit, & non ſtatim eiecerit, excommunicetur.*

Conc. Turon. I. can. 17.

Et Antiſſiodorenſe: *Si quis Abbas mulierem in Monaſterio ſuo ingredi permiſerit, aut feſtiuitates aliquas ibi ſpectare præceperit, tribus menſibus in alio Monaſterio retrudatur pane & aquâ contentus.* Caſſinenſes in Declaratorio, de hâc re ita præſcribunt: *Mulieres verò ſiue laicas, ſiue Religioſas, cuiuſcumque ætatis, gradus, ſtatus, & conditionis ſint, prohibemus diſtrictiùs intra* C *ſepta Monaſteriorum noſtrorum quauis occaſione duci, ingredi, aut morari. Quòd ſi contra ſcienter fuerit attentatum, iuxta litteras Eugenij IV. Pij V. & Gregorij XIII. tam ipſæ mulieres, quàm earum ductores & receptores (ſi voluntariè hoc fecerint) ipſo facto ſententiam excommunicationis incurrent, alijſque pœnis, pro vt in ipſis bullis ſubiacebunt.*

Conc. Antiſſiod. can. 26. *Sub certis pœnis.* Caſſin. ad cap. 53. nu. 21.

Mulieres caſibus ſuſcipi poſſunt.

Quamquam autem hæc ita ſint, meritòque mulieres à clauſtro, choro, & habitaculis Monachorum arceantur, aliquid tamen hoſpitalitatis infirmiori ſexui extra loca regularia impendi charitas ſubinde ſuadet, D aut ineuitabilis neceſſitas. Vnde S. Pachomius feminas quoq; ad xenodochium Monaſterij ſui recipiebat, cuius hæc in Regula conſtitutio: *Si ſæculares homines, aut debiles, aut vaſa infirmiora, id eſt, mulierculæ, venerint ad oſtium, ſuſcipient ſingulos in diuerſis locis iuxta ordinem Præpoſiti, & ſexus ſui, præcipuè feminas maiori honore & diligentiâ curabunt, cùm omni timore Dei, & locum ſeparatum ab omni virorum vicinia eis tribuent; vt nulla ſit occaſio blaſphemandi. Quod ſi ad veſperas venerint, abijcere eas nefas eſt, ſed accipient, vt diximus ſeparatum locum, & clauſum cum omni diſciplina, atque cautela, vt grex fratrum liberè ſuo officio ſeruiat, & nulli detur offendiculum detrahendi:* E

Pachom in Reg. ar. 29.

Exemplo S. Benedicti.

Hæc S. Pachomius. S. P. N. BENEDICTVM feminas ſuſcepiſſe inſinuat S. Hildegardis, vt & aliàs citauimus. Minimè verò dubito, ſi feminas vllas B. Pater vmquā ſuſceperit, quin id fecerit tanta, ſi non maiore cautione, quâ quotannis ſororem ſuam ad colloquium admittebat. Non ergo intra Monaſterij ſepta, vel illa, vel vlla fuit mulier recepta. Cluniacenſes quoque mulieres alicubi recepiſſe, auctor eſt Petrus Venerabilis, qui à S. Bernardo ita ſcribit: *Clericis, militibus ruſticis, clientibus, mimis, & diuerſarū qualitatum hominibus ipſis quoque, quæ ab hoſpitali charitate non excluduntur, mulieribus, Monachi cohabitabunt;* ſi nimirùm ſingulos ſalutare, & manus pedeſque abluere velint. Vſus Ciſtertienſis feminas, quas intra regularia loca nō admittit, alicubi foris excipere ſolet. Sic enim habet: *Pueri paruuli non ſolent duci ad orationem. Sed nec qui cum mulieribus veniunt recipi, ſed foris cum mulieribus victus datur eis.*

Cluniacenſium. HOSPITIVM. Petr. Ven. lib. 1. epiſt. 28. *Et Ciſtercienſium.* Vſus Ciſt. cap. 120.

DISQVISITIO IV.

Quanti temporis Hoſpitum indulgendum?

Nihil definitum a S. Benedicto.

CERTVM temporis ſpatium Legiſlator non definiuit, quo hoſpites in Monaſterio morari poſſint, relinquens hoc, prout multa alia, Abbatis diſcretioni, & charitati, cui nullam opus eſt præfigere menſuram. Patres verò Camaldulenſes ita habent: *Nullus cuiuſuis rei prætextu, vltra tres dies in noſtris Monaſterijs detineatur, niſi fortè ob negotium aliquod Monaſterij, aut ob vrgētem aliquā neceſſitatem.* Sic illi. Quorum rationabilis cōſtitutio, nam propter multitudinem & frequētiam hoſpitum huius temporis, vix aliter poteſt fieri. Tēpore verò S. BENEDICTI rariorem arbitror hoſpitum fuiſſe aduentum, nam vt S. Hildegardis ait: *Illo tempore Monachi tumultum ſuperuenientium extraneorum nondum ſentiebant: ſed qui eos adibāt, Chriſtum & non aliud ibi quærebant, quem etiam in ſanctis operibus ibi inueniebant.* Innuit ergo ſancta hæc virgo, etiam ſuo tempore non tam propter Chriſtum, quàm alijs de cauſſis ſæculum & carnem magis ſapientibus, adita fuiſſe Monaſteria, prout hodie etiam pleriſque locis fit; vt proinde tridui hoſpitalitas abundè eis ſufficere debeat, ne ſuperfluitate ſua (vt ſæpè fit) ſeruos Dei perturbent, aut ſæcularibus moribus Religioſos inficiant. Neque verò honeſtiores vltra hoc tempus abſque cauſſa remorari vellent.

Camald. ad cap. 53. Reg. S. Bened. *Cuius æuo rariores erant hoſpites.* Hildegard. in Reg. S. Bened. *Et aliâ cauſâ veniebant.* *Tridui hoſpitalitas ſufficiens.*

Poſt tres quippe dies, vileſcit piſcis & hoſpes:
Ni ſale conditus, vel ſit ſpecialis amicus.

Obſeruatum id etiam à Comico:

Hoſpes nullus tam in amici hoſpitium diuorti poteſt,
Quin, vbi triduum *continuum fuerit, iam odioſus fiet.*

Plaut. in milit. act. ſcen. 1.

Olim quoq; tantumdem temporis hoſpitalitati priſci illi Monachi in eremo degentes tribuebant. Vnde quidā, vt in Vitis Patrum legitur, diſcedentes fratres, qui charitatis officium non benè interpretabantur, retinere volens, dicebat: *Manete aliquantum temporis nobiſcum; ſin aliàs, vel propter mandatum, dies tres ſecundùm conſuetudinem eremi facite nobiſcum. Illi autem videntes, quia non relaxaret eos, fugerunt occultè.* Sic ibi.

Vit. Patr. lib. 5. libel. 10. nu. 97.

Cete-

cepta, & deducent ad locum Xenodochij, præbebunt omnia, quæ apta sunt vsui Monachorum. Caussam verò cur peculiare constituerit Xenodochium, ipse subiungit: *Vt nimirùm grex fratrum liberè suo officio seruiat, & nulli detur offendiculum detrahendi.*

Viguit etiã post S. benedictum. Reg Mag cap. 79. * Id est, mãticas, peras, a Gallico, *Besace.* Conc. I. Aquisg. can. 57.

Sed & post S. BENEDICTVM id obseruatum, ex Regula colligas Magistri, cuius hæc verba: *Cella peregrinorum semotè à Monasterio constituatur cum lectis stratis, vbi superuenientes fratres, maximè ignoti dormiant, & * bisacias suas ponant.* Supponit idipsum Concilium Aquisgranense decernens, *Vt Abbas, vel* B *quispiam fratrum, ad portam Monasterij cum Hospitibus non reficiantur.* Ad portam, inquit, quod ibi eorum esset Hospitium: nam alibi exceptos aduentantes aliunde Monachos, constat ex can. 58. quo dicitur: *Vt dormitoriũ iuxta oratorium constituatur, vbi superuenientes Monachi dormiant.* Cõformiter Cærimoniale S. Iustinæ statuit, *vt vbi fuerint hospitia Religiosorum & sæcularium per se separata, secundùm statum suum ad locum conuenientem deducantur.*

Cærim. S. Iustin. p. 3. cap. 10

Metuebant quoque Camaldulẽses ex Hospitum cum fratribus coniunctione nonnihil periculi, proinde præscripserint. *Vt dum ibi morãtur, remotiùs à Monachorum habitatione hospitentur, ne fortè illi à nobis, vel nos ab illis incommodum aliquod patiamur.*

Camald. ad c. 53. Reg.

Quæ hospitij supellex.

In hac autem cella hospitum vult S. BENEDICTVS esse *lectos stratos sufficiẽter.* Quod intelligendũ non tantùm ad lectorum qualitatem, sed etiam ad numerum; vt sensus sit; tot sint lecticæ cum lectulis suis, quot aduentãtium personarum numerus requirit. Conuenit etiam vt alia Hospitibus necessaria in eodem cubiculo non desiderentur.

DISQVISITIO VI.

Quid Fratribus circa Hospites obseruandum?

Tria circa Hospites seruanda.

QVIA fratrum contemplatiuæ vitę vacantium quies, silentij vigor, & regularis disciplina Hospitum aduentu interturbari facilè posset, voluit prudentissimus Legislator huic incommodo, quà liceret, obuiare. Tria proinde circa illos fratres, quibus iussum non est cum hospitibus agere, constituit.

I. *Vt conuentus propter ipsos non frangat ieiunium.* Cap. 53.

PRIMVM, vt etsi *ieiunium à Priore frangatur propter hospitem, fratres tamen consuetudines ieiuniorum prosequãtur.* Caussam assignat Smaragdus: *Ne pro vno,* inquit, *hospite à toto Monasterio ieiunij solemnitas auferatur. Nam vt charitas monstretur haberi in hospite, solummodo ieiunium mandat frangi à Priore, & maximè propter ipsum hospitis honorem solus mãdat ieiunium ab ipso Monasterij Seniore.* Sic ille. Et sane si ab omnibus in aduentu Hospitum solueretur A ieiunium, iam nulla superessent regularia ieiunia. Cùm enim, vt S. BENEDICTVS ait, hospites numquam desint Monasterio, nũquam etiam deesset occasio frangendi ieiunium. Regula tamen Magistri indulget ieiuniorum diebus propter hospites communem refectionem fratrum anticipari, idque ideò, quia non alio loco, quàm in refectorio hospites excipiebantur, sed verba eius sistamus: *Cũ fratres extranei superuenerint, si quarta, sexta feria & sabbatum fuerit, voce præsentis Abbatis, aut Cellerarij, si absens fuerit Abbas, ro-* B *gentur ad refectionem remorari ad Nonam, si autem vsque ad tertiam admonitionem, non vsque ad nonam consenserint remorari, sed pro certo se vrserint ambulare propter charitatem aduentus eorum, fracto ieiunio, omnes fratres Monasterij, cum eis ad Sextam communicent. Si autem ante Sextam se vrserint ambulare quæuis hora fuerit festinationis inuenta, iam sine domesticis fratribus ipsi soli reficiant.* Sic ibi. Non est autem magna ieiunij violatio horam refectionis ad horam vnam aut alteram præuenire ex rationabili caussa: cùm id etiam in Ecclesia- C stico ieiunio licere, auctores tradant. Circumstãtia enim temporis non est de intrinseca ratione ieiunij, & hora sumendæ refectionis non est de ieiunij substantia, vt ait Bonacina, & Doctores ab eo citati.

HOSPITIVM.

Reg. Mag. cap. 72. *Magister hic indulgentior.*

An præuentio ieiuniũ violet.

Bonac. to. 2. disp. vlt. q. 1. p. 4. n. 2.

II. *Vt non loquantur hospitibus sine licentia.*

SECVNDVM, quod fratribus præscribitur, est, *Vt hospitibus cui non præcipitur nullatenus societur, neque colloquatur.* Hinc B. Macarius apud Smaragdum ait: *Nullus nisi cui cura circa hospites fuerit iniuncta responsum det venientibus, neque sermocinari alicui fratri licebit, nisi soli qui præest, aut quos ipse iusserit.* Vete- D rem autem esse hanc Monachorum obseruantiam, testatur S. Dorotheus diligẽs eiusdẽ obseruator. Refert enim se in tentatione positum vidisse quemdam virum grauissimum Episcopali schemate insignem, sacra quædam manibus ferentem, sacrarium ingredi. *Ego verò qui numquam ex veteri Monachorum consuetudine hospitibus adhæseram; absque necessitate, aut sine permissione & voluntate Senioris ac Patris Monasterij, eo tempore nescio quo trahente illum secutus sum.*

Doroth. serm. 5.

Sanctus verò Basilius mulctam imposuit E cum externis vel hospitibus loquentibus. Sic enim in animaduersionibus aduersus Canonicas delinquentes ait: *Quæ cum extrario aliquo, eorum qui intrò ingrediuntur, sermonem contulerit, antequam ei permissum sit ab ea, cui moderandæ disciplinæ summa tradita sit auctoritas, hebdomadam vnam segregator.* Et Auctor Pœnarum apud eundem Basilium, de viris agens: *Si quis cum externis aut proprijs accedentibus conuersatur, non permissus ab Archimandrita exceptis ad hoc designatis, careat benedictione.* Isidorus Hispalensis: *Nullus propinquum vel extraneum hospitem vel Monachum familiarem, seu parentem videre absque imperio*

Pœna decreta in præuaricantes.

Basil. in animaduers. nu. 10.

Auctor. pœn. nu. 8.

Isidor. in Reg. c. 24.

HOSPITIVM. Cass. lib. 4. cap. 16. audeat Senioris. Cassianus pœnæ reum facit, qui parentum quempiam vel amicorum sæcularium viderit, vel collocutus eis fine suo fuerit Seniore.

Causæ variæ huius statuti. Nec desunt caussæ tam salutaris constitutionis: plurima enim damna ex sæculariū conuersatione oriuntur. Antioch. hom. 102. *Laquei enim & pedicæ*, inquit S. Antiochus, *sunt aspirantibus ad salutem sæcularium congressus; ac prolixæ eorum confabulationes mentem prorsus auocant à Dei glorificatione & spirituali lætitia.* Quare non Basil. in regul. fus. disp. 32. immeritò Basilius promiscuum ad Religiosos ingressum prohibuit: *Plerumque enim*, ait, B *hac temerè facta omnibus ingrediendi potestas, intempestiuorum quorumdam sermonum ac narrationum minimè conuenientium caussa fit; ex quibus animus in futiles, minimèque necessarias* Colloquium cum sæcularibus trahit ad iumendum. *postea cogitationes delabitur.* Sic ille. Præcipuum autem damnum à sæcularium colloquio timendum illud est, quod sæpe Religiosos faciant corde reuerti in Ægyptum, & ad desertum iam pridem sæculum animo suspirare. Audiendus hîc iterum Basilius: Basil. ibid. *Summè*, inquit, *elaborandum est, vt ijs, qui se adhuc in veræ pietatis spatijs exercent, omnes ab* C *omni parte ad peccandum caussæ circumcidantur: in quibus illa est maxima, recordatia vitæ superioris, ne quando id illis vsu veniat, quod dictum est*, Quod cordibus suis reuersi sunt Ægyptū, *quæ res per frequentem cū naturalibus propinquis consuetudinem ac familiarē congressum solet accidere.* Qui alibi de his quoq; agens, ita ratioBasil. const. Monast. cap. 21. cinatur: *Qui autem maiorem in modum sæcularium hominum amicitia delectatur, eaq; re assiduè eum illis esse in colloquio cupit; is ex frequenti cum illis sermone prauas eorum affectiones in animum facilè insinuauerit & mente rursus cogitationibus* D *mūdanis completa, à præclara illa; quam egressus, instituta operis desciscet, & à se deinceps proscripta vitæ spiritualis stabilitate, quem ex animo effuderat, vitæ prioris vomitū resorbebit: atq; adeò sanctus tandem concidet, & miserè cōfixus ab hoste.* Hactenus Basilius.

Multa vitia ab hoc incautè allinuntur. Taceo autē nimia cum sæcularibus collocutione extingui feruorē spiritus, deuotionem & affectum ad res spirituales; pretiosi temporis iacturam, multiloquij peccatum, & sæcularium morum communicatioSeneca lib. 3. de Ira cap. 8. nem. *Sumuntur* enim, vt ait Seneca, *à conuer-* E *santibus mores; & vt quædam in contactos corporis vitia transiliunt, ita animus mala sua proximis tradit.* Et ad Lucilium scribens de viIdem epist. 7. tanda turba: *Numquam mores quos extuli, refero. Inimica est multorum conuersatio. Nemo non aliquod nobis vitium aut commendat, aut imprimit, aut nescientibus allinit.* Aut commenLips. in epist. hanc. *dat*, inquit Lipsius, exemplo: *imprimit* sermone; *allinit* conuersatione. *Facilius autem est*, vt Nazianzenus ait, *vitium contrahere, quàm virtutem impertiri, quemadmodum facilius est morbo infici, quàm sanitatem largiri.* Nazianz. orat. 1. num. 24.

His igitur alijsque de caussis, cui non præcipitur, hospiti non coniungatur aut colloquatur. Quare si hospes Religioso, aut Religiosus hospiti loqui desideraueri, venia petenda erit. Vnde Longinus rerum Polonicarum scriptor, tradit Legatos Polonis ad Casimirum iam Cluniacensem Monachum missos, vt ei regnum deferrent, cum eo tamen loqui non potuisse, nisi peB titâ audientiâ, & de consensu Abbatis, Sancti nimirùm Odilonis. Ipse autē Casimirus Regulam B. BENEDICTI professus, alieniq; iuris & arbitrij factus, etiā communionem conuersationemque cum Legatis, non nisi Abbate permittēte, sibi nouerat, professionis virtute interdictam. Arguit hæc historia accuratam Regulæ in hoc pūcto obseruantiam. Hospites autem si fratribus aliquibus voluerint loqui, non ipsis, sed Hospitalario insinuabunt. Exstat prudens hàc de re sanctio in Statutis Lanfranci: *Quicumque Abbati vel Priori, seu alicui de claustro loqui vult, legationem suam huic debet iniungere; Ipse verò nihil inde alicui aliquo modo indicans ad Abbatem vel Priorem voluntatem hospitis perferat, & posteà quod ipse decreuerit fiat. Si autem fratri, qui in claustro est, loquendi cum hospite vel propinquo, vel extraneo concessa licentia fuerit, ipsius est ipsum fratrem de claustro ad hospitem ducere. Quod si Abbati vel Priori non placuerit, vt simul loquantur, nec verbum, nec signum, nec aliquem nutum ipsi fratri faciat, quo aliquid inde percipere quolibet modo valeat.* Cluniacensis accurate hoc caput obseruarit. Baron. anno 1041. Lanfranc. stat. cap. 9. Modus loquendi cum hospite.

TERTIVM in occursu hospitum seruandum, quod Regula decreuit: *Si*, inquit, *obuiauerit, aut viderit, salutatis humiliter, vt dictum est, & petitâ benedictione, pertranseat, dicens, non licere sibi colloqui cum hospite.* Salutatio hæc & benedictionis petitio fit capitis inclinatione, aut genuflexione secūdum personarum qualitatem. Boërius notat Religiosos dicere Maioribus, *Benedicite.* Hoc enim, inquit, benedictionem petere esse puto, vel frater dicere debet: *Domine mi*, aut, *Reuerende Pater, non licet mihi vobiscum loqui, quare cum benedictione vestra discedo.* Hospes autem debet vtique respondere: *Ite Pater, vel frater in benedictione Dei.* Sic ille. III. Quomodo salutandus, quando non licet alloqui.

Sed cur Legislator noster noluit fratres tacitos, & insalutatis hospitibus pertrāsire? Hac reor de caussâ, quòd omnium gētium consuetudo id habeat, vt notos quosque, & præsertim amicos si obuiam venerint, salutent; durum enim & superbum est non salutare. De quo quædam alibi à nobis dicta. Cur salutandus hospes. Lib. 3. tract. 4. disp. 7.

TRA-

TRACTATVS II.

DE MODO EXCIPIENDI HOSPITES.

PROSEQVEMVR *hoc tractatu ritus eos, & humanitatis officia, quæ in hospitum susceptione* S. P. BENEDICTVS *non minùs vrbanè, quàm religiosè exhiberi voluit. In his siquidem, si ritè fiant, humilitas, charitas, aliæque virtutes exercentur, ipsisque hospitibus non modica ædificationis præbetur materia. Disquirendum proinde* Primò, *Quomodo Hospites suscipiendi?* Secundò, *Quid ijs susceptis agendum?* Tertiò, *Quod Hospitalarij officium?* Quartò, *Cur lauandi Hospitum pedes?* Quintò, *Quando, à quibus, quo ve ritu?* Sextò, *Cur Abbas Hospiti aquam fundere iussus?*

DISQVISITIO I.

Quomodo suscipiendi Hospites?

Agenda in susceptione Hospitum.

RELIGIOSAM admodum & piã suscipiendi Hospites formulam B. Pater tradit, quæ in his quatuor consistit. Primùm, vt hospiti occurratur, deinde vt ad orationem ducatur. Tertiò, vt benigna salutatio & pacis osculum illi offeratur. Quartò, vt deinceps deducatur ad hospitium. De quibus ordine agendum.

I. *Occurratur ei,* Cap. 53.

PRIMVM igitur. *Cùm nuntiatus fuerit hospes,* inquit, *occurratur ei à Priore vel à fratribus cum omni officio charitatis.* Cura denuntiandi aduentum hospitum ad portarium spectat, qui hospitalario vel Superiori eum significet. Quod benè explicatur à Cassinensibus: Portarius, inquiunt, viso hospite, iuxta qualitatem personæ, & temporum conditionem, aut extra exspectare faciat, aut intra Monasterij portam eum introducat, notumque faciat Superiori, si hospitandi conditio requiret, & Prælatus ordinauerit. A quo tunc siue ab vno Superiorum aut Ostiariorum, vel curam hospitum habentium: vel ab alio, cui iussum fuerit, seu pluribus ipsi occurratur. Occursus autem ille deuotionem suscipientis indicat, à quâ laudatur Patriarcha Abraham, de quo ita sacer textus. *Cumque eleuasset oculos, apparuerunt ei tres viri stantes propè eum: quos cùm vidisset, cucurrit in occursum eorum de ostio tabernaculi.* Quæ verba expendens Sanctus Ambrosius: *Festinauit,* inquit, *occurrere, quia non satis est rectè facere, nisi etiam matures quod facias. Vberiores enim fructus habet celerata deuotio. Disce ergo quod impiger esse debeas, vt possis præuenire hospitem, ne quis præueniat, & te boni muneris defraudet copia.* Loth suscepturus Angelos hospitio, *surrexit, & iuit obuiam eis.* Viguit autem & inter priscos Monachos ritus hic obuiam procedendi; vnde Rufinus de S. Apollonio: *Vbi autem appropinquare iam cœpimus, auditâ voce psalmi, etiam ipse Sanctus Apollonius procedit in occursum.* Idem de Nitriensibus Monachis: *Vbi peregrinos fratres aduenire senserint, continuò singuli quique ex suis cellulis prorumpunt, atque in obuiam læto cursu & festinâ alacritate contendunt.*

Portario denunciante. Cassin. in declar. ad c. 53.

Laudati ab hoc occursu Hebræi. Gen. 18. 2.

Ambros. l. 1. de Abraham c. 5. Genes 19. *Et veteres Monachi.* Rufin. l. 2. vit. Pat. c. 7. Ibid. c. 21.

II. *Ducantur hospites ad orationem.*

SECVNDVM est, vt *suscepti hospites ducantur ad orationem, & primitus orent pariter,* suscipiens & suscipiendus. Manauit & id ex veteri Monachorum cõsuetudine. *Hic enim mos est* (inquit Rufinus) *apud Ægyptum, vt vbi aduenerint fratres, statim per orationem sibi inuicem confœderentur.* Idem de S. Apollonio: *Vbi ingressi sumus Monasterium, oratione priùs (vt moris est) datâ, pedes nostros proprijs manibus lauat.* De Nitriensibus: *Tunc deinde susceptos nos adducunt primò cum psalmis ad Ecclesiam,*

Rossio in vit. Patr. l. 2. cap. 1. Ibid. cap. 7. Id. l. 2. c. 21.

HOSPITIVM *Ratio huius decreti.*

siam, &c. Hanc autem orationem S. BENEDICTVS fieri ait, *propter illusiones diabolicas.* Quibus, inquit Turrecremata, aliquando satanas transfigurat se in figuram hospitum sub specie religionis, vt illudat sanctis viris, sicut legimus in vitâ Sanctorum Patrum quandoque contigisse. Exposuit autem & B. Ioannes apud Rufinum caussam huius ritus: *Propterea enim & forma huiusmodi inter Monachos obseruatur, vt si quis ad eos veniat, siue vir ille, siue mulier sit, siue senex, siue iuuenis, siue ignotus, siue notus; ante omnia vt oratio fiat, vt nomen Domini inuocetur: quia si fuerit aliqua transformatio dæmonis, continuò oratione facta fugatur.* Vbi Rosweydus ad marginem adiecit: *Mos hic durat apud Carthusianos.* Illi autem à S. BENEDICTO, vt pleraque alia, eum mutuati sunt. (Idem lib. 2. cap. 7.)

Apud quos vigeat hic ritus. Quàm verò & apud nostros hæc consuetudo vigeat, ex Constitutionibus diuersarum Congregationum patet. Bursfeldeses: Hospitem, inquiunt, reuerenter nudato & inclinato capite suscipiat, & ducat ad orationem. Ingressi Ecclesiam, aspergatur hospes aquâ benedictâ ab introeunte, posteà flexis genibus ante altare, faciat orationem. (Bursf. dist. 3. c. 16.)

(Cassin. in declarat ad c. 53.) Cassinenses verò optant, vt quantum fieri potest, iuxta portam Monasterij sit sacellum, in quod ad orationem huiusmodi hospites introducantur. Vallisoletani: Prælatus recipiat hospites loco deputato, aut mittat qui eos recipiant. Deinde ducantur ad Ecclesiam, aut locum aliquem, in ipso Hospitio, in quo decenter ante aliquam imaginem preces fundi possint. Vsus Cisterciensis: *Occurrentes verò Hospitibus deponant caputia de capitibus, si tunc superposita fuerint, & sic prostrati super genua ducant ad orationem. Ingressi verò Ecclesiam, aspergat illos aquâ benedictâ ille cui officium illud iniunctum est.* Non dissimiliter Camaldulenses: Hospes ducatur ab Ostiario domus in Ecclesiam. Interimque vocetur campanulæ signo, aut ab altero ostiariorum, Abbas, vel alius vice eius. Qui veniens & ipse in Ecclesiam ordine breui facta oratione, hospitem detecto capite fraterne amplexetur: ac subinde in eã cameram hospitalitatis ducat, quę eius gradui, ac virtuti conueniet. Sic illi. (Vallisol. Const. cap. 74.) (Vsus Cist. c. 87.) (Camald. ad c. 53. Reg.)

Quæ preces fundendæ in hospitum susceptione. Quæres autem quæ oratio in susceptione hospitum dicenda. Respondeo Anglicanæ Missionis Patres præscribere, vt dicatur, *Veni Sancte Spiritus*, & *Actiones nostras.* Bursfeldenses accommodatiùs, nostro iudicio ita statuunt. In susceptione hospitum, si hospes suscipiendus psalmos nouerit, dicatur ab ipso & à suscipiente, Psal. *Deus misereatur nostri. Gloria Patri, Kyrie eleison, Pater, &c.* Oratio: *Deus humilium visitator, qui nos fraternâ visitatione consolaris, prætende societati nostræ gratiam tuam, vt per eos in quibus habitas tuum in nobis sentiamus aduentum. Qui viuis* (Collectar. Bursfeld.)

A *& regnas.* &c. Si hospes psalmos non nouerit, per suscipientem omnia compleantur. Ita illi: ex vetere sine dubio more. Oratio enim illa habetur in libro Sacramentorum S. Gregorij Papæ.

TERTIÒ. Post orationem hospes humiliter salutãdus, & in osculo pacis suscipiendus, de quo ita S. BENEDICTVS: *Quod pacis osculum non prius offeratur, nisi oratione præmissa, propter illusiones diabolicas. In ipsa autem salutatione omnis exhibeatur humilitas.* Quomodo autem illa exhibenda sit, declarat cùm B subdit: *Omnibus venientibus siue discedentibus hospitibus, inclinato capite vel prostrato omni corpore in terra, Christus in eis adoretur, qui & suscipitur.* Nec defuit hæc humilitas hospitalitatis Magistro, Patriarchæ Abrahæ, de quo Scriptura: *Cùm vidisset, cucurrit in occursum eorum de ostio tabernaculi, & adorauit in terram.* Et *gestibus, & verbis* (vt ait Chrysostomus) *magnum feruorem, egregiam animi humilitatem, summam hospitalitatem declarans.* S. BENEDICTVM verò, aliosque, qui eum præcesserunt Monachos, Abrahæ exemplum C imitari voluisse, clarum esse arbitror. Rufinus enim Apollonij Abbatis hospitalitatem commendans, ipsum Regulæ nostræ ritum expressit: *Vbi,* inquit, *appropinquare cæpimus, etiam ipse S. Apollonius procedit in occursum. Et vt vidit nos, statim prior adorauit vsque ad terram, & surgens osculo nos suscepit.* Qui paulò pòst de hospitalitatis studio apud hospites suos disserens, cærimoniæ huius caussam exposuit: *Adorari fratres aduentantes propterea,* inquit, *traditio habetur, vt certum sit, in aduentu eorum aduentum Domini Iesu habe- D ri, qui dicit: Hospes fui, & suscepistis me. Sic enim & Abraham suscepit eos qui homines quidem videbantur, Dominus autem in eis intelligebatur.* (III. *Humiliter salutentur cum osculo pacis.*) (*Et Christus in eis adoratur.*) (Genes. 18. 2.) (Chrysost. hom. 41. in Genes.) (Rufin. l. 2. vit. Patr. c. 7.) (*Caussa huius ritus.*) (Matth. 25. Genes. 18.)

Quod autem ait, *inclinato capite*, vel *prostrato toto corpore in terra* Hospites venerandos, Smaragdus exponens, ait: *Duas hic aduenientium inducit personas, vnam mediocrem, cui tantùm caput inclinatur à fratre; aliam verò summam, quæ in terra toto prostrato adoratur & corpore.* Cui consentit Bernardus Cassinensis, morem sui temporis haud du- E biè explicans: Nam reges & Episcopi genuflectione, alij mediocres, Comites & Barones, Abbates & ceteri capitis inclinatione sunt honorandi. Et fuisse olim morem, vt vel toto prostrato corpore, vel genibus saltem flexis hospites suos Monachi venerarentur, aut cùm se mutuo inuiserent, colligitur ex S. Ephræm: *Spiritalis,* inquit, *quando ad fratris concessurus est adhortationem, veniensque ad ianuam fratris, & pulsans, pænitentiam agit.* Græcè est, βάλλει μετάνοιαν, de quo * alibi. (*Aliter summates viri, aliter mediocres honorandi.*) (Bern. Cass. apud Boer. in c. 53.) (*Olim Monachi prosternebantur.*) (Ephræm to. 2. Paræne. 35.) (* Lib. 8. tr. 3.)

Quod verò iubet Legislator pacis osculum hospiti offerri, intelligimus id ex ve- (*Cur pacis osculum adhibendum.*)

teri

Rom. 16. 1. Cor. 16. 2. Cor. 13. 1. Thess. 5. Ignat epist. ad Antiocheo. & ad Tars.

teri Ecclesiæ dictum consuetudine. Paulus enim non semel ait: *Salutate inuicem in osculo sancto.* Quem & S. Ignatius Martyr imitatus est. Cùm autem dixerunt *osculum sanctum*, distinctum illud voluerunt ab eo, quo gentiles vtebantur. Quodam enim vsu receptum erat quoties sibi obuiarent inter ambulandum amici, seinuicem osculo salutare, de quo Xenophon, Herodotus, & Strabo, quam quidem consuetudinem vt permolestam, & frequentibus occasionibus fastidium afferentem Tiberius (teste Suetonio) lege sancitâ tollendam curauit. Viguisse autẽ apud Hebræos morem amicos in primo accessu osculandi, patet ex scriptura, in quâ sic Dominus ad Aaron: *Vade in occursum Moysi in desertum. Qui perrexit obuiam ei in montem Dei, & osculatus est eum.* Huc spectat osculum Amasæ & Ioab. Iudas etiam more gentis Saluatorem osculatus videtur.

Xenoph. l. 1. de Cyro. Herod. l. 1. Hist. Strabo l. 18. Suecon in Tib c. 34. Exod. 4. 27. 2. Reg. 20. 9. Math. 16.

Quadruplex osculum. Augost. to. 4. lib. de Amicit. c. 6.

Auctor verò libri de Amicitia apud Augustinum, quadruplex distinguit osculum. *Primum*, quod fit in signum reconciliationis, *quando fiunt amici, qui fuerunt inimici. Secundum*, in signum pacis, *sicut communicati in Ecclesia interiorem pacem exteriori osculo demonstrant. Tertium*, in signum dilectionis *inter sponsum & sponsam fieri permittitur, vel sicut ab amicis post diuturnam absentiam & porrigitur & suscipitur.* Quartum, *in signum Catholicæ vnitatis, sicut fit cum hospes suscipitur.* Postremum hoc osculum etiam ad Monachos transijt, vnde Hieronymus de Paulo & Antonio: *Aperto ostio, dum in mutuos miscerentur amplexus, proprijs se salutauêre nominibus gratiæ Deo in commune referuntur. Et post sanctum osculum, residens Paulus,* &c. Similiter Paphnutius in vitâ Onuphrij, *Osculum mihi pacis tribuit, atque dixit. Tu es frater meus, Eremiticæ cooperator vitæ, O fili ingredere.*

Quale vsurparint prisci Monachi. Hieron. in vit. Pauli, c. 8. Vit. Onuphrii c. 8.

Amplexus pro osculo inductus. Cassin. 10 declar ad c. 53. Anton. Perez ad cap. 53. Reg.

Quod nostros spectat, Cassinenses aiunt: *Osculum dicimus amplexum, quem præsertim Religiosis, & deuotis personis exhibemus.* Perez de Vallisoletana Congregatione: Mos, inquit, iste maximè apud Hispanos obsoleuit (quidquid sit de Gallis, Germanis & similibus) & ideò nos ab illo supersedemus. Quamuis autem olim abusus circa hoc osculum irrepserint, vt videre est apud Clementem Alexandrinum & Athenagoram; amplexus tamen ille, qui in plerisque Ordinibus religiosè & circumspectè exhibetur, abusus vocandus non est. *Osculum enim spiritale*, vt inquit auctor de Amicitiâ, *non fit oris attactu, sed mentis affectu: non coniunctione labiorum, sed commixtione spirituum, castificante omnia Dei spiritu, & ex sui participatione cælestem immittente saporem.*

Clem. 3. Pædag. Atheon. orat. ad Christ. *Non est abusus.* Apud Aug. tom 4 lib. de Amicit. c. 6.

Est amicitiæ symbolum. Cicer. l. 1. acad quæst.

Minùs periculi est in amplexu, quem amicitiæ symbolum agnouit Cicero, qui vnà cum Attico Marco Vartoni obuiam A iuerat, & amplexus dimiserat. *Atque illum complexi*, inquit, *vt mos amicorum est, satis eum longo interuallo ad suam villam reduximus.* Sed quod maius est, Christus Dominus oblatos paruulos *complexans, & imponens manus super illos, benedicebat eos.* Fluxit autem hæc consuetudo ex Patribus antiqui testamenti.

HOSPITIVM. Marc. 10. 16.

Et à sanctis viris vsurpatus. Metaphr. in vit. Pachom. c. 19. Athan in vit B. Ant. Metaphr. in vit. S. Chrysost. B. Esa. orat. 3.

Viguit & inter Monachos, cum magna charitatis significatione. S. Pachomius Monachum ad se venientem amplectitur, vt auctor Metaphrastes. Monachi occurrentes Antonio, in eius amplexus certatim ruunt. B B. Ioannem Chrysostomum à Monasterio recedentem cum Flauiano Episcopo, *Monachi contubernales demulcebant amplectabantur, se membris illius implicabant.* B. Esaias Abbas Monachos formans: *Si ad te frater peregrinus accedit, letâ ipsum facie saluta atque complectere: & quã gestat sarcinam, eum gaudio ipso suscipe: & in eius discessu rursus idem facito.*

An ante orationem hospes salutandus. Cassin. ad c. 53. Reg. num. 3.

Quæri autem hîc potest, an ante orationem nulla hospiti in primo congressu dicenda salus; inurbanum id alicui videatur, & à communi consuetudine alienum. C Cassinenses ad verba, *Adoretur Christus in eis*, hanc adiecerunt declarationem: *Mentali scilicet oratione, & deuotione.* Consuetudo tamen omnium pænè Religiosorum est, quando eis occurritur, in osculo recipi postmodum duci ad orationem: quod quia ita communiter fit, inhumanum videtur, maximè si fuerint noti, primo occursu non exhibere eis osculum, sed post orationem, propter communem consuetudinem: tutius tamen esset seruare Regulam. Credimus tamen hoc respectu, si in principio os- D culum obtulerimus, præmissa tamen oratione mentali, & etiam dicto exteriùs aliquo, quod ad orationem, vel Dei laudem pertineat, & hospitem similia proferre fecerimus, puta: *Deo gratias. Benedictus Dominus noster Iesus Christus*, & huiusmodi, non discedere ab effectu iustitiæ, dummodo posteà ad orationem ducatur hospes. Sic illi. Quibus consonant Camaldulẽses. Hospitem detecto capite fraternè amplexetur Abbas, quòd si hospiti, antequam ad Ecclesiam venerit, obuiauerit, primùm ad pa- E cis amplexum eum excipiet; deinde ad Ecclesiam ducet. Quod peruetusto satis nititur exemplo. De Apollonio enim sic Rufinus: *Aduenientes nos statim prior adorauit vsque ad terram, & surgens osculo nos suscepit. Vbi autem ingressi sumus Monasterium, oratione priùs (vt moris est) data*, &c. Vbi vides primùm salutatos hospites, & osculo receptos, priusquam ad orationem ducerentur.

Videri salutationem præmittendam. Ibid. nu 4. *Confirmatur* Camald. l. de constit. c. 33. *Etiam veteri exemplo.* Rufin. l. de vit. Pat. c. 7.

HOSPITIVM.

DISQVISITIO II.

Quid Hospite iam suscepto agendum?

Quo affectu suscipiendi hospites. Chrysost. hom 45. in acta Apost.

BENIGNE primùm exceptos hospites liberaliter deinde S. BENEDICTVS haberi voluit. Nam vt Chrysostomus: *Omnia illa habere oportet hospitio excipientem, alacritatem, festinitatem, liberalitatem. Hospitis anima erubescit & confunditur, si non cum excellentia declaretur gaudium, abalienatur, & mox deterius fuerit quàm non esse susceptam, sic esse susceptam.* Et Ambrosius: *Non sola facilitas susceptionis, sed etiam sedulitas suscipientis, & affectus quæritur.*

Ambrof. l. 1. de Abrah. cap 5.

Primò, ducendi sunt ad Hospitium.

S. BENEDICTVS ergo hospitem ab oratione, *Primò*, deduci vult ad cellam hospitum, *vbi sedeat cum illis*, inquit, *prior, aut cui iusserit ipse*. Prior hîc, vt alibi Superiorem vel Abbatem significat, sic & in principio capitis dictum est, *Occurratur ei à Priore, vel à fratribus*. Quod autem ait: *aut cui iusserit ille*, significat Superiore occupato, alium posse designari qui agat cum hospite, imò id conuenit quando est persona minoris qualitatis, cui alius quilibet comes sufficiat. Neque verò Abbas aut Prior singulis adesse potest hospitibus, in ijs præsertim Monasterijs vbi frequens, & pænè quotidianus est Hospitum aduentus. Bursfeldenses hîc præscribunt, vt hospes breuiter interrogetur de caussa sui aduentus, & humaniter tractetur secundum Regulam.

Quorum sit cum ijs agere.

Secundò, prælegatur ijs pia lectio. Vsus Cistert. c 87. Bursfeld in Cærim. dist. 3. c. 26.

Secundò, præscribit S. Pater; *Legatur coram hospiti lex diuina, vt ædificetur*. Quando autem hæc lectio instituenda? Vsus Cistertiensis insinuat statim post osculum pacis faciendam. Bursfeldenses verò hospitem ab oratione deducunt ad hospitium, & recitatâ coram eo lectione breui de scripturis, aduentum eius Abbati significant, si alius ab Abbate hospitem susceperit. Cassinēses ita statuunt: *Maximè laudamus, hoc fieri si commodè possit, & tempus hoc permiserit, vt dum refectio paratur, aliquid hospiti legatur, vel Spiritualia dicantur, vnde ædificetur, habito respectu ad personæ qualitatem & necessitatem: saltem non omittatur, quin ad mensam hospiti aliquid legatur.* Sic illi. Et rectè quidem, sic enim statuit Eutichianus Papa: *Recitetur sacra lectio, & non tantùm corporali cibo, imò verbi cælestis alimento conuiuantes se refectos gratulentur.* Quid verò, & quantum hospiti prælegendum in prima susceptione, vix vlli definiunt, Patres Anglicani ita decernunt: ducatur ad cellam hospitum, vbi à fratre cui mandatur cura hospitum legatur lectio ex 1. Ioan. c. 4. *Charissimi diligamus*, &c. vsque ad finem; & dicatur *Tu autem Domine*, & statim prosternat se coram hospite, deosculans terram, quo Christus in eo adoretur, iuxta Regu-

Cassin. ad cap. 53.

Eutichian. Pap. in pœnit. Rom. tit. 5. c. 2.

Quæ, & quato tempore.

In cap. 53.

A lam. Quæ religiosa admodum est obseruantia.

Annotauit porrò Antonius Posseuinus, exstare apud Arnoldum Wion tres paruos sermones nomine S. Gregorij magni, coram hospitibus secundum præceptum Regulæ legendos, & Cassinensibus Monachis ab eodem transmissus: quorum primus sic incipit: *Pensate fratres Charissimi* Secundus: *Ait enim Dominus, & saluator noster*. Tertius: *Domine & Saluator noster*. Optandum esset hos tanti Patris sermones ad Monachorum & B hospitum ædificationem publici iuris fieri.

Posseuin. in Appar. v. Gregor. *S. Gregorij sermones Hospitibus legendi vbi exstent.*

Vbi verò nihil præterquam in mensa hospiti prælegitur, operæpretium fuerit Petri Boerij admittere cōsilium, quod his verbis suggerit: *fratres narrare debent hospitibus bona exempla, sancta & ædificatiua sanctorum miracula, & alia illectiua ad honestatem, sanctitatem, humilitatem, & contemptum mundi: nō irrisoria, non immunda, aut detractoria, siue risum mouentia, quia talia sunt nobis æterna clausura damnata.*

Quid agendum desiciente lectione. Boër. in hunc loc. Reg.

Tertiò: post recitatam lectionem præscri- C bit S. BENEDICTVS, vt deinceps *omnis ei exhibeatur humanitas*. Nutat Gazæus S. BENEDICTVM ex Cassiani imitatione *humanitatem* pro hospitalitate sumere. Vtitur enim illa voce in hac significatione lib. 5. instit. c. 23. collat. 2. cap. 25. & 26. atque aliàs passim. Sed & alijs patribus solemne est, hospitalitatem *humanitatis* nomine appellare. *Omnes*, inquit Hieronymus, *ad nos venientes lætâ* HVMANITATIS *fronte suscipimus*. Et Rufinus: *Post hæc iubet officia erga nos* HVMANITATIS *atque hospitalitatis expleri*. Ambrosius: *In officijs hospitalibus omnibus quidem* HVMANITAS D *impartienda est* Quid autem sit humanitas, exponit Smaragdus: *Omnis humanitas*, ait, *dicitur omnis miserantis affectus, & obsequium plenum & perfectum amoris, quod Hospitibus exhiberi oportet in cibi ac potus & omniū illis competentium administratione*. Et S. Hildegardis: *Humanitas est tam in affabili & sociali sermocinatione collocutionis, quàm in omni necessaria corporali necessitate*. Et vsurpari subinde *humanitatē* pro victu & potu, annotauit Claudius Menardus ad duos sermones Augu- E stini de Calendis Ianuarij, in quorum posteriore ait: *Quicunque ergo in Calendis Ianuarijs quibuscumq; miseris hominibus aliquam humanitatem dederint*, &c. Ambrosius. *Si quis instaurandum conuiuium putat, negotiatorem mittit, vt absynthiaci cupellam sibi gratis deferat: ad Cauponem dirigit, vt Picenum vinum aut Tyriacū requirat: ad lanium, vt vuluam sibi procuret. ad alium, vt poma sibi adornet. Itaq; humanitatem iudicant quæ alieno periculo constant.* Cassiodorus: *Atque ideo humanitatem subter annexam vel ad equos capitum definitum illius gentis legatis sine aliqua tarditate præstabitis.* Acta Pantaleonis: *Audiuit quòd circuis eos quos torqueo,*

Tertiò, omnis exhibeatur humanitas. Gazæ. not. ad collat. 2. Cass c. 25.

Quæ sumitur pro hospitalitate. Hieron. in Apolog. cont. Ruff. Rufin. l. 2. cap. 1. Ambrof l. 2. de offic. cap. 21.

Alia expositio. Smaragd. in cap. 53.

Humanitas pro victu.

Ambrof. l. de Tobia c. 14.

Cassiod. l. 7 epist 33. Acta Pant. 5. Kal. Augusti.

torqueo, qui non colunt Deos meos, & ipsas curas, & non solum hoc, verum etiam humanitatem eis præstes.

DISQVISITIO III.

Quod Hospitalarij officium?

Curatoris Hospitum nomina.

COMMENDATA hactenus humanitas nō Abbatem dumtaxat, sed illum præcipue spectat Fratrem, cui hospitum cura fuerit demandata. Vsus Cistertiensis *Hospitalem Monachum*; Rituale Affligemense & B Cærimoniale S. Iustinæ *Hospitarium*; Bursfeldenses, alijque *Hospitalarium* vocant. Cuius quidem officium pro sua solicitudine breuiter S. P. BENEDICTVS descripsit, dicēs: *Cellam hospitum habeat assignatam Frater, cuius animam timor Dei possideat, vbi sint lecti strati sufficienter, & domus Dei à sapientibus sapienter administretur.*

Cap. 53. *Qualitates exponuntur.*

I. *Timor Domini.*

Prima igitur Hospitalarij qualitas & interior animi dispositio est, timor Domini, quem meritò in eo requirit, quia, vt ait Ecclesiasticus: *Qui timet Deum, nihil negligit.* Diligentia autem & sedulitas hospitalitatem maximè commendant, & à timore Domini oritur pietatis affectio ad proximorum miserias Christi amore subleuandas. Hac qui caret, timore Dei vacuus est. *Qualis enim est iste timor*, inquit Gregorius, *si cum eo pietas non est? Qui enim misereri proximo ignorat, qui compati eius tribulationibus dissimulat, huius timor ante omnipotentis Dei oculos nullus est, quia non subleuatur ad pietatem.* Præsidio deinde timoris Domini à multis eruetur peccatis & præuaricationibus, in quas pronum est cum hospitibus agentes incidere. Qui enim Deum non timent, facilè cum hospitibus citra obedientiam manducant aut bibunt: facilè in multiloquium, otiosa & ridicula verba incidunt, & subinde Monasterij secreta aut confratrum aperiunt defectus. Litteras aut munuscula sine venia accipere, vel dare, aut per hospites destinare non difficulter possent, qui timore Domini ad Regulæ obseruantiam non vrgentur. Hîc autem omnia hęc incommoda depellit, quia vt Ecclesiasticus: *Timor Domini expellit peccatum.* Et Ambrosius: *Qui timet Dominum declinat errorem, & ad virtutis semitam vias suas dirigit, nisi enim quis timuerit Deum, non potest renunciare peccato.*

Eccli. 7. 19.

Greg. hom. 19. in Ezechiel.

Quo liberatur à multis peccatis.

Eccli. 1. 27.

Ambros. l. 1. Hexam. c. 4.

II. *Sit sapiens, prudens atque discretus.*

Secunda hospitalarij qualitas illis insinnatur verbis: *Vt domus Dei à Sapientibus sapienter administretur.* Requiritur ergo in eo sapientia, prudentia & discretio: vt prouidus & circumspectus sit, in moribus & sermone, vt aptum possit dare responsum, & hospites ædificare. Discretio quoque illi necessaria, vt sciat quid vnicuique deferendum, quis locus designandus, quo honore afficiendus, quid denique rationabiliter aut tribuendum aut negandum. Adhæc, dispiciat quomodo cum diuersorum statuum hominibus agendum.

HOSPITIVM.

III. *Ingenio leni & mansueto.*

Tertia qualitas est, vt sit ingenio quantum fieri potest leni & mansueto: turbulenti enim facilè animi motus coram hospitibus produnt, magno subinde scandalo, aut saltem paruâ hospitum ædificatione. Requirebat hanc Theodosius Archimandrita, de quo Theodoretus: *Non leuem*, inquit, *curam gerebat hospitum, viris lenitate & morum mansuetudine ornatis, & in proximum charitate præditis vt eis prouiderent committens, ipse autem visebat & inspiciebat omnia, perscrutans an ex latis legibus vnusquisque suo fungeretur officio.*

Theodor. in Philoth. c. 10.

IV. *Modestus & diligens.*

Quartam qualitatem præscribunt Abbates Capituli Prouincialis nostri Ordinis in Anglia apud Northamptonam celebrati: requirunt enim modestiam, & diligentiam: *Ad suscipiendum hospites*, inquiunt, *deputetur Monachus diligens, & modestus, qui eos liberaliter, & benignè recipiat, religiosisque hospitibus,* C *& præcipuè nostri Ordinis in edendo, & bibendo, & alijs honestis solatijs, comitiuam exhibeat personalem. Si cui autem, & maximè Religiosa, per eum qui ad suscipiendos hospites fuerit deputatus, sine caussa necessaria fuerit hospitalitas denegata, à suo amoueatur officio, vel aliter grauiter puniatur.* Sed totum hospitalarij officium luculentissimè descriptum est in Cærimoniali Bursfeldensi, ex quo hæc adijcimus: Hospitalarius eligatur vnus ex Monachis aut fratribus laicis, fidelis moribus & disciplinâ, in quantum fieri potest eruditus, qui superuenientes hospites deuotè suscipiens, & omnibus honorem congruum impendens, maximè Religiosis & deuotis, sciat singulis prout religio exigit, morem gerere, & deferre obsequium. Ipse solerter prouideat, vt locus semper sit mundus & decenter compositus, tam ille in quo reficere, quàm in quo dormire debuerint hospites. Sub eius custodia & cura sint vniuersa pro susceptione & decenti pertractatione hospitum requisita. Ipse loqui potest cum omnibus hospitibus, & vbi necesse fuerit, in Monasterio; extra verò, minimè. Ad ipsum pertinet mandatum per se vel per alium præparare, & eo parato horâ competenti eos qui mandatum facturi sunt conuocare. Illosque maximè autem Abbatem eundo & redeundo præire cum lumine si nox fuerit, & ad faciendum mandatum, si opus fuerit adiuuare. Hactenus ibi. Similia ferè pluribus habet antiquum Cærimoniale S. Iustinæ, quod monet sæpiùs à Superiore exquirendum, quid circa hospitem fieri velit. *Itemque vt extra refectionem, in præsentia maximè alicuius Superioris, non colloquatur cum hospite*

Officium Hospitalarij plenius descriptum. Bursf. dist. 2. c. 12.

Cærim. S. Iust. 1. part. c. 10.

Quis se gerat præsente Superiore.

 dabile,

HOSPITIVM.

prolixè sine licentia, sed si putauerit vtile & laudabile, petat licentiam pro ædificatione & humanitate hospitis à Superiore suo, & sic cum modestia poterit esse cum hospite. Plura alia suis temporibus opportunè exhibēda suggeret pietas prudentiæ coniuncta.

Cur tam accuratus esse debeat.

Oportet autem accuratum esse Hospitalarium, quia de totius Monasterij dispositione ex eius sedulitate Hospites coniecturam faciunt. Si enim diligens, beneuolus, prouidus & honestus fuerit, creditur Monasterium rectè gubernari. Sin verò oegligens, incurius, sordidus, remissus aut dissolutus, tales etiam putantur & reliqui: sicque tam in ipsum præfectum, quàm in totam communitatem deriuatur negligentia & ruditas ministri.

Quibus stimulis vrgeatur.

Ad hæc porrò omnia singulari cum diligentia exhibeuda plurimùm incitabitur si religiosæ hospitalitatis merita & præmia, quæ aliàs attulimus animo secum expendat, illosque sibi in exemplum proponat, qui accuratè admodum hospitibus seipsos impenderunt.

DISQVISITIO IV.

Cur lauandi Hospitum pedes?

ANTIQVISSIMA est ea consuetudo, quâ hospitum & peregrinorum pedes aoiui solent, Gentilibus ęquè ac sacris Scriptoribus nota. Vnde Nausicaa Alcinoi filia apud Homerum ait: *A Ioue sunt omnes peregrini & mendici, munus quidem exiguum; sed charum. Vos famulæ date peregrino cibum & potum:* sed prius *Lauate eum in fluuio.* Vlysses antequam epulis Alcinoi & Phæacum accumberet, aquâ calidâ lotus, & oleo vnctus est ab ancillis. *Cleobuli sapientis & Lydiorum Monarchæ filiam non pudebat lauare pedes paternorum hospitum,* vt scribit Clemens Alexandrinus. Herodotus commemorat, Amasin, regem Ægyptiorum, habuisse peluim auream, in qua tā ipse, quàm omnes eius cooiuuæ pedes lauare coosueuerint. In sacra verò Scriptura plura occurrunt exempla. Abraham enim Angelis peregrinnrum habitu ad se venieotibus pedum lotionem obtulit. Loth, duobus Angelis dixit: *Declinate in damum pueri vestri, & manete ibi: lauate pedes vestros, & manè proficiscemini.* Abrahæ seruo apud Bathuelem hospitanti loti sunt pedes: fratres Ioseph ante prandium pedes suos lauerunt. Quare & B. P.N. BENEDICTVS hospitum pedes lauari præcepit. *Pedes,* inquit, *hospitibus omnibus tam Abbas, quàm cuncta congregatio lauet.*

Ethnici peregrinorum pedes abluerunt. Homer. Odyss. 7. Ibid. Clem. Alexand. lib. 4. strom. Herodot. l. 2. *Probatur idem ritus ex S. Scriptura.* Genes. 18. Genes. 19. Gen. 24. 32. Gen. 43. 24. *Cur à S. Benedicto præscriptus.* Cap. 53.

Primò, ad commendandum hunc ritum.

Caussas verò huius Pedilauij inquirentes, *primam* eam esse arbitramur, voluisse nimirùm Legislatorem nostrum probatum in S. Scriptura ritum suis commendare discipulis. Nam & S. Paulus à vidua requirit: *Si hospitio receperit, si pedes sanctorum lauerit.* 1. Tim. 5.
Id est, Christianorum peregrè venientium. Et S. Augustinus hortatur, vt Abrahæ exemplum imitemur: *Discite fratres à B. Abraham hospites libenter accipere, pedes eorum cum humilitate & pietate lauare. Lauate, inquam, sanctorum peregrinantium pedes, ne fortè in illis remaneat puluis, quem ad iudicium vestrum possint de pedibus suis excutere.* August. serm. 70. de temp.

Secundò, vt corpus melius curetur.

Secunda eaque generalis Pedilauij caussa est, tum vt puluis, quem ex itinere fortè hospites cootraxerint, aqua abstergatur; B tum etiam vt lassitudo depellatur, corpusque iucundiùs curetur. Experientia enim constat non parum ad hęc lotionem pedum conducere, vnde Dauid Vriæ peregrè aduenienti dixit: *Vade in domum tuam, & laua pedes tuos.* 2. Reg. 11.

Tertiò, vt Christi exemplum & præceptum impleatur.

Tertia caussa sit, vt Christi Domini de hac re exemplum implerent & præceptum dicentis: *Si ergo ego laui pedes vestros Dominus & magister; & vos debetis alter alterius lauare pedes.* Ioan. 13. Ita veræ humilitatis magister; de quo Augustinus: *Didicimus fratres humilitatem ab excelso, faciamus inuicem humiles, quod humiliter* C *fecit excelsus. Magna est commendatio humilitatis: & faciunt sibi hoc inuicem fratres, etiam opere ipso visibili, cùm se inuicem hospitio recipiunt. Est enim apud plerosq; consuetudo huius humilitatis vsque ad factum, quo cernatur expressa: vnde & Apostolus, cum viduam benè meritam commendaret: Si hospitio, inquit, recepit, si Sanctorum pedes lauit. Et apud Sanctos, vbicumque hæc consuetudo non est, quod manu non faciunt, corde faciunt: si in illorum numero sunt, quibus dicitur in hymno beatorum trium puerorum: Benedicite Sancti, & humiles corde Domino; multò* D *autem est melius, & sine controuersia verius, vt etiam manibus fiat: nec dedignetur, quod fecit Christus facere Christianus.* August. tr. 58. in Ioan. 1. Tim. 5. Dan. 3.

Quartò, & aliorum sanctorum.

Hinc verò sequitur *Quarta* caussa, ab exemplo eorum, qui hoc Christi factum sunt imitati, quod à pluribus olim tum Christianis, tum Monachis legitur vsitatum. Hioc Tertullianus dissuadet Christianæ femioæ, ne cum Ethnico matrimooium contrahat cùm alias ob caussas, tum quia maritus talis non sit passurus, *vt sanctorum pedibus aquam offerat.* S. Siluester omnes peregrioos Ro- E mam venientes lubenter excipiebat, mensam hilariter appooens, *aquâ pedes abluens,* & ad quiescendum in stragulis eos collocans. S. Spiridion ad labores iter facientium recreandos, cum iam esset Archiepiscopus Cypri, erat adeò dexter & officiosus, vt ipse sine famulis mensam eis apponeret, pedes ablueret, aliaque officia humaniter exhiberet. S. Hieronymus autem de suo suorumque lauandi hospitum pedes exercitio ita scribit: *Propositum nobis est lauare pedes venientium, non merita discutere.* Athanasius scribit

Tertull. l. 2. ad vxorem. Apud Sur. 30. Dec. Sur. 12. Decemb. Hier. Apolog. aduers. Rufin.

Athanas. epist. ad Solit. vit. agentes. — Chrysost. tom. serm. de eleemos. & hospital.

scribit Hermian *lauantem pedes peregrinorum* à populo arreptum, quem dux cum alijs tribus multis plagis concisum in carcerem conicit. Vnde non immeritò ait Chrysostomus, Peregrinos, non tantùm suscipiendos, *sed eorum etiam abluendos pedes.*

Quintò, ad acquirendam humilitatem. — August. tr. 58 in Ioan.

Quinta ratio sit, vt virtus humilitatis hoc pacto menti inferatur, aut inserta magis augeatur. Quā rationem Augustinus attulit: *Cùm, inquit, ad pedes fratris inclinatur corpus, etiam in corde ipso vel excitatur, vel si iam inerat confirmatur ipsius humilitatis affectus.*

Pedilauiū meritò Monachus imperatum. — Isido. in Reg. c. 22. — Fruct. in Reg. c. 10. — Brovver. antiq. Fuld. l. 3. cap. 12. num. 13. Fuldenses ab eo laudati. — Concil. Aquisg. can. 22.

Iure igitur meritissimo de hospitum Podoniptro legem sanciuit S. BENEDICTVS, prout etiam Isidorus Hispalensis, qui de hospitibus agens, ait: *Praebeantur eis habitacula, lauentur eorum pedes, vt praeceptum Dominicum impleatur.* Similia statuit etiam S. Fructuosus non negligenda igitur tot fulta rationibus pia haec caeremonia, cuius neglectum deplorauerunt aliquando Fuldenses Monachi, rogantes eam post liminio restitui à Carolo Magno: ita enim aiunt: *Quod peregrinorum susceptio, & lauatio in eis pedum non negligatur, sed secundum Regulam, & secundum priorum nostrorum consuetudinem, quandocumque venerint, misericorditer suscipiantur, & ab omnibus fratribus lauatio pedum eis exhibeatur.* Hinc in Concilio Aquisgranensi statutum, *vt mandatum, si tempus caenae est, tam fratrum quàm etiam peregrinorum post caenam fiat.* Non abhorrent proinde Ordinis nostri Religiosi hoc sanctum humilitatis exercitium, quod regibus etiam curae fuit.

Item Robertus Franciae rex. — S. Stephanus Hungariae rex. — Et S. Ludouicus. — Guillel. de Nangis in reb. gest. S. Ludouici Reg. Franc.

De Roberto Rege Frācorum Helgaldus Floriacensis haec scribit: *In die caena Domini post mensam praeparans se ad Dei seruitium Rex humilis, ponebat vestimenta sua indutus ad carnem cilicio, adiunctoque Clericorum collegio centum sexaginta & eo amplius numero, ad exemplum Domini, eorum pedes lauans, capillis capitis sui tergebat, & ad mādatum Domini singulos eorum duobus solidis remunerans, clero praesente, & Diacono adstante, qui lectionem legeret secūdum Ioannem in caena Domini dictam, & factam.* S. Stephanus Hungariae Rex, nocturnis horis *multā alacritate & hilaritate abluebat fidelium pedes*, & in sinu pauperum abscondebat eleemosynas, vt in eius vita scribit Chartuicius Episcopus. Sed & S. Ludouicus Francorum Rex, quolibet Sabbato consueuerat *pedes abluere in loco secretissimo humiliter, & deuotè flexis genibus, trium pauperiorum hominum, seniorumque qui poterant inueniri, & post ablutionem pedes extergere & humiliter osculari.* Ita Guillelmus de Nangis.

Lib. 10. tr. 1, disq. 4.

Amplissimè verò Monasticum pedilauium exornauit Leo IX. Pontifex Maximus, quod supra commemorauimus.

DISQVISITIO V.

Quando, à quibus, quo ve ritu lauandi pedes?

I. Pedilauij tempus varium. — Rufin. l. 2. vit. Patr. c. 21. — Veteres insistebant humanitatis officia impendere in primo appulsu hospitum. — Ibid. cap. 7. — Ibid. cap. 7. — Luc. 7. — Romani antequam accumberent, loti. — Baron. to. 1. anno 34. num. 16. — Plaut. in Persa. — Plaut. Pers. act. 5. sc. 2.

PEDVM lotioni nullum peculiariter tempus sanctissimus Pater assignauit, relinquens illud, vt equidem arbitror, receptae apud Monachos consuetudini. Ea autem olim fuisse videtur, vt primo statim hospitum aduentu, post orationem pacisque osculum adhiberetur. De Nitriensibus enim Monachis Rufinus scribit, eos susceptos hospites primò adducere solitos cum psalmis ad Ecclesiam, *lauare pedes, ac tum humanitatis officia impendere.* Idemque morem Anachoretarum ergo hospites explicans; *Vbi adesse senserunt seruos Dei, excipientes adorant, pedes lauant, ad orationem inuitant.* Idem de Apollonij hospitalitate: *Vbi autem ingressi sumus Monasterium, oratione priùs (vt moris est) datā, pedes nostros proprijs manibus lauat.* Haec ille. Ex quibus habes podonipton in primo quasi congressu, antequam hospes mensae adhiberetur, fuisse exhibitum. Cuius quidem seu negligētiam seu omissionem Phariseo Dominus exprobrans, dicebat: *Intraui in domum tuam, aquam pedibus meis non dedisti.* Idque idcirco, vt ait Baronius, quod statim post ingressum conuiuarum pedes lauari esset in vsu, De Romanis nulli est dubium, lotos priùs in balneo accumbere consueuisse, quòd si loti non essent, pedes saltem lauabant: vnde illud Plauti: *Locus hic tuus est: hic accumbe, ferte aquam pedibus, Praeben' tu puere?* ne puluerulosis pedibus strata inquinarent.

Hildeg. in expos. Reg. — Quinam post Completorium lauent. — Bursf. dist. 2. cap. 12. — Fruct. in Reg. c. 10. — Aut. 22.

S. verò Hildegardis ait B. P. BENEDICTVM hospitibus cum à mensa surrexissent pedes lauisse, propter exemplum filij Dei, quod in coena discipulis exhibuit. Bursfeldenses à Completorio pedilauium exhiberi mandant. S. Fructuosus: *Hospitibus vel peregrinis fratribus cum summa reuerētiā, Charitatis & ministrationis obsequia sunt praebenda, & ad vesperum lauandi pedes, & si ex itinere sunt confecti, oleo perungendi.* Synodus Aquisgranensis praescribit: *Vt mandatum, si tempus caena est, tam fratrum, quàm etiam peregrinorum post caenam fiat.*

II. A quibus lauandi pedes hospitum. — Petr. Ven. lib. 1. epist. 28.

Quod verò ad secundum attinet, *A quibus* pedum lotio exercenda, S. Pater ait: *Pedes hospitibus omnibus tam Abbas, quàm cuncta congregatio lauet.* Hoc autem suā non caret difficultate, vnde Cistertienses super hac re Cluniacēsibus litem intenderunt, dicentes: *Quod nec istud tantillum voti sui contemptores seruare curarent.* Sed audiamus quid Petrus Venerabilis reponat: *Dicite, quaesumus, vo:i praeuaricatrix & idcirco aeterna salute defraudata iudicabitur Cluniacensis seu alia qualibet congregatio:*

HOSPITIVM.

Conuentus non potest id omnibus facere.

gregatio: nisi omnibus aduenientibus vel discedentibus hospitibus cum Abbate suo inclinauerit, aut ante eos prostrata iacuerit? damnabitur nisi pedes & manus hospitibus omnibus lauerit? Oportebit igitur, aut Conuentum in domo hospitum assiduè morari. aut hospites in claustro,& fratrum officinis hospitari. Neque enim aliter iniuncta poterunt implere, nisi simul detur & manere. Assiduitas quippe aduentantium assiduitatem expetet ministrantium. Vnde fiet, vt quos Monachos esse vultus iam monachi esse non possint, & cum sæcularibus cōmanentes, nomen Monachi & vitam amittant: & dum hoc vnum Regula mandatum indiscretè seruare contenderint, cetera deserant, nec istud etiam obtineant. Hactenus ille.

Propter aduenientium multitudinem.

Sed & Boerius fatetur statutum hoc propter frequentiam hospitum diuersis horis superuenientium, seruari non posse ad vnguem. Verùm piam admodum fieri compensationem, & quæ magis etiam sit meritoria ex Bernardo Cassinensi scribit: *Propterea*, inquit, *in nostro & in multis alijs Monasterijs certus pauperum numerus habetur, quibus hoc quotidie exhibetur. Et tota Congregatio hoc obseruat, quia conuentus diuiditur per certos dies, nunc isti, nunc illi, sicut sunt inscripti in matricula ad mandatum hoc implendum. Nam aliàs in sola pedum ablutione per totam diem Congregationem contingeret occupari.* Viguit autem eadem consuetudo passim in Ordine nostro. De Cluniacensibus enim ita citatus S. Petrus Venerabilis: *Per totius anni spacium vnaquaque die tribus peregrinis hospitibus manus & pedes abluimus. panem cum vino offerimus: Abbate in ordine suo id faciente, nullisq; nisi Infirmis, qui hæc implere non valent, exceptis. Sic de Regula quod valemus implemus, ne reliqua illorum caussa dimittimus.* In Rituali Affligeniensis nostri Monasterij plures habentur cærimoniæ in hoc quotidiano pauperum mandato obseruandæ, atque illa cum primis laudabilis, vt tribus pauperibus, quorum pedes loti sint, *iusta* cereuisiâ plena, & panis conuentualis detur. Dominicis verò diebus, quando Abbas mandatum facere tenetur, tres nummi vsualis monetæ tribus panibus superadduntur. Præterire autem non possum, quin ea quæ de eodem exercitio S. Dunstanus in Anglia præscripsit, adijciam: *Omni die*, inquit, *sine intermissione tres ex his, qui continuò in Monasterio pascuntur eligantur pauperes, quibus mandati exhibeatur obsequium, quique eisdem pascantur victualibus, quibus fratres vtuntur: & ad vnamquamque feriam tot constituantur fratres ad hoc agendum, vt extra Abbatem nullus ab hoc debito seruitutis excusetur, qui tamen Abbas non vnâ tantùm feriâ, sed sæpiùs dum ei vacuum fuerit, vtque opportunitas dictauerit, sese ad hoc agendum impēdat: de cetero superuenientibus peregrinis pauperibus, Abbas cum fratribus, quos elegerit secundum Regulæ præceptum mandati exhibeat obsequium.*

Modus incuentus hoc piè compensandi.

Quotidie lauando aliquot pauperum pedes.

Petr. Ven. vbi suprà.

Cærim Affllig. part. 2. cap. 8. Assignatâ ipsis annonâ.

Dunstan. in stat c. 8. Quæ Religiosis datur.

Verùm vt ad eos reuertamur, quibus hoc abluendi pedes munus incumbit, Cassinenses præscribunt, vt fratres omnes hospiti pedem osculentur, hoc enim modo dicūtur fratres omnes lauare pedes hospitis, cùm ibi eius caussâ assistant. Nam nimis absurdum esset, quòd omnes fratres, qui sortè erunt sexaginta, actualiter lauarent pedes vnius hospitis. Bursfeldenses autem volunt, vt *duo ex ordine fratres per hebdomadas singulas deputentur, ad faciendum ex more superuenturis hospitibus mandatum. Siu autem Abbatem vel Priorem, cum hospitibus sedentem inuenerint, ille lauet, ipsis cooperantibus, tergentibus, atque necessaria administrantibus.* Hæc ibi.

Quibus incumbat pedes lauare.

Cassin. in declar. ad c. 56.

Bursf. dist. 2. cap. 16.

III. Venio ad *Tertium* de abluendi ritu & cærimonijs, de quibus peculiare nihil Legislator statuit, præterquam quòd lotis pedibus, dicant hunc versum: *Suscepimus Deus misericordiam tuā in medio templi tui.* Et hoc ex prisco effluxisse ritu, ex vitâ S. Eugeniæ, quæ tēpore Galieni Imperatoris passa est, discimus: Nam cùm S. Helenus ad monasterium suū properaret, egressi sunt ei obuiam Monachi, hymnum Deo dicentes: *Suscepimus Deus misericordiam tuam in medio templi tui.*

Quo ritu instituatur Pedilauiū.

Psal. 47. 10.

Ann. Christi 194.

Vit. Patr. l. 1. in vit S. Eugeniæ.

Cassinenses verò in solemni pedū lotione quasdam cærimonias huic actui adiecerunt. Primò autem, determinant quibus ea exhibenda: hæc, inquiunt, solemnis lotio pedum, præcipuè exhibetur ijs, qui conuersionis desiderio ad nostra Monasteria veniūt. Aliquando ijs etiam qui deuotionis gratia, longo itinere Monasteria nostra visitāt, aut alijs honestis caussis, sicut Patribus Monasterij visum fuerit. Laudamus etiam hanc lotionē fieri maximè personis, vnde magis ædificatio sequi possit, & augmentum deuotionis erga Religionē. Nam sæpe huiusmodi actibus humilibus fit, vt mens aliena à Christo, cōcepto sancto desiderio, Christum cordis hospitio suscipiat, meliusq; tunc in eis Christus suscipiatur, quàm in mensa hospes.

Iuxta Cassinenses. Primò, quibus lauandi pedes.

Secundò, ritum ablutionis hoc pacto describunt: Ipsa autē lotio ita fit, conuenientibus fratribus in capitulo, aut in alio loco sicut decet, Prælatus, & in eius absētia Prior claustralis, & non titularis, genibus flexis ante hospitem pedes eius lauet. Quos dum incipit lauare, mox duo fratres in medio loci genuflexi incipiant aliquid cantare quod deuotionem excitet. & dicto primo versu, ceteri fratres diuisis Choris genuflexi versus hospitem eundem versum cantando respondent, quem etiam post singulos versus quos illi duo fratres cantando prosequuntur, repetūt. Cùm verò superior ambos pedes lauerit, tergat primò pedem sinistrum, deinde dextrum, quo terso cooperiat linteo, excepta parte quadam, quam ipse primò osculatur, & sic successiuè fratres omnes Hospiti pedem osculantur, incipiendo à Superiore,

Secundò, quomodo fiat lotio.

Et pedum osculum.

periore, & subsequendo per ordinẽ vtriusque Chori. Cõpletâ deosculatione, calceatisq; pedibus hospitis, statim surgit: & simul cum hospite genuflectẽs, omisso à fratribus cãtu incipiat versũ: *Suscepimus Deus*, &c. cum versiculis & Collecta: posteà, mandet fieri breuem orationẽ pro hospite: & facto signo dataq; benedictione, omnes (exceptis habẽtibus curã hospitũ, si quos retinere voluerit Prælatus, pro consolatione aut obsequio hospitis) vadant cum silentio ad cellas suas.

Tertiò, de quotidianis Hospitibus.

Tertiò, Quid in quotidiano hospitum occursu faciendum, his verbis aperiunt: Ceteris autem hospitibus, maxime qui de longè venerint, vel qui aliàs in Monasterio non fuerint hospitati, sicut opus fuerit habentes curam hospitũ, pedes laueot. Quòd si multitudo non sineret lotiooem fieri, aut alia caussa vrgentior impediret, faciant quomodo possunt: scientes se multã retributionem à Domino recepturos, si iuxta Regulã fecerint, è contrario pœoam, si ex negligentia omiserint. Atque hæc de his satis.

DISQVISITIO VI.

Cur Abbas Hospiti aquam fundere iussus?

Lotio prisca vsitata ante mensam.

Nigron. ad Reg. 19 Societ. Iesu num. 24.

Plaut. in Persa.

VRBANVM est atque honestis moribus consentaoeum, immundis aut illotis manibus ad mensã non accedere, quod omnium gentium, omnium sæculorum, omniumq; Religiosorum vsu receptum scribit Nigronns. Veteres Romanos idẽ factitasse, colligitur ex Plauto, apud quem legimus:

Date aquam manibus, apponite mensam.

Vrsin. append. de triclin.

Fuluius Vrsinus: Quod cænaturi manus lauareot, ita notũ est, vt nõ egeat probatione. Probat tamẽ euidẽtibus testimonijs Homeri, Ciceronis ac Virgilij, vt cognoscamus eũ morẽ tum apud Græcos, tum apud Latinos viguisse. Et verò hodieq; omnes bene educati ciues, operarij etiam ac rustici ante cibi sumptionẽ lauant manus, idq; etiã in diuersorijs passim fieri videmus. Cùm autẽ morẽ hunc erga hospites seruari S. BENEDICTVS vellet, non aliũ huic rei administrũ, quã ipsum statuit Abbatẽ, dicẽs: *Aquam in manibus Abbas hospitibus det*, &c. idq; nõ vna de caussa.

Cur Abbas manus hospitum lauet.

I. *Ad exhibitionem humanitatis.*

Turrecr. in c. Reg c. 53.

Prima autẽ sit, vt ita *hospiti omnis exhibeatur humanitas*: quia, vt inquit Turrecremata, gratior proculdubio redditur hospitalitatis exhibitio Deo (addo ego & hominibus) si Magister domus in propria persona hospitibus seruierit: sicut Abrahã, & Martha Christi Domini hospitio nobilis, fecisse legũtur. S. Martinus Seuero Sulpitio, vt ipsemet refert, eandẽ humaoitatẽ exhibuit. Cùm enim peregrioationẽ ad eum videndum suscepisset, *credi nõ potest* (inquit Seuerus) *qua me humilitate, qua benignitate susceperit. Miserum me (penè non audeo confiteri) cùm me sancto conuiuio suo dignatus est adhibere:* AQVAM MANIBVS A NOSTRIS IPSE OBTVLIT. *ad vesperã autem ipse nobis pedes abluit, nec reniti ad hoc aut contraire constanti afuit: ita auctoritate illius oppressus sum, vt nefas putarẽ si non acquieuissẽ.* Hęc Seuerus.

Luc. 10.

Sulpit. in vit. S Martini c. 26.

S. Martinus hinc laudatus.

HOSPITIVM.

Et S. Paulinus.

Paulin. epist 3.

Exemplum porrò hoc ita placuit magno illi Nolano Antistiti Paulino, vt cũ illud legisset, statim sibi imitandũ putauerit. Sic enim ad ipsum Seuerum scribit. *Victor liberalium plenus affectuum, sed seruiliũ adeò præceptor operum, vix vt me aquam ministrare manibus suis fineret. Ex libro enim tuo istius gratiam seruitutis adamaui, vt minimam saltem guttulam de sa-* B *cris Martini actibus delibarem.* Hinc videas ex antiquorum Patrum & Sanctorum cõsuctudine hoc S. BENEDICTI decretũ fluxisse.

II. *Vt in hospite Christus honoretur.*

Secũda caussa est, vt in hospite Abbas Christũ veneretur, qui & suscipitur. Nec Abbatiali dignitate indignũ est, Domino & Creatori suo in seruis suis humiliter inseruire, cũ & ipse propter nos se exinaniuit formã serui accipiẽs. Quàm verò id Christo gratũ, S. Gregorio, vt suprà diximus, ostensum fuit.

III. *Ad exercitium humilitatis.*

Hildegard. ad c 53.

4. Reg 3. 11.

Sanct. in eum loc.

Aqua fundere lauandis manibus, opus seruile.

Athan. præfat ad vit. S. Anton.

Tertia caussa est, vt humilitatis virtutem Prelatus exerceat, & tam interiùs quã exte- C riùs ostẽdat. Assignauit hãc S. Hildegardis, dicẽs. *Propter humilitatis exhibitionem* ita esse statutũ. Famulorũ enim est aqoã ministrare. Vnde de Eliseo dicitur. *Qui fundebat aquã super manus Eliæ*, quod Gaspar Sanctius nihil aliud esse ait, quã Eliæ fuisse famulũ, & illi talia prestitisse ministeria, qualia serui assolent Dominis suis. De S. Antonij discipulo scribit S. Athanasius, se referre ea quę ab eo didicit, *qui ad prabendã ei aquam, nõ panlulũ tẽporis cum eo fecit*, quod Græce est, ϰ̔ ἐπιχέοντος ὕδωρ ἐπὶ χεῖρας αὐτοῦ. *Et qui lauanti manus aquas affundit.* Hoc igitur seruitutis officiũ ad hu- D militatis custodiã Abbas exerceat, memor pręcepti Dominici: *Qui maior est in vobis, fiat sicut minister, & qui præcessor est, tanquam ministrator.* Imò & ipse Christus ita instituit huic pręcepto, vt præiret exẽplo: *Ego autẽ*, subijcit, *in medio vestri sum tãquã qui ministrat.* Nõ indecorũ itaq; erit religiosã humilitatẽ professum hãc summi Magistri formã imitari.

Luc. 22. 26.

IV. *Ad hospitis ædificationem.*

Hildeg. suprà.

Quarta caussa ex pręcedẽtibus manãs est, hospitis spiritualis ædificatio, quæ S. BENEDICTO in primis cordi fuit, ideò enim dixit: E *Legatur corã hospite lex diuina, vt ædificetur.* Et S. Hildegardis ait, eos qui S. BENEDICTVM adibãt, *Christũ & non aliud ibi quæsiuisse, quem etiã in sanctis operibus ibi inueniebant.* Hoc animo quicumq; ad Religiosos accedunt, non parum ædificabuntur, si ipsum Religiosorum Superiorẽ viderint se ad omoia obsequia demittere, & omnẽ humanitatęm eis ostendere. Neque desunt quotidiana exempla eorum, qui maximè cõpunctos & in spiritu ædificatos se testati sunt ex humili hoc Abbatũ ministerio. Quamobrem cùm peculiarem difficultatẽ non habeat, indecens duco si illud leuiter negligatur.

HOSPITIVM.

TRACTATVS III.

DE MENSA HOSPITVM.

EXHIBITIS *hucusq; humanitatis officijs, pedibus manibusque lotis, quò Hospitem deducemus, nisi ad mensam, vt cibo potuque refocilletur: quæ potior hospitalitatis pars est. Disquirendum igitur* Primò, *An in Refectorio, an alibi Hospitum mensa?* Secundò, *Liceátne eos ducere ad refectorium?* Tertiò, *quæ aliorum de hoc iudicia?* Quartò, *quid respondendum ijs, quæ pro separata hospitum mensa adferuntur?* Quintò, *quatenus propter hospites soluendum ieiunium?*

DISQVISITIO I.

An in Refectorio, an alibi Hospitum mensa?

Cap. 56. MENSA *Abbatis cum Hospitibus & peregrinis sit semper;* inquit Legislator. Sed vbi locorum hæc constituta, in communi Refectorio Fratrum, an extra illud? Prius illud monasticæ obseruantiæ & frugalitati magis consonum, quod his argumentis videtur concludi. A

Argumenta pro refectorio communi.

Primum. PRIMÒ, non meminit S. Pater cameræ, aulæ vel cœnaculi Abbatialis, in quo seorsum à Fratribus cum hospitibus & peregrinis reficiat Abbas. Ad commune proinde refectorium videntur ducendi. Ideò enim scimus Hospites non collocandos in dormitorio Fratrum, quia specialem eis decreuit cellam; ita quoque designasset illis & Abbati peculiare cœnaculum, si extra refectorium eos comedere voluisset. B

Secundum. SECVNDÒ, antiqui Patres voluerunt Abbatem in congregatione refici. Ita Regula Patrum MS. Cæsarij Arelatensis cap. 39. S. Aureliani cap. 49. quorum verba inferius producemus, his verò S. BENEDICTVM contrarium fuisse, quis credat? C

Tertium. Cap. 38. TERTIÒ, permittit S. Regula, vt si voluerit Prior, liceat ei *pro ædificatione aliquid breuiter dicere* in mensa: vbi *Prior* pro Abbate vsurpatur. Sed si Abbas numquam reficiat in conuentu Fratrum, quia cap. 53. dicitur, numquam hospites deesse monasterio, aut saltem raro, si locus sumatur hyperbolice, absurdum esset permittere ipsi Abbati aliquid in refectorio de lectione dicere, qui numquam, aut rarò debeat interesse.

Quartum. QVARTÒ, si S. BENEDICTVS sequestratā Abbati & Hospitibus indulserit mensam, occasionem dedisse videtur quotidie comessandi cum sæcularibus, decoquendi, abliguriendi & dilapidandi bona Monasterij: & hac occasione introductam aiunt, diuisionem mensæ Abbatialis à conuentuali. Ex his ferè capitibus eruditissimus Menardus concludit mensam Abbatis & Hospitum in refectorio constituendam. Menard. ad cap. 63. côcord. Reg.

Verùm si Regulæ textum consulamus, deprehendemus S. BENEDICTVM mensam Abbatis & Hospitum extra refectorium statuisse. Nam qua ratione dixit: *Coquina Abbatis & Hospitum per se sit*, eadem videtur dicēdum, mensa Abbatis & Hospitum per se sit: vtrobique enim hoc militat, *vt incertis horis superuenientes Hospites, non inquietent Fratres*; tam enim sufficere posset Hospitibus & Fratribus eadem culina, quàm idem refectorium. Et plures ita olim Regulam intellexisse, Smaragdus testis est: *Æstimatur*, inquit, *à multis, quia sicut coquina alia quàm Fratrum, & in alio erat constituta loco, ita & mensa Abbatis non tunc in cōmuni refectorio erat cum ceteris mensis posita, sed in alia erat cellula segregata, quam crebrò venientes hospites frequenter cibus inuenirent paratā.* Sic & Boërius. Turrecremata: *Quod dicitur de coquina, intelligendum est etiam de mensa.*

S. Benedictus mēsam hospitum non statuit in refectorio. Cap. 53.

Probatur primo.

Turrecr. tract. 119. in Reg.

Deinde cùm S. BENEDICTVS dicit, *Quoties tamen minùs sunt hospites, quos vult de Fratribus vocare, in ipsius sit potestate*: manifestè ostendit mensam Abbatis non fuisse in refectorio, ad illud enim omnes æquè vocantur, & *Secundò.* Cap. 56.

tur, & quamuis distinctæ ibi sint mensæ, A vna tamen eademque censetur. Vnde ergo nisi à refectorio Fratres vocet Abbas? Confirmatur id ex verbis immediatè sequentibus: *Seniores tamen vnum aut duos semper cum Fratribus dimittendum procuret, propter disciplinam.* His sanè nihil opus esset, si Abbas ipse ibi esset præsens, plus enim subditos vrgebit præsentia Abbatis, quàm Seniorum; quos dimitti vult *cum Fratribus*, siue eo loci in quo fratres comedunt: ac proinde non est ibidem Abbas. B Vnde Turrecremata ait: *Ex hoc loca manifestè colligitur, quòd mensa Abbatis separata debet esse à loco communi Fratrum, scilicet refectorio.* Solutionem affert Menardus ex

Ruthardi ad secundam probationem solutio. Ruthardo, qui iam olim hæc ita tractauerit: *Quæritur in hoc loco, vbi debet Abbas manducare? vtrum in refectorio, an foris? sunt alij, qui dicunt foris; alij verò intus. Quomodo erga dimittere debet seniores duas, vel tres cum fratribus, si illic in refectario debet mandacare? qui respondentes dicunt, propterea dixit S. BENEDICTVS seniores dimittere: quia sunt talia refectoria, in quibus sedebt fra- C tres, vt propter multitudinem fratrum ab Abbate non possint videri, veluti in sancto Galla.*

Reg Mag. cap. 81. Quod confirmatur ex Regula Magistri, quæ ait: *Ad mensam Abbatis sedeant seniores, extranei superuenientes, vel vicibus fratres psalterati, quos valuerit Abbas, prater Præpositos, qui in decadis suis ideò ad suas mensas iubentur esse præsentes; vt caussam Dei, id est, taciturnitatis & grauitatis in susceptis suis custodiant.*

Respondetur ad illam. Sed ad hæc respondetur, non esse admodum verisimile Sanctum BENEDICTVM respexisse ad maiora illa refectoria, quasi D passim in Ordine talia exstiterint, cùm etiam de minori in Regulâ agat Congregatione, in quâ tam magnis non opus tricliniis. Suspicor autem Ruthardi tempore viguisse passim Aquisgraneusium canonum obseruantiam, in quibus mensâ Abbatis statuitur in refectorio, atque vt hoc cum Regula conciliaret, hanc ab ipso excogitatam solutionem.

Et ad Regulam Magistri. Quod autem habet Regula Magistri, non explicatio Regulæ S. BENEDICTI est, sed peculiare illius Statutum: quamuis E enim sæpius transscribat & interpretetur S. BENEDICTVM; ab eo tamen frequenter recedit, vt in totâ dispositione officij diuini, & alibi.

Addit Menardus, locum intelligendum de illis diebus, in quibus Abbas frangit ieiunium propter hospites; cùm nimirùm fratres reficiunt horâ nonâ, & Abbas cum

Item ad Menardi explicationem. hospitibus horâ sextâ. Sed hoc est verba Sancti BENEDICTI restringere, ad certum casum, quem nusquam insinuat: vult enim *semper* vnum aut duos seniores cum fratribus dimitti, propter disciplinam: nec addit, si Abbas aliâ reficiat horâ, aut abesse eum contigerit. Et quando ieiunium dicit frangendum propter hospitem, nihil dicit de senioribus cum fratribus relinquendis. Quin imò ex hoc loco magis stabilitur nostra sententia. Si enim ieiunium ab Abbate frangendum propter hospitem, & hospites numquam desint Monasterio; sequetur Abbatem pænè quotidie coram toto conuentu cum hospitibus ieiunium violare, aut propter hanc caussam comedere alibi: atque ita vix vmquam, aut saltem rarissimè mensa Abbatis & hospitum erit cum Fratribus. *HOSPITIVM.*

Præterea, segregatam à Sancto BENEDICTO Abbati hospitibusque statutam mensam, communis habet Interpretum sensus, sicut ex Smaragdo suprà audiuimus. Cistercienses Cluniacensibus obiiciebant. *Non in conuentu, sed extra conuentum mensa Abbatis hospites sociari debere*; quod Regulæ conforme esse, non negat Petrus Venerabilis, ait enim: *Cùm de communi mensa ad singularem Regula* (S. BENEDICTI) *transmisisset, iterùm de singulari ad communem regula rationis & charitatis reduxit.* S. Dunstanus *non ad Regula contemptum*, sed propter Synodale Statutum, Abbatem in refectorio comedere asserit. Turrecremata non vno loco ait, mensam Abbatis separatam esse à communi refectorio. Idipsum insinuant Cassinenses, cùm ad verba cap. 56. *Quoties minus sunt hospites*, &c. adscribunt: *Vel si eligit esse in refectaria cum fratribus, magis laudamus.* In eadem sententia est Iacobus Breulius infrà citandus. *Probatur vlterius nostra sententia.* *Pet. Venet. l. 1. ep. 28.* *Stat Dunst. cap. 8.* *Turrecr. 19. & tract. 122.*

Atque hæc, ni fallor, satis ostendunt S. BENEDICTI mentem: superest rationibus principio allatis respondeamus. *Soluuntur rationes contra allatæ.*

Ad *primam* dicimus: quamuis S. Pater non meminerit cœnaculi, aut cameræ Abbatialis, eam tamen satis colligi ex eo quòd mensa debeat esse separata à conuentuali; & Turrecremata exponens illud: *Quoties minus sunt hospites, quos vult de fratribus vocare, in ipsius sit potestate*; adducit cap. *Cùm ad Monasterium*, in quo dicitur, quòd Abbas possit interdum aliquos Fratrum, nunc hos, nunc illos aduocare, ipsosque in *Camerâ suâ meliùs & pleniùs exhibere*: vbi innuit hanc Pontificis indulgentiam inniti prædictis Regulæ verbis. Quamuis autem concedere- mus, Pontificem non agere hîc Regulæ interpretem, sed id quod dudum introductum fuerat, & ægrè auelli poterat, tolerare; fatendum tamen ex ipsis Regulæ verbis sic pridem intellectis hunc morem inuectum. *Prima.* *Cap. 56.* *Occurritur dubio.*

HOSPITIVM. *Secunda ratio enarratur.* Ad *secundum* respondetur, ex dictis satis constare, S. BENEDICTVM non inhæsisse illorum Patrum vestigiis, nec defuisse illi iustas rationes separaræ mensæ. Primò, ne Fratres turbarentur. Secundò, vt præ illis liberaliùs exciperentur. Tertiò, ne moribus imperfectiorum fratrum fortè offenderentur. Quartò, ne daretur occasio hospites sine venia alloquendi.

Tertia. Ad *Tertium* respondemus, *Priorū* nomine, cui permittitur pro ædificatione aliquid breuiter in mensâ dicere, intelligi quemcumque Superiorem, siue Abbas sit, siue Prior, siue Subprior, qui conuenruali mensæ præsideat.

Quarta. Ad *Quartum* dicendum. Quemadmodum ex Scripturis sacris perperam intellectis tot enatæ sunt hæreses, nullo earum vitio, sed interpretantium peruersitate, & audaciâ: ita mirum non esse, si ex S. BENEDICTI verbis occasionem nonnulli arripuerint suæ satisfaciendi sensualitati: & præscriptam à S. Patre humanitatem, in sæcularia conuiuia, & comessationes conuerterint. Quos *bono præcepto malè abusos,* ait Petrus Venerabilis. *Pet. Ven. l. 1. epist. 28.*

Verùm hospitalitatis bono & beneficentiâ in pauperes & peregrinos excusari hanc diuisionem mensæ Abbatis & hospitum à conuentuali, Walloneappellius, & Columbanus Vranex annotarunt. *Wallonc. tr. de hosp. c. 1. Vranex in MS. comm.*

DISQVISITIO II.

Liceátne Hospites communi in refectorio adhibere mensæ.

QVA licuit sinceritate Regulæ sensum hactenus exposuimus, vbi hæc iam oritur quæstio, num Abbati liceat suam hospitumque mensam ad commune Fratrum transferre refectorium, vt ibidem cum conuentu cibum sumant. Id autem non esse prohibitū, & S. BENEDICTVM in iis, quæ superiori attulimus Disquisitione, locutū secundum indulgentiam, non secundùm imperium, nullatenus dubito. *Probatur licere hospites ducere ad refectorium.*

Pluribus autem id probari potest.

I. *Exemplo Sanctorum* PRIMÒ, quia ex hoc capite nonnulli Ordinis nostri Sancti commendantur. De S. Eugendo sic vitæ auctor: *Abbas iste mensulam suam (vt facere quosdam nuper audiui) nec victum vnquam excepit à Fratribus.* S. Eosterwinns (teste Venerabili Beda) *eodem quo fratres ceteri cibo, semper eodem vescebatur in* DOMO. *Apud Sur. 1. Ianuar. Maiheww tab. 1. 7. Mart.*

II. *Ex Aquisgranensi Synodo. Can. 27.* Probatur SECVNDÒ efficacius ex Concilio Aquisgranēsi, in quo sic decernitur: *Vt Abbas vel quispiam Fratrum ad portam monasterij cum hospitibus non reficiatur, in Refectorio autem omnem eis humanitatē manducandi exhibeat.* Passim autem hunc canonem receptū satis liquet. Smaragdus enim scribit: *Sed modò ab Episcoporum, Abbatum, & ceterorum Francorum Magno Concilio salubre inuentum est consilium, vt pro sua & fratrū custodia habeat in communi refectorio mensam, vbi quando adfuerint, cum hospitibus, quando verò defuerint, cum quibus voluerit reficiat coram fratribus.* Sic ille. Viguisse & hunc canonem in Franciâ, auctore habemus Aimoinum, qui recitat priuilegium Caroli Calui, in quo ita habetur: *Sin autem ex eisdem vineis ad numerum duum millium modiorum non peruenerit: tunc idem numerus ex reliquis Abbatiæ villis in fratrum & hospitum vsus in refectorio edentium, iuxta veterem consuetudinem ab Abbate percompleatur.* *Smaragd. in c. 53. Quæ posthac recepta & obseruata. In Galliis. Aimoin l. 5. de gest. Franc. c. 34.*

In Angliâ S. Dunstanus ita scripsit: *Sancti Patres ob animæ salutem virtutumq́; potiùs custodiam, quàm ad Regulæ contemptum, Synodali statuerunt Concilio, magnopere custodito, vt videlicet in monasterio degens extra refectorium nec ipse Abbas, nec fratrum quispiam, nisi causâ infirmitatis manducet vel bibat.* Ex quibus clarissimè videas, auctoritate huius canonis iam inde ab octingentis annis hospites ad commune refectorium deductos. *In Angliâ. Dunst. in Stat. cap. 8.*

Verùm obiici posset, Canonem hunc aduersari canoni 52. eiusdem Concilij, quo statuitur: *Vt laicus causâ manducandi vel bibendi in refectorium non ducatur.* Respondemus * alibi, per *Laicos* hîc significari Conuersos, siue Monachos choro non deputatos, nec clericali insignitos tonsurâ. Quæ si minùs satisfaciat responsio, accipe hanc ex Legibus ab Edgaro Rege Anglorum Hydensibus Monachis datis, in quibus c. 13. hi duo Canones Aquisgranenses hoc modo coniunguntur: *Sacri summiq́; Ordinis hospites, si ratio exegerit, & peregrini ordinati longo terrarum spatio venientes, ad Abbatis mensam in Refectorio cautiß imè inuitentur: Laicis in hospitio cōdecens exhibeatur humanitas: Monachorum quispiam manducandi vel bibendi cum eis secundum Patrum decreta licentiam non habeat: in Refectorio autem edendi causâ vel bibendi non introducantur.* In quibus verbis cùm sacris summique Ordinis hospitibus opponantur plebeij, intelligimus eos esse sæculares, & infimæ sortis homines, siue de communi plebe, qui non satis decorè ad mensam Abbatis & Religiosorum adhiberentur. Vnde & Petrus Cluniacensis eodē ferè modò dixit, cum Abbate manducare honestas personas, indecens verò esse, *vt præsente conuentu quarumlibet personarum non cunctis placituro incongruentia indiscretè introducatur, & ipsis fortè bonis inde scandalum oriatur.* Et hactenus de illo decreto Synodi Aquisgranensis, cui consonat Concilium Londinense II. quo statuitur: *Ne Abbates faciant* *Obiectio. * Lib. 5. tr. 1. disq 8. Soluitur dupliciter. Exstant to. 1. Conc. Angl. anno 966. Plebeij & triuiales meritò arcentur à refectorio. Pet. Ven. l. 1. epist. 28. Conc. Londin. anno ...*

ciant milites, & vt in eadem domo cum Monachis suis dormiant, & comedant, nisi aliqua necessitate prohibente.

III. *Probatur ex Congregationum statutis.* Tertiò, probatur eadem sententia ex plurium Congregationum sub Regulâ S. BENEDICTI militantium consensu, quarum quanta sit in Regulæ interpretatione auctoritas, nemini non est manifestum. Cluniacenses sanè hospites vnà cum Abbate in communi Refectorio excepisse, ex Cistertiensium obiectionibus, & Petri Venerabilis constat responsis. Sic autem ait:

Petr. Ven. lib. 1 ep. 28. Cluniacenses Abbates in refectorio cum hospitibus comedisse. *Per Dei gratiam omnibus pauperibus, omnibus hospitibus sufficiens apud nos pro posse charitas exhibetur, & vnicuique congruus honor defertur. Quòd si isto modo impleri à nobis Regula secundùm vos minimè potest, & hoc esse mandatum vt cum Abbate manducent, affirmatur: fit & istud quandoque de honestis personis.* Et paulò pòst: *vnde & Abbates nostri, nisi infirmitas obstiterit, nobiscum semper comedunt, & aliquando cum hospitibus, quando tales adsunt, aliquando sine illis: à communi tamen mensa numquam vel rarò discedunt, hospitibus autem & peregrinis nihil deesse patiuntur.* Hæc Vir sanctus. Relaxata porrò videtur succedentibus temporibus pia hæc consuetudo. Quare Hugo 5. circa annum 1200. eam

Titul. pro Domno Abbat Cluniac. Restituta denuò hæc obseruantia. reuocandam censuit, atque ita statuit: *vt Domnus Abbas cum conuentu in refectorio comedat, & in dormitorio iaceat. Idcirco autem cum conuentu eum semper manere cupimus, vt subiectorum infirmitatibus ex his quæ simul cum ipsis passus fuerit, compati nouerit.* Paulò pòst subiungit: *Pastorem* (fortè pistorem) *quoque proprium non habeat, sed talem cibum & talem potum per omnia quotidie coram se habeat, qualem Conuentus habuerit.* Sic ibi. Lan-

Laofr. in Statut. Vigesima Angliæ. francus quoque videtur eundem morem supponere & stabilire: ait enim spectare ad fratrem, cui hospitum suscipiendorum cura demandata est, Abbati, vel Priori indicare, *si extranei Clerici se dixerint in refectorio velle comedere*, quos iubetur deinde instruere quomodo in refectorio se habere debeant, eosque ad mensam Abbatis deducere. Cassinenses ita habent: *Si autem fue-*

Apud Cassinenses. Ad Reg. c. 53. num. 14. Cistercienses in Hispania. *rint familiares* (hospites) *ducantur maiori cum solicitudine ad refectionem ordinariam in refectorio cum conuentu.* Cistercienses de obseruantiâ in Hispania eodem modo hospites ad commune deducunt refectorium,

Henriq. menol. Cistert. vt refert Chrysostomus Henriquez, & defendit auctoritate Petri Cluniacensis. Sed ex eodem capite vnde Cassinensium constitutio profluxit, eadem ad Cistertienses de obseruātiâ in regno Castellæ migrauit.

Promouente & constante Ludouico Barbo. Ludouicus enim Barbo, primus Abbas obseruantiæ regularis monasterij S. Iustinæ de Padua, ac deinde Episcopus Triuisinus ex cōmissione Eugenij IV. & plenaria potestate Sedis Apostolicæ, & licentiâ concessâ interpretandi, declarandi, exponendi modificandi, & dispēsandi quædam in Regulâ S. BENEDICTI, inter cetera, & hunc articulum posuit: *Item disponimus, quod quicumque Abbas, præcipuè Conuentualis, quantum poterit, semper comedat cum Monachis in conuentu, propter honestatem, nisi quando sibi videbitur aliter expedire, præcipuè cum hospitibus religiosis, vel aliis notabilibus personis, quia tunc poterit comedere cum talibus in hospitio.* HOSPITIUM. *Anno 1437.*

Hispani Benedictini exceptisse hospites in refectorio. Caram. disp. 132. in Reg. S. Bened. Sed rariùs id fieri autumo, quia Eximius D. Ioannes Caramuel ait: Omnes ferè Hispani credunt D. BENEDICTUM in regulari refectorio, & sæpius communi hora peregrinos & exteros tractasse. Ideò ipsi, Patriarchæ exemplo, comedunt cum cōmunitate. Si hospes aduenerit mensâ Antistitis dignus, in refectorium introducitur; si vir minoris qualitatis, in secundo connentu cum Oeconomo vel Cellerario refectionem sumit.

Quid de his Bursfeldenses. Bursfeldenses etsi extra conuentum hospites tractent, tamē si ad refectorium admittantur, significant id non esse Regulæ contrarium. Nam *dist.* 2. *cap.* 2. dicitur ad Priorem spectare, hospites (si reficere debuerint in conuentu) locare. *Dist.* 3. *cap.* 27. sic dicitur: *Ad mensam verò Abbatis in conuentu si iungatur Præsidenti hospes, teneat dexteram Præsidentis*, &c. atque toto illo capite deinceps ordinem præscribunt, quo hospites tam in choro quàm in mensa collocandi sunt.

Vallisoletani in Hispania. In Hispaniâ Vallisoletani permittūt aliquos ab Abbate ad Refectorium deduci, vt patet in Constitutionibus Hispanicis Barcinone impressis anno 1575. in quibus dicitur: *Dormiant & comedant in hospitio, nisi cùm Patri Abbati visum fuerit aliquos adducere ad Refectorium.* Quin & in MSS. constitutionibus Benedictinorū Missionis Anglicanæ ad c. 56. Reg. S. BENEDICTI hæc habetur declaratio. Intelligēdum est hoc caput quando ob numerum hospitum, vel charitatis officia, quæ cum hospitibus exercenda sunt, Abbas cum conuentu prandere nequeat, quod tum habeat mensam in cellâ hospitum, vel in propriâ; aliâs *iam vsu receptum est* (quoties commodè fieri possit) *vt Abbas cum hospitibus in Refectorio prandeat, eodem tempore quo conuentus.* *Vallisol. cap. 74.* *Missionis Anglicanæ Patres.*

Quàm vniuersalis & recepta hæc obseruantia. Harum autem Congregationum Statuta, cùm à summis Pontificibus sæpius sint confirmata, neutiquam illicitum aut contra Regulam S. BENEDICTI esse credendū est, quod illis præscribitur, aut fieri posse permittitur. Atque hinc simul patet vsus & consuetudo Ordinis nostri in Italia, Hispania, Germania, Anglia, & Francia, totoque olim Ordine Cluniacensi, vt postcà patebit.

HOSPITIVM.

patebit ex teſtimonio S. Petri Venerabilis, adeoque quàm latè ferè patet Benedictiniſmus, tam vniuerſalis propemodum eſt hæc praxis, ſiue præterita aliquot ſæcula, ſiue viciniora nobis tempora, aut præſentem piarum congregationum morem ſpectare velimus.

IV. *Probatur ex Regulæ interpretibus.* *Boër. ad c. 56. Reg.*

QVARTÒ, probatur ex Interpretum Regulæ noſtræ aſſenſu; quos inter Smaragdus iam ſuprà ſymbolum ſuum ſoluit. Boërius eidem ſententiæ fauet: *Non nego,* inquit, *quin Abbas poſſit habere menſam in Refectorio, in quâ cum honeſtis hoſpitibus conuentualiter comedat quibuſdam diebus & feſtiuitatibus, vt clarè probatur per Cap. Cùm ad monaſterium.* Citat inde Boërius ea quæ Smaragdus de Aquiſgranenſi Synodo attulit. Et iam ſuprà recenſuimus. Cardinalis Turrectemata ita loquitur: *Si hoſpites eſſent perſonæ venerabiles, maturæ, & graues, ex quibus non niſi ædificatio bona actiua vel paſſiua, vel vtraq; exſpectanda ſit, commendabile eſt ſi aliquando ad refectionem cum Fratribus introducantur, aduiſatis tamen Fratribus, vt pro gloriâ Dei, & bona ædificatione aduenientium hoſpitũ, omni vtantur grauitate & modeſtia.* His adiungi poſſet S. Petrus Damiani, qui non ſemel hunc morem, quo Abbas in refectorio comedit, commendat, vt infrà videbimus. Petrus Walloncapellius: Videtur, inquit, non eſſe religioſum ac regulare quòd Abbates remaneant ſeparati à ſuis fratribus & filiis, quodque numquam aut rariſſimè cum illis refectionem ſumant.

Pet. Dam. opuſc. 17. c. 19. & op. 33. c. 7.

V. *Probatur rationibus.*

Probatur QVINTÒ ex rationibus, quæ Patres tam Concilij Aquiſgranenſis, quàm religioſarum Congregationum permouere potuerunt, vt hac in parte à textu Regulæ nonnihil diſcederent. Potiſſimam autem rationem fuiſſe arbitror abuſum, vanitatem & luxum, quæ menſam hoſpitalẽ ſenſim occupauerunt. Cùm enim priſca illa pietas paulatim refrigeſceret, & morum iniquitate omnia in peius ruerent, cœpit ſeparata illa Abbatialis menſa Ordini eſſe in lapidem offenſionis, & in petram ſcandali. Inde eſt quòd Petrus Venerabilis ſcripſerit, hac occaſione Abbates à fratribus olim ſe ſequeſtrare ſolere, & ſub prætextu hoſpitum, lautioribus ſibi & familiaribus epulis indulgere, neque de omnium ſuarum paſtu curare. Et ſecundùm Prophetam quod ſaluo myſtico intellectu dicimus) *quod craſſum videbant aſſumebant, & quod debile erat proiiciebant. Et cùm lympidiſſimam aquam biberent, reliquam pedibus ſuis conturbabant, & gregem Domini turbidâ & cœnoſâ aquâ potabant: hoc eſt, ſibi optimè prouidentes, de cæteris non curabant, qui quoniam bono præcepta malè abutebantur, nouo vlceri nouum emplaſtrum ſuperponendum fuit, & præceptum,*

Menſa Abbatialis abuſus quantum nocuerit. *Pet. Ven. l. 1. epiſt. 28.* *Ezech. 34.*

quod aliquando ſalubre fuerat, ſalubriore conſilio commutandum. Eapropter vt vitium de virtute ortum, rurſum virtute extingueretur, cùm de communi menſa ad ſingularem Regula tranſmiſiſſet, iterùm de ſingulari ad communem regula rationis & charitatis reduxit. Laurentius Benard libero ſtylo Abbates noſtros alloquens, oſtendit mala quæ menſa Abbatialis à Religioſorum conuictu ſeparata in Ordinem inuexerit. Aitque hoſpites delicatioribus Abbatum epulis, velut circæis quibuſdam bolis fuiſſe in commendatarios paulatim trãſformatos. Hanc menſam Abbates expuliſſe monaſteriis, excuſſiſque pontificalibus mitris & paſtoralibus pedis, reliquiſſe eos, non minùs nudos quàm fuerit olim Protoplaſtus originalis iuſtitię ornamento ſpoliatus. Cui malo, non niſi à conuentuali & communi Religioſorum & hoſpitum menſa, ſecutus Petrum Cluniacenſem, remedium petendum docet.

Charitas ſuaſit in hac parte à Regulâ recedere. Benard Paræn. 6. polit. reg. *Menſa Abbatialis genuit Commendatarios.*

Alias ſiue cauſſas, ſiue congruentias aſſignant Camalduleuſes, nimirùm quod experientia rerum magiſtra dilucidè ſatis oſtenderit, ibi meliùs ſacræ religionis cæremonias ac reliqua omnia ad monaſticam vitam ſpectantia ſeruari, ac diligentiùs cuſtodiri, vbi Prælati præſentia adeſt. Deinde quod pater carnalis in vnâ & eadem cum ſuis filiis menſâ comedens, non ſolùm maiorem erga illos miniſtret dilectionis affectum, eiſdem cibis cum eis vtens, ſiue bonis ſiue malis: verumetiam faciat, vt modeſtiùs ſe habeant. Præterea Chriſtum Dominum cum ſuis ferè ſemper cibum ſumpſiſſe diſcipulis. Hunc autem non Religioſos modò, ſed & omnes qui Chriſtiana profeſſione cenſentur, conuenit quàm proximè fieri poteſt imitari.

Alia congruentia pro communi menſa. Camald. ad c. 56. Reg.

DISQVISITIO III.

Quæ aliorum de communi hoſpitum cum Religioſis refectione iudicia?

LVCEM ac robur iis, quæ hactenus diximus, adſerent aliorum quoque non leuis auctoritatis ſententiæ. Quæ enim pluribus & ſanctitate præſtantibus & eruditione ſingularibus, diuerſis locis & temporibus non incongrua viſa ſunt, ea ſine dubio vt rationi & religioſis moribus conſentanea cenſenda erunt. Quare non noſtri Ordinis dumtaxat, ſed aliorum etiam cuiuſcumque generis teſtimonia audienda hîc iudico.

Qui conſentiant hoſpites ducendos ad refectorium.

I. PRIMVM quidem in hoc ordine produco S. Baſilium. Diſputans ille, quæ ratio in ſeſſionibus & accubationibus teneri debeat, quandocumque ad prandium, cœnamve ventum eſt, ita quæſtionem reſoluit.

S. Baſilius. Baſil. reg. fuſ. diſp. 21.

nuit. *Si vulgaris ac communis vitæ sint qui nobiscum accumbant, danda opera est, vt hæc etiam in parte exemplo nostro illi discant se intra modestiæ fines continere, neque prima subsellia appetere.* Ex quibus verbis videas S. Basilium sæculares ad Cœnobitarum suorum mensam admitti posse iudicasse.

II. *Regulæ aliæ Monachorum.* SECVNDÒ: non desunt aliæ Monachorum Regulæ, quæ mensam Abbatis in communi statuant refectorio, adeoque si hospites ad Prælati mensam adhibendi, necessariò & illos in conuentu vesci oportebit. Regula S. Isidori: *Abbas*, inquit, *citra languaris necessitatem cibos in conspectu pariter cum fratribus sumat: nec aliud, quàm ceteri; nec cultiùs, quàm quæ in communi consistunt præparari sibi quidpiam expetat: sicq; fit dum præsens est, omnia diligentiùs administrentur: & dum communia sunt, salubriter & cum charitate sumantur.* Regula à SS. Patribus prolata: *Illud quoque statuimus, vt Abbates omni tempore cum Fratribus reficiant, quia eo tempore quo fratres aut pro negligentia arguere, aut spiritali debent sermone imbuere, absque certa necessitate se remouere non debent.* Ex Regulâ Magistri, Abbatis mensam in refectorio fuisse colligitur, nam de lectione mensali Abbas aliqua exponere iubetur, & de hospitibus ita subditur: *Si superuenerint fortè mensæ monasterij, laici propter detractionem futuram in sæculo, cum secreta Dei sæcularis agnouerit, si placuerit Abbati, aliam lectionem* (quàm Regulæ) *cuiuscumque codicis legat, vt secretum monasterij ab irrisoribus non sciatur.* Vide eiusdem Regulæ cap. 26. 72. & 85. Aurelianus in Regulâ suâ ita præscribit: *Sanctus Abbas nisi inæqualitate faciente, extra Congregationem non reficiat.*

Reg. Isid. cap. 9. — *Reg. Patr. cap. 11.* — *Reg. Mag. cap. 24.* — *Reg. Aurel. cap. 50.*

III. *Statuta Præmonstratensium. Dist. 1. c. 11.* *Tertiò*: Et aliis Ordinibus religiosis hic mos non displicuit. In antiquis enim Statutis Præmonstratensis Ordinis sic habetur: *Abbas debet in Dormitorio iacere, in Refectorio comedere, & in medio maioris mensæ sedere.* Et in Statutis eiusdem Ordinis Prouinciæ Hispaniæ: *Omnes Fratres, etiam Prælati, in communi refectorio comedant.* Desumpta sunt hæc (ait Seruatius Lairuelz) ex vetustis eiusdem Ordinis Priuilegiis, vbi Alexander Papa IV. etiã Abbates ad communem triclinij mensam inuitat. Verba Alexandri vt habentur libro 3. Bibliothecæ Præmonstratensis sunt ista: *Abbates quoque secundùm instituta præfati Ordinis in communi Refectorio comedant, & in dormitorio cum aliis iaceant, omni prorsus excusatione cessante, illis caussis dumtaxat exceptis, quæ in Institutis eiusdem Ordinis exprimuntur.* Idem ante eum decreuerat Innocentius IV. vt ibidem priuilegio 55. habetur. Commendatur hoc nomine ex eodem Ordine B. Siardus, Horti B. Mariæ in Frisiâ Abbas, qui, vt testis est Sibrandus: *Semper cum fratribus iam Abbas effectus refectorium frequentabat, nec quidquam ei peculiare præparari valebat. Quòd si id fieret, Fratribus distribuebat, dicens Cœnobitis omnia debere esse communia, nec aliis obesse posse quod sibi conducere putaretur.* vixit ad annum 1230. Societatis IESV Patres, vt Nigronus testatur, extraneos hospites in cœnaculum introducunt, nec habent hospitium separatum quo recipiantur. In Moscouiâ quoque (in quâ Schismatici degunt) Priores monasteriorum electi priusquam confirmentur à principe, coguntur se iuramento atque inscriptione obstringere, quod velint in eo monasterio iuxta SS. Patrum constitutionẽ piè & sanctè viuere, & inter cetera: *Non lautiùs priuatim viuere, sed in eadem mensâ perpetuâ esse, & cõmuni cibo cum fratribus vti.* Ita Bzouius ex cuiusdam Varlami, Prioris Huttenienfis Monasterij, anno 734. instituti litteris.

Lairu. to. 2. Catech. lect. 12. Priuileg. 88. — *Siardus ab hac obseruantia laudatus.* — *HOSPITIVM. Sibran. in vitâ.* — *Nigron. tr. Ascet. 4. §. 19.* — *Priores in Moscouiâ ad eam adiguntur.* — *Bzou. an. 1514.*

IV. *Exemplum S. Caroli.* *Quartò*: Consuetudinem hanc exemplo suo plurimùm commendauit sæculi nostri lucidissimum sidus S. Carolus Borromeus, qui quotidie in triclinio communi reficiebatur, vbi semper erat vel sacra lectio, vel Clericorum seminarij concio, & eo viros principes quoque perducebat, cupiens illis per lectionem prodesse. Ad ea autem, ait Carolus Nouariæ Episcopus, quæ legebantur, edentium ipse fuit attentus maximè, tum exteros quoque cum eo accumbentes attentos facere solitus est, de eo, quod audiebat, identidem aliquid dicens ad pietatem excitandam.

Giussan. l. 8. vit. c. 5. & lib. 2. c. 26. Car. Episc. Nou. l. 7. vit. cap. 16. Idem cap. 7. lib. 2.

Neque verò ingratum fuit summis etiam viris in Monachorum triclinio Religiosorum cibis refici, quin id summâ etiam auiditate ambiuisse leguntur. A Pontificali incipiamus solio. Innocentius II. cum Cardinalibus in Clara-Valle hospitio excipiens S. Bernardus, non alios ei cibos, quàm Regula Monachis permitteret, proposuit. De quo vitæ auctor sic scribit: *Gaudebant omnes in Domino, & solemnitas non cibis, sed virtutibus agebatur. Panis ibi opicus, pro simila: pro careno, sapa: pro rhombis, olera: pro quibuslibet deliciis, legumina ponebantur. Si fortè piscis inuentus est, Domino Papæ appositus est, & adspectu, non vsu, in commune profecit.* Sed & Pium II. Pontificem Maximum præ ceteris in eo extollendum existimo, quòd tanto in honore mensam illam habuerit, vt biduo ad Sublacum cõmorans, & Capreolæ in Hetruria, & Mantuæ in monasterio D. BENEDICTI, & Florentiæ in Carthusiâ, cùm inibi substitisset, non alio passus sit sibi apparatu & loco, quàm Fratribus ministrari. O mensam valdè felicem, cui assidere sub Præside Christo Pontifices Maximi laudi ducunt.

Pontifices summi cum Monachis comederunt. Innocentius II. — *Vit. S. Bern. l. 2. c. 6.* — *Pius II.*

HOSPITIVM.

Item Reges. Conradus. Ekkeh. de cas. monast. S. Galli c. 1.

Eadem quoque regum præsentiâ nobilitata legitur. Conradus siquidem Romanorum Rex in refectorio S. Galli nō semel cum Monachis cibum sumpsit, vt pluribus refert Ekkehardus. Castellæ & Asturum regem Fernandum in S. Facundi monasterio cibariis regularibus in communi refectorio famem depulisse, scriptum à Roderico Toletano: qui & addit, ipsas Regularium pœnitentias regiâ quadam decentiâ adimplesse, adeò vt cum porrectum vas vitreum de manu Abbatis ad mensam sedens accepisset, illudque fractum esset, pro negligentiâ pœnitentem, vas aureum gemmis ornatum curasse adferri, & Abbati pro vitreo obtulisse. Acceptam à maioribus pietatem hanc strenuè æmulatus est gloriosæ memoriæ Philippus II. Hispaniarum & Indiarum Monarcha, qui, vt scribit Iosephus à Siguença, pridie idus Martij anni 1578. ipso die Paschatis ad S. Laurentij in Escuriali Monasterium venit; recreatus porrò Monachorum in diuinis officiis feruore & diligentiâ, cum ipsis in refectorio comedit, Senioribus autem mensæ suæ fercula transmisit, quæ, quod abundè sufficerent, & iunioribus communicata. Ad dexteram sedebat Rex cum duobus Principibus, in medio Archidux Albertus. Putauerint aliqui id ei delatum, quod Cardinalis esset, sed hi minimè aduertūt, eodem illum loco sedere solitum, priusquam hac dignitate ornaretur. Et hinc soluitur illa à nostri temporis antiquariis mota quæstio, dextráne, an sinistra honorabilior. Sequenti anno 1579. feriâ secundâ maioris hebdomadę, idem Rex recollectionis causâ, & vt sacris illis diebus quiete frueretur, diuinisque interesset officiis, solus aduenit: ipso Paschatis die cum Fratribus in refectorio pransus est, festoque peracto Madritum se contulit.

Fernandus.

Roder. l. 6. de reb. Hisp. c. 14.

Philippus II. Hispaniarum Monarcha.

Siguen. to. 3. hist. Ord. S. Hier. in Hisp. l. 3. c. 1.

An dextra honorabilior sinistrâ.

Ibid. c. 12.

Et sanè plures in Belgio Episcopi & Principes viri ad nos ex occasione diuertentes, cum honoris causâ sequestrata illis offerretur mensa, communem Religiosorum in refectorio prætulerunt, non minùs spiritu quàm corpore se ibidem pastos in discessu asserētes. Morem proinde hunc

> *Principibus placuisse viris, non infima laus est.*

Episcopi & Principes Affligenij in refectorio excepti.

QVINTÒ, validissimè tandem sententiam nostram propugnat, contrariamque tantū non expugnat Clementis Papę VIII. auctoritas: hic enim in constitutione edita anno 1594. quæ incipit: *Religiosa Congregationis*, &c. ait: *Si quos verò ditiores occasione transitus, siue aliàs ex deuotionis aut necessitatis causa eò* (ad Monasteria) *diuertere contigerit, eas sanè deceret Refectorio communi cum Religiosis, mensaq; & ferculis communibus, nequaquam à ceteris distinctis, contentos esse. Verùm omninò ipsi Regulares in hospitibus huiusmodi potentioribus excipiendis ita se gerant, vt in eis frugalitas & paupertas religiosa prorsus eluceat.* Sic ibi. Approbat ergo summus Pontifex morem Congregationis Cassinensis, aliarumque eius sequacium. Ne verò hoc paruipendatur, in aliâ Bullâ pro reformatione Regularium, tam Monachorum, quàm Mendicantium cuiuscumque Ordinis & Instituti, idem Pōtifex idipsum num. 34. his verbis inculcat. *Curent Superiores, vt constitutio interdicens largitiones munerum, & praescribens hospitalitatis formam, ab omnibus in quolibet conuentu inuiolabiliter obseruetur.* Atque hæc Decreta à Paulo V. & S. D. N. Vrbano VIII. confirmata & renouata sunt.

V. Clementis VIII. constitutum.

Renouata & confirmata.

Hinc autem vsum nostrum non leuiter stabilimus. Si enim, vt licitum in plerisque Belgij Monasteriis assumptum fuerit Breuiarium Romanum, relicto antiquo Ordinis S. BENEDICTI, quia Pius V. permiserat id fieri posse, si fortè Romanum Breuiarium magis placeret; cur non æquè licitum censebimus Abbatis mensam constituere in Refectorio, quia ita non tantùm permittit, sed magis etiam decere dixit Clemens VIII. In hoc enim puncto non tot Regulæ capitibus contrauenitur, atque in illo de officio diuino, neque tanti esse videtur exercendæ hospitalitatis formam, quàm diuini officij mutare; quare si vnum licet, & alterum licebit.

Magis stabilis vsus noster.

DISQVISITIO IV.

Quid respondendum ijs, quæ pro segregata Hospitum mensa superius sunt allata?

VIdimus hactenus quibus argumentis, hospitum & Religiosorum in eodem loco mensa possit stabiliri: reliquum est, vt & illa, quæ pro segregata mensa allegari solent, discutiamus. Vrgetur autem potissimùm textus Regulę, in quâ dicitur, *Mensa Abbatis cum hospitibus & peregrinis sit semper*, ad quam Abbati liceat, quoties minus sunt hospites, Fratres aliquos vocare, senioribus tamen cum conuentu relictis. Ex quibus manifestum est hospitalē mensam, vt dicebamus, non ponendam in conuentu.

Responsiones variæ ad textum Regulæ.

Varias autem ad hunc locum adhiberi video solutiones. *Primò* enim, Walloncappellius ait, istud non esse præcipientis, sed prænunciantis quod futurū videbat, nempe tam frequentes hospites futuros, vt necesse foret, mensam semper esse cum hospitibus. Clariùs idipsum asserit Iacobus Breulius: Non opus fuisset hac bonorum

Prima.

Breul. ad l. 5. Aimoin. de gest. Franc. c. 10.

Mona-

Monasterij in caput, & membra diuisione, si Cœnobiarcharum quisque sententiam Salomonis, quâ dicitur, *Rectorem te posuerunt, noli extolli, sed esto in illis quasi vnus ex ipsis,* ad vnguem obseruasset, communi victu vestituque contentus, & subditis Monachis, necessaria quæque voluntariè & absque acceptione dispertiens. At dum omnia in se trahunt, & iustè petita aut magno supercilio renuunt, aut parcè, ægrè, & tardè largiuntur; necessarium fuit certam dominij, certam temporalis portionē, ab omni onere immunem, conuentui indulgere, vnde sibi necessaria absque mendicatione & molestia colligere possent. Et hoc faciendum S. BENEDICTVS iam prævidit, quum cap. 56. suæ Regulæ, mensam Abbatis à Conuentu sequestrauit. Quamquam & hoc attendit, vt peregrinorum & hospitum susceptioni intenderet. Quod tum ex charitate fit, si non diuites dubiâ mensâ, sed paupetes frugali excipiantur. Sic ille.

Eccli. 32. — *Vnde orta mensa Abbatialis.* — *Gaguin. lib. 4.*

Secundò. Camaldulenses dicunt permitti, non præcipi, vt mensa Abbatis seorsum sit. Verba scribo: *Nec obstat, inquiunt, si tempore* D. P. BENEDICTI *seorsum ab aliis Abbates comedebant, quoniam id forsan fieri poterat ob hospitum multitudinem vndique aduentantium, aut ob aliquam aliam caussam, qua modò non militat. Sed tamen eis vetitum non erat, si voluissent communem etiam mensam sequi, Cùm hoc itaq;* D. P. BENEDICTI *esset permissio, non præceptio: nullum erit propterea modò absurdum, si Patres iustis de caussis hanc tollunt permissionem, & volunt Abbatem quoad fieri potest, mensam communem frequentare.*

Secunda responsio.

Tertiò. S. Petrus Damiani, non corticem sed medullam, non verba sed mentem Legislatoris sectandam docet. *Certè,* inquit, *eadem Regula præcipit, vt Abbatis mensa cum peregrinis & hospitibus semper sit. Sed quia modò propter reprimendam quorumdam crapulam, & luxuriosa conuiuia Religiosi Cœnobiorum Rectores minimè faciunt; te iudice ab officio suo remouendi?* Quia nimitùm dum S. Doctoris intentionē vigilanter aspiciunt sequi verborum superficiem parnipendunt; & dum medullam viuificatoris Spiritus ruminant, occidentis litteræ paleas calcant. Sed quęnam B. BENEDICTI mens, nisi vt crapula vitetur, & id erga hospites fiat, ex quo magis queant ædificari? Id verò hisce temporibus magis ex frugali & conuentuali mensa sperandum, quàm ex sequestrata, quæ in sæcularem ferè denergat.

Tertia. S. Pet. Damian opusc. 16. cap. 9.

Quartò. Respondet Petrus Cluniacensis: *Mensa Abbatis est cum hospitibus semper & peregrinis. Quoscumque enim Abbas substantiâ Monasterij reficit, nónne mensa propria participes facit? Quòd si isto modo impleri à nobis Regula secundùm vos minimè potest, & hoc esse mandatum, vt cum Abbate manducent, affirmatur: fit & illud quandoq; de honestis personis.* Censet ergo Regulam adimpleri, si ad Abbatis mensam in Refectorio collocatam hospites adhibeantur. Non dissimile porrò est, quod Petrus Damiani magnopere commendat: *Nonnulla,* inquit, *in nostris partibus Monasteria præclaram nuper institutionis normam sibimet indiderunt, vt præter cetera pietatis opera, etiam tres pauperes cum priuata mensa iuxta se semper Abbas habeat, eisque singulis mensuram cibi, quem quiuis habet frater apponat. Nam cùm regularis norma præcipiat, vt Abbatis mensa semper sit cum hospitibus, hoc modo noniter vtrumque completur; vt & Abbatis mensa non superbus sæculi, sed sanctis hospitibus hæreat, & ipse conuesci fratribus non omittat.* Commendatum hoc tanto auctore pietatis obsequium, in vsu etiam fuit Monachis S. Dunstani, qui ita præscribit: *Omni die sine intermissione tres ex his, qui continnò in Monasterio pascuntur eligantur pauperes, quibus eiusdem mandati exhibeatur obsequium, quiq; eisdem pascantur victualibus, quibus fratres vtuntur.*

Quarta. Pet. Clun. l. 1. ep. 28. — HOSPITIVM. — *Pett. Dam. op. 15 c 7.* — *Ratio alendi tres pauperes pro hospitibus.* — *Stat. Dunstan.*

Quintò. Vtcumque præter Regulam esse videatur, contendit tamen Petrus Cluniacensis, Abbatis arbitrio hæc & similia à Legislatore esse permissa: *His de caussis,* inquit, *nos contra* B. BENEDICTI *statuta nil agere credimus, qui pro tempore & person's, vt sæpe iam diximus, huiusmodi mandato Abbati contemperanda permisit.*

Quinta responsio. Pet. Clun. lib. 1. ep. 28.

Sextò. Optimè S. Dunstanus Concilij Aquisgranensis auctoritate defendit legitimè mutationem circa hoc punctum factam; *SS. Patres,* inquit, *ob animæ salutē virtutumq; potiùs custodiam, quàm ad Regulæ contemptum, Synodali statuerunt Concilio magnopere custodito, vt videlicet in Monasterio degens extra refectorium nec ipse Abbas, nec fratrum quispiam, nisi caussâ infirmitatis manducet vel bibat.* Hæc ille. Cur autem ea mutatio facta, satis ex superioribus patet, & S. Petrus Venerabilis à nobis antè citatus, clarè exposuit.

Sexta. Dunst. supra.

Sed quid ad rationes pro segregatâ mensâ allatas? Ad *Primam* dicendum, quando periculum est ex intempestiuo hospitum aduentu turbandos fore fratres, licitè tum seorsim eis mensam sterni, & omnem exhiberi humanitatem.

Soluuntur rationes contra allata. — *Prima.*

Ad *Secundam* dico, non deesse rationem etiam in ipso refectorio liberaliùs hospitem tractandi, exhibitis nimirùm pluribus & lautioribus ferculis, vt fieri etiam secundum hospitis qualitatem consueuit. Atque ita Superior vix aut ne vix quidem cogetur communem fratrum mensuram excedere, aut ob hospites notabiliter vel

Secunda.

HOSPITIVM. crebrò ieiunium violare. Itaque maxima est in regularibus obseruantiis capitis & membrorum vniformitas. Quod & murmurationis ansas præscindit,& charitatem inter Prælatos & subditos eum magnâ externorum ædificatione nutrit ac fouet.

Tertia. Ad *Tertiam* dicendum, re secùdùm pietatem consideratâ, plus plerumque ædificationis hospites haurire ex honestâ & frugali Religiosorum refectione, modestâ morum compositione, vtili ac piâ quæ ad mensam adhibetur lectione, quàm ex sequestratâ refectione; quæ sæculi moribus quàm claustri sit conformior. Neque timenda est mala hospitum ædificatio, aut scandalum,quo imminente alibi excipiendi essent, vt fieri solet in personis vilioribus,aut iis qui subsannandi caussas potiùs, quàm ædificationis ex Religiosorum ritibus & cærimoniis venantur. Prudenter proinde in præsentiâ hospitum suspenduntur, aut differuntur potiùs pœnitentiæ, & satisfactiones, quæ in triclinio aliàs fieri solent.

Quarta. Ad *Quartam* respondetur, non admodum timendum ne sine veniâ fratres eum hospitibus loquatur,quòd non promiscuè eum fratribus, sed in mensâ Prælati, aut aliâ sequestratâ collocentur, & propter continuam lectionem & silentium nulla sit loquendi occasio. Absolutâ verò refectione,non quilibet eum iis agit, sed Superior, vel curator hospitum, aut alius cui id fuerit demandatum. Atque hæc sufficerint circa hanc controuersiam, quam fusiùs nonnihil prosecuti sumus,quod passim intelligeremus hæc sæpius ventilati.

DISQVISITIO V.

Quatenus propter hospites soluendum ieiunium?

Indulget S. Benedictus solui ieiunium propter hospites. NE quid humanitatis hospiti vllâ in parte deesset, voluit B. Pater, eum ad cibum sumendum, si verecundia fortè aut aliâ ex caussâ impediretur, Superioris exemplo inuitari. *Ieiunium,inquit,à Priore frangatur propter hospites, nisi fortè præcipuus sit dies ieiunij, qui non possit violari.* Hausit hanc doctrinam B. Pater ex veterum Monachorum consuetudine, quam in Ægypto indifferenter seruari cùm vidisset Cap.53. Cassian.l.5. instit.c.24. Cassianus, Seniorem quemdam eius rei caussam percunctatus est;qui ita respondit: *Ieiunium semper est mecum; vos autem continuò dimissurus mecum iugiter tenere non potero. Et* Quæ eius rei caussa. *ieiunium quidem licet vtile sit ac iugiter necessarium; tamen voluntarij muneris est oblatio: Opus autem charitatis impleri, exigit præcepti necessitas. Itaq. suscipiens in vobis Christum,* A *reficere eum debeo: deducens autem vos, humanitatem eius obtentu præbitam, districtiore ieiunio in memetipso potero compensare. Non enim* Luc. 5. *possunt filij sponsi ieiunare, donec cum illis est sponsus: Cùm autem discesserit,tunc licitè ieiunabunt.* Hæc ibi. Alius quidam Senex duobus fratribus dicebat: *Ieiunium suam mercedem habet, & qui manducat propter charitatem, duo mandata implet; quoniam voluntatem propriam dereliquit, & mandatum impleuit reficiens fratres.* Vit. Patr. l.5. libel 13. num.10.

B Plura autem circa S. BENEDICTI verba quæri possent. *Primò*, quis hîc Prior, à quo violandum ieiunium? Perez intelligit de Priore claustrali. Certè, inquit, decretum istud procedit tantùm in casu quo hospites tempore ieiuniorum regularium occurrunt, & adhuc non horâ prandij, sed cœnæ. Tunc enim cùm semel tantùm in die Monachi reficiant,cœna illis interclusa est, & Priori tantùm, non autem Abbati, aut aliis imperata aut concessa. Id enim est quod significant verba textus, *à Priore frangatur* illa die *ieiunium*. Sed *Prior* hîc C non secundam Monasterij personam, sed primam, id est, Superiorem significat, vt * alibi dictum. Abbatis igitur est,ieiunium propter hospites soluere, vt communiter Interpretes. Quæstiones aliquot. I. Quis hîc Prior? * Lib.3. tr. 6. disq.2.

Quæritur *Secundò*, Quorum gratiâ relaxandum ieiunium? Respôdet Smaragdus: *Non pro omnibus hospitibus, sed tantùm pro peregrinis fratribus, aut illis summis personis, quæ tardè visitant Monasterium.* Contrarium tamen asserit Boërius, dummodo ædificare aut prodesse in aliquo talis relaxatio possit. Idem sentit Cardinalis Turrecremata. II. Pro quibus soluendum ieiunium.

D *Tertiò*,Bernardus Cassinensis apud Boërium, refert quæstionem ab Alexandro IV. sibi propositam,in hunc modum. *Ponamus quod Prior satis comedit, superuenit hospes, quid faciet? si comedat vltra satis,cedet id quidem ad crapulam, quod vltra satis sumet, & tamen Regula dicit, remotâ præ omnibus crapulâ. Si autem non comedit,huius præcepti transgressor erit. Respondeo,inquit,sicut ei respondi: quòd comedit ad suam necessitatem, dum in refectorio cum fratribus sumit cibum, sed comedit ad exhibendam charitatem, quando propter hospitem* E *ieiunium frangit. Primum natura requirit, secundum charitas exigit. Primum fit necessitate naturæ, secundum auctoritate Regulæ. In primo Monachus suam naturam reficit, in secundo non Monachus, sed charitas cibum sumit. Comedat igitur securè etiam nolens, quia quod natura negat, Regula & charitas imperat. Vel dic, quòd cùm satietas numquam debeat subrepere Monacho, ex charitate in modico cibi ieiunium poterit violare, & sic vtrumque seruare.* Sed quæstionem hanc diu ante ipsum,imò ante S. BENEDICTVM Cassiano soluit Senex quidam, III. Quid agendum hospite veniente cum Prior comedit. Potest iterum comedere. Et factum olim. Cassian.lib. 5. c.25.

dam, qui cum reficientem vt adhuc pau-
lulum quid ederet, hortaretur: ille verò
diceret non posse; respondit: *Ego iam sexies
diuersis aduenientibus fratribus mensam posui,
hortansque singulos cum omnibus cibum sumpsi,
& adhuc esurio, & tu primitus nunc reficiens,
iam te dicis non posse.*

IV. *Quis præcipuus ieiuniorum dies.*

Quartò, quæritur quis præcipuus ieiu-
niorum dies, qui ob hospites non violan-
dus? Respondet Smaragdus, intelligi *dies
Paschalis, quadragesimæ, Litaniarum, & quatuor
anni temporum, aut si alicuius dies fuerit agen-
da vigilia, quando non solùm à Canonicis Cleri-
cis, verumetiam à laicis catholicis ieiunatur.* Ita
ille. Cui consentiunt plerique Regulæ in-
terpretes. Cùm autem S. BENEDICTVS Re-
gulæ suæ decreta ex Cassiano frequenter
& veterum Monachorum viuendi ratione
desumpserit, crediderim enm sub præci-
puo die ieiunij, etiam quartam & sextam
feriam comprehendisse. Prisci enim illi
Patres aduentantibus hospitibus, prędictis
feriis ieiunium seruabant, id enim disertè
testatur Cassianus, scribens: *Cùm de Syria
partibus Seniorum scita discere cupientes Ægy-
pti prouinciam petissemus, ibiq; tanta cordis ala-
critate nos suscipi miraremur, vt nulla prorsus,
sicut fueramus in Palæstinæ Monasteriis insti-
tuti, vsque ad præstitutam ieiunij horam, re-
fectionis regula seruaretur, sed absque legitimis
quartæ sextæque feriis quocumque pergebamus
quotidiana statio solueretur.* Sic ille. S. Apol-

Etiam feria quarta & sexta.

Cassian. l. 5. institt. c. 24

Ex veterum traditione.

A lonius apud Rufinum: *Ieiunia legitima, id
est, quarta & sexta feria, monebat non esse sol-
uenda, nisi grandis aliqua necessitas fieret. Di-
cebat ergo, vt si fortè in diebus supradictis su-
peruenerit aliquis fratrum, si quidem ante ho-
ram nonam itineris caussâ velit reficere, ponen-
dam ei esse mensuram soli, quòd si nolit, non eum
esse cogendum: communis namque huius obser-
uantiæ traditio est.* Hanc autem traditionem
à suis quoque S. BENEDICTVM seruari vo-
luisse, admodum mihi probabile est.

HOSPITIVM.
Rufin. l. 2. vit. Pat. c. 7.

Aliis autẽ regularis ieiunij diebus pro-
pter hospites non licitè tãtùm, sed merito-
B riè etiã comeditur. Nam, vt Cassianus ait,
*si velit quis in fratris aduentu, in quo Chri-
stum debet humanitate reficere, & gratissima
susceptione complecti, austeritatem ieiunij cu-
stodire, nónne inhumanitatis potiùs crimen in-
currit, quàm laudem aut meritum religionis ac-
quirit?* Similiter & S. Prosper: *Si quoslibet
aduenientes ieiunio intermisso reficio, non soluo
ieiunium, sed impleo charitatis officium. Cete-
rùm si propter abstinentiam spirituales fratres,
quos noui mea remissione delectari, contristo,
abstinentia mea non est virtus dicenda, sed vi-
tium: quoniam quidem ipsa abstinentiæ ac ieiu-
C niorum continuatio, nisi fuerit quando res exi-
git prætermissa, & me inflat, & fratrem meum,
cui charitas iubet seruiri, contristat.*

Aliis diebus cum merito soluitur ieiunium.
Cassian. collat. 21. cap. 14.
Prosper lib. 2. de vit. contemp. cap. 24.

An autem hospitibus carnes vbi earum
viget abstinentia proponendæ * superiùs
pendimus.

* Lib. 10. tr. 8. disq. 12

TRACTATVS IV.

ITINERARIVM.

Benè ambuletis, & sit Deus in ITINERE vestro,
& Angelus eius comitetur vobiscum. *Tob. 5.*

Q*VAMVIS solitudinis & silentij amator eximius S.* BENEDI-
CTVS, *raram loquendi, rariorem è Monasterio egrediendi Mona-
chis tribui voluerit licentiam, atque ita Monasterium construi,* vt
non sit necessitas Monachis vagandi foras, *quia omnino non ex-
pediat animabus eorum: necessitas tamen, vel charitas subinde re-
quirit, vt ad negotia Fratres quidam foras mittantur. Quod &
Patriarcham nostrum non semel fecisse, ex vitæ historia constat:
qui etiam quid in ipso itineris ingressu & regressu Fratribus faciendum, Regulæ auctori-
tate disponit. Cuius decreta hoc Tractatu,* quem Itinerarium *placuit inscribere, expen-
demus.* Prima *igitur Disquisitio est, Cur sine socio & venia non exeundum?* Secunda,
Cur itinerantibus impendenda Benedictio? Tertia, *Quibus precibus prosequendi?*
Quarta, *Quæ in itinere obseruanda?* Quinta, *Cur sine veniâ foris non manducan-
dum,*

Monachus conuenit subinde Monasterio egredi.
Cap. 66.
Greg. l. 2. Dial. c. 12.

ITINERARIVM.

dum, nec ad alia quàm Ordinis loca, vbi ea fuerint, diuertendum? Sexta, Cur vetitum foris audita in Monasterio referre?

DISQVISITIO I.

Cur sine socio & venia non exeundum?

Binos foras mittendos statuit S. Benedictus.

TAM ex lemmate cap. 77. quàm ex ipso Regulæ textu colligitur, non singulos, sed binos minimum fratres mittendos foras. Nam de *Fratribus in via directis* actutus Patriarcha noster, ait: *Dirigendi Fratres in viâ*, ac deinceps plurali numero cõstanter vtitur. Veterum æmulantis Monachorum institutionem & consuetudinem. Pachomij enim lex est:

Reg. Pach. n. 34.

Nullus solus mittatur foras ad aliquod negotium, nisi iuncto ei altero. Regula Patrum:

Ex veterum imitatione. Reg. Pat. cap 8.

Ad necessaria quærenda in cellulâ bini egrediantur, vel terni Fratres: & ita illi, quibus creditur, non qui verbositatem aut gulam sectantur. Augustinus: *Quando proceditis, simul ambulate: cùm veneritis, quò itis, simul state.*

August. in e. 10.

Regula Orientalis: *Nullus mittatur foras ob aliquod negotium. Missi verò non singuli, sed bini vel terni ambulent: vt dum se inuicem custodiunt & consolantur, & seniores eorum de honestâ conuersatione securi sint, & illi non periclitentur.* Quod hi verbis, Legislator noster plurali, vt dixi, indicauit numero, suoque confirmauit exemplo.

Quod & ipse fecit.

Pergens enim ad castigandum vagum Monachum, Maurum socium habuit. Aquam ex rupe producturus, Placidum assumpsit. Ad Scholasticam sororem nonnisi cum discipulis descendit. Pro responso binos fratres destinauit. Eundem inuisit Seruandus Abbas in comitatu suorum discipulorum.

Greg. lib. 2. Dial. c. 4. Cap. 5. Cap. 33. Cap. 12. Cap 35.

Deinceps verò hoc velut ex lege seruatum, S. Gregorius docuit, qui Constantinum Monachum à Fratribus in Abbatem expetitum hac caussâ repulit, quod, vt ait, *solus pergere, sine aliquo fratrum suorum præsumpsit; ex quâ eius actione cognoscimus, quia qui sine teste ambulat, rectè non viuat. At quomodo aliis Regulam teneat, quàm sibi ipsi nescit tenere?* Existimabat ergo eum Regulam transgressum esse.

Quàm religiosè obseruatum. Greg. l. 10. epist. 22.

Ne autem vlla tergiuersandi foret occasio, quòd in Regulâ non satis expressè hoc præscribatur, censuerunt Aquisgranensis Concilij Patres peculiari canone statuendum: *Vt soli, & sine alio Fratre in viâ non dirigantur.* Idem præscripserat Isidorus: *Dum pro Monasterij aliqua necessitate diriguntur, duo fratres spirituales ac probatissimi eligãtur.* Eboracense dein Concilium pro Monachis & Canonicis Regularibus decreuit, *ne extra Monasteria sine certâ & rationabili caussâ, nec*

Et peculiariter in Concilijs renouatum. Concil. Aquisg. can. 5. Isid. in reg. cap. 13.

A *absque societate, cuius certa sit honestas & indubitata, proficiscantur.* Vlteriori autem probatione res non indiget omnium pænè Ordinum consensu recepta, & consuetudine obseruata. Sed moris huius inquirendæ caussæ.

Caussa huius moris.

Prima est, imitatio Christi, non solos, sed binos mittẽtis nunc discipulos nunc Apostolos. Sic ad parandam cœnam, & ad visendum sepulchrum, ad orationem & ad Samaritanorum vrbem Petrus & Ioannes, hoc est, duo simul, abierunt.

Prima. Luc. 10. Marc. 6. Luc. 22. Ioan 20. Act. 3. & 8.

Secunda caussa esse queat, quam Salo- B mon ita extulit: *Melius est duos esse simul, quàm vnum: habent enim emolumentum societatis suæ.* Enimverò, vt dici solet, *Comes facundus in viâ pro vehiculo est*; suis sermonibus tristem solatur, debilem erigit, errantem corrigit, & piis colloquiis longioris itineris tædium mitigat. Rectè Aristoteles: *Si duo simul iter faciant, & mente ad concipiendum, & manu ad operandum fortiores erunt.* Duo in viam directi, quod S. BENEDICTVS voluit, congruis horis officium diuinum simul recitare possunt, aut alias preces. Quis verò dubitet, cùm ita de Deo C vel ad Deum loquuntur, ipsum tum esse in medio eorum? Ita nimirùm Saluator ait: *Vbi sunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum.* Fecit veritas quod promiserat: cùm enim ex discipulis duo Emmauntem proficiscerentur, sermonesque de eo conferetent, medium se iunxit, & explicauit Scripturas, quæ de ipso erãt. Ex quo exemplo & illud bonæ societatis haurimus, quod alter alterum in viâ possit instruere, & de rebus Theologicis mutua & iucunda institui confabulatio. Adhæc, si contingat alterutrum ægrotare, socium D habet, qui omnia charitatis officia ei præstet: lecto assideat, cibum porrigat, tristem consoletur. Adde his, si arduum sit negotium pro quo missi sunt, consilium ab se mutuo capere posse.

Secunda. Eccle. 4. Publ. in Sent. *Varia societatis emolumenta in itinere.* Aristot. Ethic. lib. 8. Matth. 18. Luc. 24.

Tertia ex eodem Salomone caussa est: *Si vnus ceciderit, ab altero fulcietur. Væ soli: quia cùm ceciderit, non habet subleuantem se.* Quod quidem ad litteram tam de equestri, quàm pedestri itinere locum habet. Occurrere etiam possunt pericula casus spiritualis & peccatorum ex consortio sæcularium, & quæ passim occurrunt sensuum illecebris.

Tertia caussa. Eccle. 4. *Socius socium subleuat.*

Quòd

Quòd si ex infirmitate quis labatur, socij admonitione & oratione subleuari potest, quod maximè locum habet si alter sit Sacerdos, cui liceat confiteri. Salomonis verba explicans Olympiodorus, *Qui bonis*, inquit, *de rebus conueniunt, mutuum sibi auxilium præstant: si enim accidat vt alter ex humanâ fragilitate omittat aliquid, quod faciendum sit, alterius consilio emendabitur.*

Quarta caussa. *Quarta*, vt comitis beneficio à lapsu socius præseruetur, & custodis Angeli, vel pædagogi munus exsequatur. Augustinus: *Quando ergo simul estis in ecclesiâ, & vbicumque feminæ sunt, inuicem pudicitiam vestram custodite. Deus enim, qui habitat in vobis, etiam isto modo, custodiet vos ex vobis.* Mirum enim est quantum peccaturo frenum iniiciat alterius præsentia. Nonnullos enim peccare pudet coram hominibus, qui non verentur peccare coram Deo. Et quamuis Monachi virtutis & Dei præsertim amore ab omni malo cohiberi debeant; vrgente tamen & rationem obnubilante tentatione, etiam illos ingenuus pudor, infamiæ metus, pœnæ formido à peccando deterret. Ita accidit, vt quidam emissitios contineant oculos, modestiùs se gerant, cachinnis & leuitatibus abstineant; occulta non accipiant munuscula, cibum aut potum apud exteruos non sumant; aliò quàm quò missi sunt non diuertant; non seriùs reuertantur, qui fidum se[…]m babuerint Ordinis custodem.

Augus. in reg. c. 12.

Præsentia socij frenat peccaturum.

Quinta caussa. *Quinta* caussa est, vt iter agentes sint sibi inuicem vitæ testes. Inde est quod Iustinianus Imperator voluit Monachos *inuicem testes esse mutuæ honestatis*; siue, vt aliàs loquitur, *Testes alterutris sint honestatis & castitatis.* Seruit hic testis ad calumniam, quæ in viros religiosos & ecclesiasticos sæpe iacitur, depellendam. Præter calumniam etiam suspicionem, quæ de soliuago haberi posset, suâ propulsat præsentia. Solùm ambulantem, aut fugitiuum aut apostatam, aut sine veniâ egressum, aut aliò quàm licitum sit tendere, aut mali quidpiam machinari, facilè homines suspicantur. Vnde Ennodius: *Fecisse scelus creditur, qui potuisse facere perhibetur.* Et: *Errorem creditur fouere solitudo, & profundam nequitiam incomitatus admittere.* Quare & S. Thomæ *Monachus solus*, dictus *dæmon solitarius.* S. Carolus Mediolanensis Antistes quamquam in salutandis obuiis officiosissimus, tamen obuiantes sibi sine comite Religiosos insalutatos præteribat, castigans quasi, & honore indignos ducens, quibus hæc Religionis ac probitatis nota deesset.

Iust. Nouel. const. 133. auth. coll. 1. tit. 5. cap. 4.

Soliuagi sunt suspecti.

Ennod. in præc. de cellul.

Ferd. Castell. p. 1. hist. præd. l. 1. c. 37. Carol. E. pisc. Nouar. l. 7. vit. cap. 17. *Nec honore digni.*

Atque hæ ferè caussæ, cur sine comite non prodeundum foras. Tria autem hîc monita cuicumque in viam directo adscribenda putaui.

Monita pro iter agentibus. ITINERARIUM.

I. *Primum*, vt in socio acceptando seruet indifferentiam, nec oblatum sibi displicere, aliumve magis placere, aut præeligere vllo modo ostendat.

II. *Secundum*, ne socium quouis prætextu deserat. Inculcauit hoc S. Bonauentura: *Ipsi Fratres in itinere se ab inuicem non debent nimis disiungere, quin ad minus mutuo se videre, & audire facilè possint. Non est tutum, aut decens Religiosis, quos congruit binos ire, alterum ab altero longius separari; talisque separatio eis in periculum & occurrentibus cedit in scandalum.* Hoc autem quod dicit periculum & scandalum, maximè immiuet, cùm infirmus adeundus est sexus. Vnde Cantipratanus: *Nec socius socium debet deserere, maximè in colloquio mulieris, nisi alter alterum videat colloquentem.* Quæ autem discrimina nonnulli incurrerint à socio deserti, commemorat Nigronus.

Ne socium deserant. Bonau. p. 1. Spec. p. 4. c. 2.

Cum adeunda mulieres. Cantip. l. 2. apum c. 11. §. 2.

Nigron. ad reg. Soc. 43. n. 25.

III. *Tertium* monitum est, vt cum socio consentiat, illius moribus se attemperet, infirmitates benignè toleret, verbis non contendat, opere non contristet.

DISQVISITIO II.

Cur Itinerantibus impendenda Benedictio?

QVos binos itineri committit S. Pater, non nisi paterna benedictione & oratione munitos domo egredi, ad eamque regredi voluit. *Dirigendi*, inquit, *Fratres in viâ, omnium Fratrum, vel Abbatis orationi se commendent: & semper ad orationem vltimam operis Dei, commemoratio omnium absentium fiat. Reuertentes autem de viâ fratres, ipso die quo redeunt, per omnes canonicas horas, dum expletur opus Dei, prostrati solo Oratorij, ob omnibus petant orationem propter excessus.* Legem hanc accuratè fuisse seruatam, docet nos S. Gregorius. Refert enim fratres quosdam ad responsum egressos, cùm ad cellam rediissent, benedictionem Patris sui BENEDICTI ex more petiisse. Et fanè sanctissima est constitutio. Si enim qui mari se cõmittunt, piè ac prudenter Sacramentorum se præsidio ante communiunt, quid ni Religiosi, velut ex arcâ Noë ad infidum mare huius sæculi emittendi, cęlesti benedictione & orationibus armentur, ne fortè pereant in diluuio aquarum multarum? Qui densa nemora & siluas latronibus prædonibusque infestas peragrant, non sine comitatu & armis iter aggrediuntur. Monachus verò è claustro in mundum prodiens, quid nisi vastissimam ingreditur siluam, latrunculis & prædonibus refer-

S. Benedicti de euntibus decretum. Cap. 67.

Greg. lib. 2. Dial. c. 12.

Reddi precibus fratres muniuntur.

ITINERARIVM.

refertissimam: nam vt quidam ait:

Qui in mundo, in silua est, aut capit, aut capitur.

Rectissimè proinde orationis præsidio, & benedictione munitur Religiosus siluam hanc frementium bestiarum ingressurus.

Reuertentes iustè orationi expiandi.

Iam quod ad reuertentes spectat; qui loca infecta transierunt, ad aliorum consortium non ante admittuntur, nisi expurgatis primò vestibus: nec leprosus ad castra admittebatur, nisi sacrificio & reliquo expiationis ritu purificatus. Totus hic mundus leprâ vitiorum & pestilenti lue infectus est, quare meritissimo iure qui ab illo redit, communi oratione expiandus est, *propter excessus*, vt inquit S. BENEDICTVS, *ne quid fortè surripuerit in viâ visus, aut auditus mala rei, aut otiosi sermonis.* Nemo facilè explicet, quàm contagiosa res cum secularibus conuersari, & quot nobis peccata allinant. *Ego*, inquiebat Seneca, *confiteor imbecillitatem meam. Nunquam mores quos extuli refero. Aliquid ex eo, quod composui, turbatur: aliquid ex his, quæ fugaui, redit.* Contra hæc verò quàm pium, quàm vtile exeuntem benedictione & precibus protegi, redeuntem iisdem à mundano puluere, quo religiosa corda non rarò sordidantur expiari? Ita nimirùm fiet, quod Hieronymus dixit, *vt egredientes de hospitio armet oratio; regredientibus de plateâ, oratio occurrat antequàm sessio, nec prius corpusculum requiescat, quàm anima pascatur.*

Periculosa conuersatio cum secularibus. Senec. Epist. 7. Hieron. Epist. 12.

Ritus hic frustra impugnatus. In vitâ S. Eust. apud Sur. 29. Mar.

Ausus est tamen morem hunc sanctissimum impuro ore arrodere quidam Agrestius, sed ab Eustasio Abbate in Synodo Matisconensi validè refutatus, etiam post à proprio famulo confossus, calumniæ pœnas dedit, vt relatum à Ionâ. Ceterùm si Scripturas inspiciamus, non infrequens esse comperiemus benedici iter aggressuris, nam Isaac benedixit Iacob in Mesopotamiam proficiscenti. Laban discessurus à Iacob suisque filiabus, *osculatus est filios, & filias suas, & benedixit illis:* Tobias quoque filium suum Raphaëli commendans, vtrique benè precatus est, dicens: *Bene ambuletis, & sit Deus in itinere vestro, & Angelus eius comitetur vobiscum.* Sed & Raguel, Tobiam dimissurus hac oratione vsus est: *Angelus Domini sanctus sit in itinere vestro, perducatque vos incolumes.* Et an non Dauid hanc benedictionem apertè satis commendauit, dicens: *Benedictus Dominus die quotidie: prosperum iter faciet nobis Deus salutarium nostrorum.*

In Scripturis frequens. Genes. 28. Genes. 31. Tob. 5. 21. Tob. 10. 11. Psal. 67. 21.

A Monachorum Magistris commendatus. Ephræm tom. 2. Paræn. 35.

Verùm & aliis Monachorum Institutoribus placuit hæc benedictio & oratio. S. Ephrem de hac consuetudine ita loquitur: *Spiritalis, quando ad fratris concessurus est adhortationem, imprimis etiam priusquam suâ egrediatur cellâ, in oratione consistit, vt Dominus viam suam prosperet.* Auctor Pœnarum inter opera S. Basilij hanc recenset: *Si quis egrediatur de monasterio, non accepta benedictione, aut non dimissus ab Archimandritâ, hoc est, Patre vel Præfecto monasterij, sit excommunicatus.* Climacus similiter commemorat B. Mennam reuersum ad monasterium, prostratumque Abbati, *& benedictionem secundum consuetudinem suscipere orantem ab Abbate* ad patientiæ probationem humi iacere permissum à vespera vsque ad collectæ horam, quo spatio psalterium omne recitauit: tunc verò illum benedicens erexit. Isidorus Hispalensis: *Quando fratres foras proficiscuntur, vel redeunt, congregatis omnibus in ecclesiâ, benedictionem accipiant.* Quod idem videtur cum eo quod sanciuit S. BENEDICTVS, ad cuius imitationem ait Nigronus recentiores Ordines similia constituisse, citatque Canonicos regulares S. Saluatoris Congregationem Clericorum S. Pauli, Clericos regulares, & Carmelitas Discalceatos, qui exituros & redituros iubent coram sacramento, vel alio ad id designato loco breuiter orare, vt Deus illorum exitum, introitumque custodiat, & benedictionem flexis genibus poscere.

Num. 1. Climac. grad. 4. Isidor. reg. cap. 23. Qui Ordines S. Benedictum in hoc secuti. Nigron. ad reg. 46. Sect.

DISQVISITIO III.

Quibus precibus itinerantes prosequendi?

Tria de his statuit S. Benedictus. Cap. 67.

TRIA sunt quæ circa Fratres in viam directos S. P. BENEDICTVS obseruari voluit. Primum, *vt omnium fratrum, vel Abbatis orationi commendentur.* Secundum, *vt reuertentes de viâ Fratres, ipso die quo redeunt, per omnes canonicas horas, dum expletur opus Dei, prostrati solo oratorij, ab omnibus petant orationem propter excessus.* Tertium, vt quamdiu in itinere sunt, *semper ad orationem vltimam, operis Dei, commemoratio omnium absentiũ fiat.* Antequam verò Orationis formulas adducam, notandum has Benedictiones non impendi nisi fratres foris pernoctent: cùm enim eodem die reuertuntur, satis est benedictionem à Superiore signo crucis accipere, vt præscribit Cærimoniale Cassinense, statuens vt fratres exeuntes ante Superiorem quocumque loco inuentum genuflectant, dicentes: BENEDICITE. Ille verò crucem super illos formans, benedicat dicendo: *In viam pacis & prosperitatis perducat vos virtus sanctæ Trinitatis.* Neque opus est (vt iidem declarant) per omnes horas aduentum reuertentium subsequentes, dum expletur opus Dei, in terram se prosternere, nisi ex longo itinere venerint, & per mensem

I. Quando & quomodo petenda benedictio. 4 part. c. 3.

& vltra

& vltra à Monasterio absfuerint. Cùm ve- A rò vltra tres dies: & minùs quam per mensem, extra Diœcesim fuerint morati, sufficiat petere orationem in vna horarum Canonicarum illius diei. Quod si post Completorium venerint (quia ampliùs nullæ sunt horæ illius diei) petant hanc orationem à Prælato. Ita illi. Bursfeldenses verò volunt hoc casu die sequenti benedictionem peti: Plura de his vide in Statutis Lanfranci.

Declar. in cap 67.

Stat. Lanfr.

Iam quod ad Orationes ipsas attinet, non eadem semper formâ in Ordine no- B stro recitatas fuisse constat. Exstant enim tres orationes in libro Sacramentorum Sancti Gregorij Papæ, in hunc vti reor vsum compositæ, ipse siquidem titulus ex Regula nostra desumptus est, & crediderim olim modò vnam, modò aliam in hanc rem adhibitam, sic autem se habent:

Varia formula orationum pro egressuris.

ORATIO

Pro Fratribus in via dirigendis.

Prima. *DEus qui diligentibus Te misericordiam tuam semper impendis, & à seruientibus Tibi nullâ es regione longinquus, dirige viam famuli tui N. in voluntate tua, vt Te protectore, & Te praduce per iustitiæ semitas sine offensione gradiatur. Per Dominum.*

Alia.

Secunda. *EXaudi Domine, preces nostras, & iter famuli tui N. propitius comitare, eique misericordiam tuam, sicut vbique es, ita vbique largire, quatenus ab omnibus aduersitatibus tuo opitulatione defensus, iustorum desideriorum potiatur effectibus, tibi gratiarum referat actionem. Per Dominum.*

Alia.

Tertia. *DEus qui ad vitam ducis, & confidentes in Te paterna protectione custodis, quæsumus vt præsenti famulo tuo à nobis egredienti angelicum tribuas comitatum, vt eius auxilio protectus, nullius mali concutiatur formidine, nullo comprimatur aduersitatis angore, nulli irruentis inimici molestetur insidijs: sed, spatijs necessarij itineris prospero gressu peractis, proprijsque locis feliciter restitutus, vniuersos repertos sospites, ac debitas exoluat tuo nomini gratias. Per Dominum.*

Subiungit verò vnam alteramque Missam pro iter agentibus, ac deinde hæc ponitur

Oratio pro redeuntibus de Itinere.

11. *Oratio pro reuertentibus.*

OMnipotens sempiterne Deus, nostrorum temporum vitæque dispositor, famulo tuo N. continuæ tranquillitatis largire subsidium, vt quem incolumem proprijs laboribus reddidisti, Tuè facias protectione securum. Per Dominum.

Atque hæc ex S. Gregorio. Alium tameo ritum refert Smaragdus: His, inquit, fratribus in via dirigendis ante altare pro- B stratis, & ab omnibus orationem poscentibus, dicat Sacerdos hos versus, ipso tamen incipiente, & alijs respondentibus: *Saluos fac seruos tuos: Deus meus sperantes in te. Perfice gressus meos in semitis tuis, vt non moueantur vestigia mea. Lucerna pedibus meis verbum tuum Domine, & lumen semitis meis. Angelis suis Deus mandauit de te, vt custodiant te in omnibus vijs tuis.* His peractis hanc Sacerdos orationis dicat Collectam.

Alius ritus ex Smaragdo relatus. Smaragd. ad Reg. c. 67.

Pro exeuntibus.

Angelus Domini bonus comitetur vobiscum, C *vt peracto obedientiæ cursu, ad nos iterum reuertamini in gaudio. Per Dominum &c.*

Reuertentibus autem de viâ, & oratorij solo prostratis, orationemque petentibus, hanc eis collectam Sacerdos dicat:

Pro redeuntibus.

Quæsumus omnipotens Deus, vt his famulis tuis, quos ad nos incolumes de viâ redire fecisti, quidquid illic impediente fragilitate deliquerunt, tu propitiatus dimittas. Per Dominum.

Verùm tam has, quàm illas S. Gregorij Orationes certò affirmare nequeo, quan- D do & in quibus Congregationibus vsitatæ fuerint. Posterioribus tamen sæculis animaduerto Cluniacenses, Cassinenses, & Bursfeldenses ijsdem vsos Collectis cum modica tantùm variatione circa versiculos præmittendos, suntque hæ Collectæ quas hodie vsurpamus, subijciunturque ad calcem Psalterij Monastici, Pauli V. auctoritate recogniti.

Incertum vbi, & à quibus hæ formulæ vsurpatæ.

In veteri tamen S. Iustinæ Cærimoniali præscribitur, vt Superior exeuntibus benedictionem daturus præmittat psalmum: E *Leuaui oculos meos in montes*, quem alternatim conuentus prosequatur. Congruè omninò in quo nimirùm ille versiculus continetur: *Dominus custodiat introitum tuum & exitum tuum, ex hoc nunc vsque in sæculum.* Quo & S. Eustasius ritum hunc contra Agrestij calumnias propugnauit. Pro Reuertentibus de viâ ante versiculos idem Cærimoniale præscribit psalmum *Ad te leuaui oculos meos*, monetque aspergendos aquâ benedictâ tam egredientes, quàm redeuntes. Quin & illud piè ibidem decernitur, vt egredientes adeant *Oratorium si sit apertum, sin autem ad ianuam eius breuiter*

Cærim. S. Iust. 1. part. cap. 47.

Aliæ orationes pro exeuntibus.

Et reuertentibus.

Part 4. c. 3.

ITINERARIVM.

breuiter orent Deo & Sanctis omnibus se commendantes. Idemque redeuntibus faciendum statuitur. Quia verò Sanctus BENEDICTVS decreuit, vt reuertentes, ipso die quo redeunt, per omnes canonicas horas dum expletur opus Dei, petant orationem; diuersas olim in hoc Affligenienſi Monasterio habuerunt ad hoc collectas, vt ex veteri nostro Rituali colligitur.

III. *Variæ sententiæ de commemoratione absentium.* Cap 67. *Prima.* Hildeg in expos. cap. 67.

TERTIVM verò illud, vt nimirùm *semper ad orationem vltimam operis Dei commemoratio omnium absentium fiat*; varijs quoque modis vsurpatum inuenio. *Primò* siquidem, S. Hildegardis putat hanc commemorationem adiunctam olim orationi Dominicæ, *Quia*, inquit, *discipuli huius Patris* (BENEDICTI) *cùm in eadem oratione dicerent*, Sed libera nos à malo: *de absentibus addiderunt*, *& famulos tuos fratres nostros absentes*: in hoc eorum commemorantes. Verùm cum orationi Dominicæ aliquid addere alijs incongruum visum fuerit, aliam huius commemorationis rationem inierunt.

Secunda, Smaragdi.

Secundò igitur, Smaragdus Abbas ita de eâ loquitur. Priusquam quinquagesimus psalmus inchoetur, à Sacerdote dicatur: *Oremus pro fratribus nostris absentibus.* Fratribus verò respondentibus: *Saluos fac seruos tuos; Deus meus sperantes in te.* Prosequatur Sacerdos & dicat: *Mitte eis Domine auxilium de sancto*, Fratresque respondeant: *Et de Sion tuere eos.* Item Sacerdos dicat: *Domine exaudi orationem meam.* Respondeant fratres: *Et clamor meus ad te veniat.* Et tunc subsequatur quinquagesimus psalmus ab omnibus decantandus. Hæc Smaragdus.

Tertia. Camald. ad c. 67. Reg.

Tertiò, Camaldulenses scribunt: *Vt expleto opere Dei commemoratio absentium fiat, ordinarunt antiqui Patres, vt in orationibus secundus, quæ dicuntur in officio B. Virginis ad horam Primam, Tertiam, Sextam, & Nonam dicerentur & illa verba* (licet etiam alium sensum habere possint) *& iter famulorum tuorum in salutis tuæ prosperitate dispone.* Id autem nunc locum obtinere nequit: cùm oratio illa in laudibus & vesperis hoc tempore tantùm dicatur, atque etiam paulò aliter: dicimus enim iter, *actus & voluntates nostras in salutis tuæ prosperitate dispone.*

Quarta.

Quartò, Bursfeldenses primis diuini officij collectis, ante communem clausulam interserunt: *Et famulos tuos ab omni aduersitate custodi.* Verùm hoc non est ad vltimam orationem commemorationem absentium facere: vt omittam non rarò incommodè hæc verba interponi, vt apparet in orationibus de S. Stephano, & *Deus qui salutis æternæ*, alijsque.

Quinta.

Quintò, Cassinenses olim eandem clausulam, *& famulos tuos ab omni aduersitate custodi* addebant in fine illius orationis, quæ dicitur in memoriam Beatæ Mariæ Virginis, estque absolutè vltima oratio. Verùm inconuenienter satis vt dixi addi potest collectæ illi, *Deus qui salutis æternæ*, quæ à Natiuitate vsque ad Purificationem dicitur.

Sexta sententia alijs præfertur.

Sextò igitur, optimè atque omnium commodissimè Breuiarium Monasticum Pauli V. quo iam passim nostri Ordinis Religiosi vtuntur, decernit post vltimam orationem, quæ Antiphonam de B. Maria subsequitur, dicendum: ℣. *Diuinum auxilium maneat semper nobiscum.* ℟. *Et cum fratribus nostris absentibus. Amen.*

Alia sententia. Menard ad c. 72. Conc. Reg.

Menardus tamen de hâc oratione ita scribit: Per vltimam orationem operis Dei intelligit Sanctus BENEDICTVS collectam Completorij, post quam orandum est pro omnibus absentibus; non verò vltimam orationem seu collectam cuiusque horæ Canonicæ, quod sanè expressisset, si ita eius mens fuisset, quemadmodum explicitè de reuertentibus significauit: cùm præcipit, vt ad finem cuiusque horæ Canonicæ pro eis oretur: Itaque ex antithesi & oppositione vtriusque sententiæ huius loci manifesta est interpretatio. Hactenus ille: non improbabili coniecturâ, quamuis vsus obtinuerit, vt semper dicatur, cum discedendum est è choro.

Non improbabilis.

DISQVISITIO IV.

Quæ in itinere obseruanda?

DILIGENS illa & verè paterna solicitudo, quam pro fratribus in viam directis tot precibus Sanctus BENEDICTVS se habere testatus est, id ab ijs exigere videtur, vt & ipsimet sedulam sui gerant curam, sanctisque se muniant orationibus. Quare visum fuit consilia quædam ac monita huic rei opportuna inserere.

Monita pro iter agentibus.

I. *Petant veniam particulares à Prælato.* Cærim. S. Iustin. p. 4. cap. 5.

PRIMVM sit ex S. Iustinæ Cærimoniali, vt exeuntes, si eodem die se putent reuersuros, petant licentiam refectionem vel Collationem sumendi apud sæculares, si ibi Ordinis nostri locus non fuerit. Itemque dispensationem super ieiunio regulari, si illâ indiguerint, licentiam quoque requirant sibi inuicem confitendi, aut si opus fuerit alicui confessario alterius Ordinis, vel etiam Presbytero sæculari. Si quid emere, vendere, mercari, dare vel accipere intendant, de singulis ante egressum licentiam petant, & si videatur Prælato poterit illis dare licentiam genera-

generalem super similia. Si extra prouinciam gradiantur, habeant licentiam in scriptis à Superiore subsignatam & Monasterij sigillo muoitam. Abbas Esaias similiter monet : *Si te aliquò Abbas miserit roga, vt te diuerti velit, & quæ tibi mandata det, diligenter animaduerte, ne plus minusve facias.*

B. Esaias Abb. orat. 3.

II. SECVNDVM sit, acceptâ exeundi facultate, caueant ne aliò quàm missi sint vadant, aut præfixum redeundi terminum excedant, quod Ordines quidam in suas constitutiones retulerunt. Regula Tarnantensis: *Si quis verò è fratribus in quocumque negatio ad ciuitatem, aut ad castellum, siue ad vicum seniore imperante dirigitur, nisi ad illum quò destinatur non præsumat accedere.* B. Isaias Abbas plura congerit, quæ inter se itinerantes fratres obseruare oporteat. *Si cum maioribus*, inquit, *iter facis, ne præcedat omninò. Si is, qui maior est, consistit, & cum aliquo loquitur, tu ne contemne, aut conside: sed tamdiu sta, quoad ille, quid tibi agendum sit, dicat. Si in ciuitatem aut vicum proficisceris, oculi tui deorsum aspiciant, ne hostes tibi in cella suscites. Peregrè proficiscens ne dormias in cuiusdam domo, vbi cor peccati periculum reformidet. Si cum seniore iter facis, sarcinam si qua ferenda est, ne sinas illum omninò gestare. Sin æquales estis, eam ambo vicissim gestate, ita tamen, vt semper onustus præcedat.* Item: *Si cùm iter facitis, est aliquis inter vos imbecillior, sinite ipsum præire, vt si sedere velit, possit.*

Non aliò vadant, & redeant iā tempore præfixo.
Reg. Tarnant. cap. 1.
Isai. orat. 3.
Orat. 4.

III. TERTIVM sit, cùm multa in itinere occurrere possint pericula, non satis habeant quòd Superioris benedictione & Confratrum oratione muniti sint, sed & ipsi in via precibus incumbant, vt prosperum iter largiatur Deus salutaris noster: imò studeant & viæ tædium meditationibus & orationibus subleuare. Quare consultissimum fuerit *Itinerarium*, quod in fine Breuiarij præscribitur, non omittere. Morem hunc tenuit S. Carolus Boromæus, qui in itinere constitutus, si nauigio veheretur, flexis genibus cum suis recitabat *Itinerarium*, litanias & preces quasdam pro defunctis. Quin & ipsos Nautas instruebat, vt simul ac soluerent, orationem Dominicam, salutationem Angelicam, & symbolum Apostolorum dicerent, eosque ad Litanias cum alijs respondere docebat. Idemque sanctissimus Antistes modò orationem mentalem, modò vocalem, modò spirituales conferentias instituendo, piè & iucundè itineris horas transigebat. S. Teresia in suis profectionibus tintionabulum semper assumebat, quo & orandi & silendi tempore signum dabatur, quale domi fieri solebat. Habebat & clepsydram, ad horarum spatia interstinguenda, & aquam lustralem, & subinde etiam pueruli Iesu statuam vlnis gestabat. Toto autem illo quo in via agebat tempore, omnes itineris socios, tam religiosos, & alios Sacerdotes, quàm laicos, cùm dominos, tùm famulos silere oportebat: nec pia hæc quemquam consuetudo offendebat. Vbi verò soluta oratione vel silentio, iam signum dabatur inuicem confabulandi, iucundum erat spectaculum videre, ecquo famuli gaudio gestirent, quasi iam vinculis soluti: quibus etiam, quod accuratè siluissent, aliquid pia Mater ampliùs in cibum ac dimensum dari præcipiebat. Hæc in exemplum allata sint.

Orationis studium nō negligant.
Recitādum Itinerarium.
Giussan. l. 7. vitæ cap. 11.
Et alia, exemplo S. Caroli.
Item S. Teresia. Ribera lib. 2 cap. 18. vit. S. Teres.
ITINERARIVM.
Quæ & via socios ad id inducebat.

Quid olim fratres Minores in via constituti facere consueuerint, non subticuit S. Bonauentura: *Solent*, inquit, *fratres litanias, psalmos pœnitentiales, canticum graduum & similia, aut simul aut singulariter frequentare, & maximè ante tertiam: aut certè in sanctis meditationibus occupari.* S. Esaias Abbas iunioribus fratribus præscribit in hunc modum: *In itinere mens in partes varias ne distrahatur, sed tecum ipse meditare, aut Deo funde preces in corde tuo.*

Quid olim quidam precati fuerint.
Bonau. in spec. disciplin. part. 1. cap 28.
Orat 3.

Huc spectat, vt Ecclesiam vel sacellum transeuntes, deuotè inclinent, eiusque patronum inuocent, cœmeteria verò absque oratione pro defunctis nullatenus decet pertransire. Eademque ratio est de locis in quibus aliqui occisi, aut extremo affecti sunt supplicio, vbi psalmum *De profundis* & preces pro Defunctis legere congruit.

Cum ante Ecclesias transitur.

IV. QVARTVM ex eodem Bonauentura, vt occurrentes humiliter salutent, *& his cum quibus aliquando loqui contigerit, aliquid ad ædificationem, vel consolationem proponant, & ad bonum per rationes & dulcem allocutionem inducant. Tunc exempla Patrum, vel alia quæuis bona, quæ vel accendant affectum, vel saltem instruant intellectum sunt ad laboris alleuiationem narranda. Turpissimum est nescire tempus, nisi friuolis & fabulosis narrationibus detinere. Væ tacentibus de te Domine; quoniam loquaces muti sunt.*

Salutent obuios, & pia referant.
Bonauent. vbi supra.
August lib. 1. conf. c. 4.

V. QVINTVM. Cùm ad terminum peruenerint, primò omnium Ecclesiam adeant, atque in eius ingressu hunc si lubet versiculum recitent. *Introibo in domum tuam, adorabo ad templum sanctum tuum in timore tuo. Et nudato capite signum crucis super se cum reuerentia facientes, ante altare vel alio loco orationi congruo, ad quem declinauerit senior, prosternere se humiliter debent. Vbi quantum Deus dederit deuotè orantes, pariter ab oratione surgentes, procedere poterunt ad ea quæ necesse habuerint iuxta propositum exequenda.* Hactenus Bonauentura.

Adeant Ecclesiam cū ad terminum venerint.

ITINERARIVM. VI. *Quomodo agendum cum sæcularibus.* SEXTVM. Addendum hîc esset de modo conuersandi cum sæcularibus in hospitij loco, de quo plura sequentibus capitibus idem Seraphicus Doctor, & Cærimoniale S. Iustinæ; summa est, nulli verbo, moribus, gestibus aut indecenti habitu, offendiculo sint, omnibus bonus Christi odor sint in omni loco: per plateas vel taceant, vel parcè & submissè loquantur: domestica ne euulgent, nec nimiùm commendent.

VII. *Gestorum rationem reddant Superiori.* SEPTIMVM hîc addi potest, vt domum reuersi Superiori referant negotia quæ tractauerint, eorumq́ue successum, prout ipsum velle existimauerint, aut res ipsa postulauerit: Expedit enim vt Superior, qui vices Dei agere creditur, notitiam eorum habeat, quæ subditi ipsius gerunt ac moliuntur. Viguit consuetudo hæc in Ordine nostro sub Bernone Gigniacensi Abbate. *Ioan. Monach l. 1. vit. S. Odon. c. 18.* Cùm enim S. Odo rediisset aliquando domum cum spirituali lucro animæ ad sanctiorem vitam perductæ. *Postera*, inquit Auctor, *luce omnia, quæ gesserat, ordine Abbati suo exposuit, vt est more apud illos comparatum.* Posteriores Ordines monitum hoc legibus suis inseruerunt, Societas Iesu, Clerici Regulares, Carmelitæ Discalceati, & alij. *Reg. Soc. com 44. Cõst. Cler. p. 2. cap. 9. Disc. al. c. p. 1. const. c. 13. §. 9.*

DISQVISITIO V.

Cur sine venia foris non manducandum, nec ad alia, quàm Ordinis loca, vbi ea fuerint diuertendum?

AD Itinerantes spectat, quod S. BENEDICTVS in Regula his verbis præscripsit: *Cap. 51. Sine venia non manducandum foris.* *Fratres, qui pro quouis responso proficiscuntur, & ea die sperant reuerti ad Monasterium, non præsumant foris manducare, etiamsi à quouis rogentur; nisi fortè eis ab Abbate suo præcipiatur. Quòd si aliter fecerint, excommunicentur.* Morem verò hunc de vsu Regulæ sollicitè seruatum tempore S. BENEDICTI, tradit S. Gregorius, narrans duos fuisse correptos, quòd foris comedissent & bibissent. *Greg. lib. 2. Dialog. cap. 12. August. in Reg.* Sed & ante S. BENEDICTVM S. Augustinus ita scripsit: *Nemo extra Monasterium sine præcepto manducet siue bibat; non enim ad disciplinam pertinet Monasterij.* *Quam antiquum hoc decretum.* Ad quem Augustini locum respexisse videtur Smaragdus, dicens: Antiqui Patres dixerunt: *Nemo extra Monasterium manducet aut bibat. Hoc enim regulæ non recipit disciplina, vt vel poma vilia præsumantur. Aquam ipsam ante refectionem legitimam bibere non præsumant. Si quis verò extra conscientiam Abbatis vel Præpositi qualemcumque locum egressus, gula vel ebrietati se sociauerit, aut si in proximo transmissus, pro sua mentis leuitate, vel gula, non* *Addita gratis pæna.* *statim expedita necessitate ad cellulam redierit, aut cùm in id facinus fuerit detentus, vt canones docent, aut triginta diebus à communione separetur, aut virgis cæsus emendetur.* Hæc Smaragdus. *Explicantur verba S. Benedicti.* Vt autem hoc S. BENEDICTI caput explicemus,

I. *In locis vbi sunt Monasteria Ordinis non illicitè comedere. Cassin. ad cap. 51.* PRIMÒ, Declarant Cassinenses atque ordinant, vt *nullus quantumcumque rogatus præsumat manducare, bibere, aut pernoctare in domibus, possessionibus vel locis quibuslibet sæcularium, in Ciuitatibus aut locis, in quibus habentur Monasteria vel loca nostra, etiamsi sit in itinere constitutus. Qui autem contrà fecerit, comedat in terra in Refectorio in pane & aqua, pro qualibet vice.* Similia ferè habent Montis Oliuetani: *Oliuet. ad cap. 51.* *Monachi*, inquiunt, *de Monasterio ad Monasterium migrantes, dum in itinere fuerint, in vrbibus & locis, vbi Monasteria congregationis fuerint, extra Monasterium apud parentes aut alios non pernoctent.* Non secus Bursfeldenses: *Caueant ne domos seu hospitia sæcularium ad inibi pernoctandum quærant, vbi nostræ obseruantiæ habere Monasteria poterunt.* Innocentius III. similem constitutionem inseruit Regulæ Ordinis SS. Trinitatis, quæ sic se habet. *Quod à varijs Ord. dinibus præscriptũ.* *In ciuitatibus, in villis, siue castellis, in quibus proprias domos habuerint, nihil omninò extra domos illas, nisi fortè in domo Religionis, etiamsi à quouis rogentur, comedant vel bibant: nisi fortè aquam in domibus honestis; nec pernoctare præsumant extra eiusmodi domos.* Omitto Prædicatores, fratres Minores S. Francisci, Eremitas S. Augustini, Carmelitas Discalceatos paria præcipientes, quorum verba annumerare prolixum foret.

II. *Caussæ huius prohibitionis.* SECVNDÒ, caussas cur ita Sanctus BENEDICTVS vetuerit, adferunt Turrecremata & Perez. Prima sit, ne Monachi nimiùm assuescant conuersationi sæcularium, *Prima.* ne fiat quod scriptum est: *Commixti sunt inter gentes, & didicerunt opera eorum, & seruierunt sculptilibus eorum, & factum est illis in scandalum.* *Psal. 105.* Secunda, vt stimulante fame ad Monasterium citiùs reuertantur. *Secunda.* Ex quo capite crediderim Sanctum Petrum Damiani strictiorem suis Eremitis indixisse obseruantiam: *Sine ipso*, inquit, *Pet. Dam. opusc. 15. cap. 11.* *sine alio die fuerit quis egressus, exceptis præcipuis festiuitatibus, ieiunus semper ad Eremum reuertatur: sin alias, pœnitentia non deerit.* Tertia, quia difficultes subinde itineris labore fatigati regularem disciplinam & decentem morum grauitatem seruare possunt, adeoque metuendum, ne aliqui hinc offendiculi ansam arripiant. *Tertia.* Quarta, in sæcularium conuiuijs rarò absunt vitia edacitatis, loquacitatis, detractionis, & similia. *Quarta.* Quinta, facilè sæculares scandalizantur, siue cùm Religiosi aliqua faciunt, quæ in se mala non sunt; siue cùm eos vident relictis sui Ordinis domicilijs, *Quinta.*

micilijs, diuertere ac pernoctare in ædibus sæcularium. Suspicantur enim vel apostatas esse aut fugitiuos, qui metuant in potestatem Ordinis deuenire: vel libertatis appetentiores quam par est, atque osores religiosæ disciplinæ: vel aliquid mali, quod in conuentu sociorum moliri non possint, machinari: vel denique non esse à suis receptos ex defectu charitatis.

III.
Discretio adhibenda circa hanc legem.

TERTIÒ, Turrectemata ait, legem hanc sanè intelligendam, vtpote eius Patris qui prudentissimus fuit & humanissimus. Durum planè esset tempore maximè æstiuo, & si locus tantùm distaret, vt ante vesperam frater reuerti non posset ad Monasterium, hîc legem obseruari. Discretione igitur, quam idem Pater sanctus dicit esse matrem virtutum, opus est in obseruatione huius legis. Attendenda est enim diligenter & benè pensanda distantia loci; qualitas temporis, conditio personæ quæ mittitur, & pondus negotij pro quo mittitur. Quibus pensatis Abbas prout expedire indicauerit, licentiam comedendi fratribus sic missis tribuat, si vsque dum reuertantur commodè abstinere nequiuerint. Ita ille. Et rectè quidem, ac iuxta mentem Legislatoris. Nam si mensæ Seruitoribus ac Lectoribus ante constitutum tempus aliquid cibi sumere indulgeat, *vt nimirùm horâ refectionis sine murmuratione, & graui labore, seruiant fratribus suis:* cur non idem proficiscentibus concedat, cùm eorum labores non rarò molestiores sint, quàm mensæ seruientium?

Ex mente Legislatoris.
Cap. 35.

Religiosis non permittenda conuiuia sæcularium.

Notandum verò, aliud esse permittere fratribus pro aliquo responso missis, vt foris prandeant, aliud autem indulgere vt ad sæcularium conuiuia inuitati, illa solùm de caussâ accedant, quod S. BENEDICTVM neutiquam crediderim permissurum. Rarò enim id cum sæcularium ædificatione fieri potest: illi enim velut Aristarchi quidam rigidique religiosorum morum censores, semper aliquid quod carpant inueniunt. Comedis parcè & frugaliter? hypocrita audis. Hilariùs paulò vesceris? gulosus atque edax haberis. Ædificationum infers colloquia? velut importunus concionator reijcieris. Iocos narras aut facetias? scurrilis, & loquax censeberis. Denique obseruantur ac numerantur haustus, verba & gestus, quos coram fortè laudant, in absentia vt indecoros calumniantur. Consultum proinde non est Religiosis veniam concedere, vt sæcularium comessationibus atque epulis intersint.

Qui plerumque rigidi obseruatores.

IV.
Cōsiderāda inuitantis qualitas.
Petr. Waloncap. in MS. Comment.

QVARTÒ, quod S. BENEDICTVS ait: *etiamsi à quouis rogentur*, quamuis nullam hîc excipiat personam, conuenit tamen, vt hîc ait Petrus Waloncappellius, Prælatum considerare qualitatem inuitantis, nam talis esse potest, vt nullatenus expediat ei negare quidquam. Solet enim Episcopis & Principibus viris hac in parte aliquid concedi, de quo accipio illud, quod in Aquisgranensi Synodo constituitur: *Nullus Episcoporum Monachis volatilia comedere præcipiat.* Id enim intelligendum videtur de ipsâ Episcopali mensâ, ad quam fortassè inuitati essent Monachi, nam antè satis cauerant: *Vt volatilia intus forisve, nisi pro infirmitate, nullo tempore comederent Monachi.* Expressiùs Bursfeldenses hanc exceptionem ponunt, & regularia ieiunia absque Prælati dispensatione, etiam foris violari vetant: *Egredientes*, inquiunt, *de Monasterio, restrictionem regularem seu consuetudinariam in ieiunijs & abstinentijs teneant, nisi Abbas eorum certa consideratione relationis indulserit gratiam, aut fortè à quoquam Abbate in suo Monasterio, seu Episcopo, vel Legato sedis Apostolicæ, ipsos ad secum reficiendum contigerit inuitari.*

ITINERARIVM.
Explicatur Concil. Aquisgranense.
Can. 9.
Can. 8.
Bursf. dist. 3. cap. 12.

QVINTÒ, quod ait: *Si aliter fecerint, excommunicentur.* Intelligitur, iuxta Turrecrematam, aut de maiore, aut minore excommunicatione, pro varietate excessus delicti, & personæ delinquentis conditione. Rursum hæc excommunicatio non latæ sententiæ, sed ferendæ. Quidam putant intelligi tantùm separationem à mensa; alij à mensa simul & ab Oratorio, sed delicti qualitas cumprimis attendenda.

V.
Transgressores excōmunicandi.

DISQVISITIO VI.

Cur vetitum foris audita in Monasterio referre?

LOCRENSIVM inter ceteras lex fuit, quę si quis peregrè reuersus rogasset, num quid noui, eum mulcta afficiebat. Non dissimilem monasticæ reipublicæ Legislator noster præscripsit: *Nec præsumat*, inquit, *quisquam alijs referre quæcumque foris Monasterium viderit, aut audierit, quia plurima destructio est. Quod si quis præsumpserit, vindictæ regulari subiaceat.* Haurire potuit ex Pachomij legibus in quibus non semel similia habetur: *Omnino*, inquit, *quidquid foris gesserint, aut audierint, in Monasterio narrare non poterūt.* Rursus: *Si quis ambulauerit in via, vel nauigauerit, aut operatus fuerit foris, non loquatur in Monasterio, quæ ibi geri viderit.* Similiter Regula Ternantēsis: *Reuertentes ea quæ foris agi viderint referre non audeant, nisi illa tantùm quæ ædificent audientes.* Esaias Abbas: *Quæ foris audieris, ea reuertens nemini dixeris.* Iunge his citatum à Smaragdo cuiusdam Patris testimonium, quo S. BENEDICTI mentem vtcumque explicare videtur: *Fabulas, quas à sæcularibus, vel à quibuslibet audierint vel intellexerint, nullatenus autem accommodent:*

Plutarch. lib. de curiosit.
Vetat S. B. referri visa in sæculo.
Cap. 67.
Reg. Pach. art. 34.
Ex veterum mente.
Att. 49.
Reg. Tern. cap. 2.
Esai. orat. 3.
Smaragd. in c. 67.

ITINERARIVM.

modent: & si nolentes audierint vel intellexerint, A *nullatenus consodalibus suis referant. Quod si horum aliquid, quæ diximus, transgressi fuerint, regulari pænitentiâ castigentur.*

Caussa huius decreti.

Caussam porrò prohibitionis suæ breuiter reddit S. BENEDICTVS: *Quia plurima destructio est.* Et Hugo Victorinus duodecim abusiones claustri, *quibus tota Religionis summa turbatur*, recensens, octauo loco nominat *rumorem in claustro.* De quo ita etiam loquitur Humbertus: *Qui ad claustrum rumores sæculares adferunt, mundum quodammodo in claustrum introducunt, & faciunt Fratres reminisci,* B *quæ oportuit obliuisci. Periculum Fratrum videntur amare, qui in nauim Religionis aquam maris huius mundi volunt ponere.* Quanta verò hinc oriatur destructio, recenset S. Bonauentura, *Rumores*, inquit, *inquietant cor, & mentem distrahunt, & deuotionem exhauriunt, & tempus sine vtilitate consumunt.* Nec refert, quod ea quæ referuntur vera sint, & bonis auctoribus accepta; easdem enim secum adferunt distractiones, & tumultuantium imaginum turbam. Quare idem monet: C *Caueant etiam, ne sint rumorum licet bonorum & verisimilium delatores. Religiosos viros passim rumorigerulos esse non decet. Falsitas, quæ frequentissimè rumoribus inest, vel quæ per secundarios relatores apponitur, primis eorum auctoribus imputatur.* Plura de damnis quæ rumores in conuentum illati adferunt, vide apud Nigronum.

Hugo l. 2. de claust. anim. c. 11. & 20.
Humb. l. 4. Inst. p. 3. c. 6.
Damna, quæ rumores inferunt claustris.
Bonau. t. 2. de instit. Nouit. p. 1. c. 14.
Idem Spec. p. 2. c. 5.
Nigron. ad regul. 17. comm.

Memorabile de S. Hugone Episcopo.

Illud minimè tacuero, commendatum hoc nomine S. Hugonem Lincolniensem Episcopum, qui cùm pacem inter Franciæ & Angliæ reges conciliasset, interrogatus à Carthusianis suis de modo initæ pacis, non parum contristatus, respondit verus Zelator Ordinis sacri: *Rumores audire & referre, etsi licet Episcopis, sed Monachis non licet.* Verè dixit, non licere Monachis, quod tam seuerè à Monachorum Patriarcha nouerat interdictum, & absque censura pœnitentiæ noluit prætermissum.

Sur. in vita c. 22.

Pœna in rumorigerulos.

Quare Cassinenses hanc S. BENEDICTI verbis subdunt declarationem: *Hanc partem Regulæ studeant Patres obseruari facere, & transgressores grauiter punire: quia plurima destructio est. Quapropter si quis in hoc notabiliter excesserit, dicat suam culpam in capitulo: & comedat in terra in pane & aqua, arbitrio Prælati, toties quoties contrauenerit. Cui pœna subditi quoque sint pari lege qui referre foris ausi fuerint, quæ in Monasterijs acciderint*

Cassin. ad cap. 67. nu. 4. & 5.

Meritò igitur cum S. Petro Damiani concludam: *Satis*, inquit, *indecens est, & inhonestum, ac per omnia probatur absurdum, vt quod in tabernis consueuit quis eructare cauponum, quod passim versatur inter gynæcea textricum: in sanctorum choro locum inuenire valeat Monachorum. Sanè vbi Prophetas & Apostolos alloqui desiderantes aspicio, vbi Christum suum mihi pandentem Euangelium cerno, ego relictis illis, inquiram, si nuper Hadriam transfretantes adhuc applicuerint naues? quanti sal veneat? vtrum annonæ modium taxema carius vendat? Facessat igitur ab ore militis Christi omnis vani rumoris ineptia; & lingua, quæ immaculati Agni, imò summi Verbi rubet sanguine, dedignetur otiosi sermonis se fæcibus inquinare.*

Pet. Dam. opusc. 49. cap. 10 Soria ad eosdem monasterio.

TRACTATVS V.

VALETVDINARIVM,

SIVE,

DE INFIRMIS FRATRIBVS.

Fili in tua INFIRMITATE ne despicias teipsum, sed ora Dominum, & ipse curabit te. *Eccli. 38.*

Eccli. 37. Religiosi etiam abstemij, non liberi à morbis.

Q*VAMVIS frugalior Monachorum vita, & frequentia quæ habent ieiunia, à pluribus eos eximere soleant morbis, & reddere longæuos:* (In multis enim escis, *vt Sapiens ait*, erit infirmitas, *Et:* propter crapulam multi obierunt, qui autem abstinens est, adijciet vitam:) *accidit tamen, vt & veri serui Dei in varios frequentesque incidant morbos, & languores. Cùm autem omnem sui curam à se abdicauerint, & in suos transcripserint Superiores, muneris*

neris sui esse benignissimus Pater noster putauit, & hu quoque ex Regulæ auctoritate accuratius prospicere. Quæ autem de Infirmis statuit, Tractatu hoc explicabimus, adijcientes ea, quæ senibus (quoniã senectus ipsa morbus est) misericorditer voluit indulgeri. Constat verò disquisitionibus duodecim, quarum Prima *inquirit, quæ cura impendenda Ægrotis?* Secunda, *Cur ex eorum ministerio maior merces acquiratur?* Tertia, *Quanta Abbati Infirmorum debeat esse cura?* Quarta, *Quæ ipsi circa ægros speciatim obseruanda?* Quinta, *Quænam Infirmarij munia?* Sexta, *Num Religiosis adhibendæ Medicinæ?* Septima, *Num Monachis Balnearum vsus indulgendus?* Octaua, *Quæ à Fratribus circa Infirmos obseruanda?* Nona, *Ægrotis quæ obseruanda?* Decima, *Cùm affectato morbo laborantibus quid agendum?* Vndecima, *Quanta senum habenda cura?* Duodecima, *Quænam senibus piè indulgenda?* VALETVDINARIUM.

DISQVISITIO I.

Quæ cura impendenda Ægrotis?

Veteres Monachi, solicitè ægros curarunt. QVò minùs seipsi iuuare possunt infirmi, eò maiori pietatis affectu & diligentiori cura Monasticarum legum cõditores ijs succurrendum existimarunt. De Ægyptijs Hieronymus: *Si quis,* inquit, *cæperit ægrotare, transfertur ad exedram latiorem: & tanto senum ministerio confouetur, vt nec delicias vrbium, nec matris quærat affectum.* Idem porrò de Pachomij agens Monachis, ait: *Ægrotantes miris sustentantur obsequijs, & ad omnem copiam præparatis cibis.* De Monachis in Cellis habitãtibus ita Rufinus: *Si quis fortè in conuentu illo defuerit, intelligunt statim eum corporis aliqua inæqualitate detentum, & ad visitandum eum non omnes quidem simul, diuersis tamen temporibus omnes abeunt, portantes vnusquisque secum, si quid apud se est, quod ægro possit gratũ videri.* Inter commoda vitæ Cœnobiticæ hoc non infimum in historia Sancti Onuphrij relatum, quòd cui infirmitas corporis aut imbecillitas obrepserit, statim curã omnium fratrum cum omni sollicitudine adiuuetur. Hieron. epist. 22. Idem præfat. ad Reg. Pachom. Vit. Patr. l. 2, c. 22. Vit. Onuphri. c. 5. A B C

Hos imitatur S. Benedictus. Hisce vestigijs insistens S. BENEDICTVS, prudentissimè præscripsit: *Infirmorum cura ante omnia & super omnia adhibenda est, vt sicut reuera Christo, ita eis seruiatur.* Cuius rei caussam mox subiungit: *Quia,* inquit, *ipse dixit: Infirmus fui, & visitastis me. Et quod fecistis vni de his minimis meis, mihi fecistis.* Basilio conformis hæc constitutio, qui posita interrogatione: *Quali affectu debemus infirmis fratribus ministrare?* Respondet: *Sicut ipsi Domino offerentes obsequium, qui dixit: Quia quæcumq; feceritis vni ex his minimis fratribus meis, mihi fecistis.* Optimè proinde in hunc sensum Antiochus: *Qui ægrotos, aut carcere detentos, denique quouis necessitate miserè afflictos interuisit: eum vtique ipsemet teste visitat, qui nostri caussa pauper fieri voluit, nempe Dei verbum* Cap. 36. Vulg. ipsi seruiatur vt Christo. Matth 25. Reg. Basil. apud Ruf. cap. 30. Antioch. homil 99. D

Imbutus hoc affectu feruens Christi amator S. Bonauentura ita exclamat: *Cur anima tota die auxiaris post Christum? Indicabo tibi sponsa, quem diligit anima tua. Certè in infirmaria iacet, ibi angustiatur, ibi dolore torquetur. Curre, & sibi ministra, sibique compatere infirmanti. Non interrogemus eum de cetero, nec dicamus ei: Vbi iaces, vbi cubas in meridie? quia iam nouimus locum: scimus enim eum in Infirmaria iacere; non autem restat, nisi præstare obsequium.* Hactenus Bonauentura. Bonauent. stim. Amor. 1 p c 7. Cant. 1.

Opus ergo viua fide, vt Christo in ægrotis, membris vtiq; suis, seruiamus, ea promptitudine & deuotione, qua ipsi in persona seruiremus. Iterum hìc audiendus Bonauentura: *Cùm in lecto videt proximum infirmum, sibi videtur, quod videat Christum suum; & per hoc nihil sibi difficile, nihil sibi abominabile, nihil ignominiosum æstimat facere pro infirmis, & pro alijs desolatis: sed omnia dulcia, omnia suauia, omnia amabilia iudicabit, cum sic in proximo ministrat Christo.* Veritatem hanc dignatus est pijssimus Dominus ipso facto subinde ostendere. Martyrius Monachus leprosum in via repertum in humeros sustulit. Statim verò vt ad Monasterij aditum peruenit, is qui leprosus esse putabatur, de collo eius exiliens, & in ea specie appatens, qua recognosci ab hominibus solet *Christus Iesus*, ad cœlum Martyrio aspiciente redijt, ipsique ascendens dixit: *Martyri tu me non erubuisti super terram, ego te non erubescam super cælos.* Leo IX. cùm ante fores suas leprosum pauperem inuenisset, eumq; præ misericordia collocari in lecto suo mandasset, apertis mane à ianitore foribus, nusquam pauper inuentus est, Christum pauperis nomine eo loci recubuisse creditum. Ita Platina. *Quà in re opus viua fide.* Bonauent. supra. *Christus sub leprosi specie à Martyrio gestatur.* Greg. hom. 39. in Euang. *A Leone IX. in lecto collocatur.* Platina in Leone IX.

Ad commendãdam porrò vlteriùs ægrotorum curam & illud non mediocriter facit, quod Christus Dominus nullum misericordiæ *Christus ipse erga infirmos pius.* Luc. 4. Ioan. 11. Luc. 4. 38.

VALETVDINARIVM.

ricordiæ corporalis genus, diligentius & A frequentius legatur exercuisse, quàm quod infirmorum spectat curationem, vt proinde expresse eum imitentur, qui piè ac solicitè curam ægrotorum gerunt.

DISQVISITIO II.

Cur ex Infirmorum ministerio maior merces acquiratur?

CVM morosi & queruli plerumque sint ægroti, insignem sibi ministrantibus patientiæ occasionem, & amplissimi meriti B ansam offerunt. Illud verò ne negligatur, monet sanctissimus Patriarcha, hos tales *patienter portandos*, caussamque subnectit, *quia de talibus copiosior merces acquiritur.* Meritorum porrò hæc copia, quæ Religiosorum animos ad sanctum hoc misericordiæ pietatis opus magnopere excitare potest, à priscis olim Patribus obseruata & commẽdata reperitur. Vnde in vitis Patrum, ad quas fortè S. BENEDICTVS respexit, talis occurrit narratio: *Quidam frater requisiuit senes, dicens: Si duo fratres in vna sunt cella, & ille quidem vnus sex diebus integris ieiunat, ille* C *autem alter infirmitati facit obsequium, cuius ergo opus maius est apud Deum? Respondit senex: Si ille qui ieiunat sex dies, per nares se suspenderit, non erit similis illi alteri in conspectu Dei.* Sic ibi.

Infirmi patienter ferendi. Cap. 36.

Vit. Patr. l. 7 c. 19. *Propter meritum ingens, quod hinc oritur.*

Verùm vt meritorum seges aliquousque constet, capita aliquot recensebimus, ex quibus huius operis fructus colligatur.

I. *Confirmatur in ministrante charitas.* PRIMÒ autem, colligitur ex radice charitatis, ait enim Ecclesiasticus: *Non te pigeat visitare ægrotum: Ex his enim in dilectione firmaberis.* Quo loco visitare, vt ibidem obser- D uauit Cornelius, non tantùm adire & visere, sed & solari, consulere, benefacere, omnique ope iuuare significat. Ex his autem *in dilectione firmaberis*; Hæc enim sunt officia & actus dilectionis; actus autem firmant & intendunt habitum. Non facilè, ait Palacius, à dæmone vincetur, qui infirmos visitare contendit, infirmi infirmitas firmat infirmam Charitatem.

Eccli. 7. 37.

II. *Crescit hinc affectus cõpassionis.* SECVNDÒ, crescit hoc meritum ex compassionis virtute, quâ ægroto compatimur, & eius dolorem nostrum arbitramur. Vnde E optime Gregorius: *Ille perfectè tribuit, qui cum eo quod afflicto porrigit, afflicti quoque in se animum sumit: vt prius in se dolentis passionem transferat, tunc contra dolorem illius per ministerium concurrat.* Hunc in se affectum piè & luculenter expressit Apostolus, cùm de Epaphrodito sermonem facit: *Infirmatus est* (inquit) *vsque ad mortem, sed Deus misertus est eius: non solum autem eius, verumetiam & mei, ne tristitiam super tristitiam haberem,* Quis autem neget magnæ virtutis meritique

Gregor. lib. 20. Moral. c. 16.

Philipp. 2.

hanc esse condolentiam, quâ alterius ærumnis pressi ærumnas miseriasque in nos ipsos transfundimus, & ei malo vltro subiacemus, quod alterum reluctantem fortassis & inuitum excruciat.

TERTIÒ, sumit & infirmorum cura à virtute patiẽtiæ & mansuetudinis augmentũ. Quis enim nesciat multiplices infirmorum deuorandas molestias, & quotidianas subinde audiendas querelas, vt quantumcumque satagas, numquam eis satisfacias, & licet pro re multa respondere queas, dissimulandum tamen sit, ne ægrotorum animus morbo satis exasperatus facilè irritetur, vt meritò Sanctus Legislator inculcauerit huiusmodi patienter portandos esse. III. *Patientia & mansuetudo.*

QVARTÒ, his ipsis misericordiæ exercitijs caro domatur, & spiritui subijcitur, ipsaque humilitas, religiosæ perfectionis fundamentum, non leue accipit incrementum. Quis neget Mortificationis & humilitatis actus esse, noctu diuque iuxta ægri lectum peruigilare, singulis pæne momentis ægrum alloqui, solari & fouere, pituitam & exscreationes excipere, saniem à vulneribus abstergere, excremẽta auferre, in naturæ necessitatibus subuenire, sordes emundare, de lecto in lectum transferre, lectulos ipsos componere, cubicula, ollas, reliquamque supellectilem nitidam conseruare, & cùm opus est purgare? hæc, inquam, aliaque similia negare nemo potest, quin humilitatis materiam, adeoque & meritum suggerant: cum in hisce talibus multa fastidia sæpe sint superanda. IV. *Mortificatio & humilitas.*

QVINTÒ, Infirmos visitantibus magis autem continuò subseruientibus tribuitur venialium peccatorum remissio, quæ S. Cæsarij Arelatensis sententia est. *Quibus,* inquit, *operibus minuta peccata redimantur plenius vobis insinuare desidero. Quoties infirmos visitamus, in carcere positos requirimus, discordes ad concordiam reuocamus,* &c. *istis operibus & his similibus minuta peccata quotidie redimuntur.* Hæc ille. Qui à S. Augustino hanc hausisse fortassis doctrinam, qui ait: *Ad omnia, quæ vtili misericordia fiunt, valet quod Dominus ait, Date eleemosynam, & ecce omnia munda sunt vobis.* Chrysostomus verò apud Damascenum plures vtilitates, quas consequantur ægrotorum curam gerentes, vel eos inuisentes coaceruatim proponit, dicens: *Nec te, ô homo fratres tuos ægrotantes visitare pudeat. Siquidem huiusmodi visitationes & hortus & pratis, atque conuiuijs amæniores sunt. Nam ex hortis nihil boni nobiscum domum referimus, ex conuiuijs rursum ebrietatem ac dementiam & innumera mala. At ex huiusmodi visitationibus latas spes diuinam beneuolentiam, cælestem fiduciam, animi probitatem, & æquitatem lucramur, atque hoc denique, vt nullis rerum euentibus consternemur, sed in omnibus quæ humanitus accidunt,*

V. *Infirmis ministrantes venialia peccata redimunt.* Cæsar. hom. 8.

August. Enchir. c. 71.

Damasc. l. 2. Paral. c. 99.

Alia vtilitates, quas consequuntur.

ciduut, philosophicum animum præstemus.

DISQVISITIO III.

Quanta Abbati Infirmorum debeat esse cura?

ABBAS, vti totius corporis, quod efficit religiosa congregatio, caput est: ita sedula membrorum singulorum ei gerenda cura, maximè tamen eorum, qui magis indigent, quales sunt infirmi. Proinde Legislator noster grauissimis verbis hoc inculcandum putauit. *Cura maxima*, inquit, *sit Abbati, ne aliquam negligentiam patiantur infirmi.* Et quasi id satis non esset, iteratò idipsum monet: *Curam*, inquit, *maximam habeat Abbas, ne à Cellerarijs aut seruitoribus negligantur infirmi: quia ad ipsum respicit, quidquid à discipulis delinquitur.* Ad Prælatorum verò excitandam solicitudinem nescio an maior adhiberi queat stimulus, quàm qui ab Apostolo suggeritur, cùm ait. *Si quis suorum & maximè domesticorum curam non habet, fidem negauit, & est infideli deterior.* Quasi dicat: Qui suorum domesticorum tam corporis, quam animæ saluti non prouidet, fidem negauit. Non quidem verbo, sed factis & opere: Deus enim ipsaque fides dicit & dictat illud Isaię: *Domesticos seminis tui non despexeris.* Qui ergo suos negligit, videtur fidem & Christianismi famam negligere, esseque caussa cur infideles blasphement Christum, & Christianos. *Et est infideli deterior.* Infideles enim naturali instinctu & pietate suorum curam gerunt; hic enim est ordo charitatis, etiam naturalis, vt domesticis præ externis prospiciamus.

Abbas magnam habeat infirmorum curam. Cap. 36. Reg. Ibid. *Stimulus ad eam.* 1. Tim. 5. 8. Isai. 58.

Quæ si in quemuis conueniant christianum, quid quæso dicendum de Abbate, qui suorum dicitur, & verè etiã est Pater subditorũ? Quid non meritò sperent Religiosi ab eo, qui vt eius essent filij, Patrem & matrem, omnemq; cognationem pro Christo deseruerunt? Patrem sanè vix credet, qui in corporis ægritudine pium patris non senserit affectum. Atque inde adeò contingit, vt & subditus vicissim filialem animum, omnemq; erga Superiorem obseruantiam exuat, contentus quocumque saltem modo eiusdem imperijs, quæ parum fortè probat, satisfecisse. Et metuendum ne neglectus subditus de Superioris incuria grauiùs cõqueratur, non apud confratres tantùm, sed & apud externos, à quibus subinde solatia poscat, domesticis destitutus: *Bonus autem Prælatus*, vt ait S. Bonauentura, *agnoscit se fratrum suorum patrem, non dominum: & exhibet se eis medicum, non tyrannum, nec reputat eos vt iumenta sua, vel seruos emptionis, sed vt filios hereditatis supernæ consortes. & facit eis sicut vellet sibi fieri, si similiter indigeret.* Talem vt se quis-

Est Pater subditorũ. *Qui si negligantur, conquerantur.* Bonau. lib. de sex alis Seraph. c. 4.

A que præstet Superior, non præceptis tantùm aut monitis, sed viuis deinceps aliquot exemplis, quæ in vtramuis partem valent plurimùm, eum exstimulabimus.

VALETVDINARIVM. *Exempla ad hoc opus incitantur Prælati.*

S. Ludouicus Franciæ Rex: *frequens visebat ægrotos, quibus ipse non solùm suis sumptibus omnia suppeditabat, sed etiam quæ opus erant, manibus ministrabat.* Regi huic Romanorum Imperatores in hoc genere omninò præstantissimos subijciamus. Titus Imperator, qui *amor ac deliciæ generis humani* dictus est, ægrotantes non modò inuisebat, sed etiam B per semetipsum reficiebat. De Hadriano Spartianus: *Ægros bis ac ter die, & nonnullos equites Romanos ac Libertinos visitauit, solatijs refouit, consilijs subleuauit.* Quod Dio quoque scripsit. Plinius Traianum laudat, quòd *solatium fessis, ægris opem ferret.* De eodem ex Suida annotauit Lipsius: *Traianus Princeps milites in prælio vulneratos curabat. Cùm autem fasciæ & volumina deficerent, nec suæ quidem vesti pepercit, sed eam totam in ligamenta & fomenta discidit.* Ars hæc est imperatoria valdè ad beneuolentiam parandam, à qua Velleio C Paterculo laudatus etiam Tiberius: *Per omne*, inquit, *belli Pannonici tempus, nemo è militibus, cuiuscumque gradus, imbecillus fuit, cuius salus & valetudo non ita sustentaretur Cæsaris curâ, tanquam distractissimus ille tantorum operum mole, huic vni negotio vacaret animus. Erat desiderantibus paratum iunctum vehiculum, lectica eius publicata: cuius beneficium cùm alij, tum ego sensi. Iam medici, iam apparatus cibi, iam in hoc solum importatum instrumentum balinei, nullius non succurrit valetudini.* Sed stupenda prorsus est cura quam suis impendit Gratianus Imperator, quem ita alloquitur Au- D sonius: *Ægrotantes amicos Traianus inuisere solebat; hactenus in eo comitas prædicanda est. Tu & visere solitus & mederi, præbes ministros, instruis cibos, fomenta dispensas, sumptum adijcis medelarum: consolaris afflictos, reualescentibus gratularis. In quot vias de vna eius humanitate progrederis! legionibus vniuersis, vt in communi marte euenit, si quid aduersi acciderat, vidi te circumire tentoria, satin salue, quærere: tractare vulnera sauciorum; & vt salutiferæ apponerentur medelæ, atque vt non cessaretur, instare. Vidi quosdam fastidientes cibum, te commendante sumpsis-* E *se.* Hactenus Ausonius.

S. Ludouici. Iteu. Rom. 26. Aug. *Titi Imperatoris.* Sueton. in Tito c. 8. *Hadriani.* Plin. Panegyr. *Traiani.* Vellei. hist. lib 2. *Mira Tiberij in ægros commun.* Auson. ad Gratian. *Stupenda Gratiani erga suos cura.*

Quòd si hæc aliaque Imperatores, & in ijs Ethnici, suis fecerint militibus, quid non exspectandum à Religiosorum hominum Superioribus & Patribus? qui quos habent filios, etiam Dei filios, & regni cœlestis heredes agnoscunt. Effulsit sanè plurimum in hac parte charitas, historicis monumentis iam olim consignata, ex quibus vnicum hîc subijcere satis erit. S. Macarius, vt refert Raderus, olim visit Monachum morbo laborantem, quęsiuitque, ecquid desideraret? *parum*, inquit, *panis recentis ex flore farris melioris.*

Maiora exspectanda à Religiosorum Patribus. *Laudata Macarij in Monachum ægrum charitas.* Rader. p. 3. virid. Sãct. c. 4. nu. 19.

VALETVDINARIVM.

horis. Pinsebant autem ibi tunc religiosi farinam ipsimet ad vsum totius anni; sic enim illic mos obtinuerat. Ter ergo beatus ille suoque nomine dignissimus Macarius, homo natus annos nonaginta, ex ætate profectus Alexandriam, panes, quos secũ aridos & siccos acceperat, delicarioribus permutauit, & ægro allatos porrexit.

DISQVISITIO IV.

Quæ erga infirmos Abbati speciatim obseruanda?

Abbas hoc erga infirmos fornet.

QVAMVIS Christiana charitas iubens proximum amari sicut seipsum, & quæ mox attulimus exempla, satis indicare videantur, in quibus Abbatis cura circa infirmos vigilare debeat, vtrorumque tamen gratiâ, tam infirmorum scilicet, quàm Abbatum, iuuerit hîc ordine exprimere quæ ab his illis sunt præstanda:

I. *Exstruendum curet Valetudinarium.*

PRIMVM autem sit, quod ait S. BENEDICTVS: *fratribus infirmis sit cella per se deputata.* Ad Abbatẽ enim spectat hanc cellam siue valetudinariũ curare exstrui. Habuisse autem veteres Monachos separatim suam, vt vocant, Infirmariã, certissimum arbitror; cũ de ijs Hieronymus scribat: *Si quis cœperit ægrotare, transfertur ad exedrã latiorem.* Et S. Pachomius: *Nullus*, inquit, *introëat locũ ægrotantiũ qui non ægrotat. Qui ægrotauerit, à Præposito domus ducetur in tricliniũ ægrotantium.* Cæsarius Arelatensis: *Et si hoc necessitas infirmarum exegerit, & matri Monasterij iustum visum fuerit, etiam Cellariolum & coquinam suam infirmæ communem habeant.* Idipsum in vtraque sua Regula successor eius expressit S. Aurelianus. Et Regula ad virgines. *Sit Abbatissæ cura, vt separatim cellam habeant cum omnibus opportunitatibus, vt nullum exteriorem laborem sentiant, quæ in infirma carne pœnã portant.* Theodosius Cœnobiarcha, vt habet Metaphrastes, tria in suo Monasterio extruxit valetudinaria, vnum quidẽ ijs qui propter Christum erant seiuncti, & toti mundo crucifixi tribuit *ad curam corporis in infirmitatibus.* Reliqua duo permisit ijs, qui in mundo versabantur. *Quin etiam cum suis Monachis, quorum propter senium & labores longa exercitationis soluta erat vis membrorum, in loco separato aptum extruxisset Gerontocomion, id eis permisit ad recreationem diuturnæ afflictionis, tanquam bonis viatoribus, longa via & aspera defessis, accommodatum diuersorium.* Ferunt S. Bernardum à quodam Abbate rogatum, num diruto pristino Monasterio nouum ei liceret excitare; respondisse id concedi, si primò omnium valetudinarium exstrueret. Tanta ei erat infirmorum cura.

Hieron. epist. 22. *Quod veteres Monachi habuerunt.* *Pachom. reg. on. 10.* *Cæsar. Reg. Monial. c. 30.* *Reg. Monach. cap. 53. in Reg. Monial c. 37.* *Reg. ad Virg. c. 15.* *Apud Sur. 11 Ianuar.* *Etiam domunculas pro senibus.*

II. *Abbas diligentem constituat Infirmarium.*

SECVNDÒ. Abbatis est, diligentem & obsequiosum Seruitorem ex fratribus, quem *Infirmarium* vocant, ægrotis deputare: cui etiam, si necessitas id requirat, alij in subsidium adiungantur. Hoc scilicet illud est, quod S. BENEDICTVS ait: *Curam autem maximam habeat Abbas, ne à Cellerarijs aut seruitoribus negligantur infirmi: quia ad ipsum respicit, quidquid à discipulis delinquitur.* Sed de Infirmarij officio videndum posteà.

III. *Prospiciat de Medico, Pharmacis, &c.*

TERTIÒ, ad Prælatum spectat iuxta necessitatem prospicere Infirmis de Medico, Chirurgo, Pharmacis, & cibis melioribus, prout opus fuerit. Nec dubium est quin graue committat peccatum, si in his necessarijs ex tenacitate, aliave caussa officio suo desit. Quare Cassinenses benè prescribunt, nulli omnino labori, nullique impensæ parcatur, *vt infirmis necessaria obsequia, tum spiritualia, tum corporalia non desint.*

IV. *De balneis & carnibus, cum opus.*

QVARTÒ, Prælato incumbit Balnearum vsum infirmis quoties expedit offerre, sicut & carnium esum, habito prudentum medicorum iudicio, piaque circa Infirmum consideratione. Sed de his infrà.

V. *Facilè credat dicenti se ægrotare.*

QVINTÒ, facilis sit Superior vt credat dicenti se ægrotare, ne murmurationis ansam infirmo suggerat. Morbus enim cũ incitet ad conquerendum, facilè in murmurationem deficientibus ad salutem remedijs æger labitur. Augustini hæc prescriptio est: *Si latens est dolor in corpore, famulo Dei dicenti quid sibi doleat, sine dubitatione credatur.* In quibus verbis famulum Dei exponit Humbertus, *qui diem noctemque in Dei obsequio impendere anhelat, qui in suis Regulis humiliter & deuotè se exercet: qui libenter Prælati sui voluntatẽ, non suam implet; qui bonum communitatis, non priuatum quærit; qui proximum verbo & exemplo pascit: Tali famulo Dei* (cõcludit Humbertus) *dicenti quid sibi doleat, sine dubitatione credatur.* Breuiùs ante ipsum Hugo de S. Victore: *Iure ei credẽdum est, quem boni mores & conuersatio sancta famulum Dei esse commendant.* Verùm vt his meritò fidem adhibendam nemo negauerit; crediderim tamen non adeò strictè hoc Augustinum sumpsisse, cùm Monachos olim seruos Dei fuisse appellatos Prosper Stellartius asserat, eoque proinde nomine etiam non adeò exactè & ad perfectionis amussim viuentes intellexisse: & durum satis esset minùs perfectis in his semper fidem derogare, nimis anxiè labores eorum perscrutari, aut statim fictos suspicari. Monet tamen Lairuelz, quosdam esse, qui cùm sint voluntate, & nõ naturâ delicatuli, nimiam suæ carnis curã gerunt, ac proinde minimo dolore capitis exstante, medicum consulere volunt, & medicinam sumere, vel saltem ab obseruantijs monasticis absolui. De huiusmodi curam etiam solicitam debet gerere Prælatus, non vt eorum desiderijs satisfiat, sed vt eorum corpora nimia potionum congerie non grauentur, & vt eorum

August. in Reg. c. 6. *Humb. c. 121.* *Non tantùm perfectis,* *Hugo in Reg. S. Augusti.* *Stellart. nucl. hist. ad reg. S. Aug. pag. 41.* *Sed etiam minùs perfectis credendum.* *Lairu. in Optic. reg. spec. 94.* *Verum diferenti.*

eorum mentes in desiderijs carnis non fo-A ueantur. Idemque notat posse Prælatum tripliciter peccare non credendo Confratri suo dicenti se dolere. Primò, si hac ratione morbo non adhibeat remedium. Estque is defectus charitatis & iustitiæ. Nam ex vtriusque obligatione debet prouidere suo Religioso. Secundò, iudicando temerè non dolere eum, qui conqueritur, facitque ei iniuriam, si non habeat iustam caussam sic suspicandi & dubitandi. Tertiò, Si id sibi persuadere non vult, ne sit opus pecunijs ad satisfaciendū Medico, Chirurgo, vel Pharmacopolæ. Hæc enim non persuasio non B potest ipsum excusare à peccato; quandoquidem illa non est bonæ, sed malæ fidei.

Prælatus non credendo tripliciter peccat. Primò. Secundò. Tertiò.

VI. Sextò, Superioris officium est, non minùs animæ, quàm corpori prospicere; adeoque curā gerere, vt Sacramenta Pœnitentiæ, Eucharistiæ, & extremæ vnctionis ægrotis tempestiuè & congruè administrentur, & vt ad sanctam mortē, si illius periculum sit, ritè disponantur. Quinimo præscribunt Cassinenses, vt *ægroti admoneantur, ne omittant propter infirmitatem, Confessionem & Communionem temporibus consuetu, imò hortentur, vt ea crebriùs faciant.* C

Superior etiam animæ saluti consulat.

VII. Septimò, cōuenit vt ipse Superior infirmos sæpiùs visitet, suumque erga eos amorem, solicitudinē & cōpassionem ostendat. *Magnū*, inquit Nazianzenus, *calamitosa remedium est miseratio ex animo collata: verèq, ac sincerè candolere, calamitatem magna ex parte leuat.* Constitutiones Clericorum Regularium Theatinorū de hoc ita statuunt: Præpositus & ceteri (si modò fieri poterit) quotidie, aut saltem alternis diebus ęgrotos visitent, eosque ad patientiam, diuinarumq́; rerū desideriū cohortentur. In instructionibus sanè D Carmelitarum Discalceatorum præscribitur, vt examinetur, an Prior visitet infirmos singulis diebus.

Sæpiùs infirmos visitet. Nazianz. orat. 16. Part. 2. c. 4. Prax. visit. sect. 4.

VIII. Octavò, denique, hîc addendum puto, quod vetusta Regula à SS. Patribus prolata his verbis præscribit: *Id etiam pro custodienda fama specialiter statuimus, vt nullus Monachus in infirmitate positus relicto Monasterio, parentū suorum studio commendetur, quia magis eum sæcularium spectaculorum visu & auditu pollui cēsemus, quàm ab ægritudine posse purgari.* Sic ibi. Cui & altera adiungi potest ratio, quod sæculares E facilè scādalizentur, si videant Religiosos in infirmitate à suis deseri Superioribus, quos neglectę arguunt charitatis, vt omittā quod conqueri possent propinqui se hoc pacto à Religiosis non parū grauari, adeoq́; non satis benè de ijs loqui. Quare etiam Cōstitutiones Vallisoletanę cōcedunt quidē ægrotos debilesq́;, qui in Monasterio nō possunt cōualescere ad alia Ordinis Monasteria deduci, non tamen ad ędes suorum Parentum, vel ad villas, aut Prioratus Ordinis.

Non facilè eos sæcularibus extra Monasterium commendet. Reg Patr. cap. 13. *Propter scādalum.* Const. Vallisol. c. 73.

Ne autem in his & similibus à Superioribus delinquatur, seuerè admodū præscribunt Cassinenses, vt, *si de negligentia fuerint conuicti, puniantur à Regimine sine misericordia, quam ipsi quoq; exhibere noluerūt, maximè eā indigentibus infirmis.* Et meritò, *Qui enim habuerit substantiam huius mundi, & viderit fratrē suum necessitatem habere, & clauserit viscera sua ab eo: Quomodo Charitas Dei manet in eo?*

VALETUDINARIUM. *Negligentes infirmos puniendus.* 1 Ioan 3. 17.

DISQVISITIO V.

Quanam Infirmarij munia?

Potissima post Abbatem infirmorum cura ad eum fine dubio spectat, qui ab ipsis *Infirmarij* nomen accepit, de quo breuiter præscribit Legislator noster, vt *fratribus infirmis deputetur Seruitor timens Deum & diligens, & solicitus.* Vbi tres optimas conditiones Infirmarij ponit, quarū *Prima* est, vt timeat Deum, adeòq́; sit humilis, mansuetus & patiens, vt in charitate timoris Dei sciat ægrorum querimonias patienter sustinere. *Secunda* est, diligentia, ne si tardior fuerit, Infirmos moræ impatientes contristet. *Tertia* est, Solicitudo, vt nimirū de necessarijs abundè illis & ex charitate prospiciat. *Infirmarium*, inquiunt Bursfeldēses, *præcipuè misericordē esse decet & cōpatientem: qui quotidie quoties opus fuerit, infirmos visitare debet, & ea quæ cuique opus esse perspexerit, de coquina aut cellario procurare, & secundum possibilitatem suam & monasterij sollicitus præparare.*

Cap. 36. *Tres conditiones boni Infirmarij. Prima. Secunda. Tertia.* Bursf. dist. 2. cap. 10.

Sed quid alij antiquiores de hoc officio præscripserint, operæpretiū fuerit expendere. Augustinus: *Ægrotantium cura, siue post ægritudinem reficiendorū siue aliqua imbecillitate etiam sine febribus laborantium vni alicui debet iniungi, qui de Cellaria petat quod cuique opus esse prospexerit.* Regula Tarnantensis: *Infirmantibus quoq́, vel aliqua inæqualitate laborantibus fatis fidelis & strenua debet persona præponi quæ & ægrotis cum pietate seruiat, & Monasterialē disciplinā regulariter custodiat, & quæ cōueniunt Infirmis rationabiliter expendat.* Isidorus Hispalensis: *Cura infirmorum sanæ sanctæque cauuersatiaus viro cōmittenda est, qui pro eis solicitudinē gerere possit, magnaq́, cū industria præstafaciat, quidquid imbecillitas eorū exposcit. Ipse autem sic ægrotis deseruiet, vt de sumptibus eorū vesci non præsumat.* Post remum hoc monitū etiam habet Regula Fructuosi: *Tales*, inquit, *sint eis* (ægrotis) *ministri delegādi, qui & pulmēta strenuè præparēt, & deuotè eis ministeria obsecundēt, & de his quæ illis residua sunt, neque fraudem faciant, neque occultè cōmestione se illicita polluant.*

Quid veteres Monachorum Magistri de eodem statuerint. August. reg c. 8. Reg Tarnant c. 21. Isidor. in Reg c. 20. Fruct. Reg. c. 10.

Quod autem hîc Sanctus de præparandis ægrotorū cibis scribat, monendus Infirmarius, vt & hoc, cùm opus erit, non negligat, seu Marthę vilius ministerium suā personā indignū: Nam, vt Cassiodorus de his agens, ait: *Hæc*

Infirmarius ab negligat Marthæ officia. Cassiod. l. diuinar. instit. c. 21.

VALETVDINARIVM.

ait: *Hæc cum peregrinis atque ægrotis præparantur, fiunt cælestia, quamuis videantur esse terrena. Quale est enim languentes aut dulcibus pomis reficere, aut columbarū fœtibus enutrire, aut piscibus alere, aut mellis suauitate mulcere? Nam cùm vel aquam frigidam in nomine suo Dominus pauperi præcipiat offerri, quātò gratius erit diuersis egentibus escas suauissimas dare, pro quibus in illo iudicio fructum multiplicatā possitis mercede recipere. Non debet negligi, vndecumq; potest homini subueniri probabiliter.*

Cærim. S. Iustin. p 3. cap. 13. *Sint discreti & compatient.*

Congregationis S. Iustinæ Cærimoniale vtilem hanc habet instructionem: *Infirmarij sint discreti & compatientes infirmis suis, nulloq; modo increpare debent, maximè grauiter infirmatos, quia ipsi de se in continua tristitia sunt & mœrore, & obiurgari in calamitate maius est quā ipsa calamitas; vnde cum omni gratiositate si quid excesserint & quasi iocādo monēdi sunt.* Delinquūt in hoc genere, qui Infirmis morborū caussas exprobrant, & ipsismet attribuunt; deinde qui cū eis contendunt, atque in omnibus contradicunt. qua ratione bilis excitatur & inflammatur. Item qui morbi longitudinem malè ominantes prędicunt, & mortem ante tempus prænuntiant. Deniq; qui coram ægroto cibos, medicinas, valetudinariū, cœlum, Medicū atque omnia vituperant, quæ sanè Superiori, nō ęgroto significāda erant.

Suos non contristent, aut irritet.

Nigron. ad Reg. 29. num 6.

De quibus vide plura apud Nigronum ad Regulas communes Societatis Iesu.

Quales esse debeāt famuli eius. Part 5 c. 13. Petr. Clun. in stat. nu. 24.

Vult Cærimoniale S. Iustinæ principalē Infirmariū esse Monachū, qui tamen socios habere possit cōuersos, vel Cōmissos. S. Petrus Cluniacensis: *Statutū est, vt infirmis ipsis, vel quibuslibet in infirmaria comedētibus, nullus, vt fieri solebat, famulorū laicorum seruiat, sed Monachi tantummodo, aut conuersi barbati.* Cetera porrò quę ad Infirmarij officiū spectāt, prudentię coniuncta charitas, & particulares cuiusq; Ordinis cōstitutiones satis edocebūt.

DISQVISITIO VI.

Num Religiosis adhibendæ Medicinæ?

Quidam Patres medicamenta à Monachis remouerūt. Chrysost. hom 59. ad Pop. Antioch.

RIGIDIORES hac in parte nonnulli SS. Patrum fuisse videntur, qui medicamenta à Monachis remouentes, spem solam in summo Medico Deo Opt. Max. collocandā censuerunt. Chrysostomus de Monachis agens, ait: *Si quis ægrotat, non lacryma, nō luctus, sed rursum orationes, non medicorū manus, sed sola frequenter fides ægrotū liberauit. Si verò Medicis opus sit, multa & hic modestia, tolerantia multa.* Similia & alibi habet. Macarius Ægyptius: *Teipso,* inquit, *discusso agnosce, num aliquanda morbi corporei te deducant ad medicos terrenos: quasi Christus cui credidisti, curare te nequeat.* S. Bernardus verò, vti tēporibus nostris vicinior, ita Cistertienses suos à medicinis reuocat, scribens enim ad fratres de S. Anastasio qui varijs afflictabantur morbis, ita ait:

Homil. 14. in 1 Tim. Macar. homil. 48.

*Compatior vtique, & multū ego compatior infirmitati corporū, sed timenda multò magis, ampliusque cauenda infirmitas animarū. Propterea minimè competit religioni vestræ, medicinas quærere corporales, sed nec expedit saluti. Nā de vilibus quidem herbis, & quæ pauperes deceant, interdū aliquid sumere tolerabile est, & hoc aliquando solet fieri. At verò * species emere, quærere Medicos, accipere potiones, religioni indecens est, & contrarium puritati: Maximèq; Ordinis nostri nec honestati congruit nec puritati. Hæc enim omnia gentes inquirunt. Scimus autem, quia qui in carne viuunt, Deo placere non possunt. Spiritualia proinde spiritualibus cōparanda, & quærēda potiò humilitatis, & clamandū in toto corde. Sana animam meam, quia peccaui tibi.* Bernardo coætaneus Petrus Blesensis simili Spiritu & stilo Religiosos perstringit: *Si inueniat Religiosus,* inquit, *circa se aut pulsum velocē, aut vrinā incensam, aut hebetem appetitū, consulit medicos, examinat species, electuaria facit: nullis salsamentis vtitur, quæ non sint condita ex cinnamomo & garyophillo, & nuce muscata. O quàm odiosum est in homine, quod qui semper de hierarchia cælesti deberet loqui, de hierapicra & hieralogadij disputare discit! Religiosus talis discipulus est potiùs Epicuri, quā Christi. Hoc capiti,* inquit, *hoc oculis, hoc stomacho, hoc hepati nocet. Butyrum conuertibile est naturæ, ceruisia ventos facit, caules melācholici sunt, porri cholerā accendunt, pisa guttā generant, faba constipat, lentes excæcāt, caseus vniuersaliter est pessimus. Diu ad orationem stare neruos debilitat, ieiunare cerebrū turbat vigilare desiccat. Nunquid inueniuntur ista differētia in Euāgelio aut prophetis? Certè non hoc habet institutio* B. BENEDICTI; *sed miseris hoc imperat caro & sanguis.* Sic ille.

Bern. epist. 321. S. Bernardus in eo ... sensu. * Id est, aromata. 1. Cor. 2.14. Psal. 40. Item Petrus Blesensis in c. 1. Iob. *Qui acriter Monachos medicos perstringit.*

His addi possent exempla Sāctorum, qui etiā in magna necessitate medicinas respuerunt, quæ recensent Gerardus Vossius, & Nigronus. Scribit verò Cornelius, veteres Ascetas Medicis & medicinis abstinuisse, tum, quia in eremis & locis solitarijs longè ab vrbibus & medicis degebant; tum quia studio paupertatis, austeritatis, pœnitentię & mortificationis se totos dederant. Axioma enim eorum erat: *Morbus corporis est purgatio animæ.* Item: *Corporis infirmitas, est mentis sanitas & firmitas.*

Hos faciūt exempla Sanctorum. Voss. S. hol. ad serm. S. Ephrem de fide tom 1. Nigron. ad reg 17. nu. 17. Cornel. in cap. 38. Eccl. v. 11. Ex Anachoretarum.

Verùm his non obstantibus, vt Disquisitionis titulo respondeamus, asserimus licitū esse Religiosis medicorū & medicamentorum vsum, modò is modū nō excedat. Supponit hoc Augustinus, qui lauacrū corporis suis permittit, *de consilio medici.* Et paulò pòst ait: *sed tamen vtrū sanando illi dolori, quod delectat, expediat, si nō est certum, medicus consulatur.* Pluribus verò docet Basilius, medicis & medicinis vtendū, ita tamen vt potior spes in Deo collocetur: *Neque,* inquit, *fugienda penitus ars ista est, neque rursus omnia in ea salutis nostræ præsidia collocādo; sed quemadmodum licet agriculturæ vsum acceperimus, frugum prouentū* tamen

Probatur licere Monachis vti medicinis. Ex Augustino. Reg. cap 1. S. Basilius in Reg fusior. reg. 55.

tamen postulamus à Deo, & quamuis gubernatori clauum committamus, Deum tamen, vt nos ex alta incolumes conseruet, oramus: Sic nihilominus cum medicum adhibemus, idq; ratia fieri concedit, neutiquam à spe illius ergo nos bonitatis debebimus discedere. S. Diadochus distinctione vtitur, *Medicos vocare*, inquit, *cùm non valemus nihil prohibet: verùm non oportet spem sanationis in illis collocare, sed potiùs in vero Saluatore, & medico nostro* IESV *Christo. Hæc verà illis qui in cœnobiis, & ciuitatibus propositum continentiæ excolunt, Dico. At si quis vitam Anachoreticam, id est, ab oculis hominum remotam, in locis desertis, inter duos & tres vnius moris fratres degit; quibuscumque ille morbis conflictetur, applicet se in fide ad Dominum, qui sanat omnem morbum, & omnem languorem.*

Diadocho, qui Cœnobitis id indulget. Diadoch. de perf. spir. c. 53.

Non defuisse porrò priscis illis Monachis, qui in Nitriæ monte habitabant, medicos aut medicinas, videre est apud Palladium, vbi legitur: *In hoc monte degunt etiam medici & Placentarij; vtuntur etiam vino, & vinum illic venditur.* Quod intelligo in vsum dumtaxat infirmorum. Idem refert de Apollonio: *Suis pecuniis & suis laboribus emens Alexandriæ vasa medica omne genus, vniuersæ fraternitati eo suppeditabat ad morbos: & licebat eum videre à primâ luce vsque ad horam nonam discurrentem obeundo monasteria, & ostium ingredientem & visentem num quis decumberet. Portabat autem vuam passam, malapunica, ouo, panem siligineum, & ea quibus opus habent ægroti.* Stephanus Abbas, coactus est à medicis carnes comedere, & paruit: ac Deo id non displicuit, vt frater eius è visione quadam cognouit.

Monachi Nitrienses vsi medicinis. Pallad. in Lausia. c. 7. Ibid. c. 14. Prat. Spirit. c. 65.

Quod S. BENEDICTVM spectat, non dubito quin ei, qui *Infirmorum curam ante omnia & super omnia* adhiberi voluit, placuerit etiam medicos aduocari, quod & discretionem eius decebat, & S. Basilius ei facilè potuit persuasisse. Innocentius III. de Benedictinis agens, decreuit, vt *debiles & Infirmi, qui minutione indigent, vel alio medicina, non seorsum in cameris, sed omnes in Infirmitorio qua necessario fuerint sibi recipiant.* Ex quo loco Panormitanus deducit Monachos licitè vti medicinis & medico. Constitutiones Cassinenses expressè agunt de medico, & medicamentis, prout etiam Vallisoletanæ.

Nec S. Benedicto displicuit. Innocent. Cap. Cum ad Monast. *Probatur & ex Iure Canonico.* Vallisol. cap. 75.

Superest nunc, vt testimoniis initio propositis respondeamus: *Primò* igitur, ad Chrysostomum dico, referre illum dumtaxat, quis apud Monachos viguerit vsus, & illos tantæ fuisse obseruātiæ, vt etiam medicinæ arti renunciarent, & insinuat satis, raro illos ægrotasse, solaque rigidioris obseruantiæ nonnulla remissione sanitati pristinæ restitutos.

Respondetur argumentis contra allatis. Primò.

Deinde, S. Macarij testimonium vel de Anachoretis intelligendum arbitror, vel eum in illâ fuisse sententiâ, vt voluerit suos, quos exhortabatur, medicamentis carere, vel ita iam apud illos vsu receptum erat.

VALETVDINARIVM. *Secundò.*

Tertiò, S. Bernardum & Petrum Blesensem aliud voluisse non puto, quàm nimis anxiam valetudinis tuendæ curam compescere & à pretiosorum medicamentorum vsu paupertatis professores reuocare.

Tertiò.

Quartò, Exempla Sanctorum, qui in necessitate virtutis ergo medicinas respuerunt, satis docent in monasteriis medicorum & medicamentorum vsum vetitum non fuisse, cùm illi hæc oblata, & ipso vsu permissa refutauerint, quod alioqui in illis, vti singulare, non commendaretur. Heroicos ergo hi tales mortificationis & patientiæ actus exercuerunt.

Quartò.

Obsigno Disquisitionem hanc verbis Christi Domini S. Birgittæ dictis: *Multi electarum meorum fuerunt, qui nec habuerunt medicinas carnales, nec alias indulgentias carnis, & placuerunt mihi. Alij verò secundum dispositionem temporum, locorum atque infirmitatum diuersarum adhibuerunt sibi medicamenta: nec isti displicuerunt mihi, quia totum fecerunt ad seruiendum mihi. Ideò obedientia illa, quæ nihil habet de propriâ voluntate, plus placet mihi, quàm sacrificium magnum.*

Christi Domini de his sententia. Birg. reuel. c. 60.

Obseruandum verò, nec medicamenta sumenda, nec Medicum consulendum, nisi de Superioris licentia, vnde prudenter in suis declarationibus Cassinenses: *Ordinamus etiam, quòd nullus fratrum loquatur cum medico, aut ab eo petat consilium, sine licentia Superioris: nec potiancem aliquam, vel pillulas custodiâ egentes, sine speciali licentia Medicinapist.* Constitutionis huius æquissimæ plures sunt caussæ, quas enumerat & expendit Iulius Nigronus.

In his nihil agendum sine Superioris licentia. Cassin. ad c. 36. Nigron. ad reg. 17. com. Soc.

DISQVISITIO VII.

Num Monachis Balnearum vsus indulgendus?

Evidens est de hoc S. P. BENEDICTI constitutio: *Balnearum vsus in infirmis quoties offeratur. Sanis autem, & maximè iuuenibus tardiùs concedatur.* Quæ quidem benigna & perliberalis discretissimi Patris indulgentia est. Quamuis enim ægrotis, cùm ita necessitas suadet, sancti Patres plerique concedant, sani tamen omninò denegant, sed pro maiori declaratione de vtrisque agemus seorsim.

Responsio affirmatiua. Cap. 36.

I. *Sed intelligit S. Benedictus balnea domestica.*

PRIMÒ igitur, quod Infirmis quoties expedit vsum balnearum vult offerri, id Cassinenses & Camaldulenses intelligunt de balneis,

Cassin. Camald. ad c. 36 Reg.

VALETVDINARIVM. Cap. 66. Reg.

de balneis, quæ sunt in Monasteriis, & ita crediderim S. Patrem intelligendum, *qui monasterium ita voluit construi, vt omnia necessaria in eo habeantur, vt non sit necessitas monachis vagandi foras.* Quare & domesticas eius tempore in singulis monasteriis, aut saltem maioribus crediderim fuisse balneas. Nam Regula Solitariorum, quæ passim S. BENEDICTI verba describit, etiam balneum quoddam & domesticum ipsis concedit Anachoretis: *Habeant,* inquit, *solitarij infra cellulam retrusionis dolium, & quoties expedit Sacerdotes pro munditia corporis balnearum vsu fruantur.* Crediderim autem hæc ideò ab eo scribi, quòd vidisset in Cœnobiis passim haberi balnea: quibus non modò infirmitatis caussâ, sed & propter nocturnas vtebantur illusiones. Quod colligo ex Isidori Regula. Domestica quoque balnea supponere videntur Patres Synodi Aquisgranensis, dum volunt, *vt Balnearum vsus in arbitrio Prioris consistat.* Cassiodorus describens Vivariense monasterium, quod omnibus ad Monasticam vitam necessariis instruxerat, ita ait: *Balneas quoque congruenter præparatas corporibus iussimus ædificari. Vbi fontium perspicuitas decenter illabitur, quæ & potui gratissima cognoscitur & lauacris.* Bursfeldenses statuunt: *In singulis monasteriis nostris habeantur ad balneandum conuenientia æstuaria, aut vasa ampla coopertoriis desuper clausa.*

Reg. Solitar. c. 50.

Quæ plerisque in vsu etiam fuere.

Reg. Isid. cap. 21.

Conc. Aqu. Can. 7.

Cassiod. l. diuin. lect. c. 29.

Bursfeld. dist. 3 c. 15.

De Balneis verò extra Monasterium præscribunt Cassinenses, *vt propter periculum animarum, nemo accedere præsumat sine licentia speciali Capituli generalis, aut Præsidentis vel Visitatoris.* Deinde volunt, vt non facilis tribuatur licentia, & Prælatus consultat medicum, *qui, si aliis remediis infirmo subueniri possit, hortetur eum vt faciat. Quòd si medicus eidem fratri vsum balnearum omnino necessarium esse duxerit, tunc Prælatus petat licentiam.* Similiter ferè Monachi montis Oliueti.

Balnea externa in magnâ necessitate indulgentur.

Oliuet. in c. 10 Reg. S Bened.

Quod autem ægritudinis caussâ hæc balnea indulgeantur, non nostris tantùm, sed & aliis religiosæ vitæ præceptoribus placuit. S. Augustinus: *Lauacrum etiam corporis, cùm infirmitatis cogit necessitas, minimè denegetur. Fiat tamen sine murmure de consilio medici, ita vt etiam si nolit, iubente Præposito; faciat quod faciendum est pro salute, si autem velit, & fortè non expedit, suæ cupiditati non obediatur: aliquando enim, etiamsi noceat, prodesse creditur quod delectat.* Vt autem sciremus de externis agi balneis, mox subdit. *Nec eant ad balnea, siue quacumque ire necesse fuerit, minùs quàm duo vel tres.* Isidorus: *nec differendum est lauacrum propter medelam si expedit: nec murmurandum est si fiat, quia non fit pro appetitu voluptatis, sed pro remedio tantum*

Etiam aliorum Ordinum Religiosis.

Reg. Aug. c. 8.

Isid. in Reg. c. 21.

A *salutis.* De Balneis ita ad Monachos scripsit S. Diadochus: *Conferre se ad balneum, nemo peccatum, aut à ratione alienum esse dixerit: propter continentiam tamen ab eo se abstinere, virile & maximè temperantis esse dico.* Et suis S. Petrus Damiani ita absolutè scribit: *Balneis verò, si fuerint incolumes, non vtantur.*

Diadoch. de perfect. Spir. c. 51.

Petr. Dam. op. 15. c. 18.

II. SECVNDÒ, Vt & de sanis agamus, mirari sanè nonnemo posset, cur his absolutè balneis non interdixerit, quòd alios fecisse constat, & laudatur Iacobus Apostolus à S. Hieronymo, *quod numquam balneis esset vsus.* B Commedati & à Palladio Isidorus & Euagrius, à Nazianzeno Basilius, quod lauacra refugerint. S. Epiphanius varia Religiosorum commemorat instituta, & ex iis plerosque abstinuisse à Balneis. Et Humbertus ait Religiosos quosdam esse, *qui numquam balneis vtuntur, pro quacumque necessitate.* Hinc L. Senecæ laus, quòd Attali philosophi cohortationibus permotus, in omnem vitam balneum fugeret, & Plotini, quod itidem balneis abstineret. Hæc cùm ita se habeant, mirari sanè liceat, cur thermas S. Pater sanis & iuuenibus, quamuis C tardiùs, concedit. Verùm intelligendum ipsum credo de domesticis, quæ in ipso erant monasterio, balneis & viguisse illo æuo crebriorem lauandi consuetudinem munditiæ caussa. Nam & singulis hebdomadibus omnium pedes lauari voluit. Quid si & nimij caloris caussâ in istis regionibus aliquid indultum sit? Alexandrum Abbatem dixisse ferunt: *Patres nostri numquam facies suas lauabant, nos autem lauacra publica, balneaque frequentamus.* Hoc autem vt euitaret S. BENEDICTVS, domestica fortassis, D licet rarò sanis permittenda balnea putauit. Et S. Augustinus sanis Monialibus menstruam concedit lauationem: *Lauacrum etiam corporum,* inquit, *vsusque balnearum non sit assiduus, sed eo quo solet interuallo temporis tribuatur, hoc est semel in mense.* Firmari quidam putant hunc thermarum vsum exemplo S. Ioannis Apostoli, qui ad publicum balneum accessit, vt apertè tradunt S. Irenæus, Eusebius, & Nicephorus. Sed Theodoretus ait, ipsum id fecisse propter imbecillam valetudinem. Quare & Glossa E ex hoc S. Ioannis facto colligit Religiosos posse balnea intrare, sed in necessitate. S. verò Epiphanius ait S. Ioannem cùm penitus non lauaretur, coactû à Spiritu sancto progredi vsque ad balneum, vt ostenderet vitandos hæreticos. Quare hoc factum non fauet iis, qui citra necessitatem, aut aduersam valetudinem balneares requirunt delicias. Et malim hîc excusato vsu, qui tempore S. BENEDICTI fuerit, & quarumdam regionum, sanis monachis dicere quod ad Rusticum Monachum Hieronymus

Sanis cur balnea non interdicta.

Cùm indulgentur qui iis abstinuerunt.

Nazian in laud. S. Basilij.

Epiphan in dict. compen.

Humb. c. 8. in Reg. S. Aug.

Senec. ep. 108.

Porphyr. in Plot.

Responsio.

Cap. 36.

Prat. Spir. c. 168. Olim etiam sani lauabantur.

August in Reg.

An S. Ioannes lauerit.

Iren l. 3. c. 3. Euseb. l. 3. c. 22. Niceph. lib 3. c. 14. Theod l. 2. hæret. fab. Gloss Cap. omnis qui, 14. q. 1. Epiphan. aduers. hæres. 30.

Quid sanis nunc magis expediat.

ronymus

Hieron. epist. 4. ronymus scripsit: *Balnearum fameta nan quærat, qui calorem corporis ieiuniorum cupit frigore extinguere.* Et subsunt nō leues caussæ cur ab his abstinendum, nimirùm, vt vitet Religiosus nudi corporis aspectum, *nam & ipsi nos*, vt Ambrosius ait, *inspicere nudas reueremur*, vt delicias nō amplectatur, & animarū, quæ subesse possunt, fugiat pericula.

Ambros. l. 4. epist. 30.

Aliqua de vena sectione. Coronidis loco non abs re fuerit verbulum hic adiicere de phlebotomia, siue venæ sectione, quæ ægrotis plerumq́, adhiberi solet. De hac statuit Aquisgranense Concilium: *Vt certum phlebotomiæ tempus non obseruent; sed vnicuique, secundùm quod necessitas expostulat concedatur; & specialis in cibo & in potu tunc consalatio præbeatur.* Ex his colligas ante hęc tempora moris fuisse, vt certis anni temporibus Religiosis venę sectio adhiberetur, quę tamen Patres illi corrigendum putauerint. Conualuit tamen posteà prisca consuetudo, & certi minutionū dies non à nostris tantùm, sed etiam aliorū Ordinum professoribus obseruati sunt. Vsus Cisterciensis ita habet: *Notādum quia quater in anno minui possunt: & si fieri conuenienter potest, his minuuntur mēsibus, Februaria, Aprili, Septembri. Quarta verò minutio circa festiuitatem S. Ioannis Baptistæ fiat.* Guido in statutis Carthusianorū: *Minuimur in anno quinquies, post octauas Pascha, post solemnitatem Apostolorū Petri & Pauli, Secunda hebdomada Septembris, Septimana ante aduentum, & hebdomada ante quinquagesimam.* Bursfeldenses quater quotannis venam secuisse colligas ex ipsorum Cærimoniali. Antiqua Præmonstratensium statuta etiam crebriorem prǽscribunt phlebotomiam: *Minutia quoque in terminis istis fiat; Prima erit feria secunda post octauas Pascha, Secunda post festum B. Ioannis Baptistæ, Tertia, post Natiuitatem B. Mariæ Virginis, Quarta, post festum B. Martini hyemalis, & Quinta, in Purificatione, Sexta autem, in dispositione Abbatis remanebit. In quibus terminis minuat sibi Conuentus, nisi aliqui pro negotiis domus, vel aliā certā caussā, intus vel foris fuerint accupati.* Non dissimilia habent & alij Ordines. Saluo tamen meliori iudicio conuenientiùs crederem, vt venæ sectio non nisi ex iudicio medici, & pro cuiusque tantùm necessitate adhiberetur.

Conc. Aqu. cap. 11. — *Quo olim certis temporibus fiebat.* — Apud Cisterciensis, Lib. Vsu. Cit. c. 90. — Carthusian. Stat. antiq. Cap. 39. — Bursfeldensis. Bursfeld. dist. 3. c. 14. — Præmonstratenses. Stat. Præm. dist. 1. c. 13.

Phlebotomia cum Superioris fiat licentia. Alterum hic addendum, phlebotomiam cum Prælati licentia faciendam, quod aliquorum Ordinum leges expressè præscribunt. Cælestini in recentioribus Constitutionibus: *Sanguinis minutiones, quoties opus fuerit, cum Præsidentis licentia, & de Medicorū cōsilio, sibi fieri faciant sani, & infirmi.* Sed iam olim in vetustis monasterij Floriacensis Consuetudinibus ita decretum erat: *Nullus sanguine minuatur, nisi cui in Capitulo, petita venia concēditur.* In vitā S. Odonis legitur: fratrem quemdam, cogēte necessitate, sed tamen absque licentia, phlebotomiæ curationem sibi adhibuisse, sed pessimo euentu. *Max enim per quam priùs sanguis effluxerat, disrupta est vena, & quousque redderet animam, à quocumque medicamine non fuit restricta.*

Cælest. tr. 1. c. 16. p. 2. & 6. — Biblioth. Floriac. p. 1. consuetud. c. 1. — Ioan. Monach. l. 1. vit. S. Odo.

DISQVISITIO VIII.

Quæ à fratribus circa Infirmos obseruāda?

Infirmi à fratribus visitandi. CVM fratres omnes vnius mystici corporis sint membra, par est vt vno dolente reliqua etiam membra cōpatiantur, & quā licet solatium & obsequiū impendant. Disquirimus proinde hic, quodnam reliquorum fratrum circa ægrotos sit officium. Et Primò quidē loco, ex instrumentis bonorū operum à S. BENEDICTO commendatis assignamus: *Infirmum visitare.* Caussas verò stimulosq́; subiicit Smatagdus: *Visitare, inquit, debemus infirmos, quia in ipsis Dominum visitamus; visitemus & causā compunctionis infirmos, vt cùm Paulo: Quis infirmatur & ego non infirmor, dicere possimus. Visitemus & causā vicissitudinis, id est, vt cùm fuerimus infirmi, visitemur à sanis. Visitemus & causā dilectionis, quia scriptum est: Non te pigeat visitare infirmos, ex ipsis enim in dilectione firmaberis.* Hæc ille. S. Ephtæm enumerans virtutes, quas in fratribus ad imitationem obseruari suadet, in iis recenset etiam, *in ægrotis visitandis charitatem.*

Cap. 4. In stru. 16. Caussæ & — Ephtæm l. in Hypomnistico.

Fiat hæc visitatio cum licentia. Hæc porrò infirmorum visitatio neutiquam fieri debet absque Superioris licentia. Inculcauit id suis expressè S. Pachomius, qui cùm dixisset: *Nullus introeat locum ægrotantium, qui non ægratat*, paulò pòst subdit: *Ægrotantem absque concessu Maioris, nullus audeat visitare, nec propinquus quidem, atque germanus sine imperio Præpositi domus, ministrandi habebunt potestatem.* Sic ille. Cærimoniale S. Iustinæ de hac visitatione ita præscribit: *Omnibus officialibus superioribus liceat in Infirmitorio dietim visitare maximè grauiores in infirmitate, & continuò decumbentes. Alij autem fratres hoc faciant cum licentia alicuius præfatorum.* Præcipiunt & Vallisoletanæ Constitutiones: *Vt nullus post meridiem, aut post completorium Infirmos accedat, nisi qui ipsorum curam habuerit, aut à Prælata licentiam, qui secus fecerit, in pane & aqua comedat.* In citato S. Iustinæ Cærimoniali cauetur, *ne plures simul infirmum visitent, nisi fuerit necesse, ne fortè affligatur vel turbetur multorum concursu, vel loquelā.* Commendantur hoc nomine Monachi in Celliā degentes, qui, vt Sozomenus ait, *à morbo præpeditum visendum curandumque non omnes statim adibant, sed variis temporibus singuli quidquid habebant ad morbum leuandum accommodatum secum deferebant.*

Reg. Pach. n. 10. & 24. — Cærim. S. Iust. p. 1. c. 36. — Constitut. Vallis. c. 71. — *Ne plures simul visitent.* — Sozom. Hist. l. 6. c. 31.

VALETVDINARIVM. *Quid visitantibus agendum.*

Quo autem pacto se gerere debeant, qui de Superiorum licentia ægrotos visitant, partim dictat prudentia, partim etiam præscribit mox citatum Cærimoniale. *Visitantes*, inquit, *studeant consolari infirmum, maximè spiritualiter cum omni religiositate, charitate & hilaritate.* prudenter sanè; consolatio enim afflictorum, potior eos visendi caussa est: Sic amici Iob *condixerant, vt pariter venientes visitarent eum, & consolarentur.* Quantum verò ægrotos iuuet amica & opportuna consolatio, discere ex Seneca licet: *Mihi*, inquit, *multum contulerunt ad bonam valetudinem amici, quorum adhortationibus, vigiliis, sermonibus alleuabar. Nihil æquè ægrum reficit atque adiuuat, quàm amicorum affectus, nihil exspectationem mortis ac metum surripit.* Sic ille.

Iob 2. 11. Senec. epist. 78.

Meritò autem triplex illa circumstantia, Religiositatis, charitatis, & hilaritatis in visitatione infirmantiũ requiritur, sine his enim non admodum vtilis illa efficietur.

Requiritur primò in visitante religiositas. Eccli. c. 18.

Primò autem exposcitur Religiositas, quæ, vt est in Ecclesiastico, *custodiet & iustificabit cor.* Cùm autem ex abundantiâ cordis os loquatur, eo per religiositatem benè custodito, haud ita facilè vana, sæcularia, & religiosam modestiam dedecentia os proferet. Solet enim diabolus etiam hîc ponere suas insidias, & incautos irretire. Vnde benè S. Ephræm: *Si ægrotum*, inquit, *visitas, vide ne inimicus inter vas atiosiloquiũ suggerat aut detractiones: ne tua mercedis iacturam patiaris, cùm moris sit diabolo nocere vni per auditum, alteri verò per linguam: Sed ex sacris Scripturis consolari oportet potius laborantẽ, & passione Saluatoris nostri Iesu Christi.*

Ephr. to. 2. in doct. var. c. 35.

Secundò. Charitas. Bern. serm. 12. in Cant.

Secundò, vel maximè in visitante requiritur Charitas, quæ se non modò verbis & affectu, sed si fieri possit, ipso prodat effectu. Optandum sanè, vt quicumque ægrotum visitat fratrem, *eius anima*, vt Bernardus loquitur, *sic sit affecta, sic imbuta rore misericordiæ, sic affluens pietatis visceribus, sic se omnibus omnia faciens, sicfacta ipsa sibi tanquam vas perditum, vt cæteris prusta vbique semper occurrat atque succurrat, sic denique mortua sibi, vt viuat omnibus.*

Tertiò, hilaritas. Rom. 12. 8. 2. Cor. 9. 7.

Requiritur *Tertiò* hilaritas in hoc corporalis misericordiæ opere, vt sicut scriptum est: *Qui miseretur in hilaritate*, Et: *hilarem datorem diligit Deus.* Hilaritas enim est quasi flos ornans, & mel dulcorans ac perficiens omnes alias virtutes. Vnde Prosper: *Cùm bonum*, inquit, *facis, hilariter fac. Si enim tristis facis, magis de te fit, quàm facis.*

Prosp. sent. 112.

Quæ in tribus sita.

Hæc autem hilaritas in tribus potissimùm videtur sita. Primò, in animi lætitia, vt vincant tædium & nauseam vlcerosorum & morbidorum. Secundò, in vultus alacritate, vt per eam ægros, qui in ægritudine A mœrore laborant, consolentur, & subleuent. Tertiò, in verborum affabilitate, quâ ægros multis indigentes, & multa petentes à se non absterreant, sed alliciant, vt suam opem, & operam fidẽter implorent. Ita sanctos nonnullos legimus fuisse lepidos, facetos & vrbanos. S. Antonius, referente Nicephoro, *maximè gratiosus erat, in colloquiis, atque item acutus.* Macarius Alexandrinus, vt Palladius & Nicephorus tradunt; *Iucundus erat in colloquiis.* De S. Odone vitæ auctor scribit: *Spiritualis eius hilaB ritas internum gaudium nostro cordi inferebat.* Sed quomodo in ineundo hoc colloquio se quisque gerere debeat, ex Basilio alibi diximus.

Sancti quidam lepidi in fuerunt. Niceph. l. 8. cap. 40. Pallad. hist. Lauf. c. 19. Nicephor. l. 9. c. 14. Lib. 2. vit. c. 1.

Ad hanc porrò hilaritatem & charitatẽ quoque spectat, quod habet Cærimoniale S. Iustinæ: *Vt si videatur Superiori, aliquoties à fratribus ad hoc apud vocatis coram ipsis grauiter infirmis cantentur aliqua deuota laudes, si ex hoc tamen ipsi infirmi consolentur.* Vitanda dein omnia, quæ ægro molestiam quoquo modo adferre possent, quo nomiC ne ablegandi clamores, longiores discursus, importunæ interrogationes, disputationes, & contentiones cum ægroto. Vetat item Cærimoniale S. Iustinæ: *Ne visitantes infirmos, eis suggerant diuersa remedia, sed potiùs cohortentur seruare ordinata à medicis, ne cùm multifaria medicamina ab isto & illo audiunt, auditaq́; experiri desiderant, affligantur, quod sic illis non medeatur, vel quòd talis victus illis non exhibeatur, nec tales visitãtes, nisi cùm necessitas exigit, ibi diutiùs marentur, perdendo tempus, maximè astantibus aliis.* Sic ibi.

Alia solatia infirmis præstanda. Cærim. S. Iust. p. 3. c. 13.

Cauenda à visitantibus.

D Postremò, monendum ne visitantes, aut alij quicumque fratrum cõtra infirmos eo nomine murmurent, quòd melius in victu aliisq́; commoditatibus habeantur; prudẽtissimè Augustinus: *Qui infirmi sunt ex pristina consuetudine, si aliter tractentur in victu, non debet aliis molestum esse nec iniustum videri eis, quos fecit aliqua consuetudo fortiores: Nec illos feliciores putent, quia sumunt, quod non sumunt ipsi, sed sibi potiùs gratulentur, quia valent quòd non valent illi.* Idem inculcat Isidorus: *Infirmi autem pro eo quòd delicatiùs E aguntur, fortiores inde nequaquam scandalizentur. Qui enim sani sunt, infirmos tolerare debent: qui autem infirmi sunt, sanos & laborantes anteponendos sibi non dubitent.*

Valentes & sani non murmurent contra infirmos. Augustin. in Reg.

Isid. reg. cap. 21.

DISQVISITIO IX.

Ægrotis quæ obseruanda?

Q Vamuis Infirmi morbo suo satis afflicti pluribus non videantur obruendi monitis; quia tamen sanis congruit, vt tempestiuè discant quomodo morbi tempore se gerere debeant, opportunè hîc ea pro-

ea proponemus, quæ ab aliis præscripta inuenimus.

I.
Infirmi considerent in honorem Dei sibi seruiri.
Cap. 36.

PRIMVM autem sit, quod habet S. BENEDICTVS: *Ipsi infirmi considerent in honorẽ Dei sibi seruiri, & non superfluitate sua contristent fratres suos seruientes sibi.* Quæ vtilis omninò & pia admonitio est, vt in humilitate contineantur ægroti. Quidam enim nimis despoticè & imperiosè agunt cum Infirmariis & aliis sibi seruientibus, quos etiam cum stomacho subinde increpare non verentur, non considerãtes, quòd Dei honore & amore, non ipsorum merito seruitia illis impendantur. Quamuis autẽ in hisce talibus patienter tolerandi sint, expedit tamen eos de his quoque præmoneri, ne suâ impatientiâ nimis aggrauent Confratrũ suorum ministeria. Quare & S. Antonius elephãtiacum, cui Eulogius Monachus quindecim seruiebat annis, à quo multas etiam iniurias & opprobria sustinebant, magno clamore castigauit, dicens: *Elephantiose, cæno & luto horride, nec terrâ digne nec cælo, non desinis iniuriam Dei vociferari? Nescis quòd qui tibi ministrat Christus est? Quemadmodum ausus es contra Christum talia loqui? Nam propter Christum se iste seruitio tali, & obsequiis subiugauit.* Hoc fortassis exẽplo permotus paulò seueriùs de Infirmis murmurãtibus S. Fructuosus præscripsit: *Ipsi infirmi tantâ sollicitudine admoneantur, vt de ore eorum nec quantulumcumque vel leuis sermo murmurãtis procedat, sed in suâ infirmitate cum hilari mente, & vera cordis compunctione semper Deo gratias agant, & * fratrem qui eis ministrat, nullo pacto offendere audeant. Quòd si aliquis, vt diximus, ex ore eorum murmurationis processerit scrupulus, ab Abbate increpentur, & ne talia supradicta facere præsumant, admoneantur: ita vt ille eos accuset, qui hoc ministerium iniunctum habet.* Sic ille. S. Franciscus *carnalem* vocat, nec esse de fratribus, *qui turbatur, siue irascitur contra Deum, siue contra fratres, vel si fortè sollicitè postulauerit medicinas, nimis desiderans liberare carnem citò morituram.*

Et monendi, si ingrati sint.
Paschasius l. 7. in vit. Pat. c. 20. num. 3.
Imò acriùs increpandi, si murmurent.
Fruct. in Reg. c. 7.
* Sic corrigo hunc locum; in MS. erat, *Frater*, mendosè.
Franc. in Reg. 1. c. 10.

Religiosi ægri quatuor ob caussas conqueruntur.
Hugo l. 1. de claust. animæ cap. 22.
Imperfecti.

Notare porrò hîc ex Hugone Victorino licet, ægrotantes Religiosos tam imperfectos quàm perfectiores quatuor ex caussis solere conqueri; scilicet de *Infirmitate*, de *Medicinâ*, de *Cibo*, de *Ordine*. Et quidem imperfecti conqueruntur de Infirmitate, *quia pondus infirmitatis inuiti portant. De medicinâ verò, quòd non subueniatur eis (vt ipsi dicunt) charitate fraterna. De Cibo autem, eò quòd non sufficiẽter, vel quomodo, vel quando volunt ministretur eis. De Ordine autem, imputantes Ordinis grauitati infirmitatis suæ caussam, & sic quod benè egerant, malè perdunt. Perfectiores verò cõtristari solent de morbo, eò quòd fratrum labori interesse nequeant. De medicinâ, quod dispendium patiatur Ecclesia pro infirmitate eorũ. De cibo dolent, eò quòd delicata comedant, nihil operantes; & quod aliquis eis seruiat, & ipsi nulli seruiant. De Ordine verò: quia à conuentu fratrũ separati delicatiùs tractentur. Si autem à lectulo fratrum in choro psallentium voces audierint, tunc psalmos ruminant, orantes in cubiculo cordis clausis ostiis; & licet totam noctem peruigilem duxerint doloribus suis agitati, illos tamen beatos iudicant, qui per partem noctis Deo seruientes laborant. Spondam lectuli non egrediuntur, & tamen illos qui tædium claustri benignè ferunt, felices esse putant: nihil de Ordine implere se fatentur, sed, nisi fallor, implent totum. Infirmitatis claustro coarctantur, disciplinantur anxietatum virgis, & spinis dolorum, ieiunant, vigilant, laborant, quia cibum somnum, quietẽ, infirmitas negat: & tamen si paretur lectulus suauior, si cogãtur sine caligis dormire; quasi aliquid criminale fecerint, in huiusmodi vitam timent finire. Tales indigent consolatione, ne molestia corporis, vel interioru hominis afflictione deficiant.* Hactenus Hugo.

Perfecti quid allegent.
VALETVDINARIVM.
Consolatione egent.

Priores autem illi, quos imperfectos nominauit, non tam consolatione, quàm instructione indigent, quam eis suppeditat Ecclesiasticus dicens: *In tempore infirmitatis ostende conuersationem tuam*, id est, patientiam, humilitatem, resignationem, pœnitentiam, vel vt alij: *Ostende conuersationem tuam* præteritam Deo, & sacerdoti in lege noua per sinceram peccatorum confessionem; vel potiùs: *ostende conuersationem*, id est, conuersionem tuam: ita enim fortasse verterit Vulgatus interpretes, Græcè enim est ἐπιστροφὴν, id est, *conuersionem*, regressionem, item considerationem, curam, animaduersionem, castigationem. Prudenter proinde ægrotos monent Constitutiones Eremitarum S. Augustini: *Curent infirmi ex infirmitatibus corporis fructum aliquem capere spiritualem, non impatientes se exhibendo, sed potiùs patientiam interiùs habendo, & exteriùs præ se ferendo, & verbis piis & ædificatoriis vtendo, quæ ostendant ægritudinem vt donum de manu Domini ab eis sumi.*

Imperfecti, instructione.
Eccli. 18. 21.
In morbo ostendant qui sint.
Constitut. Erem. p. 2. c. 24.

Ceterùm de Infirmis & hæc habent Bursfeldenses: *Missam quotidie audiant, quæ etiam si necesse fuerit, in capellâ infirmitorij celebretur. In festis tamen præcipuis & sacratiori tempore, peramplius satagant quantum permittit corporalis valetudo, dum agitur opus Dei, in ecclesiâ præsentes esse.* Et paucis intermissis: *Ipsi ad ministrandum ad missas priuatas, seu etiam interessendum operi diuino, exigente necessitate, vocari possunt, si non nimiùm ex hoc grauentur.* Et mox: *Non enim putent infirmi liberam se habere facultatem loquendi vbi, quando, quibus & de quibus voluerint, maximè ij, qui non sunt continuè decumbentes in lectis, sed huc illucq; deambulant.* Idem ante ipsos ferè statutum in vsu Cistertiensi.

Peculiaria quædam ab infirmis seruanda.
Bursfeld. dist. 3. c. 30.

VALETVDINARIVM.

De esu carnium, quem S. Pater Infirmis omninoq; debilibus pro reparatione concedit, egimus * aliàs: hic tantum annotandum videtur, quod scribit Vsus Cisterciensis: *Si quis habet infirmitatem, quæ nec multum eum debilitet, nec comedendi turbet appetitum, vt puta inflatura, vel incisio membrorum, aut aliquid huiusmodi, hic talis nec super culcitram iaceat, nec ieiunio consueta soluat, nec cibos refectorij mutet.* Hæc ibi, quæ PP. Prædicatores etiam in suas retulerunt Constitutiones.

* Lib 10 tr. 6 disq. 11.
Vsus Cist. c. 92.
Et à sanguenibus.
Constit. Prædicat. dist. 1. c. 5.

Iam verò quod S. Pater ait: *At vbi meliorati fuerint, à carnibus more solito omnes abstineant.* Admonet nos, vt & de conualescentibus aliquid addamus, de quibus piè admodum ita præscripsit Augustinus: *Sanè quemadmodum ægrotantes necesse habent minus accipere ne grauentur, ita post ægritudinem sic tractandi sunt, vt citiùs recreentur, etiamsi de humillima sæculi paupertate venerint.* Mox verò eos, qui valetudine obtentâ diutiùs in Infirmitorio, quàm par est, hærere vellent, suæq; satisfacere cupiditati, benignè ita instruit: *Cùm vires pristinas reparauerint, redeant ad feliciorem consuetudinem suam, quæ famulos Dei, tantò ampliùs decet, quantò minùs indigent; nec cibi eos teneat voluptas iam vegetatos, quos necessitas leuarat infirmos; illos sanè existiment ditiores, qui in suscipienda parcitate fuerint fortiores: melius est enim minus egere, quàm plus habere.* Sic ille.

Cap. 36. Obseruanda à conualescentibus.
August. in Reg.

Videntur autem prisci Monachi adeò quidem erubuisse in valetudinario degere, nisi euidens esset infirmitatis necessitas, vt S. Pachomius pœnitentiæ loco aliquos ad illud ablegauerit: *Qui habet*, inquit, *pessimam consuetudinem murmurandi, & quasi graui onere se opprimi queritur, docebunt eum quinquies quòd sine caussâ murmuret, & ostendent perspicuè veritatem; si post hæc inobediens fuerit, & est perfectæ ætatis, ita eum habebunt, vt vnum de ægrotantibus, & ponetur in loco infirmorum, ibiq; aletur otiosus, donec redeat ad veritatem.* Vbi vides grauiùs censeri, mitti ad valetudinarium, quàm quinquies increpari, qui enim hac medicina non fuerit sanatus, inter ægrotos deputatur; quasi sanum inter ægrotos degere, apertissimè signum sit hunc mente & animo ægrotare.

Olim pudust Monachos non ægros degere in valetudinario.
Pachom. in Reg. n. 87.

Sed quæstio est, quisnam censeatur sufficienter conualuisse, vt ad communia illi exercitia sit redeundum? Respondent Eremitæ Augustiniani: *Conualuisse perfectè ille credendus est, qui consueto colori suo, aut pristinæ corpulentiæ restitutus est, qui paratus est discursibus, qui placitos labores non abhorret, & qui cibos sumit in pristina quantitate, & ideò si quis post huiusmodi conualescentiæ signa redire ad communitatem distulerit, vt redeat compellatur, & de facto substrahantur ei cibaria infirmorum.* Sic illi. Verùm arbitror prudentis Superioris iudicio hoc relinquendum: & bonum fore, si ægroti ipsi iam sanitati vtcumque restituti, conseruandæ disciplinæ gratia seipsos Superiori sistant, & communis vitæ exercitiis se vltrò offerant.

Quinam censeantur perfectè conualuisse.
Eremit. Const. p. 2. c. 14.

DISQVISITIO X.

Cum affectato morbo laborantibus quid agendum?

INueniri & inter seruos Dei, qui non vero, sed imaginario, & subinde etiam affectato laborent morbo, si non sæpius experientia, plurium sanè scriptorum auctoritas fidem faceret. Medicorum princeps Galenus in Isagogicis libellum scripsit, cui titulus, *Quomodo morbum simulantes deprehendendi sint.* Inter eos, qui Monachis leges scripsere, Isidorus hunc morbum nō morbum à suis proscripsit, cùm ait: *nullum oportet, vel veram corporis infirmitatem celare, vel falsam prætendere.* Prætendit sanè ille, *qui* (vt refert S. Dorotheus) *cùm ob ignauiam ad matutinas vigilias assurgere detrectat cunctaturq; nec fateri vult torpedinem & ignauiam suam Abbati, dicendo; Ignosce mihi Pater, quia ex ignauia & torpore ac somnolentia nocte hac, non exsurrexi ad matutinas vigilias; sed dicere non veretur: febrem passus sum & vertiginem, ideò assurgere nequiui, debilis quidem eram, & stomachi, capitisq; dolore torquebar.* Sic ille. Timebat & hanc morbi affectationē in Marino monacho S. Petrus Damiani, cùm ei ita scriberet, *Cùm incolumis vigeas, noli sponte languere. Aduertisne quid loquor? Illud namque mihi in plerisq; monasteriis non mediocriter displicet, quod nonnulli vegeto corpore, quique prorsus medicinalis industria non indigeant, hodie vaporandam Nemistori venam præbent: cras sibimet hirudines adhibent, diuersa perendie medicaminum construunt artificia. Intereà similago commolitur, placenta examussim fabrefacta, tepescentibus tantùm cineribus excoquuntur: fluminum sinus, siue & marium perscrutantur: macellum quoque vacare, quia piscis pelagi profundo petierat, non meretur. Quid plura? discumbentes tandem, imò iacentes, stomacho nauseante liguriunt: & edaci fastidio vix impetrant, vt probent esse vero, quæ fingunt.* Hactenus ille. Perstrinxit & Bernardus monachos quosdam morbum deliciarum caussâ fingentes, vt suprà vidimus.

Quidam in Monasteriis morbū simulant.
Isid in reg. cap. 21.
Doroth. serm. 9.
Pigri quid pro se allegent.
Petr. Dam. op 49. siue epist. 114.
Describuntur morbū affectantes.
S. Bern. in Apolog.

Quamuis autem hæc à gastrimargiæ spiritu delicatiora appetente, vel ab acediæ quietem sectante, vt plurimùm oriantur: notat tamen Nigronus, in Ordinibus religiosis existere nonnunquam viros probis quidem moribus, & verò etiam doctos, sed melāncholicos tum naturâ, tum assiduitate studio-

Nigron. ad Reg. 17. comm. Societ. Iesu n. 12.
Etiam docti viri imaginario morbo obnoxij.

studiorum. Qui quia firmissimæ sunt aprehensiouis, ab amore vitæ naturali eò adiguntur, vt non morbis, sed morborum suspicionibus inquietētur, vel certè si malè habent, morbis se grauioribus conflictari certò credant, quam sit verum: & medicamentorum auidissimi fiant. Medicos quotidie consulunt; quotidie noua mutant remedia. Solet in his talibus lędi imaginatio, quâ lęsâ iu valetudiuis curam incumbunt.

Quare.

Nocere autem corpori studium mentis & disciplinæ rigorem, nonuumquam ad insaniam vsque & cerebri perturbationem, sensus cōmuuis est veterum Patrum, Medicorum, Philosophorum, ac recentinm Scriptorum, quos citat Nigronus. S. Hieronymus Rusticum præmoneus, quæ cauenda sint Monacho, inter alia ait: *Sunt qui humore cellarum, immoderatisq́ ieiuniis, tadio solitudinis, ac nimio lectione, dum diebus ac noctibus auribus suis personant, vertuntur in meloncholiam, & Hippocratis magis fomentis, quòm nostris monitis indigent.*

Nigron. Ascet. 15. §. 4. Hieron ep. 4. ad Rust.

Nec id adeò mirandum.

Itaque in Religiosis familiis, vbi multa datur opera contemplationi rerum diuinarum, multa cælestium ac naturalium perscrutationi; multa lucubrationi studioque litterarum, vbi ieiunia, verberationes, insomniæ, lacrymæ, atque aliæ corporis afflictationes sunt iu vsu frequēti, uon mirum est lædi posse phantasiam eatenus, vt mēte sanus in ceteris rebus atque actionibus, & corpore benè valens, insaniam illam contrahat vnam, quâ sibi ipse scatere morbis, & egere medicamentis videatur. Non latuit hæc imaginationis vis, & morborum suspicio S. Matrem Teresiam, quæ à dæmone malòrū architecto phantasiam nonnumquam immutari obseruauit, quare hæc suis dicebat: *Nolite de infirmitotibus & morbulis quibusdam muliebribus omnino conqueri: nom diabolus non nisi nudam quandam horum pœnarū & dolorum imoginationem subinde excitat: quæsicut veniunt; ita & abeunt, &, nisi hac dicendi, deq́ omnibus opud oliquem praterquam apud Deum conquerendi consuetudinem exuatis, nunquam conquerendi erit finis.*

Phantasiam dæmon subinde immutat.

Teres. viæ persect. c. 11.

Dixerat superiori capite: *Statim ac somnoimus caput nobis dolere, chorum din adire omittimus, cùm nec hoc nos eneceturum sit. Primo quidem die quia caput dolebot: oltero quio doluit, & tribus aliis diebus ne denuo doleat.*

Ibid. c. 10.

Quomodo agendum cum agris imaginatiuis.

Verùm quocumque ex capite morbi imaginatio aut suspicio subrepserit, videudum sanè quomodo cum talibus agēdum. Seuerior prorsus in hos est Constitutio in Regulâ Magistri, quam non ad imitationem, sed ad terrorem fictè ægrotantium, & declarandum veterem rigorem propono: *Fratres*, inquit, *agrotos qui se dixerint esse, & ad opus Dei se non leuauerint, & continuò iacuerint, ad culpom non vocentur, sed in refectione solūmodo succos, vel ouo, aut calidam oquam accipiant, quod vix possnnt viri tadiosi accipere, vt, si se fingunt, vel fame compellantur leuari. Si verò post diei dictum surrexerint, excommunicentur, & ad mensam carnalem non accedant, qui ad spiritalem orotorij non affuerunt, quia laborem fugernnt, & opus Dei contempserunt, nam in his talibus agnoscitur diabolus per excusationem tadij, somniq́ pigritiam ministrare, ideoq́ talem mercedem recipiont. Qui verò froter sine febris membrorumq́ue dolore lassatur, si pœnam supradicta lassitudini excommunicationis sustinere non vult, intret tomen in Oratoriū consuetâ cum fratribus horâ, & si stare non potest, iacens in mattâ velut in oratione psallat, cui à vicino fratre stante insidietur, ne dormiot. Si verò posteà ex toto nihil laborauerit, vnam quadram panis minus in annonâ suâ accipiat, & potiones duas subductas; & hoc tantum, quio vel ad opus Dei surrexit, quio nec instum est, vt otiosus frater contro laborantem frotrem, cui dignus laboris merces debetur, aqualiter iudicetur.* Sic ille, cuius, vt diximus, rigidior videri queat censura.

Reg. Mag. cap. 69.

IN VALETVDINARIVM.

Rigida antiqui Patris in eos censura.

Benignior proponitur & proponitur.

Benigniorem autem se præbet S. Bonauentura, qui cùm dixisset omnem humanitatem infirmis & debilibus exhibendam, obiectionem proponit, quòd sæpe fingant se quidam debiliores quàm sint: cui respoudet. *Nunquid propter hoc omnes sunt hypocrita iudicandi? cnm è contrario pro paucis iustis, vt habetur in Genesi, multis malis Dominus voluerit pepercisse.* Claudius Aquauiua ait has esse infirmitates humanas, tolerandas patienter & curandas suauiter, monetque Superiorem, ne virum bonum infirmitatem prætendentē facilè damnet quasi imaginatiuum, & fugitantem labores. Sed si ex medicorum relatu, & nonnullis signis deprehendat aliquid esse admixtum imaginationis, & otij, tunc cautè procedendum. Deinde verò ad particularia descendit, & qua dexteritate, prudentia, benignitate & patientia, cum hisce agendum sit, Superioribus demonstrat, quæ ab eo petat cui fuerit necessarium. S. Teresia magnam censet imperfectiouem, ob parua & tenuia mala conqneri, & corpus nostrum quantò delicatiùs & molliùs habetur, tantò plures necessitates aperire & prætexere, ideoque misellam animam decipi, ne quod in virtutibus incrementum capiat. Cùm verò corpora domare incipimus, tunc ea nobis tam molesta non esse. Quare etiam ait: *nisi enim firmum propositum faciamus mortis semel generosè deglutienda, & sanitotis corporalis negligenda, nihil vnquam generosi prastabimus. Date operam, vt mortem non timeatis, & vt totas vos in Deum resignetis, & veniat quidquid venire potest. Quid refert nos mori? an non cum corpus*

Bonauent. de sex alis Seraph. c. 4.

Aquau. industr. c. 12.

Teres. viæ persec. c. 11. *Imperfecti est, ob minima conqueri.*

Salutaris doctrina S. Teresia.

VALETVDINARIVM. *corpus nos toties deceperit, ipsi id semel decipere volemus? & mihi credite; motoris huiusemodi resolutio momenti est, quàm intelligere possimus.* Sic generosa illa mater, vt doceret non tam anxiè esse de sanitate cogitandum, & ob minimum dolorem confestim conquerendum; voluit tamen Superiores benignos erga illos esse, qui etiam in paruo aut nullo morbo remissionem aliquam petant, & tum si aliqua intercurrat culpa, eam penes ipsos residere subditos. *Dicetis*, inquit, *mihi: Cur ego Præposita facultatem illam concedit? Respondeo; forsitan si interiora cordis perfectè haberet, ipsam negaret, sed quia necessitatem ipsi prætexitis, nec medicus, qui ad hoc simili informatione, quam ante ei facitis, coadiuuet, nec amico aut aliquâ de consanguineis, quæ vos deploret, deest; misella Superior licet id subinde nimium ac superfluum esse videat, quid quæso faciet? Scrupulum sentit, ac veretur ne fortè in caritatem nimio rigore peccet; mauult ergo vos peccare, quàm se, & nefas esse putat, sinistrè de vobis iudicare.*

Ibid c.10. Occurrit quorûdam obiectioni.

DISQVISITIO XI.

Quanta Senum habenda cura?

Senes rectè iunguntur infirmis. POsteaquam de Infirmis egerat S. BENEDICTVS, competenti ordine subiungit, de *Senibus vel Infantibus*, qui & ipsi cum infirmis in multis conueniunt. Quoniam infantes nondum receperunt debitũ virium incrementum, senes verò continuum roboris accipiunt detrimentum, & sicut illi sensim proficiunt, ita hi paulatim deficiunt, & quod illis accedit, his decedit. Ob hanc, vt credo, conuenientiam, Guido Iuuenalis omisso titulo, totum hoc caput præcedenti connectit; sed distinctum esse, ipse textus innuit, cùm ait: *In his ætatibus, senum videlicet & Infantum.* Non enim congruè diceretur, *in his ætatibus*, nisi in titulo præcessisset, nam in capite de Infirmis nullum de his verbum. Et exemplaria tam MSS. quàm edita, atque etiam Smaragdus nouum hîc faciunt caput. Cùm autem de Infantibus alibi seorsim tractauerimus, hic de solis agemus senibus.

An vnum cum sup. caput habeant in Regulâ? Cap. 37. Resp. negatiuè. Lib 4 tr. 1.

Senes vnde dicti. *Senex*, vt vult Perottus, dictus est quasi *seminex*, hoc est semimortuus, quod actâ maiore ętatis suæ parte iam morti propinquior sit. Isidorus verò, *Senes*, ait, *dictos quidam putant à sensus diminutione, eò quòd iam præ vetustate desipiant. Nam Physici dicunt homines stultos esse frigidioris sanguinis, prudentes calidi. Vnde & senes, in quibus iam friget, & pueri in quibus necdum calet, minus sapiunt: inde est quod conuenit sibi infantum ætas & senum, hos enim repuerascere & bis senes dicimus.*

Isidor. L. 11. Orig. c. 2.

Clement. strom. l. 6. Vnde orator Antipho apud Clementem Alexandrinum probè dixit: *Senis enim educatio est similis pueri educatione.* Quàm meritò autem infirmis accenseantur, vulgò notissimum, nam & Terentius ait: *Senectus ipsa morbus est.* Iuuenalis:

Meritò inferiores annumerantur infirmis. Terent. in Phorm. Iuuen. Saty. 10.

Circumsilit agmine facto
Morborum genus omne senem.

Nunc de capite, nunc de ventre, aut de pectore, aut de faucibus queritur:

Ille humero, hic lumbis, hic coxâ debilis, ambos
Perdidit ille oculos, & luscis inuidet, huius
Pallida labra cibum capiunt digitis alienis.

Ibid. Senectutis mala.

Hinc *Senectus*, vt probat Nonius Marcellus, veteribus dicta ÆTAS MALA, vt & Iuuentus BONA. Quemadmodum enim diei, sic & ætatis prior pars melior, posterior peior est; Virgilius:

Non. init. libri.

Virg. 3. Georg.

Optima quaque dies miseris mortalibus æui
Prima fugit, subeunt morbi, tristisq; senectus.

quæ piè fouenda, & benignius habenda est. Nam, vt Horatius,

Horat. l. 2. Satyr. 2.

Vbique
Accedunt anni, tractari mollius ætas
Imbecilla volet.

S. Benedictus beniguè Senes haberi voluit. Cap. 37. Quare & S.P. BENEDICTVS prouidè de iis ita disposuit: *Licet ipsa natura humano trahatur ad misericordiam in his ætatibus, Senum videlicet, & Infantum, tamen & Regulæ auctoritas eis prospiciat:* vt si qui naturalis obliti compassionis, rigidiores erga Senes extiterint, saltem ex Regulæ auctoritate & præcepto discant illis piè succurrere. Verùm priusquam quæ S. Pater iis indulget examinemus, disquirendũ hîc primùm, quoto ætatis anno quis ita dicatur senex, vt liceat ei hoc Regulæ priuilegio frui?

Quod nam sit Senectutis initium. Auctores variè senectutis initium statuunt. Quidam enim duplicem faciunt, robustiorem vnam, alteram languidiorem, siue decrepitam ætatem. Priorem illam Hippocrates teste Philone, inchoari ait, ab anno vndequinquagesimo vsque ad quinquagesimum sextum, posteriorem verò inde vsque ad vitæ coronidem protendi. Marcus Varro ab anno quadragesimo vsque ad sexagesimum ait Seniores nuncupatos, quod tunc corpus senescere incipiat. Inde verò vsque ad finem vitæ cuiusque senes dictos, quod ea ætate corpus iam senio laboret. Solon apud Clementem Alexandrinum vtramq; hanc senectutem in nonum & decimum annorum septenarium partitur, & nono quidem, id est, anno sexagesimo tertio, siue climacterico, ait minui vires. Decimo autem, siue septuagesimo, mortem esse præ foribus. Ita autem cecinit:

Philo de mundi opificio. Variè desinitur. Clement. strom. l. 6.

Nono aliquid possunt, sed iam minuuntur in illo
Vires, quis perogunt fortia facta viri.
Sed decimus cum alios septẽ perfecerit annos,
Maturam mortem tristia fata dabunt.

Iam

Videntur Senes anno quinquagesimo eximendi. Num. 8. 25.

Iam verò quod ſpectat exemptionem à grauioribus operibus, videri poſſit quinquageſimo anno concedendã. Nam de Leuitis ſcriptũ eſt: *Cùm quinquageſimum annũ ætatis impleuerint, ſeruire ceſſabunt.* Hoc enim anno emeriti erant in militiâ tabernaculi, neque onera ferebant. In iure quoque Ciuili ſcribitur: *Manifeſti iuris eſt, maiores quinquaginta quinque annis inuitos ad munera perſonalia vocari non poſſe.* Adde, apud Romanos, & Græcos finẽ militię fuiſſe, quinquageſimum annum. Seneca clarè: *Lex à quinquageſimo anno militem non cogit.* Quinctilianus: *vt militia vacaret ex lege, quod quinquagenarius eſſet.* Ieiuniũ non leue onus eſſe cuilibet notiſſimum: verùm cùm hac ætate plerique ſint vtcumque robuſti, neminem legi qui ſolùm annorum titulo his ſcribat indulgendum. Videtur autem ea, quę in relaxando Eccleſiaſtico ieiunio circa ſenes ſeruatur conſideratio, locum etiam obtinere in remittendis abſtinentiis, & rigoribus regularibus. Variant autem in hac re Doctores; quidam enim ætatem ſeptuagenariam aſſignant, in quâ communiter ſenes à ieiunio excuſentur, ita Richardus citatus à Silueſtro. Alios pro hac ſententiâ vide apud Thomam Sanchez lib. 7. de matrim. diſp. 32. n. 17. Quibus adde Bonacinam. Alij Doctores eximũt quoſcumque ſexagenarios, quam ſententiam Sanchez, & Leſſius vocant communem Doctorum, de quâ ita Caietanus: *Formaliter loquendo quando quis eſt verè ſenex non tenetur ad ieiunia Eccleſiæ. Communiter autem videtur hoc accidere anno ſexageſimo ætatis.* Sic ille, quem plures ſequuntur. Nonnulli denique vt annotat Sanchez, nullam prorſus ætatem pręſcribunt, ſed attendendã complexionem corporis & robur affirmant. Quod quidam ſexagenarij aut ſeptuagenarij fortiores ſint ac robuſtiores aliis quinquagenariis. Quarè cenſent arbitrio prudentis id committendum, qui attentis viribus, obligationem ieiunandi, aut exemptionem ab eo diiudicabit. Huius ſententiæ eſt S. Antoninus & Silueſter, qui ait: *In ſenibus nullum tempus ab aliquo determinatum eſt, in quo ab obligatione ieiunij abſoluantur: vnde excuſari poſſunt eo modo, quo infirmi & debiles, ratione verò ſenectutis tantùm, non excuſantur, ſi ſunt ad ieiunium fortes.*

Lib. 10. C. tit. 49. l. Manifeſti. *Quo milites olim abſoluti.* Senec. de breu. vit. cap vlt. Quinctil. inſtit. l. 9. *Quando Senes à ieiunio excuſentur.* Syluest. v. Ieiu. q. 6. dict. 2. Bonacin. tom. 2. de præcept. Eccl. q. 1. *Anno ſexageſimo.* Leſſ. de iuſtit. l. 4. c. 2. dub. 6. Caiet. 2. 2. q. 2. q. 147. a. 4. *Quidam attendunt ad robur.* Antonin. p. 2. tit. 6. c. 2. §. 6.

Quid de Senibus Monachis dicendum. Vallisol. cap. 97.

Iam verò vt ad Monachos Senes veniamus, Conſtitutiones Valliſoletanæ ita habent: *Ad euitandum dubium, quod occurrere poſſet, quinam ita cenſeantur ſenes, vt à Regulæ auſteritate in cibo, potu & labore manuum eximantur, declaramus tales habendos, qui ſexaginta compleuerint annos.* Ita illi. Mihi tamẽ magis placet iuxta vltimam ſententiam ex prudenti Superiorum arbitrio Regulę priuilegia ſenibus, prout magis vel minus indiguerint, concedenda. Cùm enim Religioſi facilè hîc dubitent, & ſuo nolint fidere arbitrio, meritò recurrunt ad ſuos prælatos, qui etiam cum ijs poſſunt diſpẽſare. Quare Silueſter in Religionibus ait relinqui diſcretioni Prę latorũ circa quod tempus iuniores ieiunare, vel non ieiunare teneantur. Et Boërius attendens aliquos infirmiores eſſe anno quinquageſimo, quàm alij ſint ſexageſimo, putat hoc arbitrio Superioris relinquendum. Caſſinenſes in declaratorio ad verbum SENVM addunt: *Non tam ætate, quàm imbecillitate, iuxta Prælati conſideratione.* Burſfeldenſes cogendos cenſent eos ad ſolatia, *quorum fuerit imbecillitas manifeſta*, quod rationi omnino conſentaneum eſt. Non rarò enim accidit, vt huiuſmodi emeritæ virtutis viri ſibi non parcant, & vltra vires laboribus velint inſiſtere. Audiendus proinde hîc Climacus, dicens: *Exhortare ex charitate Senes, ſcientiâ & actione claros, qui corpora ſua in exercitatione contriuerunt, modicum ſibi quietis indulgere.*

VALETVDINARIVM. *Regulæ & Prælati arbitrio tutius relinquenda.* *Qui temporis tenuè prouidebunt.* Burſf. diſt. 3. c. 20. Clim. grad. 8.

DISQVISITIO XII.

Quænam Senibus piè indulgenda?

Duo Senibus indulgenda. Cap. 17. Reg.

DVobus omnino capitibus cõtinentur ea, quæ S. Legiſlatur ſenio affectis ex indulgentia concedit, prius ſic explicat: *Conſideretur ſemper in eis imbecillitas, & nullatenus eis diſtrictio Regula teneatur in alimentis.* Poſterius hoc modo: *Sed ſit in eis pia conſideratio, & præueniant horas canonicas.* Circa vtrumq; autem nonnulla ſunt annotanda.

1\. *Non tenentur ad rigorem Regulæ in alimentis.* Turrecr. in c. 37. Reg. Boër. in c. 37. Reg. Fruct. in Reg. c. 8.

PRIMVM, illud *vt nullatenus eis diſtrictio regula teneatur in alimentis*, exponit Turrecremata: ſiue in qualitate, ſiue in quãtitate ciborum, videlicet vt non ſic agatur diſtrictè cum ſenibus & infantibus, quomodo Regula iubet. Petrus verò Boerius putat etiam eis carnes quadrupedum aut volatilium miniſtrandas. Et iam olim S. Fructuoſus Epiſcopus ita his præſcripſerat: *Cibi quibus reficiantur, teneri & molles ex induſtriâ ab hebdomadariis coquantur, & carnes, & vinũ propter imbecillitatem, moderatè eis præbeantur.* Verùm, ſaluo meliori iudicio, crediderim in his cuiuſque Congregationis Conſtitutiones ſequendas, aut prudentum Superiorum relinquẽdum arbitrio. Cùm autem *alimentorum* nomine, vt Silueſter annotauit, in legatis veniant veſtimenta & calciamenta, lectus, habitatio, & huiuſmodi, ſine quibus homo viuere nõ poteſt; vult Boërius etiam de his omnibus Senibus proſpiciendum. Et de veſtibus ita Fructuoſus: *Veſtimentum verò & calciamentum ſic eis præbeantur, vt abſque foco frigoris ab eis aſperitas arceatur.* Quantam verò Senum

Quæ alimentorum nomine veniant. Silueſt. v. Alimentum. Fruct. ſupr.

Mona-

VALETUDINARIUM. Greg. l. 13. epist. 16. S. Gregorij erga senes Monachos cura. Monachorum curam habuerit Magnus Gregorius, ipse in epistolâ ad Ioannem Abbatem de monte Sina testatur, ita scribens: *Cognouimus, lectos vel lectisternia in Gerontocomio, quod à quodam illuc Isauro constructum est, deesse. Propterea misimus lanas 15. racanas 30. lectos 15. pretium quoque de emendis culcitris vel naula dedimus: quæ dilectionem tuam petimus non indignè suscipere, sed in loco quo transmissa sunt prabere.* Lænæ autem & Racanæ, vt infrà exponemus, sunt lectorum operimẽta, aut viliores vestes. Animaduertis porrò non modò de indumentis aut operimentis ibidem Senioribus prospectum, verùetiam de habitatione, quam *Gerontocomium*, id est, Senum hospitium, seu locum in quo curantur, nominat. Sed & de Theodosio Cœnobiarcha suprà iam diximus, quod Monachis Senibus aptum extruxerit *Gerontocomium*.

Deputata ipsis separata domus.

Sur. in vit. 11 Ianuar.

Idq; necessariò. Cùm autem tempore S. BENEDICTI non haberent Religiosi singuli distinctas cellas in quibus dormirẽt, & in claustro vel alibi studio lectionis vacarent; magna tum erat ratio Senibus particularia assignãdi cubicula: tum quòd difficile illis esset dormitorium ascẽdere & descendere, tum quòd ob tussim illis vsitatam facilè alios excitarent, & nec conueniret vt illi ad nocturnas excitarentur vigilias; tum denique, quod cum reliquis hieme in claustro degentes, durum esset frigus pati.

Aliis à quibus excusati senes. Præter hæc autem vult S. Fructuosus, vt Senes à *pristino & coquinarum vice excusentur, & ab agro, & duro labore quieti vacent, excepto quòd aliqua leuia opera eis iniunguntur, ne fessa ætas, ante tempus frangatur.* Quæ quidem ex mente S. BENEDICTI statuta esse affirmauerim, nam & ipse à coquinæ officio ægritudine detentos excusat, & fratribus infirmis vel delicatis talem operam vel artem iniungi vult, *vt nec otiosi sint, nec violentiâ laboris opprimantur.* In horum autem censu, sine dubio veniunt Senes.

Cap. 35.

Cap. 48.

Fuldensium pro suis senibus petitio. Antiq. Fuldens. l. 3. c. 12. n. 5. Notanda autem & hîc sunt quæ pro suis senibus Fuldenses olim Monachi supplici Libello à Carolo Magno petebant, nimirum: *Quod infirmorum Senum videlicet & debilium, neque penuriâ victus affligantur, neque vestitus paupertate conterantur; & nec ineptiis aliquibus vexentur; ita vt nec baculum eis pro sustentatione ferre liceat, nec ad inclinatorium, quod nos formulam dicimus, morando herere: quia cæcut & claudus, non possunt sine sustentatione baculi benè incedere; nec decrepitus, sine formulâ, genua flectere. Hoc rogamus, vt tales propter fastidium de Monasterio non eiiciantur, ne fortè in cellis sub laicis constituti, sine confessione & necessario vitæ viatico moriantur.* Sic illi. Æquissima erat horum postulatio, nam vt reliqua omittã, necessarium pænè est, vt

Cornel. Gallus. — *Baculo sucumbens ruitura senectus, Assiduo pigram verbere pulset humum.*

Senes possunt præuenire horas canonicas. II. ALTERVM quod S. P. BENEDICTVS Senibus indulget, est, vt *præueniant horas canonicas*, siue regulares horas, quibus communiter comedit conuentus. Quomodo autẽ præueniendæ sint horæ istæ, exponit Boërius, nimirùm, vt vel vna hora citiùs quàm alij manducent, sicut statutum est de septimanariis coquinæ, & lectore mensæ, vel per duas aut tres horas, si eorum imbecillitas hoc exposcat, nam pro his nullam horam Legislator expressit, sicuti pro prioribus fecerat. Crediderim hoc ita intelligendum, vt quamuis aliquot horis ante cõmunem refectionem comedant, siue ientaculum aliquod aut merendam sumant, liceat eis rursus cum conuentu ad communem mensam, vel aliam, si eis permissa sit, accedere: ac proinde eis hîc facultatem concedi sæpius manducandi in die. Ratio autem est, quòd senes nequeant simul totum alimentum naturæ sufficiens sumere: id enim ob caloris defectum, qui senectutem comitatur, concoquere non possunt: quare pauciori quàm iuuenes indigent cibo, sed frequentiùs assumpto. Et habebat hoc peculiarem rationem tempore S. BENEDICTI, quando vel ad sextam, id est, nostram duodecimam, vel ad nonam comedebant horam, id est, ad tertiam pomeridianam.

Quomodo id intelligendum.

Cur sæpe ipsis comedendum.

A ieiuniis regularibus eximendi. Videntur autem & hi senes eximendi à ieiuniis saltem Regulæ, iuxta prudentis Superioris arbitrium. Boërius sanè dicit, eos non vsquequaque ad ieiunium obligari. Constitutiones Clericorũ Regularium Theatinorum conformiter ita statuunt: *Senum, & qui imbecilli sunt corporis valetudine, ratio habeatur. Si Præposito visum fuerit, ieiunandi eos lege soluat.* Et meritò quidem ita decernunt. Senum enim sanitas non est firma & constans, sed fallax & incerta; mediaque inter morbum & sanitatẽ perfectam, vt testatur Galenus, cuius & hæc sententia: *Scire licet senilis corporis statum, quoniam ex leui momento in morbum decidit; simili ratione ijs, qui ex morbo conualescunt in victu esse curandum.* Sicut ergo conualescentibus, qui totum cibum naturæ necessarium vnica vice accipere non possunt, & cetera diei parte abstinere, ieiunium relaxatur: eadem ratione id Senibus & similiter constitutis erit indulgendum.

Constit. Cler. Reg. p. 2. c. 4.

Nec firma sanitas.

Galen l. 5. de sanit. tuenda.

SIT NOMEN DOMINI BENEDICTVM
EX HOC NVNC, ET VSQVE IN SÆCVLVM.

MONASTICARVM

DISQVISITIONVM

LIBER DVODECIMVS:

DORMITORIVM,

SIVE

DE QVIETE ET CELLIS.

Deus creator omnium, polique rector vestijt
Diem decoro lumine, noctem soporis gratiâ.
Artus solutos vt quies reddat laboris vsui,
Mentésque fessas alleuet, luctúque soluat anxios.

Ambros. in Hymno ad Vesperas.

ARGVMENTVM.

QVOT apud Hebræos, Christo teste, sunt horæ diei, tot voluminis nostri constituimus libros; quibus singula Monasterij huius obiuimus, & pro moduló nostro descripsimus loca. Sic nimirùm dies operi, horæ libris, horarum quadrantes Tractatibus, minuta quodammodo respondent Disquisitionibus. Vndecima itaque hora, vndecimum absoluimus librum, vt de eo quod superest Lectoribus meis illud dicere queam: Ioan. 11.

Filioli, nouissima hora est: 1. Ioan. 2.

—— Et iam nox humida cursu
Præcipitat, suadentq; cadentia sidera somnum. Virg. 2. Æneid.

Quonam autem diurno ac diuturno labore fatigatum lectorem opportuniùs deducam, quàm ad locum quietis? Exhibet hunc duodecimus hic liber, quem DORMITORIVM indigitamus, quasi Saluatoris illud vsurparemus:

Dormite iam, & requiescite. Matth. 26.

Spectastis hactenus orantes, laborantes, legentes, corpora curantes,

VALETVDINARIVM. Greg l. 11. epist. 16. *S. Gregorij erga senes Monachos cura.*

Monachorum curam habuerit Magnus Gregorius, ipse in epistolâ ad Ioannem Abbatem de monte Sina testatur, ita scribens: *Cognouimus, lectos vel lectisternia in Gerontocomio, quod à quodam illuc Isauro constructum est, deesse. Propterea misimus lænas 15. racanas 30. lectos 15. pretium quoque de emendis culcitris vel naula dedimus: quæ dilectionem tuam petimus non indignè suscipere, sed in loco quo transmissa sunt præbere.* Lænæ autem & Racanę, vt infrà exponemus, sunt lectorum operimēta, aut viliores vestes. Animaduertis porrò non modò de indumentis

Deputata ipsis separata domus. aut operimentis ibidem Senioribus pro- B spectum, verūctiam de habitatione, quam *Gerontocomium*, id est, Senum hospitium, seu locum in quo curantur, nominat. Sed

Sur. in vit. 11. Ianuar. & de Theodosio Cœnobiarcha suprà iam diximus, quod Monachis Senibus aptum extruxerit *Gerontocomium*.

Idq; necessariò. Cùm autem tempore S. BENEDICTI non haberent Religiosi singuli distinctas cellas in quibus dormirēt, & in claustro vel alibi studio lectionis vacarent; magna tum erat ratio Senibus particularia assignādi cubicula: tum quòd difficile illis esset dormitorinm ascēdere & descendere, tum quòd C ob tussim illis vsitatam facilè alios excitarent, & nec conueniret vt illi ad nocturnas excitarentur vigilias; tum denique, quod cum reliquis hieme in claustro degentes, durum esset frigus pati.

Alia à quibus excusati senes. Præter hęc autem vult S. Fructuosus, vt Senes à *pristino & coquinarum vice excusentur, & ab agro, & duro labore quieti vacent, excepto quòd aliqua leuia opera eis iniungantur, ne fessa ætas, ante tempus frangatur.* Quæ quidem ex mente S. BENEDICTI statuta esse affir-

Cap 35. mauerim, nam & ipse à coquinæ officio ægritudine detentos excusat, & fratribus D infirmis vel delicatis talem operam vel ar-

Cap. 48. tem iniungi vult, *vt nec otiosi sint, nec violentiâ laboris opprimantur.* In horum autem censu, sine dubio veniunt Senes.

Fuldensium pro suis senibus solicitudo. Antiq. Fuldens. l. 3. c. 12. n. 3. Notanda autem & hîc sunt quæ pro suis senibus Fuldenses olim Monachi supplici Libello à Carolo Magno petebant, nimirum: *Quod infirmorum Senum videlicet & debilium; neque penuriâ victus affligantur, neque vestitus paupertate conterantur; & nec ineptiis aliquibus vexentur; ita vt nec baculum eis pro sustentatione ferre liceat, nec ad inclinatorium, quod nos formulam dicimus, morando hærere:* E *quia cæcus & claudus, non possunt sine sustentatione baculi benè incedere; nec decrepitus, sine formulâ, genua flectere. Hoc rogamus, vt tales propter fastidium de Monasterio non eiiciantur,* A *ne fortè in cellis sub laicis constituti, sine confessione & necessario vitæ viatico moriātur.* Sic illi. Æquissima erat horum postulatio, nam vt reliqua omittam, necessarium pænè est, vt

— *Baculo incumbens ruitura senectus,* Cornel. Gallus.
Assiduo pigram verbere pulset humum.

ALTERVM quod S. P. BENEDICTVS Senibus indulget, est, vt *præueniant horas canonicas*; siue regulares horas, quibus communiter comedit conuentus. Quomodo autē præueniendæ sint horæ istæ, exponit Boërius, nimirùm, vt vel vna hora citiùs quàm alij manducent, sicut statutum est de septimanariis coquinæ, & lectore mensæ, vel per duas aut tres horas, si eorum imbecillitas hoc exposcat, nam pro his nullam horam Legislator expressit, sicuti pro prioribus fecerat. Crediderim hoc ita intelligēdum, vt quamuis aliquot horis ante cōmunem refectionem comedant, siue ientaculum aliquod aut merendam sumant, liceat eis rursus cum conuentu ad communem mensam, vel aliam, si eis permissa sit, accedere: ac proinde eis hîc facultatem concedi sæpius manducandi in die. Ratio autem est, quòd senes nequeant simul totum alimentum naturæ sufficiens sumere: id enim ob caloris defectum, qui senectutem comitatur, concoquere non possunt: quare pauciori quàm iuuenes indigent cibo, sed frequentius assumpto. Et habebat hoc peculiarem rationem tempore S. BENEDICTI, quando vel ad sextam, id est, nostram duodecimam, vel ad nonam comedebant horam, id est, ad tertiam pomeridianam.

II. *Senes possunt præuenire horas canonicas.* *Quomodo id intelligendum.* *Cur sæpe ipsis comedendum.*

Videntur autem & hi senes eximendi à ieiuniis saltem Regulæ, iuxta prudentis Superioris arbitrium. Boërius sanè dicit, eos non vsquequaque ad ieiunium obligari. Constitutiones Clericorū Regularium Theatinorum conformiter ita statuunt: *Senum, & qui imbecilli sunt corporis valetudine, ratio habeatur. Si Præposito visum fuerit, ieiunandi eos lege soluat.* Et meritò quidem ita decernunt. Senum enim sanitas non est firma & constans, sed fallax & incerta; mediaque inter morbum & sanitatē perfectam, vt testatur Galenus, cuius & hæc sententia: *Scire licet senilis corporis statum, quoniam ex leui momento in morbum decidit; simili ratione iis, qui ex morbo conualescunt in victu esse curandum.* Sicut ergo conualescentibus, qui totum cibum naturæ necessarium vnica vice accipere non possunt, & cetera diei parte abstinere, ieiunium relaxatur: eadem ratione id Senibus & similiter constitutis erit indulgendum.

A ieiuniis regularibus eximendi. Constit. Cler. Reg. p. 2. c. 4. *Nec sine causâ.* Galen l. 5. de sanit. tuenda.

SIT NOMEN DOMINI BENEDICTVM
EX HOC NVNC, ET VSQVE IN SÆCVLVM.

MONA-

MONASTICARVM DISQVISITIONVM LIBER DVODECIMVS: DORMITORIVM, SIVE DE QVIETE ET CELLIS.

Deus creator omnium, políque rector vestijt
Diem decoro lumine, noctem soporis gratiâ.
Artus solutos vt quies reddat laboris vsui,
Mentésque fessas alleuet, luctúque soluat anxios.
Ambros. in Hymno ad Vesperas.

ARGVMENTVM.

QVOT apud Hebræos, Christo teste, sunt horæ Ioan.11. diei, tot voluminis nostri constituimus libros; quibus singula Monasterij huius obiuimus, & pro modulò nostro descripsimus loca. Sic nimirùm dies operi, horæ libris, horarum quadrantes Tractatibus, minuta quodammodo respondent Disquisitionibus. Vndecima itaque hora, vndecimum absoluimus librum, vt de eo quod superest Lectoribus meis illud dicere queam:
Filioli, nouissima hora est: 1.Ioan.2.

—— Et iam nox humida cursu Virg. 2. Æneid.
Præcipitat, suadentq́, cadentia sidera somnum.

Quonam autem diurno ac diuturno labore fatigatum lectorem opportuniùs deducam, quàm ad locum quietis? Exhibet hunc duodecimus hic liber, quem DORMITORIVM indigitamus, quasi Saluatoris illud vsurparemus:

Dormite iam, & requiescite. Matth.26.

Spectastis hactenus orantes, laborantes, legentes, corpora curantes,

DORMITORIVM rantes, Hospitibus, Infirmisque assistentes, & iter agentes Monachos, reliquum est dormitum euntes; & quiescentes hoc libro comitemini. Postremus fratrum suorum est, adeoque minimus, minimo labore legendus, non tamen negligendus, aut in postremis habendus. Absque eo enim imperfecta esset Cœnobij ipsius, quod hoc Opere depinximus, constructio. Tribus autem concluditur tractatibus, quorum *Primus* est, de Religiosorum lectis. *Secundus*, De ratione dormiendi. *Tertius*, De Monachorum Cellis. Explicantur autem hoc libro Regulæ capita **VIII. XI. & LV.** ex parte, **XXII.** ex toto.

TRACTATVS I.

DE RELIGIOSORVM LECTIS.

AD DORMITORIVM *admissi, locum ipsum & Religiosorum strata considerabimus. De quibus erunt hæ Disquisitiones.* Prima, *Quid & quale Religiosorum* DORMITORIVM? Secunda, *Quid de Religiosorum in Regulâ præscriptum Lectis.* Tertia, *Cur & quando Lecti scrutandi?* Quarta, *Quid Lectisternia, & quot, aut qualia Monachis assignata?* Quinta, *Quid Matta, & quis eius apud Monachos vsus?* Sexta, *Quid Sagum? Quid Læna? Quid Capitale?*

DISQVISITIO I.

Quid, & quale Religiosorum Dormitorium?

IN libri huius limine ipsum A DORMITORII nomen & rem expendemus. Vox priscis vsitata. Plinius secundus nunc *Dormitorium membrum*, nunc *Dormitorium cubiculum, quod diem, clamorem sonumq; excludit*, nominat. Hunc pro more imitatus Sidonius Apollinaris: *Cùm ego*, inquit, *meique Dormitorium cubiculum petierimus.* Alij ferè substantiuè extulerunt, Beda: *Hæc tunc in Dormitorio sororum pausans.* B Plura loca in sequentibus occurrent. Græcis est Κοιτίον Κοῖτον & Κοιτών. Moschopulus: Κοιτὼν, κυρίως μὲν οἶκος ἔχων κοίτας πολλάς, id est, *propriè domus complectens lectos multos.* Dicitur etiam κοιμητήριον. Athenæus: *Sunt vbique in domibus duo loca conuiuiis celebrandis assignata, quorum alterum vocant* ἀνδρεῖον, *alterum, in quo hospites dormiunt*, κοιμητήριον. ἀπὸ τοῦ κοιμάω, id est, *dormio.* Hinc quia Christianis mors somnus, resurrectio euigilatio, aut à somno excitatio est, loca in quibus fideles sepeliuntur, *Cæmeteria* appellata.

Plin. l. 2. epist. 17. Idem l. 5. epist. 6.
Dormitorij nomen.
Sidon. l. 2. epist. 2.
Bed. lib. 4. hist. Angl. c. 23.
Græcis est, κοιτών.
Mosch. in Sched.
Et Cæmeterium.
Athen. l. 4. Deipnos.

Porrò quod rem spectat, non Monachis tantùm, sed & Canonicis olim sua in communi fuerunt *Dormitoria.* Concilium Turonense: *Canonici & Clerici Ciuitatum, qui in Episcopiis conuersantur, considerauimus vt in claustris habitantes simul, omnes in vno Dormitorio dormiant, simulq; in vno refectorio reficiantur.* Meldense sub Sergio II. *Canonici in Ciuitate, vel Monasteriis, sicut constitutum est, in Dormitorio dormiant, & in refectorio comedant.* Synodus item Aquisgranensis: *Sint etiam interius Dormitoria, refectoria, cellaria, & ceteræ habitationes vsibus fratrum in vnâ societate necessariæ.* Leo IX. apud Gratianum: *Omnibus vnum sit refectorium & Dormitorium, seu ceteræ officinæ ad vsus Clericorum necessariæ.*

Canonicis olim assignatum commune Dormitorium.
Conc. Turon. c. 13.
Concil. Meld. c. 52.
Conc. Aqu. c. 117.
Grat. caus. 12. q. 1.

Et

Et verò cùm Claustri, tum Dormitorij Collegiatarum & Cathedralium Ecclesiarum in Belgio pluribus locis hodieque extant manifesta vestigia, & Collegiorum decreta Canooicis proponi solita.

Dormitoria olim non habebant distinctas cellas.

Monasticum autem Dormitorium non erat olim, vt nunc, cellis & parietibus distinctum, sed in amplo quodam cubiculo plurimi ex ordine certis quibusdam interuallis collocabantur lectuli, eo ferè modo quo nunc in Xenodochijs disposita videmus cubilia. Patet id apertissimè ex Regula

Cap. 22. Probatur fusius.

S. P. BENEDICTI: *Si potest fieri, omnes in vno loco dormiant: si autem multitudo non sinit, deni aut viceni cum senioribus suis, qui super eos solliciti sint, pausent.* Idem sanciuit S. Cæsarius Arelatensis: *Omnes*, inquit, *diuisis lectulis in vna maneant cellula. Quæ verò senes sunt, & infirmæ, ita illis conuenit obtemperari, vel ordinari, vt non singulæ singulas cellas habeant, sed in vna recipiantur omnes, vbi & maneant.* Eundem secutus S. Aurelianus: *Nulli liceat cellam, aut armariolum, aut aliquid eiusmodi, quod pecnliariùs claudi possit, habere.* Regula Ferreoli: *Cellam singularem, præter Abbatem, neque ad manendum, neque ad alium quemcumque vsum vlli habere liceat Monachorum.* Sed & his antiquior S. Basilius idem insinuat, monetque, ne iuniores nimis sibi inuicem dum dormiunt, iungantur: *Quandocumque*, inquit, *capiendi somni caussa cubandum, caue ne vestimenta inter se mutuo sibi vestra propinquent, potiusque medius inter vos aliquis semper adhibeatur Senex.* Regula Posthumij: *Procul ab inuicem contextas vites sternite; cùm ad dormiendum seceditis, interstitium cubitus habeatur vnius: ne, dum ad inuicem proximant corpora, nutriantur libidinis incētiua.* Quod totidem verbis descripsit Fructuosus. Regula Isidori: *Fratres omnes in vno conclaui commorari decet: Quod si difficile fuerit, certè vel decē quibus vnus proponendus est Decanus, quasi Rector & custos.* S. Austrebertha, *cùm post matutinum cognoscere vellet, an cuncta quiescerent, progrediebatur leniter per Dormitorium, inspiciens lectulos singularum.* Non potuisset autem S. Abbatissa dormientes videre, nisi in vno loco parietibus non interstincto quieuissent.

Cæsar in Reg. Monial. cap. n. 7.
Aurel. in Reg. c. 8.
Fetr. Reg. c. 16.
Basil. serm. de abdicat. rerum.
Vit Patr. l. 1.
Fruct. in Reg. c. 17.
Isid. in Reg. Monach. c. 31.
Sur in vit. 20. Febr.

Atque ita quidem habebat olim primæua Ordinis nostri institutio. Succedentibus verò temporibus, ipsum Dormitorium parietibus & cellis instrui cœptum. Eas tamen tanquam institnto Mooastico contrarias S. Eugendus Abbas abrogauit, vt vitæ auctor refert. *Iste*, inquit, *etiam refutato Archimandritarum more, vtiliùs omnes vniuit in medium. Destructis namque mansionum ædiculis, vno cunctos secum Xenodochio quiescere fecit, vt quos caussa vnita refectionis vna claudebat ædicula, discretis quoque lectulis vna ambiret & mansio. Cui tamen lu*A*men diei, sicut in oratorio, indeficiens noctibus præbebatur.* Quæ etiam dormiendi ratio, vt nimirùm à transeuntibus dormientes videri possent, seruata fuit in Anglia tempore S. Dunstani & Lanfranci. Viguitque idem mos aono Christi 1225. vt patet ex Capitulo generali illo anoo in Monasterio S. Andreæ apud Northampton celebrato. Benedictus tandem XII. in vniuerso Ordine Cellas è Dormitorio his verbis elimioauit: *Statuimus & Ordinamus, quod in ipsis Dormitorijs cellæ de cetero nullæ fiant* B *& iam factæ nullatenus dimittantur, sed per Antistites in Cathedralibus Ecclesijs Monachalibus, & per Abbates vel alios Prælatos principales in Monasterijs ac Prioratibus, & locis alijs per illos, qui eis præfuerunt, infrà quatuor menses à tempore quo statutum seu ordinatio huiusmodi ad eos peruenerit, destruantur.* Ita Pontifex.

S. Eugendus cellulas abrogauit.
Apud Sur. 1. Ianuar.
DORMITORIVM.
Benedictus XII. per totum ordinem idipsum fieri iussit.
Benedict. c. 26.

Cui præcepto Monachi in Anglia accuratè obedierunt, quin & in Capitulo anni 1341. nonnihil illi addendum putaruot; ita enim scribunt: *Cellas in Dormitorio* C *fieri Benedictus Papa XII. prohibuit: nosque hoc adijciendum decernimus, quod vt tollatur omnis mali suspicio, lecti Monachorum velaminibus, si qua fuerint, amotis & perticis, ita sint ordinati, vt in ipsis lectis existentes, vel iuxta sine obstaculo, quocumque die, noctuque continuè valeant à Custodibus Ordinis, & alijs transeuntibus intueri.* Idipsum tepetitur in Capitulo prouiuciali anni 1444. Cluniacenses quoque in Capitulo generali sub Ioanne Bourbonio, Abbate Clnniacensi 42. anno 1458. ita decreuerunt: *Vt in Dormitorijs cellæ iam factæ contra statuta Ordinis nullatenus dimit*D*tantur, sed per Superiores indilatè destruantur.*

Quod passim factum.
Stat. prouin. n. 1341. c. 11.

In initio Præmonstratensis Otdinis, vt Lairuelz ait, in amplis Dormitorijs, nulla parietum positione distinctis, velut in Xenodochijs, suum quisque cubile obtinebat, vno circiter passu ab alijs separatum, prout etiam nonc videntur Præmonstratense & Belleuallense Dormitoria fuisse aliàs composita. Et in maioribus Collegijs mendicantium, veluti Parisijs apud Mi- E nores, vasta cernuntur dormitoria, in quibos Iuniores, nulla inter lectulos parietum separatione, dormiunt.

Præmonstratensium quale olim Dormitorium.
Laira. tom. 2. Catechis. nouit lect. 25. doc. 3.

Durante porrò hac Dormitorij forma, Religiosi in Capitulo vel in Claustro legebant, cantabant, & studijs incumbebant. Dormitorium verò nonnisi quieti & dormitioni Religiosorum, iuxta nominis etymon, deseruiebat.

SSSSS DISQVI-

DORMITORIVM.

DISQVISITIO II.

Quid de Religiosorum in Regula præscriptum Lectis?

Luxus Lectorum vitandus. Clem. Alexand. lib. 2. Pædag. c. 9.

CVBILE nobis nunc adeundum, lectusque, & quæ ad eum pertinent, euoluendus. Principio autem monet Christianus Pędagogus, spernēda pretiosa vel ipso somno molliora cubilia. *Nobis*, inquit, *vt rationi est consentaneum, simplici & frugali cubili vtendum est, quod habeat id quod nos iuuet commoderatum & conueniens: si sit æstus, quod protegat: si sit frigus, quod foueat. Sit autem lectus non affabre, & curiosè factus.* Hæc ille. Longissimè ab hoc luxu prisci fuêre Monachi, quibus nuda humus lecticam vt plurimùm præstabat. De seipso Hieronymus: *Si quando repugnantem somnus imminens oppressisset, nudâ humo vix ossa hærentia collidebam.* Idem in Hilarione: *Super nudam humum stratumque iunceum, vsque ad mortem cubitauit.* Huc spectant chameuniæ, quarum honorificè alibi meminit. Sidonius laudat Faustum Episcopum,

Veteres Monachi humum pro lecto habuerunt. Hieron. epist. 22. Hieron. in Vita Hilar. c. 41. Sidon. carm. 16.

Succinctos gelido carpentem cespite somnos.

Paulin. l. 4. Paulinus de S. Martino;

At si quando breui cessissent lumina somno,
Nuda humus ad tenuem sat erat subiecta soporem.

Vit Posth. c. 6. Posthumius, ne somno plus indulgere videretur, *paululum super saxa requiescebat, vt cùm duritia lectuli doloribus ageret corpus, statim ad Dei consurgeret opus.* Pachomius Monachis suis pro lecticis sellas recliuas assignauit: *Non dormiat*, inquit, *quis præter recliuam sellulam.* Id est (interprete Gazæo) retrò inclinatam, ac resupinam, vt ei incubantes somnum caperent.

Pachom in Reg. art. 50.

Quid de hoc statuat S. Benedictus. Cap. 22.

De nostrorum autem lectis & dormiendi modo, hæc S. BENEDICTVS: *Singuli per singula lecta dormiant. Si potest fieri omnes in vno loco dormiant. Si autem multitudo non sinit, deni, aut viceni, cum senioribus suis, qui super eos solliciti sint, pausent. Candela iugiter in eâdem cellâ ardeat vsque mane. Adolescentiores fratres, iuxta se non habeant lecta, sed permixti cum senioribus.* Notat hîc Boerius & ex eo Turrecremata, septem circa custodiam castitatis & dęmonum versutias repellendas à S. BENEDICTO insinuari.

I. *Vetat lectorum singularitatem.* Isidor. Reg. cap. 13. Reg. c. 37. Chrysost. hom. 14. in epist. ad Timoth.

PRIMVM est, lectorum singularitas, ne scilicet duo in vno iaceant strato, quod etiā in Regula Posthumij, vt vidimus, præscriptum. Similiter & ab Isidoro: *Duobus in vno lecto iacere non licet:* quæ ferè habet Fructuosus. Monachi quos laudat Chrysostomus, singulis storeis, & humi cubabant.

II. *Vult in vno loco dormiri omnes.*

SECVNDVM, vt in vno loco dormiant omnes, quo sibi inuicem testes & custodes sint castitatis & honestatis. Non debet ergo ex

A mente S. BENEDICTI Dormitorium distingui per cellas, & vnicuique peculiare assignari cubiculum: Collige & hinc, si omnes vno loco debeant dormire, ergo & Abbas, quod expresse pręscripsit Isidorus: *Abbatem cum fratribus pariter in congregatione commorari oportet, vt communis conuersatio & testimonium bonæ vitæ, & reuerentiam præbeat disciplinæ.* Sic ille. Et S. Aurelianus cùm in Regula præscripsisset, vt omnes diuisis manerent lectulis, subiungit: *Sanctus Abbas extra Congregationem non maneat.* Et hanc esse S. BENEDICTI mentem, Concilium Francofor-B diense exposuit, dicens: *vt Abbas cum suis dormiat Monachis secundùm Regulam S. BENEDICTI.*

Etiam Abbas. Isidor. Reg. cap. 13. Aurel. Reg. cap. 33. Conc. Frācof. can. 13.

III. Isidor. Reg. c. 13.

TERTIVM est, solicitudo & vigilantia Seniorum, qui super denos, aut vicenos solliciti sint, quod Decanorum officium est, ab Isidoro quoque præscriptum.

IV. *Candela in eodem loco ardeat tota nocte.* Ibid.

QVARTVM est, vt *candela iugiter in eadem cella ardeat vsque manè.* Idem habet Isidorus: *Lux*, inquit, *noctè dormiētium locum illuminet: vt depulsis tenebris, testimonium pateat singularis quietis.* Quod scilicet singuli per singulos dormiant lectos. Atque hæc prima caussa

Rationes huius decreti.

C luminis. Alteram addit Smaragdus, vt videant diuersi, quomodo vnusquisq; lectum suum componat, seque collocans lectulo ponat. Tertia esse potest, ne quis ad alterum nocte accedat. Quarta, vt si vrgente necessitate aliquò eundum sit, lumen accipi possit, & vnusquisque suum inueniat stratum. Candelam hanc S. BENEDICTVS alibi vocat *lucernam*, & plerumque solet esse lampas, & in Cassinensi Dormitorio, vt Nicolaus ait, septem de nocte solebāt accendi lampades. Ad huius textus obseruationē Petrus Ve-D nerabilis talem edidit sanctionem: *Statutum est, ne quis fratrum nostrorum, in proprijs saltem locis, sine lumine noctibus dormiat. Qui si adeò pauper fuerit, vt propriam lucernam in dormitorio suo prouidere non possit, illam quæ in Ecclesia fuerit, accipiat, & ad dormitorium transferat.*

Cap. 41. Petr. Ven. in statut. num. 49.

V. Tract. 8. disq. 2.

QVINTVM, vt dormiant vestiti, de quo actum suprà in vestiario.

VI. *Adolescentiores non simul dormiant.*

SEXTVM, vt adolescentiores fratres mixtim dormiant cum Senioribus, vt eorum reprehēsionem timentes, vigilantiores sint ad custodiam religionis. Ait enim Bernar-E dus: *Securus accedit tentator, vbi non timetur reprehensor.*

VII. *Excitandi somnolenti.*

SEPTIMVM est, ne propter grauitatē somni aliquis prætendat excusationem ad surgendum: *Surgentes verò ad opus Dei, inuicem se moderatè cohortentur, propter somnolentorum excusationes.* Hoc tamen honestè faciendum est, aut sonitu oris, aut pedis in terra, aut tactu lecti, absque eo tamen quod dormiens tangatur, inquit Turrecremata.

DISQVISITIO III.

Cur, & quando Lecti scrutandi?

Cap. 55. *Lecti scrutande propter proprium.*

PRIVS illud S. BENEDICTVS ira definit: *Quæ tamen lecta frequenter ab Abbate scrutanda sunt, propter opus peculiare ne inueniatur: Et si cui inuentum fuerit, quod ab Abbate non accepit, grauissimæ disciplinæ subiaceat.* Necesse fuit hoc circa lectos prohibere, cùm enim olim cellas Monachi non haberent, si quid peculiarirer vellent recondere, nullibi commodius id poterant, quàm sub lectica. Ita apud S. Dorotheum frater quidam, fabas, palmulas, ficus, cepas, & alia id geous surripicbat? quæ sub lectulo occultabat. Hinc præscripsit Aureliaous: *Nullus circa lectum suum quod manducare aut bibere possit reponere præsumat.* Regula Donati: *Quæ soror ad lectum suum, quæ ad manducandum vel bibendum pertinent, præsumpserit occultare, publicè coram omnibus arguatur, & tunc demum palam cunctis præsentibus obiurgata superpositionem sustinere cogatur.* Hac igitur causâ voluit S. BENEDICTVS lectulorum subiode institui scrutioium, ne fortè *opus peculiare*, vt loquitur, siue peculium aliquod ibidem depreheodarur absconditum.

Doroth. serm. 11. *Quod fratrem sub ijs occultabatur.*
Aurel Reg. Monach. cap 7.
Reg. Don. c. 14.

Quoties visitandi lecti.

Sed qnoties hoc scrutinium instituendum? Tempus nullum à Legislatore designatur, sed *frequenter* id fieri vult. Cassinenses hũc textum ita declarant: *Prælati, qui vel quibus ipsi mandauerint, bis aut ter in anno scrupulosè omnes cellas visitent, aut visitari faciant.* Ita illi. Quod tamen vix videtur esse frequens. Isidorus Hispalensis ita statuit: *Per singulos menses Abbas, siue Præpositus, lectulos cunctorum perspiciat, ne quid indigeant fratres, nec superfluum habeant.* Frequentiorem lectulorum inspectionem præscripsir Regula Cuiusdam ad Virgines: *Omnibus Sabbatis post horam orationis Nonam, tam Senior quàm iuniores Præposita lectos omnium Sororum visitent, propter earum negligentias inquirendas, aut si aliquid inueniatur illicitè, & sine commeatu retentum.* Sic ibi. Sed omnium frequẽtissimè lectulorum inquisitiooem præscripsit S. Fructuosus: *Lectula singulorum Abba vel Præpositus bis in hebdomada reuoluat, atque perscrutetur, vt videat ne quis superfluum aliquid illic, vel occultum habeat.*

Isidor. Reg. cap. 13. *Quidam frequenter id fieri volunt.*
Reg. ad Virg. c. 2.
Fruct. in Reg. c. 17.

Gemmeticenses Monachi ab hoc studio laudati.
Vit. S. Aich. c. 22. apud Sur. 15. Sept.

Coronidis vice SS. Monachorum imitatione dignum exemplum hîc subijcere liceat: Quadringenti & quinquaginta illi Monachi, quos vno die Gemmeticẽse Monasterium cœlo dedit, cùm ex S. Aichadri Abbatis consilio se ad morrem præpararent, inter cetera, quæ egregiè præstabant, etiam lectorum scrutinium propter opus peculiare sibi faciendum putarunt: ne ignorantibus fortè aliquid subrepsisset, ita enim in vitâ scribitur. *Nec minùs erat videre proprios lectos, ne quid furtiuum inter paleas lateat, penitus euertere, tanto adeò studio, vt si pilus cilicinus inuenatur, mox coram fratribus in medium proferatur. Sed neque hoc sibi impunitum transire optabat is, qui attulerat.* Similem diligentiam Monachos Monasterij S. Andreæ à S. Gregorio structi obseruasse suprà vidimus.

DORMITORIVM

Lib. 4. tract. 7. disq. 6.

Et hinc fortè profluxerit ad nostros actus expropriationis, vt vocant, de quo prouidè Cassinenses: *Mandamus omnibus nostræ Congregationis Patribus, vt cùm finito capitulo ad propria Monasteria applicuerint, in ipsorum reformatione Monasteriorum, ante vel post Officiorũ absolutionem immediatè Breuiaria, & libros, & alia quæcumque, si habuerint concupiscibilia, sibi à fratribus deferri mandent, vel nunciari: Quæ omnia ipsorum arbitrio, & eorum beneplacito sunt dispensanda, vt vitium proprietatis amputetur in Monachis.*

Vnde apud aliquos expropriationis actus.
Cassin. ad c. 33. Reg.

DISQVISITIO IV.

Quid Lectisternia, & quot, aut qualia Monachis assignata?

Lectisternia, quid.

A LECTIS ad *Lectisternia* transeamus. Quid illa? Calepino & Perotto dicũtur lecti, qui sacrorũ gratiâ in templis sternebantur ad discumbendum, siue etiam perooctãdum. De quibus vide Ludouicum Viues. S. BENEDICTVS, & alij passim accipiunt pro eo, quod lectuli loco, aut super ipsum sternitur. *Lectus* enim, vt Varroni placet, dictus est *quod lectis herbis, frondibus, & stramentis fieri solebat.* Lectisternia autem pro regminibus aut coopertorijs etiam accipit S. Gregorius, dicens: *Ancillis Dei, quas vos Græcâ linguâ Monastrias dicitis, Lectisternia emere disposui, quia in lectis suis graui nuditate in huius hiemis vehementissimo frigore laborant.* Item: *Cognouimus lectos vel Lectisternia in Gerontocomio deesse.* Vocat autem hæc *Lectisternia* S. BENEDICTVS etiam *stramenta lectorum*, quòd solo, aut lecticæ quiescendi gratia insternantur. De quibus ait: *Lectisternia pro modo conuersationis secundùm dispositionem vel dispensationem Abbatis sui accipiant.* Vbi primò explicandum quid illud sit, *pro modo conuersationis accipiant.* Varia enim hic est interpretatio.

Viu. ad l. 1. August. de ciuit. c. 16.
Apud S. Benedictum.
Gregor. l. 6. epist. 21.
Lib. 12. ep. 16.
Dicta eidẽ stramenta lectorum.
Quid modus conuersationis.

Primò.

PRIMÒ, Ioannes Craesbeeck *pro modo conuersationis*, ait, hoc est, quæ conuersationi & instituto Mooachorum conueniunt. Institutum enim Monasticum omnes carnis illecebras, & voluptates abdicat, vitæ austeritatem dictat. Lectisternia proinde Monachorum esse debent oon mollia, non pretiosa, sed dura & vilia. Verùm id quidem, sed non satis explicare videtur Legislatoris mentem. Quare

DORMITORIVM. *Secundò.* Columb. in MS. Comment.

SECVNDÒ, Columbanus Vrancx: *pro modo conuersationis*, id est, vt vitam cuiusque consideret Abbas, videlicet senectutem, debilitatem, ægritudinem, aliamve necessitatem; ita vt diuersa stragula pro cuiusque conditione assignari velit. Sic Senibus & ægrotis plura, & etiam crassiora tribuere licet tegmina.

Tertiò.

TERTIÒ, Boërius: *pro modo conuersationis*, id est, secundùm qualitatem loci, in quo conuersantur, quia in frigidis regionibus pluribus stramentis indigent fratres, quàm in calidis.

Quartò, Smaragdi & aliorum recta expositio.

QVARTÒ, Smaragdus, Bernardus Cassinensis & Turrecremara, Lectisternia accipiunr pro locis vel locellis, in quibus lecti sternendi sunt. *Pro modo conuersationis*, id est, vitæ, antiquitatis, debilitatis, necessitatis, seu alterius rei caussa. Quamuis autem hîc quædam sit æquiuocatio in voce *Lectisternium*, non improbabilis ramen hæc vltima expositio, vt voluerit S. BENEDICTVS non collocandos esse Religiosorum lectos ea serie & ordine, quo Monasterium intrarunt, sed *pro modo conuersationis*, prout scilicet quisque honestiùs, modestiùs, maiori grauitate & maturitate in Monasterio conuersatur. Hanc eius esse mentem satis patet, *Explicatur.* quia vult denos, aut vicenos cum senioribus, qui super eos soliciti sint, pausare. Quisque ergo Decanus iuxta Decaniæ suæ cubabat Monachos. Deinde vult adolescentiores fratres iuxta se non habere lectos, sed misceri Senioribus siue ætate, siue sapientia, pietate, & maruritate. Atque ita præter citatos hunc Regulæ locum inrellexerunr Patres Capituli generalis in Anglia Northamptoniæ anno 1444. celebrati, qui ita aiunt: *Statuimus quòd omnes tam Officiarij quàm Claustrales, secundùm dispositionem dicti sui Præpositi, singuli singula lectisternia, seu cellas pro modo conuersationis accipiant, ita quòd omnes, & singuli in vno loco, & sub vno tecto, tam obedientiarij, quàm alij, si commodè fieri poterit, dormiant.* Sic ibi. Ex quo videas Lectisternia pro modo conuersationis disponenda, non varia esse cubicnla, sed varios vno loco collocatos lectos.

Et probatur ex Capitulo Anglicano. Capit. North c. 3.

Monachi variè stratum composuerunt. Vit. Patr. l. 1. in Posth. cap. 8. Marul l. 1. cap. 10. Athanas. in vitâ. *Cilicium pro lecto multis fuit.* Sulpic in vit. S Martini.

Vt verò *Lectisternia* priori illa notione, quâ vel lectum, vel id quod illi pro tegmine insternitur, significat, accipiamus; Notandum non vno modo veteres Monachos stratum composuisse. Regula Posthumij *contextas vites* procul ab inuicem sterni iubet. In Monasterio Thebaidis, in quo Euphraxia Virgo summis effulsit virtutibus, moris fuit, in terra, cilicino stragula tecta cubitare. Sãctus Antonius quieti membra concedens, *iunco contexto*, atque cilicio vtebatur. Eodem vsus & S. Martinus, vt auctor est Sulpitius. De Paulâ

A S. Hieronymus: *Mollia etiam in grauissimâ febre lectuli strata non habuit: sed super durissimam humum stratis ciliciolis quiescebat.* Cilicij vsum in Lectisternijs resumpserunt Moniales Reformaræ Ordinis Cisterciensis in Monasterio Vallisoletano S. Annæ, quarum Constitutiones sic habent: *Lectus erit scabellum ex ligno, & culcitra ex stramine, tegumenta sint ex lana alba, & puluinar ex cilicio. Poterunt habere linteamina ex cilicio.* S. Manrus *super aggestum calcis & zabuli cilicio instrato* dormiebat. Re- B gula Monacharnm apud S. Hieronymum: *Charissimæ, volo vos singulis noctibus breui & & duro strato vacare in cellulis vestris, non in plumis, aut mollibus, sed aut in paleis, aut straminibus, imò in ligneis potiùs capsis, quam lectulis: vt & membra strata potiùs lectum horreant, quàm affectent.*

Hieron. epist. 27. Cap. 4. Faust. in vit. S. Mauri. Reg. Monachar. c. 32. apud Hieron. to. 9.

Quid pro Benedictinis statutum.

Sed quid S. BENEDICTVS in Regula? *Stramenta*, inquit, *lectorum sufficiant matta, sagum, læna, & Capitale.* Hæc antem pauca satis sunt, & à veterum institutis non longè abeunt. Regula Solitariorum ita hæc re- C præsentat: *Sufficiant autem stramenta lectorum Matta & cilicium superpositum, Sagum, vel toxa, & capitale.* Quid verò hęc sint, deinceps explicabimus.

Reg. Solit. cap. 49.

Quid alij præscripsẽ. Isidor cap. 13. Reg.

Pro coronide autem hîc subijciam, quæ alij quidam circa hæc decreuerunt. Isidorus: *Monachi stratus erit storia, & stragulum, pelles lanatæ duæ, galnapis quoque, & facitergium, geminusque ad caput puluillus.* Paulò aliter S. Fructuosus: *In stramentis*, inquit, *competens adhibenda est disciplina, nec ampliùs quidquam ab aliquo requirendum, quàm vnum* D *stragulum, * calnabenque villatum, mattulam cum duabus tanatis pellibus arietum.* Regula Magistri: *In lectis habeant in hieme singulas mattas & sagos, tumentatios singulos, & lænas: in æstate verò pro lænis rachinis propter æstus vtantur, & ante ipsos lectos singulas pelles vbi tergunt à sordibus pedes, & sic in suos lectos ascendant.*

Fruct Reg. cap. 4. * Sic est in MS. Affligen. Mag. Reg. cap 81.

Frugalitas & paupertas in Lectisternijs seruanda.

Circa hæc autem Lectisternia frugalitatem & religiosam paupertatem seruare conuenit, nihil vt in eis mundum redoleat. Cauet hoc Cæsarius Arelatensis: *Le-* E *ctualia verò ipsa simplicia sint: nam satis indecorum est, si in lecto religioso stragula sæcularia aut tapetia picta resplendeant.* Non dissimiliter S. Aurelianus: *Lectualia sæcularia de coloribus facta in vsu non habeatis.* Regula Solitariorum: *Lectualia Monachorum nec nitida nimiùm nec abiecta sint plurimùm: inter vtrumque enim virtus discretionis tenenda est.*

Cæsa. in Reg. art. 42. Aurel in Reg. c. 17. Reg. Solit. c. 49.

DISQVI-

DISQVISITIO V.

Quid Matta? & quis eius apud Monachos vsus?

Matta idē quod storea, teges, psiathium.

MATTA, quæ alio nomine *Storea*, siue *Teges* dicitur, plerumque ex iunco, papyro aut stramine conficiebatur. Græcè dicitur ψίαθος, vel *Psiathium*, quod sæpiùs occurrit in vitis Patrum. Vita Pachomij: *Ingressus Monasterium post orationem venit ad coquinam, & inueniens fratrem qui coquinæ præerat, Psiathos* (id est, *Tegetes*) *operantem, quas vulgus Mattas appellat*, &c. Quadruplicem porrò vsum psiathium, siue *Matta* habuit.

Vit. Pach. cap 41. — *De eius vsu.*

I. PRIMÒ enim, super ea dormiebant. Vita Abraham eremitæ: *Nec non & vnum psiathium, in quo cubitare solebat.* Vitâ Euphrosinæ: *In eadem cella demoratus est, in eodem psiathio dormiens, in quo Euphrosina.* Vitâ Mariæ neptis Abrahæ: *Quinquaginta annos conuersationis tuæ super psiathium cubitaueras.* Et aliquando dimidia parte se contegebant, vt pro lecto & stragulo esset. Vitâ Ioannis Eleemosynarij: *Quanti sunt modò qui psiathium habentes subtus dimidium, & suprà dimidium, non possunt extendere pedes suos* Pro Matta autem Cluniacenses S. Bernardi æuo culcitas supposuerunt, Cistertiensibus mattas velut ex lege præscriptas retinentibus. Vnde Robertum nepotem suum, qui de Ordine Cistertiensi ad Cluniacenses transierat, Bernardus reuocans, his verbis ei mattæ duritiem emollire conatur: *Fletus æternus & stridor ille dentium ante cordis oculos reductus pares tibi reddet Mattam & culcitram* Guido Iuuenalis *Mattam* Monachicam definit, quę ex grossiori iunco contexta sit, prout, inquit, hodieque habent Monachi in maiori Monasterio Turonensi. Atque hic primus & potissimus mattæ vsus, priscorum humi cubationibus paulò commodior.

Super ea dormiebāt. Cap 5. Cap. 16. Cap 8. Cap. 10. Cluniacenses ei culcitam supposuerunt. Bernard. epist. 1.

II. SECVNDÒ, Psiathium, siue Matta sedem Monachis præstabat. Cassianus: *Degustare somnum paulisper hortatus est, ijsdem ipsis quibus insidebamus psiathijs admonens incubare.* Petrus Cluniacensis: *Ipse ei in Matta Monachica, quæ sedi illi contigua erat, assedit.* Hesychius *psiathia* definit, *quæ in iudiciorum loco cathedris insternuntur.* Commentarius in epistolas B. Pauli Ambrosio adscriptus, idem insinuat: *Sedentes*, inquit, *disputent, Seniores dignitate in cathedris, sequentes in subsellijs, nouissimi in pauimento super mattas.*

Seruiebat Matta pro sede. Cass coll 1. c. 23. Petr. Clun. l. 2. epist. 3. In cap. 14. 1. Corinth.

III. TERTIÒ, in Psiathijs quoque genuflectebant & orabant, vt de S. Patre nostro dicit Gregorius: *Præcepit vir Dei statim eum in cella sua in Psiathio, quo orare consueuerat, proijci.* Vide quæ ibi à nobis dicta.

Pro genuflexione. Lib. 2. Dialog. c. 11.

A QVARTÒ, vtebantur & Mattâ cùm moriendum erat, vt patet ex Cæsario: *Preparate aquam calidam, unde lauari debeam.* Et pòst paululum: *Sternite Mattam*, &c. *tempus est migrandi.* Sed longè antiquiorem hunc fuisse vsum, S. Ephræm docebit, qui ait: *Perpende mente diem obitus tui frater charissime, quando obrigescens in tua iacebis tegeticula seu storea.* Græcè, ἐν τῷ ψιαθίῳ Addit in scholijs Gerardus Vossius, se in longè antiquissima & nobilissima orientali pictura ipsius S. Patris Ephræm, vt iam mortui, & super B stoream repositi vidisse effigiem, à Cardinale Cremonensi, postea Gregorio XV. in libro quodam venerandæ antiquitatis sibi ostensam.

DORMITORIVM IV. Moriturus Matta substernebatur. Cæsar. l. 7. cap 52. Ephræm tom 2. pa. ræn. 46.

DISQVISITIO VI.

Quid Sagum? Quid Læna? Quid Capitale?

POST Mattam subijcit S. BENEDICTVS *Sagum*, quę vox Cassiano & priscis eremi C Patribus vsitata. Machetes Abbas ait se in Monachis reprehendisse, quod haberent in cellulis *Sagum*, quo etiam infirmitate vrgente vti coactus fuerit. Ioannes Abbas: *In tantum materialium rerum possessio supercreuit, vt Sagum quoque, quod absque verecundia referre non possum, sub obtentu humanitatis ac susceptionis huius, Anachoretæ in suis habere cellulis cœperint.* Meminit & eiusdem Hieronymus non vno loco. Erat autem *Sagum* apud Romanos militare indumētum, quod armis superinduebatur, vt ex Cicerone colligitur: Græcè σαγὸς. Apud Cassianum D verò, & apud Monachos illos erat genus stragulæ vestis, vel pallium villosum, quo subinde ægrotantes præter solitum, & velut coacti vtebantur. Smaragdus noster ita describit: *Sagum, Gallicum nomen est. Dictum est autem Sagum quadrum, eò quòd apud eos primum quadratum vel quadruplex esset Nos autem modò per diminutionem à Sago sagellum dicimus.* Ita ille, Isidorum describens. B. Hildegardis: *Sagum videlicet aut de grosso lino, aut de canabe factum, & ferè in modum sacci forma-* E *tum, & quodam genere stramentorum repletum. Quidam & sic super mattam positum, quod Monachi pro lectisternio habebant.* Cui consentit Bernardus Cassinensis, dicens: *Puto secundùm intellectum modernum Sagum illud esse, quod continet fænum vel paleas.* Addit Boerius: *quod nos dicimus Tosserile.* Verùm probabilius crediderim, *Sagum* operimentum fuisse Monachalis lecti, Monachi enim in ipsa cubabant Matta. Seneca quoque Lucilium suum ad vilem lectum exhortans ait: *Grabatus ille verus sit & sagum.*

Quid Sagum. Cass lib. 5. cap. 10. Idem collat. 19. c. 6. Hieron. epist. 22. & in vit. Hilar. Cic. Philip 8. Apud Monachos. Smarag. in c. 55. Reg. Vade sit dictum. Isid. 19. Etymol c. 24. B Hildeg. in Reg. Sagum ponunt inter lectisternia. Non rectè. Senec. epist. 18.

Videndum iam quid *Læna*. Festus ait *vestimenti genus duplicis habitus* esse, *quod quidam*

Quid sit Læna. Fest. l. 10.

DORMITORIVM.

dam appellatum existimant Thuscè, quidam Græcè, quod chlanam dicant. Nonius putat esse vestem militarem, Virgilij auctoritate innixus:

Virg. 4. Æneid.

——Tyrioque ardebat murice Læna
Demissa ex humeris.

Apud profanos scriptores.

Perottus: *Læna vestis genus est militaris, villorum crassitudine calefaciens chlamydem, vtuntur hac hieme, ac supra omnia vestimenta induunt. Varro Lænam à lana dictam putat. Ego potius ἀπὸ τῆς χλαίνας Lænam deductam existimo, detractione primæ litteræ. Chlana autem ἀπὸ τοῦ χλιαίνειν deducitur, quod tepefacere est.* Sic Perottus.

Varr. l. 4. de ling. Lat.

B

Monachis est stragulum.

• S. verò BENEDICTVM pro lecti operimento vti manifestissimum est, in quo significatione etiam vsurpatur à Gregorio Magno: *Cognouimus*, inquit, *lectos vel lectisternia in Gerontocomio deesse: propterea misimus Lænas quindecim, rachanas triginta, lectos quindecim, pretium quoque de emendis culcitris vel naula dedimus.* Vbi facilè colligis singulis lectis singulas tributas Lænas, geminas autem rachanas. *Rachana* autem, Rosweydo interprete, vile vestimenti genus est: nam vt Leontius in vitâ Ioannis Eleemosynarij: *Vanumdabantur quatuor Rachanellæ numismate vno.* Fuisse porrò & rachanas ex lecti opertorijs, tum ex hoc Gregorij loco, tum ex eodem Leontio collige, qui capite 26. de eodem Eleemosynario ait: *Fecerat* (pauperibus) *quasi tholos quosdam prolixos, ligneis tabulis pauimento stratos ad requiescendos eos, & simul cum floreis & rachanis per totam hiemem.* Eodem fortè modo sumpserit Ennodius Ticinensis scribens: *Lænam & racanas, cuius vos volueritis coloris, rubei, aut fusci, mihi sub celeritate dirigite.* Vbi vtrumque vocabulum coniungit, vti & Gregorius. Regula Magistri, vtrumque hoc verbum in eadē significatione habet, & aliquid etiam

Greg. Regist. lib. 12. epist. 16.

C

Rosweyd. Onomast.

Quid Rachana.

Leont. cap. 23.

D

Ennod. l. 9. epist. 17.

Sunt Lanæ viles & lanæ?

lucis nostræ huic interpretationi adfert. *In æstate*, inquit, *pro Lanis Rachinis* (siue Rachanis) *propter æstus vtantur.* Leuiores ergo Rachanæ erant præ Lænis. In hieme autem læna ad tegendum quàm maximè idonea, quia duplicis habitus, ex lana & villorum crassitudine calefaciens.

Reg. Mag. cap. 81.

Vnde crediderim Isidorum Hispalēsem Lænas intelligere, cùm Monacho assignat *pelles lanatas duas.*

Isidor Reg. cap. 11.

Verùm Smaragdus putat eam ab eodem Isidoro *Galnapem* vocatam, sic enim ait: *Læna species vestis villosa est, quam nos tonxam (aliàs toxam) vocamus: alij verò galnapem eam vocant.* Quid autem sit *Galnapis*, vel *toxa*, doceri velim, inuenitur prius apud Isidorum absque vlla interpretatione. Menardus legendum putat *Galbanis*: hinc *Galbanatus*, galbane inuolutus apud Martialem:

Isidor. Etymol. lib. 19. cap. 26.

Quid sit Galnapis apud Isidorum.

Menard. in Concor. reg. c. 63.

Mart. lib. 3. epist. 40.

Iacet occupato galbanatus in lecto.

Apud Papiam, *Galbana genera vestium à galbaneo colore, qui est sublucidus & subalbus cum pallore.* Hinc capiendus Iuuenalis:

Sat. 2.

Cærulea indutus scutulata & galbana rasa.

Lęnæ adijcit S. BENEDICTVS *Capitale* suo vocabulo satis notum: significat enim puluillum capiti supponendum, sicuti ceruical dicitur, quod ceruici supponatur, siue paleis, siue lana, siue plumis sit plenū. Dubito autē an hac notione *Capitale* apud probatos Auctores legatur. Inuenitur apud Pelagiū: *Videns autem Ægyptius vestitum mollibus rebus, & budam de papyro, & pellem stratam sub ipso, & modicum Capitale de cartica sub caput eius.* Bernardus: *Sit beata anima culcitra conscientiæ puritas: sit Capitale tranquillitas, sit opertorium eius securitas.* S. Franciscus in Regula Clarissarum, siue pauperum Sororum: *Quæ infirma sunt, in saccis & paleis iaceant & habeant ad caput Capitalia cum pluma.*

Capitale, quid.

Voce ea qui vtantur.

L. 5. de vit. Patr. libell. 10. nu. 76.

Bern. serm. 2. in Fest. Om. SS.

Cap. 8.

TRACTATVS II.

DE RATIONE DORMIENDI.

LECTVM *strauimus, quid reliquum, nisi vt in eo quiescentes capiamus somnum,*

Ouid. l. 11. Metam.

——— qui corpora duris
Fessa ministerijs mulcet reparatque labori.

Dormiendi proinde rationem, modum, tempusque hoc tractatu explicabimus. Primò, *quæritur quot horis dormiendum?* Secundò, *Quo corporis situ?* Tertiò. *Quid ab excitatione Fratribus agendum?*

dum? Quartò, Num fas dormire post Nocturnas vigilias? Quintò, An saltem Dominicis diebus, & in Sanctorum festiuitatibus id non liceat? Sextò, Cur & quando meridiana dormitio Monachis permissa? DORMITORIVM.

DISQVISITIO I.

Quot horis dormiendum?

Basil. reg. breu. 43.

CVm somnus mortis sit soror, magnumq́; vt Basilius ait, *adferat detrimentū*, videlicet quod neque seipsum tum viuere aliquis sentiat; hinc Scriptura sacra, & Patres passim nos ad vigiliam, & parcum admonent somnū.

Hortatur S. Scriptura ad vigilandum.

Christus crebrò inculcat illud, VIGILATE. *Videte*, inquit, *Vigilate, & orate, nescitis enim quando tempus sit.* (Marc. 13.)
Itemque: *Vigilate ergò, nescitis enim quando Dominus domū veniat.* (Ibid.) S. Petrus: *Sobrij estote, & Vigilate.* (1. Petr. 5.) B. Paulus: *Vigilate state in fide, viriliter agite & confortamini.* (1. Cor. 6.) Et: *Vigilemus & sobrij simus.* (1. Thess. 6.) Sed ex Patribus audiendus Clemens Alexandrinus: *Beati*, inquit, *qui ad Deū vigilarunt, seipsos assimilantes Angelis, quos nos ἐγρηγόρους, hoc est, vigilantes vocamus. Dormiens enim homo nullius vllius est pretij, non magis quàm qui non viuit. Immodicus enim somnus, nec corporibus, nec animis nostris vllam affert vtilitatem, nec ijs quæ versantur circa veritatem omninò conuenit actionibus, etsi sit secundum naturam. Si ergo caussas, quæ ad multum ac profundum somnum nos impellunt, præsciderimus, magis sobriè dormiemus. Non enim oportet eos, qui inhabitantem & vigilantem intus habent rationem, tota nocte dormire.* (Item Patres. Clem. lib. 2. Pædag. c. 9.) Basilius: *Ne tu mihi*, inquit *noctem, ceu peculiarem ac selectam temporis partem, totam addixeris sopori, neu patiare vita totius medium nullo tuo vsu tibi præripi, dum stupido & insensibili somno lentescis: quin tu potiùs ipsam tibi dispertitor noctem in somnum & orationem: imò somni ipsi pictatis exercendæ meditationes quadam sint.* (Basil. in martyr. Iulittam.)

Quamdiu Monachis dormire fas sit.

Verùm vt magis ad rem veniamus, disquirendum in particulari, quousque somnus Monachis ducendus. *Primò* autem, B. Arsenius dicere solitus est: *Sufficit Monacho, si dormierit vnam horam, si tamen pugnator est.* Idem autem cum tota nocte vigilaret, velletque circa mane propter ipsam naturam dormire, dicebat somno: *Veniserue male. Et subripiebat parum somni sedendo; & statim surgebat.* Sed hoc mirandum potiùs, quàm imitandum: excedit enim vires humanæ fragilitatis.

I. *S. Arsenius vnam horā tribuit.* Lib. 5. vit. Patr. libell. 4. num. 1.

II. *S. Melania duas.* Secundò, S. Melania Romana, vt auctor vitæ apud Surium habet, totam ferè noctem in oratione consumebat, duasque solùm horas somno tribuebat. *Accubitus autem erat saccus super nudū solum positus.* Dicebat enim: *Oportet semper vigilare, cùm nesciamus, vt vox est Dominica, quâ horâ fur veniat. Propterea & se, & quæ secum erant, virgines sic faciebat aduersus somnum contendere.* Sic illa, quod mirandum in sequiori sexu potuisse non ipsam modò, sed etiam illas quibus ipsa præerat virgines. (Apud Sur. 31. Ianuar.)

III. *Alij tres, tres, vel quatuor.* *Tertiò*, Abbas Chæremon ait, *quietem somni trium, siue (vt alij statuerunt) quatuor horarum spatio terminari, ad castitatis consummationem adipiscendam.* Idemque: *Quis sine Domini consolatione illum dulcem, ac delectabilem matutinum soporem humanus fraudari oculis, & intra terminos horarum quatuor omnem quietis refectionem iugi posset lege concludere?* Sed pauci iam sunt, qui non productiore indigeant somno. Quare (Cass. coll. 12. cap. 15. Collat. 14. cap. 6.)

IV. *Moderatus somnus finitur septem horis.* *Quartò*, moderati somni terminum septem horarum spatio communiter ferè concludunt, iuxta illud:

Septem horis dormisse sat est iuueniq́; senique.

Et tantum ferè plerią; Religiosorum Ordines siue iunctim, siue diuisim Cœnobitis concedunt. Nec minùs crediderim S. BENEDICTVM suis indulsisse, qui ait: *Hiemis tempore, id est, à Calendis Nouembris vsque ad Pascha, iuxta considerationem rationis octaua hora noctis surgendum est, vt modicè ampliùs de media nocte pausetur, & iam digesti surgāt.* (Cap. 8.) Cui decreto Cassinenses satisfieri arbitrantur, si septem horæ à fine Completorij vsque ad horam matutinam concedantur. Sed de hoc loco actum * suprà. (* Lib. 7. tr. 9. disq. 4.)

Quando est facta iam concoctio.

Quod autem S. Pater ait, *vt digesti surgant*, ex medicorū quoque mente est, qui rectiùs ex perfecta ciborum concoctione, quàm ex horarum numero somni terminum sumendum putant. Non enim est dubium, quin senibus, & alijs, qui debili, ac frigido sunt stomacho, aut qui concoquendi tarditate quacumq; de caussa laborant, longior somnus sit concedendus. Videtur autem Galenus nouem horas æquinoctiales somno naturali præscribere, idque non planè liberis, sed aut Romæ, aut in magna Alexandria sic ministrantibus, vt sole occidente liberè à ministerio discedant, corporisque curam agant. *Nam cùm minima nox*, inquit, *nouem horas æquinoctiales aquet, abundè ijs fuerit, si id totum tempus somno dederint.* Sic ille. Sed cùm Monachi tenui vtantur pastu, præsertim in cœna, frequenter ieiunent, & non parum etiam laborent, quà mente, quà corpore, facilè

Galenus somnum 9. horarum præscribit. Galen. l. 6. de sanit. tuenda.

DORMITORIVM.

cilè septem horis cihorum concoctio erit absoluta: atque vt in cibis, sic & in somno, alijsque corporis commoditatibus eos decet maximè esse moderatos.

DISQVISITIO II.

Quo corporis situ dormiendum?

SVPER hac re nihil peculiare vel à S. BENEDICTO, vel ab alijs monasticarum legum conditoribus legimus definitum, nisi quod S. Pachomius, vt superius quoque annotatum, præscripserit, *ne quis dormiat, præter reclinam sellulam*, id est, paruam sedem retrò inclinatam ac resupinam, vt dormientes sedentium magis, quàm decumbentium formam ac situm exprimant. Apud Palladium in Regula Pachomij sic legitur: *Dormiant non recumbentes; sed exstructis sibi sedibus paulò supinioribus, & suis illic impositis stragulis dormiant sedentes.* Cùm autem simile decretum apud alios nō exstet, hinc communem dormiendi modum, qui fit decumbendo, suis videntur permisisse discipulis.

Reg. Pach. art. 50.

Pallad. Lausiac. cap. 37.

Sed quæ alij honestę dormitionis præcepta tradidere, hîc describamus.

Primò, S. Dorotheus ita ait: *Cùm somno te traditurus es, & quieti, da operam, vt modestè sobriè, religiosèque te geras, ne custodem Angelum, qui circa te vigilat, offendas, & recedere cogas.* Stant enim Angeli ante fratrum lectulos, vt refert Thomas à Kempis in vita B. Lydwinæ, quos illa ad fratrum dormitoria diuinitus rapta, in illo officio sæpius obseruauit.

Doroth. serm. 20.

Kemp lib. 2. vitæ S. Lydvvin c. 23. num. 2.

Secundò, idem Thomas hanc dormituris ingerit admonitionem: *Honestè & verecundè membra tua componas, nuditatem veles; nec crebro te vertas; sed quietè & custoditè iaceas; memor Christi in cruce pendentis, qui in patibulo, non in molli lecto moriens obdormiuit.* Ex hoc capite laudat Chrysostomus Monachos quosdam religiosè admodum dormientes, de quibus ait: *Nullus iactari quempiam videt per soporem, neque nudari; sed dormiunt honestius vigilantibus compositi. Hoc autem totum ex animi disciplina & honestate proficiscitur.* Contrà verò S. Bernardus Abbas, si quē fortè Religiosum in dormiendo, *seu durius stertentem audisset, seu minus compositè iacentem vidisset, patienter ferre vix poterat, sed carnaliter eum seu sæculariter dormire caussabatur.*

Idem tom. 2. opusc. 10. cap. 11.

Chrysost. homil. 14. in 1. ad Tim.

Guiliel. in vitâ lib. 1. cap. 4.

Tertiò, S. Bonauentura ita præscribit: *Honestè & compositè iaceas in dextro vel sinistro latere, numquam tamen supinus, vel aliter inhonestus. Numquam dormias cum manibus in sinu positis, nec cruribus eleuatis, vel discoopertis, sed semper teneas tunicam, vel indusium inter crura, vt nullus inueniat te inhonestè iacentem.* Et hac forte de caussa Deipara virgo cum Sanctis Cæcilia & Catharina nocturno tempore dormitorium Fratrum Prædicatorum ingressa, & singulorum lectulos aqua lustrali aspergens, contempsit illius lectulum, qui supinus, aut nudatus ex incuria quadam somnum capiebat.

Bonau. in regim. Nouit. cap. 7.

Sur. in vitâ S. Dominici.

Mirè autem quidem corpus inter dormiendum afflixerunt, dum supinam, aut in alterum latus inclinatam fugerunt dormitionem. De S. Eustratio hæc ex Menæis Græcorum habet Raderus. S. Eustratius nihil sibi retinuit præter cilicinum cucullum, & melotam, in qua somnum (vbi vbi nox illum oppressisset) modico tempore caperet: nullum enim certum ad quiescendum locum legebat. Fertur numquam supinus iacuisse, postquam rebus humanis nuntium remisit, neque totis septuaginta quinque annis, quibus cursum vitæ, certamenque exercitationum peregit, dormiturus in sinistrum latus corpus deposuisse. S. Besarion Anachoreta annis quadraginta numquam in latus cubans somnum cepit, sed vel stans, vel sedens dormiuit. S. Pachomius per annos quindecim, *non iacens somnum capiebat noctibus, sed in medio cellulæ suæ residens: adeò vt nec dorsum saltem parieti pro sustentatione reclinaret. Cumque nimis ex hoc affligeretur, ferebat tamen æquanimiter hunc laborem, spe quodammodo prælibans illam requiem, quæ sibi parabatur in cælis.* Imitatus est eum in parte primus S. P. N. BENEDICTI discipulus B. Maurus, qui quadragesimali tempore *in quātum poterat solicitè satagebat non iacendo, sed potiùs stando, vel cùm nimia eum lassitudo compulisset, sedendo somnum capere. Vnde factum est, vt semper ad matutinum officium præ ceteris paratus existeret.* Magnum Euthymium, teste Cyrillo eius condiscipulo, nullus vmquam vidit cubantem, sed nunc quidem sedentem, & parum oculis conniuentem, nunc autem funem, qui ab aliquo angulo tecti cellæ dependebat ambabus tenentem manibus, & sic somnum aliquem moderatè gustantem. Non dissimilis somnus ferè Chrysostomi fuit, de quo Metaphrastes: *Funis, inquit, ex alto demittebatur, alligatus extremus, cui & manibus & barba ipse innitens, quemdam modicum, neque ipsum firmum, sed imbecillum & ementitum somnum gustabat.* Stupenda prorsus est S. Andreæ Zoërardi dormiendi ratio, quam alibi descriptam reperies.

Sancti corpus dormiendo afflixerunt.

Rader. part. 1. viridar. 6. Ianu.

Eustratius numquam supinus iacuit.

Rader ibid. 17. Iunij.

In vit. Pachom. c. 14. *Pachomius in medio sella sedens dormiebat.*

Faustus in vit. S. Mauri. *Imitatus hoc S. Maurus.*

Cyrill. apud Sur. 20. Ianu. *Euthymius numquam cubat.*

Apud Sur. 27. Ianu.

Comment. ad vit. S. Bened. c. 1. num. 14.

Hæc aliaque si non passim imitanda, illo saltem tempore adhiberi opportunè poterunt, cùm caro lasciuiens inhonestis imaginibus soporatum aut vigilem infestat.

Quid de his censendum.

Quod hîc tractari potuisset, quo modo Monachi à somno excitandi, id iam suprà in Oratorio expeditum est, quod scilicet à somno rectà ad opus Dei in domo Dei peragendum tendant.

DISQVI-

DISQVISITIO III.

Quid ab excitatione Fratribus agendum?

Monita pro excitatis.

QVAMVIS verbo responderi possit, excusso sopore confestim & alacriter surgendum, atque ad diuinum pergendum officium; non inutiliter tamen hîc quædam Sanctorum suggeremus monita.

I. *Non irascantur aut irascentur.* Basil. reg. breu. 44.

PRIMVM est S. Basilij, non succensendum Excitatori, aut cum tristitia eius sonitum excipiendum. Qui verò hoc fecerit, eum puniri vult: *Primò quidem segregatione ad ali-* B *quod tempus, inediaque, si fortè ea re compunctus possit intelligere, quàm magnis, qualibusq; semetipsum bonis non animaduertens priuet; atque hoc modo ad seipsum reuersus, simili in gratia lætetur atque ille, qui dixit memor fui Dei, & delectatus sum. Si verò non sentiens permaneat, prorsus is à reliquo corpore veluti putrefactum, ac penitus vitiatum membrum præciditor.*

II. *Auscultent excitatorem,* Doroth. doct. 11.

SECVNDVM est, quod ibidē inculcat, auscultandum esse excitantem, *veluti qui eum magnis, & votum omne superantibus beneficijs afficiat.* Quare non immeritò S. Dorotheus gratias haberi vult Excitatori, tamquam C optimè de nobis merito. Plurimis siquidem nos atque ingentibus afficit beneficijs. *Excitat enim nos, vt cum Deo loquamur, & conuersemur, vt pro peccatis & excessibus nostris illum precemur, vt gratia diuina illuminemur. Quomodo igitur illi quisque non debeat plurimas agere gratias, qui tantorum bonorum nobis est auctor? Multum profectò illi debemus, quandoquidem salus nostra fermè dependet ab eo.*

qui eis magnum confert bonum.

III. *Etiam gratias agant.*

TERTIVM, ex eodem auctore colligimus solitos eius monasterij fratres excitanti respondere, & gratias agere, ait enim: *Vesperi* D *vnicuique discutiendum, num contempserit respondere & obsequi ei, qui ad vigilias excitare solet.* Et infrà: *Quod si fortè contigerit, vt aliquis vestrûm somno rapiatur, & excitetur ab aliquo; ne quæso molestè ferat, sed potiùs gratias agat ei, qui eius vtilitatis est auctor.* Quid verò respondérint, ex alijs eiusdem verbis colligitur. Scribit enim se excitanti respondisse: *Benè Domine, charitas tua obliuioni non detur; det tibi Dominus huiusce rei præmium, en, vt iussisti, propero.* Sunt qui *Deo gratias* respondeant. Alijs magis placet ne tantillo quidem verbulo si- E lentij religionem violare, qui sola mente & adfectu interiore respondeant.

Quid aliqui respondeant.

IV. *Statim exsurgendum.* Ephræm tom. 2. pa. 120. 19.

QVARTVM monitum est S. Ephræm, cuius hæc verba: *E strato, mox te erige, proijciens abs te stragulum, mox que tuas ad Deum extendens manus, thronumq; gratia ipsius adorans, cellam tuam aperi, & ad Synaxim orationis propera, quasi vi eò adactus; & sicut caprea ex laqueis effugiens.*

V. *Cogitet Religiosus à Christo se vocari 7. vocibus.*

QVINTVM subijcio, vt Religiosus sibi persuadeat pulsum illum esse Christi ad A orationem vocantis, & cum Sponsa dicat: *Vox dilecti mei pulsantis: Aperi soror mea.* Ne verò pijs desit stimulus ad citò surgendum, suggerit Ioannes Mauburnus septem voces dilecti pulsantis, per ferias hebdomadæ aure cordis excipiendas, quas in gratiam eorum subijcio.

DORMITORIVM. Cant. 5. Mauburn. in Roset. spirit. p. 1. dist. 1 tit 4. cap. 1.

Die Dominico. Vox Dilecti inuitantis: *Surge, & inuoca Deum tuum. Consurge, & lauda in nocte. Consurge, consurge, induere fortitudine tua Sion.*

Die Dominica. Ion. 1. Thren. 2. Esa 52.

Feria secunda. Vox Dilecti exhortantis: *Surge, surge Debbora, surge, surge, & loquere canticum.*

Feria II. Iudic. 5.

Feria tertia. Vox Dilecti præcipientis. *Adolescens tibi dico surge. Surgite, orate. Surge velociter.*

III. Luc. 7. Act 12.

Feria quarta. Vox Dilecti inuehentis: *Vsquequo piger dormis, quando consurges è somno tuo?*

IV. Prouerb. 6.

Feria quinta. Vox Dilecti comminantis. *Vigilate & orate, nescitis quando tempus sit. Si non vigilaueris, veniam ad te tamquam fur.*

V. Marc. 13. Apocal. 3.

Feria sexta. Vox dilecti allicientis. *Surge, propera amica mea. Surge illuminare Ierusalem: Ecce sponsus venit.*

VI. Cant. 2. Isa. 60. Matth 25.

C *Sabbato.* Vox Dilecti promittentis. *Surge, & fac, & Dominus erit tecum.* Item: *Si diluculo consurrexeris ad Deum, & omnipotentem fueris deprecatus; statim euigilabit ad te, & pacatum reddet habitaculum iustitiæ tuæ.*

Sabbato. 1 Paralip. 22. Iob 8.

Hisce verò vocibus videndum quomodo Religiosus respondeat, nam vt Iob Deo ait: *Vocabis me, & ego respondebo tibi.* Respondeat ergo exsuscitatus, inquit Mauburnus, corde pariter & ore, *Paratum cor meum Deus, paratum cor meum.* Paratum vt à somno surgat, paratum vt tuis laudibus instet. Et sic D cum multo desiderio, & deuotione homo surgere debet. Ad hoc enim somnum cepit, vt expeditiùs Deo seruire posset. Vel dicat cum tribus Magis: *Hoc signum magni Regis est, eamus & offeramus ei munera.*

Quomodo respondendum dilecto. Iob 14. Psal. 1. Matth. 2.

DISQVISITIO IV.

Num fas dormire post nocturnas Vigilias?

ÆSTIVO tempore ita vigiliarum hora ex Legislatoris nostri mente temperanda est, *vt paruissimo interuallo, quo fratres ad necessaria naturæ exeant custodito, mox Matutini, qui incipiente luce agendi sunt, subsequantur. Hiemis verò tempore, id est, à Kalendis Nouembris vsque ad Pascha, octaua hora noctis surgendum est,* & tum *quod restat post vigilias à fratribus, qui psalterij aut lectionum aliquid indigent, meditationi inseruiatur.* Hinc infert Smaragdus somnum interdici post vigilias: *Non hic,* inquit, *dormire si, ut quidam volunt,* B. BENEDICTVS, *sed vigilare iubet. Non in lectulo*

Cap 8. Verba S. Benedicti. *Infertur eius non licere post vigilias dormire.*

sanos

DORMITORIVM.

ſanos quieſcere, ſed meditationi iubet inſeruire. A Scriptum eſt enim: In lectulo meo quæſiui, quem diligit anima mea. Quæſiui & non inueoi eum. Nō enim in lectulo carnalium voluprarum dilectus Chriſtus inuenitur, ſed in laboribus ſanctis, excubijs ſacris & orationibus inuenitur crebris. Non in ſomni torpore, ſed io vigiliarum oratione, & orationis inuenitur compunctione. Citat & Aurelianum in Regula ſua dicentem: *Poſt matutinas orationes ad ſomnum reuerti non liceat.* Doctrina & conſuetudo hauſta ab Ægyptijs Patribus, vt alibi retulimus. B *Notandum,* inquit Hildegardis, *quòd tam in æſtate, quàm in hieme, ſcilicet in tribus lectionibus, & etiam cum vna dicitur, fratres nec poſt nocturnos, nec paſt matutinos, ad lectum ad pauſandū redibant.* Idipſum autem hoc argumento ante probauerat: *Quia qui tertiam partem horarum noctis in hieme vigilat, ſeu qui tertiam partem horarum noctis & diei in hieme dormit, nec pro his vigilijs, nec pro hac dormitione in cerebro, aut in reliquo corpore debilitatur.* Tertia autem pars horarum noctis & diei toto anno ſunt octo horæ; C ſufficiens prorſus tempus dormitioni aut viribus reparandis.

Reg. Aurel. cap. 28.

Hildeg. in expoſit. Reg.

Quod rigidè obſeruari voluit S. Romualdus.

Petr. Dam. in vitâ S. Romuald.

Patriarchæ noſtri veſtigijs inſtitit S. Romualdus, qui, teſte Petro Damiani, vigilias temperatè & cum magna diſcretione faciendas ſuadebat, *ne cui fortaſſe contingeret, vt ſopori peractis nocturnis officijs conſentiret. Sanè huiuſmodi ſomnum vir ſanctus in tantum horrebat, vt ſi quis ei confiteretur poſt duodecim pſalmorum vigilias, vel maximè circa diluculum obdormiſſe, nequaquam poſſet eo die cum eius licentia miſſarum ſolemnia celebrare.* Quapropter non omiſit idem Petrus Damiani Congregatio- D nis ſuæ Monachis præſcribere: *Poſt nocturnum officium repetere accubitum omninò non licet. Vnde nos, vt hæc regularis obſeruantia poſſet faciliùs cuſtodiri, hoc inſtituimus: vt quotidie ſignum primitus ad vigilias ſonet, deinde expleto ex more pſalterio, vel quantum ratio temporis conſiderata permittit, ſonante iterum ſigno, nocturnale peragatur officium: vt iuxta diluculum, quo videlicet tempore grauiùs incumbit acedia, ſtantes nos, & Canonicis inueniat occupatos officijs. Abſit enim tunc nos ſopori vel ignauiæ cedere, quâ videlicet horâ conſtat redemptorem noſtrū* E *deſtructo mortis imperio ſurrexiſſe, ne ſi tunc dormiamus, quando oriente ſole corporeo, etiam interior noſter homo lucem debet inocciduam exſpectare, quod abſit, irriſio nobis videatur illa congruere: Diſcipuli eius nocte venerunt, & nobis dormientibus furati ſunt eum.*

Petr. Dam. opuſc. 15. cap. 17.

Idem Monachis ſuis præſcripſit S. Petrus Damiani.

Et cauſſam reddit.

Matth. 28.

Petr. Dam. opuſc. 45. cap. 7.

Leonem laudat ab hâc obſeruantiâ.

Idem alibi valdè commeodat Leonem incluſum rigidè admodum hanc conſtitutionem obſeruantem. En eius verba: *Cùm,* inquit, *inter cetera ſpiritualiter viuendi capitula ſolerter inquirerem: vtrum ille poſt ſolutum nocturnæ ſynaxis officium, poſſet dormire ſi vellet, hoc ſe funditus neſcire perhibuit. Cumq́ idipſum* A *ego ſæpius iterarem, & an ille circa diluculum dormiret, perquirerem; reſpondit ille: ſe hoc omnimodis ignorare, quia numquam penitus expertus eſſet; ſubiunxit etiam, ſe ſuis aſſuetum cogitationibus reſpondere: accidietur, inquit, cor, palpitent oculi, os per crebra balauſtia gannire non ceſſet, caput etiam nutet, & in ima deuergat: ſed quia hæc omnia me perimere nequeunt, ad conſentiendum huius temporis ſomnos nullatenus ſuperabunt. Nam & nos ſuper hac re diſtichum feceramus, quod hic inſerere, otioſum eſſe non ducimus.*

Quomodo is ſomno reſiſterit.

B

Non canonem ſoluit, qui pſallens nocte redormit:
Ne tamen hoc paſſim ponat caput ante Synaxim.

Hactenus ille.

DISQVISITIO V.

An ſaltem Dominicis diebus, & in Sanctorum feſtiuitatibus non liceat poſt nocturnas Vigilias dormire?

Prima ratio pro ſententia affirmante.

Cap. 11.

C DVBITANDI cauſſa non vnica eſt. *Prima,* quod S. BENEDICTVS velit, *vt Dominico die temperius* (ſiue citiùs) *ſurgatur ad vigilias,* quæ tum multò prolixiores ſunt, quàm priuatis diebus. Deinde, ſtatim poſt vigilias incipi mandat *Matutinos,* nullo interpoſito interuallo: *Qui ordo vigiliarum,* inquit, *omni tempore, tam æſtatis quàm hiemis æqualiter in die Dominico teneatur.* Conſtat autem, hiberno præſertim tempore, longum ſatis ſupereſſe ſpatium à finitis matutinis laudibus vſque ad primam, quæ non niſi ad ſolis ortum inchoanda eſt. Hoc ergo D tempus dormitioni impendendum videtur, tum quia maturiùs ſurrexeruut, tum quia ob prolixitatem nocturni officij, & continuatas cum nocturnis laodes defatigati, quiete proculdubio indigent, & recuperandum poſtea videtur, quod priori ſomno ſubtractum fuerat.

Secunda, S. Benedictus nihil tum præſcribit.

Hildeg. in expoſit. cap. 11.

Secunda cauſſa ſit. Non præſcribit poſt Matutinos, ſiue laudes, meditationem, lectionem, aut aliud vllum opus; ergo videtur ſomno poſſe tribui. Collectio hæc eſt S. Hildegardis, quæ ad illa verba: *Dat a benedi-* E *ctione incipiant Matutinos,* ita commentatur: *Hic interuallum ad meditationem orationum ſeu lectionum non oſtendit, nec in his diebus fratres; finitis matutinis; ad quieſcendum ad lectos redire prohibet: ſed ſi tempus permiſerit, ita vt maturiùs ſurrexerint, qui a in prolixitate nocturni, & diuini ſeruitij fatigati ſunt, in arbitrium eorum, vt ad lectos redeant, ſilenter ponit. Quæ enim fieri recuſat, ea apertè interdicit: & quæ fieri exhortatur, illa apertè manifeſtat. Hæc autem de quibus tali modo reticet, arbitrio & diſcretioni Abbatis & fratrum dimittit.*

Tertia, ex more Monachorum Ægyptiorū.

Tertia cauſſa ex Ægyptiorum Monachorum conſuetudine deſumitur, quorum ve-

ſtigijs

ſtigijs Legiſet noſter plerumque ioſiſtit. Hi enim Sabbatinis & Dominicis diebus officium nonnihil extendebant, & corporali quieti deinceps per vnam atque alteram horam indulgebant. Teſtatur id Caſſianus: *Sabbato*, inquit, *vigilias vſque ad quartum gallorum cantum per Monaſteria moderantur, vt poſt excubias totius noctis reliquus duabus fermè horis reficientes corpora ſua, nequaquam per totum diei ſpatium ſomni torpore marceſcant, requie breuis huius temporis pro totius noctis refectione contenti. Quod nos quoq; omni obſeruatione cuſtodire conuenit.* Cui ergo non veniat in mentem, S. BENEDICTVM horum exemplo ſomni relaxationem in Dominicis & feſtiuis diebus indulſiſſe?

Caſſian lib. 3. Inſtit. c. 8.

Quarta, ex veteri noſtrorum vſu.

His accedat & *Quarta* cauſſa ab antiquo noſtrorum vſu. Nam quantum colligere licet ex S. Dunſtani & Lanfranci Statutis, non niſi ferialibus diebus, hiemali tempore, interuallum inter vigilias & matutinum abſque dormitione ſeruatum fuit. Nam de æſtiuo tēpore quotidianis etiam noctibus S. Dunſtanus ait: *Si finitis nocturnis necdum dies fuerit, ſicque Priori viſum fuerit, facto ſigno, qui voluerint lectulis ſuis pauſent vſque mane.* Et clariùs Lanfrācus: *Priuatis diebus poſt matutina vſque ad feſtiuitatem omnium Sanctorum reuertantur ad lectos ſuos.* Quòd ſi priuatis diebus hic ſomnus licitus cenſetur, multò magis feſtiuis, quibus temperiùs ſurgitur. Idem de quadrageſima agens; *ſi feſtiuitatem celebrari in quadrageſima contigerit, poſt matutina de omnibus Sanctis dicantur matutina mortuorum poſtea reuertantur ad lectos.* Quod proculdubio non permiſiſſet in Quadrageſima, ſi reliquo anni tempore id factum non fuiſſet. Quin & antiquum Rituale Affligenienſe abſolutè in omnibus duodecim lectionum feſtiuitatibus ſomnum à nocturnis vigilijs vſurpatum ſcribit. *Prior*, inquit, *ad oſtium eccleſiæ ſtat, donec pertranſiens conuentus aſcenderit in dormitorium, claudit oſtium, & candelam extinguens, ad cubile ſuum tendit, vt ceteri, ad pauſandum.* Atque hæc perſuadere videntur licitam à nocturnis dormitionem.

Dunſtan. in Stat. c. 5.

Lanfranc. in Stat. cap. 1 §. 1.

Sententia negatiua magis ex mente S. Benedicti.

Non poſſum tamen non inclinare in alteram partem: nam quæ præcedenti Diſquiſitione allata, animaduerto ab alijs generaliter accipi, tam pro æſtiuo, quàm hiemali tempore: tam pro feſtiuis, quàm feriatis diebus, adeò vt numquam ſomnum repetere liceret. S. Bernardus ad Robertum nepotem ſuum, qui de Ordine Ciſtercienſi ad Cluniacenſes tranſierat, ſcribens, vniuerſim Regulam intelligit, & Cluniacenſes perſtringit matutino tempore dormientes: *Si totum*, inquit, *de nocte quod Regula præcipit benè ad pſalmos vigilaueris, nimis durus erit lectus, qua quietè non dormias.* Et paulò pòſt: *Securus nunc profectis armis, capis matutinos ſomnos, cùm illa hora Chriſtus reſurrexerit.* Idem rurſus in Apologia: *Quid hoc ignauiæ eſt, ô boni Milites? Socijs in ſanguine & cæde verſantibus, vos aut cibos diligitis delicatos, aut ſomnos capitis matutinos?* Quæ acerbiùs dicta viderentur, ſi matutinus ſomnus Regulæ non aduerſaretur.

Et probatur Primò.

Bernard. epiſt. 1.

Ibid.

DORMITORIVM. Idem Apolog. ad Guilhel.

Secundò.

Antiq Stat. Carthuſ. c. 41. §. 12.

Secundò, Carthuſiani, qui vbique ferè S. BENEDICTI Regulam ſequuntur, ita generaliter ſtatuunt: *Ad lectos autem poſt matutinas nullo reditur tempore, exceptis infirmis & minutis, tribus diebus minutionis ipſorum, & licentiatis à Priore ex cauſſa.* Ita habent antiqua Statuta: quamquam tertia Compilatio hanc conſtitutionem relaxet, & omni tempore cubilia repetere permittat.

Compilat. 3. cap. 13. §. 4.

Tertiò.

Concil. Aquiſg. can 5.

Tertiò, in Concilio Aquiſgranenſi ſub Ludouico Pio expreſsè decretum eſt: *Vt nullo umquam tempore poſt vigilias cauſſa dormiendi, niſi contigerit eos ante horam conſtitutam ſurgere, ad lectos redeant ſuos.* Quod ſignum eſt, Regulam ita tum intellectam ab Abbatibus & Monachis, qui Synodo iſti interfuerunt, quibus nimirùm id in primis curæ erat, vt regularem obſeruantiam quà poſſent, reſtituerent.

Quartò, ex diſpenſatione Gregorij Papæ.

Antiquit. Fuldenſ. l. 2, cap. 16.

Quartò, idem Ludouicus Imperator (vt ex antiquo monumento Browerus refert) Monachis in ciuitatibus & in matriculatibus eccleſiarum locis conſiſtentibus, qui cum maximo labore, & ſtudio diuinum ſeruitium toto anni tempore peragunt, obtinuit apud Papam ſui temporis Gregorium, poſt vigilias æſtiualium noctium, atque in feſtis duodecim lectionum, poſt matutinas ſomno reficere corpus. Vocauerunt hoc priſci Monachi *Capitulum neceſſariò ſciendum.* Subiungit Browerus: nefas tunc habitum vel tantillum à Regula diſcedere ſemel adamata, ni legis gratiam faceret legum ſummus arbiter. Quid opus autem fuiſſet hac diſpenſatione, ſi æſtiuis noctibus, & quibuſdam duodecim lectionum feſtis hæc dormitio ex Regula liceret? Quare concludo, etiam æſtatis tempore, & Dominicis diebus ac feſtis duodecim lectionum, ex Legiſlatoris mente, ad ſtratum non redeundum.

Capitulum neceſſariò ſciendum, quid.

Soluuntur argumenta oppoſita. Primum.

Sed ad rationes initio poſitas reſpondeamus. Nam quòd maturiùs ſurgatur, & Laudes nocturnis immediatè ſubiungantur, tanti non eſt, vt valdè magnam differentiam inducat, nam ſatis eſt ad Regulæ contextum ſeruandum, per dimidiam horam vigilias anticipare, quod non admodum grauat. Nec continuatio cum Laudibus nimiam adducit corporis fatigationem; cùm videamus id paſſim ab omnibus Religioſis Ordinibus, & ſæcularibus quoque eccleſijs fieri.

Secundum.

Ad illud autem, quod B. Pater nihil agendum aſſignauerit poſt matutinas Dominicæ diei;

DORMITORIVM.

cæ diei: Responderi potest, vel totum tempus olim prolixæ psalmodiæ impensum, A cùm integras homilias in lectionibus recitarent. Vel ex præcedentibus satis intelligi, si quidpiam restet, meditationi impendendum. Aut sanè ex eo intelligitur, quod alibi dicit: *Dominico die lectioni vacent omnes.* (Cap. 48.)

Tertium. Ad Ægyptiorum consuetudinem dicendum, non constare ex vllo Regulæ loco, aut consuetudine, voluisse S. BENEDICTVM eam imitari, aut in sua cœnobia introducere.

Quartum. Ad Dunstani, Lanfranci, & aliorum Monachorum exempla dicendum, vel eam fuisse particularem istarum Congregationum consuetudinem, quæ hac in parte aliquid de Regulæ rigore remiserit: vel vsos allegata mox Gregorij Papæ dispensatione: aut forte media nocte surrexisse, quibus proculdubio secundus somnus indulgendus. Nam & S. Basilius cùm scripsisset dimidiæ noctis tempore ad orationem surgendum, subijcit: *Post antevertendum est, & ad orationem surgendum, cauendumque ne dies* C *nos in lectulo dormientes opprimat.* Quod non scripsisset, nisi post orationem mediæ noctis rursus cubitum iuissent. Atque ita Isidorus: *Post vigilias vsque ad matutinum requiescendum, aut aliquid perlegendum.* Sed & Monachos S. Dorothei constat à vigilijs dormiuisse. Nam cùm Oeconomus quemdam fratrem foras misisset non petitâ ab Abbate veniâ, proiectus in terram veniam postulabat, dicens: *Ignosce mihi Pater, quoniam quiescebam à vigilijs, propterea non permisi eum petere abs te illuc abeundi facultatem.*

(*Qui surgunt media nocte, licitè somnum resumunt.* Basil. Reg. fus. disp. 17. *Quod olim factum.* Isidor. Reg. cap. 6. Doroth. doctrin. 9.)

D Sed vt ad nostrus reuertamur. Bursfeldenses disertè fatentur, se expletis vigilijs somnum resumere, quod nimirum duodecima vel vndecima ad eas exurgant. Eodem ex capite arbitror Carthusianis post Laudes somnum indultū. Id autem tum in nostro, tum in alijs Ordinibus in morem transijt, quem antiqua etiam exempla tueantur. Nā præter iam dicta, in vita S. Austrebertæ legitur: *Die quadam matutinis expletis, cum sorores fessis corporibus post laborem se in lectulis collocassent, in ipso lucis crepusculo cùm aurora* E *terram perfunderet, volens cognoscere, an cunctæ quiescerent, gradiebatur leniter per dormitorium, inspiciens lectulos singularum.*

(Bursfeld. in ordin. diu. cap. 5. *Nec quibusdam displicet.* Sur. 10. Februar.)

DISQVISITIO VI.

Cur, & quando meridiana dormitio Monachis permissa?

(*Medici vituperant somnū meridianum.* Schol. Salernit. c. 3.)

NON benè de meridiano somno loquuntur Medici, eumque morborum iliadem adferre querūtur. Hinc Scholæ Salernitanæ versiculi:

A *Sit breuis, aut nullus tibi somnus meridianus,*
Febres, pigrities, capitis dolor, atque catharrus,
Hæc tibi proueniunt ex somno meridiano.

Quorum veritatem Medici expendent. Vsum tamen meridiandi constat esse antiquum: nam Isboseth, *dormiebat super stratum suum meridie.* Et Dauid cum *surgeret de strato suo post meridiem, & deambularet in solario domus regiæ, vidit mulierem se lauantem.* Somnum verò hunc meridianum Chaldæus Paraphrastes vocat *somnum regum*, fortè quia, inquit Serarius, ceteris noctu dor- B mientibus eos meritò vigilare oportet: vt Epaminondas & Homericus ille dicebat; vel potiùs quia mollium & delicatorum videtur somnus meridianus. De Herode Iosephus ait: *Dum meridiano tempore quietis caussa in cubiculum se contulisset.* Suetonius de Augusto: *Post cibum meridianum, ita vt vestitus calceatusque erat, retectis pedibus paullisper conquiescebat opposita ad oculos manu.* Et de Nerone: *Missos à Messalina vxore Claudij, qui eum meridiantem quasi Britanici æmulum strangularet.* Plura exempla non congero. Videndus interim de Seuero Lāpridius, de Traiano Plinius in Panegyr. De Iustiniano Aimoinus de gest. Franc. l. 2. c. 5. de Theoderico Gothorum rege, Sidonius l. 1. ep. 2. de Alboino Paulus Diac. l. 2. c. 28. qui omnes meridiabant.

(*Eius vsus antiquus.* 2. Reg. 4. 2. Reg. 11. Serar. in c. 4. l. 2. Reg. Ioseph. lib. 15. cap. 11. Suetou. in Aug. c. 78. Idem in Nerone c. 6.)

Sed vt de Monachorum somno agamus, indulget S. BENEDICTVS æstiuis mensibus, id est, à Pascha vsque ad Kalēdas Octobris, meridianum somnum: *Post Sextam*, inquit, *surgentes à mensa, pausent in lectis suis cum omni silentio.* Indulget, dixi, non enim præcipit, sed liberum vtcumque reliquit. Nam de eo, cui dormire non est animus, statim subdit: *Aut fortè qui voluerit legere, sibi sic legat, vt alium non inquietet.* Existimauit Caracciolus, Legislatorem nostrum hiemem non excepisse, sed vniuersè locutum. At fallitur vir doctus, nec tam accuratè putauit sibi Regulam nostram excutiendam. Constat enim S. BENEDICTVM totum annum diuidere in tres temporum differentias, quarum prima sit à Paschate vsque ad Kalendas Octob. Secunda, à Kalendis Octobris vsque ad caput quadragesimæ. Tertia, à quadragesima vsque ad Pascha. Meridianam verò dormitionem, vt legenti patet, non nisi in prima concedi.

(*Æstate indulget eum S. Benedictus.* Cap. 48. *Allucinatio docti viri.* Caracciol. ad constit. Cleric. reg. part. 1. c. 8.)

Quod autem ait, *à Pascha vsque ad Kalendas Octobris*; intelligendum, vt alias monuimus, vsque ad omnes Kalendas Octobris, quæ sunt decem & octo, ac proinde ipso Exaltationis S. Crucis cessat meridiatio. Sic & intelligo Lanfrancum dicentem: *Kalendis Octobris maneat meridiana, quam facere solent Monachi in æstate.* Isidorus æstate statuit, *vsque ad nonam quiescere.* Carthusiani: *Exeuntes*, inquiunt, *de refectorio à Pascha vsque*

(*Quando cessandum à meridiatione.* Isidor. Reg. cap. 5. Carthus. 1. part. statut. cap. 34 § 4.)

in cra-

in crastinum Exaltationis S. Crucis, spatium, quod inter prandium & nonam facimus, pro dierum quantitate nunc breuius nunc longius, quieti datur. Vbi vnius tantùm diei est differentia, cùm festum S. Crucis, quod nos à dormitione excludimus, illi includant, vt patet etiam ex nouis Statutis. Nostra autem consuetudo ad litteram Regulæ inhęret. Non igitur hiemali tempore à meridie dormiendum, quod ex Medicis Cornelius Celsus quoque probauit: *Longis diebus*, ait, *meridiari potiùs ante cibum vtile est, sin minus, post eum: per hiemem potius totis noctibus conquiescere.*

Part. 1. cap. 2. § 34. Hieme non facienda. — *Cels. lib. 1. c. 2.*

Fateor equidem in vitâ S. Gregorij Magni scribi, nostros etiam hieme meridiatos: *Alio quoque tempore*, inquit auctor, *dum in die natalitio eiusdem* (Andreæ) *Apostoli, iam meridianis horis fratres requiescerent, subitò quidam frater*, &c. Verùm vnicum hoc exemplum non arguit cōmunem morem. Et fortè in solemnitate Patroni sui, cui Monasterium erat dedicatum, quemque propensiùs Gregorius voluerit coli, maturiùs surrexerant, longiusque vigilias fortè etiam per totam noctem produxerant, vt proinde diurnus somnus meritò indulgen- C dus fuerit. Alia enim exempla æstiuis tantùm mensibus nostros Monachos meridiationi vacasse probant. Rodulphus, Rabani discipulus, in vitâ S. Liobæ virginis: *Nam licet semper modicum, tota tamen æstate post prandium, tam ipsa quàm cunctæ sibi subiectæ sorores, pausabant; nec vlli earum indiscretè vigilare volenti consensit: dixit enim, adempto somno, sensum adimi, maximè legendi.* Petrus Damiani: *Aliquando*, inquit, *cùm per quietem sacrosancto die Pascha, ceteris fratribus iuxta morem meridie dormientibus*, &c. Edinerus Anglus: D *Cùm igitur fratres meridiana hora in lectis, ex more quiescerent.* Et iterùm: *Vna dierum fratribus loci illius post mensam in lectis suis pausantibus.*

Ioan. Diac. lib. 1. c. 12. — *Occurritur obiectioni.* — *Et probatur tantùm æstate meridianum.* — *Rodulph. c. 11.* — *Petr. Dam. in vit. Dom. Loric. c. 12.*

Sed operæpretium fuerit ea etiam allegare, quæ noxas diurni somni si non abarceant, magna saltem ex parte minuant. Quinque autem conditiones ex medicorum mente obseruandæ sunt, vt somnus meridianus minimè lædere possir.

Quid agendum ne noceat meridiatio.

Primò, *Prima*, vt sit in consuetudine. *Ex multo enim tempore consueta, etiamsi deteriora fuerint, insuetis minus molestare solent*, vt ait A Hippocrates. Et certum est quosdam esse ea corporis constitutione, vt dicere possint, quod Varro de se scribit: *Si non insitito somno diem diffinderem meridie, non viuerem.* Id verò de Monachis, qui multa adhuc nocte surrexerunt, & operi manuum non parum temporis inpenderunt, verisimiliter dici possit. Præsertim cum quantum meridianæ quieti impendunt, tantumdem nocturnæ subtrahant.

DORMITORIVM. — *Hippoc. l. 2. Aphor. 50.*

Secunda conditio est, ne statim à sumpto cibo incatur, quod cauent Monachi, qui deambulationem vnius circiter horæ in- B terponunt. — *Secundò,*

Tertia, Ne depresso, sed erecto nonnihil, & benè alto capite fiat; quare conueniat vt sedendo potiùs, quàm iacendo hic somnus capiatur. — *Tertiò,*

Quarta, ne modum excedat, quale Salernitani dicunt: — *Quartò, sit breuis meridiatio.*

Sit breuis aut nullus tibi somnus meridianus.

ac si dicerent, si vllus concedendus, is perbreuis sit. Vnde de Plinio seniori Iunior tradit: *Dormiisse meridie minimùm; mox quasi alio die studuisse in cœna tempus.* Ferbelle autem, inquit, *quasi alio die*: quippe quod meridiano somniculo refectis, dies quasi altera videatur exoriri. Minimus ergo sit somnus, alioqui nocet capiti, & corporem otiumque nutrit. Hinc Monachi horam non excedunt.

Plin. epist. ad Tacit.

Quinta tandem & vltima conditio est, ne tumultuosa & subita ab ipso; sed leuis & modesta fiat expergefactio. Sed monasticam & meridianam dormitionem optimè propugnat S. Perrus Damiani, cuius prædecessores illam quidem excluserant, sed euidens necessitas & vtilitas eam admittere persuasit. Ipsum audiamus: *De somno quoque non tam dura quibusdam districtio, quàm modesta discretio necessaria est. Melius quippe est somnum carni temperata quadam dispensatione concedere, & feruenter postmodum in Dei laudibus excubare, quàm somnolentus soporatum dissolutis tota die labiis oscitare. Enimuerò nuperrimis etiam præcessoribus nostris consuetudo non erat, vt aliquo tempore, dormirent in die; nos autem æstiuis diebus dormimus quidem, sed vt indubitanter experti sumus, quidquid prouectius in die dormientes amittimus, hoc & maturius nocte surgentes, & expeditius diuinis insistentes obsequiis compensamus,*

Quintò, — *Pet. Dam. op. 11. c. 17. Defensi Monachi meridiantes.*

DORMITORIVM.

TRACTATVS III.

DE MONACHORVM CELLIS.

VERSATI *sumus hactenus in antiquo Dormitorio, ad amussim nostræ Regulæ, prisco ritu constructo. Cum autem his temporibus ad maiorum studiorum aliorumque exercitiorum commoditatem, Cellarum habitaculis passim instrui soleat; haud abs re fuerit & de nouo hoc Dormitorij genere, eiusque mansiunculis sermonem facere. Disquirendum igitur*, Primò, *Quid sit Cella?* Secundò, *Cur Cellæ in Monasteriis exstructæ?* Tertiò, *Quales Monachorum Cellæ?* Quartò, *Quæ illarum supellex?* Quintò, *Cur in alienam non intrandum Cellam?* Sextò, *Quomodo habitâ licentiâ ingrediendum, & in eâ versandum?* Septimò, *Quâ solicitudine in Cellâ commorandum?*

DISQVISITIO I.

Quid Cella?

Cella varia significat. Isid. Orig. l. 15. c. 3.

A CELLÆ nomen etymonque primo loco nobis expendendum. *Cella*, inquit Isidorus, *dicta est quod nos occultet & celet*. Ita quoque Seruius in illud Æneid. 1.

—— distendunt nectare Cellas,

à celando, inquit, *Cellas appellauerunt*. Prout verò variæ sunt res, quæ reconduntur, ita variæ quoque sunt Cellarum appellationes. Vnde Cicero: *Semper*, inquit, *boni assiduique Domini referta est cella vinaria, olearia, mellaria, pomaria*. Sic dicitur & *Cella* farinaria, lignaria, aromataria, &c. Vsitatè porrò pro penuario etiā sumitur. Vnde *Cellarius*, vel vt S.P. BENEDICTVS loquitur, *Cellerarius*, is est, qui cellę vel penui prępositus ęst.

Cicer. de Senect.

B *Pro penuario sumitur,*

Cella item apud Ethnicos, pars templi erat sacratior, in quam cuiuis ingredi fas non erat, quamque Græci ἄδυτον vocant. Vnde apud Agellium legitur, Scipionē in Capitolium sæpe venisse, iussisseque *cellam Iouis aperiri*, ibiq; solùm demoratum fuisse. In gladiatorum ludis, vt Lipsius obseruauit, multiplices, minutæque erant *Cellæ*, in queîs seorsim haberentur singuli Gladiatores. Tenuiorum etiam habitacula, quæ ferè in cœnaculis erant, sic appellabantur. Martialis:

& Adyto.

Cella in ludis gladiatorum. Lips. Saturnal. l. 1. c. 14.

C *Tenuiorum habitacula,*

Vnde tibi togula est, & fuscæ pensio cella?

Torrentius explicans hos Horatij versus:

Huc priùs angustis eiecta cadauera Cellis

Horat. l. 1. Satyr. 8.

Conseruus vili portanda locabat in arcâ,

dictæ igitur ait, *Cellæ*, seruorum mansiunculæ. Suetonius Caligula: *Cella Palatini Atriensis*. Et Vitellio: *Confugitq; in Cellulam ianitoris*. Et Petronius: *Non longè ab Ostiarij Cella*. Idem obseruauit Lipsius, vtriusque Senecę adducēs exemplum. Seneca Pater: *Ex Cellâ sua domina migrabat in cubiculum: vel domina ex cubiculo suo migrabat in Cellam*. Seneca filius, de seruo Pompei Demetrio: *Cui iam dudum diuitiæ esse debuerant, duo vicarij & Cella laxior*. Seruis, inquit, minutæ Cellæ, vt hodie nostris Monachis, & nomen apud eos māsit. Quid ni minutæ, cum tanta copia, mille, bis mille, & vltra, sub vno tecto essent? Itaque honestioris serui nota & votum, transferri in paulò laxiorem. Sic Lipsius. Ab hisce verò antiquis seruorum Cellis, ad Monasticas seruorum Dei Cellas gradum faciamus.

& Seruorum Cella dicta.

Senec. de Tranquil. animi c. 8.

Quid sint Cellæ in vsu ecclesiastico.

In Ecclesiastico igitur vsu, Cellæ *Primò* dictæ sunt domunculæ, seu parua domicilia Monachorum & Anachoretarum, in quibus latentes, orationi, contemplationi, aliisq; exercitiis vacabant, erantque in locis remotioribus & solitariis plerumque constructæ. Quales posterioribus sæculis apud Monachos etiam viguisse, colligere licet ex decreto Bonifacij VIII. cap. *Priuilegium*. Vbi Pontifex declarat, se per *Cellas* intelligere *loca secreta & solitaria: quæ ab hominum separata conuictu sunt ad contemplandum,*

1. *Monachorum & Eremitarum domuncula.*

De verb. signif. in 6.

dum, & Deo vacandum spiritualiter deputata. A

II. *Monasteria.* *Secundò*, cùm viri sancti primum *Cellas* habere cœpissent, multique ad eorum se aggregarent disciplinam, postea factum est, vt concurrentibus in vnum fratribus, & sub eorum disciplina aggregatis, humiles & contemptibiles *Cellæ* in ampla, & splendida Monasteria passim cõsurgerent: vnde etiamnum multa Cœnobia retento antiquo vocabulo, *Cellæ* nuncupantur. Molanus scribit à B. Bilhilda fundatum monasterium veteris *Cellæ* in Moguntiâ. Et sexta Nouembris ita ait: *Cella Monasterio, ipso die,* B *restitutio S. Patris nostri Gisleni.* Frequens hac notione vsurpatio est *Cellæ* apud S. Gregorium, vt probatum est ad vitam S. BENEDICTI. Eodem sensu S. Odo: *Ganzlinus cum fratribus Cellæ Dolensis nuper fuerat.*

Molan. Martyrol. 27. Nouemb.

Odo collat. 3. c. 22.

III. *Cubiculum quoduis.* *Tertiò*, Græcum Κέλλα, siue *Cellula*, vt Meursius annotat, non tantùm Monachorum cellulam, sed quoduis conclaue, aut cubiculum significat. Atque ita vsurpatur ab ipso S. BENEDICTO, Regulæ cap. 22. 36. 53. & 58.

Meurs. in Glossar.

IV. *Cella sumuntur pro Prioratibus.* *Quartò*, Cellarum nomen frequentissi- C mè pro Prioratibus, Præposituris, siue membris principali Monasterio subordinatis accipitur, quarum originem & vsum Browerus probè enucleauit: Cùm, inquit, prædia, fundi, villæque complures Monasterij opibus accessissent, quo fructuosior & fidelior horum esset administratio, maiorum auctoritate consilioque prouisum est: vt cultioribus fertilioribusque locis, presbyteros Monachos præficerent: & ad continendum in officio seruos, & colonos ritè gubernandos, inibi ecclesias exstrue- D rent. Hos verò Presbyteros, Præpositos vocabant: quorum id munus erat, parochorum instar veterum, Congregationi Fuldensi ministrare sumptum, & præbere ad victum, cultumque necessaria; reficere domesticos vltro citroque commeantes, hospitio excipere peregrinos. Pluribusque hunc Cellarum vsum ibidem probat, & præsertim Lupi Ferrariensis testimonio, qui demonstrat absque Cella S. Iudoci à Ludouico Pio Monasterio Ferrariensi olim E donata, ipsum Monasterium posse subsistere. De eisdem Cellis hæc in Aquisgranensi conuentu statuta: *Vt Abbatibus liceat habere Cellas, in quibus Monachi sint, aut Canonici: & Abbas prouideat, ne minus de Monachis ibi habitare permittat, quàm sex.*

Browr. l. 1. antiq. Fuld. c. 7.

Vnde ortæ.

Presbyteri Monachi ys præfecti.

Lup. Ferra. epist. 41.

Conc. Aqu. can. 45.

V. *Duplicis generis cellæ.* *Quintò*, Cellæ prout priuata singulorum Monachorum denotant habitacula, vel in vno dormitorio erant contiguæ, vel seorsim extra commune dormitorium intra ipsa tamen Monasterij septa constitutæ. Prioris generis habebant Cœnobitæ Ægyptij, de quibus Hieronymus: *Manent sepa-*

Hieron. epist. 22.

rati; sed iunctis cellulis. Posterioris generis Cellas Concilij Agathensis Canon, singulis Monachis promiscuè concedi, aut ab ipsis propria auctoritate construi vetuit; sed tantùm infirmis aut senioribus emeritis & probatis indulgeri voluit. De iisdem agit & Cõcilium Veneticum. Consuetudinem porrò separatarum Cellarum, & viuendi in eis modum eremiticum, qui in Ordine nostro viguit, pluribus alibi descripsimus.

DORMITORIVM.

Concil. Venet cap. 7.

Lib. 1. tr. 8. disq. 2.

DISQVISITIO II.

Cur Cellæ in Monasteriis exstructæ?

CVM non adeò commodum videretur ea, quæ nunc in Cellis fiunt exercitia, publicè coram fratribus in Claustro, Capitulo, vel Ecclesia peragere; posterioribus sæculis suas cuique Monacho assignarunt Cellas. Amant siquidem sacrarum litterarum studia secessum & solitudinem, vt omittam quod scriptio, & diuersorum auctorum, quę sępissimè necessaria est inspectio, non adeo commodè in publico multis præsentibus fieri potest. Peculiares verò orationes, recollectiones, meditationes, & pœnitentialia opera Monachis frequentissima, nusquam meliùs quàm in Cellæ latebris exerceantur, de quo & illud Christi accipere possumus: *Tu autem cùm oraueris, intra cubiculum tuum, & clauso ostio, ora Patrem tuum in abscondito.* Quod de loco secreto, & ab hominum turba remoto intelligunt post S. Cyprianum Chrysostomus, Theophylactus, Bonauentura, Laurentius Iustinianus, multique recentiores.

Cellæ hoc tempore necessariæ.

Ad pietatis exercitia.

Matth. 6.

Cypr. l. de orat. Dom. Chrysost. Hom. 8. in 1. Timot. 2. Theoph. Matth. 6.

Religiosorum sanè cubicula, priuata nõ malè dixeris oratoriola in quibus cor suum in precibus coram Domino effundere possint, nolentes suæ mentis arbitros homines, sed ipsum Deum. Nec desunt Religiosi, qui statam & quotidianam rerum sacrarum commentationem non in templo, sed cubiculo fieri permittunt. Et verò si vspiam Monachi iuxta nomen suum vni solique Deo vacant; & deserti solitudinisque commodis perfruuntur, id in Cellâ potissimùm fit, in quâ sedent solitarij, & tacentes leuant se super se.

Bon. myst. Theolog. c. 3 p. 1. Laur. l. de orat. c. 6.

Et præsertim orationi.

Omitto nunc, incommodè admodum in vno cubiculo plures solis lectulis separatos quietem capere, dum enim vnus tussit, strepitum excitat, necessitate vrgente è lecto surgit, quis non animaduertat aliorum somnum facillimè interturbari? singulisque permolestum esse hæc & similia (quę vnâ etiam nocte sæpius occurrere possunt) à cæteris obseruari?

Incommoda ex communi dormitorio lectulorum.

Nec putandum est hoc modo à mente & Regula S. BENEDICTI longiùs recedi: licet enim interiectis parietibus, & media

Cellæ separatæ non sunt contra Regulam.

DORMITORIVM. Perez ad cap.22. Cassin. in declarat. ad cap.22.

maceria Religiosi diuisi sunt, omnes tamen, vt explicat Perez, in vno loco dormiunt, qui dormitorium dicitur. Similiter Casinenses: *Secundùm modernum morem, propter honestatem, & vt liberius fratres se exercere possint in orationibus, & aliis exercitiis spiritualibus, & vt videtur curiositas; Dormitorium diuisum est per diuersas Cellas, & assignamus vnicuique fratrum Cellam vnam, sic vt singuli in singulis dormiant Cellis.* Similiter Vallisoletani statuunt, vt in totâ Congregatione sint Cellæ cum fenestella in ostiis, iuxta bullam, qua dispensatur, ne iunctim omnes dormiant in Dormitorio, sicut præcipit Regula. Restrictiores tamen hac in parte fuerunt Bursfeldenses, qui lectos fratrum ita iubent disponi, *vt non minùs quatuor aut quinque pedum latitudinis spatium sit circa singulos lectos, à lateribus ab inuicem interstitiis separatas, & habentes singuli lumen à retrò, quatenus sicut dormitioni vel meditationi, ita & pro tempore lectioni, loca singulorum conueniant; ab anteriori autem parte, patentes remaneant, vt à cunctis pertranseuntibus, quid quisque faciat, valeat intueri.*

Const. Vallis. c.77. Bursfeldenses non eas admittunt. Bursf. dist. 3. cap.22.

Sed vt particularium Cellarum vsum Monachis vindicemus, notandum antiquum esse institutum, quo singulis Monachis singulæ concedantur Cellæ, id enim in Nouellâ Iustiniani expressum: *Monachis*, inquit, *vna quidem sit domus, vna cœnatio, diuersa tamen cubicula, cuiq; scilicet suum, & sua cuique exedra.* Citant etiam Lairuelz & Caracciolus, Concilium Turonense II. in hæc verba: *Nec cellas eis* (Monachis) *liceat habere communes, vbi bini maneant: sed singulares iaceant.* Verùm si quis accuratiùs expenderit, contrarium potius ibi adstrui videbit: ita enim cap. 15. eiusdem Synodi decernitur: *Nec liceat Monachis cellulas habere communes, vbi aut bini maneant, aut peculiares reponi possint, sed schola labore communi construatur, vbi omnes iaceant, aut Abbate, aut Præposito gubernante: vt dum duo vel tres vicissim & legant, & excubent, alij consolentur: vt non solùm sit custodia corporum, sed & surgat pro lectione assidua profectus animarum.* Sic ibi. Ex quo facilè videas commune instrui dormitorium, quod quia lectioni etiam & studio seruiebat, schola vocaretur. Noluit autem Cellas esse, aut singulis aut binis assignatas.

Asseritur earum vsus. Iustin. Nouell. 5. de Monac. Lairu. to.2. cathecis. nouit. lect. 23. Caracciol. Not. ad const. Cleric. Regul. p.2.c.1. n.15. Non ex Concilio Turonensi II. vt quidam putant.

Hoc ergo testimonio omisso, certior & antiquior pro huius rei confirmatione locus est apud S. Hieronymum: Qui de Cœnobitis Ægyptiis agens: *Manent*, inquit, *separati, sed iunctis Cellulis.* Et infrà: *Circumeant cellulas singulorum.* Et alibi: *Cuius non intrauit Cellulam.* Regula Pachomij: *Ad alterius cellulam intrare nullus audeat.* Et paulò inferiùs: *Nihil in Cellâ suâ absque Præpositi iussione quispiam condat.* Therapeutæ, Philone teste, *peculiares singuli Cellulas habebant.*

Sex ex certioribus testimoniis. Hieron. epist. 22. ad Eustoch. Epist. 17. Reg. Pachom. n.61. Phil. l. de vit. contemp.

Singularum Cellarum vsum, eiusque caussam breuiter aperuit Petrus Blesensis, ita scribens: *Ad exemplar siquidem damus illius de quâ scriptum est: In domo Patris mei mansiones multæ sunt: habet hic vnusquisque Cellulam & mansiunculam suam, vt contemplationi & orationi liberiùs vacet. Sic enim in scholâ euangelicâ veritas nos informat dicens: Tu autem cùm oraueris, intra cubiculum tuum, & clausa ostio, ora Patrem tuum.*

Cur assignatæ particulares. Petr. Bles. epist. 86. Ioan. 14.2. Matth. 6.6.

DISQVISITIO III.

Quales Monachorum Cellæ?

DE Cellarum quantitate siue capacitate, & amplitudine hîc agendum. Vbi primò occurrit vtcumque capaces eas esse debuisse, in quibus duo aut tres simul inhabitarêt. Vsitatum id fuisse Pachomianis Monachis, auctor est Palladius: *Fac*, inquit Pachomio Angelus, *diuersas Cellas in eâdem aulâ, & tres in Cellâ maneant.* Cassianus: *Cùm fuerint Canonicarum orationum functiones ex more finitæ, vnusquisque ad suam recurrens Cellulam, quam aut solus, aut cum alio tantùm inhabitare permittitur*, &c. Alibi scribit Abbatem Pinufium in eodê secum Monasterio receptum, ab Abbate iussum in eiusdem cellula commanere. Cùm autem ad eundem in Ægypto commorantem idem Cassianus cum socio peruenisset, *tantâ*, inquit, *sumus grâtiâ atque humilitate suscepti, vt nos tanquam pristinæ syncellitas, etiam Cellulæ suæ, quam in extremâ horti parte construxerat, honoraret hospitio.* Vbi Syncellitas vocat, quos alibi dixit vnius Cellulæ cohabitores.

Cellæ olim capaciores, Pallad. in Lausiac. c.38. Cum duo tresue vnà inhabitarent. Cass. l.2. c.12. Collat.20. c.1.

Verùm cùm Monastico instituto conuenientiùs posteà iudicatum fuerit, vt iam diximus, vt singulis singulas inhabitarent cellas, opus non fuit vt eædem admodum essent amplæ. Notat verò Thomas à Iesu in Regula Carmelitarum ab Alberto conscripta habitationes fratrum *Cellularum* potiùs, quàm *Cellarum* nomine appellari, vt insinuetur, inquit, habitacula arcta & stricta, parum exculta & expolita, & ex consequenti pauperrima atque simplicissima fuisse, & demum talis conditionis, vt non cellæ nomen, sed Cellulæ tantùm sibi possent vendicare. Cassianus, S. Hieronymus, aliique *Cellula* non semel vtuntur nomine, vt eas arctas & paruas fuisse intelligamus. Vnde Hieronymus: *Arcta vnius cellulæ clausa angustiis, latitudine paradisi fruebatur.*

Iam non opus ita amplis. Carmelitis exiguæ præscriptæ. Thom. à Iesu ad c.3. Reg. Carm. Cellulæ ideò dictæ. Cass. l. 5. c.17. Hieron. præfat. ad Reg. Pachom. Hieron. ep. ad Marcell.

Vt autem Ordinis nostri Cellulas explore-

Benedictinorum quales fuerint.

ploremus, si quis attentiùs antiqua, & quæ hodieque passim occurrunt, Dormitoria consideret, inueniet modestas & humiles vbique fuisse Cellas, non admodum altas aut latas, vnica tantùm fenestella illustres.

Cassinensium. Simon Miller. ad l. 2. dialog. S. Greg. c. 8.

Cassinensis Monasterij Cellas scribit Simon Millerius, qui vidit, religiosam redolere paupertatem, omnesque æquales, quarum longitudo ad 26. latitudo ad 20. & altitudo ad 18. se tantùm extendit palmas. De primâ Hirsaugiensis monasterij fundatione, quæ anno Christi 830. facta est, Trithemius agens; hæc de Cellis habet.

Trithem. in Chron. Hirsaug. *Monachorũ Hirsaugiensium.*

Monachorum tabernacula erant per gyrum claustri disposita, quantum ad consuetudinem istius temporis attinebat, satis pulchra & ordinata fuerunt: quamquam si nostri Monachi similibus includerentur Cellulis, se mancipatos vinculis, & tenebris clamitarent. Factum hoc autem priscorum imitatione: veteres olim Monachi Cellas quidem, Ecclesias, & alias mansiones humiles habebant & tenebrosas. Hæc Trithemius.

Erant separata.

Videas hîc primò, illius temporis Monachos habuisse Cellas separatas, & probabiliter non studuisse in claustro (vt vsus posteà obtinuit) sed in Cellis; in quibus singuli dormirent, non plures in vno loco, vt habet Regula.

Cap. 22. *Per gyrum claustri extructa.*

Secundò, antiquum esse circum claustrum ædificare cellas, vt nunc ferè Carthusiani, qui à nostris id fortè acceperint. Sic olim in antiquâ lege per circuitum templi Salomonis tribus distinctis ordinibus disposita erant cubicula, quæ Iosephus *Cellas* nominat, de quarum vsu, formâ & latitudine videndi Villalpandus & Salianus.

Ioseph. antiq. l. 8. cap. 22. Salian. anno mund. 3024. *Humiles & tenebrosæ.*

Tertiò, notandum enituisse in his Cellis paupertatis & recollectionis studium, quod nimirum nec amplæ essent, nec admodum lucidæ, sed potiùs subobscuræ: amant enim lugentes & meditantes tenebras.

Bernard. ad frat. de monte Dei. *Cellarum vanitas & superfluitas notatur à Bernardo.*

Sanctus verò Bernardus religiosæ paupertatis amantissimus, vti maximam in Cellis frugalitatem, & modestiam amauit, ita superfluitatem & sæcularem in ijs vanitatem grauiter perstrinxit: *Subintrauit*, inquit, *de ære alieno sumptuosa, & quantum pudor sinit, ambitiosa Cellarum ædificatio: & abiectâ sanctâ simplicitate, & rusticitate (sicut Salomon dicit) ab altissimo creata, quasi religiosas quasdam nobis creamus habitationum honestates. In quibus tantum compassum est animalibus, vt penè omnes in hoc effecti simus animales. Dimissam enim nobis à Patribus nostris iure hereditario formam paupertatis & sanctæ simplicitatis speciem, verum decorem domus Dei alienantes à nobis, & à cellis nostris, per manus artificum exquisitarum cellas non tam eremiticas, quàm aromaticas ædificamus nobis, singulas in titulo centum solidorum concupiscentias oculorum nostrorum de eleemosynis pauperum.*

DORMITORIVM. *Ita S. Laurentio Iustiniano.* Apud Sur. in Iaquar.

Eodem spiritu latiores Cellas & ædificiorum immodestiam reprobabat S. Laurentius Iustinianus, de quo vitæ auctor: Minimè, inquit, placebant illi in Monasterio ampla ædificia: & cùm videret latiora, Cellásve ampliores, caput quassans, dicebat: *Non sic Patres nostri, non sic.*

DISQVISITIO IV.

Quæ Monasticarum Cellarum supellex?

Cellæ olim aliqua supellectile instructæ. Cassian. lib. 5 c. 17.

QVI Cellas Monachis assignarunt, eas si non multa, aliqua saltem permiserunt instrui supellectile. De se enim socioque scribit Cassianus, accepisse ab Archebio cellulam cum omni supellectile & vtensilibus, eundemque & alteram cellulam aliis superuenientibus fratribus simili charitate cum vniuersis tradidisse instrumentis. Non deerant igitur Monachorum Cellis vtensilia & instrumenta, sed qualia hæc fuerint disquirendum.

Quid habuerunt in cellis Pachomiani. Hieron. præfat. ad Reg. Pach.

De Pachomianis ita scribit Hieronymus: *Nihil habent in cellis præter psiathium, & duo lebitonaria, & vnum iam attritum ad dormiendum vel operandum, & amictum lineum, cucullasque duas, & caprinam pellicu lam, quam melotem vocant, balteolum lineum, & caligas, ac baculum itineris socium.* Atque hæc vniuersa Monachorum illorum su[illegible]lex, de quâ breuiter ipse Pachomius: *N[illegible] in cellâ suâ habeat præter ea, quæ monasterij lege præcepta sunt, nec paucos nummos, nec proprium aliquid; extra habitum suum, si quid inueneris, absque contradictione auferes.*

Reg. Pach. num. 45.

Monachi Ægyptij. Cass. lib. 4. cap. 13.

Cassianus hæc de Monachis Ægyptiis: *Eos*, inquit, *nouimus, ita nudas omni ex parte exsistere, vt præter colobium, Mafortem, Caligas, Melotem, ac psiathium, nihil amplius habeant, nulli cistellam, nulli peculiarem sportellam liceat possidere.*

Iulianus in spelæo vixit, nihil extra habitasse ut pauper. Mosch. prat. spirit. cap. 52.

Et verò mirum in hoc genere paupertatis studium in priscis illis Monachis eluxit. De Iuliano scribit Ioannes Moschus, habitasse eum *septuaginta annis in quodam breui spelæo, nihil omnino sæculi istius possidentem, præter cilicium, & sagum, & vasculum ligneum, & librum. Toto autem vitæ suæ tempore non accendit lucerna lumen, sed per noctes calitus cella illius illustrabatur.*

Zeno nulla habebat vtensilia. Theodor. in hiloth. cap. 12.

Zeno, vt Auctor Theodoretus, *in sepulchro degit, nec habuit lectum, non lucernam, non focum, non ollam, non guttum, non arculam, non librum, non aliquid aliud.* Sed his Cella ferè totum fuit domicilium, extra quam non erant eis alia loca communia.

Quid Cassinenses de Cellarum

De nostrorum verò cellulis ita Cassinenses: *Prælati non permittant in Cellis teneri poma,*

DORMITORIVM. Supellectili statuant. Cassinens. in Declara. ad cap. 55. Reg.

poma, odoramentáve cuiuslibet generis, specula, picturas lasciuas qualescumque, picturas varias in capsis, scabellis aut parietibus, aut ad eosdem parietes pannum viridem vllum, lineum siue laneum, cuiuscumque coloris, aut alia huiusmodi, statui religiosorum non competentia, & superflua omnia amputentur, iuxta Regulam.

Quid Camaldulenses. Ad cap. 55. Reg.

Non dissimiliter Camaldulenses: *Vitetur,* inquiunt, *omnis superfluitas, & pretiositas in supellectili, nec liceat alicui Monacho cellam ornare quocumque panno, nisi fortè lineo, viridis coloris, aut cælestis, non tamen picto vllatenus.*

Vallisoletani. Const. Vallisol. c. 77.

Vallisoletana Congregatio interdicit *pretiosos pluteos, omnemq; curiositatem, vulsq; non plures, quàm duos cultros, & vnum graphium, siue stylum, aut subulam Monachis concedi, & delinquentes puniri grauiter.* Posteriores Ordines passim etiam hanc frugalitatem inculcant, & sanè decet quemcumque Monachum omni vilitate & extremitate esse contentum.

Expressa propriæ Monachi supellex. 4. Reg. 4.

Quòd si quis petat, quænam videatur competēs Monachorum supellex: responderi queat, à Sunamitide, quæ Eliseo hospitium parauerat, ferè comprehensam his verbis: *Faciamus ergo ei cænaculum paruum, & ponamus ei in eo lectulum, & mensam, & sellam, & candelabrum, vt cùm venerit ad nos, maneat ibi.*

Camald. ad c. 22. Reg.

Camaldulenses præter ea, quæ ad lectum spectant, volunt vt in qualibet cella sit paruum ac simplex altare, cùm imagine Saluatoris, aut B. Virginis. Item scamnum aliquod, siue tabula, super quam & libros ponere, & scribere queat; Arca similiter, seu capsa, in quá pannos, seu vestimēta seruare possit. Habeat quoq; vnaquæque cella lucernam, arramentarium, vas aqueum, & pollubrum ad abluendas manus, & linteum ad extergendum. *Cùm autem aliquis Monachus cellam mutauerit (quod tamen absque licentia Prælati facere nequeat) nil prorsus inde absportabit, sed iis rebus vtatur, quas in nouâ cellâ inuenerit.*

Quidquid vltra illā, idolum censeri debet. Ioan. a Iesu Mar discip. claust. p. 2. c. 11.

Ioannes à Iesu Maria Discalceatis B. Alberti exponens Regulam, ait: Quidquid vltra sacram imaginem, lectum, mensam, sedile, paucos libros, lucernam, scopam, quæ sufficiens est Monachi supellex, admittitur, perfectis Monachis idolum quoddam videtur esse, quod in loco sancto aduersus diuinæ maiestatis cultum statuitur. Sic ille.

Laudata Cassinensiū cella à frugalitate. Sim. Mille. ad c. 8 l. 2. dialog. S. Gregor.

Meritò ergo Simon Milletius laudat cellas ditissimi Monasterij Cassinensis, in quibus alia non vidit vtensilia, præter mensam simplicem & Oratotium, funem transuersaliter extensum, cui vestes imponantur, & lecticam adeò humilem ac conclpi posset, constat enim duobus scamnis, tribus aut quatuor asseribus nullo artificio compactis, quibus lectisternia imposita. Libri in eis sunt aut pauci, aut nulli. Redolet hoc sanè adamatam S. BENEDICTO frugalitatem, quo enim pauciora quis in cellâ habet, eò minus eis hæret animus, eoque spiritus libertas maior est.

Cellarum pulchritudo animu enecat. Bernard. ad fratr. de monte Dei.

Cellarum autē pulchritudines, & forenses honestates, vt inquit Bernardus, *citò virile propositum eneruant, & masculinum animum effeminant. Nam etsi ipso sæpe vsu sopiantur earum delectationes, etsi sint aliqui, qui vtantur huiusmodi quasi non vtentes, tamen contemptu meliùs quàm vsu exercentur vel extirpantur, & vincuntur huiusmodi affectiones. Conferunt etiam non modicum interioribus nostris, exteriora nostra ad similitudinem mentis aptata & composita, & bono proposito suo modo respondentia. Pauperior enim cultus in aliis frænat concupiscentiam. Sed & intentum interioribus suis animum, magis decent inculta omnia & neglecta exteriora.* Hęc Bernardus. Cui consentit Ludouicus Granatensis, dicens: dęmonem seruis Dei suggerere, quòd expediat ipsorum vsui superba construi ædificia & cubicula, quo ea lubenter inhabitent. Veri autem serui Dei ea detestantur, & fugiunt, tanquam exercitiis deuotioris vehementer aduersa.

Granat. tit. de orat. p. 2. § 8. Subinde à dæmone suggeritur.

DISQVISITIO V.

Cur in alienam non intrandum Cellam?

Cap. 48.

Qui prohibeant alienam ingredi cellam. Cassinenses. Ad cap. 22. Reg.

QVOD S. P. BENEDICTVS scripsit, *frater ad fratrem non iungatur horis incompetentibus,* id communiter accipi solet, ne alienam cellam quispiam ingrediatur, aut se mutuo in cellis visitent, sermonésve misceant. Explicant autem Cassinenses, quid hoc in genere vetitum vel permissum: *Frater fratris Cellam, etiamsi de alieno Monasterio existat, minimè ingrediatur ipso in eâ existente, & similiter absente fratre, cuius est cella, sine eius licentia: aut nisi de licentiâ Prælati vel Seniorum.*

Camaldulenses. Ad cap. 22. Reg.

Similiter Camaldulenses: *Nemini,* inquiunt, *liceat, in aliam cellam, quàm in propriam sub grauibus pœnis ingredi vllo tempore: exceptâ cellâ Abbatis, ac Prioris, quas omnes ingredi liberè possunt. Similiter excipitur Cella Magistri Nouitiorum, vt Nouitij dubia interrogare, & consilia accipere possint.*

Aliiq; Benedictini, additis etiam pœnis. Cælest. p. 1. Const. cap. 11. p. 8. Mont. Oliu. ad c. 22. Reg. Hiero. p. 1. method. cut anim. c. 7. § 21.

Eamdem prohibitionem habent nostri Ordinis Monachi Cælestini Montis Olíueti, qui violatoribus ieiunium in pane & aqua iniungunt. Hieronymus Llamas Hispanus Ordinis Cistertiensis tradit in Ordine suo in Hispaniâ casum esse reseruatum, ingredi in cellam alienam sine Abbatis licentiâ, licet sit veniale. *Quia,* inquit, *Religio longâ experientiâ nouit hunc ingressum ex adiunctis vergere in magnum damnum Religionis, & solemnium votorum rupturam.*

Recentiores Ordines idē statuunt.

Est autem ferè communis recentiorum Ordi-

Ordinum prohibitio, ne alienā quis ingrediatur cellā: eam enim fecerunt Præmonstratenses, Eremitæ Augustiniani, Prædicatores, Canonici Regulares S. Saluatoris, Clerici S. Pauli, Carmelitę Discalceati, Minores de obseruantiâ, Societas, Iesu Regula 33. commuoium, vel Nigronus siogulorum decreta citat.

Ex veterum Monachorum more: Pachom. in reg. 61. Esaias orat. 1. & 4.

Veterum auctoritate S. BENEDICTVS, aliique sequaces nituntur. S. Pachomius enim ita sanciuit: *Ad alterius cellulam intrare nullus andebit.* B. Esaias Abbas: *Nemo in fratris sui cellam ingrediatur.* Et alio loco: *Si in Monasterium tibi ignotum introieris, vbi tibi manere permittetur: ibi mane: neque aliam in cellam ingredere, nisi accersaris.* S. Ephræm: *Cellam fratris tui caue frequentes: ne te & illum conturbes.*

Ephræm to. 5 in ser. Ascet. ad imitat. prouerb.

Decreti huius caussa.

Sed operępretium fuerit interdicti huius caussas rationesque intelligere, ne de rigore constitutionis quispiam fortè queratur, & culpam melius vitare possit. Potissima autem ratio est, vt fabulæ & vitia linguæ, quæ in mutuo congressu facilè accidunt, euitentur. Assignat banc iam dictus Ephræm: *Monachus,* inquit, *iunior per cellas fratrum oberrans, non solùm otium addiscit, sed etiam vt nugator & curiosus, multa loquitur quæ non oportet. At qui vitam quietam in humilitate sectatur, diligetur.* Ob hanc eandem caussam Pettus Damiani vetat in cellas peccatorum confessiooes excipi: *Est,* inquit, *reuera, vt experimento cognouimus, magna animarum destructio, vbi passim fieri calloquium in cellâ permittitur. Nam dum infirmi quique fratres, qui sub confessionis specie se inuicem visitant, breuiter expleto, quod cœperant, ad alia se mox friuola & otiosa, data semel proeaci linguæ libertate, dilatant: & obliti repentè quare conuenerint, mox fratribus suis, vel etiam Prioribus detrahunt: & quos amare sinceriter & purè debuerant, dente, vt ita loquar, liuido mordaciter rodunt. Deinde ad sæcularia transeunt, & quidquid est, quòd in vrbibus agitur, de eo in cellulâ disputatur. Nec dum id ad aures vulgi fama pertulit, vnde plerumq; mentium iam secreta compleuit.*

Prima, vt vitetur multiloquium. Ephræm serm. de timorę Dei.

Pet. Dam. op. 15. c. 18.

Quis in cellâ confessiones excipi vetet.

Altera caussa prohibitionis esse queat, vt occurreretur curiositati & audaciæ, quâ quidam omnia lustrant & scrutantur, quæ in cellâ sunt, præsertim si inquilinus illius absens sit. Monuit id S. Dorotheus: *Cùm Præpositi tui, seu Magistri, vel amici cuiusquam cellam ingrederis, caue ne quidquam eorum, quæ ibi fuerint, curiosè scruteris, aut intuearis.* S. Isaac Presbyter: *Si introieris præceptoris tui cellam, aut amici, aut discipuli, caue ne videas aliquid ibi. Si non verò fueris coactus, hoc non facias. Quia qui in his assiduus est, alienus est monastici habitus & Christi, qui hunc donauit. Ne respicias loca, in quibus abscondita sunt vasa amici tui.* Et B. Esaias: *Si peregrè proficiscens diuerteris apud aliquem, & ille damo egrediatur, & te solum relinquat: oculos tuas ne sustuleris, vt quæ ibi sunt vasa; & supellectilem inspicias. Fenestram, aut arcam, aut librum aperias caue.* Timent alij alia contra castitatem incommoda, de quibus ob honestatem non puto loquendum.

Secunda ob curiositatē & audaciam quorumdam. Dosoth. serm. 10.

Isaac de contemp. mund. c. 55.

DORMITORIVM. Esaias orat. 1.

DISQVISITIO VI.

Quomodo habitâ licentiâ ingrediendum in fratris Cellam, & in eá versandum?

MONITA hîc quædam tradenda, quæ obseruare conueniat, cùm frater in cella, necessitatis vel vtilitatis caussá, cum venia Superioris conueniendus.

Primò, pulsandum ostium.

PRIMVM sit, io ipso aditu honestè & modestè pulsandum ostium. Inurbanum enim est ex improuiso in cubiculum nescientis fratris irrumpere, fortè enim iis destinetur exercitiis, quæ videri nolit, aut non expediat. Hac de caussâ iam olim in ciuitatibus more receptum, fores ante ingressum pulsare. Hinc Plutarchus: *Nisi pulsato priùs ostio, ingredi in alienam domum non est moris: & nunc eius rei gratiâ ionitores habentur: antiquitus mallei iannis appensi signum dabant, ne scilicet alienus matremfamilias in media offenderet, aut virginem, aut seruum vapulantem, aut vociferantes ancillas.*

Plutatch l. de custosit.

Quod Monachos concernit; haoc eis Ephræm præscribit monitionem. *Ne cellam ingrediaris fratris tui, antequam ad ostium pulses: non enim quieti cōgruit perturbatio.* S. Dorotheus: *Noli ex improuisa repentè ingredi ad quemquam; sed pulsato ostio, cùm vocatus fueris ingredere.* Fuisse communem hunc Monachorum morem, ex Vitis Patrum constat, in quibus narratur de quodam, qui proficiendi gratià Solitarios quærebat, cuius hæc verba: *Ambulans autem quatuor dies ac noctes inueni speluncam; & cùm appropinquassem, respexi intus, & vidi sedentem hominem, & pulsaui secundùm consuetudinem Monachorum, vt egredientem salutarem eum.* Apud Cassianum senex quidam accedens ad alterius cellam, *pulsauit ostium.*

Ex præscripto Monachorum Ephræm de timore Dei tom 1. Doroth. serm. 10. *& veteri eorum more.*

Vit. Pat l. 6. libel 3. n. 11.

Cassian. lib. 11. c. 15.

Modestè autem & honestè pulsandum, nam indecora est nimis vehemēs & identidem repetita pulsatio, quę etiam ad fores Monasterij vitanda, vt Angelum in humanâ specie fores Monasterij sancti Francisci festinantiùs & diutiùs, quàm esset consuetum, pulsantem, docuit Frater Massæus: *Fili, nondum te credo ad portam fratrum fuisse, quia nescis moderatè pulsare.* Sciscitanti Angelo, qui iuuenis videbatur, quo modo pulsari deberet, respondit Massæus. *Pulso ter, & rarò vnam pulsationem post aliam:* *postea*

Modestè pulsandum.

Specul. exempl. dist. 7. §. 14.

Quod Angelum docet F. Massæus.

DORMITORIVM.

postea exspecto donec compleatur Pater noster, & portarius veniat ad te; & si in hoc interuallo non venit, tu iterum pulsa.

Secundò, exspectandum habitatoris responsum.
Isaac de contemp. mund. c. 33.

SECVNDVM Monitum: Pulsato ostio, exspectandum habitatoris responsum. Inculcauit hoc, vt vidimus, S. Dorotheus. Præscribit etiam Isaac presbyter, qui ait: *Non subitò ad aliquem introeas, sed pulsans vt externus permissus ingredere.* Qui etiam ingrediendi modum præscribit: *Cùm tranquillitate,* inquit, *aperi ostium proximi tui, & claude similiter.* Agnouit & morē hunc Ephræm: *Spiritalis*, inquit, *quando ad fratris concessurus est adhortationem, priusquam suâ egrediatur cellâ, in oratione consistit, vt Dominus viam suam prosperet, veniensque ad ianuam fratris, & pulsans, pœnitentiam agit;* (Græcè, *βάλλει μετάνοιαν*, id est, salutat, corporis prostratione aut genuflexione, de quo aliàs] *admissusque ingreditur.* Significans cellæ incolam voce ingrediendi facere copiam. Vnde quidam cellæ suæ præscripsit:

Ephræm to. 2. parænes. 33.

Quâ formulâ illud exprimatur.

Si ter pulsanti nemo responderit INTRA,
Absentem, aut tibi non posse vacare, puto.

Nigron ad 1. g. 33. comm.

Verbo autem illo, INTRA, vel INGREDERE, significat Nigronus fieri pulsanti copiam, vt intret, si facultatem habeat à Superiore: sin minus, vt aperiat ostium, atque è limine colloquatur: vt suos facere vult Congregatio Clericorum S. Pauli. Mihi religiosius, & Regulæ nostræ conformius videtur, vt Cellicola respondeat: *Deo gratias*, ita enim Legislator de Ostiario monasterij agens, præscribit: *Mox vt aliquis pulsauerit, aut pauper clamauerit,* DEO GRATIAS *respondeat, aut benedicat.* De quo textu * aliàs. Nonnulli silentio studentes, nihil respondent, sed ipsimet ostium cellulæ suæ aperiunt, & pulsanti quasi occurrunt, quorum è numero ille fuisse videtur, qui cellulæ suæ hunc versum inscripsit:

Cler. reg. S. Paul lib. 2. const. c. 14.
Deo gratias. est ad mentem S. Benedicti. Reg. c. 66.
** Lib. 3. tr. 4. disq. 7.*
Quidam silent, nec malè.

Ter pulsare licet, si non aperitur, abito.

Carth. p. 2. stat. cap. 14. num. 2.

Carthusiani in hoc sensu videntur esse, in quorum Statutis ita legitur: *Qui autem ad cellam venit cum licentia, non debet silenter, & repentè intrare, sed pulsare ad ostium, & exspectare donec habitator cellæ ad eum exierit.* Verùm vt modestia & cunctatio in pulsante commendatur, ita festinus & hilaris in inhabitante occursus. Præscribendum hoc Teuzoni Monacho putauit Petrus Damiani: *Pulsante,* inquit, *cellulam tuam fratre, protinus tristes rugæ discedant, contracta se ora resoluant, serena facies, occurrat, festiua frons lætitiam præferat.*

Cellicola non sit tardus ad occurrendum.
Petr. Dam. op. 31. c. 10.

Tertiò, Ostium semiapertum sit, dum duo intrò fuerint.
Cassin. ad c. 22. Reg.

TERTIVM Monitum Cassinenses nostri ita exprimunt: *Quamdiu cum debito licentia simul in cellâ sunt fratres, ostium semiapertum teneatur.* Idemque constituerunt Cælestini & Montis Oliueti Monachi, aliique Ordines à Nigrono recensiti. Decreti caussa est, vt videri possit quid in Cellâ geratur, & ne longiores protrahantur sermones. Quos, si necessitas exegerit, tutius fuerit ad alium quemdam locum huic rei destinatum concedere, ne dormitorij quies & silentium interrumpatur, aut vicinus longiore colloquio offendatur, ne à studio & oratione cui fortè vacabat, auocetur.

Quartò, cella sic claudatur, vt aperiri queat à Superiore.
Cassin. ad c. 22. Reg.

QVARTVM Monitum, vt communiter aliis fratribus clausa debet esse cella, ita numquam non debet patere Superiori, quin ipse claue, vt vocant, communi illam aperire, & ingredi queat. Cassinensium & hoc inter cetera statutum est: *Nec audeat frater aliquis sine præfatâ licentiâ aliquo tempore cellam claudere, ita quod à foris non possit aperiri claue communi.* Clemens VIII. in reformatione Cælestinorum ita statuit: *Habeat Superior clauem, ita fabrefactam, vt cùm sibi videbitur, Cellas omnes reserare possit: & propterea nullus cellam, etiam noctu ita claudat, quin semper à Superiore possit aperiri.* Nec graue admodum videri id debet; de Essenis enim scribit Philo, interprete Serario: *Nemini proprium aliquod est, quod non omnium esse contingat domicilium. Nam præterquam quod per contubernia quædam simul habitant, aperta sunt eorum domicilia, etiam ijs, qui aliunde adueniunt, eiusdemque cum ipsis instituti sunt.* De Zenone Theodoretus: *Postquam,* inquit, *die Dominico mensam participasset mysticam, reuertebatur in illud nouum habitaculum, non habens clauem, non claustrum, non relinquens custodem. Erat enim maleficis planè inuium & sacrosanctum, vt quod solam illam haberet aream.*

Clem. 8. num. 25.
Nec id graue censendum.
Serar. l. 3. trihær. c. 9. & seq.
Theodor. hist. relig. cap. 12.

Superior semper cellas visitare possit.

Monastici autem statuti ea est ratio, vt Superior omni tempore etiam ex inopinato cubiculum visitare possit, & videre quid in eo sit, aut frater agat. Malè agere præsumitur, qui Prælati reformidat intuitum & introitum. *Omnis enim qui malè agit, odit lucem*, inquit Christus. *Rem dicam,* inquit Seneca, *ex quâ mores æstimes nostros. Vix quemquam inuenies, qui possit aperto ostio viuere. Ianitores conscientia nostra, non superbia opposuit: Sic viuimus, vt deprehendi sit, subitò aspici.* Hæc ille. Verùm Religiosi non modò cellam, sed & pectoris penetralia aperta gerant, nihil enim Abbatem celandum est, ne ipsæ quidem mentis cogitationes. Quare ita eis viuendum, ac si ab eo vbique conspiciantur. Huc spectabat Liuius Drusius, qui cùm domum in Palatio ædificaret, & architectus offerret, ita se structurum, vt libera ab arbitris & ab omni despectu esset: *Quin tu potiùs,* inquit, *si quid in te artis est, ita compone domum meam, vt quidquid agam, ab omnibus inspici possit.* Hoc monebat L. Seneca, cùm dice-

Ioan. 3.
Senec. epist. 43.
Liuius Drusius oculis omnium patere cupit.
Lips. monit. Polit. l. 1. c. 6.

Sen. ep. 83.

diccbat: *Sic certè viuendum est, tanquam in conspectu viuamus; sic cogitandum, tanquam aliquis in pectus intimum inspicere possit.*

DISQVISITIO VII.

Quâ solicitudine in Cellâ commorandum?

Perseuerantia in cellâ Monachum perficit. Vit. Pat. l. 5. libell. 7. num. 27.

ASSIDVA Cellæ inhabitatio, tanta parit bona, vt stupenda prorsus sint, quæ in eius laudem iam olim conscripta B sunt: vnde Abbas Arsenius cuidam fratri afflicto dixit: *Vade, manduca, bibe, & dormi, tantummodò de Cellâ non exeas: sciens quia perseuerantia Cellæ perducit Monachum in ordinem suum.* Et alius quidam Senex interrogatus à fratre, quid faceret, *quia,* inquit, *nihil operor monachile, sed in negligentiâ quadam sum manducans, bibens, & dormiens, & insuper in cogitationibus turpibus & multa perturbatione sum, transiens ab opere ad opus, & à cogitationibus ad cogitationes?*

Ibid. nu. 34.

Cella propter Deum custodienda.

Dixit autem ei Senex: *Tu sede in Cellâ tua, & fac quod potes sine perturbatione: ita* C *est enim parum quod tu modò facis, sicut quando Abbas Antonius magna & plurima faciebat in eremo. Credo enim in Deo, quia quicumque sedet in Cellâ propter nomen eius, & custodit conscientiam suam, inueniatur & ipse in Antonij loco.* Et alius quidam dixit: *Vade, & sede, & da parieti Cellæ tuæ corpus tuum in pignore, & non exeas inde: cogitationem autem tuam dimitte; cogitet quantum vult, tantum ne eiicias de Cellâ tuâ corpus tuum.*

Ibid. 37. Corpus sit eius pignus.

Cassian. l. 2. cap. 15. Monachi veteres in cellâ manebant.

Hinc mira fuit multorum Monachorum Cellæ custodia; testis Cassianus: D *Finitis,* inquit, *psalmis, & quotidiana congregatione absoluta, nullus eorum vel ad modicum subsistere, aut sermocinari audet cum altera: sed ne quidem per totum diei spatium è Cellâ suâ progredi, aut deserere opus, quod in eâ solitus est exercere, præsumit, nisi fortè cùm fuerint ad officium necessarij cuiusque operis euocati. Quod ita explent foras egressi, vt nulla inter eos sermocinatio penitus conseratur.* Sic ille.

Discursus per Monasterium prohibitus.

Hæc autem Cellæ inhabitatio arcet Monachos à frequenti discursu, & vaga- E tione per Monasterium, quod monasticis legibus etiam prohibitum. Nam Sanctus BENEDICTVS vult, vt *vindictæ regulari subiaceat, qui præsumpserit claustra Monasterij egredi, vel quacumque ire;* quod Bernardus Cassinensis intelligit etiam *intra Monasterium,* vt non liceat adire loca prohibita. Regula Pachomij: *Nullus neque ambulandi in monasterio, neque extra murum monasterij procedendi habeat facultatem, nisi interrogauerit Præpositum, & ille concesserit.*

Cap. 67.

Pachom. art. 47.

DORMITORIVM Cassian. l. 4. cap. 10.

Cassianus: *Tanta,* inquit, *obseruantia obedientiæ Regulæ custoditur, vt iuniores absque Præpositi sui scientia vel permissu, non solùm non audeant cellâ progredi, sed ne ipsi quidem communi; ac naturali necessitate satisfacere suâ auctoritate præsumant.* Regula Orientalis circa finem: *Sine seniorum verba & auctoritate nullus frater vsquam prorsus procedat.* Clarior præscriptio est in Regula Sancti Fructuosi: *Cùm vacant ab operatione fratres, nullus se è propria, extra permissionem Decani vel Præpositi sui mouere audeat loco, neque conserere fabulas, deambulationesq; peragere inquietas & otiosas.* Et rursus circa finem: *Neque vspiam sine benedictione sui Senioris progrediatur, nec cum laico loquatur, nec cum Monacho non iussus stet siue fabuletur.*

Fruct. Reg. cap. 8.

Addita in præuaricatores pœna. Reg. Basil. à Rufino versa c. 54. & in breu. 148.

Graui etiam pœnâ mulctat Sanctus Basilius eos, qui suis relictis locis intrare ad alia præsumpserint: *Si quis,* inquit, *fuerit hoc faciens, tanquam interturbans disciplinam & ordinem fratrum, à communi conuentu excludatur, & omninò à licitis progressibus inhibeatur, & sedens in vno loco, in quo iudicauerit is qui præest, apto ad correctionem & vindictam, nusquam prorsus permittatur abscedere, sed vrgeatur in opere multò plus, quàm est consuetudo, & quotidie exigatur, vsquequo discat implere hoc, quod Apostolus dixit: Vnusquisque in quâ vocatione vocatus est, in eâ permaneat.*

1 Corinth. 7.

Vnde oriatur prurigo exeundi cellâ. Cass. lib. 10. cap. 8.

Sed ex quo fonte hæc prodeundi è cellulâ prurigo scaturit? Cassianus ait ab acediæ spiritu procedere, *vt anima excussa claustris cellulæ suæ, consolationes* ac visitationes fratrum *consuescat acquirere, donec paulatim protractus è Cella, actus suæ professionis incipiat obliuisci.* Mirum proinde non est, si diabolus omnes explicet fraudes, omnes adhibeat machinas, vt Monachum è Cellâ propellat. Agnouit hoc Macarius, cui cùm suggereret dæmon, vt honesto consilio & iustâ de caussâ è Cellâ egrederetur, longo tempore non obediit. Cùm autem valdè agitaretur, cadens in limine Cellæ foras pedes emisit, & dixit: *Trahite & vellite, ô dæmones, si potestis, ego enim non abeo meis pedibus,* iurans fore vt iaceat *vsque ad vesperam, & nisi eum excitiant, non esse auditurum.* Monet proinde mellifluus Doctor: *Regat sancta obedientia Regularis bonam voluntatem, illa verò corpus, & doceat illud posse consistere in loco, Cellam pati, secumque morari.*

Pallad. in Lausiac. cap. 20. Macarius in eâ constans.

Bernard. ep. ad fratres de monte Dei.

Sed inter varios Cellæ Encomiastas, non prætereundus ille, cui crebro in ore, *In omnibus requiem quæsiui & nusquam inueni, nisi,* **in een hoecrken, met een boecrken,** id est, in Angello cum libello. Siue, vt alij imagini eius apposuerunt:

Thomas Kempensis cellæ custodiam commendat.

Nusquam

DORMITORIVM. *Nusquam tuto quies, nisi Cellâ Codice, Claustro.* A

Thomas nimirum à Kempis, cuius hæc verba notatu digna: *Custodi diligenter Cellam tuam, & custodiet te. Tutior locus non est seruo Dei in hoc mundo, quàm latere in secreta; vbi patrem aret liberamente, ostio cubiculi clauso. Periculosus semper exitus Cellæ: mansio eius, quies deuotissima vita.* Et alio libro pleniùs se in Cellæ commendationem effundit: *Qui cellam amat, & libenter in eâ commoratur, à multis peccatis & tentationibus custoditur. Quantò studiosiùs inhabitatur, tantò plus placet & amatur. Quantò negligentiùs seruatur, & rariùs intratur, tantò magis horretur & fastiditur. Benè illi, qui eam diligit & incolit, quia vnctio spiritus eum docebit. Beatus, cui inhabitare Cellam donatum est; & qui vsque ad terminum vitæ suæ in eâ perseuerat.* B

Thom. Kemp. in exerc. spir. cap 4.

Idem de discipl. Claust. c. 7.

Verùm vt inexplicabiles Cellæ deliciæ, ita integro libro solidum præstiterint argumentum. Nos Magni Basilij hîc apponimus sententiam: Cui cella, vel vita solitaria est *paradisus, vbi tanquam redolentium species pigmentorum, vel rutilantes flores aromatum, sic flagrantia spirant odoramenta virtutum. Ibi siquidem rosæ Charitatis ignea rubore flammescunt: ibi lilia castitatis niuea candore candescunt, cùm quibus etiam humilitatis violæ, dum imis contentæ sunt, nullis flatibus impelluntur. Ibi myrrha perfectæ mortificationis non solùm carnis, sed quod gloriosius est, propriæ voluntatis exundat, & thus assiduæ orationis indesinenter emanat, & igne diuini amoris suauiter ardet. Et cur, quæque singula commemorem, quandoquidem omnia illic diuersorum virtutum germina, diuersis venusta coloribus rutilant: & perpetua viriditatis gratia incomparabiliter vernant.* C D

Quanta delicia cellam incolentium. Basil. de laude Eremi.

Et ego, mi Lector, in amœnissimo cellulæ nostræ, quantum per occupationes licuit, hortulo versatus, hosce inter cetera collegi flores, quos operis huius calatho inclusos, sine inuidia communico. Hæc quæ carpsi poma noua & vetera, seruaui tibi. Si minus ad gustum, non desunt alibi lautiora, quibus animum expleas: &, si quidem Religiosus es, cellæ tædium cum voluptate superes. Iamque diu satis, & fortassè nimiùm locutus, ad silentij portum, & Cellulæ quietem confugio, optans, vt iuxta Basilij effatum, illa mihi deinceps efficiatur *cælestis doctrinæ schola, ac diuinarum artium disciplina. Vbi Deus est totum quod discitur, via quâ tenditur, totum per quod ad summæ veritatis notitiam peruenitur.* E

Cellæ in eâ studiorū fructus Lectori exhibentur.

Basil. vbi suprà.

TOTIVS OPERIS EPILOGVS.

LVstrauimus iam, Candide & Religiose Lector, Cœnobij huius loca vniuersa. Vnum in fine repetendum, de Fine quo & Regula à S. P. BENEDICTO exarata, & à nobis duodenis hisce libris vtcumque explanata. Quo cognito, nec me laboris & collectionis, nec lectionis, vt spero, te pœnitebit. Quis porrò descriptæ Regulæ finis, nisi eiusdem obseruatio? hanc inculcat in principio, hanc vrget in fine. Ibi monet: *Præcepta Magistri & admonitionem pij Patris libenter excipe, & efficaciter comple.* Hîc, *Regulam ait se descripsisse, vt obseruetur in Monasteriis.* Quis autem obseruatæ Regulæ fructus, nisi vitâ æternâ? *Quisquis*, inquit, *patriam cælestem festinas, hanc minimam inchoationis Regulam, adiuuante Christo,* PERFICE. Quid verò necessarium vt Regula perficiatur? quâ viâ regnum obtinetur cælorum? verbo dixerim:

Epilogus totius Operis.

Quis finis Regulæ S. Benedicti. Prol. Reg.

Quid necessarium vt perficiatur.

FIT VIA VI. Æneid. 2.

Continua corruptæ naturæ inferenda vis, assiduum aduersus eius concupiscentias gerendum bellum. Vera siquidem est illa æternæ veritatis sententia: *A diebus Ioannis Baptistæ regnum cælorum vim patitur, & violenti rapiunt illud.* Id est, propter regnum cælorum terreni homines sibi, suisque concupiscentiis vim inferunt per mortificationem, pœnitentiam, patientiam, paupertatem, obedientiam; & eâ ad cælum itur viâ, quam Ioannes Monachorum princeps & verbis & factis demonstrauit. Quotidiani huius prælij figura olim Ezecheli ostensa, cui dictum: *Sume tibi laterem, & pones eum coram te: & describes in eo ciuitatem Ierusalem. Et ordinabis aduersus eam obsidionem, & ædificabis munitiones, & comportabis aggerem, & dabis contra eam castra, & pones arietes in gyro.* Quæ de Prædicatoribus explicans Gregorius, ait: *Sume tibi laterem, videlicet proximi cor terrenum. Et describes in ea ciuitatem Ierusalem, vt ei, quæ sint superna gaudia de visione pacis innotescas. Et ordinabis aduersus eam obsidionē. Nam vt valeat animus ad illa pacis gaudia æterna pertingere, hanc hic proculdubio aportet tribulationum & tentationum certamine multo fustinere,* & sibi ipsi vim inferre. In hoc violentorum censu Basilius recenset Monachos, non omnes quidem, qui se intra cellas suas cōtineant, sed eos, *qui voluntatem propriam, & corporis laxamentum abnegant omne, & Magistri sui præcepto omnia conseruant.* Hinc illa Monachi apud Climacū descriptio: *Mona-*

Natura vis afferenda.

Matth. 11.

Pugna huius typus. Ezech. 11.

Greg hom. 11. in Ezechiel.

Monachi in numero violentorum. Basil. ser. de abdic. rer.

Climac. grad. 1.

chus

chus est, perpetua natura violētia, sensuumq́; vigilātissima & indefessa custodia. Siue vt Raderus vertit: *Monachus est violentus & assiduus naturæ domitor, & inconueniens peruigilque sensuum custos.* Operæpretium autem fuerit in hoc epilogo breuiter ostendere, vt Regula nostra naturæ concupiscentiis repugnet, iisque ex Sanctissimi Legislatoris præscripto violentas inferat manus.

Benedictinus naturam domat Vt ab exterioribus initium sumam, appetit natura in vestibus mollitiem, cultum

I. *In vestitu vili, & calceatu.* & pretium: at in his vult S. BENEDICTVS, *vt de colore aut grossitudine non caussentur* B *Monachi.* Et pro indumento assumant, *quod*

Cap. 55. *vilius comparari potest.* Vt continua esset carnis mortificatio, gestatum olim sub ve-

a Vide lib. 5. tr. 3. disq. 8. stibus [a] cilicium, interdictis hodieque linneorum vsus. Non tibialia indulta & cal-

b Tract. 5. disq. 2. 3. ceamenta; sed [b] pedules & caligæ, id est, sandalia & socci, adeoque hac parte etiam adamata nuditas.

II. *In lectis duritia.* Natura suauiter cupit dormire, at S. Patriarcha non plumas mollesque culcitras, non stramina, non tegmina varia concedit,

Cap. 55. sed sufficere ait *Mattam, Lanam, Sagum & capitale,* pauca scilicet, & vilia. Atque vt ma- C gis corpus affligeretur vestitos dormire

Cap. 22. voluit, & cinctos *cingulis aut funibus.*

III. *Ieiuniis.* Quid magis affectat natura, quàm crebras comestiones, potusque delicias? At S.

Cap. 41. Regula plusquam septem mensium quotannis præscribit ieiunium, proscribit car-

Cap. 39. Cap. 40. nes perpetuò. Pulmentaria in numero, panem in pondere, potum tribuit in mensura: & in his suadet abstinentiam & parcitatem.

IV. *In mortificationibus.* Prona est natura in voluptates & corporis delicias: Regula verò suadet: *Corpus ca-* D

Cap. 4. *stigare. Delicias non amplecti. Desideria carnis non perficere.*

V. *Labore & lectione.* Otium amat natura & quietem. Sanctus verò BENEDICTVS, penè vsque ad

Cap. 48. momentum tempus omne suis assignat exercitiis, Psalmodiæ scilicet, labori manuum & lectioni, nullumque tolerat *acediosum, qui vacet otio aut fabulis.*

VI. *In solitudinis studio.* Gestit natura foras prodire, amicos & necessarios inuisere, deambulare, & in ipso Monasterio pro libitu discurrere: præscindit hæc Regula, volens ita constitui Mo- E

Cap. 66. nasterium, *vt non sit necessitas Monachis vagandi foras,* additâ etiam caussâ: *Quia omninò non expedit animabus eorum.* Hinc vin-

Cap. 67. dictæ regulari subiicitur, *qui præsumpserit claustra Monasterij egredi, vel quocumque ire,* etiam intra Monasterium, vt suprà exposuimus.

VII. *Silentij obseruatione.* Homo, vt animal sociale est, ita aliorum gaudet consortio, amat colloqui, redire, nu-

Aug. l. 2. Confess. c. 5. gari: & hinc, vt ait Augustinus, *amicitia hominum caro nodo dulcis est, propter vnitatem* A *de multis animis.* Sed ne animus capiatur hac dulcedine, secat hunc nodum Regulæ gladius, vetans, *ne frater ad fratrem iungatur horis incompetentibus.* Adhęc, *scurrilitates vel verba otiosa aut risum mouentia æterna clausura in omnibus locis* damnat. Nec satis: sed etiam *de bonis & sanctis ad ædificationem eloquiis* quamuis *perfectis discipulis raram loquendi* concedit licentiam. Insuper, *omni tempore silentio studere* voluit Monachos: quod fanè prurienti linguæ notum est facessere molestias. *DORMITORIVM. Cap. 48. Cap. 6. Cap. 42.*

Optat homo præ ceteris excellere, honorari, aliis præfici, honestioribus muniis impendi, vsque adeò, vt indignentur nonnulli se negligi, aliis postponi, nullaque sibi demandari: sed ex Regulâ, *omni vilitate, & extremitate contentus sit Monachus: & ad omnia quæ sibi iniunguntur, velut operarium malum & indignum se iudicet.* Et quid amplius? *Omnibus se viliorem intimo cordis credat affectu.* VIII. *In sui abiectione.* Cap. 7.

Amat natura sui esse Iuris, proprio viuere arbitrio, & frui libertate: Verus autem Monachus *propriam non amans voluntatem pro Dei amore omni obedientia se subdit maiori.* IX. *In subiectione.* Ibid.

Suo natura nititur iudicio, & in suo abundat sensu: Monachorum ex Regula est, non *suo arbitrio,* sed *alieno iudicio & imperio* in cœnobiis degere. *Non quod sibi, sed quod alij vtile* videtur, *sequi.* X. *Obedientia.* Cap. 72.

Abhorret natura à duris & cōtrariis rebus, vel etiam quibuslibet irrogatis iniuriis; sed in his monetur Monachus, *tacitâ conscientiâ patientiam amplecti,* & sustinere propter eum, qui dilexit nos. XI. *In patientia.* Cap. 7.

Querula est in aduersis, & submurmurans in increpationibus, aut cum quidpiam deesse videtur: at Regula nostra admonet: *Ante omnia ne murmurationis malum pro qualicumque caussa, in aliquo qualicumque verbo, vel significatione appareat.* Quinimò, etsi nihil appareat, *verùm in corde si murmurauerit etiam implens iussionem, pœnam murmurantium incurret.* XI. *In mansuetudine.* Cap. 34. Cap. 6.

Tenebras quærit natura, nec mala sua detegi, aut redargui sustinet: Monachus verò iubetur *omnes cogitationes malas cordi suo aduenientes, vel mala à se absconsè commissa* Abbati reuelare. Quinimò, *Si quis, dum in labore quouis, in coquinâ, in cellario,* &c. *aliquid deliquerit, aut fregerit quidpiam, aut perdiderit, vel quid excesserit vbi vbi: & non prodiderit delictum suum, maiori subiaceat emendationi.* XIII. *In sui accusatione.* Cap. 7. Cap. 46.

Concupiscit natura plurima possidere, & habere sibi propria, quæ Regula penitus amputat, vetans *ne quisquam suum esse aliquid dicat, vel præsumat; neque codicem, neque tabulas, neque graphium, sed nihil omnino.* XIV. *In proprij abdicatione.* Cap. 33.

Vicissi-

DORMITORIVM XV.

Perseuerantia.

Vicissitudinem amat natura & mutationem: monastica professio iubet *vsque ad mortem in Monasterio perseuerare.*

Prol reg. *In ijs exerceat se Monachus.* Cass. coll. 19. c. 8.

Ecce quantum oneris nobis imponit Regula S. BENEDICTI, à quâ & Regulares nuncupamur, & Benedictini. Hoc (vt Cassianus scribit) officium & *finis Cænobitæ, omnes suas mortificare & crucifigere voluntates.* Hoc est, iuxta Apostolum, exspoliare se veterem hominem cum actibus suis. Hoc est, carnem crucifigere cum vitiis & concupiscentiis. Hoc est *abnegare semetipsum sibi, vt sequatur Christum.* Ex quibus Regulæ nostræ excellens perfectio colligitur, (Reg. c. 4.) quantamque in spirituali hac pugna requirat generositatem. Nam vt Augustinus A ait: *Hac est opus nostrum in hac vitâ, actiones carnis spiritu mortificare, quotidie affligere, minuere, frenare, interimere. Hac est actio nostra, hac est militia nostra.* (Aug. ser. 13. de verb. Apost.) Quòd si hoc durum cuipiam videatur, & prorsus difficile ac arduum; sequamur Legislatoris nostri consilium, & *rogemus Dominum, vt quòd minus habet in nobis* NATVRA *possibile,* GRATIÆ *suæ iubeat nobis adiutorium ministrari.* (*Cùm diuina gratia auxilio.* Prol. reg.)

Ego verò Gratiæ auctorem IESVM Christum enixius rogo, vt si quid boni toto hoc Opere expressum, meo illud meorumque Lectorum cordibus imprimat; vt eiusdem auxilio idipsum moribus & vitâ exprimamus.

SIT NOMEN DOMINI BENEDICTVM
EX HOC NVNC, ET VSQVE IN SÆCVLVM.

MONASTICARVM DISQVISITIONVM APPENDIX.

Appendix gemina quo sine huic Operi adiecta.

S*ANCTVM* BENEDICTVM, *parentem sanè optimum, & per se satis illustrem, nostris conatibus illustrare animus studiumque fuit. Cum igitur & Vitam & Regulam eius hactenus elucidauerimus; dispiciendum, vt si quid operum eius superfit, communi luce non fraudemus. Hinc Disquisitionibus nostris gemina accessit* APPENDIX: *prior exhibet adscriptum S. Patri Opusculum,* de Ordine qualiter fratribus in Monasterio religiosè ac studiosè conuersari oportet: *quod alteram eius Regulam quidam indigitarunt: vt vel hoc nomine, neutiquam videretur prætermittendum. Et iam pridem eruditissimorum consensu vsque obtinuit, vt cum genuinis Auctorum, quæ ediderunt operibus,* ψευδεπίγραφα *quoque ac dubia illis subiungerent, iudicium de ijs Lectori relinquentes, aut ne prorsus reiectis, antiquitati aliquid subductum videretur. Posteriori, plantatæ à S.* BENEDICTO Vineæ, *sensimq; defluentis primam instaurationem, siue vt vocant Reformationem generalem, repræsentamus; vt quæ Regulæ accesserunt, atque instar illius habita olim fuere decreta, simul cum ipsa hîc legerentur, & quarumdam in Ordine nostro obseruantiarum appareret origo. Tu benigne Lector, Benedictinæ pietatis iuuandæ studium boni consule, fruere, & vale.*

ORDO CONVERSATIONIS MONASTICÆ,

EDITVS, VT FERTVR,

A

S. BENEDICTO,

MONACHORVM IN OCCIDENTE

PATRIARCHA.

RECENSVIT, NOTISQVE ILLVSTRAVIT

Domnus BENEDICTVS HAEFTENVS,

PRÆPOSITVS AFFLIGENIENSIS.

Vuuuu

DISQVISITIO
DE LIBELLI HVIVS AVCTORE,
INSCRIPTIONE, ET ARGVMENTO.

PRÆTER Regulam à S. BENEDICTO scriptam, nullum aliud ei aut Gregorius Magnus, aut Honorius Augustodunensis, aut Sigebertus Gemblacensis adscripserunt. Addit Trithemius lib.2. de Vir.Illust.Ord.S.BENED. *Fertur etiam breues quasdam scripsisse epistolas, de quibus nihil certi possum adstruere.* Vt autem prioris Magister est posterior dies: ita recentiorum studio ac diligentiâ, nonnulla iam pridem ex antiquitatis tenebris eruta editaque sunt Opuscula, quæ sanctissimum Patriarcham videbantur agnoscere parentem. Sunt autem hæc quinque:

Quæ alia opuscula S. Benedicto tribuantur.

I. Epistola ad S. Remigium Rhemorum Antistitem.
II. Sermo in morte S. Placidi.
III. Sermo habitus in discessu S. Mauri & sociorum.
IV. Epistola ad S. Maurum missa.
V. Ordo qualiter Fratribus in Monasterio religiosè conuersari oporteat.

Cùm autem duas istas Epistolas, totidemque Sermones, suis locis nostro ad vitam S. BENEDICTI COMMENTARIO inseruerimus, postremum istud Opusculum, non in postremis habendum, suo quasi iure elucidationem aliquam exigere videbatur. Ita namque quidquid sancto Legislatori nostro seu verè, seu verisimiliter tribuitur, nostro vtcumque erit labore explanatum. In ipso autem vestibulo de libelli auctore, inscriptione & argumento inquirendum.

§. I.

Quibus auctoribus S. BENEDICTO *asseratur?*

MANV-SCRIPTORVM hîc, veterumque Codicum potior deberet esse fides: sed cùm hactenus nullum videre cõtigerit, nitar eorum dumtaxat auctoritate, qui ordinationes has typis euulgauerunt, & de manu-scripto exemplari fidem prę-stãt. Primas in hoc censu obtinet Arnoldus Wion, qui Ligni Vitæ lib.1.cap.1. recensens S.P.N. opera, huius libelli ita meminit: *De Ordine Monasterij, ac qualiter à fratribus religiosè, ac studiosè conuersari, ac Domino militare oportet, lib.1.* IN PRIMIS NOCTVRNIS HORIS. *Hic excusus est, cum Regula eiusdem Patris, nobis procurantibus, anno* 1593. *Venetijs apud Iuntas, in 16. quod* totidem verbis in Apparatu sacro exscripsit Antonius Posseuinus. Eademque refert Domnus Simon Millettius in Annotationibus ad cap.36. lib.2. Dialog. Gregorij Papæ. Editionis huius duo nacti sumus exemplaria. Prius illo ipso anno & loco impressum apud Iuntas; posterius apud eosdem anno 1609. à priori nullâ prorsus parte discrepans. Vtrobique autem in limine libelli huius titulus, ita exprimitur: *Accessit* REGVLA SECVNDA *eiusdem Patris, B. Mauro tradita, cùm in Galliam proficisceretur.* Ad Calcem verò, finitâ S. BENEDICTI Regulâ, & quæ eidem subiuncta est, profitendi forma, ita subijcitur: *Hæc verba sanctissimi Patris* BENEDICTI *reperta sunt in fine Regulæ, quam ipse proprijs manibus scripsit, & S. Mauro cùm eum ad Gallias mitteret, tradidit. Quæ D. Petrus Abbas Cluniacensis, cùm apud maius Monasterium Turonense, in eadem Regula, quæ ibi pro reliquijs seruatur, inuenisset, rogauit sibi transmitti.* Paulò inferiùs alio charactere. *Incipit Ordo in Monasterio, qualiter à Fratribus religiosè, ac studiosè conuersari, ac Domino militare oportet.* In fine verò additur: *Transscripta ex Libro vetustissimo, sacri Montis Cassini manuscripto, Anno Domini* 1590. *Mense Augusti.* Quæ puto esse ipsissima Wionis verba.

Auctores, qui hoc Opusculum S. Benedicto adscribunt.

Arnoldi Wion.

Atque hæc de editione Veneta, quam anno sequenti excepit Parisiensis apud Hieronymum Drouart, adornata ab Anselmo Rolle Benedictino. Qui in dedicatoria Epistola scribit, se *opuscula illa apud diuersos Auctores, eosque veteres sigillatim dispersa collegisse, & germana probasse.* Producit autem quinque illa, quæ recensuimus opuscula: Vltimum autem, de quo agimus, his verbis obsignat:

Anselmus Rolle.

Ita vetus quoddam MS. Cassinense, cuius exemplar, ab ipso originali extractum mihi communicauit R. P. Iacobus du Breul, Monachus S. Germani à Pratis: quod quidem MS. huiusmodi ordinationes S. BENEDICTO *ascribit, quia repertæ sunt in fine Regulæ, quam* S. BENEDICTVS *proprijs manibus scripsit, & S. Mauro cùm ad Gallias eum mitteret, tradidit,* &c. vt in editione Veneta.

Subijcit deinde: *Quod si ita fit, credendum est huiusmodi ordinationes valde esse antiquas, & si non sint* S. BENEDICTI, *fuisse saltem antiquissimi nostræ Galliæ Cœnobij pias & sanctas constitutiones.*

Et ista quidem Anselmus Rolle. Quæ ad verbum descripta sunt tom. 6. Bibliothecæ veterum Patrum editionis Coloniensis anni 1618. Iterumque in Auctario siue Supplemento Bibliothecæ Patrum tom. 1. edito Parisijs apud Ægidium Morellum anno 1639.

Bibliotheca Patrum.

Anno deinde 1611. Balduinus Moreau Religiosus Camberonensis, Ordinis Cisterciensis, Duaci REGVLAM S. BENEDICTI cum alijs eiusdem Opusculis, typis edendam curauit, & primus, quod equidem sciam, ad titulum, *Incipit Ordo qualiter* &c. absolutè, & sine vlla ambiguitatis insinuatione, adiecit: *editus à Sanctissimo Patre* BENEDICTO. Hoc ipsum ex eodem ordine imitatus est Chrysostomus Henriquez, Opusculum hoc Regulæ S. BENEDICTI immediatè subijciens, cùm eadem prorsus qua Balduinus Epigraphe. Vltimis verò, libelli huius verbis subnectit confirmationem Regulæ à summis Pontificibus Gregorio Magno, & Zacharia emanatam. Vt autem D. Moreau hoc S. BENE-

Balduinus Moreau.

Chrysostomus Henriquez.

BENEDICTO opusculum vindicet, ista scribit: *Ordinationes has pias & sanctas esse Beatissimi Patris* BENEDICTI, *rationes variæ nec improbabiles persuadent. In primis antiqua valde MS. exemplaria (quorum nonnulla plerisque locis vidi) sanctissimo Patri prædictas ordinationes adscribunt.* Addit deindè superiùs allata testimonia, quod nimirùm Regulæ S. Mauro traditæ fuerint subiunctæ, & à Petro Cluniacensi expetitæ. Optassem & illud addidisset, quibus locis, & quot MSS. exemplaria viderit, vt denuò consulendi data fuisset facultas.

Antonius Yepez.

Agnoscit & pro S. BENEDICTI legitimo fœtu Antonius de Yepez, tom. 1. Chronici sui Benedictini Anno Christi 529. cap. 5. vbi ita loquitur: *Scripsit &* S. BENEDICTVS *paruum libellum, aut tractatum*, qui *Ordinis sui Cæremoniale videtur; incipitque: In primis nocturnis horis. Subiunctus est paruus hic tractatus ad finem huius tomi, & vtar subinde, cùm historiam tangit, eius auctoritate.* Sed nec in Hispana, nec Gallica appendice comparet, vnde crediderim hoc ei primò propositum fuisse, sed mentem fortasse mutasse, aut eidem posteà excidisse.

Ascanius Tamburinius.

Eiusdem sententiæ est Ascanius Tamburinius S. T. Magister, Ordinis Vallis Vmbrosæ, qui in opere *de Iure Abbatum tom. 2. disp. 24. quæst. 5. num. 2.* Regulæ quoque annectit hoc Opusculum, & pro eius confirmatione præter superiùs à nobis relatos Auctores, citat Constantinum Caietanum, M. Andream de Zalazar Monachum Æmiliancosem, qui dicit *scripta reperiri in suo Monasterio S. Æmiliani adeò antiquitus, vt nongenti iam elapsi sint anni.*

Constantinus Caietanus. Andreas Salazar.

§. II.

Nonnulla circa Auctorem hæsitatio.

Dubia circa hoc opusculum.

HÆc sunt quæ reperire hactenus potui, vt S. P. BENEDICTO decreta hæc asserantur; quæ optarem validioribus rationum momentis posse confirmari. Verùm, quia in omnibus veritas præualere debet, non vsque adeò affectui in patientem indulgebo, quin nonnullas dubitationum nubeculas, quæ hanc rem aliquousque saltem obscurent, candido Lectori proponam; vt clariore aliquis luce, certioribusque argumentis, eas legentium animo dispellat. Gaudebo sanè; & illi, nostroque Patriarchæ vindicatum hunc fœtum gratulabor.

I. *Prisci scriptores non meminerunt.*

Primum igitor, quod occurrit, est tam altum apud priscos auctores, atque eos præsertim qui S. BENEDICTI lucubrationes ex professo enumerandas sumpserunt, de hoc opusculo silentium. Nihil enim de eo habet Sigebertus Gemblacensis, nihil Honorius Augustodunensis, nihil Trithemius, rerum Ordinem nostrum, eiusque Fundatorem concernentium explorator diligentissimus.

II. *Benedictus Indensis illud ittasset.*

Quis verò credat scriptum hoc subterfugisse diligentiam S. BENEDICTI Anianæ Abbatis, qui Ludouici Pij tempore omnes antiquorum Regulas collegit, & ex ijs CONCORDIAM REGVLARVM concinoauit, nec prætermisit quidquam, quo S. P. N. BENEDICTI verba illustrare quoquo modo posset. Vnde & sententias quasdam S. Augustini, Venerabilis Bedæ & aliorum attexuit. Quod si iam indè à tempore S. Mauri, Maius Monasterium hæc decreta Regulæ subiuncta habebat, & ea S. BENEDICTI Cassinensis esse credebantur, mirum profectò videri queat, ea ad BENEDICTI Anianæ Abbatis notitiam non peruenisse, aut si peruenerint, ab eo non citata, ostensumque Regulæ esse maximè conformia, aut quædam ex ea repetita. Sic enim allegat Regulas Magistri, Donati, & cuiusdam ad Virgines, quæ ipsa S. P. BENEDICTI verba frequenter repræsentant. Licuisset etiam quædam non ita clarè textu Regulæ expressa hinc elucidare, v. g. interuallum post nocturnas vigilias vsque ad matutinas laudes, impendendum pijs orationibus, cùm in Regula agatur de psalmis meditandis siue ediscendis. Item quod post Laudes vsque ad Primam in silentio orandum sit, vel legendum. De indicendo post Primam quid quisque in opere manuum facturus sit. De ritu ante, & post laborem orandi; vt pro iuramento dicatur, *Crede mihi, certè, aut sanè*, de vitandis sæcularium colloquijs, de ritu ministrandi mensæ, alijsque similibus. Similiter nec commentarius Smaragdi libelli huius testimonijs suam expositionem vsquam confirmat. Ad caput enim 53. Mensam Abbatis & hospitum in communi Refectorio rectè constitui ex Aquisgranensi Concilio probat. At quantum firmamenti huic sententiæ adijcere ex his ordinationibus potuisset, cùm capite XI. ita agat de Abbate, quasi communiter interesset fratrum Refectorio. Sed nec S. Dunstanus in Concilio Wintoniensi, siue Regulari Concordia, in qua aliquoties libelli huius verba periodosque describit, mensam Abbatis in Refectorio, scripti huius auctoritate confirmat, sed Synodi dumtaxat Aquisgranensis. Idem dici potest de S. Petro Cluniacensi, qui Cistertiensium obiectionibus de mēsa Abbatis in Refectorio, eiusdem Synodi decretum opponit. Et tamen hic est, qui has constitutiones ex Maiori Monasterio Turonensi sibi petijt transmitti. Quas sanè, si vt indubitatas S. BENEDICTI leges habuisset, ex ijs suam probabiliter confirmasset sententiam.

Et ex eo vitus quosdā illustrasset.

Vt & alij sua decreta.

III. *Phrasis dispar.*

Sed & in ipso hoc scripto, quædam occurrunt verba, quæ suspicionem ingerant, cur S. BENEDICTO non videatur tribuendum, quæ quidem suis locis in Notis expressimus.

IV. *Preces hæ neglectæ.*

Præterea, quæ hîc præscribuntur recitandæ preces à surgentibus, vel cubitum euntibus, illæ, si S. BENEDICTI hæc esset lucubratio, maiori, vt arbitror, studio fuissent in Ordine nostro inculcatæ, & continuatâ serie ad posteros transmissæ, quod tamen vix reperias, nisi apud S. Dunstanum, cum notabili tamen varietate.

V. *Nec ita fortiter id asserunt auctores.*

Quid verò dicemus ad Auctores, qui hæc S. BENEDICTO tribuunt? Asserunt illi quidem inueniri hæc in fine Regulæ, quam S. P. BENEDICTVS proprijs manibus scripsit, nullus tamen fidem præstat, quod ab eadem sint manu. Neque enim infrequens est, vt libro vnius manu descripto, aliquid deinde alienâ manu adscribatur. Sed nec vllus testator codicem Maioris Monasterij Turonensis à se visum, sed Petrum Venerabilem ideò rogasse sibi transmitti, quia in exarata à S. BENEDICTO Regula, & S. Mauro tradita inueniebantur.

Quin & formidant de opposito.

Quid, quod nec Domnus Anselmus Rolle, nec qui eius editionem sunt secuti, adeò constanter S. BENEDICTI esse velint, quin suam de opposito formidinē satis prodant? sic enim scribunt: *Credendum huiusmodi ordinationes valdè esse antiquas, & si non sint* S. BENEDICTI, *fuisse saltem antiquissimi nostræ Galliæ Cœnobij pias & sanctas constitutiones.*

Nostri hi, vt præfati sumus, scrupuli: quos si dixeris non prorsus euincere, non admodum contradixero. Neque enim nescius sum quid singulis

vtcumque probabiliter responderi posset, si certiora pro S^mo. Patriarcha nostro starent argumenta.

§. III.

De auctore coniectura.

CONSTAT igitur de Scriptore non admodum constare. Liceat hîc, vt de ambiguis alij fecêre auctoribus, nostram adferre coniecturam, Doctorum iudicio expendendam. Cùm plura in hoc scripto reperissem, quæ ijsdem verbis IN EPITOME LVDOVICI PII IMPERATORIS SVPER REGVLAM S. BENEOICTI, quam Menardus ad Concordiam Regularum non rarò citat, leguntur expressa, suspicari cœpi, & reliqua forsitan in eadem reperiri, adeòque libellum hunc vel esse ipsam Epitomen, vel maiori parte ex ea desumptum. *Epitome Ludouici Pij super Regulam S. Benedicti.* Operam proinde dedi, vt si qua ratione licere t, ipsam Epitomen nanciscerer: quærendam curaui in ipso Indensi Monasterio; cùm tamen ibi nullum reperiretur exemplar, in varijs per Belgium Superioremque Germaniam Ordinis nostri Bibliothecis quæsita, frustra fuit. Quare à solo Menardo, qui eius indicium primus nobis fecerat, petendam lucem animaduerti. Is verò in Concordia Regularum cap. 47. §. 1. Epitomen hanc in testimonium aduocans, ita margini adscripsit. *Hæc Epitome est media pars Memorialis quomodo in Monasterio conuersandum sit, in Cod. MS. S. Victoris.* Idemque per litteras de hâc re à me consultus, respondit. *Quod autem desiderat V. R. epitomen Ludouici super R. S. P. N. B. scia*[illegible]*am nihil aliud esse, quam* Ordo qualiter fratribus in Monasterio religiosè ac studiosè conuersari ac Domino militare oportet, editus à Sanctissimo Patre BENEOICTO, *quem reperire est in Regula, constitutionibus, & priuilegijs Ordinis Cisterciensis operâ Chrysostomi Heurique z Antuerpiæ editis, anno* 1630. *Sed de eo egi in notis ad Concordiam Regularum, vbi annotaui probabile esse illius auctorem fuisse* S. BENEDICTVM *Anianensem & Indensem Abbatem, & in exemplari Monasterij Victorini in medio circiter eiusdem Ordinis esse hanc inscriptionem*: Epitome Ludouici Imperatoris super Regulam S. BENEDICTI, *cùm tamen sequentia à præfato Ordine non discrepent.* *Est hoc opusculum,* Ita ille, epistolâ ad me Parisijs ex Monasterio S. Germani à Pratis III. Non. Ianuarij anno Domini M. DC. XLIII. data.

Et verò cùm Benedictus ille Ludouico Imperatori persamiliaris fuerit, eoque in reformandis Monasterijs vteretur, vt propterea in Synodo Aquisgrani habita, pro vniformi obseruantia Regulæ S. BENEDICTI præsederit; *& eius auctor Benedictus Indensis.* valdè probabile efficitur, Epitomen hanc ab eo compositam, & Ludouici Pij nomine insignitam, eiusdemque auctoritate promulgatam. Sic nimirùm Imperatorum edicta, & Pontificum diplomata ab aliena plerumque sunt manu. Quare si hæc lucubratio Regulæ nostræ tunc temporis subijciebatur, mirum minimè videbitur, si Patriarchæ nostro fuerit adscripta; cùm & sanctitatis titulus, & idem BENEOICTI nomen, & Abbatialis dignitas vtrique conueniret: & distinctionis caussa adijciendum fuisset, *Cassinensis*, vel *Indensis*. Quo prætermisso, cùm S. BENEDICTI Cassinensis Regula præcederet, eisdem & hic Ordo creditus. Nam quæ annotauimus S. BENEDICTI Cassinensis æuo necdum

A fuisse nata aut vsitata, ea rectissimè in posteriorem hunc quadrant. Nonnulla etiam libello huic intexta reperias, quæ Aquisgranensis Synodi, cui præfuit, canonibus sancita leguntur.

§. IV.

Libelli titulus, argumentum, & quid à nobis in eo præstitum.

DE his quoque recepto more prælibandum aliquid duximus. *Opusculi huius varius titulus.* Speciosum titulum, vt vidimus, Venetæ editionis Auctor præfixit. Præmissâ enim Regulâ Diui Patris BENEOICTI, & vitâ eius-
B dem, ita pergit: *Accessit* REGVLA SECVNOA *eiusdem Patris B. Mauro tradita, cùm in Galliam proficisceretur.*

Chronographus noster Antonius Yepez indicat vocari posse, *Cærimoniale Ordinis.* *Cærimoniale.* Hugó Menardus, vt suprà quoque monitum, vocat: MEMORIALE *qualiter in Monasterio conuersandum sit.* *Memoriale.* Mihi subinde Opusculi argumentum cōsideranti, visum est non incongruè posse appellari, *Diarium Monasticum.* *Diarium Monasticum.* Ordinatâ enim serie omnia nocturna & diurna officia explicat, & Monachum è lecto noctu surgentem per omnes diei horas, & quotidiana exercitia deducit, & ad eundem ve-
C speri rectà reducit. Intertexta sunt suis locis monita de vitandis ijs, quæ in communi conuersatione subrepere solent, imperfectionibus & negligentijs.

Sed qualicumque tandem cohonestari queat titulo; expendamus illum, quem Auctor præfixit. Arnoldo Wion dicitur, OROO MONASTERII, *Ordo Monasterij.* in Veneta editione, OROO IN MONASTERIO *qualiter à fratribus religiosè* &c. Anselmus Rolle, Balduinus Moreau, & alij, ita repræsentant: OROO *qualiter fratribus in Monasterio religiosè ac studiosè conuersari, ac Domino militare oportet.*

Apposita sanè inscriptio, vt ORDINATIONES *Aptè satis.*
D HÆ vocentur ORDO. Domesticum enim religiosorum hominum disciplinam, ORDINIS nomine sancti Patres solent decorare. Hieronymus Epist. 4. ad Rusticum: *Monasteriorum Ordinem ac regiam disciplinam in paruis* (apum) *disce corporibus.* S. Gregorius lib. 7. epist. 36. *Quoniam non solùm regularis Ordo dissoluitur.* Idemque lib. 9. Epist. 42. Queritur cum Vrbico Abbate, *disciplina Ordinem* in Monasterio non seruari. Ecce hîc quodammodo titulum nostrum expressum. Eodem modo loquitur Tertullianus in Apologetico cap. 39. *Reliquum Ordinem disciplinæ de causa æstimate.* Cæsarius Arelatensis homil. 3. ad Monachos: *Qui pro aliqua negligentia correctus, pro disci-*
E *plinæ ordine castigatus non se ad emendationem, non ad satisfactionem confert,* &c.

Nec caret exemplo, quod libri, *Ordinis* titulo insigniantur. *Et alij libri sic ferè prænotati.* Ita antiquissimum Opusculum inscribitur: OROO ROMANVS *de diuinis Catholicæ Ecclesiæ officijs & Ministerijs per totius anni circulum.* In Missali Romano, formula, quâ quotidie in celebratione augustissimi Sacrificij vtimur, vocatur, OROO *Missæ.* Appellationem hanc esse vetustam ex Isidoro liquet, qui lib. 1. de offic. Eccles. cap. 15. ait: ORDO *Missæ vel orationum, quibus oblata Deo sacrificia consecrentur, à S. Petro est institutum.* Nimirùm vt rectè dixit S. Nilus in libello Ascetico: ORDO *si vlla in re, in religionis cultu maximè est necessarius.*

Sed

Sed vt ad Monasticæ Religionis Ordinem, & A actuum spiritualium io certa tempora horasque distributarum seriem veniamus, S.Petrus Damiaui Epigraphen Opusculi XIV.fecit, *de* ORDINE EREMITARVM *fontis Auellani*; io eo autem describit Regulas, & viuendi instituta, quibus illi suo tempore vtebantur: *Volo*, inquit, *fratres mei, de vestræ conuersationis* ORDINE *pauca perstringere*. Exstat & inter opera S.Beroardi tractatus *de Ordine Vitæ*, quem Cardinals Bellarmiuus, alijque non censent illi adscribendum.

Appositè igitur libelli huius inscriptio est, *Ordo qualiter fratribus in Monasterio religiosè, ac studiose conuersari, ac domino militare oportet.* Breuiùs concipi posset: ORDO CONVERSATIONIS MONASTICÆ. Quantum verò intersit Ordinem vitæ B ac disciplinæ probè tenere, vel ille vulgatus ostendit versiculus.

Ordo vitæ disciplinæ quàm necessariò tenendus.

Ordine seruato mundus seruatur, at illo
Neglecto pessum totus & orbis abit.

Commendat & hunc Tullius lib.1.offic. cap.40. *Talis est*, inquit, *ordo actionum adhibendus, vt quemadmodum in oratione constanti, sic in vita omnia sint apta inter se, & conuenientia.* Sed maximè vrget, quod lib.1.de Ordine cap.9. oon miuùs piè quàm verè dixit Augustinus: *Ordo est, quem si tenuerimus in vita, perducet ad Deum: & quem nisi tenuerimus in vita, non perueniemus ad Deum.* Concludamus igitur cum Apostolo 1.Corinth.14. *Omnia honestè & secundum ordinem fiant.*

Sed quid ORDINI huic, nostris conatibus accessit? Tria hæc. PRIMÒ, libellus totus à nobis recocositus, & ad ea quæ uaocisci potui, & iam supià enumeraui, exemplaria comparatus est. Variantes lectiones anootauimus, & quæ melior, subindicauimus, Editionem Venetam vtramque, velut antiquiorem ex ijs, quæ ad manus erant, potissimùm secuti sumus: Quædam enim habebat, quæ alijs omnibus deerant. Interpunctio tamen non erat adeò proba, & typographicis quibusdam laborabat mendis: hinc ex alijs ea nonnunquam correcta.

Conatus circa hunc Libellum. Recensitus à nobis.

SECVNDÒ: Quod in alijs auctoribus non pauci fecêre, totum Libellum in XII.capita, quibus sua præfixa lemmata, partiti sumus, vt nouo titulo lectoris animus nonnihil reficeretur, ipsiusque opusculi argumentum per singulas partes magis innotesceret, & quod quis fortè quæreret, faciliùs inueniretur.

Sectus in capita.

TERTIÒ. Notas adspersimus, vt quam hæc decreta cum alijs Monasticis scriptoribus, & præsertim cum Regula S.P.N.BENEDICTI consentiant, aut ab ea discrepent, clariùs elucesceret. Præscriptos quoque ritus, præsertim si rariores essent, & iam vix vsitati, explicare conati sumus.

Et addita Nota.

Quidquid verò hîc præstitum, id eo, vt ante diximus, potissimùm animo fecimus, vt si hic ORDO ab ordinis nostri esset Legislatore, lucem aliquam à nostra acciperet manu.

INDICVLVS CAPITVM.

INCIPIT

CAPVT I.

[1]INCIPIT
ORDO
[2]QVALITER FRATRIBVS IN MONASTERIO RELIGIOSE, AC STVDIOSE CONVERSARI, AC DOMINO [3]MILITARE OPORTET.

CAPVT PRIMVM.
DE NOCTVRNIS VIGILIIS.

4 IN primis nocturnis horis, cùm ad opus diuinum [5] de lecto surrexerit frater, primum sibi [6] Sanctæ Crucis signum imponat per inuocationem Sanctæ Trinitatis: deinde dicat Versum, *Domine labia mea aperies*, [7] *& os meum annuntiabit laudem tuam*: deinde Psalmũ, *Deus in adiutorium*, & [8] compleatur totus, cum *Gloria Patri*. Tũc prouideat frater [9] corporeæ necessitatem naturæ, & sic ad Oratorium festinet, psallendo Psalmum, *Ad te Domine leuaui animam meam*; qui Psalmus [10] compleatur totus, cum *Gloria Patri*: cum summa reuerentia [11] & cantela intrans, ne alios orantes impediat. Et [12] profectus in locum congruum effundat preces in conspectu Domini magis corde, quàm ore, ita vt [13] illius vox vicinior sit Deo, quàm sibi. Et tunc referat gratias Deo, dicendo ita:

Gratias tibi ago omnipotens Deus, qui me dignatus es in hac nocte custodire: deprecor [14] *immensam clementiam tuam, vt concedas mihi venturum diem sic peragere in* [15] *tuo seruitio cum humilitate & discretione*, [16] *quatenus tibi complaceam.*

Tunc omnes sint parati, stantes in loco suo in choro per ordinem, vt cùm signum nouissimum cessauerit, cum summa humilitate & honestate referant laudes Deo in conspectu Angelorum. Et si fortè alicui frequens [17] tussis, aut phlegma euenerit, aut ex pectore, aut naribus [18] excresceret, [19] post dorsum proijciat, aut iuxta latus. Caueat autem curiosè, vt infirmis Fratribus non vertatur in nauseam, & semper quod spuitur pede coonculcetur: vt dum ad orationem curritur, vestimenta eorum non sordidentur; & [20] infrà Ecclesiam, & in omni loco, & conuentu, seu in Porticu, hoc obseruetur, vt quod spuitur pedibus conculcetur.

NOTÆ.

1. INCIPIT.] Mirari liceat, quâ causâ in MSS. plerisque Codicibus ita titulus concipiatur, *Incipit liber N.N.* cùm manifestum satis sit, si nihil ipsius præcesserit, inde sumi exordium. Sed augurari liceat inde euenisse, quòd cùm in Oratorio & Refectorio descripti à Monachis libri legerentur, oportuerit, prout hodieque in Romana seruatur Ecclesia, singulis lectionibus præmittere titulum, dicendo prima vice: *Incipit liber N.N.* alijs autem, *De libro*; vel, *sequitur in libro*. Ne ergo à rudioribus error committeretur, censuerint etiam ipsis initijs præscribendum, *Incipit liber*. Similiter cum libri finis indicandus esset, dicebant & scribebant: *Explicit liber*. Quæ vox an latina sit, parum constat, & Grammatici tacent. Inuenitur tamen apud Phædrum. *Phædri Aug. Lib. primus explicit*. Ita apud Pla- A cidum Luctatium & alios, teste Radero ad Martial. l. 11. ep. 53. qui simul explicat vnde hęc loquendi forma profluxerit. Olim, inquit, libri in orbem perpetuâ chartâ colligebantur, ita vt à fine inciperẽt, qui in volumine medius erat, & intimus, vt vmbilicus in corpore. Hinc volumen dictum, & euoluere implicitũ. Explicitũ ergo volumen est ita euolutum, vt vmbilicus & extremus margo appareat.

In MSS. cur prægatur, Incipit liber &c.

Explicit liber, vnde dictum.

2. QVALITER FRATRIBVS IN MONASTERIO.] B Ita omnia quæ vidi exemplaria, Venetum habebat *Ordo in Monasterio, qualiter à fratribus*.

3. MILITARE OPORTET.] Addunt Balduinus Moreau, Chrysostomus Hẽriquez, Ascanius Tamburinius, editus à Sanctissimo Patre BENEDICTO, quod non est in alijs editionibus.

4. IN PRIMIS.] Totus hic paragraphus vsque, *Tunc omnes*, cum aliqua varietate habetur in Concordia regulari S. Dunstani

5. De

5. De lecto.] Dunstanus, & Hugo Menardus in Notis ad cap.29.Concordiæ Regularum, *de lectulo*.Neutrum est apud Balduin.Henriquez & Tamburin.

6.* Sanctæ Crucis imponat.] Similiter præscriptum in Regula cuiusdam ad Virgines, cap.14. *In schola qua dormitur, per totam noctem lucerna ardeat, ad cursum verò cum festinatione surgẽtes, signum Crucis fronti inferatur, simulque sub silentio dicatur* Devs in adivtorivm mevm intende, Domine *ad adiuuandum me festina*. Regula Solitariorum cap. 49. *Cùm surrexerint, primum signum crucis frontibus suis imprimant, & cum silentio dicant: Deus in adiutorium.*

7. Et os mevm.] Hemistichium hoc non habet Moreau, nec aliæ editiones. Ceterùm videas hîc Romanæ Ecclesiæ ordinem seruari, inter duos hosce versus: *Domine labia mea aperies, & Deus in adiutorium meum intende*; cùm hunc illi in nocturnis vigilijs præmittendum decreuerit S. Benedictvs Reg.cap.9.& hinc fortè conijcias non esse hunc legitimum S.Patris fœtum.

8. Compleatvr totvs.] Dunstanus, & alij Codices impressi, breuiùs ita repræsentant, *totum cum gloria.*

9. Corporeæ necxssitatem.] Dunstan. *Corpoream naturæ necessitatem, si ipsa hora indiguerit.*

10. Compleatvr totvs cvm Gloria patri.] Alij pro bis babent, *vsque ad finem*, & omittunt illud, *cum Gloria Patri*. sicut etiam Dunstan.

*11. Et cavtela intrans.] Cum cautela intrare vel ire, videtur huic auctori idem esse atque silenter, modestè, & suspenso gradu incedere. Sic infra cap.10. *Ad proprium locum pergat cum summa cautela & sine alterius perturbatione.* & cap.12. *Cum magna cautela vadant ad dormitorium.* eodem modo cap.4. cùm permittit loqui de ipsa arte, *dicatur*, inquit, *cautè*. Submissâ scilicet voce: quâ notione & alij hac voce vtuntur. Isidorus Hispalensis in Regula Monachorum cap.6. *Cum omni cautela & silentio requiescendum.* S.Fructuosus in Reg.cap 12. *cautela & moderatio, & pudicitia, fides & sinceritas ornant habitum Monachi.* S.Columbanus Regulæ cap.2. *tacendum igitur est, & cum cautelâ & ratione loquendum.* Cum cautela loqui, idem est quod in Euangelio Ioan.11.28. dicitur, Martham vocasse Mariam sororem suam *silentio*.

Cautela, quid.

12. Profectvs in locvm congrvvm.] Veneta editio legebat, *in loco congruo*. Dunstan. *ac tunc flexis genibus in loco congruo & consueto.* Videri autem queant, quæ hîc hactenus præscripta sunt non esse ex institutione S. Benedicti, qui cap.43. Regulæ, Psalmum *Venite exultemus, vult omninò protrahendo & morosè dici*, vt qui post illum venerit, negligentiæ pœnam sustineat; quod locum vix haberet, si antequam nouissimum cessaret signum, varijs & sibi congruis dispersi locis, magis corde, quàm ore, vt hîc præscribitur, preces effunderent. Accedit quòd hęc præambula à posterioribus inueniantur superaddita. In vitâ enim S. Benedicti Abbatis Anianensis scribit Ardo, quod ea quæ *minus lucidè pagina Regulæ pandit, aut omninò silet, rationabiliter apteq; instituit atque suppleuit.* Ea verò enumerare incipiens, ait: *Primitus siquidem quàm signum horis nocturnis pulsetur, in fratrum dormitorio squillam tangere iussit, vt prius Monachorum congregatio orationibus fulti propria residerent per loca, tum demum Ecclesiæ ostijs patefactis hospitibus pateret ingressus. Surgentes verò concitò, iuxta quod Regula præcipit, fratres aquis se sanctificatis perfundant, sintq; parati, vt cùm tertium pulsauerit signum, absque mora surgentes attonitis auribus sacerdotem exspectent, qui officium incipiendi sortitus est, nec cuiquam liceat, per hoc spatium per angulos Ecclesiæ sistere, eorum scilicet quibus ingredi iussum est, sed in choro sedentes institutos secretè concinant psalmos.* Erant hi quindecim Psalmi graduales, ex auctoritate huius Benedicti multis temporibus in Ordine nostro receptissimi, vt patet ex Cluniacensium consuetudinibus, Statutis S.Dunstani, & Petro Boerio ad cap.9. Regulæ. Beatus tamen Bernardus, vel quisquis est Auctor Epistolæ ad fratres de monte Dei, hoc improbare videtur: *In præueniendis*, inquit, *nocturnis vigilijs, non expedit multitudine psalmorum obruere intellectum, & exhaurire spiritum vel extinguere. Sed quam diu sobrius inuenitur, pietati afficiendus est, & suo itinere dirigendus ad Deum, donec dilatato corde, currere incipiat vsque ad finem operis Dei.*

Icem qui dubitare facit de auctore huius libelli.

CAPVT I.

13. Illivs vox.] Dilatat se hîc nonnihil Dunstanus, sic legens: *Ita vt illius vox per magnam animi compunctionem, & peccaminum suorum recordationem aures misericordis Domini, efficaciter penetret, ac scelerum omnium Christi annuente gratiâ, veniam obtineat.*

14. Immensam Clementiam.] *id, immensam*, vti non legit Dunstanus, sic post *clementiam*, adiungit, *misericors Domine.*

15. Tvo servitio.] Dunstan. *In tuo sancto seruitio.*

16. Qvatenvs tiai complaceam.] Dunstan. *Vt tibi complaceat seruitus nostra. Per Dominum &c.* Editiones omnes præter Venetam post *complaceam*, addunt, *Amen.*

17. Tvssis avt phlegma.] Vitanda hæc in diuino officio. Regula Magistri cap.48. *Non frequent tussis, non exscreatio assiduus, nõ anhelitus abundet. Quia hæc omnia orationibus & psalmis ad impedimentum à Diabolo ministrantur.* Epictetus sanè apud Arrianum lib.4. cap.11. Religionem ait esse, in templis exspuere, aut nares emungere. S.Columbanus in suo Pœnitentiali, *qui tussim in exordio Psalmi non benè cauerit, sex percussionibus emendari statuit.*

18. Excresceret.] Hæc vox est in solo exemplari Veneto, & saluo sensu abesse potest.

19. Post dorsvm proiiciat.] Idem præscriptum in Regula Magistri citato capite: *Qui orat, si voluerit exspuere, aut narium spurcitias iactare, non in ante, sed post se retro proijciat propter Angelos in ante stantes, demonstrante Propheta, ac dicente: In conspectu Angelorum psallam tibi.*

20. Et infra Ecclesiam.] Meliùs fortassis, *intra Ecclesiam*. Alia exemplaria habent: *Quod omnibus locis eis obseruandum, siue sint in Ecclesia, siue in Refectorio, siue in porticu, & in omni loco & conuentu.* Vox autem, *Ecclesia*, dubium fortassis augeat, an hæc tribuenda S. Benedicto, religiosè enim per totam Regulam ab hâc voce abstinet, vtens nomine *Oratorij*, quod illud Monachis, *Ecclesia* verò Clericis & Canonicis conueniat, vt patet ex Regula Magistri cap.28. & 57. & ijs quæ suprà diximus pag. 680.

CAPVT II.

CAPVT II.

DE INTERVALLO POST NOCTVRNAS VIGILIAS, & Matutinis Laudibus.

POST expletionem verò nocturnæ laudis, in illo [1] interuallo, summum silentium fiat, tam in voce, quàm in incessu, sine sono alicuius rei, vt liceat vnicuique sine alterius inquietudine peccata Domino confiteri, & veniam & remissionem pro ipsis flendo Deum postulare.

Cùm verò inchoante [2] Aurora, diei [3] signum insonuerit, omnes festinent cum humilitate cordis, quasi ad Deum clamantes, ac misericordia sibi placabilem factum [4] Matutinis Laudibus, prompta voluntate, vocum modulis, nec nimis productè, nec multùm correptè, cum summa grauitate & honestate [5] officium persoluere diuinum.

Ex hâc autem matutina laude, summum & præcipuum fiat silentium in orando [6] & legendo.

NOTÆ.

1. INTERVALLO.] De hoc interuallo egimus in Disquisitionibus p. 751.

2. AVRORA.] ita quoque Anselmus Rolle, & in Supplemento Bibliothecæ Patrum. Alij hic minus rectè habebant *hora*.

3. SIGNVM.] Corruptè in Veneto erat, *sonum*, typographico, vt arbitror, mendo.

4. MATVTINIS LAVDIBVS.] Nusquam S. BENEDICTVS Matutinum officium vocat *Laudes*, vnde A posterioris id æui esse arbitror. Vide porrò quid per Laudes intelligat. p. 754.

5. OFFICIVM PERSOLVERE DIVINVM.] deerat editioni Venetæ, *officium diuinum*.

6. ET LEGENDO.] Alij codices, *loquendo*, minus benè. En hic expressum, quid finitis Matutinis laudibus, vsque ad Primam agendum, quod quidem à S. BENEDICTO pretermissum, vir eruditus & pius annotauit. Nam hic dicitur orandum vel legendum. Vide quæ annotamus p. 751.

CAPVT III.

DE PRIMA, CAPITVLO, ET CVLPIS.

CAPVT III.

CONVENIENTES verò fratres ad Primam, [1] dum completur ipsum officium, [2] ante Psalmum quinquagesimum, [3] donent confessiones suas vicissim, pariter supplici voto eorum certatim pro se orantes.

Hoc expleto, veniant omnes ad [4] Capitulum, [5] & conuersi ad Orientem [6] salutent Crucem, & cæteris fratribus se vndique humilient, similiterque faciant in omni Conuentu.

Post recitata nomina Sanctorum, quorum festa crastina dies excipiet, surgentes pariter dicant versum: *Pretiosa in conspectu Domini:* quem sequatur Oratio à Priore; deinde versus: *Deus [7] in adiutorium meum intende, Domine ad adiuuandum me festina*, tribus vicibus, & [8] subiungentibus, *Gloria Patri & Filio.* Surgentes iterum, dicant versum: *Respice Domine in seruos tuos*, [9] vsque in finem psalmi, subiungentes, *Gloria Patri*, humiliter. Post hunc versum sequatur Oratio à Priore, *Dirigere & sanctificare*.

Post hæc, qui culpabilis est, veniam postulet, & secundum modum culpæ, vindictam recipiat. Et tam in Claustro quàm in quolibet Conuentu, vel loco veniam postulet frater, ante Domnum Abbatem, vel Præpositum, ant Decanum, aut [10] quemlibet alium de Senioribus. Cùm enim ille Senior dixerit. Quæ est causa? Frater ille qui veniam postulat [11] primùm omnium respondeat, Mea culpa Domine. Si verò aliud quodcumque dixerit, iudicetur exinde culpabilis. Posteà [12] dicatur à Domno Abbate; vel ceteris, a quibus obedientia est facienda, quidquid est necessarium, & vtile fuerit in communi Monasterij. [13] Frater verò qui veniam postulat pro culpa, quantò plus se humiliat, & se culpabilem asserit, tantò misericordiùs & leuiùs à Priore iudicetur: necesse est enim, vt omnes negligentias nostras, vel cogitationum, vel linguæ, vel operis, in præsenti vita [14] per humilem confessionem, & humilitatem semper indicemus, vt non post mortem nos reos faciant.

NOTÆ.

NOTÆ.

1. Dum completur.] ita exemplar Venetum, alia, *postquam completum fuerit*.

2. Ante psalmum quinquagesimum.] De hoc psalmo ad Primam dicendo, nihil in Regula, aut Breuiarijs. S. tamen Dunstanus cap. 1. Statutorum, præscribit finitâ Primâ duos psalmos, Domine in furore 2. & Miserere mei Deus 1. *Illum pro carnis tentatione, hunc pro defunctis*. Hos verò vocat Lanfrancus psalmos *familiares*, quibus subijciebant Pœnitentiæ psalmos cum Litania; & id quidem antequam conuenirent ad Capitulum.

3. Donent confessiones.] Intelligit, vt hinc inde dicatur Confiteor, sic infrà quoque ait: *Dent confessiones suas ad alterutrum, & incipiant Completorium*. Confessionem autem dare, monasticis quibusdam Scriptoribus est, Confiteri. S. Columbanus in Pœnitentiali statim in principio: *Statutum est à sanctis Patribus, vt demus Confessionem ante mensam, siue ante Lectorum introitum, aut quandocunque fuerit facile de omnibus*. Regula Donati cap. 23. *Monemus fratres, vt assiduè & indesinenti studio tam de cogitatu, quàm de verbo, actis, velopere, vel aliqua commotione animi Confessio omnibus diebus, omnibus horis, omnibusq́; momentis semper donetur, & Patri Spirituali nihil occultetur*. Regula eiusdem cap. 6. *Confessio quàm crebra & sagaci cura sit danda multorum Patrum iuxta Scripturarum seriem traditio demonstrauit. Danda ergo confessio semper est*.

4. Capitulum.] De toto hoc actu Capitulari, qui hîc iuxta Breuiariorum formam describitur, nihil prorsus in Regula. Consule Disquisitiones, p. 788. & seq.

5. Et conversi.] Veneta editio, *versi*. Vetus institutio est, vt in Monasterijs Capitulū ad Orientem constituatur. Petrus Blesensis serm. 25. *Inde est, quod in claustris conuentuum quatuor loca cum proprijs deputantur officijs. In latere claustri occidentalis* A *est scholaris subiectio: in eo quod contingit Ecclesiam lectio moralis: in ipsa Ecclesia meditatio spiritualis. Ad orientem in Capitulo correctio materialis*. Per scholarem subiectionem (vt Menardus ad cap. 55. *concordiæ Regularum* annotat) intelligit Nouitios, qui olim studebant in parte Occidentali. In antiquo nostri Affligemensis Monasterij Rituali in prima parte cap. 3. *Venientes autem in Capitulum antequam ad suas sessiones eant, quilibet in medio Capituli inclinat se profundè ad Orientem*. CAPVT III.

6. Salutent Crucem.] Idem præscribunt statuta Carthusianorum 1. parte antiq. cap. 36. & 2. B part. cap. 12. *Intrantes & exeuntes de capitulo ad crucem nudatis capitibus inclinamus*.

7. In adiutorium meum &c.] non prodeunt totum versum impressi codices præter Venetum, quem sequimur.

8. Subiungentibus Gloria Patri.] Illud *subiungentibus*, est in solo Veneto, & crediderim legendum, *subiungent*.

9. Usque in finem psalmi subiungentes.] Et hæc desunt alijs, sicuti etiam vox, *humiliter*, post *Gloria Patri*.

10. Quemlibet alium.] Præter Venetum exemplar, omittunt alia, *in*, *alium*. Et mox: Cum enim ille senior dixerit, omittunt, *ille*. Hæc autem C vsque ad, *Postea*, inueniuntur apud S. Dunstanum.

11. Primum omnium respondeat.] duo prima verba non reperiuntur nisi in Venet.

12. Dicatur a Domno Abbate.] Indictio laboris post Primam fieri solita, vt vidimus suprà 855.

13. Frater verò.] Tota hæc periodus vsque ad finem Capitis, est quoque in Statutis S. Dunstani

14. Per humilem confessionem et humilitatem.] Ita omnia exemplaria, melius apud Dunstanum, *per veram confessionem & humilem pœnitudinem*.

CAPVT IV.

DE LABORE, ET REDITV AD ORATORIVM.

1 Surgentes à Capitulo, atque ad opera exeuntes, simul omnes circumstantes dicant Versum: *Deus in adiutorium meum intende; Domine ad adiuuandum me festina*, subiungendo *Gloria Patri*, & Orationem Dominicam, flectentes genua. Post Orationem Dominicam, dicat Prior: *Adiutorium nostrum in nomine Domini*, & respondentibus omnibus: *Qui fecit cælum & terram*; Vadant omnes simul, aut separatim ad opus iniunctum sibi, custodientes silentium; 2 decantent psalmos, aut *Pater noster*, aut bini, aut singuli, iuxta quod congruum est, nihil aliud loquentes nisi fortè de ipsa arte necessarium fuerit dicere, quod dicatur cautè. CAPVT IV.

Cùm ad opus diuinum horis canonicis auditum fuerit signum, sicut 3 continet Regula, relinquant statim quidquid in manibus est, sic tamen, vt non pereat. Et tunc conueniant simul omnes ad ostium Oratorij, aut certè sint parati ad obedientiam, & dicant Versum: *Benedictus es Domine Deus, quia adiuuisti me, & consolatus es me*. Tribus vicibus, Priore tantùm incipiente, subiungentes 4 *Gloria Patri*, flectentes genua. Oratione autem completa surgant, & dicat Prior: Misereatur nostri omnipotens Deus, & respondeant omnes: Amen.

5 A Calendis Octobris vsque ad Pascha, tertia hora hoc faciant: à Pascha autem, vsque ad Calendas Octobris, hoc hora sexta, & nona fiat.

NOTÆ,

CAPVT IV.

NOTÆ.

1. SVRGENTES.] Paria his quæ hoc capite præscribuntur, reperiuntur in Statutis S. Dunstani.

2. DECANTENT PSALMOS.] Vides hîc, quod & in alijs olim decretum & seruatum, Monachos opus manuum, cum oratione incepisse, & in ipso exercitio orasse, & demum oratione conclusisse: quod p.849. expendimus.

3. CONTINET REGVLA.] Capite scilicet 43. vbi ait: *Ad horam diuini officij, mox vt auditum* A *fuerit signum relictis omnibus, qualibet fuerint in manibus, summa cum festinatione curratur.* Vbi vides illud, *Sic tamen, vt non pereat,* non esse de textu, congruum tamen textui glossema.

4. GLORIA PATRI.] S. Dunstanus addit: *Pater noster, & Adiutorium, & Propitius sit nobis omnipotens Dominus.*

5. A KALENDIS OCTOBRIS.] Hæc nullo modo conueniunt, cum ordinatione S. BENEDICTI, vt colliges ex dictis suprà 781. Suppeditat igitur & hic locus argumentum, opusculum hoc S. BENEDICTO non ad scribendum: nisi mendum irrepsisse fateamur in omnibus exemplaribus.

CAPVT V.

DE SILENTIO IN TEMPLO, MVTVA COMPELlatione, & non iurandum.

CAPVT V.

OMNI tempore [1] in Ecclesia summum silentium teneatur, excepto hoc quod ad aures Dei pertinet. Et nullus ex fratribus alium [2] puro nomine aliquando audeat appellare, sed, sicut decet, Seniores suos minores *Fratres* nominent; Iuniores verò Seniores suos, [3] *Nonnos*, quod est [4] paterna reuerentia. Abbas verò, *Domnus*, & *Pater* vocetur.

[5] Iuramentum aliud nullus proferat, nisi, *crede mihi*, quod in Euangelio [6] Ioannis 4. Cap. legimus [7] Mulieri Samaritanæ Dominum affirmasse: [8] aut planè S. Augustinum legimus sæpe testificatum fuisse, aut *certè*, aut *sanè*, [9] quod est Monachorum assuetudo affirmandi.

NOTÆ.

1. IN ECCLESIA SVMMVM SILENTIVM.] Conuenit cum cap. 52. Regulæ, quo præscribitur; *Oratorium hoc sit quod dicitur, nec ibi quidquam aliud geratur.* De hoc nonnulla scripsimus 683.

2. PVRO NOMINE.] Desumpta hæc & ex Regulæ cap. 63. nimirum spectat ad beneuolentiam & vrbanitatem præponere, *Domine, Pater, Frater.* Lege quæ toto Tractatu 4. lib. 3. de religiosa compellatione disseruimus. 299.

3. NONNOS.] De hâc voce pluribus actum in *Disquisitionibus* 302.

4. PATERNA REVERENTIA.] Veneta editio, & Parisiensis Anselmi Rolle habebant, *paterna reuerentia.* Maluimus tamen, cum alijs, nominandi casum retinere, sicut est in textu Regulæ, & Concil. Aquisgranensi.

5. IVRAMENTVM ALIVD NEMO PROFERAT.] Monachis iurare passim inuenitur prohibitum. Regula S. Ferreoli cap. 23. Regula Cæsarij Arelatensis ad Monachos cap 4. Reg. Aureliani cap. 9. Reg. Tarnâtensis cap. 8. 19. Leander de institutione virginum cap 19. præclarè ait: *Nunquam iurare, sed semper verum dicere pars obseruâ studio. Nam sicut carnalibus pro terrore fraudis iurare permissum est; sic prohibita sunt spiritualibus, etiam dum benè confecta sunt sacramenta.* Quamobrem lib. 2. Legis Longobardorum tit. 47. prohibetur Episcopis, Presbyteris, Clericis, Monachis & Sanctimonialibus iurare, etiam in iudicium citatis. Hinc & in Concilio Aquisgranensi art. 43. *Vt nemini liceat sermonem iuramenti aut affirmationis proferre, nisi sicut SS. Patres soliti fuerunt loqui.* Ex tot autem prohibitionibus, videri queat iurandi consuetudinem frequentiorem in Monachis olim fuisse. Possidius de domeA sticâ S. Augustini disciplinâ differens ait: *Et ne quisquam facili iuratione etiam ad periurium decidisset, & in Ecclesia populo prædicabat, & suos instituerat, ne quis iuraret, nec ad modicum quidem. Quod si prolapsus fuisset, vnam de statutis perdebat portionem: numerus enim erat suis secum commorantibus, & conuiuantibus poculorum præfixus.*

Monachis prohibitum iuramentum.

Quod olim fortè obtinuerat.

6. IOANNIS CAP. 4.] Citatio hæc in vnico duntaxat exemplari Veneto legebatur: fortè ex margine intextum irrepserit.

7. MVLIERI SAMARITANÆ.] Et hęc vox, *Mulieri*, eiusdem est exemplaris Veneti, quâ carent reB liqua.

8. AVT PLANE S. AVGVSTINVM LEGIMVS.] hoc totum desideratur in editionibus præterquam in Veneta: in qua illud, *aut*, redundare videtur. Vbi porrò id legatur hactenus non reperi. Id scio fateri Augustinum se iurandi consuetudini assuetum, timore Domini eam superasse. Nam serm. 30. de verbis Apostoli: *Iurauimus & nos, passim habuimus istam teterrimam consuetudinem & mortiferam. Dico charitati vestræ, ex quo Deo seruire cœpimus & quantum malum sit in periurio vidimus, timuimus vehe*C *menter & veternosissimam consuetudinem timore frenauimus.* Et serm. 10. ex ijs quos Parisienses ediderunt: *Timendo Deum abstulimus iurationem de ore nostro. Ecce vobiscum viuimus. Quis nos audiuit aliquando iurantem? Nunquid non consueueram quotidie iurare? At vbi legi & timui, luctatus sum contra consuetudinem meam, in ipsa luctatione inuocaui Dominum adiutorem. Præstitit mihi Dominus adiutorium non iurandi. Nihil mihi facilius est quàm non iurare.*

S. Augustinus eam consuetudinem superauit.

9. QVOD EST MONACHORVM ASSVETVDO AFFIRMANDI.] Ita scripsimus probabili coniectura: Nam Venet. intricatè sic habeat: *aut certè, sanè quod est Monachorum assuetudo, affirmandi.*

CAP. VI.

CAPVT VI.

QVOMODO EXCIPIENDA INCREPATIO, & Obedientiæ mandatum deferendum Senioribus?

SI frater increpatur à Priore qualibet de causa, aut ab alio quolibet, [1] aut certè à minore reprehenditur pro aliqua re, statim cum summa velocitate in faciem suam cadens veniam postulet, quia hæc humilitas Deo exhibetur, non homini: & si ex corde fiat indulgentiam promerebitur.

Oportet autem ante omnia, vt [2] obedientes sibi inuicem sint, & ipsa obedientia, si rectò corde omnino Deo offertur, ipsa est quæ ducit ad vitam: [3] citiùs enim exauditur vna oratio obedientis, quàm decem mille contemnentis.

[4] Cùm verò sibi obuiant fratres, vbique dicat iunior, seniori inclinato capite, *Benedicite*, Si iunior sedeat, transeunte seniore, surgat: si senior voluerit sedere, iunior tamen, nisi iussus, non sedeat, iuxta Regulam. [5] Si deprehensus fuerit frater aliquis inuidiam, vel [6] iram aliquam modicam aut tristitiam in corde retinere statim corripiatur, vt emendetur, & quot dies hoc confiteri neglexerit, tot dies pœnitcat: & si humiliter responderit, & veniam postulauerit, cum venia iudicetur.

Cum [7] autem Domnus Abbas, aut certè quis ex Senioribus alicui ex fratribus, aliquod opus præceperit, suscipiat iunior cum summa honestate iubentis imperium, sicut Regula docet, & sit [8] auris parata ad audiendum, ac si diuinitus dicatur, sint pedes recti manus expeditæ ad faciendum opus, & humiliato capite dicat, *Benedicite.* [9] Similiter cùm iterum iusserit, ita faciat.

[10] Egredientes de domo, aut de conuentu dicant, *Benedicite*, etiamsi solus sit, quia Dominus vbique præsens est, vnicuique postulanti paratus reddere rationem.

Si aliquid in Cellario, vel Refectorio, vel coquina, vel quolibet alio loco frater neglexerit, statim sine vlla mora currat ad veniam postulandam. Et si talis est res quam [11] neglexerit, manu teneat, in terram prostratus, veniam postulando de eo quod egerit.

NOTÆ.

1. AVT CERTE A MINORE REPREHENDITVR.] Ità Venetus codex, alijs breuiùs ita legentibus: *Si frater increpetur à Priore qualibet de causâ, aut ab alio quolibet etiam minore.* Epitome autem Ludouici Imperatoris super Regulam S. BENEDICTI periodum hanc pleniùs ita repræsentat. *Si frater increpatur à maiore Priore qualicumque, aut ab alio quolibet, aut certè à iuniore reprehenditur pro alia qualibet re, cùm summa velocitate veniam postulet: quia hac eadem humilitas Deo exhibetur, non homini: & si ex corde fuerit, citò indulgentiam merebitur.* Vbi facilè animaduertere est plus statui, quàm cap. 71. in Regula exprimitur: vbi hæc humiliatio tantùm præscribitur cùm quis à Priore vel Seniore corripitur.

2. OBEDIENTES SIBI INVICEM.] Conformiter ad idem 71. Regulæ Caput, eadem verba sunt in Epitome Ludouici Pij, modica hac variatione: *Oportet omnino vt obedientes sibi sint inuicem, & ipsa obedientia, si recto corde ostendatur, Deo offertur, ipsa est via, quæ ducit ad vitam.*

3. CITIVS ENIM EXAVDITVR.] Desumpta ex Augustino sententia, libro de opere Monachorum cap. 17. Audit nimirùm Deus, qui se, in Superiore loquentem audit, illique obaudit: Exauditione indignus est, qui Deum quem rogat, non audit. Hinc Regius Vates Psal. 144. *Voluntatem timentium se faciet, & deprecationem eorum exaudiet.*

4. CVM VERÒ SIBI OBVIANT FRATRES.] Et hæc sunt in Epitome Ludouici Pij, nisi quod pro *Seniori*, legat, *Priori*: vbi vides præscribi formulam

A petendi benedictionem, quam Regulæ textus cap. 63. non exprimit: Et nos lib. 3 tract. 4. disq. 7. elucidauimus. Quibus conformia tradit Regula cuiusdam cap. 16. *Quando sibi mutuatim in via, vel in quocumque loco occurrerint, omni humilitate ab inuicem flectentes* (Smaragdus addit *genua*, & in margine, *capita*) *benedictionem rogent. Et si vnus ex eis senior fuerit, prius iunior benedictionem postulet. Tunc demum senior prosequatur.* Quid verò prosequens Senior respondebat, nisi illud, DEVS? Patet ex Regula Magistri cap. 13. vbi de excommunicato ait:

B *Petenti benedictionem nullus respondeat*, DEVS. Sed non Monachos tantùm, verùm omnes omninò Christianos in familiari congressu olim sibi mutuò benedixisse, constat ex Tertulliano, lib. de testim. an. cap. 2. *Et quod penes Deum bonitatis & benignitatis omnis benedictio inter nos summum sit disciplina & conuersationis sacramentum*, BENEDICAT TE DEVS, *tam facilè pronuntias, quam Christiano necesse est.*

5. SI DEPREHENSVS.] Ita editiones quibus vsus sum, præter Venetam, quæ habebat: *Si cognouerit aliquem ex fratribus.*

C

6. IRAM ALIQVAM MODICAM.] Et hæc duo verba, *aliquam modicam*, in solo Veneto legi exemplari. Hæc porrò doctrina respondet illis bonorum operum instrumentis: *Iram non perficere, Iracundiæ tempus non reseruare. Dolum in corde non tenere, Pacem falsam non dare. Cùm discordantibus ante solis occasum in pacem redire.* Quæ porrò hic contra iram reseruantem statuuntur, similia prorsus sunt ijs, quæ in suo Pœnitentiali præscripsit Columbanus: *Si quis*, inquit, *iracundiam, vel tristitiam vel* *inuidiam* *Ira fugienda.*

CAPVT VI.

iracundiam tenet contra fratrem suum, vt tempus tenuerit, ita erit pœnitentia eius in pane & aqua, si verò prima die confessus fuerit, viginti quatuor psalmos. In quibus verbis notandum *Iracundiam*, & *tristitiam* eodem modo coniungi, sicut in huius libelli textu dicitur, *iram aliquam modicam aut tristitiam in corde retinere.* Quædam enim tristitia ex præcedente ira descendit, teste Cassiano, lib. 9. institut. cap. 4. & 13. & collat. 5. cap. 11. Hinc est quod *tristis* nonnunquam, vt Perottus annotauit, pro irato accipiatur. Lucilius: *Timeo certè ne mihi sit tristior.* Ipsa ira Maroni in Bucolicis dicitur *tristis*

Tristitia pro iracundia sumitur.

Nonne fuit satius tristes *Amaryllidis iras.*

Silio lib. 2. vocatur mœsta:

Correptos arcus ter mœsta *monit ab ira.*

In sacris litteris, Genesis 4. v. 5. vbi nos habemus, *Iratus est Cain vehementer.* Septuaginta babent. ἐλύπησε κάιν λίαν. *contristatus est Cain valdè.* Et quod sequitur in vulgata: *Quare iratus es?* apud LXX. est: ἵνα τί περίλυπος ἐγένου; *Quare tristis factus es?* Aquila vertit: *Ad quid est irati tibi?* Sic dicitur hîc, *tristitiam in corde retinere*, id est amaritudinem, rancorem, auersionem: prout etiam in Regula S. Pachomij art. 112. *Si quis de fratribus contra Præpositum domus suæ tristitiam habuerit, aut ipse Præpositus contra fratrem aliquam querimoniam.* &c. Benè in sua Regula Augustinus, *Lites aut nullas habeatis, aut quàm celerrimè finiatis, ne ira crescat in odium, & trabem faciat de festuca, & animam faciat homicidam. Sic enim legitis: Qui odit fratrem suum homicida est.* Vide ibidem plura in hanc rem. S. Aurelianus Reg. Monach. cap. 12. Verberum supplicium, siue vt vocat, *legitimam disciplinam*, ei præscribit infligendam, qui veniam petenti non ignoscit. *Quod si ambo*, inquit, *despexerint, pariter à communione, vel cibo suspendantur, donec inuicem sibi reconcilientur.* Et cap. 40. ait: *Superbis, inobedientibus, & iracundiam protrahentibus numquam parcendum, donec corrigantur.*

Amaritudine & rancore.

7. DOMINVS ABBAS.] Citat hunc paragraphum Hugo Menardus ad cap. 44. Concordiæ Regularum §. 8. Sed pro *Dominus*, cùm alijs editionibus, legit, *Domnus*, & vbi est, *opus præceperit*, habet, *facere præceperit.* Pro, *summa honestate*: legit, *cum magna humilitate.* Illud autem, *sicut Regula docet*, ab eodem, alijsque prætermittitur, estque in solo Veneto, indicatur autem Regulæ cap. 5.

8 AVRIS PARATA.] Menard. *Prompta*, qui etiam pro illo, *Pedes recti*, habet *directi*, & pro, *humiliato capite, humiliatus.* Legenda quæ de veloci obedientia diximus 577.

9. SIMILITER CVM ITERVM IVSSERIT.] Hæc solius sunt exemplaris Veneti, pro quibus apud Menardum legitur: *Expleto opere reuertens cum humilitate dicat similiter* BENEDICITE.

Optima sanè & monasticæ humilitati congruens hîc præscribitur acceptandæ Obedientiæ formula, ab alijs quoque præscripta. Isidorus Hispalensis in Regula cap. 17. leuioris culpæ reum facit, *qui ministerium cuiuslibet operis iniunctum sibi sine benedictione susceperit, aut perfecto opere benedictionem minimè postulauerit.* Regula cuiusdam cap. 16. *Quando ad aliquod opus fieri commeatus rogatur, venia prius petatur, & sic de opere quod faciendum est, commeatus rogetur. Quando ad Abbatem venitur, cum omni humilitate veniam petendo accedatur. Similiter quando egreditur, cum veniæ petitione bene-*

Nihil sine voluntate Superioris agendum.

A *dictio quæratur.* Vbi commeatus significat facultatem, permissionem. Cassian. lib. 4. Institut. cap. 10. *Si Dominus nobis orationibus vestris dederit commeatum.*

10. EGREDIENTES DE DOMO, AVT DE CONVENTV.] Non intelligitur de egressu extra septa Monasterij, cùm ex eo Monachi non egrediantur soli, sed de exitu ex quacumque domo intra Monasterium, verbi gratiâ, ex cella, dormitorio, valetudinario, pistrino, Bibliotheca, aliave officina. Quod verò ait, *aut de conuentu*, intelligendum de loco vbi omnes tum sunt congregati. Patet id ex doctrina S. Columbani, huius ritus præcipui, vt arbitror, auctoris. Nam

Nec quoquam eundum sine benedictione.

B Agrestinus in Concilio Matisconensi contra eius Regulam inter cetera capita allegat, *in ingressu cuiuslibet domus intra cœnobium, tam introeuntem, quàm egredientem, Benedictionem postulare.*

Ad quod S. Eustasius Luxouiensis Abbas respondit: *Introeuntem Monachum cellulam, vel exeuntem benedictione Domini armari, ratum duco iuxta Psalmistæ vocem: Dominus custodiat introitum tuum, & exitum tuum ex hoc, nunc & vsque in sæculum.* Ita Ionas in vitâ S. Eustasij: In Pœnitentiali S. Columbani hic habetur articulus: *Egredi vel ingredi in domum, aut opus facere sine*

C *oratione & signo crucis, duodecim plagis*, supple, statuitur puniendum. Et alio eiusdem libri loco: *Ad lauacrum, aut ad quamcumque necessitatem vna oratione ante exitum, aut introitum eget. Interroget tamen, si non procul exeat, signo crucis indiget. Quamuis* (lego, *quoniã*) *ambulans signet se, non est autem necesse ad Orientem se vertere. Exiens extra domum quolibet festinans & se signans non eget ad Orientem conuersione. Ita & in ambulando conueniens quemquam faciat.* Hæc ibi. Regula Donati cap. 27. *Quæ egrediens domo ad orationem poscendam non se humiliauerit, & post acceptam non se signauerit, crucem non adierit, duodecim percussionibus.* Ex quibus patet praxis pe-

Signo etiã crucis adhibito.

D tendi benedictionem, & muniendi se signo Crucis, à Monachis crebriùs vsitata. Quod mirabitur nemo qui veterum Christianorum eam agnouerit fuisse consuetudinem. Tertullianus lib. de coronâ militis: *Quacumque conuersatio nos exercet, frontem crucis signaculo terimus.* Cyrillus Ierosolymitanus Catech. 13. *In fronte confidenter signaculum crucis digitis imprimatur, & in alijs omnibus crux fiat, in panibus comedendis, & in poculis bibendis, & in egressu & in ingressu ante somnum recumbendo & surgendo, eundo & quiescendo; magna hæc est custodia.* Ambrosius serm. 43. *Debemus surgentes gratias Christo agere, & omne diei*

Quod etiã factum à veteribus Christianis.

E *opus in signo facere Saluatoris.* Gaudentius quoque Brixiensis tractatu 1. de Lect. Euang. *Sit sermo Dei & signum Christi in corde, in ore, in fronte, inter cibos, in lauacris, in cubilibus, & in ingressu & egressu.*

11. NEGLEXERIT, MANV TENEAT.] Inculcat quod Regulæ cap. 46. à S. Patre præscriptum: vbi tamen non legitur; vt qui aliquid *neglexerit*, aut fregerit, illud *manu teneat.* Videri proinde possit hæc quædam eius loci declaratio. Hâc enim ratione non solâ voce, sed ipso quoque facto, quod Regula præcipit, *ipse vltrò satisfaciens prodit delictum suum.* Præscribunt in hoc casu Patres Carmelitæ Discalceati part. 1. Constit. cap. 21. num. 10. *Vt quæ ab aliquo franguntur, suspensa collo ab eodem in Refe-*

in Refectorio ferantur. Non incognita fuit priscis hæc pœna. S. Pachomius siquidem decernit io Regul. artic.121. *Si quis tulerit rem non suam, ponetur super humeros eius, & aget pœnitentiam publicè in collectâ, stabitq; in vescendi loco.* Cæterùm commune pænè omnibus Regulis est præscribere pœnitentiam quidpiam frangenti. S.Pachumius art.70. Cassian.l.4.cap.16. Regula S.Basilij à Ruffino translatâ cap. 54. Reg. Isidori cap.17. Regula cuiusdam cap.16. S.Columbanus in suo Pœnitentiali, vult damnum, quoad licet, à negligente resarciri: *Si quis, inquit, de supellectili monasterij, per contemptum amiserit, vel dissipauerit quis, proprio sudore, & operis adiectione restituat, vel pro æstimatione arbitrio sacerdotis superpositione pœniteat, aut vna die in pane & aqua.*

Pœna inflicta ijs qui aliquid fregerant.

CAPVT VI.

CAPVT VII.

DE SERMONE SÆCVLARI, DISCVRSV, & proprio vitando.

CAPVT VII.

CAVEANT à [1] sæculari & superfluo risu, & de frequenti locutione [2] cum amicis sæcularibus. Et si necesse fuerit, vbi aliter esse non poterit, [3] non loquatur solus cum sæculari, nisi præsentibus & audientibus aliis Fratribus, de quorum fide certa sit fiducia: & hoc maximè in iuuenibus obseruetur. [4] Mens enim quæ Deo seruire cupit, sæcularium locutionem & conuersationem contemnere & derelinquere debet.

[5] Non vadant infrà Monasterium passim vbicumque voluerint, nisi obedientia vniuscuiusque exigat, vel licentiam impetrauerint. [6] Nullum opus etiamsi bonum videatur, sine iussione agere præsumant. [7] Nihil dare aut accipere sine iussione Abbatis, nec habere proprium, nisi quòd Abbas dederit aut permiserit. Non debet aliud vnicuique [8] in cibo, vel potu, vel vestimento dari, quàm Regula præcipit: qui autem plus habere desiderat, occasionem contra se occulti hostis nostri non excitare pertimescit.

NOTÆ.

1. SÆCVLARI ET SVPERFLVO RISV.] Consentaneum S. BENEDICTO decretum, qui cap.4. inter Instrumenta bonorum operum retulit: *Risum multum aut excussum non amare.* Et cap.6. *Verba otiosa & risum mouentia, æterna clausura in omnibus locis damnamus.* Et humilitatis gradum 10. ponit. *Si non facilis ac promptus in risu.* Meritò ergo hîc damnatur risus sæcularis ac superfluus tanquam Monacho, qui plangentis habet officium, indignus. Hieronymus Demetriadi scribens: *Ridere & rideri sæcularibus linque, grauitas personā tuam decet.* Videndus S. Ephræm serm. tom. 1. non esse ridendum, sed lugendum potiùs. Risui quoque legem præscribit Clemens Alexandrinus lib. 2. Pædagogi cap. 5. Breuiter Epictetus in Enchridio cap.73. *Risus non sit multus, neque ob multa, neque effusus.* In quem locum vide Simplicium.

2. CVM AMICIS SÆCVLARIBVS.] Deerat veneto exemplari Tò, *sæcularibus,* quod ex aliis reposui. Refert porrò & Cassianus lib. 4. cap. 16. inter culpas Monachorum publicā pœnitentiā diluendas: *Si parentum quempiam vel amicorum sæcularium viderit, vel collocutus eis sine suo fuerit seniore.* Pœnitentiale S. Columbani: *Si quis facit colloquium cum sæculari sine iussu, viginti quatuor psalmos.*

3. NON LOQVATVR SOLVS CVM SÆCVLARI.] Vtilissima cautio, quam tamen in Regulâ non inuenias. Videtur nihilominus ex S. Pachomij disciplina, in cuius Regula art. 30. ita legitur: *Si quis ante ostium steterit Monasterij dicens se velle videre fratrem suum vel propinquum, permittente Præposito domus, accipiet comitem egressionis suæ, cuius fides probata est; & sic mittetur ad fratrem videndum, vel proximum.* Regula Orientalis: *Nec vllus extraneorum habeat cum aliquo de fratribus necessitatem ac facultatem loquendi absque conscientia Abbatis, vel seniorum præsentia.* Regula Monachorum S. Aureliani cap.16. *Ipsis verò laicis viris, quibus permissum dedimus occurrendi, nullum vnquam Monachorum sine Abbate, aut Præposito, vel certè alio Seniore, cui Abbas præceperit, videant aut loquantur, nec vnquam altiore voce loquantur.* Et hæc quidem de viris. Pro altero autem sexu simile decretum est in Regulâ Sanctimonialium cap. 12. Sed & prædecessor illius S. Cæsarius, ita statuit art. 38. *Si quis verò germanam suam, vel filiam, aut quamlibet parentem aut sibi cognatam videre voluerit, præsente Formaria (id est, Magistra) vel qualibet seniore, ei colloqui non negetur.* Regula autem cuiusdam cap. 9. etiam hoc addit: *Vt in quocumque loco duæ fuerint, nullatenus sine tertiâ teste loqui præsumant.* Ita nimirum facilè murmurationes, contentiones, & conspirationes excludûtur.

Monachis non licebat solis colloqui cum externis.

4. MENS ENIM QVÆ DEO SERVIRE CVPIT.] Rectè in hunc sensum Hesychius Presbyter Centur. 2. num. 25. *Mens obtenebratur, & sine fructu manet, quando sæculares sermones loquitur, aut cùm illis ab intellectu susceptis confabulatur.* S. Ephræm tom. 2. in doctrinâ variâ cap. 53. *Admone parentes,* inquit, *& consanguineos tuos carnales, ne te frequentent. Dum enim illi coram te de tuis loquuntur, distrahunt mentis in te officium: simul te etiam incontinentem suâ doctrinâ, vel exemplo reddunt.* Laudati hoc titulo, qui consanguineos ad se venientes nec ad colloquium, nec ad conspectum admiserunt, ex quibus nonnullos recenset Iulius Nigronus tract. Ascet. 16. cap. 4. § 32.

5. NON VADANT INFRA MONASTERIVM.] Discursus per Monasterium à S. BENEDICTO c. 67. vetitus, vide Lib. XII. Tract. 3. disq. 5.

6. NVLLVM OPVS.] Correspondet Regulæ cap.49. & 67. in fine. Vide lib. 6. tract. 2. disq. 7.

7. NIHIL DARE AVT ACCIPERE.] Et hæc Regulæ doctrina cap. 54. prout etiam quod sequitur: NEC HABERE PROPRIVM. cap. 33. prohibitum.

8. IN CIBO, ET POTV, VEL VESTIMENTO DARI.] Ratio manifesta est, quia S. BENEDICTVS

CAPVT VII. cap. 39. & 40. eam cibi, potusque mensuram præscripsit, quam quotidianæ refectioni sufficere credidit. Et de vestibus cap. 55. ait *Sufficit Monacho duas tunicas, & duas cucullas habere propter noctes, & propter lauare ipsas res.* Rectè proinde vetat S. Isidorus Reg. cap. 9. ne Abbas *aliud quàm ceteri, neque cultius, quàm ea,* A *quæ in commune consistunt, præparari sibi quidpiam expetat.* Et mox: *Æqualia quippe erunt mensarum omnium fercula, similibusq; alimentis cuncti reficiendi sunt fratres.* Præmisit de Abbate, quia si ille mensuram non excedat, haud facilè id ab aliquo fiet Monachorum.

CAPVT VIII.

DE CORREPTIONE FRATERNA.

CAPVT VIII. NVLLVS alij aliquod præteritum, vel turpe [1] peccatum improperet. Si Senior viderit iuniorem delinquere corripiat eum inter se & ipsum solum, semel, secundò, & tertiò de leuioribus tantùm culpis, quia de aliquibus grauibus culpis, si contingeret opere perpetrari, statim emendetur secundùm Regulam. Et qui alium vult castigare, [2] leniter solidare studeat, secundùm qualitatem neglecti; quia sæpe frangitur deteriùs membri fractura, quæ incautè ligatur. Pro immundis verò cogitationibus, & nociuis, vel ineptis locutionibus, semper ad Confessionem recurratur. [3] Humiliter sibi inuicem respondeant Fratres.

NOTÆ.

1. PECCATVM IMPROPERET.] Augustinus in Regula: *Quæcumque conuicio vel maledicto, vel etiam criminis obiectu alteram læserit, meminerit satisfactione quantocyus curare quod fecit, & illa quæ læsa est, sine disceptatione dimittere.* S. Columbanus in Pœnitentiali: *Si quis enarrauerit præteritum peccatum, vnum paximacium.* Supple tantùm accipiat: Et alio loco: *Qui peccatum pudendum alicui exprobrat, priusquam inter semetipsum solum arguat, sicut Dominus dicit, corripiatur, donec exprobrato satisfaciat, & tribus diebus in pane & aqua pœniteat.*

2. LENITER SOLIDARE.] Apostolicum monitum Galatis præscriptum cap. 6. *Fratres, & si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos qui spirituales estis,* B *huiusmodi instruite in spiritu lenitatis:* vbi illud, *instruite,* idem ferè est quod solidare. Vatablus enim & Isidorus Clarius vertunt, *instaurate,* quasi dicat (loquitur Cornelius) sicuti restaurantur artus & membra hominis lapsu luxata: ita fidem & mores luxatos proximorum restaurate. Nimirùm amariores pillolæ mansuetudinis saccaro condiendæ sunt. Non vinum tantùm, sed & oleum vulneribus semiuiui hominis Euangelicus Samaritanus infudit. Præclarè Basilius in Regulis fusioribus Interrog. 50. *Cum indignatione & ira castigatione aduersus aliquem vti, hoc haudquaquam est, à peccato illum liberare, sed delictis seipsum obstringere, quamobrem Apostolus dixit: In mansuetudine corripientem eos, qui resistunt.* Quæ si Antistiti iure præscribantur, quantò C magis locum habere debent in priuata, & fraterna correptione? Excedentem porrò in huiusmodi correptionibus, Pœnitentiale S. Columbani ita castigat: *Qui arguit non leniter, notetur, donec petat veniam à fratre correpto, & plagis triginta* (supple emēdetur) *aut quindecim psalmos,* scilicet recitet. Non erubuit sanè humillimus Doctor Augustinus huius excessus se accusare, veniamque deprecari. Sic enim epistola 122. scribit:

Correptio vi facienda.

A *In corripiendo nimius, atque improuidus fui, nec fraternam & episcopalem personam sicut pater & episcopus, quemadmodum fuerat dignum cogitaui: hoc non defendo, sed reprehendo; hoc nō excuso, sed accuso. Ignoscatur peto.* Proinde idem piissimè in annotationibus in epistolam ad Galatas monet, *nunquam alieni peccati obiurgandi suscipiendum esse negotium, nisi cum internis interrogationibus examinantes nostram conscientiam, liquidò nobis coram Deo responderimus dilectione nos facere.*

3. HVMILITER SIBI INVICEM RESPONDEANT.] Prorsus ex mente S. BENEDICTI qui 11. humilitatis gradu, requirit, *cùm loquitur Monachus, leniter & sine risu, humiliter cum grauitate, vel pauca verba & rationabilia loquatur, & non sit clamosus in voce.* S. Basilius B serm. de Renontiatione: *Interrogatus de re aliqua, graui & submissa voce responde.* Vide eundem in Regul. breuior. Interrog. 121. & epist. 1. ad Gregorium Theologum. In Reg. Fructuosi cap. 8. definitum est: *Cùm loquuntur Monachi, vt lenta & silens vox esset.* Humilitatem in loquendo etiam B. Isaias Abbas orat. 27. inculcat: *Cùm timore Dei atque tremore, & capite demisso, modestè, & submissa voce verba facito.* In Pœnitentiali S. Columbani ita decernitur: *Proferens sermonem altum, sine suppressione, nisi vbi necessitas fuerit superpositione silentij, aut quinquaginta percussionibus,* supple pœniteat. Ad humilitatem porrò modestiamque spectare vocis demissionem Clemens Alexandrinus lib. 2. Pædagogi cap. 7. docet: *Modestiæ,* inquit, *est in voce moderatio, à* C *magnitudine simul, & prolixitate, celeritateq; & multitudine coërcens suam orationem.* Contra S. Bernardus lib. de interiori domo cap. 41. *Signa superbiæ sunt hæc: Clamor in locutione, amaritudo in silentio,* &c. Ante eum S. Prosper lib. 3. de vit. contemplat. cap. 8. Inter occultæ superbiæ signa, & hic recensuit quod superbi sint *clamosi in voce.* Regula Pauli & Stephani cap. 2. *Non tumentis animositate & clamosis vocibus, sed fiducialiter tranquilla simplicitate, & auctoritate bonæ vitæ iniungat.*

Loquendum demissa voce.

Superbi, clamosi.

CAPVT IX.

DE CAVENDA CONTENTIONE, DE Opere manuum, & Lectione.

HORA canonicâ audito ſigno [1] citò ad Oratorium recurratur. Et [2] non contendant de aliquo: & ſi contigerit, [3] qui prius tacuerit, [4] ſapientior reputetur.

[5] Ante horam, vel poſt horam, nihil cibi recipiant, exceptis infirmis & infantibus, quorum imbecillitas [6] à Priore conſideranda eſt. [7] Non detrahat quis, aut detrahenti conſentiat. Pacem ſint ſeminantes inter ſe fratres, non diſcordiam. [8] Sæcularium fabulæ longè ſint ab eis.

[9] Certis horis ſtatutis non negligant opera manuum agere: quia [10] virtus eſt animæ & corporis. Cæteris autem horis lectioni vacent. Et ſi fieri poſſit, [11] in vno loco, aut in Clauſtro ſedeant, [12] vt inuicem videntes coarctentur, & ſub ſilentio legant. Et [13] ne alius ad alium iungatur, niſi neceſſitas expoſcat: idipſum tamen ſine inquietudine alterius fiat.

NOTÆ.

1. CITO AD ORATORIVM. Pluribus hoc præſcribit Regula cap. 43. Vide quæ nos attulimus 703.

Contentiones vitandæ.

2. NON CONTENDANT DE ALIQVO.] Inter bonorum operum instrumenta refertur, *Contentionem non amare.* Et cap. 71. *Quòd ſi contentioſus reperitur, corripiatur.* A contentione etiam ſacra Scriptura nos arcet. Paulus 2. Timoth. 2. *Noli contendere verbis, ad nihil enim vtile eſt, niſi ad ſubuerſionem audientium.* Quid porrò ſit contendere, docet Auguſtinus lib. 4. de doctr. Chriſtiana cap. 28. *Verbis*, inquit, *contendere, non eſt curare, quomodo error veritate vincatur; ſed quomodo tua dictio dictioni præferatur alterius.* Indecens planè Mo- B nacho vitium, nam vt S. Paulus ibidem ait: *Seruum Domini non oportet litigare, ſed manſuetum eſſe ad omnes.* Idemque 2. Corinth. 3. *Cùm ſit inter vos zelus & contentio, nónne carnales eſtis, & ſecundùm hominem ambulatis?* Climacus porrò gradu 4. vſitatum olim in Monaſterio, quod deſcribit, dirimendis fratrum contentionibus remedium tale præſcribit: *Si quis ex illorum numero aduerſus fratrem contendere vnquam cœpiſſet, præteriens alter aduoluebatur illorum genibus, ſicq; iracundiæ motum mitigabat. Quòd ſi ſeruare illos iniuriæ memoriam ſenſiſſet, rem protinus ad eum referebat, qui poſt Abbatem ſecundus Monaſterij in regimine præerat, eoſq; ante occaſum ſolis in gratiam reuocare nitebatur. Sin verò illi obdurati ampliùs* C *exaſperarentur, aut cibum ſumere vſque ad reconciliationem non permittebantur, aut certè monaſterio expellebantur. Laudabilis ſanè, memorabiliſq; diligentia, ex qua fructus vberrimus gignebatur atque naſcebatur.* De hoc morbo latè diſſerit Nigronus in Comment. ad Reg. 28. commun. Societ. Ieſu.

Quo modo dirimantur.

3. QVI PRIVS TACVERIT.] Ita in impreſſis hactenus codicibus. Venetum noſtrum exemplar habebat, *qui primus ſapienter tacuerit*, minus, vt arbitror, rectè.

4. SAPIENTIOR REPVTETVR.] Cur quæſo? Quia vt Prouerb. 20. 3. *Honor eſt homini qui ſeparat ſe à contentionibus: omnes autem ſtulti miſcentur contumeliis.* D Sententiam Auctoris noſtri Euripides in Proteſilao expreſſit: *Altero duorum colloquentium indignante, is qui ſe non opponit, plus ſapit.* Pœnitentiale Columbani præſcribit: *Si duo fratres contendentes aliquid & ad furorem venientes, duo dies vnum paximatum & aquam:* Item: *Si*

Sapientior tacet in contentionibus.

A *quis cõtradicit fratri ſuo & non petit ei veniam, duo dies vnum paximatum & aquam.* Qua ratione autem ad vitandam contentionem venia petenda ſit, eodem libro docet: *Qui fratri aliquid indicanti reſponderit, non ita eſt vt dicis, præter ſeniores iunioribus dicentes ſimpliciter, ſuperpoſitione ſilentij aut quinquaginta percuſſionibus, niſi hoc tantùm licet vt reſpondeatur coæquali fratri ſuo, ſi veracius eſt aliquid quàm ille dicit, & recordatur: Si benè recolis frater, & alter hæc audiens non affirmet ſermonem ſuum, ſed humiliter dicat, ſpero quod tu melius recorderis, ego per obliuionem in verbo exceſſi. Pœnitet me quod malè dixi. ecce verba filiorum Dei, ſi nihil per contentionem, vt ait Apoſtolus, neque per inanem gloriam, ſed per humilitatem ſpiritus. alter alterum exiſtimantes Superiorem ſibi. Caeterùm qui ſe excuſauerit,* B *non filius Dei ſpiritalis, ſed filius Adam carnalis iudicetur.* Sic ille. Sed & S. Ephræm in doctrinâ variâ cap. 93. ſimilem verborum formulam quâ humiliter in contentione cedatur, præſcribit: *Sic tibi*, inquit, *repugnantem alloquere: Ego quidem benedicte, tanquam idiota aliquis locutus ſum, ſic conſiderans, da veniam ignorantiæ meæ, ſit autem quemadmodum dixiſti: & in hoc retrocedet à te, re infecta, atque confuſus, turbarum excitator diabolus.*

5. ANTE HORAM.] Idem ſtatuit S. BENEDICTVS Regulæ capite 43. Capite verò 37. indulget ſenibus & infantibus, præuenire canonicas refectionis horas, nullâ infirmorum factâ mentione. Aurelianus verò in Monachorum Regula cap. 52. ſtatuit, vt hic libellus. Pluribus autem Regulis commune C eſt, extra communem menſam cibum potumque prohibere, vt vidimus lib. X. tract. 5. diſq. 2.

6. A PRIORE.] Ita eſt in editione Veneta Anſelmi Rolle. & in Supplemento Bibliothecæ Patrum: cuius loco Moreau & Henriquez habent: *ab Abbate*: ea fortè ratione, quod hæc ſententia ita efferatur in Regulâ cap. 48.

7. NON DETRAHAT QVIS.] Diuinâ lege vetita detractio, verbo vno à Regulâ S. BENEDICTI, inter bonorum operum inſtrumenta proſcripta eſt, cùm Monachum, *Non detractorem* eſſe iubet. Vitium hoc grauiter caſtigat S. Pachomij Regula art. 84. & 119. Baſilius in Regulis breuioribus, interrogat. 26. *Qui* D *detrahit fratri, vel detrahentem auſcultat & tolerat, exterminandi à reliquorum ſocietate ambo.* Vide quoque ſeq. art. 27. Pœnitentiali S. Columbani: *Qui detrahit alicui fratri, aut audit detrahentem, non continuò corrigens eum, tribus ſuperpoſitionibus*, ſupple emendetur. Ruſum: *Si*

Detractio prohibita.

CAPUT IX.

quis detraxerit Abbatem suum, septem dies unum paximatium, supple, tantùm accipiat, *si fratrem suum, viginti quatuor psalmos, si secularem duodecim psalmos*, supple, recitet.

8. SAECVLARIVM FABVLAE.] Interpunctione hæc ab inuicem separat Rolle, legens: *Pacem inter se seruiunt fratres, non discordiam sæcularium.* Posita ibi distinctione, quod etiam faciunt Moteru & Henriquez, sed legunt, *sæculorum.* Sed melior, vt mihi quidem videtur, est lectio Veneti exemplaris, quàm Tamborinius est secutus, legens, *Sæcularium fabulæ, longè sint ab iis.*

9. CERTIS HORIS STATVTIS.] Vox, *certis*, non reperitur nisi in Venetâ editione.

10. VIRTVS EST ANIMAE ET CORPORIS.] Breuis & absoluta laboris commendatio, & efficax ad eum stimulus. Cui enim non placeat quod animæ prosit ac corpori? & animæ quidem, quia otiositatem, quæ inimica est animæ, excludit. Corpori quoque prodesse laborem medicorum assertio est. Hippocrates Epidemion, lib. 5. sect. 4. *Exercitatio sanitatis, resci citrà satietatem, & non refugere laborem.* Chry-

Labor manualis laudatus.

A sostomus homil. 54. *Corpus*, inquit, *quod otiosum quidem & immobile, magis morbis obnoxium & fœdum: quod autem mouetur & laborat, & ærumnis exercetur, formosius est ac sanius.*

11. IN VNO LOCO AVT IN CLAVSTRO SEDEANT.] Pleniùs hæc pertractantur 864.

12. VT INVICEM SE VIDENTES.] Mutuo hoc, & præsertim superiorum conspectu, cauebant ne lectionis tempore aliud fortè agerent, aut dormitarent.

13. NE ALIVS AD ALIVM IVNGATVR.] Vult, vt arbitror, ne quis temerè locum mutet. Vnde in Regulâ S. Fructuosi cap. 6. præscriptum, *ne inconsulto seniore iunior à sua se auferat sessione, aut ad alterius Decani*
B *locum audeat pergere: sed tam in sessione* (dum leguot) *quàm etiam in operatione semper decania à decania segregata consistat.* Sic ibi. Fortè & hoc auctor noster vult, ne etiam vnius decaniæ fratres nimiùm coniungantur, sed inter eos ordine sedentes, aliquod sit interstitium: prout olim S. Pachomius in suâ Reg. art. 53. decreuit, vt quilibet, *siue ambulauerit, siue sederit, aut steterit, vno cubito distet ab altero.*

CAPVT X.

QVÆ A PRANDIO PERAGENDA: NIHIL suum dicendum. de obedientia & Psalmodia.

CAPVT X.

[1] ÆSTIVO tempore post prandium, vnusquisque ad proprium locum pergat, cum sūma cautela & sine alterius perturbatione, aut legat aut dormiat. Nullus ex fratribus [2] suum aliquid dicat, aut rem aliquam, aut [3] membrum corporis, sed semper nostrum. Hoc solum oportet dicere proprium, MEA CVLPA. *Omnia quæ Deus donat nobis, communia esse debent:* [4] *peccatum verò non commune*, quia ex nostrâ fragilitate est.

Prouidendum magnoperè est, vt iussum Domni Abbatis de quacumque re impleatur sollicitè: quia hæc eadem obedientia si rectè perficitur, non illi ministratur qui præcipit, sed [5] Deo qui videt. Et si fortè negligatur (quod absit) qui deliquerit corde vel opere, [6] citò iunior [7] ad veniam postulandam recurrat.

[8] Quando in Choro ad psallendum stant, consonâ voce & corde psallant. Et illi incipiant versum qui præ cæteris vtiliùs possunt; vt ad primam aut secundam syllabam, cæteri conuenire possint iuuenculi pronuntiantes voce.

N O T Æ.

1. ÆSTIVO TEMPORE.] Hæc periodus est in Epitome Ludouici Imperatoris sic: *Æstiuo omni tempore post prandium vnusquisque ad proprium eat lectum cum summa cautela*, &c. Vbi primò notandum retinendum illud Tò, *post prandium*, quod non est nisi in editione Veneta. Deinde melius legi, *proprium lectum*, quàm locum, vt habent nostra exemplaria. Repræsentat enim libellus hic, quod est in Regula nostra cap. 48. *Surgentes à mensa, pausent in lectis suis cum omni silentio: aut fortè qui voluerit legere, sibi sic legat, vt alium non inquietet.* Consonat Concilium Aquisgranense art. 38. *vt quando fratres post sextam dormiunt, si quis eorum voluerit legere, in Ecclesia aut in lecto suo legat.*

B 2. SVVM ALIQVID DICAT.] Sapit hoc non S. BENEDICTI modò, sed penè omnium qui Regulas Monachis scripsere phrasim & praxim. De quâ vide quæ dixi 427.

3. MEMBRVM CORPORIS.] Non alienum à mente S. BENEDICTI decretum, qui cap. 33. *præscripserit, quod nec corpora, nec voluntates suas liceat habere in propria potestate.* Cùm autem mox subiiciat: *Nec quisquam* SVVM *esse aliquid dicat*; satis conuenienter

Suum nihil dicendum.

A quis dixerit, nec membra corporis dicenda SVA. Vnde Bernardus serm. 8. in psal. QVI HABITAT. *A voluntatibus tuis auertere, & Deo dicata membra nulla tibi temeritate vsurpes, sciens quod pietati sanctificata, non absque graui sacrilegio, in vsus vanitatis, curiositatis, voluptatis, aut eiusmodi secularis operis assumantur.* Subiicit deinde in altera vita adimplendū illud: OCVLIS TVIS CONSIDERABIS. *Si tamen*, inquit, *eos fideliter agnoueris iam non esse Dei, non tuos, quos scilicet voto diuino cultui mancipasti.* Nauarrus tamen in commentario 2. de Regular. in Capitulum, *Non dicatis* N. 1 id non vsquequaque videtur probare: Cùm enim dixisset nullum esse peccatum dicere; *meus liber, mea vestis*, si loquens intendat dicere esse suum, quoad vsum vel simplicem detentionem facti, subiungit: Quin & quandoque datur aliquid scandali, hypocrisens sæcularibus audientibus, *noster panis, nostra vestis*, & ob id ridentibus, cur etiam non dicit, *nostrum caput, nostra manus, nostra febris*, quamuis tale scandalum acceptum seu passiuum sit potiùs, quàm datum & actiuum, & ita dicenti nullum peccatum, iuxta doctrinam S. Thomæ receptam in 2.2. q. 43. art. 1 & 2. quamuis fortè aliter loquenti maius meritū esset apud Deum, qui cor magis, quàm manus respicit, C. *Si quid inueneris* 17. q. 4. Ita Nauar.

Restringit hoc Nauarrus.

4. PEC-

4. PECCATVM VERÒ NON COMMVNE.] Ita exemplar Venetum, pro quo alia tãtum habent, *excepto peccato*. Benè in hunc sensum Gregorius hom. 9. in Ezechielem: *Sciendum est quia mala nostra solũmodo nostra sunt, bona autem nostra & Omnipotentis Dei sunt & nostra.* Proprium autem humanæ superbiæ est peccatum excusare, eiusque causam in alium conferre.

5. DEO QVI VIDET.] Hæc ipsa S. BENEDICTI doctrina cap. 5. Regulæ tradita. Illud autem, *qui videt*, A solùm legitur in editione Veneta, à quâ aberat, *qui deliquerit*, quod ex aliis libris reposuimus, qui sursum non habent illud, *corde vel opere*. CAPVT X.

6. CITÒ IVNIOR.] Τὸ, *Iunior*, est solius Veneti exemplaris.

7. AD VENIAM.] Alia exemplaria, Veneto excepto, habent, *ad indulgentiam*.

8. QVANDO IN CHORO.] Explicationem pete lib. 7. pag. 715.

CAPVT XI.

DE REFECTIONE, CIBO ET POTV.

AD horam verò refectionis, [1] post expletionem expectent in Ecclesiâ, psallentes in Choro. Cùm audierint cymbalũ, ordinatè, & sine vllo strepitu festinent lotis manibus introire refectorium, [2] salutantes Crucem versis vultibus ad Orientẽ: & sedeant omnes ad mẽsam, [3] singuli ordine suo, cum omni silentio; nullusq; præsumat quicquam accipere cibi, aut potus [4] ante Domnum Abbatem: ipse autem Abbas non tardet accipere. Cùm autem accipit panem, [5] dicat frater fratri, BENEDICITE, & respondeant, DOMINVS; & similiter faciant de potu, cùm primum biberint. CAPVT XI.

De cæteris pulmentis [6] quæ tunc in mensâ sunt, non est necesse ampliùs benedictionem petere. Et antequam incipiant cibum sumere, petat Lector benedictionem, & incipiat legere: & [7] sicut docet Regula, nullius vox ibi audiatur, nisi solius legentis, nisi fortè pro ædificatione [8] aliquid breuius dicatur. Posteà verò quidquid [9] pulmentarij ex coquinâ ministratur, qui ministrat, [10] à nouissimo incipiat, & vsque ad Domnum Abbatem ministrando perueniat: & [11] tunc sonent cymbalum tacitè, & dicant fratres, BENEDICITE, æqua voce, & productè.

Data benedictione in communi, expectent (sicut iam diximus) vt Abbas priùs accipiat, posteà singuli, dicentes BENEDICITE. Quando benedicunt cibum, aut potum, aut aliud quidquam, non sedendo, sed stando benedicant. Si autem cum talibus [12] mixtum fuerit, [13] Cellerarius faciat modicè signum ad ministrum: & statim surgant iuuenculi ad miscendum, & lotos calices impleant potu æquâ mensurâ, & stent ordinati vt sunt conuersi. Tunc Cellerarius iterum sonet cymbalum tacitè, & dicant Fratres vnâ voce productè, BENEDICITE. Et [14] datâ benedictione à Priore, frater iunior qui dat calicem in manu sedentis, caput inclinet humiliter.

Cùm verò impletum fuerit opus miscendi, inclinet se in circuitu ad omnes fratres: sic quoque ad mẽsas suas. Poma autem, & quælibet nascentia terræ [15] quæ cruda sunt, siue hora prandij, [16] siue cœnæ, æqualiter cum alio cibo in mensâ antequã fratres veniant, aut sedeant, à Cellerario vnicuique fratri partiantur. Et statim post aliũ cibum, illa ad mẽsam [17] adiuncta comedantur. Quo expleto statim finiatur lectio. Et [18] surgentes à mensâ dicto versu, [19] sinister Chorus exeat prior ordinatè, dexter verò posterior, nouissimè autẽ [20] Domnus Abbas, psallentes [21] psalmum quinquagesimum distinctè, & non festinanter. Cùm introierint oratorium, psallentes inclinent se vsque ad gloriam. [22] Ad gloriam verò flectant genua, & post Orationem Dominicam surgentes, vadant cum silentio, secundùm quod [23] tempori congruit.

NOTÆ.

1. POST EXPLETIONEM EXPECTENT IN ECCLESIA, PSALLENTES IN CHORO] Sensus est: expleto horæ Sextæ, vel Nonæ officio, maneant tantisper in ecclesiâ, & priuatim psalmodiæ quisque per se intendat, donec cõmuni signo ad refectorium conuocẽtur. Ita S. Dunstanus in suis statutis c. 5. præscripsit, vt *finita Missa pulsetur primum signũ Nonæ, & agatur oratio: post orationem eant fratres hebdomadarij accipere mixtum, sedentibus ceteris fratribus in ecclesiâ psalmodia deditis, donec iterum dato signo Nonam agant.* Vbi vides interuallum aliquod poni inter Missam absolutam & Nonam: sicut etiam cap. 6. idẽm ponit à Missa peracta vsque ad Sextam. Idem interstitium ponunt statuta Lanfranci c. 1. Et vetus Rituale Affligeniense part. 1. Et iuxta hos, immediatè à Sextâ & Nonâ, lectis (vt tunc moris erat) psalmis familiaribus, ibatur ad refe- *Interuallum Missæ & Nonæ.*

A ctorium. Videtur autem hic Auctor, modicum hoc interuallum immediatè refectioni præmittere. Sin autem quis contendat, illud, *psallentes in choro*, de communi & Canonica intelligendum psalmodia, hoc modo sententia erit exponenda. *Post expletionem*, scilicet lectionis, vel laboris, *expectent in Ecclesiâ psallentes in Choro* Sextam vel Nonam, iuxta Regulæ cap. 41. & 48. pro temporum diuersitate.

2. SALVTANTES CRVCEM VERSIS VVLTIBVS AD ORIENTEM.] Antiquo ritu Monachorum refectoria Orientem versus spectabant, eoque loci Superioris mensa sternebatur, cui Crucis aut Crucifixi supereminebat imago, hinc Ioannes Monachus B in vitâ S. Petri Damiani cap. 19. de eodem scribit. *Hic quoque vir tulit mensam Abbatis* (Casinensis) *quæ Occidentem versus fuerat constituta, & ad Orientem posuit refectorij plagam: vbi videlicet imago Crucifixi Domini fuerat in pariete per picturam expressa.* Exponens antè hoc, quod *Refectoria vetera ad orientem posita.*

CAPUT XI.

in visione erat ostensum, subdit: *Quid est etiam mensam Abbatis sub Crucifixi Redemptoris pedibus ponere, nisi per omnimus sexta feria, qua dies Crucis est, totu refectorium salutifera Crucis signaculo dedicare? Et quid est sub Crucifixi pedibus residere, nisi post eius vestigia tendere: & per eums quo nos praecessit, transiteus ungiter ambulare?* Subseruit quoque hic ritus conseruandæ in Abbate humilitati, vt videns Monachos in medio refectorij sese inclinantes, non sibi hunc honorem, sed Crucifixo Saluatori delatū putet, aut sibi dumtaxat hoc titulo, quod Christi vices agere credatur, quem in Superiore & hoc pacto subditi discūt venerari. More m posteri retinuēre, nam in lib. Cærimoniarum Congregationis S. Iustinæ de Paduā part. 3. cap. 21. præscribitur, vt *completo secundo signo Superior modicè inclinando versus Crucifixum, vel aliam Dominicam imaginē, quæ depingi debet in fronte Refectorij, incipiat benedictionem.* Multis eodem cap. interiectis posteà egredientibus inculcat, vt *surgentes fratres, & mensas egredientes, agant Crucifixo, vel sanctæ imagini reuerentiam, & sic se in locis collocent vbi ad benedictionem steterunt.* Et statim pòst: *Superior ac cæteri se vertunt ad Crucifixum, & ipse solus dicit:* AGIMVS TIBI GRATIAS: Sed & Cærimoniale Bursfeldense dist. 3. c. 18. præscribit, vt intrantes refectorium ablutis manibus, inclinent versus Crucifixū. Statuta Carthusianorum a. p. Antiq. c. 13. *Intrantes refectorium nudamus caput, & venientes ad sedes nostras inclinamus ad Crucem.* Idem ritus seruatur à Prædicatoribus, vt habetur in summario Constitutionum cap. 33.

Mensa Abbatis superpositus Crucifixus.

Cui inclinandum.

3. SINGVLI ORDINE SVO.] Non decet in Ordine Religioso quidquam esse inordinatum: proinde vt quisque est conuersionis tempore prior, ita quoque in mensæ accubitu, vetustissimo more priorem ac digniorem obtinet locum, ita Genesis 43. Ioseph fratres suos conuiuio exceptos quemlibet iuxta ætatem suam in mensā collocauit. Monachis suis S. Pachomius in Regulā art. 11. præscribit: *Cùm autem ad vescendum venerint, sedebunt per ordinem statuta loca, & operient capita.* Et seruatur idipsum in omnibus ferè Ordinibus Religiosorum.

4. ANTE DOMNVM ABBATEM.] Et hoc vetusti apud Monachos moris est; vnde Regula Pachomij art. 11. *Nec ante Præpositum domus tuæ manum in mensā extendas.* Insinuat idipsum vsus Cistertiēsis c. 76. *Incepta lectione fratres discooperiant panes, Priore tamen prius hoc faciente.* Clariùs Bursfeldenses dist. 3. c. 18. *Fratres appositum non attingant cibum, priusquam perceptā sententiā aliquā de lectione, Præsidentem attingere signo perceperint.*

5. DICAT FRATER FRATRI, BENEDICITE.] Mitot nullam hic fieri mētionem illius benedictionis, quæ fit ante mensam, de quā S. BENEDICTVS c. 43. Reg. Porrò hunc & sequentem ritum benedicendi singula pulmentaria, vid ere est in Regulā Serui Dei ad Sorores cap. 10. expressum: *Quando, inquit, in mensā cibus administratur, nulla priùs cibum comedat quàm signū ad benedictionem insonet; Abbatissa verò vigilet, vt confestim cùm cibus ministratus fuerit, signū tangere procuret, & omnes cùm signum audierint, vna voce benedictionem requirent, quarum vocem Abbatissa subsequatur dicens:* DOMINVS DIGNETVR BENEDICERE: *hoc ad omnia fercula vel potiorum ac potus administrationem obseruandum est.* Sic ibi. Plura de hoc ritu annotauimus in Commentario ad vitam S. BENEDICTI cap. 3. num. 6.

Ritus benedicendi singula fercula.

6. QVÆ TVNC IN MENSA SVNT.] Tò, *tunc*, abest reliquis exemplaribus, Veneto excepto, sed omnino legi debet: sequitur enim, *vt posteà quidquid pulmentarij ex coquinā ministratur*, denuo benedicatur.

7. SICVT DOCET REGVLA.] Et hęc desiderantur in aliis codicibus, citatur autem cap. 38. Regulæ.

8. ALIQVID BREVIVS DICATVR.] Id tantum Priori permittit Regula.

9. PVLMENTARII.] Alia exemplaria, *pulmenti*, vt paulò antè.

10. A NOVISSIMO INCIPIAT.] Obseruatione dignum, hic tantùm præscribi secūdum missum fine ferculum Nouissimo primùm ministrandum, *vt vsque ad Dominum Abbatem ministrando perueniatur.* Idipsum in vetusto Affligeniensis nostri Monasterij Rituali, part. 1. his verbis præscribitur: *Seruitores autem in deferendo debent modestè incedere, & in prandio primum ferculum ante primum sonitum inferre, & à Senioribus incipere, secundum post eundem sonitum, & incipere à Iunioribus.* Posteà subdit: *cùm Seruitores tertium inferunt, hoc incipiunt à Senioribus.* Cærimoniale S. Iustinæ de Paduā part. 3. c. 21. etiam de primo ferculo ait: *Deferat duabus manibus tabulas scutellarum, & incipiat offerre vltimo vltimæ mensæ lateris in quo illa septimana stat chorus, & sic in circuitu tota septimana omnia cibaria apponat: nihilominus ex causa poterit hunc ordinem præterire, quia in hoc ius non est, ac omnibus æqualiter omnia offerat cum reuerentia & timore.* Idem præscribunt Constitut. Prædicatorum dist. 1. c. 5. n. 1. *Seruitores incipiant ab inferioribus vsque ad mensam Prioris ascendentes.* Ordinis huius constitutionē, quod miteris, ad amussim seruarunt duo Angeli. Nam cùm nihil panis esset in conuentu, iussit nihilominus S. Dominicus fratres ad refectorium conuocari. Duo autem formosissimi adolescentes (*vt scribit Theodoricus de Appollodia lib. 3. vitæ S. Dominici c. 4.*) *in medio refectorio apparuēre panes candidissimos ferentes, & ab infimis incipientes fratribus, singulis singulos apposuēre panes, vnus à dexteris, alter à sinistris. Vbi ad B. Dominicum ventum fuit, illi quoque panem præbuēre & submissis capitibus ab eorū oculis ablati sunt.* Passim tamen vsu receptum est, vt primo dignioribus portiones deferantur, ita statutum in Regulā Cuiusdam ad Virgines cap. 11. *Et primum ad seniorem mensam simul omnes ministrent, sic demum ad suam mensam, quā sederint, deferant fercula.* Bursfeldenses in Cęrimoniali dist. 2. cap. 15. *Cibos mensis inferat & potum infundat incipiens à Præsidente, & deinde à Priore post Præsidentem.* Eadem est consuetudo Congregationis Vallisoletanæ, vt in Cęrimoniali Hispanico cap. 51. habetur. Quid, quod & in Summario constitutionū Ordinis Prædicatorum, à Petro Martyre festo Vrseano edito part. 1. c. 33. dicatur, non incipiendū ab inferioribus, si *forte in mensā Prioris fuerint personæ magnæ, vt Episcopi, Comites vel maiores his, quia tunc ab his honorabilioribus personis esset incipiendum.*

Ferculum secundum vltimo primùm ministrandum.

Qui ritus ab Angelis obseruatus.

Iam alius vsus.

11. TVNC SONENT CYMBALVM TACITE, ET DICANT FRATRES, BENEDICITE.] Reperta hæc ad secundum ferculum benedictio olim in Ordine nostro vsitata, Cluniacensium consuetudinibus consona est. Ecce ritum totum pænè vt hic habetur, sed paulò pleniùs descriptum ex veteri Rituali Affligeniensi. *Illato secundo ferculo, coram omnibus etiā coram Præsidente, accidens Seruitor is qui in ordine senior est, signum ad hoc appensum pulsat, quo pulsante omnes à comestione interim abstinent, & eo pulsato dicit Armarius alta voce,* BENEDICITE, *& tunc surgens hebdomadarius sacerdos, vel qui illo die maiorem Missam celebrauit, dat benedictionem super cibum appositū, & dicuntur hæ benedictiones vicissim:* LARGITOR OMNIVM BONORVM BENEDICAT CIBVM SERVORVM SVORVM. *Et:* OMNIPOTENS DOMINVS BENEDICAT, &c. *Data verò benedictione, incipiunt Seruitores inferre tertium, & hoc incipiunt à Senioribus; & quamuis secundum ferculum quod ante benedictionē infertur iunioribus, nullus tamen ex eo gustare debet, antequam data sit benedictio, & qui hoc faceret in capitulo proclamaretur.* Ita Codex noster manuscriptus. Sed præter hanc in communi benedictionem, requirit huius libelli Auctor & aliam, vt posteà singuli dicant, *Benedicite.*

Ritus benedicendi secundum ferculum.

12. MIXTVM FVERIT.] Mixtum S. P. BENEDICTVS cap. 38. accipit iuxta Smaragdum, pro pane & vino, hebdomadariis seruitoribus & Mensæ Lectori ad mensurā dando. Et cap. 35. vocat *Biberes & Panem.*

Sed

Mixtum pro quouis potu.

Sed hoc loco pro quouis potu, aut eo saltem, qui omnibus communiter in refectorio subministratur. Quo modo etiam accipitur in Regulâ Magistri c.23. *Mensurata potiones ab ea calida misceantur .... qui miscuit si æqualis est temperie mixtum, & sic in prima mensa omnibus eroget.* Et paulò pòst: *Secundum suum numerum vnicuique mensæ signato item ab Abbate vase, & cùm benedictione adsoporato, mixtum ministrent.* Eadem voce vtitur cap.27. & 77. pro ordinario potu. Proinde & hinc videri queat Libelli huius parentem non esse Legislatorem nostrum BENEDICTVM, qui alia notione, vt iam dictum, vtitur voce *Mixti*.

13. CELLERARIVS FACIAT SIGNVM AD MINISTRVM.] In Supplemento Bibliothecæ, tam hîc, quàm inferiùs legitur, *Cellarius*. De hoc Cellerarij officio nihil in Regulâ S.BENEDICTI. Videtur autem conforme citatæ mox Regulæ Magistri, quæ cap.27. ait: *Electo à Cellerario vino, misceantur ab hebdomadariis in consueto vase per singulas mensarum decadas omnium singula potiones secundùm numerum Congregationis.* Paulò antè dixerat, *tam in refectione Sexta, quàm Nona vel cœna, stans in medio mensarū clara voce Cellerarius dicat: qui sitit fiducialiter indicet. Post hanc vocē qui fuerit sitiens respondeat* BENEDIC.

14. DATA BENEDICTIONE A PRIORE.] Vt præter cōmunem Benedictionem, quę mensæ, antequam accumbatur, præmittitur, eamq́ue quâ missus singuli iuxta huius libelli ritum benedicūtur, alia peculiaris potui seorsim tribuatur; id quoq́ue ex Regulâ Cuiusdam ad Virgines superiùs citata desumptum est.

Potus etiam peculiariter benedicebatur.

Præscribitur etiam in Regulâ Magistri cap.23. *Vas semper, ait, cùm miscetur, antequam adsoporetur, aut erogetur, offeratur Abbati signandum.* Et cap.27. *antequam Abbas sedeat, oblatum sibi vas cum mixto signet.* Quid, quod etiā addit cap.23. vt, *sicut temperatum fuerit in calice, aut certè adiuncta fuerit calida, cum bibere voluerit iteratò dicat,* BENEDICITE, *vt & illud quod adiungitur à Domino petatur benedici.* S. Eustasius in Matiscoensi Concilio 3. Magistri sui S.Columbani Regulā defendens, ostendit rectè *quodcumque vas aut poculum Crucis signo muniri, cùm per aduentum signi Dominici pellatur pestis aduersantis inimici*, vt scribit Ionas in vitâ S. Eustasij. Refert Theodoretus l.3. Hist.c.16. *in conuiuio quodam militem sumpto in manus poculo, non ante bibisse, quàm salutare Crucis signum adhibuisset.* Vt vel inde colligas ex veteri Christianorum ritu profluxisse quod à Monachis potus signetur.

Ex veteri more.

15. QVÆ CRVDA SVNT.] Regula Magistri cap.23. post secundum ferculum potumq́ue, iubet crudum quodcumque fuerit, à Cellerario inferri missum; quod hic antequam accumbatur vult vnicuique proponi: ideò fortassè, vt minor refectionis tempore sit discursus, & quòd velit Cellerarium hebdomadariosq́ue ministros simul cum aliis refectionem sumere; nec vllum inconueniens sit, quod cruda hæc ab initio mensæ inserantur.

CAPVT XI.

16. SIVE COENÆ.] Tò, *cœna*, in vno tantùm erat exemplari Veneto, ex quo corrigenda alia.

17. ADIVNCTA.] Ita in omnibus, cum Venetum haberet, *subiuncta*.

18. SVRGENTES A MENSA.] Totam periodum exhibet Epitome Ludouici Imperatoris super Regulam S BENEDICTI, vt citat Menardus ad cap.47. Concordiæ §.8. vbi sic legitur: *expleto cibo, finiatur & lectio. Surgentes à mensa dicto versu Sinister chorus exeat prior, nouissimus Domnus Abbas psallentes psalmum quinquagesimū distinctè, & non festinatè, cùm introierint psallētes, inclinent se,* &c. Mos autem agendi post mensam gratias in Ecclesia, antiquus est, vt suprà 889. notabamus.

19. SINISTER CHORVS EXEAT PRIOR, DEXTER POSTERIOR.] Contrarium prorsus ordinem præscribit Affligemensis nostrum Rituale part.1. *Expleta*, inquit, *cœna Conuentus decantando gratias processionaliter tendit ad Ecclesiā, de qua processione hoc obseruari solet regulariter, vt Chorus Abbatis & omnes qui sunt de choro Abbatis, alios præcedant, & subsequatur chorus Prioris, quòd ideò fit quia simul incedētes vnius chori consortes versus psalmi commodius continuant, quàm si diuisi ab inuicem incederent.* Sic ibi. Alij tamen hunc morem non seruant, sed prout in aliis processionibus, vterq́ue Chorus sibi inuicem respondet. Vsus Cisterciensis cap.76. vult, vt dexter Chorus cantet primum versum psalmi MISERERE: *secundum verò versum sinister Chorus: & sic cantent ceteros alternatim, bini & bini euntes, iunioribus scilicet præeuntibus, ita tamē vt Prior vel quilibet Conuentum tenens solus eos in medio vtriusque chori sequatur.* Similiter Bursfeld. dist.3.c.18.

20. DOMNVS ABBAS.] Ex iis quæ toto hoc capite de Abbate in refectorio cum aliis comedente, vel inde exeunte scribuntur, suspicari licet hunc libellum non esse S. P. N. BENEDICTI, qui cap.56. Regulæ statuit, *vt mensa Abbatis cum hospitibus & peregrinis sit semper*, de quo fusiùs lib.XI. tract.3.

21. PSALMVM QVINQVAGESIMVM.] Sic Venetum exemplar, conformiter ad Epitomen Ludouici Pij. Alii omisso numero, hîc ponunt, *Miserere mei Deus, secundùm*. &c.

22. AD GLORIAM VERO FLECTANT GENVA.] Suprà quoque cap.4. bis præscribit, vt ad Gloria Patri flectātur genua. Vsus autem Cisterciensis cap.76. de hoc psalmo post refectionem similiter præscribit, vt *ad Gloria Patri prosternātur super formas, vel si tale tempus fuerit, inclinent.* Alij communiter sicut in diuino officio, sic & hoc loco semper ad *Gloria Patri* inclinant.

23. TEMPORI CONGRVIT.] Relicto Veneto, quod hîc, *tempus*, habebat, cum aliis scripsimus, *tēpori*,

CAPVT XII.

De Lectione Collationis, Completorio, & Dormitione.

CAPVT XII.

POST vesperas autem horâ competenti facto signo omnes conueniant [1] in Capitulo, & legatur Scriptura quæ ædificet audientes, quantum hora permittit, sicut [2] præcipit Regula. Et finitâ lectione surgant omnes pariter, & dicat Domnus Abbas; *Adiutorium nostrum in nomine Domini*, & omnes respondeant, *qui fecit cœlum & terram.* [3] Et rectè cum silentio & reuerentiâ [4] intrent ad Completorium, & orent cum intentione mentis & dent confessiones suas ad alterutrum, [5] & sic incipiant Completorium.

[6] Expleto verò officio, summum [7] silentium teneant; & ore, & corde fiant orationes secretæ, [8] & recordatio peccatorum cum gemitu, & lacrymis, & fletu, [9] sine suspirio, ita vt nullus alij noceat. Tunc [10] agant gratias Deo, ita referendo: [11] *Gratias tibi ago Domine sancte Pater omnipotens* [12] *æterne Deus qui me dignatus es* [13] *in hac die, per tuam sanctam mise-*

CAPVT XII. *ricordiam custodire, concede* [14] *quæso mihi hanc noctē mundo corde &* [15] *sano corpore sic* [16] *transire,* [17] *quatenus mane gratum tibi seruitium exsoluere possim.* [18] Et sic cum magna cautela vadant ad dormitorium: & dum ad proprium [19] lectum redierit frater, dum [20] se collocat, dicat psalmum, [21] *Deus in adiutorium meum intende*, totum cum *Gloria Patri*: [22] Et posteà dicat versum: [23] *Pone Domine custodiam ori meo, & ostium circumstantiæ* [24] *labiis meis.* Et sic muniat se [25] signo venerabili sanctæ Crucis, & dormiat in Domino. Amen.

F I N I S,

[26] TRANSCRIPTA EX LIBRO VETVSTISSIMO SACRI MONTIS CASSINI MANVSCRIPTO ANNO DOMINI 1590. MENSE AVGVSTI.

N O T Æ.

1. IN CAPITVLO.] Determinat hic Auctor locum lectionis collationis, qui in Regulâ non legitur expressus. Vide quid à nobis obseruatū 871.

2. PRÆCIPIT REGVLA.] Deest hoc aliis exemplaribus præterquam Veneto, innuit autē Reg. c. 42.

3. ET RECTA CVM SILENTIO.] Tò, *rectè*, solius quoque editionis Venetæ est. Sed an non rectius, *rectà*?

4. INTRENT AD COMPLETORIVM.] Ex hoc loco obseruandum versum, *Adiutorium nostrum in nomine Domini*, & Orationem Dominicam immediatè subsequentē, quæ in Romano & Monastico Breuiario præscribuntur in principio Completorij dicenda, propriè non pertinere ad Completoriū, sed esse con- B clusionē huius lectionis. mane enim post primam, & lectionem breuem eodem versu absoluitur Capitulum: hic dicitur, vt post hunc versum, *cùm silentio & reuerentia intrent ad Completorium*. Et hinc est quod feria quinta in Cœnâ Domini, & feria sexta Parasceues, quando non dicitur lectio breuis, similiter non dicatur, *Adiutorium*, nec Oratio Dominica, sed à Confessione incipiatur, vt præscribunt Breuiaria.

5. ET SIC INCIPIANT.] Ex aliis reposui, Tò, *Sic*, quod desiderabatur in Veneto.

6. EXPLETO VERO OFFICIO.] Citantur hæc vsque in finem ab Hugone Menardo ad cap. 44. Concordiæ Regularum in Notis ad §. 5. cum nónulla tamen varietate, ex quâ apparet vsum alio prorsus exemplari, quam hactenus vidimus. C

7. SILENTIVM TENEANT.] Menard. *custodiatur*.

8. ET RECORDATIO PECCATORVM.] Ita cum Veneto Menardus, Alij in plurali, *recordationes*.

9. SINE SVSPIRIO.] Ita legit editio Anselmi Rolle, Moreau, & aliorum. Veneta & Menardus, *seu suspirio*, sed præferenda prior lectio, cuius statim hæc ratio assignatur, *ita vt nullus alij noceat.* Pro quo, apud Menardū est, *vt vnus alium non noceat*. Apud alios, *alteri non noceat*. Quod rem spectat, commendat Cassianus l. 2. Instit. c. 10. Ægyptiorum Monachorū inter orandum modestiam: quod rum *nullis gemitus, nulla suspiria etiam adstantes impeditura promeretur*. Suspirantem verò, D aut alio modo sonum emittentem, in hoc potissimùm peccare, *quod indisciplinato strepitu alterius qui forsitan intentius orare potuit, intercipiat sensum.*

10. AGANT GRATIAS.] Menardus, *tunc iterum agant*, quod apud alios est in singulari, *agat*. Loco, *gratias*, quod præter Venetum etiam habet Menardus, & Rulle: Balduinus legit, *glorias*. Pro, *referendo*, apud Menardum est, *dicendo*:

11. GRATIAS TIBI AGO.] Orationē hanc alij sic repræsentant. *Gratias tibi ago omnipotens æterne Deus, qui me per tuam sanctam misericordiam in hac die custodire dignatus es: deprecor immensam clementiam tuam, vt concedas mihi hanc noctem sine vllo peccato aut impedimēto satanæ, cum dulci & pudica requie pertransire, vt matutino venienti tem-* E *pore, purè & strenuè surgens tibi Deo meo laudes referre valeam.* Nos Venetum exemplar sumus secuti, cui ferè conformis est citatio Menardi, & hæc ipsa oratio ita inuenitur in Statutis S. Dunstani, cum aliis post Completorium dicenda.

A 12. ÆTERNE DEVS.] Non est apud Menardum, sed inuenitur apud Dunstanum.

13. IN HAC DIE PER TVAM.] Dunstan. *in hac die custodire per tuam sanctam clementiam*. Apud Menard. alia est interpunctio: posito enim post *custodire*, commate, alteri membro coniungit, *per tuam sanctam misericordiam concede mihi.*

14. QVÆSO] Desideratur id in exemplari Menard. & Dunstan.

15. SANO.] Dunstan. *Casto*. Neutrum est in citatione Menard.

16. TRANSIRE.] Menar. *pertrāsire*, Dunst. *peragere*.

17. QVATENVS.] Dunstan. & Menard. *Qualiter*, atque hic pro, *manè*, mendosè habebat, *nunc*. apud B vtrumque est, *surgens*, quod Veneto deficit, sed leui, aut nullo, vt arbitror, defectu.

18. ET SIC CVM MAGNA CAVTELA VADANT.] Menardo deest, *sic*, & pro *vadant ad Dormitorium*, legit, *ambulent in Ecclesiâ & Dormitorio.*

19. LECTVM REDIERIT.] Menard. *stratum venerit*, alij: *lectum frater ac. esserit.*

20. SE COLLOCAT.] Menard. *collocauerit*.

21. DEVS IN ADIVTORIVM.] Non incongruè dormiturus hunc psalmum pronuntiat, nam vt apud Cassianum collat. 10. c. 10. Abbas Isaac ait, valet *ad perpetuam Dei memoriam possidēdam, habet siquidem aduersus vniuersa discrimina inuocationem Dei, habet insidiarum cōtemplationem inimicorumq; formidinem, quibus perspiciens* C *semetipsum die noctuq; vallatum confitetur se non posse sine sui defensoris auxilio liberari.* Pergit deinceps vt contra diabolica insomnia, nocturnos dæmonum terrores, & immundorum spirituum phantasmata carnisq; titillationes, adiutorium præbeat versiculus, *Deus in adiutorium meum intende*, quem & dormientem vult meditari. *Hunc versiculum*, inquit, *meditanti tibi somnus irrepat, donec ineffabili eius exercitatione formatus, etiam per soporem eum decantare consuescas. Hic tibi expergefacto primus occurrat, hic, te euigilante, cogitationes anticipet vniuersas, iste te de tuo surgentem cubili curuationi genuum tradat.* Sic ille. Eundem psalmum post Completorium dici statuit S. Dunstanus.

Dormituri quid vtiliter legant.

D 22. ET POSTEA.] Menardus, *& post gloriam dicat versum.*

23. PONE DOMINE CVSTODIAM.] Idem præscribit Reg. Magistri c. 30. vt citauimus pag. 739. Suspicor autē hunc versum *Pone Domine custodiam ori meo, &c.* ab eodem Magistro cap. 37. dici versum *Clusoria*, quem ab Abbate vult dici in fine Completorij: quemadmodum c. 44. dixit: *Oportet in nocturnis ab Abbate dici versum aperitionis*, per quē intelligit, *Domine labia mea aperies*, vt notaui in Disquisitionibus loco citato.

24. LABIIS MEIS.] Subiicit hic Menardus, quod in nullo nostrorum exemplarium legi; *Et sicut sibi mane postulat aperiri à Domino, sic requiescens, roget poni ori suo custodiam.*

E 25. SIGNO VENERABILI SANCTÆ CRVCIS.] Tò *Venerabili*, non est nisi in exemplari Veneto. Ceterùm quod hic præscribitur, Christianorum omnium ab omni æuo fuit consuetudo. Prudentius Cathemer. hymno 6.

Fac, cum vocante somno

Castum

Cruce se signabant olim Christiani.

Castum petis cubile
Frontem locumq́; cordis
Crucis figura signet.
Crux pellit omne malum:
Fugiunt crucem tenebræ.
Tali dicata signo
Mens fluctuare nescit.

Meritò autem hîc dicitur, *muniat se signo Crucis*. Crux A enim veluti sigillum est, quo os nostrum instar sigilli, quietis tempore obsignatur. Amalarius Fortunatos lib. 4. de Ecclesi. offic. c. 8. *Apud Monachos*, inquit, *tenetur vsus ex Regulâ* S. BENEDICTI, *vt ab eo officio* (Completorij) *claustra oris muniant, & ea aliena faciant à communi colloquio, vsque dum iterum ad opera redeant.* CAPVT XII.

26. TRANSCRIPTA EX LIBRO.] Hoc solùm in Veneto reperitur codice scriptum.

VINEA BENEDICTINA REFLORESCENS:

SIVE DE PRIMA ORDINIS S. P. BENEDICTI REFORMATIONE.

AVCTORE Domno BENEDICTO HAEFTENO, Monasterij Affligeniensis Præposito.

Idea huius tractatus.

QVÆ qualisue fuerit prima Ordinis nostri, à primæuâ institutione sensim prolabentis instauratio, quo tempore nata, quibus auctoribus, vel cooperatoribus prouecta, animus est litteris commendare. Quod enim hæc res non ita vulgo nota sit, & nonnulli existiment (Iun-acensium Reformationem omnium primam esse; hinc operæ aliquod pretium fuerit de eâ paulò accuratiùs inquirere. Affinis hæc cum Superiore Libello tractatio, eiusdem sæculi, atque Auctoris studium. *Qui affinis cum præcedente opusculo.* *Qui enim Caroli Magni & Ludouici Pij Imperatorum tempore vixit* S. BENEDICTVS *Anianæ atque Indensis monasterij Abbas, cui opusculum illud, non improbabili, vt opinamur, coniecturâ adscripsimus; is ab iisdem religiosissimis Imperatoribus ad eximium hoc opus potissimùm delectus, maximo illud totius Ordinis bono, nec minore suo apud Deum merito, gloriosè perfecit.*

Sub typo Vineæ. *Vt autem gratior, lectuq́; iucundior euadat hæc Tractatio, sub typo* VINEÆ, *à S. P. N.* BENEDICTO *primùm plantatæ, largè deinde lateq́; propagatæ, sed temporum morumq́; iniuriâ posteà deuastatæ, tandemq́; Dei benignitate* REFLORESCENTIS, *totius Ordinis nostri primordia, declinationem, primamq́;* RESTAVRATIONEM *breuiter ob oculos ponemus.*

CAPVT. I.

De Vineæ Plantatione.

CAPVT I.

Congregationes Religiosorum vinea dici possunt.

QVÆ siue de veteri Synagogâ, siue de nouâ Christi Ecclesia sub VINEÆ typo variis Scripturæ locis Spiritus Sanctus pronuntiat, possunt ea & Religiosorum hominum Congregationibus, tanquam vniuersalis illius VINEÆ nobilioribus partibus non omninò incongruè applicari. Iustus Orgelitanus A Episcopus, illud Cantici, *Vineæ florentes dederunt odorem*, exponit: *Congregationes Clericorum. Monachorum quoque & Virginum in Ecclesia proficiunt, & per bonam famam & conuersationem innotuerunt.* Ipse Christus apud S. Birgittam ait: *Dixi tibi prius, quod eram similis Regi, qui plantauit* VINEAS *bonas, quæ dederunt fructum bonum longo tempore. Quæ fuerunt* VINEÆ *illæ, nisi* RELIGIONES *&* INSTITVTA SS. PATRVM, *de quibus sitientes reformabantur, frigidi incaluerunt, tumidi humiliabantur, cæci illuminabantur. Nunc autem conqueror, quia maceria* VINEARVM *dissipata est.* Honorius Augustodunensis optimè in hunc sensum: *Quod*, inquit, *subditur: Vinea fuit*

Cant. 2.

Ante Reg. Saluat. c. 5.

Honor in c. 8. Cant.

CAPUT I.

Custodes earum sunt fundatores.

sunt Pacifico, intelligitur quælibet IUSTORUM CONGREGATIO, *in quâ palmites sunt, viri spirituales, vinum verò suauis doctrina: & hæc habet populos, scilicet ad Religionem multos Conuersos. Hanc tradidit verus Pacificus Christus custodibus ad excolendum: scilicet Spiritualibus Prælatis, vt* AUGUSTINO *&* BENEDICTO, *ad erudiendum. Pro fructu eius affert vir mille argenteos, quando quisque relinquit omnia quæ mundi sunt & claustrum intrat, vt centuplum recipiat, & vitam æternam possideat.* Hæc ille. De Monasticâ Ordinis nostri VINEA, ait Benedictus XII. *Ipsa Religio à mari vsque ad mare per incrementa temporum suos* PALMITES *dilatauit.* Et de Cluniacensi Ordine ait Gregorius IX. *Quod in Ecclesiæ paradiso dexterâ diuinâ plantatus, plantatus à mari vsque ad mare protensis* PALMITIBUS *gratos flores, & vberiores fructus producere solitus honestatis.* B

Vinea Benedictina. In prœmio Benedictinæ.

Lubet porrò BENEDICTINAM hanc VINEAM ad instar illius quam Isaias & Saluator noster describit, paulò attentiùs contemplari. Quemadmodum Propheta ait: VINEA *Domini exercituum, domus Israël est*, ita & nostro sensu dicere licebit. VINEA Domini exercituum, domus, familia, & ordo S. BENEDICTI est. Hæc VINEA electa, VINEA BENEDICTA à Domino, quam plantauit dextera eius, cui BENEDICTIONEM omnium gentium dedit Altissimus.

Isai. 5.

Quæ eius vites.

VT VINEA ex pluribus constat vitibus, quæ singulæ quibusdam clauiculis & veluti brachiolis stipitibus suis maritantur, & circumuoluuntur, vt sursum tendant: Ita religiosa Congregatio pluribus constat C personis, quæ triplici votorum funiculo se Religionis stipiti, & arbori Crucis Christi arctissimè adstrinxerunt.

Ambros. l. 9. in Luc. c. 20.

Nouitiorum professio cum earum ligatione collata.

Reg. c. 58.

Vt VINEA, inquit S. Ambrosius, *dum ligatur, erigitur & recisa non minuitur, sed augetur: ita sancta plebs dum ligatur, exuitur: dum humiliatur attollitur, dum reciditur, coronatur.* Quis non existimet ad Monasticæ Professionis ritus Sanctum Doctorem alludere? Dum enim Nouitius *ligatur*, votisque se Deo alligat & obligat, tum verò mens eius *exuitur* sæculo, & ipse vt S. BENEDICTUS loquitur, *exuitur rebus propriis, quibus vestitus est, & induitur rebus Monasterij. Dum humiliatur*, ait Ambrosius, *attollitur*: nimirùm cùm *ipse frater Nouitius prosternitur singulorum pedibus, vt orent pro eo: iam ex illâ* D *die in Congregatione reputatur, &* ATTOLLITUR in dignitatem Religiosi status: *Dum reciditur, coronatur*: nam dum propria eius voluntas mortificationis falce *reciditur, corona* vitæ ei fabricatur: cùm ad abrenunciationis indicium, capilli capitis *reciduntur*, tonsuræ *corona* spineum Christi diadema, & regiam in quam asseritur libertatem, repræsentat.

Vites ordine ponendæ. Virgil. Eclog. 1.

Vites in VINEA non confusè, vt arbores in silua, sed certo inter se ORDINE disponuntur. Hinc Virgilius:

Insere nunc Melibœe pyros, pone ORDINE *vites.*

In Ordine monastico omnia quoque sunt ORDINATA, vbi vel maximè illud Apostoli locum habet:

1. Cor. 14.

Omnia honestè & secundùm ORDINEM *fiant.* Huc BENEDICTINÆ & benedictæ VINEÆ nostræ respexit E plantator, cùm ordinauit, vt ORDINES *suos in monasterio ita conseruent, vt conuersionis tempus, & vitæ meritum discernit, vtque Abbas constituerit.*

Reg. c. 63.

Continuo labore excolendæ. Virg. 2. Georgic.

Plantata VINEA maximam requirit & assiduam curam:

——— *namq; omne quotannis*
Terq; quaterq; solum scindendum, glebaq; versis
Æternum frangenda bidentibus: omne leuandum
Fronde nemus, redit agricolis labor actus in orbem.

Ipsi palmites ligandi, inutiles tollendi, fertiles purgandi. Spirituali VINEÆ quantum laboris quantum sudoris quotidie impendendum! Plantator noster A quicquam tradidit custodibus, disertè vnumquemque eorum monet, *vt sciat quàm difficilem & arduam rem suscepit, regere animas, & multorum seruire moribus.* Iam de resecandis palmitibus infructuosis, audi quid dicat: *Neque dissimulet peccata delinquentium, sed mox vt cœperint oriri, radicitus ea (vt præualet) amputet.* Quomodo autem ferentes fructum purgandi, vt fructum plus afferant, ibidem ostendit: *Obedientes*, inquit, *& mites & patientes vt in melius proficiant debet obsecrare.*

Applicantur statui religioso. Cap. 2. Reg.

Ex his aliisque, quæ adferre liceret, satis constat, quàm apta religiosi status cum VINEA sit comparatio. Nunc porrò considerandum, vt Monasticæ VINEÆ suæ ea S. Pater exhibuerit, quæ apud Isaiam B commemorantur, vbi legitur: VINEA *facta est dilecto meo in cornu filio olei; & sepiuit eam, & lapides elegit ex illâ, & plantauit eam electam, & ædificauit turrim in medio eius, & torcular extruxit in eâ.* Hæc autem ordine explicemus.

Isai. 5.

I. *Per sepem vineæ intelligitur Regula.*

Primò ait: *Sepiuit eam*, siue vt apud Matthæum Christus dixit: *Et sepem circumdedit ei.* Quid autem in arcano sermone *Sepis* nomine intelligitur? Ambrosius interpretatur, *Vallum cœlestium præceptorum.* Olympiodorus exponens illud, *Qui dissipat sepem, mordebit eum coluber*, ait: *Sepes animæ lex est diuina, & metus veraq; legalium sensuum cognitio.* Ex quo colligas Monasticæ VINEÆ sepem esse legem eam sub quâ Monachi militant. Quemadmodum igitur sepes, hortos, vineasque custodiunt, ne fures, aut bestiæ subintrent & C fructus tollant, vineasque demoliantur: Non secus lex Monastica, siue Regula vniuscuiusque animam, totumque Ordinem conseruat & tuetur, ne facilè spiritualium pateat incursibus bestiarum.

Matth. 21. Ambr. 3. Hexam. c. 12. Eccle. 10.

II. *Per lapides peccata & scandala.*

Secundum, quod vineæ præstitit, est: *Lapides elegit ex illâ*: non quidem paruos, & vulgares lapides, nam alioqui terra saxola vtilis est vineis, sed magnos, qui ordinem vitium impedirent. Sed quinam hi *lapides*? Hieronymus interpretatur, *vel idola, vel omnia, quæ Dei cultum poterant impedire.* Idolum autem est, quod quisque inordinatè diligit, iuxta illud:

Hieron. in Isai. c. 5.

——— *Deus est sua cuiq; cupido.*

Lubet me videre, quanta solicitudine vinitor noster, hos *lapides* selegerit; vide mihi illos iuxta officinam D Instrumentorum bonorum operum in prægrandem aceruum coniectos: *Non adulterari. Non facere furtum.* Cap. 4. *Non concupiscere. Non falsum testimonium dicere.* Quam ingentia hæc saxa! minora sunt hæc: *Delicias non amplecti. Iram non perficere. Iræ tempus non reseruare. Dolum in corde non tenere. Pacem falsam non dare. Charitatem non derelinquere*, & alia huius generis.

III. *Turris est charitas.*

Tertium fit: *Et ædificauit turrim in medio eius.* Quænam autem hæc *Turris*, nisi Charitas? quæ quantum turres aliis ædificiis, tantum illa supereminet omnibus virtutibus, in eaque totius perfectionis fastigium consistit. Vnde per humilitatis gradus ad eam tandem ascendi, vineæ nostræ plantator ait.

IV. *Torcular, patientia.* August. in Psal. 83.

Quid iam reliquum, nisi TORCULAR, quod in eâ E paterfamilias exstruxit? *Torcular* autem pressuram, crucem & patientiam innuit. *Homines*, inquit Augustinus, *antequam accedant ad seruitutem Dei, fruuntur in hoc sæculo, tanquã deliciosa libertate, velut vua, aut oliuæ pendentes. Sed quoniam dictum est: Fili accedens ad seruitutẽ Dei, sta in timore, & præpara animam tuam ad tentationem, accedens quisque ad seruitutem Dei ad* TORCULARIA *venisse se cognoscat, contribulabitur, conteretur, comprimetur, non vt in hoc sæculo pereat, sed vt in apothecas Dei defluat. Exuitur carnalium desideriorum integumentis, quasi vinaciis. Propter quæ & Apostolus dicit: Exuite vos veterem hominem & induite nouum: hoc totum non fit nisi de pressurâ.* Coloss. 3. 9.

Sic ille. Eiusdem animi Sanctus BENEDICTUS: ne nesciret

CAPVT I. Reg. c.58. Cap. 7. grad. 4.

nesciret Nouitius sed TORCVLAR vocatum, prædicari ei voluit *omnia dura & aspera, per quæ itur ad Deum. Et probari in omni patientia.* Sed & alibi, quàm impressè sub torculari Monachum ponit, cum seriò monet, *vt in ipsâ obedientiâ duris & contrariis rebus, vel etiam quibuslibet irrogatis iniuriis tacita conscientia patientiam amplectatur, & sustinens non lassescat, vel discedat.* O quàm pulchra & suauis hæc VINEA, quæ eruderatis vitiorum lapidibus de electis surculis plantata, floret in domo Domini? Quam tuta ab hostibus vinea, cui Regula sepem, Charitas turrim, humilitas scalas, torcular exhibet patientia.

CAPVT II.

De Vineæ propagatione.

CAPVT II. Ordo S. Benedicti vt propagatus. Psalm. 79.

FLorens hæc *Vinea* confestim dedit odorem suum, quo Sponsus & amici Sponsi non mediocriter delectati sunt. Inde adeò effectum, vt sumptis ex eâ surculis, & in alias terras plantatis, deinceps valdè fuerit dilatata; vt in eâ illud Regij vatis adimpletum mirari liceat: *Plantasti radices eius, & impleuit terram, operuit montes vmbra eius, & arbusta eius cedros Dei. Extendit palmites suos vsque ad mare, & vsque ad flumen propagines.* Quomodo autem hæc propagatio facta, singulari libro tractat Hugo Menardus, de *Origine & incremento Ordinis* S. BENEDICTI, & Carolus Stengelius in *Coronâ lucidâ*; cuius nos breuiter rem totam ob oculos ponemus. In Italiâ ipse S. BENEDICTVS per se, suosque Institorum suum, exstructis hinc inde Monasterijs, variè dilatauit. In Siciliam eiusdem rei gratiâ transmisit S. Placidum. A tempore autem S. Gregorij inualuisse passim vsum Regulæ S. BENEDICTI, testis est Robertus Antissiodorensis Ordinis Præmonstratensis in Chron. ad annum 538. *Ab illo tempore* (S. BENEDICTI) *mos inoleuit, vt penè omnes, qui Monachico habitu induuntur, secundùm huius Sancti Patris Regulam se viuere profiteantur.*

In Italiâ, & Siciliâ.

In Galliâ. S. Maurum ab ipso Patre BENEDICTO in Galliam directum, Faustus viæ vitæque comes litteris consignauit. Quantum verò augmenti inde nostro Ordini accesserit, docet S. Odilo in vitâ S. Maioli. *Processu verò temporis, post transitum videlicet supradicti Pijssimi Patris, per Beatum Maurum eius discipulum omnis penè Gallia, eius institutionis & Religionis suscepit exordium. Deinde per eum, & eos quos ipse ad iustitiam erudijt, per plurima temporum spatia eadem Religio ad cumulum perfectionis excreuit.*

In Hispaniâ. De Hispaniâ ex fragmentis Maximi Cæsaraugustani probat Yepez, S. BENEDICTVM misisse discipulos, qui Monasticam ibi vineam plantarent. Maximi verba sunt: *Erâ quingentesima septuagesima octaua* (hoc est anno Christi 540.) *Sanctia Seueriam mater, ædificato Monasterio Monachis, quos* S. BENEDICTVS *primùm misit in Hispaniam, ad S. Petrum Cardignensem Toleti moritur, & in eodem Monasterio conditur.* Et paulò pòst: *Erâ quingentesima nonagesima secunda* (hoc est anno Christi 654.) *Athanagildus Rex in planitie suburbij Toletani ædificauit Monasterium Ordinis* S. BENEDICTI, *in honorem S. Iuliani apud Aueruos passi, dictum Agalliense ab Agalliensi villâ.*

In Angliâ. Missi à S. Gregorio Apostoli in Angliam, Regulam quoque S. BENEDICTI ibidem propagarunt.

Germaniâ. Quid de Germaniâ dicemus? In illâ Benedictinam seruatam Regulam ab ipsis ferè nascentis Ordinis incunabulis, litterarum monumentis proditur. Vetus & indubitata fert traditio S. Leorbardum, qui in Alsatiâ prima fundamenta iecit cœnobij, quod posteà *Maurummonasterium* appellatum est; fuisse disA cipulum S. BENEDICTI. S. Disibodus Hibernus qui paulò pòst obitum S. BENEDICTI in Germaniam venit, suum monasterium sub eadem Regula condidit, vt testatur S. Hildegardis in eius vitâ. Alij alibi vbertimo prouentu propagines Benedictinæ Vineæ variis temporibus plantarunt.

Cant. 8. *Populi huius vinea.*

De eâ proinde verè illud vsurpare licebit: VINEA *fuit Pacifico in eâ quæ habet populos.* Italos scilicet, Hispanos, Gallos, Germanos, Anglos, Belgas, Polonos, aliosque variis regionibus diffusos populos. Etiam nominare liceat varias Benedictini Ordinis Congregationes, Cluniacensium, Camaldulensium, Cistertiensium, Vallis-Vmbrosæ, Montis-Virginis, Cælestinorum, Guilielmitarum, Siluestrinorum, Oliue-B tanorum quæ & ipsæ in populos & nationes bono vniuersalis Ecclesiæ feliciter excreuerunt. Hæc est plantatio, quam plantauit Pater cælestis, *germen in medio populorum, & semen cui benedixit Dominus.* Vbertimæ seminis huius multiplicationi hoc testimonium appendit Cardinalis Vitriacus: *Nulla alia Religio tot Sanctos viros habuit, nec tanto tempore in sanctitate & rigore disciplina permansit: multosque ex se prælatos in vniuerso mundo genuit, qui præminentis conuersationis exemplo, & sanctæ prædicationis verbo multas animas abstulerunt diabolo, & varias illustrauerunt* REGIONES.

Isai. 61. *Et fructus vberrimi.* Iac. Vitria. Hist. Occident. c. 20.

CAPVT III.

C *De Vineæ defectu.*

CAPVT III. *Nihil in hoc mundo firmum aut æternum.* Lips. l. 1. de Constant. c. 16. Iacob. 1. Naz. orat. ad ciues. Ouid. Metamorph. Iob 14.

FElicitas nulla hîc admodum diuturna. Nam, vt doctissimus vir ait: *Æterna Lex à principio dicta omni huic mundo nasci, denasci, oriri, aboriri, nec quidquam stabile aut firmum arbiter ille rerum esse voluit, præter ipsum: apud quem,* teste Apostolo, *non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio. Res humana,* vt Nazianzenus ait, *velut orbe quodam voluuntur,*

—— Sic omnia verti
Cernimus, atque alias assumere pondera gentes,
Concidere has.

Quid miramur? ipse homo non stat, *sed fugit velut vmbra, & nunquam in eodem statu permanet.* Vt minimè D iam mirum videri debeat, si quemadmodum temporum vices, ita & morum vertantur, & à primæuo feruore languescentibus animis etiam religiosissimi Ordines sensim declinent.

Patet in vineâ Benedictinâ.

Sensit hoc & Benedictina nostra VINEA, quæ etsi sæculis aliquot in suo flore & vigore permansit, tandem tamen communem hanc instabilitatis ærumnam subiit. Inde adeò fit, vt quemadmodum ei florentis Ecclesiæ ex Regio Vate accommodauimus elogium; ita quoque sub eodem vineæ typo de prolabentis miseria liceat conqueri: *Vt quid destruxisti maceriam eius: & vindemiant eam omnes qui prætergrediuntur viam? Exterminauit eam aper de Silua: & singularis ferus depastus est eam.* Hæc autem nonnihil expendenda.

Psal. 79.

Qua sepe, seu Regulâ conculcatâ, diripientibus cessit.

Maceriam, siue Sepem vineæ diximus esse Regulam: hac autem labefactatâ ac destructâ, quid sequitur nisi totius obseruantiæ destructio? Quid de-E inde? *vindemiant eam omnes, qui prætergrediuntur viam.* Quinam hi? an qui iter regularis disciplinæ passim prætergrediuntur, & quotidianis præuaricationibus religiosæ Vineæ bottos diripiunt? an intelliguntur dæmones, qui vias nostras obseruant, & bonorum operum fructu spoliant? an forsitan illi, qui videntes deuastatum ordinis vigorem, bonis eius temporalibus inhiant? Huc certè respexit Cardinalis à Vitriaco, qui enumeratis monastici status abusibus, subiungit: *Idcirco facti sunt hodie contemptibiles Deo & hominibus odibiles, & facta sunt bona eorum in rapinam & di-*

Hist. Occid. cap. 10.

CAPVT LII.

& direptionem; dum principes & potentes non minùs proni sunt ad auferendum, quàm quondam fuerant ad largiendum. Vtcumque sit; horrenda hæc vineæ strages, quam Dominus apud Isaiam interminatur:

Isai. 5.

Et nunc ostendam vobis quid faciam vineæ meæ: auferam Sepem eius, & erit in direptionem: diruam maceriam eius, & erit in conculcationem. Hinc illæ lacrymæ, quibus Threnodus vates lugubriter hanc vineam plangit:

Quod tirenis dignum & lamentatione.

Thien. 1. 12.

O vos omnes, qui transitis per viam, attendite & videte, si est dolor sicut dolor meus; quoniam vindemiauit me, vt locutus est Dominus in die iræ furoris sui. Sanè Ordinis nostri ruinam integro libro Abbas Trithemius graphicè descripsit, & deplorauit. Ioannes à Bosco Cælestinus ad Ieremiæ imitationem lamentationes quoque super eius ærumnis composuit.

Quis aper, qui eam exterminauit.

Trith. orat. 5. hab in Conuent. Abb.

Sed hæc reliqua exponamus. *Exterminauit eam aper de silua.* Quis verò hîc *aper*? His verbis aperit Trithemius: *Aper verò de siluâ, voluptas carnis intelligitur, per quam disciplina regularis funditus dissipatur, virtutes omnes de monasterio pelluntur, aditus vitiis & inauditis sceleribus reseratur. Nam sicut aper in luto fœtido delectabiliter voluitur: Sic claustrales luxuria & voluptatibus dediti ad scaturiginem omnium vitiorum prolabuntur.*

Singularis ferus.

Addit Dauid: *Et singularis ferus depastus est eam.* Hic eidem Trithemio est auaritia, & rerum temporalium cupiditas atque abundantia.

Ecele. 2. 4.

Cant. 2.

Duodecim vulpes quæ eandem demoliuntur.

Sed vt Dauid extremam plantatæ ab ipso Deo vineæ calamitatem suo calamo espressit, ita sapientissimus eius filius Salomon, qui intèr arguments potentiæ suæ illud recenset, quòd *plantasset vineas*; ita illis optimè prospectum volens, Sulamitidis sodales monet: *Capite nobis vulpes paruulas, quæ demoliuntur vineas.* Monenti obsecundans doctissimus Trithemius, vulpecularum harum venationem instituit, & duodecim vafras profectò, & malignas Benedictinam exterminantes *vineam* cepit, & posteris tradidit occidendas. Syllabum earum hîc exhibuisse suffecerit, vt caueri porrò queant.

Trith. orat. 5. in Conuent. Abb.

Prima est, indiscreta susceptio inutilium personarum. 2. Negligens instructio Nouitiorum. 3. Puerorum & de proximo seu vicino susceptio. 4. Ordinem ingredientium non recta intentio, & propositi sancti in aliis tam cita obliuio. 5. Studij Regularis omissio. 6. Monachorum de cœnobio frequens egressus. 7. Nimia cupiditas & solicitudo diuitiarum. 8. Inutilium promotio Prælatorum. 9. Debitæ correctionis omissio. 10. Negligens & inconsulta visitatio Monachorum. 11. Nimium studium dilatandi Ordinem, vel reformationem. 12. Malitia temporum, & semper hominum cœca prorsus ambitio. Hæ sunt vulpes nostram deuastantes vineam, & aliæ quidem vno, aliæ alio loco & tempore interitus occasionem dederunt.

Quando contigerit prima Ordinis nostri inclinatio.

Quo autem tempore florentis *vineæ* status inclinare primùm cœpit, non vsquequaque constat, & verisimile est, nunc hîc, nunc ibi paulatim aliquid de exactâ Regulæ obseruantiâ remissum, atque ita sensim sine sensu maiorem inuectam laxitatem. Nam & hîc, si vllibi verum istud Magni Gregorij pronunciatum:

Greg l. 31. Moral. c. 9.

In vnoquoque lapsu à minimis semper incipitur: & succrescentibus defectibus ad grauiora peruenitur. Ex paruis igitur initiis magnorum Ordinum ruina.

Circa tempora Caroli Magni.

Videtur autem illa, quantum colligere licet, nostro Ordini obuenisse circa tempora Caroli Magni, aut paulò antè, nam in Synodis tum celebratis plerumque inculcatur S. BENEDICTI REGVLA, à quâ scilicet iam in parte recessum erat, alibi plus, alibi minus.

Trith l. 1. de vir ill. Ord. S. Bened. c. 9.

Et auctor est Trithemius, per annos fermè ducentos Ordinem S. BENEDICTI in magnâ sanctitate perdotasse; quod verum crediderim, etsi alicubi laxari disciplina cœperit, cui deinceps accesserit incrementum.

A cubi laxari disciplina cœperit, cui deinceps accesserit incrementum. Cui quidem Conciliorum obuiatum decretis. Ex quibus hîc, vt ad Carolum Magnum veniamus, quædam ordine temporum subiiciemus; vt liquidò constet ante Ludouici Pij tempora in Monasteriis Galliæ, & alibi Regulam S. BENEDICTI (quod aliqui negarunt) fuisse receptam.

Ex Conciliis colligas iam ante cœpisse Monachos deficere.

Apud Sirm. tom. 1. conc. Gall.

Inter Canones Augustodunenses S. Leodegarij Episcopi, circa annum Christi 670. hic Canon occurrit: *De Abbatibus verò vel Monachis ita obseruare conuenit, vt quidquid Canonicus Ordo, vel Regula S. BENEDICTI edocet, & implere & custodire in omnibus debeant.*

Anno 742. In Concilio Ratisbonensi, sub S. Bonifacio, c. 16. decretum, vt *Monachi & Ancillæ Dei*

B *Monasteriales iuxta Regulam* S. BENEDICTI *viuere studeant.* Eodem anno in Liptinensi Synodo, similiter ferè statuitur: *Vt Monachi & Ancillæ Dei Monasteriales, iuxta Regulam* S. BENEDICTI *cœnobia vel Xenodochia sua ordinare, gubernare, viuere studeant: & vitam propriam degere secundum prædicti Patris ordinationem non negligant.* Vt videas autem inclinatam iam tum Benedictinam disciplinam, in aliâ Liptinensi Synodo sequenti anno celebrata: *Abbates & Monachi receperunt Regulam S. Patris* BENEDICTI, *ad restaurandam normam Regularis vitæ.* Receperunt, inquam, non primò quasi aliàs nunquam receptam (vt quidam intellexêre) sed ad *restaurandam* iam pridem stabilitam, & deinde collapsam *normam Regularis disciplinæ.* Non modicam au-

C tem fuisse hanc à regulari obseruantia prolapsionem, sequentia ostendunt: *Fornicatores autem & adulteros, qui sancta loca vel monasteria ante tenentes coinquinauerunt, præcipimus inde tollere & ad pœnitentiam redigere. Et si post hanc definitionem in crimen fornicationis vel adulterij ceciderint, prioris Synodi iudicium sustineant. Similiter & Monachi & Nonnæ.* Prioris porrò Synodi quam citat, hæc erat sententia: *Si autem Clericus vel Monachus in hoc peccatum inciderit, post tertiam verberationem in Carcerem missus, vertente anno ibi pœnitentiam agat. Similiter & Nonnæ velatæ eadem pœnitentia contineantur, & radantur omnes capilli capitis eius.* Animaduertis, ni fallor, hîc tribus indici pœnam. 1. Monasteria tenentibus, siue clericis. 2. Monachis. 3. Nonnis.

Et accessit non parua ruina, quod Canonici fierent Abbates.

D Iam tum siquidem inualuerat corruptela præficiendi Clericos siue Canonicos Monachorum cœnobiis: magno Regularis obseruantiæ præiudicio. Nam inde fortasse sequutum, vt & Regulares Abbates cœperint magis canonicè, quàm monasticè viuere. & ipsi Monachi Rectorum suorum imitarentur vestigia.

Quos Monachi imitabantur.

Si ex remediis morbum coniicere fas sit, euideos huic rei testimonium exhibet Canon. 25. Concilij Turonensis Caroli Magni tempore celebrati, in quo ita statuitur: *Monasteria Monachorum, in quibus olim Regula* S. BENEDICTI *Patris conseruabatur, sed nunc fortè qualicumque negligentia subrepente remissiùs & dissolutiùs custoditur, vel certè penitus abolita negligitur, bonum videtur vt ad pristinum reuertantur statum, & Abbates eorum-*

E *dem in eodem habitu & vita, quâ ipsâ Regulâ præcipit eos incedere, viuere studeant: quoniam aliqua sunt Monasteria, in quibus iam pauci sunt Monachi, qui prædicti Patris Regulam suis Abbatibus promissam habeant: quippe cum ipsi Abbates magis* CANONICE, *quàm monachicè inter suos conuersari videntur.* Declarant ista, quàm verè antea dictum sit, destructâ sepe, deuastari Vineam: neglectâ Regulâ, perire sensim Religionis formam. Sed iam quæ tantis malis adhibita tandem remedia, dispiciamus.

CAPVT

CAPVT IV.

De Benedictina Vineæ Renouatione.

Psalm. 79. Paraphrastica oratio pro vineæ instauratione.

POSTQVAM electæ ac pridem dilectæ Deo Vineæ miserandam vastitatem Regius Vates descripsit, irati mox numinis clementiam suppliciter implorans, ait: *Deus virtutum conuertere, respice de cælo & vide; & visita* VINEAM *istam, & perfice eam quam plantauit dextera tua.* Quasi luculentiùs ita effatus fuisset: videris à *Vinea* tua hactenus auersus fuisse, sed nunc ô Deus exercituum, cui millia millium Angelorum, imò omnes res creatæ militant, conuertere ab indignatione ad misericordiam, & quando longè recessisti à vinea tua, saltem de cœlesti habitaculo respicere dignare, & vide quàm deformata sit; veni proinde, & visita vineam tuam, & perfice eam, quam plantauit dextera tua, id est, inchoatum à te ipso opus absolue, Ecclesiam testamenti veteris penè destructam reforma, & meliorem redde (ait Bellarminus) quoniam tu eam initio fundasti, & quasi vineam plantasti, non vt periret, sed vt fructum faceret. *Perfice eam*, inquit Augustinus, *non aliam institue.* Hic sensus David pro Ecclesiæ reformatione orantis. Eodem spiritu ac mente pro Benedictina vinea magna parte iam à fera deuastata, à vulpecolis demolita, pios quosdam diuinam interpellasse misericordiam, omninò verisimile est.

Dei in eam miseratio.

Deus autem qui inueterata renouat, quique humanum genus vnigeniti sui sanguine redimere potiùs quàm abolere voluit, non irritas passus has preces, respexit de cœlo vineam istam, eamque sua gratia reflorescere fecit. Nam vt in veteri testamento, afflicto propter peccata sua Israelitico populo Deus semper aliquos prouidit Saluatores, qui eos à nationum iugo liberarent, ita & collapso Ordini nostro subuenire dignatus, & viros plerisque sæculis excitauit, qui pristinum eius florem, quà possent restaurarent.

An S. Odo primus Ordinis reformator. Wion l. 5. ligni vit. c. 3.

Sed enim cui primatus in hoc genere concedendus, aut quo tempore prima Ordinis facta sit instauratio, hic meritò discutiendum. Arnuldus Wion Primum Ordinis Munastici nigrorum Reformatorem nominat S. Odonem, Cluniacensis Congregationis auctorem, qui tum exemplis, tum exhortationibus, tum etiam auctoritate, quâ plurimùm valuit, non solùm in Gallia, verumetiam in Hispania, Italia & Germania Ordinem ex integro correxerit circa annum Domini 930. ita ille, quem sequitur etiam Simon Milletius. Verùm integro sæculo præcessit ea, quæ sub Carolo Magno incœpta, & sub Ludouico Pio eius filio perfecta est renouatio, cuius non vno loco meminit Abbas Trithemius: *Temporibus*, inquit, *Caroli Magni sacratissimi Principis facta est quædam Generalis Reformatio Ordinis in Alemania, in qua multi viri doctissimi claruerunt.* Et orat. 3. in Conuentu Abbatum habita; *Stabularius fidelis fuit Carolus Magnus Imperator, qui Ordinem nostrum collapsum in Alemania* PRIMVS REFORMAVIT. Eundem alibi ita alloquitur: *Suscitare Imperatorum gloriosissime, & Christiana fidei defensor inuicte, Germanorum decus Carole, & vide Monachorum calamitatem, qui Ordinem* BENEDICTI *Patris gloriosum reddidisti, & per vniuersum pene mundum tuo studio dilatasti.* Sic ille.

Præcessit reformatio sub Carolo Magno. Trith. lib. 1. de vir. illust. Ord. S. Bened. c. 9.

Idem lib. Pent. de rum Ord. c. 3.

CAPVT IV.

Gesta eius delibantur.

Vt igitur tanti Imperatoris erga Monasticum Ordinem restaurandum studia explicemus, lubet de eiusdem eruditione pietate & sapientia hic aliquid prælibare, quo gratiore animo merita eius recolamus. Alcuinus Caroli Magni Magister doctissimus, eum passim DAVIDIS nomine compellat (quod an ei proprium, an ascititium, disquirit Andræas Quercetanus in præfatione ad Alcuinum num. 12.) quo sanè eum electo & dilecto à Deo Regi simillimum fuisse non obscurè subindicat. Nam vt parta de hostibus Trophæa, totque subactas gentes præteream, in quibus Dauidem verè repræsentauit, priuatam illius vitam, in qua eiusdem regis pietatem & velut Monasticam adæquauit conuersationem consideremus. Eginhartus, qui ei à secretis fuit, his verbis domesticas eius virtutes describit: *In solemnitatibus veste auro texta, diademate quoque ex auro & gemmis ornatus incedebat: alijs autem diebus habitus eius parum à communi ac plebeio abhorrebat. In potu ac cibo temperans, sed in potu temperantior: quippe qui ebrietatem in qualicumque homine, nedum in se, ac suis plurimum abominabatur. Inter cœnandum aliquod elegans dictum, aut Lectorem audiebat. Legebantur ei historiæ & antiquorum res gestæ. Delectabatur & libris S. Augustini, præcipuè ijs quos de ciuitate Dei inscripsit. Vini & omnis potus adeò parcus in bibendo erat, vt sub cœna raro plus ter biberet. Erat eloquentia copiosus & exuberans. Nec patrio tantùm sermone contentus, sed & Latinam linguam ita didicit, vt æquè illa ac patria lingua perorare sit solitus; Græcam vero meliùs intelligere quàm pronunciare poterat. Ecclesiam manè & vespere, nocturnis item horis, & Sacrificij imprimis tempore, quando valetudo permitteret, impigrè frequentabat. Legendi atque psallendi disciplinam diligentissimè per suos emendauit, erat enim vtriusque admodum eruditus; quamquam ipse nec publicè legeret, nec nisi submissim, & in commune cantaret.* Hæc ille.

Eginh. in vit. c. 7. Eius vestitus.

Sobrietas.

Lectionem mensæ adhibebat.

Eloquentia

Cura sacrorum. Cap. 8.

Cilicium.

Exemplo Dauidis cilicium sub regali habitu semper gessisse alterum hunc Dauidem, testis est, qui vitam eius in litteras satis cordatè, misit Engolismensis Monachus. In Aquisgranensis Ecclesiæ Martyrologio dicitur, *quod ab ineunte ætate sæculi pompam despiciens, imperialis potentiæ gladio, & sanctæ prædicationis verbo, vitaque salutaris exemplo, conuertit Guasconiam, * Hispaniam, atque Galatiam. Conuertit quoque ad Dominum Frisiam, Alemaniam, atque triplici tropæo Saxoniam.* De eodem Frederico I. Imperator in Diplomate de eleuatione corporis S. Caroli Magni, ita ait: *Ipse tota cordis intentione ad æterna vitæ præmia anhelans, ad dilatandam gloriam Christiani nominis, & cultum diuinæ Religionis propagandum, quot Episcopatus constituerit; quot Abbatias, quot Ecclesias à fundamento erexit, quantis prædijs ac beneficijs illas ditauerit, quantatum largitate eleemosynarum non solùm in cismarinis, sed etiam in transmarinis partibus resplenduerit, ipsa eius opera & gestorum volumina, quæ plurima & maxima sunt, fide oculata pleniùs declarant.*

Studium dilatandi Euangelij.

* al. Germaniam.

Episcopatus & Ecclesias fundauit.

Sed vt de Monasterijs aliquid dicamus, in historia de Lantgrauijs Thuringiæ cap. 6. scribitur: *Iste Carolus fundauit Monasterium in Homburg, & plura alia secundùm litteras Alphabeti in*

CAPVT V.

Ecclesia Dei. Qood paulò clariùs expressit in Fastis Belgicis Miræus: Monasteria, inquit, qoattuor & viginti à fundamentis erexit, quibus singulis singulas ex auro litteras ducentorum pondo, ad signandum ordinem & tempus fundationis, attribuit, alia plurima vetustate collapsa instaurauit. Sed & auctor vitæ S. Bonifacij, qui post S. Willibaldum eamdem fusiùs descripsit (quem Othlouum Presbyterum & Monachum cum Henrico Canisio Serarius rerum Moguntiac. libro 3. probat) eiusdem Imperatoris munificentiæ erga Monasteria testimonium perhibet: *Karolus Magnus*, ait, *qui à Roma vsque in Fresiam, ab Vngaria, vsque in Britanniam, omnia regna suo subegit imperio, cum contra eadem decertaret, non aliter victoriam se adipisci credidit, nisi interim omnia Cœnobia, in eisdem regnis iam constructa, supplemento aliquo adiuuaret. Si quis in his dubitet, legat imprimis sua gesta, deinde circumeat Monasteria, quæ sub tempore suo fundata habuit Italia, vel Gallia siue Germania, & inueniet ea aliquâ Karoli largitate sublimata, quædam quidem priuilegio libertatis, quædam verò prædiorum donis, nisi forte ex subsequentibus Regibus, siue Episcopis sint ablata.*

Ist XXIV. Monasteria.

Vit. S. Bonif. l. 1. cap. 43.

Et complura alia eius munificentiam experta.

Hic igitur Carolus pietate, & gestarum rerum amplitudine Magnus, ad Benedictinam vineam nostram oculos conuertens, eiusque miseriæ compatiens, pristino eam nitori studuit restituere. Hic ille augustissimus Imperator est, pro quo (vt scripsit Alcuinus) *tota Sancta Dei Ecclesia vnanimo caritatis concentu gratias agere Domino Deo omnipotenti debebit. Qui tam pium, prudentem, & iustum his nouissimis mundi & periculosissimis temporibus populo Christiano perdonauit clementissimo munere Rectorem, atque Defensorem: qui praua corrigere, & recta corroborare, & sancta sublimare omni intentione studeat, & nomen Domini Dei excelsi per multa terrarum spatia dilatare gaudeat.*

Alia Caroli encomia.

CAPVT V.

Caroli Magni recursus ad Cassinenses.

NVNC temporum serie quæ tam seriò à gloriosissimo Imperatore, eiusque temporibus, circa Ordinem nostrum facta sunt enarremus.

Primò autem occurrit, quod ab Leone Ostiensi recensetur, nimirùm Carolum Magnum regem potitum Victoriâ de Ariche seu Arichiso (alijs Herecciso) Beneuentanorum Duce, redeuntem Beneuento, *Orationis causâ Cassinum petijsse ad Corpus Sancti Patris* BENEDICTI: *séque Fratrum omnium Deo ibidem seruientium orationibus commendasse. Ab hoc primum Rege*, ait, *memoratus Abbas* (Theodemarus) *preceptum confirmationis de totâ hâc terrâ suscepit.* Et mox: *Iussit quoque vt Monachi iuxta preceptum sanctæ Regulæ Abbatem sibi sine cuiusquam præiudicio licenter eligerent. Ad hunc Abbatem idem Carolus per Adalgarium Episcopum de Francia litteras misit: rogans vt aliquot sibi de Monasterio B.* BENEDICTI *dirigeret fratres, qui Regularem disciplinam in illis partibus iam extinctam renouarent. Quod & fecit: mittens illi etiam Regulam, & hymnos, qui tunc ex traditione Regulæ in hoc Monasterio canebantur. Pondus quoque libræ panis & mensuram vini. Sed & calicis mensuram, quam in mixto seruitores accipere debent. Et omnem consuetudinem, quæ tunc in hoc loco seruabatur, scriptam transmisit.* Sic ibi.

Leo Ost. l. 1. Chron. Cass. c. 14. *Cassinum venit.*

Petit subsidium ad reformanda alia Cœnobia.

Sed quonam hæc acciderunt anno? Cardinalis Baronius refert ad annum IESV CHRISTI 787. Iacobus verò Breulius, qui Cassinense Chronicon cum Aimoino edidit, vult accidisse anno 774. *astipulantibus*, inquit, *Francorum Annalibus.* Qui eum eodem modo atque Leo Ostiensis, affirment anno 774. deuictum à Carolo Magno Desiderium Longobardorum regem, & vinctum in Franciam abductum, eodemque capite mox subdat Ostiensis, victoriam eiusdem Caroli de Ariche Beneuentanorum Duce, hinc scilicet existimauit Breulius eam eodem anno contigisse. Verùm labitur; Francorum enim Annales eam in annum 786. referunt, & post hanc de Beneuentanis historiam, agit Leo de Theodemari Epistolâ ad Carolum missâ, non exprimens, an ante, vel post victoriam directa sit, quamuis probabilius sit ex orationis contextu post victoriam, & visitationem corporis S. BENEDICTI, epistulam exaratam. Quod autem Baronius eam ann. 787. assignet, fecit id secutus Reginonem, qui victoriam illam Caroli de Ariche, anno 787. contigisse scribit: Lambertus Schafnaburgensis ad eundem annum ita annotauit: *Carolus Romam veniens Beneuentum profectus est, & Monasterium* S. BENEDICTI *adijt.* Sed hæc de temporum ratione satis.

Quo anno id acciderit.

Correcta Chronologia.

Viguisse autem tum Cassini accuratam regularis vitæ obseruantiam, ipsa Caroli Magni petitio argumento esse potest; eademque non obscurè colligitur ex carmine, quo tantus Rex Paulum Diaconum ibidem Monachum, quem in delicijs habebat, salutauit, quod ex eodem Leone Ostiensi suprà Comment. ad c. 8. vit. S. BENED. nu. 16. reposuimus.

Cassini floret disciplina Monastica.

Verùm domestica Cassinensium disciplina perfectiùs eligitur ex Theodemari Abbatis ad Carolum Magnum Epistola, quam à Francisco Pithoeo I. C. acceptam Chronico Cassinensi subiecit Breulius anno 1603. sed aliud exemplar ex codice valdè vetusto S. Maximini Treuiris descriptum, nobis dum viueret communicauit P. Heribertus Rosweydus, quod hic ad verbum reponimus.

Elicitur ex Epistola Theodemari.

EPISTOLA

Congregationis S. BENEDICTI ad Carolum Regem Francorum De priuatis eorum moribus.

Propagatori ac Defensori Christianæ religionis Domno Carolo per Christi potentiam Regi Sapientissimo ac Fortissimo Theotmar exiguus, & vniuersus Beati BENEDICTI *Patris grex, vestro subditus Dominatui, æternam in Domino salutem.*

TAM per epistolæ seriem, quamque & per sanctum virum Adalgarium Episcopum vestra famina

famina suscipientes, magna sumus exultatione gauisi: dum vestram sublimitatem, Dominamq; nostram Reginam, vestrosque liberos sospites valentesque esse cognouimus. Nec minori etiam tripudio exultauimus, dum vestrarum protelationem finium, victoriarumque de hostibus triumphos agnouimus. Auxit etiam nostrũ res illa gaudium, qui vestram excellentiam de virtute in virtutem succrescentem Dei agrum studiosè excolere addiscimus, ac Monachorum Religionem ad meliorem perducere statum. Certum est quia vos hoc factum beatiores efficiat: dum tale Deo nostro tamque beneplacitum munus offertis. Quâ de re, quia ad beati Patris nostri BENEDICTI doctrinam & luculenta exempla aliquos Monachorum placuit regionis illius vestræ clementiæ informari, iuxtà præceptionem vestram, en vobis Regulam eiusdem Patris, de ipso codice, quem ille suis sanctis manibus exarauit, transcriptam direximus. In fine autem sacræ eiusdem Regulæ, hymnos qui secundum instituta beati Patris nostri per singula officia vel festiuitates cantari debent annexuimus.

Si quem autem monet, quare Beatus BENEDICTVS in æstatis tempore quotidianis diebus ad nocturnale officium vnam tantùm de veteri testamento lectionem legi præceperit, cognoscat necdum eo tempore in Romana Ecclesia, sicut nunc leguntur, sacras scripturas legi morem fuisse, sed post aliquod tempus hoc institutum esse, siue à Papa Gregorio, siue (vt ab alijs affirmatur) ab Honorio. Quâ de re maiores nostri instituerunt, vt hîc in sacro nostro Cœnobio, quod iuxtà sanctum illius corpus institutum est, tres quotidianis diebus æstiuo in tempore ex veteri testamento Lectiones in codice legantur, ne à Sancta Ecclesia Romana discrepare videantur. Nec enim credendum est hoc beato Patri BENEDICTO displicere, sed potiùs gratum ei esse, si quis supra eo quod ille in Dei laudibus instituit, propter Dei amorem adijciendum esse curauerit. Nam & de psalmorum per singulos septimanæ dies diuisione, si cui meliùs visum fuerit quàm ipse beatus Pater instituit, ab ipso habet licentiam vt meliùs æstimauerit canere. Nec debent cogi Monachi, si tamen vestro sapientissimo cordi placet, qui nunc Romano more possunt, iuxta institutionem sacræ huius Regulæ psalmos diuidere: sed possunt (si vobis ita videretur) solito more canentes, arctioris vitæ normam suscipere.

Direximus quoque pondus quatuor librarum, ad cuius æqualitatem ponderis panis debet fieri: qui in quaternas quadras singularum librarum, iuxta sacræ textum Regulæ, possit diuidi: quando pondus, sicut ab ipso Patre est institutum, in hoc est loco repertum.

Misimus etiam mensuram potus, vnam quæ prandio, & aliam quæ cœnæ tempore debeat fratribus præberi. Quas duas mensuras æstimauerunt Maiores nostri heminæ mensuram esse.

Direximus etiam & mẽsuram vnius calicis, quam obseruaturi fratres, iuxtà sacræ Regulæ textum, solent accipere. Beatus Pater noster instituit duo cocta pulmentaria in quotidiana refectione fratribus præparari, & tertium de leguminibus crudis aquâ infusis. Nos verò ex institutione Maiorum nostrorum tria cocta pulmentaria alijs diebus, quartâ & sextâ feriâ, duo tantùm reficiendis fratribus præparamus: excepto quod plures ex fratribus nostris pane tantùm his diebus herbisque hortensibus vescuntur: quorum plerique etiam nec vinum bibunt. Die verò Dominico, & in festiuitatibus præcipuis etiam quartum addimus pulmentum: exceptis secundâ, quartâ & sextâ ferijs. Alijs diebus prandentibus fratribus, quum vinum nobis abundat, singulas phialas miscere facimus. In summis quoque festiuitatibus, hoc est in Natiuitate Domini, in Epiphania, in Pascha, & in tertia feria post Pascha, quando nobis grandis festiuitas est, in Ascensione Domini, & in Pentecoste, in S. Ioannis, & in S. Petri, & in S. Laurentij, & in S. Mariæ, & in Sanctorum Martini, BENEDICTI, & in ambis ad prandium faciamus miscere. Præter hæc etiam æstatis tempore post Nonam, si est aliquid de pomis, & singulas phialas nostris fratribus præbemus. Cùm verò tempus sectionis fœni est, etiam potionem ex melle ad horam quartam laborantibus fratribus propinamus.

CAPVT V.

Volatilia nunquam nisi die Natalis Domini, si est vnde, vsque ad dies octo comedimus. Similiter etiam Paschalis festi diebus. Sed de esu volatilium tam cautè prudentissimus Pater noster in sua Regula posuit, vt si velint comedere Monachi, quum opportunum est, non subiaceant culpæ. Si verò eis à suo tale edulium non præbetur Abbate, vt quasi ex debito hoc non possunt requirere. Multi tamen fratrum nostrorum neque volatilia comedunt, neque vinum vnquam, nisi de sancto calice bibunt.

Sanè quia percunctari dignati estis, quid vestimentum cucullæ debeat intelligi. Cucullam nos esse dicimus, quam alio nomine Casulam vocamus. Et inde est quod in hieme villosam, in æstate puram aut vetustam beatus Pater habendam instituit: quia scilicet hoc genus vestimenti solet cum villis intexi.

Illud autem vestimentum, quod à Gallicanis Monachis Cocula dicitur: & nos Cappam vocamus, quod propriè Monachorum designat habitum, Melotem appellare debemus, sicut & hactenus in prouincia à quibusdam vocatur, de quo (sicut beatus Gregorius scripsit in libro Dialogi) ereptus ab aquâ per Maurum Monachum puer Placidus dixit: *Ego quum ab aquâ abstraherer, melotem supra me Abbatis cernebam: eumque me ab aquis educere considerabam.* Quod tegumentum ideò sic appellatum est, quia solebant antiquitus de illius animantis pelle fieri, quod melos propter rotunditatem sui corporis appellatur. Quod genus bestiolæ à nonnullis taxus appellatur. De genere tegumenti nihil beatus BENEDICTVS in suæ textu Regulæ loquutus est, ob hoc scilicet (vt conijcere possumus) quia diuerso modo hoc vidit à plerisque Monachis vti tegumenti: Nam Galliarum Monachi (sicut vos nostis) breuius huiusmodi & strictius vestimentum habent. Græci verò propter operimentum capitis, modicum quiddam tantùm ante pectus, & à dorso dependens. Transmarini autem Monachi huiusmodi operimentum pellicium habent. Ergo quia tantam in hoc beatus BENEDICTVS indumento diuersitatem vidit: vnicuique Monachorum quid ex his potiùs eligere voluerit, proprio arbitrio dereliquit. De numero autem & qualitate vestimentorum sic beatus Pater noster in sua Regula posuit: vt tamen in prouidentia sit Abbatis, quomodo debeat, pro suauni-

CAPVT VI. cuique distribuere necessitate. Sed & ipse Pater dixit, quia in temperatis regionibus minus, in frigidis plus vestimenta sit opus haberi. Seniores tamen nostri & præteriti Abbates instituerunt fratribus nostris, propter conuersos labores, tunicas habere duas grossiores in hyeme, vnam subtiliorem in æstate. Similiter & loco Cucullarum duos, quos nos dicimus mantos, qui ex grossiori fago fiunt: & vnum in æstate subtiliorem operimentum. Cucullas autem ideò non habemus, quia maioris sunt pretij, & quia nobis Pater noster aliàs præcepit talibus vestibus vti, quales possint in prouincia viliùs emi.

Habent autem fratres nostri & dupliria femoralia, multi tamen ex eis Deo iouante, in tantùm se continent, vt neque femoralia habeant, neque amplius quàm duplicia (secundùm regularem textum) indumenta.

Statuit autem Venerabilis Pater, vt scapulare Monachi propter opera habeant: quod ab hoc scapulare dicitur, quod scapulas præcipuè tegat & caput. Quo vestimento omnes in hac terrâ rustici vtuntur: pro quo tegumento nos ex grossiore textu ad melotis similitudinem operimentum habemus: nisi quod manicæ in hoc vsque ad manus pertinentes habentur.

Præter hæc addimus vnicuique sicut ei opus est: Nam senibus nostris gunnas pelliceas tribuimus. Infirmis etiam in culcitris iacere permittimus: Et vnicuique omninò, sicut sua exposcit necessitas præbeamus concessum est. Concessum est etiam fratribus nostris habere manutergia, siue ad tonsuræ obsequium, siue ad codices, quos ad legendum suscipiunt, inuoluendos.

Præter regularia quoque ieiunia, in vigilijs præcipuarum festiuitatum vsque ad vesperam ieiunamus, & à vespera vigiliarum per totam noctem & diem festiuitatis vsque ad Completorij officium genua non flectimus, Dominicis quoque diebus & à Domini Natiuitate vsque ad octauam diem: à Pascha quoque vsque ad Pentecosten similiter ad publicum officium genua non flectimus.

Textum quoque promissionis, quo ordine solebant anteriores Monachi Regulam Sanctam in hoc loco promittere, ecce intra hanc Epistolam in breui paginula exaratum direximus vobis.

In nomine Domini promitto me ego ille, in sacro Monasterio beati Martyris, siue Confessoris ille, secundùm instituta Beati BENEDICTI, *coram Deo & sanctis Angelis suis, præsente etiam Abbate nostro illo, omnibus diebus meis in hoc Sancto Monasterio à modo & deinceps perseueraturum, & in omni obedientia quodcumque mihi præceptum fuerit obediturum. Ego ille talis hanc promissionem à me factam manu propriâ coram testibus scripsi & roboraui.*

Vale Salus Patriæ, lumenq́, decusq́, tuorum,
Maxime regnantum, noster & altus amor.

CAPVT VI.

Notæ in præcedentem Epistolam.

QVOD Cassinensium, quæ æuo isto vigebat viuendi ratio, hac vt diximus, Epistolâ explicetur, eamque Carolus Magnus tanquam ideam expetierit, ad quam Franciæ Monasteria conformaret, visum est illi Notas quasdam adijcere.

Qui præponitur Titulus, EPISTOLA CONGREGATIONIS S. BENEDICTI &c. est ex vetostâ membranâ S. Maximini, deest verò editioni Breulij.

THEOTMAR.] Breul. *Theodemar*, de quo Leo Ostiensis in Chronico Cassinensi lib. 1. cap. 13. *Theodemar duodecimus à beato* BENEDICTO *Monasterij adeptus regimen, præfuit annis nouemdecim.* Arnoldus Wion ligni vit. l. 1. c. 5. ait, creatum die 29. Iunij, anno 778. præfuisse annis 18. mensibus 11. diebus 7. obijsse anno 797. die 5. Iunij, & iuxta Ecclesiam S. Martini sepultum. Verùm Antonius Yepez in Chronico ad annum Christi 529. cap. 4. secutus correctionem Matthæi Laureti editionem Leonis Ostiensis, ponit eum creatum anno 773. defunctum verò 792. & in ordine Abbatum ponit 23. quia 11. Abbates, qui in Lateranensi Monasterio Romæ præsiderunt, quos Wion seorsim nominat, Lauretus vt continuam ostendat successionem, in serie Abbatum Cassinensium reponit. *Theodemarus Abbas Cassinensis quando vixerit.*

ADALGARIVM EPISCOPVM.] Deest Breulio τὸ, Episcopum, sed talem fuisse constat ex Leone Ostiensi: cuius verò sedis non æquè exploratum. In Trecensium Episcoporum Catalogo apud Democharem Tom. 2. de Missæ Sacrificio 31. nominatur *Adelgarius*, qui videtur ad tempora Caroli Magni fortassis pertinere. Occurrit & Alius *Adalgarius* Episcopus apud Aimoinum l. 5. de Gest. Franc. c. 35. sed annis propè centum hoc posterior, quippe qui Carolo Caluo imperante vixerit, & ab eo missus in Italiam. *Adalgarius, quis.*

VESTRA FAMINA.] Minùs rectè Breul. *vestram famam.*

VALENTESQVE COGNOVIMVS.] Interponitur in textu Breul. *esse*. Et pro *vestrarum protelationem finium*, habet *vestram*. Et mox pro *agnouimus, accepimus*, & pro *addiscimus, didicimus.*

BEATIORES EFFICIAT.] Breul. *efficiet*, & pro *tamque beneplacitum, tamquam beneplacitum.* Meritò autem Theodemarus animat Carolum Magnum ad Reformationem prosequendam duplici hoc titulo: quod nimirùm beatitudinem suam augebit, & Deo rem efficiet longè gratissimam. Hinc Ioannes Nider lib. 2. cap. 7. de Reformat. Religios. ex professo probat præmium accidentale augeri ei, qui Ordinem reformat: qui deinceps etiam declarat quàm Deo acceptum tale opus ob zelum animarum, & quod in ordine reformato procuretur conuersio peccatorum, subueniatur in peccata ruituris, & quod primitiui Religiosorum Patroni efficiantur reformantibus fauorabiles. *Præmium reformantium Ordines Religiosos.*

EN VOBIS REGVLAM BEATI PATRIS.] Breul. *volumen vobis Regulæ eiusdem.* De autographo autem Regulæ ab ipso Patriarcha scripto actum in Disquisitionibus, pag. 107.

PRÆCEPERIT.] Breul. *præcepit.*

SACRAS SCRIPTVRAS LEGI MOREM FVISSE.] Breul. *Sacra Scripturæ Lectiones fuisse.* Videtur autem allucinari Theodemarus, nam in Concilio Laodiceno can. 17. statuitur vt *Psalmis Lectiones misceantur.* Et Gelasius I. diu ante Gregorium cap. *Sancta Romana*, totius anni Lectiones ordine digessit, & quæ ex Scriptura æstatis tempore legendæ, apertè

dæ, apertè designauit, quod mirum Theodemarum ignorasse, & contrarium, nescio vnde acceptum, hic asseruisse.

A Sancta Ecclesia Romana discrepare.] Non minùs mirum videri queat: quod in his recitandis Lectionibus, cùm Romana Ecclesia conuenire voluerint, cùm in tam multis alijs, & tota penè officij forma non modica supersit discrepantia.

Qui nunc Romano more psallunt.] Vsitatum in Gallia à tempore Pipini regis, vt Romano modo psallerent Monachi, constat ex Capitulari Aquisgranensi Caroli Magni anno 789. can. 80. cuius verba superiùs dedi pag. 729.

Si vobis ita videretur.] Breul. habet, *videtur.*

Quatuor Librarum.] Ex hoc fortassis capite suspicatur eruditissimus Menardus epistolam hanc non esse Theodemari, si enim *pondus libræ*, vt in suis Declarationibus aiunt Cassinenses, sit *unciarum triginta trium & semis*, eaque mensura nonoullis enormis videatur, quid dicendum de hâc Theodemari quatuor librarum, siue vnciarum 48. ita vt triginta duæ prandio, cœnæ verò sexdecim deputentur? Voluit enim S. Benedictvs tertiam partem reseruari cœnaturis.

In qvaternas qvadras.] Minùs rectè impressa Breulij, *quaternos quadros.* Nam in Regula Magistri cap. 17. & alibi sæpe legitur *quadra*, & notum illud Iuuenalis Sat. 5.

Vt bona summa putes alienâ viuere quadrâ,

Et Martialis lib. 6. Epig. 75.

Cùm mittis turdumve mihi, quadramve placentæ.

Et lib. 9. Epig. 92.

Libetur tibi candidas ad aras,
Secta plurima quadra de placenta.

Quod autem hic dicitur in quaternas quadras singulos panes diuidendos, expendimus lib. X. pag. 903.

Sacræ textvm Regvlæ.] Breul, *Sacrum textum.*

In hoc est loco repertvm.] Vide quid de hoc retulimus pag. 901.

Mensvram potvs vnam.] Deest τὸ, *vnam* Breulio.

Mensvram vnivs calicis.] Hæc mixti mensura, siue biberis, de quibus S. Benedictvs Reg. cap. 35. & 38. & nos in Disquisit. pag. 915. 916.

De legvminibvs crvdis aqva infvsis.] Hæc expensa sunt, p. 907.

Nativitate.] Breu. *Natale.*

Tertia Feria.] Breul. *Sexta:* quænam hæc festiuitas nondum reperi.

Et in ambis.] Legit hic Breulius *Iam bis.* Credo legendum, *etiam bis.*

Faciamvs miscere.] Breulius: *miscere faciamus.*

Æstatis tempore post Nonam si est aliqvid de pomis, et singvlas phialas nostris fratribvs præbemvs.] Breul, *De pomis & phialis nostris fratribus præbemus.*

Ritus bibendi post Nonam. Ecce antiquum morem bibendi post Nonam in Ordine nostro iam tum vsitatum. Vnde vsus Cistertiensis cap. 83. inscribitur de *bibere post Nonam.* Et in primarijs Præmonstratensium Statutis de eodem agitur distinct. 1. c. 6. vbi æstiuo tantùm tempore, sicut & hoc loco hic potus indulgetur. Similiter S. Dunstanus in Statut. c. 5. agens de æstatis tempore, ait, *Nona celebrata poculisque haustis dica-* A *tur versus:* Deus in adiutorium, *more solito, & quidquid necesse fuerit, etiam tunc operentur.* Et cap. 2. *A festiuitate S. Martini, refectis fratribus Ecclesiam intrantibus, agatur signum Nona, quod sequatur ipsa laus, quam Nonam non sequitur potus vsque ad Purificationem Sanctæ Mariæ, sic agitur omnibus solemnibus diebus.* Hiberno proinde tempore si occurrebant festa, hic potus permittebatur. Statuta Lanfranci cap. 1. §. 2. in ipso die Purificationis ita decernunt: *Cantatur Nona, quâ cantatâ exeat Prior & sonet cymbalum, & postea vadant in refectorium. Hanc consuetudinem habeant vsque ad Dominicam Palmarum exceptis ieiuniorum diebus.* Ekkehardus B lib. de casibus Monasterij S. Galli cap. 11. vocat *Nonales biberes: Abbas,* inquit, *inuitat tandem omnes ad Nonales fratrum, quibus conscripti erant, biberes.* Quid hoc sibi vellet non assecutus est Goldastus in cap. 9. eiusd. Lib. Nam *biberes* ex Alemannico Bier putauit dictos, quod c. 9. prætexuerit in Ekkehardo, *Nonalem cereuisiam.* Sed quid *biberes* fusiùs diximus pag. 916. *Nonales* autem dicuntur, non à nonis aut decimis tributis, de quibus in Capitular. Caroli Magni in addit. anni 16. c. 5. 6. 7. 10. 12. neque vt *Nonales* sint idem quod *festiui*, dicente Vgutione: *Nonales vel nonalia dicuntur* Nona & *Nundina:* Sed ad horam dici *Nonam* fratribus præberentur. Originem Hugo Menardus ex Regulæ C Magistri profluxisse arbitratur, quæ cap. 27. hunc ritum ita explicat. *In his æstatis diebus cùm ad sextam proficitur, post dictam Nonam cotidie exiens Abbas de oratorio in sua sedeat cathedra, & circumstantibus ante eum in ordine omnibus, electo à Cellerario vino, misceantur ab hebdomadarijs in consueto vase per singulas mensarum decadas omnium singula potiones secundum numerum Congregationis & summ. Statim surgens Abbas oret cum omnibus, & post orationem antequam sedeat, oblatum sibi vas cum mixto signet. Mox secum omnes ad mensas suas, subeat sicut consueuerunt, sedere, & bibens prius ipse, deinde singillatim mixtum per mensas singulas omnibus faciat propinari.* Sic ibi. Quod autem hic dicitur, *æstatis* D *tempore post Nonam, si est aliquid de pomis, & phialas nostris fratribus præbemus*, videtur prior illa pars de pomis posteà correcta & abrogata can. 10. Aquisgranensis Synodi.

Nonales biberes, quid.

Nona & Vnde dicantur.

Vnde profluxerit hæc consuetudo.

Cvm verò tempvs Sectionis foeni est.] Illud, *Foeni* non est apud Breulium. Vides strenuos S. Benedicti Discipulos eiusdem vestigijs & Regulæ præscripto inhærentes, segetes quoque messuisse, quod & ab alijs non rarò factitatum legitur: Vnde in libro vsuum Cistert. est caput 84. *De tempore secationis & messionis*, vbi tamen, quæ hîc permittitur ex melle potio, ferè reijcitur: E *Lac si habuerit Conuentus siue coctum siue crudum, pro vno generalium pulmentorum reputabitur. De melle autem numquam & nusquam fiat generale: nisi id Abbatis visum fuerit pro pulmentorum penuria & mellis abundantia.*

Monachi in agris operarij.

Propinamvs.] Breul. *Proponimus.*

Volatilia nvnqvam nisi in die natalis.] Hinc desumptus Canon 78. Concilij Aquisgranensis, quem adi.

Paschalis festi diebvs.] Breul. Paschalibus festiuitatibus.

Velint.] Breul. *Vellent.*

Si verò.] Breul. *Sin autem.*

Hoc non possvnt.] Deest Breulio *hoc*, legitque *possint.*

Cvcvllæ debeat.] Breul *habeat.* Quale vestimenti

CAPVT VI.

menti genus sit cuculla, casula item & cappa, ex professo in Disquisitionibus tractatum lib. 5. Vide quoque infrà canone 22. Aquisgranensis Synodi.

Cvm villis.] Malè apud Breul. *Vilius*.

Vestimentvm.] Breul. *indumentum*. Et pro *Cocullа* habet *Cuculla*, & mox *propriè*, legit *proprium*.

Melotem.] Vide Commentarium nostrum ad cap. 7. vitæ S. Benedicti, num. 6. & Disquisitiones pag. 476.

Et hactenvs in provincia.] Breul. *Hactenus in hac prouincia*.

De qvo genere.] Abest *quo* apud Breul.

In svæ.] Breul. *in suo*.

Tegvmenti.] Rectiùs Breul. *tegumento*.

Laxe.] Breul. *Latiùs*.

Sicvt vos nostis.] Desideratur apud Breul. *Vos*.

Modicvm qvidam.] Et hoc *quiddam* abest Breulio.

Volverit.] Breul. *Vellent*.

Conversos labores.] Meliùs apud Breul. *Diuersos*.

Tvnicas habere.] Præponit Breul. *Tres*.

Mantos.] Breul. Feminino genere repræsentat *Mantas*. Quid sint diximus p. 757. Post vocem *Mantos* subijcit Breul. Quod hîc subintelligitur, *habemus*.

In æstate svbtiliorem.] Mantum scilicet, vt in vniuersum tres habeant. Deficit apud Breulium τὸ *subtiliorem*, legitque: *Vnum in æstate operimentum*. Minùs rectè, quia subtiliorem opponit grossiori, quod præcessit.

Cuculla an magni pretij.

Cvcvllas non habemvs, qvia maioris svnt pretii.] Mirari licet cur propter pretij excessum Cassinenses scribat Cucullâ caruisse, cùm ex vili materia & breuior strictiorque esse queat; neque verò pretiosior sit quæ à S. Benedicto præscribitur. Pelagius sanè Papa, non magni pretij suo tempore fuisse cucullas ostendit, cùm Sapando Episcopo Arelatensi scribit epist. 4. tom. 1. Conc. Galliæ, D vt sibi Cucullas, vel Colobia comparari faciat, *quæ pauperibus erogari possint*. Quod ipsum Epist. 8. ad eundem repetit his verbis: *Vt vestes quæ pauperibus erogentur, id est, Cucullas & tunicas atque saga comparari faciatis, & ad portum Romanum, Deo propitiante dirigere*.

Pater noster alias præcepit.] Non habet *alias* Breul. Et pro eo quod sequitur, *Talibus vestibus vti, quales*, legit ipse perperam, *vestimentis, vti, quales*.

Femoralia.] De his eorumque siue domi, siue foris, vsu, videndæ Disquisitiones p. 475.

Regvlarem textvm.] Breul. *Regulæ textum*.

Qvo vestimento omnes.] Breul. *Penè omnes*.

Melotis.] Breul. *Melotum*.

Pertinentes.] Meliùs Breul. *Pertingentes*.

Guna quæ vestis.

Gvnnas pelliceas.] Breul. Habet *geminas pelliculas*. Sed nostra lectio non prorsus improbanda: est autem *Guna* vestis pellicea. Moschopulus: *Γούνα, ἡ γοῦνα. γούνα* est barbarica vestis ex pellibus caprinis.

Cincheardus Episcopus Ventanæ ciuitatis epist. ad Lullum, quæ est 74. inter S. Bonifacij: *Tunica lanea, aliaq; linea, sicut mos est apud nos habendi, calligas & perispsemata, orarium & cocullam & Gunnam breuem nostro more consutam*. Gutbertus eidem Lullo epist. 89 *Gunnam de pellibus lutrarum factam tuæ fraternitati misi*. Quibus locis Serarius legen- A dum suspicatur *Gurdam*. A *Guna* est *gunatus*, siue *guna* amictus. Luitprandus in Legat. *Nec ipsa capiet eum, in qua ortus est, pauper & Gunata, id est, pellicea Saxonia*. Plura vide in Glossario Græcob. Meursij.

Culcita, quid.

In cvlcitris.] Mattam S. Benedictvs in genere assignauit, quæ quia durior ægrotis, hinc illis culcitræ benignè indulgentur: Alij vocant *Culcitam*. Plautus in milite: *Cassidem habens Ferrugineam, Culcitam ob oculos laneam*: Etymologiam exponit Varro lib. 4. de linguâ Latinâ: *Quod Sagus aut tomentum aliudve quid calcabant, ab inculcando Culcita dicta*.

B Præbeamvs concessvm est.] Breul. *Præbemus*. Atque ibi punctum faciens, sequens membrum inchoat: *Concessum est etiam*, quod aptius videtur.

Manvtergia.] Isidorus lib. 9. Etymolog. cap. 26. *Facitergium & manutergium à tergendo faciem & manus vocatur*.

Ad codices qvos ad legendvm svscipivnt involvendos.] Nota munditiæ studium & conseruationis librorum: huius enim gratiâ, qui in Capite Quadragesimæ ex Regulæ præscripto suscipiebantur libri, manutergijs inuoluebantur, ne scilicet nudæ manus contactu facilè maculentur.

C Completorii officivm.] Breul. *Vsque ad Cõpletorium*.

A Domini nativitate.] Deest Breulio *Domini*.

Anteriores.] Breul. *Antiquiores*.

Textvm qvoqve promissionis.] Vide suprà quid de hâc formula notaui pag. 408.

Ego ille.] Breul. Ego N. eodemque modo in sequentibus, olim autem pro N. quod nunc obtinuit, consueuisse poni Ill. notissimum est ex libro Sacramentorum S. Gregorij Papæ, vbi in collectis de communi Sanctorum passim occurrit.

Angelis svis.] Breul. *Sanctis eius Angelis*.

In hoc sancto Monasterio.] Non habetur *Sancto* apud Breul.

Vale Salvs.] Et hoc distichon deest impresso Breulij exemplari.

CAPVT VII.

Continuata Caroli Magni erga Monasticum Ordinem studia.

Quid congesserit post hanc epistolam.

Hactenvs Epistola: quo modo autem illa Carolus Imperator vsus sit, non arbitror satis liquere. Breulius recitata Epistola, hæc subijcit: E Reformatio Cœnobiorum Ordinis S. Benedicti in Gallia per Carolum Magnum, euocatis (vt dictum est) aliquot Monachis Cassinēsibus attentata, an effectum sortita fuerit, incertum: sed diu non durasse certissimum est. Nam Ludouicus Pius Imperator, rexque Francorum, filius eius, in hoc etiam negotio plurimum laborauit. Sic ille.

Tom. 1. Conc. Gall. Carolus Magnus multa Concilia coegit ad restaurandam disciplinam Monasticā.

Ex Concilijs, quæ deinceps post datam hanc Epistolam celebrata fuere, ipsiusque Caroli Capitularibus vtcumque colligitur non neglectam prorsus Monachorum curam. Nam quod anno regni eius 11. Christi 779. in Synodali Conuentu editum est Capitulare, tertio loco statuit, vt *Monasteria quæ regularia fuerunt, secundum Regulam viuant*. Capitulare Aquisgran. anno 789. agit de Monachis & Clericis. c. 14. 22. 26. 27. 31. 52. & de monastica pro-

batione

batione 73.canone autem 80.statuitur:vt *Monachi cantum Romanum per nocturnale & gradale officium peragant.*

Subijciuntur ad calcem & alia Capitula, quæ vt habet inscriptio, ad *Monachos propriè spectant*, & eidem loco & anno in nonnullis codicibus adscribuntur. Quæ quidem iuxta seriem capitum Regulæ S. BENEDICTI. ipsiusque phrasibus exprimuntur. Anno 794. celebratum est Francofordiense Concilium, in quo pro Monastica disciplina quartò citatur Regula S. BENEDICTI. Sed peculiarem omnino curam, quam de Monachis habuit, ostendit Capitulare Interrogationis, quod anno Imperij sui vndecimo (id est Christi 811.) edidit, de ijs quæ pro communi omnium vtilitate interroganda constituit. *De conuersatione Monachorum, & vtrum aliqui Monachi esse possint præter eos, qui Regulam* S. BENEDICTI *obseruant. Inquirendum etiam, si in Gallia Monachi fuissent priusquam traditio Regulæ* S. BENEDICTI *in has parochias peruenisset.* Anno autem 813. vt Eginhartus in Chronico loquitur, *iussu Caroli Concilia super statu Ecclesiarum corrigendo per totam Galliam ab Episcopis celebrata sunt: quorum vnum Moguntiaci, Alterum Remis, tertium Turonis, quartum Cabilone, quintum Arelate congregatum est.* In eo autem, quod primo nominatur loco, Concilio Moguntino in Claustro Basilicæ S. Albani celebrato, in tres turmas diuisi erant, qui ad Concilium conuenerant. In prima sedebant Episcopi. In secunda consederunt. *Abbates, ac probati Monachi Regulam* S. BENEDICTI *legentes, atque tractantes diligenter, qualiter Monachorum vitam in meliorem statum, atque augmentum cum Dei gratia perducere potuissent.* In tertia denique turma sederunt Comites & Iudices: In eo autem can. 9. Abbates cum Monachis promiserunt *viuere secundum doctrinam Sanctæ Regulæ* BENEDICTI. Quod ipsum inculcatur in Concilio Remensi 2. can. 9. & in Turonensi 3. c. 25. & in Cabilonensi 2. c. 12. Ex quibus facilè colligas inclinatam tum temporis monasticam disciplinam pijssimum Cæsarem harum Synodorum ope, quà liceret, ad primæuum institutum revocare studuisse, fueritque adeò si non perfecta, affecta saltem & tentata hoc tempore Ordinis nostri Reformatio, quam postea filius eius Ludouicus Pius feliciùs absoluerit.

Non potuit omnia perficere.

CAPVT VIII.

De Generali Reformatione Sub Ludouico Pio in Concilio Aquisgranensi facta.

Ludouicus Pius successit, & ad finem deduxit.

DEFVNCTO Carolo, Imperij habenas suscepit Ludouicus ab insigni vel in sacras res, vel in suos pietate cognomen *Pij* apud posteros consecutus. Cœpit *hic secundum ardentissimam erga diuinum cultum sibi inspiratam voluntatem, multa congrua & necessaria de emendatione Sanctæ Ecclesiæ solerter ac studiosè pertractare.* Duplicem proinde instituit Aquisgrani Synodum, alteram pro Clericorum, alteram pro Monachorum restaurandi disciplina. De vtraque sic Aimoinus noster: *Imperator generalem habuit Conuentum Aquisgrani: in quo quantum feruoris circa diuinum cultum pectoris gestaret in arca, toto declarauit adnisu. Congregatis enim Episcopis nobilissimoque Sanctæ Ecclesiæ clero, fecit componi ordinarique librum, canonicæ vitæ normam gestantem,*

Præfat. ad Syn. Aquisgran. ann. 816

Duplici Concilio Aquis indicto,

Aimon l. 5. de Gest. Franc. c. 9.

Vno pro Canonicis reformandis.

in quo totius illius ordinis perfectio continetur, sicut recultus ipse fatetur. In quo etiam inseri iussit cibi potusque, atque omnium necessariorum summam: vt omnes tam viri quàm Sanctimoniales sub hoc ordine Christo seruientes, nullis præpediti necessitatibus liberâ seruitute Domino omnium militare meminissent. Quem librum per omnes ciuitates & Monasteria Canonici Ordinis sui misit imperij, per manus missorum prudentium: qui illum in omnibus supradictis facerent transcribi locis, debitaque atque conscripta exigerent stipendia ministrari. Quæ res magnum Ecclesiæ contribuit exultationis tripudium, & pijssimo Imperatori debita cum laude immortale monimentum. Itidemque constituit idem Deo amabilis Imperator Benedictum Abbatem, & cum eo strenua Monachos per omnia vita, qui per omnia Monachorum euntes redeuntesque Monasteria, vniformem cunctis traderent Monasterijs (tam viris quàm Sanctimonialibus fœminis) viuendi secundùm Regulam S. BENEDICTI *incommutabilem morem.* Sic ille. De hoc autem Concilio inquiri potest, quo anno celebratum, quot in eo sancti Canones, quis præsederit, quantæ sit auctoritatis.

Altero pro Monachis.

De tempore satis constat: nimirum anno 816. Canonicorum, 817. Monachorum celebratum VI. idus Iulij. Quibus annis assignantur tom. 2. Conc. Gall. Sirmondi, & patet ex præfatione vtriusque, Imperij Ludouici 3. & 4. vnde Lambertus Schafnaburgensis ad annum 817. *Ludouicus Imperator Aquisgrani habuit Synodum; ibique ordinauit vitam Monachorum.* Canones, siue Capitula ait Leo Ostiensis esse 62. sed ad marginem adiecit Breulius: nunc sunt 80. sed forsan quædam in plura diuisa. Baronius autem quia nunc sunt 80. in Leone pro 62. substituit 80. vocabantur autem hoc æuo Canones & decreta Conciliorum, vel statuta regum aut Episcoporum, *Capitula.* Hadrianus Papa Carolo Magno: *Edidit nobis Capitulare aduersus Synodum* &c. *vnde per vnumquodque Capitulum responsum dedimus.* Lupus Ferrariensis: *Canones eosdem, siue vt vos vocatis, Capitula.*

Quæsitum de anno,

Ostiens. Chron. Cass. lib. 1. c. 18.

De numero Canonum vltimi Concilij.

Capitula, quid.

Lup. epist. 42.

De Concilij præside, Canonumque auctore res non tam expedita. Tribuuntur ista Ludouico, inquit Baronius, vt quia interfuit, & harum scribendarum legum fuisset auctor & promulgator, tamē non ab ipso Ludouico constituta fuisse, sed ab ipsis Abbatibus vnà simul considentibus, ipsius concilij inscriptio manifestat. Quis autem ex omnibus Abbatibus cum auctoritate præsederit, inquirimus. Fuisse BENEDICTVM, ex citatis Aimoini verbis colligitur, & ex Diplomate Ludouici Pij de Ordine Monastico in Monasterio S. Dionysij: *Vnde,* inquit, *ad Monasticæ institutionis normam corrigendam duos Religiosos & Venerabilis vitæ Abbates Benedictum & Arnulphum constituimus, qui per nostrum à Deo gubernandum & conseruandum imperium sedulè huic negotio studiosè insisterent.* Sed quis hic BENEDICTVS? reperio esse eum qui Anianæ primùm, postmodum Indensis Monasterij Abbas fuit, qui Carolo Magno & Ludouico in delicijs fuit. Nam vt familiariùs ei adhæreret, iussit Imperator, (vt Ardo in vita BENEDICTI scribit) construi miro opere Monasterium quod vocatur, *Inda,* mutuato de riuulo eiusdem vallis nomine. In Dedicatione Ecclesiæ adfuit Imperator, eamque de suis copiosissimè ditauit fiscis. Et paulò pòst subdit: *Erat miserorum aduocatus, sed Monachorum Pater, pauperum consolator, sed Monachorum eruditor, diuitibus pabulum vitæ præbebat, sed Monachorum mentibus Regulæ disciplinam inculcabat: Omnium licet vtilitatibus consuleret,*

Quis præfederit huic Synodo.

Baron. an. 817.

Tom. 2. Conc Gall. an. 832.

S. Benedictus Anianæ Abbas.

Qualis fuerit.

CAPVT VIII.

fuleret. Monachorum, tamen necessitatibus sedulo intendebat. Præfecit eum quoq; Imperator cunctis in regno suo Cœnobijs, vt sicut Aquitaniam, Gotiamq; norma salutis instruxerat, ita etiam Francos salutifero imbueret exemplo. Multa deniq; Monasteria erant quæ quondam regulariter fuerant instituta, sed paulatim tepescente rigore, regularis pene deperierat ordo. Vt autem, sicut vna omnium erat professio, fieret quoq; omnium Monasteriorum salubris vna consuetudo, iubente Imperatore, aggregatis Cœnobiorum patribus vnà cum quamplurimis Monachis perplures resedit Dies. Omnibus ergo simul positis. Regulam ab integro discutiens, cunctis obscura dilucidans dubia patefecit; priscos errores abstulit, vtiles consuetudines, effectusq; confirmauit. Indicta igitur Regula, cunctaq; dubia ad proficuum deducta effectum, quas minus Regula pandit consuetudines assentientibus cunctis protulit, de quibus etiam Capitulare Institutum Imperatori confirmandum præbuit, vt omnibus in regno suo positis Monasterijs obseruare præciperet, ad quem librum scire cupientem dirigimus; cui protinus Imperator assensum præbuit, inspectoresq; per singula posuit Monasteria, qui vtrum ea quæ visa fuerant sic obseruarentur, inspicerent, quique etiam formam salubrem ignorantibus traderent. Perfectum itaque propagatumq; est opus diuina opitulante misericordia, & vna cunctis generaliter posita obseruatur Regula, cunctaq; Monasteria ita ad formam vnitatis redacta sunt, ac si ab vno magistro, & in vno imbuerentur loco vniformis mensura in potu, in cibo, in vigilijs, in modu- A *lationibus cunctis obseruanda est tradita*. Hactenus vitæ auctor. Hic ille est BENEDICTVS, qui vt ibidem habetur, fecit Librum ex Regulis diuersorum Patrum collectum, ita vt prior B. BENEDICTI Regula esset, quem eundem esse arbitror Regularum codicem. Monasteriorum S. Maximini Treuiris, S. Pantaleonis & Corporis Christi Coloniæ. Scripsit & alium, cui nomen *Concordia Regularum*, de quo nos lib. 2. p. 160.

Regulam in hoc Concilio exposuit.

Imperatori hos Canones obtulit.

Quos iussit vbique obseruare Monachis.

Alio huius Benedicti opera.

Iam quod auctoritatem Synodi spectat, fuit ea sanè eximia, Nam Smaragdus vocat *Francorum magnum Concilium*; Auctor vitæ S. Meinwerci, *Generalem Synodum*. S. Dunstanus *Synodale concilium magnopere custoditum*. Quod luculentius extulit Leo B Ostiensis de Capitulis his dicens: *Quæ omnia apud nos perinde ferè ac si Regula* S. BENEDICTI *obseruantur.*

Quanta huius Synodi auctoritas

Dunst. stat. c. 8.

Leo Ost. vbi suprà.

Sed iam ipsa Capitula siue Canones adeamus, quos primum, edidit quod sciam, Pithoeus addit. 1. ad Capitularia regum Ansegisi, inde repræsentauit ad finem Tom. 3. Chronographus noster Antonius Yepez, qui & notis illustrauit. Seuerinus Binius suis inseruit Conciliorum Tomis, vti & Sirmondus tom. 2. Conc. Gall. & Ascanius Tamburinius Tom. 1. de Iure Abbatum editionis Romanæ. Nos item ex Sirmondi exemplari Lectoribus hîc repræsentamus, & cum pleraque in disquisitionibus allata sint, ijs indicatis, reliqua breuiter elucidamus.

Vbi exstent eius Canones.

CONVENTVS AQVISGRANENSIS

ABBATVM FRANCIÆ CVM MONACHIS SVIS;

In quo ad regularium institutionem communi consensu edita sunt Capitula LXXX.

PRÆFATIO.

CANONES AQVISGRANENSES.

ANNO *Incarnationis Domini nostri* IESV CHRISTI DCCCXVII. *Imperij verò gloriosissimi principis Ludouici IV.* VI. *Idus Iulias, cùm in domo Aquisgrani palatij, quæ Lateranis dicitur, Abbates complures vnà cum suis resedissent Monachis, quæ subsequuntur Capitula communi consilio, ac pari voluntate inuiolabiliter à Regularibus conseruari decreuerunt.*

CAPITVLA.

I.

De Abbatibus, mox vt ad Monasteria sua remeauerint, vt regulam discutiant, & efficaciter legant, & quod legerint & intellexerint, cum suis obseruent Monachis.

VT Abbates, mox vt ad Monasteria sua remeauerint, Regulam per singula verba discutientes pleniter legant, & intelligentes Domino opitulante efficaciter cum Monachis suis implere studeant.

Vt illi, quibus animus studiumque est vete- A rum monumenta ex scriptorum vitio varijs locis deprauata pristino nitori restituere, nihil antiquius habent, quàm ea ad autographa ipsa, diligenter conferre, & ex fide eorum malè habitis sententijs locum medicinamque adferre: ita quoque qui collapsam Monasticæ vitæ disciplinam meditantur instaurare, primò omnium in ipsam REGVLAM, ceu primigeniam formam, oculos conijciunt vt ad eius amussim, quidquid vel hominum negligentia, vel temporum malignitate dilapsum fuerit, postliminio reuocetur. Quid enim aliud est reformatio, quàm deperditæ iam pridem formæ restauratio? Hæc autem forma REGVLA potissimùm continetur. Hinc Romanus Sapiens: *Nisi ad* REGVLAM *praua non corriges.* Et Hieronymus in cap. 6. ad Galat.

Scopus in quem collimant Ordinum reformatores.

Seneca Epist. 11.

Galat. *Ad normam*, inquit, *omnia diriguntur, & verū praua rectanè sint, cum* REGVLA *apposita fuerit, arguuntur.* Hoc sensu imbuti huius Synodi Abbates, ab ipsa REGVLA Decretorum suorum sumpsêre principium, & in ipso limine tria hæc statuunt. 1. *Vt Abbates cum ad sua remearint*, REGVLAM *discutientes pleniter legant.* 2. vt eam *intelligant.* 3. *vt eam Domino opitulante efficaciter cum Monachis suis implere studeant.* Optimo sanè ordine, nam qui iuxta REGVLAM professus est, ea, ne ignorantia subrepat, sæpius ei legenda. Hinc ipse Legislator Reg. cap. 66. REGVLAM *autem hanc volumus sæpius in congregatione legi: ne quis fratrum de ignorantia excuset.* De qua lectione actum superiùs. Sapit porrò hic Canon fontem suum, & de cuius pectore profluxerit, manifestè ostendit. De sancto enim BENEDICTO Anianensi Abbate, & Conuentus huius Præside, Ardo vitæ auctor scribit: *Dedit autem cor suum ad inuestigandam beati* BENEDICTI REGVLAM, *eamque vt intelligere posset satagens circumiuit Monasteria, peritos quosque interrogans quæ ignorabat.* In hunc scopum quoque collinearunt primi Cistertienses, de quibus liber inscriptus *Exordium magnum* l. 1. c. 24. *Regulam* B. BENEDICTI *in loco illo ordinare, & vnanimiter statuerunt tenere, reijcientes à se quidquid Regulæ refragabatur. Sicque rectitudinem Regulæ supra cunctum vitæ suæ tenorem ducentes, tam in Ecclesiasticis, quàm in ceteris obseruationibus, Regulæ vestigijs sunt adæquati, & conformati.* Hinc in Charta, quam vocant Charitatis, primo articulo præscribitur, *vt Regula* D. BENEDICTI *obseruetur sine nouo sensu, sine mutatione aliqua.*

In hoc Conuentu Patribus propositus.

Et primis Cistertiensibus.

II.

De Monachis, vt Regulam S. BENEDICTI *qui valuerint memoriter discant.*

Vt Monachi omnes qui possunt Regulam memoriter discant.

Excussimus hoc in Disquisitionibus nostris lib. 2. Tract. 8. disq. 7. pag. 202.

III.

De regulari officio, vt iuxta præceptum S. BENEDICTI *celebretur inter alia.*

Vt officium iuxta quod in Regula S. BENEDICTI continetur, celebrent Monachi.

Ratio: quia aliqui Agaunensium, vel S. Columbani sequebantur ritum: alij Romanum, quem Theodemarus in epistola superiùs allata permiserat Carolo Magno. Vnde in Capitulari Aquisgranensi anno 789. n. 80. decreuit, *vt Monachi cantum Romanum pleniter & ordinabiliter per nocturnale vel gradale officium peragant.*

IV.

Vt tam in coquina, quamque & in cunctis Monasterij officinis, Monachi operentur, & vt ipsi vestimenta sua lauent.

Vt in coquina, in pistrino, & in ceteris officinis, proprijs operentur manibus, & vestimenta sua opportuno tempore lauent.

Petierant hoc à Carolo Magno Fuldenses in Libello Supplici n. 16. de quo nos pag. 848. 886. Vestilauium autem ex hoc loco commendauimus, pag. 464.

V.

De monachis, vt post matutinalem expletionem, nisi ante constitutam surrexerint horam,
A *denuo ad lectos suos non præsumant caussâ dormiendi redire.*

Canones Aquisgranenses.

Vt nullo vmquam tempore post vigilias caussâ dormiendi, nisi contigerit eos ante horam constitutam surgere, ad lectos redeant suos.

Explicatum lib. XII. tract. 2. disq. 5. quibus adde quæ de interuallo post Vigilias nocturnas annotauimus. pag. 751.

VI

Vt monachi, nisi in sabbato sancto Paschæ, per totam Quadragesimam non radantur: alio tempore post finitos XV. dies licitè radantur, tam
B *in sabbatis, quàm & in octauis Paschæ.*

Vt in Quadragesima, nisi in sabbato sancto, non radantur: in alio autem tempore, semel per XV. dies radantur, & in octauis Paschæ.

Canon hic lucem accipiet ab ijs quæ pag. 529. attulimus.

VII.

De balnearum vsu.

Vt balnearum vsus in arbitrio Prioris consistat.

Num Monachis balnearum vsus indulgendus, &
C quatenus, dictum lib. XI. tract. 5. disq. 7.

VIII.

De non edendis volatilibus à Monachis intus forisue, nisi infirmitatis caussâ.

Vt volatilia intus forisue, nisi pro infirmitate, nullo tempore comedant.

Explicat quod ex Regula aliquousque obscurum de volatilium manducatione, cui lucem præbebit disquisitio 2. & 3. lib. X. Tract. 6. pag. 930. & 933.

IX.

Ne Episcopi Monachis volatilia comedere præcipiant.

D Vt nullus Episcoporum Monachis volatilia comedere præcipiant.

Decretum hoc, quia S. Fructuosus in Reg. c. 5. permiserat volatiliũ esum, si ab Episcopo vel principe Monachi inuitarentur. Obseruauit canonem hunc accuratè B. Goswinus Abbas Aquicinctensis, qui Episcopis, & Archiepiscopis, Cardinalibusque carnium esum imperantibus, non acquieuit, vt ex eius actis constat.

X.

Ne à Monachis poma & lactucæ, nisi quando alius cibus sumitur, manducentur.

E Vt poma & lactucæ, nisi quando alius sumitur cibus, non comedantur,

Vide ordinem Conuersationis Monasticæ cap. 11. n. 15. Ex Theodemari Epistola constat poma etiam cum potu post Nonam exhiberi solita, quod hoc canone abrogatur.

XI.

De certo tempore phlebotomandi non obseruando: & vt monachis tunc ibi cibus potusque magis in supplementum largiatur.

Vt certum phlebotomiæ tempus non obseruent: sed vnicuique secundum quod necessitas postulat concedatur; & specialis in cibo & in potu tunc cõsolatio præbeatur.

Statam

CANONES AQUISGRANENSES.

Statam bis terve in anno sanguinis missionem Medicorum præscribunt filij, quæ & ante hæc tempora in Claustris obseruata, vt vel omnes, vel altera Monachorum pars sanguine minueretur. Id canone isto reuocatur, quamuis postea apud Cluniacenses, Cistercienses, Carthusianos aliosque rursus obtinuerit, vt alibi à nobis notatum.

XII.

Vt si necessitas postulauerit, Monachis post vespertinum cibum, ante lectionem Completorum potus tribuatur: similiter Quadragesimali tempore, vel quando mortuorum officium egerint.

Vt si necessitas poposcerit ob operis laborem, post refectionem vespertinam, etiam & in Quadragesima pari modo, & quando officium mortuorum celebratur, priusquam lectio Completorij legatur; bibant.

Cum his diebus, atque etiam ab Idibus Septembris vsque ad Pascha vnicam dumtaxat S. BENEDICTI Regula præscribat refectionem, eamque ad nonam, aliàs etiam serius; contingeret autem post eam Monachos laborare; officium mortuorum decantare; ex quo sitis & bibendi necessitas oriebatur; indulgetur hic eo titulo potus. Neque enim tum serotiua ientacula, quæ Collationes appellant, in vsu erant. De quibus nonnulla diximus pag. 871.

XIII.

De monacho à Priore suo increpato.

Vt cum à quocumque Priore suo increpatus quis eorum fuerit. Mea culpa primò dicat: dehinc prosternens se illius pedibus cum cappa si habuerit, veniam petat. Et tunc iubente Priore surgat, & vnde interrogatus fuerit, rationem humiliter reddat.

Vide hunc Canonem pænè descriptum in Ordine Conuersat. Monastic. cap. 3. & Disquisit. pag. 799

XIV.

Ne nudi coram alijs vapulent Monachi.

Vt nudi pro qualibet culpa coram fratrum obtutibus non flagellentur.

De hac nuditate lege quæ diximus pag. 830.

XV.

Ne soli in itinere dirigantur monachi.

Vt soli sine alio fratre in via non dirigantur.

Explicatio quædam capitis 67. Regulæ S. BENEDICTI, adi me lib. XI. tract. 4. disq. 1.

XVI.

Ne sibi compatres vel commatres Monachi faciant.

Vt sibi compatres commatresve non faciant, neque osculentur feminas.

Sæpiùs hoc præscriptum & inculcatum. Gregorius scribit Valentino Abbati lib. 3. epist. 48. *Vt neque mulieres in Monasterio tuo deinceps qualibet occasione permittas ascendere, neque Monachos tuos eas commatres sibi facere.* Concilijs id etiam vetitum reperies. Antisiodorense can. 25. *Non licet Abbati filios de baptismo habere, nec Monachis commatres habere.* Augustodunense sub S. Leodegario can. 5. *Vt compatres nullus eorum audeat habere.* Quæ etiam habet Iuo part. 7. c. 100. Londinense 11. tempore S. Anselmi, anno 1102 *Ne Monachi compatres, ne Mona-*

Monachi ne fiant patrini.

A *che commatres fiant.* Et hinc Scholasticæ & Moralis Theologiæ Doctores passim scribunt hnc illicitum. Vnde Rituale Romanum Pauli V. de Sacramento Baptismi §. *de Patrinis* præscribit: *Ad hoc admitti non debent Monachi vel Sanctimoniales, neque alij cuiusuis Ordinis Regulares à sæculo segregati.*

XVII.

Ne murmurent monachi tempore legendi, & meridiano occupati ad colligendas fruges.

Vt si necessitas fuerit eos occupari in fruges colligendo, constitutum legendi & B meridie pausandi tempus præmittatur, & operantes non murmurent.

Regulæ cap. 48. indicatur Monachorum esse *vt ad fruges colligendas per se occupentur.* De quo consule lib. IX. tract. 2. disq. 2. p. 846. Quod autem dicitur: *Vt legendi & meridie pausandi tempus præmittatur*; contrario sensu legitur in Canonibus Cassiano subiunctis in editione prima Gazæi, *prætermittatur.* Sed nostra verior lectio, quam confirmat Regula Cuiusdam ad virgines c. 12. vbi legitur: *Sic tamen operi manuum insistendum est, vt lectionis fructus non omittatur.* Et mox: *Hoc Abbatissæ arbitrio considerandum est, vt secundum quod tempus exigit,* C *aut fortioris laboris pondus, vel ad Sextam, vt iuste iudicauerit ab opere sit quiescendum, & post quietem vel refectionem vsque ad vesperam sit operandum.*

XVIII.

De monachis quarta & sexta feria ieiunantibus.

Vt quarta & sexta feria ieiunantes, ante nonam, aut post Nonam, si necessitas fuerit, iuxta Prioris arbitrium, leuia opera exerceant.

Conforme est præcedenti canoni, & citatæ ibidem Regulæ cuiusdam ab virgines. Vult enim nec laboris obtentu lectionem, nec ieiunij, laborem prorsus omittendum, sed hac parte subleuandum, D quod opera ipsa sint leuiora.

XIX.

Vt in Quadragesimali tempore monachi libros accipiant.

Vt in Quadragesima libris de bibliotheca secundum Prioris dispositionem acceptis, aliàs nisi Prior decreuerit expedire non accipiant.

Consonat Regulæ cap. 48. præscribenti libros ex integro legi. Vide Disquisitiones pag. 865. Ceterùm & de ritu distribuendi libros præter ibi dicta vide veteres Consuetudines Floriacenses E pag. 394.

XX.

De vestimento Monachis, nec satis pretioso, nec satis vili dando.

Vt eis vestimenta nec multùm vilia, nec multùm pretiosa, sed mediocria dentur.

Mitigatio quædam illius S. BENEDICTI cap. 55. *vt vestes sint, quales inueniri possunt in prouincia in qua habitant, aut quod vilius comparari potest.* Propter honestatem enim, volunt non nimis vilem Monachi esse habitum. Isidorus in Regula cap. 14. *Sicut non oportet in Monacho esse notabilis habitus, ita nec satis abiectus. Nam pretiosa vestis animum ad lasciuiam protrahit: nimis vilis, aut dolorem cordis parit, aut morbum vanæ gloriæ contrahit.*

XXI.

XXI.

De cuculla mensura:

Vt mensura cucullæ dunbus consistat cubitis.

Sensum huius Canonis pete suprà lib. 5. pag. 475

XXII.

De potestate Abbatis si extra mensuram supra positam aliquid addendum decreuerit.

Vt si infra pusitæ mensuræ quantitatem decreuerit Abbas, caussâ necessitatis quippiã augeri, in illius maneat potestate. Alioquin hoc omnino prouideat, vt camisas duas, & tunicas duas, & cucullas duas, & cappas duas vnusquisque Mnnachnrum habeat; quibus verò necesse est addatur & tertia, & pedules quatuor paria, & femnralia duo paria, roccum vnum, pellicia vsque ad talos II. fasciolas II. quibus autẽ necesse est itineris caussa, alias duas. Wantos in æstate, muffulas in hyeme vereccinas. calciamenta diurna paria II. subtalares per noctem in æstate II. in hyeme verò soccos. Saponem & vncturam sufficienter. pinguedinem ad esum, excepto sexta feria, & XX. diebus ante Natiuitatem Domini, & septimana illa quæ ante Quadregesimam vocatur quinquagesima. Vbi autem vinum nnn est vnde hemina detur, duplicem mensuram de ceruisia bona. Et quæcumque præter hæc Regula iubet, singuli cùm necessitas postulauerit absque dilatinne accipiant.

Quod hîc tanta vestium multitudo, consideranda partitio quam pag. 466. fecimus. Aliæ enim sont diurnæ & nocturnæ; aliæ hibernæ & æstiuæ, aliæ viatoriæ & pro opere manuali. Canonem hunc præ oculis habuisse videtur, & qnodammodo expressisse in suis Statutis Guigo cap. 28. *Ad vestitum autem* (accipit) *duo cilicia: duas tunicas: duas pellicias: vnam deteriorem, alteram meliorem: duasque similiter cucullas: tria paria caligarum: paria pedulium quattuor: pelles: capam: sotulares nocturnos & diurnos: sagimen quoq; ad vngendum: lumbaria duo: cingulum: omnia canabina & grossa.* Sed allatas hîc explicemus voces.

Camisia quid sint. CAMISIAS.] Hieronymus epist. ad Fabiolam: *Solent militantes habere lineas* (tunicas) *quas Camisias vocant, sic aptas membris, & adstrictas corporibus,* &c. De his Isidorus Orig. lib. 19. c. 22. *Camisias vocamus, quod in his dormimus in camis, id est, in stratis nostris.* Papiæ *cama* est, *lectus breuis.* Paulus Diaconus Epitoma Festi: *Supparus, vestimentum puellarum lineum, quod & subucula, id est, Camisia dicitur.* Britto Synonymis:

Interulam vel Camisiam *rem dicimus vnam;*
Additur his alias substitura subucula vestes

Alamannis corrupta voce Hemmet soléni more mollientibus priscam pronunciationem, quæ erat Chamit/ vt obseruauit Goldastus not. in cap. 10. Ekkehardi de Cas. S. Galli. Posteriores Græci dixêre Καμίσιον, de quá voce Glossar. Meursij. Hinc & Hispanis *Camisa*, Italis *Camicia* & *Camiscia*, Gallis *chemise*.

TVNICAS.] De his memini scripsisse pag. 485.

Cuculle distincta à cappis. CVCVLLAS DVAS, ET CAPPAS DVAS.] Distinguit cucullas à cappis. Statuta Lanfranci cap. 7. Camerarius dat *fratribus in iter profecturis cappas, fasciolas, calcaria.* Vita S. BENEDICTI Anianensis: *Concessit etiam necessitatis caussâ, propter* (præter) *quam Regula iubet duas stamineas, & femoralia, pelliceas quoq; & tegumenta eorum, Cappas duas, & quæcumq; necessaria prospexit.* Rituale Affligeniense part. 3. cap. 2. *Cappam* pro chlamyde exeũtium accipit. Nicolaus IV. in Bulla ad Cluniacenses: *Vt Monachi sicut in claustro, ita foris se habeant: nec incedant sine cuculla & flocco, vel sine capa regulari & honesta, nec nimium sumptuosa.* Clement. Ne in agro, *Vbi sunt duodecim Monachi, floccos, vbi pauciores cucullas deferant. Itinerantes floccum cucullam, aut cappam clausam habeant: & subtus cappam (si eam portauerint) cucullam deferant, aut si maluerint scapulare.* Ioannes Andreæ in hunc locum: Rondelli, qui nunc in vsu sunt, non sunt propriæ *capa*: non enim habent caputium appensum. Et nota, quia licet sub capa sit portandum saltem scapulare, sub flocco vel cuculla non quasi illa sint habitus sed non capa. Cappæ ergo sunt itinerantium indumenta. *CANONES AQVISGRANENSES.*

PEDVLES.] Expendimus Lib. 5. pag. 500.

FEMORALIA.] Et de his fusè actum pag. 495.

ROCCVM VNVM.] Alij legunt, *roceum*: Meursius in Glossario, *ruceum*. Ibi *Ruceum* est ῥόχιον, siue ῥοῦχον. *Roccus* autem à Germanico Rock vestem supremam significat, qua voce plures mediæ ætatis vsi scriptores. Ekkehardus de cas. S. Galli cap. 14. *Brachialeq; rocci subter caput reuoluens.* Et cap. 16. *Senes quosdam ad cingulum barbatos Monachicis indutos roccis nobiscum ingredi.* Ibidem: *Ad vrinam surrexit sine rocco, & nudipes.* Helgaldus in vita Roberti regis: *Et exuens se vestimento purpureo, quod linguâ rusticâ dicitur rocus.* Hinc & Italicum *Rochetum*, siue *Rocchettum*; de cuius originatione vide Gauantum ad rubr. Miss. p. 2. t. 1. n. 2. *Roccus, roceus.*

PELLICIA.] Lege Disquisitiones pag. 488.

Fasciola. FASCIOLAS DVAS.] Quænam hæ, coniectandum potiùs quàm asserendum. An fortè mappulæ aut sudariola, de quibus in hoc sensu nulla mentio. Alioqui lego in Regula Magistri c. 81. *fasciolas* pro pedulibus. Sic & in vita S. Eugendi c. 3. *Constrictus ocreis crura, fasciolisq; plantas.* Fortè & hic sumuntur pro crurum tegmine, vt notabam pag. 304. Sanè qui hoc æuo vixit Eginardus hac notione accepit, de Carolo Magno in vit. c. 7. ita scribens: *Fasciolis crura, & pedes calciamentis constringebat.*

WANTOS IN ÆSTATE.] barbara vox, chirotecas designans, à Belgico Wante deriuata. Galli dicunt, *gan*, Hispani, *guante*, Itali, *guanti*. Gloss. Latinotheotisc. *VVants* & manicæ Handscuoha, vnde Flandricum Hand-schoen.

MVFFVLAS.] Martinius in Lexico Philologico: *Muffula*, vox à Gallis sumpta. *Mouffles*, aliter *Mitaines*, hibernæ manicæ, chirothecæ hibernæ.

CALCIAMENTA DIVRNA &c.] Totum hunc calceatum, & eò spectantia latiùs expendi pag. 504.

SAPONEM ET VNCTVRAM.] Dabantur hæc inungendis calceis, cui operi non puduit olim Monachos, imò & Abbates illustresque in sæculo viros se substernere, vt colligere est ex dictis à me pag. 469. Ceterùm *Sapo* est smegma, & nomen adhuc ex parte seruamus, Belgæ enim dicunt Zeepe, Galli, *Sauon*, Itali, Sauone.

VBI AVTEM VINVM NON EST.] Idem statuitur pro Canonicis & Sanctimonialibus in Regula præcedenti anno in Concilio Aquisgranensi edita.

XXIII.

Canones Aquisgranenses.

XXIII.

De pedibus fratrum vicißim lauandis

Vt in Quadragesima, sicut & in alio tempore, vicissim sibi pedes lauent, & antiphonas huic officio congruentes decantent. In cœna verò Domini pedes fratrum, si valet, Abbas lauet & osculetur, & demum propria manu poculum eis porrigat.

Agitur hic de duplici pedilauio, altero Sabbatino, altero Cœnæ Domini, eoque solemnissimo. De priore actum lib.10.tract.1.pag.887. Posterioris ritum hic expressum videre est in veteribus Consuetudinibus Floriacensibus, mihi pag. 400. Eundem ritum nonnihil variatum vide in Statutis Dunstani cap.3. Et Lanfranci cap. 1. §.4.

XXIV.

De mandato post cœnam faciendo.

Vt mandatum, si tempus cœnæ est, tam fratrum quàm etiam peregrinorum post cœnam fiat.

Obseruatum id à Cisterciensibus. Vnde liber vsuum cap.108. decreuit vt Mandatum fiat *statim post vesperas, si dies ieiunij fuerit, aut post refectionem seruitorum, si quadragesima, vel post cœnam eorumdem, si dies fuerit prandij.* Similiter Rituale nostrum Affligeniense part.2.c.8. *Omni tempore quo bis in die comeditur fit post cœnam.*

XXV.

De mensura Monachorum, vt ea Abbates illorum sint contenti.

Vt eâ, quam Monachi sui habent, mensurâ sint Abbates contenti in manducando, in bibendo, in dormiendo, in vestiendo, in operando, si in alijs vtilitatibus non fuerint occupati.

Omnimodam Abbatis cum conuentu æqualitatem & cõformationem hic exigit Canon; vt quorum vna professio, non dispar sit cibus aut cultus. De cibis Isidorus Reg. c.9. *Abbas citra lãguoris necessitatem cibos in conspectu pariter cum fratribus sumat: nec aliud, quam ceteri, nec cultius, quàm quæ in communi consistunt, præparari sibi quidpiam expetat.* Fructuosus Episcopus reg. c.11. *Excepto aduentu Fratrum & languoris necessitate delicatiores cibos non audeant edere Abbates, nisi tales, quales & fratres.*

Quod eamdem æqualitatem & in operando requirat, pag.847. retulimus plures qui hac in parte discipulis præiuere, quos inter primas tenet S. Patriarcha noster, vt vidimus in vita pag.155.

XXVI.

De villis fratrum, vt eas non circumeant monachi.

Vt villas frequenter, & nisi necessitas coegerit, non circumeant, neque suis illas monachis custodiendas committant: & si eos ire ad eas necessitas fuerit, expleto necessitatis negotio ad sua mox Monasteria redeant.

Monachis prohibita villarum curatio. Priorem huius Canonis ordinationem secutus est S. Dunstanus Abbatibus in præfatione hoc modo præscribens: *Villarum circuitus, nisi necessitatis caussa magna compulerit, & necessaria rationis discretio hoc dictauerit, vagando nequaquam frequentent.*

Posteriorem partem varia veterc Concilia. Cabilonense II. can.12. Parisiense VI. c.28. asserens id A esse, se implicare negotijs secularibus, citatque Conc. Chalcedonense tit.3. & 4. Post hunc verò Abbatum conuentum, in Synodo Aquisgranensi II. can.2. ita hoc decretum repetitur: *Ipsos etiam Monachos passim, & quasi absque canonica auctoritatis iugo, effrenatos per secularia negotia minimè oportet discurrere, & villicis atque secularibus curis inseruire.* Signatè etiam Conc. Meldense can.57. *Nec sub prætextu obedientiæ diutius villicationibus inseruiant: sed regulariter obedientiam vicissitudine sua peragentes, secum, vt de S. BENEDICTO legitur, in Monasterio habitent, atque seipsos recolligant. Hæc autem transgredientes, siue Prælati in fauendo, siue subditi in obtinendo* B *excommunicentur.*

XXVII.

De Abbate, vel quolibet Monacho, ne ad portam Monasterij cum quocumque hospite manducare præsumant.

Vt Abbas, vel quispiam fratrum, ad portam Monasterij cum hospitibus non reficiantur. In refectorio autem omnem eis humanitatem manducandi ac bibendi exhibeat. Ipse tamen eâ cibi potusque mensurâ contentus sit, quam reliqui fratres accipiunt. Si verò propter hospitem voluerit C ad solitam mensuram fratribus sibique augere aliquid, in sua maneat potestate.

Videri hospitium iuxta portam fuisse, ne fratrum quies importuno eorum aduentu interturbetur. Deducendos autem huius Canonis auctoritate ad refectorium latè probauimus lib. XI. tract.3.

XXVIII.

Ne seruitores fratrum post refectionem eorum ad vnam mensam, sed in proprijs sedeant locis.

Vt seruitores non ad vnam mensam, sed in proprijs locis post refectionem fratrum D reficiantur, quibus eadem lectio quæ fratribus recitetur.

Decretum hoc ad impediendum mutuum colloquium, vt annotatum pag.887.

XXIX.

De lectore, vt nihil nisi quod Regula decernit accipiat.

Vt lectioni nihil nisi quod Regula iubet detur.

Salubris cautio, ne mensæ lectores, idem esto iudicium de ministris, peculiare quidpiam sibi curent ministrari; quod pronum Prælato & fratribus absentibus, aut ne ex residuo primæ mensæ E quidquam sibi reseruent.

XXX.

De Alleluia in Septuagesima dimittendo.

Vt Alleluia in Septuagesima dimittatur.

Iuxta Regulæ cap.15. continuandum esset ad Caput quadragesimæ. Verùm ne à communi Ecclesiæ more dissiderent Monachi, editum hoc decretum. de quo pag.761. aliquid scripsi.

XXXI.

De Præposito, vt maiorem quàm ceteri habeat potestatem.

Vt Præpositus intra & extra Monasterium post Abbatem maiorem reliquis Abbati subditis habeat potestatem.

Hoc &

Hoc & ipsum Præpositi nomen, & Regulæ auctoritas cap. 65. exigit. Videri autem possint quidam immediatè ipsi Abbati subdi, adeoque vicariam hanc potestatem despexerint.

XXXII.

De Præposito Monachis non constituendo, nisi & ipse Monachus sit.

Vt Monachis non nisi Monachus constituatur Præpositus.

Capitulare Caroli Magni ad Theodonis-villam anno 805. datum num. 15. *Vt laici non sint Præpositi Monachorum infrà Monasterium.* Circa tempora Caroli Martelli cœperunt Clerici & laici obtinere dignitates abbatiales: ita vt Canonici, vt de laicis taceam, Monachis præficerentur.

XXXIII.

De Senioribus Fratribus Monasterium circumeuntibus.

Vt de senioribus Monasterium circumeuntibus quidam cum fratribus in obedientiam exeant, quidam in Monasterio propter custodiam remaneant.

Simile Statutum est Regulæ Orientalis: *In Monasterio Seniores sint duo, ad quos vel præsente Abbate vel absente omnium fratrum disciplina, & omnis cura Monastery pertineat, dantes sibi vices per dies, & dimidentes vnum inter se pondus, ac necessitatem Monastery.* Regula Magistri cap. 11. *Ideo duos decade diximus vni Præpositos ordinari, vt si fortè aliqui fratres ex eadem decadâ ab Abbate in alio sequestrato laboris opere deputentur, vni committantur Præposito, sequestratus à se suis fratribus alium relinquentes.*

XXXIV.

De nouitio fratre, vt non facilis ei in Monasterium tribuatur ingressus.

Vt nouitio non facilis in Monasterium tribuatur ingressus, & vt in cella hospitum probationis caussa hospitibus seruiat paucis diebus. Res verò quas habet parentibus suis commendet. Expleto autem probationis suę anno, secundùm quod Regulâ præcipit inde faciet. Ipse verò nec tondeatur, nec vestimenta pristina immutet, priusquam obedientiam promittat.

Explicatum lib. 4. tract. 3. pag. 378. de vestium mutatione quando instituenda, diximus pag. 463. Videtur autem ad terminos Regulæ hic Canon reuocare vsum, de quo Paulus Diaconus scribit, solere post duos menses radi Nouitium, vt citaui pag. 464.

XXXV.

De Monacho, quam professionem faciat.

Vt Monachus professione factâ tribus diebus cucullâ coopertum habeat caput.

Ritum huoc lib. 4. tractat. 8. pag. 439. exposuimus.

XXXVI.

De puero, vt pater & mater eum ad altare offerant.

Vt puerum pater aut mater tempore oblationis offerant altari, & petitionem pro eo coram laicis testibus faciant, quam tempore intelligibili ipse puer confirmet.

A Prisca hæc oblatio vt facta, vide lib. 4. tract. 1. disq. 4. pag. 357. CANONES AQVISGRANENSES.

XXXVII.

De infantibus oblatis, vt carnem non comedant.

Vt infantes oblati carnem non nisi caussâ infirmitatis manducent.

Ne quis illis vltra Regulam, cui assuescere à teneris oportebat, indulgendum quidpiam putaret. Vide pag. 363.

XXXVIII.

De fratribus post Sextam dormientibus.

B Vt quando fratres post sextam dormiunt, si quis eorum voluerit legere, in Ecclesia aut in lecto suo legat.

Est Regulæ cap. 48. cui lucem dedimus pag. 782.

XXXIX.

De fratribus, vt vsque nonam in Quadragesimâ operentur.

Vt in Quadragesimâ vsque ad nonam operentur fratres, quatenus Missa celebrata congruo tempore reficiantur.

Regula cap. 48. præscribit, vt in Quadragesima vsque ad *decimam plenam operentur quod eis iniungitur.* C Quòd si ad litteram seruaretur, nullum esset tempus, quo celebraretur Missa: nam post decimam dicendæ erant vesperæ, quas refectorio statim excipiebat. Quia autem tempore huius Synodi feriatis etiam quadragesimæ diebus Missa dicebatur, eiusque hora statuta erat nona, hinc labor manuum non erat vltra eam producendus.

XL.

De his fratribus, qui quolibet modo tamen grauiter delinquunt.

Vt domus semota his qui fugere aut pugnis baculisve inter se voluerint confligere, aut quibus ex integro factæ sunt re- D gulares disciplinæ, habeatur huiusmodi, qua in hyeme ignis possit accendi, & atrium iuxta sit, in quo valeant quod eis iniungitur operari.

Hæc sequestrationis species decreta videtur, ne statim aut frequenter iuxta Regulam à Monasterio eiiciendi sint delinquentes: & tali carcere forsitan recepti, qui post expulsionem redierint. Fortè & tali loco retrusi excommunicati. Concilium Liptinense can. 6. decernit Monachum fornicarium post tertiam verberationem in *carcerem* mitti.

E XLI.

De eo qui in refectorio negligenter coram fratribus aliquid excesserit.

Vt si quis negligenter sonitum fecerit, aut aliud quid excesserit in refectorio, mox à Priore veniam petat.

Declarat hic Canon etiam tempore mensæ expiandas leues, quæ tum fiunt transgressiones: quod non adeo clarè Regulæ verbis expressum, ex ea tamen elicitur, quia cap. 45. præscribitur in oratorio satisfaciendum pro culpa ibidem commissa, & 46. vt *qui in quocumque loco aliquid deliquerit, aut fregerit, vel quid excesserit, veniens continuò ante Abbatem vel Congregationem* vltrò satisfaciat. Conuentu ergo in refectorio existente fa-

Canones Aquisgranenses.

cile id fieri potest. Et Pœnitentiale S. Columbani coumcrat *paruas pænitentias* ad mensam.

XLII.

De plebeio non recipiendo in Monasterio, nisi priùs Monachus fieri voluerit.

Vt nullus plebeius, seu clericus sæcularis, in Monasterio ad habitandum recipiatur, nisi voluerit fieri Monachus.

Prohibet admitti quocumque titulo commensales, horumque vestigiis posteà insistentes Patres Cassinenses ita ad cap. 53. decreuerunt: *Ne conuersatione sæcularium hominum pacem & quietem Fratrum nostrorum perturbari contingat, cùm non deceat in eodem Monasterio diuersorum morum & habitus homines commorari: statuimus, quòd nullus sæcularis, cuiuslibet status aut conditionis existat, etiamsi aliqua parentela & affinitate alicui ex nostris Monachis fuerit coniunctus, ad habitandum longo tempore in Monasteriis nostris vt sæcularis suscipiatur: etiam sub prætextu cuiuscumque donationis, testamenti, legati, vel aliâ quauis occasione commodi temporalis, sine licentiâ Capituli Generalis, vel Regiminis: quod tamen non intelligimus de factoribus, procuratoribus, & aliis famulis sæcularibus Monasteriorum nostrorum.*

XLIII.

Ne Monachus iurando sermonem proferat, nisi sicut sancti Patres constituerunt loqui.

Vt nemini liceat sermonem iuramenti aut affirmationis proferre, nisi sicut sancti Patres soliti fuerunt loqui.

Elucidauimus hunc locum in Ordine Conuersationis Monasticæ cap. 5. n. 5.

XLIV.

De Abbatibus cellulas Monachorum vel canonicorum habentibus.

Vt Abbatibus liceat habere cellas, in quibus aut Monachi sint, aut canonici: & Abbas prouideat, ne minus de Monachis ibi habitare permittat, quàm sex.

Prioratus non sunt contra votum Stabilitatis.

Lucem Canoni huic dabimus. Per *Cellas* intelliguntur Prioratus, Præposituræ, Obedientiæ, & membra principalis Monasterij. Licere autem ait eas habere, quia videri possit contra stabilitatis professionem, vt pauci aliquot Monachi à reliquis separati in vnâ degerent domo. Quod autem subdit, *Abbas prouideat ne minus de Monachis ibi habitare permittat quàm sex*; citat Browerus l. 1. antiq. Fuld. c. 7. ex editione Plantiniana post Cassianum: *Ne minus duobus Monachis ibi habitare permittat.* In reliquis exemplaribus est, *minùs quàm sex*; qui numerus religioni magis congruit, vt aliqua saltem forma monasticæ obseruantiæ in istiusmodi Cellis obseruari possit. Grauiter enim improbata iam olim minora ista legimus monasteriola. Bernardus quippe epist. 253. commendat Guarinum Abbatem, quod, vt ait, *Synagogas satanæ, id est, Cellulas extra Cœnobium, in quibus tres vel quatuor fratres sine ordine, sine disciplinâ habitare solent,* destrueret. Pluribus Turrecremata tract. 13. in Reg. S. Bened. *In paruis Prioratibus religio annihilatur, ibi enim vitio proprietatis appropinquatur, meritum obedientiæ minuitur, continentia facilè periclitatur. Qui solus est in Prioratu vel cum vno socio, vt frequenter ferè est proprietarius, quæ habet pro maiore parte habens sibi. Obedientia ipsius minus meretur, cui nullus aliquid iubet, & ideò facit, quod facere libet. Continentia etiam facilè periclitatur, quia opportunitas peccandi habetur.* Vt paucitati ergo occurreretur, non minùs quàm sex in Prioratibus collocandos hi Patres censuêre.

Perstringuntur in quibus pauci resident.

Quid in Iure de his decretum.

Quid verò de iis Pontificum iure expressum? Gregorius IX. in Bullâ ad Cluniacenses, & post eum Nicolaus IV. ita decreuerunt: *Nec in Prioratu aliquo vnus solus Monachus commoretur: sed ei qui solus est vnus vel plures socij Monachi adiungantur, si loci suppeditant facultates. Alioquin Monachus reuocetur ad claustrum: prouiso quòd in eo diuina celebrentur honestè.* Similia statuta sunt in Concilio Lateranensi *Extra de statu* Monachorum, cap. *Monachi*, & in Viennensi, cap. *Ne in agro*, quorum constitutiones renouat Benedictus XII. in Benedictina cap. 25. qui tamen plures quàm duos requirere videtur, ita statuens: *Monachi autem in Prioratibus seu administrationibus cum dictis Prioribus seu administratoribus simul sint, & canonicas horas dicant. Et in missis celebrandis suas hebdomadas ordinatè ac tractim, non syncopando, humiliter & deuotè & horis competentibus, & cum nota vbi fuerint tres vel quatuor, seu plures, facere teneantur: & in talibus locis vbi tres sint aut suprà, vna per eos missa ad minus cum nota die qualibet celebretur.* Sic & Cassinenses ad Reg. cap. 19. *In Monasteriis in quibus sunt vltra Prælatum quatuor Monachi, omninò dicatur officium conuentualiter in choro. Quam ordinationem intelligimus ad illos quoque extendi, qui in membris aliquibus habitant. Qui teneantur etiam, in diebus saltem festiuis Missas decantare, quod quotidie facere non postponant in Monasteriis degentes, nulla admissa excusatione.*

Circa numerum, & diuinum officium celebrandum.

Alia salubria decreta ad rectè regendos Prioratus. Constitut. Vallisolet. c. 49.

Ne autem contingat nostrorum Monasteriorum Prioratus personis prorsus vacare, aut hanc hereditatem nostram verti ad alienos; plura tam circa personarum numerum & qualitatem, quàm circa viuendi modum vtiliter sanè decreuerunt Patres Vallisoletani, quibus satis occurritur, iis quæ contra minores congregationes allegantur incommodis. Præcipuè autem hæc statuunt: Cùm in nostra Congregatione multa Monasteria Prioratus habeant, & citra excusationem ibi collocandi sint Monachi, quod ad Dei cultum, degentium ibi hominum ædificationem, & Religionis bonû ita omnino conueniat: nouerint in iis residentes, quamuis extra Principalia monasteria sint, obstringi se ad seruandam Regulam, & Constitutiones, quantum loci & personarum qualitas permittent. Proinde ad Prioratus non mittantur nisi exemplaris vitæ, nec vnus ibi, excepto necessitatis casu, degat solus, sed tot sint in Prioratibus, quot ex eorum prouentibus possunt sustentari, castigentque visitatores Prælatum si tot non resideant. Ipsis Prioratibus præfixi sint limites intra quos ambulare liceat, nec exire absque venia, ne quidem ad ædes vicinorum. Recitent in Choro Matutinum, cum Prima in aurora, ad Tertiam reliquas diei horas. Vesperæ suo dicantur tempore, & saltem à Capitulo & deinceps cantentur, similiter recitetur Completorium, & canatur Salue. At diebus Dominicis & festis, Tertia, Missa, Vesperæ & Completorium cantentur, & ad omnes horas gestent cucullas. Seruent etiam tempora Lectionis & laboris. Ad mensam adhibeatur lectio & Silentium. Feriis sextis habeatur Capitulum. Mutari poterunt Monachi, & ab Abbate per se vel per alios visitari. Singulis annis Priores administrationis suæ computum reddant.

XLV.

XLV.

De Schola in Monasterio non habenda, nisi de his qui oblati fuerint.

Vt schola in Monasterio non habeatur, nisi eorum qui oblati sunt.

Distinguit oblatos monastico Ordini ab ijs, qui studiorum causâ in Monasteriis nutriebâtur. Quo nomine præsens canon expensus est lib. 4. tract. 1. pag. 356. Cui hæc adiicimus, manifestè has duplices apud nostros Scholas indicari ab Ekkehardo Iuniore lib. de cas. S. Galli cap. 1. *Traduntur post tempus Marcello Scholæ* CLAVSTRI *cum Norkero posteà cognomento Balbulo, & ceteris Monachici habitus pueris:* EXTERIORES *autem, idest,* CANONICÆ, *Isoni cum Salomone, & eius comparibus.* Aduertis, credo, geminas hîc Scholas. Illæ Claustri, *oblatorum,* vt hic vocantur, siue Monachici habitus puerorum, in remotiori ipsius Monasterij erant parte: Exteriores seu Canonicæ, in quâ pueri sæculares erudiebantur, extra Monasterium in adiacenti ædificio, cui tamen & ipsi Cœnobitæ præfuerunt, positæ erant. Exteriores autem ipsas instituisse videtur Carolus Magnus in Capitulari Aquisgranensi c. 72. *Vt Scholæ,* inquit, *legentium puerorum fiant, vbi psalmos, Notas, Cantus, Compotum, Grammaticam per singula Monasteria, vel Episcopia discant.* Hoc porrò Canone exteriores illæ abrogantur, retentis interioribus.

Schola duplex in Monasterio.

XLVI.

De præcipuis solemnitatibus Sanctorum, vt plenarium in eis officium fiat, & bis Monachi edant.

Vt in præcipuis solemnitatibus, id est, in Natale, & in octauis Domini, in Epiphania, in Pascha quoque, & Ascensione Domini, in Pentecoste, & in Sanctorum festiuitatibus, id est, sancti Stephani, & B. Ioannis Euangelistæ, & in Natale Infantium, in Purificatione & Assumptione S. Mariæ: similiter & in beatorum Apostolorum festis, & in S. Ioannis Baptistæ natiuitate, sancti quoque Laurentij, atque Martini, seu in Natalitiis cuiuslibet Sancti, cuius honor in qualicumque parochia specialiter celebratur, plenarium officium agatur, & bis reficiatur.

Lautiùs lætiusque Monachos habitos festiuis diebus, iisque indultam cœnam, ex Epistola Theodemari suprà vidimus, & lib. 10. tract. 7. disq. 6. indulgentia hæc expenditur.

XLVII.

De ieiunio Parasceue.

Vt in Parasceue non aliud nisi panis & aqua sumatur.

Et alij rigidiorem hanc abstinentiam sanxerunt. Regula Magistri c. 43. præcipit hanc feriam transigi sine cibo & potu, acriterque perstringit, *qui vna die nolunt cum Christo crucifigere carnem.* Statuta Lanfranci cap. 1. §. 4. *Reficiantur pane tantùm & aqua, & herbis crudis.* Consuetudines veteres Floriacenses: *Feria sexta in Parasceue, in refectorio panis & herba cruda ministrantur.* Bursfeldenses in Ordinario cap. 37. Hac die, conuentus *vnico tantùm reficelletur pulmento.*

XLVIII.

De benedictione post Completorium dicenda.

Vt benedictio post Completorium à sacerdote dicatur.

Canones Aquisgranenses.

Præscribit S. Benedictus cap. 17. in fine Completorij *Benedictionem,* non expressit tamen à quo impendenda; quæ hîc assignatur Sacerdoti: quare si Abbas hoc gradu insignitus non sit, ei non competet. Lectoribus tamen, vt infrà habes can. 62. Abbates etiam non presbyteri benedicebant.

XLIX.

De decimis dãdis tam Ecclesiæ quàm pauperibus.

Vt de omnibus in eleemosynam datis, tam Ecclesiæ quàm fratribus, decimæ pauperibus dentur.

Annotat hîc Yepez, in aliquibus Hispaniæ nostri Ordinis Monasteriis, non solùm decimam bonorum partem in vsus pauperum cedere, sed etiam quintam. Nominatim autem laudat Galæciæ & Asturiæ Monasteria, quæ in fame, & lue grassante, vera egenorum sunt horrea; quod & alibi obtinere, vix dubito. Isidorus sanè multò in pauperes largior, reg. cap. 19. tertiam eis partem assignat facta hac distributione: *Pecunia,* inquit, *in tribus partibus diuidenda est: quarum erit vna pro infirmis & senibus, & pro aliquo coemendo in diebus sanctis cultius ad victum Fratrum,* ALIA PRO EGENIS: *tertia pro vestimentis fratrum & puerorum, vel quibusq; ad necessitatem monastery coemendis.* Hinc passim apud nostros peculiares census eleemosynis assignati leguntur. De quibus Hugo 5. Cluniacensis Abbas: *Statuimus,* inquit, *ne quisquam hominum, siue Abbas, siue alius, tollere vel alienare quidpiam eorum, quæ ad subsidium indigentium assignata sunt, aliqua temeritate, præsumat.* Sed quod Canonis huius sensum propius spectat, in vetusto quodam codice MSS. de obseruantia Regulæ S. Benedicti iuxta formam Cluniacensium part. 3. c. 24. de Eleemosynario ista leguntur: *Habet autem Eleemosynarius præter ea quæ propria sunt eleemosynaria, decimum panem de omnibus qui coquuntur in furno Monastery, decimam amam vini prouenientis in vineis ecclesiæ, & similiter de agnis, alijsq; pecoribus, nec non & de caseis qui fiunt per curtes decimã ipse leuat.*

L.

De specialibus psalmis pro eleemosynariis & defunctis cantandis.

Vt prætermissis partitionibus psalterij, psalmi speciales pro eleemosynariis & defunctis cantentur.

Pro Benefactoribus, & qui eleëmosynas Monasterijs præstabant, integra psalteria vel plures psalmi olim persoluebantur. Vnde in Libello supplici Fuldensium nu. 1. *In Calendis verò omniũ mensium, vnam Vigiliam* (legant) *& 50. psalmos.* Ibidem decernitur psalterium per singulos annos, in die anniuersaria pro fundatoribus. Videtur autem quod psalterium in plures diuiserint partes, quarum singulæ assignato recitarentur tempore. Pro quo hîc substituunt speciales psalmos. Eo fortassis modo, quo apud S. Dunstanum legere est singulis horis Canonicis binos, quos ibidem designat, subiungi psalmos, pro rege, regina, & benefactoribus, & hæc nostra potiùs coniectura, quàm assertio est.

LI.

De Pentecoste, vt per hebdomadam non flectãtur genua, neq; ieiunetur, nisi dies ieiunij extiterint.

Vt in hebdomada Pentecostes non flectantur genua, & non ieiunetur, nisi statuti fuerint dies ieiunij.

Canones Aquisgranenses.

A Paschate vsque ad Pentecosten propter lætitiam Dominicæ Resurrectionis non flecti genua, Ecclesiæ constitutio est. Hic autem Canon ait idem continuandum per hebdomadam Pentecostes, declarans eo vsque extendi tempus Paschale. Explicatur proinde principium Capitis 41. Regulæ S. BENEDICTI, quo dicitur: *A Sancto Pascha vsque ad Pentecosten ad sextam reficiant fratres: & ad seram cœnent.* Nimirùm illud, *vsque ad Pentecosten*, intelligendum inclusiuè, vt totam comprehendat Octauam; similiter quod sequitur *à Pentecoste quarta, & sexta feria ieiunent*, sumendum exclusiuè, vt finita octaua tantum inchoentur ieiunia. Nam ex mente Radulphi propos.23. tota octaua cēsetur vnus dies. Operæpretium autem erat hoc explicare, quia Isidorus Hispalensis l.1.de ecclef.offic.c.33. dicit quinquaginta dies post Resurrectionem, resoluta abstinentia.in sola lætitia celebrari, ergo non computabat ipse totam octauam, fuissent enim plures quam quinquaginta dies. Patres autem huius Concilij secuti sunt Ordinem Romanum, Bedam homil. de septem hebdom. & Alcuinum.

LII.

De laicis in refectorium Monachorum manducandi vel bibendi caussâ non ducendis.

Vt laicus causa manducandi ac bibendi in refectorium non ducatur.

Non repugnat can. 27. quo hospites ad commune ducantur refectorium, quia *laicus* hic non sæcularis, sed famulus est Monasterij, vt vidimus pag.277. & lib.XI. tract.3.

LIII.

De vestimentis & calciamentis, vt fratribus quoties expedit dentur.

Vt quoties exposcit necessitas, vestimenta & calciamenta, & omnia necessaria fratribus dentur.

Aliqui singulis annis aut biennijs noua Monachis tribuunt vestimenta, quod hic vetari videtur, cum Patres solam velint attendi necessitatem.

LIV.

De his qui præponuntur, vt Nonni vocentur.

Vt qui præponuntur, Nonni vocentur.

Vide quæ diximus lib. 3. tract. 4. disq.3.

LV.

De seniore Decano.

Vt senior Decanus reliquis Decanis præponatur, & Abbate vel Præposito præsente, locum proprium teneat.

Decanos constitui petierant Fuldenses lib.suppl. num.11. hic autem decernitur, vt altiorem locum aut gradum non obtineant in præsentia Abbatis, sed remaneant in loco professionis suæ, prout multis locis etiam facit Subprior.

LVI.

De Præposito, Decano, Cellarario.

Vt Præpositus, Decanus, Cellararius, de eorum ministerio, nisi causâ vtilitatis aut necessitatis, non remoueantur.

In Capitulis Caroli M. quæ ad Monachos propriè spectant tom.2. Conc.Gall.an.789.num.5.decernitur: *De Decanis & Præpositis vt eorum mutatio secundum Regulam fiat.* Quod hic repeti & explicari videtur; nimirùm vt non pro Abbatis arbitrio, sed vrgente caussa, aut demeritis amoueantur. Posteriorum tamen Congregationum decreta magis mobiles faciunt officiales.

LVII.

De librâ panis, vt triginta solidos penset, antequam coquatur.

Vt libra panis triginta solidis per duodecim denarios metiatur.

Locus explicatus est lib.X. tract.3.pag.901.

LVIII.

De dormitorio hospitum.

Vt dormitorium iuxta oratorium constituatur, vbi superuenientes Monachi dormiant.

Aliorum hospitium iuxta portam constituit suprà can.27. vide lib.XI.tract.1.disq.5.pag.986.

LIX.

De Abbatibus, vt secum Monachos in itinere, non nisi ad Synodum ducant.

Vt Abbates Monachos secum in itinere, nisi ad generalem Synodum, non ducant.

An volunt Patres, vt Monacho, non Monachis comitatus egrediatur Abbas, nisi cum ad Synodum proficiscitur, vt tum consilij caussa plures liceat adsciscere?

LX.

De duobus signis ad tertiam, sextam, & nonam pulsandis.

Vt duo tantum signa ad tertiam, sextam, nonamque pulsentur.

An vt bis pulsetur, an vt duabus campanis, quas olim signa dicebant? prius illud verosimilius, cum S.Benedictus cap.48. agat de secundo signo Nonæ.

LXI.

De Monachis, vt disconsutas cappas non habeant, nisi tantùm villosas.

Vt Monachi cappas disconsutas præter villosas non habeant.

Cappas intelligimus hic cucullas, aut similem habitum. *Disconsutas* antrorsum apertas. Clementina, *ne in agro: Sit etiam ipsa vestis rotunda per circuitum & non scissa.* Villosæ porrò, siue pelliciæ nisi ante forent apertæ, difficilius induerentur & exuerentur, aut oporteret esse laxiores.

LXII.

De Abbatibus & Præpositis atque Decanis, vt benedictionem lectoribus tribuant, licet presbyteri non sint.

Vt Abbas, Præpositus, vel Decanus, quamuis presbyteri non sint, lectoribus benedictionem tribuant.

Hinc intulimus Prolegomeno XVIII. ad vitam S. Bened. §. 31. benedictiones has non requirere sacerdotalem gradum, eiusque Synodi huius tempore Abbates nonnumquam expertes fuisse.

LXIII.

Vt è fratribus docti eligantur, qui superuenientibus Monachis loquantur.

Vt docti fratres eligantur, qui cum superuenientibus Monachis loquantur.

Alia lectio pro τὸ *Monachis* habet, *hospitibus.* Nec malè. maior enim cautio adhibenda videtur erga externos, quam Confratres. Minus doctis autem facilè aliquid excidit quod hospites posset offendere, qui ex vno alterôve Monacho de toto grege non raro iudicant, cum eorum ædificationem

nem maximè spectauerit S. BENEDICTVS.

LXIV.

De incerto furto, vt oratio & excommunicatio fiat, quousque qui culpabilis exiitit manifestetur.

Vt de furto incerto oratio & excommunicatio à corpore & sanguine Christi fiat, quousque culpabilis confiteatur.

Duo hic obseruanda. Primum, vt oratio fiat conuentualis; secundum vt excommunicatio feratur; illud, vt furem Deus reuelare dignetur; hoc, vt reus tali fulmine excitatus, ad veritatis agnitionem veniat, furtumque suum detegat.

LXV.

De Monacho qui aduersus alium Monachum testimonium protulerit.

Vt si frater aduersus fratrem pro qualibet culpa testimonium protulerit, fratri perfectiori credatur.

LXVI.

De psalmo inuitatorio, & Gloria pro defunctis non cantandis.

Vt psalmus inuitatorius, & Gloria pro defunctis non cantetur.

Psalmum 49. *Venite exultemus* vocant hic *Inuitatorium*, quo nomine ab Alcuino, Amalario, & Romano aliisque Breuiariis insignitur versus, siue antiphona, quæ psalmo præmittitur. De quo nos pag. 741.

LXVII.

De lectore, vt stans benedictionem petat.

Vt lector stando benedictionē postulet.

Præscriptum hoc, quia in Regula S. BENEDICTI nusquam decernitur, vt ante lectiones benedictio petatur. Fortè etiam genuflexi & prostrati benedictionem petebant, vt Septimanarij & itinerantes.

LXVIII.

De eulogiis in refectorio fratribus à presbyteris dandis.

Vt eulogiæ fratribus à presbyteris in refectorio dentur.

Morem & ritum exposuimus lib. 4. pag. 430.

LXIX.

Quod ad Capitulum primò Martyrologium legendum sit, & versus posteà dicendus, inde Regula.

Vt ad Capitulum primitus Martyrologium legatur, & dicatur versus, deinde Regula, aut homilia quælibet legatur, deinde Tu autem Domine dicatur.

Huius canonis explanationi non pauca dedimus lib. 8. tract. 1. pag. 788. & seq.

LXX.

De lectione in Capitulo exponenda.

Vt ad Capitulum lectio tradatur, similiter ad collationem, si tempus fuerit opportunum.

Regulæ lectionem Fratribus exponendam multis confirmauimus lib. 2. tract. 8. pag. 197.

LXXI.

De ieiunio fratrum æstiuo tempore.

Vt quando fratres æstiuo tempore ieiunant, post sextam dormiant.

A Supplet quod Regulæ deesse videtur, quando dormiendum in meridie, cùm ad nonam æstiuo tempore cibum sumunt. Dicit enim S. BENEDICTVS Reg. c. 41. *A Pentecoste autem tota æstate, si labores agrorum non habeant Monachi, aut nimietas æstatis non perturbat, quarta & sexta feria ieiunent vsque ad Nonam.* His porrò feriis, & omnibus diebus ieiuniorum æstatis decernitur hîc dormiendum aut meridianum post sextam ante refectionem, & colligitur ex Statutis Lanfranci cap. 1. §. 6. vbi dicitur: *Post sextam agatur meridiana*, quam subsequebatur Litania & Missa. Vsus Cistertiensis cap. 84. *Quod si dies ieiuny fuerit, omnibus celebratis, post Sextam laicis fratribus præeuntibus intrantes dormitorium pausant in lectis suis vsque ad horam octauam, &* B *tunc Sacrista pulset campanam, ad quam fratres excitati, scapularibus induti, abluant qui voluerint manus suas, deinde tabula pulsata laborent vsque ad primum signum hora nona.* Neque hæc admodum miranda, nam & S. Ambrosius disertè scribit olim celebratum Missæ sacrificium post meridiem. Atque en eius verba octon. 8. in psal. 118. v. 6. *Plerisq; sunt dies, vt statim meridianis horis aduenientendum sit in ecclesiam, canendi hymni, celebranda Oblatio. Tunc vtiq; paratus assiste, vt accipias tibi munimentum, vt corpus edas Domini Iesu.* Vide eundem ser. 34. de quadrages. Sed & S. Thomas 3. p. q. 83. art. 2. ad 3. ait de suo tempore, celebrari in ieiunijs post Nonam; quæ iam in C dissuetudinem abiisse, scribit Fraocolinus de hor. can. c. 19. n. 13.

CANONES AQVISGRANENSES.

Meridiatio ante refectionem.

Missa olim celebrata post meridiem.

LXXII.

De eo qui culpæ noxa tenetur, vt die Dominico remissiùs habeat.

Vt is qui noxæ culpa tenetur, die Dominico remissiùs habeat, & veniam nō petat.

Decreuit Gangrense Concilium can. 18. ne Monachi die Dominico ieiunarent; quod & aliorum stabilitur testimoniis: eodemq; die non flectuntur genua. Hinc ergo eliciturpræsens canon, vt & benignius quod cibum & potum habeantur pœnitentes, ne videantur ieiunare: & intermittant solitas prostrationes, vel genuflexiones, ne à lætitia D Dominicæ Resurrectionis videantur alieni.

LXXIII.

De anniuersario die pro defuncto Abbate celebranda.

Vt pro Abbate defuncto anniuersarium fiat officium.

Vetusta consuetudo, quæ & ante S. BENEDICTI ætatem obtinuit. Refert Cassianus coll. 19. cap. 1. in Cœnobio Abbatis Pauli, Prioris Abbatis *anniuersariam depositionem* solemniter celebratam. Quo loco vide Gazæi nostri annotationes. Viguit & apud Fuldenses huius pietatis obseruatio, cuius in libello E Suppl. n. 1. meminere: *Pro Sturmi quoque Abbate, in anniuersaria obitus die, vnam Vigiliam; & vnum psalterium per singulos annos*, supple legimus. Pleniùs id præstitisse videtur Ægil, de quo Ludgenis in vitâ S. Gregorij Vltraiectini: *Idem (Ægil) bona voluntatis vir, anniuersariam Sturmi primi Abbatis fundatoris Monastery Fulda, &c. in Missarum celebratione, psalmodia, & oratione sancta, celebrare sanciuit.*

Antiquitas Anniuersariorum.

LXXIV.

De eo vt ad Missam inclinati Sanctus dicant, & ad Pater noster genu flectant.

Vt ad Missam, Sanctus stantes, & Pater noster genu flectentes dicant.

LXXVIII.

In Domini Natali, & festiuitate Paschæ, Monachis volatilia sumere quatuor diebus concessum est.

Vt volatilia in Natali Domini, & in Pascha, tantùm quatuor diebus, si est vnde, comedant: si verò non fuerit vnde, non requiratur per debitum. Si autem Abbas aut Monachi abstinere se voluerint, in eorum sit arbitrio.

Quædam editio habet, *octo diebus* quod ex Theodemari, vt credo, desumptum Epistola, sed nostra lectio præferenda, vt feria quarta, sexta, & Sabbatum ab hac dispensatione eximantur. Nisi dicere B velimus, post vtriusque festi octauam pro residuis diebus volatilium esum resumptum: quod tamen vix probabile. De volatilibus autem nos lib. X. tract. 6. disq. 2. & 3.

LXXIX.

De muffulis Monachis dandis.

Vt muffulæ veruecinæ monachis dêtur.

Vetitæ hîc pretiosiorum animalium pelles, quibus modum etiam suis Statutis n. 17. & 70. putauit adhibendum Petrus Venerabilis. Cooqueritur enim eo ineptiarum deuentum, *vt Gallicanorum cattorum pellibus contemptis, ad Iberorum vel Italorum cattos, religiosorum hominum cursitas transmigraret.*

LXXX.

De disciplinæ modo.

Reg. cap. 2. In doctrinâ suâ Abbas Apostolicam debet illam semper formulam seruare, in quâ

Tim. 4. 2. dicit, *Argue, obsecra, increpa.* Id est, indisciplinatos & inquietos debet durtùs arguere; obedientes autem & mites, & patientes, vt in melius proficiant obsecrare. Negligentes & contemnentes, vt increpet & corripiat, admonemus. Neque dissimulet peccata delinquentium, sed mox vt cœperint oriri, radicitus ea, vt praualet, ampu-

A tet, memor periculi Heli sacerdotis de Silo. Improbos autem, & duros ac superbos, vel inobedientes, verberum vel corporis castigatione in ipso initio peccati coërceat, sciens scriptum: *Stultus verbis non corrigitur.* Et iterùm, *Percute filium tuum virga, & liberabis animam eius à morte.* In omnibus igitur omnes magistram sequantur regulam, neque ab ea temerè declinetur à quoquam. Nullus in Monasterio proprij cordis sequatur voluntatem: neque præsumat quisquam cum Abbate suo proteruè infrà Monasterium, aut foris contendere. Quòd si præsumpserit regulari disciplinæ subiaceat. Si quis frequenrer corre- ptus pro qualibet culpa, si etiam excommunicatus non emendauerit, acrior ei accedat correctio, id est, verberum vindictæ in eum procedant. Similiter & qui præsumpserit claustra Monasterij egredi, vel quocumque ire, vel quippiam, quamuis parum, sine iussione Abbatis facere, vindictæ regulari subiaceat. Peccantes autem coram omnibus arguantur, vt ceteri metum habeant.

CANONIS AQVIS-GRANENSIS. Prou. 23. 13. Reg. cap. 3. Cap. 28. Cap. 67. Cap. 70.

C Quia ab Abbate, vt à capite, totius corporis dependet sanitas, selecta quædam ex Regula hæc ei inculcantur capita, quæ lib. 3. tract. 5. vtcumque explicauimus.

Et hi quidem Canones atque Decreta in Aquisgraoensi illo Conuentu edita, & Ludouici Imperatoris diligentiâ, vt dictum est, per imperij sui Cœoobia loogè lateque promolgata. Quorum obseruantia quanto viguerit tempore, non adeò promptum est affirmare. Illud eo ostat, posteriores in Ordine nostro Reformationes ad hos canones non rarò respexisse, & quædam ab iis præscripta velut perpetuo vsu ac traditione in hodiernum vsque diem locis pluribus religiosè obseruari.

SIT

NOMEN DOMINI

BENEDICTVM

EX HOC

NVNC, ET VSQVE IN

SÆCVLVM.

INDEX LIBRORVM, TRACTATVVM, ET DISQVISITIONVM HVIVS OPERIS.

LIBER PRIMVS.

NOTITIA REGVLARVM.

TRACTATVS I.

De Regulâ in genere.

TRACTATVS II.

De Regulis eorum qui in veteri Lege Religiosum statum adumbrarunt.

TRACTATVS III.

De Institutis Regulisque Monasticis à Christo Domino vsque ad Constantinum magnum.

TRACTATVS IV.

De Regulis quarto Sæculo conscriptis.

TRACTATVS V.

De Regulis quinto Sæculo scriptis.

TRACTATVS VI.

De Regulis sexto Sæculo conscriptis.

DISQ. VIII.

TRACTATVS VII.

De Regulis septimo Sæculo conscriptis.

TRACTATVS VIII.

De Regulis à Sæculo octauo vsque ad duodecimum scriptis.

ORDO INCLVSORVM.

TRACTATVS IX.

De Regulis duodecimo Sæculo scriptis.

TRACTATVS X.

De Regulis Posterioribus Sæculis scriptis.

LIBER SECVNDVS.

SCHOLA DOMINICI SERVITII.

TRACTATVS I.

De Regulâ vt à S. BENEDICTO scriptâ.

TRACTATVS II.

De Regulæ S. BENEDICTI nominibus.

TRACTATVS III.

De Regulæ S. BENEDICTI præstantia.

DISQ. V.

TRACTATVS IV.

De vtilitate Regulæ S. Benedicti.

TRACTATVS V.

De Regulæ S. Benedicti Approbatione & Auctoritate.

TRACTATVS VI.

De Regulæ S. Benedicti promulgatione.

TRACTATVS VII.

De fine ac scopo Regulæ S. Benedicti.

TRACTATVS VIII.

De Obligatione, & Obseruantiâ Regulæ S. Benedicti.

CATECHISMVS MONASTICVS.

CATECHISMI PARS SECVNDA.

De Monachi Benedictini Officiis.

PRÆFATIO.

LIBER TERTIVS.

COENOBIVM.

TRACTATVS I.

De Monachorum nominibus.

TRACTATVS II.

De Generibus Monachorum.

TRACTATVS III.

De Cœnobitarum habitaculis eorumque in ijs numero, & Ordine.

TRACTATVS IV.

De Religiosa compellatione.

TRACTATVS V.

De Abbate.

TRACTATVS VI.

De Præposito, & Decanis.

TRACTATVS VII.

De Sacerdotibus, aliisque officialibus.

LIBER QVARTVS.

SEMINARIVM.

TRACTATVS I.

De Pueris.

Disq. V.

TRACTATVS II.

De Nouitiorum receptione.

TRACTATVS III.

De Nouitiorum Probatione.

TRACTATVS IV.

De Nouitiorum Magistro.

TRACTATVS V.

De Nouitiorum Professione.

TRACTATVS VI.

De Votorum quæ in Professione emittuntur explicatione.

TRACTATVS VII.

De Voto paupertatis.

TRACTATVS VIII.

De Ritibus Professionis, eiusque renouatione.

LIBER QVINTVS.

VESTIARIVM.

TRACTATVS I.

De Monachorum vestibus generatim.

TRACTATVS II.

De vestibus Benedictinis in genere.

TRACTATVS III.

De vestibus Longioribus.

TRACTATVS IV.

De vestibus breuioribus.

TRACTATVS V.

De Calceamentis.

TRACTATVS VI.

De Monasticarum vestium colore.

TRACTATVS VII.

De quibusdam Benedictinæ vesti singularibus.

TRACTATVS VIII.

De Obligatione deferendi habitum & quæ in eo vitanda?

TRACTATVS IX.

De Coronâ & Tonsurâ Monachorum.

TRACTATVS X.

Mystica Benedictini habitus explicatio.

LIBER SEXTVS.

ASCETERIVM.

TRACTATVS I.

De instrumentis bonorum operum.

TRACTATVS II.

De Obedientiâ.

LIBER SEPTIMVS.

ORATORIVM.

TRACTATVS I.

De Orationis loco.

DISQ. III.

TRACTATVS III.

De tempestiuo ad Horas occursu.

TRACTATVS IV.

De Psallendi modo.

TRACTATVS V.

De Quantitate Psalmodiæ.

TRACTATVS VI.

De Nocturnis vigiliis.

TRACTATVS VII.

De Horis Diurnis.

TRACTATVS VIII.

De quibusdam Horarum partibus.

TRACTATVS IX.

Horologium.

LIBER OCTAVVS.

CAPITVLVM.

TRACTATVS I.

De actu Capitulari.

TRACTATVS II.

De Iudicio Culparum.

TRACTATVS III.

De Culpis & Pœnis.

TRACTATVS IV.

De Excommunicatione Culparum.

TRACTATVS V.

De Disciplinis.

LIBER NONVS.

OFFICINA.

TRACTATVS I.

De Labore, eiusque obligatione.

TRACTATVS II.

De Laboris Qualitate.

TRACTATVS III.

De Præfectis Operum.

TRACTATVS IV.

De Lectione.

TRACTATVS V.

De Lectione Collationis.

LIBER DECIMVS.

REFECTORIVM.

TRACTATVS I.

De ijs quæ Refectionem præcedunt.

TRA-

TRACTATVS II.

De lectione mensali.

TRACTATVS III.

De Pane & Pulmentariis.

TRACTATVS IV.

De Potu & Vino.

TRACTATVS V.

De Refectionem consequentibus.

TRACTATVS VI.

De Abstinentia à Carnibus.

TRACTATVS VII.

De Ieiuniis Monasticis.

TRACTATVS VIII.

De Quadragesimæ obseruatione.

LIBER VNDECIMVS.

HOSPITIVM.

ITINERARIVM, ET VALETVDINARIVM.

TRACTATVS I.

De Hospitibus suscipiendis.

TRACTATVS. II.

De modo excipiendi Hospites.

TRACTATVS III.

De Mensâ hospitum.

TRACTATVS IV.

Itinerarium.

TRACTATVS V.

Valetudinarium.

LIBER DVODECIMVS.

DORMITORIVM.

TRACTATVS I.

De Religiosorum Lectis.

TRACTATVS II.

De Ratione Dormiendi.

TRACTATVS III.

De Monachorum Cellis.

APPENDIX. 1060

VINEA BENEDICTINA REFLORESCENS.

INDEX

INDEX VOCABVLORVM EXPLICATORVM.

Prior numerus paginam, posterior columnam, litteræ interiectæ locum designant.

INDEX

INDEX RERVM MEMORABILIVM.

A.

præscripto

Ca

F.

Fructus

S. Hie-

HOMO

HORÆ

HORÆ CANONICÆ

HOROLOGIA

HOSPITES

HVMILITAS

I.

IEIVNIVM

MEDITATIO

MISSÆ

MIXTVM

MONACHI VETERES

Sigais

INDEX RERVM MEMORABILIVM.

FINIS.

ERRATA,

quæ vel Auctoris absentiâ, vel operarum incuriâ irrepserere, sic corrigantur.

PAg. viij. lin. 4 suadante, rescribe *suadentem* p. xj l. 11. diutius, *durius*. ibid. l. 27. qui, *quia*. p. xv. l. 33. ocis, *auris*, p. xviij. l. 31. fit conscius, dele *fit*. p. xix. col. 2 l. 9. *ου*, *ουν*. p. xxiij. l. 9. d fine, debilibusque, *debilibus*. p. xlv. l. 2 accipiant, *acceperunt*. p. xlvij. l. 21. vel excusare, *vel suscepere*.

Pag. 22. col. 2. lin. 7. modulam, *modum*. p. 25. c. 1. l. 1. quod, *quid* p. 26. l. 20 familiaribos, *familiarium*. p 27. c. 2. l. 36. ipso, *ipse*. p. 28. c. 1. l. 15. aut, *ais* p. 29. c. 1. l. 38 auctoritate, *auctori vita*. ibid. c. 2 l. 30. ast, *et*. p. 30. c. 2. l. 7. modum, *admodum*. p 31. c. 1. l. 23. nunc Paphnusius, *nunc & Paphnutius*. p. 38. c. 2. l 11. qui, *quia*. p 41. c. 1. l. 28. Monachorum, *Monachorum*. p. 44. c. 1. l. 1 Aureliani, *Aurelij*. p. 46. c. 1. l. vlt. Antonius, *Antoninus*. p 47 c. 2. l 18. S. Hieronymus Plaut, dele *S*. p. 50. c. 1. l 3. fin. Acœmetarum, scribe hic & deinceps vbi occurrit, *Acœmetarum*. p. 51. c. 2. l 27. Die, *Dei*. pag. 55. c. 2. l. 7. sumeret, *sumerent* p. 58 c. 1 l 12. adferamus, *adferremus*, p. 65. c. 1. l. 39. Meursius, *Meursij*. p. 68. c. 1. l. 13 Yepes, adde: *scribit*. p 80. c. 2. l 7 fin quantitatis, *quantitas*. p 86 c. 2. l. 41. quarum, *quam*. p. 92. c. 1. l. 34. Vrbanus V. lege VI p 107 c. 2. l 24. memoriale, *memorabile*. p 116. c. 1. l. 35. diuinique, *diuini*. p. 118. c. 1. l. 2. Prior, *Prim*. p. 121 c. 2. l. 21 auferatur, *anteferatur*. p. 125. c. 2. l. 50 calla, *cella*. p. 127. c 2. l. 22 legis, *legibus*. ibid. l 30 Petro, *Petri*. p. 132. c. 2. l 17. probibet, *perhibet*. p. 136. c. 2. l. 3. Pirminus, *Pirmianne*. ibid. l 59 fit, *fine* p. 139 c. 1. l. 14. eminentes, *eminentis*. p. 142 c. 2. l. 29. nobilis, *nobiles*. p. 152 c. 2. l 6. fie, *hic* p. 155. c 2 l 44. te, *de*. p. 168. c 1. l 15. ei, *&* p 174. c. 1. l. 4. vita, *vita*. p. 175. l. 13. boc, *hos*. pag. 178. c. 1. l. 16. abstinentia, *abstinentiam* p 179. c. 1. l 33. non, *nos*. p 181. c. 1. l 62. decertantes, *decertantes*. p. 182. c. 2. l 31. foluta, *sola* p. 195. c. 1. l. 30. Monacho, adde *Episcopo*. p 199. c. 2. l. 23. receptatissima, *receptissima*. p 203 c. 2. l. 32. recitandum, *recitanda*. p. 204. c. 1. l. 44. quacirca, *quesirsa*. p 205. c. 2. l. 3 illa, *illam* p 214. l. 30 virtute, *virtutis*. p. 218. c. 2. l 23. ei tempore, *ei omni tempore*. p. 219. c. 1. l 54. quo, *quod*, p. 222. c. 1. l. 38. tantâ, *tanta*. p. 223. c. 2 l. 20. cai, *cai*. ibid. l 45. autem sæpius *autem Regulam sæpius*. p. 224. c. 2. l. 54. prælectionis, *præ lectionis*. p 226 c 1. l 53. insinuant, *insinuat*. p. 226. c. 2 l. 34. exercere, *exerceri*. p. 227. c. 1. l. 50. (potius) *(potue)* p. 230. c. 1. l. 14. vitæ, *vitæ*. p. 233. c. 1. l 31. ostendi, *ostendi* p. 235. c. 2. l. 22. sapienter sapientibus, *à Sapientibus*. p 238. c. 1. l 26 ast, *et*. ibid. c. 2. l. 26 solemus, *solemnis*. p. 240. c. 1 l. 32 actarum, *actorum*. p. 242. c. 2. l. 36. sperabit, *superabit*. p. 243 c. 2. l 13. in, *de* p. 249. c. 1. l. 24 hominis, *hominis*. p 251. c 1 l. 3. conuersationis, *conuersionis* p. 257. c. 1. l. 26. conuerte, *conuertere*. ibid. c. 2. l. 60. dele *dist.m* p. 263. l. 10. quibusdam, *quibus*. pag. 263. c. 2. l 46. processus, *processa*. p. 266. c. 1 l. 8. sed, *seu* p. 268. c. 2. l. 23. nomine, *nomen* p 272. c. 1. l. 17 Chrysostomus, *Chrysostome*. p 276. c. 2. l. 34. boi, *bis*. p. 277. c. 2. l. 13. similes, *simules*. p. 278. c. 1. l 21 vel quibusdam, *vel ut quibusdam*. ibid. l. 42. Constitutionem, *constitutionem*. p 279. c 1. l 4 servitio, *frustra*. ibid. c. 2. l. 18 promissione, *professione*. ibid l. 21. familiarum, *familiariam* p. 292. c 1. l. 40. ædificiis, *in ædificiis*. p. 293. c. 1. l 43. Conuentum *conuentuum* ibid. c. 2. l. 15. imitatores, *initiatores*. p. 295. c. 2. l 36 ministris, *ministris*. p. 296. c. 2. l. 48. ei, *eis*. p. 302. c. 1. l. 49. quodam *quidam* ibid. c. 2. l. 1. &, *est*. p 319. c 2. l. 23. audiant, *audiant*. pag. 330. c 1. l. 21. illa, *alia*. p. 332. c. 2. l. 27. discernens, *decernant*. p. 333. c. 2 l. 3. Daeanus, *Decanus*. p. 334. c. 2. l. 21. pares, *putat*. p. 335. c. 1. l. 27. tribna, *tribune*. p. 336 c. 2. l. 2. singolis, *singulari* p. 338. c. 1. l. 36 eo ipso cæteris, *quo ceteris*. p. 343. c. 2. l 40 Monachi, *Monachij* p 344 c. 1. l. 11. ciso dat, *qui sibi dat*, p. 349 l. 2. verbis, *his verbis*. p 353. c 2 l. 34. subsequebatur, *subsequatur* p 356. c. 2. l. 9 fin *sua* deleatur p. 358. c. 2. l 61. indicium, *iudicium*. p 381. c. 1. l. 2. videre, *videtur*. p. 392. c. 1 l. 6 atque de. inlete, *hac*. pag. 394. c. 1. l 27. neges, *abneget*. p. 396. c. 1. l. 50. dissimilandum, *dissimulandum*. ibid. c. 2. l. 11. ostenderent *ostenderet*. p. 407 c. 2. l. 54. spopondeat, *spoponderit*. p. 422. c. 2. l. 16 fructus, *fructus* p 428. c. 1. l 6. veniat, *veniam*. p. 430. c. 2. l. 58. *vi*, *vti*. p. 435. c 1. l 4 facit, *fecit*. p. 446. c. 2. l. 31 pictaris, *pictus*. p. 464. c. 2. l. 21 habeantque, *habebantque*. p. 467. c. 1 l 2. quærens, *quæreris* p 471. c 1 l 9. ignitum, *ignitum* p 475. c 2. l. 24. ille, *illa* p. 476. c. 1. l. 40 scateat, *scateat* p 481. c. 1. l. 9 conspectu *conspectu*. p. 491. c 1. l 18 exemplariorum, *exemplarium*. ibid. l. 15. idque rationes, *idq; potiori ratione*. ibid. l. 60 quia, *qua*. p 494. c 1 l. 1. forma, *formula*. p. 495. c. 1. l. 55. *ρεσιχυ*, *δεχυ* p. 497. c. 2. l. 41. amor, *amator*. p. 498 c. 1 l. 12. falsum, *falsam*. p. 499. c. 1. l. 5. meritoram, *meritorum*. ibid. l. 13 Dominus, *Dominus*. p. 502. c. 1. l 18 ortis, *nobis* p. 507. c. 1. l. 34 suorum, *suarum*. ibid c 2 l. 16 expressima, *expressissima*. p. 521. c. 2. l. 12. vllo, adde, *scrupulo excommunicationis in tali scapulari stricta* lab. p. 523. c 2. l 32. vestis, *vestis* p 526. c. 1. l. 1. apponens, *exponens*. ibid 2. l. 25. Dubitanti, *dubitantis*. p. 527. c. 1. l. 26. astutiam, *astutiam*. p. 530 c 1 l. 21 barbarorum, *barbarum*. ibid. l. 38. quorsum, *quorum*. ~~p. 534. c. 1. l. 27.~~ Pomponius, *Petronius*. p. 536 c. 1. l. 14. hominibus, *humilibus*. p. 539 c. 1 l. 5. quo, *qui*. p. 545. c. 2. l 6 peccat, *peccata*. p. 547. c. 1. l. 22. præteritorum, *præterita cum*. p 554. c 1. l 3. enim, *eum*. ibid c. 2 l 13. cinctosam, *cinctorium*. p 556. c. 2. l. 19. similat, *simulat*. p 587 c. 1. l vlt purigo, *prurigo*. 600 c 2. l. 16. Sabbo, *Sabbato* p 601. c 1 l fin. 33. potius, *potius*. p. 605. c. 2. l. fin. 9. faucibus, *faucibus*. p 617. c 2. l 1. deleat, *doleat*. p 618. c. 2. l. 16 mea, *sua* p 625. c 1 l. 11. inordinate, *inordinatè* p. 634 c. 2. l. 29 capis, *capit*. p. 636. c. 2. l. 22. aliorum, *aliarum*. ~~p. 637. c. 2. l. 20. aut, ut p. 639 c. 2. l. 3~~ auferendis, *auferenti*. ibid l. 36 præerant, *præerant*. p. 647. c. 1. l. 5 offenderetis, *offenderetis*. p. 649. c. 2. l. 48. asseret, *asseveret*. p. 651. c. 1 l. 36. respondeat, *respondisse* p. 651. c. 1. l 32. vtrumque, *vitamque*. p. 654. c. 1 l 4. numerum, *munerum*. p. 659. c. 1. l 11 quod, *quid* ibid. c. 2. l. 4. fin. 14. cum, *cur*. p. 663. c. 2. l. 5. excessum, *excessum*. p. 664 c. 2. l. 42. vniuersæ, *vniuersè* p 665. c. 2 l. 42 reiectos, *sectos*. p. 666 c. 1. l 39. stultiloquio, *stultiloquio*. ibid c. 2. l. 10. quod assolemus, *quod nec assolemus*. ibid. l. 53. respuit secreta, *respuit propalare secreta*. p 669 c. 2. l. 2. ascendat, *descendat*. p. 672 c. 2. l. 10. Signa, *Si qua*. p. 673. c. 1. l. 6. habeant, *habeat*. p. 679. c. 2. l 41 Domus Dei, *domus orationis*. p. 682. c. 1. l 33 Martyrium, *Martyrum*. p 686. c. 2. l. 22 sterquilio, *sterquilinio*. p 690. c. 1. l. 1. fin dicant, *dicet*. p. 692. c. 1. l. 34. cantum & cursum, *cantaum & cursuam*. p. 694. c. 1. l. 24. tempore, *tempora*. ibid. l 38 Antonio, *Antonino*. p 696. 2. 2. l. 16. à horâ, *horâ à*. p 697. c. 2. l 4. videt, *videt*. p. 701. c. 1. l. 31 Sinaxis, *Synaxim*. ibid. c. 2 l fin 7 & *vt*. p. 702. c. 2. l. 32. lanc e, *lance*. p. 706. c. 1. l. 37. expletam, *expletum*. p. 714. c. 2. l. 43. interdictum, *indirectum*. p. 719. c. 2. l. 14 tremundus, *tremebundus*. p. 720 c. 1. l. 18. vnais, *vanis*. p. 721. c. 1. l. 48 etsim, *etiam* p. 713. c. 2. l. 9. pereibos, *precibus*. ibid. l. 16. fesiam *feriam*. ibid. l. 19. faudes, *laudes*. ibid. l. 30. institutæ, *instituta*. ibid. l 45 cirumiri, *irramiri*. p 729. c. 2. l. 56. dispicere, *displiceret* ibid c. 2. l. 2 beati, *beatus*. p 738. c. 1. l. 17. fin. propriæ, *propriè*. p. 742. c. 2. l. fin. 12. immediate, *immediatè*. p. 752. c 1. l. 46. qui, *qui*. p. 761. c. 2. l 2. fin prætermittatur, *prætermittuntur*. p. 763. c. 2. l. 27. consocians, *consocians*. p 766. c. 2. l. 26. eos, *rm* p. 767. c. 1. l. 7. fin. oratione, *orationis*. p. 772. c. 1. l. 58. inuitat, *inuitat* p. 773. c. 1. l. 18. facile, *facitur*. p 781 c. 2. l. 34 labori, *laborum*. p. 782. c 1. l. 22. nomen, *nomen*. p 787. c. 1. l. 31. congregatur, *congregantur*. p. 790. c. 1. l. 15. morte, *mortis*. p. 793. c. 2. l. 1 Mocharum, *Monacharum* p. 994. c. 2. l 49. qui, *cui* p. 797. l. 26. peragatur, *peragantur*. p. 798. c. 2. l 38. permittunturque, *permittuntq;*. p. 799 c. 2 l. 12. distincti, *discincti*. p. 802. c. 1. l. 56. principalem, *principalem*. p 810. c. 1. l. 27 laborem, *murorum*. p 818 c 2. l. vlt. exeundum, *exeuntium*. p. 843. c. 1. l. 7. expeditos, *expeditione*. p. 852. c 2. l. 2. curate, *curantis*. p 873 c. 2. l 40. indicari, *indicari*. pag. 884. c. 1. l. 40. consumentur, *consummentur*. p. 883. c. 1. l. 5. obseruari potest, inserere, *non*. p. 908 l. 10 quem, *quam* p. 928. c. 2. l. 44 culti, *cultui*. p. 931. c. 2. l. 60. nullis, *nullas*. p. 938. c. 1 l. 24. seruant, *seruat*. p. 940. c. 2. l. 32. regulæ, *gula*. p. 938 c. 1. l 18 hoc, *his*. ibid. l 54. carne, *carnes*. p. 963. c. 2. l. 3. potio, *portio*. p 983. c. 1 l. 42. mensuram, *mensuram*. d. 987. c. 2. l. 13. hospitium, *hospitium*. ibid. l. 49 fiet, *fiet*. pag. 988. c. 1. l. 39. renouatur, *renatur*. p 994. c. 1. l. 27. hospisi, *hospitis*. p. 997. c. l. 14. ergo, *erga* p. 990. c. 1. l. 29 Ægyptum, *in Ægyptum*. p. 1009. c. 2. l. 7. mensuram, *mensam*. p. 1010. c. 1. l. 13. æmulantis, *æmulatus* p. 1013. c. 1. l. 47 nulli, *nullis*. p. 1017. c. 2. l 18. relationis, *relaxationis*. p. 1025. c. 2. l. 47. in infirmis, dele *in*. ibid. l. 48. quoties, adde *expedit*. p. 1029 c 1. l 21. sustinebant, *sustinebat*. p 1034. c. 2. l. 34. pristino, *pristino*. p. 1040. c l. 57. cilicioo, *cilicia*, p 1042. c. 1. l. 13. 10 quo, *in qua*. p 1044 c 2. l. 5 quidem, *quidam*. p 1049. c. 2. l. 19. quale, *quare*. p. 1050. l 6. maiorum, *maiorum*. p. 1052 c. 1. l 7. videtur, *videtur*. ibid. c. 2. l. 39. cohabitores, *cohabitatores* ibid l. 51. cellas, *cellis* p. 1057. c. 2 l 3. necessitate, *necessitas*. p 1058 c. 2. l 18 patriam, *ad patriam* p. 1059 c 1. l. 7. interdictis, *interdictus*. ibid. l. 39 redire, *videre* p. 1060. l. 8 fin, vsque, *vsque*. p. 1070. c. 2. l 2 fin habeat, *habet*. p. 1074 c 2. l. 1. commune, *communi*. p. 1078. c 2 l 32 accident, *accedant*. p. 1080. c. 1. l 20. à fin. promererer, *premerectur*. p 1085. c. 2 l 54. Frederico, *Fredericus*. p. 1086. c 2 l 42. eligitur, *eliciens*. p. 1088. c. 2. l 18. correctionem, *correctionem* p 1089. c 2. l. 26. sed ad *sed quid ad*. p. 1091. c. 1 l. 59. restaurandi, *restauranda* p 1093. c. 1. l. 12. camisas, *camisias* p. 1096. c l. 45. lectioni, *lectori*. p. 1097. c. 2. l. 29. refectorio, *refectio*.

Pluscula hic ibi occurrent, quæ vel oculos nostros fugerint, vel peritus Lector facilè animaduertet. Verùm

Quis liber erratis liber? sua sponte notanti
Ignosco, hic qui se posse carere negat.

ANTVERPIÆ,

EX OFFICINA BELLERIANA

PETRI BELLERI.

M. DC. XLIV.